

T. LIVII PATAVINI
HISTORIARUM
AB URBE CONDITA
LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES,

CUM NOTIS INTEGRIS

LAUR. VALLAE, M. ANT. SABELLICI, BEATI RHENANI, SIGISM. GELENII, HENR. LORITI GLAREANI, CAR. SIGONII, FULVII URSINI, FRANC. SANCTII, J. FR. GRONOVII, TAN. FABRI, HENR. VALESII, JAC. PERIZONII, JAC. GRONOVII;

EXCERPTIS

PETR. NANNII, JUSTI LIPSII, FR. MODII, JANI GRUTERI;

NEC NON INEDITIS

JANI GEBHARDI, CAR. AND. DUKERI,

ET ALIORUM:

CURANTE

ARN. DRAKENBORCH,

QUI ET SUAS ADNOTATIONES ADJECIT.

ACCEDUNT

SUPPLEMENTA DEPERDITORUM T. LIVII LIBRORUM

A JO. FREINSHEMIO CONCINNATA.

EDITIO NOVA AUCTIOR ET EMENDATIOR.

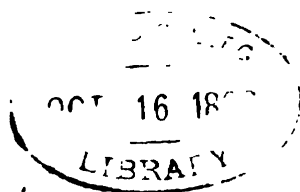
TOMUS NONUS.

STUTGARDIAE,

EX TYPOGRAPHIA SOCIETATIS WUERTEMBERGICAE.

LIPSIAE IN COMMISSIS APUD C. H. F. HARTMANNUM.

MDCCCXXIV.

From the estate of
George P. Sanger

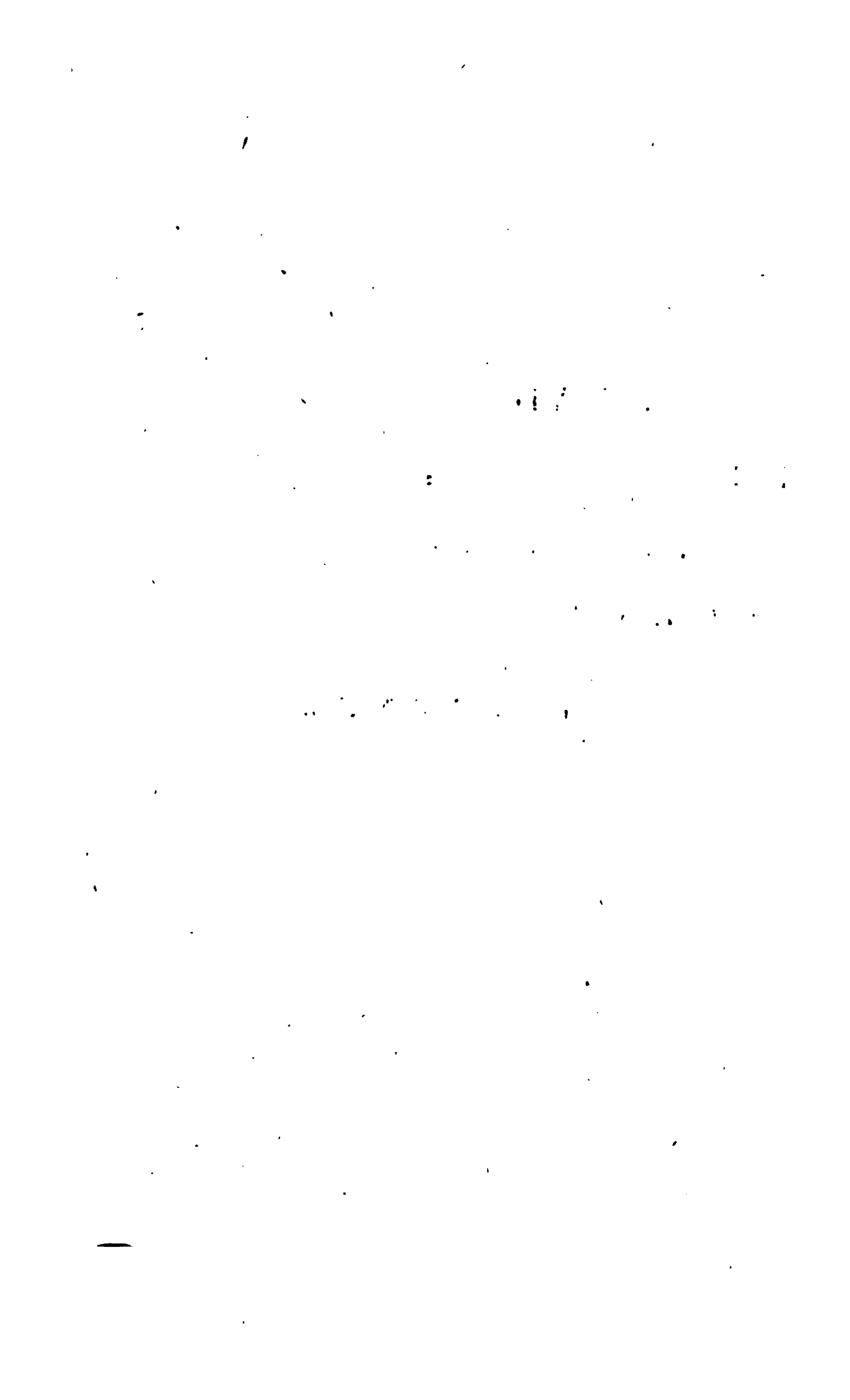
T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI, QUI SUPERSUNT, OMNES.

TOMUS NONUS.

T. LIVII PATAVINI

HISTORIARUM

AB URBE CONDITA

LIBRI.

EPITOME LIBRI VIGESIMI NONI.

Ex Sicilia C. Laelius in Africam a Scipione missus ingentem praedam reportavit, et mandata Masinissae Scipioni exposuit, conquerentis, quod nondum exercitum in Africam trajecisset. Bellum in Hispania finitum, victore Romano, quod Indibilis excitaverat; ipse in acie occisus, Mandonius exposcentibus Romanis a suis deditus est. Magoni, qui in Gallia

Ex Sicilia C. Laelius in Africam a Scipione missus] *Sicilia C. Cecilius in Africa a Scipione missus* Boend. *C. Cecilius*, vel *C. Caecilius*, etiam Voss. Leid. et Exc. Pithoei. Mox *exponit* primum inveni in postrema Gruteri ed. Priores legunt *exposuit*, consentientibus Leid. Voss. Berg. Boend. et Norv. quod recepi, et Cl. Crevierius etiam probavit, ut adcuratius responderet praecedenti *reportavit*.

Conquerentis, quod non exercitum] Vet. lib. *quod nondum exercitum*. SIG. Similiter Leid. et Berg. Insuper *querentis* Leid. Voss. Berg. et Exc. Pithoei.

Ipse in acie occisus] *ipse acie*, omissa praepositione, Berg. quod dictum esse potest ut *ceciderant pugna Cannensi* supra 23, 21, 7. ubi etiam olim *in pugna* edebatur. At hic reliqui *in acie* tuentur. Deinde *occisus est* Voss. qui

et Liguribus erat, ex Africa et militum ampla m nus missa, et pecuniae, quibus auxilia conducer praeceptumque, ut se Hannibali jungeret. Scipic Syracusis in Bruttios trajecit, et Locros, pulso I nico praesidio, fugatoque Hannibale, recepit. P cum Philippo facta est. Idaea mater deportata Romam a Pessinunte oppido Phrygiae, carmine libris Sibyllinis invento, pelli Italia alienigenam h ſtem poſſe, si mater Idaea deportata Romam eſſ *tradita autem est Romanis per Attalum regem Asic Lapis erat, quem matrem Deûm incolae diceban Excepit P. Scipio Nasica Cn. filius, ejus, qui in H spania perierat, vir optimus a senatu judicatus, ad lescens nondum quaestorius, quoniam ita responsu*

cum Leid. Berg. Boend. Norv. et edd. antt. mox versu seq. *τὸ est* poſt *deditus* omittunt, quod Ascens. anno 1513. addidit.

Qui in Galliam et Liguriam ierat] Vet. lib. *qui in Gallia et Liguribus erat.* SIG. *in Gallia et in Liguribus erat* Gruteri ultima ed. *in Gallia, in Liguribus erat* Leid. Berg. et Boend. *erat* et *ierat* in Mſtis confundi, videbimus ad 39, 21, 6. *in Beulia in Liguribus* edidit Campan. unde Crevierius conjecit *in Albingaunis Liguribus*, adducto simul loco ex Liv. c. 5. ubi Mago *inter Albingaunos Ligures Genuamque* ſtare dicitur.

Ex Africa et militum ampla manus missa, et pecuniae] Duae priores voces desunt in Leid. tertia vox in Berg. et Boend. Tum *magna militum manus missa* Leid. Sed v. ad Epit. Liv. 49. Hinc *et pecunia* Boend. Mox *auxilia daret* Leid. *auxilia d ceret* Voſſ. *auxilia duceret* Ber et Boend. Praeterea *se Hann bali conjungeret* Leid. Livi infra c. 4, 6. *Conjungeretque Hannibali.* Insuper *trajecit, L cros*, sine media copula, Leid

A Pesinunte, oppido Phr giae] *Pessinunte* ex Graeci SIGON. *a Pessimonte* Berg. Boend. *a Pessinonte* Voſſ. et Lei V. ad Liv. 29, 10, 5. Mox *poss* deeſt in Voſſ. Sed ipse Livius ea vocem agnoscit infra cap. 1 *Eum pelli Italia vincique posse* Praeterea *reportata*, pro *depor tata*, Boend. sollemni scribarum errore. V. ad 39, 38, 9.

Quoniam ita responsum ha bebat] Ita ultima Gruteri ed quod in nullo cod. obvium fuit *responsum habebatur* edd. priores, et Norvic. *responsum videbatur* Boend. *responsum jubebat* Leid. Voſſ. et Berg. quod

jubebat: ut numen id ab optimo viro reciperetur consecrareturque. *Locrenses legatos Romam miserunt, qui de inpotentia Q. Pleminii legati quererentur, quod pecuniam Proserpinae abstulerat, et liberos eorum ac conjuges stupraverat. Pleminius, in catenis Romam perductus, in carcere mortuus est. Quum falsus rumor de P. Scipione proconsule, qui in Sicilia erat, in urbem perlatus esset, tamquam is luxuriaretur; missis ob hoc legatis a senatu, qui explorarent, an ea vera essent, purgatus infamia Scipio in Africam trajecit, senatus permissu. Syphax, accepta in matrimonium filia Hasdrubalis Gisgonis, amicitiae, quam cum Scipione ipse junxerat, renunciavit. Masinissa, rex Massyliorum, dum*

verum puto, et in contextum adoptavi. Mox *repetiretur* Voss. *exciperetur* Leid. Berg. et Exc. Pithoei. V. ad Liv. 29, 11, 6.

De inpotentia Q. Pleminii legati quererentur] *de inpudentia* Leid. Voss. Berg. Norv. Exc. Pithoei, et edd. antt. cujus loco recte Froben. anno 1531. *impotentia* substituit. V. infra ad Epit. Liv. 43. Deinde *P. Levini* Voss. *P. Levinii* Berg. et Boend. *Pleminii Levinii*, duplici lectione juncta, Leid. et edd. ante Mogunt. qui ex mente Livii *Q. Pleminii* substituerunt. Sed, auctorem, quemadmodum plerumque solet, praenomen omisisse, ex codd. vestigiis colligo; in quibus ideo *Publii* praenomen ei tribuitur, quod litera initialis perperam a nomine *Pleminii* separata erat.

Quod pecuniam Proserpinae abstulerat] *qui pecuniam* Leid. Voss. et Berg. V. ad 37, 35, 3. Deinde *sustulerat* Leid. Voss. et Exc. Pithoei. Mox voces *et liberos eorum ac conjuges stupraverat* exsulant a Leid.

Pleminius, in catenis Romam perductus] Prima vox deest in Voss. Leid. et Exc. Pithoei. *qui in catenis* legit Boend. Paullo post *tamquam is luxuriaretur* primum adparuit in ultima Gruteri ed. quod exstat etiam in Leid. et Voss. *tamquam luxuriaretur* legunt edd. priores. *tamquam ibi luxuriaretur* Berg. et Boend.

Amicitiae, quam cum Scipione ipse junxerat, renunciavit] *amicitiam renunciavit* Boend. quam sollemnem in hac re locutionem inlustrat Sigon. ad Liv. 42, 25, 1. Vox *ipse* deest in Berg. et Boend. Paullo ante *accepta in matrimonium Sophonisba filia Asdrubalis* Leid.

pro Karthaginiensibus in Hispania militat, amiss patre Gala, de regno exciderat. quo per bellum sae pe repetito, aliquot proeliis a Syphace rege Numida rum victus, in totum privatus est: et cum ducenti equitibus exsul Scipioni se junxit: et cum eo prim statim bello Hannonem Hamilcaris filium cum am pla manu interemit. Scipio, adventu Hasdrubali et Syphacis, qui prope cum centum millibus arma torum venerant, ab obsidione Uticae depulsus, hi berna communivit. Sempronius consul in agro Cro toniensi prospere adversus Hannibalem pugnavit

Rex Masaesylorum] Vet. lib. *Massyliorum*, ut supra dixi. Nam *Masaesylorum rex* erat Syphax. SIG. Similiter omnes codd. et edd. ante Moguntinam. V. ad 24, 48, 2. et 28, 17, 4.

Dum pro Karthagine in Hispania militat] Vet. lib. *dum pro Carthaginiensibus*. SIGON. Similiter iterum scripti mei. Mox *patre Galla* Leid. Berg. Boend. Norv. et edd. ante Mogunt. Praeterea *regno exciderat*, pro *de regno*, Leid.

Cum ampla manu interemit] *cecidit* Leid. *occidit* Voss. Berg. Boend. et Exc. Pithoei. Passim in Epitomarum edd. *interimere* exstat, ubi in Mstis leguntur *occidere*, *interficere*, *concidere*, vel similia verba. V. ad Epit. Liv. 57. Mox *hiberna communiit*, pro *communivit*, Leid. et Voss. Hinc *P. consul*, pro *Sempronius consul*, Exc. Pithoei.

Lustrum a censoribus conditum est. censa sunt civium capita CCXV millia] Vet. lib. *CCLXV millia*. SIG. *CCXIIII*[m]. Leid. Berg. Boend. Norv. Exc. Pithoei, et edd. ante Aldum *ducenta quatuordecim milli* Voss. Et ita est in optimis apu Livium codd. c. 37, 6. quar hanc lectionem recepi. Ceterum haec verba in Leid. Voss. Berg Boend. Norv. et iisdem edd. re jecta sunt ad finem Epitom.

A populo damnatus] Addit voce *a populo Romano dam natus* Norvic. et edd. ante Gru ter. qui in ultima ed. *τὸ Ro manus* delevit, quod in null etiam meorum inveni. Paull ante *τὸ Livio* deerat in Voss Leid. et Berg. Mox vero *testi monium tulisset* Leid. *testimo nium dedisset* Voss. Sed *testi monium dixisset*, ut vulgo edi tur, et reliqui codd. servant, dixit Livius etiam c. 37, 10.

Minime bona fide] Vet. lib. *non bona fide*. SIG. Non alite est in Leid. Voss. Berg. et Boend. Passim editores in his Epitomi Livii dederunt *minime*, ubi i codd. superest *non*. V. ad Epit. Liv. 49. Livius etiam c. 37, 10 dixit *non sincera fide*. Ultim periodus hujus epit. ita exhibe tur in Boend. *omnes tribus, una*

Lustrum a censoribus conditum est. censa sunt civium capita ducenta quatuordecim millia. Inter censores, M. Livium et Claudium Neronem, notabilis discordia fuit. nam et Claudius Livio collegae equum ademit, quod a populo damnatus actusque in exsilium fuerat; et Livius Claudio, quod falsum in se testimonium dixisset, et quod non bona fide secum in gratiam redisset. Idem omnes tribus, extra unam, aerarias reliquit, quod et innocentem se damnassent, et postea consulem censoremque fecissent.

excepta, i. *omnes XXXIIII*[or] *unam videlicet populum aerarium reliquit, quod innocentem se condemnassent*, reliquis omissis. *una excepta*, pro *extra unam*, etiam inveni in Berg.

T. LIVII PATAVINI

LIBER VIGESIMUS NONUS.

1 I. Scipio, postquam in Siciliam venit, voluntari
2 milites ordinavit centuriavitque: ex iis trecentos j
venes, florentes aetate et virium robore, inerm
circa se habebat, ignorantes, quem ad usum, n
3 que centuriati, neque armati, servarentur. Tu

§. 2. *Ex iis trecentos juvenes, florentes aetate et virium robore, inermes circa se habebat*] Quia sequitur, *quem ad usum neque centuriati neque armati servarentur*, ausus est quispiam, pro *insignes*, *inermes* supponere. Fuit in causa, quod verba perperam distinxisset, nimirum sic: *florentes aetate et virium robore, insignes circa se habebat.* Nos vero sic legimus et distinguimus: *florentes aetate, et virium robore insignes circa se habebat*, adstipulante codice veteri. RHEN. Centuriati erant voluntarii Scipionis milites, at non hi trecenti. Nota igitur locutionem, tum quid referat *ex iis.* GLAR. *ex iis* accipiendum est pro praeter eos, quos centuriatos habebat, trecentos juvenes non centuriatos habebat: sic 6, [1, 10.] *Alia ex eis edita etiam in vulgus. ex eis*, id est, praeter regias leges, et aeneas tabulas. Utroque in loco laborat Glareanus sine causa. SIG. Immutavit vir praecipitis ingenii Rhenanus legitimam lectionem, qu talis est habitans in Pall. 1. 2. vet. ed. *florentes aetate et* (*rium robore, inermis circa* *habebat.* Sequitur enim paul post: *laeto conditionem ac pienti unum ex trecentis, qu inermes habebat, tradit.* Co tra Pal. 3. *florentes aetate viriu robore insignis circa se hab bat.* In Spirensi similia vestig secutus extrusit legitimam l ctionem. GEBH. Et Glarean hic nodum quaerit in scirpo, Sigonius frustra subtilis. Neq enim *ex iis* est praeter eos, *τὸ iis* referatur ad centuriato Sed *ex iis*, puta *voluntariis*, h bebat trecentos inermes, qu non centuriavit: quos stupid sit oportet, qui dubitet, fuerint alii praeter centuri tos. Hoc ergo non exprimitu neque opus est, ut commun sermo hominum paullo consid ratius loquentium prodit. Neq vero ausus est quisquam supp nere, pro *insignes*, *inermes*, ariolatur Rhenanus, sed omn

ex totius Siciliae juniorum numero principes genere et fortuna trecentos equites, qui secum in Africam trajicerent, legit: diemque iis, qua equis armisque instructi atque ornati adessent, edixit. Gravis ea militia, procul domo, terra marique 4
multos labores, magna pericula adlatura videbatur; neque ipsos modo, sed parentes cognatosque eorum ea cura angebat. Ubi dies, quae dicta erat, adve- 5
nit, arma equosque ostenderunt. tum Scipio, *renunciari sibi*, dixit, *quosdam equites Siculorum, tamquam gravem et duram, horrere eam militiam.* *Si qui ita animati essent, malle eos sibi jam tum fa-* 6
teri, quam postmodo querentes, segnes atque inutiles

Gall. Pall. Florent. Voss. Barberinus: *ex iis trecentos juvenes, florentes aetate et virium robore, inermes circa se habebat.* Ergo veterem lectionem reposuimus: nam alterum *insignes* deprehendimus tantum in duobus recentissimae manus: *robore insignes inermes.* Quod adjectum ab illis, qui non videbant, τὸ *robore* aeque pendere ab τῷ *florentes.* Narrat idem paullo aliter Val. Max. 7, 3. Videtur autem Scipio id consilii cepisse ab Agesilao Laecedaemoniorum rege, in cujus vita Plutarchus [p. 600.] Ἀναχωρήσας εἰς Ἔφεσον ἱππικὸν συνῆγε, τοῖς εὐπόροις προειπών, εἰ μὴ βούλονται στρατεύεσθαι, παρασχεῖν ἕκαστον ἵππον ἀνθ' ἑαυτοῦ καὶ ἄνδρα. Πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι, καὶ συνέβαινε τῷ Ἀγησιλάῳ ταχὺ πολλοὺς καὶ πολεμικοὺς ἔχειν ἱππεῖς ἀντὶ δειλῶν ὁπλιτῶν. J. FR. GRON. Omnes mei *inermes* servant. Ex iis vero solum D. laudat Hearnius, qui Rhenani emendationem comprobet.

§. 5. *Ubi dies, quae dicta erat, advenit, et arma equosque ostenderunt*] Scripsimus *arma equosque ostenderunt*, et particula dispuncta. RHEN. *quae edicta erat* Lov. 4. Hearnii D. et edd. antt. pro quo Lugdun. anno 1553. mox Paris. anno 1573. *dicta* substituerunt; probantibus eam scripturam reliquis codd. nisi quod *edita* sit in Lov. 5. *dictus* et *edictus* solent in Mstis commutari. V. ad 9, 14, 2. Similiter *editus* et *edictus*. V. ad 21, 62, 7. Praeterea Rhenani *et* expungentis emendationem probant omnes mei, excepto Ber. qui servat.

§. 6. *Malle eos sibi tunc fateri, quam postmodum*] Reposuimus, *malle eos sibi jam tunc fateri.* RHEN. Scripti, *malle eos se jam tum fateri, quam postmodo querentes.* J. FR. GRONOV. *si* pro *sibi* Put. apud Crevierium, et Flor. a m. 1. *sibi* a m. 2. *se* Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. Hav. et Hearnii Oxonn. Deinde *jam tum fateri* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. et Hav. V. ad 1,

7 *milites reipublicae esse. Expromerent, quid sentirent*
cum bona venia se auditurum. Ubi ex his unus ausus e
dicere, *se prorsus, si sibi, utrum velit, liberum e*
8 *set, nolle militare;* tum Scipio ei, *Quoniam igitur*
adolescens, quid sentires, non dissimulasti, vica
rium tibi expediam, cui tu arma equumque et ceter
instrumenta militiae tradas, et tecum hinc extem
plo domum ducas, exerceas, docendum cures equ
9 *armisque.* Laeto conditionem accipienti unum e
trecentis, quos inermes habebat, tradit. Ubi ho
modo exauctoratum equitem cum gratia imperatori
ceteri viderunt, se quisque excusare, et vicarium
10 accipere. Ita trecentis Siculis Romani equites sub-

41, 7. Praeterea *postmodo* Flor. a m. 1. Voss. et Lov. 2. 3. ac 4. V. ad 25, 38, 12. Paullo ante vocula *ita* deficit in Flor. Voss. a m. 1. Lov. 2. Harl. et Hav.

§. 7. *Cum bona venia se auditurum*] Pal. 2. *exauditurum.* GEBH. Ita nullus meorum.

Si sibi, utrum velit, liberum esset, nolle militare: tum Scipio ei: Quando igitur] Reposuimus *utrum vellet*, pro *velit.* RHEN. Scripti *utrum velit, liberum* etc. *Quoniam igitur, adulescens.* Leve hoc: consensum tamen omnium Gall. et Voss. spernere non debuimus. J. FR. GRON. *velit* etiam omnes nostri, nisi quod voces *utrum velit* desint in Lov. 4. Codici itaque Rhenani, a reliquorum omnium consensu destituto, merito Gronovius fidem abrogavit: quemadmodum nec credo Msto Rec. *liberum dicere esset* exhibenti. Deinde *Quoniam igitur* omnes mei; cui merito typographorum somnium *quando* postponimus. Solent ceteroquin hae voces in Mstis confundi. V. ad 9, 8, 6. Insuper *tum Scipio: et quoniam* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 5. Harl. Gaertn. et Hav. Cl. Crevierius eamdem lectionem in Put. et Victor. invenit; et libenter totum illud sive *et*, sive *ei*, resecari pateretur; quod etiam deest in Lov. 3. Denique *adulescens* etiam Flor. V. ad 6, 34, 11.

§. 8. *Et tecum hinc extemplo domum ducas*] Pal. 3. *et tecum extemplo ex hinc domum reduco.* GEBH. *domum* non adparet in Gaertner. Mox *exerceasque* Harl.

Docendum cures, equo tradito armisque] Jam ante dixerat, *equum armaque tradas.* addit iterum *equo tradito armisque.* Bene, mehercule, et sollicite monet Scipio. Sed glossema est, quod non reperias sine libro. Abest a veteri *tradito.* rectissime. *Docere equo, docere armis* eleganter. et duo Scipio edixit, ut

ex totius Siciliae juniorum numero principes genere et fortuna trecentos equites, qui secum in Africam trajicerent, legit: diemque iis, qua equis armisque instructi atquè ornati adessent, edixit. Gravis ea militia, procul domo, terra marique 4
multos labores, magna pericula adlatura videbatur; neque ipsos modo, sed parentes cognatosque eorum ea cura angebat. Ubi dies, quae dicta erat, adve- 5
nit, arma equosque ostenderunt. tum Scipio, *renunciari sibi*, dixit, *quosdam equites Siculorum, tamquam gravem et duram, horrere eam militiam. Si qui ita animati essent, malle eos sibi jam tum fa-* 6
teri, quam postmodo querentes, segnes atque inutiles

Gall. Pall. Florent. Voss. Barberinus: *ex iis trecentos juvenes, florentes aetate et virium robore, inermes circa se habebat.* Ergo veterem lectionem reposuimus: nam alterum *insignes* deprehendimus tantum in duobus recentissimae manus: *robore insignes inermes.* Quod adjectum ab illis, qui non videbant, *τὸ robore* aeque pendere ab *τῷ florentes.* Narrat idem paullo aliter Val. Max. 7, 3. Videtur autem Scipio id consilii cepisse ab Agesilao Lacedaemoniorum rege, in cujus vita Plutarchus [p. 600.] *Ἀναχωρήσας εἰς Ἔφεσον ἱππικὸν συνῆγε, τοῖς εὐπόροις προειπών, εἰ μὴ βούλονται στρατεύεσθαι, παρασχεῖν ἕκαστον ἵππον ἀνθ' ἑαυτοῦ καὶ ἄνδρα. Πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι, καὶ συνέβαινε τῷ Ἀγησιλάῳ ταχὺ πολλοὺς καὶ πολεμικοὺς ἔχειν ἱππεῖς ἀντὶ ψιλῶν ὁπλιτῶν.* J. FR. GRON. Omnes mei *inermes* servant, Ex suis vero solum D. laudat Hearnius, qui Rhenani emendationem comprobet.

§. 5. *Ubi dies, quae dicta erat, advenit, et arma equosque ostenderunt*] Scripsimus *arma equosque ostenderunt, et* particula dispuncta. RHEN. *quae edicta erat* Lov. 4. Hearnii D. et edd. antt. pro quo Lugdun. anno 1653. mox Paris. anno 1573. *dicta* substituerunt; probantibus eam scripturam reliquis codd. nisi quod *edita* sit in Lov. 5. *dictus* et *edictus* solent in Mstis commutari. V. ad 9, 14, 2. Similiter *editus* et *edictus.* V. ad 21, 62, 7. Praeterea Rhenani *et* expungentis emendationem probant omnes mei, excepto Ber. qui servat.

§. 6. *Malle eos sibi tunc fateri, quam postmodum*] Reposuimus, *malle eos sibi jam tunc fateri.* RHEN. Scripti, *malle eos se jam tum fateri, quam postmodo querentes.* J. FR. GRONOV. *si* pro *sibi* Put. apud Crevierium, et Flor. a m. 1. *sibi* a m. 2. *se* Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. Hav. et Hearnii Oxonn. Deinde *jam tum fateri* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. et Hav. V. ad 1,

ex Italia advecto parcit: veteres naves reficit, (
cum iis C. Laelium in Africam praedatum mittit
novas Panormi subducit, quia ex viridi materia ra
15 ptim factae erant, ut in sicco hibernarent. Prae
paratis omnibus ad bellum, Syracusas, nondum e
16 magnis belli motibus satis tranquillas, venit. Grae
ci res a quibusdam Italici generis, eadem vi, qu
per bellum ceperant, retinentibus, concessas sibi a
17 senatu, repetebant. Omnium primum ratus tuen
publicam fidem, partim edicto, partim judiciis etiam

mo legitur, ex interpretis glossa natum puto. V. ad 25, 36, 5.

§. 14. *Inde exercitum per oppida dispertit: frumentum Siculorum civitatibus imperat*] Pal. tert. *inde exercitu per oppida dispertito, frumentum Siculorum civitatibus imperat.* At sec. exhibet *dispartit.* Porro pr. *imperans.* GEBH. *frumentumque Siculorum civitatibus imperans* Lov. 4. *frumentum Siculorum civitatibus imperans* Voss. Lov. 1. 2. 3. et Hav. *dispartit* Lovel. 2. Ber. Gaertn. et edd. Rom. anni 1472. Parm. ac Mediol. anni 1480. V. ad 38, 36, 8.

§. 15. *Nondum ex magnis belli motibus satis tranquillas*] *nondum magnis belli motibus* Flor. *nondum ex magni belli motibus* Lov. 2. *Tò satis* deest in Ber. a m. 1. et quibusdam edd. Moguntina prioribus. Paullo ante *Paratis omnibus* Gaertn.

§. 17. *Judiciis etiam in pertinaces ad obtinendam injuriam redditis*] Pal. 3. *judiciis etiam pertinaces ad optinendam injuriam suas res Syracusanis restituit. non tantum ipsis ea res, sed omnibus Siciliae populis rata fuit.* GEBH. Tacitus 2. Hist.

84. *Ipso Vespasiano inter initi imperii ad obtinendas iniquitates haud perinde obstinante.* Videndus ibi est Gronovius. DUE *ad opprimendam injuriam* Lov. 3.

§. 18. *Eoque enixius bellum adjuverunt*] Vet. lib. *ad bellum* SIG. Pall. duo, et vet. ed. *ad bellum adjuv.* GEBH. Put. Reg Men. Voss. duo Pall. cum Sigoniano *eoque enixius ad bellum adjuverunt.* Cic. pro Quinct. [23 *Ut omnes intelligant, non ad obtinendum mendacium, sed ad verum probandum, auctoritatem adjuvare.* Pro Archia 6 *Qui profecto si nihil ad percipiendam colendamque virtutem literis adjuvarentur, nunquam se ad earum studium contulissent.* Ubi *adjuvarentur* est adjuti fuissent: nisi malis legere *adjuvaremur.* Plinius 31, 10. *Adjuvat ad claritatem.* ut ibi monuimus ex MSS. J. FR. GRON *ad bellum* etiam Lov. quinque Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. N. ac vett. edd. Praepositionem demum Frob. anno 1535 omiserat, quam loco restitui. Similiter *adjutor ad aliquid* apud Cic. frequens est. Ita de Amic. 10. *Ut aut libidinis ministri,*

in pertinaces ad obtinendam injuriam redditis, suas res Syracusanis restituit. Non ipsis tantum ea res, 18
sed omnibus Siciliae populis, grata fuit; eoque enixius ad bellum adjuverunt. Eadem aestate in Hispa- 19
nia coortum ingens bellum, conciente Ilergete Indibili, nulla alia de caussa, quam per admirationem
Scipionis contemtu imperatorum aliorum orto. *Eum* 20
superesse unum ducem Romanis, ceteris ab Hannibale interfectis, rebatur. *eo nec in Hispania caesis Scipionibus alium, quem mitterent, habuisse: et,*

sunt adjutores essent ad injuriam. 2. de Off. 15. *Eo plures ad benigne faciendum adjutores habebant.* Pro domo 12. *Adjutor ad rem perficiendam fuit.* Pro Rosc. Am. 2. *Ut ad hanc suam praedam adjutores vos profiteamini.*

§. 19. *Conciente Ilergetes Indibili*] Vetus lectio *conciente Ilergete Indibili*. Subauditur *bellum*, quod praecedit. RHEN. *Ilergete* est correctio Rhenani. A Pall. 1. 2. et vet. ed. abest τὸ *Ilergete*, at ab tert. τὸ *Indibili*. GEBH. *Ilergete* non adparet item in Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. et edd. ante Ascens. anni 1513. *Ilergetes* autem, quod recte displicuit Rhenano, in nullo superest scripto vel ed. vet. sed demum exstat in ed. Ald. quum Asc. memorata et Mog. edd. *Ilergete* etiam praeferant. Paullo ante *Eadem tempestate* Hearnii D. Deinde *in Hispania* deest in Lovel. 4. Tandem *ingens coortum bellum* Ber. *coortum est ingens bellum* Hav.

§. 20. *Ceteris ab Hannibale interfectis, rebatur*] Paullo post *Haec aliaque dicendo*. Non nego, *rebatur* etiam de eo dici posse, qui animi sententiam verbis expromit: sed tamen suspectum est. Saepe quaedam hujus generis in orationibus inculcata sunt. DUK. *rebantur* vulgo edebatur ante J. Fr. Gronov. idque invenio in Flor. a m. 2. Lov. 4. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac D. eodemque ducunt vestigia illorum codd. qui, pro *interfectis rebantur*, exhibent corruptius *interficiebantur*. Tales sunt Flor. a m. 1. Voss. Lov. 1. 2. et Hearnii N. Sed *rebatur* praestat. De uno enim Indibili sermonem esse, inde patet, quod mox subjungatur: *Haec aliaque dicendo c o n c i t a t*. Tandem *rebatur* non adparet in Lov. 3.

Eo nec in Hispaniam, caesis Scipionibus] Omnes *in Hispania*. Conjungenda enim haec cum *caesis Scipionibus*, non cum τῷ *mitterent*. ad quod intelligitur *eodem*, vel *in eam*. J. FR. GRONOV. *in Hispania* etiam omnes mei, cum Hearnii N.

§. 21. *Quod nomina tantum ducum in Hispania Romani habebant*] Vetus lectio *Romani haberent*. RHEN. De hoc usu vocis *nomen* v. supra ad 5, 18.

postquam in Italia gravius bellum urgueret, adver-
21 *sus Hannibalem eum arcessitum. praeterquam quod nomina tantum ducum in Hispania Romani haberent,*
22 *exercitum quoque inde veterem deductum. Trepida omnia, ut inconditam turbam tironum, esse. numquam talem occasionem liberandae Hispaniae fore.*
23 *Servitum ad eam diem aut Karthaginiensibus, aut Romanis: nec in vicem his aut illis, sed interdum*
24 *utrisque simul. Pulsos ab Romanis Karthaginienses; ab Hispanis, si consentirent, pelli Romanos posse. ut ab omni externo imperio soluta in perpetuum*

Heins. ad Vell. Pat. 2, 30. Graev. ad Cic. Parad. 4. et ad 5. ad Att. 15. *appellationem* vocat Suet. in Caes. 77. *Nihil esse rempublicam; appellationem modo, ac sine corpore speciem.* ita ibi recte legunt viri docti. DUK. *habebant* apud me supereſt in Flor. Voſſ. Lov. 2. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N.

§. 22. *Trepida omnia et inconditam inde turbam tironum*] Submovimus dictionem *inde*. Et diſtinximus (§. seq.) *nec in vicem his, aut illis.* RHEN. Pall. duo, *Trepida omnia, ut inconditam turbam tironum, esse.* GEBH. Omnes: *Trepida omnia, ut inconditam turbam tironum, esse.* Olim erat *et inconditam inde turbam*: quam particulam suſtulit Rhenanus, nec agnoscunt eam noſtri. Poſſet legi: *ut incondita in turba tironum.* Syphax de Numidis in militiam adscriptis 24, (48, 7.) *Omnia, velut forte congregata turba, vasta et temeraria esse.* Sed nihil opus mutare veterem lectionem. Illic comparatio mera eſt cum turba forte congregata: hic rei, ut se habet, atque semper habere solet, explicatio. Usus particulae singularis, nec Livio infrequens. Liv. 24, 46, 11. *Fama per totam urbem vulgata tumultum, ut principe amisso, fecit.* Sic Put. et Petav. melior. Idque significant alii, in quibus *ut pro principe*, vel *pro ut principe.* 25, 20, 5. *Annibal non Capuam neglectam, neque, ut tanto discrimine, desertos volebat socios.* Ita consensu omnes et Gall. et Pall. non *in tanto*, quod editur. Hoc l. 29, 31, 5. *Si quis arceat, ut quod maxime opus sit, acie dimicaturum.* Sic Put. Reg. Men. Pal. optimus. 36, 41, 2. *Annibal unus, cujus ut maxima apud regem auctoritas erat.* Sic MSS. et vett. edd. Vulgo deeſt. J. FR. GRON. *ut inconditam turbam tironum* etiam Flor. Cant. Voſſ. Lov. 1. 2. 3. Harl. Hav. et Hearnii D. ac N. Ita *ut* pro *utpote* supra eſt 3, 36, 7. *Hominum, non caussarum, toti erant; ut apud quos gratia vim aequi haberet.* 10, 41, 9. *Ad nutum omnia, ut ex ante praeparato, fiunt.*

tuum Hispania in patrios rediret mores ritusque. Haec aliaque dicendo non populares modo, sed Au- 25
setanos quoque, vicinam gentem, concitat, et alios finitimos sibi atque illis populos. itaque intra pau- 26
cos dies triginta millia peditum, quatuor ferme equitum in Sedetanum agrum, quo edictum erat, convenerunt.

II. Romani quoque imperatores, L. Lentulus et 1
L. Manlius Acidinus, ne glisceret prima neglegendo bellum, junctis et ipsi exercitibus, per agrum Ause- 2
tanum, hostico, tamquam pacato, clementer ductis militibus, ad sedem hostium pervenere. trium mil-

Eodem sensu hanc particulam Livio ex conjectura reddere conatus est Gronovius supra ad 25, 23, 3. Solent autem particulae *ut* atque *et* saepe confundi. V. ad 21, 28, 8. Mox §. seq. *in vicem aut his aut illis* Harl.

§. 24. *Ut ab omni externo imperio soluta*] *ab omni imperio externo* Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Ber. et Gaertn. cum edd. vett. *ab omni imperio inde externo* Hav. *ab omni externo inde imperio* Flor. Mox *in primos rediret mores* Lov. 5.

§. 25. *Haec taliaque dicendo*] Omnes Gall. *Haec aliaque dicendo.* J. FR. GRON. Similiter plerique mei. *taliaque* enim tantum exhibent Lov. 5. Ber. et Gaertn. Supra 8, 23, 17. *Haec aliaque ab tribunis nequidquam jactata.* V. ad 5, 2, 13. Alterum *Haec taliaque* saepe tamen apud Liv. occurrit. V. exempla 9, 34, 26. 21, 53, 11. 26, 32, 5. 27, 34, 14. et alibi.

§. 26. *Itaque intra paucos dies*] Pal. 1. *Inter paucos itaque dies.* GEBH. *Inter paucos itaque dies* Lov. 1. et Harl. V. ad 5, 27, 2. *Intra paucas itaque dies* Voss. Lov. 2. 3. Gaertn. et Hav.

§. 1. *Ne glisceret primo negligendo bellum*] Vide, quantulum erratulum hic totum sensum perturbet. Legendum est, *ne glisceret, prima negligendo, bellum.* Juxta illud Nasonis, *Principiis obsta.* RHEN. Omnes *primo neglegendo*, quod correxit Rhenanus. An fuit *principio neglegendo?* hoc est, dum negligitur principium. Ut 1, [20, 6.] *Ne quid divini juris negligendo patrios ritus peregrinosque adsciscendo turbaretur.* J. FR. GRON. *primo* etiam Flor. Cant. Voss. Lovel. 2. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. quae lectio non displicet Crevierio, qui exponit negligendo eo, quod primum esset. Certe, si quid mutandum, malim *prima* cum Rhenano, quam *principio* cum Gronov. Ut librarii *primó* dantes errarint solemni modo, de quo v. ad 6, 1, 8.

§. 2. *Junctis et ipsi exercitibus per agrum Anxetanum, ho-*

lium spatio procul a castris eorum posuerunt cast
3 Primo per legatos nequidquam tentatum, ut dis
deretur ab armis. dein, quum in pabulatores Ror
nos inpetus repente ab equitibus Hispanis fac
esset, submisso ab statione Romana equitatu, pr
lium equestre fuit, haud sane memorando in part
4 ullam eventu. Sole oriente, postero die armati i
structique omnes mille ferme passus procul a cast
5 Romanis aciem ostendêre. Medii Ausetani eran
cornua dextrum Ilergetes, laevum ignobiles ten

stico, tamquam pacato] Mox *Anxetani*. Plinius tamen et alii *Auxetanos* legunt. SABELL. Ed. Mog. *in hostico, tamquam pacato*. MOD. *junctis et ipsi exercitus* perperam in Put. esse, supra monuit Gronov. ad 21, 60, 7. *junctis ipsi exercitus* Flor. Voss. Lov. 1. et Harl. *junctis ipsis exercitun* Lov. 2. *junctis ipsis exercitibis* Hav. *in hostico* ante Mog. edidit jam Ascens. anno 1513. sel recte iterum Aldus praepositioiem expunxit: in nullo enim scrpto superest.

§. 3. *Primo per legatos nequidquam est tentatum*] Verbum *est* ignorant omnes Gall. iidem mox, *dein cum in pabulatores Romanos*. J. FR. GRON. Verbum *est* omnes mei, Oxonn. Hearnii, et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. ignorant. V. Gronov. ad 28, 46, 15. Praeterea *dein*, pro *deinde*, praeferunt plerique nostri. Alterum *non*, nisi in Lov. 3. 46. Ber. et Gaertn. inveni. V. ad 33, 6. Mox *Hispanis* deest in Har. Deinde *inmisso ab statione Romano equitatu*, *equestre proeium fuit* Flor. *equestre proelium* etiam Lov. 1. 3. Harl. Ber. Gaertn. et edd. antt. vox *proelium* omittitur in Hav. Insuper §. seq. *suam aciem ostende* Hearnii L. 1.

§. 5. *Cornu dextrum Ilergete* Emendavimus *cornua*. Sic orc na: *cornua tenebant, dextru Ilergetes, laevum ignobiles H spani populi*. RHEN. Pal. 1. *co nu dextro Illergetes*. sec. et ter consentiunt vulgato *cornua de trum*. At prisca ed. *cornu de trum*. GEBH. *cornua* etiam Flo Elegans est loquendi genus, quo non intellexerunt librarii, et hin passim mutare conati sunt. Supr 10, 18, 3. *Cum legionibus secun da ac tertia profectus in Sam nium esset*. ubi multi codd. e edd. vett. *legione*. c. 27, 10. *Pr mam ac tertiam legiones pr dextro cornu instruxit*. ubi ite rum multi MSti *legionem*. c. 41 11. *Cornua, dextrum ad castr Samnitium, laevum ad urben tendit*. 22, 23, 6. *Convenerat in ter duces Romanum Poenum que*. ubi iterum alii *Romanos*. 23, 29, 4. *In cornibus, dextr Poenos locat, laevo Afros*. 24, 20, 3. *Consules, Marcellus retro, unde venerat, Nolam redit, Fabius in Samnium processit*. hoc lib. c. 22, 2. *Terrestrem navalemque exercitus ostendit*. V. etiam Rhenan. ad 27, 6, 8. ad hujus lib.

...at Hispani populi. Inter cornua et mediam aciem ...valla patentia satis late fecerant; qua equita... ubi tempus esset, emitterent. Et Romani, 6 ... suo exercitum quum instruxissent, id modo ... imitati sunt, ut inter legiones et ipsi paten... equiti relinquerent vias. Ceterum Lentulus, ei 7 ... usum equitis fore ratus, quae prior in dehiscentem intervallis hostium aciem equites emisisset, ... Cornelio tribuno militum imperat, equites per 8 ...tes in hostium acie vias permittere equos ju-

...3, 14. et Cl. Duker. ad Livii ..., 8.

Intervalla patentia satis late fecerant] Ita J. Fr. Gronov. anno 1665. edidit, consentiente ex ...is Lov. 4. id autem requirere ...tur praecedentia *erant* et ...bant. Priores cum plerisque scriptis legunt *fecerunt*. Mox ..., pro *equitatum*, Lov. 4. et Rec. Mox §. seq. *exstruxissent*, pro *instruxissent*, Flor.

§. 7. *In dehiscentem intervallis hostium aciem equites inmisisset*] Vet. ed. et Pal. 1. *emisisset*. tert. *ei arti usum equitis ratus, quae prior in dehiscentem intervallum hostium aciem eq. emisisset*. Sic paulo ante, *qua equitatum, ubi tempus esset, emitterent*. GEBH. Omnes Gall. Vel. et duo Pall. *emisisset*, nempe ex sua acie. Ut paullo ante, *qua equitatum, ubi tempus esset, emitterent*. J. FR. GRON. *Emittere equites* et *equitatum* multis locis dicit Livius. V. Drakenb. ad 4, 18, 7. Nec tamen minus recte alibi legitur *immittere equites*. Vel hoc ipso cap. *Equitibus Hispanorum viam immittendi equos clauserunt*, 35, 11. *Quam concitatissimos equos immittere jubet*. DUK. *Inmittere equitatum* supra inlustravi ad 2, 31, 2. Hic tamen *inmisisset* demum vidi in ed. Curionis. Priores cum omnibus nostris, et Oxonn. Hearnii *emisisset*, quod recte Gronov. Livio iterum vindicavit. V. ad 28, 14, 11. et ad 10, 5, 7.

§. 8. *Equites per patentes in hostium aciem vias permittere equos jubeat*] Accusativus *aciem* lectori nebulas offundit. Docet vetustus codex esse scribendum *acie*, auferendi casu. Pro *permittere* vero scribo *immittere*. Nam sequitur *simul equitibus Hispanorum viam immittendi equos clauserunt*. Sic sententia clara evadet, quae fuit obscurissima. RHEN. *permittere* habet ed. Mog. quod primus Beatus mutavit in *inmittere*. MOD. *in hostium acie* Pal. 3. et vet. ed. Contra Pall. 1. et 2. *in hostium acies*. GEBH. Errat Rhenanus, cum supponit *immittere*. Nam eodem significatu est, quo apud Gratium notavimus 2. Obs. 13. l. 9, [22, 7.] *Infesta cuspide ita permisit equum, ut uno ictu exanimem equo praecipitaret*. 30, [11, 9.] *Primo barbari segnius permittere equos, deinde stare, ac pro-*

9 beat: ipse, coepta parum prospere pedeſtri pugna tantum moratus, dum cedenti duodecimae legioni, quae in laevo cornu adversus Ilergetes locata erat, tertiam decimam legionem ex subsidiis in primam
10 aciem firmamentum ducit; poſtquam aequata ibi pugna eſt, ad L. Manlium, inter prima signa hortantem, ac subsidia, quibus res poſtulabat locis, indu-
11 centem, venit. indicat tuta ab laevo cornu eſſe: jam

pe turbari. J. FR. GRON. *per patentes hostium inter acies vias* Lov. 5. *per patentes in hostium acies vias* Voſſ. Lov. 1. 2. et Ber. a m. 2. *per patentes in hostium acies vi* Flor. et Hav. Sed haud male *in hostium acie* Rhenanus. Contra *permittere* adversus eumdem Rhenanum vindicant omnes mei. De locutione *permittere equos* v. supra ad 3, 70, 9.

§. 9. *Adversus Ilergetes locata prona erat*] Quid opus fuit hic addere vocabulum *prona*, quod non eſt in volumine scripto, quum praecedat *cedenti duodecimae legioni?* Si enim cedebat, indigebat firmamento. Sic mox infulsiſſe videtur quispiam has dictiones *ex subsidiis.* neque enim sunt in archetypo noſtro. Porro, quia sequitur *ac subsidia, quibus res postulabat locis, inducentem*, praelector aliquis inter exponendum *legionem ducit*, adjecit *ex subsidiis.* Eam gloſſulam alius in contextum retulit. RHEN. Pall. 1. et 2. *in laevo cornu adversus Ilergetes prona erat.* Deinde licet Pal. 3. expungat duas voculas *ex subsidiis*, tamen inducere cum avido mutationum Rhenano vetat Pall. 1. 2. priscaeque ed. consensus. GEBH. *adversus Illergetes locata erat* Rhenani codici debetur: nam antea habebatur una voce auctius *locata prona erat.* quod nos in uno tantum ex Flor. valde recenti invenimus. Nam alter etiam non nimis annosus *loca prona erat.* Duo optimi cum Barberino, duobus Pall. Petav. Regio, Menar. Voſſ. *adversus Illergetes prona erat.* Put. omnium princeps *adversus Illergetes roga erat.* Manus secunda adjecerat interlineares a principio *p*, et supra *g* virgula transfixam *n*, unde caeteri illi *prona.* Buslid. *proga erat*, et supra prius *a* superpositum *n.* unde Rubenius *pugnaverat.* J. FR. GRON. Veterum edd. lectio *adversus Ilergetes locata prona erat* apud me supereſt in Ber. et Gaertn. *adversus Ilergetes locata erat*, ut Rhenanus legit, in Lov. 5. *adversus Ilergetes prona erat* in Flor. Cant. Lov. 1. 2. 4. Harl. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Cl. Crevierius vel Rhenani, vel Rubenii lectionem probat. Mox voces *ex subsidiis*, quas gloſſematis suspectas habet Rhenanus, in omnibus meis conſtanter supersunt.

§. 10. *Firmamentum ducit. Postquam aequata ibi pugna est*] Vide, an potius diſtinctio media poſt *ducit* ponenda sit. DUK. *aequa ibi pugna est* Voſſ. et Lov. 1. sollemni scribarum errore. Eadem varietas erat supra 9, 3, 2. V. ad 10, 37, 2. *aequa ibi*

missum ab se Cornelium Servium procella equestri hostes circumfusurum. Vix haec dicta dederat, 12
quum Romani equites, in medios invecti hostes, simul pedestres acies turbarunt, simul equitibus Hispanorum viam inmittendi equos clauserunt. Ita- 13
que, omissa pugna equestri, ad pedestrem Hispani descenderunt. Romani imperatores, ut turbatos hostium ordines, et trepidationem pavoremque, et

ea pugna est Gaertn. Mox *ad Laelium Manlium* Hearnii D. V. ad 5, 32, 1. Tum *res postulabat et locus* Voss. Lov. 1. et Gaertner. *res postulabat locusque* Hav.

Venit, indicatque tuta] Scripsimus *venit, indicat.* RHEN. Omnes mei Rhenano concinunt praeter Lov. 3, Ber. et Gaertn. qui *indicatque* servant.

§. 11. *Jam missum ab se Serv. Cornelium*] In veteri libro legitur *Cornelium Servium.* RHEN. Put. Voss. alii, *Cornelium Servium.* Neque insolens illud Livio, praenomina postponere interdum. J. FR. GRON. *jam missum esse ab se Cornelium Servium* Flor. et Hav. *Cornelium Servium* reliqui mei, et Oxonn. Hearnii. V. ad 3, 1, 1.

§. 13. *Itaque, omissa pugna equestri, ad pedestrem Hispani descenderunt*] Antiquum volumen: *Itaque commissa pugna equestri ad pedes Hispanie iescenderunt.* Restitue sic germanam lectionem: *Itaque omissa pugna equestri ad pedes Hispani equites descenderunt.* Non discrepat sensus vulgatarum editionum, nisi quod alia verba supposita sunt. RHEN. Vet. lib. *ad pedes Hispani descenderunt.* Videtur autem vacare vox *equites.* nam priore versu posita est, et posteriore repetita, *equitibus ad pedes digressis.* SIG. *ad pedes Hispani equites descenderunt,* ut Rhenanus emendavit, laudat J. Fr. Gronov. ad Liv. 21, 46, 6. illustrans locutionem *ad pedes ire, descendere;* quin et ibidem in priori notarum ed. se lectionem illam probare testatus est. *ad pedes* praefert etiam Gifan. in Observ. in ling. Lat. v. *Pedes.* eaque lectio superest in Rcc. et Hearnii D. Sed omnes reliqui mei *ad pedestrem Hispani descenderunt,* ut plerique editores, etiam post Sigonium, dederunt; nisi quod *descendunt* sit in Lov. 1. 3. et Voss.

Orant milites, ut perculsos invadant, neu restitui aciem patiantur] Put. Reg. Men. Voss. nesciunt *τὸ invadant.* Fortasse, *orant milites, instent perculsis, neu restitui aciem patiantur.* Non longe enim *et quia perculsis acriter institerant.* J. FR. GRON. *Τὸ invadunt* abest etiam a Flor. Lov. 1. Hav. et Hearnii N. Id tamen verbum sensus rationem postulare, et neglegentia librariorum accidisse, ut plurimi scripti eo careant, judicat Cl. Crevierius.

§. 14. *Ni regulus ipse Indibilis cum equitibus ad pedes di-*

fluctuantia viderunt signa, hortantur, orant milites, *ut perculsos invadant, neu restitui aciem patiantur.*
14 non sustinuissent tam infestum inpetum barbari, ni regulus ipse Indibilis cum equitibus ad pedes de-
15 gressis ante prima signa peditum se objecisset. Ibi aliquamdiu atrox pugna stetit. tandem postquam ii, qui circa regem, seminecem restantem, deinde pilo terrae adfixum, pugnabant, obruti telis obcu-
16 buerunt, tum fuga passim coepta, pluresque caesi, quia equos conscendendi equitibus spatium non fuerat, et quia perculsis acriter institerunt Romani. nec ante abscessum est, quam castris quoque exue-

gressis] Castigavimus *degressis*. *degrediendi* verbo Livius in hoc libro rursum utitur haud procul a calce [c. 32, 4.] *Cum quingentis*, inquit, *haud amplius*, *peditibus ducentisque equitibus degressum jugis Masinissam persecutus*. Ceterum *ad pedes* rursum hic est, sicut paullo ante: *ad pedes Hispani equites descenderunt*; quemadmodum nos legendum monuimus. RHENAN. Vet. lib. *ni regulus Indibilis ipse cum equitibus*. Item quod aït, *equitibus ad pedes digressis*, *degressis* legendum, ut alibi. SIG. *Indibilis ipse* etiam Lov. 2. 5. Harl. Gaertn. et Hav. Deinde *ad pedes degressis* Flor. aliique. Supra 3, 62, 9. *Peditem ne ad pedes quidem degresso equiti parem esse*. ubi in recentioribus codicibus similiter peccatur. Errorem autem hunc frequentissime a scribis committi, vidimus ad 4, 17, 11. Ceterum, quum tantum non omnes edd. priores *digressis* servassent, primus Modius *degressis* recepit; cujus loco Gronov. anno 1665. admisit *degressus*, ut quaedam edd. notarum Rhenani male legunt. Verum non solus Indibilis, qui eodem tempore, quo equites, ad pedes degressus erat, se ante prima signa peditum objecit, sed potius id fecit una cum equitibus ad pedes degressis. Recte igitur *degressis* revocavit Crevierius, qui tamen, quum in editione Campani *digressi* obfendisset, legendum conjecit *ni regulus ipse Indibilis cum equitibus ad pedes degressi ante prima signa peditum se objecissent*. Eadem forma, qua supra dixit 21, 60, 7. *Ipse dux cum aliquot principibus capiuntur*. ubi plura vide. Verum nullius codicis testimonio haec lectio confirmatur.

§. 15. *Ibi aliquamdiu atrox pugna stetit*] *pugna fuit* Hav. Malc. Supra 8, 38, 10. *Anceps dicitur certamen stetisse*. ubi etiam quidam codd. perperam *fuisse*. Vide, quae ibi notantur. Deinde *seminecem saucium restantem*, addita media voce, Hafn. et Hav.

§. 16, *Quia equos conscenden-*

runt hostem. Tredecim millia Hispanorum caesa eo 17
die, octingenti ferme capti. Romanorum sociorumque paullo amplius ducenti, maxime in laevo cornu, ceciderunt. Pulsi castris Hispani, aut qui ex proe- 18
lio effugerant, sparsi primo per agros, deinde in suas quisque civitates redierunt.

III. Tum a Mandonio evocati in concilium, con- 1
questique ibi clades suas, increpitis auctoribus belli, legatos mittendos ad arma tradenda deditionem-
que faciendam censuerunt. Quibus, culpam in au- 2
ctorem belli Indibilem, ceterosque principes, quorum plerique in acie cecidissent, conferentibus, tra-

di equitibus spatium non fuerat] Ed. Mog. vet. *quia equos conscendendi ab equitibus spatium non fuerat*, diverso plane sensu. Sed frustra est. MOD. Pal. 3. et vet. ed. *quia equos conscendendi* (vet. ed. *condendi*) *ab equitibus spatium non fuerat*. GEBH. *ab equitibus* etiam Lov. 4. Ber. et edd. ant. quod recte Modio displicuit. Paullo ante Frob. anno 1535. eumque secuti editores vulgarunt *tum, fugâ passim coeptâ, plures caesi*. Et ita est in Flor. et, ut Sallierius monuit, in Put. optimo. Postea Cl. Jac. Gronov. primarum edd. lectionem *tum fuga passim coepta, pluresque caesi* revocavit, adstipulantibus reliquis nostris, et Hearnii L. 1.

§. 17. *Tredecim millia Hispanorum caesa eo die, octingenti ferme capti*] Pal. 1. *Decem tria millia*. Praeterea tort. *mille et quingenti ferme capti*. GEBHARD. Put. omnesque Gall. cum optimo Pal. et Voss. *Decem tria millia Hispanorum*. J. FR. GRONOV. Non aliter Flor. Lov. 1. 2. Harl. et Hearnii L. 1. et N. *Decem et tria* Hav. V. infra ad c. 37, 6. Praeterea *M. et D. ferme capti* Lov. 4. *mille et quingenti ferme capti* Rec. et Hearnii D. *MVc ferme capti* ejus L. 1. Mox *Romanorum sociorum paullo amplius*, omissa particula *que*, Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. et Hearnii N.

§. 18. *Aut qui ex proelio effugerant, sparsi primo per urbes*] Vet. lib. *at qui ex proelio*. Item, *sparsi primo per agros*. SIG. *at qui ex proelio* Lov. 1. 4. 5. et Hearnii N. *qui ex proelio*, prima voce omissa, Lov. 2. Male illud *at* Sigon. in contextum admisit. Optimi enim codd. alterum *aut* defendunt. Solent verò hae voces interdum commutari. V. ad 2, 45, 5. Deinde *per urbes* sola praefert ed. Bas. anni 1554. reliquae eum omnibus scriptis *per agros*.

§. 1. *Conquestique ibi clades suas*] Vet. lib. *contestatique ibi clades suas*. SIG. Omnes mei servant vulgatum, nisi quod *conquesti ibi clades suas* sit in Harl. *contestatique ibi cl. s.* in Rec. Mox

dentibusque arma, et dedentibus sese, responsum
3 est: *In deditionem ita accipi eos, si Mandonium ceterosque belli concitores tradidissent vivos: sin minus, exercitus se in agrum Ilergetum Ausetanorum-*
4 *que, et deinceps aliorum populorum ducturos.* Haec dicta legatis, renunciataque in concilium. Ibi Mandonius ceterique principes comprehensi et traditi
5 ad supplicium. Hispaniae populis reddita pax: stipendium ejus anni duplex et frumentum sex mensium imperatum, sagaque et togae exercitui, et ob-
6 sides ab triginta ferme populis accepti. Ita Hispaniae rebellantis tumultu, haud magno motu, intra paucos dies concito et compresso, in Africam om-
7 nis terror versus. C. Laelius nocte ad Hipponem Regium cum accessisset, luce prima ad populandum

increpatis Lov. 3. Sed. v. ad 4, 53, 12. Deinde *censuere* Flor. Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. Harl. et Hav.

§. 2. *In auctores belli, Indibilem ceterosque*] Omnes Gall. et Voss. *auctorem*. J. FR. GRON. Consentiunt Flor. Lov. quinque, Harl. Hav. et Hearnii Oxonn.

§. 3. *Ceterosque belli concitatores*] Pall. 2. 3. *concitores*. Justin. 5, 1. *Interim concitor et dux ejus Alcibiades absens Athenis insimulatur.* Inferius 37, 45, 17. legendum e Pal. MS. et vet. ed. *Thoantem quoque Aetolum, concitorem Aetolici belli, qui et illorum fiducia vos, et vestra illos in nos armavit, dedetis.* GEBH. Ita et Flor. ac Lov. 4. V. ad 23, 41, 2. Mox *si minus*, pro *sin*, Flor. Voss. Lov. 2. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. ante Froben. anni 1535. sollemni errore scribarum, de quo v. ad 4, 5, 6. Deinde *exercitum* Flor. Cant. Lov. 1. 2. 4. Ber. et Hav. Junxerant Lentulus et Manlius exercitus, ut cap. praec. Livius narravit, et hinc tanquam unus exercitus considerari potuit: vel accipi potest *exercitum*, nempe quisque suum. Tandem *inducturos* Lov. 4. et Hearnii D. ubi prima syllaba nata esse potuit ex ultima litera vocis praecedentis. V. ad 23, 34, 5.

§. 4. *Comprehensi, traditi ad supplicium. Hispanis populis*] Omnes *comprehensi et traditi ad supplicium. Hispaniae populis reddita pax.* J. FR. GRON. Eadem lectio est in Hearnii Oxonn. Mstis meis, et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. nisi quod *Hispanis populis* servent Gaertn. et eaedem edd. V. ad c. 5, 8.

§. 5. *Frumentum sex mensium*] Put. *et frumentum sex men-*

... sub signis milites sociosque navales duxit. ...bus, pacis modo incuriose agentibus, magna 8 ...les inlata: nunciique trepidi Karthaginem ter... ingenti complevere, claſſem Romanam Scipio... ...que imperatorem (et fama fuerat jam in Sici... ...m transgreſſum) adveniſſe. Nec quot naves vi- 9 ...ent, nec quanta manus agros popularetur, satis ...ri, omnia in majus, metu augente, accipiebant. ...que primo terror pavorque, dein moeſtitia ani... ...s inceſſit: *tantum fortunam mutasse, ut, qui* 10 *...do ipsi exercitum ante moenia Romana habuis... ...t victores, stratisque tot hostium exercitibus, om... ...s Italiae populos aut vi aut voluntate in deditio... ...m accepissent; ii, verso Marte, Africae populatio-* 11 *...m et obsidionem Karthaginis visuri forent, nequa-*

... *imperatum,* Ut et infra c. ...7. *duorum mensum*, non *men...sium*. Et iſto modo non semel O... ...ius, notante etiam Prisciano ...[5,71.] Sic in contrarium idem ...tissimus liber habet *princi...pium*, *supplicium*, *civitatium*, de quibus etiam Priscianus l. 7. ...FR. GRON. *mensum* etiam in ...esse, monuit Crevierius. Ita ... codd. praeferunt supra 8, 2, ... 33, 6. et c. 43, 21. V. Voſſ. ...Gramm. 14. Lindenbr. ad Cen... de Die nat. c. 22. et Cel... ad Suet. Aug. 65. Simili... *apum* et *apium*. V. ad 4, ...33, 4. *sedum* et *sedium*. V. ad ...5, 42, 1. De τῷ *principium* v. ad ..., 37, 12. de *supplicium* ad 35, ...34, 7. de *civitatium* ad 33, 20, 11. et 41, 22, 7. Mox *ab XX fer...ne populis accepti* Hearnii D. *...cepti* exsulat ab Hav.

§. 7. *Ad populandum agrum ...sub signis milites sociosque*] Ex more militiae Romanae. 23, 42, 9. *Ante explorato, et subsidiis positis, et sub signis ad populandum ducebant.* V. Schelium ad Polyb. c. 9. DUKER.

§. 9. *Deinde moestitia animos incessit*] *dein* Flor. Voſſ. Lov. 1. 5. et Hav. V. ad 3, 3, 6.

§. 10. *Stratis tot hostium exercitibus*] Omnes *stratisque tot hostium*, (sic et Put.) aut *totque stratis*. J. FR. GRON. *stratisque tot hostium* Flor. Lov. 4. et Ald. cum paucis eum secutis. *totque stratis hostium* Voſſ. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. Gaertner. Hav. Hearnii L. 1. N. et edd. antt. usque ad Aldum. Primus Froben. anno 1535. copulam omiserat, adſtipulante Hearnii D. Mox *vi aut voluntarie* ejusdem N. Sed recte alii omnes vulgatum servant. Non videtur enim vox vel Liviana, vel hujus aevi fuiſſe. V. ad 3, 69, 8.

quam pari ad patienda ea robore, ac Romani
12 *sent. Illis Romanam plebem, illis Latium juv*
tem praebuisse; majorem semper frequentiore
13 *pro tot caesis exercitibus subolescentem. Suam*
bem inbellem in urbe, inbellem in agris esse.
cede parari auxilia ex Afris, gente ad omnem
14 *ram spei mobili atque infida. Jam reges, Sy*
cem post conloquium cum Scipione alienatum;
sinissam aperta defectione infestissimum hostem.
15 *hil usquam spei, nihil auxilii esse. Nec Mago*
ex Gallia movere tumultus quidquam, nec con

§. 11. *Ii, verso Marte, Africae populationes*] Quis hic quicquam scrupuli habeat? Nemo est, qui non putet, hoc optime dictum. At depravata scriptura archetypi Spirensis, in quo legitur *versos arte*, ad eruendam germanam lectionem ansam mihi praebuit. Scribo *versa sorte*. Et arbitror, primum fuisse scriptum *versas orte:* deinde quum vocabulum *orte* nihil videretur significare, per transpositionem vocalium literarum *a* et *o*, *versos arte*. Elegans et aperta sententia erit: *Tantum fortunam mutasse, ut, qui modo ipsi exercitum ante moenia Romana habuissent*, etc. *ii*, *versa sorte*, *Africae populationes et obsidionem Carthaginis visuri forent.* RHEN. Praecessit, *tantum fortunam mutasse.* Et, si dicimus *mutatam* ac *versam fortunam*, cur fastidiosa aure respueremus *verso Marte*, i. e. mutato? ut taceam afferi hanc lectionem a Pall. 1. 2. et vet. ed. Tert. vero *versum ad Africae populationes et obsidionem Carthaginis visuri forent.* Rhenanus ineptissime restituit *versa sorte.* Dictum *verso Marte*, ut 31, 37, 7. *Convertit in effusum hostem eq versaque momento temporis tuna pugnae est, terga da bus, qui modo secuti er* GEBH. Placeret conjectura I nani, *ii, versa sorte, Afr populationes*, si parum juva scripti. Sed illi tenent om vulgatum. 31, [37, 7.] *Versa momento temporis fortuna gnae est, terga dantibus, modo secuti erant.* J. FR. GR Omnes etiam nostri *verso Ma* Aberrans itaque unius cod. brarius scripturam hujus I Rhenano mendae suspectam r dere non debuerat. ut *ve Mars*, ita *anceps Mars* 21, 1 *Varia belli fortuna anceps Mars fuit.*

§. 12. *Pro tot caesis exerc bus subolescentem. Ceterum am plebem*] Mihi non displi hic lectio voluminis scripti *su lescentem*, ob propriam ac tam vim praepositionis *sub.* RH NAN. Voss. *suboles. cetm* su Gud. *subolescentem. Suam p bem.* Itaque delevimus *τὸ c terum.* J. FR. GRON. *subole ceterum suam* Lov. 2. 3. 4. Ha et Hav. *subolens. ceterum sua*

gere sese Hannibali: et Hannibalem ipsum jam et fama senescere, et viribus.

IV. In haec deflenda prolapsos ab recenti nun- 1
cio animos rursus terror instans revocavit ad consultandum, quonam modo obviam praesentibus periculis iretur. Delectus raptim in urbe agrisque 2
haberi placet, mittere ad conducenda Afrorum auxilia, munire urbem, frumentum convehere, tela, arma parare, instruere naves ac mittere ad Hipponem adversus Romanam classem. Jam haec agen- 3
tibus nuncius tandem venit, Laelium, non Scipio-

Harl. *suboles. ceterum suam* Lovel. 1. et Hearnii N. *suboles. cetm̄ suam* ejusdem L. 1. *subolescentum. suam* Flor. *subolescentem. suam* Hearnii D.

§. 14. *Jam regem Syphacem*] Emendavimus ad fidem archetypi scripti: *Jam reges, Syphacem post colloquium cum Scipione alienatum, Masinissam aperta defectione infestissimum hostem: et* particula ante accusativum *Masinissam* expuncta. Similem locutionem paulo superius habuimus (c. 2, 6.) *Cornua dextrum Ilergetes, laevum ignobiles tenebant Hispani populi.* Ubi quidam *cornu* scripserat, sicut hic *regem*, pro *reges*. RHENAN. Recte Rhenanus *jam reges*, dissentientibus quamvis omnibus meis, et Hearnii L. 1. ac N. Omnes tamen nostri particulam *et* ante *Masinissam* ignorant; quae demum etiam in ed. Ascens. anni 1510. adparuit, cujus loco priores plerique excusi *nec Masinissam* habebant.

Nihil usquam spei, nihil auxilii esse] *nec auxilii esse* Lov. 4. Male. Cic. 13. ad fam. 29. *Nihil aspere, nihil acerbe dixit.* V. ad 2, 55, 3. (*Liv. 39, 13, 10.)

§. 15. *Nec Magonem ex Gallia movere tumultus quidquam*] Ed. Mog. *Magonem ex Gallia movere tumultus nequicquam.* MOD. Similiter legunt etiam aliae quaedam edd. ante Aldum, qui primus reposuit, quod nunc vulgo exstat. Aldo autem consentiunt plerique codd. et edd. Rom. anni 1472. Parm. et Tarv. utraque. Sed *movere tumultus quisquam* legunt Voss. Lov. 4. Harl. et Hav. Et ita dare voluisse videtur librarius Lov. 1. qui tamen *priusquam* aberrans scripsit. *movere tumultum quemquam* Lov. 2. *movere tumultus quivisse* Lov. 3.

Nec conjungere se Hannibali] Put. *nec conjungere sese Annibali.* J. FR. GRON. Similiter Flor. Voss. et plerique reliqui codd. cum omnibus edd. usque ad Froben. anni 1535.

§. 2. *Delectus raptim in urbe agrisque haberi*] Observa unum hoc verbum forma passiva; reliqua, quae subjunguntur, activa proponi. Supra 3, 46, 5. *Placuit*

nem, copiasque, quantae ad incursiones agrorum satis sint, transvectas; summae belli molem adhuc
4 in Sicilia esse. Ita respiratum, mittique ad Syphacem legationes, aliosque regulos, firmandae societatis caussa, coeptae. Ad Philippum quoque missi, qui ducenta argenti talenta pollicerentur, ut in Si-
5 ciliam aut in Italiam trajiceret. Missi et ad duos imperatores in Italiam, ut omni terrore Scipionem
6 retinerent: ad Magonem non legati modo, sed viginti quinque naves longae, sex millia peditum, octingenti equites, septem elephanti, ad hoc magna pe-

omnium primum, fratrem Icilii pergere ad portam, et Virginium adciri e castris. V. ad 3, 51, 2.

Tela, arma parare] Pal. 3. *tela, arma pararent, instruerent naves ac mitterent.* GEBHARD.

§. 3. *Summam belli molem adhuc in Sicilia esse*] Liber optimus omnium *summae belli molum.* Scribe *summae belli molem adhuc in Sicilia esse.* J. FR. GRON. Ut *moles summae belli*, ita *discrimen summae rerum* 10, 14, 9. et 39, 1, 8. *cura summae rerum* 4, 17, 7. *periculum summae rerum facere* 6, 22, 9. Omnes tamen nostri vel *summam*, vel *summa*, vel *summi.*

§. 4. *Ita respiratum, mittique ad Syphacem legationes etc. coeptae*] Ed. Mog. *mittique ad Syphacem legationes* etc. *coeptum.* MOD. Pariter omnes ante Aldum edd. cum Rec. Lov. 3. et Ber. *Ita respirari mittique* etc. *coeptum* Lov. 5. et Gaertn. *Ita respirari, mittique* etc. *coepta* Voss. et Lov. 1. 2. 4. Mox *in Siciliam aut in Italiam* Flor. Lov. quinque, Ber. Gaertn. et edd. vett. usque ad Froben. anni 1535. addita ultimo loco praepositione: quam Livium saepissime repetiisse, vidimus ad 6, 28, 6. Intercepta autem erat in aliis codd. a prima litera vocis sequentis. V. ad Epit. Liv. 85. Eos male Frob. imitatus est.

§. 5. *Missi et ad suos imperatores in Italiam*] Tò *Missi* abest ab ed. Mog. MOD. *Missi* non adparet in vet. ed. Pal. pr. legit *ad duos imperatores.* GEBH. Haud dubie *ad duos*, ut quidam scripti: Annibalem nimirum et Magonem. J. FR. GRON. *Missi* deest etiam in Ber. et edd. omnibus usque ad Aldum. *ad duos imperatores* etiam Voss. Lov. 1. Hav. Hearnii L. 1. N. et ed. Rom. princeps. Ceterum vocula *et* operarum, ut videtur, errore excidit in ed. Gronovii, quam deinde etiam Doujat. ac Cleric. fideliter omiserunt; sed recte Hearnius restituit.

§. 6. *Octingenti equites et septem elephanti*] Lege absque *et* connectente particula. Continenter sequitur, *ad haec magna pecunia.* Ubi sciendum est, quotiescumque in vulgatis editionibus *ad haec* legitur, in veteri

cunia ad conducenda auxilia, quibus fretus propius urbem Romanam exercitum admoveret, conjungeretque se Hannibali. Haec Karthagine parabant agi- 7
tabantque. Ad Laelium praedas ingentes ex agro inermi ac nudo praesidiis agentem Masinissa, fama Romanae classis excitus, cum equitibus paucis venit. Is *segniter rem agi ab Scipione* questus, *quod* 8
tum non jam exercitum in Africam trajecisset, perculsis Karthaginiensibus, Syphace inpedito finitimis bellis, quem incertum haerere; si spatium ad sua, ut velit, componenda detur, nihil sincera fide cum

codice esse *ad hoc*, sicut et *urbem Romanam* fere semper, ubi vulgo scriptum est *urbem Romam*; quod et hic mox sequitur. RHEN. Meliores *ad hoc*, ut ex suo Rhenanus. J. FR. GRON. *quingenti equites* Rec. et Harl. *et quingenti equites* Hearnii D. Hinc *et septem elephanti* Flor. Voss. Lov. 1. 3. Ber. Gaertn. et Hearnii N. Deinde *adhuc* Lov. 1. *ad hoc* Flor. Voss. Lov. 2. 4. et Harl. V. ad 21, 62, 10. Tandem *urbem Romanam* omnes nostri, cum ed. Rom. anni 1472. et id voluit etiam ed. Parm. in qua tamen per errorem datum erat *Romana*. V. ad Epit. Liv. 49.

§. 7. *Haec Karthagine parabant agitabantque. Ad Laelium praedas*] Nos hic aliam induximus lectionem, praesidio freti voluminis vetusti: hanc videlicet: *Haec Carthagine parabant agitabantque, quum ad Laelium praedas ingentes ex agro inermi ac nudo praes. agentem Masinissa f. R. c. e. c. e. p. venit.* RHEN. Particulam *quum* adjecit Rhenanus, in Put. Reg. Men. Voss. et optimo quoque deficientem. Nec, si distinctionem mutes, ea opus est. J. FR. GRON. *quum* in uno inveni Harl. Reliqui mei cum Hearnii L. 1. et N. voculam illam ignorant. Ceterum *Carthagini* Harl. V. ad 28, 26, 1.

§. 8. *Quod non jam exercitum*] Omnes Gall. *quod tum non jam exercitum*. J. FR. GRON. *quod non jam exercitum* Flor. et Lov. 4. *quod non jam in Africam exercitum* Harl. *quod jam non exercitum* Voss. Lov. 1. 2. Harl. et Hav. *quoniam non exercitum* Lov. 5.

Quem certum haberet, si spatium] Omnes et hi, et alii, *quem incertum habere*. Emenda: *Syphace impedito finitimis bellis, quem incertum haerere; si spatium ad sua, ut velit, componenda detur, nihil sincera fide cum Romanis acturum*. J. FR. GRON. *quem certum haberet* servant Lov. 3. Ber. et Gaertn. *quem incertum haberet* Lov. 4. et Harl. *quem certum habere* Lov. 5. *quem incertum abere* Voss. *quem incertum habere* Flor. et Hav. Gronovii emendationem probat etiam Crevier. Solent autem *habere* et *haerere*

9 *Romanis acturum. Hortaretur, ac stimularet Scipionem, ne cessaret. Se, quamquam regno pulsus esset, cum haud contemnendis copiis adfuturum peditum equitumque. Nec ipsi Laelio morandum in Africa esse. classem credere profectam a Karthagine, cum qua, absente Scipione, non satis tutum esse contrahi certamen.*

1 V. Ab hoc sermone dimisso Masinissa, Laelius postero die naves praeda onustas ab Hippone solvit, revectusque in Siciliam mandata Masinissae Scipioni
2 exposuit. Eisdem ferme diebus naves, quae ab Karthagine ad Magonem missae erant, inter Albingau-
3 nos Ligures Genuamque accesserunt. In iis locis tum forte Mago tenebat classem: qui, legatorum

in Mstis confundi. V. ad 1, 37, 1. 5, 2, 10. 34, 39, 4. et viros doct. ad Suet. Domit. 10.

§. 9. *Hortaretur, ac stimularet Scipionem, ne cessaret*] Ed. Mog. *stimularet Scipionem non cessare.* MOD. Vet. ed. cujus traducem Mogunt. et Medius inspexerat, *non cessare.* Pal. 3. *hortaretur, stimularet Scipionem, ne cessaret.* Repetit eadem ferme c. 6, 1. *Scipione stimulato Masinissae adhortationibus.* GEBH. *non cessare* etiam Ber. Gaertn. et edd. ante Aldum. De ea locutione v. infra ad 37, 49, 1. *non cessaret* Voss. et Lov. 1. 2. Vulgatum servant reliqui mei, et, ut indicavit Cl. Sallierius, optimus Put.

Classem credere profectam a Karthagine] Pal. 2. et 3. *classem credere projectam Carthagine.* GEBH. *profectam Carthagine* Harl. Deinde *tutum esse* edidit Jac. Gronov. adsentienti-bus Flor. Voss. pluribusque aliis. Antea vulgabatur *tutum esset*. Sed τὸ *esse* deest in Hav.

§. 1. *Mandata Masinissae Scipioni exposuit*] Pall. pr. et sec. *verba Masanissae.* GEBH. *Masinissae mandata* Ber. Gaertn. et edd. usque ad Froben. ann. 1535. *Masinissae verba* Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. *verba Masinissae* Hearnii N. Paullo ante vox *Masinissa* abest ab Hearnii L. 1.

§. 2. *Inter Albingaunos Liguresque Genuam accesserunt*] Exemplar scriptum *inter Albigaunos Ligures Genuamque accesserunt.* Ut intelligas, intermedio loco inter Albigaunos, qui Liguriae populi sunt, et urbem Genuam accessisse. Et sequitur *In iis locis.* RHEN. Pall. 1. et 2. *Albinosguanos.* GEBH. Rhenano, particulam *que* trajicienti adversantur Ber. et Gaertn. Reliqui omnes ejus mutationi fa-

auditis verbis, jubentium exercitus quam maximos comparare, extemplo Gallorum et Ligurum (namque utriusque gentis ingens ibi multitudo erat) concilium habuit. *et missum se ad eos vindicandos in li-* 4
bertatem, aït, *et, ut ipsi cernant, mitti sibi ab domo praesidia: sed, quantis viribus, quanto exercitu id bellum geratur, in eorum potestate esse. Duos* 5
exercitus Romanos, unum in Gallia, alterum in Etruria esse. satis scire, Sp. Lucretium se cum M. Livio juncturum. multa millia ipsis etiam armanda esse, ut duobus ducibus, duobus exercitibus Romanis resistatur. Galli, *summam ad id suam volun-* 6
tatem esse, dicere: *sed, quum una castra Romana intra fines, altera in finitima terra Etruria prope in*

vent. Et recte. Nam Albingauni ut Rhenanus docet, fuerunt Ligures. Locum autem, quo accesserunt, puto fuisse Savonem, ubi Magonem decem naves in statione reliquisse tradit Livius 28, 46, 10. Ea enim inter Albingaunos Ligures et Genuam sita erat. V. Cluver. 1. Ital. ant. 9, 68. In scribenda autem voce *Albingaunos* codd. varie dissentiunt. Sed, quum haec vera sit orthographia, librariorum erroribus non inmorabor.

§. 4. *Missum se ad eos vindicandos*] Pal. 2. *ad omnes vindicandos*. A Pal. 3. abest *se*. GEBH. Abest etiam ab Harl. Reliqui constanter agnoscunt.

Quanto exercitu id bellum gereretur] Pall. 1. et 2. *id bellum geratur*. tert. iterum *id* exterit. GEBH. Omnes Gall. duo Pall. vetustaeque edd. *geratur*. J. FR. GRON. Non aliter etiam omnes mei, et Oxonn. Hearnii. *gereretur* primum vidi in Frob. anni 1535. Pronomen *id* deest etiam in Harl. et Rec.

§. 5. *Multa millia ipsis etiam armanda esse*] Pall. tres *multa millia armanda esse, ut duobus ducibus exercitibusque Romanis resistatur*. GEBH. Voces *ipsis etiam* desunt quoque in Flor. Voss. Lov. quinque, Harl. et Hav. sola *ipsis* in Gaertner. Deinde *ut ducibus duobus exercitibus Romanis resistatur* Flor. *ut duobus ducibus exercitibusque Romanis resistatur* Lov. 1. 2. 5. Hav. et Hearnii N. *ut duobus ducibus, exercitibus duobus Romanis resistant* Lov. 4. Sed v. ad 28, 25, 6.

§. 6. *Una castra Romana intra fines*] Vox *Romana* exsulat a Voss. Lov. 1. 2. Ber. a m. 1. Hearnii N. et edd. ante Aldum. Praeterea *in fines* legunt Voss. et Lov. 1. *ut in fines* Lov. 5. Deinde *adjutum ab se esse Poe-*

conspectu habeant, si palam fiat auxiliis adj ab sese Poenum, extemplo infestos utrimque e: tus in agrum suum incursuros. Ea ab Gallis
7 *deraret, quibus occulte adjuvari posset. Ligur quod procul agro urbibusque eorum castra Ro sint, libera consilia esse. illos armare juventu et capessere pro parte bellum, aequum esse.* I res haud abnuere: tempus modo duorum men
8 petere ad delectus habendos. Interim Mago tes, Gallis dimissis, clam per agros eorum me de conducere. commeatus quoque omnis ge
9 occulte ad eum a Gallis populis mittebantur. M. vi

num Harl. *adjutum ab sese esse*, proxima voce deficiente, Gaertn. *adjutum ab sese esse Poenum* Ber. et edd. ante Aldum.

§. 7. *Tempus modo duorum mensium petere*] *duorum mensum* Flor. a m. 1. et ita etiam in Put. legi, supra monuit Gronov. ad c. 3, 5.

§. 8. *Milites, Gallis dimissis, clam per agros eorum mercede conducere*] *milites Gallos, dimisso concilio, clam* etc. Hafn. et Hav. neque aliter Brancal. Latinii, nisi quod *consilio* praeferat. *milites Gallos, dimisso clam* Lov. 3. *milites Gallos, dimissis clam* Lov. 1. 2. 4. Flor. et Harl. *milites Gallos, dimissis clam per agros, qui eos mercede conducerent* Lov. 5.

Occulte ad eum a Gallicis populis mittebantur] Put. Reg. Men. Voss. *Gallis*. Mallem tamen *a Galliae populis*. J. FR. GRON. *a Gallis populis* Flor. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. Similiter se in Pal. 1. et 2. invenisse, testatur hard. ad Livii 6, 42, 4. Gron conjicit *a Galliae populis*. *proximos Hispaniae agro* 35, 3. ubi Gruterus, invitis substituerat *Hispanos*. hoc c. 3, 5. *Hispaniae populis dita pax*. ubi vide. Sed nec e lectio displicet. Supra c. *Laevum ignobiles tenebant spani populi*. Eam lectione iam praefert Crevierius.

§. 9. *Si se Mago ex Lig bus propius urbem moveat*] lib. *si Mago e. L. p. u. mov* Est autem genus dicendi si ei, *is, quam proxime pot ad urbem ducit*. Absolute e utrumque dicitur. SIG. Pal *propius urbem admoveat*. G HARD. *Movere* absolute sine su usurpari, vidimus ad 10, 4 Verum, meis nihil mutantib uni testi credere, tutum non detur. Paullo ante *trajecit*, *traducit*, Harl. et Rec.

In eadem statione circa A minum] Mog. ed. *in eadem*

vius exercitum volonum ex Etruria in Galliam traducit: junctusque Lucretio, si se Mago ex Liguribus propius urbem moveat, obviam ire parat: si Poenus sub angulo Alpium quietus se contineat, et ipse in eadem regione circa Ariminum Italiae praesidio futurus.

VI. Post reditum ex Africa C. Laelii, et Scipio- 1
ne stimulato Masinissae adhortationibus, et militi-
bus, praedam ex hostium terra cernentibus tota
classe efferri, accensis ad trajiciendum quam pri-
mum, intervenit majori minor cogitatio, Locros ur-
bem recipiendi, quae sub defectionem Italiae desci-
verat et ipsa ad Poenos. Spes autem adfectandae 2

gione. MOD. Omnes iidem *regione.* J. FR. GRON. *statione* primum vidi in Frob. anni 1535. cui concinunt Harl. et Rec. Omnes reliqui mei, omnesque Hearnii cum edd. antiquioribus *in eadem regione.*

§. 1. *Et militibus, praedam ex hostium terra cernentibus*] Pal. 3. *et militibus praesidium et hostium terram cernentibus.* Idem liber post, sed etiam perperam, *intervenit major cogitatio.* GEBH. *intervenit major cogitatio* Lov. 4. *intervenit minor cogitatio* Lov. 1.

§. 2. *Spes autem adfectandae ejus rei ex minima re adfulsit*] Pal. 3. *adfectatae ejus rei.* GEBH. Quo magis considero, eo minus placet illa *res* tam prope *minimam rem*, et mox *gerebantur res.* Hoc tamen praedico: servant ita omnes libri, neque adversus pertinacem contendam. Nimis tamen suspicor, primum illud *rei* insiticium esse. Dixerat Livius: *intervenit majori minor cogitatio, Locros urbem recipiendi.* Subjungit: *spes autem adfectandae ejus ex minima re adfulsit*, nempe urbis. J. FR. GRON. Gronovii conjectura placet etiam Cl. Crevierio At Ant. Perizon. praestare existimat, ut, τῷ *re* ultimo loco omisso, legamus: *spes autem adfectandae ejus rei ex minima* (vel, una litera mutata, *ex minino*) *adfulsit.* Durum enim ipsi videbatur, ut ad illa *adfectandae ejus* ex Gronovii sententia intelligatur *urbis.* Cur tamen durum videri debeat, non adsequor non ideo certe, quia *urbis* intelligendum, quum praecedat *urbem.* *V.* ad 2, 30, 4. Neque tamen ipse vel Gronovii, vel Perizonii conjecturam, sed potius vulgatum probo ob codd. consensum unanimem. Non modo enim Livius quaslibet voces saepissime repetiit; v. ad 1, 3, 9. verum etiam ipsam illam vocem *res.* V. ad 2, 18, 2.

Quod Latrociniis magis, quam

ejus rei ex minima re adfulsit. Latrociniis m quam justo bello, in Bruttiis gerebantur res; cipio ab Numidis facto, et Bruttiis, non soci magis Punica, quam suopte ingenio, congru

justo bello, in Bruttiis gerebantur res; principio ab Numidis facto, et Bruttiis, non societate etc.] Lectio vetus *principio Numidis non societate magis Punica.* Caeterum *principio* hic adverbialiter accipitur, nam sequitur *postremo.* Quod non intellexit, qui *facto* participium cum praepositione *ab* infulsit, et, quia in Brutiis res latrocimiis geri dicantur, praeterea adjecit *et Brutiis.* De hoc multum miror, cur pro ablativo *promptis* ipse supposuerit *congruentibus.* Nos totam sententiam sic distinximus et castigavimus, pro *quod latrociniis* scribentes *quia latrociniis*, hoc modo: *quia latrociniis magis, quam justo bello, in Brutiis gerebantur res, principio Numidis non societate magis Punica, quam suopte ingenio promptis in eum morem, postremo Romani quoque milites,* et quae sequuntur. RHENAN. Vet. lib. *quod latrocinii magis more, quam justo bello, in Bruttiis gerebatur res.* Placet. Subdit enim *promptis in eum morem.* Et 38, [32, 2.] ait: *Latrocinii magis, quam proelii modo.* SIG. Ed. Mog. *congruentibus in eum morem.* quod malim. MOD. Ut, quam foede hic locus ab Rhenano laceratus sit, demonstrem, initio adnotabo scripturam Pal. 3. *principio Numidis non societate magis Punica, quam suopte ingenio, promptis in eum morem.* Similibus vestigiis illico annuens Rhenanus confidenter affirmat, *τὸ principio* hic adverbii vice fungi, deinde adjectitia esse *facto ab.* Tum etiam exterminans *et* *tiis* hiulcam plane et obs sententiam concinnat. E duxi ex Pal. 1. et 2. tum an sima ed. genuinam lecti *principio a Numidis fact Bruttiis non societate m Punica, quam suopte ing congruentibus in eum mo* GEBH. Haec Rhenani et Si libri vexant, atque illis h prudenter manum et aures bent. Prior *quia latrocinii* ter *quod latrocinii magis m* quorum utrumque haud dub mala manu. Nostri omnes Gall. tum Pall. sed et Vo *quod*, et *quia* ignorant, n injuria: sed omnes quoqu *trociniis*, ut editur. Deinde truncus: *principio Numidis, societate magis Punica, q suopte ingenio, promptis in morem.* Qua labe etiam un Pall. foedatus. Duo reliqui, nes Gall. Voss. Flor. Barberi ut ante Rhenanum publica erat, *principio ab Numidis cto, et Bruttiis non soci magis Punica, quam suopt genio, congruentibus in morem.* Nusquam *promptis,* si in uno non summi pretii quod tamen, ceu unicam mam, ex Beati mangonio, teris spretis, editores rec runt. Nobis potior auctorita codicum, et meminimus illo l. 3, [24, 6.] *Omnes eae re unum congruentes haud dub damnationem Volscii facieb* 25, [32, 2.] *Consilium adv tum, omniumque in unum gruerunt sententiae.* 26, [2. *De nulla re prius consules*

bus in eum morem. Postremo Romani quoque, 3 jam contagione quadam rapto gaudentes, quantum per duces licebat, excursiones in hostium agros facere. Ab iis egressi quidam urbem Locrenses 4

tulerunt, omniumque in unum sententiae congruebant. Quodque apud Senecam 6. Nat. Quaest. 1. *Et propositi operis contextus exigit, et ipse in hoc tempus congruens casus.* Totum igitur locum ita scribimus: *spes autem adfectandae ejus ex minima re adfulsit. Latrociniis magis, quam justo bello, in Bruttiis gerebantur res; principio ab Numidis facto, et Bruttiis non societate magis Punica, quam suopte ingenio, congruentibus in eum morem.* J. FR. GRON. Rhenani codici per omnia concinit Harl. nisi quod *gerebatur res* legat. Sed *quod latrociniis* soli servant Ber. et Gaertn. at voculam *quod,* vel *quia,* reliqui nostri, omnesque Hearnii Oxonn. [ignorant.] In reliqua parte horum verborum ceteri mei tuentur lectionem, quam adversus Rhenanum Gronov. vindicavit, nisi quod *promtis* legat Rec. neque suos dissentire Hearnius monuit, nisi quod similiter *promptis in eum morem* in D. superesse notarit. Dicit Livius, initium res latrocinio in Bruttiis gerendi factum esse a Numidis; eos secutos esse Bruttios, qui et ipsi suopte ingenio in hunc morem congruerunt, tandem etiam Romanos, quasi contagione tactos, idem fecisse. Bruttiorum morem eumdem notat Livius supra 28, 12, 8. *Tum magnam partem juventutis abstractam a cultu agrorum bellum occupaverat, et mos vitio etiam insitus genti per latrocinia militiam exercendi.*

§. 3. *Postremo Romani quoque milites jam contagione quadam rapto gaudentes*] Pall. 1. et 2. τὸ *milites* non receperunt. Dein sec. cum vet. ed. praefert *raptu gaudentes.* 30, 13, 7. *Ut vita ejus fama mortis et latebris, ferarum modo in silvis rapto viventis, tegeretur.* GEBH. Vocem *milites* Put. Reg. Men. duo Pall. Voss. jubent aboleri. Sed et quidam *excursiones in hostium facere,* sine τῷ *agros.* Forte *in hosticum.* J. FR. GRON. Vocem *milites* ignorant etiam Hearnii N. L. 1. tum Flor. omnesque reliqui, praeter Ber. Harl. Rec. et Gaertn. Praeterea voculam *jam* expungunt Lov. 4. Harl. et Rec. Mox *raptu gaudentes* Lov. 2. Ber. et Gaertn. Male. Supra 22, 39, 13. *In diem rapto vivit:* 28, 24, 6. *In hostico laxius rapto suetis vivere artiores in pace res erant.* Mox *in hostium facere* Voss. et Lov. 1. *Hosticum* autem vox est Livio frequens. Exempla v. ad 36, 43, 6. Quum tamen optimi vulgatum servent, hac conjectura non utar. 37, 8, 7. *Quum magnam praedam agi posse dixisset ex hostium agro.* c. 21, 9. *Depopulato circa urbem hostium agro.* 39, 20, 9. *Ubi primum ex hostium agro evasit.* 42, 64, 9. *Frumentari passim exercitum jubet in subjecto hostium agro.* Pariter *hostium terra* 37, 4, 10.

§. 4. *Ab iis egressi quidam urbe*] Omnes Gall. cum Put. et Voss. *urbem.* ut alibi, *excedere urbem.* 22, [55, 8.] *Custodes praeterea ad portas ponant, qui prohibeant quemquam egredi ur-*

circumventi, Rhegiumque abstracti fuerant. in
captivorum numero fabri quidam fuere, adsueti :
te apud Poenos mercede opus in arce Locrorum
5 cere. Ii, cogniti ab Locrensium principibus,
pulsi ab adversa factione, quae Hannibali Loc
6 tradiderat, Rhegium se contulerant, quum cet
percunctantibus, (ut mos est, qui diu absunt) q
domi agerentur, exposuissent, spem fecerunt,
redemti ac remissi forent, arcem se iis traditu

bem. Et sic defenditur apud Tacitum 2. Ann. 28. *Dum Histrio cubiculum principis exsultat.* J. FR. GRON. Praeter Ber. et Harl. qui priscae lectioni adhaerent, reliqui praeferunt *urbem*: quod recte Gronov. recepit. Supra 1, 29, 6. *Egressis urbem Albanis*. 3, 57, 10. *Priusquam urbem egrederentur*. 25, 8, 4. *Per speciem venandi urbem egressi.* Ita ex pluribus codd. emendavi. V. etiam ad 3, 68, 2. et 28, 2, 5. Locutionem inlustrarunt Gebh. ad Liv. 23, 16, 10. Davis. ad Cic. 1. Tusc. 7. Cort. ad Sall. Jug. 35. et 1. Hist. p. 954. Cel. Burm. ad Phaedri 3, 16, 17. et ad Suet. Aug. 91. Pari modo *excedere* cum casu quarto construi, dictum est ad 2, 37, 8.

Rhegyumque abstracti] *Rhegium* ex vet. lib. Et Graecis *Ῥήγιον*. SIG. *Regium* sine adspiratione per *i* Latinum hoc nomen prolatum fuisse, quemadmodum etiam *Roma* sine adspiratione scribitur, existimat Dausq. in Orthogr. parte 2. in v. *Regium*. Cluverius etiam, Latinos in hac voce adspirationem vitasse, probare conatur ex marmore in Ital. ant. 4, 15, 1296. Marmor illud ex diversis schedis bis edidit Gruter. p. 150. num. 6. et 7. et quidem priori loco adspiratio additur, posteriori omittitur; ut hinc nihil certi effici possit, si de lapidis scriptura me constet. Alius obcurrit lapi pud eumdem Gruter. 174, 7. *MVNICIPES. RHEGINI. LII* memorantur. Mox *τὸ f* exsulat a Flor. Voss. Lov. 1. : 5. et Hav.

§. 5. *Principibus*, *qui pi ab adversa factione*, *quae H nibali Locros tradiderat*, *R gium se contulerant*] Hic r sua alia verba quispiam inser quum scripserit Livius: *qui sulabant Rhegii*, *pulsi ab versa factione*, *quae Annib Locros tradiderat*. RHEN. I Pet. melior, Reg. duo Flor. o mi clare: *Ii cogniti ab Locr sium principibus*, *qui pulsi adversa factione*, *quae Annib Locros tradiderat*, *Rhegiun contulerant*: *quum cetera*. M Pal. optimus, Barberinus, V eodem modo, nisi quod *prin pibus pulsis*, omisso pronomi Pet. alter, duo Pall. duo alii Fl et Andreae editiones: *prin pibus*, *qui exsulabant Rheg pulsi ab adversa factione*, *qu An. Loc. trad. Rhegium contulerant*. Ita sine dubio venit Rhenanus in suo codi (nam, quomodo lectum ibi fi rit, silet) maleque judicavit, a esse debere *Rhegium se con*

ibi se habitare, fidemque sibi rerum omnium inter Karthaginienses esse. Itaque, ut qui simul deside- 7
rio patriae angerentur, simul cupiditate inimicos ulciscendi arderent, redemtis extemplo iis remissisque, quum ordinem agendae rei composuissent, signa- 8
que, quae procul edita observarent, ipsi ad Scipionem Syracusas profecti, apud quem pars exsulum erat, referentes ibi promissa captivorum, quum spem ab effectu haud abhorrentem consuli fecissent; tri- 9

lerant, cum revera subjectum sit *exsulabant Rhegii*. Itaque restituimus veterem lectionem, firmissimis tibicinibus fultam. Phrasin quid opus illustrare? Tamen ne hoc ipso spernatur, quod nimis est vulgaris, est etiam Livii. 6, [4, 5.] *Qui aedifidicandi Romae pigritia, occupatis ibi vacuis tectis, Vejos se contulerant.* 22, [55, 5.] *Quo se Annibal post proelium contulerit.* 23, [17, 8.] *Cum paucis Romanis Latinique nominis, quos eodem audita Cannensis clades contulerat.* J. FR. GRON. *principibus, qui exsulabant Rhegii, pulsi* Lov. 2. Ber. Gaertn. Harl. et Rec. quorum duo posteriores deinceps voces *Rhegium se contulerant* omittunt. Reliqui duplicem exhibent lectionem, quemadmodum etiam faciunt omnes ante Aldum edd. *pulsis* insuper edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Illam tamen scripturam, quam Gronovius probavit, altera, quae Rhenano placuit, veriorem esse, optimorum consensus evincit. *principibus pulsis ab adversa* etiam Lov. 1. 4. 5. quorum ultimus insuper *qui Rhegium.*

§. 6. *Ut mos est iis, qui diu absunt*] Pall. tres, et vet. ed. *ut mos est, qui diu absunt.* GEBHARD. Omnes Gall. et Pall. ut et editiones Andreae abolent τὸ *iis*, habentque tantum *ut mos est, qui diu absunt.* Id quod multo tenerius se mihi commendat. J. FR. GRON. Pronomen illud exsulare jubent etiam omnes tum mei, tum Hearnii Oxonn. Neque in ulla vidi editione ante Ascensianam anni 1513. Ratio, cur haec lectio Gronovio magis adrideat, quam se non satis perspicere Doujatius fatetur, partim esse videtur consensus optimarum membranarum, et vett. edd. partim mos pervulgatus scribarum, qui saepissime pronomen illud Livio aliisque addiderunt. V. ad 23, 15, 4.

§. 7. *Qui simul desiderio patriae agerentur*] Omnes Gall. et Ital. et Voss. *angerentur.* J. FR. GRON. Similiter cum Hearnii N. omnes mei, praeter Lov. 5. et Gaertn. Passim autem hae voces commutantur. V. ad 3, 6, 3. 5, 54, 3. 10, 14, 9. c. 29, 14. 32, 5, 2. 39, 53, 5. et aliis locis.

§. 8. *Signaque, quae procul edita observarent*] Prius *que* exemptum est in Pall. 1. ac 2. Tertius vero exhibet *signa procul edita.* Vet. ed. *signa quoque, quae procul edita.* GEBH. *signa quoque, quae procul edita* Ber. Gaertn. et edd. ante Froben. an-

buni militum cum iis M. Sergius et P. Mat missi, jussique ab Rhegio tria millia militum Lo ducere: et Q. Pleminio propraetori scriptum, u

10 agendae adesset. Profecti ab Rhegio, scalas ad tam altitudinem arcis fabricatas portantes, m ferme nocte ex eo loco, unde convenerat, sig

11 dedere proditoribus arcis. qui parati intentique ipsi scalas ad id ipsum factas cum demisissent, ribusque simul locis scandentes accepissent, pı

ni 1535. V. ad 5, 27, 1. *signa quoque procul edita* Lov. 4. Copula *que* excidit in Lov. 1. intercepta a sequenti pronomine *quae*. V. ad 41, 2, 11. Contra pronomen *quae* deest in Flor. Voss. Lov. 2. 8. et Hav. quod vicissim haustum est a praecedenti *que*. Alia exempla v. ad 3, 48, 8. 6, 20, 8. 9, 24, 16. c. 43, 1. 10, 34, 12. 27, 5, 1. 39, 32, 1. et Epit. Liv. 49. Paullo ante *peragendae rei* Lov. 2. *gerendae rei* Hav. V. ad 22, 28, 1. Mox *referente sibi promissa* Harl. *referentes sibi promissa* Lov. 3. Ber. Gaertn. et edd. ante Frob. anni 1535. V. ad 1, 55, 4.

§. 9. *M. Sergius et P. Matienus*] Cl. Hearne notat, Rupert. ad Sall. p. 45. legere *M'. Sergius*. Omnes tamen codd. in praenomen *M.* consentiunt, idque genti Sergiae usitatum novimus. Deinde *et Macienus* Hearnii N. *et P. Macienus* Gaertn. *et P. Mancinus* Ber.

Q. Pleminio propraetori scriptum] Pighius in Ann. ad ann. IↃXLVIII. p. 215. scribit, eum Rhegium extra ordinem cum praesidio obtinuisse. Putavit scilicet, ei, quum privatus esset, nec umquam praetor fuisset, extraordinarium imperium a populo datum, et *pro praetore* Rhegium missum fuisse, qui ibi praesidio praeesset. duabus de causis probare possum: primum, quod no beo exempla aliorum, qui traordinario imperio a pc accepto, legati imperatorun rint: nam Pleminium *leg Scipionis* vocat Livius ca 9. et 16. Quod autem 35, 8, Ti. Sempronio legitur, n omnino simile, neque ipsu plicatu facile est. Deinde, non video, quomodo Plemi si imperium a populo accep a Scipione in catenas co quod quidam c. 21, 2. tradide potuisset. Mihi Pleminius h *propraetor* dici videtur, Centenius 22, 8, 1. de quo gi, et alii apud Gruch. c. 5 futat. ad Poster. Sigonii di Nec est, quod quis dicat, P nium fasces et lictores, ins imperii, habuisse, c. 9. Na gati, mandante vel absent peratore, imperium et eju signia habebant. Cic. 12. ad 30. et 1. in Verr. 26. 28. Et hac cautione accipiendum quod Manut. ad Cic. 1. in V 22. legatos imperium et lic habuisse; et alii viri docti scribunt, eos lictoribus et f bus usos fuisse. V. Hotoman Lambin. ad Cic. 1. in Verr. 2 Lipsium 2. de Mil. Rom. 11. KER.

quam clamor oriretur, in vigiles Poenorum, ut in nullo tali metu, sopitos inpetus est factus. quorum 12
gemitus primo morientium exauditus; deinde subita consternatio ex somno et tumultus, quum caussa ignoraretur; postremo certior res, aliis excitantibus alios. jamque *ad arma* pro se quisque vocabat: 13
hostes in arce esse, et caedi vigiles. obpressique forent Romani, nequaquam numero pares, ni clamor, ab iis, qui extra arcem erant, sublatus, incertum,

§. 10. *Scalas ad dictam altitudinem arcis fabricatas*] Exemplar vetustum *ad editam altitudinem*. RHEN. Vet. lib. *ad edictam*. SIG. Recte hoc [*editam*] acceptum ab Rhenano: nam et sic nostri meliores. Put. *ad deditam*, litera una supervacua. Vulgo prius *ad dictam*. Sigonius e libro suo notat *ad edictam*. J. FR. GRON. *ad dictam* Lov. 3. Ber. et Gaertn. *ad deditam* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 4. Hav. et Hearnii N. *ad debitam* Lov. 5. Hafn. et Hearnii L. 1. Sed recte Rhenanus et Gronov. *ad editam*. V. supra ad 21, 62, 7.

§. 11. *Priusquam clamor oriretur*] *oreretur* Harl. V. ad 23, 16, 7.

§. 12. *Deinde subita consternatio*] *dein* Flor. Voss. Lov. 4. 5. Harl. et Hav. V. ad 3, 3, 6.

§. 13. *Postremo certiores, aliis excitantibus alios, jam pro se quisque ad arma v.*] Sic castigavimus et ordinavimus: *postremo certior res, aliis excitantibus alios. Jamque ad arma pro se quisque vocabat*. RHEN. Ut *certior res* legamus, sensus requirit, quamvis tamen alterum in plerisque Mstis obvium sit. V. ad 33, 45, 1. Deinde in vocum transpositionem consentiunt Florent. et Harl.

Incertum, unde accidisset, (omnia vana augente nocturno tumultu) fecisset] Vet. lib. *incertus unde accidisset*. SIG. Omnes Gall. Pall. Voss. *incertum*. Neque aliter priscae editiones. Illud Sigonii est: neutrum plana sententia. Potest enim τὸ *facere* conjungi vel τῷ *incertus*, vel τῷ *vana*. Si prius placet, lege *incertos*. 41, [2, 6.] *Clamor in portis audiebatur, et concursatio in obscuro incidentium aliorum in alios incertum fecerat, an hostis intra vallum esset*. Tacit. 4. Ann. [50.] *Hostisque clamore turbido, modo per vastum silentium, incertos obsessores effecerat*. Sin, *incertum unde, accidisset, et omnia vana, augente nocturno tumultu, fecisset*. vel *incertum unde accidens, omnia*. 30, [18, 7.] *Territi equi vanum equestre auxilium fecerunt*. Quamquam et possis: *augens nocturnus tumultus*. Ni tumultus nocturnus, omnia vana multiplicans, fecisset incertum Poenis, clamor ab iis, qui extra arcem erant, unde accidisset: utrum ab his ipsis, an vero tantus jam arcem occupasset numerus. J. FR. GRON. Modo *incertum*, quod ante Sigonium constanter typis descripti praeferebant, et praeter codices Gronovii servant etiam omnes mei, et

unde accidisset, (omnia vana augente nocturnc
14 multu) fecisset. Itaque velut plena jam hos
arce territi Poeni, omisso certamine, in alteram
cem (duae sunt haud multum inter se distantes) c
15 fugiunt. Oppidani urbem habebant, victori
praemium in medio positam. Ex arcibus dua
16 proeliis quotidie levibus certabatur. Q. Plemir
Romano, Hamilcar Punico praesidio praeerat:
cessentes ex propinquis locis subsidia copias au
17 bant. Ipse postremo veniebat Hannibal. nec su
nuissent Romani, nisi Locrensium multitudo, e

Oxonn. Hearnii, restituatur, nihil mutandum esse docet locus Livii, quem Gronov. ex l. 41. laudavit. *fecisset incertum* nempe Poenis.

§. 14. *Plena jam hostium arce territi*] *jam plena hostium* Ber. Sed τὸ *plena* deest in Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Hav. et Hearnii L. 1. Mox *confugerunt* Hav.

§. 16. *Et arcessentes ex propinquis*] Put. *praesidio praeerat, arcessentes ex propinquis*, deleta copulativa, quam et caeteri omnes Gall. spernunt. Scribe: *Q. Pleminius Romano, Amilcar Punico praesidio praeerant: arcessentes ex propinquis locis subsidia copias augebant.* J. FR. GRON. Copulam delent insuper Flor. Voss. Lov. quinque, Gaertn. et Hav. Mox §. seq. *ni Locrensium multitudo* etc. *inclinasset* Lov. 2. et Ber. *nisi Locrensium multitudo* etc. *inclinassent* Harl. V. ad 6, 19, 7. Optimi tamen aliique vulgatum servant.

§. 1. *Scipioni ut nunciatum est*, etc. *et ipse a Messana*] Vet. lib. *Scipio ut nunciatum est.* Pla autem magis, si a recto incip periodus, quam si ab oblic casu. SIG. Adstipulantur pris lectioni Pall. 1. 2. et vet. ed. Pal. 3. *Scipio ut nunciatum e* quod probat Sigonius. GEB Lectionem Sigonii servat Ha dissentientibus ceteris meis o nibus.

§. 2. *Ne praesidium etia periclitaretur*] Pall. pr. terti que *ne praesidio etiam peric taretur*. sec. *ne praesidium i periclitaretur*. GEBH. *praesid* etiam Voss. Lov. 1. 4. Harl. Gaertn. Elegans autem est loc tio *periclitari praesidio*, pr subire periculum amittendi pra sidii. Ea inlustratur infra ad 3 25, 7. Quominus tamen illam hi recipiamus, obstant quaedan Nam optimi codd. vulgatum tue tur. Deinde illi librarii, qu *praesidio* dederunt, in errore inducti videntur, quod ea vo mox sequatur hoc casu: idqu tanto verisimilius est, quod pro pter hanc vocis *praesidium, prae sidio* repetitionem omnia hae verba *praesidium etiam* etc. *fra tre in* omittantur in Lov. 5.

... superbia atque avaritia Poenorum, ad Ro... inclinasset.

VII. Scipioni ut nunciatum est, in majore dis... 1 ...ine Locris rem verti, ipsumque Hannibalem ad...re; ne praesidium etiam periclitaretur, haud 2 ... inde receptu, et ipse a Messana, L. Scipione ...re in praesidio ibi relicto, quum primum aestu ...um inclinatum est, naves mari secundo misit. ... Hannibal, a Butroto amni (haud procul is ab ur- 3 ... Locris abest) nuncio praemisso, ut sui luce pri... summa vi proelium cum Romanis ac Locrensi-

... *Scipione fratre*] Praenomen ... Voss. Lovel. 1. 2. 3. et ...ii L. 1. *Laelius Scipione* ...legit Harl. sollemni scriba... errore. Exempla v. ad 5, ... 6, 25, 5. 7, 3, 4. 34, 44, 1. et ... Statium ad Suet. Inlustr. ... c. 10. et alibi. Contra... errore *L. Fulviusque*, pro ...*lius Fulviusque*, infra in MStis ...rrit 30, 26, 9.

... *naves mari secundo misit*] Vi..., ut illud *misit* posuerit. Nam ... quoque una vectus est. Nisi ... praemiserit aliquot naves, ... qui non longe post dictu...: *Classis Romana a Mes... Locros multa die superan...essit.* GLAR. Merito nos ... dicendi genere Glareanus ...et, ut novo. nam depra... legitur *misit*, pro *transmi*..., aut *commisit*. Utraque enim ... in veteribus libris reperi... SIG. Videtur aliquid latere. ... Put. *nalles mari secundo* ...*sit*. Et posterius hoc *misit*, ... *transmisit*, habent omnes ...ll. Palatinique, et Voss. et edi... ante Sigonium. J. FR. GRON. *commisit* Hav. Alii mei ... omnibus Oxonn. *misit* vin-dicant. *Τὸ mari secundo* inlustrant, quae notavit J. Fr. Gronov. ad Tacit. de Morib. German. 2.

§. 3. *Et Hannibal a Butroto amni*] Put. *Et Hannibal abuloto*. Scribe *Et Hannibal ab Alece amni*. Hoc enim ei nomen est. Strabo l. 6, [260.] *Τοῦ δὲ Ἄληκος ποταμοῦ τοῦ διορίζοντος τὴν Ῥηγίνην ἀπὸ τῆς Λοκρίδος.* Et facile inter se commutari has literas quid attinet addere. J. FR. GRON. Vocula *Et* omittitur in Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. Deinde *Pluto amni* Hearnii D. *Brutoto amni* Lov. 4. *a Butrato amni* Gaertn. *adulto amni* Lov. 1. 2. et Hearnii L. 1. *ab Vulturo amne* Hav. *abuluto amni* Voss. et Hearnii N. *abulato amni* Lov. 5. *abuloto amni* Flor. Doujatius ex Barrio docet, Butrotum esse exiguum fluvium, qui in sinum Locrensem defluit, et hodie in Calabria ulteriori *Novito* vocatur. Verum apud alios nulla ejus mentio obcurrit. *Alecem*, vel *Halecem* praeter Strabon. memorari etiam apud Thucyd. 3, 99. viri docti testantur. Mox *haud procul ab urbe Lo-*

bus consererent, dum ipse, aversis omnibus in e tumultum, ab tergo urbem incautam adgrederet
4 ubi luce coeptam invenit pugnam, ipse nec in arc se includere, turba locum artum inpediturus, v luit; neque scalas, quibus scanderet muros, ad
5 lerat. sarcinis in acervum conjectis, quum haud p cul muris ad terrorem hostium aciem ostendiss cum equitibus Numidis circumequitabat urbem, d

cris abest, omisso pronomine, Harl. Id autem vel addi, vel omitti posse, infra videbimus ad 40, 57, 3. Quum itaque reliqui vel id servent, vel ejus loco *his*, edd. principes *iis*, legant, unius fide ejicere ausus non sum.

Ut sui luce prima summa vi proelium etc. *consererent*] Continetur in Pal. 2. *ut sub lucem primam*. in tert. *ut sub luce prima*. Sic paullo post idem iterum sec. *sub lucem coeptam*. tert. *ubi luce captam invenit pugnam*. GEBH. *sub luce prima* Lov. 3. et Hav. Mox autem §. seq. *ubi luce prima coeptam invenit pugnam* Lov. 2. 3. 4. Deinde *adversis omnibus* Voss. et Lov. quinque. Malc. V. ad 6, 23, 8. Saepe voces *aversus* et *adversus* commutari, dictum est ad 2, 31, 6.

§. 4. *Neque scalas, quibus scanderent muros, adtulerant*] Ed. Mog. *neque scalas, quibus scanderet muros, attulerat*. ut praecessit *voluit*, sequitur *ostendisset*. MOD. Libb. omnes *scanderet muros, attulerat*. GEBH. *scanderet muros, attulerat* plerique codd. Flor. Lov. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. Hav. aliique, cum priscis edd. pro quo Froben. anno 1535. *scanderent muros, attulerant* subposuit, consentientibus Harl. et Hearnii D. Postea J. Fr. Gronov. anno 1665. ed *scanderent muros, attuler* quod servasse videntur Voss. L 2. et Hearnii Oxonn. reliqui, quibus nulla locutionum va tas adfertur. Eamdem scriptu recentiores retinuerunt: pro priscam reduxi. *scande'at*, *scanderat muros, attulerat* vel. 1.

§. 5. *Circumequitabat urb* *circumequitat* Flor. Voss. Lov 3. et Hav. et id voluerunt lib rii Lov. 1. et 5. qui tamen errorem *circumquietat*, lit transpositis, dederunt. Mox *oppugnandum alia opus er* Hav. *alia ad oppugnandum pus essent* Ber. cum multis e antt. *alia ad expugnandum pus erant* Harl. V. ad 40, 33

§. 6. *Progressus ad muru scorpione ictus*] Progressus d tur Annibal, *ictus* qui prope lum stabat: quomodo igitur haeret oratio, ni scribas c Put. omnibusque Gall. *progres ad murum, scorpione icto, proximus eum forte steterat, t ritus*. Annibal nempe, quum al scorpione ictus esset. Fortassis iam olim fuit. *steterat, absterri inde tam periculoso casu*. C te vocula *inde* id requirere detur. J. FR. GRON. *ictus* om nostri praeter Flor. et forte Ha

scalae, quaeque alia ad obpugnandum opus erant, parantur, ad visendum qua maxime parte adgrederetur. progreſſus ad murum, scorpione icto, qui 6
proximus eum forte ſteterat, territus inde tam periculoso casu, receptui canere quum juſſiſſet, caſtra procul ab ictu teli communiit. Claſſis Romana a 7
Meſſana Locros, aliquot horis die superante, accessit: expositi omnes e navibus, et ante occasum so-

qui recte habent *icto*. Librariis errori cauſſa fuiſſe videtur omissum pronomen *eo*; quam ellipsin saepe alibi turbas dediſſe, dictum eſt ad 23, 15, 4. Mox *qui proximus eo loco forte steterat* Hearnii L. 1. Verum et hic error inde natus eſt, quod librarius vocem *proximus* cum quarto casu conſtrui non recordabatur; quod tamen Livio frequens eſſe, vidimus ad 8, 32, 12. Si deinde *absterritus* cum Gronov. malis, v. supra ad 5, 41, 6. Ceterum *communivit*, pro *communiit*, Lov. 5. *communit* Lov. 1. et Hav. V. ad 2, 51, 7. et 24, 7, 9. Similiter variant in *permunit*, et *permuniit*. V. ad 30, 16, 1. Plura alia v. ad 36, 20, 3.

§. 7. *Locros, multa die superante, accessit*] Sic quidem vet. ed. et Pal. 3. At primus *Locros, aliquot horis diei superante accessit*. sec. *Locros, aliquot horis die superante*. GEBH. Cur mutarunt, quod eſt in Put. Pet. Men. optimo Pal. *a Messana Locros, aliquot horis die superante, accessit?* Sane Put. et Voſſ. *diei*. quod poſſet explicari *superante horis*, ut erat apud antiquos *absente nobis:* sed ego [illegible] vii cauſſa illud malo. Salluſt. Jugurth. 97. *Marium jam in hiberna proficiscentem vix decima parte die reliqua invadunt*. Haec scriptura in summae fidei et reverendae vetuſtatis libro inventa Gellio, ut notat libro 9, 14. probatur omnino a nobis: sed quod ille *τὸ die* patrio casu accipiendum putat, et plerisque viris doctis persuasit, id nihil verius judico, quam quod apud Virgilium vult [1. Aen. 636.] *Munere laetitiamque dii*. Nam Salluſtium ita explico: *die vix quod ad decimam partem reliqua:* ut Livius, *die*, *quod ad aliquot horas, superante*. J. FR. GRON. *Locros aliquot horis diei superante* Flor. et Lovel. 1. ac 5. *aliquot horis die insuperante* Lovel. 3. *aliquot horis die superante* Lov. 3. Ber. Hav. et quidam alii. Alteri lectioni pauci tantum et minoris auctoritatis codices adhaerent.

Expositi omnes navibus] Pall. duo *e navibus*. GEBH. Scripti *expositi omnes e navibus*. J. FR. GRON. Ita omnes non tantum scripti praeter unum Harlej. sed etiam edd. usque ad Froben. qui anno 1535. praepositionem primus omisit, recentioribus eam scripturam servantibus, donec ultima Gruteri daret *expositis omnes navibus:* quod, quamvis forte ex errore operarum ortum, Heinsii tamen Elzeviriana retinuit, et demum a Gronovio emendatum eſt.

8 lis urbem ingreſſi sunt. Poſtero die coepta ex ar
a Poenis pugna: et Hannibal, jam scalis aliisq
omnibus ad obpugnationem paratis, subibat muro
quum repente in eum, nihil minus quam tale qui
quam timentem, patefacta porta erumpunt. Roma
9 ad ducentos inprovidos, quum invasiſſent, occidu
ceteros Hannibal, ut consulem adeſſe sensit, in c
ſtra recipit: nuncioque miſſo ad eos, qui in ar
erant, ut sibimet ipsi consulerent, nocte motis c
10 ſtris abiit. Et qui in arce erant, igni injecto tecti
quae tenebant, ut is tumultus hoſtem moraretu
agmen suorum fugae simili cursu ante noctem ads
cuti sunt.

1 VIII. Scipio, ut et arcem relictam ab hoſtibu

§. 8. *Aliisque omnibus ad obpugnationem paratis*] *ad oppugnationibus emparatis* optimus Put. ut Gronov. teſtatur ad 28, 46, 14. cujus librarius duplicem lectionem, *omnibus oppugnationibus*, et *omnibus ad oppugnationem paratis*, hac ratione jungere voluit. *omnibus ad oppugnationibus imparatis* Lov. 1. *omnibus ab oppugnationibus imparatis* Voſſ. *omnibus ad oppugnationem imperatis* Lov. 2. 5. et Gaertn. *omnibus ad oppugnationem jam paratis* Hav. *omnibus ad oppugnandum paratis* Lov. 4. Nihil muto, licet supra hoc cap. dixerit: *Dum scalae, quaeque alia ad oppugnandum opus erant, parantur.* Mox *eruperunt*, pro *erumpunt*, Rec.

§. 9. *Ceteros Hannibal, ut consulem adesse sensit, in castra recipit*] *cunctos Hannibal, ubi consulem esse sensit, in castra se recepit* Lov. 4. *consulem esse* etiam Harl. *recepit* aute insuper Lov. 1. 2. 5. Harl. Be Gaertn. Hearnii Oxonn. et ed ante Froben. anni 1535.

Ut sibimet ipsis consulerent Conjeceram *sibimet ipsi.* Id ja sic scriptum invenio in membr nis Gudianis. J. FR. GRON. *sibimet ipsi* ex Put. et Reg. adsen tientibus et aliis codd. recte Cre vierius in contextum recepit Concinunt Lovel. 4. 5. Hav. e Hearnii L. 1. ac D. V. ad 2, 19, 5

§. 10. *Ut is tumultus hostem moraretur*] Pal. 3. *ut isti tumultus hostem morarentur.* Mox Pal 2. *agmen suorum fugae simili juvante nocte adsecuti sunt* GEBH. *ut iste tumultus* Harl. Deinde *agmen suorum fugae simili juvante nocte adsecuti sunt* Voſſ. *agmen suorum fuga simili juvante nocte adsecuti sunt* Hav. *agmen suorum fugam simili juvante nocte adsecuti sunt*

et vacua vidit castra, vocatos ad concionem Locrenses graviter ob defectionem incusavit: de auctoribus 2 supplicium sumsit, bonaque eorum alterius factionis principibus, ob egregiam fidem adversus Romanos, concessit. *Publice nec dare, nec eripere se quidquam* 3 *Locrensibus*, dixit, *Romam mitterent legatos; quam senatus aequum censuisset, eam fortunam habituros. Illud satis scire, etsi male de populo Romano meriti* 4 *essent, in meliore statu sub iratis Romanis futuros, quam sub amicis Karthaginiensibus fuerint.* Ipse, 5 Q. Pleminio legato praesidioque, quod arcem ceperat, ad tuendam urbem relicto, cum quibus venerat copiis, Messanam trajecit. Ita superbe et crudeliter 6 habiti Locrenses ab Karthaginiensibus post defectio-

Lov. 2. *agmen suorum nocte adsecuti sunt*, reliquis omissis, Lovel. 5.

§. 2. *Ob egregiam fidem adversus Romanos*] *ergu Romanos* Harl. et Rec. quorum librarii existimasse videntur, hoc magis convenire, quod τὸ *adversus* potius nocendi vim haberet. Id tamen interdum alio sensu, et quidem bona cum voluntate poni, docet Manut. ad Cic. 9. ad Fam. 22. Ita supra 3, 33, 8. *Summa adversus alios aequitas erat.* 5, 35, 4. *Adversus Romanos nullus eis jus societatis amicitiaeve erat.* ubi alia vide.

§. 3. *Quam senatus aequum censuisset, eam fortunam habituros*] Ab ed. Mogunt. abest illud *aequum*. Et potest etiam citra sententiae detrimentum abesse. MOD. Τὸ *aequum* abest a vet. ed. quod citra sententiae detrimentum abesse posse, existimat Modius. GEBH. Eadem vox abest a Ber. et omnibus ante Aldum edd. Reliqui codd. constanter tuentur. Alio ordine *quam aequum senatus censuisset* praefert Gaertn. qui paullo ante non agnoscit τὸ *dixit*. Haverk. etiam *Romam ut mitterent* legit.

§. 5. *Ipse, Q. Pleminio legato praesidioque, quod arcem ceperat*] Pleminii praenomen exsulat a Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Ber. Hav. et Hearnii N. Deinde *quo arcem* Lov. 2. Paullo ante §. praec. *male demeriti essent* Flor. *male de rep. meriti essent* Lov. 2. Solent literae *P. R.* et *R. P.* sive *populus Romanus* et *res publica*, in Mstis commutari. V. ad 38, 58, 6.

§. 6. *Ita superbe crudeliterque habiti*] Pal. 2. *Ita superbe et crudeliter habiti Locrenses primo a Carthaginiensibus et post defectionem a Romanis fuerant.*

nem ab Romanis fuerant, ut modicas injurias n
aequo modo animo pati, sed prope lubenti possen
7 verum enimvero tantum Pleminius Hamilcarem pra
sidii praefectum, tantum praesidiarii milites Rom
ni Poenos scelere atque avaritia superaverunt,
8 non armis, sed vitiis videretur certari. nihil omniu
quae inopi invisas opes potentioris faciunt, praete
missum in oppidanos est ab duce, aut a militibu
in corpora ipsorum, in liberos, in conjuges infa
9 dae contumeliae editae. Nam avaritia ne sacroru
quidem spoliatione abstinuit: nec alia modo temp

GEBH. Scripti *Ita superbe et crudeliter*. J. FR. GRON. Lectio haec primum adparuit in ed. Frob. anni 1535. eamque firmat unus Harlej. Reliqui codd. mei, et omnes Hearnii cum edd. prioribus constanter *et crudeliter* legunt.

Sed prope libenti videri possent] Verbum *videri* additum est praeter auctoritatem archetypi scripti. RHEN. Pall. 1. et 2. *non aequo modo animo pati, sed prope lubenti* (sec. *jubenti* adludens ad primi scripturam) *possent*. Tertio quoque decussum est verbum *videri*: quod, quia retentum in principe ed. expungere nolui. GEBH. Rhenani liber, Put. omnesque Gall. et Pall. inducunt τὸ *videri*. itaque relegavimus. J. FR. GRON. *videri* in solis apud me Ber. et Gaertn. superest: reliqui cum Hearnii L. 1. et D. vocem illam expellunt: at insuper *sed prope lubenti* ignorat Lov. 1. Deinde *libenti* habent Lov. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et pleraeque edd. antt. V. ad cap. seq. §. 12. Mox §. seq. *Hamilcarem praefectum*, omissa media voce, Lov. 4. Deinde *divitiis videretur certari* Harl. *vitiis* (*derentur certare* Lov. 2.

§. 8. *Invisas opes potentio faciunt*] *opes potentiores* Fl Lovel. 1. 4. 5. Harl. Gaertn. Hav. Neque aliter Voss. inter neas tamen adscripta alia lecti ne *opes potentiorum*.

§. 9. *Nam avaritia ne sacr rum quidem spoliatione abs nuit*] Scripsimus *Jam avarit ne sacr. q.* ut sit initium nov sententiae. RHEN. Put. Reg. Me Voss. Pal. *Nam avaritia*. Qu injuria mutavit Rhenanus. Est nim, quale Ovidii 6. Met. 27 *Nam pater Amphion*. et 8, 53 *Nam de matre manus*. J. F GRON. Rhenano unus adsentit Harl. Reliqui cum Hearnii L. et N. *Nam avaritia*. Et sane sa pe *Nam* et *Jam* ejusdem potest tis esse, atque eleganter trans tioni, vel connectendae orati ni inservire, docuerunt Periz. Val. Max. 1, 6, 10. et Cel. Duker. Flori Praef. §. 2. Ita infra 39, 3. quum Philippus rex Maced niae proposuisset, quae de The salis querenda haberet, transit rus ad refellenda, quae sibi

violata, sed Proserpinae etiam, intacti omni aetate, thesauri; praeterquam quod a Pyrrho, qui cum magno piaculo sacrilegii sui manubias retulit, spoliati dicebantur. Ergo sicut ante regiae naves, lace- 10
ratae naufragiis, nihil in terram integri, praeter sacram pecuniam Deae, quam asportabant, extulerant; tum quoque alio genere cladis eadem illa pecunia 11
omnibus contactis ea violatione templi furorem objecit, atque inter se ducem in ducem, militem in militem rabie hostili vertit.

IX. Summae rei Pleminius praeerat: militum 1

eorum legatis objecta erant, ita incipit: *Nam quae sibi crimini objiciantur.* Saepissime autem ambae voces in Mstis confunduntur a librariis. V. ad Livii 9, 17, 6. Mox *intacti omni aevo*, pro *omni aetate*, Lov. 4. et Harl.

§. 10. *Quam asportabant, extulerant*] Scripsimus *quam asportaverant, extulerunt.* RHEN. Vet. lib. *asportabant.* SIG. Pal. pr. *asportabat, extulerat.* sec. *asportabant, extulerant.* ant. ed. *exportabant, extulerant.* At Pal. 3. *praeter sacram pecuniam de ea, quam absportaverant, abstulerant.* GEBH. Scripti nostri *quam asportabat, extulerat.* Scribe *quam asportabant, extulerant*, ut fere Sigonius. J FR. GRON. *asportabat, extulerat* Flor. Voss. Lovel. 4. et Hearnii L. 1. *asportaverant, extulerant* Harl. *exportabant, extulerant* edd. vett. usque ad Aldum, qui dedit *asportabant, extulerant.* Et ita, consentientibus reliquis meis, Gronovius.

§. 11. *Contactis ea violatione templi furorem injecit*] Reposuimus *furorem objecit*, juxta veterem scripturam. RHEN. Pal. 1. *ea adulatione templi.* Amplius sec. *ita tamen quoque alio genere* etc. *furorem adjecit.* Vet. ed. *injecit.* GEBH. *contacti se adulatione* Flor. *contactis adulatione* Lov. 1. *contactis adulationem* Voss. Lov. 4. et Hav. *contactis ad ultionem* Lov. 2. et Hec. Modo habuimus: *Nec alia modo templa violata.* Infra c. 18, 18. *Suumque templum aut tutata est, aut a violatoribus gravia piacula exegit.* c. 20, 10. *Quae Locris in templo Proserpinae tacta, violata, elutaque inde essent.* Praeterea *furorem adjecit* Lov. 3. *furorem injecit* Lov. 5. Ber. et Gaertn. Reliqui recte *furorem objecit.* V. Munker. ad Hygini fab. 2. Mox *rabie hoste vertit*, pro *hostili*, Flor. Voss. et Lov. 1.

§. 1. *Quam ipse ab Rhegio adduxerat*] Legi potest *quam ipse ab Rhegio abduxerat.* Sic enim est in codice scripto. RHEN. Pal. 3. *abduxerat.* GEBH. Ut Rhenanus, Put. Men. optimus Pal. Voss. *abduxerat.* J. FR. GRON. *adduxerat* Lov. 3. 5. Ber. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. idque

pars sub eo, quam ipse ab Rhegio abduxerat, p
2 sub tribunis erat. Rapto poculo argenteo ex op
dani domo Pleminii miles fugiens, sequentibus q
rum erat, obvius forte Sergio et Matieno trib
3 militum fuit. cui quum jussu tribunorum adem
poculum esset, jurgium inde et clamor, pugna
stremo orta inter Pleminii milites, tribunorumq
ut suis quisque opportunus advenerat, multitud
4 simul ac tumultu crescente. Victi Pleminii mili
quum ad Pleminium, cruorem ac vulnera ostent
tes,

videri posset eleganter dictum esse ad exemplum illorum, de quibus infra ago ad 36,40,3. et probat etiam Crevier. ex Thuanaeo. At reliqui mei cum Hearnii Oxonn. *abduxerat*, nisi quod in ejus D. omnia haec verba cum tribus praecedentibus *pars sub eo* perperam omittantur ob vocis *pars* repetitionem. V. ad 9, 11, 11.

§. 3. *Cui quum jussu tribunorum ademtum poculum esset*] Caussam irarum inter Pleminium et tribunos, a Diod. Siculo in Excerpt. Peiresc. p. 285. memoratam, praeterit Livius. DUK.

Primo jurgium, deinde clamor quoque] Hic aliquis se exercuit praeter caussam, quum Livius indubie scripserit, quemadmodum est in codice vetere, et nos in contextu restituimus: *jurgium inde et clamor, pugna postremo orta*. RHEN. Unus Ber. retinet priorum edd. scripturam. Reliqui adsentiuntur codici Rhenani, nisi quod *jurgium inde clamorque* sit in Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Gaertn. et Hav.

§. 4. *Cruorem et vulnera ostentantes*] Gall. *cruorem ac vulnera*. J. FR. GRON. Ita et Flor. pluresque alii meorum, cum Hearnii Oxonn. Mox *in eum jactata jurgiis* Lov. 2. 3. et Voss. *in e ipsum jactata jurgiis* Hav.

Domo se proripuit] Omnes *se*. J. FR. GRON. Ita non t tum etiam mei, uno dissentie Lov. 4. verum etiam omnes e usque ad Gruteri ultimam, qu *se proripuit* dedit.

§. 5. *Militumque inplorab auxilium*] Emendavimus *mi tumque fidem implorab* RHEN. Ed. Mog. *militumque a xilium implorabant*. MOD. Rhenanus emendavit, ita so exhibet Pal. 3. Reliqui omnes *m litumque implorabant auxi um*. GEBH. *militumque fid implorabant* ab Rhenano est, que consentit Pal. unus. Tur codicum, ut ante vulgati, *mi tumque implorabant auxiliu* At praestantissimus Put. utram vocem pro spuria habet, tantu que exhibet, *militumque impl rabant, tempus*. Scribe: *Du spoliandiis iis (repugnabant nim militemque implorabant tempus teritur, repente milit feroces*. nam et τὸ *frequente*

tes, non sine vociferatione atque indignatione concurrissent, probra in eum ipsum jactata in jurgiis referentes; accensus ira domo sese proripuit, vocatosque tribunos nudari, ac virgas expediri jubet.
5 Dum spoliandis iis (repugnabant enim, militemque inplorabant) tempus teritur, repente milites, feroces recenti victoria, ex omnibus locis, velut adversus hostes ad arma conclamatum esset, concurrerunt.
6 et, quum violata jam virgis corpora tribunorum vidissent, tum vero in multo inpotentiorem subito rabiem accensi, sine respectu, non majestatis

vulgo hic interpositum, scripti ignorant. Cicero 5. in Verrem: *Qui eum non solum cognoscerent, sed etiam lacrimantes ac te implorantes defenderent.* Propertius [2, 21, 22.]

Hanc miser implorat navita Leucothoën.

J. FR. GRON. *militumque fidem implorabant* Lov. 3. Harl. Rec. Hearnii D. et Reg. apud Crevier. *militumque implorabant auxilium* Lov. 1. 2. 3. 5. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. *militumque implorabant auxilia* Ber. Gronovium et vestigiis Put. *militemque implorabant* conjicientem, hic fortasse nimium fidenter versatum esse, existimat Cl. Crevierius; siquidem Put. duobus his libris 29. et 30. frequentissimis defectibus hiet. Verum Puteaneo consentit et Flor. in quo tamen *auxilium* ad marginem adscriptum visitur. Quin et, si excerptis Voss. fidem habere audeam, is totidem verbis *militemque implorabant* exhibuit; ex cujus interpretatione reliquae lectiones natae sunt. *Implorare* enim *est auxilium cum miseratione deposcere*, teste Servio ad Virg. 10. Aen. 19. Ita loquitur Ovid. 12. Her. 195.

Non ego te inploro contra taurosque virosque.

13. Met. 65. *Quum inploraret Ulyxen.* Justin. 4, 3. *Pulsis civitate, contra quos inploreti erant. ad auxilium inplorare aliquem* dixit idem Justin. 22, 2.

Repente frequentes nilites feroces] Vocabulum *freqsentes* non est in archetypo Spirensi. Nec solet ita duo adjectivi cum uno substantivo connectere Livius. RHEN. Gessi morem Pall. tribus consensui, τὸ *frequentes* exturbantium, quod et Rhenanus e Spirensi monere occupavit. GEBHARD. *frequenter milites feroces* Gaertn. priori voce omissa. *repente milites frequentes feroces* Ber. Reliqui mei cum Hearnii Mstis τὸ *frequentes* non agnoscunt.

Quum ad arma condamatum esset] Sustulimus adverbium *quum*. Legendum enim est, suffragante exemplari scripto: *velut adversus hostes ad arma conclamatum esset, concurre-*

modo, sed etiam humanitatis, in legatum inpe lictoribus prius indignum in modum mulcatis,
7 unt. tum ipsum, ab suis interceptum et seclu hostiliter lacerant, et prope exsanguem, naso
8 busque mutilatis, relinquunt. His Messanam ciatis, Scipio, post paucos dies Locros hexeri a ctus, quum caussam Pleminii et tribunorum aud Pleminio noxa liberato, relictoque in ejusdem praesidio, tribunis sontibus judicatis, et in vin conjectis, ut Romam ad senatum mitterentur, l
9 sanam atque inde Syracusas rediit. Pleminius i tens irae, neglectam ab Scipione et nimis levite

runt RHEN. Solo Ber. excepto, omnes etiam mei *τὸ quum* ejiciunt. *concurrunt* legunt Lov. 2. 4. et Hav.

§. 6. *In multo inpotentiorem subito rabiem accensi*] Exhibet Pal. 3. *tum vero in multo potentiorem solito rabiem accensi.* GEBH. *multo inpotentiorem subito rabiem accensi* Lov. 2. 3. 4. 5. *multo inpotentiore rabie accensi* Heamii L. 1. Ita supra 25, 37, 11. *Velut accensi rabie discurrunt ad portas. accensus ira* similiter supra dixit hoc cap. et saepe alibi. Servo tamen vulgatum, quod in reliquis superest. Infra 44, 36, 4. *Animos militum hortando in pugnam accendebat.* Silius, perpetuus Livii imitator, 4, 169. *in proelia mentes Accendis.* et 5, 258.

— — *accensis in mutua funera dextris.*

Lictoribus prius indignum in modum mulcatis] Olim *multatis*, vel *mulctatis* hic edebatur; quae etiam lectiones in plerisque Mstis supersunt. Sed recte *mulcatis* reposuerunt Lipsius a citi 1. Ann. 32. et Gebhard. a vii 8, 24, 15. ubi vide. Id in optimo cod. Put. supe Gronov. supra monuit ad 2 12. ubi etiam quaedam dixi. xime accedunt Flor. Voss. et 1. *mulgatis* praeferentes; in rum etiam primo *mulcatis* e datur. Pessime *vulneratis* eju co exhibet Hafn. quod ex i pretis glossa natum puto. *prim* pro *prius*, est in Ber. et antt. *primum et prius* in Ga vox *prius* deest in Hav. M seq. *tunc ipsum* Flor. Lov. Harl. et Hav.

§. 8. *Scipio, post paucos Locros advectus*] Vetus le *Scipio, post paucos dies Lo hexeri advectus.* RHEN. He Syracusana fortassis: nam hoc nus navium magis in usu Graecis, quam Romanis. V. Sc fer. 2. de Milit. Nav. 2. et P zon. ad Ael. 6. Var. Hist. 12. D Vox *hexeri* deest etiam in L 5. Gaertn. Harl. Ber. et Hea L. 1. ac N. Ejus loco *cum ex citu* est in Hav. *exorte* in Lov

... injuriam ratus, nec quemquam aestimare 10
... eam litem posse, nisi qui atrocitatem ejus pa...
... sensisset, tribunos adtrahi ad se jussit; lace...
...que omnibus, quae pati corpus ullum potest,
...pliciis interfecit: nec satiatus vivorum poena, in...
...tos projecit. Simili crudelitate et in Locren- 11
... principes est usus, quos ad conquerendas inju...
... ad P. Scipionem profectos audivit. et, quae 12
... per libidinem et avaritiam foeda exempla in
...ios ediderat, tunc ab ira multiplicia edere: infa...
... atque invidiae non sibi modo, sed etiam impe...
...ri, esse.

... in Lov. 1. Voss. et Flor. ...re in Lov. 2. *exere* in Lov. ...ri in Hearnii D. Eadem vo... ...ur Livius 37, 23, 5. *Tres ...es et quatuor hexeres ha*... et Val. Max 1, 8. ext. 11. *...exere Tyriorum sentinam ...entem*.

... *Romam ad senatum mit...*] Atqui ipse pro imperio ... animadvertere poterat. ..., si non tam militare de..., quam crimen adversus ...blicam ab iis admissum vi... ...fuisse. DUH.

... *...que inde Syracusas redit*] ...imus edidit Froben. anno ... Priores *rediit*, quod vin... Flor. Voss. Lov. 1. 3. 5. ... Gaertn. Hav. et Hearnii L. ... N. V. ad 36, 35, 2.

...9. *Nimis leviter latam suam ...riam*] *nimis leviter punitam* ...al. Latinii: quod ex alterius ...itione natum videtur. *nimis ...r latam* Lov. 4. et Harl. So... hae voces in MSStis commu... V. ad 36, 31, 8. Utrumque ..., *leviter* et *leniter ferre*, optime dici, docuit Cel. Burm. ad Suet. Vesp. 13. Mox *compatiendo* Hav. Deinde §. seq. vox *suppliciis* deest in Flor. Lov. 1. 2. 5. et Hav.

§. 11. *Ad Scipionem profectos audivit*] Omnes Gall. et Voss. *ad P. Scipionem*. J. FR. GRON. Praenomen Scipioni addunt non tantum multi meorum, et Hearnii L. 1. ac N. sed etiam priscae edd. Primus id omisit Froben. anno 1535.

§. 12. *Et qui antea per libidinem atque avaritiam*] Scripsimus: *et quae antea per libidinem atque av*. RHEN. Mog. ed. *et qui antea per libidinem*. MOD. Continet Pal. 2. *et qui antea per libidinem atque avaritiam foeda exempla in socios ediderat, tunc ab illa multiplici caede infamiae* etc. oppido depravate. GEBH. *et qui antea* Voss. Lov. 1. 2. 5. Ber. Gaertn. et Brancal. Latinii. Sed reliqui faciunt cum Rhenano. Tum *per lubidinem atque avaritiam* Flor. V. ad cap. praec. §. 6. *per libidinem atque*

1 X. Jam comitiorum adpetebat tempus, quum Licinii consulis literae Romam adlatae, *se ex*
tumque suum gravi morbo adfectari: nec sisti
tuisse, ni eadem vis mali, aut gravior etiam, in
2 *stes ingruisset. Itaque, quoniam ipse venire ad*
mitia non posset, si ita Patribus videretur, s

per avaritiam Harl. De hac praepositionum repetitione dictum ad 6, 28, 6. Alii tamen omnes praepositionem posteriori loco omittunt.

Tunc ab ira multiplicia edere: infamiae etc. *esse*] *tunc ab ira multiplici edere* Flor. et Lov. 3. ac 4. *tunc ab illa multiplici edere* Voss. et Lov. 1. *tunc ab illa multiplicia edere* Lov. 5. *tum ab illa multiplicia addidere* Brancal. Latinii. *nunc illa multipliciter addidere* Hav. *alia majora et foediora edidit* Lovel. 2. Sed, vulgatum genuinum esse, quisque sponte videt. Deinde *quae infamiae invidiaeque* etc. *essent* idem Lov. 2. *quae infamiae atque invidiae* etc. *essent* Ber. a m. 2. Hav. et Brancal. Latinii.

§. 1. *Quum a P. Licinio literae Romam adlatae sunt*] Lege *a P. Licinio consule* ex vet. lib. SIG. Pal. pr. *cum P. Licinio cos. literae Romam ablatae sunt.* sec. vero *cum P. Licinii consulis literae Romam allatae sunt.* GEBH. Praepositio *a* una cum verbo substantivo nunquam fuerant in Put. Men. Particulam quoque duo Pall nesciunt, ex quibus alter *Licinii consulis.* Scribe: *quum P. Licinii consulis literae Romam allatae: se exercitumque suum.* J. FR. GRONOV. Eadem praepositio cum verbo *sunt* non adparent etiam in Voss. nisi quod inter versus, verbum adscribatur. Praepc etiam, deest in nonnullis c verbum *sunt* in Flor. et l *quum P. Licinii consulis lit Romam allatae sunt, se e citumque* legit Hav. *quum P cinii consulis literae Ro allatae, se exercitumque*, ut nov. emendavit, Hearnii L. 1.

Gravi morbo adflictari: sisti potuisse, nisi eadem mali] Legendum est *nec sub potuisse.* RHEN. Mog. ed. *n sti potuisse.* MOD. Pal. 1. *g morbo affectari.* Amplius i cod. cum sec. *nec sisti potui* ut et oggerit vet. ed. GEBH. Reg. Men. optimus Pal. tres F *gravi morbo adfectari, ne sti potuisse, ni eadem vis.* steriorem mutationem serva mnes alii codices tantum non simi: jamque confirmavimus c tra Rhenanum. At si displ *adfectari*, possis subjicere *ad tari.* Appulejus in disertissim pologia [p. 312. ed. Elm.] . *quod verius est, ex crapula uo attentatur?* Cic. 10. ad 17. *Valetudinem tuam jam c firmatam esse, et a vetere m bo, et a novis tentationib gaudeo.* 16, 7. *Piliam πειρα σθαι παραλύσει te scripsisse bat.* J. FR. GRON. *adfec morbo* rarum esse, ex eo int gi potest, quod ὁ πάνυ auct tatem illius non habuit. Si a M discedendum est, propius ab rum scriptura abest *adflicta* quam *adtentari.* Cic. 1. Catil.

Caecilium Metellum dictatorem comitiorum caussa dicturum: exercitum Q. Caecilii dimitti, e republica esse. Nam neque usum ejus ullum in praesentia es- 3
se, quum Hannibal jam in hiberna suos receperit; et tanta incesserit in ea castra vis morbi, ut, nisi mature dimittantur, nemo omnium superfuturus vi-

Deinde multo gravius vehementiusque adflictantur febri. DUK. *adflictari* servant Lov. 3. 4. 5. Harl. Ber. et Gaertn. reliqui *adfectari:* quod inlustrare conatur Cl. Crevier. loco Plauti in Bacch. 3, 1, 10. ubi se invenisse existimavit *damnis patrem adfectare.* Sed locus integer talis est: *ut celem patrem, Pistoclere, tua flagitia, aut despoliabula, Quibus patrem, et me teque amicosque omnes affectas tuos Ad probrum, damnum, flagitium appellere una et perdere?* Adparet inde, cohaerere *adfectas adpellere et perdere*, et locum nihil huc facere. An igitur lectio inde inlustrari commodius poterit, quod *adfici morbo* in usu fuerit? ut apud Lucret. 1, 133.

Et quae res nobis vigilantibus obvia mentes
Terrificet morbo adfectis somnoque sepultis.

Doujatius etiam *morbo adfectum* hic ex uno cod. probat. Si neque hoc subficiat, cum Cl. Dukero *morbo adflictari* malo. Ita enim Suet. Tito 2. *Gravique morbo adflictatus diu.* Potuerunt autem *adflictari* et *adfectari* eodem modo commutari, quo *adflictus* et *adfectus.* De eo v. Cel. Burm. ad Suet. Ner. 16. Deinde *subsisti* tantum Rec. et Harl. *resisti* Lov. 2. *sisti* reliqui omnes: quod recte Gronov. adversus Rhenan. vindicavit et hic, et supra 4, 12, 6. ubi plura vide. Praeterea *ni,* pro *nisi,* Voss. Lov. 2. 3. 5. Harl. aliique. V. ad 23, 1, 8.

§. 2. *Exercitumque Q. Caecilii dimitti*] Legendum est *exercitum Q. Caecilii, que* particula dispuncta. RHEN. Voss. *exercitum Sicilia n̄.* Videtur *exercitum Caecilianum.* J. FR. GRON. Lectio a Rhenano damnata superest in Ber. et Gaertn. *exercitum Caecilii dimitti* in Harl. *exercitumque Sicilia non dimitti* Voss. et Hearnii N. *exercitumque non Sicilia dimitti* Lov. 4. *exercitumque in Siciliam non dimitti* Lov. 5. *exercitumque Caecilianum dimitti,* ut Gronov. conjecit, Hav. Paullo ante *quantum ipse venire,* pro *quoniam,* Hearnii N. Deinde *non potuisset* Voss. Lov. 1. 2. 5. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. et edd. ante Aldum.

§. 3. *In hiberna suos receperit; et tantam incessisse in ea castra vim morbi, ut, nisi mature dimittantur*] Ed. Mog. *cum Annibal in hyberna se suosque receperit, et tanta incesserit vis morbi in ea castra, ut, nisi mature dimittantur, nemo* etc. MOD. Omnes Gall. Pall. Voss. *et tanta incesserit in ea castra vis morbi, ut, nisi.* Neque secus Andreae atque Aldina editiones. Vulgatum, *tantam incessisse vim,* ab illis ortum, qui putabant, altero membro periodum carere, in quo certe sunt falsi. J. FR. GRONOV. *in hiberna se suosque* omnes ante Aldum edd. consentien-

4 deatur, ea consuli a Patribus facienda, ut e repı ca fideque sua duceret, permissa. Civitatem eo ı pore repens religio invaserat, invento carmine i bris Sibyllinis, propter crebrius eo anno de c
5 lapidatum inspectis. *Quandoque hostis alieni terrae Italiae bellum intulisset, cum pelli Italia cique posse, si mater Idaea a Pessinunte Ron*
6 *advecta foret.* Id carmen ab decemviris inventuı

te uno tantum meorum Ber. quare alterum malo. Deinde *et tanta incesserit in ea castra vis morbi* omnes mei, et Oxonn. Hearnii cum edd. ante Froben. qui primus alteram lectionem anno 1535. admisit. Praeterea *dimittatur* quaedam ex vett. edd. quod ortum ab illis, qui *castra dimittere* non recte dici, et *dimittantur* cum singulari *exercitum* jungi non posse existimarunt. Sed male. Nam *dimittere castra*, ut *dimittere praetorium*. V. ad 21, 54, 3. Tum *exercitus* conlective cum verbo plurali construi, vidimus ad 3, 28, 2. Et ita 7, 19, 6. *Exercitum suis finibus inminere, inde pobulabundos in agrum Romanum venturos esse.* Ubi et alii ita errarunt. V. ad 25, 5, 11.

§. 4. *Civitatem eo tempore recens religio invaserat*] Placet, quod habent nonnulli scripti ac Andreas Aldinaquo, *Civitatem eo tempore repens religio invaserat.* Put. tamen *recens*, alii *ingens*, quale mendum et alii sustulimus. J. FR. GRON. *gens religio* Flor. a m. 1. *ingens* a m. 2. quod praeferunt etiam Voss. Lovel. 1. 2. 3. 5. Hafn. Hav. et Hearnii N. reliqui *repens religio.* neque aliter omnes typis descripti usque ad Feyerabend. qui anno 1578. *recens* substituerunt. Sed v. ad 8, 29, 1. Mox *crebros eo anno de coelo lapidatus* Ber. et Hav.

§. 5. *Quandocumque hos lienigena*] Haec et quae m quuntur de Scipione, viro mo Romae judicato, et Id matrem excipiente, ad ve fere imitatur Silius [17, 1.] l Omnes Gall. Pall. Voss. cun drea: *Quandoque hostis al gena.* J. FR. GRON. *Qua cumque* Hearnii L. 1. *Qu* Lov. 1. et Hav. *Quandoqu* mei, Hearnii N. et D. omn edd. ante Ascensianam anni V. ad 1, 31, 4.

Si matris Idaeae Pessin numen Romam advectum f Quia non statim apparebat, scripsisset Livius ob deprav scripturam, ista verba quid contextum inscripsit. At n vestigiis veteris sententiae manam Livii lectionem ex psimus, nempe hanc: *si m Idaea a Pesinunte Roman vecta esset.* RHEN. Πεσσ apud Strabonem l. 12. [p. legitur. Plinius vero l. 5. ult. et Ptolemaeus [5, 4.] To bogiis attribuunt. Hoc n ferme in codicibus corruptu gitur, *m.* pro *n*, *Pessimus.* q quam prima in Graecis d habet σσ, quam ego simpli gma scribendam censeo. Gl Auctori hujus lectionis Rhe refragantur Pall. 1. 3. cum qua ed. *si matris Pessinunt men Romam advectum fore*

magis Patres movit, quod et legati, qui donum Delphos portaverant, referebant, et sacrificantes ipsos Pythio Apollini litavisse, et responsum oraculo editum, majorem multo victoriam, quam cujus ex spoliis dona portarent, adesse populo Romano. In 7
ejusdem spei summam conferebant P. Scipionis velut praesagientem animum de fine belli, quod depoposcisset provinciam Africam. Itaque quo maturius 8

serit tamen prisca ed. *si matris Idaeae.* Dein tert. *si matrem Deûm a Pessinunte Romam advectassent.* Confirmatur haec lectio ex inferioribus c. 11, 6. *Cum Romam Deam devexissent.* GEBH. Optimi *si mater Idaea a Pessinunte Romam avecta foret.* J. FR. GRONOV. Lectio, quae ante Rhenanum vulgo circumferebatur, exstat in Gaertn. Neque inde discedit Hearnii L. 1. nisi quod alio ordine *si Ydee matris a Pessimonte* praeferat. *si matris Pessinunte numen Romam advectum foret* legunt Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Hafn. Hav. et Hearnii N. *si matris Deae Pessimunte numen Romam advectum foret* Ber. *si mater Idaea a Pessinunte Romam adventasset* Harl. Reliqui fere comprobant Rhenani lectionem, quam in contextum recepturus Froben. anno 1535. praepositionem *a* omisit, quae excidit etiam in Flor. intercepta a litera finali vocis praecedentis. V. ad 5, 52, 10. Eam demum ex optimis restituit nunc Gronov. quem etiam v. ad 34, 3, 8. Similiter auctor Epit. Liv. hoc lib. *Idaea mater deportata est Romam a Pessinunte.* Livium nominibus urbium praepositiones addere solitum fuisse, vidimus ad 8, 1, 3. De orthographia vocis *Pessinus* v. ad cap. seq. §. 7.

§. 6. *Et sacrificantibus ipsis Pythio Apollini omnia laeta exta fuisse*] Exsulat τὸ *omnia* a Pall. 1. 2. τὸ *exta* a pr. eodem. GEBH. Put. omnesque Gall. optimus Pal. tres meliores Florent. cum Barberino et Voss. *et sacrificantibus ipsis Pythio Apollini laeta fuisse*, duabus vocibus omissis. Nempe scripserat Livius *et sacrificantes ipsos Pythio Apollini litavisse.* J. FR. GRON. Vulgatum servant Lov. 3. 4. Harl. Ber. et Gaertn. *sacrificantibus ut ipsis Phitio Apollini omnia esta laeta fuisse* Hearnii L. 1. *et sacrificantibus ipsis Pythio Apollini laeta fuisse* Lov. 1. 2. 5. Hav. aliique, cum Exc. Pithoei, et Hearnii N. Gronovius autem, quemadmodum hic emendat, etiam antea emendandum monuerat 4. Obs. 15. p. 243.

§. 7. *Quod depoposcisset provinciam Africam*] Ed. Mog. *qui depoposcisset p. A.* MOD. *qui depoposcisset* non tantum omnes ante Aldum codd. sed etiam Ber. et Gaertn. codd. *quod poposcisset* Lov. 5. Hav. et Hearnii D.

§. 8. *Itaque, quo maturius fatis omnibus oraculisque portendentis sese victoriae compotes fierent, id cogitare, quae ratio transportandae Romam Deae esset. Nullas tum in Asia civitates socias*] Hic rursum locus abunde doceat, quantum erudi-

fatis, ominibus, oraculisque portendentis se... ctoriae compotes fierent, id cogitare, quae ... transportandae Romam Deae effet.

XI. Nullasdum in Asia civitatea socias hab...

ti viri, prout tunc erat seculum, Franciscus Petrarcha, Victorinus Feltrensis et alii, quum in Livii scriptis versarentur, quoties nodosior locus aliquis occurriffet, sibi licere putabant, ut sensum modo reftituerent, non ut curarent de verbis. Sane doctus fuit, quod negari non poteft, qui hunc locum inftauravit. Arbitror Laurentium Vallam fuisse, quem Thaddaeus Ugoletus emendando Livio operam impendiffe scribit. Sed ut melior, sic et laboriosior eft caftigatio, qua non solum sensus, sed et ipsa auctoris verba reftituuntur. Effecimus hic aliquid diligenter considerando locum, et veftigia veteris scripturae expendendo. Ea sic habet: *Itaque quo maturius factis omnibus oraculisque portende Romam de e esset nullas dum in Asia socias civitates habebat populum Romanum.* Tu, pro *factis omnibus*, scribe *faustis ominibus*, et, pro *portende Romam de e esset*, *portanda Romam Dea esset*, habebisque germanum Livii sensum, germanis redditum verbis: *Itaque maturius faustis ominibus oraculisque portanda Romam Dea esset, nullas dum in Asia socias civitates habebat populus Romanus.* Dixit autem Livius *nullas dum* pro nullas ad eum diem. Porro nunc vides, quantum peccarint, qui non modo tantam verborum congeriem de suo adjecerunt; sed et pro *quo*, *quoniam*, et pro *factis*, quod *faustis* effe debebat, ausi sunt scribere *fatis*. Et poftremo *nullas dum* mutare in *nullas tum*, ut effet alterius sententiae ... cipium. RHEN. Rhenanus, ... vetere explosa lectione, ... vam intulit, non mihi satis ... consiliique sui causam pro... neque enim uni libro mag... habenda fides, quam plur... iisque inter se egregie co... tientibus, in quibus ita eft: ... *que quo maturius fatis omi... oraculisque portendentis se... ctoriae compotes fierent, c... tare, quae ratio transport... dae Romam Deae esset. Nu... dum in Asia.* SIG. Merito invehitur in Beatum Sigoni quod nimium suo unico Spi... si exemplari tribuerit, co... consensum omnium aliorum ... dicum. Quid enim neceffe ... haec sic interpolare, cum h... dubie vera et germana hujus ... ci lectio sit, *fatis oraculis portendentis se victoriae?* ... sane Mogunt. recte, me judi... eam lectionem servat; in qua... dem etiam mox auctius legit... *id cogitare atque agitare, q... ratio transportandae Rom... Deae esset.* GEBH. Mirifice ... multuatur Rhenanus, neque ... lum tamen noftris e codd. a... quis habet molitioni suae sec... dum. Omnes omnino, ut red... juffit in Livium Sigonius, laud... te Modio: qui tamen non vi... runt *ominibus*, pro *omnib...* effe scribendum. V. Observ. 16. p. 244. J. FR. GRON. *om...* et *omina* innumeris locis perm... tari, multi apud Cl. Drakenb. Silii 9, 4. oftenderunt: quibus ... de Scalig. ad Culic. vers. 1... Pafferat. c. 1. Conjectur. et Int... pretes Suet. ad Aug. 97. 98.

populus Romanus. tamen memores, Aesculapium quoque ex Graecia quondam, hauddum ullò foedere sociata, valetudinis populi caussa arcessitum, et jam a cum Attalo rege, propter commune adversus Philip-

Cic. 1. Cat. 18. Manutius et Sylvius perperam legebant *hisce omnibus Catilina* etc. *proficiscere*, pro *ominibus*. V. ibi Lambin. Contra Scoppa 2. Collect. 7. in Ter. Andr. 1, 1, 69. pro *uno ore omnes omnia bona dicere*, male legit *omnes omina bona*. DUK. Nullus meorum, et Hearnii codd. lectionem a Rhenano in Spirensi inventam probat; contra alteram lectionem veriorem esse clamant, ab ea in paucis tantum apicibus dissentientes: quae omnia scrupulose exsequi nihil adtinet, *fatis, ominibus, oraculisque* recte Gronov. emendavit, etiam invitis omnibus scriptis, et *fatis* accepit de carmine librorum Sibyllinorum, *ominibus* de ipsius Scipionis animo finem belli praesagiente, *oraculis* de responso Delphico et sacris litatis. Solent autem *omina* et *omnia* a librariis confundi. V. ad Livii Epit. 117. Deinde *id cogitare atque agitare, quae ratio* legunt Lov. 4. Harl. Ber. Rec. Hearnii D. et typis excusi ante Aldum. Quam lectionem quum Gebhardus in Pal. 3. et ant. ed. invenisset, non is modo, sed etiam Gronov. in pr. ed. not. ad Livii 25, 36, 5. legendum censuerunt *id agitare, quae ratio. cogitare* enim expositionem esse τοῦ *agitare*. Si gravioris auctoritatis codd. eam lectionem tuerentur, non displiceret. Livium enim *agitare* eo sensu usurpasse, vidimus ad d. loc. Nunc tamen *id cogitare, quae ratio*, pro quo stant optimi, praefero; quod et Gronovius postea verius putasse videtur, quia in iterata ed. conjecturam omisit.

§. 1. *Nullasdum in Asia civitates socias habebat populus Romanus*] *Nullasdum*, pro *Nullas tum*, Rhenanus ad verba ultima cap. praec. emendavit, adstipulantibus multis scriptis meis, et Hearnii. Supra 7, 33, 13. *Fuga ab nulladum parte erat*. 9, 12, 3. *Nullodum certamine inclinatis viribus*. Ascon. in Argum. orat. Cic. pro Mil. *Mense Januario nullidum neque consules neque praetores essent*. Ita *hauddum* mox. V. ad 2, 52, 4. *omnesdum*; v. ad 3, 60, 10. *nihildum*; v. ad 24, 20, 15. *vixdum*; v. ad 32, 28, 4. *necdum*; v. ad 39, 16, 3. *isdum* Plin. 25, 2. ubi v. Harduin. Deinde *socias civitates habebat populum Romanum* Harl. *civitates socias habebat Romanus populus* Lov. 1. 2. 3. *civitates socias habebant R. P.* Hearnii N. *civitates populus Romanus socias habebat* Ber. Voces *populus Romanus* desunt in Flor.

Aesculapium quoque ex Graecia quondam, hauddum ullo foedere sociata] l. 10, [47, 7.] et epitoma 11. SIG. Pal. 2. *haud dum ullis fide sociatis*. Statim Pall. tres *tunc jam cum Attalo*. GEBH. *vixdum ullo foedere sociata* Lov. 2. *hauddum ullo foedere socia* Hav. Mox §. seq. *tunc jam cum Attalo* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Gaertn. et Hav. *tum jam cum Attalo* Lovel. 5. Praeterea *quae posset* Flor. Voss. Lovel. 1. 2. Ber. Hav. et edd. quaedam antt. *que possit* Ber. a m. 2. et Gaertner.

pum bellum, coeptam amicitiam esse, facturum ei quae possit, populi Romani caussa, legatos ad e
3 decernunt, M. Valerium Laevinum, qui bis con fuerat, ac res in Graecia gesserat, M. Caecilium M tellum praetorium, Ser. Sulpicium Galbam aedil um, duos quaestorios, Cn. Tremellium Flaccum,
4 M. Valerium Faltonem. His quinque naves qu queremes, ut ex dignitate populi Romani adire

§. 3. *M. Valerium Laevinum, qui bis consul fuerat*] Observat Cl. Perizon. in Animadv. Hist. c. 8. p. 356. eadem verba repeti infra 30, 23, 5. et tamen Livium in historia non nisi unius consulatus Laevini mentionem fecisse. Pighium quidem credere in Annal. Rom. ad ann. IↃXXXIII. p. 135. in quo sequitur Sigonium, M. Valerium Laevinum antea consulatum suffectum gessisse cum M. Aemilio Lepido, quo anno L. Veturius Philo et C. Lutatius Catulus vitio creati abdicarunt; verum id ipsi Livio adversari, qui Laevini consulatum memorans 26, 22, 13. eum non modo non *consulem iterum* vocavit, ut fecisset, si jam antea consulatum obtinuisset, verum etiam adpellat *novum*, id est, qui antea consul non fuerat, et opponit Q. Fabio et M. Marcello *plenius honorum*. Hinc patere existimat, alios Livio annales ad manus fuisse hic et l. 30. alios tum, quum de consulatu ejus ageret l. 26.

M. Caecilium Metellum praetorium, Sulpitium Galbam aedilitium, duos quaestorios] Lege ex vet. lib. *Ser. Sulpicium Galbam aedilitium*. SIG. *Caecilium Galbam aedilitium, duos quaestores* Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. *Caecilium Galbam aedilitium Galbam duos quaestores* Flor. et Hav. *Caecilium M. Medil um duos quaestores* Lovel. *Caecilium Galbam duos quaes res* Hearnii N. *C. Galbam d quaestores* ejusdem L. 1. reliq omnibus omissis. *duos quaes res* etiam Ber. Gaertn. et e vett.

C. Tremellium Flaccum, M. Valerium Falconem] Fal nem ex lapidibus Capitolinis. S GON. Pal. 3. *Falcionem*. GEB *C. Flaccum*, media voce omi sa, Hearnii L. 1. *Cn. Tremel um, Tremelium*, vel *Tremu um Flaccum* Flor. Lov. quinqu Hav. et Hearnii N. Infra quide 30, 26, 11. *C. Tremellius* vocatu sed cap. seq. *Cn. Tremellius*, priori loco, aeque atque hic, ptimi codd. ei praenomen *Cna* tribuunt. Deinde *Flaconem*, tr jectis literis, Lovel. 5. Hav. Hearnii L. 1. *Falcionem* Ha Sed, *Faltonem* legendum esse Sigonius etiam infra monet a 30, 26, 6.

§. 5. *Delphos quum exscen dissent*] Pal. 1. 2. et vet. ed. *d scendissent*. Nimirum verum es quod visitur in Pal. 3. *escendis sent*. Nam ἀρχαϊκῶς *escender* est *ascendere*; et Delphi in mon te siti. Sic infra c. 37, 12. *Ex tu censurae quum in leges ju rasset C. Claudius Nero, et i*

eas terras, ad quas concilianda majestas nomini Romano esset, decernunt. Legati Asiam petentes pro- 5
tinus Delphos· quum escendissent, oraculum adierunt, consulentes, ad quod negotium domo missi essent, perficiendi ejus, quam sibi spem populoque Romano portenderet. Responsum esse ferunt, *Per* 6
Attalum regem compotes ejus fore, quod peterent. quum Romam Deam devexissent, tum curarent, ut

aerarium ascendisset. ubi Pal. 1. *excecisset.* sec. *et in aerarium is ejecisset.* Verum est, quod oggerit Pal. 3. *et in aerarium escendisset.* 30, 17, 3. habet Pal. 1. *Cum C. Laelio in rostra escendit.* Sic ibid c. 18, 5. expresse Pal. 3. *Jussosque escendere in equos repente in hostem mittit.* Ibid. c. 26, 11. e Pall. duobus, *Jussus unus e nautis escendere in malum.* Legendum forte 34, 28, 2. *Quum audisset, escensum difficilis et artae viae esse.* Nam quidam libri *descensum.* GEBH. Men. duo Pall. editt. Andreae, atque Aldina *descendissent.* Clare autem Putean. et Pal. unus *quum escendissent.* Situs ipse templi firmat hanc lectionem. 42, [15, 4.] *Satis constabat, Eumenem, ut sacrificaret Apollini, Delphos ascensurum.* Et mox, *Ascendentibus templum a Cirrha.* J. FR. GRON. *ascendissent* Flor. *descendissent* Voss. Lov. quinque, Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. N. et vett. edd. pro quo Froben. anno 1535. *exscendissent* substituit. Sed recte viri docti ex codd. vindicarunt *escendissent*, quod se etiam in Reg. invenisse, testis est Doujat. Neque multum abit Harl. *essendissent* praeferens. De verbo *escendere* v. supra ad 2, 28, 6.

Oraculum adierunt, consulentes, ad quod negotium domo missi essent] Haec et continuo sequentia verba implicatum habent sensum, ideoque diligenter conspicienda vetera exemplaria. GLAR. *missi domo* Lov. 1. 5. et edd. vett. *dimissi domo* Hav.

§. 6. *Ut eam, qui vir optimus Romae esset, hospitio acciperet*] Pal. 1. *exciperet.* GEBH. Omnes Gall. uno tantum excepto, *ut eam, qui vir optimus Romae esset, hospitio exciperet.* J. FR. GRON. Diod. Sic. in Exc. Peiresc. p. 381. scribit, carminibus Sybillinis praeceptum fuisse, ut agmen virorum praeiret vir optimus, mulierum foemina optima: et a senatu P. Nasicam virum optimum, Valeriam optimam foeminam judicatam fuisse. Horum pleraque nusquam alibi legi puto. DUK. *reciperet* Voss. Lovel. 1. 3. et Hearnii N. *exciperet* Flor. Lov. 2. et Hearnii L. 1. ac D. Infra hoc cap. *Qui eam rite hospitio exciperet.* 1, 22, 5. *Excepti hospitio ab Tullo blande et benigne.* ubi alia vide. 27, 46, 5. *Cum summa omnium laetitia hospitaliter excipiuntur.* Sed et *accipere*, quod in reliquis est codd. eodem sensu usurpatur. Ita verbis continuo hic sequentibus; et 42, 17, 3. *Hospitio quoque et duces Romanos omnes, et legatos accipiebat.* V. Cel. Burm. ad

eam, qui vir optimus Romae esset, hospitio exci
7 *ret.* Pergamum ad regem venerunt. Is legatos c
miter acceptos Pessinuntem in Phrygiam dedux
sacrumque iis lapidem, quam matrem Deùm esse i
colae dicebant, tradidit, ac deportare Romam ju
8 sit. Praemissus ab legatis M. Valerius Falto nunci
vit, Deam adportari. quaerendum virum optimum
9 civitate esse, qui eam rite hospitio exciperet. (
Caecilius Metellus dictator ab consule in Brutti
comitiorum caussa dictus, exercitusque ejus dimissu

Ovid. 12. Her. 29. Paullo ante *Romam eam devexissent*, pro *Deam*, Voss. Lov. 2. 5. et Hav. sollemni scribarum aberratione. V. ad 1, 21, 3. 2, 44, 12. 3, 10, 14. c. 55, 8. 21, 38, 9. 27, 17, 13. 44, 15, 5. et alibi.

§. 7. *Pesinuntem*] *Pessinuntem* ex vet. lib. et Graecis. SIGON. Nummos cum inscriptione *ΠΕΣΣΙΝΟΥΝΤΙΩΝ*, et *ΒΟΥΛΗ ΠΕΣΣΙΝΟΥΝΤΙΩΝ* profert Harduin. in numm. Popul. et Urb. Licet vero Graeci hanc vocem per duplex σ scribant *Πεσσινοῦς*, Latine tamen *Pesinus* scribendum, putat Glarean. ad cap. praec. §. 5. Sed alteram orthographiam probant Dausq. in Orthogr. parte 2. in v. *Pesimunta*, et Cellar. 3. Geogr. ant. 4. p. 108. *ἀπὸ τοῦ πεσεῖν* urbem nomen accepisse, docet Holsten. ad Steph. de Urb. ea voce.

Lapidem, quem matrem Deûm] Cantabr. *quam*. Etiam in margine ejus exemplaris, cui collatio codicum Put. Reg. Men. adscripta est, notatum a patre video *quam*. Ea est haud dubia Livii manus, et simile habuimus 24, 42, 9. Adde 32, 4, 3. Sed et videndum, an non oratio praecedens ita ordinari debeat: *Pergamum in Phrygiam ad regem venerunt. Is legatos comiter acceptos Pessinuntem deduxit.* JAC. GRON. De hoc et aliis lapidibus sacris v. Cuper. ad Scriptor. de Mort. Persec. c. 11. DUKER. *quem* apud me in plerisque codd. superest. Et ita in Epit. hujus lib. *Lapis erat, quem matrem Deûm incolae dicebant.* Attamen *quam* etiam Flor. V. infra ad 32, 30, 5. Ceterum caussam non habuit Cel. Gronov. mutandi ordinem verborum. Similiter enim Pessinus adscribitur Phrygiae infra 34, 3, 8. *Matrem Idaeam a Pessinunte ex Phrygia venientem accepturae sunt* Auct. Epit. hujus lib. *Idaea mater deportata est Romam Pessinunte oppido Phrygiae.* Quin et Phrygia utraque a regno Eumenis, qui Attali successor fuit, distinguuntur, eique post victum Antiochum a Romanis donantur infra 37, 54. et 55. *esse incolae dicebant* alio ordine verborum Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. et Hav. *Tò esse* exsulat a Lov. 5.

§. 8. *Praemissus ab legatis M. Valerius*] Legendum est *Remissus ab legatis M. Valerius.*

magister equitum L. Veturius Philo. Comitia per 10
dictatorem habita. Consules facti M. Cornelius Cethegus, P. Sempronius Tuditanus absens, quum provinciam Graeciam haberet. Praetores inde crea- 11
ti, Ti. Claudius Nero, M. Marcius Ralla, L. Scribonius Libo, M. Pomponius Matho. Comitiis peractis, dictator sese magistratu abdicavit. Ludi Ro- 12
mani ter, plebeji septies instaurati. Curules erant aediles Cn. et L. Cornelii Lentuli. Lucius Hispaniam provinciam habebat: absens creatus, absens

Nam sequitur infra [c. 14, 5.] *M. Valerius unus ex legatis regressus.* Sic enim ibi scribendum est, non *praegressus*, quemadmodum vulgatae editiones habent. RHEN. *Praemissus* omnes libb. quare non recte praefert Rhenanus *Remissus*. GEBH. Constanter etiam omnes mei *Praemissus*. Recte itaque Sigonius eam lectionem reduxit. Mox *qui eam dixit rite hospitio exciperet* Flor. a m. 1. *qui eam Deam rite* a m. 2. Deinde *acciperet* Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. antt. V. modo ad §. 6.

§. 9. *Q. Caecilius Metellus*] *Q. Caelius Metellus* Hearnii D. *Q. Metellus Caecilius* Harl. *Q. Caecilius*, ultima voce omissa, Lov. 1. Mox §. seq. *Comitia habita per dictatorem* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Gaertn. et Hav.

§. 11. *T. Claudius Nero*] *Ti. Claudius* ex Capitolino consulatu. SIG. Praenomen deest in Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. Hav. Hearnii N. et edd. antt. *Titi* praenomen primus ei dedit Froben. anno 1531. *C. Nero* vocatur in Hearnii L. 1. Sed recte *Ti. Claudius* Sigonius. Certe, horum temporum Claudios *Titi* praenomine usos esse, non invenio. Mox *Rella* Flor. Voss. Lov. 1. 5. Gaertner. Hav. et Hearnii N. *Tella* Lov. 2. et Hearnii L. 1. *Raia* Harl. *Rala* Lov. 4. et Ber. Deinde Pomponii praenomen *M.* omittitur in Flor.

Comitiis perfectis dictator] Iidem omnes [Gall.] sine exceptione, et Voss. *Comitiis peractis dictator sese magistratu abdicavit.* Atque hic illis se aggregat etiam Andreas. Epit. l. 47. *Consules anno quingentesimo nonagesimo octavo ab urbe condita magistratum, peractis comitiis, insequentisque anni consulibus creatis, inierunt.* J. FR. GRON. *Comitiis peractis* non tantum Flor. omnesque alii, uno vel altero excepto, codd. cum Hearnii N. et L. 1. sed etiam omnes edd. vett. Primus Frob. anno 1535. *perfectis* substituit. Praeterea *dictator* deest in Harl. *magistratu* in Lov. 1. *dictator se magistratu abdicavit* legit Lovel. 5.

§. 12. *Cn. et L. Cornelii Lentuli. Lucius Hispaniam provinciam habebat*] Priori praenomen *C.* tribuunt Lov. 3. et Hearnii N. *Cn. et L. Cornelii. Len-*

13 eum honorem gessit. Ti. Claudius Asellus et Junius Pennus plebeji aediles fuerunt. Aedem tutis eo anno ad portam Capenam M. Marcellus dicavit, septimodecimo anno postquam a patre primo consulatu vota in Gallia ad Clastidium
14 rat. Et flamen Martialis eo anno est mortuus Aemilius Regillus.

1 XII. Neglectae eo biennio res in Graecia era itaque Philippus Aetolos, desertos ab Romanis, uni fidebant auxilio, quibus voluit conditionib

tulus Hispaniam legit Hearnii L. 1. Vocem *provinciam* negligunt Lov. 1. 2. 3. quorum sec. insuper exhibet *Hispaniam habebat absens; absens eum honorem gessit.* sed *absens creatus eum honorem gessit* Lov. 3.

§. 13. *T. Claudius Asellus*] *Ti. Claudius*, ut supra dixi. SIGON. Scripti omnes mutant cognomen aedilis plebei, faciuntque *Asilus*. Sed et in Claudiis *Tiberios* potius, quam *Titos*, invenies. J. FR. GRON. *L. Claudius* Lov. 4. Harl. et Hearnii D. *C. Aselius*, media voce omissa, Hearnii L. 1. Sed *Tiberii* praenomen ei supra jam vindicavit Sigon. ad 28, 10, 3. Praeterea *Asilus* Flor. Voss. Lov. 1. et Hav. *Asillus* Lov. 2. et 3. *Asilius* Hearnii N. *Aselius* ejusdem L. 1. *Asellius* Gaertn. et edd. antt. V. ad locum Liv. laud.

M. Junius Penus] *Pennus* ex Capitol. consul. SIG. V. ad 30, 40, 5. et 42, 9, 8. Idem cognomen gentem Quinctiam etiam habuisse, et in eo similiter librarios peccasse, supra vidimus ad 4, 20, 8. Mox Marcelli praenomen *M.* ignorant Flor. Voss. Lov. quinque, Hav. et Hearnii N. ejus loco *miles* est in Harl. Praeterea *in Calli* Voss. Lov. 1. et Flo m. 1. *in Galli* a m. 2. *in Ca* Lov. 2. a m. 1. *in Gallis* a m.

§. 14. *Et flamen Martialis anno est mortuus M. Aemil Regulus*] Ad finem hujus lib [c. 38, 6.] idem *M. Aemilius R gillus* dicitur, quod placet mag quam *Regulus*. GLAR. V. 24, 7, 12. et c. 8, 10. *Regul* etiam Lov. 3. Ber. Hav. et e vett. Sed recte Froben. anno 15 *Regillus* substituit.

§. 1. *Neglectae eo biennio r in Graecia erant*] Anno XII. h jus belli Sulpitius res in Grae gessit, ut priore libro [c. 5.] sc psit Livius. Caeterum P. Se pronius successor ei missus, paulo post dicturus est, videt otiosus sedisse: neque enim qu quam de eo hactenus et gestis bus ejus, quanquam, quando m sus successor, non dixit uspi in prioribus Livius. Quod si h XIV. demum anno missus est, n decimo tertio, et neque con haec gessit, recte aït, bienn res in Graecia neglectas. Sed h est juvare socios scilicet, ac po ea irasci illis, quod derelicti ne auctoritate Romanorum a versus foedus cum rege pace

ad petendam et paciscendam subegit pacem. quod 2
nisi omni vi perficere maturasset, bellantem eum cum Aetolis P. Sempronius proconsul, successor imperii missus Sulpicio, cum decem millibus peditum, et mille equitibus, et triginta quinque rostratis navibus (haud parvum momentum ad opem ferendam sociis) obpressisset. Vixdum pace facta, 3
nuncius regi venit, Romanos Dyrrachium venisse: Parthinosque et propinquas alias gentes motas esse ad spem novandi res: Dimallumque obpugnari.

fecissent. Fieri etiam potest, ut in superioribus alicubi sit defectus. GLAR. Pal. 3. *Nec laetae eo biennio*. GEBH. Scriptum primo fuerat *Neclectae*, ut etiamnum praefert Harl. et saepe alibi scribi solebat, quemadmodum vidimus ad 2, 48, 7. Id facile in *Nec laetae* commutari potuit. V. Gebhard. ad c. 16, 1.

Desertos ab Romano, cui uni fidebant, auxilio] Nos sic scripsimus *desertos ab Romanis, cui uni fidebant auxilio*. RHEN. Pall. duo, et vet. ed. continent *desertos ab Romano*, quod videtur rectius. At tert. *desertos ab Romanis, cui uno fidebant auxilio*. GEBH. *ab Romanis* non displiceret, si locupletes haberet auctores. Caeterum sic inter nostros unicus tantum Pal. Put. et caeteri omnes tum Gall. tum Pall. *ab Romano*, quod mutavit Rhenanus. J. FR. GRON. *ab Romano* Flor. Lov. 1. 2. 5. et Hearnii N. Sed Voss. cum reliquis meis *ab Romanis*.

§. 2. *Cum decem millibus peditum, et mille equitibus, triginta quinque rostratis navibus*] Vet. lib. *et triginta quinque*. SIG. Ant. ed. *et triginta quinque*. Pall. 1. 2. *et viginti quinque*. tert. negligit copulam *et*. GEBH. *cum decem millibus et triginta quinque*, mediis reliquis omissis, Flor. Voss. Lovel. 1. 4. Hav. et Hearnii L. 1. *cum decem millibus et viginti quinque* Lov. 2. *cum decem millibus militum et triginta quinque* Lov. 5. *cum decem millibus peditum et viginti quinque* Hearnii N. *viginti quinque* etiam Lov.3. et Gaertn. Copulam, quam Sigonius restituit, servant omnes praeter Harl. codices, omnesque edd. vett. Primus delevit Froben. anno 1535.

§. 3. *Parthinosque et propinquas alias gentes*] Plinius et Appianus *Parthenos* scribunt. Ab Appiano [in Illyr. p. 767.] redditur et nominis ratio. SABELL. Et hic, et infra reposuimus *Parthinos*. Sic enim Plinius appellat et Strabo [7, 326.] Ceterum *Parthinos* inter Liburniae populos recenset Plinius [3, 22.] Item scripsimus *Dimallumque oppugnari*. RHEN. *Parthinos* est in Mstis plerisque Livii, quorum tamen aliqui corrupte *Partinos* et *Parchinos* exhibent. *Parthenios* unus Hearnii L. 1. V. infra ad 33, 34, 11. Paullo ante *Dur-*

4 Eo se verterant Romani ab Aetolorum, quo
erant, auxilio, irati, quod sine auctoritate sua
5 versus foedus cum rege pacem fecissent. Ea q
audi

rachium Lov. 2. *Dirratium* Lov. 6. *Durratium* Lov. 1. 3. *Durachium* Lov. 4. Ber. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. *Dyrachium* Gaertner. *Dyrratium* Voss. Mox *Dimalumque oppugnari* Lov. 4. *Dyamalumque oppugnare* Hearnii L. 1. *oppugnare* etiam Flor. Voss. Lov. 1. 2. 5. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. et vett. edd.

§. 4. *Eo se averterant Romani ab Aetolorum, quo missi erant, auxilio*] Immane vitium objecerunt hic Livio sartores, et quidem ita tecte, ut absque veteribus libris non possit deprehendi. Haec omnia, *Romani ab Aetolorum, quo missi erant*, nullum habent vestigium sui in Put. Pet. meliore, Reg. Men. Voss. sed ibi solummodo *eos verterant auxilio irati.* Scribe *Dimallumque oppugnari. eo se verterant auxilia, irati quod sine auctoritate sua.* Vides integrum et optimum sensum, extrito illo arcessito ferrumine correctorum. *Auxilia* nihil aliud sunt, quam Romani, imperatore P. Sulpicio proconsule in auxilium Aetolis missi. Itaque *τὸ iterati* ad sensum retulit, non ad vocem. Offendit hoc bonos viros, *auxilia irati:* quasi potius sit pinguissimum centonem insui, quam unam vocem, *Romani* nimirum, qui appellantur *auxilia*, intelligi. Complura figuratae syntaxeos hujus exempla jam nobis occurrerunt. Sic apud Comicum [Andr. 3, 5, 1.] *Scelus, qui me perdidit.* Auctor de B. Afric. [78.] *Caesar alteram alam mittit, qui satagentibus celeriter occurrerent.* Tacit. 1. Hist. [31.] *Germanica vexilla diu nutavere, inv adhuc corporibus et placa nimis, quod eos a Neron xandriam praemissos, inde rursus longa naviga aegros impensiore cura G refovebat.* Noster 38, [34, 2 *quae servitia tyranni lib sent (ea ingens multitudo ante diem certum abirent. ibi mansissent, eos prehen di, vendendi, abducendi Ac jus esset.* Cicero 1. Famil. 9. *mum illa Furia muliebrium ligionum, qui non pluris f rat Bonam Deam, quam sorores, impunitatem est i rum sententiis assecutus.* recte Victorius, quicquid re gnet Manutius. Habebat au Reg. codex diserte *auxilia.* cus posset fieri *auxiliarii:* pejus foret. J. FR. GRON. dicibus Gronovii concinunt meis Flor. Lov. 1. 5. Hav. e Hearnii codd. N. Solum et ex suis Mstis Victorin. vulga tueri, auctor est Crevier. qui *eo verterant auxilia irati* H nius in L. 1. invenit. Nihil nus Cl. Crevierius vulgatam tur, partim quod ea lectio Livio indignum sapiat, pa quod egregii alioquin codd. tis in locis manifeste mutili s et quidem, ut antea monuit, p sertim in his libris 29. et 30. tantum non adsentior, et a facillime haec verba neglege scribarum excidere potuisse similitudinem inter ultimas ras *τοῦ verterant* et vocem *er* V. ad 9, 11, 11. Si quis ta Gronovii conjecturam praefe malit, non multum adversa Nam, ut monuit, loco inte

audisset Philippus, ne qui motus major in finitimis gentibus populisque oriretur, magnis itineribus Apolloniam contendit; quo Sempronius se receperat, misso Laetorio legato cum parte copiarum et

lando ansam dedisse potuit minus usitata librariis locutio *auxilia irati.* In eo enim a Cl. Crevierio dissentio, quod genus loquendi truncum, abruptum, et parum clarum vocet; quum Livius aliique eo saepius utantur. Infra 34, 16, 9. *Bergistanorum civitatis septem castella defecerunt. eos* etc. *in potestatem redegit.* c. 28, 3. *Praegressum auxilia tyranni adorti in terrorem ac tumultum conjecerunt.* ita legunt codd. quidam. 35, 3, 6. *Paratum erat praesidium, per quos in castella ageretur.* Sic iterum plures codd. pro *per quod.* (* 37, 43, 10. *multitudinis, qui erant.*) 40, 41, 3. *Ad septem millia hominum in naves inpositos praeter oram Etrusci maris Neapolim transmisit.* ubi non audiendus Sigon. *inposita* ex pr. ed. probans. Ter. Eun. 2, 3, 1. *Ut illum Dii Deaeque senium perdant, qui me hodie moratus est.* Silius 10, 306.

— — — jacet altum pectus et ingens
Dextera, quem (soli si bella agitanda darentur)
Aequares forsan Fabio.

ubi pluribus hanc lectionem adversus Nic. Heinsium, ex conjectura *Dextera*, *quam* reponentem, inlustravi. Similiter D. Lucas Euang. 1. quum vers. 59. dixisset παιδίον, versu 62. addit αὐτὸν, pro αὐτό. et LXX interpretes Genes. 3, 15. σπέρματος, αὐτὸς, pro αὐτό. Plura v. ad 37, 39, 12. Ceterum *Eo se adverterant* Lov. 4. *Eos everterant* Lov. 5. *Eos verterant* Flor. Lov. 1. et Hearnii N. *Eo verterant* Hav. et Hearnii L. 1.

Sine auctoritate sua adversus foedus cum rege pacem fecissent] Foederis leges supra memoravit Liv. 26, 24. His cavebatur, *Si Aetoli pacem cum Philippo facerent, foederi adscriberent, ita ratam eorum pacem, si Philippus arma ab Romanis sociisque, quique eorum ditionis essent, abstinuisset.* Id forte facere neglexerunt: certe modo Livius dixit, Philippum eos, *quibus voluit conditionibus, ad petendam et paciscendam pacem subegisse.*

§. 5. *Ne qui motus major in finitimis gentibus populisque oriretur, magnis itineribus Apolloniam contendit*] *gentibus Apolloniam contendit* Flor. *gentibus esset. Apolloniam contendit* Voss. Lov. 1. 3. 5. Hav. et Hearnii N. Verum hic etiam similitudo, quae est inter finem vocum *gentibus* et *itineribus*, effecit, ut inprudentes librarii tot voces medias omitterent; quarum loco, ut sensus constaret, quidam adsciverunt verbum *esset.* Certe eruditius videtur, *gentes populosque* hic jungi, quam ut ab indoctis scribis proficisci potuerit. De discrimine inter duo illa vocabula v. ad 5, 34, 5.

Lectorio legato] *Laetorio* Gmeci et Capitolini scriptores. SIG. V. ad 2, 27, 6. Mox *et XXV navibus*, pro *XV.* Lov. 4. Ber. et Hearnii D. *et XXV rostratis navibus* Rec.

quindecim navibus in Aetoliam, et ad visendas
6 pacemque, si posset, turbandam. Philippus a
Apolloniatium vastavit, et, ad urbem admotis
piis, potestatem pugnae Romano fecit. quem]
quam quietum muros tantummodo tueri vidit,
7 satis fidens viribus, ut urbem obpugnaret, et
Romanis quoque, sicut cum Aetolis, cupiens
cem, si posset, sin minus, inducias facere, ı
ultra irritatis novo certamine odiis, in regnum

Et ad visendas res, pacemque] Particulam *et* resecant omnes mei; eadem etiam deest in Hearnii L. 1. et N. ac duobus Crevierii. Ex edd. prima eam adscivit Gronoviana anni 1665. Si autem Gronovius eam ex fide codd. addidit, de quo vix dubito, ejecta erit a nasutis librariis, quia putarunt, si duae voces per duplicem copulam jungerentur, non recto priori loco particulam *et*, posteriori *que* usurpari. At ita locutus est Livius 4, 2, 3. *Id et singulis universisque semper honori fuisse.* 5, 46, 10. *Ut et jussu populi Camillus dictator extemplo diceretur, militesque haberent imperatorem* etc. 24, 2, 9. *Raras et stationes custodiasque senatorum esse.* 37, 24, 5. *Tum et Hannibal, quaeque circa eum erant naves, capessunt fugam.* (* Colum. 12, 1, 3. ex MS.) Hoc modo accipiendum est, quod mihi in altero Msto Trajectino, aliis viris doctis in pluribus codd. obvium fuit apud Val. Max. 3, 2, 20. *Vexillum trans Punicum vallum projecit, et se ipsum suosque commilitones, si eo hostes potiti essent, exsecratus.* neque necesse est, ut *exsecratus est* scribendum conjiciamus. Solet etiam hoc casu τῷ *et* subjungi particula *que*. V. ad 10, 30, 2.

§. 6. *Philippus agros Ap niatum vastavit*] Iterum n res *Apolloniatium*. J.FR.Gl Ita, vel *Apollinatium*, o scripti, et edd. ant. Primi diol. anno 1505. hinc Ascen no 1513. *Apolloniatum* s tuerunt. Mox *pugnandi*, *pugnae*, Voss. et Lov. 1. 2. vox deest in Gaertn.

§. 7. *Cum Romanis quo sicut cum Aetolis, cupien cem, si posset, si minus, ducias facere*] *et* particulan jecimus, *et cum Romanis que.* Pro *si minus*, substitu *sin minus*. RHEN. Copula clusa, Pall. 1. 2. et ant. e *urbem oppugnaret, cum Ro nis quoque.* Mox iidem lib *minus*. GEBH. Copula *et* adparet in Flor. Voss. Lov. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav. P perperam intercepta esse al timis literis proximae vocis ad 35, 41, 7. Deinde *τὰ si po* desunt in Lov. 1. Tum *si m* tuentur Flor. Voss. Lov. 2. 3. 5. Gaertn. et Hav. V. ad 4, Mox *irritatis novo certa animis*, pro *odiis*, Lov. 4.

§. 9. *Cum P. Sempronio im ratore Romano*] Praenome deest in Voss. Lov. 1. 2. 3. Hav. *Romano* autem in

cepit. Per idem tempus, taedio diutini belli, 8
...otae, tentata prius Romanorum voluntate, le-
...s de pace communi ad Philippum misere; satis 9
...dere, conventuram eam, adfirmantes, si ad
...loquium cum P. Sempronio imperatore Romano
...isset. Facile impetratum, (neque enim ne ipsius 10
...idem regis abhorrebat animus) ut in Epirum trans-
...it. Phoenice urbs est Epiri: ibi prius conlocutus 11
...x cum Aëropo, et Darda, et Philippo Epirotarum

...rta. et omnibus excusis ante ...m.

... 10. *Neque enim ipsius qui-* ... *regis abhorrebat animus*] ... particulam negativam inse- ...s, *neque enim ne ipsius* ...idem *regis abhorrebat ani-* ...s. RHEN. Omnes Gall. et Voss. ... *ipsius.* 28, [27, 3.] *Quos ne* ... *nomine quidem appellare* ...am, *scio.* 31, [38, 6.] *Ne-* ... *enim ne regis quidem pri-* ... *consilium reprehenden-* ... *foret.* J. FR. GRON. *neque* ... *ipsius* Ber. *neque ipsius* ...5. *etenim ne ipsius* Lov. 2. ...qui mei, et Hearnii Oxonn. ...o et Gronovio concinunt. ...1, 10, 3. Lectionem Rhena- ...ben. anno 1535. aliique ... editores in contextum re- ...nt. Cujus loco Paris. an- ... operarum errore *neque* ... *nec ipsius quidem* dede- ... Quod, a sequentibus male ...m, deinceps Gronov. e- ...vit.

... 11. *Penice urbs est Epiri*] ...dam emendarunt *Phoenice*, ... recte. Sic enim et Strabo, et ...lemaeus. GLAR. Polyb. 2, ... πολὺ γὰρ ἡ Φοινίκη διέφερε ... κατὰ τὴν Ἤπειρον πόλεων. ...G. Frobenius est, qui anno ... primus *Phoenice* edidit.

V. Cellarii Geogr. ant. 2, 13, 696.

Cum Eropo, et Darda, et Philippo Epirotarum praetoribus] *Derda* legitur in exemplari scripto, non *Darda.* RHEN. Vett. lib. habent *Derda.* SIG. *Atropo* quidam. Sed Put. et Gud. *Aëropo.* Et hoc nomen est illis populis non insolens Ἀέροπος. J. FR. GRON. *cum Erope* Gaertn. *cum Afro populo* Hearnii L. 1. *cum Afro po.* Lov. 1. *cum Affropo* Hav. *cum Afropo* Flor. et Voss. quod firmat lectionem Gronovii *cum Aëropo.* Solent enim E et F in Mstis commutari. V. ad Liv. 41, 2, 3. Non modo autem *Aëropum* montem hac regione memorat Liv. 32, 5, 11. sed etiam Ἀέροπος, cujus mortem Pyrrhus rex Epiri graviter tulit, obcurrit apud Plut. in Pyrrho p. 387. et Ἀέροπος, qui, pupillo Oreste interfecto, regnum Macedoniae occupavit, apud Diod. Sicul. 14. p. 416. (* Alexander Aeropi filius apud Arrian. 1, VII. cap. XVIII.) Idem nomen supra restituendum conjeci 27, 32, 9. Deinde *Derda* Harl. et Hearnii L. 1. *Deroa* Hearnii D. *Dardano* Hav. et Ber. a manu 2. Reliqui omnes *Darda.* Tandem *Epirotarum praetore* Flor. Voss. Lov. 1. Hav. Hearnii N. et Exc. Pithoei.

praetoribus, postea cum P. Sempronio congredi
12 Adfuit conloquio et Amynander Athamanum rex
magistratus alii Epirotarum et Acarnanum. Pri
Philippus praetor verba fecit, et petiit simul
rege et ab imperatore Romano, ut finem belli fa

§. 12. *Adfuit conloquio et Amynander Athamanum rex*] Voces *colloquio et* desunt in Lov. 1. sola copula *et* in Flor. Voss. Lov. 2. Harl. Ber. et Hav. Voces *et magistratus alii Epirotarum et Acarnanum* in Hearnii D. Mox *Prius*, pro *Primus*, Hav. V. ad 10, 41, 14. Tum *et petit* Flor. Lov. 1. 2. 3. Harl. Gaertn. et Hav. V. ad 37, 45, 2. Hinc *et imperatore*, omissa praepositione, Lov. 2. et quaedam ex edd. principibus. Sed v. ad 6, 28, 6. Denique vocem *eam* ignorat Harl.

§. 13. *Ut Partheni, et Dimallum, et Bargulum, et Eugenium*] *Parthenorum* meminit Plinius 3, 22. ubi gentem Illyricam facit. At c. 23. ejusdem Parthinos Macedoniae gentem, cujus Caesar etiam meminit 3. B. Civ. Quidam in confinio utriusque provinciae eandem putant, et per *i* in secunda syllaba, non per *e* scribendum. Quae vero hic sequuntur nomina, haud scio, an usquam legerim. Et hic locus in plerisque codicibus asterisco notatus est non absque caussa. desiderantur enim quaedam. Et illud *Atintanas* non parum lectorem moratur. GLAR. Glareanus negat, se usquam legisse hanc vocem *Dimallum*. Id autem oppidum est in Illyrio, teste Polyb. 3, [18.] Δημήτριος εἰς τὴν Δίμαλον ἀξιόχρεω φρουρὰν εἰσέπεμψεν. SIG. In Hieroclis Synecdemo p. 621. est urbs provinciae Macedoniae Βάργαλα. Hinc adjuvandum Livium suspicatur Cl. Wesselingius. Eadem, quae Hierocles, habet Constantinus l. 2 Themat. p. 87. *Bargulum* et *genium* videntur quondam i[...] bilia loca Illyrici fuisse: na[...] *Dimallum* urbs Illyridis est[...] *Partini* populus Illyrius. D[...] De orthographia vocis *Parti*[...] v. ad 33, 34, 11. Tum *Dima*[...] Hearnii D. quomodo etiam [...] lyb. apud Sigon. scribit. *L*[...] *malum* Hearnii L. 1. V. su[...] ad §. 3. Deinde *Bargullum* F[...] Voss. Gaertn. Hearnii N. et [...] principes. *Bargillum* Harl. [...] et Hearnii D. *Pyrgus ejus* [...] legendum conjicit Doujat. n[...] conjecturae ratione reddita: proxime huc convenit *Barg*[...] quod nomen ex duobus scrip[...] ribus Graecis indicavit Cl. [...] kerus. Tandem *et Emg*[...] Gaertn. *et Etugenium* Lovel[...] *et Egennium* Hearnii N. Do[...] tius *Leusinium*, vel potius [...] *ginium* malebat, quod *Euge*[...] *um* ignotum Geographis non sit: quasi vero apud Geograph[...] nulla ἅπαξ λεγόμενα occur[...] rent.

Atintanas missis Romam [...] *gatis ab senatu impetrasse*, [...] Hunc locum olim quidam a[...] risco notarunt, quod verba [...] esse aliquot putarent. Itaque G[...] reanus videndum monet, q[...] sibi velit vox *Atintanas*. H[...] ego quaestioni respondeo, At[...] tanas Macedoniae populos [...] illos quidem, praesertim auc[...] re Stephano: Ἀτιντανία μοῖ[...] Μακεδονίας· οἱ οἰκήτορες [...] Ἀτιντᾶνες, καὶ Ἀτιντάνιοι. [...] tare tamen, hanc vocem adul[...]

rent, darentque eam Epirotis veniam. P. Sempro- 13
nius conditiones pacis dixit, ut Parthini, et Dimallum, et Bargulum, et Eugenium Romanorum essent. Atintania, si, missis Romam legatis, ab senatu impetrasset, Macedoni accederet. In eas conditio- 14

riaam esse, neque huic loco convenire. Nam si legatur, non expleta omni ex parte sententia videtur. *P. Sempronius conditiones pacis dixit, ut Parthini, et Dimallum, et Bargulum, et Eugenium Romanorum essent. Atintanas missis Romam legatis ab senatu impetrasse, ut Macedoni accederent.* At vero, si legas, ut est in veteribus libris, sensum elicies optimum et perfectissimum: *P. Sempronius conditiones pacis dixit, ut Parthini, et Dimallum, et Bargulum, et Eugenium Romanorum essent, addito, quod missis Romam legatis ab senatu impetrassent, ut Macedoni accederent.* Dixit autem *addito quod*, pro eo, quod quidam dicunt *dato quod*, et pro *quamvis*. SIG. Vet. ed. *Ac interea missis Romam legatis ad senatum impetrasset, ut Macedonia cederet.* Primus vero Pal *Atintani asi missis Romam legatis ab senatum patrasset, ut Macedoniae cederet.* Pal. 2. exigua ostentat vestigia verae lectionis: *Attamene missis Romam legatis ad senatum, et patrassus Macedoniae cederet* GEBH. Hoc exercuit mirifice Glareanum et Sigonium. Ego vero magis miror, ex qua pannucea libri, non enim libro, hauserit propinatam nobis, quam sensum habere optimum et perfectissimum censet, lectionem Sigonius: *Romanorum essent, addito quod missis Romam legatis ab senatu impetrassent, ut Macedoni accederent.* Primo vide Latinitatem. Dixit autem, *addito quod* idem esse, quod illi dicunt *dato quod* et pro *quamvis.* Scilicet hujusmodi sermone persuaderet nobis, Carolinam consolationem Tullianam esse. Ne illi quidem, qui vulgo sic loquuntur, concedent, *addito quod* idem esse, quod illi dicunt *dato quod*, vel *posito quod*, aut Latini *fac*, vel *finge sic esse.* Galli usurpant *joinct que:* hoc ad verbum esset *addito quod.* Deinde qui impetrassent? qui accederent? Romanine, an Parthini, et Dimallum, Bargulumque, et Eugenium? Hi certe, inquiet. Sed, si ab senatu impetrarant, ut Macedonis essent, qua fronte Sulpicius eos jubet esse Romanorum? Ubi, quando impetratum? quid intervenit, cur senatus donum ratum non esset? Sed non merentur illi refutari. Duo Florentini proletarii aut capite censi *adjunctosi*, *adjuncta si.* Sed tres classici, duo Pall. tres Gall. Barberin. Voss. proque omnibus Put. *Atintania si missis.* Dein *impetrasset Macedoniae cederet.* Unde facilis restitutio: *ut Parthini, et Dimallum, et Bargulum, et Eugenium Romanorum essent; Atintania, si missis Romam legatis ab senatu impetrasset, Macedoni accederet.* Gens Illyria est, cujus nomen jam antea reddimus nostro [27, 30, 13.] Meminit et 45, [30, 6.] J. FR. GRON. Paucis codd. exceptis, reliqui mei emendationem Gronovii firmant, in quibusdam tantum apicibus corrupti. Praeferunt enim *Atintania, si mis-*

nes quum pax conveniret, ab rege foederi ad:
pti, Prusia Bithyniae rex, Achaei, Boeoti, Thel
Acarnanes, Epirotae: ab Romanis, Ilienses, A
lus rex, Pleuratus, Nabis Lacedaemoniorum ty
15 nus, Elei, Messenii, Athenienses. Haec conscr
consignataque sunt, et in duos menses induciae
ctae, donec Romam mitterentur legati, ut popı
16 in has conditiones pacem juberet. jusseruntque ‹
nes tribus: quia, verso in Africam bello, omni
aliis in praesentia levari volebant bellis. P. S‹
pronius, pace facta, ad consulatum Romam
cessit.

sis Romam legatis ab senatu impetrasset, vel *ab senatum patrasset*, *Macedoniae cederet*, vel *ut Macedoniae cederet*, vel *Macedonia cederet*. Monstra lectionum, quae in nonnullis aliis obcurrunt, memorare nihil adtinet.

§. 14. *In eas conditiones quum pax convenisset*] Gall. et Voss. *conveniret*. J. FR. GRON. Ita et Flor. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Hav. aliique cum Hearnii L. 1. et D. Mox *Prusia Bithyniae*, omissa proxima voce *rex*, Voss. Lov. 1. 5. Gaertn. Hav. et edd. antt. Neque aliter Hearnii N. nisi quod etiam vocem *Prusiâ* ignoret. Deinde *Achei Beo Epirote*, reliquis omissis, Flor. *Acha eibeo Epirotae* Voss. *Achayci Epirotae* Hav. *Achaei Beio Epirotae* Lov. 1. *Achacibeo Epirote* Hearnii N. *Achaei Boeoti Epirotae* Lov. 5. Tandem *Elei, Messe Athenienses* Flor. *Elei, Athenienses* Voss. et Lov. 2. ac 5. *Eleusini et Athenienses* Hav. *Eleim esse Athenienses* Hearnii N.

§. 15. *Haec conscripta modo consignataque sunt*] Miror, q nam dictionem *modo* hic ir serit. Non enim est in codice s pto. RHEN. Non displicet I nani emendatio, quamvis in ı cis tantum libris obvia. P rem enim lectionem servant I 2. 3. 4. 5. Ber. Hav. et Hearni *Hoc conscripta modo consig taque sunt* Voss. et Lov. 1. *conscripta consignataque* s Flor. *Haec modo eorum cons pta consignataque sunt* Gae

§. 16. *Quia averso in Afric bello*] Legendum est *quia v in Africam bello*. Paulo post jecimus literam praenominis, *Sempronius, pace facta*. Q vero sequitur *decessit*, suba *ex Macedonia*. RHEN. *vers Africam bello* etiam Flor. V Lov. quinque, et alii. *averso* eo natum erat, quod in ca ejus male repetita sit litera fi lis vocis praecedentis. V. ad 29, 8. Mox *levari volebant* l *lis*, pro *levari bellis voleba* Flor. Voss. Lov. quinque, H Gaertn. Hav. et omnes edd. a Froben. anni 1535. Praenom

XIII. P. Sempronio, M. Cornelio consulibus 1
...tusdecimus is annus Punici belli erat) pro-
...e, Cornelio Etruria cum vetere exercitu, Sem-
...io Bruttii, ut novas scriberet legiones, decre-
... Praetoribus, M. Marcio urbana, L. Scribonio 2
...i peregrina, et eidem Gallia, M. Pomponio
...honi Sicilia, Ti. Claudio Neroni Sardinia eve-
... P. Scipioni cum eo exercitu, cum ea classe, 3
...m habebat, prorogatum in annum imperium est.
... P. Licinio, ut Bruttios cum duabus legionibus
...tineret, quoad eum in provincia cum imperio
...rari consuli e republica visum esset. Et M. Livio, 4

...pronio addunt etiam Flor. ...alii.

...1. *M. Cornelio, P. Sempro-*] ...verse Pall. duo, et vet. *P. Sempronio, M. Cornelio.* ...H. Similiter legunt Flor. ...Lov. quinque, Ber. Gaertn. ... et edd. ante Froben. anni ... quod tot codd. fide iterum ... Mox etiam *belli Punici* ...r.

...*truria cum vetere exercitu*] ...rum urbanarum legionum, ... M. Valerius Laevinus supe... anno jussus fuerat Arreti... ...re, quum M. Livius, ex... volonum in Galliam ducto, ... Sp. Lucretio, qui Galliae ...rat, conjunxisset. c. 5. et ... DUKER.

...*novas scriberet legiones*] ...*novas* Gaertn. An itaque le... *et ut novas?* quod et ... Dukero videbatur. Nam et ...vocula *et* intercepta est a se... *ut.* V. ad 41, 6, 4. quem... ...dum etiam *et* elisit sequens ... V. ad Liv. Epit. 73. Mox §. ... Pomponii praenomen *M.* deest perperam in Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Hav. et Hearnii N. quorum ultimus cum Ber. ignorat Claudii praenomen *Ti.* quemadmodum ejus cognomen *Neroni* Lov. 2.

§. 3. *P. Scipioni proconsuli cum eo exercitu cumque ea classe*] Exemplar vetus *Proconsuli Scipioni cum eo ex.* Video scribendum tantum *P. Scipioni,* non *P. Scipioni proconsuli.* Nam librarius, ubicunque *P.* literam repetit, scripsit *proconsulem,* id quod alibi etiam indicavimus. Nec est mox *cumque ea classe,* sed tantum *cum ea classe.* RHEN. Exhibent libri omnes *cum ea classe.* GEBH. Lectionem a Rhenano damnatam unus servat Ber. *Proconsuli Scipioni* Harl. Gaertner. et Hearnii D. *P. Scipioni cum eo* reliqui. V. ad 28, 16, 14. Praeterea unus iterum Ber. *cumque ea classe.* Alii omnes *cum ea classe.* V. ad 38, 18, 12.

Ut Bruttios cum duabus legionibus obtineret] Est in exemplari vet. *ut Bruttios duabus legionibus.* RHEN. Libb. omnes

et Sp. Lucretio, cum binis legionibus, quibus versus Magonem Galliae praesidio fuissent, pro
5 gatum imperium est. Et Cn. Octavio, ut, cum diniam legionemque Ti. Claudio tradidisset, ipse vibus longis quadraginta maritimam oram, qui
6 finibus senatus censuisset, tutaretur. M. Pompo praetori in Sicilia Cannensis exercitus duae le nes decretae. T. Quinctius Tarentum, C. Hosti Tubulus Capuam, propraetores, sicut priore an
7 cum vetere uterque praesidio, obtinerent. De spaniae imperio, quos in eam provinciam duos p consules mitti placeret, latum ad populum est. C

ut Bruttios duabus legionibus obtineret. GEBH. Pariter Flor. Voss. Lov. quinque, Harl. Gaertn. et Hav.

§. 4. *M Livio*, etc. *prorogatum imperium est*] In Gallia, in quam jussu senatus venerat, quum Etruriam provinciam haberet, c. 5. et 28, 10. 46. Nec tamen diu eam obtinuisse videtur. Nam eodem hoc anno censor fuit cum C. Claudio Nerone infra c. 37. Probabile est, eum C. Scribonio, quem hoc anno Galliae praefuisse hic et 30, 1. scribit Livius, tradita provincia Romam ad censuram petendam rediisse. Et potuit ei provincia prorogari, quoad successor venisset. DUKER.

§. 6. *T. Quinctius Tarentum, C. Hostilius Tubulus Capuam*] In divisione exercituum prioris anni non meminit Livius horum, sed tertio decimo anno hujus belli, hoc est tertio hinc anno. GLAR. De T. Quinctio v. ad 28, 10, 15. *et Tarentum* Lov. 2. *et Q. Tarentum* Lov. 4. *et Quintus Tarentum* Lovel. 1. 3. et Voss. *et Quintius Tarentum* Florent Hav. Deinde *Tubulus* deest Voss. Lov. 1. 2. 5. Ber. Gae Hav. Hearnii N. et editioni ante Aldum.

Cum vetere uterque praesi obtinerent] Pall. 1. ac 2. *cum tere praesidio obtinerent.* GE Ita et Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3 et Hav.

§. 7. *De Hispaniae imper quod in eam provinciam d proconsules mitti*] Scripsin *quos in eam provinciam d proconsules mitti placeret.* RH NAN. Pal. 1. *quod in eam p vinciam duos praemitti pla ret.* GEBH. *quod in eam* serv Voss. Lov. 3. 4. 5. et Gaertn. I inde *duos proconsules pmi* Gaertn. *duos promitti* Flor. *d os praemitti* Voss. Lov. 1. 2. Hav. *duos mitti* Lov. 5. qui m iterum non agnoscit vocem *pr consules*, cujus loco vicissim *p quos* legunt Voss. Lov. 1. 2. Hav.

§. 8. *Ad novas scribendas i Bruttios legiones, et ceterorum*

nes tribus eosdem, L. Cornelium Lentulum et L. Manlium Acidinum, proconsules, sicut priore anno tenuissent, obtinere eas provincias jusserunt. Consu- 3
les delectum habere instituerunt, et ad novas scribendas in Bruttios legiones, et in ceterorum (ita enim jussi ab senatu erant) exercituum supplementum.

XIV. Quamquam nondum aperte Africa provin- 1
cia decreta erat, (occultantibus id, credo, Patribus, ne praesciscerent Karthaginienses) tamen in eam spem erecta civitas erat, in Africa eo anno debellatum iri, finemque bello Punico adesse. Impleve- 2

Pal. pr. *et in caeterorum, ita enim missi ab senatu erant, exercitum suppl.* sec. quoque *et in caeterorum.* tert. *et caeterorum, ita enim jussi erant, exercitum suppleverunt.* GEBH. Omnes Gall. duo Pall. Voss. *et in caeterorum (ita enim jussi ab senatu erant) exercituum supplementum.* Quod sincerum arbitror. Subaudiendum enim, *scribendos aliquos milites*, vel *delectum habere instituerunt.* J. FR. GRON. *et in ceterorum* etiam Flor. Lov. 1. 2. 3. 4. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. N. et omnes Msti Crevierii. Eodem ducunt vestigia vett. edd. *et inde ceterorum*, pro quo Mogunt. Ald. et alii recte substituerunt *et in ceterorum;* sed praepositionem perperam Froben. anno 1535. expunxit. Livio enim has praepositionum variationes, *et ad novam, et in ceterorum*, placuisse, supra vidimus ad 6, 28, 3. *et ceterorum* etc. *exercitum suppleverunt* Harl. *Tò enim* deest in Lov. 5.

§. 1. *Ne praesciscerent Karthaginienses*] Vet. lib. *ne praescirent.* SIGON. Vet. ed. et Pal. 2. ac 3. *praesciscerent.* pr. *praescriberent.* exterius tamen additum *praescirent.* GEBH. Put. Reg. Men. unus Pal. *ne praescriberent.* Duo alii Pall. *ne praesciscerent*, ut vulgo legebatur ante Sigonium. Quod placet Rubenio, quando et 27, [35, 5.] *Quamprimum eos sortiri provincias, et praesciscere, quam quisque eorum provinciam, quem hostem haberet, volebant.* Nisi utrobique verbo *resciscere* usus est. 24, [26, 2.] tamen: *Ea quum ad se quoque veniri praescisset, in sacrarium ad penates confugit.* J. FR. GRON. *ne praescirent* Lov. 3. 5. Rec. Gaertn. et Hav. *ne praescriberent* Flor. Voss. Lov. 1. 2. et Hearnii L. 1. *ne praesciscerent* Lov. 2. in margine, Lov. 4. Harl. Ber. et Hearnii N. ac D. quod cum Rubenio probandum puto. V. ad 27, 35, 5. Non displiceret etiam Gronovii *resciscerent*, modo codd. faverent. Notat enim noscere occulta. V. Donat. ad Ter. Hec. 2, 1, 11. 3, 1, 4. et 5, 4, 29. Cl. Jac.

rat ea res superstitionum animos, pronique et nuncianda, et ad credenda prodigia erant: eo p
3 ra vulgabantur. *Duos soles visos: et nocte inte*

Gronov. invitis omnibus codd. edidit *rescirent*, nisi id ex errore operarum ortum sit; eamdem lectionem servavit Clericus. Mox *bellatum ire* Flor. Voss. Lov. 1. 5. Gaertn. et Hav. *bellatum iri* Lov. 2. 3. 4. Harl. et Ber. a m. 2. V. ad Epit. Liv. 37.

§. 2. *Impleverat ea res superstitione animos*] Put. Reg. Men. duo Pall. Voss. *superstitionum*, non *superstitione*. Plautus [Aul. 3, 6, 15.] *Omnes angulos furum implevisti.* [Men. 5, 5, 3.] *Me implevit flagitii et formidinis.* [Merc. 2, 3, 74.] *Impleantur meae fores elogiorum.* Noster 35, 35, 6.] *Quem adveniens extemplo spei implevit.* 36, [12, 9.] *Leucadem venit, implevitque spei socios.* J. FR. GRON. *superstitionum* Flor. Lov. 1. 2. et Gaertn. quod quum ex optimis codd. contextui reddidisset Gronov. postea Clericus expulit, iterumque vulgatum revocavit, nihil monito contra fidem datam lectore. Supra 1, 46, 8. *Adolescentem suae temeritatis implet.* 3, 63, 10. *Ne ita omnia tribuni suae potestatis implerent* 4, 41, 7. *Fortunam noctemque omnia erroris mutui implesse.* 5, 28, 4. *Multitudinem quoque religionis justae implevit.* 10, 14, 20. *Fugae formidinisque Samnites implevit.* 25, 40, 7. *Totam Siciliam impleret nominis sui.* 26, 19, 2. *Impleret homines certioris spei.* Aliter tamen Livium alibi locutum esse, vidimus ad 3, 69, 2.

Ea plura vulgabantur] Vet. lib. *eo plura.* SIG. Similiter Flor. Voss. Lov. 1. 2. 5. et Hav. Gronovius etiam in pr. ed. tarum monuit, non aliter es omnibus Gall. *ea* vero subp tum esse ab illis, qui hanc cem sine comite *quo* stare posse putarunt: cujus tamen empla dedit Stewech. de Pa ling. Lat. in ea voce. Simil etiam *quo* sine *eo* adhiberi, dimus ad 26, 20, 5.

§. 3. *Duos soles visos, et* *cte interluxisse*] Pal. 2. *et n* *interfluisse.* tert. *in noctem* *terclusisse.* GEBH. Corrig viri docti, *internoctu luxis* et eam vocem, quam analo evidenti, tam necessariam tant, ut non dubitent, quin quenda Romanis fuerit. Prae rat illis Lipsius, qui Gellii 3 *Sacra Romana, quae inter* *ctem fiunt*, libens legerit, *ternoctu fiunt.* Sed, necess am non esse, ostendunt vete quum toties τῷ *interdiu* adv sum ponunt *noctu*, vel no Noster 27, [45, 12.] *Interdiu* *noctu venire sese vellet.* 8, [10.] *Neque discernatur, int* *diu nocte, aequo iniquo lo* *jussu injussu imperatoris* *gnent.* Lib. hoc 29, [33, 2.] *No* *profectus Vermina, Syphax* *terdiu.* 30, [4, 3.] *Nocte an* *terdiu opportuniores insidia* *essent.* Et apud comicos ex tustissimorum sermone eod modo *nox.* Etsi autem iidem xerint *diu* et *die*, ut *noctu* *nocte*, pari significatione, (rei quoque usus fastidium int venit, ut priora distinguere significatione, secus atque posterioribus fecerunt) tamen i *terdiu* non videtur composit ex *inter* et *diu*, neque format

...: et facem Setiae ab ortu solis ad occidentem ...gi visam. Tarracinae portam, Anagniae et ...m et multis locis murum de coelo tactum.

...*rdius* ita, ut hoc nomina... ablativi casus sit, ut su... vir insignis. Dictum e... censeo *interdius*, ex quo ex... resecto uno elemento *inter*... forma *nudiustertius*, *nu*... *artas*, et reliqua: nam ut ...*stertius* dicitur, pro *nunc* ...*st* (vel *dies est*) *tertius*; ita ...*rdius*, quasi *interim* vel *in*... *dum diust*, vel *dies est*: ...trum potest declinari. Ne... enim nomen unum est, sed ... orationis, ex pluribus par... constantis, quae cum sae... conjungerentur, cohae... sibi, et in unam vocem ...erunt. Est autem eleganter ...tum *interluxisse*, sensu... idem, quod inter tenebras ...: indicatque, non diu du... lucem illam. sed mox red... noctis habitum consuetum, ...re illo interruptum. J. FR. ...Il. Ex Gronovio ipso ad Gell. ...t. constat, eum haec disputas... adversus Freinshem. qui ita ...ndum censebat ad Flor. ...6. *nocte* et *interdiu* etiam ...ibus locis apud Livium ob... ...tur. V. ad 40, 10, 7. *in* ... *interluxisse* Harl. *noctu* ...*luxisse* Lov. 5.

...*facem stellae septies ab or*... ...lis] Legendum *et facem Se*... ...*ab ortu solis in occidentem* ...*rigi visam*. Est autem *Setia* ...corum oppidum, quod hic ...itum est, sicut mox *Tarraci*... ...*Anagniae*, et *Lanuvii*. Por... ...quam *Setiae* vocabulum pu... ...tur mendum esse, pro illo ...posuit alius *stellae*, alius *se*... ...*ies* adverbium. RHEN. Inse... ...rit hanc lectionem tamquam ge... ...nam Rhenanus, cui tamen re... ...nat Pall. triga; quorum pr. *et facem stelliae ab ortu solis ad occ. p. v.* sec. *et facem stellae* (ita et pr. ed.) *ab ortu solis ad occid. p. v.* tert. *et facem septies ab ortu solis in occidentem porrigi visa*. Mox Pal. 3. *insitis locis*, pro *et multis locis*. GEBH. Omnes scripti *ab ortu solis ad occidentem*. J. FR. GRON. Fors fuat, ut ab hujus coloniae incolis modo animadversa fuerit. Put. tamen et Cant. habent *facem Steliae*. Men. *stelliae*. Pet. Voss. Gud. *facem stellae*. et id omnes videntur circumludere. Virgilius [2. Aen. 694.]

Stella facem ducens multa
cum luce cucurrit.

Nec magis nunc requiritur oppidi nomen, quam 41, 21, 13. *Et faces eadem nocte plures per coelum lapsae sunt*. Post tot tantosque codices Jul. Obsequentem non moramur. JAC. GRON. *facem sotiae* Harl. *facem serie* Gaertn. *facem Steliae* Flor. *facem stellae* Lov. quinque, Ber. Hav. Hearnii L. 1. et ed. Rom. anni 1472. pro quo proximae edd. *faciem stellae septies* dedere. Nondum tamen ita omnem scrupulum Cl. Jac. Gronov. exemit, ut ei adsentiri audeam. Non enim oppidi nomen abest 41, 21, 13. quo loco vulgo editur: *Faces eadem nocte plures per coelum lapsae sunt in Lanuvino*. Si autem emendatio, quam Sigonius ex Prisc. proposuit, ibi recipienda est, faces illae per coelum lapsae referendae sunt ad prodigia Romae visa, de quibus proxime praecesserat. Praeterea Obseq. quidem in prodigiis hujus anni morari

In aede Junonis Sospitae Lanuvii cum horrendo
4 *gore strepitum editum.* Eorum procurandorum c
sa diem unum supplicatio fuit: et novemdial
5 crum, quod de coelo lapidatum esset, factum.
accessit consultatio de matre Idaea accipienda, q
praeterquam quod M. Valerius, unus ex legatis p
gressus, actutum in Italia fore nunciaverat, re
6 nuncius aderat, Tarracinae jam esse. Haud

nequit; illa enim pars libri ejus periit: alibi tamen nomen loci, ubi simile prodigium visum est, addere solitus fuit. V. capp. 70. 71. 83. et 105. Non displicet itaque Rhenani *Setiae.* Praeterea *ad occidentem,* dissentiente uno Harl. omnes mei cum Hearnii L. 1. N. Mox *Anagniae portam et multis locis murum* Voss. Lov. 2. 3. 4. Gaertn. Ber. et edd. antt. *Anagniae et multis locis murum* Harl.

In aede Junonis Sospitae Lanuvii cum horrendo fragore strepitum editum] *Junonis Sophrice ingens vox cum horrendo fragore strepitus edita* Hearnii L. 1. *Junonis Sospita elanii vicum horrendo fragore* sine sensu Harl. *Lavinii* Ber. Hav. et edd. antt. *Tanuvii* Flor. et Lov. 1. *Taminii* Lov. 2. *Taumini* Gaertner. *Tanini* Lov. 3. *Clavum* Lov. 4. *Taurominii* Lov. 5. Sed, *Lanuvii* veram lectionem esse, ostendit *Juno Sospita,* quae praecipua religione in ea urbe colebatur. V. ad 8, 13, 5.

§. 5. *M. Valerius, unus ex legatis praegressus*] Ante [ad c. 11; 8.] docuimus, hic legendum *regressus.* quum moneremus scribendum *remissus,* pro *praemissus.* RHEN. Pal. 2. assentiente vet. ed. *regressus.* GEBH. Ita

et Lov. 4. Harl. Ber. Hear
et edd. ante Aldum. *progr*
Gaertn. At reliqui recte *p*
gressus, quod et Aldus resti
Mox *reges nuncius* Voss. Lo
et Flor. a m. 1. *regis* a m. 2. I
2. a manu 2. Lov. 5. et Hafa

§. 7. *Veram certe victori*
ejus rei sibi quisque mallet,qu
ulla imperia] Haec oratio, t
etsi integra, valde mihi ta
est de mendo suspecta. Nam
manam Livii lectionem non
detur mihi restituisse, quis
depravatum in scripto co
locum castigare est conatus.
gitur illic *Veram certe vict*
am ejus rei sibi quisque ulla
peria. Nec est ibi verbum *m*
let, quod certe eruditus ali
infulsit, subvenire volens
ruptae et mutilae sententiae. I
diligentius inspectis vitiatae s
pturae vestigiis, non dubito, q
sic scripserit Livius: *Veram*
te victoriam ejus rei cupi
quam ulla imperia, honore
suffragio seu Patrum, seu
bis delatos. Subauditur au
in verbo *cupias* adverbium
tius, vel *magis.* Qui loque
modus oppido quam elegan
Graecis sumptus est, apud q
ejusmodi eclipticas orationes
quentius reperias. Qualis est
la, *Θέλω τύχης σαλαγμὸν*
φρενῶν πίθον. RHEN. Non

... judicium senatum tenebat, qui vir optimus ... itate esset. Veram certe victoriam ejus rei 7
... quisque mallet, quam ulla imperia honoresve, ... agio seu Patrum, seu plebis delatos. P. Sci- 8
... em, Cn. filium, ejus qui in Hispania ceciderat, ... lescentem nondum quaestorium, judicaverunt in ... civitate virum bonorum optimum esse. id qui- 9
... virtutibus inducti ita judicarint, sicut proditum

... uaria Beati prurigo corre... is, fastibus a vulgata le... e libris nostris MSS. tribus; ... incipe ed. GEBH. Hoc ex ... lo cod. frustra tentat Rhe... : nam vulgata in omnibus ... is nostris salva est. Gud. ta... *malle*. ut non sit sententia ... judicium auctoris, sed expo... habitus animorum inter ... ares. J. FR. GRON. Nostri ... mutant, nisi quod *sibi* de... Lov. 4. et *suffragio et Pa*... *et plebis* legat Lov. 2. Cl. ... Peris. si cum Gud. *malle* ... damus, insuper *quemque*, ... quisque, legendum putabat.

... 8. *Patres conscripti P. Sci*... *em, Cn. filium, ejus qui in* ... *ania ceciderat*] Non sunt in ... scripto duae istae dictio... aut duae saltem literae ea... loco *P. C.* RHEN. Eleganti ... ismo Pall. tres subjiciunt ... *cipionem Cn. ejus*, exempto ... GEBH. *P. Cornelius Sci*... *em filium ejus* Lov. 4. *P.* ... *ipionem filium ejus* Voss. Lov. ... et Hav. *Patres P. Scipionem* ... *ejus* Ber. *Patres conscri*... *ti P. Scipionem filium ejus* ... ertn. et edd. antt. *Patres con*... *scripti P. Scipionem Cn. filium* ... *ejus* Aldus. Sed recte duas prio... es voces Rhenanus expunxit, ... quae in reliquis Mstis desunt. ... deinde in *Hispania occiderat* Ber. Gaertner. et edd. vetustae. V. ad 36, 36, 6.

Adolescentem nondum quaestorium] Nondum ea aetate, qua quaestura peti poterat. V. ad 25, 2. DUK. *adulescentem* Flor. V. ad 6, 34, 11. Tum *nondum quaestorem* Harl.

Judicaverunt in tota civitate virum optimum esse] Quis hic mendum latere suspicatur? Tamen id calamo exarati oculis subjiciunt. Put. Reg. Men. Voss. Barber. duo optimi Florentinorum *virum bonum optimum esse*. Lapis vetus: HONC. OINOM. PLOIRVMEI. COSENTIONT. RVONORVM. OPTIMOM. FVISSE. VIROM. Vides hoc esse adumbratum ab Livio, scribendumque *judicaverunt in tota civitate virum bonorum optimum esse*. Eadem forma Plautus Amphitr. [1, 1, 49.] *Viros primorum principes*. et Aulul. *pauperum pauperrimus*. J. FR. GRONOV. Hoc fortassis sumtum est ex inscriptione L. Scipionis, qui ante LV. annos Corsicam subegerat: HONC. OINO. etc. DVONORO. OPTVMO. FVISSE. VIRO. DUK. *judicaverant tota civitate virum bonum optimum esse* Harl. *virum bonum optimum* etiam Lov. 1. 2. 4. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. *virum bonum et optimum* Hafn. Lapidem a Gronov. laudatum Syntagmati Inscriptionum

a proximis memoriae temporum illorum scripto‹
libens posteris traderem; ita meas opiniones, ‹
jectando rem vetustate obrutam, non interpo‹
10 P. Cornelius cum omnibus matronis Ostiam ire
sus obviam Deae, isque eam de nave accipere
11 in terram elatam tradere ferendam matronis. F

inseruit Reines. Class. 6. num. 34. De eo v. Gassendi vitam Peiresc. l. 3. p. 96.

§. 9. *Ita judicaverint*] Put. *ita judicarint*. J. FR. GRON. Non aliter apud me Flor.

Sicut traditum a proximis memoriae temporum illorum scriptoribus] Archetypon Spirense *sicut proditum memoriae a primis temporum illorum scriptoribus libens posteris tradiderim, ita meas opiniones, conjectando rem vetustate obrutam, non interponam*. RHEN. Vet. lib. *a proximis temporum*. SIG. Omnes nostri contra Rhenanum, *sicut traditum a proximis memoriae temporum illorum scriptoribus libens posteris traderem*. Sensus est, quemadmodum, si a scriptoribus, qui memoriae illius aevi fuerunt proximi, quidquam huc spectans relictum esset, non pigrarer ipse quoque referre. Similis excusatio 3, [47, 5.] *Quem decreto sermonem praetenderit, forsan aliquem verum auctores antiqui tradiderint. quia nusquam ullum in tanta foeditate decreti verisimilem invenio, id quod constat, nudum videtur proponendum*. Et 6, [12, 3.] *Quod quum ab antiquis tacitum praetermissumque sit, cujus tandem rei ego, praeter opinionem, quae sua cuique conjectanti esse potest, auctor sim?* ubi et appellat *propiores temporibus harum rerum auctores*. Sed maxime *proximos memoriae temporum* def‹ sibi Livius 25, [11, 20.] de ‹ ctione Tarentinorum: *Plures* *pioresque aetate memoria*‹ *rum hoc anno tradunt fact*‹ J. FR. GRON. Non dubito, ‹ haec sit sententia. Nec tame‹ iis, quae hic adnotantur, liq‹ *proditum* recte dici, pro *si* ‹ *ditum fuisset*. Sed v. Gro‹ ad 9, 18, 4. quamquam om‹ quae ibi adferuntur, ad ten‹ futurum, non, ut hic, ad p‹ teritum, respiciunt. DUK. ‹ *ditum* servant Voss. Lov. q‹ que, Ber. Harl. Gaertn. Ha‹ Hearnii L. 1. ac D. at *prodi*‹ in Flor. fuisse videtur, ex quo ‹ hil in excerptis notari video. ‹ lent hae voces in Mstis confu‹ V. ad 27, 16, 12. Deinde *a pri*‹ *memoriae temporum illor*‹ *scriptoribus* Lov. 3. 4. Harl. Gaertn. *a proximis memo*‹ *temporum illorum scriptori*‹ reliqui Msti: et quidem om‹ omnino hunc verborum ordi‹ adversus Rhenanum tuentur. ‹ lent autem etiam *proximus* *primus* in codd. commutari. ‹ ad 5, 47, 5. Deinde *posteris t*‹ *diderim* Ber. et Rec. Omnes ‹ teri *traderem*. Recte itaque G‹ nov. lectiones a Rhenano ejec‹ revocasse existimo.

§. 10. *Ostiam obviam ire De*‹ *jussus, isque eam de nave ac*‹ *peret et* etc. *traderet*] Vet. li‹ *accipere* et *tradere* habent, ‹ *ire*. SIG. Omnes Gall. et V‹ transpositis vocibus, *P. Corn*‹

navis ad ostium amnis Tiberini accessit, sicut jussus, in salum nave evectus, ab sacerdotibus accepit, extulitque in terram. Matronae pri- 12 civitatis, inter quas unius Claudiae Quintae igne est nomen, accepere: cui dubia (ut tradi-) antea fama clariorem ad posteros tam religio-

cum *omnibus matronis O-* *ire jussus obviam Deae*, eam. J. FR. GRON. Lectio-, quae notae huic praescri-, demum vidi in ed. Froben. 1535. Omnes priores cum meis et Hearnii Oxonn. bibeat, quemadmodum par- Sigonius, partim Gronov. e- larant. Ceteroquin, perinde t, utrum *acciperet*, *trade-* an *accipere*, *tradere* lege-. Et quidem exempla prio- locationis, ut tantum proxi- verbum pendeat a τῷ *ju-*, non ita reliqua, quae de- adduntur, v. supra ad 26, posterioris vero, ut et pro- et ulteriora verba ab eo- *jubere* pendeant, v. ad 31,

terram elatam tradere fe- *matronis*] *in terram al-* Lov. 2. *in terram dela-* Ber. Male. *elatam* nempe i. Ita mox *extulit in ter-*. Est autem dictum eodem , ut *educere in aciem*, de v. ad 3, 62, 5. Tum *referen-* *matronis* Ber. a m. 1. Lov. l. et edd. vett. Sed prio- cis prima syllaba ex prae- tis finali nata est. *referen-* *cum matronis* Gaertn. *fe-* *dam cum matronis* Flor. a 1. Voss. et Lov. 1. 2. ac 5. *fe-* *dacem matronis* in Put. et esse, Gronov. testatus est pr. ed. not. ad 30, 37. ubi li- rios dubitasse putat, utrum *ferendam*, an *ferendum*, verius foret, et hinc utramque lectionem ita conjunxisse. Videntur tamen potius *ferendum cum matronis*, quod per errorem in aliis superest, similiter dare voluisse.

§. 11. *Ad ostium amnis Tiberini accessisset*] Omnes iidem *accessit*. J. FR. GRON. Non aliter etiam Flor. Voss. Lov. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. omnes Hearnii, et Crevierii codd. ac vett. edd. quorum fide contextui reddidi. *accessisset* primum obcurrit in ed. Frob. anni 1535.

§. 12. *Claudiae Quintiae*] *Claudiae Quintae* legendum est ex Orat. Cic. de Aruspicum resp. [13.] Est autem *Quinta* praenomen, ut in lapide perantiquo apud Horatium Malegutium in agro, Regiensi, [apud Grut. 954, 5.]

SEPTIMIVS
Ↄ. L. NICEPOR
SEPTIMIA
SP. F. QVINTA.

SIG. Pall. 1. 3. *Claudiae Quintiae.* sec. *Quintiae Claudiae.* Propert. 4, 12.

Vel tu, quae tardam movisti
fune Cybellen,
Claudia, turritae rara mi-
nistra Deae.

GEBH. Hanc Vestalem fuisse, tradunt Herodian. 1, 11. Aur. Vict. de Vir. illustr. 46. et alii recentiores, maxime Poëtae, qui *virginem* vocant. V. Cl. Drakenb. ad Silii Ital. 17, 33. Hanc

13 so ministerio pudicitiam fecit. Eae per manus, cedentes deinceps aliae aliis, omni effusa civi obviam, thuribulis ante januas positis, qua pra rebatu

sententiam amplexi sunt docti quidam, et inter eos Vir Cl. Jac. Gronov. ad Minuc. Fel. 7. Nihil adhuc in vetustioribus auctoribus inveni, unde hoc pro certo affirmari possit, et potius Vestalem non fuisse puto. Primum enim Livius hic eam *matronis primoribus civitatis* adnumerat, et Cic. de Arusp. Resp. 13. ac Minuc. Fel. l. d. *matronam* vocant, quae in virginem Vestalem convenire non videntur. Hoc quidem elevat Gronov. et Vestales quoque *matronas* dici posse credit, eo quod matronarum jura in eas collata fuisse videantur. Non volo quaerere, quo tempore, et quae jura matronarum iis tributa fuerint? sed velim proferri auctoritatem vetusti alicujus scriptoris, qui Vestalem *matronam* vocet: quamquam, si is inveniretur, tamen ex eo nondum sequeretur, Claudiam hanc Vestalem fuisse. Deinde Cic. et Sueton. ita de hac loquuntur, ut qui eam pro Vestali non habuerint. Nam quum ille pro Coelio 14. hic in Tib. 2. et hanc, et alteram eodem nomine Vestalem, quae patrem (fratrem dicit Sueton.) triumphantem comitata, curru detrahi non passa est, memorent, quae causa dici potest, cur, si *Quinta Claudia* quoque Vestalis fuit, eodem loco de utraque agentes, eam tantum, quae cum patre currum triumphalem conscendit, non etiam alteram, *Vestalem* vocare voluerint? Ea certe nulla est, nec sine ratione miratur Abramus ad Cic. l. d. si verum sit, *Quintam Claudiam* Vestalem fuisse, Tullium id eo loco tacuisse. Sed nimirum Cic. et Suet. id tacuerunt, quia stalis non fuit, quod nequ Livio et Cic. probari poss tetur Gronovius. Denique Vestalem non fuisse, ex Ov manifestum est. Nam hic, q 4. Fast. 295. in describenda p pa foeminarum, quae Matri D obviam processerunt, matr alias foeminas ita a Vestal distinxisset:

Procedunt pariter matres,
taeque, nurusque,
Quaeque colunt sanctos
ginitate focos.

deinde de *Claudia Quinta* v 313. scribit:

Haec ubi castarum proc
ab agmine matrum

quibus verbis eam a poëta in mero matrum, id est, mulie nuptarum, poni, apertius quam ut quidquam ulla veri cie contra dici possit. Herod et Aurelii Vict. non tanta a me est auctoritas, ut illorum tacentibus vetustioribus, ha re standum putem. Qui pri hoc, quod illi, tradidit, ei i utriusque nomen caussam err fuisse arbitror, eumque, q *Claudiae Vestalis* celebre no et facinus in historia Romana sciret, hoc quoque, quod *Claudia Quinta* proditum est, illam traxisse; vel quia Vest non raro probri suspectas damnatas fuisse legerat, ex conjecisse, etiam *Claudiam Qu tam*, cujus pudicitia suspecta f se dicitur, Vestalem fuisse. P tas nihil moror. Broekh. ad P pert. 4, 2, 52. scribit, eam ab *virginem* ex usu sermonis L

rebatur, atque accenso thure, precantibus, ut volens propitiaque urbem Romanam iniret, in aedem
Victoriae, quae est in Palatio, pertulere Deam pri- 14
die Idus Aprilis; isque dies festus fuit. populus fre-

ni vocari, quo etiam nuptae mulieres *virgines* vocantur. Sed sunt, quibus haec interpretatio vocis *virgo* de Claudia non placet; de quo non contendo, ac tantum dico, me illis, si eam Vestalem fuisse putaverunt, non magis credere, quam Herodiano et Aur. Victori. De praenomine *Quinta* agunt Pighius ad Val. Max. 1, 8, 11. Sigon. c. 3. de Nomin. Rom. et 1. Emend. 17. Partem eorum, quae idem in Emendat. adversus Robortell. de *Claudia Quinta* disputat, suam, non nominato auctore, fecit Abramus ad Cic. pro Coelio. DUK. *Claudiae Quintiae* Gaertn. Sed reliqui cum edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *Claudiae Quintae*. Val. Max. 1, 8, 11. *Quod Quintae Claudiae statua, in vestibulo templi Matris Deûm posita, in sua basi flammis intacta stetit.* Tacit. 4. Ann. 64. *Evenisse id olim Claudiae Quintae, ejusque statuam, vim ignium bis elapsam, majores apud aedem Matris Deûm consecravisse.* ubi olim etiam pariter peccabatur. Et, ubi similis scribarum erroris suspicio esse nequit, Ovid. 4. Fast. 305.

Claudia Quinta genus Clauso referebat ab alto,
Nec facies inpar nobilitate fuit.

Dubia (ut traditur) antea fama] Si *dubia fama* sunt ablativi, quod videntur putasse, qui post *fama* distinctionem posuerunt, *fecit* ita accipiendum est, ut ex praecedentibus suppleatur *Dea*. Sigon. in Emendat. sine distinctione citat. Et possunt esse nominativi. Si liceret legi *tam religiosum ministerium*, haud dubie ablativi forent. DUK.

§. 13. *Succedentes deinceps aliae aliis*] Ita primus edidit Froben. anno 1531. Priores legerunt *succedentes deinde aliae aliis*. Neque aliter Flor. Voss. Lov. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. et L. 1. quod cur mutatum sit, non adsequor. Voces illae saepius confunduntur. V. ad 5, 17, 4. *succedentes aliae aliis* est in Harl. *succedentes aliis aliae* in Lov. 4.

Thuribulis ante januas positis] Casaub. ad Suet. Calig. 13. DUK. *ante januam* Lov. 5. Harl. Ber. Gaertn. et edd. Rom. anni 1472. Parm. ac Mediol. anni 1480. Paullo ante *omni obviam effusa civitate* Harl. et Flor. Mox *accenso thure* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Ber. Rec. Gaertn. et Hav. omnesque editt. usque ad ultimam Gruteri, quae *incenso* dedit. Priscam igitur lectionem reduxi.

Precantibus, ut volens propitiaque urbem Romanam iniret] *civitate, precantibus*. V. Gronov. de Pec. Vet. 1, 3. p. 76. DUKER. V. ad 38, 29, 9. Ceterum *urbem Romanam*, pro *urbem Romam*, primus Gronov. anno 1665. edidit, consentientibus, uno vel altero excepto, omnibus codd. quibus utor. V. ad Epit. Liv. 49.

§. 14. *Pertulere Deam pridie Idus Aprilis; isque dies festus fuit populus frequens dona Deae in Palatium tulit, lectisternium-*

quens dona Deae in Palatium tulit, lectisternium et ludi fuere, Megalesia adpellata.

1 XV. Quum de supplemento legionum, qua provinciis erant, ageretur; *tempus esse*, a qui dam senatoribus subjectum est, *quae dubiis in r utcumque tolerata essent, ea, demto jam tan*
2 *Deûm benignitate metu, non ultra pati.* Erecti spectatione Patribus, subjecerunt: *colonias Lat*

que et ludi fuere] Ludos Megalesia per sex dies, a pridie Non. April. ad v. Idus fuisse, fasti dierum antiqui demonstrant. Nam etsi Deam perlatam esse pridie Id. Apr. in aedem Victoriae Palatinae, eumque diem festum fuisse, cum lectisternio et ludis, qui Megalesia vocati sunt, Livius dicat: postea tamen eos ludos in pridie Non. rejectos esse crediderim, accedente praesertim Spartiani testimonio [in Caracall. 7.] qui eum III. Id. Apr. ipsis Megalensibus interemptum Caracallam narret, satis indicat, Megalensium primum diem pridie Id. non fuisse. nisi si quis mendosum esse Livii locum, et pro *pridie Id.* legendum *pridie Non.* arbitretur: ne, diffidentibus antiquis, opinione dubia fluctuemus. MANUT. ad Cic. 2. ad fam. 11. Vide, lector, anne hic etiam (ut crebro solent) in exprimendo Megalensium die lapsi sint librarii: qui scripsere *pridie Idus Apriles*, notarum antiqua caesura decepti; cum forsan legeretur *prid. Non. Aprilis.* Sic enim is dies in fastis publicis est annotatus pridie Nonas Aprilis, sicut testantur antiquae Fastorum sacrorum tabulae, quas ipse quondam Romae apud Bernardinum Maphaeum Cardinalem exstantes exscripsi. Quibus etiam adstipulatur Ovidius Fast. 4. [179.] post tertium Aprilis mensis diem Berecyn matris magnae festa incipere nens:

Ter sine perpetuo coelum
setur in axe,
Ter jungat Titan, terqu
solvat equos.
Protinus inflexo Berecy
tibia cornu
Flabit, et Idaeae festa p
tis erunt.

PIGH. in Annal. ad ann. 1 p. 216. Sic quoque emendat polis ad Ovidii l. l. Casaub. ad Spart. l. d. primum dies galensium pridie Nonas Apr. se scribit. DUK. *quae est i latio proposuit locavitque Ydibus* Hearnii L. 1. Malo cum Manutio existimare, p festum in pr. Nonas rejectum quum eo anno pr. Idus cel tum fuisset, quam *pridie Id pridie Nonas* emendare. I cem *Idus* enim conspirant o omnino MSti. Neque etiam L dicit, semper eumdem dies servatum fuisse, sed potius trarium innuit, dicendo *is qu festus fuit*, non autem Ratio autem, cur dies mu sit, esse potest, quod in p Idus Apriles inciderint Cer ut ex Kalendariis vetustis co Si quid tamen hic mutandum gam *pridie Idus Apriles.* I nim Livius loqui solet. V.

...*, quae Q. Fabio et Q. Fulvio consulibus ab-*
...t milites dare, eas annum jam ferme sextum
...ionem militiae, quasi honoris et beneficii caussa,
...re: quum interim boni obedientesque socii, pro 3
... atque obsequio in populum Romanum, continuis
...ium annorum delectibus exhausti essent. Sub 4
...e vocem non memoria màgis Patribus renovata
...prope jam obliteratae, quam ira irritata eft. ita- 5

... Nullum quidem codd. lau... pessum, qui ita praefert; ...i tamen, atque inter eos e...i, ut Flor. aliique, per com...sum legunt *Apr.* Praeterea ...m in *Palatium* desunt in Lo... quinque, et Hav.

...*egalesia adpellata*] Cicero ...Arusp. [12.] *Megalensium lu...m tanta religio est, ut ex ...is terris arcessita in hac ... consederit. Qui uni ludi ...urbe quidem appellantur ...n, ut vocabulo ipso et ap...religio externa, et matris ...quae nomine suscepta de...tur.* SIG. *Megalesi jam ...llata* Flor. et Voff. in mar... *Megale suam appellata* ...1. *Megalesa jam appella...* ...v. 2. *Megalensia jam ap...* ...Hav. Illud *jam* adsciscen... videtur.

... *Quum de supplementis ...um, quae in provinciis e...t, ageretur*] Pall. duo, et ... ed. *Quum de supplemento ...um ageretur, quae in pro...is erant.* GEBH. Ita et Lo... quinque, Ber. Gaertn. Hav. ... ante Aldum. Mox *subge...est*, pro *subjectum est*, Voff. ...d ex interpretis gloffa natum ...tur. Similiter infra loquitur ... cap. *Erectis exspectatione ...ribus, subjecerunt.* Praeterea

§. seq. *colonias Latinas XIII* Hearnii D. Sed male. duodecim enim nominatim recensentur infra hoc cap. et supra 27, 9, 7.

§. 3. *Pro fide atque obsequio imperii Romani*] Put. *inperii*, quod factum effe conjiciebat Salmasius ex *in P. R.* ut vera scriptura sit *pro fide atque obsequio in populum Romanum.* J. FR. GRON. *imperii*, sequenti voce omiffa, Voff. et Lov. 1. ac 2. *imperatoris* Hav. *imperatorum* Lovel. 3. et Hearnii N. *impar* Lov. 5. *in p̄. r.* id eft *in populum Romanum*, Flor. quod sibi quoque in Put. non vero, ut Salmas. apud Gronov. monuit, *imperii* obvium fuiffe, Crevierius teftatur; qui addit, vulgatum *obsequio imperii Romani* in nullo suorum codd. superèffe, quin etiam scripturam illam pravam et a Latinitate alienam effe. Ejus itaque exemplo *in populum Romanum* in contextum recepi.

§. 4. *Sub hanc vocem non memoria magis Patribus renovata rei prope jam obliteratae, quam ira irritata est*] *Sub hanc vocem vero memoria* Lov. 5. *Sub hanc vocem nova memoria* Ber. et edd. ante Ascens. anni 1513. *sub hanc vocem memoria* Hav. Tum *memoria magistratibus renovata* Voff. Lov. 1. 2. 4. et Hav. me-

que, nihil prius referre consules passi, decrever ut consules magistratus denosque principes Nep Sutrio, Ardea, Calibus, Alba, Carseolis, S Suessa, Setia, Circejis, Narnia, Interamna, namque coloniae in ea caussa erant) Romam

6 rent: iis imperarent, quantum quaeque earum niarum militum plurimum dedisset populo Rom ex quo hostes in Italia essent, duplicatum ejus sum numerum peditum daret, et equites centenos vicenos

moria Patribus renovata Lov. 2. in margine. Deinde *jam* deest in Lov.3. et Harl. *rei prope jam obliterata est*, reliquis omissis, legunt Flor. Lov. 1. 5. Voss. *rei prope jam obliteratae est* Hav. *rei prope jam obliteratae est*, *quam ira irritata* Ber. Gaertn. et edd. vett. ante Froben. anni 1535. Mox §. seq. *decrevere* Voss. Lov. 1. 2. 5. Ber. Gaertn. Hav. et edd. ante Aldum.

§. 5. *Ut consules magistratus denosque principes*] Hic *principes* vocat, quos paullo post cum *legatos*, tum *primores*. Deni autem ex duodecim coloniis, praeter magistratus, efficiebant numerum centum viginti, qui retineri jussi, magistratus vero domum ire ad delectus conficiendos. Et coloniarum nomina in plerisque vetustis codicibus hoc loco melius habent, quam 27, [9, 7.] quod supra etiam admonuimus. GLAR. Hi *decem principes* etiam *decem-primi* vocati sunt, de quibus v. Noris. ad Cenot. Pis. diss. 1, 3. p. 40. et viros doctos ad Cic. pro Rosc. Amer. 9. Ceterum *ut omnes magistratus* male Hearnii N.

Nepete, Sutrio, Ardea, Calibus] *Nepet*, ut supra. SIG. V. ad 6, 9, 3. Ita quidem Hav. Sed optimi dissentiunt. Tum *Cal* idem Hav. cum Ber. scrib errore, qui et alibi ita pecca V. ad 8, 16, 1. Monstra lectio quae codd. in reliquis col rum nominibus obferunt, o dere nihil adtinet: id tamen moratu dignum est, supra 7. ubi etiam duodecim harum loniarum nomina recensen pro *Sora* memorari *Coram*. autem lectio vera sit, dign nequit. ambae enim jam diu te haec tempora fuerunt colo Romanae, et quidem in Latio vo.

§. 7. *Si qua eum numeru quitum explere non posset*] *qua earum numerum* Voss. 1. 2. 3. Ber. Gaertn. Hearni et edd. Moguntina priores. locutione illa v. ad 8, 37, 8. minus tamen probare aude illud obstat, quod integri codd. alteram lectionem tu tur.

§. 8. *Retineri ejus colon magistratus legatosque plac* *retinerent ejus coloniae m stratus* Voss. Lov. 1. 5. et Flo m. 1. qui *retinere* habet a man *retineret* Hav. Nihil mutand Nam eadem forma, qua *retin* etiam *dari* et similia alia subj guntur.

qua eum numerum equitum explere non posset, pro equite uno tres pedites liceret dare: pedites equitesque quam locupletissimi legerentur, mitterenturque, ubicumque extra Italiam supplemento opus esset. 7
Si qui ex iis recusarent, retineri ejus coloniae magistratus legatosque placere: neque, si postularent, senatum dari, priusquam imperata fecissent. 8
stipendium praeterea iis coloniis in millia aeris asses singulos imperari exigique quotannis: censumque in iis coloniis 9

§. 9. *Stipendium praeterea iis coloniis tria millia aeris asses singulos imperari*] Facile possem hic lectori ostendere, quam foecunda sit ignorantia. Nam si prosequi velim, quot modis haec verba intelligi possint, paginam implerem. Ego vero, cum mihi ipsi primum satisfacere nequeam, nec lectorem ostentatione inani traham, sed libere dicam, me hunc locum non intelligere. Hoc unum videri tamen mihi, *in mille aeris* legendum, non *tria millia*. Error ex scriptura facilis erat. Loquitur autem de stipendio. Singulos itaque asses in singulos menses intelligo, ut de mille aeris fierent asses annui duodecim. Et formulam puto pro portione quadam sumptam, ut sors bonorum cujusque, et secundum sortem militum numerus cognosceretur. Hujusmodi locos ferme non attingunt, qui annotationes scribunt GLAR. Pall. tres habent *in millia aeris*. Nempe τὸ *III* numerus eo degeneravit. GEBH. Ut haec lectio manere nullo modo potest, ita satis fero, quod est in Put. Reg. Pet. Men. tribus Pall. Voss. *iis coloniis in millia aeris asses singulos* Intelligo autem in singula millia. Sic 22, [36, 3.] *Numero quoque peditum equitumque legiones auctas, millibus peditum et centenis equitibus in singulas adjectis.* 30, [17, 14.] *Legatis in singulos dona ne minus quinûm millium, comitibus eorum millium aeris.* 37, [45, 15.] *Millia deinde talentûm per duodecim annos.* Sic Curtius 5, 5. *Jumenta, inquit, adsignari, quae vos veherent, et singulis vestrûm millia denariûm dari jussi.* Sic MSS. Frustra reposuerunt *mille*. Liv. 39, [7, 5.] *Vicenos quinos et semisses in millia aeris quaestores urbani cum fide et cura solverunt.* Eodem libro [c. 44, 3.] *Et his rebus omnibus terni in millia aeris attribuerentur.* Male ergo Glareanus *in mille aeris*. 31, [13, 7.] *Consules agrum aestimaturos, et in jugera asses vectigales, testandi caussa publicum agrum esse, imposituros.* J. FR. GRON. Franc. Hotoman. de Re numar. p. 88. *tria millia aeris: asses in singulos imperari* legendum conjicit, et *in singulos* interpretatur *in capita*. Verum omnino nihil aliud mutandum, nisi ut cum Gronovio *in millia aeris* legamus, pro *tria millia*. Simili errore pro *inde*, sive *iñ*, ut per compendium scribitur, *III* datum esse, vidimus ad 9, 20, 1. et contra *iñ* sive *inde* pro *III*, ad 4, 9, 13. Quod adtinet ad ipsam locutionem *in millia aeris*, quam Gronov. recte ex-

10 *agi ex formula ab Romanis censoribus data. dari*
tem placere eamdem, quam populo Romano: de
rique Romam ab juratis censoribus coloniarum,
11 *usquam magistratu abirent.* Ex hoc senatuscon
to, adcitis Romam magistratibus primoribusque
rum coloniarum, consules quum militem stipendi
que imperassent, alii aliis magis recusare ac re
12 mare. negare *tantum militum effici posse: vix*
simplum ex formula imperetur, enisuros. Orare
que obsecrare, *ut sibi senatum adire ac deprec*
13 *liceret. nihil se, quare perire merito deberent, ad*
sisse: sed, si pereundum etiam foret, neque su
delictum, neque iram populi Romani, ut plus m

posuit, de ea etiam supra v. ad 4, 15, 6.

Ex formula ab Romanis censoribus data] *ex forma* Voss. et Lov. 1. Male. *Formula* hic est lex, sive praescriptum, secundum quod aliquid peragendum est. Supra 4, 8, 4. *Cui magistratui arbitrium formulae censendi subjiceretur.* 22, 57, 10. *Ad milites ex formula accipiendos mittunt.* 27, 10, 2. *Quaesiveruntque ab iis, ecquid milites ex formula paratos haberent?* Et postea. *Respondit milites ex formula parates esse.* Mox hoc cap. *Si simplum ex formula imperetur.*

§. 11. *Quum milites stipendium imperassent*] Meliores *militem stipendiumque.* J. FR. GRONOV. Ita editum primum est in ultima Gruteri ed. Priores habent *milites stipendiumque.* Et ita servant omnes mei, nisi quod Voss. a manu altera inter versus adscriptum ostendat *militum stipendiumque*, in quo lectionis a Gronovio restitutae vestigia nifeste agnoscas. *stipendium litesque* legit Ber. Mox *clam* pro *reclamare*, Lov. 4. Harl Rec.

§. 12. *Si simplum ex form imperetur, enixuros*] *si praeli* Voss. et Lov. 1. Tum *emsu* seu *emersuros*, idem Lov. *vasuros* Hav. *impleturos* H *enisuros* Flor. Voss. Lov. 3. 4 Gaertn. V. ad 2, 39, 11. et c. 9. Paullo ante *ne cogitare*, *negare*, Harl.

§. 13. *Neque suum delectu* Lego *delictum.* Nam praece *Nihil se, quare perire me deberent, admisisse: sed, si p eundum etiam foret.* Quia ro hic de delectu agitur, fac lapsus fuit. RHEN. Paullo a *quare perire merito*, *admisi* una voce omissa, Flor. a m. *quare perirent merito* a m. 2

§. 14. *Ire domos ad delec habendos*] *ire domum* Flor. V Lov. 2. 5. Gaertn. et Hav. *ir*

lerent, quam haberent, posse efficere. Consu- 14
ltinati manere legatos Romae jubent; magi-
ire domos ad delectus habendos. nisi summa
m, quae imperata esset, Romam adducta, ne-
iis senatum daturum. Ita praecisa spe se- 15
adeundi deprecandique, delectus in iis duo-
coloniis, per longam vacationem numero ju-
rum aucto, haud difficulter est perfectus.

XVI. Altera item res, prope aeque longo negle- 1
silentio, relata a M. Valerio Laevino est. qui,
atis conlatas pecunias, se ac M. Claudio consu-
s, reddi tandem, aequum esse dixit. *nec mirari* 2
mquam debere, in publica obligata fide suam

Lov. 3. Paullo ante *le- manere Romae* Flor. et *legatos Romae manere* 4.

15. *Ita praecisa spe senatum adeundi*] *Itaque praecisa spe* arnii L. 1. V. ad 21, 53, 7.

§. 1. *Altera itidem res*] Vet. *item.* SIG. Pal. 1. et 3. *Al- item res* sec. plane τὸ *item*, *itidem* fastidit. Amplius pr. *aequo longe neglecta si-* o. tert. *aeque longo nec lae- silentio.* Pariter ut c. 12, 1. idem codex, pro *neglecta biennio res*, legebat *nec tae- biennio res.* GEBH. *item* Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. et Hearnii L. 1. ac D. Si- etiam in Put. et Victor. Crevier. monuit. Horum fi- recepi. Hinc *aequo longe ne- glecta silentio* Flor. et Lov. 1. ac *aeque longe neglecta silentio* v. 3. et Hav. *aeque longe ne- glecto silentio* Lov. 4.

Se ac M. Claudio consule] Vet. *consulibus.* SIG. Ambigue olim forte scriptum fuit *Cos.* vel *Cons.* in quo recte extricando saepissime lapsi sunt librarii. V. ad 10, 10, 2. Praeterea *M. Claudio Marcello* edidit Sigonius. Sed vocem additam, quam certatim posteriores edd. spreverunt, in nullo cod. inveni.

§. 2. *Etiam se auctorem ita conferendi fuisse, inopi aerario, nec plebe*] Mog. ed. *in inopia aerarii.* MOD. Pal. 3. removet τὸ *ita.* Pal. 1. *etiam se auctorem ita conferendi fuisse inopiae aerarii.* sec. et vet. ed. *etiam se auctorem ita conferendi fuisse inopia aerarii.* Neque invenuste Mog. ed. *in inopia aerarii.* GEBH. Libri fere *inopia* aut *inopiae aerarii.* Edd. Mog. Andreae, Aldina, *in inopia aerarii.* Put. ille optimus *fuisse inopia aerariacnec plebe.* Scribe *etiam se auctorem ita conferendi fuisse inopia aerarii ac nec plebe.* id est, ob inopiam aerarii, et quod nec plebs sufficeret tributo pendendo. J. FR. GRON.

praecipuam curam esse. Nam, praeterquam q aliquid proprie ad consulem ejus anni, quo conl pecuniae essent, pertineret, etiam se auctorem ita co rendi fuisse, inopi aerario, nec plebe ad tributum su
3 *ciente.* Grata ea Patribus admonitio fuit: jussis referre consulibus, decreverunt, *ut tribus pensi bus ea pecunia solveretur: primam praesentem ii, tum essent, duas tertii et quinti consules numerari*
4 Omnes deinde alias curas una occupavit, postqu Locrensium clades, quae ignoratae ad eam diem f
5 rant, legatorum adventu vulgatae sunt. nec tam Pleminii scelus, quam Scipionis in eo aut ambi
6 aut neglegentia iras hominum irritavit. Decem gati Locrensium, obsiti squalore et sordibus, *in* mitio sedentibus consulibus velamenta supplicu ramos oleae, (ut Graecis mos est) porrigentes, ar

Vulgata lectio primum adparuit in ed. Froben. anni 1535. omnes omnino priores *in inopia aerarii.* Omnes etiam mei *inopia* vel *inopiae aerarii*, nisi quod *inopiae aerariae* sit in Flor. *inopiae ratio* in Harl. Cl. Crevier. etiam notat, vulgatam lectionem probam esse, quam tamen auctoritas Mstorum destituit. Et sane *inopi aerario* accipi potest dictum per ellipsin participii verbi substantivi, de quo v. ad 4, 47, 7.

§. 4. *Quae ignotae ad eam diem fuerant*] Idem liber optimus *ignoratae.* J. FR. GRON. Optimo consentit bonitate proximus Flor.

§. 5. *Iras hominum inritavit*] Ita fuerat initio conceptum, quod in Pal. 1. degeneravit in *invitavit.* c. 15, 4. *Non memoria* n *gis Patribus renovata rei pri jam obliteratae, quam ira ritata est.* GEBH. Ita et Fl Voces illas in Mstis commuta vidimus ad 1, 15, 1. *mutavit* V et Lov. 2. *incitavit* Lov. 5. et H Solent et haec verba in Mstis co fundi. V. ad 8, 32, 16. Vulgat probum est. Liv. 37, 49, 3. *Qi bus misericordia opus erat, ira et odium irritarent.* Paullo an Pleminii praenomen *Q.* non a paret in Flor. Voss. Lov. 4. Ha Gaertn. et Hav. *P. Levinii* pe peram legit Lov. 5.

§. 7. *Orare, ut sibi Patres a eundi*] Parum interest; tam omnes Gall. Andreas, et *Aldi rogare, uti sibi Patres.* J. Fl GRON. *Rogare, uti sibi* Flo Voss. Lov. 1. 3. 5. Gaertn. Ha Hearnii L. 1. N. et omnes ed

tribunal cum flebili vociferatione humi procubuerunt. Quaerentibus consulibus *Locrenses se dixerunt esse, ea passos a Q. Pleminio legato Romanisque militibus, quae pati ne Karthaginienses quidem velit populus Romanus. Rogare, uti sibi Patres adeundi, deplorandique aerumnas suas potestatem facerent.* 7

XVII. Senatu dato, maximus natu ex iis: *Scio, quanti aestimentur nostrae apud vos querelae, Patres conscripti, plurimum in eo momenti esse, si probe sciatis, et quomodo proditi Locri Hannibali sint, et quomodo, pulso Hannibalis praesidio, restituti in ditionem vestram. quippe si et culpa defectionis procul a publico consilio absit, et reditum in vestram ditionem adpareat, non voluntate solum, sed ope etiam ac virtute nostra; magis indignemini, bonis ac* 1 2

ante Froben. qui anno 1535. dedit *Orare, uti sibi.* Dan. Heinsius autem *Orare, ut sibi.* Gronov. quidem *Rogare* revocavit, sed vocem proximam reliquit, pro qua cum Hearnio dedi *uti.*

§. 1. *Scio, inquit, quanti aestimentur*] Pall. 1. et 2. *Scio, ait.* tert. *Scio, quantum existimentur.* GEBH. Omnes Gall. unusque Pal. ignorant *inquit.* in altero Pal. et Voss. est *ait.* Neutro contra veteres libros videmur indigere. J. FR. GRON. *Scio, ait, quanti* Lov. 3. 4. 5. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. Sed melius vel *inquit*, vel *ait* exsulat a plerisque Gronovii libris, quibuscum faciunt ex meis Flor. et Harl. Saepius has similesque voces a Livio omissas, sed a librariis perperam interpositas esse, supra vidimus ad 23, 45, 6. Ex contextu igitur ejeci. Mox *Patres conscripti* non agnoscit Hearnii D.

§. 2. *Tam atroces atque indignas injurias*] Duae istae voces *atque indignas* non sunt in exemplari scripto. RHEN. Ita sola vet. ed. Sed Pall. 1. et 2. *tam indignas injurias a legato vestro militibusque* (τὸ *que* non continet sec.) *fieri.* tert. *tam atroces injurias.* Ideo, si vellem cum Rhenano certare confidentia atque impudentia, quod vestigiis unius cod. exsculpsit, duorum rectius facerem. GEBH. Rhenani cod. consentit unus Harl. sed *tam indignas injurias* legunt Flor. Voss. Lov. quinque, Gaertn. Hav. et Hearnii N. Si quid igitur mutandum, majorem his, quam Rhenano, fidem habendam existimo. Paullo ante *si culpa*, omissa media particula *et*,

fidelibus sociis tam atroces atque indignas inju
3 *ab legato vestro militibusque fieri. Sed ego caus*
utriusque defectionis nostrae in aliud tempus d
4 *rendam arbitror esse, duarum rerum gratia; un*
ut coram P. Scipione, qui Locros recepit, omn
nobis recte perperamque factorum testis, agatur;
terius, quod, qualescumque sumus, tamen h
5 *quae passi sumus, pati non debuimus. Non po*
mus dissimulare, Patres conscripti, nos, qu
praesidium Punicum in arce nostra haberemus, n

Flor. Voss. Lov. 1. 2. 5. et Hav. Tum *a publico consilio desit*, pro *absit*, Voss. Lov. 1. 2. 5. et Hav. Praeterea *sed etiam ope* Flor. Lov. 1. 2. 3. et Hav. *sed etiam opere* Lov. 5. Ber. Gaertn. et edd. vett. ante Aldum. Solent hae voces *ope*, sive *opere*, et *ope* passim commutari. V. ad 8, 16, 4. et ad 32, 21, 31.

§. 3. *In aliud tempus differendum arbitror esse, duarum rerum gratia*] Pal. 1. *in aliud tempus differendum puto. sed harum rerum gratia.* GEBH. *differendum arbitror. sed aurum rerum gratiam* Flor. *differendum arbitror, sed harum rerum gratia* Voss. Lov. 3. 5. nec aliter Hav. et Lov. 1. ac 2. nisi quod *gratiam* praeferant. *differendum arbitror esse harum duarum rerum gratia* Gaertn.

§. 4. *Qui Locros recepit, quique omnium nobis recte perperamque factorum est testis, agatur*] Non est in exemplari scripto *quique*. Fortasse sic legendum: *qui Locros recepit, omnium nobis recte perperamque factorum testis* (subauditur *existens*) *agatur.* Posset etiam legi: *ut coram P. Scipione, o. n. r. p. factorum*

teste. RHEN. Neque in ullo
aut Voss. est *quique*, uti neq
Rhenani libro. Quare pauc
sentior illi, deleto praeterea
bo substantivo, quod intelli
vius voluit, scribendum: *qu*
cros recepit, omnium nobi
cte perperamque factorum t
J. FR. GRON. In plerisque
rum *τὸ quique* similiter no
peritur; at eorum unus Lo
omniumque legit. *quique per*
nobis Ber. et edd. usque ad A
anni 1513. *quique omnium p*
de nobis Gaertn. Crevieriu
orem Rhenani emendatione
iam probavit. Mox voces *ta*
haec, quae passi sumus perpe
exsulant a Flor. Voss. Lov.
et Hav. Sed repetitio vocis
mus librarios in hunc erro
pellexit. V. ad 9, 11, 11.

§. 5. *Multa foeda et indig*
praefecto praesidii Hamilc
Castigavimus *multa foeda*, i
gna, et a praefecto prae
Amilcare, et ab Numidis A
que passos esse. RHEN. Pa
multa foeda et indigna et ap
fecto praesidii. sec. et ve
multo foeda et indigna a p
fecto praesidii. GEBH. N
omnes *multa foeda et indig*
a praefecto praesidii Ami

ta foeda et indigna, et a praefecto praesidii Hamilcare, et ab Numidis Afrisque passos esse. Sed quid illa sunt, conlata cum iis, quae hodie patimur? Cum 6 *bona venia, quaeso, audiatis, Patres conscripti, id, quod invitus dicam. In discrimine est nunc humanum omne genus, utrum vos, an Karthaginienses principes terrarum videat. si ex iis, quae Locrenses* 7 *aut ab illis passi sumus, aut a vestro praesidio nunc quum maxime patimur, aestimandum Romanum ac Punicum imperium sit; nemo non illos sibi,*

et a Numidis, partim contra Rhenanum, partim ex sententia ejus. J. FR. GRON. *multa foeda ac indigna a praefecto* Lov. 5. *multa foeda et indigna a praefecto* Voss. Lov. 1. 2. Ber. Gaertn. et Hav. *multa foeda et indigna et a praefecto* Flor. Lov. 3. 4. et Hearnii L. 1. ac N. quod restitui.

§. 6. *Audiatis, Patres conscripti, id quod invitus eloquar*] Pall. 1. et 2. *dicam.* GEBH. Gall. omnes, cum uno Pal. et Voss. *quod invitus dicam.* J. FR. GRONOV. Ita et Flor. et praeter Ber. Lec. atque Harlej. omnes reliqui mei cum Hearnii L. 1. et N. Voces autem *Patres conscripti* non agnoscunt Voss. Lov. 1. 2. 5. Gaertn. et Hav.

In discrimine est nunc humanum genus] Deerat dictio *omne*, *humanum omne genus.* RHEN. Quod Sigonius, quod Modius queritur, toties et ego iterare cogor, Rhenanum asinina impudentia unius libri subsidio fretum inculcasse, quod plurimorum consensus confutat. Sic hic infersit τὸ *omne*, admissum quidem in Pal. 3. sed reliquis omnibus exclusissimum; ut et statim τὸ *orbis.* GEBH. Vox *omne* deest etiam in Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Contra reliqui, et praesertim Flor. eam admittunt.

Principes orbis terrarum] Illud *orbis* nec in Pat. nec Cantabr. nec Voss. apparet. An Livii sit, forsan poterit hinc decerni. 42, 39, 3. *Congredientes nobilem regem et populi principis terrarum omnium legatos.* In prima praefatione: *Rerum gestarum memoriae principis terrarum populi.* Ubi hallucinatur eruditus Gallus, 5, [48, 8.] *populum gentibus mox imperaturum* vocat. Interim non ignoramus 34, 58, 8. *Ut aut sola aut prima pensari decet principi orbis terrarum populo.* JAC. GRON. Vocem *orbis* expellunt etiam Flor. Lov. quinque, Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Quare etiam expunxi.

§. 7. *Nunc quam maxime patimur*] Scripsimus *cum maxime.* Nam hoc adverbio saepe Livius utitur, ceu alibi quoque monuimus. RHEN. Ita in Livio emendandum esse, monuit etiam Rhenanus ad Taciti 1. Hist. 29. ubi tamen in laudando Livio peccant recentiores edd. quae, pro *lib.*

8 *quam vos, dominos praeoptet. Et tamen vid quemadmodum Locrenses in vos animati sint. Qu a Karthaginiensibus injurias tanto minores accip mus, ad vestrum imperatorem confugimus: quu vestro praesidio plusquam hostilia patiamur, n*
9 *quam alio, quam ad vos, querelas detulimus. vos respicietis perditas res nostras, Patres conscri aut ne ab Diis quidem inmortalibus quod precem*

IX. tertiae decadis, simpliciter legunt *lib. IX.* Rhenani emendationem probant non tantum Put. ut Cl. Sallier. me docuit, sed etiam Flor. et reliqui codd. mei, uno Hav. excepto. Ita 27, 9, 4. *Quippe nunc quum maxime florens viribus.* In tabula aenea apud Gruter. 502. col. 11. QVOD. OPVS. QVAM. ARDVVM. SIT. NOBIS. NVNC. QVVM. MAXIME. NIMIS. MAGNO. EXPERIMENTO. COGNOSCIMVS. V. Cl. Duker. infra hoc cap. ad §. 20.

§. 8. *Quum a Karthaginiensibus injurias multo minores acciperemus*] Pal.3. *tanto minores.* GEBH. Put. *manto.* Forte *injurias tanto minores.* Sic infra idem liber c. 30, 7. *acmae*, pro *actae.* J. FR. GRON. *manto minores* etiam Flor. in quo postea *multo* emendatum est: quod plerique retinent codd. *tanto minores* tamen fuisse videtur in Voss. et Harl. ex quibus nihil notari video. Locutionem hanc *tanto minor, major* inlustrat Cel. Burm. ad Phaedri 1, 24, 8. *Tanto* autem et *Multo* etiam alibi a scribis confunduntur. V. Nic. Heinsium Ovid 5. Fast. 693. Praeterea *acceperimus* Lov. 4. et 5. quod pro varia lectione est in margine Voss. Paullo ante *in vos Locrenses* Flor. Lov. 4. 5. Harl. et Hav.

§. 10. *Ad recipiendos a Karthaginiensibus Locros*] Anti lectio *ad recuperandos a Car gin. Locros.* Eam et nos se sumus. RHEN. *recuperandos* lus Pal. 3. Reliqui vero dua *recipiendos.* GEBH. Gall. Voss. *recipiendos.* J. FR. GR Non aliter quoque Flor. et nes alii codd. praeter Lov. et Harl. qui Rhenano favent. *cipiendos* etiam Hearnii L. 1. e

§. 11. *Nec hominis quidqu est, Patres conscripti, pra figuram et speciem*] Infra 24, 4. *Linguam tantum Gra rum habent, sicut speciem minum; moribus ritibusque feratioribus, quam ulli barb inmanes belluae vivunt.* Im tus autem videtur Ciceronem Cluent. 72. *Eo denique addu est, ut sibi praeter formam hil ad similitudinem homi reservarit.*

Praeter habitum, vestitu que, et sonum] Quia vocabul *vestitumque* non est in veteri dice, et nos submovimus. RH Satis basilice, quod, quidq non placet satis, aut rejicit, interpolat, fretus unis memb nis, atque illis quidem saepe, apparet, non nimis probis. co tra quas ego sane dico ex consen aliorum optimorum codicum omnino legendum; *praeter h*

quidquam superest. Q. Pleminius legatus missus 10
est cum praesidio ad recipiendos a Karthaginiensi-
bus Locros, et cum eodem ibi relictus est praesidio.'
In hoc legato vestro (dant enim animum ad loquen- 11
dum libere ultimae miseriae) nec hominis quidquam
est, Patres conscripti, praeter figuram et speciem;
neque Romani civis, praeter habitum, vestitumque,
et sonum Latinae linguae. Pestis ac bellua inmanis, 12

bitum vestitumque et sonum. Sic enim et alias aït Livius 28, [27, 4.] *Ora, vestitum, habitum civium agnosco: facta, dicta, consilia, animos hostium video.* MOD. Pal. 3. *τὸ vestitumque* exterminavit, quod lepide a Modio restitutum est, cum expresse vet. ed. *Neque Romani civis praeter habitum vestitumque et sonum Latinae linguae.* Reliqui duo Pall. 1. et 2. *praeter habitum vestimentumque.* Et ipse Livius 28, 27. et 30, 33. GEBH. *habitum vestitumque* omnes, invito Rhenano, qui *τὸ vestitumque* deleverat invito Livio, ut et Modius sensit. 28, [12, 3.] *Quibus non lex, non mos, non lingua communis: alius habitus, alia vestis.* Et rursus [c. 27, 4.] *Corpora, ora, vestitum, habitum civium agnosco; facta, dicta, consilia, animos hostium video.* 30, [33, 8.] *Quibus non lingua, non mores, non lex, non arma, non vestitus habitusque, non caussa militandi eadem esset.* 37, [54, 22.] *Non enim sonum modo linguae vestitumque et habitum, sed ante omnia mores* etc. Cic. 4. in Verr. [3.] *Eximia vetustate, virginali habitu atque vestitu.* Sueton. Octav. [40.] *Etiam habitum vestitumque pristinum reducere statuit.* J. FR. GRON. Unus tantum meorum Harl. unus etiam Hearnii D. Rhenano favent; reliqui et mei, et Hearnii constanter *habitum vestitumque et sonum*; quod recte viri docti probarunt et inlustrarunt. Ipsa verborum compositio Liviana est, quem in tribus substantivis conjungendis secundo *que*, tertio *et* addere solitum fuisse, vidimus ad 2, 31, 1. et 5, 17, 9. V. etiam hoc cap. §. 13. et 20. Praeterea quod Livius aliique *habitum vestitumque* dixerunt, interdum etiam efferunt *habitum cultumque.* V. Cel. Burm. ad Suet. Caes. 44.

§. 12. *Pestis ac bellua inmanis, qualem fretum quondam*] Scyllam, de qua est in fabulis, intelligit. SIG. Imitatus est Livius locum Cic. 2. Philipp. 27. *Horum paucis diebus nihil erat. Quae Charybdis tam vorax? Charybdim dico? quae si fuit, animal unum fuit.* etc. GEBH. Put. Reg. Men. Voss. *qualis*, id est *quales.* neque enim simplex aut una fuit. J. FR. GRON. *qualis* Flor. *quales* Lovel. 1. 3. 4. 5. Harl. Hearnii N. D. et edd. nonnullae, in aliis earum editum est *quale*, quod etiam praeferunt Ber. Gaertn. et Hearnii L. 1. Hinc deinde Ascens. anno 1513. fecit *qualem*, quod obvium similiter fuit in Lov. 2. Hafn. et Hav.

§. 13. *Si scelus, libidinemque,*

quales fretum quondam, quo ab Sicilia dividit ad perniciem navigantium circumsedisse fabula
13 *runt. At si scelus, libidinemque, et avaritiam* *ipse exercere in socios vestros satis haberet, u* *profundam quidem voraginem tamen patientia no*
14 *expleremus. nunc omnes centuriones militesque* *stros (adeo in promiscuo licentiam atque inpro*
15 *tem esse voluit) Pleminios fecit: omnes rapiunt,* *liant, verberant, vulnerant, occidunt: constup* *matronas, virgines, ingenuos, raptos ex compl*
16 *parentum. Quotidie capitur urbs nostra, quot*

et avaritiam] Submovimus *que* particulam, quam accusativo *libidinemque* quispiam adnexuerat. RHEN. Omnes *scelus libidinemque et avaritiam*. Unde rursus τὸ *que* submoverat Rhenanus. J. FR. GRON. Solus iterum e meis codd. Harl. facit cum Rhenano: solus praeterea Gaertner. ignorat voculam *et*. Ceteri omnes *si scelus, libidinemque, et avaritiam*: quod etiam firmant Hearnii L. 1. et N. Est autem eadem compositio, atque illa, de qua modo §. 11. dictum est. Mox *patientia nostra expleret* Rec. *patientia nostra exploremus* Gaertner.

§. 14. *Pleminios fecit*] V. Gronov. 3. de Pec. Vet. 17. DUK. De hoc usu nominum propriorum vide, quae notavi ad Silii 8, 318.

§. 15. *Constuprant matronas, fiunt in virgines ingenuas raptus ex complexu parentum puerosque*] Hic mire quispiam fuit occupatus in mutandis Livii verbis. Nos veterem et proinde synceram lectionem ex veteri volumine restituimus in hunc modum: *constuprant matronas, virgines, ingenuos raptos ex complexu parentum. Quotidie capitur urbs nostra.* Porro, mutavit, videtur legisse r pro *raptos*. Hinc retexend illi tota oratio. RHEN. P *et stuprant matronas. fi* *virgines incensuros rapt* *complexu parentum*. Oppid rupte sec. *verberant, occi* *vulnerant. constuprant m* *nas, simul et ingenuas v* *nes: vi pueros rapiunt e* *plexu parentum*. Vet. ed, *stuprant matronas, fiunt in* *gines raptus ex complexu* *rentum*. GEBH. *constupran* *tronas, virgines, ingenuo* *ptos* idem Rhenanus, et satis cinne. Prius erat *constup* *matronas, fiunt in virgine* *genuas raptus ex*. Scripti liores, caetera probantes restitutionem Beati, inserunt *matronas, fuit* (sic Put.) vel *fi* vel *fiunt*, vel *fuerint*. J. GRON. Edd. ante Rhenanum sentiunt Ber. et Gaertn. *con* *prant matronas, fuit virg* *incensuos raptos* Flor. *con* *prant matronas, virgines,* *censuros raptos* Voss. nec al Lov. 1. nisi quod *incesuros* le

diripitur; dies noctesque omnia passim mulierum puerorumque, qui rapiuntur atque asportantur, ploratibus sonant. Miretur, qui sciat, quomodo aut 17
nos ad patiendum subficiamus, aut illos, qui faciunt, nondum tantarum injuriarum satietas ceperit. Neque ego exsequi possum, nec vobis operae est audire singula, quae passi sumus. communiter omnia amplectar. Nego domum ullam Locris; nego quem- 18
quam hominem expertem injuriae esse; nego ullum genus sceleris, libidinis, avaritiae superesse, quod in ullo, qui pati potuerit, praetermissum sit. Vix 19

constuprant matronas, fiunt in virgines incensi raptos Lov. 2. *constuprant matronas, furiunt in virgines, ingenuos raptos* Lov. 3. *constuprant matronas, fuint filias, virgines incestant raptas* Lov. 6. *constuprant matronas, fiunt virginum raptus* Hav. Sed emendationem Rhenani probat Lov. 4. neque aliter inde discedit Harl. nisi quod ignoret vocem *virgines*. Paullo ante τὸ *vulnerant* non eſt in Lov. 1. 8. Hearnii N.

§. 16. *Quotidie capitur urbs nostra, quotidie diripitur*] Sollemni librariorum errore *rapitur urbs* eſt in Lov. 5. et Hearnii L. 1. V. ad 6, 23, 5. *carpitur urbs nostra* in Lov. 2. et 3. V. ad 6, 82, 11. Deinde voces *quotidie diripitur* desunt in Lovel. 5. et Hearnii D. Mox *exportantur*, pro *asportantur*, Lov. 5. et Hearnii N.

§. 17. *Miretur, qui sciat*] Antiqua lectio, *Miretur, qui nesciat*. Nec quicquam incommodi habet sermo. RHEN. Antiqua lectio, *Miretur, qui sciat*. non illa, quae eſt recens Beati. J. FR. GRON. *nesciat* soli ex meis Harl. et Rec. solus etiam Hearnii D. Ceteri mei cum Oxonn. L. 1. et N. *sciat*.

Communiter omnia amplectar] Ita omnes codd. mei, et edd. vett. Poſtea Froben. anno 1535. subſtituit *complectar*; quod recentiores servarunt usque ad Jac. Gronov. qui priorem lectionem recte revocavit. *amplectar* enim etiam in Put. eſſe, ex Cl. Salliério didici. Paullo ante *Nec ego exsequi*, pro *Neque*, Lov. 2. contra *neque vobis operae est*, pro *nec vobis*, Lov. 6. Sed v. ad 9, 9, 14.

§. 18. *Sceleris, libidinis, ac avaritiae superesse, quod in eorum ullo, qui pati potuerint*] Scripsimus, *libidinis, avaritiae superesse, quod in ullo, qui pati potuerit*. RHEN. *libidinis ac avaritiae superesse* Voſſ. Lovel. 1. 2. 3. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. quae lectio admitti nequit ob illa, quae supra dicta sunt ad 10, 36, 17. *libidinis, aut avaritiae superesse* Lov. 5. *libidinis, avaritiae esse* Lov. 4. *libidinis, avaritiae superesse*

ratio iniri potest, uter casus civitatis sit detestabil quum hostes bello urbem cepere, an quum exiti
20 *lis tyrannus vi atque armis obpressit. Omnia, q captae urbes patiuntur, passi sumus, et quum r xime patimur, Patres conscripti; omnia, quae c delissimi atque inportunissimi tyranni scelera in pressos cives edunt, Pleminius in nos, liberosque stros, et conjuges, edidit.*

1 XVIII. *Unum est, de quo nominatim et nos q*
r

caeteri Msti cum Rhenano, cui etiam fere omnes in reliqua parte verborum adsentiuntur, nisi quod Ber. servet lectionem, quae ante eum circumferebatur.

§. 19. *Exitialis tyrannus*] Scripsimus *exitiabilis tyrannus*, pro *exitialis*. RHEN. Mog. ed. *exitialis tyrannus*. MOD. Rhenani emendationem probant codd. quibus utor, uno demto Lov. 3. V. ad 27, 23, 4.

§. 20. *Et nunc quam maxime patimur*] Scripsimus *cum maxime*, pro *quam maxime*. Item *et conjuges edidit*, pro *conjugesque edidit*. RHEN. Non moverem, nisi Voss. et omnes Gall. et Pall. unico solum excepto, deleta particula referrent: *passi sumus, et cum maxime patimur*. J. FR. GRON. Conspirant cum his libri Hearnii. alioqui recte dicitur *nunc cum maxime*. Hoc ipso cap. *Quae a vestro praesidio nunc cum maxime patimur*. Ter. Ad. 4, 1, 2. *Nunc cum maxime operis aliquid facere credo*. ubi v. Faërn. et G. Fabric. Pro eo in Cic. de Senect. 11. vulgo editur *nunc quam maxime: Causarum illustrium, quascumque defendi, nunc quam maxime conficio orationes*. Sed non dubito ads tiri Jac. Gronovio, ibi leg *nunc cum maxime*. DUK. supra hoc cap. ad §. 7. Plura empla, ubi particulae *nunc qu maxime* junctae obcurrunt, l davit Livinej. ad Mamert. Pan Maximiano dictum c. 2. Sim ter *tum quum maxime* dici, debimus ad 40, 13, 4. Probar gitur nequeo sententiam Zinz qui in Promuls. Crit. c. 22. om loca, quae Livinejus laudav corrupta existimat, et prior particulam *nunc* τῶν *quum m xime* glossam esse opinatur. A mens fuit Cl. Graevii, qui, li ad Cic. 2. de Off. 7. Zinzerli cum laude meminerit, *nunc* men et *quum maxime* tamqu synonyma recte jungi observ Similiter Gronov. hoc loco p fitetur, fore, ut particulas l non movisset, nisi aliud volu sent codd. scripti. Sane *et qu maxime* superest non tantum omnibus meis Mstis, et Oxor Hearnii, sed etiam antiquiorib edd. siquidem Ascens. demum a no 1513. *et nunc quam maxim* Froben. anno 1535. ex men Beati *et nunc quum maxime* diderint. Gronovio itaque adse sus τὸ *nunc* hic expungendum p to ex auctoritate codd. et vel

ri religio infixa animis cogat, et vos audire, et exsolvere rempublicam vestram religione, si ita vobis videbitur, velimus, Patres conscripti. 2 *Vidimus enim cum quanta ceremonia non vestros solum colatis Deos, sed etiam externos accipiatis.* 3 *Fanum est apud nos Proserpinae, de cujus sanctitate templi credo aliquam famam ad vos pervenisse Pyrrhi bello:* 4 *qui quum, ex Sicilia rediens, Locros classe praeterveheretur, inter alia foeda, quae propter fidem erga vos in civitatem nostram facinora edidit, thesauros*

edd. non vero ubique, quasi nunc τῶν *quum maxime* glossa foret, et Zinserl. voluit. Mox *τὸ cives* deest in Flor. Deinde *conjugesque* servant Voss. Lov. 1. 2. 3. Ber. et Gaertn. Sed Flor. aliique cum Rhenano legunt *et conjuges*. Recte. V. de hac orationis compositione ad §. 11.

§. 1. *Nos queri religio infixa animis cogat*] Put. Reg. Men. *religio infixa animos*. Estne scriptorum mendum? an dictum ut 22, [12, 5.] *Caeterum tacita cura animum incensus*. J. FR. GRON. *animos* etiam Voss. Lov. 1. 2. et Hearnii L. 1. ac N. *animo* Lov. 4. et apud Crevier. codex Victor. Utrum *infixa animos*, ut *incensus animum*, dici possit, vehementer dubito. Potius videtur, lectionem *animos* natam esse ex duplici scriptura *animo* et *animis*, ex qua juncta tandem haec enata est. Eo facit, quod Hav. legat *infixa animis nos cogit*; ubi *nos* datum videtur pro *mos*, quae ultima syllaba est vocis *animos*.

Et exsolvere rempublicam vestram religione] In scripto codice est *solvere*, non *exsolvere*. RHEN. Haud secus Pall. duo, et vet. ed. Sed tert. *et solvere*. Quod cur Rhenanus praeferret, nihil caussae erat. GEBH. *et solvere* in solo inveni Harl. Reliqui *et exsolvere*. Rhenanus tantum cod. scripti lectionem indicavit; vulgatae vero praetulisse, nondum comperi. Mox §. seq. *Audimus enim, cum quanta ceremonia* Lov. 2. *Vidimus, cum quanta ceremonia* Lov. 4. *Vidimus enim tum, quanta ceremonia* Gaertn. Praeterea *non solum vestros* Lovel. 1. 2. 3. Ber. Gaertn. Hav. et edd. Aldo priores. Denique *sed et externos* Lov. 2. et 3.

§. 3. *Fanum est apud nos Proserpinae*] V. Dionys. Halic. in Exc. Peiresc. p. 542. Ceterum *Proserpinae Deae* Lov. 4. At ultima vox ex seqq. nata est.

§. 4. *Quae propter fidem nostram erga vos in civitatem nostram facinora edidit*] Putean. omnesque Gall. et Voss. abigunt prius *nostram*. J. FR. GRON. Praeter Hearnii Oxonn. prius *nostram* nullus meorum, nisi tantum Ber. agnoscit; quin et posterius *nostram* neglexit parter Lov. 4. sed male. Paullo ante *praeveheretur* Gaertn. de quo verbo v. ad 29, 32, 8. uni tamen cod. non credo.

quoque Proserpinae, intactos ad eam diem, sp
vit: atque ita, pecunia in naves inposita, ipse t
5 *est profectus. Quid ergo evenit, Patres conscr*
Classis postero die foedissima tempestate lacer
omnesque naves, quae sacram pecuniam habuer
6 *in litora nostra ejectae sunt. Qua tanta clade*
ctus tandem Deos esse superbissimus rex, pecun
omnem conquisitam in thesauros Proserpinae re
jussit. nec tamen illi umquam postea prosperi q
quam evenit: pulsusque Italia, ignobili atque inh

Ipse terra est profectus] Cl. Jac. Gronovio in Diss. Epist. in Livii loca quaed. Geogr. Epist. 4. p. 31. id displicet, non indicare Livium, quo Pyrrhus profectus sit: hinc ex App. in Exc. Peiresc. p. 553. scribendum censet, *ipse Tarentum est profectus*, vel *provectus*. Ejus emendationem pluribus refellere conatus est Jasith. in Apolog. p. 35. Cui tantum non adsentior; nihil enim ulli codd. mutant: et, si Pyrrhus iisdem navibus, in quas pecuniam sacram inposuit, profectus esset, ut Gronov. credidisse videtur, vacaret hoc loco pronomen *ipse*, quod nunc innuit, alio eum itinere profectum esse.

§. 5. *Quid ergo evenit, Patres conscripti? Classis* etc.] De sacris Proserpinae thesauris a Pyrrho et Pleminio violatis paulo aliter Valer. Max. [1, 1, 21. et ext. 1.] MODIUS.

Quae sacram pecuniam habebant] Pall. tres *habuerunt*. GEBHARD. Omnes et Gall. et Pall. et Voss. *habuerunt*. J. FR. GRONOV. Ita et Flor. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Hav. et Hearnii Oxonn. *habuerant* Lov. 5. *habebant* soli servant Ber. et Gaertn.

§. 6. *Qua tanta clade ed*
tandem Deos esse superbis
agnovit rex, pecuniamqu
nem conquisitam] Infelici
stauratus locus est. Arche
Spirensc sic habet: *Qua t*
clade edoctus tandem Deo
superbissimus rex, pecu
omnem inquisitam in th
ros Proserpinae referri j
Nec erat tempus hic *conqui*
scribere, propterea quod
legatur [c. 19, 7.] *Pecun*
quanta ex thesauris Pro
nae sublata esset, conquir
ne nimis multa passim sunt
vio mutata, dum ex praec
tibus sequentia, aut ex se
tibus vicissim praecedentia
gantur. Quasi vero idem se
eodem modo sit dicendum.
NAN. Pal. 1. et 2. continent
antiqua ed. *Qua tanta cla*
doctus tandem Deos esse s
bissimus agnovit rex, pe
am omnem conquisitam.
tra Rhenanus et Pal. 3. *Qua*
ta clade edoctus tandem
esse superbissimus rex, p
niam omnem inquisitam in
sauros Proserpinae referri
sit. Vulgatum *conquisitam*
vius infra c. 21, 4. iterat. Gl
Lectionem, quae vulgo ante
nanum in editis exstabat, ser

sta morte, temere nocte ingressus Argos, obcubuit. Haec quum audisset legatus vester, tribunique mili- 7
tum, et mille alia, quae non augendae religionis caussa, sed praesentis Deae numine saepe comperta nobis majoribusque nostris, referebantur; ausi sunt 8
nihilominus sacrilegas admovere manus intactis illis thesauris, et nefanda praeda se ipsos ac domos contaminare suas et milites vestros. quibus, per, vos, 9
fidem vestram, Patres conscripti, priusquam eorum scelus expietis, neque in Italia, neque in Africa quid-

Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Neque dissentiunt Lov. 4. et Branc. Latinii, nisi quod ambo alio ordine *superbissimus rex agnovit* praeferant, et prior etiam legat *inquisitam*. Contra lectionem Rhenani servant Harl. et Hearnii D. Neque aliter Flor. nisi quod servet *conquisitam*. Idque verius est. De hac voce v. ad c. 35, 10.

Prospere quidquam evenit] Omnes Gall. et Voss. *prosperi*. J. FR. GRON. Ita et Flor. aliique mei, praeter Harl. et Gaertn. qui *prospere* servant. sed *prosperi* etiam est in Hearnii Oxonn. V. Gronov. infra ad 32, 37, 5. Mox *agros*, pro *Argos*, transpositis literis, Lov. 1. 3. 4. et Gaertn. sollemni scribarum errore. V. Gronov. ad Sen. Hippol. 1057. ad Oedip. 486. Nic. Heinsium ad Ovid. 14. Met. 476. et Cel. Burm. ad Virg. 2. Aen. 95.

§. 7. *Comperta nobis majoribusque nostris, referebantur*] Ed. Mog. *referebamus*. MOD. Ita omnes edd. usque ad Aldum, et cum illis Ber. ac Gaertn. Praeter ea paullo ante *praesenti Deae numini* Flor. Voss. Lov. 5. et Hav. *praesenti Deae numine* Lov. 2. 3. Deinde §. seq. *nefanda se ipsos praeda* Voss. Lov. 1. 2. 5. Ber. Gaertn. et Hav.

§. 9. *Quibus, per vos fidemque vestram, Patres conscripti, priusquam eorum scelus expietis, neque in Italia, neque in Africa quidquam rei gesseritis*] *quibus nihil rei gesseritis* intelligitur. Sed in illo *per vos fidemque vestram* nisi intelligamus verbum aliquod, ut *oramus*, *admonemus*, aut quid simile, non video, quid sensus ex hoc loco elici queat. GLAR. Monet, ne militibus sacrilegis utantur in bello, priusquam scelere expiati sint. Nihil autem vitii hic locus continet, contra quam quidam existimant. SIG. Glareano et Sigonio hic veniam damus, quorum alter frustra dubitat, alter temere pronunciat. Primo valde velim: *per vos fidem vestram*. Ut apud Curtium [5, 8, 16.] *Per ego vos decora majorum*. et [4, 14, 24.] *Per ego vos Deos patrios*. Sed, de hac formula quae curiose observavimus, alibi commodius repetemus. Deinde Put. Reg. Men. tres Florent. *P. conscripti priusquam eo gesseritis*. Buslid. *P. C. priusquam*

quam rei gesseritis; ne, quod piaculum comm runt, non suo solum sanguine, sed etiam pub clade luant. Quamquam ne nunc quidem, Pa conscripti, aut in ducibus, aut in militibus ves cessat ira Deae. Aliquoties jam inter se signis c latis concucurrerunt. dux alterius partis Pleminius,

ego gesseritis. Voss. *P. C. priusque eo go gesseritis.* Omnia media desunt in ullo lacunae vestigio. Quid dicam? nisi Victorinum Feltrensem, aut ex hac nota correctorem ea excogitasse, cui in mentem veniebat, expiari manus pretio licere in quantacumque culpa, et

Omne nefas omnemque mali
purgamina caussam
Tollere.

Nam meliores illis fuisse codices verisimile non est. Sed erant, qui aliter sentirent, qui dicerent nimium faciles, *tristia crimina piaculis aboleri* credentes. Qualem si finxit hunc Livius legatum, modestius equidem poterant, et minori veterum membranarum contemtu, *quibus per, vos, fidem vestram, Patres conscripti, ne quam rem gesseritis; ne, quod piaculum commiserunt, non suo solum sanguine, sed etiam publica clade luant.* Illius *priusquam* prima syllaba ex repetitione ultimae vocis praecedentis est: *ptinequam*, quum nescirent, quid sibi vellet, fecerunt *priusquam.* Quot erunt tamen, quibus ita curandum esse Livium persuadebo? Vel duo, vel nemo. Facile tamen, credo, illis, qui Puteanicum codicem tractarunt, qui possunt aestimare, quanta illi reverentia debeatur, unde constat omnia prope, quae nunc habentur, scripta exemplaria, serius citius, ex ipso aut apographis ejus profecta esse. J. FR. GRON. Conjectu Gronovii haud dubie proba viri docti, qui haec verba e lius emendatione, sublata ta distinctione post pronomen citarunt. Ego ἐπέχω, quod que copulam *que* a libris scri abesse, neque auctorem vulg scripturae in linguam Lati peccasse (in emendata *plus* gantiae esse, non nego) ani verto. DUK. Omnes mei cons ter *per vos fidemque vestram,* vulgo editur; nisi quod Lov. praeferat *quibus parvos et fid vestram.* quae lectionis vari fiduciam dat, ut Gronovii co eturam veram credam, ac leg dum putem *quibus per, vos, dem vestram*, ejecta copula quam, in primis in hac Livi operis parte, librarii saepiss vel addiderunt, vel omiseru ut observat Cl. Jac. Gronov. D sert. epist. ad Livii loca qua Geogr. ep. 2. p. 15. Genus quendi pluribus inlustravi *ad* lii 1, 658. et 5, 82. praesertim tem bene multa hic notara Fr. Gronov. in priori ed. quae in sequentibus edd. om hoc animo, ut alibi eadem co modius repeteret: quod qu postea praestitum non memi rim, digna esse judicavi, q in hac etiam editione conspi rentur: verum quia longio sunt, quam ut commode ver Livii hoc loco subjici possint, ultimum tomum et appendie Livianam rejeci. Ceterum *pr nomen vos* non est casus rect

terius duo tribuni militum erant: non acrius cum Karthaginiensibus, quam inter se ipsi, ferro dimicaverunt. 11 *praebuissentque occasionem furore suo Locros recipiendi Hannibali, ni adcitus ab nobis Scipio intervenisset.* 12 *At, Hercule, milites contactos sacrilegio furor agitat: in ducibus ipsis puniendis nullum*

pendens ex verbo *gesseritis*, quemadmodum illa omnia in similibus constructionibus capiebat Cl. Cortius ad Sall. Jug. 14, 25. sed potius casus quartus, pendens ex omisso verbo *precor*, *obtestor*, vel simili. Id patet ex ejusmodi locutionibus numero singulari conceptis, *per, te, quod fecimus una nefas, ades; per, te, regna, da veniam*, et similibus, quae in restituta Gronovii nota ex Quinctil. Lucan. et Stat. laudantur. Numquam autem ex probato scriptore produci poterit locus, ubi, exempli caussa, obcurrit *per, tu, quod fecimus una, nefas, ades; per, tu, regna, da veniam.* In verbis sequentibus *P. C. priusquam cogo gesseritis*, reliquis omissis, Lov. 1. *P. C. priusquam rei gesseritis* Lov. 4. *P. C. priusquam congesseritis* Lov. 5 *patres con. pacata erant omnia priusquam ea gesserint* Hav. *patres prius pro gesseritis* Hearnii L. 1. Solum Victoria. cod. omnia, quae vulgo exstant, verba nobis integra exhibere, in ceteris autem suis nihil fere eorum exstare, auctor est Cl. Crevier. se tamen Gronovio ea recidenti adsentiri non posse, quia multae lacunae in optimo Put. obcurrunt, maxime autem, ut ad c. 9. monuit, in hoc et seq. libro. Ego vero, quid sequar, haereo. Video equidem, Gronov. sententiam probare laudatum a Locrensium legatis Pyrrhi exemplum, qui licet pecuniam omnem, quam rapuerat, conquisitam in thesauros Proserpinae reponi jusserit, non tamen illi umquam postea prosperi quidquam evenit. Ei igitur convenire, ut moneant, non milites expiandos esse, antequam eorum opera utantur; sed numquam per eos rem gerendam esse. Fateor etiam, ut Gronov. existimavit, facile librarios ita verba formare potuisse, ut praecipiant, antea milites expiandos esse, quam iis quidquam rei geratur. Verum, quum illa in hunc sensum interpolarent, vix ipsis in mentem venire potuisse existimo, ut *Italiae* et *Africae* meminissent. Suspendo itaque judicium, et rem arbitrio lectoris permitto. Praeterea *ne quod piaculum* Gronov. edidit anno 1665. quum ante semper vulgatum fuisset *ne quod piaculi.* Et id superest in Flor. Lov. 1. 3. 4. Ber. Gaertn. et Hav.

§. 10. *Signis conlatis concurrunt*] Cantabrig. Voss. Gud. *concurrerunt.* Put. et Men. plane *concucurrerunt.* Lolio victitamus, si id non recipimus. JAC. GRON. *concurrerunt* Lov. quinque, Ber. Rec. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. N. et edd. antt. primus enim Curio *concurrunt* edidit. *concucurrerunt*, quod Gron. ex Put. laudat, se fugisse monet Crevier. De eo v. ad 1, 12, 8.

Quam inter se ipsi, ferro dimicaverunt] In hunc ordinem verba digessit Jac. Gronov. concinentibus omnibus meis, prae-

Deae numen adparuit? Immo ibi praesens max
13 *fuit. Virgis caesi tribuni ab legato sunt. Lege*
deinde insidiis tribunorum interceptus, praeterqu
quod toto corpore laceratus, naso quoque auribus
14 *decisis, exsanguis est relictus: recreatus deinde le*

ter unum Gaertn. qui, ut olim edebatur, *ipsi inter se* exhibet. Mox §. seq. *nisi adcitus*, pro *ni*, Flor. Lov. 4. 5. Harl. et Hav. V. ad 23, 1, 8.

§. 12. *Milites contactos sacrilegio furor agitat*] *contractos* Voss. Lov. 1. et Flor. a m. 1. *contractatos* Lov. 5. et Hav. Male. V. ad 2, 5, 2. et 6, 28, 6. Deinde *sacrilegio furoris* Lov. 1. et Hav. *sacrilegio furor is* Lov. 2. et 5. Praeterea *exagitat* Harl.

§. 14. *Recreatus deinde legatus ex vulneribus*] Illum *legatum* hic libenter relegarim. Sufficit praecedenti membro appellatum esse. J. FR. GRON. Eam vocem in Victor. non adparere, auctor est Crevier. Eamdem etiam ex contextu, sola Gronovii conjectura nisus, ejecit Clericus. Mihi tam audaci esse non licet. Mox *in vincla* Flor. V. ad 3, 56, 4.

Dein verberibus adfectos, servilibusque omnibus suppliciis trucidatos cruciando occidit] Juxta fidem manuscripti codicis reposuimus: *dein verberatos, servilibusque omnibus suppliciis cruciando occidit.* Ego tamen malim *servilibus omnibus suppliciis* sine *que*, nisi quis velit legere *cruciatos*. RHEN. Vet. lib. *cruciatos.* ut prolege Manil. [5.] *Vinculis ac verberibus atque omni supplicio excruciatum necavit.* SIG. Quae *servilia supplicia* a Livio appellantur, indagandum. Fustibus caedi, liberorum poena erat, ut notat Marcellus l. 10. D. de Poen. inqui *Ex quibus causis liber fust verberatur, ex iis servus fla lis caeditur.* Sic Callistratus l §. 1. D. eod. inquit: *Non om fustibus caedi solent, se dumtaxat, qui liberi sunt.* (modo autem milites fuste aliq do usque ad mortem caedere videre licet apud Polybium l 6, [35.] et hinc gravius est f gatio supplicium, quam flag tio: in reliquis vero non Nam flagella, nudatis corpori cuti admovebantur, fustes au vestitis inferebantur; et in gellatione sanguis eliciebatur fustigatione vero nequaquam *Si quis aliquem*, de Pace te da l. 2. Feud. tit. 27. Sic m rem poenam arbitratus est Ac sius flagellorum, quam fus l. 7. D. de Poenis. quod etiam tuit Paulus l. 4. D. de Ince ruin. et naufr. Ob id Hora 1. Sat. 3. *horribile flagellum* cavit, inquiens:

Nec scutica dignum horr
li sectere flagello.

Et Virgilius *sanguineum* dix Aen. [703.]

Quam cum sanguineo se
tur Bellona flagello.

Et Juven. Sat. 6.

— — Hic frangit ferulas,
bet ille flagellis.

Et in sacra scriptura Eccles 28. *Flagelli plaga livorem fa* Servile itaque supplicium flagellatio, quod etiam ex sa paginis convincitur. Nam 1

tus ex vulneribus, tribunos militum in vincula conjectos, dein verberatos, servilibusque omnibus suppliciis cruciatos trucidando occidit; mortuos deinde prohibuit sepeliri. Has Dea poenas a templi sui spoliatoribus habet: nec ante desinet omnibus eos agita-

Apost. 22. legimus de D. Paulo. Sic enim, quum tribunus jussisset ipsum flagellis caedi, eum affatus est: *Sic hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare?* quo audito, solutus a vinculis est. Quod etiam innuere videtur Cic. pro Rabir. [perduell. reo 4.] *Porcia lex virgas ab omnium civium Romanorum corpore amovit: hic misericors flagella retulit.* Quasi dicat, virgae, quibus liberi homines Rom. caedi solebant, a lege Porcia inhibitae sunt: at hic, dum misericordiam profitetur, flagella, hoc est, servile supplicium, retulit. Multis autem modis servi flagellabantur. Erant enim flagella *Mastiges* dicta, ex restibus compacta, quibus aurigae utebantur in incitandis et impellendis equis ad cursum. Martial. 14, [55]

Proficies nihil, hoc caedas licet usque flagello.

Parabantur quoque flagella ex loris, seu corrigiis coriaceis, quibus male affici servile erat. quod testatus est Terent. in Ad. [2, 1, 27.] inquiens: *Nam si molestus pergis esse, jam intro arripiere, atque ibi usque ad necem operiere loris. S. Loris liber?* Ulpianus l. 1. §. 33. D. ad SCtum Silan. scribit, impuberem servum habena caedi, vel ferula. Hoc genus flagelli innuere voluisse Callistratum Jurisconsultum in l. 7. D. de Poenis, vocantem *vincula*, existimant non contemnendi nominis doctores, dum inquit, *vinculorum verberationem poenam esse.* Non enim probant Accursii eo in loco explicationem, dicentis, vinculorum poenam esse verberari fustibus. Plagae, quae infligebantur hujusmodi vinculis, seu funiculis, acerbiores, quam quae simplicibus coriis fiebant. Nam habebant etiam in extremitatibus eorum glandes ferreas et globos plumbeos, vel etiam hamos, ut magis percussa caro laceraretur. Hinc flagella hujusmodi *scorpiones* appellabantur, quod, sicuti scorpiones caudarum aculeo maxime laedunt, ita apicibus et extremitatibus flagellorum additis appendicibus cutis verberatorum misere laniaretur. Horum autem inventum Cretum fuisse, ex Plinio 7, 56. scripsit vir doctissimus et Jurisconsultus celeberrimus, cujus nomen lubens omitto reverentiae gratia; illius enim scriptis me multum debere fateor: sed *tormenti* vox eum fefellit. Eo enim in loco describens Plinius rerum diversarum inventores aït: *Et in tormentis scorpionem Cretas, catapultas Syros, Phoenices balistam et fundam.* ubi de bellicis instrumentis, quae *tormenta* appellantur, verba facere Plinium, luce meridiana clarius dignoscitur. Ex dictis patet, cur Graeca voce servi criminosi *μαστιγίας* et *στιγματίας* sint appellati, a verberibus scilicet et flagellis, quae nomina contumeliosa sunt. Legimus apud Xiphilinum, Dionis epitomistam, in Aug. haec: *Stigmatias quidam non modo non prodidit dominum, a quo notis fuerat compunctus, sed etiam ad eum servandum promptissi-*

re furiis, quam reposita sacra pecunia in thes
16 *fuerit. Majores quondam nostri, gravi Croton*
um bello, quia extra urbem templum est, tran
re in urbem eam pecuniam voluerunt. noctu a
ex delubro vox est, abstinerent manus: Dea
17 templa defensuram. *Quia movendi inde thesa*
incussa erat religio, muro circumdare templun
luerunt. ad aliquantum jam altitudinis exc

mus fuit. Sic et servus hujusmodi Latinis *verbero* eadem de causa dictus. Et Cic. 2. Offic. [7.] dixit *Barbarus*, *stigmatias*. Ita et qui mancipia caedunt, *stigmatiae* et *stigones* dicti, sicuti, qui caeduntur, *mastigiae*, et flagella ipsa *mastiges*, ut recte adnotavit Cael. Rhodig. 25, 24. Impiissimi Judaei, ut Jesum Christum, salvatorem nostrum, regemque coeli et terrae, ignominia afficerent, inter caetera tormenta flagellis quoque eum ceciderunt, servili cruciatu insontem afficientes. MARC. DONAT. Pal. 3. *dein verberatos, servilibusque omnibus suppliciis cruciandos occidit.* Pal. 1. et vet. ed. *dein verberibus affectos, servilibusque omnibus suppliciis trucidatos cruciando occidit.* sec. *dein verberibus affectos, servilibusque omnibus suppliciis trucidatos trucidendo occidit.* GEBHARD. *servilibusque omnibus suppliciis trucidatos cruciando occidit* Put. Reg. Men. Pal. optimi Flor. Voss. Barberinus. Itaque legebatur ante Rhenanum, qui *trucidatos* expunxit. Accessit deinde Sigonius, et, ne nihil ageret, ingessit *suppliciis cruciatos occidit.* Unus ex Pal. *suppliciis trucidatos trucidando occidit.* Nos, levi mendo sublato, sic adjuvamus veterem scripturam: *servilibusque omnibus suppliciis cruciatos trucidando oc-*

cidit. Significat non tortos s[...] sed omni saevitiae genere, [...] pati corpus humanum potest[...] catis artubus discerptos ta[...] mortem invenisse. Liv. 21 [...] 9.] *Sed haec patienda c[...] potius, quam trucidari co[...] nostra.* In nobili fragment[...] Cicerone, quod M. Senec[...] bis servavit [Suasor. 6.] *V[...] tollentes prae lacrimis o[...] homines intueri trucidat[...] membra poterant.* Valer.[...] 9, 2. *L. Caesaris consula[...] censorii corpus ignobili sa[...] trucidando.* Rhenano tame[...] betur *verberatos*, quod cu[...] unt antiquissimi codices. J.[...] GRON. *verberatos* Flor. Re[...] mei, et Hearnii L. 1. ac N.[...] *beribus adfectos.* Deinde *sup[...] cliis trucidatos cruciando o[...] dit* Lov. 2. 3. 5. Ber. et Hav. [...] *pliciis trucidatos occidit* Lo[...] 4. *suppliciis cruciandos oc[...]* Harl. *suppliciis cruciatos cr[...] ando occidit* Lov. 1. *suppli[...] cruciatos trucidandos oc[...]* Gaertn. quomodo, si unica [...] ra mutata legamus *trucidan[...]* refinxit Gronovius. *trucida[...]* autem *occidere* est species p[...] logiae, de qua dixi ad Silii 9, [...] et 11, 198. V. etiam ad Livii 10, 3. *cruciatos occidere* inlu[...] Cortius ad Sall. Jug. 26, 3. A [...] gata lectione, quae est in om[...] bus scriptis, et vett. edd. r[...] di, necesse non judicat Crev[...]

erant moenia; quum subito conlapsa ruina sunt. Sed et nunc, et saepe alias Dea suam sedem, suum- 18
que templum aut tutata est, aut a violatoribus gravia piacula exegit. nostras injurias nec potest, nec possit alius ulcisci, quam vos, Patres conscripti. Ad 19
vos vestramque fidem supplices confugimus. nihil nostra interest, utrum sub illo legato, sub illo praesidio Locros esse sinatis, an irato Hannibali et Poe-

§. 16. *Quia extra urbem templum est, transferre in urbem*] Dionys. Hal. in Exc. Peiresc. p. 542. ἐν τῇ πόλει. Hoc non potest conciliari cum Livio, nisi ἐν de loco propinquo, ut saepe solet, dictum credamus: quod mihi non probabile videtur. DUK. *deferre* Rec.

Nocte audita ex delubro vox est] Put. *noctu*. J. FR. GRON. Similiter Flor. V. ad 1, 23, 4. et Cel. Burm. ad Phaedri 3, 10, 20. Praeterea τὸ *est* exsulat a Flor. Voss. Lov. 1. 5. et Hav.

§. 17. *Ad aliquantum jam altitudinis excitata erant moenia*] Put. Men. Cantabrig. Voss. Gud. constanter ignorant praepositionem *ad*; et videndum, an non desideretur. Similia enim sunt 25, 35, 4. *Hostium tantum auctas copias*. 28, 13, 10. *Aliquantum aucti Romanis animi*. 31, 24, 14. *Aliquantum evectus in medios hostes*. 22, 47, 7. *Aliquantum prominente acie*. 25, 11, 9. *Quod aliquantum opinione ejus celerius creverat*. 1, 25, 8. *Jam aliquantum spatii aufugerat*. Adde notas ad 37, 57, 12. Interim scio 42, 15, 5. *Dextra pars labe terrae in aliquantum altitudinis diruta erat*. JAC. GRON. Praepositio etiam deest in Flor. Lov. 1. 2. 3. 5. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Sed facio cum Crevierio, qui eam retinendam censuit. Sane ea hic excidisse videtur ob similitudinem priorum literarum in voce sequenti. Paullo ante *religio incussa erat*, alio ordine, Flor. Lov. 4. et Harl. Tum *muro circumdari*, pro *circumdare*, Flor. Lov. 2. 3. 5. et Hav. In seqq: *conlata ruina*, pro *conlapsa*, Voss. et Lov. 1.

§. 18. *Et nunc, et saepe alias Dea suam sedem*] *et nunc, et tunc, et saepe alias* Lov. 4. Ber. Gaertn. et edd. ante Aldum. Praeterea *suas sedes* Lov. 5. et Hearnii L. 1.

§. 19. *Nihil nostra interest, utrum sub illo praesidio Locros esse sinatis*] Ita ediderunt Gronovii, eosque secuti Doujatius et Clericus; quod tamen in prima J. Fr. Gronovii ed. tantum operarum errore accidit. Edd. principes exhibent *sub illo legato, sub illo praesidio*; mox secutae varie peccarunt, donec Aldus priorem lectionem revocaret, quam etiam servant Voss. Lov. quinque, Harl. Ber. Rec. Gaertn. et Hav. Neque aliter in Put. esse, Cl. Sallier. monuit. *sub illo legatos praesidio* legit Flor. a m. 1. *sub illo legato praesidii* a m. 2. Recte igitur primam lectionem Hearne et Crevierius revocarunt. Nam non de praesidio magis, quam de legato, omnium

nis ad supplicium dedatis. Non postulamus, ut ... templo nobis, ut de absente, ut indicta caussa cr... tis. Veniat, coram ipse audiat, ipse diluat. ... quidquam sceleris, quod homo in homines edere ... est, in nos praetermisit; non recusamus, quin et omnia eadem iterum, si pati possumus, patian... et ille omni divino humanoque liberetur scelere.

1 XIX. Haec quum ab legatis dicta essent, q... sissetque ab iis Q. Fabius, detulissentne eas qu... las ad P. Scipionem; responderunt, *missos leg... esse, sed eum belli adparatu occupatum esse: ... Africam aut jam trajecisse, aut intra paucos*

malorum auctore, in praecedentibus questi sunt Locrenses: nisi enim milites illo volente Locrenses vexarent, facile eos in officio continuisset. Ut autem hic *legatum* et *praesidium*, ita mox *Hannibalem* et *Poenos* memorat. Deinde *sub illo legato, sub illo praesidio* eadem forma orationis, qua *sine carmine ullo, sine carminum imitandorum actu* supra 7, 2, 4. ubi plura dixi. V. etiam ad 38, 18, 12. Ceterum *nihil nunc interest* Voss. Lov. 1. 3. 5. et Hav. *nihil nostra interest, Patres conscripti* Lov. 2. et Harl. Paullo ante *Ad vos igitur vestramque fidem* Hav.

Ut extemplo nobis de absente indicta caussa credatis] Inseruimus duobus locis particulam *ut*: *ut de absente, ut indicta causa*. RHEN. Consentiunt Flor. Voss. Lov. 1. et Harl. nisi quod tres priores, pro *ut indicta*, legant *vindicta*. Vocula autem addita *ut* secundo loco deest in Hearnii L. 1. ultimo in ejusdem N.

§. 1. *Detulissentne eas querelas ad P. Scipionem*] Pal. 3 ... *tulissent eas querellas ad consulem Scipionem*. Perp... Mox idem cod. *se tum bell... paratu occupatum esse*. Gl...

Et in Africam aut jam tr... cisse, aut post paucos dies ... jecturum] Pro *post paucos* ... scripsimus *intra paucos* ... RHEN. *post paucos dies* Be... Gaertn. *inter paucos dies* ... 3. V. ad 5, 27, 2. *intra dies* ... *cos* Hav. *intra paucos dies* ... qui codd. Praeterea cop... non exstat in Flor. Voss. Lo... 2. 3. 5. et Hav.

§. 2. *Et, legati gratia q... ta esset apud imperatorem, ... pertos esse*] *Et legati grati... quanta esset* Voss. Lov. 1. 3. Ber. a m. 1. Gaertn. et edd. ... te Aldinam: quod fere dictu... se potest, ut supra 23, 10, 3. ... *postulare ut sibi dedatur*, e... milia plura apud alios. Sed ... gato stant potiores; quod se... Mox voces *cognita caussa* ... *bunos* desunt in Flor. Voss. et ... vel. 1. Cujus erroris orig...

trajecturum. Et, legati gratia quanta esset apud 2
imperatorem, expertos esse: quum, inter eum et tribunos cognita caussa, tribunos in vincula conjecerit; legatum aeque sontem, aut magis etiam, in ea potestate reliquerit. Jussis excedere e templo legatis, 3
non Pleminius modo, sed etiam Scipio, principum orationibus lacerari. ante omnes Q. Fabius, natum eum ad conrumpendam disciplinam militarem, arguere. *Sic et in Hispania plus prope per seditionem* 4
militum, quam bello, amissum. externo et regio more et indulgere licentiae militum, et saevire in eos. Sententiam deinde aeque trucem orationi adjecit.

repetitio vocis *tribunos*; de quo v. ad 9, 11, 11. *inter eum disceptarent, et tribunos in vincula* legit Lov. 5. *inter eum et tribunos orta contentione tribunos in vincula* Hav.

§. 3. *Jussis excedere ex templo legatis*] Scripsimus *e templo*, pro *ex templo*. RHEN. *ex templo* omnes mei, nisi quod tota praepositio omittatur in Flor. Verum, Livium verbis cum praepositione *ex* compositis eamdem praepositionem in regimine addere solitum fuisse, infra videbimus ad 37, 30, 9. Cum Rhenano itaque malo *e templo*, ut ita in optimo Flor. praepositio intercepta sit a vocis praecedentis litera ultima. V. ad 8, 4, 12. Mox *lacerati* Lov. 1. 3. et Rec. *laceratur* Lov. 3. Male. V. ad 1, 50, 5.

Natum eum ad conrumpendam disciplinam militarem] Accusativum *eum* delevimus. RHEN. Ita solus Pal. 3. Reliqui libb. *natum eum ad corrumpendam*. GEBH. Omnes Gall. duo Pall. Voss. *natum eum ad corr.* J. FR. GRON. Pronomen omittit solus Harl. Ceteri cum Hearnii Oxonn. id agnoscunt.

§. 4. *Plus prope seditione militum, quam bello, amissum*] Reposuimus *per seditionem militum*. RHEN. Ed. Mog. *plus prope seditione militum*. MOD. Pal. 1. *plus propter seditionem militum, quam bello, amissum*. vet. ed. *plus prope seditione*. GEBH. *plus prope seditione* Gaertn. *plus prope seditionem* Voss. et Ber. *plus propter seditionem* Flor. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. Et sane aut ita legendum, aut ut Rhenanus voluit. Diversam enim hanc constructionem eadem periodo Livius de industria captasse videtur *per* vel *propter seditionem* et *quam bello*. V. ad 38, 39, 10.

Sententiam deinde aeque trucem] Sustulimus *aeque*. RHEN. Ed. Mog. inserit: *Sententiam deinde aeque trucem*. MOD. Pal. 3. stat ab hac lectione *Sententiam deinde trucem*. Reliqui duo Pall. et vet. ed. *Sententiam deinde aeque trucem*. Amat hanc parti-

5 *Pleminium legatum vinctum Romam deportari re, et ex vinculis caussam dicere: ac, si vera f quae Locrenses quererentur, in carcere necari,*
6 *que ejus publicari. P. Scipionem, quod de p cia decessisset injussu senatus, revocari: agique tribunis plebis, ut de imperio ejus abrogando f ad populum. Locrensibus coram senatum resp re, Quas injurias sibi factas quererentur, eas senatum, neque populum Romanum factas*

eulam Livius. Supra: *Legatum aeque sontem et magis etiam.* GEBH. Scripti *deinde aeque trucem.* J. FR. GRON. Vocem *aeque* omittunt Harl. et Hearnii D. Reliqui constanter agnoscunt. Vicissim vero *deinde* exsulat a Ber.

§. 5. *Quae Locrenses quererentur*] In scripto codice est *fererent.* Cogitandum, an scribendum sit *assererent.* RHEN. Pal. 3. *dicerent.* Spirense volumen *fererent.* unde Rhenanus *assererent.* Vulgatam tuetur lectionem ipse Livius c. 20, 3. *Quae in se nefarie facta Locrenses quererentur.* quod et mox repetit. GEBH. Codici suo minus emendato nimium tribuit Rhenanus, ex ejus vestigiis *assererent* emendans. Omnes enim nostri vulgatum tuentur, excepto solo Harl. qui legit *fererentur.* Sed praeterea *asserere* pro adfirmare ab optimi aevi scriptoribus non usurpari, dudum docuerunt Cellarius aliique, frustra dissentientibus Olao et Andrea Borrichiis. Contra *queri aliquid* apud Livium frequens est. ut 2, 55, 10. *Queruntur injurias suas.* 4, 16, 5. *Querique indignam necem Maelii non destiterant.* 5, 36, 8. *Legati prius mitterentur, questum injurias.* 10, 24, 8. *Decius senatus injuriam querebatur.* 31, 49, 8. *Non id animis praeceperant,* q *est.* (* v. Burm. ad Petron. p. 573.) Ita et *conqueri:* 1 6. *Conquesta injuriam* j *ciarum.* ubi vide. Alios s ter locutos esse, etiam tyro notum est.

§. 6. *P. Scipionem, qu provincia decessisset*] Supp mus *decesserit:* nam arche habet *decessit;* mendose. R Nostri *decessisset.* J. FR. G In solo etiam Harl. *decessit* quo Rhenanus conjicit *dece* ut ita librarius, quum *de* scriptum fuisset, additam n neglexerit, de quo v. ad 4 11. Verum alii omnes m Oxonn. Hearnii constanter d *sisset.* Similiter turbat Rh ad 27, 10, 1. Praeterea *pr sulem Scipionem* Harl. et l nii D. Male. V. ad 28, 16,

Quas injurias sibi facta rerentur, eas neque sena neque populum Romanum ctas velle] Delevimus prom *eas.* RHEN. Ed. Mog. *eas n senatum.* MOD. Iidem o *quererentur, eas neque.* O haec invito Rhenano. J. GRON. Solus Harl. Rhenan sentitur. Ceteri mei, omne Oxonn. Hearnii τὸ *eas* vindi

Viros bonos, sociosque, et amicos eos adpellari: li- 7
beros, conjuges, quaeque alia erepta essent, restitui:
pecuniam, quanta ex thesauris Proserpinae sublata
esset, conquiri, duplamque pecuniam in thesauros
reponi: et sacrum piaculare fieri, ita ut prius ad 8
collegium pontificum referretur, quod sacri thesauri
moti, violati essent, quae piacula, quibus Diis, qui-
bus hostiis, fieri placeret. Milites, qui Locris essent, 9
omnes in Siciliam transportari: quatuor cohortes so-

Tam *quas sibi injurias* Voss. Lov. quinque, Ber. Gaertn. Hav. et edd. antt. usque ad Froben. anni 1535. Hinc *Romanum* deest in Flor. Voss. Lovel. quinque, Gaertn. et Hav. Deinde *velle factas* Lov. 1. 2. 3. Ber. Gaertn. et eaedem edd. In praecedentibus *responderi* Flor. a m. 2. et Lov. 3. ac 4.

§. 7. *Duplamque pecuniam in thesauris reponi*] Pall. 2. et 3. *in thesauros*. Sic c. 18, 6. *Pecuniam omnem conquisitam in thesauros Proserpinae referri jussit*. Sed vulgata lectio defenditur ibidem: *Nec ante desinet omnibus eos agitare furiis, quam reposita sacra pecunia in thesauris fuerit*. c. 21, 4. *In thesauris reposuerunt*. Ideoque censeo etiam perperam haberi in Pall. 31, 13, 1. *Pecuniaque ex bonis noxiorum in thesauros reposita*. Melius vulgo *in thesauris*. GEBH. Put. duo Pall. et meliores alii *duplamque pecuniam in thesauros reponi*. ut et 31, 13, 1. Pal. et Barber. *Pecuniaque ex bonis noxiorum in thesauros reposita*. J. FR. GRON. Hoc recipiendum est propter auctoritatem MSS. alterum tamen non minus rectum est, sive pro *rursus ponere*, ut hic, sive pro simplici *ponere* dicatur. c. 18, 15. *Quam reposita sacra pecunia in thesauris fuerit*. c. 21, 4. *Pecuniam in thesauris reposuerunt*. 26, 15, 9. *Fulvius acceptas literas quum in gremio reposuisset*. DUK. Similiter *inponere in caput*, et *in capite*. V. ad 1, 18, 8. Ceterum *in thensauros* Flor. sed litera *n* deinde expuncta est. V. ad 6, 14, 11. (* 39, 50, 3.) *in thesauros* etiam Rec. et pauci alii.

§. 8. *Et sacrum piaculare fieri, ita*] Has quinque voces hic temere insertas, quod infra sequatur [c. 21, 4.] *Ac piaculare sacrum fecerunt*, nos dispunximus. Est enim etiam sine istis incolumis sententia. RHEN. Eaedem voces aberant etiam ab Harl. quas tamen, quum in omnibus aliis restant, minime resecandas puto: vix etiam sine istis incolumis sententia esse potest, contra quam Rhenanus putabat.

Moti, aperti, violatique essent] Scripsimus *aperti, violati essent*. RHEN. Gall. et Pall. omnes cum Vossiano: *thesauri moti, violati essent*. sine τῷ *aperti*, sine copulativa. J. FR. GRON. *moti, aperti, violatique essent* Ber. *moti, aperti, violati essent* Harl. Gaertn. et Lov. 4. *moti, violati essent* reliqui mei, et omnes Hearnii Oxonn.

ciorum Latini nominis in praesidium Locros (
10 *ci.* Perrogari eo die sententiae, accensis studii
11 Scipione et adversus Scipionem, non potuere.
ter Pleminii facinus Locrensiumque cladem, i
etiam imperatoris non Romanus modo, sed m
12 litaris quidem cultus jactabatur: *cum pallio cre*
que inambulare in gymnasio, libellis eum palae
que operam dare: aeque segniter molliterque c
13 *tem totam Syracusarum amoenitate frui: Hart*
nem atque Hannibalem excidisse de memoria:

§. 9. *Milites, qui Locris essent*] Optimus *quiqui Locris essent.* J. FR. GRON. V. ad 27, 28, 2. Omnes nostri vulgatum servant. Auctor etiam est Cl. Crevierius, prius *qui* in Put. virgulis transversis transfixum esse: *quiqui* tamen forsitan verum esse existimat. Mox *omnes* deest in Hearnii L. 1. *quatuor* autem in Harl. et Hearnii D.

§. 10. *Et adversus Scipionem*] Hae tres dictiones praeter auctoritatem scripti codicis sunt infultae. Nam quanto magis principum orationibus lacerabatur Scipio, tanto magis aliorum studia sunt in illum accensa. Hoc vult dicere Livius. RHEN. Illas voces nos et in omnibus vidimus nostris, et ut fortasse abesse posse vincat argumentum Rhenani, tamen minime abolendas esse pervincit. Pronus error librarii, qui omisit ob repetitum nomen *Scipionis.* Sed et, si sequentia inspicias, otiosas non esse apparebit. Connectunt enim praecedentibus, quae mox narrat praeter Pleminianum facinus obtrectatores in eo fuisse criminatos: quae deletis illis minus commode interjiciuntur inter mentionem studiorum pro Scipione et sententiam Metelli. hujus enim praefatio continet ea, qu
gerunt benevoli et studio
pionis. J. FR. GRON. 4. O
p. 389. Unus iterum Ha
cum cod. Rhenani. Reliq
nes voces illas exhibent,
neque a suis abesse Hearn
nuit.

§. 12. *Cum pallio crepid*
V. Casaub. ad Annal. eccl
ronii Exercit. 9, 2. Brisso
Select. ex jure civ. Anti
Q. Fabium Scipioni hac r
diam conciliare dicit. Liv
universum obtrectatoribu
pionis, non soli Fabio, tribu
bellos accipio commentari
losophicos, quales secum
re solitos philosophos i
ciano legimus, vel ad alia
liberalia pertinentes. Ne
genus studiorum ea temp
apud Romanos in magno h
erat. Quod dicit *cum palli*
lustrat Gronov. 4. Obs. 2
vius 24, 10, 10. Virg. 6. Aen
DUK. De locutione *cum*
crepidisque v. etiam Gron
Livii 3, 47, 1. et quae nota
4, 19, 2.

Libellis etiam eum p
straeque] Delevimus acc
vum *eum.* RHEN. Olim *li*

citum omnem licentia conruptum, qualis Sucrone in Hispania fuerit, qualis nunc Locris, sociis magis, quam hosti, metuendum.

XX. Haec quamquam partim vera, partim mix- 1
ta, eoque similia veris jactabantur, vicit tamen Q.
Metelli sententia: qui, de ceteris Maximo adsensus,
de Scipionis caussa dissensit. *Qui enim convenire,* 2
quem modo civitas juvenem admodum recuperandae
Hispaniae delegerit ducem, quem, recepta ab hosti-
bus Hispania, ad inponendum Punico bello finem

etiam eum. Delevit pronomen Rhenanus. At debuit particulam delere. Sic enim Gall. et Pall. omnes, Vossianusque *libellis eum palaestraeque.* Sed et scribendum *inambulantem.* V. 4. Observ. 25. J. FR. GRON. Unus Ber. ostentat lectionem, quae vulgo ante Rhenanum exstitit; nullus id, quod Rhenano placuit. at omnes alii *libellis eum palaestraeque:* quod jam recte Crevierius recepit. Mox *segniter, molliter,* pro *molliterque,* Flor. Lov. 2. 3. 4. et Harl.

§. 18. *Qualis Sucrone in Hispania* etc. *metuendus*] l. 28, [24. et seqq.] SIG. Liber optimus: *exercitum omnem licentia corruptum, qualis Sucrone* (sic omnes etiam alii Gall.) *in Hispania fuerit, qualis nunc Locris, sociis magis, quam hosti, metuendum.* J. FR. GRON. Gruterus ediderat *Sucroni;* pro quo *Sucrone* in Mstis Gall. esse Gronovius hic monet. Sed nec aliter omnes mei cum edd. prioribus. Contra *metuendus* omnes Msti, quos consului.

§. 1. *Qui, de ceteris maxime adsensus*] Legendum est *Maximo assensus.* Intelligit Q. Fabium Maximum. RHEN. Pal. 1. *adsensit, de Scipionis caussa dissensit.* sec. *maxime assensus.* tert. et vet. ed. *qui de ceteris maximo assensu de Scipionis caussa dissensit.* Omnes vitiose. GEBH. *maxime assensus* Hav. *maxime assensit* Lov. 3. *maximo assensu* Voss. Lov. 4. Harl. Ber. et Gaertn. *maximo ascensu* Lov. 1. *maximo consensu* Lov. 2. *qui de maximis assensit* Rec. Sed recte Rhenanus *qui de ceteris Maximo adsensus.* Paullo ante *jactabantur, in certamen venit Q. Metelli sententia* Lov. 5. *tamen vicit,* trajectis vocibus, Flor.

§. 2. *Unum recuperandae Hispaniae delegerit: ducemque recepta ab hostibus Hispania*] Hanc periodum totam aliter distinximus, transposita clausula in suum locum reducta, hoc modo: *Qui enim convenire, quem modo civitas juvenem admodum, unum recuperandae Hispaniae delegerit ducem: quem, recepta ab hostibus Hispania, ad imponendum Punico bello finem creaverit consulem: spe destinaverit, Hannibalem ex Italia retracturum, Africam subacturum, eum repente tam-*

creaverit consulem, spe destinaverit. Hannibalem
3 *Italia detracturum, Africam subacturum, eum*
pente, tamquam Q. Pleminium, indicta caussa
pe damnatum, ex provincia revocari? quum ea,
in se nefarie facta Locrenses quererentur, ne p
sen

quam Q. Pleminium, indicta caussa, prope damnatum ex provincia revocari? Porro neminem hic offendat, quod scripsimus *retracturum*, (sic enim est in codice scripto) quum infra alio loco legatur *ex Italia detracturum*. Neque enim, ut ante monuimus, iisdem semper vocabulis utitur Livius. RHEN. Vitiose Pal. 1. oggerit *unum recuperandae Hispaniae delegaverit ducem*. GEBH. Optimi *delegarit*, et nesciunt τὸ *unum*. Non temere. Infra de Pleminio [c. 22, 10.] *Delegatum in Tullianum.* 39, [28, 7.] *Et cum eo consule belli partem, quamcumque mihi delegavit, gessi.* Suet. Tib. [16.] *Data rursus potestas tribunicia in quinquennium: delegatus pacandae Germaniae status.* Ibidemque [c. 63.] *Quum interim manente officii titulo etiam delegaret plurima.* Sed sic forsan commodius foret: *cui modo civitas, juveni admodum, recuperandae Hispaniae delegarit ducatum.* J. FR. GRON. Si modo credimus, Livium voce *ducatus*, quae nondum in ullo optimae aetatis scriptore inventa est, usum fuisse. Borrichius quidem in Cogitat. de ling. Lat. Vossio, qui eam ad posteriora tempora rejecerat, Manilium 5, 363. opponit, sed frustratur lectores. Nam ibi in Scaligeri et Huetii edd. est *dicatum*, pro quo *ducatum* conjicit, nec tamen se in Manilio quidquam mutare profitetur Scaliger. Sed miror, summum Gronov. maluisse ad hanc conject confugere, quam a scripti in una voce *delegarit* rece quum *cui* et *juveni* conjici non dubitasset eos in duabu serere. In Sueton. Galb. 10 dem quidam MSti perperam bent *in munitione oppidi,* *sedem bello delegarat*, pr *legerat*. DUK. *juvenem a dum recuperandae Hispa delegerit ducem* Lov. 3. et *juvenem admodum recupe dae Hispaniae delegarit du* reliqui: quam lectionem ideo te non probavit Gronov. credebat, Latinos non dicer *legare aliquem alicui rei*, *delegare aliquid alicui*, ve *aliquem*, ut probant loca, Gronov. partim hic, parti 28, 42, 15. contulit: quo ult loco etiam quaedam notavi. terdum tamen priori locuti scriptores usos esse, docuit Burm. ad Suet. Tib. 16. Sir ter neque ipsam Gronovii co cturam veram existimo. Vo nim *ducatus* apud auctorem dem Epit. Liv. (* l. 96.) et p terea Sueton. Justin. et cet ejusdem aetatis scriptores ob rit, ut docent viri docti ad stin. 9, 6, 8. verum apud Liv vel alios ejusdem aevi nonc observata est, ut etiam Cl. kerus monuit. Servandum tur puto *delegerit*; contra cem *unum*, in qua omitt da plerique consentiunt, pungendam esse. *delegarit* Crevier. non adspernabat

sente quidem Scipione facta dicerent, neque aliud, quam patientia, aut pudor, quod legato pepercisset, insimulari possit? Sibi placere, M. Pomponium prae- 4 torem, cui Sicilia provincia sorte evenisset, triduo proximo in provinciam proficisci: consules decem legatos, quos iis videretur, ex senatu legere, quos cum

vulgata tamen lectio ei potior videbatur.

Hannibalem ex Italia retracturum, Africam subacturum] *detracturum* restitue, quod immutavit Rhenan. Ita vero loquitur paulo post [c. 26, 6.] *Quod ad Annibalem detrahendum ex Italia se transire vulgaverat.* Et Cicero de provinciis [8.] *At hi non modo illum inimicum ex Gallia sententiis suis non detrahebant.* SIG. Pal. 1. et vet. ed. *spe destinaverit Africam subacturum, Annibalem ex Italia detracturum.* Caeterum Pall. duo reliqui *retracturum*, quod et Rhenano placuerat, recte dissentiente Sigonio. Utitur Liv. hujus lib. c. 26. Confer l. 30, 20. et 30. GEBH. Flor. 2, 2, 12. *Praesidia Poenorum Agrigento, Drepanis, Panormo, Eryce, Lilybaeo detraxit.* DUK. Ordinem verborum Rhenanus ad verba proxima inmutavit. Antea enim edebatur *Africam subacturum, Hannibalem ex Italia detracturum.* Et hac serie voces exstant in Flor. Lovel. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. et Hav. sed voces *Africam subacturum* ignorat Lovel. 4. Praeterea *retracturum* Harl. cui favere videtur locus infra 30, 20, 2. *Vetando supplementum et pecuniam mitti jam pridem retrahebant.* Verum ibi optimi habent *trahebant.* Reliqui *detracturum*, quod recte probarunt viri docti. Supra 3, 23, 4. *Fames postremo inde detraxit hostem.* 28, 41, 5. *Ab Drepanis atque Eryce detraxisse Hamilcarem.* 30, 20, 9. *Ex diutina possessione Italiae est detractus.* c. 30, 14. *Me sextum decimum jam annum haerentem in possessione Italiae detraxisti.* Solent autem *detrahere* et *retrahere* commutari. V. Periz. ad Valer. Max. 3, 2, 19. Et ita omnia verba cum iisdem voculis composita. V. ad 9, 10, 6. *Tò eum*, quod sequitur, non est in Flor. Voss. Lov. 1. 3. et Hav.

§. 4. *M. Pomponium praetorem, cui Sicilia provincia sorte evenisset*] Put. et Voss. *sorti venisset.* Plautus Casina [2, 7, 4.] *Qui sic mortuus equidem tamen sorti sum victus.* J. FR. GRON. Justinus 13, 4. *Ptolemaeo Aegyptus et Africae Arabiaeque pars sorte venit.* Hoc ibi Graevius recte tuetur adversus eos, qui emendabant *evenit.* DUK. *sorti evenisset* Ber. et Gaertn. *sorte venisset* Lov. 5. et Hav. *sorti venisset* Flor. et Lovel. 1. 2. ac 3. *sorti* etiam Hearnii L. 1. De eo v. ad 28, 45, 11. et 4, 37, 6. De τῷ *venit* v. ad 7, 6, 8. 8, 37, 3. 9, 12, 1. et aliis locis. Ceterum Pomponii praenomen *M.* deest in Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. *provincia* in Lovel. 2. Deinde *praetorem R.* legit Lov. 1. Mox *biduo proximo* Lov. 5. *triduo p'mo*, sive *primo*, Gaertn.

Tribunos plebis, atque aedilem. cum eo concilio praetorem

praetore mitterent, et duos tribunos plebei,
5 *aedilem. cum eo consilio praetorem cognosce*
ea, quae Locrenses facta quererentur, jussu au
luntate P. Scipionis facta essent, ut eum de pr
6 *cia decedere juberent. Si P. Scipio jam in Afr*
trajecisset, tribuni plebis atque aedilis cum du
legatis, quos maxime praetor idoneos censuisse
Africam proficiscerentur: tribuni atque aedilis,
7 *reducerent inde Scipionem: legati, qui exercitui*
essent, donec novus imperator ad eum exercitum

cognoscere] Put. Men. Voss. *tribunos plebei atque aedilem. cum eo consilio.* J. FR. GRON. *tribunos plebei* etiam Flor. V. ad 2, 33, 2. Ita *plebei scitum* infra emendatur ad 35, 40, 5. Deinde, *cum eo consilio* legendum esse, monet etiam Gronov. ad 44, 2, 5. Atque ita non tantum exhibent omnes scripti, sed et edd. ante Modium. Insuper *cognoscere praetorem* Voss. Lov. 1. 2. 3. Ber. Gaertn. Hav. et edd. ante Froben. anni 1535.

§. 5. *De provincia decedere juberent*] *discedere* Ber. a m. 1. et Gaertn. Saepius hae voces in Mstis commutantur. V. ad 2, 31, 11. Sollemnis autem est locutio *decedere de provincia.* Infra 41, 17, 3. *Decedenti de provincia exercitum secum deportare liceret.* 42, 8, 8. *Consulem de provincia decedere, quum deditos in sedem suam Ligures restituisset.* V. ad 4, 29, 5. Paullo ante *jussu ac voluntate,* pro *aut voluntate,* Voss. Lov. 1. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. ac N. et editi ante Aldum. V. ad 21, 53, 3. Mox §. seq. *maxime idoneos praetor censuisset* Flor. Lov. 4. et Harl.

§. 8. *Ut in exercitu Scipio maneret*] Vet. lib. *ad exerc* genus dicendi usitatum es de imperatore loquimur; cum de militibus. SIG. Pal *de exercitu S. m.* correct inde, ut habetur in Pal. *cum exercitu S. m.* Mih displicet, quod continetur 3. reperitque in suo libro nius: *ut ad exercitum S maneret.* GEBH. Ut Sig Pet. Reg. unus Pal. *ut ad exercitum Scipio maneret.* Pet. melior, Men. vitiose, men veram significent, *ut ercitum.* J. FR. GRON. *ut ercitu* Lov. 2. Ber. et Hav. *exercitu* Voss. a m. 1. (*ut exercitu* inter versus a m. scriptum est) et Lov. 1. S ter etiam Flor. a m. 1. in deinde *ad exercitum* emen quod servant reliqui, et frequens est. Supra 3, 29, 3. *susque ad exercitum man* 9, 2. *Relicto ad exercitum lega, Romam est profectu* 9, 9. *Absens Marcellus c creatus, quum ad exercitu set.* In hac locutione *ad* u tur pro *apud,* de quo v. 7, 4. Paullo ante *Sin Pom us,* omisso praenomine, Lovel. 1. 2. 3. Hav. Gaert Hearnii N. *Si M. Pomp*

nisset. Sin M. Pomponius et decem legati compe- 8
rissent, neque jussu, neque voluntate P. Scipionis ea
facta esse, ut ad exercitum Scipio maneret, bellum-
que, ut proposuisset, gereret. Hoc facto senatus- 9
consulto, cum tribunis plebis actum est, ut com-
pararent inter se, aut sorte legerent, qui duo cum
praetore ac legatis irent. Ad collegium pontificum 10
relatum de expiandis, quae Locris in templo Pro-
serpinae tacta, violata, elataque inde essent. Tribu- 11
ni plebis cum praetore et decem legatis profecti

Flor. et Lov. 4. *S. Pomponius* Lov. 5.

§. 9. *Cum tribunis plebis actum est, ut compararent inter se, aut sorte legerent*] Emendavimus *aut compararent inter se.* subauditur *ut.* RHEN. Ab Andrea usque legebatur *ut compararent.* Rhenanus fecit *aut:* hoc est, stigmati literam addit. Put. Reg. Pet. Men. Vossianus: *ut compararent, qui duo cum praetore.* Quod mihi Crotone sanius videtur, et quinque ista verba adjecisse homines suo judicio plus satis doctos, quod crebro apud Livium ista conjungi viderent. Sed non est necessarium. V. infra ad 42, 4, 2. et 1. Observ. 10. J. FR. GRON. *ut*, non *aut*, quod Rhenanus alteri substituit, constanter superest in meis, et Hearnii N. In Flor. tamen tantum est a *m.* 2. *aut* a m. 1. Deinde quinque voces *inter se aut sorte legerent* non adparent in Flor. Lov. 1. Hav. et Hearnii N. Id placere posse fatetur Crevier. si *comparare* sic absolute poni probetur eodem sensu, quo *comparare inter se.* Verum ejus locutionis unum vel alterum exemplum jam laudavit Gronov. ad Liv. d. l. Ceterum *factum*, pro *actum*, Flor. Voss. Lov. 1. 5. et Hav. Sed *f* huic voci in initio adcrevit ex similitudine ultimae literae vocis praecedentis.

§. 10. *Ad collegium pontificum relatum de expiandis*] Put. Reg. Men. Voss. *Ad concilium pontificum.* Tum omnes Gall. Voss. *relatum et de expiandis.* J. FR. GRON. *ad consilium pontificum* Lov. 2. et 3. *ad concilium pontificum* Flor. Lov. 1. et Hav. Id utrum pro vero haberi debeat, se non decernere, fatetur Crevier. Meus eo inclinat animus, ut ex librariorum aberratione natum credam. Tum *relatum et de expiandis* Flor. Voss. Lov. 1. 2. Ber. a m. 2. et Hav. *relatum est de expiandis* Flor. a manu altera, Lov. 5. et Hearnii L. 1.

Tacta, violata, elataque inde essent] *tacta violataque inde essent* Flor. Voss. Lov. 1. 2. et Hav. *facta violataque inde essent* Lov. 3. *tacta violataque essent inde* Lov. 5. *tacta ac violata elataque inde essent* Rec. *tacta ac violata elataque indetenter* Harl. Gutherius 1. de vet. jur. Pont. 33. laudat *tacta elataque*, sine media voce; et addit, male forte

M. Claudius Marcellus et M. Cincius Alimentus: iis aedilis plebis datus, quem, si aut in Sicilia praetori dicto audiens non esset Scipio, aut jam in Africam trajecisset, prendere tribuni juberent, ac jure sacrosanctae potestatis reducerent. Prius Locros ire, quam Messanam, consilium erat.

vulgatam lectionem in Livio habere *capta*. Verum omnes, quas vidi, edd. in receptam lectionem conspirant, nisi quod Paris. anni 1573. praeferat itidem *tacta elataque*, sed operarum culpa.

§. 11. *M. Cincius Alimentus*] Alibi *Alimentius*, quod magis placet, scriptum reperio. SABELL. *Alimentus*, ut supra. SIG. V. ad 21, 38, 3.

Iisque aedilis plebis datus est, quem, si aut in Sicilia praetori dicto audiens non esset] Pal. 3. *praetoris edicto audiens*. Malo vulgatum. Sic Pall. 1. ac 3. l. 22, 25, 13. *Magistroque equitum, quod contra dictum suum pugnasset, rationem diceret reddendam*, non *edictum*. GEBH. Omnes *Alimentus aedilis plebis datus*, recisis *iisque* et *est*. Conjunctionem et verbum abundare puto: nam τὸ *iis* abscondit vocis praecedentis ultima syllaba. Scripsisse Livius videtur: *et M. Cincius Alimentus: iis aedilis plebis datus, quem, si aut in Sicilia praetori dicto audiens non esset Scipio*. Nisi forte *Alimentus: aedilis plebei additus*. Optimi quoque *praetori*, non *praetoris*. et magis Latinum est. 4, [26, 9.] *Placere, consules senatui dicto audientes esse*. 5, [3, 8.] *Ne plebs nobis dicto audiens atque obediens sit*. 37, [51, 5.] *Et dicto audiens esse pontifici flamen jussus*. 38, [46, 14.] *Modo certe consules Graeciam atque Asiam volebant: tamen perseverantibus vobis Ligures provinciam decernere dicto audientes fuerunt*. 40, [42, 10.] *Dicto esse audientem pontifici duumvirum juberent*. et alibi. Coelius ad Ciceronem [8. ad fam. 4.] *Omnes oportere senatui dicto audientes esse*. J. FR. GRON. *Alimentus: aedilis plebis datum est* veterrimae edd. Postea Ascens. 1513. vocem *iisque* interposuit. Verum et *iisque* et *est* non adparent in scriptis meis; praeterquam quod verbum *est* supersit in Ber. a m. 1. et Gaertn. Deinde *praetori dicto audiens* etiam Flor. Supra 1, 41, 6. *Interim Serv. Tullio jubere populum dicto audientem esse*. V. insuper Manut. ad l. l. Cic. Lambin. ad Nep. Datam. 2. (ubi male Keuchen. *regis dicto audiens* praefert) et Schott. ac Gebh. ad Nepot. Lysandr. 1. Adde, quae notantur ad Liv. 8, 4, 2. et Syllog. epist. Cel. Burm. tom. 3. p. 153.

Aut jam in Africam trajecisset, comprehendere tribuni juberent] Vet. lib. *prehendere*. Quae vox propria hujus facti et solennis est. Capitonis verba haec sunt. *Cum moribus majorum tribuni plebis prehensionem haberent, vocationem non haberent, posse igitur eos venire, et prehendi se jubere*. Item Varro: *Prehensionem tribuni plebis habent*. Haec ex Gellii 13, 12. SIG. Pall. tres *prendere*: quod verbum restitui Livio, quia

XXI. Ceterum duplex fama est, quod ad Plemi- 1
nium adtinet. alii, auditis, quae Romae acta essent, in exsilium Neapolim euntem forte in Q. Metellum, unum ex legatis, incidisse, et ab eo Rhegium vi retractum tradunt: alii, ab ipso Scipione legatum 2
cum triginta nobilissimis equitum missum, qui Q.

proprie tali facto aptatur, ut ex Gellio monuit Sigonius. GEBH. Put. *trajecisset*, *et prendere*. Ceteri quoque Gall. et Pall. omnes cum Voss. omissa tamen copula, *prendere*. Simplex etiam, quam compositum, mavult Sigonius. Optimum tamen monstrare puto *trajecisset*, *adprehendere tribuni juberent*. J. FR. GRON. Magis credo, in eo *et* temere repetitum ex fine praecedentis vocis. Sigonius recte notat de usu τοῦ *prendere*. Liv. 2, 29. 8, 33. et saepe alibi. *Adprehendere* quis dixerit in hac re, quaerendum. DUK. *prehendere* Lovel. 1. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hearnii L. 1. ac N. *prendere* Flor. Voss. Lov. 2. 3. et alii. V. ad 2, 29, 4. Illud autem *et* in optimo Put. ex ultimis literis vocis praecedentis natum esse, Cl. Dukero adsentior. V. infra ad 39, 18, 8. Praeterea *transisset*, pro *trajecisset*, Harl. Alibi etiam haec verba commutantur. V. ad 30, 28, 1.

§. 1. *In exsilium Neapolim euntem*] Cur Metellus non concedendum putaverit Pleminio, quod licebat civibus Romanis, ut exsilii caussa solum vertendo poenam subterfugerent, exponit Heraldus 1. de rer. judicat. auctorit. 13, 4. Neapolim inter urbes fuisse, in quibus exsulibus Romanis esse licebat, e Polyb. 6, 12. docet Sigon. 2. de Ant. jur. Ital. 14. DUK. *Neapolim errantem* Hearnii D. Paullo ante *quod ad Pleminium adtineat*, pro *adtinet*, Flor. Lov. quinque, Ber. Gaertn. et Hav.

Et ab eo Rhegium vi retractum: alii, ab ipso Scipione] Addunt Pall. tres *vi retractum tradunt*. GEBH. Omnes Gall. et Pall. *et ab eo Regium vi retractum tradunt: alii ab ipso Scipione*. J. FR. GRON. Verbum *tradunt* servant etiam Flor. Voss. Lov. quinque, Harl. Gaertn. Rec. Hav. aliique, cum Hearnii Oxonn. Insuper *retentum*, pro *retractum*, Rec. Praeterea *regio jure tractum*, perperam confusis literarum ductibus, junctisque, quae erant disjungenda, Voss. Lov. 1. 2. 3. a m. 2. (*regio vi tractum* erat in eodem a m. 1. *Regium vi tractum* in margine pro varia lectione) et Gaertner. *regum retractum* Lov. 5. *Rhegium jure tractum* Harl. *Rhegium retractum* edd. Rom. anni 1472. et Parm.

§. 2. *Missum, qui Q. Pleminium in catenas, et c. a. seditionis principes, conjicerent*] Vet. lib. *missum*, *Q. Pleminium in catenas, et eum eo seditionis principes conjectos*. SIG. Ita quoque Rec. et Hearnii L. 1. nisi quod posterior *P. Levinum*, pro *Q. Pleminium*, legat. At optimi meorum vulgatum vindicant. Puto igitur, Sigonii lectionem librariis deberi: primo enim excidisse pronomen *qui*, interceptum a proximo praenomi-

Pleminium in catenas, et cum eo seditionis princi-
3 pes, conjicerent. Ii omnes, seu ante Scipionis, seu tum praetoris jussu, traditi in custodiam Rhegi-
4 nis. Praetor legatique Locros profecti primam, sicuti mandatum erat, religionis curam habuere. omnem enim sacram pecuniam, quaeque apud Pleminium, quaeque apud milites erat, conquisitam, cum ea quam ipsi secum adtulerant, in thesauris

ne Q. quum autem ita sensus in reliquis non esset, audaculum o- pem laturum *conjicerent* mutasse in *conjectos*, qui melius dedisset *conjecisse*. Id ita esse ex meis codd. disco. Licet enim omnes reliqui *conjicerent*, vel *conicerent*, vel *coïcerent* legant, attamen τὸ *qui* similiter omittitur in Lov. 3. Harl. et Gaertn. contra praenomen Q. in Flor. Lov. 5. et Hav. In his alterum ab altero elisum esse puto.

§. 3. *Traditi in custodiam Rheginis sunt*] Put. Reg. Men. Voss. *traditi in custodiam Rheginis*, absque verbo. J. FR. GRON. Verbum *est* soli tantum ex meis agnoscunt Harl. et Rec. reliqui ignorant. Praeterea *in custodiam regionis*, omissa etiam voce *traditi*, Voss. et Lov. 1. *in custodiam Rheginus* Gaertn. *in custodiam dati regionis* Lov. 2. *in custodiam Regium missi* Lov. 5. et Ber. a manu 2. erasa penitus priori scriptura. *in custodiam missi* Hav. *traditi in custodiam*, sequenti voce neglecta, Lov. 3.

§. 4. *Primam, sicuti mandatum erat, religionis curam habuere*] Vet. lib. *primum*. probo; sequitur enim, *tum vocatos in concionem*. SIG. Ab Sigonio est *primum*. Restitue ex omnibus nostris *primam*. et v. 1. Obs. 7. J. FR. GRON. *primum* est in Lovel. 4. Harl. et Gaertn. Ceteri mei cum Hearnii L. 1. et D. *primam*, quod recte Gronov. adversus Sigonium tuetur. V. ad 34, 14, 6. Mox *quaeque apud Pleminium* desunt in Flor. Voss. Lov. 1. 2. 5. et Hav. sed culpa scribarum; quibus fraudi fuit repetitio vocis *quaeque*. V. ad 9, 11, 11.

§. 5. *Tum vocatos ad concionem milites*] Antiqua lectio *in concionem*. RHEN. Omnes *ad concionem*, nolente Rhenano. J. FR. GRON. Quin utroque modo recte proferri possit, *vocare in*, vel *ad concionem*, nemo dubitat. De priori locutione v. Gronov. ad 24, 28, 1. de posteriori vide, quae notantur ad 5, 47, 7. Caussam itaque non habuit Rhenanus, cur unius, ejusque non optimi, cod. auctoritate editam lectionem mutaret. Certe ab illa, quam Gronov. restituit, stant omnes mei cum Hearnii L. 1. et N.

Quod suum non esset] Nihil horum in Put. Men. Reg. Voss. Videtur scripsisse Livius: *si quis miles aut in urbe restitisset, aut non suum extulisset*. J. FR. GRON. Eadem verba desunt etiam in Flor. Lovel. 1. 5. Hav. et Hearnii N. In uno tantum e suis, nempe Victor. superesse, Cl. Gre-

reposuerunt, ac piaculare sacrum fecerunt. tum vo- 5 catos ad concionem milites praetor signa extra urbem efferre jubet, castraque in campo locat, cum gravi edicto, *Si quis miles aut in urbe restitisset, aut secum extulisset, quod suum non esset. Locrensibus se permittere, ut, quod sui quisque cognosset, prehenderet. si quid non compareret, repeteret. Ante omnia, libera corpora placere sine mora* 6

vierius monuit; et tamen, quin Liviana essent, non dubitabat. An itaque exciderunt propter similitudinem inter vocem *esset*, et ultimas literas vocis *extulisset*? Harlej. legit *aut extulisset, quod suum non est.*

Quod suum quisque cognosceret, prehenderet] Meliores, *quod sui* (hoc omnes habent Gall. et Voss.) *quisque cognosset, prenderet.* Sic et Livium alibi correximus. Cicero pro L. Manil. [14.] *Vos, Quirites, hoc ipso in loco saepe cognostis.* 2. in Verr. [8.] *Sed de his Dionis incommodis pro hospitio, quod sibi cum eo esset, cognosse.* Plautus Curcul. [4, 2, 18.] *Quibus sui nihil est, nisi lingua una, qui abjurant, si quid creditum est.* Cic. 1. de Offic. [31.] *Quae contemplantes expendere oportebit, quid quisque habeat sui.* J. FR. GRON. *quod sui* etiam Flor. Voss. Ber. Hav. et alii: quod genus Livio amatum multis se locis ei ex Mstis restituisse, monuit Gronov. ad 32, 37, 5. Ita *quod inpensae* supra est 2, 18, 11. *quod cibi* 3, 23, 3. *quod praesidii* 5, 44, 1. et 44, 20, 5. *quod militum* 24, 40, 5. ubi quaedam etiam vide. *quod auri* 26, 14, 8. *quod muri* 32, 1, 10. et 42, 63, 6. *quod levis armaturae* 32, 5, 9. *quod vini cibique* 41, 4, 4. *quod supplementi* 43, 12, 2. Alia v. ad d. l. 32, 37, 5. Deinde *cognosset* iterum Flor. quod se etiam in Pal. princ. invenisse, testatur Gebhard. ad 9, 34, 26. neque aliter Reg. et optimi quique apud Crevier. V. ad 21, 3, 2. Denique *prenderet* Flor. Lov. quinque, et apud Gebh. d. loco Pall. tres. V. ad 2, 29, 4.

Si quid non compareret, repeteret. Ante omnia] Nihil mutat hic Pal. 3. Sed pr. *non compareret unde ante omnia.* GEBH. Non est in Put. Reg. Men. Voss. duobus Pall. verbum *repeteret:* sed in caeteris *unde*, in uno ex Pall. *unum*, Put. *compararet-undeante.* Scribe, *si quid non compareret, vindicaret.* id est, judicio peteret. Librarius, quum ab dimidia parte prioris verbi *compareret* festinante oculo et manu transiisset ad posteriorem partem dimidiam verbi *vindicaret*, animadversum errorem corrigere noluit, ne litura deformaretur liber, omissam tamen partem priorem posterioris vocis ibi statim subjecit *VINDIC.* quod cum non caperet, qui illum secutus est, *VNDE* substituit. J. FR. GRON. *compararet unde. ante omnia* Flor. *compareret unā* Hav. *compareret un* Lov. 1. Gronovius pr. ed. not. conjecerat, ex vestigiis Put. scribendum com-

Locrensibus restitui. non levi defuncturum po
7 *qui non restituisset.* Locrensium deinde concio
habuit, atque, *iis libertatem legesque suas popu*
Romanum senatumque restituere, dixit. *Si qui*
minium aliumve quem accusare vellet, Rhegium s
8 *queretur. Si de P. Scipione publice queri vellent,*
quae Locris nefarie in Deos hominesque facta es
jussu aut voluntate P. Scipionis facta esse, legatos
9 *terent Messanam; ibi se cum consilio cogniturum.*
crenses praetori legatisque, et senatui ac po
Romano gratias egere: *se ad Pleminium accu*
10 *dum ituros. Scipionem, quamquam parum inju*
civitatis suae doluerit, eum esse virum, quem a

pareret, repetundum. Ante omnia. Crevier. qui *repeteret* in Victor. invenit, id servandum putabat.

§. 6. *Libera corpora placere sine omni mora Locrensibus restitui*] Delevimus dictionem *omni*. RHEN. Pal. 1. *Ante omnia libera placere res sine omni mora Locrensibus restitui.* GEBH. *Ante omnia libera placere sine mora Locrensibus restitui* Flor. *Ante omnia libera pace res sine omni* (Voss. *ulla*) *mora Locrensibus restitui* Lov. 1. 2. Voss. Hafn. et Hav. *Placere ante omnia libera pace sine omni mora Locrensibus restitui* Lov. 5. *sine omni mora* etiam Hearnii L. 1. et N. cum duobus meorum Ber. et Gaertn. Sed duo posteriores insuper ignorant τὸ *Locrensibus.*

§. 7. *Si quis Pleminium aliumve accusare vellet*] Scripsimus, *Si qui Pleminium aliumve quem ac. vel.* Est *Si qui* pro *Si quis*. RHEN. Pal. 1. et vet. ed. *Si quis Pleminium al*
ve accusare vellent. GEB
qui Pleminium etiam Flo
Voss. V. etiam supra ad 3,
et ad 6, 32, 5. Deinde *aliu*
aliumve accusare Flor. Ga
et Voss. In posteriori tamen
τῷ *aliumve* subjecit librari
tas, quibus vocem illam d
dam indicavit.

Rhegium sequeretur] Vet
Rhegium se sequeretur. u
[43, 6.] *Chalcidem se sequ*
serunt. SIG. Ita et omnes
mei non tantum, praeter Lo
qui *se* omisit, et Harl. qui
loco *que* exhibet, sed et o
editi usque ad Froben. qui
1535. pronomen illud perp
expunxit. Infra 38, 2, 8. S
sequerentur. Interceptum a
est a prima syllaba vocis seq
tis. Ejusdem erroris exempl
ad 7, 36, 10. 8, 10, 11. 39, 4
et Cel. Burm. ad Suet. Tib
Contra additum id esse a li
riis, quod vox sequens ab ca
laba incipiat, vidimus ad 21, 2

cum sibi, quam inimicum, malint esse. pro certo
se habere, neque jussu, neque voluntate P. Scipio-
nis tot tam nefanda commissa: aut Pleminio nimi-
um, aut sibi parum creditum. Natura insitum qui- 11
busdam esse, ut magis peccari nolint, quam satis
animi ad vindicanda peccata habeant. Et praetori
et consilio haud mediocre onus demtum erat de
Scipione cognoscendi. Pleminium, et ad duo et 12
triginta homines cum eo damnaverunt, atque in
catenis Romam miserunt: ipsi ad Scipionem pro- 13
fecti sunt, ut ea quoque, quae vulgata sermonibus
erant de cultu ac desidia imperatoris solutaque mi-
litiae disciplina, comperta oculis perferrent Romam.

§. 9. *Praetori, legatisque, et senatui ac populo Romano gratias egere*] Pall. duo *praetori et* (tert. *ac*) *senatui populoque Romano gratias egerunt.* GEBH. Put. et Gall. *egerunt.* J. FR. GRON. *gratias agere* Lov. 5. et Gaertn. *gratias egerunt* Harl. et Lov. 4.

§. 10. *Quem amicum sibi, quam inimicum, mallent esse*] Scripsimus *quam inimicum malint esse.* RHEN. *mallent* tamen Flor. Voss. Lov. 1. 2. 5. Ber. Gaertn. et Hav.

Tot tam nefanda commissa: aut Pleminio nimium] Vet. lib. *tot tamque nefanda.* SIG. Scripti et vett. edd. *tot tam nefanda*, non *tot tamque*, ut Sigonius. J. FR. GRON. Cum Gronov. insuper faciunt Flor. Voss. Lov. quinque, Harl. Ber. a m. 1. Gaertn. Hav. aliique. V. ad 25, 37, 13. Deinde *sed haud Pleminio* Voss. *sed quia Pleminio* Harl. *sed aut Pleminio* Flor. Lov. 2. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii Oxonn. omnesque editi usque ad Gronov. qui voculam *sed* ex contextu ejecit. Id si Mstis jubentibus factum, non intercedo. Saepe enim librarii voculam hanc connectendae orationi invito Livio obtruserunt. V. ad 6, 32, 6. Mox §. seq. *Aut natura insitum*, addita prima vocula, Flor. Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. usque ad Froben. qui eam anno 1535. haud male expunxit.

§. 12. *Pleminium et alios triginta homines*] Reposuimus *et ad duos et triginta homines.* RHEN. Put. et Reg. *duo.* J. FR. GRON. *et alios triginta homines* Ber. Gaertn. et Hearnii N. *et duos et triginta homines* Lov. 1. 2. 3. *et ad uos et triginta homines* Voss. *et ad duos et triginta homines* Lov. 4. 5. et Hav. *et ad duo et triginta homines* Flor. V. ad 35, 21, 5.

§. 13. *Comperta oculis referrent Romam*] Reposuimus *comperta oculis perferrent Romam.*

1 XXII. Venientibus eis Syracusas, Scipio res, non verba, ad purgandum sese paravit. exercitum omnem eo convenire, classem expediri jussit, tamquam dimicandum eo die terra marique cum Kar-
2 thaginiensibus esset. Quo die venerunt, hospitio comiter acceptis postero die terrestrem navalemque exercitus, non instructos modo, sed hos decurrentes, classem in portu, simulacrum et ipsam edentem na-
3 valis pugnae, ostendit: tum circa armamentaria et horrea aliumque belli adparatum visendum praetor

RHEN. Vet. lib. *referrent*. SIG. Ita et Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. quod tot codicum auctoritate satis se tuetur, et optime convenit. Legati enim dicuntur *referre* sive *legationem*, sive *responsum*, sive quidquid domum renunciant. V. ad 7, 32, 1. (ubi etiam perperam in nonnullis codicibus ei subponitur *perferre*) et ad 9, 16, 5. Paullo ante *profecti, ea quoque*, duabus vocibus omissis, Flor. Voss. Lov. 1. 2. Gaertn. et Hav. *profecti, ut ea quoque* Lov. 3. et 5. Deinde *desidia imperatoris soluta disciplinaque militiae* Voss. Lov. 1. 2. et 5. *desidia imperatoris solutaque disciplina militiae* Flor. Lov. 4. et Hav.

§. 1. *Ad purgandum se praeparavit*] Restituimus *sese paravit*. RHEN. Ed. Mog. *praeparavit*. MOD. Pal. 1. *Venientibus his Syracusas, Scipio res, non verba, ad purgandum sese praeparavit*. Ita et Pal. 2. ac vet. ed. Sed Pal. 3. *Venientibus his Syracusis Scipio res, non verba, ad pugnandum pro se paravit*. Venit mihi in mentem locus elegans Josephi 6. Antiq. 14. *Τοῖς ἔργοις δεῖ σκοπεῖν τὴν ἁπάντων διάθεσιν. Διαβολὴ γὰρ ἀπατᾷ, σαφὴς δ' ἀπόδειξις εὐνοίας τὰ πραττόμενα. καὶ λόγος μὲν ἐφ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθὴς καὶ ψευδής. τὰ δὲ ἔργα γυμνὴν ὑπ' ὄψει τὴν διάνοιαν τίθησι*. GEBH. Put. Men. duo Pall. *sese paravit*. J. FR. GRON. *se praeparavit* Voss. Lov, 2. 3. 5. et Ber. *sese reparavit* Flor. *sese praeparavit* Lov. 1. Harl. et Hav. Deinde *non verba, ad oppugnandum* Harl.

§. 2. *Hospitio comiter accepti. postero die terrestrem novalemque exercitus*] Put. et meliores *acceptis*. Recte. non enim separanda haec particula periodi ab sequentibus, et regitur τὸ *acceptis* a verbo *ostendit*. J. FR. GRON. *acceptis postero die* Flor. Voss. Hav. aliique ex meis. Deinde *terrestrem navalemque exercitum* Flor. Lov. 4. Harl. et Hav. *terrestres navalesque exercitus* Lov. 3. Ber. et Gaertn. cum edd. antt. usque ad Froben. qui anno 1535. recte edidit *terrestrem navalemque exercitus*, ut vulgo nunc exstat, eo loquendi genere, quod supra inlustratur hoc lib. c. 2, 5. Mox §. seq. *aliumque belli adparatum* desunt in Flor. Voss. Lov. 5. et

...ique ducti. Tantaque admiratio singularum uni- 4
...umque rerum incussa, ut satis crederent, aut
...duce atque exercitu vinci Karthaginiensem po-
...m, aut nullo alio posse. juberentque, quod Dii 5
...e verterent, trajicere, et spei conceptae, quo
... illum omnes centuriae priorem consulem dixis-
...t, primo quoque tempore compotem populum
...anum facere: adeoque laetis inde animis pro- 6
...ti sunt, tamquam victoriam, non belli magnifi-
... adparatum, nunciaturi Romam essent. Plemi- 7

... eadem verba et in Put. de-
..., Crevier. auctor est. belli-
... alium *adparatum* legunt
... 2. 3. 4. et Harl.

... 4. *Admiratio singularum* ...*versarumque rerum*] Omnes ... ignorant τὸ *universarum*: ...liores quidem *singularum*-..., alii et conjunctionem omit-... Vides, quae caussa fuerit ...tuum sarcinatoribus vocem ... inculcandi. At mitius fue-... *singularum quoque rerum*, ...ellige, non modo universa-...) aut prorsus delere parti-..., saepe in optimo super-... Sic inferius hoc ipso cap. ... Reg. Men. *quos provinciae* ...*eret, quos praesidio*. Sed ... malo. J. FR. GRON. *sin*-...*rum rerum et universarum* ... 4. *singularumque rerum* ... a m. 1. *singularum rerum* ... 2. Voss. Lov. 2. 3. Hav. et ...mii N. Cl. Crevier. non male, ... judicio, adversus Gronov. ...tum defendit, praesertim ... optimi ejusdem scripturae ...igia retineant, *singularum*-...*e rerum* legentes. Vocum igi-... similiter desinentium *singu*-...*rum*, *universarum* posterior ... priori elisa est. Mox *aut alio* ...*ullo posse* Flor. Voss. Lov. 1. 2. ... 5. et Ber.

§. 5. *Juberentque, quod Dii bene verterent, trajicere, et spei*] Lego *trajiceret, et spei conc. q. d. i. o. c. p. c. d., p. q. t. compotem populum Romanum faceret*. Subaudi *ut*. RHEN. Omnes *trajicere*. Quare et in eadem periodo *facere* legendum: ut diximus contra Rhenanum. J. FR. GRON. Dixit nempe Gronov. 2. Obs. 14. p. 324. et pr. ed. not. ad Liv. 1, 50. Et quidem omnes mei *trajicere* itidem praeferunt. Mox vero *facerent*, ut ante Rhenanum vulgo edebatur, servant Lov. 4. Harl. Ber. a m. 1. Gaertn. et Hav. *faceret* legunt Voss. Ber. a m. 2. et Lov. 1. 2. 3. Sed *facere*, quod Gronov. restituit, est in solo Flor.

Priorem consulem dixissent] *Prior consul* et *prior aedilis* est, qui ex duobus priore loco declaratus ac renunciatus est: *primus praetor*, qui e pluribus, quam duobus, primo loco. Hoc certum est ex Cic. in Pison. 1. pro leg. Manil. 1. et Fragm. orat. in toga cand. Quinam sint, quos Barthius 51. Advers. 6. dicit aliter interpretari *priorem consulem*, non scio. Viri docti ad Cic. in Pison. l. d. scribunt, *primum praetorem* appellatum fuisse *praeto-*

nius, quique in eadem caussa erant, postquam [...]mam est ventum, extemplo in carcerem condi[...] primo producti ad populum ab tribunis, apud [...] occupatos Locrensium clade animos, nullum [...]
8 ricordiae locum habuerunt. postea, quum sa[...] producerentur, jam senescente invidia, mollie[...]tur irae: et ipsa deformitas Pleminii memori[...] absentis Scipionis favorem ad vulgum concili[...]
9 Mortuus tamen prius in vinculis est, quam judi[...]

rem urbanum. Atqui Cic. qui se non uno loco primum praetorem factum gloriatur, non fuit praetor urbanus. Nec verum esse credo, quod Marcil. ad Suet. Vesp. 2. putat, *in primis* factos dici omnes inter primum et postremum. DUKER.

§. 8. *Jam senescente invidia, molliebantur irae*] Scripsimus *molliebatur ira.* RHEN. Pal. 1. 2. et vet. ed. *molliebantur irae.* Verbo *senescere* eleganter aliquoties utitur Livius. Superius 28, 36, 2. *Neu senescere bellum maximo impetu coeptum sineret.* 30, 20, 9. *Circa Casilinum, Cumam, Nolamque consenuisse.* 35, 12, 3. *Agitandum aliquid miscendumque rati, ne cunctando senescerent consilia.* GEBH. Put. et Gall. meliores, duoque Pall. et Voss. *molliebantur irae;* quod iterum male mutavit Rhenanus. J. FR. GRON. Soli Harl. et Rec. Rhenano; reliqui mei cum Hearnii N. recte Gronovio consentiunt. Supra 1, 9, 15. *Mollirent modo iras, et, quibus fors corpora dedisset, darent animos.* 2, 45, 2. *Diem tempusque forsitan ipsum leniturum iras.* c. 61, 3. *Plenus suarum, plenus paternarum irarum.* 4, 30, 12. *Irae adversus Vejentes in insequentem annum dilatae sunt.* 5, 8, 4. *Plus inter se irar[...] quam adversus hostes an[...] habuerunt.* c. 12, 8. *Inter[...] iras plebis in Patres.* 6, 2[...] *Plenior aliquanto anim[...] irarumque, quam antea fu[...]* 8, 30, 1. *Cujus rei vitium i[...] biem atque iras imperato[...] vertit.* 9, 7, 3. *Ingentem m[...] irarum ex alto animo ci[...] indicia esse.* c. 39, 6. *Tant[...] irarum certamine res gesta* 24, 25, 9. *Non ferme desunt [...]rum indulgentes ministri.* [...] 16, 5. *Scipionis in eo aut [...]bitio aut neglegentia iras [...]minum irritavit.* 40, 27, 8. [...] *militum acuebat. Senescere* [...]tem est hic remittere, inmi[...] Eo sensu multis locis apud [...]vium usurpatur. Exemplis a G[...]hardo notatis adde 1, 22. 3, 9, 27. 22, 39. 23, 43. 25, 16. 20. 29, 3. 35, 12. aliisque lo[...] V. quae notavi ad Silii 16, 1[...]

Facilius eos ad vulgum [...]ciliabat] Nos reposuimus *me[...]riaque absentis Scipionis fa[...]rem ad vulgum conciliabat.* [...] veteri cod. *faborem* legitur pro *u* posito. Pro hoc vocab[...] quidam duas dictiones *faci[...] eos* introsceruit. RHEN. *favo[...] ad vulgum conciliabat* egre[...] Rhenanus. Solus optimus Put. hanc lectionem comm[...]

... populi perficeretur. Hunc Pleminium Clodius 10 ... in libro tertio rerum Romanarum refert, ... votivis, quos Romae Africanus iterum consul ...bat, conatum per quosdam, quos pretio con...rat, aliquot locis urbem incendere, ut frangen... carceris fugiendique haberet occasionem. patefa... dein scelere, delegatum in Tullianum ex sena... consulto. De Scipione nusquam, nisi in senatu, 11 ...um. ubi omnes legatique et tribuni, classem eam,

... *Scipionis fatiorem ad vul-* ...: et quidem a m. 1. nam se- ... *faciliorem* expatraverat. ... omnes prodigiose cor- ... Voss. *facillionis*. Men. *fa-* ...*rdis*. Reg. *facile omnes*. ... erat editum *facilius eos* ...*lgum*. Fortassis et *Plemi-* ... legendum. J. FR. GRON. ...*ius eos ad vulgum* Ber. ... et Hearnii N. *facilius* ...*lgum conciliabat* Lov. 3. ...*s ad vulgus conciliabant* ... *facillius ad vulgum* Lov. 1. ... *omnes ad vulgum* Lov. 2. ...*lis ad vulgum* Lov. 5. *facil-* ...*is ad vulgum* Flor. *favorem* ...*lgum*, ut recte Rhenan. e- ...avit, se in L. 1. invenisse, ...nius testatur.

... *Mortuus tamen prius in* ...*lis est, quam judicium de* ... *populi perficeretur*] Nos re- ...mus: *quam judicium de eo* ...*ficeretur*. RHEN. Scripti et ... editi *quam judicium de eo* ...*li perficeretur*. Quod Rhe- ...nus unius mutili codicis aucto- ... mutare non debuit. J. FR. ...ON. Mutilo huic ejus codici ... meis favet unus Harl. ex Hear- ... autem D. Reliqui vocem *po-* ...*li* tuentur. Praeterea *Mortuus* ... *tamen prius in vinculis* Voss. ...v. 1. 2. 3. Ber. et Gaertn. Ce- ...rum de morte Pleminii et au-ctorum in ea dissensu v. infra ad 34, 44, 6.

§. 10. *Clodius Licinius in libro tertio rerum Romanarum*] *C. Clodius libro tertio rerum Romani* Lov. 5. *Licinus* ex conjectura reponunt Ant. Augustin. ad Fragm. vet. Hist. et Cel. Peris. in Animadv. Hist. c. 8. p. 349. De eo v. Voss. 1. de Hist. Lat. 8. et Cl. Wasse ad Fragm. Hist. post Sallust. p. 235.

Delegatum in Tullianum] Hoc verbo fortassis usus fuit Clodius. Livius 34, 44. et ibi apud Gronov. Sallust. in Catil. 55. pro eo *demissus* dicunt. DUKER.

§. 11. *Legatique et tribuni, classem eam, exercitum, ducemque*] Nos delevimus accusativum *eam*. RHEN. Rursus omnes, nolente Rhenano, *classem eam*. J. FR. GRON. Pro Rhenano stant Harlej. et Hearnii L. 1. ac D. Contra cum Gronovio faciunt omnes, quibus usus sum, reliqui scripti. Praeterea *ibi omnes legatique et tribuni*, pro *ubi*, Lov. 4. V. ad 27, 5, 2. *ibi omnes legatique ac tribuni* Rec. et Harl. *ubi omnes legati et tribuni*, omisso τῷ *que*, Ber. a m. 2. Sed male. V. ad 10, 30, 2. Paullo ante *nunquam*, pro *nusquam*, Voss.

censum cupiditate (et sunt ante omnes Nun
barbaros effusi in Venerem) sensit, virgine
5 Karthagine arcessit, maturatque nuptias: et
aliam gratulationem, ut publicum quoque fo
privato adjiceretur, societas inter populum Ka
giniensem regemque, data ultro citroque fide,
dem amicos inimicosque habituros, jurejurand
6 firmatur. Ceterum Hasdrubal, memor et cum
pione initae regi societatis, et quam vana et n
bil

dam. An tamen *consummare* verbum sit hujus aevi, merito dubitari potest. V. Ferrar. ad Cic. 11. Phil. 7. Certe apud Livium nondum reperi. [28, 17, 8.] Tot tamen codd. et inter eos optimis, consentientibus adversari vix audeo.

Jam enim et nubilis erat virgo] Castigavimus *jam enim nubilis erat virgo*, *et* particula dispuncta. RHEN. Scripti et priscae edd. *jam enim et nubilis erat virgo*, ingratiis Beati. J. FR. GRON. Vocula *et*, a Rhenano expuncta, non fuisse videtur in Flor. Certe in excerptis de eo nihil notatum video. Exsulat etiam ab Harl. *jam etenim nubilis* legit Ber. Reliqui cum Hearnii Oxonn. favent Gronovio.

Et sunt ante omnes barbaros Numidae effusi in Venerem] Vet. lib. *ut sunt*. Sic 30, [12, 18.] *Ut est genus Numidarum in Venerem praeceps*. SIG. Ed. Mog. *et sunt ante omnes barbaros Numidae effusi in Venerem*. melius, quam vulgo, quicquid dicat doctissimus Sigonius. Ceterum rem sic Silius narrat [17, 67.]

Immemoris dextraeque datae
junctique per aras etc.

MOD. Pal. 1. *adsunt ante*
Numidae barbaros effusi in
rem. vet ed. *ante omnes N*
dae barbaros effusi in Ven
GEBH. Et ordo verborum
omnes Numidae barbaros
cet, et particula, quam
Sigonius, in hujusmodi fer
rectionibus semper infelix.
GRON. *adsunt autem omne*
midae barbarique effusi i
nerem Lov. 2. *adsunt ante*
nes Numidae barbari e.
Lov. 3. *adsunt* etiam Vo
contextu, et Hav. *ut sunt*
inter versus. *at sunt* Lov
sunt, priori voce omissa, L
Sed, ut Gronov. volebat, *e*
Flor. et ceteri. Recte. V.
1, 2. Deinde *ante omnes N*
dae barbaros non tantum r
mei, praeter unum Harl. qu
omnes barbaros Numidae
bet, verum etiam edd. Rom
ni 1472. et Parm. Tandem
in libidinem Lov. 5. quae l
ex glossa nata est.

§. 5. *Ut publicum quoque*
dus privato adjiceretur] Li
1, 1, 9. *Latinum apud Pen*
Deos domesticum publico
junxisse foedus. filia Aenea
matrimonium data. Paullo
te *populum Karthaginiens*

bilia barbarorum ingenia essent, veritus, ne, si trajiceret in Africam Scipio, parvum vinculum eae nu-
ptiae essent, dum accensum recenti amore Numidam 7
habet, perpellit, blanditiis quoque puellae adhibitis,
ut legatos in Siciliam ad Scipionem mittat, per quos
moneat eum, *Ne prioribus suis promissis fretus in*
Africam trajiciat. Se et nuptiis civis Karthaginien- 8
sis, filiae Hasdrubalis, quem viderit apud se in hospitio, et publico etiam foedere cum populo Kartha-
giniensi junctum. Optare primum, ut procul ab Afri- 9

Flor. Lov. 1. et Gaertn. V. ad 45, 23, 15.

§. 6. *Memor et cum Scipione initae regiae societatis*] Castigamus *initae regi societatis.* hoc est *a rege*, quod prius erat *regiae.* RHEN. *initae rei societatis* Harl. Alii omnes *initae regi societatis*, nisi quod *regis* sit in Hav. in fine vocis adhaerente litera, quae sequentis est initialis: de quo errore v. ad 28, 25, 2. Voces *et cum Scipione* desunt in Lov. 1.

Quam vana et mutabilia barbarorum ingenia essent] *quam varia mutabilia* Hearnii N. *quamquam varia et mutabilia* Gaertn. *quam varia et mutabilia* Lov. 2. et 3. Subcurrebat notum illud Virgilii 4. Aen. 569. *varium et mutabile semper Femina.* Item illud Cic. de Amic. 25. *Si ne in uno quidem quoque unus animus erit, idemque semper, sed varius, commutabilis, multiplex.* V. etiam Cortium ad Sall. Catil. 6. Tutum tamen non videtur horum codicum fide stare, praesertim quum facili lapsu librarii passim has voces commutare soliti fuerint. V. ad 22, 7, 4. *vanum* autem *ingenium* supra est 1, 27, 1. *Invidia vulgi vanum ingenium dictatoris conrupit.* 34, 36, 4. *Vanis, ut ad ceteram fidem, sic ad secreta tegenda, satellitum regiorum ingeniis.* 35, 47, 7. *Hunc forte ingenio vanum Aetoli et Antiochus inpulerant in spem.*

Si trajiceret in Africam Scipio] Pall. *si trajecisset in Africam Scipio.* GEBH. *trajecisset* Flor. Lov. 4. Harl. et Hearnii D.

Parvum vinculum eae nuptiae essent] Legitur in volumine veteri *parvulum vinculum.* RHEN. Pal. 3. *parvulum vinculum hae nuptiae essent.* GEBH. Omnes mei vulgatum tuentur. Mox §. seq. *perpulit* Lov. 4. et Ber.

§. 9. *Hortari primum, ut procul ab Africa, sicut adhuc fecerint*] Put. Voss. Buslid. alii, *Optare primum.* J. FR. GRON. *Hortare* Lov. 3. *Ortare* Harl. *Optare* Flor. Lov. 1. 2. 5. Voss. et Hearnii L. 1. ac N. quod, tamquam modestius, quam quod vulgo edebatur, recte Crevierius recepit. Similiter variant codd. apud Suet. Vesp. 6. ubi v. viros doctos. Praeterea *fecerunt* Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Gaertn. *fecerant* Hav. Mox *nec sibi interesse*

ca, sicut adhuc fecerint, bellum Romani cum Karthaginiensibus gerant, ne sibi interesse certaminibus eorum, armaque aut haec, aut illa, abnuentem al-
10 *teram societatem, sequi necesse sit. Si non abstineat Africa Scipio, et Karthagini exercitum admoveat, sibi necessarium fore, et pro terra Africa, in qua et ipse sit genitus, et pro patria conjugis suae, proque parente ac penatibus dimicare.*

1 XXIV. Cum his mandatis ab rege legati ad Sci-
2 pionem missi, Syracusis eum convenerunt. Scipio, quamquam magno momento rerum in Africa geren-

Voss. Lov. 1. et Gaertn. Paullo ante §. praec. *uictum*, pro *iuctum* sive *junctum*, Lov. 1. V. ad Liv. Ep. 68. *uictum* Rec. V. ad 5, 7, 2.

§. 10. *Et pro terra Africa*] *et propter Africam* Harl. *et pro patria Africa* Lov. 3. Gaertn. Ber. Hearnii N. et edd. Aldina priores; quod ex glossa profluxisse videtur. *Terra Africa*, ut *terra Italia*. V. ad 25, 7, 4. Mox *proque parentibus atque penatibus* Ber.

§. 2. *Legatis propere, priusquam res vulgaretur, remissis*] *legatis, prope priusquam res vulgaretur, remissis* Flor. Lov. 1. et Hav. contra mentem Livii. Solent autem in his vocibus confundendis scribae errare. V. ad 39, 31, 4. *legatis quoque, priusquam* Lov. 2. et 5.

§. 3. *Ne jura hospitii secum etc.*] Idem Silius [17, 76.]

Sed non Ausonio curarum extrema Syphacem etc.

MOD. Mox *ne fas, fidem, dextras* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. Gaertn. et Hav. *neu fidem, dextras* Harl.

§. 4. *Obversatique praetorio erant*] Perperam Pal. 1. *observatique precio erant*. perperam, inquam, hic. 31, 11, 7. *Magnam partem perfugarum palam Carthagini obversari dici*. 34, 61, 1. *Hunc Aristonem Carthagine obversantem, qua de caussa venisset, cognoverunt*. 35, 15, 6. *Legatusque Romanus, ut alieno tempore incommodus obversaretur, Pergamum concessit*. GEBH. *observatique* etiam Lov. quinque, Hav. et Hearnii Oxonn. sollemni errore, ex transpositione literarum orto. V. ad 6, 17, 4. Mox *si simiIetur*, pro *si sileretur*, Lov. 1. *si simuletur* Lov. 2. et Gaertn. Deinde *eo ipso, quo celaretur*, pro *quod* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hav.

Timorque in exercitum incideret] Fortasse malis. Considera tamen Put. Pet. Reg. Men. Voss. duumque Pall. scripturam: *timorque in exercitu incederet*. Verbum haud infrequens hoc modo Livio. 25, [1, 6.] *Tanta religio, et ea magna ex parte externa, civitatem incessit*. 28, [3, 10.] *Timor deinde oppidanos in-*

arum magnaque spe deſtitutus erat, legatis prope-
re, priusquam res vulgaretur, remiſſis in Africam,
literas dat ad regem, quibus etiam atque etiam mo- 3
net eum, *Ne jura hospitii secum, neu cum populo
Romano initae societatis, neu fas, fidem, dextras,
Deos testes atque arbitros conventorum, fallat.* Ce- 4
terum, quando neque celari adventus Numidarum
poterat, (vagati enim in urbe, obversatique praeto-
rio erant) et, si sileretur, quid petentes veniſſent,
periculum erat, ne vera eo ipso, quod celarentur,
sua sponte magis emanarent, timorque in exercitum

...nit, *ne, si hostis urbem in-*...sset. Ibidem [c. 46, 15.] *Pe-*...*lentia incesserat pari clade* ... *Romanos Poenosque.* Hoc ...ro superius [c. 10, 3.] *Et tan-* ... *incesserit in castra vis mor-* ... 36, [16, 6.] *Timor deinde in-*...rit, *ne quos per imminentia* ...ga *calles inveniret ad trans-*... *Romanus.* Tacitus 2. Hiſt. ...3.] *Sabinus suopte ingenio* ...tis, *ubi formido incessisset,* ...ilis *mutatu.* J. FR. GRON. ...*exercitu incederet* etiam apud ... Flor. a m. 1. Lov. 1. 2. Harl. ...is, et Hearnii L. 1. ac N. Ve-...lectio illa viris doctis displi-...it, et in primis Doujatio, quia ...pendi illa figura, personis ma-...is, quam rebus, adcommodata, ...on sine audaciori metaphora ...ac videtur trahi poſſe. Putat ...per, eam non satis firmari te-...moniis a Gronovio adductis, ...ae ad verbum *incessere* refer-... poſſunt, eo magis quod cum ...cusativo junguntur, non, ut ...c, cum ablativo et praeposi-...ne. Similiter etiam Crevierius ... iisdem exemplis agnoscendum ...ſtimat verbum *incessere*, non ...*cedere*, qui tamen recte alte-...um a Doujatio additum omittit, id patere ex praepositione cum casu quarto, non cum sexto, juncta. Nam ita et Caesar 2. B. Civ. 29. *In castris Curionis magnus omnium incessit timor.* non *in castra.* Mihi etiam non displicet vulgatum, quod in aliis meorum supererat. Ita Caesar 3. B. Civ. 13. *Tantusque terror incidit ejus exercitui.* quod exemplum laudabat Cl. Dukerus, qui quoque disertiora veterum teſtimonia ad probandum genus loquendi a Gronovio receptum desiderabat. Priscam igitur lectionem revocavi. Solent autem librarii *incedere* et *incidere* commutare. V. ad 9, 24, 10.

Avertit a vero falsis elicitas praeoccupando mentes hominum] Quid hic facit participium *elicitas?* impedit sensum, non illuſtrat. Non eſt in archetypo Spirensi. proinde et nos induximus. RHEN. Obscurus sermo. Dubium enim eſt, elicitasne falsis dicere velit, an praeoccupando potius falsis. Sed *elicitas* non eſt in plerisque libris. GLAR. *elicitas* etiam in nullo eſt ex meis, nisi in Ber. et Gaertn.

incideret, ne simul cum rege et Karthaginiensibus foret bellandum, avertit a vero falsis praeoccupan-
5 do mentes hominum. Et, vocatis ad concionem militibus, *Non ultra esse cunctandum,* aït. *Instare, ut in Africam quamprimum trajiciat, socios reges. Masinissam prius ipsum ad Laelium venisse, que-*
6 *rentem, quod cunctando tempus tereretur. nunc Syphacem mittere legatos, idem admirantem, quae tam diuturnae morae sit caussa: postulantemque, ut aut trajiciatur tandem in Africam exercitus, aut, si mutata consilia sint, certior fiat, ut et ipse sibi ac*
7 *regno suo possit consulere.* *Itaque, paratis jam om-*

§. 5. *Masinissam prius ipsum ad Laelium venisse*] Vet. lib. *ad C. Laelium.* SIG. Pal. 2. *ad cos. Laelium*, ex falsa notae *C.* interpretatione. tert. *ad Cn. Laelium.* GEBH. *ad consulem Laelium* Harl. et Hearnii D. servantes vestigia lectionis a Sigonio probatae ac receptae. Saepe enim librarii notam praenominis Caji *C* et vocem *consul* commutarunt. V. ad 22, 14, 13. Quum tamen optimi *ad Laelium* servent, id verius puto. Praeterea *Masinissam ipsum prius* Flor. Lov. 1. 2. 3. Ber. Gaertn. et Hav.

§. 6. *Ut et ipse sibi et regno suo posset consulere*] Scripsimus *ac regno possit consulere.* RHENAN. *ut et sibi ac regno suo posset consulere* Flor. Voss. Lovel. 3. 5. et Hav. *posset* servant etiam Lov. 1. 2. Ber. a m. 1. et Gaertn. Paullo ante voces *quae tam diuturnae morae sit caussa: postulantemque* desunt in Flor. Voss. Lov. 1. 5. et Hav.

§. 7. *Itaque jam satis omnibus instructis adparatisque*] Et hic *apparatis* adjecerunt, ut consulerent τῷ *que*, quod desolatum ipsis videbatur: etenim optimus et post illum meliores *instructisque, et re.* Emenda, *Itaque jam satis omnibus instructis, quin et re jam non ultra recipiente cunctationem, in animo sibi esse.* J. FR. GRON. Non otiose tamen considerari meretur hoc loco scriptura Cantabrig. *Itaque ratis jam omnibus instructisque.* Et sane fieri potuit, ut τὸ *apparatis* aliunde accesserit. Quam leni tamen negotio ex MSto, quem produximus, fieri posset: *Ita paratis jam omnibus instructisque.* JAC. GRON. In commutando ordine horum verborum fere omnes consentiunt. *Itaque satis omnibus jam* legit Hav. *Ita satis jam omnibus* Voss. *Itaque satis jam omnibus* Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Gaertn. et Ber. Neque aliter Flor. a m. 1. qui *Itaque ratis jam omnibus* a m. 2. praefert. Deinde *instructis adparatisque* servant Lov. 3. 4. Harl. Ber. et Gaertn. *instructisque adparatisque* Flor. *instructisque* Voss. Lov. 1. 2. et Hearnii N. *instructis*

...erant legiones. eas se trajecturum in Africam ...dixisset, singulos milites inspexit: relictisque, ...non idoneos credebat, in locum eorum subje... quos secum ex Italia adduxerat; supplevitque 14 ...s legiones, ut singulae sena millia et ducenos ...es, trecenos haberent equites: sociorum item ...i nominis pedites equitesque de exercitu Can... ...i legit.

XXV. Quantum militum in Africam transportatum 1 ...non parvo numero inter auctores discrepat. Alibi 2 ...m millia peditum, duo millia et ducentos equites, ...sedecim millia peditum, mille et sexcentos equites;

...discrepat. Lego *non parvo numero, inter auctores discrepat*, hoc est, eo quod numerus illos par non sit. RHEN. ...*non parvo numero*] integre ...et argutatur incassum Rhe... J. FR. GRON. Nihil etiam ...verbis variant mei. At ...*at inter auctores* Hav. ...ante τὰ *in Africam* exsu... ...a Lovel. 2.

Alibi quindecim millia ..., mille et quingentos ...] Legitur in veteri libro *... millia*, non *quindecim*. RHEN. Vet. lib. habent ... *millia*, quod probo: Appianus in Libyco [p. 7.] ...*ζοὺς μὲν ἑξακισχιλίους ...ίους, ἱππέας δὲ χιλίους ...κοσίους*. Itaque, auctore Appiano, malim legere Livium *sexcentos*, quam ...*ntos*. SIG. Pall. tres *XVI ... peditum*, quod probat Si..., ductus Appiani verbis, ad... etiam ex eodem scriptore *sexcentos equites*. GEBH. ... Gall. et Pall. *sedecim millia peditum, mille et sexcentos equites*, ut ex Appiano Sigonius. J. FR. GRON. Ita et Flor. et Hav. *sedecem millia* agnoscit etiam Harl. *sexcentos* Lov. 2. Ceterum omnia haec verba *et ducentos equites: alibi* etc. *quinque et triginta millia* desunt in Hearnii L. 1. ob vocis *millia* repetitionem. V. ad 9, 11, 11.

Alibi parum plus dimidio rem auctam] Emendavimus: *Alibi parte plus dimidia rem auctam*. RHEN. *parum plus dimidia* Ber. et Gaertn. *parte plus dimidia* Flor. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. et Hav. Neque aliter Put. ut me monuit Cl. Sallier. *parum parte plus dimidia*, duplici lectione juncta, Lov. 5. *parem plus dimidiam* Voss. Hinc, una litera addita, legendum suspicor *partem plus dimidiam*, Livio familiarissima locutione. 6, 35, 5. *Ne quis plus quinquaginta jugera agri possideret*. c. 36, 11. *Ut ipsis plus quinquaginta jugera habere liceret*. 31, 35, 2. *Aberat acies eorum paullo plus quingentos passus*. 36, 40, 5. *Plus partem dimidiam ex quinquaginta milli-*

nissent, et nec urbs multitudinem hominum, nec
11 portus naves caperet, tantus omnibus ardor erat in Africam trajiciendi, ut non ad bellum duci viderentur, sed ad certa victoriae praemia. praecipue, qui superabant ex Cannensi exercitu, milites, illo, non alio duce, credebant, navata reipublicae opera, fi-
12 nire se militiam ignominiosam posse. Et Scipio minime id genus militum adspernabatur: ut qui neque ad Cannas ignavia eorum cladem acceptam sciret, neque ullos aeque veteres milites in exercitu Romano esse, expertosque non variis proeliis modo, sed
13 urbibus etiam obpugnandis. Quinta et sexta Can-

Lov. 1. 5. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. quam tamen vocem omitti non posse, sequentia indicant; ubi non tantum *urbs*, quae *multitudinem hominum*, sed et *portus* memoratur, qui *naves non caperet*. Praeterea *convenisset* Florent. Lov. 3. 4. Ber. Harl. et vett. edd. pro quo Froben. anno 1535. substituit *convenissent:* quod est in reliquis. Mox *neque portus naves* Flor. Lov. 4. Harl. et Hav. V. ad 9, 9, 14.

§. 12. *Neque ullos aeque veteres milites in exercitu Romano esse*] In quo exercitu? Nam multi tum erant exercitus Romani. De Scipionis exercitu intelligi non potest, qui cur solus exercitus Romanus dici debeat, caussa non est. Considerent acutiores, an melius sit *ullo*. DUK. *neque ullos milites aeque veteres* Voss. Lov. quinque, Ber. Gaertn. Hav. et edd. Aldina priores.

Sed in urbibus etiam obpugnandis] Submovimus praepositionem *in*. RHEN. Eam agnoscunt Voss. Lov. 1. 2. 3. Ber. Gaertner. et Hav.

§. 13. *Quos secum ex Italia adduxerat*] *adciverat* Voss. a m. 1. *acciverat* a m. 2. Neque aliter Lov. 1. 2. 3. Ber. Gaertn. Hearnii N. et edd. ante Aldum. Τὸ *secum* non est in Lov. 1.

§. 14. *Ut singulae sena millia et ducenos pedites, tricenos haberent equites*] *trecenos*, id est, trecentenos, legendum, non *tricenos*, quod a *triginta* derivatur. Apud doctos non erat opus hoc admonere, sed apud imperitos, et quod librariorum erratum hoc est in omnibus fere codicibus. Laurentius Valla, homo de Latina lingua optime meritus, primus, quantum meminisse possum, hunc errorem 3. Elegant. [5.] ostendit. Omnes etiam sciunt, legionem apud Romanos saepe variatam, quod alibi, non uno duntaxat loco, nos admonuimus. GLAR. *tricenos* perperam hic servant Flor. Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. V. ad 40, 34, 8.

§. 1. *Non parvo numero inter auctores discrepat*] Antiqua lectio *non par numero inter au-*

...ticos C. Laelius, qui classis praefectus erat, ...bus, ante conscendere coactos, continuit.

...atus inponendi M. Pomponio praetori cura 6 ...quinque et quadraginta dierum cibaria, e qui-...indecim dierum cocta, inposita. Ut omnes 7 ...n navibus erant, scaphas circummisit, ut ex ...us gubernatoresque et magistri navium et bini ...s in forum convenirent ad imperia accipienda. ...uam convenerunt, primum ab iis quaesivit, si 8 ...m hominibus jumentisque in totidem dies, quot

...efectus erat) in naves ante ...ndere coactos continuit. ...auticis C. Laelius, qui ...praefectus erat, in navi-...te conscendere coactos ...it. tert. nauticos Cn. Lae-... qui classis praefectus erat, ...ibus ante conscenderunt ... conscenderent) coactos ...it. GEBH. Iidem (omnes ... et Voss.) optimusque Pall. ...ibus, ante conscendere ..., continuit. Olim lege-...in naves. Rhenanus fecit ... deleta praepositione. J. ...ON. Priscae lectioni ad-... Ber. et Gaertn. cum Rhe-...unt Lov. 2. et Harl. Reli-...es emendationem Grono-...tur, concinentibus Hear-...n. Supra 21, 49, 8. *Ubi ... datum esset, ne quis ... conscendendi faceret.* 27, ... *Postquam conscendisse ...vidit, concitata nave remis ...tium portus tendit.* c. 29, 6. ... *sine trepidatione conscen-...*, *et, ut quaeque parata ... exiret navis.* 44, 23, 9. ... *Rhodum irent cum Illyriis ..., Thessalonicae conscen-...* jussi. Cic. 2. ad Q. Fr. 2. ..., *quam primum bona et ... tempestate conscendas.* V. ...m. Card. de Serm. Lat. p. 101.

§. 6. *M. Pomponio praetori curam dat*] Emendavimus *M. Pomponio praetori cura data.* RHEN. Ed. Mog. *M. Pomponio praetori curam dat.* MOD. Pal. 1. *M. Pomponio praetori curam dat.* GEBH. Ita et Flor. Voss. Lov. 1. 2. 5. *curam M. Pomponio dat* Ber. *M. Pomponio praetori curam dedit* Hav.

Quinque et quadraginta dierum cibaria] In antiquo volumine legitur *triginta quinque dierum*, et tamen sequitur, *aquam dierum quadraginta quinque in navibus esse.* RHEN. *XL quinque* Lovel. 4. *triginta quinque* Harl. *quinque et XXX* Hearnii D.

§. 7. *Ut ex omnibus navibus gubernatoresque et magistri*] Meliores το *omnibus* relegant. J. FR. GRON. Ex meis eam vocem soli agnoscunt Harl. Ber. Rec. et Gaertn. a reliquis vero exsulat. Non est etiam in Hearnii N. Insuper voces *ut ex navibus* non adparent in Lovel. 1. Mox *convenirent ad ministeria exsequenda* Gaertn.

§. 8. *Si aquam hominibus jumentisque necessariam in toti-*

alibi parte plus dimidia rem auctam, quinque et triginta millia peditum equitumque in naves inposita
3 invenio. quidam non adjecere numerum: inter quos me ipse in re dubia poni malim. Coelius, ut abstinet numero, ità ad inmensum multitudinis speciem
4 auget. Volucres ad terram delapsas clamore militum aït, tantamque multitudinem conscendisse naves, ut nemo mortalium, aut in Italia, aut in Sicilia,
5 relinqui videretur. Milites ut in naves ordine ac sine tumultu conscenderent, ipse eam sibi curam sum-

bus hominum caesam. Alia v. ad 31, 34, 7. et 41, 12, 8.

In naves inposita invenio] Verbum *invenio* ignorant omnes Gall. et Voss. quod tamen requiri videtur, nisi pro *alibi* ter legas *alii*. Sic enim ἀπὸ κοινοῦ posset repeti *adjecere numerum*. J. FR. GRON. Eamdem vocem ignorant Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hearnii L. 1. N. et omnes ante Moguntinam editiones. In suis id etiam deesse Crevier. monet, sed recte necessarium judicat.

§. 3. *Inter quos me ipse in re dubia poni malui*] Emendavimus *poni malim*, pro *malui*. RHEN. *ponere malui* Lovel. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav. Sed alii omnes *malim*. Deinde *me ipse quidem in re dubia* Hearnii N. *me ipsum in re dubia* Lov. 5. Male. V. ad 2, 19, 5.

Ad inmensum multitudinis speciem auget] Pal. 3. *ad intensum*. GEBH. *ad inmensam multitudinis spem* Lov. 3. *ad inmensam multitudinis speciem* Lov. 5. et Flor. a m. 2.

§. 4. *Clamore militum aït, tantamque multitudinem*] Pal. 1. *clamore militum atque tantam multitudinem*. GEBH. Similiter Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. *clamore militum, atque tantam multitudinem* Flor.

§. 5. *Milites ut in naves ordine ac sine tumultu conscenderent*] *ut naves ordine* etc. *conscenderent* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. Supra 21, 49, 10. *Ad arma conclamatum est, et in naves conscensum*. Et contra 22, 19, 8. *Conscendere naves propere, atque arma capere jubet*. 36, 29, 4. *Duodecimo die, quam conscenderat navem*. 37, 11, 8. *Mutato consilio naves conscendere omnes jubet*. 44, 35, 14. *Filium suum cum quinque delectis millibus Heracleam mittit, velut classem conscensuros*. c. 45, 14. *Quum per tumultum naves conscenderent*.

In naves ante conscendere coactos continuit] Emendavimus *navibus ante conscendere coactos continuit*, ubi prius legebatur *in naves*. RHEN. Vetus lectio melior *in naves ante conscendere*. SIG. Ed. Mog. *in naves ante conscendere coactos*. MOD. Pal. 2. *nauticos C. Laelius* (clas-

...nit. Fertilissimus ager, eoque abundans om-
copia rerum est regio, et inbelles (quod ple-
in uberi agro evenit) barbari sunt: priusque,
Karthagine subveniretur, obprimi videbantur
...is editis imperiis, redire ad naves jussi: et poste-
...die, Deis bene juvantibus, signo dato solvere naves.
XXVI. Multae classes Romanae e Sicilia atque
illo portu profectae erant. Ceterum non eo
solum, (nec id mirum, praedatum enim tan-
...modo pleraeque classes ierant) sed ne priore
...dem, ulla profectio tanti spectaculi fuit. quam-

...ias ad Syrtim parvam intelli-
..., de quibus ad finem l. 34.
...i non possum: neque enim
...m locum hic Scipio divertit.
...quis dicat, voluisse illuc Sci-
...m divertere, sed a nautis
...eri non potuisse. Sed et lib.
...m ea de re aliquid dicemus.
...R. Livius, ut hic, ita etiam
...n c. 33. et l. 34. Africae regio.
... *Emporia* neutro genere, Hi-
...iae urbem *Emporias* 21, 60.
... 26, 29. 28, 42. 34, 8. et 9.
...inino vocat. Et Silius Ital.
... *Phocaïcae Emporiae.* et
...s 3. H. N. 3. Graeci fere
...ae τὰ Ἐμπόρια, Hispaniae
...πόριον dicunt. Casaub. ad
... 3. p. 159. dubitat, hic quo-
... *Emporias* legendum, an u-
... potius *Emporia* restituen-
... sit. Nihil mutandum est.
... *Emporia* dici prohibet Sili-
... illa *Emporias* Livius et Grae-
... *Emporiae* Hispaniae erant
... oppida muro divisa. Liv. 34,
... *Emporia* Africae, regio, idem
..., et 34, 62. DUKER.

§. 12. *Eoque abundans omni* ...*pia rerum est regio*] Scripsi. ... *omnium copia rerum.* et ... *priusque*, pro *prius quoque.* RHEN. Priorem lectionem servant Lov. 3. 4. 5. Ber. Gaertner. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. *omnia copia rerum* Flor. Reliqui adsentiuntur Rhenano. Mox *in uberi agro evenit*, pro *ubere*, Flor. et Harl. *uberi agro evenit* Lov. 2. *evenit in uberi agro* Voss. Lov. 1. 3. 5. Ber. et Hav. *in uberi evenit agro* Lov. 4. Hinc *uberi*, in, quod plerique consentiunt, recepi. Ita enim, aeque ac *ubere*, casum sextum formari, docuit Vossius 4. Gramm. 12. Deinde *priusque*, pro *prius quoque*, plerique et optimi codicum meorum. V. ad 5, 27, 1. Tandem *a Karthagine*, addita praepositione, Lovel. 4. Ber. Gaertn. Hearnii L. 1. et D. et edd. omnes usque ad ultimam Gruteri, cui eam omittenti rara felicitate favent reliqui, et inter eos praestantissimi codd. cum ipso Put. ut mihi Cl. Sallierius adfirmavit.

§. 1. *Pleraeque classes ierant*] Pro spurio videtur habendum τὸ *classes*, etsi omnes habeant libri. J. FR. GRON. Non aliam ob caussam ita censuisse Gronov. videtur, quam quod vox illa modo praecesserit, et mox iterum sequatur.

quam si magnitudine classis aestimaretur, et
consules cum binis exercitibus ante trajecerant;
prope totidem rostratae in illis classibus fuera
3 quot onerariis Scipio tum trajiciebat. nam, pra
quadraginta longas naves, quadringentis ferme o
4 rariis exercitum transvexit. Sed et bellum bello,

Quum tamen omnes mei in ea servanda conspirent, ea mihi non satis gravis ejiciendi caussa videtur ob illa, quae supra dixi ad 1, 3, 9.

§. 2. *Quamquam, si magnitudine classis aestimaretur, et bini*] Emendavimus, *quanquam si magnitudine classes aestimares*. Sic autem legendum, docent sequentia. RHEN. Mog. ed. *si magnitudine classis aestimaretur*. MOD. Pal. 3. *classes extimares*. vet. ed. *classis aestimaretur*. pr. *classis aestimaret*. sec. *classes aestimarentur*. GEBHARD. Sic [*classes aestimares*] Rhenanus, cum legeretur *classis aestimaretur*. ut Reg. et Pet. Sed Put. Men. Voss. *classis aestimaret*, *sed si bini*. Magis inclino in medium. Ipsa nimirum classis Scipionis. J. FR. GRON. *si magnitudine classes extimares*, vel *aestimares*, ut Rhenanus voluit, Harl. Rec. et Hearnii D. *si magnitudine classis aestimaret* Lovel. 1. Haverk. et Hearnii L. 1. *si magnitudine classis existimares* Lov. 4. *si magnitudinem classis aestimaret* Flor. *si magnitudine classis aestimaretur* Lov. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. et Hearnii N.

§. 3. *Praeter quadraginta longas naves, quadringentis ferme onerariis*] Quas hic *naveis longas* vocat, paullo ante *rostratas* nominavit. Libro autem 21. quas primum *quinqueremes*, paullo post *longas* vocat. Videntu tur confusa haec tria nom *longa*, *rostrata*, *quinquere navis*. Et ex hac quidem co ratione Livii, quam hoc loc hibet, videntur rostratae a stiores onerariis: sed an e majores, non equidem pro ciaverim, cum in rostratis si la, in onerariis bina fuerin mina: et in pugna navali a ticam lib. seq. [c. 10.] onera altiores dicantur rostratis. merito quis clamabit, me na rum tractare negotium, qui vigare nesciam: quorum hoc dem verum est, illud tamen tiquam reprehendendum. ea inquirere, ad hoc quoque gotium pertinere puto. quanq lectoris judicio omnia subji licuit dubitare mihi, licebit judicare. GLAR. Vet. lib. *pra L. longas naves*. Probo. Nam pian. [in Punic. p. 7.] ita: *Καὶ ἐς βύην ἀνήγετο ἐπὶ νεῶν μακ μὲν δύο καὶ πεντήκοντα, φο δῶν δὲ τετταρακοσίων*. Et 30, [41, 7.] *Scipio L. longas ves haberet, quas habuisset*. GON. Libri omnes *praeter q draginta longas naves*. GE *praeter quadraginta*, vel *pr ter XL*, Flor. Voss. Lov. 2. 3 5. Ber. Rec. Gaertn. et Hav. hunc numerum navium longa vel rostratarum supra mem cap. praec. ubi Scipio se e Scipionem viginti rostratis dextro, C. Laelium cum M. P cio Catone totidem rostratis laevo onerariis praesidio fu

bus edixit. Fertilissimus ager, eoque abundans om- 12
nium copia rerum est regio, et inbelles (quod plerumque in uberi agro evenit) barbari sunt: priusque, quam Karthagine subveniretur, obprimi videbantur posse. Iis editis imperiis, redire ad naves jussi: et poste- 13
ro die, Deis bene juvantibus, signo dato solvere naves.

XXVI. Multae classes Romanae e Sicilia atque 1
ipso illo portu profectae erant. Ceterum non eo bello solum, (nec id mirum, praedatum enim tantummodo pleraeque classes ierant) sed ne priore quidem, ulla profectio tanti spectaculi fuit. quam- 2

poriis ad Syrtim parvam intelligam, de quibus ad finem l. 34. adduci non possum: neque enim in eum locum hic Scipio divertit. Nisi quis dicat, voluisse illuc Scipionem divertere, sed a nautis obtineri non potuisse. Sed et lib. eodem ea de re aliquid dicemus. GLAR. Livius, ut hic, ita etiam infra c. 33. et l. 34. Africae regionem *Emporia* neutro genere, Hispaniae urbem *Emporias* 21, 60. et 61. 26, 19. 28, 42. 34, 8. et 9. foeminino vocat. Et Silius Ital. 3, 369. *Phocaïcae Emporiae.* et Plinius 3. H. N. 3. Graeci fere Africae τὰ Ἐμπόρια, Hispaniae τὸ Ἐμπόριον dicunt. Casaub. ad Strab. 3. p. 159. dubitat, hic quoque *Emporias* legendum, an ubique potius *Emporia* restituendum sit. Nihil mutandum est. Has *Emporia* dici prohibet Silius, illa *Emporias* Livius et Graeci. *Emporiae* Hispaniae erant duo oppida muro divisa. Liv. 34, 8. *Emporia* Africae, regio, idem hic, et 34, 62. DUKER.

§. 12. *Eoque abundans omni copia rerum est regio*] Scripsimus *omnium copia rerum.* et mox *priusque*, pro *prius quoque.* RHEN. Priorem lectionem servant Lov. 3. 4. 5. Ber. Gaertner. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. *omnia copia rerum* Flor. Reliqui adsentiuntur Rhenano. Mox *in uberi agro evenit*, pro *ubere*, Flor. et Harl. *uberi agro evenit* Lov. 2. *evenit in uberi agro* Voss. Lov. 1. 3. 5. Ber. et Hav. *in uberi evenit agro* Lov. 4. Hinc *uberi*, in quod plerique consentiunt, recepi. Ita enim, aeque ac *ubere*, casum sextum formari, docuit Vossius 4. Gramm. 12. Deinde *priusque*, pro *prius quoque*, plerique et optimi codicum meorum. V. ad 5, 27, 1. Tandem *a Karthagine*, addita praepositione, Lovel. 4. Ber. Gaertn. Hearnii L. 1. et D. et edd. omnes usque ad ultimam Gruteri, cui eam omittenti rara felicitate favent reliqui, et inter eos praestantissimi codd. cum ipso Put. ut mihi Cl. Sallierius adfirmavit.

§. 1. *Pleraeque classes ierant*] Pro spurio videtur habendum τὸ *classes*, etsi omnes habeant libri. J. FR. GRON. Non aliam ob caussam ita censuisse Gronov. videtur, quam quod vox illa modo praecesserit, et mox iterum sequatur.

ipsa trajiciendi, nulli ante eo bello duci ten quod ad Hannibalem detrahendum ex Italia, t ferendumque et finiendum in Africa bellum,
7 transire vulgaverat. Concurrerat ad spectaculu portum omnis turba, non habitantium modo l baei, sed legationum omnium ex Sicilia: quae e prosequendum Scipionem officii caussa convene et praetorem provinciae M. Pomponium sec
8 fuerant. ad hoc legiones, quae in Sicilia relin bantur, ad prosequendos commilitones proc

ptimas Livii membranas, in duobus ultimis belli Punici libris, multis lacunis laborare, ubi vulgo reliqui codd. integriores sunt. Ita in fine hujus et princ. seq. cap. haec verba: *navigantibus erat. Ubi inluxit, Scipio e praetoria nave silentio*, quae tamen deesse nequeunt, desunt in Flor. Voss. et Lov. 1. Id etiam ideo de hoc loco judico, quod, etiamsi cum Gronovio pressius optimorum vestigiis insistamus, quaedam tamen mutanda, quaedam etiam inserenda sint, ac delenda; quum, si aliis codd. fidem habemus, nihil mutandum sit. Similiter Doujatius Gronovii conjecturam acutam, sed audacem, judicavit; Crevier. autem, frustra Gronovium videri sollicitare vulgatam scripturam, quam cod. Victor. firmat, in paucis tantum minutisque discrepans. Quin et, Livium saepe verbum *detrahere*, quod etiam Gronov. mutat, ita usurpasse, dictum est ad c. 20, 2.

Finiendum in Africa bellum, se transire vulgaverat] Ab ed. Mog. abest τὸ *se*. MOD. Pall. 1. et 2. *se transire vulgatum erat*. GEBH. Illud *se* deest non tantum in ea, quam Modius laudat, ed.

sed etiam in omnibus illa quioribus. Primus addidit A concinentibus scriptis, pr unicum Ber. qui etiam omi

§. 7. *Quae ad prosequen Scipionem*] Reposuimus hic ticulam *et*, quae deerat. *et ad proseq. Scip.* RHEN. ticula illa in quibusdam c superest; in multis contra praecipue Flor. deest. Sed 2, 44, 3. Paullo ante *concurr* legunt Voss. Lov. 1. 2. 3. Gaertn. et edd. ante Aldum. P terea *Latinorum omnium*, *legationum*, Voss. Lov. 1. Hafn. et Hav. *lationum omn* Flor. a m. 1. *nationum* a

§. 8. *Ad hoc legiones*] In emplari vetusto plerumque tur *ad hoc*, quod in vulgat ditionibus est *ad haec*. Hic fuisse mutatum a castigatori equidem miror. RHEN. *ad* Lov. 2. 3. Ber. a m. 2. et Gae V. ad 21, 52, 10.

§. 2. *Dii Deaeque, inquit*] tus lectio *Divi Divaeque*. D perpetuos esse Varro tradit, propter suam exsecrationem mentur, ut sunt Dii Manes. *vos* pro *Diis* reperias et s

... nec classis modo prospectantibus e terra, sed etiam omnis circa referta turba spectaculo navibus erat.

XXVII. Ubi inluxit, Scipio e praetoria nave, 1 ...io per praeconem facto, *Divi Divaeque*, inquit, 2 *...a terrasque qui colitis, vos precor quaesoque, quae in meo imperio gesta sunt, geruntur, postgerentur, ea mihi, populo plebique Romanae, sonominique Latino, qui populi Romani, quique ...m sectam, imperium, auspiciumque terra, ma-*

...m. RHEN. Vet. lib. *Divi ...que*, quod placet, quia o...is antiquitatem, cui in hac ...one studuit Livius. Quam... Virgil. 5, [235.] ait: *Dii, ...s imperium est pelagi*, in ...di precatione, metri caus... Lib. MSS. tres *Divi Di...* GEBH. *Dii Divaeque* ... et Lovel. 4. *Divi Deaeque* ... *Divi Divaeque* Lov. 5.

...ia terrasque qui colitis] ...scripto cod. *qui maria ter... colitis*. RHEN. Pal. 1. *ma... terrasque colitis*. At tert. ... *terrasque quae colitis*. ... Vellem, reliquisset Rhe... *maria terrasque qui co...* vellem, *uti quae in meo* ...io. Sic enim MSS. fidi, aut ...hant. J. FR. GRON. *ma... terrasque colitis* Gaertn. et ... a m. 1. *maria terras qui* ... a m. 2. et Ber. a m. 1. *ma... terrasque qui colitis* Voss. ... 1. 2. 3. 5. Hearnii L. 1. et scri... meliores apud Crevier. *ma... terrasque qui incolitis* Hav. ... pronomen *qui* secundae ... ulteriori voci postponi, Pe... supra docuit ad 28, 12, 13. ... opus est, ut *colitis* cum ... in *incolitis* mutemus. V. ... 16, 1.

Uti, quae in meo imperio gesta sunt] Dictionem *uti* nescio quis hic infulsit, quae elegantius subauditur. Porro non habet antiquum volumen *gesta sunt*, verum *acta sunt*. Item, *mihi, populo, plebique Romanae*, non *mihi, populoque, et plebi Romanae*. RHEN. Pal. 1. *uti, quae in meo imperio gesta sunt, et geruntur, ea mihi, populoque et plebi Romanae*. At tert. *quaesoque, quae in meo imperio acta sunt, geruntur*. GEBH. *quaesoque, quae meo imperio acta sunt* Harl. *quaesoque, ut, quae in meo imperio acta sunt* Lov 4. *quaesoque, utique in meo imperio gesta sunt* Flor. *utique imperio meo gesta sunt* Lov. 1. Τὸ *uti* abest etiam ab Hearnii D. Deinde *gesta sunt, geruntur, ea mihi* Flor. *gesta sunt, et geruntur, ea mihi* Voss. Lov. 1. 5. et Hav. *gesta sunt, et gerentur, ea mihi* Lov. 3. *gesta sunt, ea mihi*. Sed vulgatum tuetur locus Pacuvii, quem Gronov. ad verba seq. laudavit. Mox *mihi, populoque plebique* Harl. *mihi, populoque et plebi* Voss. Lovel. 1. 3. Ber. Gaertn. et Hav. V. ad 2, 31, 1.

Bene vertant: eaque vos omnia bene juvetis] Exemplar Spirense expresse hic habet *bene*

ri, amnibusque sequuntur, bene verruncent: e

v

verruncent. quod tamen illic geminatum legitur errore librarii. Ceterum, veteres *verruncare* pro vertere usurpasse, docet verbum *averruncare*, quod *avertere* significat, quemadmodum annotavit Non. Marc. Nihil igitur opus erat hic, pro *bene verruncent*, scribere *bene vertant*, quando tota haec Scipionis precatio vetustatem ipsam refert. RHENAN. Quo pertineat tertia haec persona *vertant*, cum ad secundam oratio conversa sit, *vos precor*, intelligi non potest. Hinc fit, ut, placeat prisca lectio, *bene vertundo*, et ut pro *eaque* putem reponendum esse *aeque*, hoc sensu: Vos precor, quae in meo imperio gesta sunt, geruntur, postque gerentur, ea mihi, populo, plebique Romanae, sociis nominique Latino, qui populi Romani, quique meam sectam, imperium, auspiciumque, terra, mari, amnibusque sequuntur, bene vertendo aeque omnia bene juvetis. Neque impedit, quod Rhenan. in quodam libro aït se legisse *bene verruncent.* SIG. Exstant hujus lectionis *bene verruncent* vestigia in Pal. 3. oggerente *bene vertuntent.* At Pal. 1. et vet. ed. *bene vertant.* Sec. denique *quique in meam sectam, imperium, auspiciumque terra marique amnibusque sequuntur, vertunto.* Unde Sigonius legit, *bene vertundo aeque vos omnia bene juvetis.* Mihi allubescit Rhenani correctio: sed, ne quid dissimulem, *τὸ eaque* spernit Pal. 1. GEBH. Rhenanus hac correctione unica centum culpas facile redemit. Est autem ita plane in optimo illo Put. Alludit et Pal. unus, qui *vertuntent.* Egregie fluctus in simpulo movet hic Sigonius. Restitat Rhenano: vulgatum

olim, interpretis commen non fert, quod, quo pert tertia haec persona, *bene ve* quum ad secundam oratio versa sit, non possit intelligi go *bene vertundo aeque vo nia bene juvetis*, pro pris ctione, si Diis placet, nobi pingit. Quid est fateri, pe xerim, turpitudinem suam, non est? scilicet non potest in gi, qui dicit: *vos, Dii, pr ut haec bene vertant.* Nec i gitur, quid velit Virgilius d do [Ecl. 9, 6.]

Hos illi, quod nec ben
tat, mittimus haedo

Quoties ipse Livius? Sed nos tare tanto viro nolumus: su tirones moneri, ut ab his e bus sibi caveant. *bene ve cent* divine Rhenanus: idqu *vertere* usurpasse veteres, git ex verbo *averruncare*, *avertere* Nonius explicet. *averruncare* non Nonii mod verum ipsius Livii 8, [6, 11.] *cuit averruncandae Deûm victimas caedi.* 10, [23, 1 *anno prodigia multa fue quorum averruncandorum sa, supplicationes in biduu natus decrevit.* Cato de re 142. *Calamitates intempe que prohibessis, defendas, runcesque.* Immo et Cicero Atticum ep. 2. *Dii, inqui verruncent.* Varro nequa pro doctissimo Romanorum [ling. Lat. 81.] *A vertendo runcare; ut Deus, qui iis praeest, Averruncus.* Sed doctus, *Runco*, inquit, β υίζω. Hinc *errunco*, quasi *runco*, mutata litera praep tionis in primam verbi, ut i *rodo, effodio, efficio.* Inde *errunco*, ut scribitur in Gl

rant: nec classis modo prospectantibus e terra, sed
terra etiam omnis circa referta turba spectaculo na-
vigantibus erat.

XXVII. Ubi inluxit, Scipio e praetoria nave, 1
silentio per praeconem facto, *Divi Divaeque*, inquit, 2
*maria terrasque qui colitis, vos precor quaesoque,
uti, quae in meo imperio gesta sunt, geruntur, post-
que gerentur, ea mihi, populo plebique Romanae, so-
ciis nominique Latino, qui populi Romani, quique
meam sectam, imperium, auspiciumque terra, ma-*

Plautum. RHEN. Vet. lib. *Divi Divaeque*, quod placet, quia olet magis antiquitatem, cui in hac precatione studuit Livius. Quamquam Virgil. 5, [235.] ait: *Dii, quibus imperium est pelagi*, in ejusmodi precatione, metri caussa. SIG. Lib. MSS. tres *Divi Divaeque*. GEBH. *Dii Divaeque* Voss. et Lovel. 4. *Divi Deaeque* Flor. *Divi Divaeque* Lov. 5.

Maria terrasque qui colitis] Est in scripto cod. *qui maria terrasque colitis*. RHEN. Pal. 1. *maria terrasque colitis*. At tert. *maria terrasque quae colitis*. GEBH. Vellem, reliquisset Rhenanus: *maria terrasque qui colitis*. vellem, *uti quae in meo imperio*. Sic enim MSS. fidi, aut huc trahunt. J. FR. GRON. *maria terrasque colitis* Gaertn. et Flor. a m. 1. *maria terras qui colitis* a m. 2. et Ber. a m. 1. *maria terrasque qui colitis* Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Hearnii L. 1. et scripti meliores apud Crevier. *maria terrasque qui incolitis* Hav. Saepius pronomen *qui* secundae vel ulteriori voci postponi, Perizon. supra docuit ad 28, 12, 13. Neque opus est, ut *colitis* cum uno illo in *incolitis* mutemus. V. ad 8, 16, 1.

Uti, quae in meo imperio gesta sunt] Dictionem *uti* nescio quis hic infulsit, quae elegantius subauditur. Porro non habet antiquum volumen *gesta sunt*, verum *acta sunt*. Item, *mihi, populo, plebique Romanae*, non *mihi, populoque, et plebi Romanae*. RHEN. Pal. 1. *uti, quae in meo imperio gesta sunt, et geruntur, ea mihi, populoque et plebi Romanae*. At tert. *quaesoque, quae in meo imperio acta sunt, geruntur*. GEBH. *quaesoque, quae meo imperio acta sunt* Harl. *quaesoque, ut, quae in meo imperio acta sunt* Lov 4. *quaesoque, utique in meo imperio gesta sunt* Flor. *utique imperio meo gesta sunt* Lov. 1. Tò *uti* abest etiam ab Hearnii D. Deinde *gesta sunt, geruntur, ea mihi* Flor. *gesta sunt, et geruntur, ea mihi* Voss. Lov. 1. 5. et Hav. *gesta sunt, et gerentur, ea mihi* Lov. 3. *gesta sunt, ea mihi*. Sed vulgatum tuetur locus Pacuvii, quem Gronov. ad verba seq. laudavit. Mox *mihi, populoque plebique* Harl. *mihi, populoque et plebi* Voss. Lovel. 1. 3. Ber. Gaertn. et Hav. V. ad 2, 31, 1.

Bene vertant: eaque vos omnia bene juvetis] Exemplar Spirense expresse hic habet *bene*

ri, amnibusque sequuntur, bene verruncent: e

verruncent. quod tamen illic geminatum legitur errore librarii. Ceterum, veteres *verruncare* pro vertere usurpasse, docet verbum *averruncare*, quod *avertere* significat, quemadmodum annotavit Non. Marc. Nihil igitur opus erat hic, pro *bene verruncent*, scribere *bene vertant*, quando tota haec Scipionis precatio vetustatem ipsam refert. RHENAN. Quo pertineat tertia haec persona *vertant*, cum ad secundam oratio conversa sit, *vos precor*, intelligi non potest. Hinc fit, ut, placeat prisca lectio, *bene vertundo*, et ut pro *eaque* putem reponendum esse *aeque*, hoc sensu: Vos precor, quae in meo imperio gesta sunt, geruntur, postque gerentur, ea mihi, populo, plebique Romanae, sociis nominique Latino, qui populi Romani, quique meam sectam, imperium, auspiciumque, terra, mari, amnibusque sequuntur, bene vertendo aeque omnia bene juvetis. Neque impedit, quod Rhenan. in quodam libro aït se legisse *bene verruncent*. SIG. Extant hujus lectionis *bene verruncent* vestigia in Pal. 3. oggerente *bene vertuntent*. At Pal. 1. et vet. ed. *bene vertant*. Sec. denique *quique in meam sectam, imperium, auspiciumque terra marique amnibusque sequuntur, vertunto.* Unde Sigonius legit, *bene vertundo aeque vos omnia bene juvetis.* Mihi allubescit Rhenani correctio: sed, ne quid dissimulem, τὸ *eaque* spernit Pal. 1. GEBH. Rhenanus hac correctione unica centum culpas facile redemit. Est autem ita plane in optimo illo Put. Alludit et Pal. unus, qui *vertuntent*. Egregie fluctus in simpulo movet hic Sigonius. Restitat Rhenano: vulgatum

olim, interpretis comme non fert, quod, quo per tertia haec persona, *bene ve* quum ad secundam oratio versa sit, non possit intellig go *bene vertundo aeque vo nia bene juvetis*, pro pri ctione, si Diis placet, nob pingit. Quid est fateri, pe xerim, turpitudinem suam, non est? scilicet non potest i gi, qui dicit: *vos, Dii, p ut haec bene vertant.* Nec i gitur, quid velit Virgilius d do [Ecl. 9, 6.]

Hos illi, quod nec ben
tat, mittimus haed

Quoties ipse Livius? Sed nos tare tanto viro nolumus: su tirones moneri, ut ab his e bus sibi caveant. *bene ve cent* divine Rhenanus: idqu *vertere* usurpasse veteres, git ex verbo *averruncare*, *avertere* Nonius explicet. *averruncare* non Nonii mod verum ipsius Livii 8, [6, 11.] *cuit averruncandae Deûm victimas caedi.* 10, [23, 1 *anno prodigia multa fuer quorum averruncandorum sa, supplicationes in biduu natus decrevit.* Cato de re 142. *Calamitates intempe que prohibessis, defendas, runcesque.* Immo et Cicero Atticum ep. 2. *Dii, inquis verruncent.* Varro nequaq pro doctissimo Romanorum [ling. Lat. 81.] *A vertendo a runcare; ut Deus, qui iis r praeest, Averruncus.* Sed doctus, *Runco*, inquit, β νίζω. Hinc *errunco*, quasi *runco*, mutata litera praep tionis in primam verbi, ut in *rodo, effodio, efficio.* Inde *errunco*, ut scribitur in Gl

vos omnia bene juvetis, bonis auctibus auxitis, salvos incolumesque, victis perduellibus victores, spoliis 3

rio, postea *averrunco*, *b* transeunte in *u*, ut in *aufero*. *Averrunco* igitur pro re signatissima vox a duplici praepositione est orta, ut *indeprensus*, *ineffabilis*. Hoc si verum, quid fiet nostro *verrunco*? Quod tamen probum et antiquum non Livius modo, sed alii quoque testantur. Festus: *Verruncent, vertant*. Attius Decio apud Nonium: *Te, sancte, venerans precibus, invicte, invoco, Portenta ut populo, patriae verruncent bene*. Idem Bruto apud Ciceronem 1. de Divin. [22.] *Propinqua haec bene verruncent populo*. Pacuvius Periboea [apud Nonium] *Precor veniam, Petens ut, quae egi, ago, axim, verruncent bene*. Ubi habes Livii formulam. In rus runcam et runcinam, pace docti viri sane dixerim. *Verrunco* est ab ἐρύκω, praeposito *υ*, ut in ἔαρ, ἦρ, *ver*. ἑστία *Vesta*, ἑσπέρα *vespera*, εἴδω *video*, et innumeris talibus, emollito digammate Aeolico, interjectoque *n*, ut in θησαυρὸς *thensaurus*, σκαπτησύλη *scaptensula*, γλυκὺς *lucuns*. Ἐρύκω interdum est contineo et cohibeo, ne id, quod continetur, mali quid faciat, vel patiatur. Homerus Ἰλ. λ'. [48.]

> Ἵππους δ' εὖ κατὰ κόσμον ἐρυκέμεν.

Item Ἰλ. ώ. [657.]

> Ποσσῆμαρ μέμονας κτερεϊζέμεν Ἕκτορα δῖον,
> Ὄφρα τέως αὐτός τε μένω καὶ λαὸν ἐρύκω.

Quae continentur hoc modo et servantur, salva manent, et bonos habent eventus. Itaque *se bene verruncant*: nam hoc pronomen intelligitur, perinde ut quum *vertere* οὐδετέρως ponitur. Eustachius [ad priorem locum Hom. p. 761. ed. Bas.] Τοῦ δὲ ἐρυκέμεν πρωτόθετον τὸ ἐρύειν, ὅ ἐστι ἑλκύειν· ὡς γὰρ ἐπὶ πολὺ ἐρύονται ἵπποι, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν τῷ κωλύεσθαι· σαφέστερον δὲ εἰπεῖν, τὰ ὁπωσοῦν ἐρυόμενα ἤγουν ἑλκόμενα ζῶα ἐπέχονται τοῦ θέειν ἄνετα. ἴσως δὲ καὶ παρὰ τὸ ἐρύω τὸ φυλάσσω γίνεται τὸ ἐρύκω: Ut ab ἐρύκω ἀπερύκω, unde ἀπερύκειν τοὺς λύκους ἀπὸ τοῦ οἴκου, ut a *verto averto*, sic a *verrunco* etiam *averrunco*, a quo deinceps *Averruncus*, ut a *promo promus*, *condo condus*, *carpo carpus*. Appulejus de Deo Socratis [p. 51. ed. Elm.] *Qui tibi queat tum in somniis, tum signis, tum etiam fortasse coram, cum usus postulat, mala averruncare, bona prosperare*. Ut viri docti restituerunt ex MSS. et primus P. Pithoeus: nam hic quoque infulserant *avertere*. Haec quum olim scripsissemus, nuper apparuit, edito doctissimo illo exspectatissimoque Etymologico, Gerhardi Johannis Vossii, sanctissimi senis et magni fautoris nostri, eandem fuisse sententiam. J. FR. GRON. Manifesta verae lectionis vestigia supersunt in Flor. *verrunque* exhibente. *vertundo*, ut Sigonius malebat, est in Rec. *vertunto* in Lov. 4. quomodo scribendum esse Doujatius conjecit, quum in Regio invenisset *verrunto*. Reliqui mei perperam priscarum edd. lectionem *vertant* tuentur. Vir doctus, cujus Etymologiam verbi *averruncare* Gronov. explodit, est Becmann. quem v. in Orig. ling. Lat. in *Runcina*.

§. 3. *Bonis auctibus auxitis*] *bonis auctionibus* Hearnii L. 1. *bonis auctoribus* ejusdem D. cum

decoratos, praeda onustos triumphantesque, me *domos reduces sistatis, inimicorum hostiumque* 4 *scendorum copiam faxitis: quaeque populus Ka*

omnibus meis codd. et edd. antt. pro quo Mogunt. et proximae *bonis avibus*, Froben. tandem anni 1535. *bonis auctibus* substituit; eadem etiam prima dedit *auxitis*, quum omnes priores habeant *assitis*, concinentibus Lovel. 3. Ber. et Rec. Recte autem *auctibus*. Supra 4, 2, 2. *Cujus rei praemium sit in civitate, eam maximis semper auctibus crescere*. Hac forma *auctum* numero singulari accipiunt viri docti supra 27, 26, 14. *Auctum etiam visum in capite*. V. viros doctos ad Taciti 4. Hist. 28. Recte etiam *auxitis*; quod antique est, pro *auxeritis*; ut *defexit*, pro *defecerit* 1, 24, 8. *faxitis*, pro *feceritis* 25, 12, 10. Quae omnia et plura alia antiquata sunt. Ea autem a Livio ex ipsis formulis et precibus, quae ipsius tempore adhuc supererant, desumta sunt.

Spoliis decoratos, praeda onustos triumphantesque, mecum domos reduces sistatis] Hae duae dictiones [*praeda onustos*] non sunt in cod. Spirensi. Quod vero sequitur *mecum domos reduces sistatis*, expendendum, num legi debeat *domo*. RHEN. Vett. lib. quos legi, aeque atque ii, quos se legisse Rhenanus profitetur, vacant his vocibus *praeda onustos*, ut legatur *spoliis decoratos triumphantesque*. Quod sequitur *domos reduces sistatis*, malim et ipse cum Rhenano *domo*. SIG. Immo comparent in Pall. 1. 2. et vet. ed. voculae duae *praeda onustos*, quae non unius codicis jussu relligandae erant. Ceterum Rhenanus cum Sigonio malunt *domo* contra omnes libros MSS. GEBH. Sic 3, [29, 4.] *Militaria signa praelata, secu-*

tus exercitus praeda onust[illegible] omnes scripti. Sigonius qu[illegible] rasset, se nihil hic allatur[illegible] ni, haec verba (hoc equide[illegible] Rhenano, et *exempla* [illegible] *facultatem*, quae in om[illegible] nostris et Gall. et Pall. [illegible] comparent, et ipso sono pr[illegible] a magistello aut librario non potuisse, pessimo ha[illegible] bie uno alterove auctore Terentius Eunucho 5, 7. *U*[illegible] *in te exempla edent*. Ca[illegible] Gall. [31.] *Obsides nobil*[illegible] *cujusque liberos poscere*, *eos omnia exempla cru*[illegible] *edere*. Noster hoc libro [illegible] 20.] *Quae crudelissimi importunissimi tyranni* [illegible] *in oppressos cives edunt*. [illegible] iam vulgares scripti quid[illegible] scant, sed non Put. 38, [illegible] *Omnia exempla belli ed*[illegible] *se, caedibus, incendiis*, [illegible] Quid porro utrisque ment[illegible] se dicam, quum *domo r*[illegible] nobis facerent pro *domos* [illegible] *ces*, quomodo omnes lib[illegible] exigit flagitando raucus [illegible] dudum ramicibus ruptis P[illegible] nus? 22, [7, 8.] *Tamen al*[illegible] *alio impleti rumoribus* [illegible] *referunt*, *consules* etc. 3, [illegible] *Cohortes inde Latinae* [illegible] *caeque remissae domos*. nihil humani a nobis alien[illegible] tare debemus nos, quand[illegible] cipuis Livii sospitatoribus git, ut tantis exemplis ho[illegible] se fuisse demonstrarent. GRON. Unus meorum Har[illegible] etiam Hearnii D. ignorant *praeda onustos*, quas [illegible] constanter servant. Et rect[illegible] pra 1, 4, 9. *In latrones p*[illegible] *onustos impetus facere*. H[illegible] c. 5, 1. *Naves praeda onu*[illegible] *Hippone solvit*. Cic. 5. in[illegible]

giniensis in civitatem nostram facere molitus est, ea ut mihi populoque Romano in civitatem Karthaginiensium exempla edendi facultatem detis. Secundum 5

17. *Navis onusta praeda Siciliensi adpulsa Veliam est.* Nepos in Alcib. 5. *Praeda onusti, locupletato exercitu, Athenas venerunt.* Vell. Pat. 2, 115. *Praeda onustus pervenit ad Caesarem.* Curtius 5, 12. *Onustique praeda, per scelus ultimum parta, fugam intendunt.* 9, 2. *Abundantes onustosque praeda magis parta frui velle.* Tacit. 12. Ann. 28. *Et praeda famaque onusti ad montem Taurum revertuntur.* 1. Ann. 21. *Paucos maxime praeda onustos claudi carcere jubet.* Front. 1. Strat. 4, 2. *Quum praeda onustus ex Phrygia rediret.* ubi v. Tennul. Praeterea *domos reduces* omnes et Hearnii, et mei, nisi quod Lov. 5. legat *domum.* Quid autem vitii vulgatae lectioni inesse viris doctis *domo* emendantibus visum sit, nondum adsequor. *reduces domos,* ut *redux in patriam* Ter. in Heautont. 2, 4, 18. *redux in lucem* in Hec. 5, 4, 12. *reducere domum* ibid. 4, 4, 43. An displicuit pluralis *domos?* Ita tamen Liv. 3, 68, 7. *In domos vestras vos persequetur.* 27, 51, 7. *Discursum inde ab aliis domos, ut conjugibus liberisque tam laetum nuncium impertirent.* At si forte *domos τῷ sistere* non convenire existimarunt, ei neque *domo* convenire posse, nullus non videt.

§. 4. *Ea ut mihi populoque Romano in civitatem Karthaginiensium exempla edendi facultatem detis*] Vetus lectio brevior, *ea ut mihi populoque Romano in civitatem Carthaginiensium detis.* subauditur autem *facere* ex priore membro orationis. Cujus lectionis venustatem qui non intellexerunt, de suo haec verba addiderunt, *exempla edendi facultatem.* Quas voces puto temere ab aliquo injectas, tum quia ab iis, quos legi, libris absunt, tum quia necessariae non sunt. Scio tamen Livium 38, [43, 5.] uti hac forma dicendi: *Omnia exempla belli edita in se, caedibus, incendiis, minis, direptione urbis.* SIG. Non aliter Pall. tres et vet. ed. quam *in civitatem Carthaginiensium exempla edendi facultatem detis.* Interim Sigonius praefert *in civitatem Carthaginiensium detis.* Voces, quas Sigonius ejecit, et Gronov. ad verba praeced. vindicavit, in omnibus meis supersunt. Quod *edere in aliquem exempla,* (* 25, 31, 9.) etiam *facere in aliquem exempla* dixit Ter. in Eun. 5, 5, 6. Vox *exemplum* eodem modo usurpatur infra 42, 8, 5. *Omni ultimae crudelitatis exemplo laceratos ac deletos esse.*

§. 5. *Cruda exta, caesa victima, uti mos est, in mare porricit*] Antiqua lectio *uti mos, in mare projecit.* Et sequitur verbum praeteriti temporis *signum dedit.* RHEN. Sacrificale verbum antiquum temere amovit Rhenanus. Quod fecisse etiam quosdam olim apud Virgilium, tradit Macrobius, l. 5, 238. *extaque salsos Porriciam in fluctus.* Sic hoc loco *porricit,* non *projecit.* SIG. Corrupti hic sunt libri omnes, uti fit, in antiquatis. quippe omnes *projecit.* GEBH. Put. *cruda extram victimam.* Men. et Voss. *crudam extam victimam.* Et Pall. hic omnes corruptos (hoc tantum) notat excerptor. An *cruda exta victimae?* Satis enim intelligitur caesam fuisse. Omnes autem libri scripti, etiam Put. ut

eas preces cruda exta victimae, uti mos est, in
re porricit, tubaque signum dedit proficisce
6 Vento secundo vehementi satis profecti, celerit

ex suo Rhenanus, *projecit*. qui et hoc movetur, quod sequitur verbum praeteriti temporis. Sed hoc perpetuum non est. 22, [3, 1.] *Ubi primum in sicco potuit, castra locat: certumque per praemissos exploratores habuit.* 23, [19, 11.] *Ibi haerentia inter obnata ripis salicta conspiciuntur, nunciatumque Annibali est.* 28, [19, 18.] *Tum victa oppidanorum vis, dejectisque propugnatoribus occupantur muri.* Neque enim *porricere* Livio vile fuisse puto, quod nec Virgilius sprevit. Est autem signatum et proprium verbum, nec refugiunt in hujusmodi formulis antiquitatem, velut obsoletam, purissimi quoque scriptores. Itaque in talibus respiciendum magis existimo, quid significent libri veteres, quam quid exhibeant. Nulli enim adeo sunt correcti, ut nihil habeant mendosum, et ideo ad collationem eorum vis aliqua judicii et doctrinae requiritur, non tantum conferendi labor. Vix potest ullius libri major esse auctoritas, quam debet esse illius Puteanici. non tamen eum sequar, quum 23, 11, 5. pro *oraculum* habet *cornaculum*. 25, 31, 5. pro *servam civitatem*, *reservatam*. Libro eodem c. 36, 7. *clientelas*, pro *clitellas*. 27, 30, 11. *indutus latiarum tempore*, pro *induciarum tempore*. et eodem, c. 33, [?] pro *antiquaretur*, *antequaereretur*. 28, 12, 1. pro *vulnere*, *voluntatere*. et eodem, c. 37, 2. *superstes*, pro *Sufetes*. Quare magnum periculum adiit vir doctissimus, qui non ita pridem in elegantissimo auctore pro *solistimo tripudio* unius librarii fide *solennissimum tripudium* dedit. Ego sicubi hoc reperissem

non antea emendatum, illi
conjectura reponere veritu
fuissem. Sed per me quiden
tentia quisque sua fruatur. J
GRON. *Cruda exta* sun
cocta: nam in aliis sacris c
bantur in olla, quam *aula*
tarem vocat Plautus. V. Ca
ad Suet. Aug. 1. et Gronov.
vii 25, 16. *Porricere*, ve
sacrorum, librarii saepe p
ram mutarunt in *porrigere*
projicere. V. 1. de Re rus
Exta Deis quum dabant, p
cere dicebant. Ita ibi MS.
Politiani, et Victorius ex c
ctura, pro *porrigere*. Adde
Ursin. ad Caton. de Re ru
134. et Interpretes Virgilii
Aen. 238. ubi Germanus et
hic quoque legunt *porricit*.
cruda esta caesam victi
Hearnii L. 1. *cruda exta*
victimam Gaertn. *cruda*
caesam victimam Lov. 4.
Ber. et edd. vett. usque ad
in qua vulgatum primo adp
cruda exta victimam Lov.
Hav. *cruda ex tam victi*
Lov. 1. *crudam victimam* H
crudam dextera, vel *dextr*
ctimam Lov. 3. et Hearn
crudaxtam victimam Flor
da exta victimae, ut Gron.
dat, Reg. apud Crevierium
jus fide id recepi. Suet. A
Semicruda exta rapta foc
secuit. ubi videndi viri
Hinc *uti mos est*, quemad
ante Rhenanum edebatur,
Lov. 1. 2. 4. 5. Ber. Gaert
et Hearnii Oxonn. quod r
Tandem *projecit* omnes
mei. Sed *porricit*, quod
Ascens. anno 1513. recepit
probavit Henr. Stepha
Schediasm. de Delectu in
nib. Virg. p. 64. idque rec

conspectu terrae ablati sunt: et a meridie nebula occepit, ita ut vix concursus navium inter se vitarent. lenior ventus in alto factus. noctem insequentem ea- 7

novium, invito etiam Put. vulgato praetulisse censet Periz. in Animadv. Hist. c. 10. p. 427. Recte etiam difficultati a Rhenano motae respondit, atque ostendit, alibi apud nostrum tempora verborum praesentia et perfecta jungi. Ea de re supra dixi ad 3, 46, 9. Adde 9, 41, 16. *Revocatos milites ab opere instruxit, cohortatusque etc. exiguam adpendicem Etrusci belli conficere jubet.* 24, 14, 2. *Castra locat, ibique concionem militum habuit.* 25, 14, 4. *Vexillum trans vallum hostium trajecit: exsecratus inde etc. in castra inrumpit.* 31, 29, 13. *Et nihil a vobis ultra, quam pacem, petiit, fidemque hodie pacis pactae desiderat.* (* 39, 43, 4.) V. Cel. Burm. ad Virg. 2. Aen. 12.

Tuba signum dedit proficiscendi] V. Schelium ad Polybium c. 9. DUKER.

§. 6. *Profecti, celeriter e conspectu terrae ablati sunt*] Scripsimus *celeriter conspectu terrae ablati sunt*, *e* praepositione expuncta. RHEN. Vet. lib. *e conspectu.* ut Virg. [1. Aen. 34.]

Vix e conspectu Siculae telluris in altum
Vela dabant.

SIG. Omnes nostri, praeter unum infimae dignitatis, cum Sigoniano *celeriter e conspectu terrae ablati sunt.* Statimque Put. Men. Voss. *ita vix ut concursus navium.* J. FR. GRON. Etiam unus tantum ex meis Harl. praepositionem ignorat. Optimus quidem Flor. *celeriter terrae conspectu terrae ablati sunt.* At prius *terrae* ex vocis praecedentis syllaba ultima et praepositione *e* natum, ac male vox illa posteriori loco a manu altera erasa est. Ceterum in ed. Paris. anni 1573. et Francof. anni 1578. operarum errore editum est *profectis.* Eo permotus est Cerda, ut, quum *profectis* et *ablati* simul consistere non posse videret, legendum conjiceret *profectis celeriter conspectu terrae ablatae sunt.* Sed manum abstinuisset, si priores edd. in consilium adhibuisset: praeterquam quod genus loquendi, ut terrae dicantur *abscedere*, *e conspectu auferri*, a quibus aliquis recedit, nimis poëticum videatur, quam ut Livium deceat. V. etiam ad 27, 47, 11. Quod vero insuper praetexat, magis proprie *conspectus* dici de hominibus, quam de terra, non inpedit, interdum hanc vocem etiam de locis usurpari. Ita non tantum Virgil. loco a Sigonio laudato, sed et Liv. 40, 21, 7. *Quum in conspectu locorum consultaret, qua proxime itinera ad mare Hadriaticum atque Italiam ducerent.* ac Cic. 2. de Leg. 11. *Posita in fundi villaeque conspectu religio Larum.*

Et a meridie nebula occeperat, ita ut vix concursus navium inter se vitarent] In exemplari scripto est *et a meridie nebula occepit*, non *occeperat.* RHEN. Vet. lib. *occursus.* SIG. Non placet ipsum genus loquendi. MSS. *nebule cepit ita vix ut concursus.* Alii *nebula cepit.* Scribe *et a meridie nebula exstitit, vix ut concursus navium inter se vitarent.* Plinius 2, 60. *Nebulas nec aestate nec maximo frigore exsistere.* Sigonii *occursus* nusquam meminimus vidisse. J. FR.

dem caligo obtinuit: sole orto est discussa, et a
8 ta vis vento. Jam terram cernebant. haud ita m
to post gubernator Scipioni aït, *non plus quin*
millia passuum Africam abesse: Mercurii promo
rium se cernere. si jubeat eo dirigi, jam in portu
9 *re omnem classem.* Scipio, ut in conspectu t
fuit, precatus, uti bono reipublicae suoque Afri
viderit, dare vela, et alium infra navibus adces
10 petere jubet. Vento eodem ferebantur. ceterum
bula sub idem ferme tempus, quo pridie, ex

GRON. *nebulae cepit* Flor. a m. 1. *nebula* a m. 2. *nebule cepit* Voss. a m. 1. *nebula* a m. 2. *nebula cepit* Lov. 1. 3. 4. 5. et Hav. *nebula coepit* Hearnii Oxonn. *nebule cepte* Lov. 2. Codices etiam Creviorii *cepit*, *cepte*, vel *excepti*. Quare probat Gronovii *nebula exstitit*, *vix ut*, quum in omnibus quoque *ita vix ut* invenisset. Id pariter apud me superest in Flor. et Lov. 3. Omnes insuper mei uno ore *concursus navium*. Mox hoc cap. *Ne inter se concurrerent naves.*

§. 7. *Sole orta est discussa, et addita vis vento*] *est diesussa* Flor. Voss. et Lov. 1. Verum in duobus prioribus a m. 2. emendatur *est dies visa*, quod praeferunt Lov. 2. et Hav. Deinde *vis ventorum* Voss. Lov. quinque, Ber. Gaertn. et Hav. cum edd. ante Aldum.

§. 8. *Haud ita multo post T. Posthumius gubernator Scipioni aït*] Archetypon nostrum habet tantum, *haud ita multo post gubernator Scipioni aït*. Proinde apparet, praepositionem *post* dedisse occasionem, ut aliquis infulciret gubernatoris nomen *T. Posthumius*. RHENAN. In multis meorum eadem exstat lectio, quae ante Rhenanum occuparat; nisi quod quidam minimis discrepent. At alii inprimis Flor. gubernatori utrumque nomen, unus et alter sterius ignorant; quare Rhe *T. Postumius* delenti adsen

§. 9. *Precatus Deos*] Nihi mere turbo. Nam sic quoque alibi, tum 4, 13, 14. *Precatus dem Deos immortales Cinci tus.* Hic tamen Put. Reg. Cantabr. Voss. carent τῷ D Qua igitur auctoritate vulg tinetur? An non 5, 21, 14. *tur manus ad coelum to precatus esse?* Et alioqui quoque repetisset *Deos Deas* JAC. GRON. Ignorant eam vocem Flor. Lov. 1. 5. et Hav. lendam igitur judicavi.

§. 10. *Et vento eodem ferel tur*] Castigavimus *Vento eo ferebantur*, particula *Et* del quam debemus finali sylla verbi praecedentis *jubet*. RH Eamdem particulam Flor. et nulli alii omiserunt. Quo in Livii verba irrepserit, n Rhenanus observavit. V. inf 39, 18, 8.

Et ventus premente nebul cidit] Immo lege *et vento mente nebula cecidit.* non

conspectum terrae ademit, et ventus premente nebu-
la cecidit. Nox deinde incertiora omnia fecit. ita- 11
que ancoras, ne aut inter se concurrerent naves,
aut terrae inferrentur, jecere. Ubi inluxit, ventus 12
idem coortus, nebula disjecta, aperuit omnia Afri-
cae litora. Scipio, quod esset proximum promon-
torium, percunctatus, quum Pulchri promontorium
id vocari audisset, *Placet omen*, inquit; *huc dirigi-
te naves*. Eo classis decurrit: copiae omnes in ter- 13
ram expositae sunt. Prosperam navigationem si-

ventus cecidit, sed nebula premente vento. Nam subdit: *ventus idem coortus nebula disjecta aperuit omnia*. SIG. Pal. 1. *et vento premente*, quod oppido probat Sigonius. Pro *cecidit*, sec. exhibet *occidit*. tert. *cedit*. GEBH. Immo lege *vento*, inquit Sigonius: non enim ventus cecidit, sed nebula premente vento. Sane et in Voss. unoque Pal. *vento*: non tamen in optimo et pluribus aliis. Et *nebulam cadere* haud scio, quid hic sit: *ventum cadere* saepe dixerunt veteres. Virg. 1. Georg. [354.] *Quo signo caderent austri*. Ovid. 8. [Met. 2.] *cadit eurus, et humida surgunt Nubila*. Seneca Agamemn. [676.] *cecidit in lucem furor*. Sed aït: subdit, *Ventus coortus nebula disjecta*. Atqui ideo coortus est disjecta, quia coëunte et constanti ceciderat. Plinius 2, 47. *Cum proximi cadentibus surgunt*. J. FR. GRON. Idem tribus diebus accidit. primo, vento satis vehementi profecti fuerant; a meridie nebula orta ventus lenior factus fuit: secundo, sole orto nebula discussa et vento vis addita est; a meridie rursus nebula exorta ventus cecidit: denique tertio, eodem modo nebula disjecta ventus coortus est. Livius 26, 27, 11. *Cadente jam Euro*. 26, 39, 8. *Venti vis omnis cecidit*. *Nebula premit ventum* sic dicit, ut 10, 32, 7. *Vixdum satis certa luce, et eam ipsam premente caligine*, (ex nebula.) DUK. *et vento* etiam Lov. 1. 2. 5. Ber. a m. 2. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Sed *et ventus* Flor. et reliqui mei: quod optime Gronov. adversus Sigonium vindicavit, toto id Livii contextu exigente. *ventus cecidit*, ut 36, 43, 11. *Ubi primum aquilones cecidere, ab Delo Phanas petunt*.

§. 12. *Ventus idem coortus* etc. *aperuit omnia Africae litora*] Pal. 3. *ventus ibi coortus*. GEBH. *ventus ibi coortus* etiam Harl. et Rec. *ventus inde coortus* Hav. V. ad 1, 19, 7. Tum *omnia litora Africae* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Ber. Gaertn. et Hav.

Pulchri promontorium id vocari] Polybius hujus promontorii meminit l. 3. in foederibus Romanorum et Poenorum, et τοῦ Καλοῦ ἀκρωτήριον vocat. SIG. Immo Polyb. non Καλοῦ, sed Καλὸν ἀκρωτήριον vocat 3, 22. et seqq. Douiatius autem, monens Polybium protulisse casu secundo τοῦ Καλοῦ ἀκρωτηρίου,

ne terrore ac tumultu fuisse, permultis Graecis
14 tinisque auctoribus credidi; Coelius unus, p
terquam quod non mersas fluctibus naves,
teros omnes coelestes maritimosque terrores,
stremo abreptam tempestate ab Africa classem
insulam Aegimurum, inde aegre conrectum
15 sum, exponit: et, prope obrutis navibus, in
su imperatoris, scaphis, haud secus quam n
fragos, milites sine armis cum ingenti tumultu
terram evasisse.

1 XXVIII. Expositis copiis, Romani castra in p

ideoque ambiguum reliquisse, *Pulchri*, an *Pulchrum promontorium* dicendum sit, non respexit locum ejus c. 23. *Τὸ μὲν οὖν ἀκρωτήριόν ἐςι, τὸ προκείμενον αὐτῆς τῆς Καρχηδόνος πρὸς τὰς ἄρκτους.*

§. 13. *Copiae omnes in terram expositae sunt*] Primus ita Froben. anno 1535. edidit. Priores, quascumque vidi, habent *copiaeque omnes:* et ita legunt Flor. Voss. Lov. quinque, Ber. Gaertn. et Hav. Mox *sine terrore ac tumultu permultis Graecis ac Latinis auctoribus credidi* Ber. *Τὸ fuisset* deest etiam in Gaertn. et editis ante Aldum.

§. 14. *Inde aegre conreptum cursum exponit*] In antiquo volumine legitur *inde aegre correctum cursum.* Aberravit enim, qui error non citra difficultatem correctus est et emendatus. RHENAN. Libb. omnes *correptum.* Amplius tert. *abrepta tempestate ab Africa classis in insulam Aegimurum inde correptum aegre exponit.* GEBH. Perperam *correptum* servant Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav. cujus loco recte *correctum* rest Rhenanus. Solent autem ha ces a librariis commutari. V 5, 28, 8. Adde Cel. Burm. ad S Claud. 31. 41. et ad Domit Paullo ante *Caecilius prae quam* Voss. Lov. 1. 2. 5. et I neque aliter Flor. a m. 1. q manu altera praefert] *Cae praeterquam*, conciliante I 3. Deinde *τὸ non* omittitur le in Flor. Voss. Lov. quinque Hav.

§. 3. *Neque enim homin modo turba, mulierum pu rumque agminibus inmixta*] *homines* a *mulieribus*, *puer* etc. *agrestibus* distingui vid tur. Sed puto *homines* opp pecoribus, et *mulierum pu rumque* per epexegesin dici, sententia: non hominum m turba, mulierum scilicet pue rumque, mixta, nec uno, multis diversis itineribus fugi omnes passim compleverat v 2, 23, 8. *Multis passim agmi bus per omnes vias cum clan re in forum curritur. immis* pro simplici *mixta.* 26, 37, 1. *I que aliud magis tempus b fuit, quo Carthaginienses I*

ximis tumulis metantur. Jam non in maritimos mo- 2
do agros, conspectu primum classis, dein tumultu
egredientium in terram, pavor terrorque pervenerat,
sed in ipsas urbes. neque enim hominum modo tur- 3
ba, mulierum puerorumque agminibus inmixta, om-
nes passim compleverat vias, sed pecora quoque
prae se agrestes agebant; ut relinqui subito Afri-
cam diceres. Urbibus vero ipsis majorem, quam 4
quem secum adtulerant, terrorem inferebant. prae-
cipue Karthaginis prope ut captae tumultus fuit.
Nam post M. Atilium Regulum et L. Manlium consu- 5

manique pariter, variis casibus immixtis, magis in ancipiti spe ac metu fuerint. 35, 34, 8. *Improbos seditiososque immiscendi res tumultu Aetolico spes movit.* DUK.

Agebant; relinqui subito Africam diceres] Ita Cl. Jac. Gronov. edidit: quum autem nihil moneat, neque mutatae lectionis aut hic aut alibi caussam adtulerit, incertum est, utrum ita legendum crediderit, an vero operae typographorum aberrarint. Antea excusi praeferunt *agebant; ut relinqui.* Et ita est in Lov. 3. 5. Harl. Ber. et Hav. *agebantur, reliqui subito Africam dicere* Flor. ubi *ut* latet in duabus ultimis literis τοῦ *agebantur.* Put. *agebant, ut reliqui subito Africam dicere*, quemadmodum Cl. Sallierius monuit. Particulam itaque, quam post Gronovium etiam Hearnius et Crevierius servarunt, revocandam putavi, et ex codd. in quibus omittitur, excidisse puto ob similitudinem ultimarum literarum vocis praecedentis. Simile exemplum habuimus ad 8, 13, 3. *diceres* est quisque diceret. V. ad 3, 11, 2.

§. 4. *Praecipue Karthagini prope ut captae tumultus fuit*] Omnes Gall. et Voss. *Carthaginis*. J. FR. GRON. In utraque scriptura est, quod offendere possit. Si in vulgata *Carthagini* tertius casus est, mirum dicendi genus est *urbi tumultus est;* sin sextus, dicendum fuerat *prope ut capta;* vel supplendum est *urbis*, hoc modo: *Carthagini tumultus fuit, prope ut captae urbis*, id est, prope qualis captae urbis esse solet. 1, 29, 2. *Non fuit tumultus ille nec pavor, qualis captarum urbium esse solet.* Sed hoc quoque supplementum hic durum et insolens est. Quod si verius est *Carthaginis*, non apparet, cur Livius maluerit dicere *praecipue*, quam *praecipuus*. DUK. *Karthagini* Lov. 3. Harl. Ber. et Hearnii D. Ceteri mei *Karthaginis*.

§. 5. *Post M. Atilium Regulum et L. Manlium consules*] *post M. Atilium*, vel *Attilium consulem*, reliquis omissis, Flor. Voss. Hav. et Hearnii N. ac L. 1. *post M. Atilium Regulum consulem* Lov. 1. et 2. *post Atilium annis prope quinquaginta* Lovel. 5.

les, annis prope quinquaginta, nullum Roma exercitum viderant, praeter praedatorias classes, bus exscensiones in agros maritimos factae er
6 raptisque, quae obvia fors fecerat, prius recur semper ad naves, quam clamor agrestes conci fuerat. eo major tum fuga pavorque in urbe
7 Et, Hercule, neque exercitus domi validus, ne dux, quem obponerent, erat. Hasdrubal, Gisg filius, genere, fama, divitiis, regia tum etiam
8 finitate, longe primus civitatis erat: sed eum al

Quibus descensiones in agros maritimos factae erant] Archetypon, quod penes nos est, *exscensiones* habet. quod etiam alibi in eodem codice scripto lectitatur. RHEN. Vet. lib. *excursiones*. quod probo. SIG. Pal. 1. et vet. ed. *descensiones*. sec. ac tert. *excursiones*, quod perperam probat Sigonius. GEBH. *descensiones* Voss. Lov. 1. 2. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. ac L. 1. *excursiones* Rec. et Hearnii D. *excessiones* Lov. 3. *ascensiones* Flor. pro quo Salvin. *escensiones* conjicit. Sed praestat, ut Rhenani lectionem *exscensiones* probemus, quae placuit etiam Latinio ac Cl. Dukero. Eamdem adversus Sigonium defendit Gronov. ad Livii 8, 17, 9. ubi alia notantur. Praeterea vox *maritimos* non adparet in Flor. Voss. Lov. 1. 3. 5. et Hav.

§. 6. *Raptisque, quae obvia fors fecerat, prius recursum semper ad naves*] Pal. 3. *dictisque, quae obvia fuerant*. sec. *quae obviam sors fecerat*. Post iterum tert. *prius praecursum ad naves*. GEBH. *quae obvia sors fecerat* Lov. 1. 4. 5. et Harl. *quae sors obvia fecerat* Ber. V. ad 1, 9, 15. *quae erant obviam sors fecerat* Lov. 2. *quae fors obviam fecerat* Le V. ad 3, 6, 7. Deinde *sempe* est in Voss. Lov. 2. 3. Ber. a et Hearnii N. *recursum ad ves semper* Harl.

Fuerat. eo major tum pavorque in urbe fuit. Et, cule] Pal. 3. *fueratque eo m cum fuga pavorque in Hercule*. GEBH. In his ve *fugam* accipio trepidatione ta urbe cum pavore discur tium, non multo al[illegible]r, ac *f* et *fugere* de celeri cursu et fectione dicuntur. neque e qui in urbe erant, quum ho prope ad portas esse sibi per derent, ex ea fugere voleb DUK.

§. 7. *Hasdrubal, Gisgoni lius, genere, fama*] Eleg Hellenismo Pal. 3. *Asdrubal gonis genere et fama*, suba to τῷ *filius*. Simile superiu dicavi. GEBH. Per ellipsin pe hanc vocem omitti, supra dimus ad 28, 12, 13. In nullo men meorum, nisi in Harl. esse inveni. Uni itaque atqu teri testi fidem habendam non istimo.

§. 8. *Sed eum ab illo ipso*

Scipione aliquot proeliis fusum pulsumque [H]ispania meminerant: nec magis ducem duci pa[rem], quam tumultuarium exercitum suum Romano [exerc]itui esse. Itaque, velut si urbem extemplo ad- 9 [or]tus Scipio foret, ita ad arma est conclamatum: [porta]eque raptim clausae, et armati in muris, vigi[lia]e et stationes dispositae, ac nocte insequenti [ac]tum est. Postero die quingenti equites, specu- 10 [latum] ad mare turbandosque egredientes ex navibus [missi], in stationes Romanorum inciderunt. jam enim 11

aliquot proeliis fusum [pulsum]que in Hispania] Pal. 3. [...]t sed tamen ab illo ipso [...]e aliquot proeliis fusum [pulsum]que Hispania memine[rant]. GEBH. ab illo Scipione [V]off. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. [...] tamen haud censeo. [...]2, 56, 12. sed tum ab ipso [Sc]ipione Harl. Sed alibi et[...] et eum commutantur. [...]9, 36, 7. Tum pulsumque [...]is Lov. 5.

[...] ita ad arma est concla[matum]: portaeque raptim clau[sae] [...]t. Men. Voff. partim. An [...]e ad hostem spectabant? [...]GRON. partim etiam Flor. 1. 2. 5. Hav. et Hearnii L. 1. [q]uod tamen errori scriba[rum] [tr]ibuere malo; qui, literis [...] transpositis, saepius partim et raptim confu[ndi]t. V. ad 22, 6, 10. Praeter[ea con]clamatum ad arma est [...] Lov. 4. Harl. et Hav. Mox [...]aeque instantiores disposi[tae] [...]ertu.

[§. 1]0. Postero die quingenti [equi]tes, speculatum] Put. igno[...]to quingenti. An fuit Po[stero] DC equites? J. FR. GRON. [...] vocem ignorant etiam Flor. Voff. Lovel. 1. 2. Hav. et Hearnii N. ac L. 1. Gronovii tamen conjecturam probare non audeo. Haud memini enim, Livium ita simpliciter postero pro postero die dicere, si vox dies non praecesserit. Praeterea Hannonem, quem equitibus his praefuisse Livius cap. seq. dicit, Χιλίους ἐπιλέκτους ἱππέας Καρχηδονίους καὶ Λιβύων τι πλῆθος duxisse, auctor est Appian. in Punic. p. 8. Quamvis autem alios, quam Livius, annales secutus fuerit, videndum tamen, an scribendum sit Postero die mille equites. ut millenarii numeri nota ∞ exciderit, quod librariis incognita fuerit. V. ad 39, 42, 3. Si quis tamen vulgatum defendendum putet, ei plane non adversabor. Nam et quingenarii numeri nota eamdem ob caussam saepe periit. V. ad 37, 40, 11.

§. 11. Equites et in stationibus locis idoneis posuerat] Ita Jac. Gronovius edidit, quum ante vulgaretur et equites in stationibus. Puto autem eum codicum suorum auctoritatem secutum esse. Certe ita praeferunt Flor. Voff. Hav. pluresque alii. equites et in stationes Lov. 1. equites in stationibus Lov. 4. et equites et in

Scipio, classe Uticam missa, ipse haud ita mu progressus a mari, tumulos proximos ceperat; e tes et in stationibus locis idoneis posuerat, et agros miserat praedatum.

1 XXIX. Ii cum Karthaginiensi equitatu proe quum commisissent, paucos in ipso certamine, rosque fugientes persecuti (in quibus praefec quoque Hannonem, nobilem juvenem) occider

2 Scipio non agros modo circa vastavit, sed urbe

3 iam proximam Afrorum satis opulentam cepit. praeter cetera, quae extemplo in naves onera

stationibus Gaertn. Paullo ante *tamen Scipio classe*, pro *jam enim Scipio*, Flor. Voss. Lov. 1. 2. et Hav. *tum Scipio classe* Lovel. 5. *nam Scipio classe* inter versus pro varia lectione Voss. et Lov. 1. Tandem *progressus a ripa* Voss. Lov. 1. 2. 5. Hav. et Hearnii L. 1. ac N.

§. 1. *In quibus praefectum quoque Hannonem*] Aliter App. Al. in Pun. p. 8. qui Hannonem non proelio occisum narrat, sed a Masinissa comprehensum, et in castra Scipionis adductum, postea vero cum matre Masinissae, quae apud Hasdrubalem erat, permutatum fuisse.

§. 2. *Urbem etiam proximam Afrorum*] Hanc urbem Appianus in Libyco [p. 8.] vocat *Λόχαν*. SIG.

§. 3. *Octo millia librorum capitum servorumque*] Genitivus *capitum* a quopiam insertus est. Nam in scripto volumine tantum est *octo millia liberorum servorumque* RHEN. Pall. 2. ac 3. *o[cto] millia liberorum servorum* ... *capta*, excluso τῷ *capitum*. prim. vero cum vet. *liberorum servorumque capi sunt capta*. GEBH. *libero capitum servorumque* pri adparuit in ed. Mog. quod in lo cod. vidi. Vocem *capitum* elegit unus Harl. Reliqui, et his, teste Cl. Sallierio, Put. *rorum servorumque capitum* primae edd. praeferunt, et Jac. Gronov. iterum revoca nisi quod *virorum*, pro *lib rum*, sit in Flor. et *capit* Lov. 5. Ber. et Gaertn.

§. 4. *Laetissimus tamen manis*] Vet. lib. *Laetissi tum Romanis*. SIG. Pal. 2. *Romanis*. tert. *tandem R.* r. g. *Maximissae adventus* *quem quidem cum CC. aut plius equitibus*, *plerique duobus milibus equitum tra venisse*. GEBH. Put. et Voss. *nis*. Numquid *omnibus*? Romanos intelligi nemo ign re potest. An potius *Laetiss tamen ominis*? Nam Janus soni [1. Fast. 1-8.]

Omina principiis, inquit, *esse solent*.

Et Statius 8. [Theb. 705.]

inposita, missaque in Siciliam erant, octo millia li-
berorum servorumque capitum sunt capta. Laetissi- 4
mus tamen Romanis in principio rerum gerendarum
adventus fuit Masinissae. quem quidam cum ducen-
tis haud amplius equitibus, plerique cum duûm mil-
lium equitatu tradunt venisse. Ceterum quum longe ma- 5
ximus omnium aetatis suae regum hic fuerit, pluri-
mumque rem Romanam juverit, operae pretium vi-
detur excedere paullulum ad enarrandum, quam va-
ria fortuna usus sit in amittendo recuperandoque
paterno regno. Militanti pro Karthaginiensibus in 6

— — *quique apicem torvae*
Gradivus habebat
Cassidis, haud laetum domi-
no, ruit, omen.

J. FR. GRON. *tum*, pro *tamen*, Lov. 4. 5. et Harl. V. ad 22, 17, 5. Hinc *animis* Lov. 5. *omnis* Flor. et Lov. 1. *omnibus* Lov. 2. Hav. et Hearnii L. 1. Si quid mutandum, priorem Gronov. conjecturam alteri praefero. Optimi enim cod. a quo non sine gravi caussa discedendum esse ipse Gronov. toties docuit, vestigia eo nos ducunt: *omnis* enim, pro *omnibus*, sollemni exhibet scribarum errore, de quo v. ad 21, 60, 7. Verum Cl. Crevierius, apud quem Victor. *omnibus*, reliqui *omnis* praeferunt, vulgatum defendit. Quum enim de solis Romanis agatur, vocem *omnibus* prorsus alienam putat. Corruptelam etiam haud difficilem docet. Erasa enim litera initiali, pro *Romanis* primum scriptum fuisse *omanis*, hinc *omnis*, tum *omnibus*. Mox *adventus Masinissae fuit* Harl. et ita Froben. edidit anno 1535. quem reliqui editores secuti sunt usque ad Jac. Gronov. Is autem principum edd. ordinem *adventus fuit Masinissae* revocavit, consentientibus reliquis scriptis.

§. 6. *Militante eo pro Karthaginiensibus in Hispania, pater ejus moritur*] Vet. lib. *pater ei moritur*. SIG. Pall. tres *ei*. GEBHARD. Sigonii liber *pater ei moritur*. Neque aliter omnes Gall. et Pall. Vossianusque. Sed nondum sic integritas loco parta est. Put. et Gall. cum Voss. amplius non agnoscunt τὸ *eo*. Sed Put. Reg. Voss. Men. *Militandi pro Carthagin*. Pet. *Militanti pro Carth*. Atque haec auctoris manus: *Militanti pro Carthaginiensibus in Hispania pater ei moritur*. Vides elaboratum et rotundum sermonem. J. FR. GRON. *ei* praeferunt omnes codd. praeter Lov. 3. Ber. Gaertn. *ejus* legentes, et Harl. in quo est *enim*. Deinde *Militante eo pro Karth*. unus servat Ber. *Militando pro Karth*. Hafn. Lov. 4. et Hav. *Militandique pro Karth*. Harl. *Militanti et pro Karth*. Gaertn. *Militandi pro Karth*. Flor. et Voss. uterque a m. 1. qui iidem a manu altera rectius exhibent *Militanti pro Karth*. concinentibus

Hispania pater ei moritur: Galae nomen erat. gnum ad fratrem regis Oesalcem, pergrandem
7 tu, (mos ita apud Numidas est) pervenit. haud
to post, Oesalce quoque mortuo, major ex du
filiis ejus Capusa, puero admodum altero, pater
8 imperium accepit. Ceterum quum magis jure

reliquis meis, et omnibus Hearnii Oxonn. Mox *Galbae nomen erat* Hearnii L. 1. *Galla nomen erat* Hav.

Ad fratrem regis Desalcem] Nomen hoc ubique fecimus *Oesalces*, non *Desalces*: quod illo modo alicubi omnes, alicubi optimi Gall. id repraesentarent. Et idem prorsus videtur, quod 23, [18, 1.] effertur *Isalca*, ubi est praefecti Gaetulorum. Apud Silium Italicum quoque *Isalces* memoratur. J. FR. GRON. *Decalonem* Hearnii L. 1. *Decalcem* Lovel. 2. 3. 5. et Hav. *Cesalcem* Rec. et Gaertn. *Oesalcem* Flor. et Voss. a m. 2. Mox *praegrandem natu* Lov. 2. quod non displiceret, si plures codd. probarent. Livium enim vocibus cum praepositione *prae* intensiva compositis gavisum fuisse, supra jam dictum est. V. ad Epit. Liv. 7. et ad Liv. 21,54,7. Vocem autem *praegrandis* Statio restituit Gronov. Diatr. Stat. c. 14. V. etiam Cel. Burm. ad Suet. Tib. 60.

Mos ita apud Numidas est] V. Grotium 2. de jure belli et pac. 7, 24. DUK. *ita mos apud Numidas est* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Gaertn. et Hav. Mox §. seq. *Capussa* Flor. Lov. 4. 5. et Hav. Dein *paternum regnum* Lov. 2.

§. 8. *Quum magis jure gentis, quam auctoritate inter suos aut viribus, obtineret regnum*] Sic castigavimus, secuti manuscripti codicis: *Cae cum magis jure gentis,* ritate inter suos, quam obtineret regnum. Sens Obtigerat illi inter suos a tas. Ea magis, quam virib tinebat regnum. RHEN. E *cum magis jure gentis*, *auctoritate inter suos au bus, obtineret regnum.* Comparet in Pal. 1. et ve *cum magis jure gentis*, *auctoritate inter suos au bus, obtineret regnum.* C rio sensu ac voluit Rhenan tamen consentit Pal. 3. Se cundus *cum magis jure g et auctoritate inter suos, viribus, obtineret regnum.* HARD. Quis crederet, h eptias vel somnianti excidi vio? Tamen id non solu didit Rhenanus, sed, ut s ri jam crederent alii, effeci tata optimi et expediti sen ctione, quam vetustissimi mo omnes alicujus loci, s codices servant: *quum m jure gentis, quam aucto inter suos aut viribus, o ret regnum.* Tutissimum dem est, justis viribus opib regiam potentiam niti: se etsi absint illae, quamdiu a ritas inter suos principi sal facile a sceleratis molitio aemulos absterret: quia, quid factum de illo fuerit, dices habere creditur. Pa Arato, in Timoleonte, in H ne, aliisque tot illustribus

tis, quam auctoritate inter suos aut viribus, obtineret regnum; exstitit quidam, Mezetulus nomine, non alienus sanguine regibus, familiae semper inimicae, ac de imperio varia fortuna cum iis, qui tum obtinebant, certantis. Is, concitatis popularibus, 9
apud quos, invidia regum, magnae auctoritatis erat,

qui in liberis civitatibus, nullis invidiosis opibus accincti, auctoritate tantum valuerunt, ut prope dominarentur. Ergo vult puerum Livius, solo jure gentis legitimum regem, non viribus munitum, non auctoritate venerabilem fuisse, atque eo facilius rebellasse Mezetulum. 1, [7, 8.] *Euander tum ea, profugus ex Peloponneso, auctoritate magis, quam imperio, regebat loca.* J. FR. GRON. Lectionis a Rhenano probatae vestigia exstant in uno Harl. quamvis tamen quaedam in eo exciderunt verba. Exhibet enim *imperium accepit. magis ...... auctoritate inter suos, quam viribus obtineret regnum.* Contra omnes omnino alii libri cum Hearnii L. 1. et N. alteram scripturam tuentur, nisi quod *magis jure gentis, quam auctoritatis inter suos* praeferant Flor. Voss. 1. 2. 3. et Hav.

Exstitit quidam, Mezetullus nomine] *Mezetulus.* Sic enim vet. lib. et Appian. [p. 18.] *Μεσότουλον* vocat. SIGON. Pal. 1. *Mazetullus.* sec. *Megetulius.* tert. *Mezetelius.* Vet. ed. *Messetullus.* GEBH. Memini non semel hunc loquendi modum Livio excidisse, ut 24, 5, 9. 25, 23, 8. ut reticeri melius sit. Indicare tamen placet, in Cantabrig. vocem *quidam* non apparere. De aliis MSS. nihil annotatum est. 32, 22, 5. *Rhisiasus Pellensis erat.* 24, 34, 2. *Archimedes erat.* ubi vide. JAC. GRON. Vocem *quidam* servant omnes mei: in uno igitur neglegentia librarii omissam puto. Deinde *Messetullus* Ber. *Mecetulius* Harl. *Mezetulius* Hearnii D. *Macçetullus* ejusdem N. *Mancetullus* ejusdem L. 1. *Macetullus* Gaertn. *Marzetulus* Hafn. *Mazetellus* Hav. *Mazetullius* Lov. 4. *Mazetullus* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4.

Non alienus sanguine regibus, familiae semper inimicae] Vet. lib. *non alienus a sanguine, regibus familiae semper inimicae.* SIG. Pall. 2. et 3. *non alienus a sanguine, regibus familiae semper inimicae.* Vet. ed. ejicit τὸ *familiae.* GEBH. *a sanguine* apud me tantum superest in Lov. 4. et Harl. apud Hearnium autem in D. Reliqui praepositionem abjiciunt; quam etiam non necessariam puto, sive jungas *non alienus sanguine regibus,* sive *regibus familiae semper inimicae.* Nam *alienus regibus,* ut 35, 49, 13. *Nihil immo tam alienum rebus vestris est.* Prop. 1, 8, 18.

Sit Galatea tuae non aliena viae.

regibus autem *inimicae* inlustratur infra ad 39, 47, 10.

Qui tum obtinebant] Fortassis, *qui id tum obtinebant. id* facile intercidere potuisse, apertum est. DUKER.

§. 9. *Descendere regem in aciem, ac dimicare de regno coë-*

castris palam positis, descendere regem in aciei
10 dimicare de regno coëgit. in eo proelio Capusa
multis principum cecidit, gens Massylorum omı
11 ditionem imperiumque Mezetuli concessit. regi
men nomine abstinuit: contentusque nomine n
co tutoris, puerum Lacumacen, qui stirpis r
12 supererat, regem adpellat. Karthaginiensem ı
lem feminam, sororis filiam Hannibalis, quae
xime Oesalci regi nupta fuerat, matrimonio sibi
13 git, spe Karthaginiensium societatis; et cum
phace hospitium vetustum legatis missis renovat,
nia ea auxilia praeparans adversus Masinissam.

XXX. I

git] *descendere in aciem, ac dimicare de regno coepit* Voss. Lovel. 1. 2. 5. Hav. et Hearnii L. 1. ac N.

§. 10. *Gens Masaesylorum omnis in ditionem imperiumque Mezetulli*] Lib. 24, [48.] Livius aït, Syphacem Numidarum regem, Galam autem Masanissae parentem Masaesylorum. Contra vero 28, [17, 4.] Syphacem Masaesylorum regem aït, ubi et eam gentem ac Syphacis regiam absque nomine describit. Sane et Strabo [17, 829.] et Plinius [5, 2.] Sigam Syphacis regiam fuisse fatentur. At hic noster Livius libro mox seq. [c. 12, 3.] Cirtham caput regni Syphacis facit, quae longissimo tractu a Siga distat. Denique Plinius 5, [2.] Masanissam Numidiae regem aït, quae ad Ampsagam fluvium est, de posteriore loquens tempore hujus belli, ut puto. Haec adeo diversa judicio lectoris relinquo. Verum hujus belli tempore existimo Syphacem Carthaginiensibus propiorem fuisse, Galam vero

Masanissae parentem, ac M
sylorum regem, longe dista
rem. Devicto autem Syp
omnia in Masanissae veni
testatem. Nomen vero Num
utrisque regnis commune f
Sed cum Masaesyli nomen
rent proprium, alteri r
commune velut proprium
sisse: nisi quis Masaeliby
care velit, ut Strabo facit
ultimo [p. 829.] Quare qu
28, [17, 4.] dicitur, Syph
Masaesylorum regem esse,
spectum: ut et Scipionis
gatio duabus quinqueremibu
bulae similior, magisque t
in Syphacis regia colloq
Hannibalis, Scipionis, et Sy
cis. GLAR. *Massyliorum*
Nam loquitur de populis,
Massanisae post paruerunt.
saesyli enim Syphaci obedieb
Qui autem ante me hos lib
emendarunt, quod, quid i
has gentes interesset, nesci
omnia perturbarunt, et ubi
Masaesulos scripserunt, ut
pra ex veteribus libris etiam
monui. SIG. Pal. 1. et 2. *M*

XXX. Et Masinissa, audita morte patrui, dein 1
nece fratris patruelis, ex Hispania in Mauritaniam
(Bocchar ea tempestate rex Maurorum erat) trajicit.
ab eo supplex infimis precibus auxilium itineri, quo- 2
niam bello non poterat, quatuor millia Maurorum
impetravit. Cum iis, praemisso nuncio ad paternos 3
suosque amicos, quum ad fines regni pervenisset,
quingenti ferme Numidae ad eum convenerunt. Igi- 4
tur Mauris inde, sicut convenerat, retro ad regem
remissis, quamquam aliquanto minor spe multitudo
nec cum qua tantam rem adgredi satis auderet,
conveniret; ratus agendo ac moliendo vires quoque 5
ad agendum aliquid conlecturum, proficiscenti ad

liorum. vet. ed. et Pal. 3. *Messulorum.* Legendum *Masaesylorum.* ut et c. 32, 4. *Ibi ingens caedes Masaesylorum facta.* ut et c. 31. aliquoties. GEBH. Vario modo gentis nomen in Mstis corrumpitur: sed erroribus illis recensendis nunc non inmorabimur. De *Masaesylis* et, ut Sigonius vocat, *Massyliis* v. eumdem supra ad 24, 48, 2. et ad 30, 11, 2. Sed ad priorem locum monui, posteriores Latinis *Massylos* vocari, quare hic etiam *Massylorum* emendavi.

§. 11. *Puerum Lacumacen regem* etc. *adpellat*] *puerum Lacumazen* Lov. 4. et Hearnii D. *puerum Leumazen* Flor. a m. 1. *Lechumazen* a m. 2. *puerum ita Demazen* Hav. *puerum ita Demacem* Hearnii L. 1. et N. *puerum ita Demacen* Voss. in contextu. *puerum Leuchimacen* in margine. *puerum Demacen* Lov. 2. *puerum Latumaren* Gaertn. *puerum Lenchimazen* Lov. 1. *puerum Lentumacen* Lovel. 5. *puerum tachum Macen* Harl. Paullo ante *regio tamen nomine absumpto* Hafn. Voss. et Lov. 4. *regio tamen nomine assumpto* Lov. 5. *regio tamen nomine apsuntit* Flor. a m. 1. *assunto* a m. 2. *regio tamen nomine spreto* Lov. 2. et Hav.

§. 1. *In Mauritaniam (Bocchar ea tempestate rex Maurorum erat) trajicit*] Pall. 1. et 2. *Baga.* tert. *Bacca.* Deinde priores iterum duo codd. *trajecit.* GEBH. *in Mauretaniam* Flor. V. Duker. ad Flori 4, 2, 65. Corte ad Sall. Cat. 21, 3. et Dausquejum in Orthograph. parte 2. hac voce. Tum *Baga* Flor. Lov. 2. et Hav. *Uga* Voss. Lov. 1. 4. et Hearnii N. *Vaga* Lov. 5. *Vaca* Harl. *Bocar* Ber. Hinc *trajecit* Flor. Lov. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et edd. ante Froben. anni 1535. *in Mauritaniam ad Bagar, qui ea tempestate rex Maurorum erat, trajecit* Hearnii L. 1.

§. 2. *Ab eo supplex infimis precibus auxilium* etc. *impetravit*] Vocem *supplex* omittit Lov.

Syphacem Lacumaci regulo ad Thapsum obc
6 Trepidum agmen quum in urbem refugiſſet, u
Masiniſſa primo inpetu capit: et regiis alios tra
tes se recipit, alios vim parantes occidit. pars
xima cum ipso puero inter tumultum ad Sypha
7 quo primum intenderant iter, pervenerunt. I
hujus modicae rei, in principio rerum pros
actae, convertit ad Masinissam Numidas. ad
bantque undique ex agris vicisque veteres m

1. Tum *infinitis precibus* Lov. 3. *intimis precibus* Hafn. et Hav. V. ad 37, 31, 8.

§. 5. *Ad Thapsum obcurrit*] *Thapsus* neque in Numidia eſt, neque in Masaesylis. Mihi nomen suspectum eſt, ut nihil interim caviller, mirari me, quo pacto Carthaginenses per ditionem suam sinerent regum exercitus vagari, cum hoc tempore omnem Africae oram tenerent, quae mari noſtro abluitur. ab aris Philenorum usque ad Herculis columnas. ut author eſt Polybius 3, [39.] Idem erroris suspicor in nomine *Clupea*, cujus paulo poſt mentionem facit. GLAR. *Thapsum*. nam Graece Θάψος. SIGON. *ad Tarsum* Lov. 5. et Hearnii L. 1. *ad Trasum* Lov. 4. *ad Thasum* vel *Tasum* Harl. et Hearnii O. *ad Chassum* Hearnii N. *ad Tapsum* Ber. Gaertn. Hav. et pleraeque edd. vett. pro quo Sigon. per adspirationem *ad Thapsum* scribendum monuit. V. etiam, quae notavi ad Silii 3, 261. Ceterum eadem, quae Glareanum, etiam Perizon. difficultas morata eſt. Ad marginem enim Livii notavit, Thapsum sitam fuisse ultra Karthaginem versus orientem, quum Syphax et Masaesyli habitarint versus occidentem Massylorum: unde patet, ejus nomen hic ferri non posse. jatius, qui etiam mendum in hoc nomine suspicatu opinatur, librarios *Thap* urbis clarioris nomen, scri pro minus cognitae urbis ne, sive ea *Thebesta* fuerit *Tubusuptus*, aut loci al nomen. Conjici etiam poſſ gendum eſſe *Thalam*, ve *psam*, de quo utroque o v. Cellar. 4. Geogr. ant. 5. Sed manum continere pr

§. 6. *Refugisset, urbem sinissa primo inpetu cap regiis alios*] Addidimus pa lam *et* duobus locis: *et Masanissa primo impetu et ex regiis alios tr. se re* RHEN. Pall. 1. et 2. ἀσυν *urbem Masanissa primo tu capit, ex regiis alios tra tes se recepit*. GEBH. O Gall. duo Pall. ἀσυνδέτως, tra quam Rhenanus. J. FR. G Utroque loco copulam ignorant omnes mei, uno excepto. Eam itaque, quam nanus in contextum recep priori loco J. Fr. Grono poſteriori Jac. Gronovius iterum expunxerunt. Mox Jac. Gronov. pro *recepit*, praeferunt omnes priores subſtituit *recipit:* quam le nem Flor. et alii probarunt

Galae, et invitabant juvenem ad recuperandum paternum regnum. Numero militum aliquantum Me- 8
zetulus superabat. nam et ipse eum exercitum, quo Capusam vicerat, et ex receptis post caedem regis aliquot habebat: et puer Lacumaces ab Syphace auxilia ingentia adduxerat. quindecim millia peditum Mezetulo, decem millia equitum erant. Quibus- 9
cum Masinissa, nequaquam tantum peditum equitumve habens, acie conflixit. vicit tamen et veterum

Quo primum intenderat iter] Reposui *quo primum intenderant iter.* RHEN. Recte Rhenanus. Altera tamen lectio superest in Flor. Lovel. 1. 2. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav.

§. 7. *Fama hujus modicae rei, in principio rerum prospere actae, convertit ad Masanissam Numidas*] Pal. 1. *Fama hujuscemodi rei in principio rerum prosperae agmen convertit ad Masanissam Numidarum.* GEBHARD. Similiter est in Voss. Lov. 1. et Hav. Neque inde dissentit Lov. 4. nisi quod legat *prospere actae agmen.* Praeterea *hujuscemodi* etiam Lov. 2. 5. Ber. et Gaertn. *hujusmodi* Flor. a m. 2. *acmae*, pro *actae*, perperam in Put. esse, Gronov. supra monuit ad c. 17, 8.

Incitabantque juvenem] Reposui *et incitabant juvenem.* RHEN. Pal. 1. habet *incitabantque juvenem.* sec. vero *mutabantque juvenem.* GEBH. *et incitabant* Rhenanus. At Put. Reg. Men. Voss. *et invitabant*, vel *invitabantque.* J. FR. GRON. Cum Rhenano facit Harl. sed *invitabantque* legunt Lov. 1. 3. 5. Ber. Gaertn. et Hav. *et invitabant* Flor. cum Hearnii Oxonn.

§. 8. *Nam et ipse eum exercitu*] Reposuimus: *nam et ipse eum exercitum, quo Capusam vicerat, et ex receptis post caedem regis aliquot habebat.* RHENAN.

Auxilia ingentia adduxerat, quindecim millia peditum. Mezetulo] Pal. 1. et 2. *auxilia ingentia abduxerat.* GEBH. Distingui jubet Buslid. *auxilia ingentia adduxerat. Quindecim millia peditum Mezetulo, decem millia equitum erant.* J. FR. GRON. Ita aliquot scriptos, Andream, et Campanum interpungere, Crevierius monuit, et recte eam distinctionem recepit.

§. 9. *Quibuscum Masinissa, nequaquam tantum peditum equitumve habens, acie conflixit*] Reposuimus *tantum peditum equitumque habens.* RHEN. Gallici, Voss. Buslid. *habente acie conflixit.* J. FR. GRON. *peditum equitumque* etiam Lov. 4. et Harl. Reliqui omnes *equitumve.* Deinde *haberet*, pro *habens*, Lov. 2. *habente* Flor. Lov. 1. 3. 4. 5. Ber. a m. 2. et Hearnii L. 1. Similiter etiam scriptos plerosque et editos ante Rhenanum praeferre, atque illud *habente* ad *acie* referendum, monuit Crevierius; quum tamen in nulla invenerim ed. nisi in Aldi-

militum virtus, et prudentia inter Romana et P
10 ca arma exercitati ducis. Regulus cum tuto
exigua Masaesylorum manu in Karthaginiensi
grum perfugit. Ita recuperato regno paterno,
sinissa, quia sibi adversus Syphacem haud p
majorem restare dimicationem cernebat, opti
ratus cum fratre patruele gratiam reconciliare,
11 sis, qui et puero spem facerent, si in fidem M
nissae sese permisisset, futurum in eodem hon

na, ubi insuper in erratis prisca lectio revocatur. Neque etiam Rhenanus *habente* in *habens*, sed *equitumve* in *equitumque* mutatum voluit. Vide autem, an legendum sit *qui*, nempe Mezetulus, *cum Masinissa*, *nequaquam tantum equitum peditumve habente*, *acie conflixit*: vel *quibus*, scilicet quindecim millibus peditum et decem millibus equitum, *cum Masinissa*, *nequaquam tantum peditum equitumve habente*, *acie conflixit*.

Vicit tamen et veterum militum virtus] Put. Reg. Men. Voss. τὸ *militum* spernunt. An fuit *veteranorum virtus*? 37, [20, 2.] de Achaeis Eumeni auxilio missis: *Veterani omnes et periti belli erant*. J. FR. GRON. Eamdem vocem spernunt quoque Flor. Lov. 1. 2. 5. Hav. et Hearnii L. 1. quam neque in Mstis suis comparere testatur Crevier. sed tamen necessariam esse judicat. *milites veteres* memorantur 26, 28, 8. *Eadem ratione stipendiorum habita in veteribus militibus dimittendis*. 31, 4, 1. *Quum de agris veterum militum relatum esset*. 34, 17, 3. *Milites veteres periti hostium bellique*. 42, 31, 4. *Ut centuriones militesque veteres scriberet*. Sed et *veterani* simpliciter 40, 39, 4. *Ibi dimitti veteranos sese vell* 34, 6. *Veteranis fatentib* *illo primum die*, *tamqu* *rones*, *quid agendum e* *re militari*, *didicisse*. Epit 113. *Veteranis cum se* *missionem postulantibus* Potius tamen vox *milit* brariorum culpa excidisse tur ex optimis Mstis.

§. 10. *In Karthaginiensi* *grum perfugit*] Vet. lib. r SIG. Pal. 3. *in Carthagini* *agrum refugit*. GEBH. r etiam Lov. 4. Harl. et Hear Dissentiunt reliqui, prae Put. Flor. et optimi quique. terea *Carthaginiensem a* ut Gebh. in uno Pal. inven Gronov. edidit; consentie omnibus meis. Neque alit iam in Put. esse, monuit Sallier. Mox cap. seq. *In* *omnia circa esse; maxim* *Karthaginiensis ager*. V. 21, 8.

Quia sibi adversus Syph Emendavimus *quia sibi cu* *phace*. RHEN. Ed. Mog. *a* *sus Syphacem*. MOD. Pall et vet. ed. *quia sibi advers* *phacem haud paullo maj* *restare dimicationem cern* GEBH. Omnes Gall. et duo et Voss. *quia sibi advers*

quo apud Galam Oesalces quondam fuisset; et qui 12 Mezetulo, praeter inpunitatem, sua omnia cum fide restitui sponderent; ambo praeoptantes exsilio modicam domi fortunam (omnia, ne id fieret, Karthaginiensibus de industria agentibus) ad sese perduxit.

XXXI. Hasdrubal tum forte, quum haec gere- 1 bantur, apud Syphacem erat. qui Numidae, haud sane multum ad se pertinere credenti, utrum pe-

phacem haud paullo majorem. J. FR. GRON. Unus Harl. *cum Syphace*; reliqui cum Hearnii N. *adversus Syphacem*. Paullo ante *recuperato agro paterno* Hearnii L. 1. *recuperato agro regno paterno*, utraque lectione juncta, Lov. 2. Sed, vocem *agro* delendam esse, subjectis notis librarius indicavit.

§. 11. *Futurum eum in eodem honore*] Delevimus pronomen *eum*. Quod vero sequitur, *quo apud Galam et Desalcem quondam fuisset*, ingens erratum est, scribendum, *quo apud Galam Desalces quondam fuisset*. RHENAN. Iidem *futurum eum in eodem honore*. quibus fraudi fuit defectus Rhenani codex. J. FR. GRON. *Tò eum* servant etiam Flor. Lov. 1. 3. 4. 5. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Pronomen melius abesse, licet in scriptis exstet, judicat Crevierius. Id autem abest a reliquis. Mox voculam *et* a Froben. ejectam soli tantum meorum Ber. et Gaertn. servarunt. Paullo ante *cum fratre patrueli* Lov. 4. et Harl. V. ad 35, 10, 8.

§. 12. *Et qui Mezetulo, praeter inpunitatem, sua omnia*] *Tò qui* suspectum et forsan delendum est. Sufficit ante praecessisse. J. FR. GRON. Gronovii emendationem probat Crevierius; nisi alios ad Lacumacem, alios ad Mezetulum legarit Masinissa. Tunc enim nihil mutandum fore judicat. Praeterea *praeter impunitatem suam* Voss. Lov. 1. 4.

Ambos etc. *ad se perduxit*] Ed. Mog. *ambo praeoptantes*. MOD. Ita legunt omnes edd. vett. Postea demum Aldus substituit *ambos*; Gronovius vero revocavit *ambo*; quomodo in optimo Put. exstare, monuit ad 35, 21, 5. sc quoque id in tribus Pall. et ant. ed. invenisse, adfirmat Gebhard. ad 7, 40, 9. Eamdem scripturam ex meis probant Flor. et reliqui praeter Lovel. 3. Ber. a m. 2. et Hav.

§. 1. *Regnum Masaesylorum*] *Massyliorum* ex vet. lib. Porro autem familiae Massanisae stemma, cujus hic Livius, in Jugurtha Sallustius meminit, hoc est.

nes Lacumacen, an Masiniſſam, regnum Ma
2 rum eſſet, *falli eum magnopere*, ait, *si Masini eisdem contentum fore, quibus patrem Galam patruum ejus Oesalcem, credat. multo majore dolem in eo animi ingeniique esse, quam in*
3 *gentis ejus umquam fuisset. Saepe eum in H nia rarae inter homines virtutis specimen dedis ciis pariter hostibusque: et Syphacem, et Kart*

Gala rex Maſſyliorum. — Desalces rex poſt Galam fratre

Galae filia. — Maſſaniſa rex poſt Lacumacem a se victum acie cum Mezetulo tutore. — Capusa rex poſt Desalcem patrem. — Lacumaces re mortem O fratris, aucto zetulo tutore

A — Maſſiva cujus Gala maternus avus fuit.

B — Masgaba de quo l. 45, [13.] — Micipsa rex poſt Maſſanissam. — Misagenes, de quo l. 42, [29, 8.] — Gulussa [42, 23.] — Manaſtabal. — Sti qu an ctu tre.

Adherbal rex poſt Micipsam. — Hiempsal. — Massiva (* v. ad Epit. 64.) — Jugurtha ex concubina poſt Adherbalem rex, victus a Romanis. — Ga ux (Sa B. 65.)

SIG. Emendavi *Massylorum* hic et passim hoc cap. V. ad 24, 48, 2. Stemma hoc Masinissae inluſtrari et augeri poteſt illis, quae notarunt Doujat. ad cap. praec. Cel. Burm. ad Syllog. epiſt. tom. 2. p. 145. et Cort. ad Salluſt. Jug. 5, 6. — et Sponii Miscell. p. 147. (* His Masinissae filiis addenda filia, ex qua natus Hasdrubal Karthaginiensium dux, de quo v. Duker. ad Liv. Epit. 50. Jugurthae filius Oxinta. Appian. 1. Civ. 376.)

§. 2. *Falli eum magnopere*] *magno opere* Lov. 3. quo se etiam in Pal. 3. inveni ſtatur Gebhard. ad 27, 46, ad 28, 18, 4. Reliqui tam inter eos optimi, codd. tum tuentur. Mox *quam in umquam gentis ejus fuisse* vel. 2. *quam in ullo gentis usquam fuisset* Flor. Voſſ. 1. 3. 4. Saepe ita variant l rii. V. ad 39, 31, 5.

§. 3. *Et Syphacem, et Ka giniensex* etc. *ingenti mo cendio, quum jam nullam*

...es, *nisi orientem illum ignem obpressissent, in-* ...mox *incendio, quum jam nullam opem ferre* ...nt, *arsuros. Adhuc teneras et fragiles ejus* 4
...esse, *vixdum coalescens foventis regnum.* In... stimulandoque pervincit, ut exercitum ad ... Massylorum admoveat; atque in agro, de quo 5
... cum Gala non verbis modo disceptatum, sed ... armis certatum fuerat, tamquam haud dubie

...*possent, arsuros*] Pal. 3. ...*Syphacem et in Carthagi-*...is etc. *arsuros*. perperam. ...e pr. et sec. *cum jam nul-*...*eram ferre poscit.* ubi et ...piam *nullam molem.* ...m hac translatione utitur ...n. Infra 31, 48, 7. *Cum una* ...*le et incensa esset, traje-*...*mque illud incendium, vel-* ...*continentibus tectis, in al-* ...*lam propinquam coloni-*...*et.* 37, 15, 6. *Ut quisque* ...*us ab oppresso sit, per* ...*velut continens incendi-*...*vasurum.* GEBH. *nullam* ...*ferret* Lov. 1. *nulla mo-*...*re posset* Flor. *nullam* ...*ferre* Voss. *nullam mo-*...*re posset* Lovel. 5. Hafn. ... *nullam inoram ferre pos-*...*t.* 2. a m. 1. *nullam opem* ...

...*Vixdum coalescere foven-*...*m*] Put. et duo Pall. et ... *coalescens foventis.* Reg. ... *coalescent foventis.* Re-...*t* in Put. et Pall. puta *ejus.* ...GRON. *coalescent foven-*...*num* etiam Flor. et Voss. ...*s* etiam Lov. 1. 2. 5. Gaert-...et Hav. *coalescens foventis* ...*um* Lov. 4. quod recte Gro-...probavit. Praeterea paullo ...*fragiles vires ejus* alio or-... Flor. Voss. Lov. quinque, ...

Instando stimulandoque per-vicit] Hic videbatur oratio finita, sed postea subnectet: *His vocibus incitatus Syphax.* Ipse lector secum etiam atque etiam cogitet, sitne defectus aliquis, an interpolatio rhetorica. GLAR. Put. et Voss. *pervincit.* J. FR. GRON. Ita et Flor. aliique meorum.

Ut exercitum ad fines Masaesylorum admoveat] Cur Syphax exercitum admoveat finibus Masaesylorum, qui in suo imperio erant? *Massyliorum* ergo lege: et ita ubique. Sunt enim eodem errore plurimi depravati loci. SIG. *Massylorum* legendum esse, supra hoc cap. dixi.

§. 5. *Tamquam haud dubie juris sui*] Put. *haud dubii.* Reg. et Voss. *haud ubi.* J. FR. GRON. Probasse Gronovium *haud dubii* ex eo, quod ad 34, 62, 10. adnotat, colligo. Nec tamen liquet, cur hoc illo quidem loco praeferendum sit. DUK. Voces *haud dubie* desunt in Lov. 2. et 5. *haud ubi* legunt Lov. 1. et 4. *haud dubi* Flor. a m. 1. *haud dubie* a manu 2. *haud dubii* Hav. V. infra ad 34, 43, 5.

Quod maxime opus sit, acie dimicaturum] Pal. 1. *ut quod maxime opus sit, acie dimic.*

juris sui, castra locet. *Si quis arceat, id quod*
6 *maxime opus sit, acie dimicaturum: sin per metum agro cedatur, in medium regnum eundum. aut sine certamine concessuros in ditionem ejus Massy-*
7 *los, aut nequaquam pares futuros armis.* His vocibus incitatus Syphax Masinissae bellum infert, et primo certamine Massylos fundit fugatque. Masinissa cum paucis equitibus ex acie in montem (Bal-
8 bum incolae vocant) perfugit. familiae aliquot cum

sec. *id quod maxime opus sit.* GEBH. Put. Reg. Men. Voss. Cantabrig. *ut quod maxime opus sit.* Dictum ut c. 33, 2. *Interdiu aperto itinere, ut qui signis collatis acie dimicaturus esset, movit castra.* 7, 14, 6. *Ut qui magis animis, quam viribus, fretus ad certamen descenderet.* JAC. GRON. *quo maxime opus sit* Lov. 3. et 4. *ut quod maxime opus sit* Flor. Lov. 1. 2. Hearnii L. 1. N. et codd. Crevierii. Quod etiam in optimo Pal. superesse Gronov. monuit ad hujus lib. c. 21, 23. Supra 7, 3, 5. *Proelium, ut quod maxime umquam, pari spe commissum est.* V. etiam Jac. Gronov. ad 45. 18, 8. *tum quod maxime opus sit* Lov. 5. *id quod maxime opus sit* Hav. quomodo etiam Crevierius ex conjectura reponendum censuit. De eo v. ad 6, 17, 6. Deinde primus Jac. Gronov. edidit *dimicaturus;* cujus lectionem recepit Clericus, nihil monito lectore; cui tamen promiserat, se ante omnia operam daturum, ut Livius ad J. Fr. Gronovii mentem quam accuratissime ederetur. Utrum Jac. Gronovius, qui in notis nihil monet, ita edi voluerit, an vero operae typographorum aberrarint, incertum est. Sane *dimicaturum*, quod priores habent edd. tuentur omnes Msti mei, et duo Crevierii codices Victor. et Thuan. quibus etiam Put. adsentiri, Cl. Sallierius monuit. Et id etiam sensus Livii requirit. Dicit enim, *si quis* (intelligit Masinissam, vel alium ejus nomine) *arceat, quod,* vel *id quod maxime opus sit,* (nempe Syphaci, qui bellum cum Masinissa gerere volebat,) *acie dimicaturum,* nempe Masinissam, vel alium ejus ducem. Non dubitavi igitur *id quod* duorum codicum, *dimicaturum* autem omnium auctoritate restituere.

§. 6. *Sin per metum agro cedatur, in medium regnum eundum*] Antiqua lectio *in medium regni eundum.* RHEN. Pal. 1. *si impar metu agro cedatur.* GEBH. Put. Voss. Men. *regnum,* secus quam Rhenanus. J. FR. GRON. *si impar metu agro cedatur* Lov. 1. 2. 4. *si impar metu agro cedat* Hav. Utramque lectionem, priorem in contextu, alteram pro varia lectione in margine, servat Voss. Deinde *in medium regnum eundum* tantum non omnes mei cum Hearnii N. Nullus certe Rhenano concinit.

§. 7. *Et primo certamine Massylios fundit fugatque*] Continet Pal. 3. *et primo certamine Ze-*

...bus pecoribusque suis (ea pecunia illis est)
...ti sunt regem: cetera Massylorum multitudo
...onem Syphacis concessit. Quem ceperant ex- 9
...montem, herbidus aquosusque est: et, quia
...i bonus alendo erat, hominum quoque, carne
...cte vescentium, abunde subficiebat alimentis.
... nocturnis primo ac furtivis incursionibus, de- 10
... aperto latrocinio, infesta omnia circa esse: ma-
... uri Karthaginiensis ager, quia et plus praedae,

...fundit: *fugatusque Maxi-* ... etc. GEBH. *Massylos* le-... esse, ad princ. cap. di-... st. Mox *Biblum incolae* ... Hearnii L. 1. *Bellum in-* ... *vocant* Flor. Lov. 2. 4. 5. ... Hearnii N. *quem Bellum* ... *vocant* Lov. 3. Sed pro-... quod in nullo alio adpa-... necesse non est. V. ad ... 3.

... *Prosecuti sunt regem*] ... lectio *persecuti sunt re-* ... RHEN. *prosecuti* servant ... 1. 3. 5. Ber. Gaertn. et Hav. ... qui lectionem Rhenani ... Recte. V. ad 5, 40, 4. ... ante *pecoribusque*, *illa* ... *illis est* Flor. *pecori-* ..., *visarum pecunia illis* ... qui *vix auri*, pro *visa-* ... in margine obfert. *pecori-* ... *nisauri pecunia illis est* ... *pecoribusque usus earum* ... *illis est* Lov. 2. *pecori-* ... in *his pecunia illis est* ... *mappalibus* etiam Flor. ... alii duplici *p*. V. Cor-... Sallust. Jug. 18, 8. Verum ... tibus librariis tribuen-... puto. Certe poëtae Virgil. ... Silius, Claudian. et alii ... syllabam ejus vocis cor-... t. V. Bocharti Geogr. Sacr. ... 2. l. 2, 9.

... *Pecori bonus alendo*] Pal. 3. *pecudi bonus alendo.* GEBH. Mei omnes *pecori* servant. V. ad 37, 39, 4.

§. 10. *Maxime uri Karthaginiensis ager*] Scripti *juris*. Andreas *Carthaginiensium*. Quorum utrumque, sed illud maxime, blanditur. Justinus 9, [5.] *Initio veris tres duces in Asiam Persarum juris praemittit.* 42, [5.] *Juris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si ejus regnum muneris eorum fuisset.* J. FR. GRON. *Karthaginiensium* non tantum ed. Andreae, verum etiam reliquae omnes ante Aldum, cum Mstis Ber. et Gaertn. *juris* deinde Lovel. 1. utrumque Gronovio placet. Ita Justin. 9, 1. *Nunc Lacedaemoniorum, nunc Atheniensium juris habita est.* Magis tamen *juris* ipsi placet, quam alterum. Ita vero formata foret locutio, ut apud eumdem Justin. 31, 1. *Juris Aegyptii civitates quum invasisset.* Ita legendum censet Scheff. quum vulgo edatur *juris Aegypti.* Ut tamen dicam, quod sentiam, nihil apud Livium mutandum puto. Omnes enim reliqui, quos consului, codd. *uri* servant, nisi quod ejus loco *viri* sit in Voss. *ut* in Harl. *veris* in Hearnii L. 1. Quin etiam ex numero codicum Gronovii eximendus est optimus

11 quam inter Numidas, et latrocinium tutius erat. j que adeo licenter eludebant, ut ad mare deve praedam venderent mercatoribus, adpellentibus ves ad id ipsum; pluresque, quam justo saepe in 12 lo, Karthaginiensium caderent caperenturque. plorabant ea apud Syphacem Carthaginienses, fensumque et ipsum ad reliquias belli persequen instigabant. sed vix regium videbatur, latronem gum in montibus consectari.

Put. quem itidem *uri* habere, Cl. Sallierius me docuit. Supra 26, 21, 15. *Sociorum populi Romani agros urebant.* Paullo ante *Inde furtivis ac primo nocturnis* Hearnii N.

Quia et plus praedae, quam inter Numidas, et latrocinium tutius erat] Pall. 2. *quia et plus inde praedae.* GEBH. *quia et plus de qua inter Numidas* Flor. Voss. et Lov. 1. *quia et plus inde, quam inter Numidas* Hav. *quia inde et plus praedae, quam inter Numidas* Ber. *quia et plus praedae inter Numidas* Lov. 5.

§. 11. *Ad mare devectam praedam venderent mercatoribus, appellentibus naves ad id ipsum*] Pal. 1. *ad mare delectam praedam venderent mercatoribus applicantibus navibus.* Correctum deinde *naves.* GEBH. *ad male delectam* Flor. *ad mare delectam* Voss. Lovel. 1. 2. 3. 4. et Hav. Similiter *convectus* et *conlectus* confunduntur supra 2, 14, 3. *ad mare dejectam* Lov. 5. V. ad 31, 45, 8. Deinde *adplicantibus naves* Hav. V. infra ad 30, 25, 12. et Doctiss. Torren. ad Val. Max. 1, 7. ext. 3. *adpellentibus navibus* Lov. 2. et 5. contra genium linguae Latinae. V. Vorst. de Latin. mer. susp. c. 16. Quae vero librariis peccandi occ fuerit, dictum est ad 6, 3, 8. *pellantibus naves* Gaertn. *ad lantibus navibus* Voss. et Le Insuper *ad ipsum* Lov. 4. 5, 43, 4.

Quum justo saepe in pr Karthaginienses caedere caperenturque] Scribi debe *bello:* nam proelium ipsam gnam et hostium congressio significat. Mox scripsimus thaginiensium, pro *Carth nienses.* Et alioqui statim se tur *Carthaginienses.* RHEN Mog. ed. *quam justo saep proelio Carthaginienses ca rentur.* MOD. Bene *bello* nanus, bene *Carthaginiensi* Sed praeterea Put. Reg. V Men. duo Pall. *caderent ca renturque.* J. FR. GRON. *b* etiam Flor. Voss. Lov. 4. 5. et alii. At perperam *proelio* 1. 2. 3. Ber. Gaertn. et Hearni Saepe has voces commutari, dimus ad 3, 61, 2. Hinc *Kart ginienses* Flor. Voss. Lov. Ber. Gaertn. Hav. et Hearni At *cederent caperenturque* L 4. *caderent caperenturque* Fl Lov. 1. 2. 3. 5. Hav. et Hearni

§. 12. *Infensumque et ipsu* Vet. lib. *intentumque et ipsu* SIG. Pall. 1. 2. *intensumq* correctius *intentumque.* Allu

XXXII. Bocchar, ex praefectis regiis vir acer et 1
ger, ad id delectus. ei data quatuor millia pe-
, duo equitum: praemiorumque ingentium spe
tus, si caput Masinissae retulisset, aut vivum
vero inaestimabile gaudium fore) cepisset, pala- 2
incurioseque agentes inproviso adortus, peco-
hominumque ingenti multitudine a praesidio
torum exclusa, Masinissam ipsum, cum paucis
verticem montis compellit. Inde, prope ut jam 3

Livius ad Graecorum ver- τρίχοντα ὀτρύνειν. GEB-. Omnes scripti *intensum*. ensum? J. FR. GRON. *in-que* Flor. et Hav. *inten-que* Lov. 1. Voss. et Hearnii variant interdum codd. 24, 15, 5. *incensumque* 3. 4. 5. quomodo Gronov. t. V. ad 1, 25, 2. Vulga-ebat Crevier. Mox *sed gi videbatur* Hafn. et Hav.

1. *Bocchar, ex praefectis vir acer et inpiger, ad id s*] Pall. 1. et 3. *Bucar*. sec. . Dein pro *delectus* Pal. 1. *dilectus*. GEBH. *Bocar Bochar* Berol. *Bocchare* . *Buchar* Lovel. 1. 2. 3. et *Bucar* Lov. 4. 5. Harl. et Tum *ex praefectis regis* Voss. Lov. quinque, Harl. . et Hav. V. ad 32, 6, 6. *ta ad id* desunt in Harl. *ei data XL peditum* Flor. *XL*, vel *quadraginta* Lov. 1. 2. 3. et Hav. *et da-* Voss. *XL millia pedi-* Lov. 5. et Hearnii N. *ei qua- millia peditum data* Ber. *duo millia equitum* Lo- 2. et Hav. Male. V. ad 31, 9.

praemiorumque ingenti spe tus] Reposuimus *praemio-rumque ingentium spe*. RHEN. Omnes nostri *ingenti*. J. FR. GRON. Ita quoque Flor. Voss. Lov. 2. 3. 5. Ber. Hav. et Hearnii N. Neque aliter codd. Crevierii, qui tamen Rhenani emendationem probat. Librariis itaque peccandi caussa fuerit, quam supra dedi ad 6, 3, 8. Si quis tamen priscam lectionem malit, eam defendere poterit ex iis, quae dicuntur ad 4, 8, 6. Praeterea male *honoratus* Flor. Voss. Lov. 1. Ber. a manu 1. Gaertn. Hearnii N. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 4, 13, 13.

§. 2. *Is palatos incurioseque agentes*] Pronomen *is* delevimus. Nam in fine positum est verbum, a quo totus circumductus pendet: *Bocchar ex praefectis reg.* etc. *compellit*. RHEN. Pal. 1. *incuriose se agentes*. perperam. Supra c. 3, 8. *Omnibus pacis modo incuriose agentibus magna clades illata est*. GEBH. Pronomen a Rhenano expunctum unus tantum agnoscit Ber. Deinde *incuriose si agentis* Flor. *incuriose se agentes* Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Gaertner. et Hav. Sed recte Gebhardus vulgatum defendit. Tacit. 4. Hist. 28. *Caesae cohortes eorum, in vico Marcoduro incuriosius agentes*. Mox *pecorumque atque hominum in-*

debellato, nec praeda modo pecorum hominum captorum missa ad regem, sed copiis etiam, ut aliquanto majoribus, quam pro reliquiis belli, re-
4 sis, cum quingentis haud amplius peditibus ducentisque equitibus, degressum jugis Masinissam persecutus, in valle arta, faucibus utrimque obsessis,
5 inclusit. ibi ingens caedes Massylorum facta. Masinissa cum quinquaginta haud amplius equitibus

genti multitudine ed. Rom. princ. et Parm. *pecorum atque hominum* Ber. et quaedam edd. prioribus proximae. Vulgati Aldus auctor exstitit.

§. 3. *Sed copiis etiam, aliquanto majoribus*] Inseruimus particulam *ut*, *ut aliquanto majoribus*. RHEN. *sed copiis, aliquanto majoribus* Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. *sed copiis etiam, aliquanto majoribus* Ber. *sed copiis, ut aliquanto majoribus* Flor. Mox *reliquis belli*, pro *reliquiis*, Flor. et Lov. 5. V. ad 40, 57, 8.

§. 4. *Cum quingentis haud amplius peditibus ducentisque equitibus*] Illos equites ducentos primus addidit Aldus. Hoc jure; nam et sic scripti. Sed τὸ *quingentis* nec Put. nec ulla adeo membrana. Put. Men. Gud. *cum haud amplius peditibus mille, ducentisque equitibus*. J. FR. GRON. Ita etiam Voss. Lov. 1. 2. Hav. et Hearnii N. *cum haud amplius quingentis peditibus* Lov. 5. Τὸ *quingentis* abest a Flor. *ducentisque equitibus* a Ber.

Digressum jugis Masinissam] Pal. 1. et vet. ed. *degressum jugis*. GEBH. *digressum* perperam primus dedit Grut. idque etiam superest in Lov Ber. Gaertn. et Hav. Reliqui edd. prioribus degressum. 4, 17, 11.

Faucibus utrimque obs inclusit] Put. a m. 1. *fau utrimque oppositus inclusit* nus posterior *us* mutat in *is* de Buslid. *oppositis*. Reg. Men. *oppositos*. 26, [46, 2.] *ulla armatorum statio a stodia opposita*. Forte *obs* J. FR. GRON. *oppositus* Gr in prima ed. probavit, et i textum recepit. *oppositos* l Flor. Lov. 5. et Hearnii N. *sitis* Lov. 1. 2. 3. et Voss. a id autem placebat Cl. Jac. zon. qui in margine Livii nebat, inclusus in faucibus lis utrimque oppositis, adsc etiam loco ex c. 34, 9. *Tun qui peropportune circa via xus oppositi erant*. Mihi Crevierio vulgatum satis pr videtur. Mox *ubi*, pro *ibi*, Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav.

§. 5. *Per amfractus m ignotos sequentibus sese puit*] Scripsimus *sequentib eripuit*. RHEN. Pal. 1. e ed. *sequentibus sese eripuit per anfractus montis ig sese eripuit*. GEBH. *anfr* Voss. Lov. 1. 3. et Gaertn. 1, 15, 7. Deinde *sequentibu*

amfractus montis ignotos sequentibus se eripuit. Tenuit tamen vestigia Bocchar: adeptusque eum 6 patentibus prope Clupeam urbem campis, ita circumvenit, ut, praeter quatuor equites, omnes ad unum interficeret. cum iis ipsum quoque Masinissam saucium prope e manibus inter tumultum amisit. In conspectu erant fugientes; ala equitum, disper- 7 sa toto campo, quibusdam, ut obcurrerent, per

puit Flor. ubi *τὸ se* partim ob praecedentis literam ultimam, partim ob sequentis initialem intercidit. *sequentibus sese eripuit* Voss. Lov. quinque, Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. proximae deinde dederunt *sese arripuit*, pro quo Ascens. anno 1513. *sese abripuit* recepit. Supra 1, 14, 11. *Non tamen eripuere se hosti.* Paullo ante *aut amplius*, pro *haud*, Hearnii N. Male. V. ad 41, 1, 8.

aciem deductam in cornua, ne circumveniri e multitudine hostium possent. 10, 26, 9. *Ita caesa ab tergo legio, atque in medio, quum hostes undique urguerent, circumventa.* Deinde *interficerent* Flor. Voss. Lov. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. quod et ipsum iterum recepi. Mox voces *prope e manibus* desunt in Voss. Lovel. 1. 2. 3. 5. Hav. et Hearnii N. Deinde *inter tumultus* legunt Voss. Gaertn. Hav. et Hearnii N.

§. 6. *Ita circumvenit, ut, praeter quatuor equites, omnes ad unum interficeret*] Scripsimus *ita circumdedit*, pro *circumvenit*. Item *omnes ad unum interfecerit*. RHEN. Mog. ed. *circumvenit*, pro *circumdedit*. quod aeque convenit. MOD. Pal. 1. *adeptusque eum patentibus campis prope Clupeam urbem ita circumvenit*. sec. *Tenuit tum vestigia Bocar: adeptusque eum prope Clupeam urbem patentibus campis ita circumvenit*. GEBH. Omnes Gall. Pall. Voss. *circumvenit*, invito Rhenano: ut etiam *omnes ad unum interficeret*. J. FR. GRON. Solus Harl. *circumdedit*. Reliqui cum Hearnii N. *circumvenit*. 4, 28, 3. *Circumventi jam in medio ad unum omnes poenas rebellionis dedissent*. 5, 38, 1. *Instruunt*

§. 7. *In conspectu erant fugientis alae equitum, dispersae lato campo*, etc. *quacumque hostis flectebat*] Prodigii instar est, quod pro *quacumque hostis flectebat*, omnes Gall. Voss. Busl. et Palatinorum optimus *quinque hostes sequebantur*. Nos facile id procuramus. Scribendum enim *inter tumultum amisit. In conspectu* (Boccharis et caeterorum) *erant fugientes* (Masinissa et quatuor;) *ala equitum* (ducentorum) *dispersa toto campo, quibusdam* (persequentium equitum,) *ut* (diversa fuga petentibus) *occurrerent, per obliqua tendentibus, quinque hostes* (Masinissam et comites) *sequebatur*. Est admodum notabilis casus magni postea virtute ac fortuna regis: eo accuratius illum exsequitur narrando Livius. 27, [41, 10.]

obliqua tendentibus, quinque hostes sequeb
8 amnis ingens fugientes accepit, (neque enim
ctanter, ut quos major metus urgueret, inmise
equos) raptique gurgite, et in obliquum prae

Pecorum modo incompositos toto passim campo se fudisse. 37, [20, 5.] *Dilapsi caeteri sparserant se toto passim campo.* J. FR. GRON. Lectionem, quae Gronovio displicuit, primum vidi partim in Froben. anni 1531. partim anni 1535. illa enim prima habuit *fugientis*, haec *quacumque hostis flectebat*, quum omnes priores praeferant *fugientes*, et *quacumque hostes sequebantur.* Verum *In conspectu erant fugientes; ala equitum dispersato campo* etc. *quinque hostes sequebatur* legunt Flor. et Voss. Neque differunt Hav. et Hearnii L. 1. nisi quod rectius legant *dispersa toto campo.* Merito igitur Gronovius hanc lectionem recepit, qui in pr. ed. not. monuit, Put. Reg. et Pal. ostentare *ala equitum dispersa:* Reg. etiam *toto campo:* quosdam vero *ala equitum dispersato campo.*

§. 8. *Raptique gurgite, et in obliquum relati*] Pal. pr. *praelati.* sec. *perlati.* GEBH. Pet. Pal. *perlati.* Put. duo optimi Flor. Voss. Barber. melior Pal. *praelati*, quod verum est. Aït, cum directo nisu tranare amnem cuperent, violentia gurgitis abreptos in obliquum fuisse aliquantum praeter litus datos. Verbum domesticum Livio. 2, [14, 7.] *Cumanae cohortes, arte adversus vim usae, declinavere paullulum, effuseque praelatos hostes conversis signis ab tergo adortae sunt.* 5, [26, 7.] *Ut effusa fuga castra sua, quae propiora erant, praelati urbem peterent.* 6, [29, 3.] *Consternatique et praeter castra etiam sua pavore praelati.* 7, [24, 8.] *Fusique per pos, et praeter castra etiai fuga praelati.* 38, [27, 2.] *ad castra inclinavit: sed intra munimenta se rece pars major, dextra lae praelati, qua quemque im tulit, fugerunt.* Tacitus A [35.] *Pharasmanes Orod nus per galeam adegit, n rare valuit praelatus equ praevehi.* Lucanus [9, 100 *siamque potentem Praeveh* Tacitus de Rheno [2. Ann. 6.] *Germaniam praevehitur.* reddendum id ex Vaticano ce puto 2. Hist. 2. *Igitur Achajae et Asiae, ac laeva ris praevectus Rhodum e prum insulas* etc. vulgo *pra vectus.* Sic *praelabi, praefl praenavigare:* quod postre in membranis invenimus Ep Senecae: *Praenavigantes teras dinumeraret.* Eoque bo utitur Ep. 70. J. FR. GR *relati* Harl. Gaertn. et Ber. 1. *perlati* a m. 2. cum Hav. cal. Latinii, et Hearnii L. 1. *p lati* reliqui mei, et Hearn quod recte Gronov. revoca ae docuit, *prae* hic in con sitione vim τοῦ *praeter* hab quem v. etiam de voce *prael* ad 28, 30, 11. et adde Gebh ad 2, 14, 7. Similiter *praevel* est praetervehere. Supra 24, 10. *Praeter undecim fasces praevectus senex.* ubi vide. *p fluere* est praeterfluere. 1, 4 *Infima valle praefluit Tib* ubi etiam dixi. *praenavigan* praeternavigare. Valer. Ma 8, 9. *Litus praenavigans, in Cn. Pompeji Magni, perfi Ptolemaei regis interemti,*

duobus in conspectu hostium in praerapidum gurgitem haustis, ipse periisse creditus. at duo reliqui equites cum eo inter virgulta ulterioris ripae emerserunt. Is finis Bocchari sequendi fuit, nec ingredi 9

pus comburebatur. Pomp. Mela 2, 3. *Ab eo ad Sunium tendentibus illa praenavigandu, Maliacus et Opuntius, grandes sinus. praelabi* est praeterlabi. Colum. 11, 1. *Praelabentis vero temporis fuga quam sit inreparabilis, quis dubitat? praegredi* est praetergredi, quod codd. fide restituendum est Liv. 35, 30, 11. *Ubi praegressi ea sunt, jam tutum rati in patentes vias descenderunt.* Vulgo edebatur *praetergressi.*

§. 9. *In praeruptum gurgitem haustis*] Emendandum ex Pall. tribus *duobus in conspectu hostium in praerapidum gurgitem haustis.* Vet. ed. tamen *praeruptum* retentat. GEBH. Omnes Pall. Flor. Barber. Voss. et Gall. *duobus in conspectu hostium in praerapidum gurgitem haustis.* J. FR. GRON. *in praeruptum gurgitem* unus tuetur Ber. *in praerapido gurgite haustis* Hav. *in praerapido gurgite raptis* Brancal. Latinii. *in praerapidum gurgitem haustis* reliqui mei, et Hearnii Oxonn. Ceterum alio ordine *in praeruptum gurgitem in conspectu hostium haustis* Voss. Lov. quinque, Gaertn. et Hav.

Duo reliqui equites cum eo inter virgulta ulterioris ripae emerserunt] Legi debet *cum eo virgulta interioris ripae tenuerunt.* Dii boni! quid fingi potest impudentius illis, qui *ulterioris* subdiderunt pro *interioris*, pro *tenuerunt, emerserunt*? Deinde, quo cohaererent verba potius, quam sensus, adjecerunt praepositionem *inter*. RHEN. Pal. 3. quidem *cum eo virgulta interioris ripae tenuerunt.* Sed reliqui, nec non vet. ed. *cum eo inter virgulta ulterioris ripae emerserunt.* GEBH. Sic quidem Rhenanus, qui Deos bonos invocat ad impudentiam castigatorum improvidorum, hoc est, sibi ipse verum dicit. Quid est *interior ripa?* Certe aut citerior simpliciter, aut pars citerioris, quae propius fluvium. Quid autem illo loco Masinissae infestius? Aut quid fuisset hoc aliud, quam praesentem captivitatem amplecti, quae crudeli et ignominiosa morte finiretur? Scilicet ripam interiorem servaturi non erant tanta cum ira, tanta cum spe persequentes. Sed audacem illum correctorem librarium, et postea bonum Rhenanum decepit corrupta vox *relati*, ut crederent neminem tranasse. Nos cum veteribus edd. cum Gallicanis omnibus, optimis Florent. Barber. Buslid. Voss. et duobus Pall. teneamus: *ipse periisse creditus. at duo reliqui equites cum eo inter virgulta ulterioris ripae emerserunt.* Sic, inquam, omnes illi, nisi quod ex copulativa fecimus adversativam; habent enim *creditus ac duo.* J. FR. GRON. *periisse creditus; ac duo reliqui equites cum eo inter virgulta ulterioris ripae tenuerunt* edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Proximae dederunt *perisse*, et omiserunt τὸ *inter*, consentiente Ber. nisi quod *periisse* servet. Aldus deinceps eam substituit lectionem, quae exstabat tempore Rhenani: ab hoc vero inter-

10 flumen auso, nec habere credenti se jam, quen
queretur. Inde vanus auctor absumti Masinissa
regem rediit; missique, qui Karthaginem gau
ingens nunciarent: totaque Africa fama mortis
11 sinissae repleta varie animos adfecit. Masiniss
spelunca occulta, quum herbis curaret vulnus,
12 rum equitum latrocinio per dies aliquot vixit.
primum ducta cicatrix, patique posse visa jact
nem, audacia ingenti pergit ire ad regnum rep
dun

polatam, quam solus Harl. habet, Froben. anno 1535. recepit, et insuper τὸ *ac* neglexit. Omnes mei ceteri, cum Hearnii L. 1. et N. codicibus Gronovii consentiunt, nisi quod *reliqui* desit in Lovel. 4. et *emiserunt* legat Hav. Non dubito igitur, quin vera sit emendatio Gronovii. *ac* enim et *at* saepius in Mstis commutari, supra vidimus ad 3, 61, 4.

§. 10. *Ad regem rediit*] *redit* scripsimus, pro *rediit*. RHEN. *rediit* tamen Flor. Voss. Lov. 3. 4. 5. Ber. et Gaertn. quod restitui, praesertim quum Cl. Sallicrius id etiam in Put. optimo exstare monuerit.

Totaque Africa fama mortis Masinissae repleta varie animos adfecit] Cl. Crevier. vix Liviana elegantia dignam locutionem putat *Africa repleta fama mortis;* neque se satis intelligere fatetur, quid sibi velit, *Africa repleta famâ varie affecit animos*. Multo igitur concinnius et clarius fore censet, si, resecta voce *repleta*, legatur *totâque Africâ*, id est, per totam Africam, *fama mortis Masinissae varie animos adfecit*. Quamvis autem omnes, quibus utor, libri vulgatum servent, tamen vitio laborare exi et ferme ipsi adsentior.

§. 12. *Patique posse es jactationem*] Ad fidem Ms dicis castigavimus *patique visus jactationem*. ut de Masinissa intelligas, non catrice. RHEN. Et hoc ab nano. Olim erat, *visa est*. Reg. Voss. optimus Pal. *vis* verbo substantivo. Forte, conjunctione, scribendum *primum ducta cicatrix pat se visa jactationem*. J. FR. NOV. Emendationem Rh testimonio suo firmat Hear *est visa* Lov. 3. et Ber. *vi* Lov. 4. *visus*, omisso τῷ *est*, Reliqui cum Hearnii L. 1. sine eodem verbo. V. Gr ad 21, 48, 7.

Haud plus quadraginta tibus conlectis] Archetypo rense habet *haud plus tri equitibus conlectis*. RHEN *ginta*, vel *XXX equitib* iam Lov. 4. Harl. Rec. et nii D.

§. 13. *Quod, quem periss diderant*] Ita est in priscis Postea Ascens. anno 1510.

dum: atque, in ipso itinere haud plus quadraginta equitibus conlectis, quum in Massylos, palam jam 13
quis esset ferens, venisset, tantum motum quum favore pristino, tum gaudio insperato, quod, quem perisse crediderant, incolumem cernebant, fecit, ut intra paucos dies sex millia peditum armatorum, quatuor equitum, ad eum convenirent: jamque non 14
in possessione modo paterni regni esset, sed etiam socios Karthaginiensium populos Masaesylorumque fines (id Syphacis regnum erat) vastaret. inde,

periisse, adstipulantibus Ber. et Gaertn. Ejus loco tandem Cl. Jac. Gronov. *perisse* revocavit, quod in ceteris meis superest. V. ad 5, 8, 3. Adde ad 21, 10, 11. 26, 32, 3. 35, 6, 10. et alibi. Paullo ante *tum favore pristino, tum gaudio* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 5. et Hav. V. ad 6, 23, 3.

Sex millia peditum armatorum, quatuor equitum, ad eum convenirent] Vox *peditum* non adparet in Harl. Tum *quatuor millia equitum* legunt Lov. 5. et Harl. Sed v. supra ad §. 1. Hinc *τὰ ad eum* desunt in Voss. Lov. 1. 2. 3. Ber. a m. 1. Gaertn. Hearnii N. et edd. ante Aldum. Tandem *confluerent* praeferunt Harl. Rec. et Hearnii L. 1. ac D.

§. 14. *Jamque non in possessione modo*] Archetypon Spirense habet *atque non in possessione modo*. RHEN. Ita et Harl. Alii omnes alteram lectionem servant, quam etiam Cl. Jac. Gronovium recte huc revocasse puto.

Masaesylorumque fines (id Syphacis regnum erat)] Rursus hic Syphacis *regnum Masaesylorum* facit, quum in hac digressione paternum Masanissae regnum toties vocarit. Nec satis excusat, quod devicti Masaesyli in ditionem Syphacis concesserant. Sed omnino suspicor, legendum hoc loco *Masaelibyων*, atque etiam ita 28, [17, 4.] Sed verba Strabonis lib. ult. Geogr. [829.] ponere placuit. Inquit autem: *Μετὰ δὲ τὴν τῶν Μαυρουσίων γῆν τῶν Μασαισυλίων ἐστὶν, ἀπὸ τοῦ ΜολοΧὰθ ποταμοῦ τὴν ἀρΧὴν λαμβάνουσα, τελευτῶσα δὲ ἐπὶ τὴν ἄκραν, ἢ καλεῖται ὅριον τῆς τε Μασαισύλων καὶ τῆς Μασυλίβων.* id est, *Post Maurorum vero terram Masaesyliorum est, a Molochath fluvio initium sumens, finiens vero in promontorium, quod Masaesyliorum et Masaelibyων confinium dicitur.* Strabo autem *Masaesylios* quinque syllabis dixisse videtur, quare in Graecis etiam posteriore hoc loco ita emendandum, *Μασαισυλίων*. Item ibidem *Μασαιλιβύων* lego, *πεντασυλλαβικῶς*, non *Μασυλίβων*, ut vulgati habent codices. Confinium autem horum duorum populorum est Triton promontorium. Sed paulo post Strabonis locus rursus corrupte in Graecis legitur [p. 832.] *Μετὰ δ' οὖν* (inquit) *Τριτὸν ἡ Μασσυλιαίων ἐστὶ, καὶ ἡ ΚαρΧηδονίων παρα-*

irritato ad bellum Syphace, inter Cirtam Hippo[...]que in jugis opportunorum ad omnia montium sedit.

1 XXXIII. Majorem igitur eam rem Syphax r[...] quam ut per praefectum ageret, cum filio ju[...] (nomen Verminae erat) parte exercitus missa, i[...]

πλησία Χώρα. Id est, *Post Tritum vero Massyliaeorum est et Carthaginiensium confinis regio.* Μασαιλιβύων legendum, id est, *Masaelibyum.* Tingitanam igitur regionem Mauros et Bocchuris regnum intelligimus, Caesariensem Masaesylos ad Ampsagam usque flumen aut Triton promontorium. Post Ampsagam, Numidiam sive Masaelibyas, Syphacis regnum. At tum duo in Livio scrupuli vehementer lectorem remorantur: alter, quomodo a Masanissa Syphax proelio victus in Maurusios fugerit, quod l. 24, [49.] tradidit Livius. alter, quomodo Masaelibyum regnum vicinum sit Maurusiis, cum Masaesyli sint in medio: siquidem l. 28, [17, 4.] legamus *Masaelibyum is rex erat. Masaelibyes gens affinis Mauris* etc. Nisi Maurusiorum (qui Latinis Mauri vocantur) nomen commune fuerit Mauris ac Masaesylis, ut ante de Numidia diximus, quod prope toti Africae commune fuit. Ego, ut in universum dicam, in fuga Syphacis l. 24. et in descriptione loci, ad quem proconsul Scipio in Africam navigarit [28, 17.] Livium lapsum opinor: alia bene habere loca, si quis hos duos distinguat populos Masaesylos ac Masaelibyas, ut ex Strabone ostendimus. GLAR. Recte legitur hic *Masaesulorum*, non *Massyliorum.* SIG. Optime refelluntur, quae Glareanus ad hunc locum notavit, illis, quae Sigonius supra habet ad 24, 47, 2.

Inde, irritato ad bellu[...] phace] Vocabulum *inde* [...] in volumine scripto. Mox [...] suimus *in jugis opportun[...] ad omnia montium.* RHEN[...] nes Gall. et Voss. *inde ir[...] ad bellum Syphace,* quod [...] mutavit Beatus. Etiam cu[...] mis scribe *in jugis oppo[...] rum ad omnia montium,* [...] *opportuniorum.* J. FR. G[...] Praeter Harl. qui utroque [...] Rhenano favet, omnes m[...] eo dissentiunt, et priori l[...] *inde,* quod ejecit, revoca[...] steriori *opportunorum* l[...] Se etiam *το inde* in suis in[...] se, Hearne testatur. Pra[...] *Entam Hipponemque* Hear[...] *Crotha Ypponemque* ejusd[...] 1. *Ciram Hipponemque* ej[...] adhuc D. *Cirtam Hipon[...]* Lov. 1. *Cirtham Ippone[...]* Lov. 5. In posteriori nomi[...] miles librariorum errores [...] vit Cortius ad Sall. Jug. 19. [...] nomen apud Livium hic et [...] *Cirtha* scribitur: verum, [...] ta adspiratione *Cirta* dice[...] esse, ex Graecis patet, q[...] *Κίρτα* vocatur. Et ita ple[...] 9odd. cum edd. Rom. anni [...] et Parm. *Critam* transposi[...] toris esse in ed. Rom. pri[...] testatur Hearnius. V. etiam S[...] tum ad Melam 1, 6. et Co[...] ad Sall. Jug. 21, 2.

§. 1. *Majorem igitur* [...] *rem jam Syphax rex r[...] quam ut per praefectum [...] ret*] Duas dictiones *jam* [...]

rat, ut, circumducto agmine, in se intentum hostem ab tergo invadat. Nocte profectus Vermina, 2 qui ex occulto adgreſſurus erat: Syphax autem interdiu aperto itinere, ut qui, signis conlatis, acie dimicaturus eſſet, movit caſtra. Ubi tempus visum 3 eſt, quo perveniſſe jam circummiſſi videri poterant,

delevimus, et *praefectum* mutavimus in *praefectos*. Sic enim in antiquo codice legitur. RHEN. Pal. 1. *Maj. ig. jam eam rem Sifax ratus, quam ut per praefectum.* sec. quoque per unitatis numerum *per praefectum.* Vet. ed. *Maj. ig. eam rem jam Syphax rex ratus, quam u. p. p. a.* Eadem sententia eſt apud Curtium 3, 2. *At Darius, nunciata Memnonis morte, haud secus, quam par erat, motus, omissa alia omni spe, statuit ipse decernere: quippe, quae per duces suos acta erant, cuncta damnabat, ratus pluribus curam, omnibus fortunam abfuisse.* GEBH. Rhenano per omnia dicto audientes fuerunt editores usque ad Jac. Gronov. qui *per praefectum* revocavit. Ei autem, praeter unum Harl. *per praefectos* servantem, adsentiuntur omnes mei: et recte. Syphax enim Masiniſſam per unum praefectum Boccharem ex regno expulit. In Flor. *per praefecto erat* a m. 1. *per praefectum* a m. 2. Praeterea *Majorem igitur jam rex Syphax ratus* Flor. et Voſſ. *Majorem igitur jam rem Syphax ratus* Lov. 1. 2. 4. 5. et Hav. *Majorem igitur eam rem rex ratus* Lov. 3. *Majorem igitur eam rem Syphax rex ratus* Ber. *Majorem igitur eam rem jam Syphax ratus* Hearnii L. 1. Rhenano etiam in hac parte consentit Harl.

Missa, imperat, ut, circumducto agmine, in se intentum hostem ab tergo invadat] Locus eſt corruptus et licenter mutatus, quum nihil opus eſſet. Inseruimus pronomen *illum*, quod deerat, et ex fide Spirensis exemplaris sic caſtigavimus: *illum circumducto agmine in se intentum hostem ab tergo invadere jubet.* RHEN. Rursus omnes Gall. et Pal. optimus, invito Rhenano: *parte exercitus missa imperat, ut circumducto agmine in se intentum hostem ab tergo invadat. Nocte profectus* etc. Et quid opus mutare? J. FR. GRON. Rhenano suffragantur Harl. Rec. et Hearnii D. Alii mei, et Oxonn. Hearnii alteram lectionem recte tuentur. Paullo ante *nomen Verminerat* Flor. a m. 1. *nomen Vermina erat* a m. 2. et ita Lov. 2. 3. 4. Harl. et Hav.

§. 2. *Qui ex occulto adgressurus eum erat*] Expunximus accusativum *eum*. RHEN. Accusativum hunc servant Voſſ. Lov. 1. 4. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. transposito illo *eum adgressurus erat* legunt Lov. 2. 3. et 5. Verum Flor. cum reliquis eumdem ignorat; quem neque in Put. optimo exſtare ex Cl. Sallierio didici.

Syphax autem interdiu] Vetus lectio *Syphax tum interdiu.* RHEN. Vet. lib. *Syphax autem interdiu.* SIG. Omnes mei ſtant cum Sigonio adversus Rhenanum.

et ipse leni clivo ferente ad hostem, quum mu dine fretus, tum praeparatis ab tergo insidiis; 4 adversum montem erectam aciem ducit. Masi fiducia maxime loci, quo multo aequiore pugi rus erat, et ipse dirigit suos. Atrox proeliu diu anceps fuit; loco et virtute militum Masini multitudine, quae nimio major erat, Syphacem 5 vante. Ea multitudo divisa, quum pars a fr urgueret, pars a tergo se circumfudisset, victo haud dubiam Syphaci dedit: et ne effugium qui

§. 3. *Ubi primo tempus visum est*] Delevimus adverbium *primo.* et pro *levi clivo* scripsimus *leni clivo.* Item pro *tum multitudine*, *cum multitudine*. RHEN. Servant quidem adverbium Voss. Lovel. 2. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hearnii L. 1. et N. ejusque loco *primum* legit Hav. Deest tamen non tantum in Flor. Lov. 1. et Harl. verum etiam, monente Cl. Sallierio, in optimo Put. quibus fidem habeo. Mox *videri* deest in ed. Bas. anni 1554. et Sigon. Quos autem praeterea codd. suos, Rhenani, et Gronovii, hic Cl. Hearnius memorat, quasi neque in illis hoc verbum extaret, perperam huc collati videntur, et referri debebant ad illa, quae viri docti §. 7. de voce *altera* semel in Mstis omissa notarunt. Certe *videri* in omnibus meis codd. superest. Editores vero, qui omiserunt, id offendisse conjicio, quod *vitum est* praecesserit, ac displiceret *tempus visum est, quo videri poterant pervenisse:* quod genus loquendi vix probare audeo. Deinde *levi clivo* Lov. 5. Ber. Gaertn. et Hav. Sed Rhenano recte *leni* emendanti subfragantur reliqui. V. ad 2, 50, 10. et adde Cortium ad Plinii 5, 6, 14. Tandem *tum multitudine* *fretus, tum praeparatis* Voi vel. 1. 2. 3. Gaertn. et Hav. v. ad 6, 23, 3.

§. 4. *Masinissa fiducia* *n* *me loci*] Vox *fiducia* de Flor. Voss. Lov. 1. et 4. Sed *sinissa opportunitate ma* *loci* legit Hafn. *Masinissa* *xime loci opportunitate* Ha et mox pessime interpolatus fert *loco et virtute militum* *sinissa, multitudine, quae* *ge major erat, inferior,* sis τοῖς *Syphacem juvante* *nimio major,* ut *nimio pl* 2, 3. *Nimio plus, quam* *tutum esset adcolis, rem* *janam crescere ratus.* 2, *Nimio plus, quam velim,* *strorum ingenia sunt mol* ubi plura vide.

§. 6. *Ceteri pedites equit* *caesi aut capti*] Scripsimus *que caeteri equites pedit* *caesi*, sublata postrema ch la *aut capti.* Fides sit pene chetypon Spirense. RHEN. lib. *caesi aut capti.* SIG. I iterum Rhenani codici fa *equites peditesque caesi,* du ultimis vocibus neglectis. ceteri codd. alteram lectio vindicant; cui mutandae i

patebat hinc a fronte, hinc ab tergo inclusis. Ita- 6
que ceteri pedites equitesque caesi aut capti. ducentos ferme equites Masinissa circa se conglobatos, divisosque turmatim in tres partes, erumpere jubet; loco praedicto, in quem ex dissipata convenirent fuga. Ipse, qua intenderat, inter media tela ho- 7
stium evasit. duae turmae haesere: altera metu dedita hosti; pertinacior in repugnando telis obruta et confixa est. Verminam prope vestigiis instantem, 8
in alia atque alia flectendo itinera eludens, taedio

legitima caussa adparet. V. ad 34, 26, 2. Mox *in tris partes* emendabat Gebh. supra ad 23, 16, 8. Ita autem plerique codd. et hic et alibi, tum apud Livium, tum apud alios scriptores praeferre solent.

§. 7. *Altera pertinacior in repugnando telis obruta et confixa est*] Vocabulum *altera* non est in codice veteri. Stat vero sensus eleganter sine illo: *duae turmae haesere: altera metu dedita hosti; pertinacior in repugnando telis obruta et confixa est.* ubi subauditur *altera.* Porro magis placet, ut legatur *telis obruta*, quam *cetris obruta*, quod in scripto codice est *ceteris obruta*. nam sequitur *et confixa est*. RHEN. *Tò altera* desideratur in Pal. 1. et 3. quod etiam e Spirensi monet Rhenanus. Pal. 2. *altera pertinacior in repugnando telis obruta et confixa est. Post proelium praedictum Masinissa Verminam prope vestigiis instantem* etc. GEBH. Placet, confirmantque aliquot nostri, quod idem Rhenanus: *duae turmae haesere. altera metu dedita hosti, pertinacior in repugnando telis obruta et confixa est.* deleta semel voce *altera*. Est autem par illi 10, 29, 7. *Quibus plerisque in scuta, verutis in corpora ipsa fixis, sternitur cuneus.* Ubi inculcaverant iterum *τὸ plerisque*. Repete, quae diximus ad l. 3, 36. J. FR. GRON. Adde huc Jac. Gronov. ad Gell. 6, 12. DUK. Praeter Lov. 5. Ber. Gaertn. et Hav. reliqui omnes codd. Rhenano consentiunt. Videnda etiam sunt, quae Gronov. monuit in pr. ed. not. ad 31, 21. ubi veram huic loco scripturam quoque vindicavit.

§. 8. *In alia atque alia flectendo itinera ludens*] Emendavimus *eludens*. Et mox *absistere a sequendo* delevimus *a* praepositionem, quae subintelligitur. RHEN. Cantabr. *itinere*. id quod ab omnibus partibus Livianum est. Ne enim de geminis ablativis toties restitutis a patre dicam, Liviana phrasis est *flectere iter*. 21, 31, 9. *Non recta regione iter instituit, sed ad laevam in Tricastinos flexit*. 22, 18. 23, 2. 25, 22. 27, 43. 32, 29. Et alibi saepe. JAC. GRON. *flectendo itinere* etiam Voss. Hafn. Lov. 1. 2. 4. et Hearnii N. De restitutis Livio a Gronovio patre geminis ablativis v. ad 1, 53, 3. *flectere iter*,

et desperatione tandem fessum, absistere sequ
coëgit. ipse cum sexaginta equitibus ad min
9 Syrtim pervenit. Ibi cum conscientia egregia s

vel *viam* sane locutio Liviana est. Supra 1, 60, 1. *Flexit viam Brutus, ne obvius fieret.* 8, 19, 13. *Ad Privernum flexit iter.* 35, 31, 3. *Demetriadem iter flexere.* ubi vide. 38, 22, 1. *Flexere iter in partem montis.* Et hanc lectionem, quam se etiam in optimis plurimisque scriptis reperisse testatus est, in contextum recepit Cl. Crevierius. Verum id imitari ausus non sum. Metus enim est, ne ultima litera τῷ *itinere* ex initio vocis sequentis adhaeserit, et primo continua serie scriptum fuerit *itineraeludens;* unde, diphthongo in simplicem *e* literam mutata, exstitit postea *itinere ludens.* Certe plurimi eorum codd. qui *itinere* habent, etiam *ludens* legunt, quod praesertim adfirmo de Lov. 1. 2. Hafn. et Voss. At insuper *ludens* etiam est in Lov. 3. et Ber. a m. 1. A reliquis diversam lectionem *in aliam atque aliam transflectens viam, iter eludens* exhibet Hav. Mox *absistere sequendo* etiam omnes mei, nisi quod Ber. praeferat *a sequendo absistere.* Solet Livius in hac locutione praepositionem omittere. V. ad 9, 15, 3. 21, 6, 8. et 24, 20, 15.

Ipse cum septuaginta equitibus] Antiqua lectio *ipse cum decem equitibus.* RHEN. Pal. 1. *cum septuaginta eq.* Verius puto praelatum a sec. et tert. *cum decem equitibus.* GEBH. Put. duo Pall. caeterique Gall. et Voss. *sexaginta.* Andreas atque Aldina *septuaginta.* Rhenani codex unusque Pal. *decem.* J. FR. GRONOV. Non soli Andreas et Aldus, verum omnes omnino editores usque ad Gronov. dederunt *septuaginta*, nisi quod ed. Gruteri, eamque secutae El Heinsii, et Blav. habeant ginta. Ex codd. *septuagin*vant Ber. et Gaertn. *dec*vel. 3. Harl. Rec. et Hear *sexaginta* omnes reliqui.

§. 9. *Cum conscientia e saepe repetiti regni*] Ita G in pr. ed. notar. ex omnibu et vett. edd. legendum m Perperam Frob. anno 153 *gie* vulgarat; quod omne de retinuerunt, et Hearn iam in Oxon. D. invenit. mei recte stant cum Gron

Inter Punica Emporia temque Garamantum omn pus, usque ad C. Laelii] H narrat Livius, quasi Gara uspiam attingant parvam S Et Emporia haud dubie a erant in potestate Carth sium, si Polybio credimu ut puto, nihil tutum Mas Atqui ob has caussas p imo nec indignetur Hero sibi aequari Livium, judici tiliani. Nec verebimur T di opponere Sallustium, i rum nomenclatura aeque gentem, etiamsi in ea r praetor fuit. GLAR. Hae *ramantum omne tempus* in Put. Reg. Men. Voss. bus Flor. nulla. adsueru non videbant, indigere co ra duo verba *gentem* et *co sit.* Ex quibus illud suspi rum Livii *Syrtimque*, vel *L que*, alterum *consenuit.* 3.] *Emporia vocant eam nem. Ora est minoris Sy agri uberis. Una civitas Leptis. Consenescere* est s

repetiti regni paterni, inter Punica Emporia gentemque Garamantum omne tempus, usque ad C. Laelii classisque Romanae adventum in Africam, consum-

taedio et senio sustentare. 5, [43, 7.] *Qui moestior ibi fortuna publica, quam sua, quum Diis hominibusque accusandis senesceret.* J. FR. GRON. Eaedem voces, quas Gronov. in suis deesse professus est, exsulant etiam a Lov. 1. 5. et Hearnii L. 1. ac N. easdem similiter in nullo suorum, praeterquam in Victor. inveniri, Crevierius testatur. Desunt itidem voces *Garamantum omne tempus usque ad* in Colbert. apud Doujat. *gentemque Garamantum omne tempus* in Lovel. 4. Praeter conjecturas, quae hoc loco visuntur, Gronov. adhuc aliam proposuerat in pr. ed. not. ad haec verba, pro *consumsit* legendum existimans *permansit*. Eam ipse postea rejecisse videtur, quia in posterioribus curis non meminit. Et certe nimium a vulgato distat, quam ut verisimilis esse possit. Neque etiam admodum placet nova conjectura *consenuit*. Quamvis enim *senescere* et *consenescere* eo sensu, quo Gronov. docuit, quum apud alios, tum apud Livium, usurpari supra docuerim ad 5, 43, 7. ideo tamen hic probare non possum, quia haec etiam medicina nimis violenta videtur. Si ergo verba, quae in tot Mstis non reperiuntur, Livio aliunde adsuta forent, potius, pro *consumsit*, ex Lov. 2. et Hav. legerem *concessit*. Illud autem verbum hoc sensu inlustravi supra ad 5, 39, 9. Verum nec alteram Gronovii conjecturam, qua *Syrtimque* vel *Leptimque*, pro *gentemque*, reponendum contendit, laudare possum. Ipse enim Gronov. ex Livii 34, 62, 3. docuit *Emporia* esse *oram minoris Syrtis*; ejus autem unam civitatem vocari *Leptin*. Jam vero *inter Emporia Syrtimque* idem foret, ac si dicerem *inter Hollandiam ac Belgium:* at *inter Emporia Leptimque* conveniret huic *inter Hollandiam et Amstelaedamum*. Quum itaque superius ad h. lib. saepe dictum sit, in optimis Livii membranis plures lacunas praesertim l. 29. et 30. reperiri, id etiam hic evenisse existimo, et illos codd. qui verba in optimis omissa servarunt, sequi malo; in quo Cl. Crevierium consentientem habeo. Quin et occasio, qua illa verba ex optimis codd. exciderint, dari potest similitudo inter ultimas syllabas vocum *gentemque* et *usque*; unde factum est, ut in antiquissimo aliquo cod. ex quo deinceps plurimi alii propagati sunt, omnia media socordia librarii omissa sint. At Glarean. designationem hanc, *inter Punica Emporia gentemque Garamantum* ridet, quia Garamantes nusquam attingunt parvam Syrtim: ita tamen, ut ipsum Livium hujus neglegentiae accuset. Sed illum culpae etiam inmunem esse puto. Glareano enim non tantum concedo, regionem ad Syrtim minorem, sive Emporia Punica, et gentem Garamantum non esse confines; verum etiam contendo, id Livio non adversari, qui indicat, Masinissam substitisse *inter Punica Emporia gentemque Garamantum*, id est, in regione, quae media erat inter illa loca, et non fuit in potestate Karthaginiensium, ubi, ut puto, propterea tuto manere potuit. Si itaque verba illa servamus, voces *gentemque*, et *consumsit* nullis conjecturis tentandae sunt. Certe *consumere tempus* etiam

10 sit. Haec animum inclinant, ut cum modico po quam cum magno praesidio equitum, ad Scipio quoque poſtea veniſſe Masiniſſam credam: quipp la regnantis multitudo, haec paucitas exsulis fo nae conveniens eſt.

1 XXXIV. Karthaginienses, ala equitum cum p fecto amiſſa, alio equitatu per novum delectum c parato, Hannonem Hamilcaris filium praefici

2 Hasdrubalem subinde ac Syphacem per literas n ciosque, poſtremo etiam per legatos, arceſſu Hasdrubalem opem ferre prope circumseſſae pat jubent: Syphacem orant, ut Karthagini, ut uni

3 sae Africae subveniat. Ad Uticam tum caſtra

alibi Livius dixit. Ita 38, 22, 6. *Haud segne id ipsum tempus consumserat*. Eamdem locutionem, apud Propert. 1, 3, 37. obviam, ibidem inluſtravit Paſſerat. p. 157. Similiter *diem consumere* saepe apud noſtrum obcurrit. Exempla v. 3, 62, 5. 5, 21, 17. 10, 22, 8. 23, 46, 5. *consumere annum* 32, 26, 3. *consumere aestatem* 25, 1, 1. Eodem modo etiam Livium *horas*, *diem*, *aestatem*, *annum*, *tempus absumere* usurpaſſe, vidimus ad 27, 13, 3.

§. 10. *Quippe illa regnantis multitudo*] Ita primus edidit J. Fr. Gronov. quum antea vulgatum foret *regnanti multitudo*; quomodo etiam legunt Flor. Lov. 4. Harl. Ber. a m. 1. et Hav. Mox *exsuli fortunae*, pro *exsulis*, Flor. Verum ultima litera τοῦ *exsulis* excidit ob similitudinem initialis vocis sequentis. V. ad 4, 33, 11. Deinde *convenit*, pro *conveniens est*, Lov. 4. et Rec.

§. 1. *Alioque equitatu per novum*] Dele copulativam, volentibus Put. Voſſ. Reg. Men. que sensu. J. FR. GRON. E particula abeſt etiam a meis, terquam a Lov. 4. Ber. et Ga Eam similiter non agnoscit nii N. Mox *dilectum* Flor. ad 37, 51, 7.

§. 2. *Hasdrubalem opem re prope circumsessae pat jubent*] A prisca abeſt e *prope*. Pal. 3. *Asdrubalem* *ferre certum esse patriae* *vet*. GEBH. Eadem vox abe Harl. Ber. et Gaertn. Pri autem adparuit in ed. Ald.

Ut Karthagini et unive Africae subveniat] Pal. 1. *ut thagini, ut universae Afri* GEBH. Repone cum optimi *Carthagini, ut universae*. J. GRON. *et universae patria fricae* Ber. *totique Africae* 6. et Hearnii L. 1. *ut Karth ni universae Africae* Harl. liqui *ut Karthagini, ut uni sae Africae*. Supra 4, 4, 12. *P terquam ut hominum, ut*

pio, ferme mille paſſus ab urbe, habebat, translata
a mari, ubi paucos dies ſtativa conjuncta claſſi fue-
rant. Hanno, nequaquam satis valido, non modo 4
ad laceſſendum hoſtem, sed ne ad tuendos quidem a
populationibus agros, equitatu accepto, id omnium
primum egit, ut per conquisitionem numerum equi-
tum augeret. nec aliarum gentium adspernatus, ma- 5
xime tamen Numidas (id longe primum equitum in
Africa eſt genus) conducit. Jam ad quatuor millia 6
equitum habebat, quum Saleram nomine urbem oc-
cupavit; quindecim ferme millia ab Romanis caſtris.
Quod ubi Scipioni relatum eſt, *Aestiva sub tectis* 7
equitatus! (inquit) *sint vel plures, dum talem du-*

um numero simus. Ubi alia vide. Solent autem voculae *et* atque *ut* a librariis commutari. V. ad 21, 28, 8.

§. 3. *Translata a mari*] *translata mari* Gaertn. Sed praepositionem elisit vocis proximae litera finalis. V. ad 5, 52, 10. *translata a mare* Flor. a m. 1. Voſſ. et Lov. 1. ac 2. Et huc etiam adludit Lov. 5. male *ad mare* praeferens. V. ad 28, 6, 2. Mox *conjuncta classi fuerant*, pro *habuerant*, Hav. [l. *habuerant*, pro *fuerant.*]

§. 4. *Id omnium primum egit, ut per conquisitionem numerum equitum augeret*] Voces *egit, ut per conquisitionem* desunt in Flor. Voſſ. Lov. 1. 2. et Hav. quorum quatuor ultimi, sed Voſſ. a m. 2. etiam *ut*, pro *id*, legunt. Totum locum ita concipit Lov. 5. *equitatu accepto, omnium primum numerum equitum auget.* Praeterea vox *equitum* deeſt etiam in Lov. 1. *equitum numerum* legit Flor. Paullo ante *ad lacessendum hostes, sed ne ad tuendum quidem* etc. *agros*, pro *hostem* et *tuendos*, Hav. *hostes* etiam Voſſ. Lov. 1. 3. 5. Ber. et Gaertn. *tuendum* vero similiter Harl.

Nec aliarum gentium adspernatus, maxime tamen] *gentium milites adspernatus, maxime* Ber. a m. 2. *gentium aspernatus auxilia, maxime* Brancal. Latinii.

§. 6. *Saleram nomine urbem occupavit*] Hanc urbem captam a Syphace tradit Appianus [B. Punic. 10.] non ab Annone, ubi de Syphace loquens aït: *πόλιν τε ἐν μεσογείῳ Θολοῦντα Ῥωμαίων παρασκευὴν καὶ σῖτον πολὺν ἔχουσαν ἐκ προδοσίας εἷλε.* SIG. Pal. pr. *Saleca.* sec. *Salegam.* tert. *Salengan.* GEBH. Put. et Gall. *Salaeca.* Et inferius, *praesidio Salacae imposito.* Sed et omnes alii codices eodem tendunt. Videtur esse eadem, quam *Λόχα* vocat Appianus [p. 8.] J. FR. GRON. *Saleganno* Harl. *Sa-*

8 *cem habeant*. eoque minus sibi cessandum ratus illi segnius rem agerent, Masinissam cum eq praemissum portis obequitare, atque hostem a gnam elicere, jubet. ubi omnis multitudo se ef

letam Hav. *Saleta* Lov. 5. *Saletham* Hearnii L. 1. *Salegam* Lovel. 4. *Salecam* Voss. Lov. 1. 2. 8. Ber. Gaertn. Hearnii N. et priscae edd. *Salaeca* Flor. *Saleram* jam invenio in ed. Ven. anni 1495. Verum id in nullo meorum Mstorum superest. Utrum indicetur illa urbs, quam Appian. *Θολοῦντα* vocat, ut Sigonius putavit, dicere nequeo; certe diversa est ab illa, quam idem App. *Λόχα* vocat. Eam enim non ab Hannone et Karthaginiensibus, vel a Syphace, ut Doujatius existimat, sed a Scipione et Romanis expugnatam esse tradit. Gronovio tamen consentit Cl. Crevierius, qui *Salaecam* etiam in Put. esse monet.

§. 7. *Aestiva sub tectis agere equitatus: sint, inquit*] Legerant 27, [8, 19.] *Exercitui, qui ad Tarentum aestiva acturus erat*. et [c. 21, 2.] *Bis caesum exercitum ejus aestiva Venusiae sub tectis agere*. Id igitur hic quoque opportunum putarunt, et deesse verbum, quum manu exaratum vidissent: *Quod ubi Scipioni relatum est, Aestiva sub tectis equitatus? (inquit) sint sane vel plures, dum talem ducem habeant*. Vides in interrogatione nihil deesse, nisi quod commode subaudiri potest, et solet; ipsum nimirum *agit*. Quid audio? itane equites aestiva sub tectis? Praeclarum ducem et unicum auctorem disciplinae, qui hoc indulget. J. FR. GRON. *agere equitatus* servant Harl. Gaertn. et Ber. a m. 1. *agere equitatum* a m. 2. *equitatus agere* Lov. 3. Reliqui vero mei et Hearnii L. 1. ac N. scriptis Gronovii con nisi quod *inquit sit* legun et Lovel. 1. *inquit fit* Et hujus lectionis vestigi ferunt edd. antt. quae, *gere* interponant, legunt *inquit, sint*. Primus Asc no 1513. eas voces trans

Eoque minus sibi cess ratus] Vet. lib. *eo minu cessandum ratus*. SIGO tres *eo minus sibi cess ratus*. GEBHARD. *eo mi bi cessandum ratus* Vo quinque, Harl. Gaertn Hav. *eoque minus sibi dum ratus* Flor. et Ber. codex Sigonio, qui vet. lectionem recepit, subfr recte igitur secuti editor ptam lectionem servarun ad Gruterum, qui (* in e ma) *sibi* perperam ejec bene jam Crevier. restitui *quod illi*, pro *quo*, Flor. vel. 1. 2. ac 3.

§. 8. *Cederet paullatim* psimus *cedere*. Subaudi perius verbum *jubet*. Contra *cederet* servant Flo Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Ga Hav. *cedere* vero Harl. B Latinii, et forte Lov. 4. Sup 24, 10. similis lectionum div obcurrit; ubi docui, ut loquendi rationem proba se, nisi intercedat Mstor ctoritas, quae hic suasit, rem revocarem. Paullo a ces *ad pugnam* desunt i Lov. 1. 2. 4. 5. et Hav. Dei *stinere posset* Harl.

Se in tempore pugnae ... *rum*] Vet. lib. *obventurum*.

set, graviorque jam in certamine esset, quam ut facile sustineri posset, cederet paullatim; se in tempore pugnae obventurum. Tantum moratus, quantum 9 satis temporis praegresso visum ad eliciendos hostes,

Pal. 1. *obventurum*. GEBH. Put. et Gall. omnes cum Voss. optimo Pal. et Sigoniano *se in tempore pugnae obventurum*. Utitur verbo, ut alibi τῷ *occurrere*. 10, [43, 9.] *Hostes non inventi, septem millia quum abessent a Cominio, revocati a suis, neutri proelio occurrerunt*. 31, [29, 1.] *Concilium Aetolorum statuta die, quod Panaetolium vocant, futurum erat. Huic ut occurrerent, iter accelerarunt*, etc. *Atheniensium quoque legati ad id concilium occurrerunt*. Eodem lib. [c. 48, 9.] *Qui non, cum exercitum ex Etruria transire in Galliam jussisset, ipse Arimini occurrerit*. Plautus Pseud. [4, 7, 100.] *Proin tu Pseudolo Nuncies, abduxisse alium praedam, qui occurrit prior Harpax*. J. FR. GRON. Vulgaris lectio Doujatio non displicet. At sciat, eam defendi non posse, nisi invitis optimis aliisque plerisque codd. Certe *obventurum* est in Flor. Voss. Lov. quinque, Hav. aliisque, cum Brancal. Latinii. Qui nobis vulgatam lectionem finxerunt, conjungebant *in tempore pugnae*; quum *in tempore* simpliciter accipiendum sit, pro opportune: de quo v. ad 8, 7, 5.

§. 9. *Qui peropportune circa viae flexus suppositi erant, occultus processit*] Reposuimus, *qui opportune circa viae flexus oppositi erant*. RHEN. Mog. ed. *qui peropportune*. MOD. Pall. 1. et 2. *qui peropportune circa viae flexus erant suppositi*. tert. *qui peropportune circa viam effusos oppositi erant*. GEBH. Audiendus fuit Rhenanus. Put. enim et meliores plene *peropportune*. J. FR. GRON. Neglegentia et error librariorum, qui posteriores edd. adnotationum Rhenani typis descripserunt, Gronovio fraudi fuit, et fecit, ut crederet, Rhenanum pro *opportune* emendasse *peropportune*, sed secutos editores ipsi vera moneati non obtemperasse: quum contra ex genuina ejus adnotatione, secundum primas editiones integritati restituta, quemadmodum hic praemittitur, pateat, eum τῷ *peropportune* substituisse *opportune*, et posteriores editores ipsi erranti perperam aures praebuisse. Et sane non opus habebat Rhenanus, ut *peropportune* reponeret, aut de eo reponendo moneret, quum lectio illa in omnibus ante eum editionibus constanter exstaret. Similiter etiam legunt omnes scripti, praeter solum Harl. Rhenano subfragantem. Est autem hoc adverbio Livius frequenter usus. ut 1, 42, 2. *Peropportune ad praesentis quietem status bellum sumtum*. 6, 18, 2. *Plebi peropportune externa pax data*. ubi quaedam vide. 21, 39, 1. *Peropportune ad principia rerum Taurinis motum bellum erat*. 22, 46, 8. *Sol peropportune utrique parti obliquus erat*. 30, 4, 8. *Peropportune cupienti tollere inducias Scipioni caussam praebuere*. 44, 7, 11. *Peropportune literae a Sp. Lucretio adlatae sunt*. Similiter etiam voce *peropportunus*. V. ad 10, 45, 2. Deinde *suppositi erant* Voss. Lov. 1. 2. 5. Ber. Gaertn. et Hav. pro quo non male *oppositi erant* Rhenanus emendavit. Eo ducunt vestigia Flor. a m. 1. *flexusup-*

cum Romano equitatu secutus, tegentibus tum
qui peropportune circa viae flexus obpositi er
10 occultus processit. Masinissa, ex composito,
terrentis, nunc timentis modo, aut ipsis obeq
bat portis, aut cedendo, quum timoris simulati
daciam hosti faceret, ad insequendum temere el
11 bat. Nondum omnes egressi erant, varieque du
tigabatur, alios vino et somno graves arma ca
et frenare equos cogendo, aliis, ne sparsi et in
diti sine ordine, sine signis omnibus portis exc
12 rent, obsistendo. Primo incaute se evehentes M

positi praeferentis, unde unica litera mutata *oppositi* fieri potest. De illo verbo v. ad 28, 13, 6.

§. 10. *Cum timoris simulati specie audaciam hosti faceret, ad insequendum tem. el.*] Lectio vetus, *cum timoris simulati audaciam h. f.* Ego non dubito, quin Livius scripserit *quum timore simulato audaciam hosti faceret.* RHEN. Vet. lib. *cum timoris simulatio.* SIG. Ant. ed. *timoris simulati spem.* Pall. 1. et 2. *cum timoris simulatio audaciam h. f.* tert. *cum timoris simulati audaciam h. f.* unde Rhenan. *cum timore simulato audaciam h. f.* Ego potiorem duco lectionem Pall. duorum, quibus consentit et Sigonii liber. GEBH. Jam Rhenani codex τὸ *specie* peregrinitatis arguerat. Ergo ille *timore simulato.* Sed, ut Sigonius, Put. et Gall. duoque Pall. et Voss. *cum timoris simulatio audaciam hosti faceret.* Continenter Put. Reg. *insequentem temere eliciebat.* non *ad insequendum.* J. FR. GRON. *timoris simulati spem audaciam* Ber. a m. 1. *timoris simulatii audaciam* Harl. *timoris simula-tio audaciam* reliqui o Praeterea, non *insequenten ad insequentem* Put. prae Crevierius testatur; et hinc temere vulgatum mutandum cte opinatur. Sane *ad inse tem* est etiam in Flor. a m. *ad insequendum* manus alte posuit.

§. 11. *Alios vino et s graves*] Pal. pr. *aut alios et sompno grav.* tert. *al vino s. g.* GEBH. *aut alios* 1. 2. 5. et Voss. Mox *portis* in Lov. 1. Tandem *obside* pro *obsistendo*, Hafn.

§. 12. *Primo incaute se hentes Masinissa*] Put. *in seuehentis.* Reg. *incautos hentes.* Men. et Voss. *incau vientes.* Voluerunt nempe *inc te se evehentes.* J. FR. GR Malim *primos.* Non enim om simul contra eum egressi su sed primo pauci, sequuntur plures, postremo omnis equ tus. JAC. PERIZ. *incaute se vehentes* Lov. 3. 4. Ber. Gae et Hearnii D. *incaute sine in hentis* Harl. *incaute sevien* Lov. 1. 2. 5. Hafn. Hav. et He

nissa excipiebat: mox plures simul conferti porta ef-
fusi aequaverant certamen: postremo, jam omnis
equitatus proelio quum adesset, sustineri ultra ne-
quiere. Non tamen effusa fuga Masinissa, sed ce- 13
dendo sensim, inpetus eorum excipiebat: donec ad
tumulos tegentes Romanum equitatum pertraxit. In- 14
de exorti equites, et ipsi integris viribus, et recen-
tibus equis, Hannoni Afrisque pugnando ac sequen-
do fessis se circumfudere: et Masinissa, flexis subi-
to equis, in pugnam rediit. Mille ferme, qui pri- 15
mi agminis fuerant, ut quibus haud facilis receptus

nii L. 1. ac N. *incaute seuentis* Flor. sed litera *q* inter versus adscripta, ut fiat *incaute sequentis*. Verum Gronov. adsentior. 9, 40, 12. *Ad equites in cornua positos evehuntur*. 22, 45, 3. *In stationem quoque pro vallo locatam atque ipsas prope portas evecti sunt*. 31, 35, 5. *Equites ut semel in hostem evecti sunt*.

Sustineri ultra nequivere] Put. et Pet. *nequiere*. J. FR. GRON. *non quivere* Voss. Lov. 1. 2. et Hav. *non quievere* Lov. 5. Gaertn. et Brancal. Latinii. Melius codices Gronovii. V. ad 5, 10, 10. Mox §. seq. *inpetum eorum accipiebat* Lov. 1. Sed plurale *inpetus*, quod in reliquis omnibus restat, verius videtur. V. ad 1, 4, 9. *accipiebat* etiam Flor. Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hav. Verum neque hoc placet. Infra 30, 35, 8. *Primum ardorem atque inpetum hostium excipientes*. Solent *excipere* et *accipere* innumeris locis a librariis confundi. V. ad 2, 47, 7. et 10, 18, 9.

§. 14. *Inde exorti equites*] Barthius *exoriri* hic quasi de re laeta dici, et equites auxiliares afflictis exortos scribit. Non inspexit Livium, qui saepe *exoriri* dicit eos, qui ex insidiis consurgunt. V. 21, 55, 9. 22, 28, 14. 25, 16, 16. quod etiam *cooriri* est 25, 15, 13. DUKER.

Hannoni Afrisque pugnando ac sequendo fessis se circumfudere] Sic emendavimus et distinximus: *et recentibus equis* (*Hannone Afrisque pugnando ac sequendo fessis*) *se circumfudere*. RHEN. *Hannone* non tantum omnes ante Mediol. anni 1505. ed. ut et quaedam eam secutae, verum etiam Lov. 4. Harl. et Ber. Sed pro altera lectione stant et plures et meliores membranae. Supra 26, 27, 10. *Consuli Laevino Capuam praetereunti circumfusa multitudo Campanorum est*.

Masinissa, flexis subito equis, in pugnam rediit] Mog. ed. *versis subito equis*. MOD. Ita non illa tantum, quam Modius laudat, editio, sed et omnes aliae ante Aldum, qui *flexis* substituit. Ejus autem lectionem firmant omnes praeter Ber. codices. Praeterea *redit* Lov. 4. Harl. et Hav. V. ad 36, 35, 2.

§. 15. *Mille ferme, qui primi*

fuit, cum ipso duce Hannone interclusi atque in
16 fecti sunt. ceteros, ducis praecipue territos ca
effuse fugientes per tria millia passuum victores
cuti, ad duo praeterea millia equitum aut ceper
17 aut occiderunt. inter eos satis constabat, non mi
ducentos Karthaginiensium equites fuisse, et div
quosdam et genere inlustres.

1 XXXV. Eodem forte, quo haec gesta sunt,
naves, quae praedam in Siciliam vexerant,
commeatu rediere; velut ominatae, ad praedam

agminis fuerant] Etiam legi posset, *qui prioris agminis fuerant*. Nam codex scriptus habet, *qui prius agminis fuerant*. RHEN. Cum errante cod. Rhenani errat et Harl. Reliqui omnes *primi agminis*. Ceterum *Mille fere* Flor. Lov. 5. Gaertn. et Hav. V. ad 37, 38, 5.

Quibus haud facilis receptus fuit] Deerat hic *ut* particula, quam de postliminio reduximus in contextum: *ut quibus haud facilis receptus fuit*. RHEN. Quamvis vocula *ut* omittatur in Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. et Hav. puto tamen eam recte hic a Rhenano restitutam esse. V. ad 45, 18, 8. Deinde *haud facilis dereptus* Put. ut Cl. Sallierius monuit, et Flor. verum in posteriori a manu altera emendatur *receptus*.

§. 16. *Effuse fugientes per triginta millia passuum victores secuti*] Vet. lib. *per tria millia*. SIG. Egregia vero et digna, quae memoretur, in persequendo constantia, si eques victor victam partem fugientem per tria millia passuum insequatur! Communico tecum, lector, in Voss. Gud. Cantabr. exstare *per XXX millia*. JAC. GRON. Non est verosimile, Masinissam, quem portis ob tasse et sensim cessisse dicit, ad triginta millia passuum a be abstraxisse. DUK. *per tria lia* apud me in Ber. a m. Hav. exstat. *per X millia* Lov. 3. Rec. Gaertn. et He D. ac L. 1. *per XXX*, vel *triginta millia* non tantum qui mei, et Hearnii N. verum et in Putean. superesse Cl. lierius monuit. Codd. tamen stantissimorum auctoritate in textum recipere ausus non quia triginta millia passuum hi aeque ac Cl. Crevierio bilem persequendi modum dere videntur. Adde, qua Dukerus notat.

§. 17. *Inter eos satis constabant*] Scripsimus *constabat* quod in editione Romana et quam Colonia Agrippina d legitur. RHEN. Immo *const* omnes, quas vidi, edd. et m branae. Vox *satis* deficit in 5. Tum *non minus ducentis thaginiensium equitibus fu* pro *ducentos equites*, Lov Male. V. ad 3, 64, 10. et 10, 3

§. 1. *Ad praedam alteram petendam sese venisse*] Acc tivus *repetendam* non est in

teram repetendam sese venisse. Duos eodem nomi- 2
ne Karthaginiensium duces duobus equestribus proeliis interfectos, non omnes auctores sunt: veriti, credo, ne falleret bis relata eadem res. Coelius quidem et Valerius captum etiam Hannonem tradunt. Scipio praefectos equitesque, prout cujusque 3
opera fuerat, ante omnes Masinissam, insignibus donis donat. et, firmo praesidio Salerae inposito, ipse 4
cum cetero exercitu profectus, non agris modo, quacumque incedebat, populatis, sed urbibus etiam

lumine scripto. Subauditur is, aut similis potius, puta *vehendam*. Nam praecessit, *quae praedam in Siciliam vexerant*. RHENAN. Vitio exscriptorum omissum est in Pal. 3. τὸ *repetendam*. quod tamen temere Rhenanus in *vehendam* transmutandum censet. GEBH. Immo Rhenanus *repetendam* delebat, et *vehendam* subintelligebat. Ceterum *repetendam* abest etiam a Lov. 1. 2. et Voss. *alteram repetendam* ab Harl.

§. 2. *Duos eodem nomine Karthaginiensium duces*] Hinc factum est, ut Appianus alterum horum *Annonem*, alterum *Magonem* vocet. SIG. *Duos eodem nomine Hannones Karthaginiensium duces* Hearnii L. 1. *Duos enim nomine* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. et 5.

Captum Hannonem tradunt] Vet. lib. *captum etiam Annonem*. SIG. Ut Sigonius, omnes Gall. Voss. optimusque Pal. Andreasque, et Aldina: *captum etiam Hannonem*. J. FR. GRON. *etiam* exulat a solo Harl. quam vocem servant non tantum reliqui codd. cum Hearnii N. verum etiam omnes edd. usque ad Froben. anni 1535.

§. 3. *Prout cujusque opera fuerat, et ante omnes*] Antiqua lectio *quorum opera fuerant*. Quid si legas *quorum opera fusi erant?* RHEN. Tuetur recte hanc lectionem Pal. 2. Nam in primo exiguo errore scriptum est *fuerant*. Pal. 3. exhibet *quorum opera fuerat*. unde inepte conjicit Rhenanus *quorum opera fusi erant*. GEBH. Gall. et Voss. *prout cujusque opera fuerat, ante omnes Masinissam*, posteriore copulativa deleta. Nugax Rhenani codex *quorum opera fuerant*. unde prava conjectura ejusdem *quorum opera fusi erant*. J. FR. GRON. *quorum opera fuerant* etiam Harl. iterum suffragatus Rhenani codici; adversus cujus conjecturam recte viri docti vulgatum defenderunt. Reliqui codd. nihil etiam mutant, nisi quod *fuerant* sit in Lov. 1. 2. 3. 4. Ber. a m. 2. et Gaertn. Mox τὸ *et* non tantum ignorant Hearnii Oxonn. sed et mei, praeter Harl. Ber. et Gaertn.

§. 4. *Firmo praesidio Salerae inposito*] *Salacae* Put. ut Gronov. monuit ad cap. praec. §. 6. Nec aliter Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. et Hearnii N. *Salacie* Harl. et Lov. 4. *Salatiae* Hav. et Hearnii L. 1.

5 quibusdam vicisque expugnatis, late fuso ter
belli, septimo die, quam profectus erat, mag
vim hominum et pecoris et omnis generis pra
trahens, in castra redit; gravesque iterum hosti
6 spoliis naves dimittit. Inde, omissis expedition
parvis populationibusque, ad obpugnandam Uti
omnes belli vires convertit: eam deinde, si cep
7 sedem ad cetera exsequenda habiturus. Simul
classe navales socii, qua ex parte urbs mari a
tu

Salate Lov. 5. *Salete* Gaertn. *Salece* Ber.

Vicisque expugnatis] V. Gronov. 2. Obs. 20. in fine. DUK.

§. 5. *Magnam vim hominum et pecoris*] *magnum hominum*, media voce omissa, Flor. Lov. 2. et Voss. qui in margine habet *magnum numerum hominum*, consentiente in contextu Lov. 1. quae lectio ex glossa interpretis nata est. V. etiam ad 38, 20, 1. *magnam hominum et pecoris vim* Hav. *magnum hominum et pecoris numerum* Lov. 5.

Gravesque iterum hostium spoliis naves dimittit] Put. et Voss. *hostilibus*. J. FR. GRON. *hostilibus spoliis* etiam Flor. Lov. 1. 2. 5. Hav. Brancal. Latinii, et omnes Crevierii: quorum auctoritate huic lectioni locum in contextu dedi. V. infra ad Ep. Liv. 76. Deinde *onerarias naves* Brancal. Latinii, addita priori voce, quae forte repetita est ex c. 29. vel ex glossa inrepsit. Mox §. seq. τὰ *parvis populationibus* desunt in Voss. Lov. 1. et Hav. *parvis populationibusque* in Flor. Lov. 5. et Hearnii N. quae tamen potius culpa scribarum excidisse videntur.

§. 6. *Sedem ad cetera quenda haberent*] 4, 31, 8. *sultare inde principes d populorum, Vejos, an Fid sedem belli caperent. Fide sae opportuniores.* Sueton. 10. *In munitione oppidi, sedem belli delegerat.* etiam vocat Livius 28, 3, 3. 14, 2. V. Casaub. ad Polyb. DUKER.

§. 7. *Ad inminentem pr sis moenibus tumulum est a tus*] Castigavimus *ab imm te prope ipsis moenibus tu est admotus.* Siquidem hu di lectionem habet exempl tus. Et quid opus fuit m quod est elegantissime dic Non intellexit virtutem pr sitionis *ab*, quisquis is fuit id ausus est. RHEN. Priore ctionem tuentur Flor. Voss. 1. 2. 3. 5. Ber. a m. 2. Ga Hav. et Hafn. Non displic men Rhenani emendatio, doctior est, quam ut a libr in codicem ejus invecta v possit. Locutio ipsa infra stratur ad 31, 24, 8. Paullo *abluitur*, pro *adluitur*, Lov. 1. 2. 3. 4. Ber. et Ga Sed v. ad 28, 44, 10.

§. 8. *Tormenta machina*

tur, simul et terrestris exercitus ab inminente prope
ipsis moenibus tumulo est admotus. Tormenta ma- 8
chinasque et advexerat secum, et ex Sicilia missa
cum commeatibus erant: et nova in armamentario,
multis talium operum artificibus de industria inclu-
sis, fiebant. Uticensibus tanta undique mole cir- 9
cumsessis in Karthaginiensi populo, Karthaginiensi-
bus in Hasdrubale ita, si is movisset Syphacem, spes
omnis erat. sed desiderio indigentium auxilii tardius
cuncta movebantur. Hasdrubal, intentissima con- 10

etiam advexerat secum, et ex Sicilia missa cum commeatu erant, et nova] Temere *et* particula versa fuit in *etiam*, *machinasque etiam advexerat secum*; quum Livius scripserit (sic enim solet) *machinasque et advexerat secum, et ex Sicilia cum commeatu missae erant.* RHEN. Et hic Rhenani codex malam manum passus. Tu restitue ex Put. popularibusque ejus, et Voss. *et ex Sicilia missa cum commeatibus erant, et nova.* Etsi propius est *machinas*, tamen utrique junctim aptius respondent neutra. J. FR. GRON. Unus Ber. *etiam* servat: alii omnes Rhenano adstipulantur, ac legunt *et*. V. ad Livii 22, 47, 9. Deinde *missa* et *nova* omnes nostri; nisi quod pro ultima voce *de novo* sit in Lov. 3. quod ne Latinum quidem esse, observat Voss. de Vitiis sermon. 9, 3. Recte autem *missa* et *nova* Gronov. revocavit. Supra 26, 34, 12. *Signa statuasque aeneas, quae capta de hostibus dicerentur.* ubi vide. Deinde *cum commeatu* Flor. Voss. Lov. quinque, Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. usque ad Gronov. Livius tamen saepissime hac voce uti maluit numero plurali, ut Gronov. restituit. V. ad 9, 15, 3. Tandem *missa cum commeatu* alio ordine, quam Rhenanus voluit, omnes nostri, exceptis Harl. et Ber.

§. 9. *Desiderio indigentium auxilii tardius cuncta movebantur*] *auxili tardius cuncta* Flor. a m. 1. *auxilio* a m. 2. *auxilia tardius cuncta movebantur* Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Gaertn. et Hav. Sed vulgatum non tentandum.

§. 10. *Hasdrubal, intentissima conquisitione* etc. *confecisset*] In veteri volumine est *effecisset.* RHEN. Non sustulit, sed addidit vitium Rhenanus. Etenim Put. Reg. Men. Voss. *confecisset.* Auctor 8. de B. Gall. [23.] *Nocte insequenti legati responsa ad suos referunt, obsides conficiunt.* quos nempe Caesari daturos se promiserant. Sed *inquisitione* mendum est postremarum editionum: nam superiores cum antiquis et MSS. *conquisitione*, qua voce frequenter hac in re Livius utitur. J. FR. GRON. *inquisitione*, quod primum adparuit in ultima ed. Gruteri, non nisi in Harl. et Ber. exstat, aliis omnibus invitis, qui *conquisitione* tuentur. *conquisitio*, *conquisitor*, et *conquirere* in hac re usitata sunt apud Livium vocabula. 21, 11, 13.

quisitione quum ad triginta millia peditum, equitum confecisset, non tamen ante adventum
11 phacis castra propius hostem movere est ausus. phax cum quinquaginta millibus peditum, d equitum advenit: confestimque motis ab Kartha castris, haud procul Utica munitionibusque Rom
12 consedit. Quorum adventus hoc tamen moment

Delectus acerbitate consternati, retentis conquisitoribus, metum defectionis quum praebuissent. c. 21, 13. *Conquisitoribus in civitates missis, quatuor millia conscripta delectae juventutis.* 23,32,19. *In Piceno agro conquisitionem militum haberet.* 25, 5, 9. *Conquisitionem ingenuorum per agros habuerunt.* cap. 22, 3. *Desertores de exercitu volonum conquirerent.* Eod. cap. *Edixit, ut conquisitio volonum fieret.* 27, 11, 15. *Magnum praeterea numerum eorum conquisiverunt, qui equo publico merere deberent.* 29, 34, 4. *Ut per conquisitionem numerum equitum augeret.* 30, 7, 10. *Quatuor millia Celtiberorum ab conquisitoribus suis conducta.* Similiter supra peccabatur hoc lib. c. 18, 6. Vox autem *intentissima* perperam deest in Hearnii N. Tum *tria millia equitum* addita media voce, Lovel. 3. et Harl. Verum ea non indigemus. V. ad 31, 34, 7. Denique *effecisset*, quod Rhenanus probabat, firmat Harl. idque inlustravit Gronov. ad 23, 26, 6. Id tamen inpedire non debet, quo minus cum eodem Gronovio ceteris scriptis meis, et Hearnii N. *confecisset* scribi jubentibus, pareamus. Ea vox illo sensu usurpatur 10, 38, 12. *Eis dictum, ut vir virum legeret, donec sexdecim millium numerum confecissent.* 23, 40, 2. *Duo et viginti millia peditum, mille equites confecit.* Ita et *conficere* niam, de quo v. ad 38, 14,

§. 12. *Quorum adventu tamen momenti fecit*] *hoc momenti fecit* Flor. a m. 1 lemni aberratione librarii V. ad 22, 59, 13. *hoc tantum menti* Flor. a m. 2. Lov. Branc. Latinii. Haec etiam cabula a scribis commutar dimus ad 9, 12, 16. *hoc tum menti fecit* Hearnii L. 1. V illae quoque voculae in MSti funduntur. V. ad 22, 17, 5. gatum servabat, sed *tamen tantum* poni putabat Fre ad Flori 3, 5, 25. At v. qu eumdem locum notavit Cl. D rus. Mihi certe *tamen* hic e modo adhiberi videtur, qu pra docuit Gronov. ad 23, 1 V. etiam infra ad 37, 25, 11

Nequidquam omnia expe obsedisset Uticam] Mog. ed *quiquam omnia experiendo* modo amat loqui Livius. M Ita etiam Ven. anni 1495. et cum Ascens. edd. anni 1510. et 1516. Sed omnes membr stant pro vulgato, nisi quod *pediens* perperam obferant 4. et Harl. In his verbis inter librarios lapsos esse, docu Heins. ad Ovidii Rem. Am. 4

Absceder et inde irrito ince Quid si legamus *abscederet de irrito coepto.* quando ce

cit, ut Scipio, quum quadraginta ferme dies ne-
quidquam omnia experiens obsedisset Uticam, abs-
cederet inde irrito incepto. et (jam enim hiems in- 13
stabat) castra hiberna in promontorio, quod tenui
jugo continenti adhaerens in aliquantum maris spa-
tium extenditur, communit: uno vallo et navalia ca-
stra amplectitur. jugo medio legionum castris inpo- 14

Spirensis habet *abscederet inde rito incepto*. RHEN. At quanto verius videri potest scribam aberrasse? Certe nulli e nostris aliquid mutant, et Livius hac formula saepissime usus est. V. ad 24, 19, 7.

Etenim hiems instabat castra hiberna] Sic emendavimus et distinximus. *et (jam enim hiems instabat) castra hiberna* etc. *communit*. RHEN. Pal. pr. *etiam enim hiems instabat*. sec. *etenim*. tert. *et jam hiems instabat*. GEBH. *etm hiems* Gaertn. *etenim hiems* Ber. Hav. et Lov. 4. *et cum enim hiems* Lov. 5. *et jam enim hiems* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. et Harl. quam lectionem ex mente Rhenani reduxi. Editio Frobenii anni 1535. quae plerumque ejus emendationem in contextum recipere solet, hic, eodem invito, edidit *abscederet inde irrito incoepto. jam enim hyems instabat. castra hyberna*.

§. 13. *Castra hiberna in promontorio*] Hunc locum, quod Scipio hic hiberna munierit, *Cornelia* vel *Corneliana castra* postea vocatum esse, recte monuit Clericus. Eo nomine saepe apud scriptores memorari, patet ex Cellarii Geogr. ant. 4, 4, 101. Memorantur autem hic *castra hiberna*, quae plerumque Livio *hiberna*, quemadmodum contra alibi *aestiva*, non *castra aestiva*, vocantur. V. ad 34, 13, 2.

In aliquantum maris spatium extenditur] Pal. 3. omisso τῷ *spatium*, legit *in aliquantum maris extenditur*. GEBH. Sphalma est librarii. Certe ex meis nullus adsentitur.

Uno vallo et navalium castra amplectitur] Exemplar vetustum habet *et navalia castra*. RHEN. *navalia* Rhenanus, pro *navalium*; quod vindicant Put. Reg. Men. Voss. Verum videtur esse Petaviani *et navalia et castra*. J. FR. GRON. *et navalium castra* omnes mei praeter unum Harl. qui Rhenano subfragatur, *et navalia castra* legens. Ea autem scriptura firmatur auctoritate Livii 30, 9, 6. *Forsitan etiam navalia castra relicta cum levi praesidio obpressuros*. Caesar 5. B. Gall. 22. *Imperat, ut castra navalia de inproviso adoriantur*. Praeterea in hac Rhenani emendatione idem est sensus, atque in lectione Gronovii, castra navalia amplexus est eodem vallo, quo scilicet amplexus est hiberna, quorum modo meminit. Si quis nihilominus cum Gronov. scripturam Pet. praeferre malit, non equidem adversabor.

§. 14. *In litus ad septentrionem versum subductae naves*] Hic locus misere fuit interpolatus, addita praepositione *in*, propterea quod librarius in fine dictionem *equitatus* omisisset. Nos

sitis, litus ad septentrionem versum subductae ves navalesque socii tenebant: meridianam va ad alterum litus devexam equitatus. Haec in ca usque ad extremum autumni gesta.

1 XXXVI. Praeter convectum undique ex pop tis circa agris frumentum, commeatusque ex Si atque Italia advectos, Cn. Octavius propraeto Sardinia ab Ti. Claudio praetore, cujus ea pro

2 cia erat, ingentem vim frumenti advexit: horre non solum, quae jam facta erant, repleta, sed va aedificata. Vestimenta exercitui deerant. id n datum Octavio, ut cum praetore ageret, si qui

id vocabuli reposuimus, *in* praepositione submota, et verbis sic distinctis: *litus ad septentrionem versum subductae naves navalesque socii tenebant: meridialem vallem, ad alterum litus devexam, equitatus.* subaudi *tenebat.* RHEN. Mog. ed. *ad septentrionem versus.* MOD. Pro *litus*, Pal. tres *latus* continent. *jugo medio legionum castris impositis latus ad septentrionem versum.* GEBH. Omnes Gall. et Pall. cum Voss. *latus ad septentrionem versum:* deinde *meridianam vallem ad alterum latus*, vel *litus.* desunt autem *devexam* et *equitatus.* Latet aliquid. An *meridianam vallem auxilia et equitatus?* J. FR. GRON. Gronovii codicibus suos L. 1. et N. consentire, Hearnius auctor est: Cl. etiam Crevier. suos utrobique *latus*, pro *litus*, exhibere testatur; utramque tamen lectionem commodum sensum recipere. Utroque loco *latus* ex meis exhibent Voss. et Lov. 1. priori tantum Flor. et Lov. 4. sed tantum posteriori Lov. 2. Eae vero voces etiam confunduntur supra ad 22, 19, 12. Deinde *mer nalem vallem* Lov. 2. Sed Salmasius, Vossius, Cella et alii hanc vocem inter b ras retulerunt; frustra eas fendente Fabrett. in Apolo p. 52. Neque placet *meridi* Rhenani: omnes enim reliqu *meridianam.* qua voce etia vius utitur 38, 20, 4. *Anima tit, meridiana regione terr et placide adclivos colles* Et *tempus meridianum* 3 11. et 40, 47, 6. Praeterea *xam equitatus* ignorant Voss. Lov. 1. 2. 6. et Hav. vocem *equitatus* Ber. et Ga

§. 1. *Ab T. Claudio prae* Pal. 1. *a Ti. Claudio.* GEBH *Ti. Claudio* Flor. et alii. liter etiam edidit Sigonius: ter quem omnes edd. usqu Gronovianam anni 1665. *a Claudio* perperam praefe V. ad 40, 44, 12.

§. 2. *Horreaque non sol quae jam facta erant*] Gall. et Voss. abolent *ea.* GRON. Praeter Harl. et

ea provincia comparari ac mitti posset. ea quoque haud segniter curata res. Mille ducentae togae bre- 3
vi spatio, et duodecim millia tunicarum missa. Ae- 4
state ea, qua haec in Africa gesta sunt, P. Sempronius consul, cui Bruttii provincia erat, in agro Crotoniensi cum Hannibale in ipso itinere tumultuario proelio conflixit. agminibus magis, quam acie, pugnatum est. Romani pulsi, et tumultu verius, quam 5
pugna, ad mille et ducenti de exercitu consulis interfecti: in castra trepide reditum. Neque obpu- 6
gnare tamen ea hostes ausi. ceterum silentio proximae noctis profectus inde consul, praemisso nuncio

omnes etiam mei idem pronomen expellunt. Consentiunt Hearnii Oxonn.

Comparari aut mitti posset] Castigavimus *comparari ac mitti posset*. RHEN. *aut mitti* Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. Hav. et Hearnii N. Sed recte cum Rhenano faciunt Flor. Lovel. 4. et Harl. Mox *eaque est haud segniter curata res* Lov. 2.

§. 3. *Mille ducentae togae brevi spatio*] Pal. 3. *perbrevi spatio*. GEBH. Ea voce utitur Livius 28, 35, 11. *Satis sperare, perbrevis aevi Karthaginem esse*. Hic tamen omnes mei vulgatum tuentur. At mox *et duodecim millia tunicarum*, addita conjunctione, Flor. Lovel. 2. 5. Ber. Gaertn. Hav. et edd. usque ad Froben. anni 1535. quod iterum Livio restitui.

§. 4. *In agro Crotonensi*] Debet esse *in agro Crotoniensi*. RHEN. Hanc scripturam potius, quam *Crotonensi*, libros scriptos confirmare, supra notat Gronov. ad 28, 26, 1. Adde Sigon. ad Livii 22, 61, 12. Miror itaque, eum hic cum reliquis editoribus *Crotonensi* edidisse, quum l. 22. alteram scripturam secutus sit. Codices partim huic, partim illi lectioni favent.

§. 5. *Ad mille et ducentos* etc. *interfectis, in castra trepidi rediere*] Scripti *mille et ducenti de exercitu consulis interfecti; in castra trepide reditum*. J. FR. GRON. *ad mille et ducentis* etc. *interfectis, in castra trepide rediere* Bec. *ad mille et CC.* etc. *interfectis, in castra trepide reditum* Gaertn. *ad mille et CC.* etc. *interfecti: in castra trepidi rediere* Ber. *ad mille et CC.* vel *ducenti* etc. *interfecti: in castra trepide reditum* Voss. Lov. 4. et Hav. idque voluisse videtur librarius Flor. sed cujus manus aberrans dedit *a mille*; quod non melius manus altera mutavit in *ac mille*. Horum autem codd. scripturam recepi. V. ad 10, 17, 8.

§. 6. *Neque obpugnare tamen ea hostes ausi*] Pal. 3. *Neque op-*

ad P. Licinium proconsulem, ut suas legiones ad veret, copias conjunxit. ita duo duces, duo ex
7 tus ad Hannibalem redierunt. nec mora dimic facta est: quum consuli duplicatae vires, Poeno
8 cens victoria animo esset. In primam aciem sua giones Sempronius induxit: in subsidiis locata Licinii legiones. Consul principio pugnae ae Fortunae Primigeniae vovit, si eo die hostes fu
9 set: composque ejus voti fuit. Fusi ac fugati I

pugnare ea tum hostes ausi. GEBH. *Neque oppugnare tum ea* Ber. V. ad 22, 17, 5. Mox *copias junxit*, pro *conjunxit*, Flor.

§. 7. *Poeno recens victoria animos faceret*] Pal. 1. *recens victoria animo esset*. GEBH. Elegantius Put. Reg. Men. Voss. optimus Pal. *victoria animo esset*. Neque dubitem pro vero adserere. Sic Plautus Mercat. [2, 3, 12.] *Nec, quid corde nunc consilii capere possim, scio: tantus cum cura meo est error animo.* J. FR. GRON. His verbis adolescens apud Plautum significat, se plane incertum consilii esse. Ex iis, quae ad 31, 18, 4. ubi hanc emendationem repetit, et pro eo, quod ibi vulgatur, *mihi quoque in animo est facere, ut* etc. ex MSS. legit, *mihi quoque animo est*, nihil aliud colligere possum, quam virum summum voluisse docere, *animo est* probe dici, pro *in animo est*. Hoc non magis quisquam negabit, quam *animo habere* itidem recte dici, de quo ad 44, 25, 1. agit. Sed fateor me non intelligere, quomodo loca Plauti et Livii 31, 18, 4. ad explicandam sententiam verborum, quae hic cum libris Gronovii duo Hearniani exhibent, adhiberi possint. Ea ubique vel id, quod in aliis est, vel aliud aliquid hujusmodi postulant. DUK. *animo esset* Flor. plures Lov. Hav. et nii L. 1. ac N. quod etiam jatius probavit, et eadem dictum monuit, qua *cordi es* citur: quod omnino verum videtur. Si enim locutio ha mittenda est, *animo* casu positum puto per ellipsin positionis pro *in animo;* illa *animo*, vel *in animo e* cuntur, quorum meminimu sensus Livii erit, ideo n moram dimicandi factam quia consul meminerat vir bi duplicatas esse, Poenus per victoriam reportasse. displicet tamen *animos fa* quod tuentur Lov. 4. Harl. Gaertn. et Ber. Saepius Livium locutionem *animo cere* hoc sensu usurpasse, ipse nov. supra docuit ad 22, 26, 1 rum quum Gronov. alteram oneta ex optimorum codd. fid optarit, eam mutare nolui, sati bens sententiam dixisse. P ante *redeunt* Lov. 5. *rediere* Deinde *mora dimicandi fa* omisso verbo substantivo, Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. *ra dimicandi est facta* Ga Tandem *consuli et duplica* addita particula, Flor. Vo Lov. 1. 3. ac 5.

§. 9. *Fusi ac fugati Poeni:*

ni: supra quatuor millia armatorum caesa: paullo minus trecenti vivi capti, et equi quadraginta, et undecim militaria signa. Perculsus adverso proelio Hannibal Crotonem exercitum abduxit. Eodem tem- 10
pore M. Cornelius consul in altera parte Italiae non tam armis, quam judiciorum terrore, Etruriam continet, totam ferme ad Magonem, ac per eum ad spem novandi res, versam. Eas quaestiones ex senatus- 11
consulto minime ambitiose habuit. multique nobiles

pra quatuor millia armatorum caesa] *supra XL*, vel *supra quadraginta millia*, ultra fidem aucto numero, Flor. Lov. 1. Voss. Hav. et Hearnii N. *supra VII. armatorum* Lov. 2. *Fusi ac fugati Poeni sunt. X millia armatorum* Hearnii L. 1.

Paullo minus trecenti vivi capti, et equi quadraginta] Lectio vetus *paulo minus trecenti vivi capti, equi quinquaginta.* RHENAN. Et captivorum et equorum numerus pro occisorum numero quibusdam nimis parvus videtur. GLAR. Pall. 2. ac 3. *equi L.* vetus ed. *et equi quadraginta.* GEBH. Omnes *vivi capti, et equi.* Delevit copulativam Rhenanus. J. FR. GRON. Codici Rhenani adstipulatur Harl. *et equi L.* Lov. 4. *et equi quadraginta* reliqui omnes, cum Hearnii L. 1. et N. Frobenius anno 1535. non per omnia Rhenani lectionem expressit. Copulativam enim expunxit, τὸ *quadraginta* retinuit, quae lectio in nullo est codice.

Crotonem exercitum reduxit] Scripsimus *Annibal Crotonem exercitum abduxit.* RHEN. Mog. ed. *Crotonem exercitum reduxit.* MOD. Pall. 1. 2. *reduxit.* tert. *adduxit.* GEBH. *adduxit* Lov. 4. *abduxit* Harl. *reduxit.* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. et Hearnii N. Nondum tamen *abduxit* damnare audeo. V. ad 27, 29, 1.

§. 10. *M. Cornelius consul altera parte Italiae*] Vet. lib. *in altera parte.* SIG. Pall. duo *in altera parte Italiae.* GEBH. Ita et Flor. Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Ber. Gaertn. Hav. libri Crevierii omnes, et edd. ante Froben. qui anno 1535. praepositionem omisit. Praenomen etiam Cornelii *M.* neglegunt Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Hav. et Hearnii N. *miles Cornelius consul* ridiculo errore Harl.

Terrore Etruriam continuit] Scripti *continet.* J. FR. GRON. *Etruriam circuivit* Gaertn. *Etruriam continuit* Harl. et Ber. *continet Etruriam* Lov. 5. *Etruriam continet* ceteri codd. mei, cum Hearnii L. 1. et N.

§. 11. *Primo praesentes condemnati*] Omnes etiam cum Aldina *primo praesentes erant condemnati.* Andreas aliaeque antiquiores *primo erant praesentes condemnati.* Recentissimae verbum substantivum omiserunt. Forte scribendum: *praesentes sunt condemnati.* J. FR. GRONOVIUS. *erant praesentes condemnati* cum antiquioribus

Etrusci, qui aut ipsi ierant, aut miserant ad M nem de populorum suorum defectione, primo p
12 sentes erant condemnati; postea, conscientia i met ipsi exsilium consciscentes, quum absentes d nati essent, corporibus subtractis, bona tant quae publicari poterant, pignoranda poenae pra bant.

1 XXXVII. Dum haec consules diversis region

edd. multisque post Aldinam legit Ber. *praesentes erant condemnati* Flor. Voss. Lov. quinque, Gaertn. Hav. et omnes Crevierii. *Tò erat* demum ed. Gruteri ultima omisit, quod recte Crevierius revocavit.

§. 12. *Conscientia sibimet ipsi exsilium consciscentes, quum absentes damnati essent*] Quatuor istae voces, *quum absentes damnati essent*, sine damno sententiae tolli poterant. Videntur adjecta ab interprete aliquo. GRUT. Put. *sibimet ipsi exsilium conscientes*. J. FR. GRON. Puto eos designari, quorum crimen, quod non palam cum Magone de defectione ab Romanis egerant, occultius erat, quam ut certis indiciis accusari et condemnari possent. DUK. *sibimet ipsis*, invitis omnibus scriptis et edd. dedit Cl. Clericus. V. ad 2, 19, 5. Deinde *exsilium conscientes* Lovel. 5. et Flor. a m. 1. *concientes* idem a m. 2. et Hav. V. ad 33, 49, 2. De locutione *consciscere exsilium* v. ad 5, 53, 5. Voces autem *quum absentes damnati essent* in omnibus omnino libris supersunt.

Bona tantum, quae publicari poterant, pignoranda poenae praebebant] Vitiose Pal. 3. *bona ea, quae cum publicari poterant, pigneranda poenae poterant.* GEBH. V. Budaeum ad l. 3 de Pignorib. DUK. Gronov ma ed. not. conjecerat *bo men*, quod repetitis curia sit. Harlej. hic legit *bona t tum, quae publicari.* V *tamen* et *tum* duplicem l nem puto a librario junctam rum altera per compendiu altera *tū* scribi solet, quod ut que facile commutari potuit *tñ*, sive *tamen*. V. ad cap. p §. 12. Deinde *bona* etc. *pi randum* Harl. Sed vide, de hac locutione dicta su 6, 35, 2. *pigneranda* Lov. 2. Ber. Hav. et Hearnii L. 1. V. ad 3, 38, 12.

§. 1. *M. Livius et C. Cla senatum recitarunt*] Omnes *recitaverunt.* J. FR. GRON. Ber. *recitarunt.* Lov. 3. et G ner. *citaverunt.* Reliqui me Hearnii Oxonn. *recitaverunt* pe quidem Livius haec et si tempora contracte proferre tus est. V. ad 21, 44, 7. Ubi t optimi codd. eum aliud luisse arguunt, librariorum nia merito rejicimus. V. a 15, 11. 8, 18, 13. 31, 50, 7. 34 2. et alibi. (* 37, 54, 28. 39, 26,

Princeps iterum delectu Fabius Maximus] Reposui *lectus*, pro *delectus*. RHEN. 1. 2. et vet. ed. *delectus*.

agunt, censores interim Romae M. Livius et C. Claudius senatum recitaverunt. Princeps iterum lectus Q. Fabius Maximus. notati septem: nemo tamen, qui sella curuli sedisset. Sarta tecta acriter et cum 2 summa fide exegerunt. viam e foro Boario ad Veneris, et circa foros publicos, et aedem Matris Magnae in Palatio faciendam locaverunt. Vectigal et- 3 iam novum ex salaria annona statuerunt. sextante sal

probatur quum aliis, tum mihi vulgata lectio. Supra 27, 11, 11. *Lecturumque Q. Fabium Maximum, quem tum principem Romanae civitatis esse, vel Annibale judice victurus esset.* GEBH. *dilectus* Flor. *delectus* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav. Sed recte *lectus* Lov. 3. et Harl.

§. 2. *Viam e foro Boario et aedem Veneris circa foros publicos*] Quidam legunt *et ad aedem*; alii conjunctionem *et* tollunt; alii, quod probo, *ad Veneris* legunt. Verum id ei facile erat, qui Romam vidisset eo tempore, vere emendare: nobis conjectandum tantum. Porro *fori publici* qui sint, vix definire queo, cum l. 1, [35.] in Tarquinio Prisco fori in maximo describantur circo. *Loca* (inquit) *divisa Patribus equitibusque, ubi spectacula sibi quisque facerent, fori appellati.* GLAR. Cur *fori* in circo maximo, de quibus dixit Liv. 1, 35, 8. et 56, 2. *publici*, quo nomine eos hic et 45, 1, 7. appellat, dicti fuerint, exponunt Salmas. ad Solin. p. 646. et Graevius in Prolegom. tom. 9. Thes. antiq. Rom. Quae fuerit *via circa foros publicos*, quam hi censores faciendam locaverunt, non docent. Fortassis fuit illa, de qua 45, 1, 7. scribit, (Consul) *quum per circum reveheretur* *ad foros publicos*. DUK. *e foro Bovario* Flor. Voss. et Lov. 1. 2. ac 4. V. ad 35, 40, 8. Deinde *et ad Veneris circa foros publicos* Flor. Voss. Lov. 4. Gaertn. et Ber. a m. 1. cum edd. antt. et Hearnii N. *et ad Veneris et circa foros publicos* Lov. 1. et 3. *et ad Veneris et circa fores publicas* Lov. 2. *ad Veneris circa foros publicos* Lov. 5. *viam et foros publicos*, reliquis omissis, Harl. *et ad aedem Veneris circa foros publicos* Ber. a m. 2. *aedem Veneris circa foros publicos* Hav.

§. 3. *Vectigal etiam novum ex salaria annona statuerunt*] De hoc vectigali et quorumdam circa id erroribus v. Cel. Burmann. de Vectigal. pop. Rom. c. 6.

Sextante sal et Romae et per totam Italiam erat] Difficultatem hic habet sermo, num salis modium pro vectigali sextantem solvisse intelligere debeamus. Nam, sextante vaeniisse, vix verisimile videtur. Deinde hoc etiam perpendendum lectori, si Romae pretio eodem, pluris autem foris praebendum locaverint, quomodo tribus Romanas maxime inde oneratas intelligamus, quod mox subnectit author. GLAR. *Sal* pro certa mensura salis dicit, ut Cic. 3. Verr. 83. et

et Romae et per totam Italiam erat. Romae p
eodem, pluris in foris et conciliabulis, et alio
4 pretio praebendum locaverunt. Id vectigal c
mentum alterum ex censoribus satis credebant,
pulo iratum, quod iniquo judicio quondam dam
tus effet: et in pretio salis maxime oneratas tri

seqq. sine discrimine *frumentum*, *triticum est binis ternis H·S*, et *modius frumenti*, *tritici est binis ternis H·S*. Livius quoque 31, 4, 6. *Frumenti vim ingentem quaternis aeris populo diviserunt.* et ibid. c. 50, 1. *Frumenti vim magnam binis aeris in modios populo diviserunt.* Caffius ad Cic. 12. Famil. 13. *Ternis tetradrachmis triticum apud Dolabellam est.* De *sextante* agit Gronov. 4. de Pec. Vet. 12. DUK. Vox *sextante* non capienda eft de vectigali salis, sed de ejus pretio. Livius enim censores *novum vectigal*, ante nempe ignotum, ftatuiffe dicit: ante quod inventum sal *erat sextante*, id eft, sextante erat venale. V. Gronov. 4. de Pec. vet. 1. p. 261.

§. 4. *Quod iniquo judicio quondam damnatus esset*] *iniquo in judicio* Flor. *in quo judicio* Lovel. 4. Deinde *judicio quo damnatus esset* Lov. 1. 2. 5. *judicio condemnatus* Hav. et Brancal. Latinii. Paullo ante *Id vectigalis* Lov. 4.

Et in pretio salis maxime oneratas tribus, quarum opera] Facile intelligi poteft, pretium salis, novo imposito vectigali, non idem, quod ante, effe potuiffe. Sed quomodo fieri potuerit, ut aliae tribus magis, aliae minus, in eo oneratae fuerint, ex his, quae hic scribuntur, non perspicio, et ab iis, qui plus vident, discere cupio. M. Livius a xxxiv. tribubus damnatus fu
sola Maecia eum non cond
verat, neque condemnatu
consulem iterum, aut cen
fecerat. Poft vectigal ex
annona ftatutum Romae
pretium (ita enim accipien
to verba *pretio eodem*) sal
sextante effet, relictum,
eam varie auctum eft. Jam
ex omnibus tribubus alii
Romae habitarent, alii per
et conciliabula, aliaque lo
liae, in quibus censores al
que alio pretio salem pra
dum locaffe dicit Livius,
effent, mihi non apparet, q
tione tribus, quarum ope
Livius damnatus erat, *in p*
salis maxime, aut magis
Maecia, onerari potuerint.
si sal deinde eodem pretio,
ante inftitutum hoc vectigal,
mae praebitus fuit, qui ex
tribubus in urbe degeba
eo non magis onerati fu
quam qui ex Maecia; nec,
ex Maecia extra illam in fo
conciliabulis aliisque Itali
cis, minus quam illi. DUK.
cula *et* non adparet in Flor.
Lov. 2. 5. et Hav. quae exc
videtur ob ultimas literas
praecedentis. V. ad 35, 41, 7.
Salinator Livio inditum co
men, pro *Salinatori*, Flo
Lov. 5. Male. V. ad 1, 1, 5.
ruptius *Salinator Livio*
ctum cognomen Lov. 3. et
V. ad 3, 65, 4.

§. 5. *Lustrum conditum*

quarum opera damnatus erat, credebant. inde Salinatori Livio inditum cognomen. Lustrum conditum 5
serius, quia per provincias dimiserunt censores, ut civium Romanorum in exercitibus, quantus ubique esset, referretur numerus. Censa cum iis ducenta 6
decem quatuor millia hominum. condidit lustrum C.

rius] Censuram post legem Mam. Aemilii annuam et semestrem fuisse, nemo nescit. Lustrum conditum peractis omnibus, quae censorum muneris erant, itidem constat ex multis locis Livii, quibus post relata ea, quae censores in magistratu gesserant, altero anno, quam creati erant, lustrum conditum memorat. V. 27, 11. 36. 34, 44. 35, 9. 37, 58. 38, 36. 41, 27. 42, 10. Quid ergo est, quod his censoribus *lustrum serius conditum* scribit? An hoc significat, eos ultra tempus lege finitum censuram gessisse? Ita sane videtur ob caussam, quam dicit: nam octodecim mensium, vel pauciorum, si non statim inito magistratu per provincias dimiserunt, spatium angustius fuisse videtur, quam ut eo numerus civium, qui in exercitibus erat, iniri ac referri potuerit. Nam et hoc extraordinarium fuisse argumento est, quod neque umquam ante hoc tempus id factum, ni valde fallor, prodit Livius, quodque et superiore lustro, et eo, quod anno urbis ɪↄʟx conditum est, longe fuit minor civium censorum numerus, 27, 36. et 35, 9. ubi, vulgatam scripturam tuentibus MSS, non est, quod cum Pighio ad annum urbis ɪↄʟɪx. numeros corruptos suspicemur. Nec tamen, si ita, ut dixi, accipienda sunt haec verba, *Lustrum conditum serius*, censores hi aliter, quam ex auctoritate publica, ultra legitimum tempus in magistratu esse potuerunt. quod etsi non tradit Livius, tamen et res ipsa docet, et ex iis, quae 45, 15, 9. scribit, colligi potest. *Petentibus* (censoribus,) *ut ex instituto ad sarta tecta exigenda et ad opera, quae locassent, probanda anni et bimensis tempus prorogaretur, Cn. Tremellius tribunus, quia lectus non erat in senatum, intercessit.* Pighius ad annum urbis ɪↄcxxxɪv. eos hoc *a senatu* petiisse scribit. Hoc non dicit Livius, et non sine ratione dubitari potest, an ea potestas senatus fuerit. Potuerunt tamen hoc a senatu petere, sed ita, ut senatus cum tribunis ageret, ut de ea re ad populum ferrent. DUKER.

Quia per provincias dimiserunt censores] Hoc ambiguum est: nam *censores* et primus et quartus casus esse potest. Posterius placuit viris doctis, qui ita scribunt: „Missos quidem per „provincias censores scribit Liv. „29, 37. Ego prius probabilius esse, et *dimiserunt* ἐλλειπτικῶς dici, ut saepe, v. g. *certos*, *nonnullos*, puto. Liv. 10, 29, 18. *Fabius, dimissis ad quaerendum collegae corpus.* Et 35, 13, 1. *Nabis extemplo circa omnes vicos maritimos dimisit ad seditiones in iis miscendas.* Sic *mittere* et *praemittere* 26, 8. 27, 43. 35, 6. et alibi. Nec opus est pluribus in re nota. DUK.

§. 6. *Censa cum iis CCXV millia hominum*] Exemplar vetus:

7 Claudius Nero. Duodecim deinde coloniai (quod numquam antea factum erat) deferentibu sarum coloniarum censoribus, censum acceper

Censa cum iis ducenti sexaginta quinque millia hominum. Legendum *ducenta*. RHEN. *ducenta et sexaginta quinque millia* Andreas, Juntas, et poftea fecit Rhenanus, quum effet *ducenta quindecim millia* jam in Tarvisina. Sed hunc numerum servat Epitome. Opportune adeft Sigonianus, et ibi similiter mutat. At Put. Reg. Men. Voff. *ducenta decem quatuor millia.* J. FR. GRONOV. *ducenta sexaginta quinque millia*, vel *CCLXV millia* Lovel. 3. 4. Harl. Ber. Rec. Gaertn. et Hearnii D. *ducenta decem quatuor millia* Flor. Lovel. 1. 2. 5. Hav. et Hearnii L. 1. et N. Codicum suorum duos eodem modo, duos alios *CCXIIII millia* praeferre, auctor eft Crevierius. Similia paffim in scriptis optimis aliisque apud Livium obcurrunt. Ita *decem tria* 37, 30, 8. et c. 46, 3. *decem quatuor* 28, 38, 5. et 34, 10, 4. et c. 52, 7. *decem septem* 24, 15, 2. *decem octo* 10, 21, 6. Quibus locis videnda sunt, quae notantur. Rogat Cl. Crevierius, quis umquam sic locutus sit? et addit, *decem quatuor* nihil aliud effe videri, quam ludibrium imperitorum librariorum, qui notas numerorum *XIIII*, quum uno verbo *quatuordecim* reddere deberent, male diviserunt in duas voces. Verum non adtendisse videtur ad locum Prisciani, ad Livii 10, 21, 6. laudatum, qui expreffe teftatur, Livium *frequenter sine conjunctione septemdecem* et *decemseptem* dixiffe. Doujatius cum Epitome malebat *ducenta quindecim millia*. Verum ibi potius *ducenta quatuordecim millia*, quem numerum optimi hoc loco codd. praeferunt, legendum eff omnium Mftorum et vett. ed ctoritate docui. Mox Claud ronis praenomen *C.* omitti Flor. Voff. Lov. 2. 3. 4. H Hearnii L. 1. ac N. Verum lisum eft a vocis sequentis initiali. V. ad 24, 17, 3.

§. 7. *Deferentibus* etc. c *ribus, censum receperunt* teres libri *acceperunt*. Si 15, 7. *In censu accipiendo* *li.* SIG. Pall. tres *censum a* *runt.* vet. ed. *censum cep* Statim tert. *quantum numer* *litum, tantum pecunia vali* GEBH. Omnes Gall. cum V no *deferentibus ipsarum* *niarum censoribus, cens* *ceperunt.* non *receperunt.* GRON. De censoribus co rum et municipiorum agu gon. 2. de Ant. jure Ital. 4. et Spanhem. de Praeft. et u mism. diff. 10. c. 2, 2. 3. alia eo pertinentia habet in Rom. Exercit. 1, 9. Lipsius Milit. Rom. ex hoc loco se *ipsos Romanos censores* *dem censum in coloniis e* Id neque hic, neque c. 15. Livius. DUK. *censum recep* tantum Ber. et Gaertn. re *acceperunt.* Infra 39, 44, *censibus quoque accipiendi* *stis et aspera in omnes or* *censura fuit.* Voces *ipsaru* *loniarum* a Gronov. addita vant etiam Flor. Lov. 1. 3. Hav. et Hearnii L. 1. At vi τὸ *censum* exsulat a Flor. Lov. 1. 2. 5. et Hav. Mox *tum numero militum, pe* *valerent* Harl. Male. Ita e infra loquitur Livius 32, *Quantum arma, quantum*

ut, quantum numero militum, quantum pecunia valerent, in publicis tabulis monumenta exſtarent. Equi- 8
tum deinde census agi coeptus eſt: et ambo forte

nia tueri poterant. 37, 24, 13. *Quantum consilio, quantum auctoritate valeret.* 42,52,10. *Quantum numero, quantum genere militum praestarent tironibus.*

§. 8. *Equitum deinde census agi coeptus est*] Pal. 2. *Equitum deinde receptus est census agi.* GEBH. *coeptus census est agi* Harl.

Et ambo forte censores equum publicum habebant] Equites Romanos magiſtratu capto equites eſſe desiiſſe, eosdemque a censoribus in senatum lectos equum publicum amisiſſe, contra Manutium de Civit. Rom. p. 3. tom. 1. Thes. antiq. Rom. disputant Sigonius 2. de Ant. jur. Civ. Rom. 3. et Graevius in Prolegom. illius tomi. Nec juvari Manutium hoc loco Livii putant, eo quod facile evenire potuerit, ut hi censores *propter robur aetatis*, ut de iis loquitur Val. Max. 2, 7, 6. equum publicum retinuerint, et tamen senatores fuerint; aut, quod solum respondet Graevius, et mavult Sigonius, utrique non lectione censorum, sed jure magiſtratus in senatum venerint. Sed nihil eſt, unde probari possit, vel hos, vel Scipionem Asiaticum, qui, quum anno urbis ɪɔʟxɪɪɪ. consul fuisset, anno urbis ɪɔʟxɪx. equum publicum habebat, Liv. 39, 44, 1. jure magiſtratus, non lectione censorum, in senatum venisse. V. ad 27, 34, 6. Nec ulla ratio dici poteſt, cur equites, qui a censoribus in senatum lecti erant, eo ipso equum publicum amiserint; qui ab iis non lecti jure magiſtratus in senatum venerant, eum retinere potuerint. Locus Varronis apud Gell. 3, 18. de pedariis senatoribus a Graevio citatus nihil ad hanc rem facit. Nec solus Manutius, verum etiam Gruchius aliter sensit, cujus 1. de Comit. Romanis 4. p. 605. tom. 1. Thes. Graev. haec verba sunt: *Nec vetabat quemquam senatorem esse, et in iis tamen centuriis* (equitum) *numerari, quae belli causa institutae fuerant.* Hoc verius esse puto, et, quamquam nihil definio, tamen conjicio, equites, sive a censoribus in senatum lecti fuissent, sive jure magiſtratus in eum venissent, equum publicum vel retinere, si per robur aetatis, ut hi censores apud Valerium Max. militare possent, vel reddere, quod Pompejum in primo consulatu fecisse scribit Plutarchus, potuisse. Sigonii sententia non alio fundamento niti poteſt, quam ordinem equeſtrem jam illo tempore in civitate Romana medium inter senatorium ac plebem, et ab utroque diſtinctum fuisse. Sed de eo mihi non liquet: quum in iis, quae ad adminiſtrationem civitatis pertinebant, non solum ante, verum etiam poſt hoc tempus, tantum duos ordines civium *senatum* et *populum*, et *Patres* ac *plebem*, sine ulla mentione ordinis equeſtris, tamquam tertii, nominari, nec quemadmodum jura Patrum et plebis, sic etiam jura ordinis equeſtris memorari videam. Et vix puto, quemquam ante C. Gracchi et aliorum poſt illum leges judiciarias tres ordines civium Romanorum eo sensu dixisse, quo Plinius 33. H. N. 1. scribit: *Anuli plane medium ordinem tertiumque Pa-*

censores equum publicum habebant. Quum ad
bum Polliam ventum eſt, in qua M. Livii no
erat, et praeco cunctaretur citare ipsum censo
9 *Cita*, inquit Nero, *M. Livium.* et, sive ex res
et vetere simultate, sive intempeſtiva jactatione
veritatis inflatus, M. Livium, quia populi judici
10 set damnatus, equum vendere juſſit. item M. Li
quum ad tribum Arniensem et nomen collegae

tribus et plebi inseruere. DUKER.

Quum ad tribum Polliam ventum est, in qua M. Livii nomen] Manut. de Civit. Rom. p. 33. et alii viri docti argumento hujus loci putant, *cives Romanos post expletas XXXV tribus non in centuriis, sed in sua quemque tribu censum fuisse.* Sed Livius his verbis non de censu civium, de quo jam dixerat, verum de recognitione centuriarum equeſtrium agit. Nam quod hic *equitum censum agere*, id 38, 28, 2. *equitatum recensere*, et 39, 44, 1. *equitatum recognoscere* dicit. Et solet plerumque poſt memoratam lectionem senatus, a qua hic narrationem rerum a censoribus actarum orditur, de equitum recognitione et notis agere. V. 27, 11. 34, 44. 38, 28. 39, 44. 41, 27. et 45, 15. Manutii itaque sententiae, etiamsi eam veram esse ponamus, in hoc loco non multum praesidii eſt; quum neque de censu civium hic loquatur Livius, neque necessario sequatur, idem, quod in recognitione equitum, etiam in censu civium factum fuisse. DUK. Livii praenomen *M.* omittitur in Flor. quod reliqui conſtanter tuentur.

§. 9. *Sive ex residua et vetere simultate, sive intempestiva jactatione*] Pall. 2. et 3. sine c *sive ex residua vetere sim* Tum Pal. 1. *sive intentiva j tione.* tert. *sive intempest ctatione.* GEBH. *residua v* copula omissa, Flor. et Ha *ve ex residua et veteri sim te* Lov. 4. Deinde *intemti ctatione* Flor. *intentiva j tione* Lov. 1. 2. 4. et Voss. *i tiva jactatione* Ber. a m. Hav. *incentina jactatione* 5. et Hafn.

Livium, quia populi ju esset condemnatus] Pal. 2. *natus esset.* Tert. *quia popu dicio damnatus, equum v re jussit.* GEBH. *judicio condemnatus* servant Be Gaertn. *judicio damnatus,* dio verbo omisso, Harl. *ju esset damnatus,* ut Gron. e reliqui omnes. Praeterea I reddidi praenomen *M.* quo in omnibus non tantum so meis, Hearnii Oxonn. et, Sallierius mihi confirmavit, tean. sed etiam edd. usqu Gruterum, ex cujus ultima mum excidit.

§. 10. *Quum ad tribum niensem*] Vulgati omnes libri cula deformati circumferu Legitur enim *tribum Narn sem*, pro *Arniensem:* cum *niensis* mentio neque in la

tum est, vendere equum C. Claudium jussit, duarum rerum caussa; unius, quod falsum adversus se testimonium dixisset; alterius, quod non sincera fide secum in gratiam redisset. Itaque ibi foedum certa- 11
men inquinandi famam alterius, cum suae famae damno, factum est. Exitu censurae quum in leges 12
jurasset C. Claudius, et in aerarium escendisset, inter nomina eorum, quos aerarios relinquebat, de-

bus, neque in libris ulla reperiatur; *Arniensem* vero idem Livius l.6,[5.] et Cic.Agrar.2,[29.] nominent. Quodque firmius est, ipsi lapidem vidimus Vulsiniis in templi parietibus, quo in lapide integrum expressumque tribus *Arniensis* nomen exstat: ut alios lapides omittam. MANUT. de Civit. Rom. p. 26. ed. Graev. in Thes. Ant. Rom. *Arniensem* putabam recentiorum vitium esse: nunc video, non aliter edidisse Sigonium, et sic in libello de Jure civium Romanorum [1, 3. p. 13.] appellare. At in notis ad l. 6. Livii [c. 5, 8.] rectius monet idem, *Narniensem* scribendum: ut hic quoque scripti et editiones priscae praeferunt. J. FR. GRON. Sane *Narniensem* etiam omnes Msti mei, et Oxonn. Hearnii, cum edd. omnibus usque ad ultimam Gruteri, quae *Arniensem* dedit: nisi quod eadem lectio etiam in posterioribus Sigonii edd. recepta sit, quum prima *Narniensem* praeferat. *Arniensem* veram scripturam esse, supra monui ad Epit. Liv. 6. et ad Liv. 6, 5, 8. ubi plura vide. Eamdem lectionem probant etiam viri docti ad Cic. 2. Agrar. 29. Pighius in Ann. Rom. ad ann. IOXLIX. p. 217. et, ut Cl. Dukerus monuit, Panvin. de Civit. Rom. c. 50. p. 279.

Unius, quod falsum adversus se testimonium dixisset] Valer. Max. 2, 4. ubi de iisdem censoribus ac eorum contentione mentionem facit, priorem caussam a Livio hic positam omittit, alteram narrat. Et plane ego quoque non intelligo, quodnam hoc sit falsum testimonium. GLAR. Forsitan Nero falsum in Livium testimonium dixerit, quo tempore populi judicio damnabatur. Ceterum *adversum se* Lov. 1. Sed v. ad Epit. Liv. 47. Mox *secum* deest in Lov. 1. 2. 3. 5.

§. 11. *Itaque ibi foedum certamen*] Pal. 1. *Neque foedum certamen*. sec. ac tert. *Neque ibi foedum certamen*. GEBH. Put. Reg. Men. Voss. optimus Pal. *Neque foedum*. Duo alii Pall. *Neque ibi foedum*. Fortassis *Aeque foedum certamen inquinandi famam alterius, cum suae damno, factum est exitu censurae. Quum in leges jurasset*. J. FR. GRON. *Itaque ibi foedum* Lov. 3. 5. *Neque ibi foedum* Harl. *Neque foedum* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 4. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. *Foedum aeque certamen* Brancal. Latinii. Ad id autem, ut *famae* omittendum conjiceret, Gronovius permotus esse videtur, quod *famam* praecesserit. Eam tamen legitimam loco tentando caussam non esse, praesertim invitis omnibus libris, supra vidimus ad 1, 3, 9.

§. 12. *In aerarium escendis-*

13 dit collegae nomen. Deinde M. Livius in aera
venit, et, praeter Maeciam tribum, quae se
condemnasset, neque condemnatum aut cons
aut censorem fecisset, populum Romanum omn
14 quatuor et triginta tribus, aerarios reliquit: q
et innocentem se condemnassent, et condemna
consulem et censorem fecissent: neque inficiari
sent, aut judicio semel, aut comitiis bis ab se
15 catum esse. Inter quatuor et triginta tribus
Claudium aerarium fore. quod si exemplum hab
h

set] Ita Gebh. ad 29, 11, 5. ex Pal. 3. et Gronov. ad 2, 28, 6. ex Put. scribendum monuerunt, et hic etiam in contextum recepit, quum antea ederetur *adscendisset*. Quamvis autem eam lectionem in nullo meorum repererim, tantopere tamen variant, ut verbum indoctis librariis ignotum latere palam sit. *ascendisset* in solo est Ber. *descendisset* in Harl. *projecisset* in Gaertn. *exercisset* in Lov. 1. *excessisset* in Voss. Lov. 2. 4. 5. et Menard. apud Gronov. d. l. *aes jecisset* in Lov. 3. Hav. et Brancal. Latinii. *escecisset* in Florent. a m. 1. *esiecisset* a m. 2.

§. 13. *Nec condemnasset, neque condemnatum consulem aut censorem fecisset*] In primo reperio Gryphio. Priores, et omnes MSS. *neque condemnatum aut consulem*. J. FR. GRON. Prius *aut* ante Gryphium omiserunt edd. Mediol. anni 1505. Frob. anni 1535. Basil. anni 1539. et Vascos. ex Mstis autem Harl. et Lov. 5. quorum posterior insuper legit *condemnatum consulem et censorem fecisset*. Praeterea *neque condemnasset* Flor. Lov. 2. 4. 5. Harl. et Hav. Sed v. ad 9, 9, 14.

Populum Romanum om quatuor et triginta tribus rarios reliquit] Pal. 3. po *Romanum, omnes quat triginta tribus*. GEBH. qu *et XL tribus* Flor. Voss. L 2. 3. et Hearnii L. 1. et N. tamen mox una cum reliqui recte *quatuor et triginta* ferant. Tum *deliquit* Flor 1. *dereliquit* a m. 2. cum Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. Mox *judicio simul*, pro *semel*, et Voss. sollemni errore. 24, 22, 14. *judicio falso* Brancal. Latinii.

§. 16. *Parvum certame tarum inter censores: ca tio inconstantiae populi ria gravitate t. i. d.*] Mali vum certamen. Deinde ve *et gravitate*. SIG. Scripti nes, ut et Sigonianus: *ca tio inconstantiae populi ria et gravitate temporum rum digna*. Quod duplice mittit interpretationem. Vi stigatio censoria inconstanti puli fuit, et digna tempor lorum gravitate. Vel casti inconstantiae populi fuit qua censoria, qua tempor

his eumdem aerarium relinquendi, C. Claudium no-
minatim se inter aerarios fuisse relicturum. Pravum 16
certamen notarum inter censores: castigatio incon-
stantiae populi censoria, et gravitate temporum illo-
rum digna. In invidia censores quum essent, cre- 17
scendi ex his ratus esse occasionem Cn. Baebius tri-
bunus plebis diem ad populum utrique dixit. Ea res
consensu Patrum discussa est, ne postea obnoxia po-
pulari aurae censura esset.

XXXVIII. Eadem aestate in Bruttiis Clampetia 1
a consule vi capta, Consentia et Pandosia, et igno-

lorum gravitate. J. FR. GRON. *Pravum certamen* non tantum omnes Msti, sed et editi libri usque ad Basil. qui anno 1539. sine dubio operarum errore, vulgarunt *Parvum certamen*. Quamvis autem interim Vascos. et Gryph. *Pravum* revocarint, alterum tamen apud recentiores obtinuit, donec tandem priorem lectionem Ven. anni 1592. et Francof. anni 1628. bona fide receperint. Ceterum unius literae transpositione non tantum operae typographorum, sed et scribae librarii passim ita peccarunt. V. ad 1, 31, 8. c. 53, 1. 4, 8, 6. c. 49, 8. 5, 29, 8. c. 39, 9. 6, 10, 8. 8, 34, 7. 9, 30, 1. 10, 19, 2. aliisque locis. Addo, quae notavi ad Silii 7, 585. Deinde *censoria gravitate et temporum illorum digna* Ber. Gaertn. et edd. antt. usque ad Mog. quae prima τὸ *et* abjecit; quod quum servent omnes omnino codd. id iterum recte Sigon. et Gronov. revocarunt; sed alio loco, consentientibus reliquis Mstis, reposuerunt.

§. 17. *Diem ad populum utrique dixit*] *utrique ad populum* Lov. 4. et Harl. *ad populum utrisque* Flor. Voss. Lov. 2. 5. Ber. et Hav. idque voluisse videtur librarius Lov. 1. qui tamen per errorem *utriusque* scripsit. V. ad 36, 16, 6. Paullo ante verbum *esse* non adparet in Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav.

Obnoxia populari aurae censura esset] Duplex lectio *popularia censura*, et *popularibus censura* exstat in Voss. Prior earum superest etiam in Lov. 1. posterior in Hav. *populari censere* in Lov. 2. *populari censura* in Lov. 4. *popularis censura* in Lov. 3. *potestati censuras* in Lov. 5. a m. 1. *populari censuras* a m. 2. *popularia vestre censura* in Harl. At vulgatum est sanum ac probum. De *populari aura* v. ad 6, 11, 7.

§. 1. *Jam Petilia a consule vi capta*] *Petelia*, ut supra [27, 26, 6.] SIG. Pal. 1. *clam Petiacosa devicta*. GEBH. Locus corruptus. Put. *in Bruttiis Clampetia a consule deuicasta*. In Pall. Voss. Buslid. *Clampetia cosa devicta*. Unde Rubenius *Clampetia, Cosa vi captae*. Andreas

biles aliae civitates, voluntate in ditionem ven[illegible]
2 Et, quum comitiorum jam adpeteret tempus, C[illegible]
lium potius ex Etruria, ubi nihil belli erat, R[illegible]
3 adciri placuit. Is consules Cn. Servilium Caepi[illegible]
et C. Servilium Geminum creavit. Inde praetori[illegible]

quoque habet *devicta*. Suspicabar *Clampetia ad consulem dedita*. nam et mox Putean. Regiusque *in ditionem venerunt*, non *deditionem*. Stephanus *Λαμπετειαν* vocat *πόλιν Βρεττίας*. Sequens liber et *Consentiam* et *Clampetiam* ad C. Servilium demum consulem defecisse narrat [c. 19, 10.] Sed prudens lector intelligit facile, his consulibus incceptae rei nescio quid impedimenti intervenisse, ut illi quidem non valde volentes aliqua necessitate adacti deditionem suam ad consulem priorem miserint, alii majore studio denudare coeperint animos, res vero tota non nisi proximo anno perfecta ac rata fuerit. 27, [15, 2.] *Iisdem ferme diebus et ad Q. Fulvium Hirpini et Lucani et Volscentes dediderunt sese*. J. FR. GRON. De his est 30, 19. De Consentia etiam 25, 1. et 28, 11. varie scribit. *vi* mutari vix potest propter sequens *voluntate:* nam haec opponuntur. Cap. 3. h. l. *Qui omnes Italiae populos vi aut voluntate in deditionem accepissent*. Cicero 1. de Finib. 20. *Sua voluntate, nulla vi coactus*. Sallust. Jug. 13. *Urbes partim vi, alias voluntate imperio suo adjungit*. ubi plura habet Cortius. Pro *venire in deditionem* Gronov. etiam 32, 31. ex MSS. legit *in ditionem*. at 23, 27. 32, 16. et 33, 17. reliquit *in deditionem*. nec mutavit in Epit. l. 28. Est etiam in Floro 4, 2, 33. DUK. Corrupta quarumdam edd. lectio *jam Petilia*, vel *Petelia a consule vi capta* obvia est in Lov. 3. Hard. et Hearnii D. *jam Petilia a cons*[illegible] *victa* in Ber. a m. 1. G[illegible] edd. ante Froben. anni 15[illegible] prima *vi capta* substituit. *Petilia*, vel *Petelia a co*[illegible] *capta* Ber. a m. 2. et Lov. 4[illegible] *Petiacosa devicta* Lov. [illegible] nii N. *Clampetia consa* [illegible] Lov. 2. *clum Petiacoso* [illegible] Lov. 5. *clam Petracosa* [illegible] Hav. et Hearnii L. 1. *Cl. P*[illegible] *cosa vi capta* Hafn. [illegible] *cos. devicta* Flor. Hinc C[illegible] Ber. V. ad 30, 19, 10. Dei[illegible] *dosia* Voss. et Lov. 1. N[illegible] Lov. 2. Tandem *in ditio*[illegible] *nerunt* Flor. a m. 1. et al[illegible] Sed *in deditionem* emend[illegible] eodem Flor. inter versus; [illegible] que superest in Voss. Lov. [illegible] 5. Gaertn. Hav. et Hearn[illegible] ac N. Utraque locutio *ve*[illegible] *ditionem* et *in deditione*[illegible] Liv. superest. V. ad 9, 20[illegible] 26, 21, 17. et ad 33, 37, 4[illegible] §. seq. *Corneliam potis*[illegible] pro *potius*, Rec.

§. 3. *Consules Cn. Serv*[illegible] *Caepionem et Cn. Servili*[illegible] *minum creavit*] Veteres pl[illegible] libri, itemque Capitolin[illegible] lae edunt *Cn. Servilium G*[illegible] *nem et C. Servilium*, si[illegible] nomine *Gemini*, quod plac[illegible] Servilii Gemini patricii fu[illegible] Hic autem, auctore Livio, [illegible] lis et tribunus plebis fu[illegible] cognomine caruit: praeter[illegible] bejt consulis locum obtine[illegible] quidem cum Caepione pa[illegible] comparatus est. SIG. *Cn.* [illegible] *lium Geminum* libri omnes[illegible] MSS. qua ca[illegible]. GEBH. [illegible] *lem C. Servilium creavit* L[illegible]

habita. creati P. Cornelius Lentulus, P. Quin- 4
Varus, P. Aelius Paetus, P. Villius Tappulus.
, quum aediles plebis essent, praetores creati 5
Consul, comitiis perfectis, ad exercitum in
um rediit. Sacerdotes eo anno mortui, atque 6

m *A. Emilium Genusium* Voss. et Lov. 1. *consules* *ilium Geminum creavit* ov. 5. et Hav. Reliqui a scriptura parum discesserunt ita, ut cognomen servent. Id autem deatio adversatur Pighius ad ann. 551. p. 222. sed is Jac. Periz. in Animadv. . p. 46. qui putat, *Cn.* fuisse fratrem M. Serui ipsi in consulatu suc. t in Fast. Capit. atque v. 30, 26, 1. et alibi *Ge*cognominatur, quia uter. isdem Fastis *C. F. P. NE*. mentur: docet insuper ilium *Geminum* vocari tum a Cassiodoro, qui nomina ex Livio ex. , verum etiam in loco atque a Sigonio tentato, ab aliis animadverso, 31, *nti* (decemviri agro Samnpuloque metiendo divi. *)* *P. Servilius, Q. Cae. Metellus, C. et M. Servi. minis ambobus cogno. t)* *L. et A. Hostilii Ca*. . Tandem existimat, quidem Servilii Gemini fuerint, id non obstare, us et alii plebeji esse , quum similiter Atilii Gemucii Augurini, et Mi. urini patricii et plebe. temporibus reperian. autem Servilii Gemini plebeji fuissent, aeque an. enti M. Servilium Gemi. consulatum obtinere non cum Ti. Claudio Nerone, dubio fuit patricius, atque hoc anno C. Servilius Geminus cum Cn. Servilio Caepione. Nihil itaque hic mutandum, nisi ut posteriori consuli pro *Cn.* tribuatur *C.* praenomen; quod tamen se facere non audere professus est Glarean. ad §. 6.

§. 4. *Creati P. Cornelius Lentulus*] Hic praetor fit hoc anno, biennio autem post consul, quo in magistratu *Cneus* vocatur. Quare et hic etiam *Cn. Cornelius* scribendum. SIG. Praenomen omittitur in Lov. 2. et Hearnii N. *P. Cornelius* vocatur in Flor. Voss. Lov. 1. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. Sed Sigonii emendationem probat Pighius in Ann. ad ann. 551. p. 224. Contra, eamdem incertissimam esse, legitimis rationibus ostendit Cl. Dukerus ad 30, 36, 2. Quum autem Sigonii conjectura nullius cod. testimonio firmetur, priscam lectionem revocavi. Mox *L. Quinctilius* legunt Flor. Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. N. et edd. ante Mog. Praenomen omittitur in Lov. 1. Sed passim libro seq. *P. Quinctilius* vocatur. V. c. 18, 1. et 27, 7.

P. Villius Tappulus] Pal. 1. *P. Julius T. Appius*. sec. *P. Julius*. tert. *P. Jullius Tapulejus*. GEBH. *P. Julius, T. Appius* Voss. et Lov. 4. *P. Julius, T. Apius* Lov. 3. et 5. *P. Julius, C. Appius* Hearnii L. 1. *P. Julius Appius* Hav. *P. Julius et T. Apulejus* Ber. Gaertn. et edd. usque ad Mog. quae *P. Julius Appulus* substituit; donec Froben. anno 1535.

in locum eorum subfecti; Ti. Veturius Philo fl
Martialis, in locum M. Aemilii Regilli, qui p
7 anno mortuus erat, creatus inauguratùsque:
M. Pomponii Mathonis auguris et decemviri l
creati, decemvir M. Aurelius Cotta, augur Ti.
pronius Gràcchus admodum adolescens, quod

T. Villius Tappulus recte emendaret. Propius ad eam lectionem accedunt reliqui codd. Nam *P. Vilius, Ti. Appius* praefert Lov. 1. *P. Vilius, T. Appius* Lov. 2. *P. Villius Tabulejus* Harl. *P. Vilius, T. Appilus* Flor. V. ad 40, 44, 1. et 31, 4. 3.

§. 6. *T. Veturius Philo*] In quodam vetere libro est *Ti. Veturius*, quod placet. Nam quendam Capitolinum consulem invenio ita describi *M. Veturius Ti. F.* ex quo intelligi potest, *Tiberium* Veturiae gentis praenomen fuisse. SIG. *Ti. Veturius* etiam Flor. Voss. Hav. aliique codd. M. Veturius autem, qui in Fast. Capit. *Ti. F.* vocatur, non consul fuit, sed tribunus militum consularis potestatis; qui dignitatem hanc obtinuit anno urbis CCCLIV.

In locum M. Aemylii Regilli] In creatione magistratus superioris anni [h. lib. c. 11, 14.] *M. Aemylius Regulus* hic legebatur, sed malim *Regillus*, ut superius quoque monuimus. Quidam etiam dubitarunt, si uterque hujus anni consulum *Cn.* dicebatur, quare Livius non ita locutus sit, *Is consules Cnejos Servilios Caepionem et Geminum creavit*, quomodo de tribunis militum consulari potestate saepe loqui solet. Sed non videtur meo judicio Livius hoc perpetuo observasse. quamquam de his duobus Serviliis libro sequente dubie loquitur, ut ibidem dicemus, ob hoc

tamen ego *Cn.* in *C.* muta
ausim. GLAR. Aemilii p
men deest in Flor. Lov. 1.
et Hav. Tum *Reguli* Lo
Harl. Sed alteram lecti
stanter reliqui tuentur. V
7, 12. et c. 8, 10.

§. 7. *Et in M. Pompo
thonis auguris et decem
cum*] De duobus unius
sacerdotiis dictum est ad
15. DUK. Copula *et* prio
ac vox *auguris* desunt i
Voss. Lov. 2. 3. 5. et Hav.
per Cl. Jac. Perison. ad
nem Livii scribendum
M'. Pomponii, quia M. P
nius Matho hujus anni p
anno adhuc sequenti pro
imperio classi praefuit. F
dum est, saepe praenome
sive *Manius* corruptum
M. vel *Marcus*. V. ad 27,
Praeterea, M'. Pomponiu
thonem tempore belli Ha
lici notum fuisse, et praeter
honores etiam praeturam
se, constat ex Livii 22, 35,
tamen, cur de hac emend
dubitem. Nam M'. Pompo
Mathonem pontificem mo
retulit Liv. supra 26, 23,
igitur illa conjectura ver
duo Manii Pomponii Mat
statuendi sunt, alterum p
cem, cujus mortem Livius
narravit, alterum augure
decemvirum, quem nunc
dicit. Verum eadem ratione
Marcos Pomponios Matho
stitisse contendere possumu

...um in mandandis sacerdotiis erat. Quadrigae 8 ... eo anno in Capitolio positae ab aedilibus cu..., C. Livio et M. Servilio Gemino. Et ludi ...i biduum instaurati. Idem per biduum ple... ab aedilibus P. Aelio, P. Villio: et Jovis epu... fuit ludorum caussa.

...hujus anni praetorem, qui ...proximo prorogato impe... gessit; alterum augu... decemvirum, hoc anno ...: et ita necesse non erit, ...is omnibus MSstis *M.* in ...e *Marci* in *Manii* prae... mutemus.

... tunc *perrarum in man... sacerdotiis erat*] V. Li... ad Senec. Consol. ad Mar... Noris. Cenot. Pisan. ... in fine, et Spanhem. ... et usu numism. dissert. ... DUK. *mandatis* Voss. ... et Gaertn. V. ad 6, 37, 4. Paullo ante *admodum adulescens* Flor. V. ad 6, 34, 11.

§. 8. *Idem per biduum plebeji*] Ita Gronov. anno 1665. edidit, eamque lectionem servant Flor. Voss. Hav. et plerique reliqui codd. *Iterum per biduum* Harl. et Regius apud Doujat. qui cum Sigonio malebat *Item per biduum*, quomodo non tantum Sigonius edidit, sed et omnes ante Gronov. edd. praeferunt. Solent *idem* et *item* saepe commutari. V. ad Livii Ep. 69. Similiter *item* et *iterum*. V. ad Ep. Liv. 14.

EPITOME

LIBRI TRIGESIMI.

In Africa Scipio Karthaginienses et eumdem phacem Numidarum regem Hasdrubalemque plu proeliis vicit, adjuvante Masinissa, binaque ho castra expugnavit: in quibus quadraginta milli minum ferro ignique consumta sunt. Syphace C. Laelium et Masinissam cepit. Masinissa S

In Africa Scipio Karthaginienses et eumdem Syphacem Numidarum regem] Vocem *Scipio* delent Voss. Leid. Boend. et Exc. Pithoei; ex quibus tamen Boend. eamdem transfert post vocem *Hasdrubalemque*, Leid. post vocem *vicit*. Deinde iidem quatuor codd. cum Berg. *Numidiae regem*. Mox *plurimis maximisque proeliis*, pro *pluribus proeliis*, Boend. Hinc *bina hostium castra*, omissa copula *que*, Voss. Berg. et Boend. Praeterea vocem *quadraginta* non agnoscunt Exc. Pithoei: nec *hominum* Leid.

Syphacem per C. Laelium cepit] Vet. lib. *per C. Laelium et Massanisam cepit*. atque ita Livius. SIG. Voces a Sigonio additae non adparent in Boend. et Hearnii Norvic. *Syphacem P. C. Laelius et Masinissa cepit* legit Berg. *Syphacem P. Cornelius et Masinissa ceperunt* Leid.

Statim adamat, et, n factis, uxorem habuit] I mum exhibuit postuma ed. Omnes priores legeru *amavit*, quod revocand cuerunt Leid. Berg. Bo Hearnii Norvic. revocavit Crevierius. In Voss. aut rupte legitur *statim et* Praeterea *in uxorem s* Boend. Paullo ante *Sop bam Syphacis* Berg. omi ce media, quae etiam abe est, et a librariis passim posita est. V. Lipsium ad Hist. 42. et Modii Novant. ep. 15. Quum tamen reliq dem tueantur, delere nolui.

Castigatusque a Scipion nenum ei transmisit: qu dem hausto illa decessit] lib. *venenum ei misit*, *quo sto*. SIG. *castigatus a S ne*, sine particula *que*, Leid. Berg. et Boend. quorum fid delevi. Tum *venenum a* Voss. *venenum transmisit* B

m, uxorem Syphacis, filiam Hasdrubalis, ca- tatim adamavit, et, nuptiis factis, uxorem . castigatus a Scipione venenum ei misit: quo illa decessit. Effectumque est multis Scipio- ictoriis, ut Karthaginienses, in desperationem in auxilium publicae salutis Hannibalem ex revocarent. isque, anno decimosexto Italia de- , in Africam trajecit, tentavitque per conlo- pacem cum Scipione componere: et, quum ditionibus pacis non convenisset, acie victus us Karthaginiensibus data est petentibus. Han- Gisgonem, pacem dissuadentem, manu sua de- excusata deinde temeritate facti, ipse pacem . Mago, qui bello in agro Insubrium cum Ro-

m ei transmisit Hearnii *enum ei misit* Sigonio ntes Leid. et Berg. De- rum edd. lectionem *quo hausto* solus iterum ser- rnii Norv. Sed cum Si- faciunt Voss. et Leid. *vida mulier hausto de- r. quo illa hausto de-* rg.

alem ex Italia revoca- es ex Italia exsulant a d. Berg. Boend. et Exc. raeterea *evocarent* Voss. ante *est* deerat in Berg. per compendium hoc mo- cripta a proximae vocis finali elidi potuit.

decimosexto Italia dis-] *anno XVI flens Italia* , quod librarii glossema *vix lacrimis temperans* m verba audisse dicitur Liv. h. l. c. 20, 1. non ta- e. Praeterea *decedens*, Gl. Crevierius ex ed. Cam- pani recte recepit, firmant Leid. Voss. Berg. et Exc. Pithoei. *Excedere* dixit Liv. c. 20, 7. Eadem varietas in hac voce infra est hoc lib. c. 33, 6. Solent saepe verba *decedere* et *discedere* confundi in Mstis. V. ad 2, 31, 11. Mox *tentavitque colloquio* Leid. Deinde *non convenissent, acie victus est fususque ingenti proelio et Carthaginensium strage, quibus pacem petentibus data est* Boend.

Mago bello, quo in agro Insubrium etc. mortuus est] Vet. lib. *Mago, qui bello in agro.* SIG. Ita et Voss. ac Leid. *Mago, bello qui in agro* Berg. *Mago dux Poenus bello, quo in agro* Boend. Solus Norvic. exhibet editionum ante Sigonium lectionem. Ceterum omnis haec periodus ad finem epit. rejicitur in Leid. Voss. Berg. Boend. Norv. et priscis edd. quam Aldus in hunc locum jam revocavit.

manis conflixerat, vulneratus, dum in Africa legatos revocatus revertitur, ex vulnere mortuu Masinissae regnum restitutum est. Reversus bem Scipio amplissimum nobilissimumque egit t phum, quem Q. Terentius Culleo senator pileat cutus est. Scipio Africanus (incertum militari favore, an populari aura ita cognominatus) p certe hic imperator victae a se nomine gentis tatus est.

Dum in Africam per legatos revocatus reverteretur] Livium dicturum fuisse *dum revertitur*, vel *quum reverteretur*, mihi persuadent ea, quae Gronov. ad 2, 47, 5. 21, 34, 8. 23, 43, 3. et 35, 8, 1. adnotat. DUK. *dum revertitur* etiam edidi ex fide Voſſ. Mſti. V. ad 1, 40, 7. Et ita supra Epit. 28. ex codd. reposui, *dum gravi morbo inplicitus est*, pro *esset*. Ceterum *evocatus everteretur* Boend.

Ex vulnere mortuus est] Vet. lib. pleniores *ex vulnere mortuus est. Massanisae regnum restitutum est.* SIG. Quatuor voces, quas ex vet. lib. Sigonius revocavit, adparent in omnibus meis. Solus eas omisit Hearnii Norv.

Quem Q. Terentius Culleo senator pileatus secutus est] Loco horum verborum ita ple hibet Boend. *quem Q. T Culeo senator Romanus captivos a Carthagin Scipioni restitutus, pille umphantem secutus est; que inde vita, ut dign libertatis auctorem col fax Tibure obiit in ipso phi tempore.* In reliqui volam neque veſtigium e venio.

Scipio Africanus] Imp cum hac diſtinctione et *ita* oratio. Ea supervac tur eſſe, et legendum : *S fricanus, incertum m. populari aura, cognom Primus certe.* vel *co tus; primus certe.* D *cognominatus sit* Lei Ber. Norv. omnesque e recentiſſimam Gruteri.

T. LIVII PATAVINI

LIBER TRIGESIMUS.

I. Cn. Servilius Caepio et C. Servilius Geminus 1
consules, (sextus decimus is annus belli Punici erat)
quum de republica belloque et provinciis ad senatum retulissent, censuerunt Patres, ut consules in- 2
ter se compararent, sortirenturve, uter Bruttios adversus Hannibalem, uter Etruriam ac Ligures pro-

§. 1. *Cn. Servilius Caepio et Cn. Servilius Geminus consules*] Ob eas causas, quas dixi [29, 38, 3.] lego *Cn. Servilius Caepio et C. Servilius consules.* SIG. *Cn. Servilius Caepio et C. Servilius Geminus consules* exstat in antiquissima ed. Parum divertit Pal. 2. in quo *Cornelius* pro *Cn.* habetur. At contra prim. *Cornelius Servilius consul, sextusdecimus.* Ad normam et palatum Sigonii Pal. 3. *Cn. Servius et Servilius consules.* aeque vitiose. GEBH. Libri optimi tantummodo *Cn. Servilius consul sextus decimus:* vel *Cornelius Servilius consul sextus decimus.* Qua mutila scriptura confirmatur Sigonii conjectura. Ostendit enim inter nomen posterioris et τὸ *coss.* nullum aliud vocabulum interpositum fuisse, quum oculus librarii post redditum in membrana τὸ prius *Servilius*, transmissis mediis, erraret in posterius, et inde sequentia scribere pergeret. J. FR. GRON. *Cn. Servilius consul sextus decimus* Flor. Cant. et Lov. 1. *Cornelius Servilius consul sextus decimus* Voss. Lov. 5. Hav. et Hearnii Oxonn. *Cornelius et Servilius consules sextus decimus* Lov. 2. *Consul Servilius et C. Servilius consules* Harl. Perizonius, qui, ut ad 29, 38, 3. vidimus, vulgatum adversus Sigonium defendit, ut vim argumenti, quo Gronov. Sigonii emendationem firmare conatur, evitaret, ad marginem Livii notavit, forsitan Livium scripsisse *et C. Geminus Servilius*, ut infra hoc cap. §. 9. ipse Gron. emendat *Paetus Aelius.*

§. 2. *Uter Etruriam ac Liguriam provinciam haberet*] Scripsimus *ac Ligures.* Et sequitur mox, *in Etruria ac Liguribus decretum.* RHEN. *ac Ligures* solus Pal. 3. Reliqui omnes *ac Liguriam.* GEBH. *ac Liguriam* Voss. Lov. 1. 2. 5. Ber. Gaertn.

3 vinciam haberet. cui Bruttii evenissent, exercitu P. Sempronio acciperet. P. Sempronius (ei qu enim proconsuli imperium in annum prorogab 4 P. Licinio subcederet: is Romam reverteretur; quoque bonus habitus ad cetera, quibus nem tempestate instructior civis habebatur, congestis 5 nibus humanis a natura fortunaque bonis. No

Hav. et Hearnii N. et L. 1. Sed recte Rhenanus *et Ligures*, quod superest in reliquis. V. ad 7, 26, 9. Regionem alibi apud Livium *Liguriae* nomine adpellari, non memini.

§. 3. *A P. Sempronio acciperet*] Vet. lib. *a P. Sempronio consule.* SIG. Pal. 1. *a P. Sempronio acciperet.* sec. et tert. *a proconsule Sempronio acciperet: proconsul Sempronius (ei quoque proconsuli imperium in annum prorogatum) proconsuli Licinio succederet.* GEBH. Vocem a Sigonio additam ignorant Flor. Voss. Lov. 1. 2. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. quam etiam Crevierius in suis non inventam recte omisit, addita hac ratione, quum Cn. et C. Servilii consulatum inierint, jam P. Sempronium non esse consulem. Praeterea *a proconsule Sempronio*, et mox *Proconsul Sempronius*, ac *proconsule Licinio* Harl. sollemni errore. V. ad 28, 16, 14. Insuper *ei quoque proconsuli* Lov. 1. sed voculam *enim* servant reliqui omnes.

§. 4. *Is Romam reverteretur, bello quoque bonus habitus* etc.] Hic locus admodum mutilus et incorrectus est, atque adeo, ut nemo, quod sciam, correctorum hactenus medicam manum adhibuerit: nihilominus asterisco haud dubie notandus mihi videtur, ut studiosi et docti diligentius ad sanandum illud animum attendant. Quod sine veterum exemplari lio valde curatu difficile conjectura tamen quali supplere restituereque loc nocebit, in eum dumtaxat ut doctiorum excitemus i Quid igitur, si haec ita tur? *Is Romam revert ut pontifex maximus sa blicis esset praesto. Q bello quoque bonus, ut h ad cetera; quibus nemo pestate instructior civis gestis omnibus humanis tura fortunaque bonis.* S acutioribus ingeniis scr non bilem moveant. P Ann. ad ann. ɪↄxxxv. p. 1 jectura Pighii vix tolerab Habet tamen aliquid obs tis oratio. Nam quae *cetera* praeter ea, quae *fortunaeque bona* dicit? Neque mihi Pighii con tolerabilis videtur. Codd mutant, nisi quod *habilis habitus*, legat Ber. *erat civis*, Lov. 5. *congesti o humani* Harl. Vulgatum fero. *ad cetera* accipio praeter cetera. V. ad 26, Et quidem *ad cetera*, sc. quae viro principi nece sunt. Crevierius recte *ad* exponit praeter ceteras la et ornamenta.

§. 5. *Nobilis idem ac div*

ac dives erat: forma viribusque corporis ex- . Facundissimus habebatur, seu caussa oran- in senatu, ad populum suadendi ac dissua- locus esset: juris pontificii peritissimus. Super 6
, bellicae quoque laudis consulatus compotem at. Quod in Bruttiis provincia, idem in Etru- ac Liguribus decretum. M. Cornelius novo con- 7

forma viribusque corporis] Pal. 2. *Nobilis etiam erat: forma, viribus excellebat.* tert. *Nobi- adolescens erat: for- usque c. e.* GEBHARD.

in senatu et ad populum ac dissuadendi locus codice manuscripto non ium *dissuadendi*, sed *et apud populum sua- locus esset.* Nec erat opus addere. Nam suadet et- i dissuadet. RHEN. Put. i quique ignorant copu- [et.] Scribe *seu in senatu, populum suadendi ac di locus esset.* J. FR. *in senatu, ad populum* lativa etiam Flor. Voss. et Hearnii L. 1. quam suis repertam recte ex- Crevierius. Contra τὰ *ac di* unus ignorat Harl. servant. Rhenanum ita- audiendum existimo. Co- de factum fuerit, ut Cic. Licinii, cujus tam hono- Livius meminit, nullam em fecerit in libro, qui itur Brutus, seu de claris bus, multis inquirit Franc. Sabinus 1. Lect. subsec. ullo ante *seu caussa oran-* 1. 3. Gaertn. Hearnii L. 1. Brancal. Latinii. *seu caus- orandi* Voss.

6. *Bellicae quoque laudis latus compotem fecerat*] Inverse Pall. 2. ac 3. *bellicae quoque laudes consulatus compotem fecerant.* GEBH. *bellicae quoque laudes etc. fecerant* a Grutero est forsan, quia sic in duobus Pall. e quibus id notatum video. Sed meliores servant, quod prius vulgabatur, *bellicae quoque laudis consulatus compotem fecerat.* Nec vult Livius, consulem factum, quod bellator esset, sed consulatum ei occasionem dedisse imperatoriae virtutis ostendendae. Quemadmodum paullo ante: *is Romam reverteretur, bello quoque bonus habitus ad caetera.* J. FR. GRON. *bellicae quoque laudis etc. fecerat* Flor. Voss. Lovel. 1. 2. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii Oxonn. quod recepi, quemadmodum etiam Crevierium fecisse video. Male altera lectio est in Brancal. Latinii, et reliquis meis, nisi quod *fecerunt* sit in Harl. et Hav.

Quod in Bruttiis provincia, idem in Etruria ac Liguribus decretum] Exemplar vetus mendosam hic lectionem continet, nempe sic *Cui in Brutiis provincia, eidem in Etruria ac Liguribus decreta.* Opinor scriptum fuisse: *Quae in Brutiis provincia, eadem in Etruria ac Liguribus decreta.* RHEN. Vet. ed. nec non Pal. 3. *Cui in Brutiis provincia, et dein in Etruria et Liguribus decreta.* GEBH. Codici Rhenani favent Harl. Ber.

suli tradere exercitum jussus: ipse, proroga[…] perio, Galliam provinciam obtinere cum legi[…] iis, quas praetor L. Scribonius priore anno ha[…]
8 set. Sortiti deinde provincias: Caepioni Bu[…] Servilio Gemino Etruria evenit. Tum prae[…]
9 provinciae in sortem conjectae. Jurisdictione[…] banam Paetus Aelius, Sardiniam P. Lentulus, [...]

Lov. 4. et Gaertn. nisi quod Ber. servet *decretum*, Lovel. 4. legat *item*, et Gaertn. *idem*. Sed optimi nihil mutandum ostendunt. Neque sensus pluralem requirit. Nihil aliud enim in Bruttiis provincia decretum, quam ut, qui cum imperio ibi praeerat, exercitum novo consuli traderet.

§. 7. *Galliam provinciam obtineret*] Sic quidem Rhenanus [ad §. 10.] Sed Put. omnesque Gall. cum vett. edd. *obtinere*. J. FR. GRON. *obtineret* Lovel. 2. Harl. et Hearnii D. et L. 1. reliqui *obtinere*; quibus, quam prioribus, credere malo. V. ad 31, 8, 8. Ita Gronov. etiam supra emendabat in pr. ed. not. ad 1, 50. quam observationem postea multis exemplis auctam retulit in 2. Obs. 14. Mox *cum legionibus his* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Gaertn. et Hav.

Quas praetor L. Scribonius priore anno habuisset] Pal. 1. *quas P. Scribonius priore a. h.* sec. *quas Q. Scrib. pr. an. hab.* tert. *quas proconsul Scribonius pr. an. h.* GEBH. *quas P. Scribonius* Flor. Voss. Lov. 4. 5. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. *quas Q. Scribonius* Ber. Gaertn. et Hearnii N. *quas praetor Scribonius* Lov. 1. 2. *quas praetor P. Scribonius* Lov. 8. *quas proconsul Scribonius* Harl. *quas proconsul Q. Scribonius* reliquae edd. Moguntina priores. [...] *Scribonius* constanter [...] 22, 11. et alibi vocatus [...] tra, *P.* vel *Q. Scribon*[...] supra meminisse, non [...] Neque displicere deb[...] *praetor L. Scribonius*, [...] *Scribonius praetor*, dic[...] 22, 14, 13.

§. 8. *Sortiti deinde* [...] *cias: Caepioni*] Scribo[...] *tis deinde provincias*, [...] *ni Bruttii*. J. FR. GRO[...] nes omnino *sortiti*. V. [...] quae notantur ad 3, 22, [...]

Servilio Gemino Etrur[...] lib. *Servilio Etruria*. re[...] dixi. SIG. Unus tantum [...] stat cum Sigonio. Reliqu[...] *no* servant. V. ad 29, 38, [...]

§. 9. *Jurisdictionem ur*[...] *P. Aelius*] Meliores *ur*[...] *Paetus Aelius*. J. FR. GR[...] Ita non tantum omnes [...] Hearnii N. verum etiam [...] typis descripti ante Aldu[...] invito Livio, *P. Aelius* [...] substituit. Passim Livius [...] men nomini gentili prae[...] solitus est. *Ahala Servil*[...] 14, 6. et 57, 3. *Capitolinus* [...] *ctius* 4, 18, 5. et 41, 12. [...] *Licinius* 4, 23, 1. *Cincin*[...] *Quinctius* 6, 18. 4. *Curs*[...] *pirius* 9, 38, 9. *Flaccus Va*[...] 21, 11, 1. *Geminus Servili*[...] 40, 6. *Crassus Licinius* 27, [...]

P. Villius, Ariminum cum duabus legionibus Lucretio Spurio eae fuerant) Quinctilius Va- sortitus. Et Lucretio prorogatum imperium, 10 nuam oppidum a Magone Poeno dirutum ex- caret. P. Scipioni, non temporis, sed rei ge- e fine, donec debellatum in Africa foret, pro- m imperium est: decretumque, ut supplicatio 11

Valerius 30, 3, 6. Corio- Marcius 34, 5, 9. Regil- ilius 37, 31, 5. Sisenna us 39, 45, 5. (* Claudius Regilliensis Suet. Tib. odium ad Scribon. Larg. 231. et quos ibi laudat; m. de Praeft. et usu num. m. p. 55. Cort. ad Sallust. in princ. et quae supra ad Epit. Liv. 4. Id etiam at, quamvis praemitta- nomen, ut M. Marcel- laudius. V. supra ad 26,

iniam P. Lentulus, Si- P. Villius] Cn. Lentulus, SIG. V. ad 29, 38, 4. Cn. Lentulus, Siciliam tur in Flor. Voss. Lov. 1. et Hav. Deinde P. Tulius P. Julius Lov. 1. 3. 4. 5. Hearnii D. ac L. 1. C. Ju- Gaertn. et edd. antt. Livius corruptissime Harl. , 44, 1.

Spurio Lucretio eae fue- Sic primus apud me Gry- Antea, ut scripti melio- editi omnes ad Frobenium sub Lucretio Spurio eae . Et plura ejus generis restituimus. J. FR. GRON. urio Lucretio, quod ante exhibuerunt Froben. 1535. aliique, superest in et Ber. Reliqui sub Lu- Spurio, nisi quod sub Lu- cretio Sempronio corrupte qui- dem, ita tamen ut verae lectio- nis vestigia servent, legunt Lov. 4. Harl. et Rec. De praenomine nomini gentilitio postposito v. ad 8, 1, 1.

§. 10. *Et Lucretio prorogatum imperium est, ut Genuam oppidum a Magone Poeno dirutum*] In codice scripto sic legi- tur: *Et Lucretio prorogatum imperium, Genuam oppidum a Magone P. d. exaedificaret*, sine particula *ut*. Similis locu- tio mox praecessit: *M. Corne- lius novo consuli tradere exer- citum jussus: ipse, prorogato imperio, Galliam provinciam obtineret*. Quod postremum ver- bum inepte quispiam mutarat in *obtinere*. RHEN. Pall. tres, et vet. ed. *ut Genuam oppidum a Magone poene dirutum exae- dificaret*. GEBH. *Tà est* et *ut* Rhenanus expungebat. Verum *est* quidem in nullo etiam meo- rum, nisi in Ber. qui *proroga- tum est imperium* exhibet, in- veni: at contra *ut* in uno tan- tum Harl. deest, reliquis eam voculam tuentibus. Et Froben. etiam, qui lectiones Rhenani re- cipere in ed. anni 1535. solitus est, primam quidem vocem omi- sit, non tamen posteriorem. De- inde *a Magone poene dirutum*, vel *diruptum*, Flor. Voss. Lov. 1. 4. 5. Ber. et Hav. *dirutus* et *di- ruptus* etiam alibi commutantur.

fieret, quod is in Africam provinciam trajeciss[e] ea res salutaris pópulo Romano ipsique duci [a] exercitui esset.

1 II. In Siciliam tria millia militum sunt [s]c[ripta] et, quia, quod roboris ea provincia habuera[t] Africam transvectum fuerat, ne qua classis ex [Afri]ca trajiceret, quadraginta navibus custodiri pl[ace-]
2 rat Siciliae maritimam oram. Tredecim nova[s]

V. ad 9, 45, 17. Mox *non tempore, sed rei gerendae fine* Lov. 4. *non temporis, sed rei gerendae finem* Voss. Ber. et Hav.

§. 11. *Salutaris populo ipsique duci atque exercitui esset*] Una voce auctiores edd. ante Gronovianam anni 1665. *populo Romano;* quod revocavi, quia omnes servant codd. mei, uno alterove excepto, et Hearnii L. 1. ac N. Put. etiam *salutaris pr.* pro *p. r*, ut ex Cl. Sallierio didici. Praeterea *sicque duci* Lov. 1. 2. 5. et Harl. *sibique* Voss. in contextu. *sique* Put. neque aliter Flor. a m. 1. in quo manus altera emendabat *sive*. Sed prima syllaba τοῦ *ipsique*, quae perperam excidit, potius restituenda est.

§. 1. *In Siciliam tria millia militum sunt scripta*] Ita scribendum conjecit Pighius in Ann. ad ann. 551. p. 224. cujus conjecturam recepit Gruter. in postrema ed. Omnes priores exhibuerunt *In Sicilia*, quod in omnibus suis esse Hearnius testatur, et multi etiam ex meis retinent. Ex Cant. Voss. et paucis aliis nihil notatur, ut hos *In Siciliam* legisse verisimile sit; quod non tantum servat Flor. verum etiam in Put. superesse, de ejus lectione consultus respondit Cl. Sallierius.

Quod roboris ea provi[ncia ha]buerat] Non est in arche[typo no]stro haec clausula, ne[que] adeo necessaria. stat eni[m] iis verbis: *et quia, ne q[ua clas]sis ex Africa trajicere[t]* RHEN. Solus Harl. fa[vet] Rhenani archetypo. Reli[qui] omnesque Gronov. ver[ba] quae Rhenanus abesse p[osse] aestimabat, defendunt.

Ne qua classis ex Afri[ca tra]jiceret] Pal. 2. *et quia an[te] classis ex Africa trajicere[t]* 3. *tria millia militum su[nt scri]pta, et quia ne qua cla[ssis ex] Africa trajiceret.* quam[...] lam, comparentem certe [in] reliquis, non necessaria[m] caussa affirmat Beatus. [...] Reg. Men. Pall. Voss. *et q[uia an]tequam classis.* Put. *et q[uia ...] quaclassis.* Forte, *In Si[ciliam] tria millia militum su[nt scri]pta, quia, quod roboris e[a pro]vincia habuerat, in A[fricam] transvectum fuerat: et [...] ne qua classis.* Quam cla[usulam] delet Rhenanus, ea in o[mnibus] nostris salva est. J. FR. G[RON.] *et quia antiqua classis* H[...] *quia antequam classis* Fl[or.] Cant. Lov. 5. Hav. et H[earn.] L. 1. ac N. *et quod ant[e] classis* Voss. et Lov. 2. *a[c] que antequam classis* Lov[...] *ne qua classis* Lov. 3. Se[d]

liam P. Villius, Ariminum cum duabus legionibus (sub Lucretio Spurio eae fuerant) Quinctilius Varus est sortitus. Et Lucretio prorogatum imperium, 10
ut Genuam oppidum a Magone Poeno dirutum exaedificaret. P. Scipioni, non temporis, sed rei gerendae fine, donec debellatum in Africa foret, prorogatum imperium est: decretumque, ut supplicatio 11

Antias Valerius 30, 3, 6. *Coriolanus Marcius* 34, 5, 9. *Regillus Aemilius* 37, 31, 5. *Sisenna Cornelius* 39, 45, 5. (* *Claudius Appius Regilliensis* Suet. Tib. 1.) V. Rhodium ad Scribon. Larg. Comp. 121. et quos ibi laudat; Spanhem. de Praest. et usu num. Diss. 10. p. 55. Cort. ad Sallust. Catil. in princ. et quae supra notavi ad Epit. Liv. 4. Id etiam fieri solet, quamvis praemittatur praenomen, ut *M. Marcellus Claudius*. V. supra ad 26, 22, 13.

Sardiniam P. Lentulus, Siciliam P. Villius] *Cn. Lentulus*, ut dixi. SIG. V. ad 29, 38, 4. Voces *Cn. Lentulus*, *Siciliam* omittuntur in Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. Deinde *P. Tulius* Lov. 2. *P. Julius* Lov. 1. 3. 4. 5. Hav. et Hearnii D. ac L. 1. *C. Julius* Ber. Gaertn. et edd. antt. *consul Livius* corruptissime Harl. V. ad 40, 44, 1.

Sub Spurio Lucretio eae fuerant] Sic primus apud me Gryphius. Antea, ut scripti meliores et editi omnes ad Frobenium usque: *sub Lucretio Spurio eae fuerant*. Et plura ejus generis Livio restituimus. J. FR. GRON. *sub Spurio Lucretio*, quod ante Gryphium exhibuerunt Froben. anno 1535. aliique, superest in Lov. 5. et Ber. Reliqui *sub Lucretio Spurio*, nisi quod *sub Lucretio Sempronio* corrupte quidem, ita tamen ut verae lectionis vestigia servent, legant Lov. 4. Harl. et Rec. De praenomine nomini gentilitio postposito v. ad 3, 1, 1.

§. 10. *Et Lucretio prorogatum imperium est, ut Genuam oppidum a Magone Poeno dirutum*] In codice scripto sic legitur: *Et Lucretio prorogatum imperium, Genuam oppidum a Magone P. d. exaedificaret*, sine particula *ut*. Similis locutio mox praecessit: *M. Cornelius novo consuli tradere exercitum jussus: ipse, prorogato imperio, Galliam provinciam obtineret*. Quod postremum verbum inepte quispiam mutarat in *obtinere*. RHEN. Pall. tres, et vet. ed. *ut Genuam oppidum a Magone poene dirutum exaedificaret*. GEBH. *Tò est* et *ut* Rhenanus expungebat. Verum *est* quidem in nullo etiam meorum, nisi in Ber. qui *prorogatum est imperium* exhibet, inveni: at contra *ut* in uno tantum Harl. deest, reliquis eam voculam tuentibus. Et Froben. etiam, qui lectiones Rhenani recipere in ed. anni 1535. solitus est, primam quidem vocem omisit, non tamen posteriorem. Deinde *a Magone poene dirutum*, vel *diruptum*, Flor. Voss. Lov. 1. 4. 5. Ber. et Hav. *dirutus* et *diruptus* etiam alibi commutantur.

Italiae ora, quia incertum erat, quo missuri
sem Karthaginienses forent, (videbantur autem, q
quid nudatum praesidiis esset, petituri) M. Ma
praetori prioris anni, cum totidem navibus tu
6 data est. tria millia militum in eam classem ex
creto Patrum consules scripserunt, et duas leg
7 urbanas ad incerta belli. Hispaniae cum exe
h

sent, Sigonius tandem ejus loco vulgavit *Lentulus praetori.* Gronovius demum *praetor* revocavit. Hinc *duo millia peditum* Lov. 5. et Hearnii L. 1. Sed v. ad 36, 17, 1. Tum *edere*, pro *dare*, Voss. et Lov. 1. Tandem *in naves* servant omnes mei, et Put. ut Sallierius monuit.

§. 5. *Petituri) M. Marcio*] *petituri, M. Mario* Put. et Lov. 2. 3. *petituri esse*, *Mario* Voss. et Lov. 1. 5. *petituri*, *M. Manlio* Ber. *petituri*, *M. Valerio* Hav.

§. 6. *Tria millia militum in eam classem*] *triginta millia militum* Lov. 4. et Hav. *XXX millia militum* Lovel. 1. et 2. *XXX millia*, omissa voce *militum*, Voss. *XXX militum* Flor. Adparet per notas ↀ ↀ ↀ *militum* scriptum fuisse, easque non intelligentes librarios varie adeo peccasse. Tum *in ea classe* Voss. et Lov. 1. *in eamdem classem* Rec.

§. 7. *Viginti omnino legionibus, et centum sexaginta navibus longis*] *Viginti octo omnino legionibus* Lov. 2. *XXVIII omnino legionibus* Hearnii L. 1. *decem*, vel *X omnino legionibus* Harl. Ber. Gaertn. et edd. ante Aldum. Praeterea *et sexaginta navibus*, voce *centum* o-

missa, Hearnii L. 1. *et* ce
XL navibus eaedem edd.
M. Pomponius quadragint
vibus oram Siciliae mari
custodire jussus est: par
vium numerum accepit Ca
vius ad tuendam Sardiniae
M. Marcio Italiae ora totid
iam navibus tuenda data e
bemus ita centum viginti
quibus addendae sunt nav
pionis in Africa. Is aut
Sicilia in Africam anno p
trajiciens, quadraginta nav
gas habuisse dicitur, quar
ginti rostratae a dextro, t
a sinistro cornu onerariis
sidio erant. V. 29, 25, 1
habemus centum sexaginta
Supra quidem 29, 26, 3. ub
quadraginta navium Sci
numerus memoratur, et M
dem lectionem servant, Si
ex App. emendat *quinqua*
Praestare tamen videtur,
dicum lectionem tueamur,
camus, App. in numero n
a Livio dissentire. De n
navium classis Scipionis i
infra v. hoc lib. c. 41, 7.

Res Romana eo anno g
Placet scripsisse Livium r
blica Romana eo anno g
aut *respublica eo anno*
V. ad l. 6, 6. J. FR. GRON.
cutione *gerere rempublica*
sensu v. ad 2, 64, 5. Voc

bus imperioque veteribus imperatoribus, L. Lentulo et L. Manlio Acidino, decretae. Viginti omnino legionibus, et centum sexaginta navibus longis res Romana eo anno gesta. Praetores in provincias ire
jussi. Consulibus imperatum, priusquam ab urbe 8
proficiscerentur, ludos magnos facerent, quos T. Manlius Torquatus dictator in quintum annum vo-
visset, si eodem statu respublica staret. Et novas 9

tem *res* et *resp.* sive *respublica* saepe commutari, vidimus ad 8, 31, 21 etiam *res Romana* et *respublica*. V. ad 6, 23, 10. 27, 40, 3. Omnes tamen codd. vulgatum servant.

§. 8. *Consulibus imperatum, ut, priusquam*] *ut* abest a veteribus libris venuste. SIG. Pal. 1. et Sigonii liber *imperatum, priusquam*, excluso *ut*. GEBH. Ut Sigonianus, optimi quique resecant *τὸ ut*. J. FR. GRON. Illud *ut* soli ex meis retinent Harl. Ber. et Gaertn. A reliquis exsulat. V. ad 10, 41, 8.

Ludos magnos facerent, quos T. Manlius Torquatus] Hi ludi voti erant anno secundo hujus belli, C. Flaminio, Cn. Servilio coss. sed in nullum annorum numerum [22, 10.] Anno itaque undecimo hujus belli a T. Manlio dictatore facti, iterumque voti in quinquennium [27, 33.] Cum autem hic sit annus sextusdecimus, lector ipse secum dispiciat, quid per *quinquennium* intelligendum. Ipse tamen Livius hoc postea libro [c. 27.] anno sequenti hos ludos factos scribit, oblitus, opinor, hujus loci. Nisi quis, consules jussos quidem, sed non fecisse hoc anno, credat. quod videtur verisimile. nihil enim memoratu dignum hi duo gessere. Errorem non parvum faciunt diversi loquendi modi apud Latinos, dum alius *in quinquennium*, alius *post quinque annos*, alius *quinquennale spatium lustrum* appellat. M. Varro l. 5. [p. 46.] etiam ita loquitur. *Lustrum*, inquit, *tempus quinquennale, a luendo, id est solvendo, quod quinto quoque anno vectigalia et ultro tributa per censores solvebantur.* Haec ille. Ego, cum dicitur *quinto quoque anno*, non quinque annos intelligo, sed quatuor dumtaxat: tres quidem interjacentes, extremorum autem alterum. Ita Olympici ludi quinto quoque anno in Graecia fiebant, erant tamen Olympiadis quatuor anni tantum, non quinque. Et non est apud me dubium, quin lustri rationem Romani a Graeca Olympiade habuerint, ut caetera: sed apud eos vix unquam reperias vere lustri annos observatos. In caussa fuere ingentia negotia subinde incidentia et bellici tumultus. Ita ab undecimo anno in hunc sextumdecimum, si extremi numerentur, sunt anni sex; si omittantur, anni quatuor. Si in posteriorem conferamus annum, quod Livius tradit, non connumeratis extremis, quinque: at septem, iis adjectis. Ita in lustri annis varius usus etiam in Horatio, ut in eum quoque annotavimus, atque adeo

religiones excitabant in animis hominum prod ex pluribus locis nunciata. Aurum in Capitolio vi non lacerasse tantum rostris crediti, sed e
10 edisse. Mures Antii coronam auream adrosere. ca Capuam omnem agrum locustarum vis im ita ut, unde advenissent, parum constaret, co
11 vit. Equuleus Reate cum quinque pedibus n Anagniae sparsi primum ignes in coelo, dei
12 ingens arsit. Frusinone arcus solem tenui linea plexus est; circulum deinde ipsum major soli bis extrinsecus inclusit. Arpini terra campestri

etiam in Dionysium Halicarnassaeum. GLAR. Non inmorabimur refellendis iis, quae Glarean. hic notavit, ut probet, lustrum Romanorum Olympiadi Graecorum aequale fuisse. Lustrum enim proprie quinque annorum, Olympiada, licet πενταετηρὶς vocetur, quatuor annorum circulum fuisse, notius hodie est, quam ut ulla probatione indigeat. Recte autem Glareanus censet, consulibus quidem hujus anni imperatum esse, ludos facerent, priusquam ab urbe proficiscerentur, sed demum a consulibus sequentibus factos esse infra c. 27, 11. Caussam illis differendis dedisse prodigia hoc anno nunciata, suspicatur Pighius in Annal. ad ann. ɪↃʟɪ. p. 228.

§. 9. *Et novas religiones excitabant in animis hominum prodigia*] Vet. lib. *Et novas excitabant in animis hominum curas prodigia.* SIG. Non est audiendus hic liber. *Religio* et *Religiones* Livio et aliis dicuntur, cum ipsa prodigia, ostenta, et omina, tum metus ex iis animis injectus. Liv. 7, 3, 1. *Nec tamen ludorum primum initium, pro-*

curandis religionibus d *aut religione animos, a* *pora morbis levavit.* 31, *Expiatis omnibus religio* 37, 3, 5. *Supplicatio quo* *rum religionum caussa f* 62, 1. *Motis semel in relig* *animis.* 27, 37, 5. *Liberat* *ligione mentes turbavit r* unde etiam *religiosi homi* 10, 6. qui facile terrentur giis. Pro *religionibus* eti *perstitiones* dixit 29, 14, *pleverat ea res supersti* *animos.* Et *pravam relig* 27, 23, 2. *Adeo minimis* *rebus prava religio inserit* Adde Casaub. ad Suet. A et Graev. ad Justini 22, 6. Omnes etiam mei vulgat versus Sigonii librum defe nisi quod in solo Rec. sit *vas curas excitabant.*

§. 10. *Mures Antii cor* *auream adroserunt*] Et et veteres editi *adrosere*, *rosere.* J. FR. GRON. *ad* *runt*, vel *arroserunt* soli tur Lov. 3. et Harl. cum H D. quod ex editionibus praefert Froben. anni 1535. res enim cum reliquis codd.

in ingentem sinum consedit. Consulum alteri, primam hostiam inmolanti, caput jocinoris defuit. Ea prodigia majoribus hostiis procurata. editi a collegio pontificum Dii, quibus sacrificaretur. 13

III. Iis transactis, consules praetoresque in provincias profecti. omnibus tamen, velut eam sortitis, Africae cura erat; seu quia ibi summam rerum bellique verti cernebant; seu ut Scipioni gratificarentur, in quem tum omnis versa civitas erat. Itaque non ex Sardinia tantum, (sicut ante dictum est) sed ex Sicilia quoque et Hispania vestimenta, 1 2

et Hearnii L. 1. *adrosere*, vel *arrosere;* nisi quod *coronam corosere auream* legat Lov. 1.

§. 11. *Anagniae sparsi primum ignes in coelo*] Pal. 3. *sparsi primum ignes de coelo*. GEBHARD. Ita et Lov. 3.

§. 12. *Arcus solem tenui linea amplexus est*] Sustulimus verbum *est*. RHEN. Si sol in arcu erat, quomodo major solis circulus ipsum includere potuit? Sed opinor per illud *extrinsecus* nobis significari alium extra circulum, quem hic solis orbis circulum vocat. Est sane in re lucida obscura descriptio. GLAR. Solus iterum Harl. stat cum Rhenani cod. Sed alii omnes *τὸ est* retinent.

Arpini terra campestri in agro in ingentem sinum consedit] Sustulimus praepositionem *in*, *campestri agro*, pro *campestri in agro*. RHEN. Praepositionem servant Voss. Lov. 2. 5. Ber. et Hav. servare etiam voluit scriba Gaertner. qui tamen *magno*, pro *in agro*, perperam dedit. In reliquis praepositio non adparet. Quin etiam omnia haec verba omittuntur, sed perperam, in Lov. 1. *Arpis terra campestris in agro* legunt Ber. a m. 2. et Brancal. Latinii. Et ita Hav. nisi quod habeat *Arpini*.

§. 13. *Caput jecinori defuit*] Omnes Gall. et Voss. *jocineris*. Sic 8, [9, 1.] *Decio caput jocinoris a familiari parte caesum aruspex dicitur ostendisse*. Aliud est 41, [15, 3.] *Quod caput jocinori defuisset*. Neque enim hic dativus ille personae adhibitus. J. FR. GRON. *jecineris* Hav. *jecinoris* Hearnii L. 1. et N. *jocinoris* Cant. Lov. 1. 5. et Ber. a m. 2. *jocineris* Flor. et Lov. 4. V. ad 41, 14, 7.

Editi a collegio pontificum Dii] Offenditur in Pall. tribus, et vet. ed. *edicti a collegio pontificum Dei*. GEBH. Similiter Voss. et Lov. 1. *edicti* etiam Lov. 3. 4. 5. et Ber. Sed v. ad 21, 62, 7. Tum *Dei* quoque Hav. V. ad 34, 5, 10.

§. 1. *Seu ut Scipioni gratificarentur*] Pal. 3. *gratificarent*. GEBH. Error est librariorum, de quo v. ad 10, 10, 1.

§. 2. *Sicut ante dictum est*]

frumentumque, et arma etiam ex Sicilia, et o
3 genus commeatus eo portabantur. Nec Scipio
tempore hiemis belli opera remiserat, quae m
simul undique eum circumstabant. Uticam ob
4 bat. castra in conspectu Hasdrubalis erant. Ka
ginienses deduxerant naves. classem paratam in
ctamque ad commeatus intercipiendos habebant
ter haec ne Syphacis quidem reconciliandi cura

Iterum expunximus verbum *est*. *sicut ante dictum*. RHEN. Nostri *sicut ante dictum est*. J. FR. GRON. Praeter Harl. Rhenano faventem, omnes mei cum Hearnii L. 1. et N. Gronovio *est* revocanti adhaerent.

Vestimenta, frumentumque, armaque, et omne genus com.] Castigavimus ex veteri libro *et arma etiam ex Sicilia, et omne genus commeatus eo portabantur*. RHEN. Ut nunc vulgatur, ita comparet in Pall. 2. et 3. Contra in pr. *sed ex Sicilia quoque et Hispania testimenta et arma, et omne genus commeatus eo portabantur*. In ant. denique ed. *vestimenta, frumentumque, armaque, et omne genus commeatus eo portabatur*. GEBH. Ut ante Rhenanum edebatur, est in Ber. neque aliter Lov. 4. et Gaertn. nisi quod eorum prior legat *arma*, pro *armaque*, alter *et arma*. Sed *vestimenta, et arma, et omne genus* Voss. Lov. 3. 5. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. *vestimenta, et arma etiam ex Sicilia, et omne genus* Lov. 1. 2. *vestimentumque, et arma ex Sicilia, et omne genus* Flor. Mox *eo portabatur* Harl. et Gaertn.

§. 3. *Quae multa simul undique eum circumstabant*] Pal. 3. *undique eum instabant*. GEBH. *eum* deest in Ber. et edd. Aldum.

§. 4. *Ne Syphacis quid... conciliandi curam ex a... miserat*] Scripsimus *dimi...* RHEN. *dimiserat* quidem... nanus se scripsisse ait. Se... pti omnes *ex animo miser...* gilius in 6, [85.] *mitte h... pectore curam*. J. FR. G... *dimiserat* soli Ber. et Ha... liqui *miserat*, ex cujus in... tatione alterum natum est, ... mo margini adscriptum ... contextum irrepsit. Suet. ... 37. *Quum Polentina ple... nus cujusdam primipilari... prius ex foro misisset*. V... Burm. ad Ovid. 1. Met. *seg... tere e manibus* infra est 32, ... ubi vide. *Mittere* et *Dim...* etiam infra commutantur 3... 6. Cl. Perizon. ad margine... vii conjecit, forte legendu... *se ex animo amiserat*. Pro... *curam reconciliandi* Har... *reconciliandi* deest in Ber.

Si forte jam satias amo... uxore ex multa copia eum... pisset] Vet. lib. *in uxorem...* lybius 14, [1.] οὐ γὰρ ἀπεγ... κε καὶ τῆς παιδίσκης αὐτὸ... κόρον ἔχειν. SIG. Pal. 1. *satis amoris in uxorem* (p... *uxore*) *ex multa copia cep...* tert. *si forte jam satis a... et multa copia eum excepi...*

animo miserat; si forte jam satias amoris in uxore ex multa copia cepisset. Ab Syphace magis pacis 5
cum Karthaginiensibus conditiones, ut Romani Africa, Poeni Italia excederent, quam, si bellaretur, spes ulla desciturum adferebatur. Haec per nun- 6
cios magis equidem acta crediderim, (et ita pars major auctores sunt) quam ipsum Syphacem, ut Antias Valerius prodit, in castra Romana ad conlo-

Omnia mendose. Errarunt enim ignoratione vocabuli prisci exscriptores, quod huc reponendum praeit vet. ed. in qua reperi, *si forte jam saties amoris in uxore ex multa copia cepisset*. Ergo lege, *si forte jam satias amoris i. u. e. m. copia percepisset*. *Satias* est κόρος. Terent. Eun. [5, 5, 3.] *Ubi satias coepit fieri, commuto locum*. Porro *satias percepit* egregie dictum. Terent. ibid. *Urbis odium me percipit*. Sic l. 22, 51. *Perceperat Annibalem nimia tantae rei laetitia*. GEBH. *amoris in uxorem* Sigonius, at nostri *in uxore*. Ut apud Ovid. 4. [Met. 258.] *Venerisque modum sibi fecit in illa*. Deinde nusquam τὸ *eum*. Lego *si forte eum satias amoris in uxore ex multa copia cepisset*. J. FR. GRON. *in uxore* habent etiam lexica quaedam, et Vertranius ad Taciti 3. Ann. 31. sine dubio ex vett. edd. DUK. *si forte jam satis amoris* Flor. Cant. Voss. Lov. quinque, Harl. Gaertn. Rec. et Hav. *si forte jam saties amoris* Ber. In antt. edd. partim *saties*, partim *satis* inveni usque ad Mogunt. quae *satias* dedit. Postea Francof. anni 1578. admisit *satietas*, unde ejectum *satias* vindicandi Gebhardo occasio data est, quod ultima Grut. iterum recepit. De ea voce v. ad 27, 49, 8. Deinde *in uxore* omnes mei, quod recte Gronov. probat. *Amor in uxore* eodem modo, quo *ardere in Atalanta, in Briseïde* apud Ovid. 4. Her. 99.

Arsit et Oenides in Maenalia Atalanta.

et 9. Her. 33.

Arsit in abducta Briseïde tristis Achilles.

V. Gronov. ad Senec. Herc. Oet. 369. *eum*, quod in fine ejectum, ubi in solo tantum Harl. apud me superest, supra pro *jam* restituit Gronov. nullius cod. auctoritate firmatur. Quare τὸ *jam* pristino loco restitui.

§. 6. *Spes ulla desiturum adferebatur*] Legendum est *desciturum*, a verbo *descisco*. Loquitur de Carthaginiensibus relinquendis, cum quibus adversus Romanos foedus inierat Syphax. Ab hoc foedere, modica spes erat futurum, ut ille *descisceret* deficeretque. Hoc planius faciunt ea, quae sequuntur, et astipulatur codex vetustus. RHEN. Recte Rhenanus, licet dissentientibus Voss. Lov. 2. 4. Ber. et Gaertn. Saepe *desciscere*, *descisse*, *desciturum*, et *desistere*, *desisse*, *desiturum* commutarunt scribae. V. ad 1, 27, 4. 3, 4, 3. 6, 25, 2. c. 36, 8. 8, 11. 15. 9, 16, 8. 10, 45, 4. 32, 30, 7. Et ita viri docti codd.

7 quium venisse. Primo eas conditiones impe
Romanus vix auribus admisit. postea, ut caussa
babilis suis commeandi foret in castra hostium,
lius eadem illa abnuere, ac spem facere, saepi
8 tro citroque agitantibus rem conventuram. H
nacula Karthaginiensium, congesta temere ex
9 materia exaedificata, lignea ferme tota erant.

variare monuerunt in Suet. Vitell. 15.

§. 6. *Ut Valerius Antias prodit*] Scripsimus *Antias Valerius*, secuti videlicet fidem lectionis veteris, quod elegantiae causa Livius usurpavit. RHEN. Consentiunt mei, exceptis solis Ber. et Gaertn. Ita etiam 39, 41, 6. et 56, 7. V. supra ad c. 1, 9. Paullo ante *per nuncios acta magis equidem crediderim* Flor. et Harl.

§. 7. *Postea, ut caussa probabilis visa commeandi foret in castra hostium*] Cum lectione vulgata consentit exemplar scriptum, nisi quod *postea* adverbium quispiam hic infulsit. Caeterum ausim affirmare ego, pro participio *visa* legendum *suis*, hoc modo: *Primo has conditiones imperator Romanus vix auribus admisit. ut causa probabilis suis commeandi foret in castra hostium, mollius eadem illa abnuere.* Misit enim exploratores in hostium castra Scipio per occasionem colloquii, qui singula specularentur. Nec vero quicquam addubito, quin eruditi mecum sint hinc sensuri. Pervicacibus nihil satisfacit, et nihil intelligunt stupidi. Certe participium *visa* nihil ad sensum pertinet. Dedit occasionem errori, quod praecedens dictio *probabilis* in *s* desinit. unde librarius, omisso *s* altero, *uis* scripsit pro *suis*. Alius castigare volens *a* literam adjecit, ut fieret RHEN. *postea*, quod Bl interpolatum credit, in om meis, practerquam in Harl stanter superest; et ideo gi nolo. V. ad 22, 43, 3. vero recte idem Rhenan pro *visa*, emendavit. *sui*, *sa*, legunt Flor. Voss. Lo *visa suis*, juncta utraque ptura, Lov. 4. et Ber. a m. plerique reliqui, et Voss, versus. Recte etiam ind originem erroris esse, qu mam literam τοῦ *suis* inte rit ultima vocis praecedent alibi innumeris locis liter tialis *s* ab eadem finali voc ximae elisa est. V. ad 1, 5 27, 1. 4, 40, 6. 5, 24, 1. 6, 10 24, 5. 8, 2, 8. c. 22, 5. 22, 10 14, 7. 26, 13, 14. 45, 5, 9. C rio errore eamdem literam crescere initio vocum, praecedens illa finiatur, dictum est ad 28, 25, 2.

Saepius ultro citroque ag tibus rem conventuram] Le in scripto libro *ultro cit agitantibus rem, convent* RHEN. Hoc quidem *rem co turam* non magnopere me dit. 24, 27, 6. *Marcellus rem convenire ratus*. Cic. 1. 3. *Addebant* etc. *rem co turam*. Quia tamen *agitan* significatione rarius sine vel aliquo, quod casus infla possit, poni puto, magis pr

midae praecipue arundine textis, storeaque pars maxima tectis, passim nullo ordine, quidam, ut sine imperio occupatis locis, extra fossam etiam vallumque habitabant. Haec relata Scipioni spem fecerant castra hostium per occasionem incendendi.

IV. Cum legatis, quos mitteret ad Syphacem, 1
calonum loco primos ordines spectatae virtutis at-

rem *conventurum*, sicubi id in scriptis vel vett. edd. inveniretur, et *agitantibus rem* conjungerem, ut c. 4, 4. *Cum saepius agitata res certiorem spem pacis in dies et Syphaci et Carthaginiensibus per eum faceret.* Nec opus est, multis ostendi, tam apud Livium, quam apud alios, obvium esse *agitare rem.* DUK. Ex nullo meorum, ne Harl. quidem et aliis, qui passim alibi codici Rhenani consentire solent, aliquid varietatis ad haec verba notatur, nisi quod *eogitantibus* sit in Harl. et *saepe*, pro *saepius*, in Ber. An igitur semel posita vox *rem* repetenda est? *rem conventuram agitantibus*, scilicet eamdem rem.

§. 8. *Hibernacula Karthaginiensium* etc. *lignea ferme tota erant*] Legitur in scripto libro *Hibernacula Carthaginiensibus*, non *Carthaginiensium. Hibernacula Carthaginiensibus lignea erant*, hoc est Carthaginienses habebant hibernacula lignea. RHEN. V. Schelium ad Hygin. p. 1110. DUK. *Karthaginiensibus* solus Harl. Reliqui omnes *Karthaginiensium.*

§. 1. *Calonum loco primos ordines spectatae virtutis atque prudentiae*] Scribendum *primos ordines.* Id est, primorum ordinum ductores, centuriones. Et ita Put. Vossianusque. Noster 44, [36, 6.] *Tum jam aperte primis ordinibus imperat, metarentur frontem castrorum.* Caesar 6. Gall. 7. *Labienus tribunis militum primisque ordinibus coactis, quid sui consilii sit, proponit.* Ita enim, ut hoc obiter moneam, scribendum ex membr. non, ut vulgo, *convocatis.* Virgilius [11. Aen. 304.] *Non tempore tali Cogere concilium.* Auctor l. 8. *copiis coactis.* Et *cogere senatum.* Frontinus Strateg. 1, 5, 12. *Ad primos tantum ordines relato consilio.* Hyginus de Limit. [p. 160.] *Nam cum signis et aquila a primis ordinibus deducebantur.* Hos quinque fuisse in prima cohorte, notat vir doctus ad Ammianum. Dicit quidem Vegetius *ordinarios* vocatos, qui in proelio primos ordines ducunt, et decem centurias primae cohortis a *quinque ordinariis* regi solitas l. 2, 7. et 8. sed nec definit eos hoc numero, et ita appellat, ut veterem militiam parum exacte cognovisse videatur, et omnino remittendi sint alio tirones, qui nosse volunt, qui fuerint *primi ordines.* Quinque illos designat *centurionem primi pili, primum hastatum, principem, secundum hastatum, triarium priorem.* Atqui *triarius prior*, et *centurio primi pili* una eademque est persona, non duo. Deinde *primum hastatum* digniore loco ponit, quam *principem*, et hos ambos cum *secundo hastato*, quam *triarium priorem*?

2 que prudentiae servili habitu mittebat; qui, dum conloquio legati essent, vagi per castra, alius i aditus exitusque omnes, situm formamque et versorum castrorum, et partium, qua Poeni, Numidae haberent, quantum intervalli inter Has
3 balis ac regia castra esset, specularentur: mor que simul noscerent stationum vigiliarumque: nd an interdiu opportuniores insidianti essent. Et ter crebra conloquia alii atque alii de industria,

quod minime fert antiqua ratio. Denique inter primos ordines nominat *secundum hastatum*, qui numquam inter illos fuit: nisi primum hastatum posteriorem intellexit: sed is non dicebatur *secundus*. Primi ordines vetere militia erant sex primorum ordinum centuriones: duo primi pili, duo primi principes, duo primi hastati. V. Lipsium l. 2, 8. J. FR. GRON. *primos ordines* etiam Flor. multique alii meorum, ut et Hearnii Oxonn. et Brancal. Latinii. Similiter emendabat hic Gronov. priore ed. not. ad 9, 39, 8. Infra 44, 33, 4. *Ipse cum tribunis et primis ordinibus vadit ad contemplandos transitus*. V. Ger. Vossium, et Nic. Heinsium ad Vell. Pat. 2, 112. et Tennul. ad Front. 4. Strat. 5, 8. *principes ordinum* vocantur 8, 39, 4. *Tum adhortari milites, tribunos, principesque ordinum nominatim. Centuriones primorum ordinum* 10, 35, 16. *Dicta consulis legati, tribunique, et omnes turmae equitum, et centuriones primorum ordinum adprobavere. primores centurionum* 26, 5, 12. Q. *Navium primoresque alios centurionum hortatur*. Ceterum conferendus est cum his Polyb. l. 14. unde Livius sua hausit.

§. 2. *Qua Poeni, qua Numidae haberent*] An *tenderent*? in quibusdam tamen. *quas Po quas Numidae haberent*. J. GRON. Nihil muto. *Haber* habitare. 26, 34, 10. *Ne ipsi sterive eorum uspiam paran haberentve, nisi in Vejente* 14, 3. *Dedidere deinceps* *qui Argenta, quique Pheri et Timarum, et Lisinas, et monem, et Lampsum habe* quae notavi ad Silii 8, 370. toria autem militibus in e degentibus quasi domus in quibus habitant. Livius 39, 5. *Patria altera est litaris haec sedes, vallum pro moenibus, et tentorium cuique militi domus ac pen sunt. quam Poeni, quam Nu dae* Lov. 3. *quas Poeni, q Numidae* Flor. a m. 2.

§. 3. *Nocte, an interdiu portuniores insidiantibus sent*] Put. omnesque Gall. *i dianti:* Vossianus alludens *i diandi*. J. FR. GRON. *insidi tibus* tantum in Lov. 2. Harl. Gaertn. Rec. et Hearnii D. mei cum Hearnii L. 1. *insidi ti*, nisi quod *insidiati* sit in C *insidiandi* in Lov. 1. et Hear N. Ceterum *opportunae res i. sent* Lov. 5. et Ber. a m. 1. *portunior res i. esset* a manu

§. 4. *Quum saepius agit res certiorem spem pacis*] *art*

pluribus omnia nota essent, mittebantur. Quum sae- 4
pius agitata res certiorem spem pacis in dies et Syphaci et Karthaginiensibus per eum faceret; legati Romani *vetitos se reverti ad imperatorem* ajunt, *nisi certum responsum detur. Proinde, seu ipsi sta-* 5
ret jam sententia, seu consulendus Hasdrubal et Karthaginienses essent, consuleret. Tempus esse, aut pacem componi, aut bellum naviter geri. Dum 6
consulitur Hasdrubal ab Syphace, ab Hasdrubale

rem spem pacis exhibet Pal. pr. sed tert. *spem certioris pacis.* GEBH. *artiorem*, vel *arctiorem* etiam Voss. Lov. 1. 4. 5. et Gaertn. *spem certiorem pacis* Harl.

Vetitos se reverti ad imperatorem ajunt] Castigavimus juxta fidem scripti voluminis *ab imperatore*. Quae verba respiciunt participium *vetitos*, non autem infinitivum *reverti*: quod non animadvertit, qui mutavit. RHEN. *ab imperatore* habent vetustiores codices. Quidam emendarunt *ad imperatorem*, quod displicet. Nam utique legatis Romanis licebat ad suum redire imperatorem; sed ab imperatore ad Syphacem non redituros, id enimvero minabantur, ut tandem responsum elicerent. Est autem hoc factum hic a perfidia non multum alienum, utut pinxerit Livius. GLAR. *ab imperatore* ab Rhenano est, et explicat Glareanus: Legatis, inquit, Romanis licebat ad suum redire imperatorem; sed ab imperatore ad Syphacem non redituros id enimvero minabantur, ut tandem responsum elicerent. Scripti retinent vetus *ad imperatorem*. Idque confirmat Polybius [14, 2.] *Ἅμα δὲ τούτοις προσενετείλατο τοῖς πρεσβευταῖς, μὴ πρότερον ὡς αὐτὸν ἀπιέναι, πρὶν ἢ λαβεῖν ἀπόκρισιν ὑπὲρ τούτων.* Non praecise, ut Cadmum Agenor vetuit reverti non inventa Europa: sed ut ibi exspectarent, donec certum habuissent responsum, si habere possent. Sic dabat et otium officio, quod additum legatis erat, castra contemplandi: et speciem cupidi pacis praebebat. J. FR. GRON. *ab imperatore* Ber. Harl. Hearnii D. et edd. usque ad Aldum, qui *ad imperatorem* reposuit, adsentientibus reliquis meis, et Hearnii L. 1. ac N. V. Gronov. 4. Obs. 6. p. 89.

§. 5. *Proinde, seu ipsi staret jam sententia*] Pal. 1. et ex parte vet. ed. *seu ipsa staret jam sententia, seu consulendi Hasdrubal et Carthaginienses essent, consulerent.* sec. *seu ipse staret in sententia.* tert. *Proinde, seu ipse staret jam sententia, seu consulendum Asdrubal et est ut Carthaginienses consuleret.* GEBH. *seu ipse staret jam sententia* Lov. 4. et Harl. *seu ipsam staret jam sententia* Lov. 1. *seu ipsa staret jam sententia* Voss. Lov. 2. 3. Gaertn. et edd. ante Aldum; qui, consentientibus reliquis, recte substituit *seu ipsi staret jam sententia*. Supra 21, 29, 5. *Nec Scipioni stare sententia poterat.* Ubi v. quae notantur. Mox *bellum noviter ge-*

Karthaginienses; et speculatores omnia visendi
Scipio ad comparanda ea, quae in rem erant,
7 pus habuit. et ex mentione ac spe pacis neglege
ut fit, apud Poenos Numidamque orta carendi
8 quid hostile interim paterentur. Tandem rel
responsum, quibusdam (quia nimis cupere Rom
pacem videbatur) iniquis per occasionem adje
quae peropportune cupienti tollere inducias Sci
9 ni caussam praebuere. ac nuncio regis, quum
turum se ad consilium dixisset, postero die res
dit, *Se uno frustra tendente, nulli alii pacem*
cuisse. Renunciaret igitur, nullam aliam spem
cis, quam relictis Karthaginiensibus, Syphaci

ri, pro *naviter*, Lov. 3. 5. cum quibusdam edd. antt. V. ad 10, 44, 4. *bellum gnaviter geri* Lov. 4. et Hav. Et ita in libro optimo esse Gronov. supra monuit ad 10, 39, 6. V. ad 3, 41, 8.

§. 6. *Ad comparanda ea, quae in rem opus erant*] In scripto volumine legitur *ad comparanda, quae in rem opus erant.* RHEN. Sic [*ad comparanda, quae*] Rhenanus, deleto pronomine *ea*. Sed id quidem retinent nostri, nesciunt autem *τὸ opus*: ut sit, *ad comparanda ea, quae in rem erant.* Plautus Amphitr. prologo: *Quae maxime in rem vestram communem sient.* Aulul. 2, 1. *Quod in rem esse utrique arbitremur.* Et saepe alibi. J. FR. GRON. *ea* servant omnes mei. *Τὸ opus* nulli, nisi Harl. et Ber. *quae in rem erant* locutionem Livianam esse, supra docui ad 22. 3, 2.

§. 7. *Apud Poenos Numidasque orta*] Optimi *Numidamque.* J. FR. GRON. Similiter Flor. V. ad 10, 27, 3. Mox *et mentione ac spe pacis neglegentia* etc. *orta*, omissa praepositione *ex* Cant. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Gae Hav. quod non displicet. V. 2. Potuit tamen *ex* intercid similitudinem vocis praeced V. ad 5, 32, 4. 21, 15, 2. 27, 33, 14, 5. c. 39, 2. 35, 29, 8. libi. Similiter etiam *et ae* pro *et exaequare*, plures bent codd. et edd. infra 3 *et ex cunctatione* legit H

§. 8. *Quod nimis cuper manus*] Castigavimus *quia* ex archetypo Spirensi. *quia* legunt omnes praeter ner. Deinde *animis cupere* et Lov. 1. ac 2. priore lit fine praecedentis vocis rep certe *qui animis cupere* Harl. V. ad 37, 29, 8. *quia animis cupere*, duplici le juncta, Lov. 4. V. ad 3, 44

Iniquis per occasionem ctis] Pal. 2. *conditionibus i per occasionem adjectis, peroptime cupienti tollere cias.* Vereor ne perperam vis ex additamentis castigat

...nis *esse*. Ita tollit inducias, ut libera fide in- 10
...s exsequeretur: deductisque navibus (et jam
...principium erat) machinas tormentaque, velut
...ri adgressurus Uticam, inponit. Et duo millia 11
...m ad capiendum, quem antea tenuerat, tumu-
...super Uticam mittit: simul ut ab eo, quod pa-
...t, in alterius rei curam converteret hostium ani-
...: simul ne qua, quum ipse ad Syphacem Has- 12
...dalemque profectus esset, eruptio ex urbe et in-
...s in castra sua, relicta cum levi praesidio, fie-

V. His praeparatis, advocatoque consilio, edi- 1
...e exploratoribus jussis, quae comperta adferrent,

...., Certe omnes mei in vul... conspirant.

...1. *Duo millia militum*] *Et ...millia militum* Lov. 3. et ... *Et XX*, vel *Et viginti ... militum* Voss. Lov. 1. 2. 5. ... *Et XX militum* Flor. ...et Lov. 4. Scriptum fuit ... ∞ *militum*. V. ad 33,

...1. *His praeparatis, convo... concilio, et dicere*] Pall. ... et vet ed. *advocatoque con...* Amplius pr. et vet. ed. *et di... exploratoribus jussis*. tert. ... *exploratoribus jussis*, ... *comperta essent*. GEBH. ...ores, *advocatoque consilio* ... *exploratoribus jussis*. ...ime. *Edicere* est proloqui, ...are. Plautus Amphitr. [2, 2, ...] *Tute edictas facta tua, ex ... quaeris, quid deliquerim*. ...lius Catil. [48.] *Jussus a ... sulibus, quae sciret, edice*... Etiam Andreas et Aldina *ad... ...toque*. J. FR. GRON. De il... ...notavit ad 23, 32, 3. de hoc etiam Ferrarius ad Cic. 1. Phil. 5. DUK. *advocatoque consilio* omnes mei, praeter Gaertn. *concilio* exhibentem. *advocatoque consilio* etiam primae edd. certe ita inveni in Rom. anni 1472. ac Parm. *advocatoque concilio* Mediol. anni 1480. Tarvis. utraque, et aliae usque ad Mogunt. quae iterum reposuit *advocatoque consilio*. Pro eo deinde Paris. anni 1573. *convocatoque consilio*, Modius *convocatoque concilio* substituerunt. *consilium*, non *concilium*, legendum est: intelliguntur enim legati, tribuni militum, aliique, quos consulebat imperator, ubi aliquid deliberandum incideret. V. Gronov. ad Liv. 44, 2, 5. ubi etiam plura laudavit testimonia Livii, unde tota locutio *advocare consilium* inlustrari potest. Ita etiam *advocare concionem* supra vidimus ad 7, 37, 1. et 26, 41, 2. Praeterea *edicere* etiam Hearnii Oxonn. Eodem sensu infra est 43, 4, 11. *Eademque pro concione edicere Q. Maenium praeto-*

Masinissaque, cui omnia hostium nota erant; po-
stremo ipse, quid pararet in proximam noctem, pro-
2 ponit. Tribunis edicit, ut, ubi, praetorio dimisso,
signa concinuissent, extemplo educerent castris le-
3 giones. Ita, ut imperaverat, signa sub occasum so-
lis efferri sunt coepta. ad primam ferme vigiliam
agmen explicaverunt: media nocte (septem enim
millia itineris erant) modico gradu ad castra hosti-
4 um perventum. Ibi Scipio partem copiarum Laelio,

rem jusserunt. Cic. de Amic. 16. *Si prius, quid maxime reprehendere Scipio solitus sit, edixero.* V. Cortium ad Sallustii Catil. 48. Eodem errore *et quidem*, pro *equidem*, librarii dederunt 5, 54, 3. ubi quaedam vide. *et durum*, pro *edurum*. V. Tollium ad Auson. Idyll. 22. p. 477.

Postremo, quid ipse pararet in proximam noctem, proponit. Tribunis edicit] Levicula trajectione Pal. 1. *postremo ipse, quid pararet in proximam noctem, proponit tribunis, et edicit.* GEBHARD. *ipse quid pararet* edidit Cl. Jac. Gronov. et ita omnes mei, praeter Harl. et Ber. *proponit tribunis et edicit* Voss. et Lov. 1. 2. *proponit tribunis etiam edicit* Lov. 5. *proponi tribuni se dicit* Flor.

§. 2. *Edicit, ut, ubi, praetorio dimisso, signa concinuissent, extemplo educeret e castris legiones*] Pal. 1. *edicit, ubi praetorio dimisso signa concinuisset, extemplo educerent castris legiones.* sec. *ubi signa occinuissent.* tert. *ubi praetorio dimissa signa continuissent, extemplo educerent castris legiones.* GEBH. Omnes et Gall. et Pall. *extemplo educerent castris legiones.* J. FR. GRON. V. Lipsium 5. de Milit. Rom. 2. et Schel. ad Polyb. c. 2. DUK. *educerent castris* omnes mei, praeter Ber. et Gaertn. Ex Flor. etiam nihil notatur, ut ille pariter *e castris* servasse videatur. V. ad 28, 2, 5.

§. 3. *Septem enim millia itineris erant*] Vertit a Polybio [14, 4.] unde hic totus locus sumptus est. περὶ γὰρ ἑξήκοντα ϛαδίους ἀπεῖχον οἱ πολέμιοι. Quod ait: *Ad primam ferme vigiliam*, Polyb. ἄρτι λήγουσης τῆς πρώτης φυλακῆς. Quod autem inquit *media nocte*, Polyb. περὶ τὴν τρίτην φυλακὴν ληγούσαν. SIG. *Tὸ enim* deest in Lov. 3. et Hearnii L. 1. Paullo ante *uti imperaverat* Lov. 3. Tum *sub occasu solis* Ber. et Hav. V. ad 2, 55, 1. Hinc *ferri sunt coepta* Lov. 4. et Harl.

§. 4. *Perventum. Ibi Scipio partem copiarum Laelio etc.*] Pal. 1. *perventum est. Ubi Scipio.* Contra sec. *Et ibi Scipio partem copiarum Laelio Masinissam Numidasque attribuit. Castra Sifacis invadere.* GEBH. *perventum est* etiam Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et edd. usque ad Froben. qui *τὸ est* in ed. anni 1535. primus omisit. Mox *ignesque colligere*, pro *conjicere*, vel, ut in

Masinissamque ac Numidas, adtribuit: et castra Syphacis invadere, ignesque conjicere jubet. Singu- 5
los deinde separatim, Laelium ac Masinissam, seductos obtestatur, ut, *quantum nox providentiae adimat, tantum diligentia expleant curaque. Se Hasdrubalem Punicaque castra adgressurum. Ceterum* 6
non ante coepturum, quam ignem in regiis castris conspexisset. Neque ea res morata diu est. nam, ut 7
proximis casis injectus ignis haesit, extemplo proxi-

membranis scribitur, *conicere*, Flor. Voss. Lov. 1. 2. 5. et Hav. V. ad 36, 12, 4.

§. 5. *Seductos obtestatur, ut, quantum nox providentiae adimat*] Ex Polybio [14, 4.] ad verbum: *σαφῶς εἰδότας, ὅτι καθ' ὅσον ἐμποδίζει καὶ κωλύει τὰ τῆς ὁράσεως τὸ σκότος, κατὰ τοσοῦτον δεῖ συνεκπληροῦν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ τόλμῃ τὰς νυκτερινὰς ἐπιβολάς.* SIG. *deductos* Flor. Cant. Voss. 1. 2. 3. 5. Gaertner. Ber. et Hav. Male. V. de verbo *seducere* Gronov. ad Senec. Apocoloc. non longe post princ. Supra 3, 48, 5. *Seducit filiam ac nutricem prope Cloacinae ad tabernas.*

Tantum diligenti expleant cura. et se Asdrubalem] Vitiata verba sunt. pro *unaque* adverbio quispiam, non assecutus loci intelligentiam, supposuit *cura et.* Sic autem legenda sententia est: *tantum diligentia expleant. unaque se Asdrubalem Punicaque castra aggressurum.* Quis hic non clamet in professores, quos exemplaria vetusta consulere piget, ac pudet? RHEN. Pall. 1. et 2. *diligenti expleant cura; et se Asdrubalem Punicaque castra aggressurum.* tert. vero, *tantum diligentia explecterent; unaque Asdrubalem ac Punica cast. aggr.* Unde Rhenanus substituit *diligentia expleant. unaque se Asdr.* Andreas olim edidit, *tantum diligenti expleant cura: unaque se Asdrubalem Punicaque castra aggressurum.* GEBHARD. Non tantum ita exhibet Andreas, sed etiam Harl. et Ber. omnesque edd. ante Aldum, qui *et se*, pro *unaque se*, substituit, consentientibus Lov. 2. 3. 4. Harl. et Hav. *tantum diligentia expleant cura. et se Hasdr.* Voss. et Hearnii L. 1. ac N. Quamvis autem Rhenanus legat *tantum diligentia expleant. unaque se Hasdr.* Froben. tamen, qui primus annotationes ipsius edidit, et contextum Livii ex mente ejus emendavit, vulgari jussit *tantum diligentia expleant curaque, se Hasdr.* idque semper obtinuit. Et recte. Ita enim praeferunt Flor. Cant. et, ut ex Cl. Sallierio didici, optimus Put.

§. 6. *Ignem in regis castris conspexisset*] Ita demum exhibuit ultima Grut. ed. Omnes priores *in regiis castris.* neque aliter Flor. Voss. Lov. 1. 3. 4. Ber. Hav. Hearnii L. 1. et, quod iterum Sallierius monuit, Put. Id etiam ex omnibus suis recte Crevierius recepit. V. ad 32, 6, 6.

§. 7. *Nam, ut proximis ca-*

ma quaeque, et deinceps continua amplexus, totis
8 se passim dissipavit castris. Et trepidatio quidem,
quanta necesse erat, in nocturno effuso tam late incendio orta est: ceterum, fortuitum, non hostilem ac bellicum, ignem rati esse, sine armis ad restin-
9 guendum incendium effusi, in armatos incidere hostes, maxime Numidas, ab Masinissa notitia regiorum castrorum ad exitus itinerum idoneis locis dis-
10 positos. Multos in ipsis cubilibus semisomnos hau-

stris injectus ignis haesit] Silius de hac arte, qua usus feliciter Scipio, [17, 86.]

Ergo, asper monitis frustra nitentibus, enses
Advocat. etc.

MOD. Put. Pal. Buslid. *casis.* quod verius, placetque etiam Rubenio. 25, [39, 3.] *Pars ignes casis stramento arido tectis injiciunt.* 35, [27, 6.] *Ignem casis ab omni parte castrorum injecit.* Sed et lege *primis*: vel quia sequitur *proxima quaeque.* Idque vult Polyb. 14, [4.] *ὡς οἱ προηγούμενοι τὸ πῦρ ἐνέβαλον καταvεμηθὲν ἐις τὰς πρώτας σκηνάς, ἐυθέως ἀβοήθητον ἐποίει τὸ κακόν.* J. FR. GRON. *castris* servant Harl. Ber. Rec. et Gaertn. vox illa deest in Lov. 5. *castri casis* legit Branc. Latinii. Reliqui recte *casis.* Mox *proximis* servant omnes mei. Quamvis autem Liv. a repetendis vocibus minus sibi cavisse probarim ad 1, 3, 9. hic tamen *primis* cum Gronov. malo, quia eum ita scripsisse etiam Polyb. probat. Solent autem hae voces in Mstis confundi. V. ad 5, 47, 5. Nihilominus cum Clerico conjecturam Gronovii in contextum recipere non audeo. Deinde *injectus ignis est* Rec.

Deinceps continua amplexus] Media vox deest in Voss. Lov. 1. 2. et Gaertn. *deinceps amplexus contigua* Ber. Male. Vocem *continuus* optime inlustravit, et cum τῷ *contiguus* commutari docuit Cel. Burm. ad Ovid. 4. Met. 67. quem etiam v. ad Gratii Cyn. 8. Mox cap. seq. *Effusa flamma primo velut sparsa pluribus locis reluxit: dein, per continuum serpens, uno repente omnia incendio hausit.*

§. 8. *Quanta necesse erat*] Forsite *quantam.* Statim omnes in *armatos incidere.* J. FR. GRON. *necesse esset* Voss. Lov. 1. 2. 3. et Hav. *incidere* etiam mei, dissentiente uno vel altero, et Hearnii Oxonienses.

§. 10. *Multos in ipsis cubiculis semisomnes hausit flamma*] Scripsimus *cubilibus.* intelligit lectos, aut id, quod illis vice lectorum erat. Nam hoc significat *cubile*, quum *cubiculum* locus sit, in quo est cubile. Porro in hybernaculis Poenorum, quemadmodum a Livio describuntur, apparet, nulla fuisse cubicula. O asinum, qui pro *cubilibus cubicula* supposuit! RHEN. Pal. 1. *dispositos in ipsis cubiculis semisomnos hausit flamma.* Reliqui duo Pall. *in ipsis cubilibus semisomnos.* Sic 25, 39, 3. exhibet Pal. 1. et vet. ed. *Pars se-*

sit flamma: multi in praecipiti fuga, ruentes super
alios alii, in angustiis portarum obtriti sunt.

VI. Relucentem flammam primo vigiles Kartha- 1
giniensium, deinde excitati alii nocturno tumultu
quum conspexissent, ab eodem errore credere et
ipsi sua sponte incendium ortum. et clamor inter 2
caedem et vulnera sublatus, an ex trepidatione no-
cturna esset, confusus, sensum veri adimebat. Igi- 3
tur pro se quisque inermes, ut quibus nihil hostile

misomnos hostes caedunt. GEBHARD. Optimi *semisomnos.* Cicero 7. ep. 1. *Spectarent communes mimos semisomni.* Sed et in principio hujus membri nemo meliorum agnoscit *τὸ multos.* Vide, an satis sit *in ipsis cubilibus semisomnos hausit flamma.* hoc est, qui in cubilibus marcebant, eos, ut erant semisomni, flamma hausit. J. FR. GRON. *Τὸ multos* ignorant Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 3. 5. Hav. et Hearnii L. 1. Quod vide, an referendum sit ad illa, de quibus copiose Gronov. supra egit, ad 3, 37, 8. Recte autem *cubilibus* Rhen. adstipulantibus Flor. et aliis, licet alterum perperam supersit in Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. Ber. et Hav. Hinc *semisomnos* omnes mei, praeter Rec. Gaertn. et Hav. V. ad 25, 39, 3. Praeterea *flamma auxit* Lov. 2. et 3. sollemni scribarum errore. V. ad 2, 43, 3. et 8, 31, 7.

Multi in praecipiti fuga, ruentes super alios alii] Vet. libri *multi praecipiti fuga ruentes.* SIG. Omnes mei, praeter Cant. *in* omittentem, vulgatum tuentur. At *super alii alios* Voss. Lov. 1. 2. 5. Harl. Gaertn. et Hav. *alii super alios* Lov. 3. 4. Supra 1, 25, 5. *Duo Romani, super alium alius conruerunt.*

§. 1. *Ab eodem errore credere et ipsi*] *ab eodem terrore* Flor. Lov. 1. 2. 5. Hafn. et Hav. saepius obvia scribarum aberratione. V. ad 24, 30, 6. Tum *credere ipsi* Voss. Lov. 1. 2. 4. Ber. Gaertn. et edd. usque ad Froben. anni 1531. *crederet ipsi* Flor. a m. 1. *crederent ipsi* a manu 2.

§. 2. *Clamor inter caedem ad vulnera sublatus*] Pall. 1. 2. et vet. ed. *inter caedem et vulnera.* tert. vero *et clamor inter caedem et vulnera illatus.* GEBH. *ad vulnera* operarum errore inrepsit in ed. Modii, idque Gruter. et Heinsius retinuerunt. Gronov. iterum *et vulnera*, ut antea edebatur, revocavit. Consentiunt omnes codd.

An ex trepidatione nocturna esset, confusus] Opinor *confusis sensum veri adimebat,* dandi casu. Quod vocabulum infra hoc eodem libro [c. 15, 2.] rursum usurpat de Masanissa loquens: *Ex praetorio in tabernaculum suum confusus concessit.* RHEN. Aut deest hic aliquid, aut aliquid vitii est. Tentabam, *et clamor inter caedem et vulnera sublatus, cum nocturna trepidatione confusus sensum veri adimebat.* J. FR. GRON. Cl. Crevier. exponit clamor confusus, sive incertus, an ex trepidatione no-

suspectum esset, omnibus portis, qua cuique proxi-
mum erat, ea modo, quae restinguendo igni forent,
4 portantes, in agmen Romanum ruebant. Quibus
caesis omnibus, praeterquam hostili odio, etiam ne
quis nuncius effugeret, extemplo Scipio neglectas,
5 ut in tali tumultu, portas invadit: ignibusque in
proxima tecta conjectis, effusa flamma primo velut
sparsa pluribus locis reluxit, dein per continua ser-
pens,

eturna esset. Codices nihil mutant, nisi quod *ac*, pro *an*, legant Voss. et Lov. 1. *esset* deest in Gaertn.

§. 3. *Ut quibus nihil hostile suspectum esset*] Τὸ *nihil* deficit in Pal. 1. At tert. habet *in quibus ut nihil suspectum esset.* GEBH. *ut quibus hostile nihil suspectum timendum esset* Lov. 2. Τὸ *nihil* deerat in contextu Flor. sed margini adscribitur.

Quae restinguendo igni forent] Et hic, et superius Pal. 1. *restringendo*. Dein ex glossa Pal. 2. *ea modo, quae restinguendo igni forent, usui portantes.* GEBH. *restringendo* hic Gaertn. Supra vero cap. praec. §. 8. *restringendum* Voss. et Lov. 4. De lapsu hoc scribarum v. ad 10, 13, 8.

§. 5. *Ignibusque in proxima tecta conjectis*] Tecta Asdrubalis intelligendum, quae sibi incendenda Scipio sumpserat, non ante tamen, quam ignem in castris Syphacis conspexisset. Hoc iisdem prope verbis Polybius [14,5.] Ὁ δὲ Σκιπίων ἐπιπεσὼν τοῖς ἐξεληλυθόσιν, οὓς μὲν ἐφόνευεν, οὓς δὲ καταδιώκων ἅμα τὸ πῦρ ἐνέβαλλε ταῖς σκηναῖς. οὗ γενομένου, παραπλήσια συνέβαινε πάσχειν τοὺς Φοίνικας ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῖς ἄρτι ῥηθεῖσι περὶ τοὺς Νομάδων. SIGON.

Veluti sparsa pluribus locis reluxit] Et optimi, et plures *sparso*, ut referatur ad sequens *incendio*. Componit enim inter *sparsum pluribus locis* et *unum incendium*. J. FR. GRON. *sparso*, etiam Flor. Cant. Voss. atque cum Hearnii N. Quod placet, referendum est ad morem Livianum, quem pluribus illustrat Gronov. ad cap. seq. §. Praeterea *velut* Flor. Cant. Lov. quinque, Harl. et Hav.

Dein per continua serpens uno repente omnia incendio hausit] Exemplar manuscriptum duntaxat habet *dein continua incendio hausit.* Demiror, quis praepositionem *per* adjecerit, tres dictiones *serpens uno repente*. RHEN. In cod. vitiosum incidit Rhenanus, cum quo tamen ut solet, iterum facit Harl. Reliqui enim, omnia illa vocabula servantes, docent, eadem potius in uno vel altero cod. scribarum neglegentia omissa, quam in reliquis ab aliena manu addita esse. Certe nihil video, cur non voces illae Livio dignissimae habeantur.

§. 6. *Obruebant itinera portarum*] Scripsimus, veterem lectionem secuti, *obruerant itine-*

...,, uno repente omnia incendio hausit. Ambu- 6
... homines jumentaque foeda primum fuga, dein
..., obruerant itinera portarum. Quos non ob-
...erat ignis, ferro absumti: binaque castra clade
... deleta. Duces tamen ambo, et ex tot millibus 7
...atorum duo millia peditum et quingenti equites
...ermes, magna pars saucii, adflatique incendio,
...erunt. Caesa aut hausta flammis quadraginta 8
...llia hominum sunt, capta supra quinque millia:

...portarum. RHEN. *obruebant* ...r. Cant. Voss. Lov. 1. 2. 3. Ber. ...rtn. et Hav.

...aque *castra die una dele-* ...ripsimus, veterem lectio- ...secuti, pro *die una*, *clade* ... RHEN. Vet. lib. *die una* ...: quod probo, quia Appia- ... [in Punic. p. 12.] Ῥωμαῖοι ...λαμς μιᾶς ἐν ὀλίγῳ μέρει ... δύο στρατοπέδων ἐκράτη- ...μοῦ. SIG. *die una* Sigonius, ... Appianus ἐν ὀλίγῳ μέρει ...r. Atqui si *nocte*, non uti- ...die. Put. *castra de una*. Unde ... rectius fecisse alios *clade* ... quod et totum exstat in Pe- ... habuit Rhenani liber. J. ...RON. *die una* Flor. Voss. ... quinque, Ber. Gaertn. et ...modo quum etiam Sigon. ... lib. invenisset, tamen *una* ... contextum satis neglegen- ...pit. Locutionem *una dies*, ...ponuntur *bina castra*, in- ... ad Silii 2, 5. Malo tamen ...*una* cum Gronov. non quia ... noctu incensa sunt, dies ... civilis etiam noctem com- ...dit, sed quia Livius potius ...*nus*, quam *una*, dicere so- ...V. ad 28, 28, 9.

... *Et ex tot millibus arma-* ... *XX millia peditum et* ...*enti equites*] In eodice Spi- ...legitur *duo millia peditum*. RHEN. Vocula initialis *et* exsu- lat a Flor. Cant. Voss. Lov. 2. 5. Gaertn. et Hav. Sed eam inter- cepit proxime sequens. Simile exemplum habuimus ad 27, 47, 2. alia infra obcurrunt 32, 32, 13. et 35, 29, 8. (* 38, 38, 12. 39, 51, 5.) Deinde *XX peditum* Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. et Hearnii N. Scriptum fuerat ꝏ ꝏ *peditum*, quod librarii non intellexere. V. ad 33, 14, 5. Praeterea *et equites*, omissa media voce, Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 5. et Hav. V. ad 37, 40, 11.

§. 8. *Caesa aut hausta flam- mis ad quadraginta millia ho- minum sunt, capti sex millia*] Put. Men. Voss. *caesa aut hau- sta flammis quadraginta millia hominum sunt*, (quod sequitur, est in omnibus Gallicis) *capta su- pra quinque millia*. In quibus et statim: *signa militaria cen- tum septuaginta quatuor*. J. FR. GRON. Si his addas *duo millia et quingentos*, quos effugisse di- cit, sunt in universum *quadra- ginta septem millia et quingen- ti*. Sed 29, 35, 10. Asdrubalem *XXX millia peditum*, *tria e- quitum*, et Syphacem *L millia peditum*, *X equitum* habuisse scribit, quae sunt *XCIII millia*. Et sic Polybius 14, 1. Si jam *ad XL millia* perierunt et *supra*

multi Karthaginiensium nobiles, undecim senatores;
9 signa militaria centum septuaginta quatuor, equi Numidici supra duo millia septingenti, elephanti sex capti; octo flamma ferroque absumti, magnaque vis armorum capta. Ea omnia imperator Vulcano sacrata incendit. 6

1 VII. Hasdrubal ex fuga, cum paucis, Afrorum urbem proximam petierat: eoque omnes, qui superant, vestigia ducis sequentes, se contulerant. metu deinde, ne dederetur Scipioni, urbe excessit.

V millia capta sunt, effugit paullo plus dimidia parte ex *XCIII millibus.* Polybius 14, 6. alio Asdrubalem, alio Syphacem fugisse, et Asdrubalem equites *ad quingentos*, pedites *circiter bis mille* secum habuisse. Hi ergo sunt, quos effugisse dicit Livius. Sed tamen, quum *ambos duces*, et *ex tot millibus* armatorum *duo millia peditum et quingentos equites* effugisse scribit, ita loquitur, ut lector facile putare possit, hos solos ex *XCIII millibus* effugisse. DUK. *caesa aut usta flammis* Lov. 2. et Rec. *caesa et exausta flammis* Harl. Male. Supra 5, 7, 8. *Tam longi temporis opus incendium hausit.* ubi alia vide. hoc lib. c. 5, 10. *Multos in ipsis cubilibus semisomnos hausit flamma.* Deinde vocula *ad* in solis Harl. Ber. Gaertn. et Hearnii D. superest; reliqui cum Hearnii L. 1. et N. eamdem expellunt. Hinc *sunt* non adparet in Hav. Deinde *capti supra sex millia* omnes edd. usque ad ultimam Gruteri, quae *supra* omisit. *capta supra quinque millia* omnes mei, nisi quod *capti* sit in Gaertn. Mox *XII senatores*, pro *undecim*, Hearnii L. 1. et D. *tresdecim senatores* Rec. *Unus ex quinquaginta senatores* Hav. Praeterea §. seq. *signa militaria centum septuaginta quatuor* Flor. multique alii codd. cum Hearnii Oxonn. *signa militaria CLXIX* Lov. 3. *signa militaria CLXXVIIII* Ber. Gaertner. et edd. antiquissimae. *signa militaria CXXVIIII* aliae. *signa militaria CLXXVIII.* Recens. anni 1513. et omnes usque ad Gronov. Tandem *ferro flammaque* alio ordine Flor. Voss. Lov. quinque, Harl. Gaertn. et Hav.

§. 1. *Cum paucis Afrorum urbem proximam petierat*] Vetus lectio *cum paucis equorum.* Mallem *Poenorum.* Suspicor autem Livium scripsisse *cum paucis suorum.* Id quum ita fuisset scriptum *cum paucissuorum*, sciolus aliquis, volens castigare locum, ex *uorum* additis duabus literis fecit *equorum*. RHEN. Polybius item nomen urbis non exponit, quod est tamen apud Appianum [in Punic. p. 13.] Ἀσδρούβας δὲ ὁ στρατηγὸς Καρχηδονίων ἐν μὲν τῇ νυκτομαχίᾳ μεθ' ἱππέων πεντακοσίων τετρωμένος εἰς Ἄνδαν κατέφυγεν. SIG. Non aliter, quam *cum paucis Afrorum*, Pall. duo, et vet. ed. interim Pal. 3 *cum paucis equorum.* GEBH. *cum paucis equorum* unus Harl.

Mox eodem patentibus portis Romani accepti: nec 2
quidquam hostile, quia voluntate concesserant in ditionem, factum. Duae subinde urbes captae direptaeque. ea praeda, et quae castris ex incensis et igne rapta erat, militi concessa est. Syphax octo 3
millium ferme inde spatio loco communito consedit. Hasdrubal Karthaginem contendit, ne quid per metum ex recenti clade mollius consuleretur. quo tan- 4
tus primo terror est adlatus, ut, omissa Utica, Karthaginem crederent extemplo Scipionem obsessurum.

Reliqui in conservando vulgato conspirant. Non autem jungo *cum paucos Afrorum*, sed *Afrorum urbem*. Mox *urbem excessit* Lov. 2. de qua locutione v. ad 2, 37, 8. Alii tamen omnes vulgatum tuentur.

§. 2. *Voluntate concesserant in deditionem*] Put. Reg. duo Pall. *in ditionem*, ut libro praecedenti [c. 38, 1.] J. FR. GRON. *in ditionem* etiam Flor. et nonnulli alii, in alterum consentientibus Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Gaertn. et Hav. V. ad 39, 2, 4.

Duae subinde urbes captae direptaeque] Item Polyb. [14, 6.] δύω τε τὰς παρακειμένας πόλεις ἀφῆκε τοῖς ςρατοπέδοις διαρπάζειν. SIGON.

Et quae castris incensis ex igne rapta erant] Pal. 1. *et quae castris excensis et ex igne rapta erant*. GEBH. Optimus, et major pars *castris excensis*. Gudianus *quae castris ex incensis et igne*. J. FR. GRON. Lectio prisca superest in Lov. 4. Ber. Harl. et Gaertn. *quae castris incensis et igne* legit Lovel. 2. *quae castris incensis et ex igne* Lov. 3. *quae castris excensis ex igne* Flor. a m. 1. et Cant. *quae castris accensis ex igne* Lov. 5. et Hearnii L. 1. *quae ex castris incensis ex igne* Hav. *quae castris excensis et ex igne* Voss. *quae castris ex incensis et ex igne* Lov. 1. quod probari potest, quia Livius saepissime praepositiones repetere solitus est. V. ad 6, 28, 6. Potest tamen et Gronovii lectio commode ferri.

§. 3. *Loco communito consedit*] Vetus lectio *loco munito*, non *loco communito*, quemadmodum et nos scripsimus. RHEN. Omnes Gall. et Voss. *loco communito consedit*, repugnante Rhenano. J. FR. GRON. Unus Harl. stat a cod. Rhenani. alii cum Hearnii N. legunt *communito*. Id verbum Livio frequens est. 3, 42, 3. *Loco edito castra communierant*, ubi quaedam vide. 8, 15, 4. *Profugosque cum conjugibus ac liberis Suessam communisse*. 21, 48, 7. *Locum delectum communivit*. 35, 51, 7. *In Euripo castellum custodiae caussa loci communiebant*. Prima syllaba τοῦ *comunito* elisa est ab ultima praecedentis vocis. Nisi tantum duae priores ejus literae ab duabus ultimis vocis praecedentis, tertia a quarta hujus elisa sit. V. ad 40, 57, 8.

§. 4. *Omissa Utica Karthagi-*

5 Senatum itaque suffetes (quod velut consulare im-
6 perium apud eos erat) vocaverunt. Ibi e tribu[s]
(una de pace legatos ad Scipionem decernebat: al-
tera Hannibalem ad tuendam ab exitiabili bello pa-
triam revocabat: tertia Romanae in adversis rebu[s]
7 constantiae erat; reparandum exercitum, Syphacem-
que hortandum, ne bello absisteret, censebat) hae[c]
sententia, quia Hasdrubal praesens Barcinaeque om-

nem c. e. S. obpressurum] Vet. lib. *obsessurum:* belle autem respondet. Nam Utica obsidebatur. Item quod paulo post in majore urbis periculo aït [c. 9, 3.] *Carthaginem repente aggressurum credebant.* SIG. *oppressurum* servant Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. *obsessurum* Flor. et alii. Solent hae voces commutari. V. ad Epit. Liv. 67.

§. 5. *Suffetes, quod velut consulare imperium*] *sufetes* legitur in veteribus lib. et apud Festum, qui ita scribit: *Sufes, consul lingua Poenorum. Claudius: Senatus censuit referentibus sufetibus.* SIGON. *itaque suffectes* Gaertn. *itaque ut suffetes* Flor. *itaque ut suffectus* Cant. Voss. Lov. 1. et Hav. *itaque et suffectas* Lov. 5. *itaque ut suspectus* Hafn. *itaque usufetes* Lov. 3. 4. *itaque usu patrum* Harl. a m. 1. *patres* a m. 2. *Sufes* scribendum, infra etiam monet Sigon. ad 34, 61, 15. Ita sane est in duabus inscriptionibus apud Gruter. CCCCLXX, 1. et 2. Easdem cum duabus aliis recensuit et edidit Oct. Rossi Memor. Bresc. p. 176. et 177. verum in omnibus quatuor duplici F F scripsit SUFFES. Scalig. ad Fest. ea voc. nomen deducit ab Hebraeo *sophim.* Bochart. 1. Canaan. 14. a voce *sophetim.* utraque autem sententia Sigonio favere videtur. (*Prideaux l. 11. p. 163.)

§. 6. *Ibi tribus dictis sente[ntiis], una*] Put. et omnes Ga[ll.] tres meliores Florent. et Ber[ba]rin. Voss. τὰ *dictis sententi[is]* omnino non habent: dein p[ro] *exitiali* illic est *exitiabili*, ut [et] in superioribus editionibus: [vi]cem τοῦ *exemplo* habent *erat* [in]genti consensu. Etiam atque e[t]iam vide, an fuerit: *ibi e trib[us] (una de pace legatos ad Scipio[]nem decernebat; altera Han[ni]balem ad tuendam ab exitiab[ili] bello patriam revocabat; terti[a] Romanae in adversis rebus con[]stantiae erat, reparandum ex[]ercitum, Syphacemque orta[n]dum, ne bello absisteret, cen[]sebat) haec sententia, quia As[]drubal praesens.* Pluscula ad[] scripsi verba, ut appareret, sa[]tis commode ad illa adjectiva *tribus, una, altera, tertia,* sub[]stantivum *sententia* ex seque[nti] membro subaudiri: quod quia a[l]terius ponendum fuisse judica[]bant Liviani moris ignari corre[]ctores, supplementum illud *dictis sententiis* inseruerunt. E[t] scita brevitas sermonis multis auctoribus nocuit, ut in Observ. l. 4, 4. et ad Statium Theb. 1, 123. docuimus. Nunc ex Livio solo nonnihil exemplorum adposuisse sufficiat. Lib. 25. extremo, [c.

...es factionis bellum malebant, vicit. Inde delectus 8
... urbe agrisque haberi coeptus, et ad Syphacem le-
gati missi, summa ope et ipsum reparantem bellum:
quum uxor non jam, ut ante, blanditiis, satis po-
tentibus ad animum amantis, sed precibus et mise-
ricordia valuisset, plena lacrimarum obtestans, ne 9
patrem suum patriamque proderet, iisdemque flam-
mis Karthaginem, quibus castra conflagrassent, ab-

..., 6.] *Itaque haud magni cer-* ... *fuit: primus clamor at-* ... *impetus rem decrevit.* 32, ... 6.] *Haud procul urbe Myce-* ... *vocatur: in eo loco ut con-* ... *rentur, convenit.* Perinde ... si dixisset: *Haud procul* ... *locus est, qui Myceenica* ... 33, [31, 4.] *In senatus-* ... *ulto, quo caeterae Graeciae* ... *Asiae haud dubie libera-* ... *r: de his tribus urbibus,* ... *tempora reipublicae postu-* ... *, id e republica fideque* ... *re, statuere, jussi erant.* ... sensu ex posterioribus ... *τὸ urbes.* 34, [52, 6.] *Si-* ... *argenti octoginta quatuor* ... *fuere Atticorum. tetra-* ... *vocant.* 42, [30, 1.] ... *liberis gentibus populisque* ... *utique omnis ferme, ut so-* ... *deterioribus erat ob regem* ... *asque inclinata.* Nam ... *rioribus* ex sequenti mem- ... subaudit *studiis.* J. FR. ... Voces *dictis sententiis* ... etiam in Flor. Cant. Lov. ... 3. 4. Harl. Gaertn. Hav. et ... ii N. ac D. Neque adparent ... codd. Crevierii, qui tamen a ... impetrare nequit, ut eas re- ... , ne abrupta et obscura fiat ... Nihilominus tria membra ... is, quibus explicantur tres ... sententiae, parenthesi inclusit. ... Gronovii emendationem ... juvat ac firmat lectio Lo- vel. 5. *Ibi e tribus sententiis u-na.* Unica igitur ex his membra-nis voce, quae neque in longe pluribus ac melioribus invenitur, ejecta, Gronovii conjecturam, u-nius istius Msti fide firmatam, re-cepi. Deinde *exitiali* primum ad-paruit in ultima Gruteri ed. cui consentiunt Ber. Rec. et Geertn. Reliqui codd. et typis excusi *ex-itiabili.* V. Gebhard. ad 27, 23, 4. Insuper *constantiae erat*, pro *constantiae exemplo*, non tan-tum omnes scripti mei, sed et-iam edd. Rom. anni 1472. et Parm. Denique Cl. Crevierius etiam vo-cem *censebat* a Livio, scitae bre-vitatis consectatore diligentis-simo, profectam non esse arbi-trabatur: cui, invitis etiam li-bris omnibus, consentio.

§. 7. *Syphacemque orandum, ne bello absisteret*] Pal. pr. *abs-tineret.* tert. *Sifacemque hor-tandum, ne bello absisteret.* Vulgata lectio melius convenit. Idem codex miram paullo post scripturam habet: *At sententia, qua Asdrubal praesens Barchi-naeque omnia factionis bellum alebant victi.* GEBH. Put. Can-tabr. *ortandum*, id est, *hortan-dum*, etsi non videatur vulgatum incommodum. JAC. GRON. *or-tandum* etiam Flor. *hortandum* Harl. et Gaertn. quod in contex-tum recepi. Solent interdum haec

10 sumi sineret. Spem quoque opportune oblatam ad
ferebant legati: quatuor millia Celtiberorum circ
urbem nomine Abbam, ab conquisitoribus suis con
ducta in Hispania, egregiae juventutis, sibi obcu
risse: et Hasdrubalem prope diem adfore cum man
11 haudquaquam contemnenda. Igitur non benign
modo legatis respondit, sed ostendit etiam multitu
dinem agrestium Numidarum, quibus per eosdem
dies arma equosque dedisset, et omnem juventute
12 adfirmat exciturum ex regno. *Scire incendio, ne*
proelio, cladem acceptam. eum bello inferiorem ess

verba in Mstis commutari. V. ad Liv. 4, 38, 1. 10, 20, 13. 21, 11, 7. 26, 39, 16. 32, 40, 6. 37, 8, 7. Nic. Heins. ad Claud. 2. de Laud. Stil. 23. et Cel. Burm. ad Suet. Vesp. 7. Postea *vincit*, pro *vicit*, Flor.

§. 8. *Uxor non jam, ut ante, blanditiis*] *jam non ut ante* Lov. 1. 4. Ber. Gaertn. et edd. ante Gronov. *jam non mutare* Lov. 2. *jam non mutante* Voss. *jam non tantum* idem in marg. et Hav.

§. 10. *Circa urbem nomine Olbam, ab conquisitoribus suis conscripta*] Nemo, quod sciam, hujus urbis meminit vel in Hispaniis, vel in Africa: quod ob manifestum amphibolon dicimus hujus loci. Nam si dicas *conducta in Hispania quatuor millia Celtiberorum circa urbem nomine Olbam*, certe Hispaniae erit oppidum. Sin ita dixeris, *occurrisse sibi circa urbem Olbam quatuor millia Celtiberorum conducta in Hispania*, erit in Africa. Sed prior sensus magis placet. GLAR. *Olbam* quaerit frustra in Africa Glareanus; Polybius enim *Abbam* edit, ita scribens [14, 7.] *Τῶν δὲ Κελτιβήρων ἀυτοῖς ἀπαντησάντων περὶ τὴν Ἄββαν,*
τινες ἐτύγχανον ὑπὸ τῶν Καρ
δονίων ἐξενολογημένοι πλεί
ὄντες τῶν πετρακισχιλίων. Ut
tem Asdrubal Andam, sic Sy
Abbam post nocturnam cla
se contulerant, Appiano et
lybio auctoribus. Circa aut
Abbam occurrerunt, non ci
eam conducta sunt, ut inter
tatur Glareanus. SIG. Pal. 1
2. *urbem nomine Obbam.*
gendum *Abbam*. GEBH. Scr
omnes *Obbam*. Videtur esse
lybii *Abba*, ut animadvertit
gonius. J. FR. GRON. Vox n
mine importune ab aliquo vid
tur intrusa. *Abba* nota erat S
phaci, nec ignorabant legati, e
se in illam ex fuga recepisse, il
que reliquias dissipati exercit
colligere, ut auctor est Polybi
14, 6. Quomodo ergo apud illu
de ea, tamquam de illi ignot
loquuntur? DUK. *Obam* Lo
Oblam Lovel. 2. *Obbam* F
Voss. Lov. 3. 4. 5. Harl. Ga
Hav. et Hearnii N. *Aban*,
xime verum, Hearnii L. 1. Vo
nomine ignorat solus Gaert

§. 11. *Is non benigne* m
Put. omnesque Gall. Voss. *Ig*

qui *armis vincatur*. Haec legatis responsa. Et post dies paucos rursus Hasdrubal et Syphax copias junxerunt. is omnis exercitus fuit triginta ferme millium armatorum. 13

VIII. Scipionem, velut jam debellato, quod ad Syphacem Karthaginiensesque adtineret, Uticae oppugnandae intentum, jamque machinas admoventem muris, avertit fama redintegrati belli: modicisque praesidiis ad speciem modo obsidionis terra marique relictis, ipse cum robore exercitus ire ad hostes pergit. Primo in tumulo, quatuor ferme millia di- 1 2 3

non *benigne modo legatis respondit*. Probe: nam ratio, cur ita responderit, statim ante exposita est. J. FR. GRON. Ita et omnes mei, uno vel altero ex deterioribus excepto, omnesque Hearnii Oxonn. Mox Cl. Jac. Gronov. edidit *agrestium Numidarum*, consentientibus omnibus meis, praeter Ber. et Gaertn. qui alio ordine, ut olim edebatur, *Numidarum agrestium* tuentur. Praeterea *ex regno exciturum*, transpositis vocibus, Flor. Harl. et Ber.

§. 13. *Is omnis exercitus fuit triginta ferme millium armatorum*] Omnes Gall. et Voss. *millia*. J. FR. GRON. *millia* etiam Flor. Lov. quinque, Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. N. et edd. usque ad Froben. anni 1535. Ita etiam variant in pari locutione supra 10, 36, 14. *Captivorum numerus fuit septem millium ac ducentorum*. Et iterum, *Amissorum militum numerus relatus septem millium ac ducentorum*. V. Jac. Gronov. ad 7, 35, 6. Caussa, cur ita variarint, fuit, quod, notam numeri millenarii quomodo explicare deberent, non adsecuti sint librarii. V. ad 25, 9, 16. Paullo ante *reversus Hasdrubal*, pro *rursus*, Flor. Lov. 1. 2. 5. et Hav. Hinc *copias contraxerunt* Harl. *copias conjunxerunt* Hav. a m. 1.

§. 1. *Avertit fama redintegrati belli*] *avertit* potest esse alio vertit. V. ad 10, 14, 14. Sed pro eo est *advertit* in Flor. et Voss. quod foret, ad se convertit. V. ad 1, 12, 10. Solent autem voces illae commutari. V. ad 6, 23, 8. Paullo ante τὸ *jam* deest in Harl. eo transposito *debellato jam* legit ed. Frob. anni 1535. sed *jam debellato* revocavit Jac. Gronov. consentientibus reliquis Mstis.

§. 3. *Primo in tumulo, quatuor ferme millia distante ab castris regis*, etc. *in Magnos i. v. campos, s. e. t. degressus*] Sic Polybius [14, 8.] ἀφικόμενος δὲ πεμπταῖος ἐπὶ τὰ Μεγάλα πεδία, καὶ συνεγγίσας τοῖς πολεμίοις, τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἐπί τινος λόφου κατεστρατοπέδευσε, περὶ τριάκοντα σταδίων ἀποσχὼν τῶν πολεμίων· τῇ δὲ ἑξῆς καταβὰς εἰς τὰ πεδία, καὶ προθέμενος ἐν ἑπτὰ σταδίοις τοὺς ἱππέας παρενέβαλλε. Hinc cum a-

stante ab castris regiis, consedit: postero die cu[m] equitatu in Magnos (ita vocant) campos, subjec[to] ei tumulo, degressus, subcedendo ad stationes ho-stium, lacessendoque levibus proeliis, diem absum-
4 sit: et per insequens biduum tumultuosis hinc atque illinc excursionibus in vicem, nihil dicta satis di-gnum fecerunt. quarto die utrimque in aciem de-
5 scensum est. Romanus principes post hastatorum

lia multa eliciuntur, tum illud, *Magnos campos* appellasse, quos *Μεγάλα πεδία* vocet Polybius. SIG. Omnes Gall. Voss. *regiis*. J. FR. GRON. Cic. 3. de Orat. 42. ex vetusto poëta *Testes sunt campi Magni*. Hoc ab Ennio de his, quos hic memorat Livius, dictum putant Victorius 10. Var. lect. 2. et Columna ad Enn. p. 169. DUK. *regiis* non tantum omnes, quibus utor, codd. sed et edd. usque ad Bas. anni 1539. quae perperam *regis* admisit. V. ad 32, 6, 6. Praeterea *quatuor millia ferme* alio ordine Flor. et Harl.

Subcedendo ad stationem hostium] Scripti *stationes*. J. FR. GRON. *stationem* primus edidit Froben. anno 1535. Priores typis descripti, et omnes Msti mei, cum Hearnii L. 1. et D. *stationes*. Mox *diem consumsit* Lov. 2. de qua locutione v. ad 29, 33, 9. Sed nec vulgatum, pro quo stant reliqui, displicet. V. ad 27, 13, 3. Mox §. seq. *in aciem utrimque descensum est* Flor. Voss. Lov. 2. 3. 5. Ber. et Hav. *in aciem descensum est utrimque* Gaertn. *τὸ utrimque* deest in Lov. 1.

§. 5. *Romanus post principes hastatorum prima signa*] Hastati praeeunt principes secundum ordinem, quem nobis exhibuit libro 8. Livius. Ergo hic invertit ordinem haud absque causa, ut puto, quae tamen non narratur. Conjungenda autem *signa hastatorum*, non *principes hastatorum*. GLAR. Magnum mendum levi labore deleri potest, si legas: *Romanus principes post hastatorum prima signa*. Hic enim erat instruendae aciei mos Romanus, ut hastatis principes succederent, ut aït 8, [8, 5.] *Prima acies hastati erant, manipuli quindecim. Robustior inde aetas totidem manipulorum, quibus principibus est nomen.* Quem morem hoc tempore servatum esse a Scipione, aït Polybius hoc modo [14, 8.] Ὁ μὲν οὖν Πόπλιος ἁπλῶς κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς ἔθος ἔθηκε πρώτους μὲν τὰς τῶν ἀστάτων σημαίας· ἐπὶ δὲ ταύτας τῶν πριγκίπων· τελευταίας δ' ἐπέστησε κατόπιν τὰς τῶν τριαρίων. Idem Livius paullo post [c. 32, 11.] ubi de acie contra Annibalem instructa a Scipione aït: *Instruit deinde primos hastatos, post eos principes, triariis postremam aciem clausit.* Quibus verbis Graece sic respondet Polyb. [15, 9.] πρώτους μὲν τοὺς ἀστάτους καὶ τὰς τούτων σημαίας ἐν διαστήμασιν, ἐπὶ τούτοις τοὺς πρίγκιπας τιθεὶς, etc. Item Livius 37, [39, 8.] *Hastatorum prima signa, deinde principes erant, triarii postremos claudebant.* Idem Suidas Ἀστάτοι πρότεροι τῶν πριγκίπων.

...ma signa, in subsidiis triarios conftituit: equita... Italicum ab dextro cornu, ab laevo Numidas ...inissamque obposuit. Syphax Hasdrubalque, 6
...midicis adversus Italicum equitatum, Karthagi...iensibus contra Masinissam locatis, Celtiberos in ...dium aciem in adversa signa legionum accepere. ...instructi concurrunt. Primo inpetu simul utra- 7
...que cornua, et Numidae et Karthaginienses pulsi.

...ὺς τριάριοι. Libro tamen 22, ... 7.] ait, *Nova pugna exorta ...est, non illa ordinata per prin...cipes hastatosque ac triarios.* ... *Romanus post principes ...hastatorum prima signa* libri ...omnes, nisi quod vitiose Pal. 2. *...Romanus post principes asta...torum ab laevo cornu subsidiis ...triarios constituit.* Sigonius le...vi mutatione malebat *Romanus ...principes post hastatorum pri...ma signa.* GEBH. Sigonii emen...dationem probat Lipsius 4. de ...Mil. Rom. 1. Ante Sigonium ve...ro similiter emendarat Victorius ...in Var. lect. 2. Doujatius codd. ...scriptos in hanc lectionem con...spirare testatur, quos nomine in...dicare oportuerat. Certe omnes ...mei servant alteram scripturam. Virorum tamen doctorum conje...cturam veram esse existimo.

Equitatum Italicum ab dextro cornu, ab laevo Numidas] Pal. pr. *ab dextro, ab laevo cornu.* sec. *equitatum ab dextra, ab laevo cornu Numidas.* GEBH. *ab dextro, ab laevo cornu Numidas* Voss. Lov. 2. 3. 5. Gaertn. et Hav. *ab dextro, et ab laevo cornu Numidas* Lov. 1.

§. 6. *Syphax Hasdrubalque Numidis*] Scripti *Numidicis.* J. FR. GRON. Ita ex meis Flor. Voss. Lov. 1. 5. Hav. et Hearnii L. 1.

Celtiberos in mediam aciem in adversa signa legionum accepere] Sic Polybius [14, 8.] τοὺς μὲν Κελτίβηρας μέσους ἔταξαν ἀντίους ταῖς τῶν Ῥωμαίων σπείραις. SIG. Delendum prius *in*, volente etiam Put. et Voss. aliisque: *Celtiberi media acies* per epexegesin. V. ad 22, 41, 7. et 29, 25, 10. Latet aliquid, nisi fuit: *Syphax Hasdrubalque Numidicos adversus Italicum equitatum, Carthaginienses contra Masinissam locant: Celtiberos, mediam aciem, adversa signa legionum accepere.* Sive *adversam* vel *adversos* malis. J. FR. GRON. *Celtiberos mediam aciem*, omissa media praepositione, Flor. Lov. 1. 2. 3. et Hearnii L. 1. quod per adpositionem dictum esse accipi potest. V. ad 40, 36, 8. Praestare tamen puto, ut cum Cl. Crevierio dicamus, praepositionem interceptam esse a prima litera vocis sequentis. V. ad 37, 1, 2. *Celtiberos media acie* Lov. 5. Sed *accipere in mediam aciem*, ut *accipere consulem in medium* 21, 46, 9. ubi plura vide. Ceterum *acciperet*, pro *accepere*, Flor. *accipere* Voss. Lov. 1. 4. et Gaertn.

§. 7. *Primo inpetu simul utroque cornu Numidae et Karthaginienses pulsi*] Mihi magis arridet lectio vetus *simul utraque*

nam neque Numidae, maxima pars agrestes, Romanum equitatum, neque Karthaginienses, et ipse novus miles, Masinissam, recenti super cetera victo-
8 ria terribilem, sustinuere. Nudata utrimque cornibus Celtiberûm acies stabat: quod nec in fuga salus ulla ostendebatur locis ignotis, neque spes veniae ab Scipione erat; quem, bene meritum de se et gente sua, mercenariis armis in Africam obpugna-
9 tum venissent. Igitur, circumfusis undique hostibus

cornua. RHEN. *utroque cornu* Lov. 3. 4. Ber. Gaertn. et Hav. Neque aliter Flor. a m. 2. in quo antea aberrans librarius dederat *utraque cornu.* Praeterea *igitur primo inpetu* Hearnii D.

Nam neque Numida, maxima pars agrestis] Put. Reg. Voss. *Numidae, maxima pars agrestes.* Rectius etiam quidam: *neque Carthaginiensis.* J. FR. GRON. Lectio illa primum adparuit in postuma Grut. ed. omnes priores habuerant *Numidae, maxima pars agrestis*, quod etiam praeferunt Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. et Ber. At *Numidae, maxima pars agrestes* Flor. Hav. et alii. Id autem dictum est eo modo, quo *Volsci, maxima pars caesi* 6, 24, 11. ubi plura vide. Praeterea *namque Numidae* Voss. Lov. 1. 4. Harl. et Hav. Sed *nam* deest in Lov. 3. *neque* in Flor. Mox *Carthaginiensis* Lov. 2. 3. 4. 5. Et ita a m. 2. Flor. et Voss. in quibus olim exstiterat *Carthaginiense.*

Recenti supra cetera victoria terribilem] Vet. lib. *super cetera.* probo. Sic enim paullo ante: *super haec bellicae quoque laudis consulatus compotem fecerat.* SIG. *super cetera*, praeter Ber. et Gaertn. omnes mei. Solent hae voces passim commutari. V. ad 23, 36, 6. De locutione *super cetera* v. ad 38, 43, 1

§. 8. *Nudata utrimque cornibus Celtiberorum acies*] Put. a Reg. *Celtiberûm.* J. FR. GRON. Consentit Flor. Ita 34, 19, 10 *Seguntiae Celtiberûm omnes sarcinas inpedimentaque relicta.* V. ad 22, 22, 5.

§. 9. *Alii super alios cadentes obstinati moriebantur*] Ita primum Froben. anno 1535. Priores editores *obstricti moriebantur*, concinente Rec. quod etiam Gebh. ad 5, 15, 10. se in Pal. 3 invenisse, et pro eo *instricti* scribendum conjicere monuit. Tota vox omittitur in Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii N. *obstincti moriebantur* Lov. 4. *obstinate moriebantur* Flor. Mox *perceperunt* Flor a m. 2. Lov. 2. 3. Ber. et Gaertn. Sed vulgatum praestat. V. ad 22, 41, 9. Solent autem *praecipere* et *percipere* in Mstis confundi. V. ad 7, 26, 8.

§. 1. *Et Numidico equitatu expeditissimisque militum*] Put. et omnes *expeditisque militum.* Ut ille, *nigrae lanarum.* 37, [18, 8.] *Inde cum praesto fuissent equites peditumque expediti.* J. FR. GRON. Praeter Harl. et Hearnii D. omnes et mei, et Oxonn.

dii super alios cadentes, obstinati moriebantur: omnibusque in eos versis, aliquantum ad fugam temporis Syphax et Hasdrubal praeceperunt. Fatigatos caede diutius, quam pugna, victores nox obpressit.

IX. Postero die Scipio Laelium Masinissamque, 1
cum omni Romano et Numidico equitatu expeditisque militum, ad persequendos Syphacem atque
Hasdrubalem mittit. ipse, cum robore exercitus, ur- 2
bes circa, quae omnes Karthaginiensium ditionis

psius similiter *expeditisque militum.* Neque aliter edd. antt. ro quo demum Froben. anno 1535. perperam *expeditissimisque* substituit. Supra 2, 15, 2. *Ideo potius delectos Patrum ad eum missos.* 22, 30, 2. *Quum patrem Fabium adpellasset, circumfusosque militum ejus totum agmen patronos consalutasset.* 26, 5, 8. *Cum delectis peditum equitumque in Campaniam contendit.* 28, 14, 16. *Cum expeditis peditum equitumque prius pugnam consererent cum hoste.* 34, 18, 4. *Parsimonia et vigiliis et labore cum ultimis militum certaret.* Curtius 4, 12. *Cum delectis equitum in edito colle consederat.* Silius 1, 564.

Jam Patribus clarisque senum sua munia curae.

ubi plura vide. Eodem modo *ultimae terrarum* supra inlustravi ad 28, 39, 14.

§. 2. *Urbes circa omnes, quae Karthaginiensium ditionis erant, partim vi, partim metu subegit*] Pal. 1. 2. *partim metu, partim vi subicit.* tert. *subigit.* GEBH. Put. Reg. Petav. melior auctiores *urbes circa, quae omnes Carthaginiensium ditionis erant, partim spe, partim metu, partim vi subegit:* transpositis etiam vocibus. Alludit eodem Men. *partim speratim metu, partim vi.* Buslid. et Voss. *partim superante metu, partim vi.* Illa haud dubie vera lectio est. 32, [21, 14.] *Cur excessit faucibus Epiri aut vi aut metu, aut voluntate?* 33, [20, 6.] *Castellis aut metu, aut voluntate sine certamine in deditionem acceptis.* 34, [29, 1.] *L. Quintius maritimae orae oppida partim voluntate, partim vi aut metu cepit.* J. FR. GRON. *urbes circa, quae omnes* etiam Flor. Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. et Hav. Deinde *partim separat metu, partim vi* Hearnii L. 1. *partim separatim metu, partim vi* Flor. a m. 1. *partim superat metu, partim vi* a m. 2. quod etiam exstat in Lov. 6. *partim metu superat, partim spe* Lov. 4. *partim superante metu, partim vi* Lov. 1. *partim spe ac metu, partim vi* Lov. 2. et Hav. *partim spe, partim metu, partim vi* Hearnii N. et D. Denique *subicit* Flor. Cant. Lov. 3. 5. Harl. et Hav. Videndum itaque, num legendum sit *subigit.* Solent enim *subjicere* sive, ut scribitur, *subicere* et *subigere* in Mstis commutari. V. ad Epit. Liv. 118.

§. 3. *Karthagini quidem erat ingens terror*] Hic locus confir-

erant, partim spe, partim metu, partim vi subegit. Karthagini quidem erat ingens terror, et circumferentem arma Scipionem, omnibus finitimis raptim perdomitis, ipsam Karthaginem repente adgressurum
4 credebant. Itaque et muri reficiebantur, propugnaculisque armabantur: et pro se quisque, quae diutinae obsidioni tolerandae sunt, ex agris convehit.
5 Rara mentio est pacis, frequentior legatorum ad
6 Hannibalem arcessendum mittendorum. pars maxima classem, quae ad commeatus excipiendos parata erat, mittere jubent ad obprimendam stationem navium ad Uticam, incaute agentem: forsitan etiam navalia

mat vulgatam scripturam 29, 28, 4. DUK. *Karthagini erat quidem* Flor. et Harl. *τὸ quidem* omittitur in Ber.

§. 4. *Quae diutinae obsidioni tolerandae sunt necessaria, ex agris convehit*] Hic sciolus quispiam germanum Livii sermonem audacter vitiavit. Nam quum ille scripserit, *quae diutinae obsidioni tolerandae sunt, ex agris convehebat*, quemadmodum continet Spirense volumen, ausus est aliquis adjicere vocabulum *necessaria*, minime necessarium hoc loco, sed supervacaneum. Sic 2, [5, 4.] Livius dixit: *Ut tam eminens area firmaque templis quoque ac porticibus sustinendis esset.* Rursum alibi [10, 5, 5.] *Satis fretus, tolerando certamini legatum esse.* Item 28, [25, 7.] *P. Scipionem proconsulem Deûm benignitate et rempublicam esse gratiae referendae.* Quo loquendi modo Cicero quoque utitur, et alii auctores. RHEN. Ant. ed. et Pal. 1. *quae diutinae obsidioni tolerandae sunt, ex agris necessaria convehit.* sec. *quae diutinae obsidioni tolerandae necessaria sunt, ex agris convehebant.* qualem lectionem merito flagellat Rhenanus. tert. *denique pro se quisque diutinae obsidioni tolerandae similes ex agris convehebantur. Rara mentio belli est pacis.* GEBH. Omnes scripti *convehit.* Nec sane aliter quisquid est editorum ante Curionem. Et videtur festinationem trepidantium magis hoc exprimere, quam lentum illud *convehebat.* J. FR. GRON. Quod ante Rhenanum vulgo exstabat, in solis superest Lov. 4. et Bcc. *tolerandae sunt, ex agris necessaria* praeferunt Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. quae ipsa scribarum inconstantia satis docet, *τὸ necessaria*, quod nec Flor. nec Cant. agnoscunt, a mala manu esse. Deinde *convehebat* jam ante Curionem exhibuerunt Frob. anni 1535. Vascos. et Gryph. verum id in nullo apud me cod. superest. *convehebant* Lov. 4. *convehebatur* Harl. *convehuntur* Hav. *convehunt* Ber. a m. 2. *convehit*

castra, relicta cum levi praesidio, obpressuros. In hoc 7
consilium maxime inclinant: legatos tamen ad Hannibalem mittendos censent. quippe, classi ut felicissime gerantur res, parte aliqua levari Uticae obsidionem: Karthaginem ipsam qui tueatur, neque im- 8
peratorem alium, quam Hannibalem, neque exercitum alium, quam Hannibalis, superesse. Deductae 9
ergo postero die naves, simul et legati in Italiam profecti, raptimque omnia, stimulante fortuna, agebantur: et, in quo quisque cessasset, prodi ab se salutem omnium rebatur. Scipio, gravem jam spo- 10
liis multarum urbium exercitum trahens, captivis

Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Gaertn. Ber. a m. 1. et Hearnii L. 1. ac N. Verum insuper *diutinae obsidionis toleranda* Cant. Voss. et Lov. 3. ac 5. Quare ex Flor. legendum ita existimo, *pro se quisque, quae diutinae obsidionis tolerandae sunt, ex agris convehit*. De locutione v. ad 5, 3, 5.

§. 7. *Quippe classe ut felicissime gerantur res*] Castigavimus *ut felicissime geratur res*. RHENAN. Omnes Gall. et Voss. *quippe classi ut felicissime gerantur res*. Et 4, 34, 6. *Classi quoque ad Fidenas pugnatum, quidam in annales retulere*. J. FR. GRONOV. *classi* etiam Flor. Cant. Lov. 1. 2. 5. Ber. Hav. et Hearnii L. 1. V. ad 23, 41, 8. De aliis vocibus casum sextum eodem modo formantibus v. ad 28, 45, 11. Videat autem Doujatius, unde probaturus sit, vulgo, nempe ante Gronovium, *classibus* editum fuisse. Omnes enim, quas vidi, edd. Gronovio priores legunt *classe*. Ita tamen professorum regiorum primicerius scribere potuit, quia, non consulta ulla editione, eam lectionem per errorem notae Gronovii in aliis edd. praescriptam vidit. Praeterea *gerantur res* omnes codd. praeter Lov. 4. et Harl. Quum vero utrumque *gerere rem*, et *res*, recte dicatur, aequum est, ut optimos ac numero plures scriptos sequamur.

§. 8. *Karthaginem ipsam qui tueatur, neque imperatorem* etc.] Non improbatur vetus lectio *qui tueantur*. RHEN. Poëta, non poëta, [Silius 17, 150.]

Stabat Carthago truncatis undique membris etc.

MOD. Unus tantum Harl. adstipulatur cod. Rhenani; unus etiam Lov. 4. parum differens legit *tuebantur*. Reliqui priscarum edd. lectionem *tueatur* revocandam esse persuaserunt.

§. 9. *Et, in quo quisque cessasset*] Hoc fortassis sumsit a Thucydide 2, 8. Ἐν τούτῳ τε κεκωλῦσθαι ἐδόκει ἑκάστῳ τὰ πράγματα, ᾧ μή τις αὐτὸς παρέσται. DUKER.

aliaque praeda in vetera castra ad Uticam mis[...]
jam in Karthaginem intentus, occupat relictum f[...]
11 ga custodum Tuneta: abest ab Karthagine quin[...]
cim millia ferme passuum locus, quum operib[...]
12 tum suapte natura tutus, et qui et ab Karthagi[...]
conspici, et praebere ipse prospectum, quum a[...]
urbem, tum ad circumfusum mare urbi, posset. [...]
1 X. Inde, quum maxime vallum Romani jacere[...]

§. 10. *Occupat relictum fuga custodum Tuneta: abest a Karthagine duodecim millia ferme passuum, locus quum operibus, tum suapte natura tutus*] Hanc sententiam sic castigavimus et distinximus. *occupat relictum fuga custodum Tuneta* (*abest ab Carthagine duodecim millia passuum*) *locum quum operibus, tum suapte natura tutum*. RHENAN. Polybius l. 1, [67.] Tuneta aït abesse ab Carthagine xv millia passuum. Meminit ejus et Strabo lib. ultimo. Est autem nominativus Tunes, etos: a quo regnum nomen habet nostra aetate. GLAR. Vet. lib. *locus tutus*, dempta parenthesi. quo pacto etiam Polybius [14, 10.] ὁ δὲ Τύνης ἀπέχει μὲν τῆς Καρχηδόνος ὡς ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους. ἔστι δὲ σύνοπτος σχεδὸν ἐξ ὅλης τῆς πόλεως. διαφέρει δὲ ὀχυρότητι, καὶ φυσικῇ καὶ χειροποιήτῳ. Praeterea quoniam centum viginti stadia abesse Carthagine Tunetem aït, propterea legendum apud Livium, non *XII*, sed *XV millia*, ex *V* enim *II* facta sunt, per mendum. SIG. Rhenani emendationi praetuli repertam mihi in Pal. 1. et Sigonio in V. C. scripturam: *abest a Carthagine XV millia ferme passuum, locus cum operibus, tum suapte natura tutus*. Secundus tamen adstipulatur Rhenano, nisi quod *Tuneta, abest a Carthagine XI[...] millia f. p.* GEBH. Recte ab Rh[...] nani parenthesi et correctio[...] quam respuunt omnes Gall. [...] Pall. vindicavit Sigonius, q[...] quod *quindecim* millia passu[...] ex Polybio conficit, in eo hab[...] omnes Gall. et Pall. suffragant[...] J. FR. GRON. *locum* etc. *tut*[...] soli tantum Lov. 4. 5. Harl. [...] Rec. reliqui *locus tutus*, q[...] modo et Hearnius L. 1. habe[...] testatur. Praeterea *XII fer*[...] *millia* Ber. *XII millia fer*[...] Voss. Lov. 1. 2. 3. Gaertn. et ed[...] ante Sigonium. Credulitati eru[...] lectorum se inpune inlusuru[...] Doujatius putavit, quum ipsi[...] persuadere conaretur, lectione[...] illam natam esse ex emendation[...] Rhenani. *XV ferme millia* Hav. *XV millia ferme* reliqui mei, [...] Hearnii L. 1.

§. 12. *Et qui ab Karthagin[...] conspici, et praebere ipse prospectum*] Gall. *et qui et ab Carthagine conspici, et praeberi ipse*. J. FR. GRON. Proxime accedunt Flor. Cant. et Hav. *et quia et ab Carthagine* praeferentes. Pessime igitur et contra fidem datam egit Clericus, qui, lectione hac, quam Gronov. in contextum receperat, ejecta, priorem, inscio ac nihil monito lectore, revocavit. Deinde *praebere ipse conspectum cumfusum*

conspecta classis hostium est, Uticam Karthagine petens. Igitur, omisso opere, pronunciatum iter, 2 signaque raptim ferri sunt coepta: ne naves, in terram et obsidionem versae, ac minime navali proelio aptae, obprimerentur. Qui enim restitissent agili 3 et nautico instrumento aptae et armatae classi naves, tormenta machinasque portantes, et aut in onerariarum usum versae, aut ita adpulsae ad muros,

mare urbi possit Flor. Voss. et Gaertn. *praebere ipse conspectum circumfusum mare urbi possit* Lov. 2. et 3. *conspectum* etiam Lov. 1. 4. 5. et edd. antiquissimae. *possit* etiam Lov. 4. 5.

§. 1. *Uticam Karthagine petens*] Pall. tres, et vet. ed. *Uticam a* (vel *ab*) *Carthagine*. GEBHARD. Ita et Flor. Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Gaertn. Hav. et edd. ante Froben. anni 1535.

§. 2. *Ne naves, in terram ad obsidionem versae*] Placet vetus lectio *in terram et obsidionem versae*. RHEN. *ad obsidionem* Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. Gaertn. et Hav. *et ad obsidionem* Ber. et edd. ante Aldum. Paullo ante *pronunciatur iter* Lov. 2. *pronunciatum est iter* Gaertn. *pronunciata tessera* Rec. Mox *navali proelio minime apti* Lov. 1. 3. 5. Gaertn. et Hav.

§. 3. *Et aut in onerariarum usum versae*] Haec clausula non est in exemplari scripto; sed tantum, *tormenta machinasque portantes, et aut ita adpulsae muris*. Unde conjicio particulam *et* repetitam a librario per errorem, propter finalem syllabam *es* praecedentem, et sic scripsisse Livium, *tormenta machinasque portantes, aut ita appulsae muris, ut pro aggere ac pontibus praebere ascensum possent*. Sic enim legendum docet archetypon Spirense, non *accessum*. RHEN. Pal. 1. *aut ita pulsae ad muros*. Quae praecedit statim clausula, temerarie a Rhenano hinc exterminata est. GEBH. Hanc clausulam, in omnibus MSS. Gall. Pall. et Italicis conspicuam, imprudenter defecti sui codicis auctoritate delet Rhenanus. Quae connectuntur hisce, ita concipiunt Put. omnes Gall. tres Flor. Barberin. Voss. unus Pal. *aut ita pulsae ad muros*. Cur sperneremus? Statim omnes Gall. *praebere ascensus possent*. J. FR. GRON. *pulsae* etiam duo Hearniani. Non debet quidem sperni consensus praestantissimorum MSS. Quia tamen non valde usitatum est *navem pellere ad murum, terram, litus*, etiam suspicari licet, quum primum scribi coepisset *ita appulsae ad muros*, deinde duas priores literas vocis *appulsae* intercidisse, quod prima eadem erat, quae ultima praecedentis, et secunda eadem, quae tertia sequentis. DUK. Verba, perperam a Rhenano ejecta, in omnibus meis, praeterquam in Harl. constanter supersunt; nonnulli tamen eorum per errorem legunt *in onerarium usum*. Deinde *aut ita appulsae ad muros* edebatur ante Rhenanum, concinentibus Lov. 3. 4. Ber. et

ut pro aggere ac pontibus praebere adscensus pos-
4 sent? Itaque Scipio, contra quam in navali certa-
mine

Hav. Ejus loco Rhenanus substituit *aut ita appulsae muris*, quod servat unus Gaertn. *aut appulsae ad muros* Lov. 2. *aut ita pulsae ad muris* Flor. a m. 1. *aut ita pulsae ad muros* a m. 2. quod Hearnius etiam in N. ac D. invenit. Sed recte Cl. Dukerum indicasse puto, quae caussa librarios in hunc errorem conjecerit. V. ad 40, 57, 8. Quum tamen *pulsae ad muris* scriptum sit in Flor. a m. 1. posses existimare, illud *ad* a librario additum esse, quum videret, se literas illas in initio vocis praecedentis omisisse, et hinc cum Rhenano legendum esse *aut ita adpulsae muris*. Nam similiter *classis litori adpulsa* est apud Liv. 25, 26, 4. *adpulsae* tamen *ad muros* malo. Livium enim praepositionem, cum qua verbum componitur, in regimine repetiisse, vidimus ad 2, 36, 6. Praeterea *accessum* soli servant Ber. et Gaertn. *ascensum* Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. *ascensus* Flor. Cant. Lov. 4. Harl. Hav. et Hearnii L. 1.

§. 4. *Scipio, postquam eo ventum est, ut in navali certamine solet*] Scribendum est, *contra quam in navali certamine solet*. Nam quis umquam sic ad naumachiam instrui naves vidit, ut inter se colligentur? RHEN. Rhenanus is fuit, qui contra auctoritatem veterum librorum hanc lectionem invexit *contra atque in navali*, cum veteres libri habeant, *ut in navali*, hoc sensu: Scipionem rostratas, ut in navali certamine solet, in postremam aciem recepisse, quae praesidio aliis esse possent. ipse autem intellexit, eundem, contra atque in navali proelio solet, onerarias inter se copulasse. Porro autem quid sit *quadruplicem ordinem*, ex Polybio facilius intelligi potest, qui ita ait [14, 10.] συνορμίσας δὲ τὰς καταφράκτους νῆας, περιέστησε ταύταις τὰς φορτηγοὺς ἐπὶ τρεῖς καὶ τέτταρας τὸ βάθος. Tres enim aut quatuor ordines factos esse junctarum inter se onerariarum significat. Quare post ait Livius *Et vix transiliendi in secundum ordinem navium spatium pro pugnatoribus datum est*. Ceterum quas Polybius καταφράκτους νῆας vocat, Livius *rostratas* vertit. SIG. Rhenanus e Pal. 3. *contra quam in certamine navali solet*. Sed vulgatam lectionem acriter defendit Sigonius. GEBH. Sic vulgo [*Scipio postquam eo ventum est, ut in navali.*] at longe aliter scripti. Quatuor haec verba, *eo ventum est ut*, aut certe tria in omnibus bonis desiderantur. Put. *Itaque Scipio postquam in navali certamine*. Barberin. Men. Voss. *postquam ut in navali*. Petavianus habet additamentum una cum simulacris veteris lectionis: *postquam eo ventum est corona quam ut in navali*. Ex hisce non obesae naris homini facile subolet, scribendum: *Igitur Scipio, contra quam in navali certamine solet, rostratis, quae praesidio esse aliis poterant, in postremam aciem receptis*. Quae et ipsa lectio Rhenani est, et integra quoque uno in Palatino visebatur. Sed fallitur in ratione verborum optime restitutorum vir ingeniosus: nam quis, inquit, unquam sic ad naumachiam instrui naves vidit, ut inter se col-

mine solet, roſtratis, quae praesidio aliis eſſe poterant, in poſtremam aciem receptis prope terram, onerariarum quadruplicem ordinem pro muro adver-

ligentur? Ergo vapulat ab inſtauratore Faſtorum, qui e suis (jam novimus qualis plerumque notae) refert: *postquam ut in navali*, hoc sensu, Scipionem roſtratas, ut in navali certamine solet, in poſtremam aciem recepiſſe, quae praesidio aliis esse possent. Gravior hic et inexcusabilis error: roſtratae primam impressionem in hoſtes faciebant, erantque adeo ipse mucro belli: tantum abeſt, ut in poſtremam aciem collocatae, velut in terreſtri acie triarii, aliis et maxime onerariis ante inſtructis navibus praesidio eſſent. Thucydides l. 7, [36.] in hoc fiduciam praecipuam Syracusanorum ponit: *ἀντίπρωροι γὰρ ταῖς ἐμβολαῖς χρώμενοι, ἀναῤῥήξειν τὰ πρώραθεν αὐτοῖς, στερίφοις καὶ παχέσι πρὸς κοῖλα καὶ ἀσθενῆ παρέχοντες τοῖς ἐμβόλοις.* Auctor de bello Alexandrino [c. 46.] *Naves adversae rostris concurrunt adeo vehementer, ut navis Octavii una rostro discusso ligno contineretur.* Et mox: *Multae praeterea capiuntur, aut rostris perforatae merguntur.* In pugna navali Aemilii et Polyxenidae maximum momentum ad victoriam fuisse teſtatur Livius l. 37, [30, 4.] quod metu ignis ex adverso praelati regiae naves, *ne prora concurrerent, quum declinassent, nec ferire rostro hostem poterant, et obliquas se ipsae ad ictus praebebant.* Hinc Philippus apud Polybium l. 16, [1.] *δοὺς τὸ σύνθημα τοῖς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, καὶ παραγγείλας ἀντιπρώρους ποιεῖν τὰς ναῦς.* Hoc eſt ergo, quod contra navalis certaminis consuetudinem fecit Scipio, quum neque numero navium ad conserendum in aperto mari certamen par eſſet Poenis, neque satis haberet temporis ad eas, quae aderant, inſtruendas et educendas; roſtratas, quae aliis praesidio esse poterant, si juſtum proelium tentandum foret, quae tegere alias et propugnaculum onerariarum eſſe deberent, in poſtremam aciem recepit; onerarias in fronte collocavit, commodo inter ipsas relicto intervallo, colligatas injectis trabibus ac velut ponte ſtratis, sub quo speculatoriae procurrere, atque infeſtare oppugnantem hoſtem poſſent. Itaque roſtratarum in proelio poene nullus usus fuit, nisi quod servatae sunt, et fortassis inde longinqua tormentis tela missa. *Contra quam*, ut infra [c. 19, 9.] *contra quam sancitum legibus erat.* Sic *advorsus quam* Plauto Trinummo 1, 2.

Utrum indicare me ei thesaurum aequum fuit,
Advorsum quam ejus me obsecravit pater.

J. FR. GRON. *Scipio, postquam eo ventum est, ut in navali* ex meis praeferunt Lovel. 3. Harl. Ber. et Rec. cum Hearnii D. *Scipio, postquam eo ventum est corona qua in navali* Lov. 2. et 4. *Scipio, postquam eo ut in mali certamine* Lov. 5. *Scipio, postquam ut in navali* Lov. 1. Gaertn. et Hav. *Scipio post ut in navali* Hearnii L. 1. *Scipio postquam in navali* Flor. et Voſſ. ad cujus poſterioris marginem emendatur *Scipio praeter, quam in navali.* Sed ipsum illud, quod Gronovio placuit, *Scipio, contra quam in navali*, Hearnius in N. se inveniſſe teſtatus eſt. Ceterum, quod

sus hostem obposuit: easque ipsas, ne in tumultu pugnae turbari ordines possent, malis antennisque de nave in navem trajectis, ac validis funibus velut uno inter se vinculo inligatis, comprendit: tabulas-
6 que superinstravit, ut pervium ordinem faceret: et sub ipsis pontibus intervalla fecit, qua procurrere

recte monuit Gronovius, maximas quasque naves in fronte collocatas fuisse, debiliores a tergo, si proelium navale committendum foret, docet etiam Scheff. 3. de Milit. nav. 5.

§. 5. *Pro muro adversus hostem opposuit*] ἵνα ἀντὶ τεῖχους ᾖ dixit Appian. Alex. in Punic. p. 13.

Malis antennisque de nave in navem trajectis] Hunc locum ita vertit Polybius: κἄπειτα καθελόμενος τοὺς ἱστοὺς καὶ τὰς κεραίας ἔζευξε τούτοις αὐτὰς βιαίως πρὸς ἀλλήλας. Quae verba leguntur apud Suidam in voce *Κεραία*, et quin hoc loco ea Polybius adhibuerit, dubitari non potest, si utrumque compares. Itaque hoc segmento augemus Polybium, in hac historia importune abscisum. Eodemque remedio adversus Atheniensium insultum usus est Ischolaus, qui τὰ πόῤῥωθεν σχοινίοις ἐκ τῶν πλοίων συνῆψεν, ὥστε τὸν σύνδεσμον εἶναι δι' ἀλλήλων, ut refert Polyaenus 2. Strateg. [22, 1.] JAC. GRONOV.

Velut uno inter se vinculo inligatis compressit: tabulasque superinstravit] Tu lege *comprehendit*, hoc est complexus est, copulavit, *tabulasque superstravit*. RHEN. Put. *inligatis comprendit*, *tabulasque superinstravit*. Accessio τοῦ *in* est in omnibus Gall. duobus Pall. J. FR. GRON. *compressit* perstat in Flor. Voss. Lovel. 2. 2. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Solent hae voces a librariis confundi. V. ad 7, 13, 7. 39, 17. 5. Markl. ad Statii 1. silv. 2, 45. et quae notavi ad Silii 5, 281. *comprehendit* Lov. 4. 5. pro que *comprendit* ex Mstis subposuit Gronov. V. ad 2, 29, 4. Deinde *superstravit*, ut Rhenanus emendat, Harl. *supra instruit* Lov. 3. *super his instravit* Hav. *tabulasque instravit* Flor. *superinstravit* reliqui. Eadem forma *superincidere*, *superinponere*, *superincubare* inlustrantur ad 2, 10, 11. *superinminere* ad 7, 10, 9.

Ut pervium navium ordinem faceret] Vetus lectio *ut pervium in totum ordinem esset*. Nos emendavimus *ut pervius in totum navium ordo esset*. Porro non solet Livius idem verbum statim repetere. ut hic *faceret* et *fecit*. O misere tractatum Livium! RHEN. Ab Rhenano hoc est, quum antea ederetur *ut pervium navium ordinem faceret*: invenisset autem in scripto: *ut pervium in totum ordinem esset*. Quod et nostri quidam haud spernendi. Put. Reg. *ut pervium ordine fecisset*. Quas veterum librorum scripturas ego sic emendandas existimo: *ut pervii inter se ordines essent*. hoc est, ut ab uno ordine ad alium esset continens commeatus. Putabam aliquando legendum, *ut pervium inter ordines esset*. Voce accepta apud Festum in *Vici*. Ut-

speculatoriae naves in hostem, ac tuto recipi possent. His raptim pro tempore instructis, mille fer- 7 me delecti propugnatores onerariis inponuntur: telorum maxime missilium, ut, quamvis longo certamine, subficerent, vis ingens congeritur. Ita pa- 8 rati atque intenti hostium adventum obperiebantur.

in eo aedificio pervium sit, quo itinere habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum. Tacitus 3. Hist. [8.] *Et interjectus exercitus Rhaetium Juliasque Alpes, ne pervium illa Germanicis exercitibus foret, obsepserat.* Sed non potest hoc ferri, neque enim id nunc dicit Livius, sed mox his verbis: *et sub ipsis pontibus intervalla fecit.* Illud igitur omnino probamus. J. FR. GRON. *ut pervium navium ordinem faceret,* ut ante Rhenanum edebatur, soli Ber. et Gaertn. *ut provium in totum aut ultro ordinem cepit* corruptissime Harl. *ut pervium,* vel *parvium in totum navium ordinem faceret* Lov. 3. 4. et Bec. *ut parvium in totum ordinem navium iter faceret* Lov. 4. *ut per unum in tot navium ordinem faceret* Lov. 2. *ut parvum ordinem faceret* Hafn. *ut per unum ordinem fecissent* Lov. 1. *ut pervium ordinem fecissent* Voss. *ut pervium ordinem fecisset* Flor. Cant. Hav. et Hearnii L. 1. Cl. Crevierius probat codicis Rhenani lectionem *ut pervium in totum ordinem esset,* quod et suos haud spernendos habere Gronov. testatus est, et *pervium* inlustrat loco Festi a Gronovio laudati. Verum in optimis illud *in totum* plane non conspicitur. Vide igitur num, ex antiqua lectione una tantum voce *navium,* quae etiam a multis optimae notae libris exsulat, ejecta, et proxime ad integerrimorum codd. scripturam, legendum sit, *ut pervium ordinem faceret.* Quod autem Rhenanus dicit, non solere Livium idem verbum statim repetere, secus esse patebit ex illis, quae notata sunt ad 1, 3, 9.

§. 6. *Procurrere speculatoriae naves in hostem*] Quas Livius *speculatorias* vocat, Appiano τριήρεις vocantur in Punic. p. 13. Verum *speculatoriae* non sunt triremes, sed naves minores sine rostris, ut constat ex Livio 36, 42, 8. V. Scheff. 2. de Milit. Nav. 2. p. 72. Appian. itaque dissentit a Livio in hac parte, ut etiam in exitu proelii.

§. 7. *Telorum maxime missilium, ut, quamvis longo certamine, subficerent*] Vox *maxime* non adparet in Flor. Voss. Lovel. 1. 2. 3. 5. Gaertn. et Hav. Deinde *ut in longum certamen sufficerent* Ber. a m. 2.

§. 8. *Ita parati instructique*] Quaeso te per Musas, ita loquitur Livius? Quod aliud est *instructi,* nisi *parati?* Legendum est *Ita parati intentique.* Significat enim, Romanos attente Carthaginiensium adventum exspectasse. RHEN. *parati instructique* Voss. Lov. quinque, Ber. Gaertn. et Hav. Livium autem has voces jungere solere, videbimus ad 37, 11, 2. Verum Flor. et Cant. ex quibus nihil notatur, habuisse videntur *Ita parati atque intenti,* quomodo etiam Fro-

intervalla excurrebant, primo ipso tantum inpetu
15 ac magnitudine rostratarum obruebantur: deinde et
propugnatoribus quoque incommodae erant, quod
permixtae cum hostium navibus inhibere saepe tela
cogebant; metu ne ambiguo ictu suis inciderent:
16 postremo asseres ferreo unco praefixi (harpagones

8. *Locus quoque superior adjuvit, ut pila omnia hastaeque, non, tamquam ex aequo missa, vana (quod plerumque fit) caderent, sed omnia librata ponderibus figerentur.* Contrarium dicere videtur Quadrigarius apud Gell. 9, 1. Sed ea conciliare conatur Magius s. Miscell. 16. DUKER.

§. 14. *Ac levia ipsa navigia*] Paullo ante tantum *speculatorias naves*, nec ulla alia levia navigia praeter eas, memoravit. Parum abest, quin credam *ac* delendum, et legendum esse *speculatoriae naves, levia ipsae navigia*: nam non de aliis, quam de *speculatoriis*, cum loqui, indicio sunt sequentia; *propugnatoribus quoque incommodae erant, quod permixtae cum hostium navibus*. DUK. Vocem *ipsa* delendam fere judicabat Cl. Crevierius, partim quod hic non satis necessaria sit, partim quod praecedat *pondere ipso*, sequatur *ipso tantum inpetu*. Sed *levia alia navigia* legunt Lov. 3. 4. et Harl.

Primo ipso tantum inpetu] Put. *ipsae tanto*. Scripti alii *primo ipsa et alto impetu*. Forte *primo ipso adactae impetu*. J. FR. GRON. *primo ipsa et alto impetu* Voss. Lov. 1. 2. 3. et Hav. *primo ipsae et alto inpetu* Lov. 4. *primo ipsa et ante inpetum* Cant. *primo ipse tantum inpetu* Harl. *primo ipsa tantum inpetu* Ber. a m. a. *primo ipsae tanto* *inpetu* Flor. quam lectionem Crevierius etiam, qui paullo ante *levia navigia*, omissa voce media *ipsa*, legit, probat, existimans τὸ *ipsae* recte obponi *propugnatoribus*, qui in navibus onerariis erant. Praeterea *et magnitudine*, pro *ac*, Flor. Voss. Lov. quinque, et Hav.

§. 16. *Postremo asseres ferreo unco praefixi*] Quidam *aceres* legunt, videlicet quos ob duritiem Romani incidere nequiverunt, ut statim subnectet Livius. Sed judicet lector. GLAR. *asseres* omnes codd. et edd. *asseres* in simile re memorat Curtius 4, 3, 24. 25. *asseres falcatos* Livius 38, 5. 3.

Harpagones vocant milites) ex Punicis navibus injici] Optimi *vocant milex Punicis*. Forte *vocant*) *mitti ex Punicis navibus et injici in Romanas coepti*. J. FR. GRON. *vocant miles Punicis* Flor. et Voss. verum in posteriori cod. mediae vocis tribus literis primis subjecta sunt stigmata, quibus librarii aliquid perperam scriptum ac delendum esse indicant; ut legi voluerit, qui notas addidit, *vocant*) *ex Punicis navibus*; quomodo etiam scribendum Crevierius conjecit. Et sane vocem *milites* omittunt Lov. quinque, Gaertn. et Hearnii L. 1. ac D. Crevierii itaque conjecturam, tot codicum consensu firmatam, in contextum recepi. Lectio certe *vocat miles*, quam Gronov. anno 1665. pro *vocant milites*, admisit, in nullo

vocant) ex Punicis navibus injici in Romanas coepti. Quos quum neque ipsos, neque catenas, quibus 17 suspensi injiciebantur, incidere possent; ut quaeque retro inhibita roſtrata onerariam haerentem unco traheret, scindi videres vincula, quibus alia aliis 18 innexa erat, seriem aliam simul plurium navium

exſtat cod. Ipse enim se errasse in pr. ed. not. quum moneret, ita optimos praeferre, in repetitis curis tacitus agnovit, ex iisdem optimis *vocant milex* producens. Praeterea Gronov. etiam anno 1665. *harpagonas*, pro *harpagones*, subſtituit. Verum *harpagones* servant omnes codd. quibus usus sum: quomodo Caesar quoque 1. B. Civ. 57. et Hirt. in B. Hispan. 16. casum quartum hujus vocis efferunt. Quare ita etiam edi curavi. Ceterum Stewech. ad Veget. 5, 14. Livium carpens, quod *manus ferreas* et *harpagones* confuderit, non tantum laudat hunc locum, sed et alium ex l. 37. *Cum belli apparatu strepunt, ferreae quoque manus* (*harpagones vocant*) *quas operibus hostium injicerent, praeparabantur*. Sed memoria Stewechio inposuit. Nam locus hic non exſtat apud Livium, sed apud Curtium 4, 2, 12. quem eumdem errorem, omnia ex Stewechio sublegens, commisit Joh. Goduinus, profeſſor regius, quum Caesarem in usum Delphini notis inluſtraret, ad 1. B. Civ. 57. Id tamen peccatum ut huic heroï tanto facilius donemus, illud efficit, quod Scheffer. etiam 2. de Mil. Nav. 7. p. 164. non modo a Stewechio deceptus locum Curtii sub nomine Livii laudarit, sed eidem etiam locum Curtii subjunxerit; ad quem si adtendisset, lapsum Stewech. deprehendere et sibi cavere potuisset.

§. 17. *Onerariam haerentem unco traheret*] *habentem* perperam Put. praeferre, supra notavit Gronov. ad 29, 4, 8. *haberentem* legit Flor. a m. 1. pro quo emendatur *adherentem*.

§. 18. *Quibus aliis innexa erat, seriemque aliam simul plurium navium trahi*] Scripti *quibus alia aliis innexa erat, seriem aliam*. Nec incommodum asyndeton. Nisi malis: *seriemque simul plurium*. J. FR. GRONOV. *quibus aliis alia innexa erat* edd. Rom. anni 1472. et Parm. cum Ber. et Gaertn. cujus loco proximae edd. legunt *innexa erant*. Aldus deinde edidit *quibus alia aliis innexa erant*, concinentibus Voſſ. Lov. 1. 2. 3. 5. et Hav. Poſtea Froben. anno 1531. vulgavit *quibus aliae aliis innexae erant*; at anno 1535. *quibus aliis innexa erat*; ubi vocem *alia* operarum errore excidisse credidissem, nisi poſtea Rhenanum ita ex cod. suo de induſtria edidisse ideo verisimile factum esset, quia eodem modo etiam praefert Harl. inter quem et Rhenani Spirensem passim convenit. Verum vox *alia* intercepta eſt a proxima *aliis*. V. ad 33, 27, 4. *quibus alia aliis innexa erat*, ut Gronov. in suis invenit, Flor. et pauci alii. Supra 2, 3, 6. *Interim legati alii alia moliri*. ubi quaedam vide. 22, 7, 8. *Alius ab alio impleti rumoribus domos referunt*. 28, 19, 11. *Admonebant alii a-*

19 trahi. Hoc maxime modo lacerati quidem omnes pontes, et vix transsiliendi in secundum ordinem
20 navium spatium propugnatoribus datum est. Sex ferme onerariae puppibus abstractae Karthaginem sunt: major quam pro re laetitia, sed eo gratior, quod inter assiduas clades ac lacrimas unum quan-
21 tumcumque ex insperato gaudium adfulserat; cum eo, ut adpareret, haud procul exitio fuisse Romanam classem, ni cessatum a praefectis suarum navium foret, et Scipio in tempore subvenisset.

1 XI. Per eosdem forte dies, quum Laelius et Masinissa quintodecimo ferme die in Numidiam pervenissent, Massyli, regnum paternum Masinissae, laeti

lios. ubi iterum vide. 45, 19, 10. *Aliis alia regna crevisse rebus.* Praeterea *seriem aliam simul* omnes scripti mei, praeter unum Ber. *seriemque* legentem. Crevierius vocem *aliam* hic potius supervacuam, et ex viciniis vocibus *alia aliis* natam credit: et hinc cum Gronovio mallet *seriemque simul plurium.*

§. 20. *Sed eo major, quod inter assiduas*] Vetus lectio *sed eo gratior*. RHEN. *sed eo major* solus ex meis Ber. *sed cognicior* Harl. *sed eo gravior* Voss. Lov. 1. 2. 5. et Hav. Neque aliter Flor. a m. 1. in quo repositum est a m. 2. *sed eo gratior;* idque servant reliqui. *gratus* et *gravis* etiam supra confundebantur 1, 16, 5. et infra 34, 5, 2. Paullo ante *Sex onerariae*, omissa media voce, Ber. *XI ferme onerariae* Hearnii D. et L. 1. V. ad 39, 29, 7. *XLVI ferme onerariae* Lov. 5. *sexaginta ferme onerariae* Harl. Deinde *tractae*, pro *abstractae*, Lov. 4. Mox §. seq. *advenisset*, pro *subvenisset*, Lov. 2.

§. 1. *Masaesyli regnum paternum Masanissae laeti, ut ad regem*] *Masaesyli* hic Masanissae regnum concessisse dicuntur, cum paulo post [hoc cap.] apud Syphacem pugnent contra Romanos, atque adeo contra ipsum Masanissam. Sed, ut dixi jam saepe, vel nominum est apud Livium confusio. aut in posterioribus *Masaelibyes* legendum, cum continuo subnectat Cirtham regiam, quae est in Masaelibybus, non in Masaesyliis. GLAR. Satis ostendi, *Massylii* hic esse legendum. Quod autem ait: *Syphax vetere se continebat regno*, Masaesylorum intelligit. SIG. Non placet haec distinctio, et potius videtur, *Massylii, regnum paternum Masinissae, laeti ut ad regem* etc. Dicuntur enim per epexegesin *Massylii, regnum paternum Masinissae.* ut 1, 60, 2. Tarquinius Sextus dicitur *Gabios tamquam in re-*

…t ad regem diu desideratum concessere. Syphax, 2
…is inde praefectis praesidiisque suis, vetere se
…tinebat regno, neutiquam quieturus. Stimula- 3
…t aegrum amore uxor socerque: et ita viris
…quisque abundabat, ut subjectae oculis regni per
…ltos florentis annos vires etiam minus barbaro
…que inpotenti animo spiritus possent facere. Igi- 4
…r omnibus, qui bello apti erant, in unum coactis
…quos, arma, tela dividit. equites in turmas, pedi-
…s in cohortes, sicut quondam ab Romanis cen-
…rionibus didicerat, distribuit. Exercitu haud mi- 5
…re, quam quem prius habuerat, ceterum omni
…ope novo atque incondito, ire ad hostes pergit.

…m *suum profectus.* et apud …inum [16, 5.] dicuntur *re-…um tyrannorum* fuisse Hera-…enses. JAC. GRON. V. ad 24, … 2. Distinctio, quae recte Gro-…vio displicuit, primum ab Al-… invecta est.

Ad regem diu desideratum] …scripto codice tantum est *ad …m desideratum*, non *diu de-…ratum*. RHEN. *Tò diu* abest …m ab Harl. in reliquis omni-…s constanter haeret.

§. 2. *Neutiquam quieturus. …imulabat aegrum amore u-…r socerque*] In scripto codice … *Stimulabant*. RHEN. *ne uti-…m quieturum stimulat ae-…um amore uxor.* Reliqui *ne …tique quieturus.* Omnes per-…ram. GRBH. *ne uticam quie-…rus* Lov. 4. *ne utique quieturus* Voss. et Lov. 2. ac 3. Deinde *Sti-…ulabat* Flor. Voss. Lov. 1. 4. 5. …r. et Hav. *Stimulabat enim …grum amore uxor socerque* Lov. 1. *Stimulabat aegrum a-…re uxoris socerique* Lovel. 3.

Utraque lectio *Stimulabant* et *Stimulabat* ferri potest. Duobus enim substantivis singularibus additur vel verbum plurale, vel singulare. De priori v. ad 1, 31, 7. de posteriori ad 37, 29, 6. Et pro hac lectione stant meorum integerrimi. Paullo ante *pulsis inde praefectusque praesidiis suis* Voss. *pulsis inde praefectusque praesidiisque suis* Lov. 1. An voluerunt *pulsis inde praefectisque praesidiisque suis?*

§. 3. *Per multos florentes annos*] Castigavimus *florentis*, ut referatur ad genitivum *regni*, qui praecedit. RHEN. *florentes* Ber. Gaertn. et Hav. *florens* Lov. 1. 4. et Voss. *flores* Flor. a m. 1. *florentis* a m. 2. consentientibus reliquis.

§. 4. *Omnibus, qui bello capti erant*] Placet antiqua lectio *qui bello apti erant.* Nam praecessit *viris equisque abundabat.* Deinde si suis abundabat, cur, quos bello ceperat, armasset? SIG. Lectio illa in solis edd. Ba-

6 Et, castris in propinquo positis, primo pauci eq
tes ex tuto speculantes ab stationibus progredi; i
de jaculis submoti recurrere ad suos: inde exc
siones in vicem fieri, et, quum pulsos indigna
7 accenderet, plures subire: quod irritamentum c
taminum equestrium est, quum aut vincentibus sp
8 aut pulsis ira adgregat suos. Ita tum a paucis pro
lio accenso, omnem utrimque postremo equitatu
certaminis studium effudit. ac, dum sincerum eq
stre proelium erat, multitudo Masaesylorum, inge
tia agmina Syphace emittente, sustineri vix potera
9 deinde, ut pedes Romanus repentino per turm

sil. anni 1554. et 1555. obcurrit. Reliquae cum omnibus scriptis recte legunt *apti*. Solent autem *captus* et *aptus* etiam in MStis confundi. V. ad 3, 9, 7. et ad 35, 19, 2.

§. 6. *Inde jaculis submoti*] Mox sequitur *inde excursiones in vicem fieri*. Quare non displicet *dein jaculis submoti*, quod praeferunt Flor. Lov. 4. et Harl.

§. 7. *Quum aut vincentibus spes*] Expende, lector, num legi possit *urgentibus*, nam in volumine scripto *vigentibus* habetur. Et opponuntur inter se *urgere* et *pelli*. Praeterea spes magis competit urgentibus, hoc modo videlicet victoriam consecuturis, quam jam vincentibus. RHEN. Verum aeque bella est antithesis τοῦ *vincere* et τοῦ *pelli*. Pal. 3. subjicit, *cum aut ingerentibus spes*. GEBH. Omnes mei *vincentibus* servant, nisi quod *ingentibus* sit in Harl.

§. 8. *Omnem postremo utrimque equitatum certaminis studium effudit*] Germana lectio sic habere debet: *omnes utri que postremo equitum certa nis studium effudit*. Praece autem *primo pauci equites*: n dicit *omnes*, subaudi *equit* Porro loquendi modus per d genitivos, ut hic *equitum cer minis studium*, Livio familia est, et optimis quibusque au ribus. In codice scripto men se legitur *utrumque*, pro *utr que*. RHEN. Probo magis, ut gatur *omnem utrimque post mo exercitum certaminis st dium effudit*. Sic enim in v lib. SIG. Pal. 3. *omnes utrimq postremo equitum certami studium effudit*. GEBH. N haec est germana lectio, ut se tit Sigonius, non quam imper Rhenanus. *omnes utrimque p stremo equitum certaminis st dium effudit*. sed quam habe omnes Gall. et duo Pall. et Vo *omnem utrimque postremo eq tatum certaminis studium eff dit*. Eamque confirmat, qu continenter sequitur: *Ac du sincerum equestre proelium rat*. Ita enim Put. Reg. tresq optimi Florentini. De utroq

suas viam dantes intercursu stabilem aciem fecit,
absterruitque effuse invehentem sese hostem, primo
barbari segnius permittere equos; deinde stare ac 10
prope turbari novo genere pugnae; postremo, non
pediti solum cedere, sed ne equitem quidem susti-
nere, peditis praesidio audentem. Jam signa quo- 11
que legionum adpropinquabant. tum vero Masae-
syli non modo primum inpetum, sed ne conspe-
ctum quidem signorum atque armorum, tulerunt:
tantum seu memoria priorum cladium, seu prae-
sens terror valuit.

XII. Ibi Syphax, dum obequitat hostium turmis, 1

egimus in Observationibus [4, 6. p. 91.] J. FR. GRON. Per omnia Rhenani Spirensi concinit iterum Harl. *omnem utrimque postremo exercitum* Lov. 4. *omnem utrimque postremo equitatum* reliqui mei, et Oxonn. Hearnii. Deinde *effundit* Flor. Voss. Lov. quinque, Gaertn. et Hav. Recte etiam Gronov. addidit vocem *sincerum*, quae vulgo deerat. Consentiunt ejus codicibus Flor. et Lov. 5. *sincere* ejus loco legunt Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Ber. a m. 2. et Hav. quod et in duobus suis superesse in Observ. monuit.

§. 9. *Romanus repentino per turmas suas viam dantes intercursu*] *Romanus repentinus per turmas viam suam dantis intercursu* Voss. et Lov. 1. *suam viam dantis intercursu* Flor. *viam suam dans incursu* Lov. 2. *viam suis dantibus intercursu* Lov. 5. Ber. Hav. et Braneal. Latinii. Vulgatum spernendi caussam non habeo.

§. 10. *Ac prope turbari*] Vix opinor *prope turbari* dici posse eos, quos cessisse statim indices. In exemplari, cui collationem codicum Gall. commisit pater, scripsisse eum video *propere* o. *MSS*. In Cantabrig. ipse etiam legi *propere*. Quid ergo renitimur? JAC. GRON. *propere* etiam Flor. Lov. 3. et Hearnii L. 1. Similiter etiam Crevierius monuit optimos scriptos habere. Et solent ita hae voces a librariis confundi. V. ad 39, 31, 4. Nec multum abit Harl. in quo est *prospere*. Paullo ante *dein stare* Voss. Lov. 4. Harl. Gaertn. et Hearnii D. V. ad 3, 3, 6.

§. 11. *Tantum seu memoria priorum cladium, seu praesens terror valuit*] *tantum eum memoria* Flor. *tantum tunc memoria* Voss. Lov. 1. 2. 3. et Hav. *tantum tunc seu memoria*, utraque lectione juncta, Lov. 5. Tum *superiorum cladium* Lov. 4. altera lectione margini adscripta. Deinde *praesens error* Flor. a m. 1. Voss. Lov. 2. a m. 1. et Hav. qui error scribarum in codd. antt. frequens est. V. ad 24, 30, 6.

§. 1. *Ibi Syphax*, *dum obe-*

si pudore, si periculo suo fugam sistere posse[t]
equo graviter icto, effusus obprimitur capiturqu[e]
2 et vivus, laetum ante omnes Masinissae praebitur[us]
3 spectaculum, ad Laelium pertrahitur. Cirta cap[ut]
regni Syphacis erat: eo se ingens hominum conf[u]
4 lit vis. Caedes in eo proelio minor, quam victori[a]
fuit, quia equestri tantummodo proelio certatu[m]

quitat] De hoc proelio et capto Syphace ita Silius [17, 125.]

Ante omnes praevectus, equo
trahit agmina voce. etc.

MODIUS.

§. 2. *Et vivus, laetum ante omnes*] Optimus et ei propinquiores *visus*. Forte *vinctus*. J. FR. GRON. *visus* etiam Flor. Cant. Ber. a m. 2. Hav. et Hearnii N. qui *unus* in L. 1. invenit. qui error in scriptis saepe obcurrit. V. ad 10, 36, 8.

Ad Laelium adtrahitur] Veteres libri *pertrahitur*. SIG. Pall. 1. 2. *pertrahitur*. vet. ed. *protrahitur*. tert. *trahitur*. GEBHARD. Ut Sigonius, Put. et meliores, *pertrahitur*. 40, [4, 11.] *Lembum armatum ad pertrahendam eam navem miserunt*. Sic *perducere* elegantius, quam vulgus putet, Justino 12, [5.] *Interea unus ex amicis Darii Bessus vinctus perducitur, qui regem non solum prodiderat, verum et interfecerat*. Curtius 3, [3.] in somnio Darii. *Quod Alexandrum, deposita regia veste, in Persico et vulgari habitu perductum esse vidisset*. 8, [13.] *Quum Barzentes, defectionis Arachosis auctor vinctus, trigintaque elephanti simul capti perducuntur*. Tertullianus ad Nationes: *Nam nocentes quidem perductos, si admissum negent, tormentis urgetis ad confessionem*. L. 1. Cod. Theo[d.] de Custodia reorum. *Reo e[x]hibito, sive accusator exista[t] sive eum publicae sollicitud[i]nis cura perduxerit*. Ubi m[e]... sive Tribonianus, sive libra[rii] in cod. Justiniani *produxerit*. J. FR. GRON. *attrahitur* prim[us] exhibuit Froben. anno 1535. [si]ne dubio ex cod. Rhenani: [at]que ita et praefert Harl. Contra o[m]nes non tantum edd. antiquior[es] sed etiam codd. mei, et Oxo[n.] Hearnii *pertrahitur*. Supra 9, 39, 14. *Mortem, ni sequeretu[r] denunciantes in castra pertr[a]xerunt*. Val. Max. 1, 1, 21. *Quu[m] enim eum vinctum Roma[m] pertrahi jussisset*. Ita uterq[ue] cod. Traject. non *protrahi*, [ut] vulgo editur. V. Torren. ad eu[m] locum. Phaedr. 3, 10, 34.

Accusatores postularunt mulierem,
Romamque pertraxerunt ad centumviros.

V. ibidem Scheffer. De verbo *perducere* v. ad 5, 16, 8.

§. 3. *Cirtha caput regni Syphacis erat*] Graeci *Cirtan* sine aspiratione edunt. SIG. Nec est, cur hic aliter scribatur. Et ita optimae edd. Sallustii, Melae, et aliorum quorumdam scriptorum Latinorum. *Respublica Cirtensium* l. 9. §. 6. D. de Jur. et fact. ignor. Salmasium, negantem Cirtam caput regni Syphacis fuisse, refellit Is. Vossius ad Melae 1,

fuerat. non plus quinque millia occisa, minus dimi- 5
dium ejus hominum captum est, inpetu in castra fa-
cto, quo perculsa rege amisso multitudo se contu-
lerat. Masinissa, *Sibi quidem*, dicere, *nihil esse in* 6
praesentia pulchrius, quam victorem, recuperatum
tanto post intervallo, patrium invisere regnum: sed
tam secundis, quam adversis, rebus non dari spa-

6. DUK. *Cirta* hic exhibent etiam Voss. Lov. 1. 2. et Hearnii N. ac D. proxime verum *Circa* Cant. Lov. 3. 4. et Gaertn. Male *Chirta*, vel *Circha* Hearnii L. 1. V. ad 29, 32, 14.

Eoque se ingens vis hominum ex fuga contulerat] Pal. 1. *eoque ingens hominum vis contulit*. sec. *eoque ipse ingens hominum vis e fuga contulerat*. GEBH. Put. Reg. Men. *Cirtha caput regni Syphacis erat: eoque ingens hominum contulit vis*. Optimus Pal. et Voss. *eoque ingens hominum vis contulit*. Scribe haud dubitanter: *eo se ingens hominum contulit vis*. Nisi malis *eoque i. h. confugit vis*. J. FR. GRON. *eoque ingens hominum contulit vis* Flor. et Cant. *eo ingens hominum vis contulit* Lov. 1. *eo quod ingens vis hominum contulit* Lovel. 2. *eoque ingens vis hominum contulit* Hav. Prior Gronovii conjectura, quam etiam recepit, non displicet, nisi malis *eoque ingens se hominum contulit vis*.

§. 6. *Masinissa Laelio dicere, sibi quidem nihil* etc. *quam victorem recuperatum tanto post intervallo invisere receptum patrium regnum*] Vet. lib. *quam victorem tanto intervallo invisere*. Egregie: vacat enim vox *recuperatum*, cum subdatur *receptum*, quae idem valet. SIG. Ita concepta scriptura est in Pal. 1. *Masinissa sibi quidem dicere nihil esse in praesentia pulcrius, quam victorem recuperatum tanto post intervallo patrium visere regnum*. Et ita priora complectitur sec. posteriora congruunt cum vulgatis. GEBH. Nusquam in Put. et omnibus Gall. duobusque Pall. duobus item Flor. Barber. et Voss. τὸ *Laelio*, nusquam τὸ *receptum*: in quo impingit Sigonius, qui τὸ *recuperatum* putat esse interpretationem hujus, cum plane contra sit. Cum illis igitur veteribus ita lege: *Masinissa, sibi quidem, dicere, nihil esse in praesentia pulchrius, quam victorem recuperatum tanto post intervallo patrium invisere regnum*. Hic et vocum ordo est in antiquis: ipsa autem res loquitur, non apud alium potius ullum, quam Laelium, illa dicenda fuisse. J. FR. GRON. Illud *Laelio* in nullo omnino scripto libro est. In ordine etiam vocum priorum fere omnes consentiunt Gronovianis, nisi quod *Masinissa quidem sibi dicere* sit in Harl. *Masinissa dicere, sibi quidem* in Ber. *Masinissa quidem dicente* in Lov. 4. Quod ad posteriorem partem hujus periodi *victorem recuperatum tanto post intervallo invisere receptum patrium regnum* demum adparuit in ed. Froben. anni 1535. sine dubio ex Rhenani cod. Nam ita etiam legit Harl. nisi

7 *tium ad cessandum. Si se Laelius cum equitatu v*
ctoque Syphace Cirtam praecedere sinat, trepi
omnia metu se obpressurum: Laelium cum peditib
8 *subsequi modicis itineribus posse.* **Adsentiente La**
lio, praegressus Cirtam, evocari ad conloquium pr
cipes Cirtensium jubet. sed apud ignaros regis c
sus, neque quae acta essent promendo, nec mini
nec suadendo, ante valuit, quam rex vinctus in co
9 **spectum datus est. Tum ad spectaculum tam fo**
dum comploratio orta: et partim pavore moe
sunt deserta, partim repentino consensu grati

quod *victores ...... tanto post* cum lacuna praeferat. Omnes reliqui codices lectionem a Gronov. probatam firmant, praeterquam quod *paternum*, pro *patrium*, sit in Lov. 5. Hearne etiam auctor est, codd. suos et in priore et in posteriore parte cum Gronovii codd. concinere. Ceterum de hoc loco egit etiam Gronov. ad 7, 18, 1. cumque etiam emendat, sed ibi testatur, omnimodo in MStis esse *reciperatum*, in Voss. et altero *reciperet*. Nullus tamen meorum *reciperatum*, et Voss. excerpta *recuperatum* praeferunt.

Sed tam secundis, quam adversis, rebus non dari spatium ad cessandum] Pal. 1. ac 2. excluso τῷ *rebus*, *sed tam secundis, quam adversis, non dari spatium ad cess.* GEBH. Vox *rebus* omittitur etiam in Flor. Voss. et Hav. Supra 28, 42, 15. *Patere, nos omnia, quae prospera tibi et populi Romani imperio evenere, tuo consilio adsignare, adversa casibus incertis belli et fortunae adligare.* Terent. Andr. 5, 6, 11. *Me in tuis secundis respice.* Ita *adversa belli*, pro *adversae belli res*, Livio restitu conatur Gronov. supra ad 10,

§. 7. *Cum equitatu victo Syphace*] Scribe *vinctoque*. quitur enim (ut quidem om Gall. et Voss.) *quam rex vinc in conspectum datus esset* FR. GRON. Vera videtur G novii conjectura. Saepissime *ctus* et *victus*, sive *vinctus*, c mutantur in membranis antiq V. ad Livii 1, 26, 10. 2, 24, 28, 10. 5, 13, 8. c. 44, 7. 7, 2 c. 30, 20. 8, 19, 14. 9, 8, 9. c. 9. 21, 42, 1. 28, 2, 9. Epit. 22. et 66. Adde N. Heins. a vid. 11. Met. 238. 1. Fast. 422. Burm. ad Suet. Aug. 16. et notavi ad Silii 6, 348.

Cum peditibus subsequi mo dicis itineribus] cum peditib *sub modicis itineribus* Flo Cant. Voss. et Lov. 1. Pro q in margine Voss. invenio cu *peditibus succedere modicis it neribus*. Lov. 2. legit *sub mo dicis subsequi itineribus*.

§. 8. *Rex vinctus in consp ctum datus est*] *rex victus* Lov 2. invitis reliquis. V. ad §. prae Tum *in conspectu datus*. Hav

apud victorem quaerentium patefactae portae. Et 10
Masinissa, praesidio circa portas opportunaque moe-
nium dimisso, ne cui fugae pateret exitus, ad re-
giam occupandam citato vadit equo. Intranti vesti- 11
bulum in ipso limine Sophonisba, uxor Syphacis,
filia Hasdrubalis Poeni, obcurrit: et; quum in me-
dio agmine armatorum Masinissam insignem, quum
armis, tum cetero habitu, conspexisset, regem esse
(id quod erat) rata, genibus advoluta ejus: *Omnia* 12
quidem ut posses in nobis, Dii dederunt, virtusque
et felicitas tua. Sed, si captivae apud dominum

V. ad 9, 27, 4. Tum *datus esset* Flor. Ber. et Hav. quod se etiam in omnibus Gall. et Voss. invenisse, Gronov. ad §. praec. monuit. Paullo ante *ignaros regi casus* Flor. a m. 1. *regii casus* a m. 2. Tum *nec quae acta*, pro *neque*, Flor. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Ber. et Hav. V. ad 9, 9, 14.

§. 10. *Citato vadit equo*] *cito vadit equo* Voss. Lov. 1. et Hav. Male. V. ad 7, 41, 3. Librarios similiter perperam *citos*, pro *citatos*, dedisse, vidimus ad 2, 10, 3. Referendus hic error ad illos, de quibus egi ad 10, 37, 2. Paullo ante *opportunaque moenia* Hav. Male. V. ad 7, 21, 8. Dein *fugae paterent exitus* Lov. 2.

§. 11. *Intranti vestibulum in ipso vestibuli limine*] Genitivus *vestibuli*, inter praelegendum additus ab exponente, post irrepsit in contextum, nos submovimus. Id indicat liber manuscriptus. RHEN. Vocem, quam recte Rhenanus ejecit, servant tamen Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. et Hav. Deinde *Intranti vestibulo* Voss. et Lov. 1. Id genus loquendi inprimis Silio frequens, sed passim a librariis mutantum, saepius ipsi restituit Nic. Heinsius. V. ad 6, 498. 7, 464. 9, 288. et 11, 473. Verum, praeterquam quod Cel. Burm. ad Val. Flacc. 1, 590. non temere id Virgilio et Valerio Flacco adscribendum judicet, facilius hanc constructionem in poëta, quam in historico, ferrem, nisi certiora ex Augustei aevi scriptoribus exempla producerentur. *vestibulum* itaque cum pluribus et melioribus hic probo. Mox *tum armis, tum cetero habitu* Voss. Lov. quinque, et Hav. V. ad 6, 23, 3. in uno tamen eorum Lov. 4. est *tum certo habitu*; quod praeferunt etiam Flor. et Gaertner. V. ad 34, 36, 4.

§. 12. *Omnia quidem, inquit, ut posses in nos, Dii tibi dederunt*] Iidem, *Omnia quidem ut posses in nobis, Dii dederunt.* sine *tois inquit* et *tibi*. Illud *in nobis* approbavimus ad praefationem quarti Natur. quaest. Senecae. J. FR. GRON. Multa hujus generis sunt in Livio. Infra c. 25, 10. *Se nihil nec institutis populi Romani, nec suis moribus indignum in iis facturum esse.* 5, 11, 16. *Minime conve-*

13 *vitae necisque suae vocem supplicem mittere licet, genua, si victricem adtingere dextram, precor qu soque per majestatem regiam, in qua paullo a nos quoque fuimus; per gentis Numidarum nom quod tibi cum Syphace commune fuit, per huju regiae Deos, qui te melioribus ominibus accipia*
14 *quam Syphacem hinc miserunt, hanc veniam sup ci des, ut ipse, quodcumque fert animus, de ca va statuas, neque me in cujusquam Romani sup*
15 *bum ac crudele arbitrium venire sinas. Si nihil liud*

nire etc. *in iis sua potestate, quum liceat et oporteat, non uti.* 26, 33, 10. *Idque et apud majores nostros in Satricanis factum est.* DUK. Eodem modo legunt Flor. Lov. 1. 2. et Hearnii L. 1. ac N. Insuper *inquit* etiam deest in Gaertn. *in nobis* firmant Lov. 3. 4. Cant. et Hav. *tibi* exsulat a Cant. Lov. 4. 5. et Hav. Ipsi etiam illi, qui servant *inquit*, ubi locus ei dandus sit, dissentiunt. Nam *omnia, inquit, quidem ut posses* praefert Ber. *omnia quidem ut posses, inquit* Lov. 4. 5. Harl. et Hav. quod haud leve argumentum est, a librariis postea insertum esse, ubi melius convenire videbatur. Non dubitavi itaque, tot codd. fide subnixus, lectionem ad mentem Gronovii emendare. Saepissime *inquit, ait, dicit,* et similia, a Livio omissa, librarios addidisse, vidimus ad 23, 45, 6. Fateor equidem, *posses in nos* frequentius obcurrere, quam *in nobis:* verum ea ipsa librariis vulgatum, ut minus notum, mutandi caussa exstitit. Viris doctis, quos exempla a Gronov. ad Senecam laudata nondum convincere potuerunt, *posses in nobis* rectum ac probandum esse, et sermonis La tini usui non adversari, satisf ctura tandem spero illa, quae C Dukerus huc contulit, ut et qu laudavi ad 28, 43, 8. et 42, 9, Cur vero omnino *tibi* serva dum sit, non video. Quum es dicat *ut posses,* et mox *felicit tua,* id non alii, quam Masini sae, datum esse, sponte pate Mox *emittere,* pro *mittere,* Lov 5. Malc. V. ad 3, 50, 4.

§. 13. *Per gentis Numidaru nomen*] Ita Cl. Jac. Gronov. e didit, quum antea vulgatum fu isset *perque gentis.* Ea autem posterior lectio superest tantu in Lov. 4. Harl. Ber. et Gaert At Gronoviana in reliquis omni bus, et praesertim, ut Cl. Sallie rius monuit, in Put. Suos etiam illis consentire, Hearnius testa tur. V. ad 38, 18, 12.

§. 14. *Neque me in cujusquam Romani superbum*] Idem [quo modo de genitivo *vestibuli* ad § 11. dictum est,] accidit in accu sativo *me,* et in *ut* particul [paullo post §. 16.] *me morte u vindices.* Nos item expunximus RHEN. Frustra pronomen exigi Rhenanus: revocant enim i

liud, quam Syphacis uxor, fuissem, tamen Numidae, atque in eadem mecum Africa geniti, quam alienigenae et externi, fidem experiri mallem. Quid 16
Karthaginiensi ab Romano, quid filiae Hasdrubalis timendum sit, vides. Si nulla alia re potes, morte me ut vindices ab Romanorum arbitrio, oro obtestorque. Forma erat insignis et florentissima aetas. ita- 17
que quum modo, dextram amplectens, in id, ne cui Romano traderetur, fidem exposceret, propiusque blanditias oratio esset, quam preces; non in mise- 18
ricordiam modo prolapsus est animus victoris, sed

Gall. omnes, Vossianusque. Uti et particulam in illo *morte me ut vindices.* J. FR. GRON. *Tò me* a nullo alio meorum exsulat, quam ab Harl. cui unus D. concinit apud Hearnium; qui neglegentius, quam oportuerat, notas Gronovii consuluit, scribens Gronovium, id abjiciendum esse, ex suis probasse. Paullo ante *quidquid fert animus* Lov. 4. *quidquid ferret animus* Harl. *quodcumque feret animus* Ber. a m. 1. et edd. antt. Primi postea Vasc. Gryph. Cur. et Lugd. anno 1553. mox Francof. anno 1578. (medii enim priorem scripturam revocarunt) *quodcumque fert* substituerunt: quibuscum stant reliqui Msti. Praeterea *de captiva tua statuas* Rec.

§. 15. *In eadem mecum Africa geniti*] *Idem mecum* Latine dici posse, passim negarunt Vossius, Sciopp. Vorst. Cellar. et alii, quorum diligentiam hunc Livii locum fugisse miror. Ejusdem postea locutionis exempla Cl. Jac. Perizon. ex Gell. Minucio Felice, et Cic. adtulit ad Sanctii Minerv. 4, 6. p. 683. quibus hoc adde Livii, et alterum Taciti 15. Ann. 2. *Hunc ego eodem mecum patria genitum in possessionem Armeniae deduxi.* Certe hoc loco nullam in scriptis lectionis varietatem vidi, neque alii etiam ex suis adnotarunt.

§. 16. *Si nulla alia re potes, morte me ut vindices*] *Si nulla re alia* Flor. Lov. 1. 2. 5. Harl. et Hav. Tum particulam *ut*, quam Rhenanus ad §. 14. expunxit, Gronov. autem restituit, (male enim Hearnius monet, eum ex codd. suis ostendisse, illam esse delendam) servant omnes mei, uno Harl. qui Spirensis Rhenani adsecla perpetuus est, excepto, qui legit *mortem et vindices.* Ceterum *me morte ut vindices* Lov. 2. 5. Ber. Gaertn. et Hav. *me morte vindices ut* Lov. 1.

§. 17. *Quum modo, dextram amplectens*] Vet. lib. *cum diu dextram.* SIG. Sigonius *cum diu dextram.* Potest utcumque explicari vulgatum. Est tamen suspicari *quum modo genua, modo dextram amplectens.* Induxerat enim dicentem: *si genua, si victricem attingere dextram.* J. FR. GRON. *diu*, pro *modo*,

(ut eſt genus Numidarum in Venerem praecep amore captivae victor captus, data dextera in id quod petebatur, obligandae fidei, in regiam conce

19 dit. Inſtitit deinde reputare secum ipse, quemadmo dum promiſſi fidem praeſtaret. quod quum expedi non poſſet, ab amore temerarium atque inpuden

20 mutuatur consilium. Nuptias in eum ipsum die repente parari jubet, ne quid relinqueret integ

Hav. *demum* Lov. 2. *domo*, transpositis syllabis, Flor. Voſſ. Lov. 1. Harl. et Hearnii L. 1. V. ad 39, 13, 3. Gronovii conjecturam Doujatius probavit.

Propiusque jam blanditias oratio esset] Omnes Gall. Voſſ. optimus Pal. exſtirpant *τὸ jam*. J. FR. GRON. Vulgatum in solis Ber. Lov. 4. et Gaertn. inveni. *propiusque blanditias jam oratio esset* in Harl. *propius blandities jam et oratio esset* in Lov. 3. *propiusque blandities et oratio esset* Voſſ. et Lov. 1. *propiusque blanditias etiam oratio esset* Hearnius in L. 1. Ceteri mei cum Hearnii N. et D. *τὸ jam* expellunt.

§. 18. *In regiam concedit. Institit deinde reputare secum ipse*] *in regiam cum convenere. secum ipse*, reliquis omiſſis, Flor. *in regiam concumbere secum ipse* Voſſ. et Hafn. *in regiam concubere secum ipse* Lov. 1. et Hav. Quibus quid sibi librarii voluerint, cogitent alii. *Instituit* Lov. 5. Utrumque *Instituit* et *Institit* hoc sensu in usu fuit. De priori v. ad 28, 46, 11. ubi voces illas interdum commutari notatur. Poſterius ita usurpatur 26, 19, 7. *Incertus primo, utrum sequeretur, Appium institit sequi.* 27, 46, 8. *Summa ope orare institit.* 35, 11, 3. *Converso agmine redire institit co*sul. c. 30, 3. *Sequi suorum a*men *aliquantum praegress*i insistunt.* 37, 27, 4. *Quas pri*ex classe regia praetor esse*tus, institit sequi.* 40, 5, 3. *Si*gulos amicorum patris tent*sermonibus perplexis institit.* 39, 1. *Ulteriorem Celtiberiae* *grum institit vastare.* c. 49. *Eam urbem obpugnare instit* 44, 26, 12. *Institit de perfid et feritate Gallorum dissere* Similiter etiam alii. V. Ma et Graev. ad Cic. 10. ad fam. et Jac. Gronov. ad Gellii 15, Verum quum reliqui *insti* nunc praeferant, eorum aucto tatem sequi potius visum eſt.

§. 19. *Ab amore temerari atque inpudens mutuatur co silium*] *ob amorem* Voſſ. L 2. 4. 5. et Hav. V. ad 26, 1, Deinde *mutuatus* Lov. 2. *mu at* Lov. 1. quod omnino ferri quit, si vera eſt diſtinctio eoru qui putant, *mutuare* eum, q mutuo dat; *mutuari*, qui mu accipit. Verum alii utrumq *mutuare* et *mutuari* de illis ci exiſtimant, qui mutuum ac piunt. V. ad Epit. Liv. 74. C tra, eo sensu *mutuare* apud minem aevi optimi scriptor reperiri, adfirmat Vorſt. ad V Max. 3, 4. 2. At, licet reper poſſet, hic tamen codd. sequer

aut Laelio, aut ipsi Scipioni, consulendi velut in captivam, quae Masinissae jam nupta foret. Factis 21 nuptiis supervenit Laelius: et adeo non dissimulavit improbare se factum, ut primo etiam cum Syphace et ceteris captivis detractam eam toro geniali mittere ad Scipionem conatus sit. victus deinde preci- 22 bus Masinissae orantis, ut arbitrium, utrius regum duorum fortunae accessio Sophonisba esset, ad Sci-

§. 20. *Nuptias in eum ipsum diem repente parare jubet*] Veteres lib. *parari*. SIG. Ita non tantum omnes omnino scripti, sed et edd. usque ad Basil. anni 1534. quae perperam, errore forsan operarum, *parare* vulgarunt. Ceterum *parari repente jubet* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. et Hav.

Ne quid relinqueret integri aut Laelio] Legitur in libro manuscripto *ne quid relinqueretur integrum aut Laelio*. RHEN. Nonnihil hic a Spirensi discessit Harl. nisi fallant excerpta, ex quibus video, in eo legi *ne quid relinqueret integrum*. Omnes reliqui stant pro vulgato. Et recte. *Quid integri*, ut *quid sinceri*, *incontaminati* 4, 2, 5. *quid veri* 8, 18, 2. *quid vani* 34, 6, 3. *quid momenti* 43, 12, 2. *quid periculi* 43, 18, 2. *quid reliqui* 45, 5, 9. et alia similia passim. V. ad 23, 37, 5.

§. 21. *Adeo non dissimulavit improbare factum*] Put. *improbaresefactum*. Supra *e* primum adscriptum est *u*, supra *s* vero *r*. Inde Reg. Men. Voss. *improbe a rege factum*. Pal. unus audentior, *improbe a re factum* dicere. Vides, ut paullatim eatur in pejus. Voluerat autem optimus simpliciter: *adeo non dissimulavit, improbare se factum*. J. FR. GRON. *improbe a rege factum* Flor. Lov. 1. 2. 3. 5. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Mox *toro* exsulat a Flor. Voss. Lov. 1. 3. 5. Harl. et Gaertn. *detractam geniali toro* Hav. *detractam eam geniali toro* Lov. 2. 5.

§. 22. *Orantis, ut arbitrium, utrius regum duorum fortunae accessio Sophonisba esset*] Non omittendum, quia in libro vetusto legitur, *ad arbitrium*, non *ut arbitrium*, eam sententiam sic quoque legi posse. *Victus deinde precibus Masanissae orantis, id arbitrium, utrius regum duorum fortunae accessio Sophonisba esset, ad Scipionem rejiceret*. Ubi non citra elegantiam subauditur *ut*. RHEN. Pal. 1. *ut arbitrium* (superscriptum *utrius*) *regum duorum fortuna* (correctum deinde *fortunae*) *accessio esset*, *Sophonisbam ad Scipionem rejiceret*. tert. *orantis ad arbitrium, utrius regum duorum fort. acc. Soph. esset*. GEBH. Unus meorum Harl. ut solet, Spirensi Rhenani adsensus, *ad arbitrium* legit: reliqui stant a vulgato, quod etiam alteri praeferri aequum est.

Misso Syphace et ceteris captivis] Omnes Gall. excisa voce *caeteris*, quam adsutam esse monuimus olim ad 3, 25, 4. J. FR.

pionem rejiceret; misso Syphace et captivis, ce ras urbes Numidiae, quae praesidiis regiis teneb tur, adjuvante Masinissa, recipit.

1 XIII. Syphacem in castra adduci, quum e nunciatum, omnis velut ad spectaculum triump
2 multitudo effusa est. Praecedebat ipse vinctus; s quebatur grex nobilium Numidarum. Tum, qua tum quisque plurimum posset, magnitudini Syph cis, famae gentis, victoriam suam augendo, add
3 bat: *illum esse regem, cujus tantum majestati d potentissimi in terris tribuerint populi, Romanus Ka*
4 *thaginiensisque, ut Scipio imperator suus ad ami tiam ejus petendam, relicta provincia Hispania ex cituque, duabus quinqueremibus in Africam navig*
5 *verit: Hasdrubal, Poenorum imperator, non ip modo ad eum in regnum venerit, sed etiam filiam nuptum dederit. Habuisse eum uno tempore in po*

GRON. Solus ex nostris Ber. *Syphace et ceteris captivis.* Reliqui omnes cum Hearnii Oxonn. τὸ *ceteris* recte repellunt. V. ad 3, 25, 4. Vox *ceteris* adrepta est ex §. praec. ubi est jam *cum Syphace et ceteris captivis.*

Adjuvante Masinissa recepit] In libro manuscripto legitur *Masanissa recipit.* RHEN. Ita et Flor. Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii D. et antiquiores typis descripti. Pro quo quum Mediol. anno 1480. *recepit* editum esset, Rhenanus *recipit* restituit; idque omnes deinde servarunt usque ad Francof. qui anno 1578. alterum *recepit* revocarunt.

§. 2. *Tum, quantum quisque plurimum poterat*] In libro manuscripto legitur *quantum qui que plurimum posset.* RHE *plurimum poterat* Flor. V Lov. quinque, Ber. Gaertn. Hav. Solus Harl. proxime Rh nani lectionem *plurimum pos* Paullo ante §. praec. *ad cast adduxi,* pro *in castra,* Voss. Lov. 1.

Magnitudini Syphacis, f mae gentis etc. addebat] In l bro manuscripto legitur *fama que gentis.* RHENAN. Lectione Rhenani omnes post cum rec perunt usque ad Jac. Gronov um, qui recte τὸ *que* iterum a jecit. Id enim cum Hearnii L. et N. postulant omnes mei, pra ter Lov. 3. et Harl.

§. 4. *Duabus quinqueremib in Africam navigaverit*] Ita

testate duos imperatores, Poenum Romanumque.
Sicut ab Diis inmortalibus pars utraque hostiis ma- 6
ctandis pacem petisset, ita ab eo utrimque pariter
amicitiam petitam. Jam tantas habuisse opes, ut 7
Masinissam regno pulsum eo redegerit, ut vita ejus
fama mortis et latebris, ferarum modo in silvis rapto
viventis, tegeretur. His sermonibus circumstantium 8
celebratus rex in praetorium ad Scipionem est per-
ductus. Movit et Scipionem quum fortuna pristina
viri praesenti fortunae conlata, tum recordatio ho-
spitii dextraeque datae, et foederis publice ac pri-
vatim juncti. Eadem haec et Syphaci animum de- 9
derunt in adloquendo victore. nam quum Scipio,
quid sibi voluisset, quaereret, *qui non societatem so-*
lum abnuisset Romanam, sed ultro bellum intulisset;
tum ille, *peccasse quidem sese atque insanisse,* fate- 10
batur; *sed non tum demum, quum arma adversus*

Jr. Gronov. edidit. Edd. principes praeferunt *navigaret*, uno probante Berol. Aldus deinde substituit *navigarit*, quod superest in Flor. Lov. 4. 5. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Alii omnes faciunt cum Gronov.

§. 5. *Sed etiam filiam ei nuptum dederit*] *filiam ejus nuptui dederit* Lov. 5. *filiam ejus nuptam dederit* Lov. 3. et Harl. Male. V. ad 1, 49, 9. Mox *tempore uno* edidit Froben. anno 1535. sine dubio quia Rhenanus, praeeunte Spirensi, ita edi jusserat: certe ita in Harl. inveni. Priores inpressi *uno tempore*, quod recte Jac. Gronov. revocavit. Id enim in reliquis omnibus, quibus usus sum, superest.

§. 8. *Ad Scipionem est productus*] In libro manuscripto legitur *perductus est.* RHEN. Frobenius nihilominus ex mente Rhenani anno 1535. recte edidit *est perductus.* id enim, excepto Ber. omnes scripti probant. Solent autem haec verba commutari a librariis. V. ad 38, 50, 1.

§. 9. *Animum dederunt in adloquendo victorem*] Vetus lectio *in alloquendo victore.* RHEN. Pall. 1. 2. et vet. od. *victorem.* GEBH. *in adloquendo victorem* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Ber. Hafn. Gaertn. et Hav. V. ad 40, 49, 1.

§. 10. *Sed tum demum, quum arma adversus populum Romanum recepisset*] Vetus lectio *quum arma adversus populum Romanum cepisset*, non *rece-*

populum Romanum cepisset: exitum sui furoris fui
11 *se, non principium. Tunc se insanisse, tunc hosp*
tia privata et publica foedera omnia ex animo ejeci
se, quum Karthaginiensem matronam domum acc
12 *perit. Illis nuptialibus facibus regiam conflagras*

pisset. RHEN. Omnes Gall. et Voss. *sed non tum demum.* Ergo mutanda distinctio, et reponendum: *tum ille, peccasse quidem sese atque insanisse fatebatur; sed non tum demum, quum arma adversus populum Romanum cepisset: exitum eum sui furoris fuisse, non principium. tunc se insanisse, tum hospitia privata et publica foedera omnia ex animo ejecisse, cum Carthaginiensem.* Sic enim etiam, et melius, ut puto, Put. et Voss. J. FR. GRON. *sed non tum demum* omnes mei, nisi quod *sed tum,* vel *tunc, demum* praeferant Lov. 2. 3. et Harl. *sed non tunc demum* Lov. 4. *sed eum demum* Dan. Heinsius apud Elzevirios edidit, invitis omnibus scriptis. Deinde *cepisset*, quod Rhenano placuit, in nullo, nisi in Harl. obvium fuit. *accepisset* habet Lov. 5. *recepisset* alii omnes; quod pro simplici *cepisset* accipi potest. Eo enim sensu et Livius, et alii hoc verbo saepissime utuntur. V. ad 39, 23, 11. Ne igitur veterem lectionem restituam, id unum obstat, quod Gronov. *cepisset* in Put. invenisse videatur. Hinc *exitum sui furoris fuisse* plerique. *exitum sui furoris eum fuisse* Harl. et Gaertn. In nullo meorum, ne in excerptis quidem Voss. *exitum eum sui furoris fuisse* inveni.

§. 11. *Tunc se insanisse, tum hospitia privata* etc. *ejecisse*] Ita Gronov. ad verba praecedentia scribendum conjecit, et multi meorum ejus lectionem firmant. Antea edebatur *cum hospitia* etc. *ejecisset*, quomodo est in Lov. 3. Harl. Ber. et Gaertn. Verum *tunc, tum.* Crevierio displicuit, qui ex Victor. cod. *tum hospitia* etc. *ejecisse* recepit. Id tamen mihi in nullis codd. meis obvium fuit. Sed *tunc se insanisse, tunc se* legunt Lov. 1. 2. et Voss.

§. 12. *Omnibus delinimentis animum suum avertisse*] *delenimentis* Flor. a m. 1. et Hav. Neque aliter Sigonius edidit. V. ad 39, 11, 2.

Nec quievisse, donec ipsa manibus suis nefaria sibi arma adversus hospitem atque amicum induerit] Pal. 1. *nec conquiescere, donec ipsa m. s. n. s. a. a. h. atque amicum induceret.* Quod non probo. sec. *nec conquievisse. donec ipsa manibus suis nefaria adversus hospitem atque amicum arma induerit.* tert. *animum suum alienasse atque avertisse, donec ipsa manibus suis* etc. *induerit* Caeterum hoc ex more prisco indutum armis a conjuge exiturum ad proelium. Ovidius 13 Her. 139.

Ipsa suis manibus forti nova nupta marito
Imponet galeam, barbaraque arma dabit.

Ibidem vers. 147. denotes eadem ab marita exuta reverso.

Exuet et reduci galeam, clipeumque resolvet.

GEBH. Put. Reg. Men. optime

suam: illam furiam pestemque omnibus delinimentis animum suum avertisse atque alienasse: nec conquiesse, donec ipsa manibus suis nefaria sibi arma adversus hospitem atque amicum induerit. Perdito 13 *tamen atque adflicto sibi hoc in miseriis solatii esse,*

Pal. *nec conquiescere donec.* Pet. *conquiesse donec.* Hoc voluit Livius, et significant illi. Cicero 1. Fam 1. *Nisi perfecta re de me non conquiesti.* Vise ad 26, 22, 8. Optimi etiam *nefaria sibi arma* etc. *induceret.* J. FR. GRON. Vulgatum *nec quievisse* perstat in Lov. 3. et Ber. *nec quiescere* legunt Lov. 1. 2. Voss. et Hearnii N. *nec conquiescere* Flor. Cant. Lov. 4. Hav. et Hearnii L. 1. *nec conquievisse* Gaertn. Optimi codd. stant pro composito *conquiescere.* Id igitur, quod minus frequens est, quam *quiesscere*, et hinc potius a librariis in simplex mutatum est, quam contra, recepi, praesertim quum Livius eo delectatus videatur, certe saepius eo usus est. Supra 1, 47, 6. *Juvenem instigat, nec conquiescere ipsa potest.* ubi vide. 24, 47, 1. *Jam et imbre conquiescente, et luce propinqua.* 38, 22, 4. *Respirare et conquiescere paulisper militem jubet.* 42, 42, 6. *Nec conquiescere socios vestros posse, quoad regia Pergami sit.* Illud autem compositum contracte Livium *conquiesse*, non *conquiescere*, vel *conquievisse*, extulisse, Gronovio credo, quia partim id sensus requirit, partim Livius ita solet. V. ad 37, 11, 5. Praeterea *nefaria sibi arma* etc. *induceret* Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 2. et Gaertn. Quod tamen librariorum errori, quam Livio, tribuere malo. Infra c. 31, 4. *Sagunti excidium nobis pia ac justa induerunt arma.* 31, 41, 12. *Ut sine gladiis plerique equitum exirent, loricas plerique non induerent.* Ubi male etiam Pal. Gebh. *inducerent.* 36, 11, 3. *Nec quisquam eorum aut arma induit, aut stationem, aut vigilias servavit.* Et hic plures codd. legunt *induxit.* Ovid. 8. Her. 49.

— — — *arma invidiosa tulisti.*
Sed tu quid faceres? induit illa pater.

Ubi v. Nic. Heinsium. Solent autem haec verba commutari. V. Pier. ad Virg. 2. Aen. 275. Gruter. ad Cic. 2. de Divin. 17. Nic. Heins. ad Claud. 1. in Eutrop. 301. 3. de laud. Stil. 65. ad Ovid. 7. Met. 161. Cel. Burm. ad Quinct. 5. Inst. Orat. 7. p. 379. et ad Suet. Aug. 92. V. etiam supra ad 26, 11, 9. Ita forte emendandus Lactant. 3. Divin. Inst. 1. *Ita dum succurrere humanis erroribus cupiunt, ipsi se in plagas et errores maximos induerunt.* quod et aliis placuisse video, pro *induxerunt.* Similiter apud Columm. 8, 11. memorantur paxillorum partes summae, lingulas edolatas habentes, *quae transversis foratis perticis inducantur.* ubi in Sangerm. cod. legitur *induantur.* An tamen codicum Livii in hanc lectionem consensus indicat, *indueret*, pro *induerit*, legendum esse? Certe id superest in Lov. 5. et Hav.

§. 13. *Sibi hoc in miseriis solatii esse*] In scripto volumine est, *sibi in miseriis solatii esse.* Poterat etiam legi *sibi in miseriis solatio esse*, aut *solatium*,

quod in omnium hominum inimicissimi sibi domum ac penates eamdem pestem ac furiam transisse vi
14 *deat. neque prudentiorem, neque constantiorem Masinissam, quam Syphacem, esse, etiam juventa in cautiorem. certe stultius illum atque intemperantius eam, quam se, duxisse.*

1 XIV. Haec non hostili modo odio, sed amori

RHEN. Unius cod. ejusque errantis, auctoritate Rhenanus sanum locum tentare non debuerat. *hoc solatii* genus loquendi est Livio familiare. *hoc intervalli* 3, 25, 4. *hoc servitutis* 5, 2, 8. *hoc consilii* 5, 39, 6. *hoc portenti* 6, 40, 11. *hoc juris* 9, 11, 9. et passim.

§. 14. *Neque prudentiorem, neque constantiorem Masinissam, quam Syphacem, esse, etiam ab juventa incautiorem*] Codex manuscriptus tantum habet, *neque constantiorem Masanissam, quam Syphacem, esse, jam ab juventa incautiorem.* Posset legi, *neque constantiorem Masanissam, quam Syphacem, etiam ab juventa incautiorem.* Sequitur in exemplari Spirensi: *certe stultius eam, quam se, duxisse.* Proinde miror, quis istas tres dictiones *illum atque intemperantius* admiscuerit. RHEN. Quos legi libros veteres, et quos se legisse Gelenius [Rhenanus] profitetur, his vocibus carent: *neque prudentiorem. illum atque intemperantius,* sine quibus sententia optime stat. SIG. Sic [*neque prudentiorem*] Put. sic omnes Gall. duoque Pall. et Voss. ac praeterea *etiam juventa incautiorem. certe stultius illum atque intemperantius eam, quam se, duxisse.* J. FR. GRON. Cum Spirensi Rhenani in omnibus stat Harl. Duo priora vocabula non agnoscit etiam Hearnii L. 1 In reliquis meis et Hearnii N. ac D. supersunt. Deinde *etiam jam ab juventa* Lov. 4. *etiam ab juventa* Ber. et Gaertn. *et juventa* Voss. et Lov. 2. Ceteri mei, et Hearnii N. *etiam juventa.* Denique tres voces *illum atque intemperantius* in aliis meis, et Hearnii Oxonn. constanter supersunt, nisi quod prima *illum* exsulet a Lov. 4. deinde *atque imprudentius* legat Gaertn. Insuper *quam se, eam duxisse* est in Lov. 5.

§. 1. *Hanc non hostili modo odio, sed amoris etiam stimulis, armatam apud aemulum cernere se quum dixisset*] Hunc locum nullus crederet infeliciter interpolatum esse, et plane corruptum, nisi qui vetustum exemplar inspexerit, in quo sic legitur. *Haec non hostili modo odio, sed a novis etiam stimulis, amatam apud aemulum cernens quum dixisset.* RHEN. Vet. lib. *amoris etiam stimulis.* egregie. opposuit enim hostili odio amoris stimulos, quam ζηλοτυπίαν Graeci vocant. Itaque sic vertit hunc locum Appianus [in Punic. p. 15.] Ταῦτα ὁ μὲν ἔλεγεν, εἴτε ἀληθεύων, εἴτε ζηλοτυπούμενος, καὶ Μασσανίσσην ἐς τὰ μέγιστα βλάπτων. SIG. Pal. 3. *Hanc non hostili modo odio sed a nobis etiam stimulat a*

etiam ſtimulis, amatam apud aemulum cernens, quum dixiſſet; non mediocri cura Scipionis animum pepulit. et fidem criminibus raptae prope inter ar- 2 ma nuptiae, neque consulto, neque exspectato Laelio, faciebant; tamque praeceps feſtinatio, ut, quo die captam hoſtem vidiſſet, eodem matrimonio junctam acciperet, et ad penates hoſtis sui nuptiale

mat amaverit aemulum cernens. Prodigiose corrupte. GEBHARD. Quemadmodum nunc editur, praeferunt cum ed. Rom. anni 1472. omnes scripti, nisi quod *a novis etiam stimulis* sit in Harl. *Hanc non hostili odio, sed amoris etiam stimulis armatam* mox ſubſtituerunt proximae edd. Mediol. anni 1480. Parm. utraque Tarvis. et aliae. Poſtea etiam Ascens. anno 1513. edidit *cernere se cum dixisset.* Mox *perpulit* Lov. 5. et Hav. *perculit* Brancal. Latinii, quomodo Doujatius scribendum conjecit. Si quid mutandum, legerem *non mediocris cura Scipionis animum pepulit.* V. Gronov. ad 3, 30, 5.

§. 2. *Factae prope inter arma nuptiae*] Put. Voſſ. Reg. Men. Pal. *raptae.* Praeclare. nam *raptum* eleganter dicitur quidvis raptim factum. quod alibi nonnullis veterum vindicatis locis oſtendimus. J. FR. GRON. *raptae* etiam Flor. Cant. Lov. 1. 2. 4. Hav. et Hearnii N. Cujus verbi vim huic loco propriam inluſtrarunt Gronov. ad Livii 6, 23, 5. ubi etiam quaedam notavi. N. Heins. ad Nason. 19. Her. 74. et idem, ac Cel. Burm. ad Valer. Flacc. 2, 252. V. etiam, quae contuli ad Silii 9, 33. Mox vocem *prope* non agnoscit Voſſ.

Quo die captam reginam vidisset] Pall. duo *captum hostem.* Mox Pall. 2. *matrimonio conjunctam acceperit.* GEBH. Put. omnesque Gall. et duo Pall. *quo die captum hostem vidisset.* Cui obscurum poteſt eſſe, vulgatam ex interpretatione natam, et scripsiſſe Livium, *quo die captam hostem vidisset?* Prisciani regula eſt 5. [p. 651.] *In is finita nomina, si ad homines proprie solos pertinent, communia sunt, et non faciunt ex se neutra: ut hic et haec civis, hic et haec hostis. Statius in secundo Thebaïdos:*

Turbidus incertusque oculis vigilantibus hostem
Occupat amplexu.

Cum de uxore Helymi Gorge loquitur. Ubi corrige *in quinto Thebaïdos.* J. FR. GRON. Ovidius 2. Art. Am. 461.

Quum bene saevierit, quum certa videbitur hostis.

Curtius 4, 2. *Et ille tamen uxorem, tu hostem luges.* DUK. *captum hostem* Flor. Voſſ. Lov. 3. 5. et Hav. pro quo recte *captam hostem* Gronov. Si autem fidere licet excerptis Cant. et Lov. 2. non aliter illi exhibuerunt, siquidem nihil ex his variantis scripturae notatur. Ovid. 6. Her. 83.

— — nocuit mihi barbara pellex
Non exspectata vulnus ab hoste tuli.

3 sacrum conficeret. eo foediora haec videbantur Scipioni, quod ipsum in Hispania juvenem nullius forma pepulerat captivae. Haec secum volutanti Laelius ac Masinissa supervenerunt; quos quum pariter ambo et benigno vultu excepisset, et egregiis laudibus
4 frequenti praetorio celebrasset; abductum in secretum Masinissam sic adloquitur; *Aliqua te existimo,*

ubi v. Celeberr. Burmann. *matrimonio conjunctam* etiam Lov. 4. Harl. Rec. et Gaertn.

Et apud penates hostis sui] Pall. tres *et ad penates.* GEBH. Scripti *ad penates.* J. FR. GRON. Liv. 28, 18, 2. *Quia sors eos sub uno tecto esse, atque ad eosdem penates voluit.* DUK. *ad penates* et Hearnii Oxonn. et mei, uno excepto Ber. qui vulgatum retinet. *ad penates* scribendum esse, monuit etiam Gronov. 4. Obs. 6. p. 87. Plura v. ad 7, 7, 4.

§. 3. *Etiam eo foediora haec videbantur*] Scripsimus *et eo.* sic enim in scripto codice legitur. RHEN. Dele auctoribus manu exaratis copulativam [*et*,] et hinc incipe novam periodum: *eo foediora.* J. FR. GRON. *etiam eo foediora* Ber. *et eo foediora* Harl. et Gaertn. Verum neque *etiam*, neque *et* vel in reliquis meis, vel in omnibus Hearnii Oxonn. adparet.

Nullius forma pepulerat captivae] Pal. sec. *nullius pepulerat captivae amor.* GEBH. V. Gronov. ad 3, 30, 5 et ad Cic. 4. ad fam. 13. DUKER.

Haec secum volventi] Antiqua lectio *Haec secum volutanti.* RHEN. Ita et Harl. ac proxime accedens Flor. *voluntati*, una tantum litera transposita. Verbum Livio non insolens esse, certum est. 40, 8, 5. *Multa secum animo volutans inambulavit.* Interim tamen *volventi* Flor. a m. 1. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. quod et ipsum Livio non indignum est. 26, 7, 3. *Multa secum volventi subiit animum.* Locutiones *volutare* et *volvere animo*, vel *in animo*, pluribus ex Livio exemplis supra inlustravi ad 2, 49, 5. Vellem, viri docti lectionem Puteanei nos docuissent. Quum enim utraque lectio in Livio admitti possit, eam potiorem haberi aequum judicassem, quae integerrimi illius cod. fide nitetur. Interim *volutanti* nunc non mutavi.

Pariter ambos benigno vultu excepisset, et egregiis laudibus] Inseruimus *et* particulam, *et benigno vultu excepisset, et egregiis laud. f. p. celebrasset.* Sic enim Livius loqui solet. RHEN. Put. *ambo.* J. FR. GRON. Ita et Flor. Harl. et Gaertn. V. Gronov. ad 35, 21, 5. Male autem et contra fidem datam Clericus *ambo* a Gronov. receptum ejecit; ejusque loco, non monito lectore, revocavit *ambos.* Voculam *et*, a Rhenano additam, expellunt quidem Voss. Lov. 2. 3. 5. Ber. Gaertn. et Hav. sed eamdem recte probant reliqui. De more Livii ita orationem formandi v. ad 2, 44, 3. Eum non intellexit, vel ad eum non adtendit Meibom. quum de Fabric. trirem. in tom.

Masinissa, intuentem in me bona, et principio in Hi-
spania ad jungendam mecum amicitiam venisse, et
postea in Africa te ipsum spesque omnes tuas in fi-
dem meam commisisse. Atqui nulla earum virtus est, 5
propter quas adpetendus tibi visus sim, qua ego aeque,
atque temperantia et continentia libidinum, gloriatus
fuerim. Hanc te quoque ad ceteras tuas eximias vir- 6

12. Thes. antiq. Rom. p. 652. nolentibus omnibus scriptis et editis, et nulla ratione prolata, legi jubet *pariter amico et benigno vultu.*

§. 4. *Adductum in secretum Masinissam*] Lege *abductum.* ut Voss. Men. et priscae editiones. J. FR. GRON. *adductum* principes edd. quas vidi, adstipulantibus Lov. 2. Ber. et Hav. Aldus deinde *abductum* emendavit, quod superest in reliquis meis, et Hearnii N. ac D. Eamdem lectionem Aldum secuti editores servarunt usque ad Gruter. qui in ultima ed. perperam *adductum* revocavit, unde *abductum* iterum vindicavit Gronov. et hic, et infra ad 39, 49, 12. Supra 27, 17, 16. *Eo die in hospitium abducti.* c. 46, 5. *Ab sui quisque ordinis hominibus in tentoria abducti.* V. ad 27, 29, 1. et 39, 12, 3.

In Hispania ad jungendam mecum amicitiam venisse] Ita primus edidit J. Fr. Gronovius, quum male praeferrent priores *in Hispaniam*, licet consentientibus Lov. 5. Ber. et Hav. Sed recte reliqui, et praesertim Put. ut Sallierius testatus est, *in Hispania.* Non enim Masinissa in Hispaniam venit, ut amicitiam cum Scipione jungeret; verum, quum in Hispania foret, ibique Karthaginiensibus militaret, eam cum ipso firmavit. V. etiam Cl. Crevierium.

§. 5. *Propter quam adpetendus tibi visus sim*] Scribe *quas*: nam praecessit genitivus *virtutum*, et sequitur *temperantia et continentia libidinum.* Mox legendum est *qua ego*, non *in qua.* RHEN. *propter quam* Lov. 3. Gaertn. et Brancat. Latinii. *propter quae* Ber. a m. 1. *quā* a m. 2. Reliqui *propter quas.* Flor. *qua propter quas sibi appetendus visus in qua ego aeque ac temperantia*! Sed *sim appetendus visus, in qua ego aeque ac temperantia* Voss. et Lov. 1. *sim appetendus visus, qua ego aeque atque temperantia* Lov. 2. et 5. *tibi appetendus visus in qua ego aeque temperantia* Lov. 4. *appetendus visus sim, qua ego aeque ac temperantia* Hav. *tibi appetendus visus sim, qua ego aeque ac temperantia* Gaertn. Omnino recte *qua ego* Rhenanus. In Flor. autem optimo *sim*, prima litera a vocis praecedentis ultima intercepta, degenerarat in *in.* Liv. 23, 42, 7. *Non ego secundis rebus nostris gloriabor.*

§. 6. *Nam non est (mihi crede) tantum ab hostibus armatis aetati nostrae periculum*] Scripsimus *periculi.* RHEN. Put. et Regius, conjunctione incipiente hanc periodum omissa, *non est,*

tutes, Masinissa, adjecisse velim. non est, non (mihi crede) tantum ab hostibus armatis aetati nostrae periculum, quantum ab circumfusis undique voluptati-
7 *bus. qui eas sua temperantia frenavit ac domuit, multo majus decus majoremque victoriam sibi pepe-*
8 *rit, quam nos Syphace victo habemus. Quae, me absente, strenue ac fortiter fecisti, libenter et commemoravi, et memini. cetera te ipsum reputare tecum, quam, me dicente, erubescere malo. Syphax*

non, mihi crede, tantum ab hostibus armatis aetati (Put. Reg. Men. *aetatis*) *nostrae periculum.* Hoc postremum tenent omnes. Sed illud primum multo efficacius vulgato. Varro 3. de Re rust. 5. *Non tibi decoquet, non, ornithon.* Cicero Act. 1. in Verr. [7.] *Quid, judices? non crimina, non testes, non existimationem populi Romani sequentur? non. omnia in unius potestate ac moderatione vertentur.* Terent. Phorm. 2, 1. *Non, non sic futurum est. non potest.* Seneca 3. de Benef. 23. *Non est, mihi crede, non, dico, servilis animi, egregium factum fama sceleris emisse.* Ita MSS. codices, quam vim adseverandi non ceperunt viri docti. Idem 7. de Benef. 25. *Non est ista admonitio, non; convicium est.* A. Gellius 14, 3. *Sed enim de viris optimis et gravissimis si credendum hoc aut suspicandum fuit, caussam equidem esse non arbitror, non. obtrectationis neque invidiae, neque de gloria majore parienda certationis.* Sic quoque MSS. Vulgo unam negativam aboleverunt. J. FR. GRON. *non est, non. mihi crede, tantum ab hostibus armatis aetatis nostrae periculum* praefert Flor. et, nisi fallant excerpta, etiam Cant. omissa particula initiali *nam;* quam ab Oxonn. suis similiter exsulare, etiam Hearnius testatur. Cic. pro Sulla 27. *Non cadit, non, inquam, cadit in hos mores* etc. De simili repetitione v. ad 9, 9, 1. *aetatis nostrae* etiam Voss. Lov. 1. Gaertn. Hav. et edd. antt. *aetati* Ascens. anno 1510. substituit. *periculi,* quod Rhenanus ex suo volebat, in nullo alio, quam in Harl. inveni.

§. 7. *Qui eas sua temperantia frenavit ac domuit, multo majus decus majoremque victoriam sibi peperit, quam nos*] Exemplar manuscriptum sic habet: *qui se temperantia sua frenavit ac domuit, ut multo majus decus majoremque victoriam sibi ceperit, quam nos Syph. v. hab.* Suspicor hoc potius modo fuisse restituendam sententiam istam: *qui se temperantia sua frenavit ac domuit, nae multo majus decus majoremque victoriam sibi ceperit, quam nos Syphace victo habemus.* Ut sit *nae* Graecum, pro *certe,* quod facile potuit in *ut* verti ab eo, qui fortassis putabat, negativam esse particulam, quae plane sensum turbabat. De *se* particula non dubito. De verbo *ceperit* habes testimonium codicis Spirensis. RHEN. Quam vocem Gelenius

populi Romani auspiciis victus captusque est. Itaque 9
ipse, conjux, regnum, ager, oppida, homines, qui incolunt, quidquid denique Syphacis fuit, praeda populi Romani est: et regem conjugemque ejus, etiam- 10
si non civis Karthaginiensis esset, etiamsi non patrem ejus imperatorem hostium videremus, Romam oporteret mitti, ac senatus populique Romani de ea judicium atque arbitrium esse; quae regem nobis socium alienasse, atque in arma egisse praecipitem di-

[Rhenanus] in *nae*, ego in *is* verti posse arbitror, quasi ex *is*, *it*, postremo *ut* factum sit incuria. SIG. Vulgata lectio se defendit auctoritate Pall. duorum, et vet. ed. Interim tert. *et multo majus decus majoremque victoriam sibi ceperit.* GEBH. Rhenanus invenit in suo *ut multo*, et inde finxit *nae multo*: Sigonius *is multo.* Hoc ne quem turbet, testor, neque in Put. neque in ullo eorum, quos oculis usurpavi, me istud *ut* notasse. J. FR. GRON. Codici Spirensi Rhenani adsentitur iterum Harl. nisi quod in principio legat *qui ea temperantia sua frenavit.* Tum *domuit, ut multo majus* Hearnii D. *domuit, is multo majus* ejusdem N. *domuit, multo magis* ejusdem adhuc L. 1. Omnes mei, uno, quem dixi, excepto, lectionem, quae ante Rhenanum exstitit, tuentur, praeterquam quod legant *qui eas temperantia sua.* Hinc illud *nae*, quod ex Rhenani conjectura in contextu supererat, inde ejeci. Idem etiam Crevierius ex suorum codd. fide fecit.

§. 9. *Regnum, agri, oppida*] Legendum *ager*, non *agri*. Significat *ager* totum territorium. Sic possumus dicere, hoc anno maligne frumenta provenisse in agro Gallico, in Alsatico vina. Is fuit, quo haec scribebam, MDXXIX. Et tamen dicimus *ager Argentoratensis, ager Sletstadiensis.* Hoc non intellexit, qui sic scripsit *agri*, propterea quod sequatur *oppida*. RHEN. Recte Rhenanus. *agri* enim soli ex meis Lov. 3. et Ber. Eadem vox exsulat ab Hav. ut praecedens *regnum* a Gaertn. Reliqui *ager*, nisi quod errore scribae *aggere* sit in Flor.

§. 10. *Atque in arma coëgisse praecipitem dicatur*] Multo Latinius Put. et omnes Gall. *atque in arma egisse praecipitem.* Antonius apud Cic. Philipp. 13, [17.] *Eos qui me praecipitem egerint.* Virgilius 5. Aeneid. [456.]

Praecipitemque Daren ardens agit aequore toto.

Lucanus 2, [254.]

— — nullum furor egit in arma:
Castra petunt magna victi mercede.

J. FR. GRON. *egisse* etiam Flor. Supra 7, 24, 5. *Supina valle praecipites egistis.* 42, 30, 4. *Quos aes alienum praecipites ad novanda omnia agebat.* 44, 35, 5. *Quum alii praecipites sine re-*

11 *catur. Vince animum. cave deformes multa bona un*
vitio, et tot meritorum gratiam majore culpa, quam
caussa culpae est, conrumpas.

1 XV. Masinissae haec audienti non rubor solu
subfusus, sed lacrimae etiam obortae: et, quum se
quidem in potestate futurum imperatoris dixisset,
orassetque eum, *ut, quantum res sineret, fidei sua*
2 *temere obstrictae consuleret; promisisse enim, ses*
in nullius potestatem eam traditurum, ex praetori
3 in tabernaculum suum confusus concessit. Ibi, ar-
bitris remotis, quum crebro suspiritu et gemitu
quod facile ab circumstantibus tabernaculum exau-
4 diri posset, aliquantum temporis consumsisset; in

sponso agendos castris [censerent.] Lucret. 3, 37.

Et metus ille foras praeceps Acheruntis agendus.

Sallust. Catil. 31. *Ab inimicis praeceps agor, incendium meum ruina restinguam.* Cic. 1. in Verr. 2. *Agunt eum praecipitem poenae civium Romanorum.*

§. 11. *Vince animum*] Ovid. 3. Her. 85.

Vince animos iramque tuam, qui cetera vincis.

Mox *cave ne deformes* Lov. quinque, Gaertn. Hearnii N. et edd. antt. Illud *ne* primus omisit Froben. anno 1535. Neque adparet in ceteris scriptis.

§. 2. *Ex praetorio in tabernaculum suum confusus concessit*] Quidam hic defectum esse putant, quod Scipio rogatus hic non abnuisse dicatur, et Masanissa tamen poculum mittit. Quidam putant, satis id significatum per verbum *confusus*. GLAREAN.

§. 3. *Quum crebro suspirio et gemitu*] Pal. 1. *cum crebro suspiritu*. Forte legendum *suspiratu*. GEBH. Sane optimus codex Patean. plane *suspiritu*. Et meliores quosvis sequaces habet: in quibus et Pal. unus. Plautus Mercatore [1, 2, 4.] *Simul enicuto suspiritus*. A quo et mutuatus id Appulejus. Nam Ciceronem ad Atticum [1, 18.] omitto, quia illic dubia lectio. Restituenda eidem Appulejo ea vox 8. Metam. [p. 207. ed. Elmenh.] *Haec ille longos trahens suspiritus, et nonnunquam illacrymans, graviter adfectis rusticis annunciabat.* Vulgo erat *longo spiritu*. V. Observ. in script. Eccles. [c. 10.] Videndum etiam, ne illa *et gemitu* insiticia sint, quia tam prope sequitur, *ingenti ad postremum edito gemitu*. J. FR. GRON. *suspiritu* etiam Flor. a m. 1. Hearnii L. 2. D. et apud Doujatium Reg. Plura de hac voce v. apud Colvium ad Appul. Metam. 1. p. 9. Clericus, promissi inmemor, lectionem Gronov.

genti ad postremum edito gemitu, fidum e servis
vocat, sub cujus custodia regio more ad incerta for-
tunae venenum erat, et mixtum in poculo ferre ad
Sophonisbam jubet, ac simul nunciare; *Masinissam* 5
libenter primam ei fidem praestaturum fuisse, quam
vir uxori debuerit. Quoniam arbitrium ejus, qui pos-
sint, adimant, secundam fidem praestare, ne viva in
potestatem Romanorum veniat. Memor patris impe- 6
ratoris, patriaeque, et duorum regum, quibus nupta
fuisset, sibi ipsa consuleret. Hunc nuncium ac simul
venenum ferens minister quum ad Sophonisbam ve-
nisset, *Accipio*, inquit, *nuptiale munus; neque in-* 7
gratum, si nihil majus vir uxori praestare potuit.

suspiritu, non monito lectore, mutavit in *suspirio*. Voces *et gemitu*, quas Gronov. ex conjectura inducebat, omisit etiam Hav. Uni tamen cod. credere, temerarium puto. Neque ideo suspectae esse debent, quod mox *ingenti gemitu* sequatur. V. ad 1, 3, 9. *et gemitu suo* legit Lov. 1.

Quo facile ab circumstantibus tabernaculum exaudiri posset] Scribendum est *quod facile*. Non enim in hoc gemebat suspirabatque Masanissa rex, ut audiretur; sed tanta erant suspiria, ut facile exaudiri possent. Vide, quam contrarium sensum invehat unius literae abjectio. RHEN. Pall. 1. *quo facile circumstantibus tabernaculum exaudiri posset*. GEBH. *quo facile* etiam Lov. 1. 2. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. N. et edd. usque ad Ascens. anni 1513. *quod* oscitantem; cujus loco iterum Aldus perperam *quo* substituit.

§. 4. *Fido ex servis uno adcito, sub cujus custodia regio more*] Est nasuti correctoris, qui frustra hiare orationem putavit. Put. Reg. et alii meliores: *fidum e servis vocat, sub cujus*. Seneca de Brev. vitae 10. Fabianus, *non ex his cathedrariis philosophis, sed ex veris et antiquis.* Tacitus 14. Ann. [11.] *Percussorem Agerinum ex intimis Agrippinae libertis.* Suetonius Octav. [67.] *Proculum ex acceptissimis libertis mori coëgit.* Statim, utcumque silentibus libris, lege: *et mistum in poculo*, non *ei m.* J. FR. GRON. De hoc more v. Lipsium Manuduct. ad Philos. Stoïc. 3, 28. et Casaub. ad Strab. 3, 251. DUK. *fidum e servis vocat* etiam Flor. et Cant. reliquis tantum non omnibus vulgatum servantibus. V. etiam Gronov. infra ad c. 25, 11. Mox *ei* deest in Voss. Lov. 2. 4. et Hav. ejus loco *et* scribendum conjecit Gronov. quod soloecum crederet *ei jubet*. V. ad 27, 24, 3. Conjecturam Gronovii probant Flor. et, ut Crevierius monuit, Reg.

§. 7. *Nuptiale munus, neque*

Hoc tamen nuncia, melius me morituram fuisse, si
8 *non in funere meo nupsissem.* non locuta eſt fero-
cius, quam acceptum poculum, nullo trepidationis
9 signo dato, inpavide hausit. Quod ubi nunciatum
eſt Scipioni, ne quid aeger animi ferox juvenis gra-
vius consuleret, adcitum eum extemplo nunc sola-
10 tur; nunc, quod temeritatem temeritáte alia luerit,
tristioremque rem, quam neceſſe fuerit, fecerit, le-
11 niter caſtigat. Poſtero die, ut a praesenti motu
aver-

ingratum] Scripsimus *nec ingratum*. RHEN. Ita etiam Harl. et pauci alii. sed *neque ingratum* Flor. Cant. Voſſ. Lov. 2. 3. Ber. Gaertn. et Hav.

§. 8. *Nec locuta est ferocius*] Omnes Gall. et Voſſ. *non locuta*. J. FR. GRON. *nec locuta* servant Ber. et Gaertn. Ceteri mei, et omnes Hearnii *non locuta*.

§. 9. *Ne quid aeger animo ferox juvenis*] Vet. lib. *aeger animi*. Sic 1, [58, 9.] *Consolantur aegram animi*. SIG. Pal. 1. ac 2. *aeger animi*. GEBH. Iidem cum duobus Pall. ac Sigon. *aeger animi*. 1, [58, 9.] de Lucretia: *Consolantur aegram animi*. 2, [36, 4.] *Aegro animi eadem illa in somnis obversata species*. Sicubi MSS. annuerent, sollicitarem et 2, 3, 5. *Ita jam sua sponte aegris animis legati superveniunt*. Ne omnino adfirmem, retinet me eodem libro c. 42, 10. *Accessere ad aegras omnium mentes prodigia coelestia*. 25, [38, 3.] *Ut aliqua solatia invenire aegro animo possem*. J. FR. GRON. *aeger animi* ex omnibus Mſtis legendum eſſe, Gron. pr. ed. not. ad 6, 10. monuit. Neque ex meis alii dissentiunt, quam Harl. Ber. et Gaertn. De ea locutione v. N. Heins. ad Val. Flacc. 3, 737. ad Silii 15, 135. et quae notavi ad Silii 3, 72.

§. 10. *Quod temeritatem temeritate alia luerit*] Vetus et sincerior lectio *temeritatem alia luerit*. Subauditur *temeritate*. Eadem habet, *quam necesse fuerit*. RHEN. Pal. 3. *ne temeritatem aliam luerit*. Forte leg. *quod temeritatem alia luerit* Pall. mox omnes *quam necesse fuerit*. GEBH. *quod temeritatem aliam luerit* Lov. 2. *nuncq; temeritatem alia luerit* Harl. Sed vox omiſſa a praecedenti intercepta eſt. In aliis enim conſtanter supereſt. Recte vero *fuerit*, pro *fuit*. Nam id meorum omnium auctoritate firmatur. Mox *leviter castigat*, pro *leniter*, Lov. 2. 4. 5. Gaertn. et Hav. Sed v. ad 36, 31, 8.

§. 11. *In tribunal escendit*] Ita J. Fr. Gronov. emendavit ex Put. ad 2, 28, 6. Eam emendationem firmant Lov. 4. in quo eſt *extendit*, et Harl. qui legit *exscendit*. Quum itaque recte ita etiam edi juſſiſſet, perperam poſtea Clericus *ascendit* ei subſtituit, ne monito quidem lectore, quod se facturum promiserat, quoties a J. Fr. Gronovii lectione disceſſurus eſſet.

averteret animum ejus, in tribunal escendit, et concionem advocari jussit. Ibi Masinissam, primum regem adpellatum, eximiisque ornatum laudibus, aurea corona, aurea patera, sella curuli, et scipione eburneo, toga picta, et palmata tunica donat. Ad- 12
dit verbis honorem, *Neque magnificentius quidquam triumpho apud Romanos, neque triumphantibus ampliorem eo ornatu esse; quo unum omnium externorum dignum Masinissam populus Romanus ducat.*
Laelium deinde, et ipsum conlaudatum, aurea co- 13

Sella curuli eburnea, et scipione eburneo] In archetypo Spirensi non est *eburnea*. RHEN. Vet. aliquot libri *sella curuli eburnea, et scipione eburneo*, ut, quemadmodum dixit *aurea corona*, *aurea patera*, sic bis dicat *eburnea*. Sic etiam Appianus, quem credo multa a Livio sumpsisse, ut Livius a Polybio, (in Punic. p. 18.) στέφανόν τε ἀπὸ χρυσοῦ, καὶ σφραγῖδα χρυσῆν ἐπιπηκτον καὶ ἐλεφάντινον δίφρον. SIG. Vet. ed. *sella curuli eburnea*, quod Sigonius imperite probat. Nam illud *eburnea* interpretamentum τοῦ *curuli* est, quod vel ex Pal. 1. apparet: *sella curuli*, *alii eburnea*. Deinde Polybius (immo Appianus) ἐλεφάντινον δίφρον vocat *curulem sellam*, quoniam aliter reddere nequitus est. GEBH. *sella curuli eburnea* Lov. 3. Ber. Gaertn. et Hearnii N. *sella curuli*, *alii eburnea* Voss. et Lov. 1. *sella curuli alia eburnea* Lov. 4. Reliqui τὸ *eburnea* omiserunt. Et recte. Livius enim numquam sellam illam duplici hoc epitheto adpellare solitus est, sed potius vel *sellam eburneam* tantum, vel *sellam curulem*. Et quidem prius obcurrit 5, 41, 2. *Ea vestiti medio aedium eburneis sellis sedere.* 27, 4, 8. *Dona tulere togam, et tunicam purpuream, sellam eburneam.* 41, 20, 1. *Sella eburnea posita jus dicebat.* Alterum saepissime: sed duo tantum loca laudabo, ubi, licet, ut hoc loco, *scipio eburneus* memoretur, tamen *sella* tantum *curulis* dicitur. 31, 11, 11. *Dona ampla data, quae ferrent regi, vasa aurea argenteaque, toga purpurea et palmata tunica cum eburneo scipione, et toga praetexta cum curuli sella.* 42, 14, 10. *Dona quam amplissima data cum sella curuli atque eburneo scipione.* Loco Appiani a Sigonio laudato addi potuisset hic Dionys. Halic. 3. Ant. p. 196. Καὶ σκῆπτρον ἐλεφάντινον ἔχων ἐπὶ θρόνου ἐκαθέζετο ἐλεφαντίνου. Ubi et sceptrum eburneum et sella eburnea memorantur. Verum ita Dion. loqui voluisse video; de Livio nondum mihi constat. Ceterum *scipione eburno*, pro *eburneo*, Flor. et Voss. a m. 1.

§. 12. *Neque triumphantibus ampliorem eo ornatu esse*] Legitur in archetypo Spirensi *neque triumphantis*, quae lectio mihi probatur. Subauditur autem in genitivo *triumphantis*

rona donat. et alii militares viri, prout a quoq[ue]
14 navata opera erat, donati. His honoribus mollit[us]
regis animus, erectusque in spem propinquam, sub[-]
lato Syphace, omnis Numidiae potiundae.

1 XVI. Scipio, C. Laelio cum Syphace aliisq[ue]
captivis Romam misso, cum quibus et Masiniss[ae]
legati profecti sunt, ipse ad Tuneta rursum castr[a]
refert, et, quae munimenta inchoaverat, permun[iit.]
2 Karthaginienses, non brevi solum, sed prope van[o]
gaudio, ab satis prospera in praesens obpugnation[e]
classis perfusi, post famam capti Syphacis, in qu[o]

accusativus *ornatum*. Haec puerilia, fateor, admonere cogimur, quod appareat, quosdam in errorem inde deductos. RHENAN. Praeter Harlej. et Rec. qui stant cum Rhenano, omnes mei *triumphantibus* tuentur. Puto igitur, paucos numero librarios *triumphantis* praeferentes in eum errorem lapsos, quem supra notavimus ad 21, 60, 7. Praeterea *ampliorem eo ornatum esse* Flor. Lov. 3. et Ber.

§. 14. *His honoribus mollitus regis animus, erectusque in spem*] Meliores *His honoribus mollitur*. Forte *erectus in*. J. FR. GRON. Si *mollitur* legimus, etiam *erectus in spem* legendum videtur; quomodo praeferunt Voss. Lov. 1. 2. 3. et Hav. Vulgatum utroque loco servant Flor. Cant. Ber. et Harl. *mollitur* et *erectusque* Put. ut Cl. Sallierius docuit, Gaertn. et Hearnii L. 1. ac N. At in hac praesertim parte operis Liviani frequentissime obvenire, ut particula *que* perperam vel addita, vel omissa sit, monuit Cl. Jac. Gronov. diss. epist. ad Livii loca Geogr. ep. 2. p. 15.

§. 1. *Scipio, C. Laelio cum Syphace*] Scriptum est in archetypo Spirensi *Scipio Laelio*, [pro] *C. Laelio*. RHEN. Solus meor[um] consentit Harl. solus etiam Hea[r]nii D. Mox *rursus*, non *rursum* Voss. Lov. 3. 4. 5. Harl. et Hav.

Quae munimenta inchoaverat, permuniit] Put. Reg. Me[d.] *permunit*. J. FR. GRON. *permunivit* Lov. 5. et Hearnii L. 1. [ac] D. *permunit* Flor. Voss. et mu[l]ti meorum alii. V. ad 29, 7, [4.] *permunire* Harl. *expedivit* Gaertner. Mox §. seq. *ob satis prosperam in praesens obpugnationem classis* Voss. Sed v. ad 26, 1, 3. Deinde *quam in Hasdrubale atque in exercitu* Harlej. *quam Hasdrubale atque exercitu* Lovel. 2. Hinc *reposuerunt* Flor.

§. 3. *Nullo auctore belli ultra audito*] Vet. lib. *ultra audita*. SIG. Recte Sigonius, invitis quamvis Flor. Voss. Lov. 1. 5. Ber. et Gaertn. Solent hae voces in scriptis commutari. V. supra ad 3, 46, 1. 4, 2, 1. c. 28, 4. 5, 31, 5. 36, 42, 2. 37, 39, 6. et Doctiss. Arntzen. ad Plinii Paneg. 6. Mox *maximaque ad ipsum senatum*

plus prope, quam in Hasdrubale atque exercitu suo
spei reposuerant, perculsi, jam nullo auctore belli 3
ultra audito, oratores ad pacem petendam mittunt
triginta seniorum principes. id erat sanctius apud
illos consilium, maximaque ad ipsum senatum re-
gendum vis. Qui ubi in castra Romana et praeto- 4
rium pervenerunt, more adulantium (accepto, cre-
do, ritu ex ea regione, ex qua oriundi erant) pro-
cubuerunt. Conveniens oratio tam humili adulatio- 5
ni fuit, non culpam purgantium, sed transferen-
tium initium culpae in Hannibalem inpotentiaeque

regendum missi Flor. Cant. Voss. et Hav. *maximumque ad ipsum senatum regendum missi* Lov. 1. 2. 3. 4. *maximumque ad ipsum senatum regendum jus* Ber. a m. 1.

§. 4. *More adorantium* etc. *procubuerunt*] Vet. lib. *adulantium*. quod displicet. Nam Polybius principio l. 15. de his legatis ita aït: *Ὀυ μόνον τοῖς Θεοῖς σπείσαιντο, καὶ την γῆν προσκυνήσαιεν, καθάπερ ἐστιν ἔθος τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν ἀγεννῶς τοὺς πόδας καταφιλοῖεν τῷ συνεδρίῳ*. SIG. Supra 9, 18, 4. docui, ex Pal. tribus, nec non vet. ed. legendum *more adulantium*, et *conveniens oratio tam humili adulationi fuit*. Quod inscite Sigonio displicet. Quippe Polybius, cujus verbis nititur ipse, dixit: *καὶ πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν ἀγεννῶς τοὺς πόδας καταφιλοῖεν τῷ συνεδρίῳ*. GEBH. Quidquid est membranarum *more adulantium*, et *tam humili adulationi*: quod contra Sigonium pridem probavimus [ad 9, 18, 4.] J. FR. GRON. *adulantium* et *adulationi* non tantum omnes mei, et Hearnii Mssi, verum etiam non aliter edd. vett. usque ad Froben. qui anno 1531. *adorantium* et *adorationi* substituit. Paullo ante *in castra Romana et in praetorium* Flor. Lovel. quinque, Harl. Gaertn. et Hav. V. ad 6, 28, 6.

§. 5. *In Hannibalem inpotentiaeque ejus fautores*] Non mutarem: sed Put. *potentiaeque ejus*. Pal. unus, *in Hannibalem, in patrem, potentiaeque ejus fautores*. Voss. *impatientiaeque*. J. FR. GRON. *impatientiaeque* etiam Lov. et Hav. *potentiaeque* Flor. Harl. et Hearnii L. 1. quod vel ex glossemate natum est. V. ad 38, 48, 1. vel syllaba initialis vocis *inpotentiae* elisa est a litera finali *m* vocis praecedentis. V. ad 5, 27, 6. Ita etiam peccatum fuisse in hac eadem voce, infra videbimus ad 33, 46, 3. Hanc tamen scripturam probat Doujatius, vel, servata quidem vulgata, sed una voce in duas divisa, legebat *in Hannibalem in potentiaeque ejus fautores*. Neutrum placet. Humilitati enim, qua legati hi pacem petunt, magis convenire videtur, ut auctoritatem, quam Hannibal Kartha-

6 ejus fautores. Veniam civitati petebant, civium temeritate bis jam ante eversae, incolumi futurae ite-
7 rum hostium beneficio. *Imperium ex victis hostibus populum Romanum, non perniciem, petere. Paratis*
8 *obedienter servire, quae vellet, imperaret.* Scipio, *et venisse ea spe in Africam se,* ait, *et spem suam prospero belli eventu auctam, victoriam se, non pa-*
9 *cem, domum reportaturum esse. tamen, quum victoriam prope in manibus habeat, pacem non abnuere; ut omnes gentes sciant, populum Romanum et suscipere juste bella, et finire. Leges pacis se has*

gine obtinebat, vocent *inpotentiam*, quam *potentiam*. Haec enim legitima esse potest, illa semper vitio vertitur. Praeterea rarius obcurrit apud Livium similis compositionis exemplum *in potentiaeque ejus*, pro *inque potentiae ejus*. V. ad 36, 21, 3. Hinc nisi fide codd. non admitterem.

§. 6. *Bis jam ante eversae*] In his verbis, quae sine dubio de duobus bellis Carthaginiensium cum Romanis dicuntur, *eversa civitas* non est vastata, diruta, excisa; nam eo sensu Africanus posterior *illam* (verba sunt Ciceronis de Harusp. resp. 4.) *a multis imperatoribus obsessam, oppugnatam, labefactatam, paene captam aliquando, solus evertit;* sed eo, cujus potentia labefacta erat, et quae fractis viribus non multum ab interitu et eversione aberat, ut apud Virgilium 1. Georg. 500. *eversum saeculum*, pro republica ad interitum ruente. Sed quum eo tempore adhuc duraret bellum secundum, quid est, quod legati dicunt, *bis jam ante eversam civitatem*? nam horum verborum sententia est, jam duo alia bella ante hoc bellum gesta fuisse, quibus Carthago eversa fuerit. Mihi suspectum est *ante*, quod oriri potuit ex duabus postremis literis vocis praecedentis, et prima sequentis. Bis jam eversa erat, et prope exitium venerat Carthago. Post primum bellum primum incolumis fuerat beneficio Romanorum: post hoc, secundum scilicet, *iterum* eorum beneficio incolumem futuram sperant. Veniebat etiam in mentem *bis tantum non eversae*. Sed malo prius. DUK. Similiter Cl. Crevierius *bis jam ante eversae* exponit, quam cives sui jam bis, quantum in se esset, everterant, et *eversam* dici notat, quae perire meruerit, advocato loco Livii ex 28, 34, 8. *Illos quidem merito perisse ipsorum maleficio,* ait; *victuros suo et populi Romani beneficio.* Delet etiam vocem *ante*, favente cod. Put. in quo scriptum est *bis jam teversae*, et Regio, qui plane exhibet *bis jam eversae*, nisi quod tamen aliquid erasum videatur. Similes scripturas quidam meorum praeferunt. *bis jam anteversae* legunt Voss. et Lov. 2. *bisjamteversae*

dicere. Captivos, et perfugas, et fugitivos restituant: 10
exercitus ex Italia et Gallia deducant: Hispania abs-
tineant: insulis omnibus, quae inter Italiam et Afri-
cam sunt, decedant: naves longas, praeter viginti,
omnes tradant: tritici quingenta, hordei trecenta mil- 11
lia modiûm. Pecuniae summam quantam imperave- 12
rit, parum convenit. alibi quinque millia talentûm,
alibi quinque millia pondo argenti, alibi duplex sti-
pendium militibus imperatum invenio. *His condi-* 13
tionibus, inquit, *placeatne pax, triduum ad consul-*
tandum dabitur. Si placuerit, mecum inducias fa-

Flor. *bis jam eversae* Lov. 3. et Harl. quorum prioris tamen margini *ante* adscribitur. Mox §. seq. *imperaret*, *quae vellet*, trajectis vocibus, Flor. et Harl.

§. 10. *Insulis omnibus*, *quae inter Italiam et Africam sunt*] *exercitus insulis omnibus* Lov. 4. Tum *inter Italiam atque Africam* in Put. et duobus Pall. esse, Gronov. monuit prima ed. nota. Neque aliter legunt Flor. et Harl. *inter Italiam Africamque* Lov. 5. Paullo ante *et exercitus ex Italia et Gallia*, addita prima vocula, Florent. et Hav.

§. 11. *Naves longas*, *praeter viginti*, *omnes tradant.*] Puto legendum *praeter XXX.* [App. in Pun. p. 17.] Μηδὲ ναῦς ἔχειν μακρὰς πλείους τριάκοντα. Facilis est autem menda apud Livium ex *XXX* reddi *XX*, ut saepe alias. SIG. Tot etiam naves Scipionem Karthaginiensibus concessisse, tradit Eutrop. 3, 21. *Ne amplius quam XXX naves haberent.* Verum neque hujus, neque Appiani auctoritatem tanti facio, ut, invitis omnibus scriptis, etiam optimis, et inter hos quoque Put. quod Cl. Sallierius me monuit, vulgatum mutem: praesertim quum in reliquis pacis legibus non per omnia inter Appian. et Liv. conveniat, et diversos auctores secuti esse videantur. Mox *tritici quinquaginta*, pro *quingenta*, Hearnii D.

§. 13. *Placeatne pax*] Pal. 1. et vet. ed. *si placeat pax. si*, pro *an.* 39, 50, 7. *Accepto poculo nihil aliud locutum ferunt, quam quaesisse, si incolumis Lycortas equitesque evasissent.* GEBH. Voss. *si placeant pax.* Gud. *si placet pax.* Haud dubie igitur *si placeat pax.* Mutarunt, qui *τὸ si* non ceperunt pro *an.* J. FR. GRON. *si placeant pax* etiam Hearnii L. 1. *si placeat pax* Lov. quinque, Ber. et Hearnii N. cum editis ante Aldum. *Τὸ si* saepe pro *an* poni, supra vidimus ad 4, 20, 8. ubi etiam hanc lectionem probavi: nunc admodum dubito. Non tantum enim reliqui codd. et in primis optimi Flor. ac Cant. stant pro vulgato, quod etiam Crevierius de Put. et Reg. testatur, verum et-

14 *cite, Romam ad senatum mittite legatos.* Ita di-
missi Karthaginienses, nullas recusandas conditiones
pacis quum censuissent, (quippe qui moram tempo-
ris quaererent, dum Hannibal in Africam trajiceret)
15 legatos alios ad Scipionem, ut inducias facerent,
alios Romam ad pacem petendam mittunt, ducentes
paucos in speciem captivos, perfugasque, et fugi-
tivos, quo impetrabilior pax esset.
1 XVII. Multis ante diebus Laelius, cum Syphace
primoribusque Numidarum captivis, Romam venit;
quaeque in Africa gesta essent, omnia exposuit or-
dine Patribus, ingenti omnium et in praesens lae-
2 titia, et in futurum spe. Consulti inde Patres re-
gem in custodiam Albam mittendum censuerunt:
Laelium retinendum, donec legati Karthaginienses

iam *si placuerit* mox sequitur: qui locus, cur etiam hic mutaretur, caussa fuisse videtur. Cum eodem itaque Crevierio hic vulgatum praefero. Postea in fine cap. *ut inpetrabilior pax esset*, pro *quo inpetrabilior*, Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. et Hav. quae lectio ex interpretis glossemate nata videtur. *quo* enim hic ponitur pro *ut:* de qua ejus significatione v. ad 6, 24, 2.

§. 1. *Multis ante diebus*] Pal. pr. *Multis jam ante diebus.* Statim continet tert. *quaeque in Africa gesta essent, ordine exposuit Patribus, ingenti hominum et in praesens laetitia.* GEBHARD. *ordine exposuit Patribus, ingenti hominum et in praesens laetitia* Flor. et Harl. *hominum*, pro *omnium*, etiam Voss. Lov. 1. 3. 4. et Hav. V. ad 3, 54, 6.

§. 2. *Regem in custodiam Albam mittendum censuerunt*] Quod tamen postea mutavit. Idem Livius [c. 45, 4.] *Morte subtractus spectaculo magis hominum, quam triumphantis gloriae, Syphax est; Tibure haud ita multo ante mortuus, quo ab Alba traductus fuerat. Conspecta mors tamen ejus fuit, quia publico funere est elatus.* Porro de hac humanitate senatus erga Syphacem etiam Val. Max. scribit 5, 1. MODIUS.

Laelium retinendum, donec legati Carthagin.] Hoc loco Livius decretum aït, ut Laelius retineatur in adventum legatorum Carthaginiensium. Paulo post vero [c. 21, 11.] dimissum ait ante adventum eorundem. Quapropter vel decretum mutatum est, vel lapsus memoria, diversosve secutus authores Livius haec scripsit. GLAREAN.

§. 3. *P. Aemilius praetor* etc.

venirent. Supplicatio in quatriduum decreta est. P. 3
Aelius praetor, senatu misso, et concione inde advocata, cum C. Laelio in Rostra escendit. Ibi vero 4
audientes, fusos Karthaginiensium exercitus, devictum et captum ingentis nominis regem, Numidiam
omnem egregia victoria peragratam, tacitum conti- 5
nere gaudium non poterant, quin clamoribus, quibusque aliis multitudo solet, laetitiam inmodicam
significarent. Itaque praetor extemplo edixit, *Uti* 6
aeditui aedes sacras omnes tota urbe aperirent, circumeundi, salutandique Deos, agendique grates per totum diem populo potestas fieret. Postero die lega- 7
tos Masinissae in senatum introduxit. Gratulati primum senatui sunt, *quod P. Scipio prospere res in*
Africa gessisset: deinde gratias egerunt, *quod Ma-* 8

cum C. Laelio in rostra ascendit] Vet. lib. *P. Aelius praetor*, quo nomine supra etiam [29, 38. et 30, 1.] a Livio affectus est. SIG. *P. Lelius praetor* Lov. 2. et Hav. *P. Aelius praetor Romanus* Hearnii D. literis *pr.* quae *praetor* notant, male disjunctis in *p. r.* quibus ceteroquin indicatur *populus Romanus*. V. ad 31, 10, 5. Reliqui et mei et Hearnii MSti non tantum, sed etiam edd. antt. *P. Aelius praetor* praeferunt, pro quo demum Basil. anno 1554. *P. Aemilius* perperam dederunt. Hinc *cum L. Cecilio* perperam Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Gaertn. et Hav. Deinde *in rostra escendit* edidit J. Fr. Gronovius, et quidem auctoritate Put. et Men. quos supra laudat ad 2, 28, 6. Idem se in Pal. 1. invenisse, Gebhard. testatur ad 29, 11, 5. Idem etiam apud me superest in Flor. et paucis aliis. *conscendit* Lov. 4.

§. 6. *Salutandique Deos, agendique gratias per totum diem populo potestas fieret*] Mihi habuisse videntur Livii verba *per quatriduum*, non, ut nunc corrupte in ejus exemplaribus, *per totum diem*. Paulo enim ante Livius dicit, quod Africanae victoriae caussa supplicatio in quatriduum a senatu, non in unum diem, decreta fuerit: atque praetorem, senatu misso, mox cum C. Laelio in Rostra ascendisse atque edixisse. Deceptus est haud dubie scriba librarius quispiam notarum antiquarum imperitia, qui in codicibus obscure fortassis expressum *IIIIduum* perperam legit, et scripsit *totum diem*. PIGH. in Annal. ad ann. 1OL. p. 224. Optimi *grates*. J. FR. GRON. *grates* etiam omnes mei, et Hearnii codd. quod Livio frequens, sed passim a librariis in *gratias* corruptum esse, vidimus ad 23, 12, 7. Omnes autem nostri con-

sinissam non adpellasset modo regem, sed fecisset,
restituendo in paternum regnum: in quo post Sypha-
cem sublatum, si ita Patribus visum esset, sine mo-
9 *tu et certamine esset regnaturus.* Dein, quod con-
laudatum pro concione amplissimis decorasset donis;
quibus ne indignus esset, et dedisse operam Masi-
10 *nissam, et porro daturum esse. Petere, ut regium*
nomen ceteraque Scipionis beneficia et munera sena-
11 *tus decreto confirmaret: et, nisi molestum esset, il-*
lud quoque petere Masinissam, ut Numidas captivos,

stanter *per totum diem*: quare id cum Pighio mutare non audeo. Verum quidem est, senatum supplicationem in quatriduum decrevisse: sed praetor nondum eam edixerat. Interim igitur, dum tempus commodum veniret, ut populo satisfieret, edixit, ut eo etiam die aedes sacrae tota urbe paterent. Paullo ante *aedes sacrae tota urbe*, omissa media voce *omnes*, Flor. Lovel. 1. 2. 3. Ber. Gaertn. et Hav.

§. 9. *Dein, quod conlaudatum pro concione*] Olim *Deinde* edebatur: pro quo Jac. Gronov. *Dein* substituit, consentientibus e meis Flor. Voss. et Hav. V. ad 3, 3, 6. Hinc *collaudatum eum* Lov. 2. et Hav.

§. 12. *Regem adpellasset, et quidquid aliud fecisset, quod honori*] Omnes Gallici et Pal. optimus cum tribus Florent. et Barberino: *quod eum regem appellaverit: et, quidquid aliud fecerit, quod cordi foret Masinissae.* Cur mutarunt veterem scripturam? An, quia saepius de Diis usurpat Livius *cordi esse*, ideo de homine non potuit? Immo et alibi de hominibus usurpat, et praeter illum alii optimi scriptores. J. FR. GRON. Codd. Gronovii adsentiuntur Flor. Voss. Cant. Lov. 1. 2. 4. 5. et Hav. *appellaverit* et *fecerit* insuper Lov. 3. Ber. et Gaertn. cum edd. antt. usque ad Frob. qui anno 1535. substituit *appellasset* et *fecisset*, adstipulante uno meorum Harl. *Cordi esse* saepius quidem de Diis usurpatur, ut vidimus ad 6, 9, 3. Non raro tamen et Livius, et alii etiam de hominibus adhibuerunt. Supra 8, 7, 6. *Efficiemus, ne nimis acies vobis et conlata signa nobiscum cordi sint.* 26, 50, 4. *Quum sponsa tua capta a militibus nostris ad me ducta esset, audiremque eam tibi cordi esse.* 28, 18, 5. *Quia ita cordi erat regi.* c. 20, 7. *Delere memoriam hostium sedis cordi est.* Ter. Andr. 2, 1, 28. *Tibi nuptiae hae sunt cordi.* Phorm. 5, 3, 17. *Uterque utrique est cordi.* Ovid. Medic. faciei vers. 32.

Virginibus cordi grataque forma sua est.

Silius 7, 320.

Si cordi consulta, (moras extrema recusant)
Adcingamur, ait.

9, 204. *seu sunt Byzacia cordi Rura magis.* Colum. 1, 1. *Diligens paterfamilias, cui cordi est, ex agri cultu certam sequi*

qui Romae in custodia essent, remitterent. Id sibi amplum apud populares futurum esse. Ad ea re- 12
sponsum legatis: *Rerum gestarum in Africa prospere communem sibi cum rege gratulationem esse. Scipionem recte atque ordine videri fecisse, quod eum regem adpellaverit: et, quidquid aliud fecerit, quod cordi foret Masinissae, ea Patres comprobare atque laudare.* Munera, quae legati ferrent regi, decre- 13
verunt: sagula purpurea duo cum fibulis aureis singulis, et lato clavo tunicis: et equos duo phalera-

rationem rei familiaris augendae. Et postea. *Cui magis cordi fuerit urbanum domicilium.* 3, 4. *Cui vineta facere cordi est.* 6, 27. *Quibus cordi est educatio generis equini.* 8, 2. *Quibus cordi est ea genera propter corporum speciem probare.* In Cic. eadem locutio frequenter occurrit. Ceterum quum non responderent numeri in *quidquid* etc. *ea*, ac Put. pro *ea* legat *eis*, Victor. *ei*, Cl. Crevier. emendandum conjicit *et Patres comprobare*, id est, Patres quoque. Similiter *eis* Flor. a m. 1. *ei* Voss. Lov. 1. 2. et Ber. Malim tamen vulgatum servare. Ita enim interdum Livium loqui, videbimus ad 33, 24, 6. Praeterea *comprobare ac laudare* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. et Harl. *laudare ac comprobare* Hav.

§. 13. *Sagula purpurea duo cum fibulis aureis singulis, et lato clavo tunicis*] Admonuimus etiam supra 27, [19, 12.] ut lector judicaret, quid hoc *tunicis* adderet *lato clavo*. Nam *latus clavus* intelligitur absque tunica. GLAR. Pighius in Annal. ad ann. 551. p. 224. conjicit *cum fibulis aureis, et singulis lato clavo tunicis*. Sed, quum Livius dicit *tunicis*, credo e praecedentibus repeti posse *singulis*, et ad singula saga purpurea singulas fibulas aureas et singulas lato clavo tunicas datas esse. — Abramus ad Cicer. pro Sextio pro *singulis*, mavult *cingulis*. Praefero vulgatum. — DUK. Eamdem conjecturam proposuit etiam Pigh. in Annal. tom. 1. p. 66. Vox *aureis* deest in Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. et Hav. Sed *fibula aurea* cum *sagulo Hispano* memoratur etiam supra 27, 19, 12.

Et equos duo phaleratos] Voculam primam expungunt Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. L. 1. et edd. antt. Primus eam contextui inseruit Curio, quem sequuntur Lugdun. anno 1553. hinc Paris. anno 1573. Verum, eamdem etiam Put. agnoscere, docuit me Cl. Sallierius. agnoscunt etiam Flor. et Cant. Deinde *duo* Gronov. edidit, quum antea legeretur *duos*. Et quidem secutus est auctoritatem Put. ut infra profitetur ad 35, 21, 5. Similiter praefert Flor. et, nisi excerpta fallunt, Cant. Perperam igitur Joh. Clericus priorem lectionem *equos duos* revocavit, ne monito quidem lectore. Ceterum equos hos Masinissae donatos ad exemplum eorum, quae

tos: bina equestria arma cum loricis: et tabernacu-la, militaremque supellectilem, qualem praeberi con-
14 suli mos esset. Haec regi praetor mittere jussus. Le-gatis in singulos dona ne minus quinûm millium;

consuli in provinciam profecturo praeberi solebant, credidere docti Angli in Observ. Miscell. tom. 1. p. 378. idque ex verbis Livii *qualem praeberi consuli mos esset* probare conantur. Verum posteriori tempore quidem Imperator Alexander Severus praesidibus provinciarum concedebat inter alia *mulos binos*, *equos binos*, apud Lampr. ejus vit. c. 42. Antiquioribus tamen temporibus non *equorum*, sed solorum *mulorum* mentio fit. V. Liv. 42, 1, 9. Cic. 2. Agrar. 13. Suet. Aug. 36. et Gell. 15, 4. Quin neque ex hoc loco id patet, ubi *qualem* referendum videtur ad proximum *militarem supellectilem*. Potius itaque Masinissae duo equi phalerati donantur ex more, quo regibus eorumque liberis similes equi honoris caussa donari solebant. Ita Massivae Scipio *equum ornatum donat* supra 27, 19, 12. Attalo Eumenis fratri *munera data, equi duo* 35, 23, 11. Et ita locum hunc accipiendum esse, eruditissimi Belgae docuerunt in Observ. Misc. loco laud.

Qualem praeberi consuli mos est] Put. et Reg. *mos esset*. Cic. 6. ad Att. ep. 18. *Sociis multo fidelioribus utimur, quam quisquam usus esset*. Nam et hic vulgarius diceremus *usus est*. Noster 37, [23, 4.] *Tardius navigaverant regii adverso tempore etesiarum, quod velut statum Favoniis ventis esset*. J. FR. GRON.

§. 14. *Dona ne minus quinûm millium, comitibus eorum mille aeris*] Si *quinûm millium* recte legitur, ut equidem puto, quare non etiam *millenûm aeris*, quum verisimile sit, plures fuisse comites, quam legatos. Nisi quis simul omnibus comitibus mille aeris datos intelligere velit, quae summa nimis minuta videtur. Saguntinorum legatis duplo plus datum l. 28, [39, 19.] refertur, forte propter caussam cogitatu facilem. Nisi altero in loco mendam esse quis putet. GLAR. Omnes Gall. *comitibus eorum millium aeris*. nam et hoc pendet a τῷ *ne minus*. Voss. *mille aeris*. J. FR. GRON. *ne minus binûm millium* legendum suspicatur Dodwell. Append. Praelect. Camden. p. 687. eo quod comitibus legatorum fere dimidia eorum, quae legatis, decerni solita legantur. Hoc eum alibi, quam in Livio, legisse oportet; nam hic munerum, quae legatis dabantur, crebram; eorum, quae comitibus illorum, raram admodum mentionem facit. V. 9, 43. 28, 39. 31, 9. 37, 3. 42, 6. 19. 24. l. 43, 5. 6. 8. l. 44, 14. 15. et l. 45, 13. 42. Insuper *comitibus eorum mille aeris* probat Perizon. ad Sanctii Minerv. 4, 4. p. 615. DUK. *legatis singulis dona nec minus quinûm millium* perperam Lov. 4. De locutione *ne minus*, *ne plus* v. ad 38, 24, 5. *legatis in singulos dona ne minus quinûm millium aeris* Lov. 2. sed ultima vox ex enarratoris glossa nata est. Deinde *comitibus eorum mille aeris* Voss. Lov. quinque, Ber. Gaertn. Hearnii N. et edd. antt. pro quo Froben. anno 1535. dedit *millibus aeris*, adstipulantibus Harl. et Hearnii L. 1. ac D. Sed recte Gronov. *millium ae-*

comitibus eorum millium aeris: et vestimenta bina legatis, singula comitibus Numidisque, qui ex custodia emissi redderentur regi. ad hoc aedes liberae, loca, lautia legatis decreta.

ris, firmantibus eamdem lectionem Flor. Hav. et forte etiam Cant. Probare enim nequeo Peris. *mille aeris* verum credentem eo argumento, quia *millia* est pluralis numeri, nec umquam de uno millenario numero dicitur. Nam et hic indicantur plures numeri millenarii aeris, quorum unum acciperet quilibet ex comitibus legatorum. V. ad 4, 15, 6. et 29, 15, 9.

Qui ex custodia missi] Put. Men. Voss. *emissi*. J. FR. GRON. Similiter Flor. Cant. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. et Hearnii L. 1. ac D. *ex custodiemissi* Voss. a m. 1. *ex custodia missi* inter versus adscribitur a manu altera.

Ad hoc aedes, libera loca, lautia legatis decreta] Vet. lib. *aedes liberae, loca, lautia*. Sic 28, (39, 19.) *Locus inde lautiaque legatis praeberi jussa*. Et 45, [20, 6.] *Consulti Patres, stantibus in comitio legatis, an locum, lautia, senatumque darent*. Et 33, [24, 5.] *Macedones deducti extra urbem in villam publicam, ibique locus et lautia praebita*. Et 42, [26, 5.] *Ut ex instituto loca, lautia acciperent*. Et 35, [23, 11.] *Attalo aedes liberae, locus, lautia decreta*. Et 42, [6. 11.] *Aedes liberae hospitio datae*. *Aedes* autem *liberae* vacuae dicuntur. SIG. Sigonius in Scholiis ad Liv. et Turneb. Adv. 2, 32. interpretati sunt, quod *aedes liberae* essent, quae nulli alii vel inquilino, vel habitatori servirent, sed soli, quibus dabantur vacuae, incolerent: quam sententiam improbare minime ausim. At, ut et ego aliquid novi in re satis dubia afferam, crediderim, *aedes liberae* interpretari posse, aedes gratuito legatis a populo Romano traditae; hoc est, quarum gratia nullam pensionem penderent legati, ideoque *liberae* dicerentur. Cujus interpretationis auctorem habeo eundem Livium, scribentem l. 42, [19, 6.] Ariarathis legatis, filium ejus Romam adducentibus, decretum a senatu, *ut Cn. Sicinius praetor aedes instructas locaret, ubi filius regis comitesque ejus habitare possent*. Sicut autem amicis et acceptissimis aedes liberae dabantur, ita minus amicis aut ingratis hospitium duntaxat extra urbem. Ita Livius l. 45, [44, 7.] de Prussia Romam adventante, *aedes, quae ipsum comitesque benigne reciperent, conductae*. et Val. Max. 5, 1. de eodem Prussia Bithyniae rege: *Senatus*, inquit, *censuit, ut ei domus Romae quam optima conduceretur*. Et iterum de rege Ptolemaeo, qui Romam quum venisset, ac in hospitium Alexandrini pictoris se recepisset, senatusque id rescivisset, *eum ad publicos penates deduxit*. Idem Livius eodem lib. scribit, Attalo Eumenis fratri et legato datas aedes liberas. Et rursus, legato Antiochi regis aedes liberas hospitio datas. Et l. 35, [23, 11.] *Eumeni absenti et praesenti Attalo gratiae actae, aedes liberae decretae*. Et l. 45, [13, 14.] *Masgabae regis Massanissae filio aedes hospitales assignatae*. Ex quibus patet, aedes liberae quum darentur a senatu et populo Romano, summum honoris genus et benevolentiae indicium ex-

1 **XVIII. Eadem aestate, qua haec decreta Roma**

stitisse. Sicuti etiam conjicimus, ut etiam diximus, minus gratis vel nullum hospitium, vel extra urbem assignatum. Livius l. 30, [21, 12.] Carthaginiensibus legatis de pace agentibus *hospitium in villa publica datum.* et l. 45, [20, 6.] legatis Rhodiorum nullum hospitale jus dandum Patres censuisse scribit. Haec sicuti genuina interpretatio mihi videtur, nihilo secius et aliam subjicere libet, ut aedes scilicet liberae dicerentur, quae nulla militum custodia aut Romanorum assistentia assignarentur. Ita *liber locus* apud Plautum in Poenulo, in quo remotis arbitris voluptati opera dari possit: aït enim [1, 1, 49.] *Locum velle sibi liberum praeberier, ubi nequam faciat clam.* Et iterum [3, 2, 25.] *Liberum ut commonstraremus tibi locum et voluptuarium.* Quid autem per *locum* sit intelligendum, aut *loca*, apud Livium, nullus adhuc, quod sciam, aperuit. Nos lucem aliquam afferre conamur, et *locum* ita interpretamur, quod regibus aut eorum legatis ad spectandum in theatro assignaretur, vel in senatu aut comitio ad eos audiendos praeberetur. De loco in theatro clare Sueton. in Aug. 44. *Romae*, inquit, *legatis liberarum sociarumque gentium in orchestra considere vetuit, quum quosdam etiam libertini generis mitti deprehendisset.* De loco in senatu Livius 42, [14, 7.] de Satyro principe legationis Rhodiorum aït: *Itaque omni modo per patronos hospitesque disceptandi cum rege locum in senatu quaerebat.* Et paulo ante, regis Persei legatis senatum datum. Et l. 30, [40, 4.] legatos Carthaginiensium et Philippi regis, senatus ut sibi daretur, petiisse. Et libro eodem [immo 42, 11, 2.] *Eumenes igitur ut Romam ve[nit] exceptus cum tanto hono[re] quantum non meritis tant[um] ejus, sed beneficiis etiam su[is] ingentia quae in eum conges[ta] erant, existimaret deberi po[pu]lus Romanus, in senatum [est] introductus.* Et 45, [13, 13.] [et] Masgabae regis Massanissae [fil.] Romam advenienti extemplo [se]natum datum. Itaque sicuti da[re] *locum in senatu* maximum [er]at honoris indicium, ita e conv[er]so, quum *in comitio* dabat[ur]. Livius l. 29, [16, 6.] *Decem leg[a]ti Locrensium, obsiti squal[ore] et sordibus, in comitio seden[ti]bus consulibus velamenta su[p]plicum, ramos oleae, ut Grae[cis] mos, porrigentes, ante tri[bu]nal cum flebili voce procubu[e]runt.* Et l. 45, [20, 8.] de Rho[diorum] legatis tradit, stantib[us] illis in comitio consulem pronu[n]ciasse: *sociis et amicis Roman[os] senatum dare consuevisse; Rh[o]dios non ita meritos, ut soci[o]rum loco haberentur.* Et l. 42, [2]6, 5.] de Illyriis legatis: *Quaesi[]tum, et quid ita non adissen[t] magistratum, ut ex institut[o] loca et lautia acciperent, scire tur denique venisse eos, et su[] per qua re venissent? Haesitan tibus in responso, ut curia ex cederent, dictum, respon[s]um tamquam legatis, ut qui adir[e] senatum non postulassent, da ri non placuit.* Quod si mediu[m] servare modum populus Roma nus censuisset, non in comitio nec in senatu Romae locum au dientiae praebebat, sed extra ur bem in aede Bellonae, quod col ligi potest ex Livio l. 33, [24, 5.] scribente: Legati regis Philipp[i] debellati *extra urbem in villam publicam deducti, ibique iis lo cus et lautia praebita, et ad ae dem Bellonae senatus habitus* Quoties itaque honoris gratia lo

...t in Africa gesta sunt, P. Quinctilius Varus prae-

...m praebitum, vel non, apud Livium legimus, intelligendum de senatu, uti l. 35, [23, 11.] Eumeni. l. 44, [16, 4.] Onesimo filio, nobili Macedoni, alienato a Perseo rege. et l. 28, [39, 19.] Saguntinorum legatis. et l. 42, [26, 5,] de ...iis legatis. *Lautia* Beroaldus, ...ebus, Budaeus, et Sigonius interpretati sunt munera, quae ...tis vel principibus externis ...bantur. Quibus favere videntur Plutarchi dicta Probl. 42. hujusmodi: *Quaestores legatis munera mittebant, quae lautia dicebantur.* quae explicatio nimis profecto generica videtur. Siquidem, ut ego reor, per lautia intelligendam tantummodo munera ad quotidianum victum spectantia, qualia et nostris temporibus respublica Veneta principibus viris advenientibus exhibere consuevit. *Lautia* enim quasi *lauta* seu *lautitia* sunt dicta: sic Festus epularum magnificentiam *lautitia* dixit, et *lautam coenam* pro opipare instructam observamus apud Plinium 9. ep. 17. Hanc nostram explicationem confirmare possumus ex ipsomet Livio; qui, praeter Lautia et alia hospitalia, pecuniam etiam et vasa aurea et argentea et alia dono data non semel scriptum reliquit, uti l. 28, [39, 19.] Saguntinorum *legatis* ait *locum inde lautiaque praeberi jussa, et muneris ergo in singulos dari non minus dena millia aeris.* Et l. 42, [6, 11.] Antiochi legatorum principi Apollonio *centum millium aeris munus missum, et aedes liberae hospitio datae* l. 35, [23, 11.] Attalo et Eumenis fratris legato *datas aedes liberas ac lautia decreta, et munera equos duos, bina equestria arma, et vasa argentea centum pondo, et aurea viginti pondo.* Et l. 45, [14, 6.] Masgabae Massanissae filio *munera emere quaestorem jussum ex centum pondo argenti, et prosequi eum Puteolos, omnemque sumptum, quoad in Italia esset, praebere, et duas naves conducere, quibus ipse comitesque regis in Africam deveherentur, et comitibus omnibus liberis servisque vestimenta data.* Iterum [c. 44, 14.] Prussiae regi praeter aedes conductas et *munera ei ex sestertiis jussa dari et vasorum argenteorum pondo quinquaginta. et filio ejus Nicomedi ex ea summa munera dari censuerunt, ex qua Masgabae filio regis Massanissae data erant.* et l. 42, [24, 10.] *Ita regulus Carthaginensesque dimissi. Munera ex instituto data utrisque, aliaque hospitalia comiter conservata.* Ex quibus satis apertum fieri censeo, per *lautia* non intelligenda alia munera, quam quae ad victum quotidianum pertinerent. Quum vero idem Livius *hospitalia data* vel *conservata* scribit, semper comprehendit aedem liberam, locum, et lautia, quae hospitibus amicis omnia praebebantur a populo Romano. MARC. DONAT. Pal. 1. et vet. ed. *Regias ad hoc aedes liberas, loca, lautia legatis decreta.* sec. *Ad hoc aedes liberae, loco lautitiao legatis decretae.* tert. *Ad haec aedes liberae locata legatis decreta.* Sigonius *aedes liberae, loca, lautia.* Sed si ita legatur, quid hic facit τὸ *loca?* Probo ego vulgatam lectionem *aedes, libera loca, lautia.* Plautus Poen. 1, 1, 49. Sic apud eumdem Asin. 5, 2, 17. *Liberis lustris studet.* Liv. 35, 23, 11. *Et aedes liberae, locus, lautia decreta, et munera data.* Qui locus videtur stabilire lectionem Sigonii. Caeterum *lautia*, ut dudum aliis notatum, munera legatis praeberi solita. 28, 39, 19. *Locus in-*

1 XVIII. Eadem aestate, qua haec decreta Romae

stitisse. Sicuti etiam conjicimus, ut etiam diximus, minus gratis vel nullum hospitium, vel extra urbem assignatum. Livius l. 30, [21, 12.] Carthaginiensibus legatis de pace agentibus *hospitium in villa publica datum.* et l. 45, [20, 6.] legatis Rhodiorum nullum hospitale jus dandum Patres censuisse scribit. Haec sicuti genuina interpretatio mihi videtur, nihilo secius et aliam subjicere libet, ut aedes scilicet liberae dicerentur, quae nulla militum custodia aut Romanorum assistentia assignarentur. Ita *liber locus* apud Plautum in Poenulo, in quo remotis arbitris voluptati opera dari possit: aït enim [1, 1, 49.] *Locum velle sibi liberum praeberier, ubi nequam faciat clam.* Et iterum [3, 2, 25.] *Liberum ut commonstraremus tibi locum et voluptuarium.* Quid autem per *locum* sit intelligendum, aut *loca*, apud Livium, nullus adhuc, quod sciam, aperuit. Nos lucem aliquam afferre conamur, et *locum* ita interpretamur, quod regibus aut eorum legatis ad spectandum in theatro assignaretur, vel in senatu aut comitio ad eos audiendos praeberetur. De loco in theatro clare Sueton. in Aug. 44. *Romae*, inquit, *legatis liberarum sociarumque gentium in orchestra considere vetuit, quum quosdam etiam libertini generis mitti deprehendisset.* De loco in senatu Livius 42, [14, 7.] de Satyro principe legationis Rhodiorum aït: *Itaque omni modo per patronos hospitesque disceptandi cum rege locum in senatu quaerebat.* Et paulo ante, regis Persei legatis senatum datum. Et l. 30. [40, 4.] legatos Carthaginiensium et Philippi regis, senatus ut sibi daretur, petiisse. Et libro eodem [immo 42, 11, 2.] *Eumenes igitur ut Romam venit, exceptus cum tanto honore, quantum non meritis tantum ejus, sed beneficiis etiam suis, ingentia quae in eum congesta erant, existimaret deberi populus Romanus, in senatum est introductus.* Et 45, [13, 13.] a[...] Masgabae regis Massanissae filio Romam advenienti extemplo senatum datum. Itaque sicuti *dari locum in senatu* maximum erat honoris indicium, ita e converso, quum *in comitio* dabatur. Livius l. 29, [16, 6.] *Decem legati Locrensium, obsiti squalore et sordibus, in comitio sedentibus consulibus velamenta supplicum, ramos oleae, ut Graecis mos, porrigentes, ante tribunal cum flebili voce procubuerunt.* Et l. 45, [20, 8.] de Rhodiorum legatis tradit, stantibus illis in comitio consulem pronunciasse: *sociis et amicis Romanos senatum dare consuevisse; Rhodios non ita meritos, ut sociorum loco haberentur.* Et l. 42, [26, 5.] de Illyriis legatis: *Quaesitum, et quid ita non adissent magistratum, ut ex instituto loca et lautia acciperent, sciretur denique venisse eos, et super qua re venissent? Haesitantibus in responso, ut curia excederent, dictum, responsum, tamquam legatis, ut qui adire senatum non postulassent, dari non placuit.* Quod si medium servare modum populus Romanus censuisset, non in comitio, nec in senatu Romae locum audientiae praebebat, sed extra urbem in aede Bellonae, quod colligi potest ex Livio l. 33, [24, 5.] scribente: Legati regis Philippi debellati *extra urbem in villam publicam deducti, ibique iis locus et lautia praebita, et ad aedem Bellonae senatus habitus.* Quoties itaque honoris gratia lo-

et in Africa gesta sunt, P. Quinctilius Varus prae-

eum praebitum, vel non, apud Livium legimus, intelligendum de senatu, uti l. 35, [23, 11.] Eumeni. l. 44, [16, 4.] Onesimo filio, nobili Macedoni, alienato a Perseo rege. et l. 28, [39, 19.] Saguntinorum legatis. et l. 42, [26, 5.] de Illyriis legatis. *Lautia* Beroaldus, Turnebus, Budaeus, et Sigonius interpretati sunt munera, quae legatis vel principibus externis dabantur. Quibus favere videntur Plutarchi dicta Probl. 42. hujusmodi: *Quaestores legatis munera mittebant, quae lautia dicebantur.* quae explicatio nimis profecto generica videtur. Siquidem, ut ego reor, per lautia intelligendum tantummodo munera ad quotidianum victum spectantia, qualia et nostris temporibus respublica Veneta principibus viris advenientibus exhibere consuevit. *Lautia* enim quasi *lauta* seu *lautitia* sunt dicta: sic Festus epularum magnificentiam *lautitia* dixit, et *lautam coenam* pro opipare instructam observamus apud Plinium 9. ep. 17. Hanc nostram explicationem confirmare possumus ex ipsomet Livio; qui, praeter Lautia et alia hospitalia, pecuniam etiam et vasa aurea et argentea et alia dono data non semel scriptum reliquit, uti l. 28, [39, 19.] Saguntinorum *legatis ait locum inde lautiaque praeberi jussa, et muneris ergo in singulos dari non minus dena millia aeris.* Et l. 42, [6, 11.] Antiochi legatorum principi Apollonio *centum millium aeris munus missum, et aedes liberae hospitio datae* l. 35, [23, 11.] Attalo et Eumenis fratris legato *datas aedes liberas ac lautia decreta, et munera equos duos, bina equestria arma, et vasa argentea centum pondo, et aurea viginti pondo.* Et l. 45, [14, 6.] Masgabae Massanissae filio *munera emere quaestorem jussum ex centum pondo argenti, et prosequi eum Puteolos, omnemque sumptum, quoad in Italia esset, praebere, et duas naves conducere, quibus ipse comitesque regis in Africam deveherentur, et comitibus omnibus liberis servisque vestimenta data.* Iterum [c. 44, 14.] Prussiae regi praeter aedes conductas et *munera ei ex sestertiis jussa dari et vasorum argenteorum pondo quinquaginta. et filio ejus Nicomedi ex ea summa munera dari censuerunt, ex qua Masgabae filio regis Massanissae data erant.* et l. 42, [24, 10.] *Ita regulus Carthaginensesque dimissi. Munera ex instituto data utrisque, aliaque hospitalia comiter conservata.* Ex quibus satis apertum fieri censeo, per *lautia* non intelligenda alia munera, quam quae ad victum quotidianum pertinerent. Quum vero idem Livius *hospitalia data* vel *conservata* scribit, semper comprehendit aedem liberam, locum, et lautia, quae hospitibus amicis omnia praebebantur a populo Romano. MARC. DONAT. Pal. 1. et vet. ed. *Regias ad hoc aedes liberas, loca, lautia legatis decreta.* sec. *Ad hoc aedes liberae, loco lautitiao legatis decretae.* tert. *Ad haec aedes liberae locata legatis decreta.* Sigonius *aedes liberae, loca, lautia.* Sed si ita legatur, quid hic facit τὸ *locu?* Probo ego vulgatam lectionem *aedes, libera loca, lautia.* Plautus Poen. 1, 1, 49. Sic apud eumdem Asin. 5, 2, 17. *Liberis lustris studet.* Liv. 35, 23, 11. *Et aedes liberae, locus, lautia decreta, et munera data.* Qui locus videtur stabilire lectionem Sigonii. Caeterum *lautia*, ut dudum aliis notatum, munera legatis praeberi solita. 28, 39, 19. *Locus in-*

tor et M. Cornelius proconsul in agro Insubrium
Gallorum cum Magone Poeno signis conlatis pugna-
2 runt. Praetoris legiones in prima acie fuerunt:
Cornelius suas in subsidiis tenuit, ipse ad prima si-
gna equo advectus: proque duobus cornibus prae-
tor ac proconsul milites ad inferenda in hostes si-
3 gna summa vi hortabantur. Postquam nihil commo-
vebant, tum Cornelio Quinctilius: *Lentior, ut vides*
fit pugna: et induratus praeter spem resistendo ho-
stium timor: ac, ne vertat in audaciam, periculum
4 *est. Equestrem procellam excitemus, oportet, s*

de lautiaque legatis praeberi jussa. Utitur et Cicero [9. ad fam. 5.] *Si minus, persequar in Cumanum: et ante te certiorem faciam, ut lautia parata sint.* Si fides doctis. GEBH. Optimus *liberas.* alii omnes aut *liberas*, aut *liberae*. J. FR. GRON. Omnes etiam mei *liberas*, vel *liberae*, nulli *libera*. Quare Sigonii emendationem recepi. De aedibus liberis, locis, ac lautiis v. Cl. Duker. supra ad 28, 39, 19. et quos ibi laudavit. In illis, quae Donatus ad hunc locum notavit, praesertim in expositione vocis *loca*, quam de loco audientiae, ut vocat, in senatu intelligit, quaedam obcurrunt, non probanda; verum partim jam a viris doctis loco laudato melius exposita sunt, partim ratio notarum non permittit, ut latius refellantur. Non male Crevier. ad hunc locum ex Livii 33, 24. colligit, aliquid, quod ad habitationem pertineat, intelligendum esse. Ibi in villa publica legatis Macedonum locus et lautia praebita dicuntur.

§. 1. *Signis conlatis pugnaverunt*] Omnes Gall. *pugnarunt.* J. FR. GRON. Pariter Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. Harl. et Hearnii N. Solet hac contractione Livius in praeteritis verborum primae conjugationis delectari, invitis tamen plerumque librariis, qui saepe mutarunt. V. ad 21, 4, 7. In ipso hoc verbo alia exempla v. ad 37, 43, 10. et 39, 46, 1. Paullo ante *Insubrum* Flor. Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. et alii. Eadem forma etiam alibi hoc nomen in Mstis obvium est. Ita 32, 30, 6.

§. 2. *Ac proconsul milites*] Pal. pr. *proconsule.* tert. *ac proconsulis milites.* GEBH.

§. 2. *Tum Cornelio Quinctilius: Lentior, ut vides, fit pugna, inquit*] *tum Quintilius Cornelio* Flor. Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hav. Deinde vox *inquit* expellitur fide non tantum Voss. Lovel. 3. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hav. sed etiam Put. ut Cl. Sallierius docuit: quorum etiam auctoritatem secutus eam expunxi. Livium enim illam aliasque similes saepius omisisse, ubi librarii deinceps perperam inseruerunt, vidimus ad 23, 45, 5.

Timor: ac, ne vertat in audaciam] Pal. 3. *at ne vertat*, melius quam reliqui *ac ne vertat*

turbare ac statu movere volumus. Itaque vel tu ad prima signa proelium sustine, ego inducam in pugnam equites: vel ego hic in prima acie rem geram, tu quatuor legionum equites in hostem emitte. U- 5
trum vellet praetor, muneris partem proconsule accipiente, Quinctilius praetor cum filio, cui Marco praenomen erat, inpigro juvene, ad equites pergit: jussosque escendere in equos repente in hostem emittit.
6 Tumultum equestrem auxit clamor ab legionibus additus: nec stetisset hostium acies, ni Mago, ad primum equitum motum, paratos elephantos ex-

GEBH. Forte *et induratus praeter spem resistendo hostium timor ne vertat in audaciam*, periculum est. J. FR. GRON. *vertitur in audaciam* Voss. Lov. 1. 3. 4. Ber. Gaertn. Hav. et edd. vet. pro quo recte Frob. anno 1535. *vertat* vulgavit. V. ad 2, 2. *et induratur praeter spem resistendo hostium timor* Lov. 2.

§. 4. *Vel ego hic in prima acie rem geram*] Pal. pr. continet *hic in primam aciem*. tert. *hic prima acie*. GEBH. *hic in primam aciem* Voss. Lov. 1. 2. 3. et Hav. *hic prima acie* Gaertner. Paullo ante *Equestrem procellam excitemus omnem oportet* Lov. 2. Deinde *si volumus turbare* (*conturbare* est in Lov. 5.) *ac statu movere* Voss. Lov. quinque, Gaertn. et Hav. Hinc *inducam in proelium equites* Lovel. 5.

Equites in hostem emittito] Put. Men. Voss. *emitte*. J. FR. GRON. Similiter Flor. Cant. Lov. 1. 2. 3. 4. Hav. et Hearnii L. 1. ac N.

§. 5. *Cui Marco praenomen erat*] Nescio, cur tam notabile visum fuerit Livio, huic *Marco* praenomen fuisse, ut id posteritati non invidendum putaverit. nam sufficiebat utique *cum filio Marco*. Ac ne ipsum quidem vocabulum *praenomen* saepe apud eum inveniri arbitror. Certe quum de M. Manlio, qui regnum Romae adfectaverat, agens eo uti potuisset, maluit dicere, *gentis Manliae decreto cautum est, ne quis deinceps M. Manlius vocaretur*, l. 6, 20, 14. Cicero, Varro, et alii tamen eo non abstinuerunt. DUKER. Eadem voce dedita opera abstinuisse videtur etiam supra 7, 22, 3. *Quidam Kaesonem, quidam Cajum nomen Quinctio adjiciunt.* ubi tamen nimis confidenter judicasse videtur Gelenius, eam non temere alibi, quam in scriptis Grammaticorum, reperiri.

Jussosque escendere in equos] Ita Gronov. edidit ex auctoritate Put. ut docet supra ad 2, 28, 6. Idem etiam se in Pal. 3. invenisse, testatur Gebhard. ad 29, 11, 5 Antea edebatur *ascendere*. Mox *in hostes emittit* Lov. 5. *in hostem mittit* Harl. Male. Paullo ante:

7 templo in proelium induxisset. Ad quorum strido-
rem odoremque et adspectum territi equi vanum
equestre auxilium fecerunt. et ut permixtus, ubi cu-
spide uti et cominus gladio posset, roboris majoris
Romanus eques erat; ita in ablatum paventibus pro-
cul equis melius ex intervallo Numidae jaculabantur.
8 Simul et peditum legio duodecima, magna ex parte
caesa, pudore magis, quam viribus, tenebat locum.
9 nec diutius tenuisset, ni ex subsidiis tertiadecima le-
gio,

Quatuor legionum equites in hostem emitte. V. ad 28, 14, 10.

§. 7. *Ad quorum stridorem odoremque et adspectum territi equi*] Freinsh. ad Flori 1, 18, 8. monet, hunc locum imitatum esse Amm. Marc. 25, 3. *Ad quorum stridorem odoremque et insuetum adspectum magis equi terrebantur.*

Vanum equestre proelium fecerunt] Vet. lib. *equestre auxilium.* optime. nam cum lentior esset peditum pugna ad movendos hostes, equites in aciem erant inducti, quorum tamen auxilium ab elephantorum stridore et odore vanum factum esse aït. SIG. Uno excepto Ber. qui editionum lectionem servat, omnes mei cum Brancal. Latinii probant Sigonii emendationem.

Et ut in rem permixtis, ubi cuspide uti] *in rem permixtis* dixisse videtur pro contracto certamine: quamquam rarus est hic apud authores sermo, nihil tamen definio. Quidam *et ut permixtus* legunt. GLAR. Pal. pr. *et ut reimprimi uti cuspide uti cominus gladio.* sec. *et ut in rem peritus uti cuspide uti et communis gladio posset.* Omnibus literis vulgatam *et ut permixtus ubi cuspide uti et cominus gladio posset* tert. repraesentat. GEBH. Put. Reg. Men. Voss. Cantabr. *et ut rem perm.* Pet. *et ut est perm.* in cujus margine est *et ut in rem perm.* Sic quoque nonnulli ex editis. Legit *et ut intermixtus.* Haec Livii vox est, et latere hic videtur. 4, 56, 3. *Turbam indignorum candidatorum intermiscendo dignis.* 10, 20, 8. *Intermixti hostibus.* 37, 38, 3. *Sagittarii equites intermixti.* JAC. GRON. *et ut in rem penitus* Lov. 2. *et ut in rem peritus* Lov. 3. 5. Gaertn. et Hearnii L. 1. ac N. *et ubi in rem permistus* Brancal. Latinii. *et ut ubi in rem permixtus* Hav. *et ut in rem permixtis* Ber. *et ut rem permistus* Lov. 1. et 4. *et ut rem permixtus* Flor. Conjectura Cl. Jac. Gronovii, quae Cl. Crevierio non inprobabilis videtur, neque mihi displicet.

§. 9. *Ni ex subsidiis XIII legio*] Put. et Men. *tertia decuma.* Alii *tertia decima* literis fere expressis. J. FR. GRON. De hac orthographia vocis *decumus* v. ad 2, 59, 11. Adde ad 9, 37, 5. 27, 32, 11. 28, 33, 1. 37, 2, 12.

Proelium dubium excepisset] Gall. et Voss. *expetisset.* Expe-

gio, in primam aciem inducta, proelium dubium excepisset. Mago quoque ex subsidiis Gallos integrae legioni obposuit. Quibus haud magno certamine fu- 10
sis, hastati legionis undecimae conglobant sese, atque elephantos jam peditum aciem turbantes invadunt. in quos quum pila confertos conjecissent, nul- 11
lo ferme frustra emisso, omnes retro in aciem suorum averterunt: quatuor gravati vulneribus conruerunt. Tum prima commota hostium acies, simul 12
omnibus peditibus, ut aversos videre elephantos, ad

tere proelium est sumere, capessere, ut *expetere poenas*. Noster 6, [29, 2.] *Adeste Dii, testes foederis, expetite poenas debitas simul vobis violatis, nobisque per numen vestrum deceptis.* 1, [25, 9.] *Jam Horatius caeso hoste victor secundam pugnam petebat.* Sic Plautus Mostell. 4, 1. *expetere consilia*, pro capere, vel sumere. J. FR. GRON. *Excipere* et *accipere pugnam* tamen usitatiora sunt de subsidiis. 38, 22, 3. *Ut integri pugnam excipiant.* Ibid. c. 25, 14. *Integri profligatam pugnam acceperunt.* Tacitus 3. Hist. 23. *Sustinuit labantem aciem Antonius, accitis praetorianis: qui ubi excepere pugnam, pellunt hostem.* DUK. *expetisset* Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 2. et Hav. Reliqui cum Hearnii L. 1. et D. *excepisset.* quam lectionem Doujat. et Crevier. tuentur. *restituisset* in margine Livii conjecit Ant. Perizonius.

Magoque ex subsidiis Gallos integrae legioni obposuisset] Haec res non fuit caussa, cur duodecima legio teneret locum. Itaque distingue, et scribe: *expetisset. Mago quoque ex subsidiis Gallos integrae legioni opposuit.* J. FR. GRON. *Magoque* etc. *opposuit* Flor. Cant. Lov. 3. et Hav. Neque aliter in Put. et Reg. invenit Crevier. *Mago quoque* etc. *opposuit* Lov. 4. 5. Harl. et Hearnii L. 1. Et eo adludit ejusdem D. qui praefert *exposuit.* Horum itaque codd. auctoritate conjecturam Gronovii, quam etiam Crevierius probat, recepi. Voculas *que* et *quoque* saepissime in Mstis confundi, supra vidimus ad 5, 27, 1.

§. 10. *Elephantos jam etiam peditum aciem turbantes invadunt*] Voss. *elephantos etiam peditum.* Gud. contra omittit *τὸ etiam*, quod placet. J. FR. GRON. *elephantos etiam peditum* Lov. 2. *elephantos tum peditum* Cant. Hearnii L. 1. et Voss. a m. 1. in cujus margine emendatur *cum peditum acie. elephantos peditum* Hav. *elephantos tam peditum* Lov. 1. et Gaertner. *elephantos tam peditum aciem turbatis* Florent. a m. 1. *elephantos jam peditum acie turbatos* a m. 2. *elephantos jam peditum aciem turbantes* Put. et Lov. 3. ac 5. Ex his certum fit, *τὸ etiam* inducendum esse. Forte etiam legendum est *peditum acie turbantes* ex vestigiis Flor. Virg. Ecl. 1, 12.

augendum pavorem ac tumultum effusis. sed, done
ſtetit ante signa Mago, gradum sensim referente
13 ordines, tenorem pugnae servabant; poſtquam fe
mine transfixo cadentem, auferrique ex proelio pre
pe exsanguem videre, extemplo in fugam omnes ver
si. ad quinque millia hoſtium eo die caesa, et sign
14 militaria duo et viginti capta. Nec Romanis incru

Usque adeo turbatur agris. Sed reliqui bene *aciem* vindicant.

§. 12. *Tum prima commota hostium acies*] Etsi Galli ex subsidiis, quae secunda acies erat, in proelium inducti *prima acies* dici poſſunt, ut 9, 39, 7. *Cadunt antesignani, et, ne nudentur propugnatoribus signa, fit ex secunda prima acies.* tamen hic magis convenire videtur *primum.* 6, 8, 4. *Ibi primum pulsum Antiatem.* 7, 33. 15. *Tum primum referri pedem, atque inclinari rem in fugam apparuit.* 2, 21, 11. *Tum demum impulsi Latini.* DUKER. *Tum primum* Gaertn.

Ut aversos videre elephantos] Put. *odere.* Reg. Men. Voſſ. *odore.* Scribe *egere.* Pedites intelligo Romanos. J. FR. GRON. *odore* etiam Flor. Cant. Lov. 1. 2. Hav. et Hearnii L. 1. Mox *sensim referentes, ordines et tenorem pugnae servabant* Florent. Voſſ. Lov. 1. 2. 3. 5. Gaertn. et Hav. Vocem *gradum* omittunt Voſſ. Lov. 1. 2. Ber. Gaertner. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm.

§. 13. *Femine transfixo cadentem*] Vet. lib. *femore.* ut 24, [42, 2.] *Scipionis femur tragula confixum erat.* SIG. Miseret me docti viri, qui *femore transfixo*, pro *femine transfixo*, supponit; praeclaro argumento, quia *transfixum femur* alibi dicit Livius. Atqui idem 22, [51, 7.] *Ja centes vivos succisis feminib poplitibusque invenerunt.* Lu cretius [4, 828.] *fastigia sur rum ac feminum pedibus fund ta.* Cicero 4. Verr. [43.] *Cu in femine literulis minutis a genteis nomen Myronis erat scriptum.* Quintilianus [6. Ins a reo femina sua ferro petit* Suetonius Tito [4.] *Equo quad acie sub feminibus amisso.* Ca sar 7. de B. Gall. [73.] *Tere stipites feminis crassitudine.* Si et legendum ex Modianis, Fle et Dan. 6. Curtii 1. *Donec ha femina perfossa plurimo sa guine effuso destituere pugna tem.* Quod nollem denuo nup interpellatum. Virgilius in dec mo [788.] *Eripit a femine.* Qu re nos veterem lectionem, Ga omnibus et Voſſiano volentibu reſtituimus. J. FR. GRON. *f more* etiam Lov. 2. 5. Ber. Gaert Rec. Hav. Hearnii L. 1. D. e Brancal. Latinii: pro qua scri ptura Sigonius etiam laudar potuiſſet locum Livii 21, 7, 10. *A versum femur tragula gravi ter ictus cecidit.* Verum *femin transfixo* reliqui mei cum Hear nii N. quod, tamquam minus no tum, librarii saepius in notiu *femore* mutarunt. Silius 1, 540

Ac femine adverso librata cu spide sedit.

ubi v. quae notavi. Adde ad Liv 22, 51, 7. Pier. et Taubm. ad Virg

enta victoria fuit: duo millia et trecenti de exercitu praetoris, pars multo maxima ex legione duodecima, amissi. inde et tribuni militum duo, M. Cosconius, et M. Maenius: tertiae decimae quoque legionis, quae postremo proelio adfuerat, Cn. Helvius tribunus militum in restituenda pugna cecidit, et duo et viginti ferme equites inlustres, obtriti ab elephantis,

20. Aen. 788. et Nic. Heins. ad Curtii 3, 12, 2.

Extemplo in fugam omnes conversi] Pall. tres *omnes versi*. GEBH. Omnes Gall. Pall. Voss. *versi*. J. FR. GRON. Similiter Hearnii L. 1. omnesque mei, exceptis Lov. 3. Ber. a m. 1. et Gaertn. qui vulgatum servant. Infra c. 33, 16. *Karthaginiensium equites in fugam verterunt*. 38, 26, 8. *Versuros extemplo in fugam omnes ratus*.

Ad millia hostium eo die caesa] Vet. lib. *ad quinque millia hostium*. SIG. Ita non tantum omnes scripti, sed et editi, quos vidi: ut nesciam, cur ita legendum Sigonius monuerit.

Signa militaria duodeviginti capta] Libri omnes *duo et viginti*. GEBH. Omnes *duo et viginti*. J. FR. GRON. *duo et ducenti* Hearnii L. 1. *duo et viginti* omnes mei cum Hearnii D. N. et edd. antt. *duodeviginti* primum vidi in Ascens. ed. anni 1510.

§. 14. *Duo millia et trecenti de exercitu praetoris*] *duo et trecenti* Lov. 6. *viginti et trecenti* Hav. *viginti et trecentum* Hearnii L. 1. *XX et trecenti* Flor. Voss. Lov. 1. et Hearnii N. sollemni scribarum errore, qui passim millenarii numeri notam ∞ in denarii numeri notam *X* corruperunt. V. ad 33, 14, 5. *M et trecenti de exercitu praetorio* Gaertn.

Duodecima amissa. inde et tribuni] Put. Reg. Men. Voss. *pars multo maxima ex legione duodecima amissi. inde tribuni*. J. FR. GRON. *amissi*, praeter Harl. et Gaertn. vulgatum servantes, etiam omnes mei cum Hearnii L. 1. et N. V. ad 27, 1, 12. Mox *M. Costonius* Lov. 4. *M. Cossonius* Lov. 5. *M. Consconius* Hearnii N. *Consconvinus* Voss. *M. Cōs Convinus* Lov. 1. *M. Cons. quominus* Lov. 2. *M. Cons. Cominius* Lov. 3. *M. Cāsus Cōminius* Hav. *M. Cornelius Cosconius* Gaertn. *M. Allua* Hearnii L. 1. Deinde *et M. Maevius* Flor. et Voss. *et M. Maedius* Harl. *et M. Nevius* Lov. 4. *et Cn. Majus* Lov. 3.

§. 15. *Cn. Helvius tribunus militum*] *Cn. Lelius* Lov. 4. *C. Lelius* Rec. *C. Helnius* Lov. 2. *Cn. Helius* Lov. 3. *C. Elvius* Lov. 5. *C. Helius* Hav. *C. Elius* Gaertn. et Hearnii L. 1. ac N. *C. Aelius* Flor. sollemni scribarum lapsu. V. ad 32, 26, 2.

Et duodeviginti ferme equites inlustres] Libri omnes *et duo et viginti*. GEBH. Omnes *duo et viginti equites*. J. FR. GRON. De *equitibus illustribus*, quorum frequens mentio est in Tacito, multa tradiderunt Lipsius ad Tacit. 11. Ann. 4. et Ryckius ad 2. Ann. 59. Ille originem appellationis ad Augusti aetatem refert, hic post Pichenam adnotat, jam dudum ante Augustum sub libera republica *equites illustres* hoc

cum centurionibus aliquot perierunt: et longius certamen fuisset, ni vulnere ducis concessa victoria esset.

1 XIX. Mago, proximae noctis silentio profectus, quantum pati viae per vulnus poterat, itineribus ex-
2 tentis, ad mare in Ligures Ingaunos pervenit. ibi eum legati ab Karthagine, paucis ante diebus in sinum Gallicum adpulsis navibus, adierunt, jubentes primo quoque tempore in Africam trajicere. *idem et*
3 *fratrem ejus Hannibalem* (*nam ad eum quoque issi legatos eadem jubentes*) *facturum. Non in eo esse Karthaginiensium res, ut Galliam atque Italiam ar-*
4 *mis obtineant.* Mago, non imperio modo senatus pe-

loco a Livio memoratos. Hoc satis adversus Lipsium valeret, si ostendisset, equites, qui censum senatorium possidebant, jam libera republica veste senatoria usos, et ob id, quae illius sententia est, *illustres* appellatos fuisse. Mihi *equites illustres* hic non alii esse videntur, quam clari, nobiles, sive genere, sive opibus, sive virtute et factis fortibus, sive quacumque alia re, quae eos praeter caeteros illustres et claros fecerat. Nec alia significatione *equites illustres* obscuris et ignotis a Cicerone 3. Verr. 24. opponi puto. *Quid si equitibus Romanis, non obscuris neque ignotis, sed honestis et illustribus, manus ab Apronio, isto praetore, sine ulla dubitatione adferebantur.* Et sic hoc loco *equites illustres* intelligi possunt cum alii, tum etiam ii, qui, quum equum publicum haberent, vel lectione censorum, vel jure magistratus in senatum venerant; quos equum publicum retinere potuisse, probabile esse dixi ad 29, 37, 8. Hi enim non minus inter equites merere potuerunt, quam *sua voluntate milites in legionibus facti* sunt octoginta illi aut senatores, aut qui eos magistratus gessissent, unde in senatum legi deberent, quos ad Cannas cecidisse dicit 22, 49, 17. Alibi Livius *viros illustres* vocat eos, qui gradu ac dignitate militari ante alios eminebant 33, 36, 5. *Illustres viri aliquot in illo tumultuario proelio ceciderunt, inter quos praefecti sociûm Ti. Sempronius Gracchus M. Junius Silanus, et tribuni militum de legione secunda A. Ogulnius et P. Claudius.* Quo modo etiam accipi potest, quod est eodem lib. c. 25, 9. *Exercitum ejus fusum fugatumque, et illustres viros in acie cecidisse.* DUK. *duodeviginti* soli Ber. et Gaertn. *duo et viginti* reliqui mei cum omnibus Oxonn.

§. 1. *In Ligures Ingaunos*] *in Ligures Gaunos* Hearnii L. 1. *in Ligures in Gaunos* Lov. 3. 4. *in Ligures in Gannos* Hav.

riculoque patriae motus, sed metuens etiam, ne victor hostis moranti instaret, Liguresque ipsi, relinqui Italiam a Poenis cernentes, ad eos, quorum mox in potestate futuri essent, deficerent, simul spe- 5
rans leniorem in navigatione, quam in via, jactationem vulneris fore, et curationi omnia commodiora, impositis copiis in naves profectus, vixdum superata Sardinia, ex vulnere moritur: naves quoque aliquot Poenorum disjectae in alto a classe Romana, quae circa Sardiniam erat, capiuntur. Haec terra mari- 6
que in parte Italiae, quae jacet ad Alpes, gesta. Consul C. Servilius, nulla memorabili re in provincia Etruria et Gallia (quoniam eo quoque processe-

§. 2. *Jubentes, primo quoque tempore in Africam trajicere. Idem et fratrem*] *trajiceret* Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. et Hav. V. ad 10, 41, 8. Deinde *id et fratrem* Flor. Cant. Voss. Lov. 3. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hav.

§. 5. *Nihil sperans leviorem*] Dii perdant sciolos istos, qui hanc nobis lectionem concinnarunt aperte contra mentem Livii, qui scripserat, ut ex vett. codd. bonae notae discere est, *simul sperans leviorem*. MOD. *nihil sperans* primus edidit Curio, hinc Lugd. anno 1553. tum Paris. anno 1573. Priores habuerant *simul sperans*, quod etiam est in omnibus scriptis, nisi quod in uno Harl. sit *et simul sperans*. Deinde *leviorem* primus vulgavit Froben. anno 1535. cujus loco Modii Francofurtana ed. admisit *leniorem*, ut non tantum edd. antt. praeferunt, verum etiam Flor. omnesque alii codd. praeter Lov. 1. 3. 5. et Hav. Gronovius hunc locum laudans ad 21, 48, 7. *leviorem* adducit, hic tamen in ed. sua servavit *leniorem*. Solent innumeris locis hae voces commutari. V. ad 36, 31, 8.

A classe Romana, quae circa Sardiniam erat, capiuntur] *ab classe Romana* Lov. 4. *classe Romana*, omissa praepositione, Voss. et Lov. 1. quorum posterior paulo ante praefert *navesque aliquot Poenorum*. V. ad 5, 27, 1. Harl. *naves quoque aliae Poenorum*. V. ad 6, 37, 8. Adde, quae notantur ad 10, 23, 11. 21, 11, 5. c. 35, 2. 22, 7, 11. 35, 7, 7. et Gronov. ad 33, 28, 15.

§. 6. *Quae jacet ad Alpes*] Pal. 1. *qua jacet*. Adscriptum exterius *quae adhaeret*. GEBH. *qua jacet* Lov. 1. et Hav. *quia rectad alpis* Flor. a m. 1. *quae adhaeret ad Alpis* a m. 2.

Consul Cn. Servilius] *C. Servilius*, ut dixi. SIG. Pal. 1. 2. *C. Servilius*. tert. *Gajus Servilius*. GEBH. Unus meorum Ber. *Cn. Servilius*. Praenomen omittit

7 rat) gesta, patre C. Servilio et C. Lutatio ex servitute post sextumdecimum annum receptis, qui ad 8 vicum Tanetum a Bojis capti fuerant, hinc patre, hinc Catulo lateri circumdatis, privato magis, quam

Harl. Vocem *Consul* Lov. 5. *Consul C. Geminus* legit Lov. 3. V. ad 29, 38, 3.

Et Gallia, nam eo quoque praecesserat] Put. *et Gallia quo jam eo quoque*. Reg. et Men. *quae jam eo quoque*. Scribe *in provincia Etruria et Gallia (quoniam eo quoque processerat) gesta*. J. FR. GRON. *et Galliamque jam eo quoque* Flor. a m. 1. *et Galliam, quia eo quoque* a m. 2. *et Gallia quae jam eo quoque* Exc. Pithoei, *et Gallia, jam eo quoque* Voss. Lov. 1. 2. 3. Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. Crevierio vulgatum *nam eo quoque* non minus placet, quam id, quod Gronov. substituit. At vulgatum illud tantum superest in Lov. 4. 5. et Harl.

§. 7. *Patre Cn. Servilio* etc.] Tria hic notanda. Primum, quod hic Servilius *Aulus* dicitur 21, [25, 3.] quod illic obiter etiam admonuimus. Alterum quod *post sextumdecimum annum* aït, cum hic nondum sit elapsus annus, et ipse Livius paulo post [c. 21, 9.] *Dedisse id Deos sextodecimo demum anno*. de qua diversa loquendi consuetudine paulo ante [ad c. 2, 8.] copiosius diximus. Tertium, quod hoc in loco *Canneti* captos scribit, cum supra *Mutinae*, diversos, opinor, secutus authores, ut saepe solet. GLAR. *C. Servilio*. Nam in Capitolino consulatu dicitur *C. SERVILIVS C. F.* Capitolinis autem lapidibus favent etiam manuscripti libri. Libro 21, [25, 3.] pro *A. Servilio, C. Servilium* restituimus ex hoc loco. SIG. Consentiunt etiam mei, nisi quod *Cn. Servilio* sit in Ber. *consul Servilio* in Harl. V. ad 22, 14, 13

Et C. Luctatio patruo] *Lutatius* ex Graecis et Capitolinis auctoribus. SIG. Si C. Lutatius hic C Servilii consulis patruus, et patris frater, cur non fuit ejusdem nominis cum patre? Itaque dicendum, ipsum adoptatum e Servilia gente transiisse in Lutatiam ac Servilianum nuncupatum; vel errorem esse in Livio. PIGH. in Annal. ad ann. IↃXXII. p. 102. Non necesse est eo confugere. Nam Catulus potuit esse frater uterinus C. Servilii, patris consulis qui utique recte *patruus* consulis hic dici potest. Majoris momenti ad excludendam vocem *patruo* est consensus optimae notae MStorum. DUK. *Lutatio* semper non *Luctatio*, legendum esse, vidimus ad Epit. Liv. 19. Deinde *patruo* expellunt Flor. Cant. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. quam vocem neque in Put. aliove ullo e suis superesse Crevierius notavit. V. etiam Jac. Gronov. ad §. seq. Eamdem igitur ex contextu ejicere non dubitavi. Mox *sextumdecimum* primus edidit J. Fr. Gronovius, Flor. Cant. et tantum non omnibus meis consentientibus. Antea edebatur *decimum sextum*. Lov. 2. legit male *decimumseptimum*.

Qui ad vicum Tanetum a Bojis capti] Si MSS. accederent pro *qui* magis placeret *quam* Nepos Aristide c. 3. *Decessit autem fere post annum quartum quam Themistocles Athenis erat expulsus*. Sic idem in Dion 5. et 10. et Cic. filius 16. a

publico decore insignis, Romam rediit. Latum ad 9
populum est, *ne C. Servilio fraudi esset, quod patre, qui sella curuli sedisset, vivo, quum id ignoraret, tribunus plebis atque aedilis plebis fuisset, contra*

fam. 20. et Curtius 3,6,16. vel *quo.* Nepos Cimon. 3. *Post annum quintum, quo expulsus erat, in patriam revocatus est.* ubi tamen alii itidem malunt *quam.* Sed *quo* legit Perizon. ad Sanctii Minerv. 2, 9, 5. DUK. *Tannetum* Flor. Voss. et Lov. 2. ac 4. *Tamnetum* Hav. *Cannetum* Lov. 5. et Hearnii L. 1. *Canetum* Ber. et edd. vett. V. ad 21, 25, 13. Tum *abolis capti* Flor. *ab Etholis*, vel *ab Aetholis* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. *ab omnis* Harl. manifesta scribae aberratione.

§. 8. *Hinc patre, hinc patruo latera circumdantibus*] Put. et Voss. *hinc patre, hinc Catulo.* Quod cognomen C. Lutatii patrui. Deinde omnes Gall. et Voss. *lateri.* in ultima voce differentia est. nam Pet. *circumdatus.* Reg. Men. Voss. *circumdantes.* Sed princeps omnium ille Put. *circumdatis.* Hunc ergo tutissimum sequi: *hinc patre, hinc patruo lateri circumdatis.* Curtius 4, [12.] *In duo cornua diviserat peditem, utrimque lateri equite circumdato.* J. FR. GRON. Sic [*hinc patre, hinc Catulo*] quoque Cantabrig. Caeterum tacendum quoque non est, paulo ante in illis *C. Lutatio patruo* vocem postremam ab libro Cantabrig. ignorari. Et idem ex Voss. Gud. annotasse video patrem: atque etiam ex Put. tum hunc, tum Salmasium. Viderint ergo, quorum illa donum est. JAC. GRON. *hinc Catulo* etiam Flor. Lov. 1. 2. Hav. et Hearnii L. 1. Mox *latera circumdantes* Hearnii L. 1. *lateri circumdantes* Flor. Lov. 2. Hav. et Voss. a m. 1. pro quo manus altera emendat *lateri circumdatus*; quod vidi etiam in Lov. 1. 3. 5. Ber. et Rec. *latere circumdatus* Gaertn. Sed recte Gronov. ex optimo cod. admisit *lateri circumdatis*, quod probant insuper Lovel. 4. Harl. et Hearnii N. ac D. Ita 2, 25, 4. *Ipsa castra, legionibus circumdatis, capta direptaque.* 38, 41, 1. *In saltu, duplici circumdato vallo, mansit.* Ita codd. pro *circumdata.* 40, 13, 4. *In hostiam itineri nostro circumdatam intuens.* Hujus generis sunt *circumdare exercitum castris* 3, 28, 2. *circumdare orbem armatorum sarcinis* 10, 36, 13. *necessitates vobis circumdederit* 21, 43, 3. *circumdare equitatum cornibus* 30, 33, 7. et 33, 18, 9. *circumdare satellites concioni* 34, 27, 5. *circumdare murum urbi* 41, 20, 6. V. Cortium ad Sall. Jug. 25, 9.

§. 9. *Patre, qui sella curuli sedisset, vivo*] Praeturam gessisse, ex Polybio docet Pighius in Annal. ad ann. 1ɔxv. p. 86. DUK. *servo*, pro *vivo*, legit Franc. Hotomann. 3. Obs. 11. V. ad verba sequentia.

Contra quam sancitum legibus erat] Pall. 1. 3. *sanctum.* sec. *factum.* GEBH. Put. duo Pall. *contra quam sanctum legibus erat.* Pal. tertius *factum.* J. FR. GRON. De hac re ita scribit 27, 21, 10. *Servilium negabant jure aut tribunum plebis fuisse, aut aedilem esse, quod patrem ejus, quem triumvirum agrarium occisum a Bojis circa Mutinam esse opinio per decem annos fuerat, vivere, atque in hostium potestate esse, satis*

10 *sanctum legibus erat.* Hac rogatione perlata, provinciam rediit. Ad Cn. Servilium consulem, q

constabat. Legis, qua hoc prohibebatur, nusquam alibi, neque a Livio, neque ab aliis veteribus scriptoribus mentionem fieri, hoc argumento eſt, quod viri antiquitatis peritiſſimi tantum haec duo loca Livii de ea protulerunt. Unde, quum neque de tempore, neque de causa illius latae satis conſtet, non mirum eſt, pleraque, quae de ea re a doctis prodita sunt, in conjecturis posita eſſe, quas non improbabili argumentatione coarguere, quam aliquid certi ſtatuere, facilius eſt. Manutius legem ad omnes magiſtratus pertinuiſſe exiſtimat: nam c. 5. de Legib. Rom. scribit, eam vetuiſſe *magistratum* ab illo capi, cujus pater in poteſtate hoſtium eſſet, et illius ferendae hanc rationem addit, Romanos, sapientiſſimos viros, judicaſſe, *hominis non liberi filium rempublicam administrare nimis indecorum esse.* Idem sensiſſe Franc. Hotomannum ex eo colligo, quod 3. Observ. 11. hic pro *patre, qui sella curuli sedisset, vivo*, suspicatur legendum eſſe, *patre, q. s. c. s. servo*, eamque non magnam, et satis *ad rationem legis accomodatam* mutationem eſſe dicit. Gruchius de Comit. Rom. 2, 3. paucis defungitur, nec quidquam aliud de hac lege adfert, quam cautum fuiſſe, ut hos magiſtratus, tribunatum scilicet et aedilitatem plebis, gerere non poſſent, quorum pater, qui sella curuli sediſſet, viveret. Pighius denique ad ann. U. CCLX. p. 94. putat, quo magis adversus potentiam nobilium muniretur tribunicia poteſtas, cautum fuisse, ne filii, quorum patres curuli magiſtratu functi adhuc superſtites eſſent, ad tribunatum aedilitatemve plebis admitterentur. Parentum enim jus in libe ros poteſtatem quamvis infring re, ac minuere poſſe, persuasu fuiſſe. Nam et (quod ad ann V. CCXXI. p. 101. addit) Diony Hal. 2, 26. auctore, aliquando v ros illuſtres, pro Roſtris adve sus senatum concionantes, ne plebe, nec tribunis interceden tibus, a patribus detractos et a ductos fuiſſe. Auctorem le ignorare se fatetur; sed occasi nem ejus ferendae fuiſſe suspic tur, quod C. Flaminius, ille q ad Trasimenum cecidit, qu tribunus plebis legem de agro P cente et Gallico viritim divide do ferret, a patre manu injec de Roſtris detractus eſt, ut na rant Cic. 2. de Invent. 17. et Va ler. Max. 5, 4, 5. An alii prae hos de sententia legis et verb rum Livii aliquid tradiderint, m hi non compertum eſt. Sed, qu ab his scribuntur, non ita cla sunt, ut iis omnes tenebrae, qu bus haec pars antiquitatis inv luta eſt, dispelli videantur. Ne absurda eſt ratio, qua ductus Ma nutius, et forsitan etiam Hotomannus, putavit, ad nullos ma giſtratus admiſſos fuiſſe eos, quorum patres non eſſent liberi. Sed primum apertum eſt ex verbis Livii, hac lege non prohibitos fuisse magiſtratum gerere eos, quorum patres *servirent*, sed quorum patres, et quidem *qui sella curuli sedissent, viverent;* nec et cautum fuiſſe, ne hi ullum magiſtratum, sed ne *tribunatum* et *aedilitatem plebis* capere possent. Nam, si lex de omnibus magiſtratibus locuta fuisset, omnino ad populum ferendum fuisset, ne C. Servilio fraudi esset, non modo quod *tribunus* et *aedilis plebis*, sed etiam quod *aedilis curulis* et *praetor*, quibu

in Bruttiis erat, Consentia, Uffugum, Vergae, Besidiae, Hetriculum, Sypheum, Argentanum, Clampe-

magiſtratibus eum functum scribit Livius 27, 33. 36. et 28, 10. fuisset, ac tum *consul* esset. Deinde non major erat ratio ab omnibus magiſtratibus excludendi eos, quorum patres, poſtquam sella curuli sederant, libertatem amiserant, quam quorum patres numquam illa sederant. Et hoc quoque infirmat conjecturam Hotomanni, praeterquam quod ei adversentur tam scripti, quam editi libri Livii. Pighii sententiae obſtat, cum quod non erat causa aedilitatem plebis ita muniendi adversus potentiam nobilium, ut tribuniciam poteſtatem, tum maxime illud, quod secundo loco Manutianae opponi posse dixi: neque enim minor in liberos erat poteſtas patrum, qui sella curuli non sederant, quam qui ea sederant. Nec credo responderi posse, quod viro docto, cum quo de hoc loco agebam, in mentem veniebat, patres, qui sella curuli sederant, fortassis factioni optimatum addictiores exiſtimatos, et ob id horum liberos ad hos magiſtratus non admissos fuisse: nam semper multi tam ex his, quam ex senatoribus populares erant, et contra multi ex plebe, qui numquam ad honores curules pervenerant, sectam optimatum sequebantur; quibus nullo negotio persuaderi potuisset, ut in filiis tribunis et aedilibus plebis patria poteſtate uterentur. Dixi, cur mihi, quae de hac lege scripserunt viri docti, nondum satisfaciant; nec dissimulo, me plane ignorare, cur ea tantum a duobus magiſtratibus plebis non omnes, quorum patres, sed quorum patres *curuli magistratu* functi, viverent, arcuerit. Quaerant doctiores, et simul videant JCti, an hic aliquid sit, quod ad *jus postliminii* pertinere possit. DUK. *sanctum legibus* Flor. Lov. 3. 4. 5. Harl. et Hav. *sanctitum*, utraque lectione juncta, Gaertn. *se non legibus* Voss. et Lov. 1. *si non legibus* Lov. 2. V. ad 10, 9, 3.

§. 10. *Consentia, Uffugum, Vergae, Besidiae, Hetriculum, Sypheum, Argentanum, Dampetia*] Praeter *Consentiam* haud scio, an ullum aliud horum nominum apud aliquem authorem aut legerim, aut repererim: oportet obscura fuisse loca. GLAREAN. Pal. 1. *Hocriculum*. sec. *Octriculum*. tert. *Otriculum*. GEBH. *Casentia* Harl. *Cosentia* Hearnii L. 1. *Conscentia* Gaertn. et Hearnii N. *Conscientia* Flor. a m. 1. Lov. 4. et Hav. V. ad 8, 24, 4. et 29, 38, 1. De hac urbe agit Cluver. 4. Ital. ant. 15. p. 1317. Tum *Auffugum* Gaertn. *Aufugum* Flor. Voff. Lov. 1. 3. 4. 5. Hav. Exc. Pithoei, et Branc. Latinii. *Aufagum* Lov. 2. *Aufidum* Hearnii L. 1. Hinc *Bergae* vel *Berge* Flor. Voff. Lov. quinque, Hav. Hearnii L. 1. N. D. Exc. Pithoei, et Brancal. Latinii. *Bergo* Gaertn. *Borge* Harl. Deinde *Heraculum* Gaertn. *Hotriculum* Ber. Hav. et Branc. Latinii. *Hocraculum* Voff. *Hocriculum* Lov. 3. 4. *Ocriculum* Flor. Lov. 5. et Harl. *Otriculum* Exc. Pithoei. *Horacl'm* Lov. 2. *Hochaclm* Lov. 1. *Ocheculum* Hearnii L. 1. *Caiculum* Hearnii D. Poſtea *Lymphaeum*, *Lympheum*, vel *Limpheum* Flor. Lov. 4. Hav. et Hearnii L. 1. *Lypheum* Lov. 5. *Linceum* Harl. *Linctum* Hearnii D. *Nymphaeum* Exc. Pithoei. *Sipheum* Hearnii N. Praeterea *Argentarium* Lov. 4. Hav. et Brancal. Latinii. Tandem *Dampetia*

tia, multique alii ignobiles populi, senescere Pu-
11 nicum bellum cernentes, defecere. Idem consu
cum Hannibale in agro Crotoniensi acie conflixit
Obscura ejus pugnae fama est. Valerius Antias
quinque millia hostium caesa aït. quae tanta res
est, ut aut inpudenter ficta sit, aut neglegenter
12 praetermissa. Nihil certe ultra rei in Italia ab
Hannibale gestum. nam ad eum quoque legati ab
Karthagine, vocantes in Africam, iis forte diebus,
quibus ad Magonem, venerunt.

1 XX. Frendens gemensque, ac vix lacrimis tem-
2 perans, dicitur legatorum verba audisse. postquam
edita sunt mandata, *Jam non perplexe*, inquit, *sed
palam revocant, qui, vetando supplementum et pe-
3 cuniam mitti, jampridem retrahebant. Vicit ergo*

Voss. Hav. Lovel. 3. Hearnii N. Exc. Pithoei, et edd. ante ultimam Gruteri. *Dampetiae* Hearnii L. 1. *Damperia* Lov. 2. *Dapetia* Ber. *Damneptia* Lovel. 5. *Dampepa* Gaertn. *Impetia* Harl. et Hearnii D. *Clampetia* Flor. quomodo recte in ultima ed. vulgavit Gruterus, secutus, ut videtur, Cluver. qui paullo ante ita legendum monuerat in Ital. ant. 4, 15, 1285. Paullo ante *Ad C. Servilium, qui* Lov. 5. *Ad Cn. Caepionem consulem, qui* Lovel. 3.

§. 11. *In agro Crotonensi*] *Crotoniensi* scribendum. A Crotone enim factum est. ut autem *Carthago Carthaginiensem*, sic *Croto Crotoniensem* edit. *Crotona* autem *Crotonensem*, ut *Cremona Cremonensem*. Priscianus. SIG. Ita et plures meorum recte praeferunt. V. ad 28, 26, 1.

§. 12. *Legati ab Karthagine, vocantes in Africam*] Pall. 1. et 3. *revocantes*. GEBH. Ita et Lov. 4. 5. Harl. ac Rec.

§. 1. *Frendens gemensque*] *Fremens gemensque* Harl. *Frendens, fremens, gemensque*, utraque lectione simul juncta, Ber. Gaertn. et edd. ante Aldum. Mox *verba audivisse* Hav. Deinde *edicta sunt mandata* Cant. Ber. Gaertn. et edd. usque ad Froben. anni 1531. V. ad 21, 62, 7.

§. 2. *Jampridem retrahebant*] Sufficere videtur, quod est in optimo et melioribus, *jampridem trahebant*. J. FR. GRON. Livius tamen 10, 25, 13. *Ab Ap. Claudio praetore retractum quidam videri volunt*. 21, 63, 11. *Revocandum universi retrahendumque censuerunt*. Et Cic. 2. de Finib. 17. *Si Hannibalem in Africam retraxisset* Scipio. DUKER. *trahebant* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. Hav. et Hearnii L. 1. ac

Hannibalem non populus Romanus toties caesus fugatusque, sed senatus Karthaginiensis obtrectatione atque invidia. neque hac deformitate reditus mei tam 4
P. Scipio exsultabit atque efferet sese, quam Hanno, qui domum nostram, quando alia re non potuit, ruina Karthaginis obpressit. Jam hoc ipsum prae- 5
sagiens animo, praeparaverat ante naves. itaque, inutili militum turba praesidii specie in oppida Bruttii agri, quae pauca magis metu, quam fide, continebantur, dimissa, quod roboris in exercitu erat, in Africam transvexit: multis Italici generis 6
(quia in Africam secuturos abnuentes concesserant in Junonis Laciniae delubrum, inviolatum ad eam diem) in templo ipso foede interfectis. Raro quem- 7
quam alium, patriam exsilii caussa relinquentem,

8. Paullo ante *negando*, pro *vetando*, Lov. 5.

§. 3. *Non populus Romanus toties caesus fugatusque, sed senatus* etc.] De indignatione Annibalis ex Italia discedere coacti ita Silius [17, 185.]

Audivit torvo obtutu defixus, et aegra etc.

MODIUS.

§. 4. *Quando alia re non potuit*] *ante alia re* Gaertn. *quando aliena re non potüit* Voss. Lov. 1. 2. Hav. et Flor.

§. 6. *In Africam secuturos abnuentes*] *in Africam se secuturos* Lov. 2. Vox vel in uno illo repetita esse potest ex initio sequentis, quale exemplum supra habuimus ad 21, 22, 7. vel excidisse ex reliquis ob similitudinem syllabae sequentis. V. ad 29, 21, 7. Pronomen autem sine ullo damno sensus vel adesse potest, vel abesse. Solet enim saepe omitti per ellipsin. V. ad 1, 23, 5. Verius itaque est, ut in uno, quam in reliquis omnibus, erratum esse existimemus.

§. 7. *Patriam exsilii caussa relinquentem, magis moestum abisse ferunt, quam*] Pal. 3. *patriam exsilii caussa linquentem tam* (ita et sec.) *moestum abiisse ferunt.* GEBH. Optimi desecant τὸ *magis*. Pall. tres *tam moestum.* duo *linquentem.* J. FR. GRON. *linquentem* solus meorum Harl. Τὸ *magis* vero non adparet in Flor. Voss. et Lov. 1. ac 4. *tam moestum* legunt Lov. 2. 3. 5. Harl. Rec. et Hearnii L. 1. *magis* etiam in nullo sibi cod. obcurrisse, Crevier. testatur; illam tamen particulam vel, quae in aliis exstat, *tam* necessariam recte judicat. Mox *hostium terram excedentem* Lov. 6. Livio

magis moestum abisse ferunt, quam Hannibalem ho stium terra excedentem: respexisse saepe Italiae li tora, et Deos hominesque accusantem, in se quo
8 que ac suum ipsius caput exsecratum, *Quod non cruentum ab Cannensi victoria militem Romam du xisset. Scipionem ire ad Karthaginem ausum, qui*
9 *consul hostem in Italia Poenum non vidisset. se, cen tum millibus armatorum ad Trasimenum et Cannas caesis, circa Casilinum, Cumasque, et Nolam conse nuisse.* Haec accusans querensque, ex diutina pos sessione Italiae est detractus.

familiarem hanc locutionem esse, vidimus ad 2, 37, 8. Invitis tamen reliquis uni huic testi fidem habere non audeo, quum et altera constructio saepe apud Livium obcurrat. V. ad 8, 2, 8. 10, 2, 3. Potest etiam unius illius cod. scriba indoctior errorem commisisse censeri, quem notavi ad 6, 3, 8.

Et Deos hominesque accusantem, se quoque ac suum ipsius caput exsecrantem] Pall. tres, et vet. ed. *in se quoque ac suum ipsius caput exsecratum.* GEBH. *Tò et* a fronte supervacuum esse et cancellandum censeo. Dein elegantius scripti: *in se quoque ac suum ipsius caput exsecratum.* Firmat ipse auctor 10, [28, 18.] *Haec exsecratus in se hostesque, qua confertissimam cernebat Gallorum aciem, concitat equum.* 39, [51, 12.] *Exsecratus deinde in caput regnumque Prusiae, et hospitales Deos violatae ab eo fidei testes invocans.* Et eodem lib. [c. 10, 2.] *Et in caput eorum detestari minas periculaque, qui id suasissent.* 40, [3.5.] *Exsecrationesque in agminibus proficiscentium in regem.* Neque aliter olim editi ab Andrea ad Moguntiacenses. Primus video omisisse Frobenium. J.FR. GRON. Voculam *et*, quam Gronov. supervacuam judicabat, omisit Hearnii L. 1. Deinde *in se quoque* Flor. a m. 1. Voss. omnesque mei, praeter Lov. 2. qui praepositionem omisit, et Ber. qui ejus loco *et* habet a m. 1. Egregium iterum curae ac diligentiae, qua in Livio versatus est, specimen hoc loco edidit Doujat. Quod enim Gronov. de prima vocula *et* monuit, alio detorquens notat, ex scriptis legendum videri *in se quoque* etc. *exsecratum*, quum vulgo editi habeant *et se quoque.* Verum in nulla me editione hanc lectionem invenisse profiteor. Praeterea *et caput suum exsecratum* Lov. 2. *ac sui ipsius caput exsecratum* Hav. Male. De locutione hac plura v. ad 7, 40, 9. Mox §. seq. *hostem Poenum in Italia non vidisset* Flor. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. et Hav.

§. 9. *Se, centum millibus armatorum ad Thrasymenum et Cannas caesis*] Pall. 2. *se cum centum m. ar. ad Thr. aut Cannas.* tert. *se cum C. mill. ad*

XXI. Romam per eosdem dies, et Magonem et 1
Hannibalem profectos, adlatum est. cujus duplicis gratulationis minuit laetitiam, et quod parum duces in retinendis iis (quum id mandatum ab senatu esset) aut animi, aut virium habuisse videbantur; et quod solliciti erant, omni belli mole in unum 2
ducem exercitumque inclinata, quo evasura esset res. Per eosdem dies legati Saguntini venerunt, 3
comprehensos cum pecunia adducentes Karthaginienses, qui ad conducenda auxilia in Hispaniam trajecissent. ducentum et quinquaginta auri, octingen- 4

Thr. ad Cannas caesis. GEBH. ...um *centum millia* Gaertner. ... *ac Cannas* Lov. 4. *ad Cannas* Lov. 3. et Harl. *aut Cannas* Flor. Voss. et Hav.

Circa Casilinum, Cumas, Nolamque consenuisse] Pall. 1. ac *et circa Casilinum, Cumasque, et Nolam consenuisse.* sec. *circa Casilinum, et Cumas, et Nolam consenuisse.* GEBH. Omnes Gall. et duo Pall. *circa Casilinum, Cumasque, et Nolam consenuisse.* J. FR. GRON. *circa Casilinum Cumasque consenuisse* Voss. Lovel. 1. 2. et Hearnii N. *circa Casilinum, Cumasque, et Nolam consenuisse* Flor. Lov. 3. 4. 5. Harl. Hav. et Hearnii L. 1. quod recte Gronov. probavit. V. ad 2, 31, 1.

§. 1. *Romam per eosdem dies*] *per eos dies* Lov. 5. V. ad 10, 10, 4. Mox *duplicis gratulationis relatio minuit laetitiam*, perperam addita media voce, Ber. et edd. ante Froben. qui anno 1535. eam delevit. Deinde *et quo parum duces eorum*, addita ultima voce, Lov. 4. contra primam voculam *et* non agnoscit Flor. Hinc *quum ad id mandatum* Flor. Voss. Lov. 2. et Hav.

§. 2. *Omni belli mole in unum ducem exercitumque inclinata*] *omni mole belli* Harl. *τὸ belli* deest in Lov. 1. Tum *in unum exercitum ducemque* Flor. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. et Hav. Mox §. seq. *comprehensos cum pecunia ad ducentos* Lov. 1. *comprehensis cum pecunia ad ducentos* Lovel. 2. *comprehensos cum pecunia ad CC* Voss.

§. 4. *Ducenta et quinquaginta auri, octoginta pondo argenti*] Omnes Gallici, Voss. Gud. et veteres editi usque ad Moguntinos, qui mutarunt, expresse, *ducentum et quinquaginta auri, octingentum.* V. de Pec. vet. 1, 7. J. FR. GRON. Pariter se in L. 1. et N. invenisse, Hearnius testatur. *ducentum et L. auri, VIII. argenti* ejusdem D. *ducentum et quinquaginta auri pondo, octoginta argenti* Hav. et Lov. 4. *ducentum et quinquaginta auri, octingentos* (vel *octinginta*) *pondo argenti* Lov. 1. 2. 5. et Harl.

§. 6. *Transitus Hannibalis in Italiam quantum terroris pavorisque injecisset, sese meminisse*] Pal. 1. 3. et vet. ed. *Transi-*

tûm pondo argenti in vestibulo curiae posuerunt
5 Hominibus acceptis et in carcerem conditis, aurt
argentoque reddito, gratiae legatis actae: atque
insuper munera data ac naves, quibus in Hispa
6 niam reverterentur. Mentio deinde ab senioribu
facta est, *Segnius homines bona, quam mala, sen*
tire. Transitu in Italiam Hannibalis, quantum ter
roris pavorisque, sese meminisse, quas deinde cla
7 *des, quos luctus incidisse? Visa castra hostium*
muris urbis: quae vota singulorum universorumque

tum Annibalis in Italiam quantum pavoris terrorisque esse. Pal. 2. *Transitu in Italia Annibalis quantum pavoris terrorisque senserint, sese meminisse.* GEBH. Varie interpolatus locus. Primo omnes Gall. praeter unum, *Transitu in Italiam Hannibalis.* Pal. unus, *Transitum in Ital. Han.* Duo reliqui cum Andrea et eum secutis *Transitum Hannibalis in Italiam.* Aldina demum *Transitus.* Verbum *injecisset* omnibus deest scriptis. Put. Men. Voss. et duo Pall. *pavorisque esse meminisse.* Reg. *pavorisque sese meminisse.* Pet. *pavorisque esset meminisse.* tertius Pal. *pavorisque senserint, sese meminisse.* Andreas, Tarvis. Ven. Bechar. *pavorisque esse se semper meminisse.* Ascensius *injecisse, se semper meminisse.* Mog. *injecisset, se semper meminisse.* Gryphius recidit τὸ *semper.* Quae additamenta cum τῷ *injecisset* orta sunt ab illis, qui morem Livii in obliquis hujusmodi orationibus suspendendi sermonem per infinitivos non deprehenderant, nec bene distinguere poterant. Verum videtur: *Transitu in Italiam Annibalis quantum terroris pavorisque, quas deinde clades, quos luctus incidisse?* J. FR. GRON. Quem etiam v. 2. Obs. 14. p. 324. E se consentire Crevier. fatetur. *Transitu in Italiam Hannibalis* Flor. Lov. 5. Harl. et Hearnii L. 1. *Transitu Hannibalis in Italiam* Voss. Lov. 3. et Gaertn. *Transitum Hannibalis in Italiam* Lov. 1. 2. Ber. et Hearnii N. *Transitum in Italiam Hannibalis* Lov. 4. et Hav. Tum *pavorisque esse se semper meminisse* Ber. et Gaertn. *pavorisque fuisset meminisse* Lov. 3. *pavorisque esse meminisse* Lov. 1. 2. et Hav. Neque aliter Flor. a m. 1. qui *esset meminisse* praefert a m. 2. consentientibus Lov. 4. et 5. *pavorisque sese meminisse* Harl. et Hearnii L. 1. Paullo ante *senatoribus*, pro *senioribus*, Voss. Lov. 1. 4. et Rec. V. ad 39, 55, 1.

§. 8. *An umquam ille dies futurus esset*] Egregie Put. et meliores *En unquam.* Sic priscae editiones, sic plures vulgatarum ante ultimas. Et bis jam restituimus Livio. Formula est παθητικὴ vehementer optantium per interrogationem. Ut apud Plautum Trinummo [2, 4, 188.] *o pater, En unquam adspiciam te.* Virgilius [ecl. 1, 68] *En unquam*

fuisse? quoties in conciliis voces, manus ad coelum porrigentium auditas: En umquam ille dies futurus 8
esset, quo vacuam hostibus Italiam bona pace florentem visuri essent? Dedisse tandem id Deos sexto- 9
decimo demum anno: nec esse, qui Diis grates agendas censeant. Adeo ne advenientem quidem gratiam homines benigne accipere, nedum ut praeteritae satis memores sint. **Conclamatum deinde ex omni parte** **10**
curiae est, uti referret P. Aelius praetor: decretumque, ut quinque dies circa omnia pulvinaria sup-

patrios longo post tempore fines etc. *videns mirabor?* Noster 9, 10, 6. *En unquam futurum, ut congredi armatis cum hoste liceat?* Aut etiam indignantium. Terent. Phorm. [2, 2, 1.] *En unquam cuiquam contumeliosius audistis factam injuriam?* Noster 4, [3, 10.] *En unquam creditis fando auditum esse, Numam Pompilium non modo non patricium, sed ne civem quidem Romanum, ex Sabino agro accitum, populi jussu, Patribus auctoribus, Romae regnasse?* 10, [8, 10.] *En umquam fando audistis, patricios primo esse factos, non de coelo demissos.* Viderint, quo jure pro simplici interrogatione eamdem Plauto infulserint aliquot locis nuperi. Equidem rectius plerisque puto retineri *An umquam*, aut *Unquamne*, aut *Num unquam*, quae illi mutarunt. Valer. Max. 7, 6. *En quam aliquis in acie hortaretur, ut pro salute conjugum ac liberorum fortiter dimicaret!* Sic legendum clamat ipse locus. Pighius tamen, *Eamne unquam.* Lipsius, *En quem.* Colerus *En unquam.* J. FR. GRON. Tangit, ni fallor, Mercerum ad Nonium, v. *Crepare*, et Guilielmium Miscell. Quaest. in Plaut. c. 5. ac forsan etiam Scioppium 4. Susp. Lect. 1. Recte, mea sententia, de usu particulae *en* cum *umquam* sentit Gronovius. nec video, cur apud Terent. Phorm. 2, 2, 15. potius legendum sit, *Cedo dum, en umquam injuriarum audisti mihi scriptam dicam?* quam *an umquam.* etsi illud tuetur Rivius, et pleraeque edd. expresserunt. DUK. Lectionis a Gronovio recte damnatae auctor in postrema editione Gruterus extitit, quae in nullo cod. mihi obvia fuit. *umquam ille dies* est in Voss. Lovel. 1. 3. 4. *numquam ille dies* in Flor. et Harl. cum Hearnii L. 1. ac N. *umquamne ille dies* in Lov. 2. et Huv. *en umquam illa dies* in Gaertn. Sed adsentior Gronov. *En umquam* legenti, qui eamdem voculam restituit 10, 8, 10. et 24, 14, 3. ubi plura dixi.

§. 9. *Dedisse tandem id Deos sextodecimo demum post anno*] Put. Voss. alii *sextodecimo demum anno*, expulso τῷ *post.* Cic. 10. ad Fam. 23. *Quem triduo, cum has dabam literas, exspectabam.* Et alibi, *Diebus octo, quibus has dabam.* 15. Ep. 14. *Ut te, quem jam diu plurimi facio, tanto intervallo viderem.* Catull. [carm. 13.]

plicaretur, victimaeque majores inmolarentur cen-
11 tum viginti. Jam dimisso Laelio legatisque Masinis-
sae, quum Karthaginiensium legatos de pace ad se-
natum venientes Puteolis visos, inde terra venturos
adlatum esset; revocari C. Laelium placuit, ut co-
12 ram eo de pace ageretur. Q. Fulvius Gillo, legatus
Scipionis, Karthaginienses Romam adduxit: quibus,
vetitis ingredi urbem, hospitium in villa publica,
senatus ad aedem Bellonae datus est.

1 XXII. Orationem eamdem ferme, quam apud
Sci-

Paucis, si tibi Dii favent, diebus. J. FR. GRON. Uno excepto, omnes mei cum Hearnii N. et edd. antt. vocem *post* omittunt; quam demum Frob. anno 1535. adscivit, forte, ut conjicio, ex cod. Rhenani Spirensi; nam exstat etiam in meo Harl. qui semper ei adhaerere solet. Caes. 1. B. Civ. 48. *Accidit repentinum incommodum biduo, quo haec gesta sunt.* V. Cort. ad Sall. Jug. 13, 6.

Nec esse, qui Diis gratias agendas censeat] Optimus codex *nec esse fuit, qui Deis grates agendas censeant.* Reg. Men. Voss. *nec esse fuit, qui Dei sacratas agendas censeant.* Vides, veram esse antiquissimi scripturam, nisi quod *τὸ fuit*, quid sibi velit, non exputo. Sensus abolet, et forte ex sequentibus apicibus ortum est, quos cum male expressisset librarius, quod expresserat, delere noluit. J. FR. GRON. *necce quod eis sacratas agendas censeat* Hearnii N. *necesse fuit quid eis sacratas agendas censeant* Voss. et Lov. 1. *necesse fuit, qui Dei sacratas agendas censeant* Flor. *Deis*, pro *Diis*. V. ad 10, 40, 13. *grates*, pro *gratias*. V. ad 23, 12, 7. *Τὸ fuit* videtur ex duplicis lectionis conjunctione natum esse: quum enim in aliis *nec esse, qui censeant*, in aliis *nec fuit, qui censeat* partim in contextu, partim in margine scriptum fuisset, inde factum est tandem *nec esse fuit, qui censeant.* Mox *praeteritae salutis memores sint*, pro *satis memores*, Harl. Rec. et Brancal. Latinii.

§. 10. *Victimaeque majores inmolarentur centum viginti*] *victumaeque* Flor. Tum *CC viginti* Lov. 3. et Gaertn.

§. 12. *Hospitium in villa publica*] Ut solebat legatis hostium. 33, 24, 5. Hinc quoque colligunt quidam, aedem Bellonae villae publicae vicinam fuisse. V. Vignol. ad Column. Antonini Pii c. 2. DUKER.

§. 2. *Sed ante etiam Saguntinis privato consilio bellum intulisse*] Pal. 3. *nec Romanis solum, sed ante etiam Saguntinis bellum incidisse.* GEBH. *non Romanis solum, sed etiam ante* Ber. *non Romanis solum, sed*

Scipionem, habuerunt; culpam omnem belli a publico consilio in Hannibalem vertentes. *Eum injussu senatus non Alpes modo, sed Iberum quoque, transgressum: nec Romanis solum, sed ante etiam Saguntinis, privato consilio bellum intulisse. Senatui ac populo Karthaginiensi, si quis vere aestimet, foedus ad eam diem inviolatum esse cum Romanis. Itaque nihil aliud sibi mandatum esse, uti peterent, quam ut in ea pace, quae postremo cum consule Lutatio facta esset, manere liceret.* Quum, more tradito, Patribus poteſtatem interrogandi, si

(Margin section numbers: 2 at "Eum in-"; 3 at "Senatui"; 4 at "Itaque"; 5 at "Quum".)

ante etiam Gaertn. et edd. ante Aldinam. Paullo ante *Iberum quoque transisse* Hearnii D.

§. 3. *Si quis vera aestimet, foedus ad eum diem inviolatum esse*] Pal. pr. *si quis vere existimet.* tert. *vera existimet.* GEBH. Omnes Gall. optimus Pal. Voss. *vere.* 3, [19, 6.] *Plus, hercle, aliquanto, qui vere rem aestimare velit.* J. FR. GRON. *vere* etiam omnes mei cum Hearnii N. ac D. Cic. 7. ad Attic. 1. *Pompejus non dubitat, (vere enim judicat) ea, quae de republica nunc sentiat, mihi valde probari.* V. infra ad 34, 27, 1. Tum *ad eam diem* omnes mei, et editi usque ad Gruterum, cujus ultimam *ἔκδοσιν, ad eum diem* praeferentem, reliqui editores secuti sunt. Veterem lectionem revocavi, quum ob Mstorum codd. auctoritatem, tum quod Livius saepissime *ad eam diem* pro *ad id tempus* usque usurpavit. Exempla v. 1, 59, 8. 2, 21, 6. 4, 10, 1. 6, 23, 9. 9, 36, 1. 10, 38, 1. 28, 38, 4. 32, 28, 4. 35, 42, 2. Et quidem, ubi praecise de certo die sumendum, occurrit 5, 9, 8. *Kalendis Octobribus magistratum occiperent: seque eam ante diem magistratu abdicavere.* Alibi tamen potius hoc sensu *eo die* dixit. V. 3, 33, 8. c. 46, 3. c. 69, 8. 7, 17, 5. 8, 10, 10. 9, 37, 11. 10, 2, 15. c. 29, 17. aliisque locis. Paullo ante *senatui ac populo Karthaginiensium* Ber. et edd. ante Aldum.

§. 4. *Quae postremo cum consule Lutatio facta esset, manere liceret*] *cum C. Lutatio* Lov. 6. V. ad 22, 14, 13. Tum *facta est* Ber. et Gaertn. cum edd. ante Aldum. Hinc *maneret* Lov. 1. *manere liceat* Lov. 5. Paullo ante *nil aliud sibi mandatum esse* Harl. V. ad 6, 40, 3. *nihil aliud mandatum sibi esse* Lov. 1. et 5.

§. 5. *Quum, more tradito a Patribus, potestatem interrogandi, si quis quid vellet, legatis praetor fecisset*] Legendum *interrogandi, si quis quid vellet, legatos praetor fecisset.* Sequitur enim, *senioresque, qui foederibus interfuerant, alia alii interrogarent.* Perperam Pal. 3. exhibet *potestatem interrogandi, si quis quid vellet, legatos quod populus Romanus*

quis quid vellet, legatos praetor fecisset; senioresque, qui foederibus interfuerant, alia alii interrogarent, nec meminisse per aetatem (etenim omnes
6 ferme juvenes erant) dicerent legati; conclamatum ex omni parte curiae est, *Punica fraude electos, qui veterem pacem repeterent, cujus ipsi non meminissent.*
1 XXIII. Emotis deinde curia legatis, sententiae interrogari coeptae. M. Livius *C. Servilium consulem, qui propior esset, arcessendum, ut coram eo*
2 *de pace ageretur,* censebat. *quum de re majore, quam quanta ea esset, consultatio incidere non posset, non videri sibi, absente consulum altero, ambo-*

fecisset. GEBH. Lege et distingue cum Freinshemio *Quum, more tradito, Patribus.* 37, [1, 3.] de legatis Aetolorum: *Caeterum et praesentes interrogationibus undique senatorum, confessionem magis noxae, quam responsa, exprimentium, fatigati sunt.* J. FR. GRON. Freinsh. ad Taciti 1. Hist. 44. loco, quem Gronovius innuit, non tantum *more tradito, Patribus* sine praepositione legendum monuit, verum etiam *interrogandi, si quis quid vellet, legatos.* Et quidem *a Patribus* superest in omnibus libris. *legatos* autem probant omnes scripti, et editi usque ad Sigonium. Utramque Freinsh. emendationem recte Gronov. in contextum recepit. Priorem minime dubiam Crevierius vocat. Aliud exemplum, ubi senatores, quid velint, legatos interrogant, supra obcurrit 8, 21.

Nec meminisse se per aetatem] Omnes Gall. et Voss. relegant τὸ *se.* V. supra ad 28, 24, 14. J. FR. GRON. Quem etiam v. ad 40, 42, 3. Illud *se* etiam deest in omnibus meis (solo excepto Ber.) et in Hearnii L. 1. ac N. Adsumtum est pronomen ex vocis praecedentis syllaba finali. Alia exempla v. ad 2, 15, 3. 7, 5, 6. 35, 51, 5. Solet autem idem pronomen saepe per ellipsin omitti. V. ad 1, 23, 5. Ceterum *non meminisse* Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. Gaertn. et Hav. Mox §. seq. *cujus ipsius non meminissent* Ber. a m. 1. Gaertn. et edd. ante Aldinam.

§. 1. *Emotis deinde curia legatis*] *Remotis* Hav. *Emissis* Lov. 4. et Hearnii D. quod recte rejecit Gebhard. ad 25, 1, 10. Verbum est vere Livianum. Supra 6, 38, 8. *Lictores, qui de medio plebem emoverent, misit.* 25, 1, 10. *Quum emovere eam multitudinem e foro conati essent.* 26, 34, 9. *Qui ad Romanos transissent,* etc. *cis Vulturnum emovendos censuerunt.* Et, *Qui eorum trans Tiberim emoti essent.* 27, 3, 2. *Milites aedificiis emotos in portis murisque sibimet ipsos tecta militariter coëgerat aedificare.* Plura v. ad 42, 50, 6.

busve, eam rem agi, satis ex dignitate populi Romani esse. Q. Metellus, qui triennio ante consul 3
dictatorque fuerat, *Quum P. Scipio, caedendo exercitus, agros populando, in eam necessitatem compulisset hostes, ut supplices pacem peterent; et nemo* 4
omnium verius existimare posset, qua mente ea pax peteretur, quam is, qui ante portas Karthaginis bellum gereret; nullius alterius consilio, quam Scipionis, accipiendam abnuendamve pacem esse. M. Va- 5
lerius Laevinus, qui bis consul fuerat, *Speculatores, non legatos, venisse,* arguebat: *jubendosque Italia excedere, et custodes cum iis usque ad naves mit-*

M. Livius Cn. Servilium consulem, qui prior esset] Pro *prior*, alii *propior* recte legunt: et Servilium Geminum hic innuit. GLAREAN. *C. Servilium*, ut dixi. SIG. *prior* etiam Voss. in contextu, Lov. 1. et Gaertn. V. ad 5, 15, 4. Sed alterum, quod est in reliquis, recte Glareanus praetulit. Per consulem autem propiorem intelligit eum, qui Etruriam sortitus est, quum alteri Bruttii obvenerint. V. c. 1. Et quidem Servilius Geminus, qui Etruriam habuit, *Caji;* Servilius Caepio, qui Bruttios, *Cnaei* praenomine adpellati fuerunt. V. ad 29, 38, 3.

§. 2. *Quum de re majore, quam ea esset, consultatio*] Quidam pro *ea* substituerunt *quanta*, quod mihi non probatur. GLAR. Put. Reg. Men. *quam quanta ea esset.* Recte. J. FR. GRON. *quam quanta esset* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. antt. Pro eo Ascens. anno 1513. substituit *quam ea esset:* quod adversus Aldum, priorem scripturam revocantem, Glareanus defendit, quum in nullo Msto supersit. *quam quanta ea esset*, ut Gronov. ex optimis emendavit, etiam Flor. et Hearnii L. 1.

Absente consulum altero, ambobusve, eam rem agi] *altero, ambobus eam rem agi* Flor. Voss. Lov. 2. 4. Harl. et Hearnii L. 1. ac N. *altero, a Patribus eam rem agi* Hav. Paullo ante *videri* deest in Lov. 1. Mox §. seq. *hostes compulisset*, trajectis vocibus, Flor. et Lov. 5.

§. 4. *Et nemo omnium verius existimare posset*] Pal. 3. *et nemo omnium rerum* etc. Statim Pall. tres, *quam eum, qui ante portas Carthaginis bellum gereret.* Mox iterum Pal. 3. *nullius itaque alterius consilio.* GEBH. *nemo omnium rem verius* Lov. 5. *nemo omnium rem veram* Rec. Male. *verius existimare*, ut *vere aestimare* cap. praec. Mox *quam eum, qui* Flor. Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. Rec. Hav. et edd. ante Asc. anni 1513.

Accipiendam abnuendamque pacem esse] Put. *abnuendamve*. J. FR. GRONOV.

tendos; Scipionique scribendum, ne bellum remitte-
6 *ret.* Laelius Fulviusque adjecerunt: *Et Scipionem in eo positam habuisse spem pacis, si Hannibal et*
7 *Mago ex Italia non revocarentur. Omnia simulaturos Karthaginienses, duces eos exercitusque exspectantes. deinde, quamvis recentium foederum et Deo-*
8 *rum omnium oblitos, bellum gesturos.* Eo magis in Laevini sententiam discessum. Legati pace infecta, ac prope sine responso, dimissi.

1 XXIV. Per eos dies Cn. Servilius consul, haud dubius, quin pacatae Italiae penes se gloria esset,

§. 5. *Jubendosque eos Italia excedere*] Pal. pr. *jubendosque ex Italia secedere.* sec. *arguebat, videndos Italia secedere.* tert. *jubendosque Italia excedere.* GEBH. *jubendosque ex Italia secedere* Voss. Lov. 1. 2. Harl. et Hav. *jubendosque eos ex Italia secedere* Gaertn. *jubendosque ex Italia excedere* Lov. 3. 5. *jubendosque Italia excedere* Flor. et Lov. 4. Pronomen itaque *eos*, vix in uno Ber. inventum, expunxi. *Excedere Italia* supra inlustratur ad 10, 2, 3. Paullo ante Valerii praenomen *M.* deerat in Flor. Voss. Lov. 1. 2. 4. Gaertn. et Hav.

§. 6. *Si Hannibal et Mago Italia non revocarentur*] Ita primum exhibuit ultima Gruteri ἔκδοσις, quod deinde posteriores editores servarunt. Omnes non tantum edd. sed et Msti mei cum Hearnii Oxonn. et, ut Cl. Sallier. monuit, Put. *ex Italia.* quod restitui.

§. 7. *Ceterum omnia simulaturos Karthaginienses, duces eos exercitusque exspectantes*] Put. Reg. Men. Voss. carent τῷ *Caeterum.* J. FR. GRON. Eadem voce carent etiam, solo Ber. excepto, omnes mei, et Oxonn. Hearnii. Ceterum Gronov. pr. ed. not. insuper monuit, omnes Gall. legere *spectantis*, vel *spectantes*, idque idem esse suspicatus est, ac *respicere* apud Senec. in Herc. Fur. 818.

Tunc et meas respexit Alcides manus.

Id tamen rectius postea omisit. Quicumque enim codd. ita exhibent, (mei omnes servant *exspectantes*) errore scribarum vitiati videntur. Passim enim *spectare*, pro *exspectare*, perperam dederunt. V. ad 1, 9, 7. c. 52, 3. 7, 24, 6. (ubi perperam Gebhard. *spectare* idem notare monuit, atque *exspectare*) 28, 27, 9. et alibi. Adde Freinsh. ad Curtii 8, 8, 16. et Munker. ad Hyg. Poët. Astron. 1, 6. p. 350. Eosdem librarios etiam male *exspectare*, pro *spectare*, dedisse, vidimus ad 6, 33, 1.

§. 8. *Ac prope sine responso, dimissi*] Put. *responsu.* J. FR. GRON. Ita et Flor. V. ad 5, 13, 5.

§. 1. *Quin pacatae Italiae pe-*

velut pulsum ab se Hannibalem persequens, in Siciliam, inde in Africam transiturus, trajecit. Quod 2
ubi Romae vulgatum est, primo censuerunt Patres, ut praetor scriberet consuli, senatum aequum censere, in Italiam reverti eum: deinde, quum praetor, 3
spreturum eum literas suas, diceret, dictator ad id ipsum creatus P. Sulpicius, pro jure majoris imperii, consulem in Italiam revocavit: reliquum anni, 4
cum M. Servilio magistro equitum, circumeundis Italiae urbibus, quae bello alienatae fuerant, noscendisque singularum caussis consumsit. Per inducia- 5

nes se gloria esset] Pal. 2. *quin pacis Italiae penes se gloria esset*. At pr. valde vitiose, *quin pace Italiae penes se gloriasset*. GEBH. *quin pace Italiae penes se gloria esset* Lov. 1. et Hav., *quin pace Italiae penes se gloriasset* Flor. et Lov. 5. Recte autem in initio cap. Cl. Jac. Gron. revocavit veterum edd. lectionem *Cn. Servilius consul*, pro quo ultima Grut. editio receperat *C. Servilius consul*. Intelligitur enim Servilius Caepio, qui Bruttios provinciam adversus Hannibalem sortitus erat. Is autem *Cnaei* praenomen habuit. V. ad cap. praec. §. 1. Paullo post *inde et in Africam* Flor.

§. 3. *Deinde, quum praetor, spreturum eum literas suas, diceret*] *Dein* Flor. et Hav. V. ad 3, 3, 6. Hinc *quum praetor spretum eum literas suas diceret* Flor. *quum eum praetor spretum literas suas diceret* Lov. 4. An forte legendum *spretas literas suas*? Suspicio enim praetoris, consulem literas suas spreturum, vix satis gravis creando dictatori caussa videtur. Mox *qui jure majoris imperii* Lov. 3.

§. 4. *Circumeundis in Italia urbibus*] Pall. 1. 2. et vet. ed. *circ. Italiae urbibus*. tert. *in Italiam*. GEBH. Omnes Gall. optimus Palat. Andreas et Aldina *circumeundis Italiae urbibus*. J. FR. GRON. Ita cum Hearnii L. 1. et N. et edd. antt. ante Froben. anni 1535. etiam Flor. omnesque codd. mei, nisi quod quidam *circumeundum Italiae urbibus* vitiose praeferant. Mox *notandisque*, pro *noscendisque*, Lov. 3. et Harl. V. ad 36, 22, 4.

§. 5. *Cum commeatu et viginti rostratarum praesidio, et ab hoste, et ab tempestatibus mari tuto*] Pal. 1. *cum commeatu XX rostratarum praesidio*. tert. *cum commeatu et XX rostratarum praesidio, et ab hoste et ab maritimis tempestatibus tuto, in Africam transmiserunt*. GEBH. *cum commeatu, viginti rostratarum* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. ante Froben. anni 1535. Potest etiam particula copulans omitti. Deinde *XXI rostratarum praesidio* Hearnii D. Tum *praesidio actae et ab tempestatibus* Hearnii N. *praesidio et ab-*

rum tempus et ex Sardinia ab Lentulo praetore centum onerariae naves, cum commeatu et viginti rostratarum praesidio, et ab hoste, et ab tempestatibus
6 mari tuto, in Africam transmiserunt. Cn. Octavio ducentis onerariis, triginta longis navibus ex Sicilia
7 trajicienti, non eadem fortuna fuit. In conspectum ferme Africae prospero cursu vectum primo destituit ventus; deinde versus in Africum turbavit, ac pas-
8 sim naves disjecit. ipse cum rostratis, per adversos fluctus ingenti remigum labore enisus, Apollinis
9 promontorium tenuit. onerariae, pars maxima ad Aegimurum (insula ea sinum ab alto claudit, in quo

hactae, vel *abacte*, *et ab tempestatibus* Flor. Voss. a m. 1. Lov. 2. Harl. et Hav. *praesidio actae et ab hoste et ab tempestatibus* Ber. Gaertn. et edd. eaedem. Paullo ante vox *centum* male deest in Lov. 1.

§. 6. *Cn. Octavio ducentis onerariis, triginta longis navibus ex Sicilia trajicienti*] Aliquantum perplexa sunt, quae de Cn. Octavio prodit Livius. A. V. ıɔxlviii. eum praetorem provinciam Sardiniam habuisse scribit 28, 38. Duobus annis sequentibus ıɔxlix. et ıɔl. ei prorogato imperio oram Sardiniae tuendam datam esse, ex 29, 11. 13. 26. et 30, 2. intelligitur, quo loco eum perperam a Livio *praetorem prioris anni*, id est A. V. ıɔxlix. vocari, monuit Perizon. Anim. Hist. c. 8. nam erat *propraetor* prorogato imperio, et recte *propraetor* dicitur 29, 36, 1. Nec possunt erroris accusari librarii, ut qui 30, 2, 4. *praetori* scripserint pro *propraetori*. Nam, hoc ab ipso Livio profectum esse, indicio est vox *item* in his, *Cn. Octavio praetori item* (ut M. Pomponio scilicet, qui A. V. ıɔxlix. praetor Siciliam provinciam habuerat) *prioris anni*. Deinde hoc quoque intricatum est, quod hic, in rebus A. V. ıɔl. scribit, Cn. Octavium *ex Sicilia* in Africam trajecisse. Nam hoc anno Siciliae praeerat P. Villius, classi in Sicilia M. Pomponius, prioris anni praetor, Cn. Octavius autem classi ad tuendam oram Sardiniae, hoc lib. c. 1. et 2. quomodo ergo nunc eumdem Cn. Octavium classe *ex Sicilia* in Africam trajecisse dicit? An eum ex Sardinia primum in Siciliam, ac deinde ex ea in Africam profectus credemus? Hoc parum probabile, ac potius cogitandum puto, an error sit in voce *Sicilia*. Sed Cn. Octavium deinde A. V. ıɔli. et sequenti cum Scipione in Africa fuisse, constat ex c. 36. 41. et 44. DUK. *Cn. Octavio cum CCC onerariis* Lov. 2. Deinde *XX longis navibus* Gaertn. et Hearnii D.

§ 7. *In conspectum ferme Africae prospero cursu vectum*]

sita Karthago est, triginta ferme millia ab urbe)
aliae adversus urbem ipsam ad Calidas Aquas dela-
tae sunt. Omnia in conspectu Karthaginis erant. 10
itaque ex tota urbe in forum concursum est. Ma-
gistratus senatum vocare, populus in curiae vestibu-
lo fremere, ne tanta ex oculis manibusque amitte-
retur praeda. Quum quidam pacis petitae, alii in- 11
duciarum (necdum enim dies exierat) fidem obpone-
rent, permixto pene senatus populique concilio,
consensum est, ut classe quinquaginta navium Has-
drubal Aegimurum trajiceret: inde per litora por-
tusque dispersas Romanas naves conligeret. Descr- 12

Pal. 3. *In conspectu ferme Africae prospero cursu evectum.* GEBH. *In conspectu ferme Africae* Lov. 2. 4. Ber. Gaertn. et edd. ante Aldinam. *In conspectum pene Africae* Harl. V. ad 37, 20, 3. Tum *prospero cursu evectum* Lov. 4. et 5. *prospero cursu vectas* Lov. 2.

Deinde versus in Africum turbavit] Ita pro *dein*, quod cum Ber. et Hearnii D. habent omnes priores typis descripti, edidit J. Fr. Gronov. in quo codd. duces secutus videtur. Certe ejus loco *inde* est in Lov. 1. *diei inde* in Lov. 2. et Harl. *die inde* in Flor. et Hav. Praeterea *in Africam* inscite editio Clerici.

§. 8. *Ingenti remigum labore enixus*] Pal. 2. habet *emensus*. Legendum vero *enisus*. GEBH. *enisus* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. et Gaertn. V. ad 2, 50, 9.

Apollinis promontorium tenuit] Ἀπόλλωνος ἄκραν Appianus. SIGON.

§. 9. *Ad Aegimurum insulam (ea sinum ab alto claudit)*] Ptolemaeus Aegimurum e regione sacri Apollinis ponit, verum a Carthagine longius multo, quam haec Livii habeat descriptio: quam similem prope judico Virgilii descriptioni 1. Aen. [159.] etiamsi Servius commentator neget; ullum in Africa ejusmodi portum esse. Strabo lib. ultimo [p. 834.] calidarum aquarum etiam meminit, ubi de Tunete, et Corsurae insulae in medio ostio sinus Carthaginensis. Et Plinius l. 5, [7.] contra Carthaginis sinum insulas duas ponit. Sed in nominibus erratum existimo. GLAR. Pal. 3. *eam sinus ab alto claudit*. GEBH. Put. Voss. alii *insula*. Muta distinctionem: *ad Aegimurum (insula ea sinum ab alto claudit*. J. FR. GRON. *insulam* tantum in Lov. 3. et Ber. inveni. Alii omnes cum Hearnii N. habuerunt *insula*.

§. 11. *Postremo permixto pene* etc.] Omnes Gall. et Voss. expungi jubent τὸ *postremo*. J. FR. GRON. Non adparuit etiam in ullo meo vel Hearnii cod.

Ut classe quinquaginta navi-

tae fuga nautarum, primum ab Aegimuro, dein ab Aquis onerariae Karthaginem puppibus tractae sunt.

1 XXV. Nondum reverterant ab Roma legati, neque sciebatur, quae senatus Romani de bello aut pace sententia esset; necdum induciarum dies exierat:
2 eo indigniorem injuriam ratus Scipio, ab iis, qui petiissent pacem et inducias, et spem pacis et

um Hasdrubal Aegimurum trajiceret] Pall. 1. 2. *classem*. Sic c. 27, 5. *Ut quinquaginta navium classem, omnes quinqueremes, in Africam trajiceret*. GEBHARD. *classem* etiam Flor. et Hav. Liv. 22, 37, 9. *Ut praetor, cui provincia Sicilia evenisset, classem in Africam trajiceret*. Et ita *classis trajecta* passiva forma 27, 6, 13. Mox §. seq. *ab calidis aquis* Ber. et edd. ante Froben. qui anno 1535. vocem a Mstis reliquis exsulantem primus expunxit. Mox *puppibus* non adparet in Lov. 2. Denique *abstractae* legit Ber. a m. 2.

§. 1. *Nondum reverterant ab Roma legati*] Alio ordine Pall. 2. et 3. *Nondum ab Roma legati reverterant*. GEBH. *Nondum ab Roma reverterant legati* Flor. Mox *nec sciebatur* Lov. 4. *neque sciebant* Ber. et Gaertn. Tum *de bello aut de pace* Lov. 4. 5. et Ber.

§. 2. *Spem pacis et fidem induciarum violatam esse*] Pal. 1. *et spes pacis et fides induciarum violata esset*. sec. ac tert. *et spem pacis et fidem induciarum violatam esse*. GEBH. Omnes Gall. duo Pall. *et spem pacis et fidem induciarum violatam esse*. J. FR. GRON. Duobus prioribus vocabulis *spem pacis* omissis, reliqua praeferunt *et fides induciarum violata esset* Voss. Lov. 1. Harl. et Gaertn. *et fidem induciarum inviolatam esse* Lov. 4. Reliqui mei cum Hearnii Mstis *et spem pacis et fidem induciarum violatam esse*. V. ad 2, 44, 3.

L. Baebium, M. Servilium, L. Fabium] Vet. lib. *M. Baebium, L. Sergium, L. Fabium*. Polybius [15, 1.] corrupte Λεύκιον Σερούϊον, Λεύκιον Σείτιον, Λεύκιον Φάβιον. SIG. Pall. 1. 2. et vet. ed. *L. Baebium, M. Servilium, et L. Fabium*. tert. *M. Baebium, L. Sergium, et L. Fabium*. GEBH. In Fabio adnotandum videtur praenomen *Lucii*, quod neque valde usitatum fuit in gente Fabia, neque in ea apud Livium ante hoc tempus, ni fallor, occurrit. DUK. *L. Baebium* servant omnes mei cum Hearnii L. 1. et N. et id praeterea velle videtur Polyb. a Sigonio laudatus, qui, quamvis corrupte, attamen Λεύκιον Σείτιον vocavit: pro quo Λεύκιον Σέντιον scribendum, et Livium alios, quam Polyb. auctores secutum esse, existimat Cl. Jac. Gronov. ad Polyb. p. 442. Quum tamen Livius, si legatorum nomina excipias, presse in hac historia Polyb. secutus sit, verius esse videtur, ex Livio apud hunc Λεύκιον Βαίβιον legendum esse. Et ita sensisse videtur Casaub. qui in versione Latina reddidit *L. Baebium*. Praeterea *M. Servilium* Flor. Voss. Lov. 1. 2. 4. 5.

fidem induciarum violatam esse; legatos Karthaginem, L. Baebium, L. Sergium, L. Fabium extemplo misit. qui, quum multitudinis concursu prope violati 3
essent, nec reditum tutiorem cernerent futurum, petierunt a magistratibus, quorum auxilio vis prohibita erat, ut naves mitterent, quae se prosequerentur. Datae triremes duae, quum ad Bagradam flu- 4

Ber. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. *Cn. Servilium* Lov. 3. et Harl. *M. Fulvium* Hearnii N. Casaub. quidem, quem Polyb. *Λεύκιον Σερούϊον* vocat, in versione Latina *L. Servilium* adpellat: verum hic eum Gronov. in historico Graeco *Λεύκιον Σέργιον*, in Latino *L. Sergium* cum Sigonio legere malo.

§. 3. *Nec reditum tutiorem cernerent futurum*] Ita Jac. Gronov. edidit, concinentibus plerisque scriptis meis, et edd. ante Froben. anni 1535. Ea autem prima dedit *futurum cernerent*. Paullo ante *multitudinis incursu* Lov. 2. V. ad 10, 5, 11. *multitudinis cursu* Voss. Harl. et Gaertn. V. ad 9, 24, 12. Adde ad 28, 14, 5. (* 40, 13, 2.) Similiter *conditio* et *ditio* commutantur infra 34, 31, 10. *scriptae* et *conscriptae*. V. ad 34, 36, 1.

§. 4. *Quum ad Bagradam flumen pervenissent*] Strabo lib. ult. [832.] *Propter Uticam*, inquit, *Bagrada amnis labitur*. Plin. 5, 4. *Et in altero sinu Utica, civium Romanorum, Catonis morte nobilis, flumen Bagrada, locus castra Cornelia, colonia Carthago, magnae in vestigiis Carthaginis*. Quae verba Plinii hanc legatorum navigationem multum juvant. Quanquam, quale hoc promontorium sit, non definio, fortassis ignobile. Apollinis tamen promontorium ponit Ptolemaeus prope castra Cornelia, aliud ab Apollinis sacro. Haec lectori judicanda sunt, quemadmodum de quinqueremi legatorum, de qua antea, cum mitterentur, nihil dixit: hic, cum redeunt, meminit. GLAB. Polybii codex habet [15, 2.] *τὸν Μάκραν ποταμόν*. Quod autem Polybius ad Macram flumen, Appian. [in Punic. p. 19.] ad promontorium Apollinis evenisse scribit. Idem Polyb. l. 1, [75.] hujus fluminis meminit. SIG. Doctissimus interpres Polybii *Bagradam* alio nomine *Macram* dictum putasse videtur. Nam quod est in Polyb. 15, 2. *ἐὰν παραλλάξωσι τὸν Μάκραν ποταμόν*, vertit, *postquam Macrae sive Bagradae fluminis ostium superaverint*. Sed de hoc neque ad Polyb. neque alibi quidquam adnotatum inveni. DUK. *Bagardam* Voss. Lov. 1. 3. et Harl. *Bargadam* Lov. 2. *Bargandam* Hearnii N. *Bragadam* Lov. 4. Ber. et Hearnii L. 1. *Bragudam* Hav. *Bragidam* Gaertn. V. Nic. Heinsium ad Silii 6, 141. et Cl. Duker. ad Flori 2, 2, 20. *Bagradam* et Polybii *Μάκαρα*, sive *Μάκραν*, eumdem fluvium esse, existimavit etiam Ortel. in Thes. Geogr. v. *Bagrada*. Sed latius id docuit Bochart. Geogr. sacr. part. 2. l. 1, 24. p. 485. qui apud Polyb. 1, 75. *Βάκαρος* pro *Μάκαρος*, l. 15, 2. *Βάκραν* pro *Μάκραν*, et apud Suid. v. *Τευάγα*,

men pervenissent, unde castra Romana conspiciebantur,
5 Karthaginem rediere. Classis Punica ad Uticam stationem habebat. ex ea tres quadriremes, seu clam misso a Karthagine nuncio, uti fieret, seu Hasdrubale, qui classi praeerat, sine publica fraude au-
6 so facinus, quinqueremem Romanam superantem promontorium ex alto repente adgressae sunt. sed neque rostro ferire celeritate subterlabentem poterant, neque transilire armati ex humilioribus in altiorem
7 navem: et defendebatur egregie, quoad tela suppe-

Βακάρα, pro *Βουκάρα*, legendum existimavit. Praeterea *fluvium* Lov. 1. et 5. Paullo ante *Datae trireris duae* Flor. a m. 1. *Datae trieres duae* a m. 2. Voce *hexeris* usus est Livius 29, 9, 8. ubi vide. *moneris* 38, 38, 8. Ad earum exemplum potuit etiam Livius formare vocem *trieris*. Et doctior etiam haec lectio videtur, quam ut a librario profecta esse existimari possit. Utrum tamen ea Livius usus sit, aliorum esto judicium.

§. 5. *Ex ea tres quadriremes*] Quas Polyb. [15, 2.] *τρεῖς* vocat *τριήρεις*, Livius vertit *tres quadriremes*. SIGON.

§. 6. *Quinqueremem Romanam superantem promontorium*] Quia quaerit Glareanus de promontorio hoc, et de quinquereme, propterea intelligendum est, Apollinis promontorium, auctore App. [in Pun. p. 19. c. 34.] fuisse, quod Polybius item non expresso nomine commemoravit [15, 2.] sic: *ἀποπλεῖν ἐν τῷ ὄρῳ τοὺς πρεσβευτάς*. †. „Et Glareanus hujus promontorii meminit [ad §. 4] sed nihil asseverat." †. Ne autem de quinquereme diutius ipse laboret, qua reversos legatos esse Livius aït, cum, qua ratione venerint, non dixerit, is sciat, verba haec omissa esse Polybii: *καὶ παραλαβόντες τῇ Ρωμαϊκῇ πεντήρει*. SIG. In verbis Polybii laudandis aut Sigonius, aut operae typographorum aberrarunt. Recte enim editur *παραβαλόντες*. Et ita jam verba illa Livius non omisit, sed reddidit *quinqueremem Romanam adgressae*. Mox *superlabentem*, pro *subterlabentem*, Flor. Lov. 1. 2. et Hav. Deinde *armati* deest in Voss. Lov. 3. 4. 5. et Harl.

§. 7. *Quibus deficientibus, quum jam nulla*] Put. *quis deficientibus*. Etiam Men. et Voss. *quid deficientibus*, alludentes ad veterem scripturam. J. FR. GRONOV. *quid deficientibus* Lov. 1. et Harl. atque ita quidem Voss. habet in contextu; pro varia tamen lectione etiam adscriptum est *quibus*. Videri posset, *quis*, pro *quibus*, in Put. scriptum esse eodem errore, ac supra notatum est ad 21, 60, 7. optimi tamen codicis auctoritati nihil derogatum volo, praesertim quum *quis*, pro *quibus*, etiam prosaicis scriptoribus in usu fuerit. V. ad 21, 62, 2. et 24, 16, 13. Id autem potius *quis*, quam *queis*, scri-

ditarunt. quis deficientibus, quum jam nulla alia res
eam, quam propinquitas terrae, multitudoque a ca-
ſtris in litus effusa, tueri potuiſſet; concitatam re- 8
mis, quanto maximo inpetu poterant, in terram
quum inmisiſſent, navis tantum jactura facta, inco-
lumes ipsi evaserunt. Ita alio super aliud scelere 9
quum haud dubie induciae ruptae eſſent, Laelius
Fulviusque ab Roma cum legatis Karthaginiensibus
supervenerunt. quibus Scipio, *Etsi non induciarum* 10
modo fides a Karthaginiensibus, sed jus etiam gen-

bi, docui ad priorem locum. Praeterea τὸ *quum* deeſt in Flor. Voſſ. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. qui iidem codd. §. seq. legunt *concitatam enim remis*, vel *concitata enim remis*. Quum autem easdem lectiones etiam in Put. et Victor. inveniſſet Cl. Crevier. insuper *poterat*, pro *potuisset*, emendandum, totumque locum ita legendum censuit: *quis deficientibus, jam nulla alia res eam, quam propinquitas terrae* etc. *tueri poterat. concitatam enim remis* etc. *in terram quum inmisissent*. Neque id displicet, nisi quod, pro *potuisset*, malim *potuit*.

§. 8. *Quanto maximo inpetu poterant*] *quanta maxima vi poterant* Lov. 2. Ber. Gaertn. et edd. antt. eodem plures adludunt. *quanta maxime vi poterant* eſt in Hav. *quanto maxime vi poterant* in Lov. 4. et Voſſ. a m. 1. *maxima* a manu 2. concinente Lov. 5. Sed recte Froben. anno 1535. subſtituit *quanto maximo impetu poterant*. Originem erroris indicat scriptura Flor. in quo a m. 1. legitur *quinto maximo impoterant*: quod manus altera hoc modo interpolavit, ut dederit *quanto maxima vi poterant*. Similitudo itaque duarum ultimarum syllabarum vocis *impetu* et duarum primarum sequentis *poterant* loco corrumpendo occasionem dederunt. Deinde *quum misissent* Lov. 2. Sed prima syllaba poſterioris vocis elisa eſt a litera ultima vocis praecedentis. V. ad 5, 27, 6. *quum emisissent* Lov. 5. V. ad Livii praefat. §. 11.

§. 9. *Alio super aliud scelere*] *alio super alio* Voſſ. Lov. 1. 2. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Notissima Livii locutio eſt *alius super alium*. Exempla v. 3, 34. 68. l. 7, 23. l. 24, 39. l. 30, 5. l. 42, 25. l. 44, 44. aliisque locis.

§. 10. *Sed etiam jus gentium in legatis suis violatum esset*] Nemo Gall. agnoscit *suis*. J. FR. GRON. Eamdem vocem non agnoscunt Lov. 2. 3. 4. 5. Hav. et Hearnii L. 1. *in legatis si violatum* legunt Harl. Gaertn. et Voſſ. a m. 1. qui *suis*, pro *si*, exhibet a m. 2. *in legati siviolatum* Flor. a m. 1. *in legatis violatum* a m. 2. Praeterea *sed jus etiam* edidit Jac. Gronov. consentientibus Mſtis meis, et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Paullo ante *non induciarum fides*

tium in legatis violatum esset; tamen se nihil, nec institutis populi Romani, nec suis moribus indignum, in iis facturum esse, quum dixisset, legatis dimissis,
11 bellum parabat. Hannibali jam terrae adpropinquanti jussus e nauticis unus escendere in malum, ut specularetur, quam tenerent regionem, quum dixis-
12 set, sepulcrum dirutum proram spectare, abomina-

modo Voss. Lov. 1. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. omnes usque ad Frob. qui anno 1535. dedit *modo fides*, reliquis scriptis probantibus. Paullo post *dimissis legatis* Flor.

§. 11. *Hannibale jam terrae adpropinquante*] Pal. 1. *Hannibali jam terra appropinquante.* GEBH. Omnes Gall. et Voss. *Hannibali jam terrae appropinquanti:* ut regatur a verbo *dixisset.* J. FR. GRON. *Hannibali jam terra appropinquante* Lov. 2. et Gaertn. *Hannibali jam terrae adpropinquanti* Flor. Lov. 4. et quidam alii, cum Hearnii Oxonn. Et ita quidem Voss. in margine legit; at in contextu *Hannibali jam terram adpropinquanti*, quod etiam vidi in Lov. 1.

Jussus e nautis unus adscendere in malum, ut specularetur] Pal. 1. *jussus e nautico descendere in malum unus.* tert. *jussus e nautis unus escendere in malum.* Deinde sec. *isque specularetur.* GEBH. Put. et Pal. *escendere.* Sed idem optimus codex *enuticus escendere.* Optimus Pal. *jussus e nautico descendere.* Forte fuit *jussus e nauticis escendere in malum.* Sic 28, [7, 7.] *Philippus supervenit, tumultumque etiam ex terra nauticis praebuit.* 29, [25, 5.] *Nauticos C. Laelius, qui classis praefectus erat, in navibus, ante conscendere coactos, continuit.* 41, [3, 1.] *Nautici tabernacula detendunt.* Illud *unus* adjecit par manus illi, qui superius c. 15, 4. fecerat *fido ex servis uno accito:* ubi scribendum esse docuimus *fidum e servis vocat.* Nulli dubitare, quin vera lectio sit: *Hannibali jam terrae appropinquanti jussus e nauticis escendere in malum, ut specularetur, quam tenerent regionem, quum dixisset.* Tacit. 2. Annal. [60.] *Jussusque e senioribus sacerdotum patrium sermonem interpretari referebat.* Livius 44, [23, 2.] *Pantauchum misit ex fidissimis amicis ad ea perficienda.* Talia sunt 5, [32, 6.] *M. Caedicius de plebe nunciavit tribunis.* 6, [34, 4.] *Possessionemque honoris, usurpati modo e plebe per paucos annos, recuperasse Patres in perpetuum viderentur,* id est, ab hominibus e plebe. J. FR. GRON. *descendere* Voss. Lov. 1. Harl. Gaertn. a m. 1. et Hearnii L. 1. ac N. *escendere* Flor. quod se etiam in duobus Pall. invenisse, Gebhardus supra monuit ad 29, 11, 5. V. ad 2, 28, 6. Deinde *jussus e nautico sinu* Voss. Lov. 1. 2. Harl. et Hav. *jussus ex nautico sinus* Hearnii L. 1. *jussus est nautico sinu* Hearnii N. ex quibus Voss. Lov. 1. et Harl. pro *ut specularetur.* legunt *unus,* Hav. *unus specularetur.* At *jussus enuticos inus* Flor. a m. 1. *in Utico sinu* a m. 2. Ex

tus, praetervehi jusso gubernatore, ad Leptim adpulit classem, atque ibi copias exposuit.

XXVI. Haec eo anno in Africa gesta. Insequen- 1
tia excedunt in eum annum, quo M. Servilius Geminus, qui tum magister equitum erat, et Ti. Claudius Nero consules facti sunt. Ceterum exitu supe- 2
rioris anni quum legati sociarum urbium ex Grae-

his omnibus, *e nauticis*, pro *e nautis*, legendum esse, certum videtur. Infra 39, 26, 4. *Reddere rationem, quos portus mercatores ac nautici petant.* Verum, quum Cl. Crevier. adfirmet, vocem *unus*, quam in Put. defuisse Gronov. innuit, in eo cod. integram exstare, nisi quod prima litera obelo transfixa, et supra scriptum sit *i*, eodem Crevierio praeeunte edidi *jussus e nauticis unus escendere*. Hunc locum Livii ob oculos habuisse videtur Oros. 4, 19. *Cui ad Africanum litus propinquanti jussus quidam e nauticis ascendere in arborem navis, atque inde speculari, quam regionem teneret, sepulcrum dirutum se prospexisse respondit. Abominatus dictum Hannibal, deflexo cursu, ad Leptim oppidum copias exposuit.* ubi *quidam* dicit, quod Livius *unus*.

§. 12. *Abominatus*] Vet. ed. *locum abominatus*. GEBH. Ita legunt Ber. et edd. ante Froben. qui τὸ *locum* anno 1535. omisit.

Ad Leptim adpulit classem] Et parvam Leptim, et alteram, quae Neapolis quoque dicitur, Ptolemaeus tradidit. Plinius item 5, 4. Ego hic de parva potius intelligo, quae propior Adrumentum erat, quo paulo post venisse Hannibal dicitur, ac ad eam post adversam illam pugnam redisse. GLAR. *classem applicuit* Rec. V. ad 29, 31, 11.

§. 1. *M. Servilius Geminus*] Put. Men. cognomen hic relegant. Quod fortasse juvare poterit conjecturam Pighii, quam v. apud eum ad ann. 1ↃLI. J. FR. GRON. Deest etiam a Flor. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. a. m. 2. Hav. et Hearnii L. 1. et N. Verum duplici cognomine *PULEX GEMINUS* in Fast. Capitolinis vocatur. De Serviliorum plebejorum cognomine *Geminus* contra Sigonium, qui patricios solos ita dictos putabat, v. ad 29, 38, 3.

T. Claudius Nero] Vet. lib. et Capit. tab. *Ti. Claudius.* SIG. *Ti. Claudius* etiam Flor. Voss. Hav. multique alii. V. ad 29, 11, 11. Mox *sunt* rejicit Harl.

§. 2. *Missosque in Macedoniam legatos ad res repetendas*] Pal. 2. et vet. ed. *profectosque.* pr. vero, *profectoque in Macedoniam legato ad res petendas non admissus.* GEBH. Omnes Gall. optimus Pal. *profectoque in Macedoniam legato.* Petav. Voss. cum uno Pal. vett. edit. *profectosque in Macedoniam legatos.* Nempe hoc significant illi. J. FR. GRON. *profectoque in Macedoniam legato* Hearnii N. *profectosque in Macedoniam legatos* Flor. et plerique meorum. Vulgatum demum vidi in Frob. anni 1535. quod in solo exstat Rec. Deinde *ad res petendas* Voss. et Lov. 1. 2. 4. 5. Sed prima syllaba intercepta est a voce

cia questi essent, vastatos agros ab regiis praesidiis,
profectosque in Macedoniam legatos ad res repeten-
3 das non admissos ad Philippum regem: simul nun-
ciassent, quatuor millia militum cum Sopatro duce
trajecta in Africam dici, ut essent Karthaginiensibus
4 praesidio, et pecuniae aliquantum una missum; le-
gatos ad regem, qui haec adversus foedus facta vi-
deri Patribus nunciarent, mittendos censuit senatus.
Missi C. Terentius Varro, C. Mamilius, M. Aurelius.
5 iis tres quinqueremes datae. Annus insignis incen-

praecedenti. *Repetere* in hac re sollemne verbum esse, dictum est ad 10, 45, 7.

§. 3. *Simul nunciassent, quatuor millia militum*] Pal. 2. *simul renunciassent*. GEBH. *simulque nunciassent* Ber. a m. 2. Deinde *XL militum* Flor. et Voss. *M. militum* Gaertn. *CX militum* Harl. Hav. et Hearnii N. *C. X. millia militum* Hearnii L. 1.

Cum Sopatro duce trajecta in Africam duci] Voss. *cum Sopatro trajecta in Africam duce*. Sed Put. *cum Sopatro duce trajecta in Africam dici*. J. FR. GRON. *Cum Sopatrocle trajecta in Africam duce* Voss. Lov. 1. *cum Sopatrocle trajecta in Africam duci* Lov. 3. Harl. et Hav. *cum Sophocle trajecta in Affricam duci* Hearnii L. 1. *cum Patroclo trajecto in Africam duci* Hearnii N. Verum infra *Sopater* vocatur c. 42, 4. Probo etiam cum Gronovio lectionem Put. *dici*. Solent ea verba passim confundi. V. ad 38, 43, 1.

§. 4. *Missi C. Terentius Varro, Cn. Manlius*] Vet. lib. *C. Mamilius*. SIG. Pal. 1. *C. Mamilius*, ut et Sigonius e suo prodit. quo alludit Pal. 2. *C. Manilius*. GEBH. Priscarum edd. lectionem *Cn. Manlius* in solo reperi Ber. Sed *T. Manlius* legit Hearnii L. 1. *C. Manilius* Lov. 2. 5. Harl. Gaertn. et Hav. *C. Mamilius* Flor. Voss. Lov. 1. 3. et 4. Videtur autem esse *C. Mamilius* ille, qui praetor supra memoratur 27, 35, 1. *Manliorum*, *Maniliorum* et *Mamiliorum* nomina saepe confundi, dictum est ad 3, 18, 2.

§. 5. *Clivus Publicius ad solum exustus est*] Ita Gronov. edidit, eamque lectionem firmari auctoritate Put. et Reg. monuit ad 27, 37, 15. Non aliter ex meis Flor. V. ad d. l. Livii. Mox *est* exsulat a Flor. Voss. Lov. 1. 2. Harl. et Hav.

Et annonae vilitate fuit] Put. *aquarum magnitudinem si annonae vilitas fuit*. Sic et Men. Voss. optimus Pal. nisi quod hi *sed et*. Distingue et scribe: *Annus insignis incendio ingenti, quo clivus Publicius* (sic enim Put. Reg. non *publicus*) *ad solum exustus est, et aquarum magnitudine: sed annonae vilitas fuit*. Ratio elegantissima variandi orationem. J. FR. GRONOV. Vulgatum, quod in L. 1. et D. invenit Hearnius, primum

dio ingenti, quo clivus Publicius ad solum exustus est, et aquarum magnitudine: sed annonae vilitas fuit, praeterquam quod pace omnis Italia erat aperta, etiam quod magnam vim frumenti, ex Hispania 6
missam, M. Valerius Falto et M. Fabius Buteo aediles curules quaternis aeris vicatim populo descripserunt. Eodem anno Q. Fabius Maximus moritur, ex- 7
actae aetatis; siquidem verum est, augurem duos et sexaginta annos fuisse, quod quidam auctores sunt.
Vir certe fuit dignus tanto cognomine, vel si novum 8

apparuit in Prob. anni 1535. Priores habuerunt *sed et annonae vilitate fuit*, quomodo legunt Lov. 4. Ber. et Harl. cum Hearnii N. *sed etiam annonae vilitate fuit* Lov. 2. *sed ut annonae vilitate fuit* Gaertn. *sed annonae vilitate fuit* Lov. 1. 5. *si annonae vilitate fuit* Flor. a m. 1. *sine annonae vilitate fuit* a m. 2. Sed non displicet Gronovii conjectura.

§. 6. *M. Valerius Falco*] Capit. tab. *Falto.* SIG. Pal. 1. *Falso.* tert. *Falcio.* GEBH. *Falso* Flor. Voss. Lov. 1. 2. et Hav. *Flacco* Lov. 3. *Volso* Lov. 5. *Fylo* Harl. V. Sigon. ad 29, 11, 3.

Quaternis aeris vicatim populo descripserunt] Quaternis aeris in modios intelligendum, ut l. 31. sub finem, ubi consules creantur, [c. 50, 1.] *Binis aeris*, inquit, *in modios populo diviserunt.* Eadem locutio est eodem libro, non ita longe ab initio, ubi consules quoque creantur, [c. 4, 6.] Quanquam si modius tertia pars est amphorae, ut Budaeus ex Ciceronis Frumentaria ostendere conatur, video magnam vilitatem, non tamen donationem. GLAREAN.

§. 7. *Augurem duos et quadraginta annos fuisse*] Vitium in annorum numero colligimus ex Valer. Max. 8, 13. ubi Q. Fabium Maximum *duobus et sexaginta annis* auguratus sacerdotium sustinuisse scribit, quod robusta jam aetate adeptus erat; ut facile saeculi modum ejus anni explevisse videantur. Nec discrepat Plinius l. 7. de spatiis vitae longissimis scribens c. 48. Q. Fabium Maximum hunc *LXIII annis* augurem fuisse. Sed ibidem, ni fallor, punctus numero adjunctus pro anno uno in libris perperam accessit librariorum incuria: quorum et facilis est lapsus, ut notas numerorum transponant, ut hoc item loco apud Livium *XLII*, pro *LXII*, temere scripsisse putem. PIGH. in Annal. ad ann. ıɔʟ. p. 223. Conjecturam Pighii ultima Gruteri ed. recte recepit. Ita enim omnes mei, nisi quod *duo et sexaginta annos* sit in Lov. 5. *duos et sexaginta annos* praefert etiam Put. ut ex Cl. Sallier. didici. Et Hearnius etiam, ex solo D. *duos et XL* producens, reliquos suos alteram lectionem firmare tacitus fatetur. Et ita edd. Rom. anni 1472. ac Parm. Librarios interdum hos numeros confudisse, videbimus ad 36, 40, 12,

ab eo inciperet. Superavit paternos honores, avitos aequavit. Pluribus victoriis et majoribus proeliis avus insignis Rullus; sed omnia aequare unus
9 hostis Hannibal potest. Cautior tamen, quam promtior, hic habitus fuit: et, sicut dubites, utrum ingenio cunctator fuerit, an quia ita bello proprie, quod tum gerebatur, aptum erat; sic nihil certius est, quam

§. 8. *Tanto cognomine, vel si novum ab eo inciperet*] V. Perizon. in Animadv. Hist. cap. 1. p. 37. DUKER.

Superavit paternos honores, avitos aequavit] Credo Livium ita existimasse, parentem hujus Fabii fuisse Fabium Gurgitem, qui consul factus est ad finem l. 10. Avum autem Fabium Rullianum, qui magister equitum fuit cum Papirio Cursore, ut ad finem l. 8, [29.] quanquam illic Livius eum *Rutilianum*, ut Valer. Max. [2, 7, 8.] appellat, hic *Rullum*, ut Plutarch. etiam [in Fabio p. 174.] Porro idem Rullus *Maximi* cognomen primus meruit, ad calcem libri 9. referente Livio. Plutarch. autem [ibid.] hunc Fabium, de quo in hac decade, *Verrucosum* nominat: atque ita quoque Plinius [34, 7.] Addit Plutarchus, hunc quartum fuisse Fabium cognomine Maximi. Si igitur Rutilianus sive Rullus primus, Gurges secundus, de tertio dubitatur. At ego puto Q. Fabium Maximum Pictorem, consulem anno CCCCLXXXIV. ab urbe condita, quanquam nihil assevero. Quod si Gurges Verucosi pater fuit, ut videtur sentire Livius, in senectute eum genuit. Nam a Gurgitis priore consulatu usque ad Verrucosi mortem prope nonaginta intercedunt anni. Quanquam Valer. Max. l. 8, 14. ad seculi modum hujus Fabii aetatem ducit, LXII annos auguratus sacerdotio ejus tribuens, ut propemodum adducar, in Livio loco hoc inversum *XLII.* pro *LXII.* ut in praefatione quoque decadis IV. accidit. GLAREAN.

Avus insignis Rullus] V. ad 8, 29, 9. Vox *Rullus* deest in Hav. ejus loco *Tullus* legit Lov. 4. *Villus* Gaertn. *nullus* Lov. 2. et 5.

§. 9. *Utrum ingenio cunctator fuerit, an quia ita bello proprie*] *cunctatior* Lov. 2. 3. 5. Harl. Ber. Hafn. Gaertn. Hav. et edd. antt. *cunctantior* Voss. Sed recte Frob. anno 1535. *cunctator* substituit. Vox *proprie* non adparet in Lov. 5. ut nec paullo ante *habitus* in Lov. 1. et Harl. nec *fuit* in Flor.

§. 10. *Q. Fabius Maximus filius*] Diversus ab eo, qui consul memoratur supra 24, 43. Is enim ante patrem obiit, teste Cic. de Senect. 4. *Nihil est admirabilius, quam quomodo ille mortem Marci filii tulit, clari viri, et consularis.* Ubi vel praenomen *M.* cum Langio defendum, vel mutandum in *Q.* vel memoriam Ciceronem destituisse censendum est, quum ab omnibus aliis *Quinti* praenomine adpelletur. Quo anno vero obierit,

quam unum hominem nobis cunctando rem restituisse, sicut Ennius ait. Augur in locum ejus inauguratus Q. Fabius Maximus, filius: in ejusdem locum 10
pontifex (nam duo sacerdotia habuit) Ser. Sulpicius Galba. Ludi Romani diem unum, plebeji ter toti 11
instaurati ab aedilibus, M. Sextio Sabino et Cn. Tremellio Flacco. ii ambo praetores facti, et cum iis C. Livius Salinator et C. Aurelius Cotta. Comitia ejus 12
anni utrum C. Servilius consul habuerit, an (quia

disquirit Cl. Duker. ad 28, 9, 1. Qui autem nunc patri in auguratu succedit, septimo anno post mortuus narratur 33, 42, 6. Ambo igitur Fabii filii *Quinti* praenomen habuerunt; quod interdum accidisse, vidimus ad 4, 36, 5. Ceterum *ejus filius* Voss. et Lov. 1. ac 5. *filius ejus* Harl. Lov. 3. 4. Ber. Gaertn. Hav. et edd. antt. Hic jam me destituit Flor. qui, in fine mutilus, in praecedentibus verbis *Augur in locum ejus inau* desinit.

§. 11. *M. Sestio Sabino et C. Tremellio Flacco*] Vet. lib. *M. Sextio Sabino*. SIG. *Sextio* etiam omnes mei. Unus Hearnii L. 1. *Sestio* servat. Solent haec nomina passim in Mstis commutari. V. ad Epit. Liv. 123. Deinde *et C. Remilio* Hearnii L. 1. *et Cn. Tremellio* non tantum Put. ut me docuit Cl. Crevierius, verum etiam Voss. Lov. 2. 3. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. et edd. omnes usque ad Gruter. cujus ultima ἔκδοσις perperam *et C. Tremellius* substituit; quod miror non deprehendisse viros doctos, qui postea Livium ediderunt, quum mox cap. seq. recte *Cn. Tremellius* vocetur. Videtur autem is esse, qui post quaesturam unus fuit legatorum in Asiam missorum, ut inde Deûm matrem arcesserent 29, 11, 3. ubi etiam vulgo *Caji* praenomen ei dabatur. Solent autem praenomina *Cajus* et *Cnaeus* in Mstis commutari, ac prius, ut notius, saepius invitis scriptoribus a librariis obtrudi. V. ad 7, 3, 3. Gruterus hic secutus videtur Pighium, qui Tremellio huic *Caji* praenomen dedit in aedilitate in Annal. ad ann. 1ↀL. p. 224. et in praetura anno seq. p. 229. Verum ita etiam id mox cap. seq. mutare debuisset. V. etiam ad 45, 16, 9. Mox *Cornelius Livius* Hearnii L. 1. V. ad 5, 52, 3. *cum Livius* Harl. *Cn. Livius* Lov. 3. Deinde *M. Valerius Cotta*, vel *Cocta*, Voss. Lov. quinque, Harl. et Hav.

§. 12. *Cn. Servilius consul*] *C. Servilius* vet. lib. ut dixi. SIG. Annotabo scripturam MSS. codicum, ut ex iis vera possit elici lectio. Eorum primus *Comitia ejus anni utrum C. Servilius tum habuerit: an, quia eum in Etruria tenuerint quaestiones ex sede comparationibus principum habentem, dictator ab eo dictus P. Sulpicius, incertum, ut si diversos auctores faciunt.* sec. *Comitia ejus anni utrum C. Servilius tum habuerit: an quia eum in Etruria tenuerint quaestiones ex sociis de factionibus principum habitae, an di-*

eum res in Etruria tenuerint, quaestiones ex senatusconsulto de conjurationibus principum habentem; dictator ab eo dictus P. Sulpicius, incertum ut sit, diversi auctores faciunt.

1 XXVII. Principio insequentis anni, M. Servilius et Ti. Claudius, senatu in Capitolium vocato, de pro-
2 vinciis retulerunt. Italiam atque Africam in sortem conjici, Africam ambo cupientes, volebant. ceterum,

ctator ab eo dictus P. Sulpitius sit. GEBH. Consulem, qui Etruriam sortitus est, *Caji* praenomen habuisse, vidimus ad c. 23, 1. Vocem *consul* delent Lov. 3. et Hav.

An, quia eum res in Etruria tenuerint, quaestiones ex sociis de etc. incertum diversi] Vet. lib. *tenuerit*. Neminem futurum esse arbitror, qui non in interpretanda voce illa *sociis* laboret. et merito: est enim mendosissima. Ego autem pro certo habeo, *ex S. C.* id est *ex senatusconsulto*, esse restituendum. Me in hanc sententiam ducit similis erroris, cujus supra [27, 25, 3.] memini, observatio: *aliis sociis praefectum notantibus*, pro *aliis S. C. praefectum notantibus*. Compendiosa enim scriptura hujus vocis *S. C.* dici non potest, quae portenta saepe pepererit. De sensu autem hujus lectionis, nemo est, qui dubitare possit. SIG. Vocis *res* in antiquissimo codice unica tantum litera *s* exstat. Ergo nec caeteri Gall. nec Pall. eam habent. Omnes vero, ut et editi ante Sigonium, *tenuerint*. Sed egregie idem *ex SC*. Denique Putean. Reg. *incertum ut sit diversi*. Men. *incertum si duo auctores*. Pet. et Voss. *incertum ut diversi*. Andreas *sic incertum diversi*. Puto legendum: *an, quia eum in Etruria tenuerint quaestiones ex senatusconsulto de conjurationibus principum habendae, dictator ab eo dictus P. Sulpicius, incertum ut sit, diversi auctores faciunt*. Vix tamen est, ut non inculcatae hae duae voces videantur. J. FR. GRON. Sic 21, [13, 6.] *Casilinum pro Casino dux ut acciperet, fecit*. Plautus Amphitr. [1, 1, 141.] *Propterea quod me meus herus fecit ut vigilarem*. J. FR. GRON. Vocem *res* expellunt Lov. 1. 2. 3. Harl. Voss. Hav. et Hearnii L. 1. Tum omnes nostri *tenuerint*, nisi quod *tenuerunt* sit in Lov. 1. et Hav. *retinuerint* in Lov. 4. Deinde *quaestiones ex sociis de seditionibus* Lov. 5. *quaestiones ex sociis de conjurationibus* Ber. *quaestionibus ex sociis de conjurationibus* Gaertn. *que omnes ex se de comperationibus* Harl. *quaestores ex sede comparationibus* Lovel. 2. *quaestiones ex sede comparationibus* Lov. 1. 4. et Voss. a m. 1, qui *seditionibus* praefert in margine. Optime Sigon. *quaestiones ex senatusconsulto de conjurationibus*, quod etiam in Lov. 3. fuisse videtur. Certe ex eo nihil in excerptis notatur. Proxime verum *q̄ones ex senatuscon. de compationibus* Voss. Librarii in codd. scriptum invenerant vel *ex sc. de*, vel *ex SOC de*. prius autem mutarunt in *ex sede*, po-

Q. Metello maxime adnitente, neque data, neque negata est Africa. Consules jussi cum tribunis ple- 3 bis agere, ut, si iis videretur, populum rogarent, quem vellet in Africa bellum gerere. Omnes tribus P. Scipionem jusserunt. Nihilominus consules pro- 4 vinciam Africam (ita enim senatus decreverat) in sortem conjecerunt. Ti. Claudio Africa evenit, ut 5 quinquaginta navium classem, omnes quinqueremes,

sterius in *ex sociis de.* V. ad 22, 10, 1. Deinde *incertum diversi* Hearnii L. 1. *incertum ut diversi* Lov. 1. et Harl. *sic incertum diversi* Gaertn. *sit incertum diversi* Lov. 2. 3. 4. 5. et Ber. a m. 1. *incertum id diversi* a m. 2. *incertum ut sit, diversi* optimis concinens Hav. quod Gronov. quidem primo suspectum habuit, postea tamen probasse videtur, productis similis locutionis ex Livio et Plauto exemplis, quae demum adparuerunt in ed. Cl. Jac. Gronovii. Huc faciunt loca quaedam, laudata a Cortio ad Sall. Jug. 14, 2. Ceterum a parte eorum, qui comitia hujus anni a dictatore habita esse crediderunt, stant etiam Fasti Capit.

§. 1. *M. Servilius, T. Claudius*] Vet. lib. *M. Servilius et Ti. Claudius.* SIG. Pal. 1. *M. Servilius et Ti. Claudius.* GEBH. Copulam non tantum agnoscunt edd. ante Froben. anni 1535. verum etiam Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. et, ut ex Cl. Sallier. didici, optimus Put. id itaque restituere non dubitavi. V. ad 2, 17, 1. Deinde posteriori consuli praenomen *C.* tribuunt Lov. 3. et Harl. cum Hearnii N. *Ti.* Voss. Lov. 1. 2. Hav. et Put.

§. 2. *M. Metello maxime adnitente*] Ita demum edidit Gronov. anno 1665. quum et ipse antea, omnesque alii ediderint *Q. Metello.* Duo circa haec tempora Metelli memorantur, alter *M. Metellus,* qui praetor creatur supra 28, 10. alter *Q. Metellus,* quem consulem factum narrat Liv. 28, 10. dictatorem dictum 29, 11. Jam vero priorem intelligendum non puto, quia non tantae auctoritatis in senatu fuisse videtur, ut, si non omnes senatores, certe plerosque in sententiam suam pertraxerit, ipsis etiam ambobus consulibus adversantibus. Id vero ut de *Q. Metello* adfirmare audeam, efficit amplitudo honorum, quos in republica gessit: praeterea quoniam eum Scipioni favisse ex illis, quae supra narrantur c. 28. colligi possit. Puto igitur *M. Metello* ex operarum errore, quem Clericus emendare neglexit, in contextum Gronovii inrepsisse, et recte Cl. Hearne, eam lectionem codd. et edd. adversari videntem, priorem scripturam revocasse. Certe *Q. Metello* non tantum inveni in Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav. Verum, monente Cl. Sallierio, similiter etiam praefert omnium optimus Put. Idem, quod mihi, etiam Cl. Dukero visum est.

Neque data, neque negata est Africa. Consules] Pall. 1. ac 2. *neque negata, neque data est Africa.* tert. *neque dicta est. Affrica consulibus.* GEBHARD.

§. 3. *Populum rogarent, quem*

in Africam trajiceret, parique imperio cum Scipio-
6 ne imperator esset. M. Servilius Etruriam sortitus, in
eadem provincia et C. Servilio prorogatum imperi-
um, si consulem manere ad urbem senatui placuis-
7 set. Praetores, M. Sextius Galliam est sortitus, ut
duas legiones provinciamque traderet ei P. Quincti-
lius Varus; C. Livius Bruttios cum duabus legioni-
bus, quibus P. Sempronius proconsul priore anno
8 praefuerat; Cn. Tremellius Siciliam, ut ab P. Villio
Tappulo praetore prioris anni provinciam et duas le-

vellet in Africa bellum gerere] Ita Frob. anno 1535. edidit. In prioribus vulgabatur *quem vellent*, quod firmant Voss. Lov. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. Id autem ferri posse, constat ex illis, quae notavi ad 10, 13, 11. Deinde *in Africam* Voss. Lov. 1. 2. Ber. Gaertn. et Hav. quod dictum esse potest ad exemplum eorum, de quibus egi ad Epit. Liv. 21. Non tamen verum praestare audeo.

§. 5. *Parique imperio cum Scipione imperator esset*] Vox *imperator* Cl. Crevierio omnino otiosa, ac proinde ablegaanda videtur. In codd. nihil est auxilii. Omnes enim in vulgatam lectionem conspirant, nisi quod *imperium* sit in Harl. An forte *cum Scipione imperatore esset?*

§. 6. *Si consulem remorari ad urbem senatui placuisset*] Pal. 1. *sicut manere ad urbem senatum placuisset*. sec. et vet. ed. *si consules* (sec. *consulem*) *manere ad urbem senatui placuisset*. GEBH. Put. Reg. Men. Pal. opt. *sicut manere*. Petav. et Pal. alter *si consulem manere*. Et hoc significant illi. Andreas et Aldina *si consules* manere. J. FR. GRON. Vulgatum *si consulem remorari* debetur ed. Frob. anni 1535. et ex meis non nisi unus qui suffragatur, nactus est Be... contra *sicut manere* legunt Lov. 1. 2. et Harl. cum Hearnii L. ... *si consulem manere* omnes re... qui; a quo non differunt editi... nes illa priores, nisi quod con*sules* legant. V. ad 10, 10, 2.

§. 7. *Ut duas legiones provinciamque traderet ei P. Quinctilius Varus*] Pall. 1. et 2. *et* (pri... ac) *duas legiones provinciamque traderet P. Quintilio Varo* GEBH. *ac duas legiones provinciamque tradere P. Quintilio Varo*, vel *Varro*, Voss. Lov. ... 2. et Harl. neque dissentit Ha... nisi quod *traderet* legat. *ac du...* etiam Lov. 5. et Gaertn. Pau... ante *Praetores deinde M. Sextius* Lov. 5.

Proconsul priore anno praefuerat] *proconsul prioris anni* Voss. Lov. quinque, Harl. Be... Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. N. ... edd. ante Frob. anni 1535. V... rum haec lectio, quam tanto co... sensu perperam codd. probant, nata videtur ex eo, quod sequitur *praetore prioris anni*.

§. 8. *Cn. Tremellius Siciliam*] *C. Remilius* Hearnii L. 1. *C. Tremellius* Lov. 5. et Gaertn. Re... qui, licet eorum quidam *Treme...*

giones acciperet; Villius propraetor viginti navibus longis, militibus mille, oram Siciliae tutaretur: inde 9 M. Pomponius viginti navibus reliquis mille et quingentos milites Romam deportaret. C. Aurelio Cottae urbana evenit. ceteris, ita uti quisque obtinebant provincias exercitusque, prorogata imperia. Sexdecim non amplius eo anno legionibus defensum 10 imperium est. Et ut placatis Diis omnia inciperent 11 agerentque, ludos, quos, M. Claudio Marcello, T. Quinctio consulibus, T. Manlius dictator, quasque

...us, *Remelius*, *Aremelius*, *Remellius*, *Remellius* legant, tamen constanter praenomen *Cn.* defendunt. V. ad cap. praec. §. 11. *Cum viginti navibus longis, militibus mille*] Omnes Gall. abjiciunt τὸ *cum*. J. FR. GRON. Soli meorum Ber. et Gaertn. voculam *cum* retinent. Reliqui cum Hearnii L. 1. et N. eam expellunt. V. ad 34, 26, 11. Deinde *et militibus mille* Lov. 4. *militibus C.* Lov. 2. *reliquis militibus CX.* Lov. 1. *militibus CX.* Voss. Harl. et Hearnii L. 1. ac N.

§. 9. *Tutaretur: inde M. Pomponius*] Τῷ *inde* reciso, Pall. tres *tutaretur: M. Pomponius XX. navibus reliquis mille et quingentos milites Romam deportaret.* tert. *deportavit.* GEBH. Illud *inde* non adparet etiam in Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. et Harl. Contra Pomponii praenomen *M.* expulsat a Lov. 1. Verum, quum forte per compendium *iñ*, pro *inde*, scriptum esset, altera vox alteram ob ductuum similitudinem elisit. Mox *CX milites* Voss. Lov. 1. 2. Harl. et Hearnii L. 1. et N. *MCX milites* Lov. 4. Notas ∞ *I*Ɔ, quibus numerus scriptus erat, non adsecuti videntur librarii, et hinc varie et hic et §. praec. errasse. Tum *Cn. Aurelio* Lov. 3. et Hearnii N. *M. Valerio* Hearnii L. 1. V. cap. praec. ad §. 11.

§. 11. *Ut placatis Diis omnia inciperent agerentque*] Pal. 2. *ut ab placatis Diis omnia inciperent.* GEBH. *ut bene placatis Diis* Lov. 2. *ut ad placatis Diis* Voss. et Lov. 1. *ut ab placatis Diis* Harl. *ut a placatis Diis* Lovel. 3. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. *ut a placandis Diis* edd. ante Froben. anni 1535. Mox *Claudio Marcello, T. Quintio consulibus* Lov. 3. *M. Claudio Marcello et T. Quintio consulibus* Ber. *M. Claudio Marcello, Quintio consulibus* Lov. 2. Harl. et Hearnii N. *M. Claudio Marcello, Quintio Crispino consulibus* Hav. *M. Claudio Marcello, Quintio Fabio consulibus* Voss. in margine, et Lov. 1. *M. Claudio, Q. Marcello consulibus* Hearnii L. 1.

Si per quinquennium illud respublica] Put. et Reg. non agnoscunt pronomen. J. FR. GRONOV. *p. r.*, id est *populus Romanus*, pro *respublica*, perperam Lov. 1. 2. et Harl. V. ad 9, 26, 8.

Ut eos consules priusquam ad bellum] Habent omnes repetitum: *ut eos ludos consules*,

hostias majores voverat, si per quinquennium illu respublica eodem statu fuisset, ut eos ludos consule priusquam ad bellum proficiscerentur, facerent
12 Ludi in circo per quatriduum facti: hostiaeque, qui bus votae erant Diis, caesae.

1 XXVIII. Inter haec simul spes, simul cura i dies crescebat: nec satis certum constare apud ani mum poterat, utrum gaudio dignum esset, Hanni balem, post sextumdecimum annum ex Italia dece dentem, vacuam possessionem ejus reliquisse popul Romano, an magis metuendum, quod incolumi ex
2 ercitu in Africam transisset. *Locum nimirum*, no

priusquam ad bellum proficiscerentur, facerent. Quod homines non bellos sustulisse credo. J. FR. GRON. Solus Ber. vocem non agnoscit. Reliqui mei cum Hearnii Oxonn. et Branc. Latinii eam servant.

§. 12. *Ludi in circo per quatriduum facti: hostiaeque*] *Qui*, pro *Ludi*, Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. cum edd. Rom. anni 1472. et Parm. Tum *hostiae aeque* Lov. 1. 3. et Harl. *hostiae*, copula omissa, Gaertn.

§. 1. *Constare apud animos poterat, utrum gaudio dignius esset*] Pal. 1. 2. et vet. ed. *utrum gaudio dignum esset.* GEBH. Omnes Gall. duo Pall. Andreas et Aldina, *constare apud animum poterat, utrum gaudio dignum esset.* Illud mutarunt, opinor, quia de pluribus agitur; hoc quia sequitur *magis metuendum.* Utrumque mendose et sine caussa. J. FR. GRON. Editioni Frob. anni 1535. haec lectio debetur. Non tantum priores edd. verum etiam quoscumque consului codices cum Hearnii L. 1. et N. *apud animum*, et *dignum esse animus* de pluribus dici, doce Gronov. ad 7, 30, 22. In sequen tibus autem *magis metuendu* est potius metuendum. V. ad 9 22, 7.

In Africam trajecisset] Omne Gall. et Voss. *transisset.* J. FI GRON. Pristina lectio supere in Lov. 3. Harl. et Ber. utran que *transisset vel trajecis* praefert Gaertn. Reliqui mei cu Hearnii L. 1. *transisset.* Eaede voces inter se etiam supra co mutabantur 29, 20, 11. (* 38, 10.) *transmisisset* habet Rec.

§. 3. *Qui statarios semilixo ducere exercitus solitus*] Tri hic lectori consideranda puto quem *statarium semilixam* v cet; cujus casus sit *exercitu* denique quid hoc, quod paul post sequitur, *ducere exercitu aequalem stipendiis suis.* Eg de omnibus vehementer dubit GLAR. Vet. lib. *qui statari semilixa ducere exercitum so litus sit.* Ego, *qui statarium se milixam ducere exercitum.* Na *statarius* et *semilixa* militibu

periculum, mutatum: cujus tantae dimicationis vatem, qui nuper decessisset, Q. Fabium haud frustra canere solitum, graviorem in sua terra futurum hostem Hannibalem, quam in aliena fuisset. nec Sci- 3
pioni aut cum Syphace, inconditae barbariae rege, cui Statorius semilixa ducere exercitus solitus sit, aut cum socero ejus Hasdrubale, fugacissimo duce, rem futuram, aut tumultuariis exercitibus, ex agrestium semiermi turba subito conlectis: sed cum Han- 4
nibale, prope nato in praetorio patris fortissimi ducis, alito atque educato inter arma, puero quondam milite, vixdum juvene imperatore: qui senex vincendo 5

magis congruunt, quam imperatori et regi. Itaque ubi de Annibale loquitur, haec opponit, *ducere exercitum aequalem stipendiis suis*, id est, qui tot stipendia confecerit, quot imperator, quem puerum militem factum esse dixit. Haec quaerenti Glareano. SIG. Ne glorietur Sigonius: quaerenti Glareano aut nihil hic, aut male respondit. Veram lectionem e fidissimis codd. erutam nobis hic habes: cui *Statorius semilixa ducere exercitus solitus sit*. Deque illa 4. Observ. [7.] egimus. Ad aliquam tamen ejus lucem respice l. 24, 48. J. FR. GRON. Capitalis haec Gronovii emendatio est, quam ex quibus Mstorum lectionibus eruerit, latius in Observ. docuit; qui locus videndus est. Ab illa meorum codd. alii longius, alii minus discedunt. *qui statarius similixas exercitus ducere* habet Ber. *qui statarius semilixa ducere ex.* Lov. 3. *cui stardejo similius lixa ducere ex* Gaertn. *cui Statorius enim miles adducere ex.* Harl. *cui Statorius miles ducere ex.* Hav. *cui Statorius ei miles adducere ex.* Lov. 2. *cui Statorius ejus milix adducere ex.* Voss. sed *miles* a m. 2. adsentiente Lov. 1. *cui stator ejus se milixa ducere ex.* Lov. 5. Sed plane, ut Gronovius emendavit, *cui Statorius semilixa ducere ex.* Lov. 4. De Statorio v. Oudend. ad Front. 1, 1, 3.

Aut tumultuariis exercitibus, ex agrestium semiermi turba subito conlectis] Pal. 1. *aut tumultuaris exercitus bis ex agrestium enervi turba conjectus*. GEBH. Ita etiam Lov. 1. et Harl. neque aliter Voss. nisi quod servet *inermi*, et in margine legat *concretus*. *aut tumultuario exercitu bis ex agrestium enervi turba subito conjecto* Lov. 2. et Hav. *enervi* etiam Lov. 3. 4. et Ber. a m. 2. *inermi* Lov. 5. *conjectus* et *conlectus* passim commutari, videbimus ad 36, 12, 4.

§. 4. *Alito atque educato inter arma*] Pal. 2. *adulto*. tert. *alto*. GEBH. *alto* Rec. et Hearnii D. Tum *educto* ed. Bas. anni 1555. Sed aliae cum codd. scriptis vindicant *educato*.

factus, Hispanias, Gallias, Italiam ab Alpibus ad fretum monumentis ingentium rerum complesset: ducere exercitum aequalem stipendiis suis, duratum omnium rerum patientia, quas vix fides fiat homines passos; perfusum millies cruore Romano; exuvias non militum tantum, sed etiam imperatorum, portantem.
6 *Multos obcursuros Scipioni in acie, qui praetores, qui imperatores, qui consules Romanos sua manu occidissent, muralibus vallaribusque insignes coronis, pervagatos capta castra, captas urbes Romanas.*
7 *Non esse hodie tot fasces magistratibus populi Romani, quot captos ex caede imperatorum praeferre pos-*

§. 5. *Ducere exercitum aequalem stipendiis suis*] Omnino *duceret.* nam *perfusum*, quod sequitur, non ad Hannibalem, sed ad *exercitum* pertinet. J. FR. GRON. Doujatius contra codd. auctoritatem nihil mutandum censet: *ducere* enim pendere ex eo, quod praecessit, *Fabium haud frustra canere solitum.* Verum in memorabili illa Fabii oratione supra 28, 40. et seqq. quo respicitur, nihil hujus rei memoratur. Gronovii conjecturam Clericus in contextum recepit, non monito tamen, ut se facturum promiserat, lectore. Eamdem probavit etiam Crevierius: prudenter tamen in contextum non admisit. Mihi etiam vera videtur.

Duratum omnium rerum patientia, quas vix fides fiat homines passos] Pal. 1. *quam fides fiat.* Caeterum ferme ita loquitur Livius supra c. 18, 3. *Induratus praeter spem resistendo hostium timor.* Justinus 6, 4. *Agesilaus, restituto proelio, non difficulter recenti et multis expeditionibus indurato milite hostibus victoriam eripuit.* 7, 2. *Armis veluti quotidiano exercitio indurati, gloria bellicae laudis finitimos terrebant.* 12, 4. *Itaque a parvula aetate periculis laboribusque indurati invictus exercitus fuere.* GEBH. *qua fides fiat* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hav. *quam fides fiat* Lov. 3. Vox *homines* non adparet in Lov. 1.

Non militum modo, sed etiam] Parum interest, sed omnes Gall. *exuvias non militum tantum, sed etiam.* J. FR. GRON. Ita et Voss. Harl. ac Lov. 4.

§. 6. *Qui praetores, qui consules*] Put. Reg. Men. duo Pall. Voss. editi ante Gryphium *qui praetores, qui imperatores, qui consules.* Vulgo duae mediae voces absunt: nos eas ab interprete non esse judicavimus, quod praeter consules praetoresque alio imperii nomine duces Romanos ab Annibale caesos aliquos ex historia memineramus. J. FR. GRON. Voces *qui imperatores*

set Hannibal. Has formidines agitando animis, ipsi 8
curas et metus augebant etiam, quod, quum adsues-
sent per aliquot annos bellum ante oculos aliis at-
que aliis in Italiae partibus lenta spe, in nullum
propinquum debellandi finem gerere, erexerant om-
nium animos Scipio et Hannibal, velut ad supremum
certamen comparati duces. Ii quoque, quibus in- 9
gens erat in Scipione fiducia et victoriae spes, quo
magis in propinquam eam inminebant animis, eo
curae intentioris erant. Haud dispar habitus animo- 10
rum Karthaginiensibus erat. quos modo petisse pa-
cem, intuentes Hannibalem ac rerum gestarum ejus

tuentur etiam omnes mei, et Oxonn. Hearnii. Primus eas omisit Frob. anno 1535. tum Bas. anno 1539. Vascos. et ita demum Gryph. Mox *vallaribusque* deest in Lov. 1. 2. 3. *vallaribus* in Voss. Harl. et Hav. Hinc *pervagatos castra capta, urbes Romanas* Harl.

§. 7. *Prae se ferre posset Hannibal*] Put. Men. Voss. *praeferre.* J. FR. GRON. Vulgatum est in Ber. Gaertn. et Rec. Reliqui probant lectionem Gronovii, concinente etiam Hearnii N. Eaque vera est. Solent ita turbare librarii inter *praeferre* et *prae se ferre.* V. ad 27, 34, 5.

§. 8. *Quum adsuessent per aliquot annos*] *asuescerent* Lov. 1. *assuescent* Hav. et Gaertn. *assuesserent* Voss. *assuesceret* Lov. 3. *assuescerent* Harl. Verum indocti librarii Livio familiares inviderunt contractiones. V. ad 4, 45, 4. Mox *aliis atque aliis in Italia partibus* Lov. 2. Deinde *bellandi* Lov. 4. et Rec. V. ad Epit. Liv. 37.

§. 9. *Eo curae intentioris erant*] Sic nemo scriptorum: sed *eo curas intentiores*, sine τοῦ *erant.* Suspicor Livium dedisse, *his quoque, quibus ingens erat in Scipione fiducia, victoriae spes, quo magis in propinquam eam imminebant animis, et curas intenderat.* J. FR. GRON. *eo intentioris curae erant* in nullo e scriptis esse, etiam Crevier. testatur. Si tamen excerptis meis fidem habere possum, ita superfuit in Lov. 4. Ber. Gaertn. Hafn. et Rec. Totum locum hoc modo concipit Lov. 5. *Eis quoque, quibus erat in Scipione fiducia et victoriae spes, quo magis in propinquam eam inminent animis, eo curae intentiores erant.* Quomodo fere scribi posse Doujat. conjecit, quum *eo curae intentiores erant* etiam in Reg. invenisset; postea tamen vulgato standum judicavit, quoniam in eodem cod. initium ita concipiebatur *Licet enim ii quoque.* a Lov. illo parum abeunt L. 1. apud Hearnium, et Hav. nisi quod praecipue *eo curas intentiores*, omisso τοῦ *erant*, legant, in quibusdam etiam aliis apicibus differentes.

11 magnitudinem, poenitebat: modo, quum respicerent, bis sese acie victos, Syphacem captum, pulsos se Hispania, pulsos Italia, atque ea omnia unius virtute et consilio Scipionis facta, velut fatalem eum ducem in exitium suum natum horrebant.

1 XXIX. Jam Adrumetum venerat Hannibal: unde, ad reficiendum ex jactatione maritima militem paucis diebus sumtis, excitus pavidis nunciis, omnia circa Karthaginem obtineri armis, adferentium,

§. 11. *Pulsos se Hispania, pulsos Italia*] Tres priores voces neglegentia librarii deerant in Hearnii D. Ei autem erranti offendiculo fuit repetitio *τοῦ pulsos*. V. ad 9, 11, 11. *se Hispania pulsos ac Italia* perperam etiam Hav. Mox *fatalem ducem*, omissa media voce, Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Harl.

§. 1. *Jam Adrumentum pervenerat Hannibal*] Vet. lib. *Adrumetum*. Recte. Appianus enim *'Αδρύμητον*. Polybius et Stephanus *'Αδρύμητα* edunt. SIG. Prisca ed. et Pal. 2. *Adrumentum*. pr. *Jam Hasdrumentum venerat Hannibal*. tert. *Jam ad Rumentum pervenerat*. GEBH. Omnes Gall. Voss. optimus Pal. *Jam Adrumetum venerat Annibal*. J. FR. GRON. *Hasdrimentum* Gaertn. *Hasdrumentum* Harl. *Hasdumetum* Lovel. 4. *Hasdrumetum* Voss. Lov. 1. 2. 3. et Hav. V. Bosium ad Nepot. Hannib. 7, 3. In lapidibus et nummis adspirationem addi, docet Cellar. Geogr. ant. 4, 4. p. 88. V. etiam Cl. Corte ad Sallust. Jug. 19, 1. Si tamen etymologiam sequimur, quam proponit Bochart. Geogr. sacrae part. 2. l. 1, 24. p. 478. adspiratio rejicienda videtur. Praeterea *venerat* omnes mei, excepto solo Ber. qui editis adhaeret. Mox *nunciis omnia circa Karthaginem obtineri armis afferentibus*, pro *afferentium*, Hearnii L. 1. et Branc. Latinii, cum Hav. et Ber. a m. 2. *Τὸ omnia* deest in Harl. eo transposito *circa Karthaginem obtineri omnia armis* legit Lov. 2.

§. 2. *Zama quinque dierum iter ab Karthagine abest*] Plutarch. in Hannibale hanc extremam pugnam ad Zamam fuisse scribit, Nadagarae autem non meminit. Oportet autem aliam fuisse urbem Zamam, quam quae a Strabone lib. ult. [p. 829.] describitur, et l. 5. de bello civ. [91.] ab Oppio sive Hirtio, et a Sallust. [Jug. 57.] Plutarchus nihil de distantia tanta dicit. Certum est, hic mendum esse. Adrumentum enim vix distat itinere quinque dierum ab Carthagine: cum haec Zama, ut ex omnibus locis apparet, propinquior multo sit, videlicet ad quam, ut Carthagini succurreret, ab Adrumento magnis itineribus contendit Hannibal. GLAR. Sic Polyb. [15, 5.] *Μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἀναζεύξας ἐκ τῶν παρὰ τὸν 'Αδρύμητα τόπων προῆλθε καὶ κατεστρατοπέδευσε περὶ Ζάμαν. Αὕτη δ' ἐστὶ πόλις ἀπέχουσα Καρχηδόνος ὡς πρὸς τὰς δύσεις ὁδὸν ἡμερῶν πέντε*. SIG. V. Cellar. 4. Geogr. ant. 5. p. 115.

magnis itineribus Zamam contendit. Zama quinque a dierum iter ab Karthagine abest. inde praemissi speculatores quum excepti a custodibus Romanis deducti ad Scipionem essent, traditos eos tribunis militum, jussosque omisso metu visere omnia, per castra, qua vellent, circumduci jussit: percunctatusque, sa- 3
tin' per commodum omnia explorassent, datis, qui prosequerentur, retro ad Hannibalem dimisit. Han- 4
nibal nihil quidem eorum, quae nunciabantur, (nam

Traditos eos tribunis militum] Vet. lib. *tribuno militum*. nihil praestantius: sic enim Polyb. [15, 5.] συστήσας αὐτοῖς χιλίαρχον, ἐπέταξε πάντα καθαρίως ὑποδεῖξαι τὰ κατὰ τὴν παρεμβολήν. SIG. *tribuno militum* itidem Hearnii D. Omnes mei vulgatum tuentur. Mox *perque castra* Voss. Lov. 1. 2. 4. Ber. a m. 2. Harl. et Hav.

§. 3. *Percunctatusque, satin' commode*] Put. Reg. Men. Voss. Pal. unus *satin per commodum omnia explorassent*. Et haec gemmula nobis auctoribus reddita Livio est. 10, [25, 17.] *Donec vel ipse, si per commodum reipublicae posset, Romam venisset.* 22, [57, 1.] *Primo quoque tempore, quantum per commodum reipublicae fieri posset, Romam veniret.* 31, 11, 2. *Ipse, si per commodum reipublicae posset, ad comprimendum Gallicum tumultum proficisceretur.* 37, [50, 6.] *Mandatum eidem, si per commodum reipublicae facere posset, ut ad comitia Romam rediret.* Sed, quod proprie ad hunc locum, 42, [18, 3.] *Ubi consul, cui provincia Macedoniae obvenisset, classem appellere tuto, et copias per commodum exponere posset.* ubi male Sigonius *percommode*. Caesar apud Cic. 14, ad Att. 1. *Cum M. Cicero sedeat, nec suo commodo me convenire posse.* Et sequenti: *Cum tam diu sedens meum commodum exspectet.* J. FR. GRON. *percunctantesque* Lov. 2. *percunctatosque* Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. Harl. Ber. Rec. Gaertn. Hav. omnesque edd. ante Froben. anni 1535. Deinde *satisne* Lovel. 5. *statim* Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. et Hav. Sed v. ad 1, 39, 3. Deinde *per commodum* Lov. 1. 2. Harl. Hav. et Hearnii L. 1. et N. *per commodum* est commode, commodo suo. Ita *per otium* 4, 58, 12. *Ne domi per otium suffragii libere ferendi consilia agitet.* ubi alia vide. 44, 38, 10. *Hostes per summum otium instruxerant aciem.* *per tumultum* pro tumultuose 44, 45, 14. *per luxum* pro luxuriose. V. Cort. ad Sall. Jug. 2. Mox *persequerentur* Lov. 2. 3. Harl. Ber. et Gaertn. frequentissimo errore. V. ad Epit. Liv. 99. Supra 27, 19, 12. *Jussitque prosequi, quoad vellet, equitibus dimisit.*

§. 4. *Venisse eo ipso forte die, adferebant*] *adserebant* Lov. 2. Quod cur probari nequeat, supra dictum est ad 24, 1, 6. Mox *audit* Voss. Lovel. 1. 2. 3. Harl. Gaertn. et Hav. pro quo legendum putavi *audiit*. Ita enim pas-

et, Masinissam cum sex millibus peditum, quatuor equitum venisse eo ipso forte die, adferebant) laeto animo audiit, maxime hostis fiducia, quae non de nihilo profecto concepta est, perculsus. Itaque, quamquam et ipse caussa belli erat, et adventu suo turbaverat et pactas inducias, et spem foederum; tamen, si integer, quam si victus, peteret pacem, aequiora impetrari posse ratus, nuncium ad Scipionem misit, ut conloquendi secum potestatem face-

sim errasse librarios, ut verba praesentia et praeterita perfecta hac ratione contracte enunciata confunderent, infra videbimus ad 36, 20, 3. Et quidem *audiit* hic plane etiam exhibet Lov. 5.

Maxime hostis fiducia, quae non de nihilo profecto concepta est, perculsus] Pal. 1. *maxime si hostis fiducia, quae non de populo profecto concepta percussus est.* GEBH. Immo *esset*. Est enim cogitatio Annibalis, non adfirmatio Livii. J. FR. GRON. *maxime si hostis fiducia* Voss. Lov. 1. et Hav. qua scriptura quid indicarent librarii, non intellexi, donec in Lov. 2. scriptum offenderem *maxime scilicet hostis fiducia*, unde credidi, τὸ *si* natum esse ex voce *scilicet*, duabus litteris *sc.* conscripta: ipsum autem *scilicet* referendum est inter glossas scribarum. Hinc *quae non de illo profecto* Voss. Lov. 1. 2. et Hav. *quae non de plo profecto* Harl. Deinde *percussus* Voss. Lov. 1. 4. 5. et Harl. V. ad 34, 15, 2. Ceterum *esset*, ut Gronov. conjecit, rectum videtur. Contra a scriptis plerisque verbum abesse, eoque sententiam carere posse, Doujatius testatur: vellem codices, in quibus verbum deerat, nomine indicasset, ut de eorum auctoritate constaret. Certe in omnibus meis superest, neque aliquid Hearnius de suis notavit. et quidem verbum est necessarium. Si qui autem codd. omiserint, id inde factum forsitan sit, quod librarii τὸ *est* locum habere non posse sentirent: quae etiam caussa exstitisse videtur, cur in Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. et Hav. sequenti postponitur. Solent autem *ē* et *eet*, sive *est* et *esset*, in Mstis confundi. V. ad 22, 36, 4.

§. 5. *Adventu suo turbaverat pactas inducias*] Omnes Gall. et Pall. Voss. *turbaverat et pactas inducias, et spem foederum.* J. FR. GRON. Similiter non tantum Hearnii N. sed et omnes mei, excepto uno Ber. qui τὸ *et* priori loco omittit. V. ad 2, 44, 3. Paullo ante Cl. Jac. Gronov. quum olim ederetur *caussa ejus belli*, mediam vocem *ejus* omisit: quem fidem codd. suorum secutum credo, quia in nullo etiam meo, nisi in uno iterum Ber. superest.

Aequiorem impetrari posse ratus] Placeret magis *aequiora impetrari* etc. URSIN. Pall. 1. 2. et vet. ed. *aequiora impetrari posse.* quod probo, ut non tam *ad pacem* referatur, quam generatim accipiatur. Supra c. 4, 8. *Tandem relatum responsum quibus-*

ret. Id utrum sua sponte fecerit, an publico con- 6
silio, neutrum cur adfirmem, habeo. Valerius An- 7
tias, primo proelio victum eum a Scipione, quo duodecim millia armatorum in acie sunt caesa, mille et septingenti capti, legatum cum aliis decem legatis tradit in castra ad Scipionem venisse. Cete- 8
rum Scipio quum conloquium haud abnuisset, ambo ex composito duces castra protulerunt, ut coïre ex propinquo possent. Scipio haud procul Naragga- 9

dam, quia nimis cupere Romanus pacem videbatur, iniquis per occasionem adjectis. GEBH. Iidem omnes, uno solo Pal. excepto, nec non editi ante Gryphium *aequiora impetrari posse ratus.* J. FR. GRON. *aequiorem* ante Gryphium ediderunt primus Froben. anno 1535. hinc Basil. anno 1539. et Vascos. Verum omnes etiam mei, (praeter unum Hafn.) omnesque Oxonn. Hearnii *aequiora* servant, quomodo etiam Latinius legendum conjecit.

§. 7. *In acie sunt caesi, mille et septingenti capti*] Lege *sint.* J. FR. GRON. *decem CCC capti* Lov. 2. *X. et CCC capti* Voss. et Lov. 1. *X. et septingenti capti* Harl. et Hearnii L. 1. ac N. *decem et septingenti capti* Hav. Numerus millenarius hac nota ꝏ scriptus fuit; quam non adsecuti librarii per *decem*, vel per ejus notam *X*, reddiderunt. V. ad 33, 14, 5. *MCC capti* Lovel. 5. Hic vero nota *IƆ*, ut incognita, a librariis omissa est. V. ad 37, 40, 11.

§. 8. *Ex composito duces*] Vet. lib. *ambo ex composito duces.* SIG. Sola est ed. Bas. anni 1554. quae vocem *ambo* omisit. Ea autem vox non tantum in reliquis edd. sed et in omnibus Mstis constanter superest.

Ut coïre ex propinquo possent] Pal. 1. *ut coïri ex propinquo posset.* GEBH. *coïri* etiam Voss. Ber. 1. 2. [?] et Harl.

§. 9. *Haud procul Nadagra urbe*] Vet. lib. *Nargara.* Polyb. [15, 5.] πρὸς τὴν πόλιν Μάργαρον. Hanc urbem Ptolemaeus vocat Ναργαράν. SIG. Pal. 1. *Naraggata.* sec. *Harcara.* tert. *Narcara.* Forte *Nargara.* GEBH. *Naraggara* legitur in vetustissimo libro coenobii Carthusiani Aulae Dei in agro Caesaraug. teste Surita ad Itinerar. Antonini [p. 41. nuperae ed.] Polyb. hoc loco πόλιν Μάργαρον vocat l. 15, [5.] Ptolemaeus Ναργαράν. H. VALES. Put. Men. Buslid. *Narraggara,* ut et Ptolemaeo Antoninoque hanc urbem vocari submonuit Rubenius. Polybio Μάργαρον. nisi corruptum vocabulum est. J. FR. GRON. *Vargara urbe* Lov. 4. *Nadaggara urbe* Harl. *Margata urbe* Hearnii L. 1. *Maraggara* ejusdem N. nisi utroque loco operae aberrarint, ac legendum sit *Nargata* et *Naraggara,* quod de utroque verisimile est, nisi ipsum Hearnium errasse velimus. *Nataggaram urbem* Lov. 3. et Harl. *Narraganа urbe* Lov. 2. *Narraggara urbe* Lov. 1. et 5. *Naraggaram urbem* Hav. *Naraggara urbe* Voss. quod in contextum recepi.

ra urbe, tum ad cetera loco opportuno, tum quod
10 aquatio intra teli conjectum erat, consedit. Hannibal tumulum a quatuor millibus inde, tutum commodumque alioquin, nisi quod longinquae aquationis erat, cepit. ibi in medio locus conspectus undique, ne quid insidiarum esset, delectus.

1 XXX. Submotis pari spatio armatis, cum singulis interpretibus congressi sunt, non suae modo aetatis maximi duces, sed omnis ante se memoriae, omnium gentium cuilibet regum imperatorumve pa-

§. 10. *Commodumque alioqui, nisi quod longinquae aquationis erat*] *alioquin* Voss. Lov. 1. 3. 4. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. ante Ascens. anni 1513. *commodumque colloquio* Lov. 2. Deinde *longinquus aquationis erat* Voss. et Lov. 1. *longinquum aquationi erat* Lov. 2. *longinq̃ adaquationis erat* Gaertn. *longinquae aquationes erant* Lov. 3. 4. 5.

§. 1. *Submotis pari spatio armatis*] Pal. 1. *Summotis par in spatium armatis*. GEBH. Eadem lectio apud me superest in Voss. Lov. 1. 2. Harl. et Hav.

§. 3. *Si hoc ita fato datum erat*] Hujus orationis magna pars est apud Polyb. [15, 6.] Incipit autem apud eum Annibal ab ea sententia [Livii :] *Optimum fuerat, eam patribus nostris mentem datam ab Diis esse*. SIGON.

Qui primus bellum intuli populo Romano] In extrema oratione dicit, *bellum a me coeptum est*. Non credo, Annibalem apud Scipionem voluisse fateri, se causam belli quaesivisse, auctoremque illius fuisse, et, Romanis in foedere manentibus, eo rupto injusta arma intulisse: etsi Scipionem ita, ut qui in hunc sensum illa acceperit, respondentem inducit Livius c. 31, 5. *Vos lacessisse et tu ipse fateris, et Dei testes sunt*. Non facile enim solent, ne illi quidem, qui sibi divini humanique juris bello aliis inferendo violati conscii sunt, id fateri; et Carthaginienses sibi, nec fortassis omnino temere, persuadebant, se utriusque belli cum Romanis justissimas causas habuisse. V. 21, 44. An ergo Annibal dicit, se Romanos nondum paratos bello praevenisse, iisque deliberantibus et cunctantibus priorem arma intulisse? Ita quidem accipi possunt illa, *bellum a me coeptum est*, sed quia valde dubito, an hic vox *primus* eam interpretationem patiatur, cogitabam fortassis scriptum fuisse, *primus bellum in Italia intuli populo Romano*. ut paullo post, *Nec in Italia solum vobis bellum, nobis in Africa esset*. *in Italia* non ita difficulter ab adfinitate ultimae literae vocis *bellum* et plerarumque sequentis *intulit* intercidere potuit: *primus* autem intelligi potest primus exterorum. Nam Pyrrhus non tam belli Romanis inferendi, quam Tarentinos adversus eos defendendi causa in Italiam venisse videri volebat. Nec tamen meo periculo ita

nes. Paullisper alter alterius conspectu, admiratio- 2
ne mutua prope adtoniti conticuere. Tum Hannibal 3
prior, *Si hoc ita fato datum erat, ut, qui primus bellum intuli populo Romano, quique toties prope in manibus victoriam habui, is ultro ad pacem petendam venirem; laetor te mihi sorte potissimum datum, a quo peterem. Tibi quoque inter multa egre-* 4
gia non in ultimis laudum hoc fuerit, Hannibalem, cui tot de Romanis ducibus victoriam Dii dedissent, tibi cessisse; teque huic bello, vestris prius, quam

legi volo; sed, quum tot ubique nutibus occurram, mihi quoque interdum hariolari licere puto. DUKER.

Quique toties prope in manibus victoriam habui] Abest a Pal. 3 τὸ *prope*. sec. *qui totiens victoriam prope in manibus habui*. GEBH. *victoriam prope in manibus* Lov. 2.

Laetor te mihi potissimum datum] Sic primus Gryphius: priores cum scriptis: *laetor te mihi sorte potissimum datum*. Sic 6, [21, 2.] *Volscos velut sorte quadam prope in aeternum exercendo Romano militi datos*. Et rursum proprie [c. 22, 6.] *Adjutor ex tribunis sorte L. Furius datus*. 36, [35, 4.] *Ego tamen sorte quadam nutriendae Graeciae datus*. J. FR. GRON. Vocem *sorte* ante Gryphium jam omiserunt Frob. anno 1535. Basil. anno 1539. et Vascos. quam praeter priores edd. et Hearnii Oxonn. etiam servant omnes mei, nisi quod *forte* sit in Lov. 4. V. ad 38, 40, 13.

§. 4. *Cui de tot Romanis ducibus*] Omnes Gall. Voss. et veteres illae, *cui tot de Romanis ducibus*. J. FR. GRON. Hic etiam omnes mei, et Oxonn. Hearnii, cum primis edd. *cui tot de Romanis*; quod primus iterum Froben. anno 1535. mutavit. Paullo ante *non in ultimis laudibus fuerit hoc* Harl. quod ex glossa natum puto. *ultimae laudum*, ut *ultimae terrarum*, de quo vidimus ad 28, 39, 14. vel *ultima laudum*, ut *tarda nominum*, de quo v. ad 7, 21, 8. *non in ultimis laudum fuerit* Lov. 4. *non in ultimis laudum fuerit hoc* Voss. Lov. 1. 3. 5. et Hav. *non in ultimis laudum fuerat his* Gaertn. *non in ultimis laudum tuarum fuerit hoc* Ber.

Huic bello, vestris prius, quam nostris, cladibus insigni] Iidem et scripti et editi cum duobus Pall. *huic bello vestris plus, quam nostris, cladibus insigni*. Sed hic *plus* librariorum errorem esse puto. J. FR. GRON. *vestris plus, quam nostris* Voss. Lov. 1. 2. 4. Ber. Harl. Gaertn. Hav. et edd. usque ad Froben. anni 1535. *vestris magis, quam nostris* Lov. 5. Uni huic cod. credere vix audeo. Quare, quum tot codd. in *plus* conspirent, idque Gronov. recte damnarit, suspicio mihi nata est, aeque *prius*, *magis*, ac *plus* librariis deberi, et Livium scripsisse, *huic bello, vestris, quam nostris, cladibus insigni*.

5 *nostris, cladibus insigni, finem inposuisse. Hoc quo-*
que ludibrium casus ediderit fortuna, ut, quum patre
tuo consule ceperim arma, cum eodem primum Ro-
mano imperatore signa contulerim; ad filium ejus
6 *inermis ad pacem petendam veniam. Optimum qui-*
dem fuerat, eam patribus nostris mentem datam ab
Diis esse, ut et vos Italiae, et nos Africae imperio
7 *contenti essemus: neque enim ne vobis quidem Sici-*
lia

Non enim agitur, Romani, an Karthaginienses, priores hoc bello damna passi sint, sed utrorum cladibus bellum magis infame fuerit. Livium autem *τὸ magis* omittere solitum fuisse, videbimus ad 34, 49, 10.

§. 5. *Hoc quoque ludibrium fortuna, an casus, ediderit*] Manifeste hic desideratur verbum: ut *incertum est*, vel *dubito*, vel quid simile. GLAR. Nihil huic sententiae deest, contra quam putat Glareanus. Dictum est autem, ut illud: *Tibi non in ultimis laudum hoc fuerit.* SIG. Pal. 2. *casus dederit.* At prim. *Hoc quoque ludibrium casus dederit, an fortuna.* vet. ed. *Hoc quoque ludibrium fortuna ac casus ediderit.* GEBH. Put. *Hoc quoque ludibrium casus ediderit fortuna, ut cum patre.* Regius: *casus ediderit et fortuna.* Pet. Men. Pal. Buslid. Voss. *casus dederit, an fortuna.* Editum ab Andrea ad Frobenium usque video: *fortuna, an casus, ediderit.* In tot varietatibus tutissimum est sequi codicem antiquissimum, in cujus scriptura nihil est incommodi, modo *τὸ casus* accipias gignendi casu. Sensus, hunc quoque ludicrum casum quasi jocata fortuna ediderit. Plancus ad Ciceronem 10. Famil. 8. *Cum in eum casum fortuna me demisisset.* Cicero 4. Tuscul. *Quemcumque casum fortuna invenerit.* Ad Atticum 8, 1. *Quemcumque fors tulerit casum.* Caesar 6. Gall. [34.] *Quantum in bello fortuna possit, et quantos afferat casus.* Sallust. Jugurthino [56.] *Siccenses hortatur, uti cohortes ab tergo circumveniant: fortunam illis praeclari facinoris casum dare.* Justinus 27, [3.] *Casum tam indignae fortunae miserantes.* Lib. ult. [c. 4.] *Per omnes casus fortuna quadam servatus.* Petronius [87.] *Cum similis nos casus in eamdem fortunam retulisset.* Florus 2, 8. *Quodam casu quasi industria, sic adgubernante fortuna.* Fatentur minus placere viri docti, et accessisse aliquid aliunde suspicantur. Ego vero, scripsisse Florum *quodam casum quasi industria sic adgubernante fortunae.* Ut intelligas, quadam quasi industria fortunae (ut *industria fatorum* alibi eidem) sic regente et adgubernante casum. Epitome l. 18. *Quaerente deinde fortuna, ut magnum utriusque casus exemplum in Regulo proderetur* Glareanus quum legeret, ut in editionibus antiquis esse diximus, manifeste putabat desiderari *incertum est*, vel *dubito*. Ei scrupulo nec recte occurrit Sigonius

ac Sardinia satis digna pretia sunt pro tot classibus, tot exercitibus, tot tam egregiis amissis ducibus. Sed, praeterita magis reprehendi possunt, quam corrigi. Ita aliena adpetivimus, ut de nostris 8
dimicaremus, nec in Italia solum vobis bellum, nobis in Africa esset: sed et vos in portis vestris prope moenibus signa armaque hostium vidistis, et nos a Karthagine fremitum castrorum Romanorum exaudimus. Quod igitur nos maxime abominaremur, 9

que enim is erat de formula, *ediderit*, sed de hac locutio- *fortuna an casus*. quae tamen quoque concepta satis est La- . J. FR. GRON. *Hoc quoque ludibrium fortuna an casus de-* *dit, ut cum* Ber. a m. 1. *ut qui* a m. 2. *Hoc quoque ludibri- fortunae vel casus ediderit,* *cum* Gaertn. *Hoc quoque lu- dibrium fortunae casus ediderit, cum* Rec. *Hoc quoque ludibri- casus ediderit, ut cum* Hear- D. *Hoc quoque ludibrium ca- dederit an fortuna, ut cum* quinque, Harl. et Hearnii L. 1. . *Hoc quoque ludibrium ca- dederit an fortuna, ut qui* Hav. et Brancal. Latinii. ius existimabat, receptam ionem *ludibrium fortunae ediderit* optimam videri : potius tamen integerrimi lectionem cum Gronovio pro- . Exempla enim, quae laudavit, bant, potius casum adscribi tunae, quam fortunam casui. etiam Cel. Burm. ad Suet. . 10. Mox *consule* exsulat a . Lov. 1. 2. 3. Harl. et Hav. *tuo conceperim* legit Lo- . 5.

Cum eodem etc. *signa contu-*] Non male animadvertit ner. l. 1, 4. de Commut. rat. d. Annibalem offensionis et odii vitandi causa non dicere *quem vicerim*. DUKER.

§. 7. *Sicilia ac Sardinia satis digna pretia sunt*] Ita Cl. Jac. Gronov. edidit, sine dubio fide codd. suorum, siquidem ita non tantum Hearnii Oxonn. sed et omnes nostri, excepto solo Ber. qui, ut olim edebatur, *Sicilia atque Sardinia* praefert.

Tot tamque egregiis amissis ducibus] Omnes scripti: *tot tam egregiis amissis ducibus*, absque conjunctione, ut libro praecedenti c. 21, 10. J. FR. GRON. Ita legunt etiam omnes mei, et Oxonn. Hearnii. V. ad 25, 37, 13.

§. 8. *Nobis in Africa est*] Scripti *esset*. Ergo muta distinctionem: *Ita aliena appetivimus, ut de nostris dimicaremus, nec in Italia solum vobis bellum, nobis in Africa esset*. J. FR. GRONOV. Soli meorum Lov. 3. et Ber. *est*. Reliqui cum Hearnii Oxonn. *esset*. V. ad 22, 36, 4. Antea distinguebatur *dimicaremus. nec in Italia* etc.

Fremitum castrorum Romanorum exaudivimus] Omnes *exaudimus*. J. FR. GRON. Plures meorum, non tamen omnes, *exaudimus*. Alterum enim superest in Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. Ber. et Gaertn. Hearnius etiam ex

vos ante omnia optaretis, in meliore vestra fortu[na] de pace agitur: agimus ii, quorum et maxime inte[r]est pacem esse, et qui quodcumque egerimus, ratu[m] civitates nostrae habiturae sint. animo tantum nob[is] opus est non abhorrente a quietis consiliis. Quod a[d] me adtinet, jam aetas senem in patriam revertente[m] unde puer profectus sum, jam secundae, jam ad[-] versae res, ita erudierunt, ut rationem sequi, qua[m]
11 *fortunam, malim. Tuam et adolescentiam et perp[etuam] tuam felicitatem, ferociora utraque, quam quieti[s]*

uno tantum L. 1. laudat *exaudimus*, quod tamen cum Gronov. probo. Cl. Ant. Perizon. ad marginem Livii conjecit, paullo ante legendum *videretis*, pro *vidistis*, hic autem *exaudiremus*, pro *exaudimus*: pendere enim orationem a praecedenti *Ita aliena appetivimus, ut* etc. Id si placet, potius ibi *videritis*, hic *exaudiamus* legam.

§. 9. *Agitur: agimusque ii, quorum et maxime interest*] Pall. 1. et 2. *agimus enim, quorum maxime interest.* Iidem paullo ante codd. *vos autem omnia optaretis.* GEBH. Omnes, omissa copulativa, *agimus ii.* J. FR. GRON. *agimusque* soli ex meis Gaertn. et Ber. a manu 1. Reliqui omnes copulam expellunt. Verum insuper *agimus enim, quorum* Lov. 1. 2. Harl. et Hav. Error ex eo natus est, quod olim pro *ii* scriptum fuerit *ei*, ut etiamnum exstat in Voss. et librarii exaratum crediderint *eī*, id est *enim*. V. ad 36, 12, 8. *agimus duo quorum* Lov. 5. V. ad 36, 43, 11. Deinde *quorum maxime interest pacem esse, qui quodcumque*, bis copulativa omissa, Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. Gaertn. et Hav. Paullo ante *vos autem ante omnia* Voss. Lov. [1.] 3. 4. 5. Ber. Gaertn. Hav. et ed[d.] ante Frob. anni 1535. V. ad [...] 40, 11.

§. 10. *Quod ad me adtin[et] jam aetas senem*] Put. Reg. M[...] Voss. *Quod ad me attinebat.* FR. GRON. *adtinebat* etiam Lo[v.] 1. Harl. et Hearnii L. 1. ac [...] Tum vocula *jam* non exstat [...] Voss. Lovel. 1. 4. Harl. Hafn. et Hav. Insuper *aetate sene[m]* Hafn.

Jam secundae, jam adversae r[es] ita erudierunt] Pal. 1. 2. *ita fra[u]daverunt.* Forte leg. *ita format[]verunt.* tert. *jam secundae r[es] ita erudierunt.* GEBH. *fraud[a]verunt* etiam Voss. Lov. 1. 2. 3. [...] Harl. Ber. a m. 2. Hafn. et Ha[v.] *erudiverunt* Lov. 5.

§. 11. *Non temere incerta c[asu] suum reputat, quem fortu[na] numquam decepit*] Pal. 1. *rep[u]gnet, quem f. n. decepit.* sec. *m[...] tuo ne temere in incerta casu[m] te impellat, quem fortuna nu[m]quam decepit.* GEBH. *repugn[et]* etiam Voss. Lov. 1. 2. et Harl.

§. 12. *Quod ego fui ad Tras[i]menum, ad Cannas, id tu hod[ie] es*] Pal. 1. et 3. *ad Trasimenu[m] et ad Cannas.* GEBH. *ad Tras[...]*

opus est consiliis, metuo. Non temere incerta casuum reputat, quem fortuna numquam decepit. Quod ego fui ad Trasimenum, ad Cannas, id tu 12
hodie es. Vixdum militari aetate imperio accepto, omnia audacissime incipientem nusquam fefellit fortuna. Patris et patrui persecutus mortem, ab calamitate 13
vestrae domus decus insigne virtutis pietatisque eximiae cepisti: amissas Hispanias reciperasti, quatuor inde Punicis exercitibus pulsis: consul creatus, quum 14
ceteris ad tutandam Italiam parum animi esset,

menum et ad Cannas etiam Lov. 5. Malc. V. ad 38, 18, 12. Ultima vocula *es* non adparet in Voss. Cant. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. et Hav. Elegans autem est *quod* et *id*, pro *qui* et *is*, vel *qualis* et *talis*. V. Cel. Burm. ad Ovid. 18. Her. 153. et ad Phaedri 5, 10, 9. ut et, quem ibi laudat, Heinsium ad Ov. 12. Her. 31.

§. 13. *Patris et patrui persecutus mortem, et calamitate vestrae domus decus* etc. *cepisti*] Legendum *ex calamitate vestrae domus*, ut restat in Pal. 2. 3. nec non vet. ed. Palat. vero primus secuturus, aut tale aliquid; nam exstat tantum *surus fortunam patris et patrui ibi persecutus mortem ad calamitatem vestrae domus decus insigne virtutis pietatisque eximiae cepisti*. GEBHARD. Vitium recentissimarum: nam superiores, et codex Petavii, et duo Pall. *ex calamitate*. Reg. *et calamitatem*. Men. *et calamitatem*. Put. *ad calamitate*. Scribe *Patris et patrui persecutus mortem ab calamitate vestrae domus decus insigne virtutis pietatisque eximiae cepisti*. J. FR. GRON. *Sed patris et patrui tui persecutus mortem* Hav. et Branc. Latinii. Sed frustra. Voculam *sed* saepius connectendo sensui librarios addidisse, vidimus ad 6, 32, 8. *Patris et patrui ibi persecutus mortem* Lov. 1. 2. et Voss. *ibi* etiam addidit Harl. Deinde *et calamitate* primum adparuit in ed. Francof. anni 1588. *ex calamitate* Lov. 3. 4. 5. Ber. et Harl. *ad calamitatem* Lov. 1. 2. et Harl. *a calamitate* Hav. *ab calamitate*, nisi fallant excerpta, Voss.

Amissas Hispanias recuperasti] Put. *reciperasti*. J. FR. GRONOV. Ita et in Voss. ac Lov. 2. fuisse videtur. V. ad. 7, 18, 1. Praeterea *amissam Hispaniam* Lov. 1. 2. Harl. et Hearnii N. Non sequor. Supra 28, 18, 9. *Non, quomodo Hispaniae amissae sint, quaerendum magis Karthaginiensibus esse.* ubi v. Gronov. 32, 28, 11. *Praetoribus in Hispanias octona millia peditum sociûm ac Latini nominis data.* ubi etiam male plures codd. *in Hispania.* (* Epit. 96. 105.)

§. 14. *Consul creatus, quum*] In his verbis incomparabilis ille Puteanorum codex finitur, magno nostro et Livii damno. Jam ad reliqua spissius, et non ita bonis tibicinibus fulti secedemus. J. FR. GRONOV.

transgressus in Africam, duobus hic exercitibus cae sis, binis eadem hora captis simul incensisque castri Syphace potentissimo rege capto, tot urbibus reg ejus, tot nostri imperii ereptis, me sextumdecimu jam annum haerentem in possessione Italiae detrax
15 *sti. Potest victoriam, inquam, malle, quam pa cem, animus. Novi spiritus magis magnos, quan*

Binis eadem hora captis simul incensisque castris] Voss. *captis sum olim incensisque*, et ad marginem *summa vi*. J. FR. GRON. *simul* deest in Hav. Ejus loco *summa* praefert Lov. 1. *summa vi* Lov. 5. Paullo ante *ad tutandum Italiam* Ber. V. ad 40, 49, 1. *ad tuendam Italiam* Lov. 3. V. ad 5, 32, 4. et 28, 20, 1. Mox *jam* non adparet in Lov. 5. Deinde *haerentem in possessionem Italiae*, pro *in possessione*, Voss. Lov. 1. et Harl. V. ad 2, 14, 4.

§. 15. *Potest victoriam malle, quam pacem, animus*] Pall. 1. 2. *Post victoriam, inquam, malle*. GEBH. Voss. duo Pall. Men. *Potest victoriam, inquam, malle*. Latet aliquid. Forte *victoriam ambiguam*. J. FR. GRON. *Post victoriam in quam malle* Harl. *Post victoriam in qua male* Lov. 1. *Post victoriam in qua malit* Lov. 2. *Propter victoriam, inquam, malle* Gaertn. *Postea victoriam, inquies, mallet* Ber. a m. 2. *Potius victoriam, inquam, mallem* Hav. *Potest victoriam, inquam, malle* Lov. 4. et edd. antt. usque ad Frob. anni 1535. quae prima omisit. Cl. Jac. Periz. ad marginem Livii conjecit, τὸ *inquam* ex sequenti *quam* natum, et hinc recte sublatum esse. Contra Inl. Nic. Heins. ad Vell. Pat. 1, 17, 5. tamquam genuinum tuetur, ac docet, historicos aliosque scriptores orationi longius extensae aut repetit sive iisdem, sive aliis, sed si libus, verbis τὸ *inquam* inte cere, ut, quod dicitur, serio ctum adpareat. Haec autem r ferenda esse ad illud, quod par intervallo praecesserat: *Tu et adolescentiam et perpetu felicitatem, ferociora utraq quam quietis opus est consil metuo*. Eamdem itaque lec nem reduxi.

Novi vobis spiritus magis ma gnos, quam utiles] Pall. 1. ac abjudicant τὸ *vobis*. At Pal. 3. *nimus nobis spe magnus mag quam utilis*. GEBH. Voss. t Pall. Pet. Men. nesciunt τὸ bis. Et satis intelligitur, ut illo Silii [11, 170.]

Novi Diis animos similes pectora magnis
Numquam angusta malis.

J. FR. GRON. Soli meorum Be et Gaertn. illud *vobis* serva Inter reliquos, quamvis in ali mutantes, id tamen convenit, *bis* a mala manu esse. Omni igitur hoc praetextu invitis bris servari nequit, ut clari sit oratio. Eamdem enim caussam pleraeque scribaru glossae similiter probandae runt. Mox in sequentibus τὸ non adparet in Voss. Lov. 1. 2. Harl. et Hav. Deinde §. seq. *D* pro *Dii*, Lov. 5. et Hav. V. a 34, 5, 10.

§. 17. *Ac jam prope scande*

miles. et mihi talis aliquando fortuna adfulsit. Quod 16
si in secundis rebus bonam quoque mentem darent Dii; non ea solum, quae evenissent, sed etiam ea, quae evenire possent, reputaremus. Ut omnium obliviscaris aliorum, satis ego documenti in omnes casus sum. Quem modo, castris inter Anienem atque 17
urbem vestram positis, signa inferentem ad moenia

tam moenia Romana videras] Pal. 1. *positis signa inferentem ad moenia Romana hi cernas.* sec. *positis signa inferentem ac prope scandentem moenia Romana videras, hic cernas.* GEBHARD. Sic 3, [67, 11.] *Aesquilias quidem ab hoste prope captas, et scandentem in aggerem Volscum hostem nemo submovit.* At hic *Romae* Gruteri, opinor, est [ex ed. ultima.] reliquum primus apud me Gryphius. Andreas et omnes ad Saveter. et Proben. *vestram positis signa inferentem ad moenia Romana videras.* Neque aliter Pet. Reg. Men. Pal. Voss. nisi quod omnes damnant τὸ *videras.* Pal. alius: *positis signa inferentem ac prope scandentem moenia Romana videras.* Ex tali aliquo videtur formatum, quod vulgatur. Sed tota illa lacinia suspecta est, tamquam assuta ab aliquo, cui non placebat *signa ferri ad moenia.* Retineo omnem membranarum scripturam. Nec opus τῷ *videras,* quippe quod sufficit intelligi ex sequentibus *hic cernis.* J. FR. GRON. Quod vulgo editur, *positis, ac jam prope scandentem moenia Romana videras,* primum obcurrit non apud Gryphium, sed ante eum apud Froben. anno 1535. Bas. anno 1539. et Vascos. Verum id in nullo apud me cod. exstat. *positis, ac signa inferentem ad moenia Romana videras,* ut praeferunt edd. vett. est in solo Bert. *positis, signa inferentem ac prope scandentem moenia Romana* obferunt Lov. 2. 3. Hearnii N. et Victor. apud Crevier. *positis, signa inferentem ac prope scandentem moenia Romana videras* Lov. 4. *positis, signa inferentem ad moenia Romana videras* Gaertn. *positis, signa inferentem ad moenia Romana* Lov. 1. 5. Harl. et Hav. *signa inferentem,* pro *ac prope scandentem,* etiam in Gant. legi, ex excerptis ejus didici. *scandentem prope moenia Romana* Livio non indignum esse contentio: ne tamen a manu ejus profectum credam, efficiunt codd. quorum plerique *signa inferentem ad moenia Romana* probant, quidam cum altera lectione conjungunt. Jam autem, etiam hanc loqutionem Livianam esse, negari nequit. *Inferre signa* innumeris locis apud Livium obcurrit. V. 3, 60, 8. et 70, 10. 4, 18, 5. 33, 9. 47, 2. 9, 32, 6. 10, 29, 9. 33, 36, 11. et aliis locis. *Inferre signa trepidantibus* 3, 18, 8. *Inferre signa in aliquem* 6, 29, 2. 22, 29, 5. 26, 6, 1. Sed plane, ut hoc loco, 6, 28, 2. *Raptim agmine acto, pervastatis protinus agris, ad portam Collinam signa intulere.* An pondus huic lectioni addere potest, quod hoc cap. praecessit, *in portis vestris prope ac moenibus signa armaque hostium vi-*

Romana; hic cernis, duobus fortissimis viris, fr tribus clarissimis imperatoribus, orbatum, a moenia prope obsessae patriae; quibus terrui
18 *stram urbem, ea pro mea deprecantem. Maxim cuique fortunae minime credendum est. In bonis ta rebus, nostris dubiis, tibi ampla ac speciosa dat est pax: nobis petentibus magis necessaria, quam h*
19 *nesta. Melior tutiorque est certa pax, quam sper ta victoria. haec in tua, illa in Deorum manu e Ne tot annorum felicitatem in unius horae dede*
20 *discrimen. Cum tuas vires, tum vim fortunae Ma temque belli communem, propone animo. Utrimq*

distis? Verum etiam vocem *videras*, quae in tribus tantum levioris auctoritatis codd. superest, Gronov. adsensus, eam ex sequenti repeti posse, inducendam existimo. Eamdem abesse posse, judicavit quoque Cel. Dukerus ad Flori 2, 7, 8. Codicum itaque scripturam revocavi.

Hic cernas, duobus fortissimis viris, fratribus clarissimis imperatoribus] Tres fratres amiserat Hannibal, Hasdrubalem, Magonem, Hannonemque. Quod autem hic duos duntaxat numeret, cum oratorie sua augere incommoda vellet, in caussa fuisse puto, vel quod Hanno inter duces numerari non debuerit, vel quod Livius hic alios authores sit secutus, de quibus quidem ipse superius quoque admonuit, post equitatum Carthaginiensium occisum, non ita longe a fine prioris libri [c. 35.] GLAR. Per Hannonem Hannibalis fratrem Glareanus intellexisse videtur Hannonem Hamilcaris filium, a Livio memoratum 29, 34. Eum autem ideo forte inter duces non numeravit, quia exercitum duxisse non legitur, sed tantum in cum alterius Hannonis, c mora refertur ibid. c. 29. eq tum praefectus fuit, ut Liv. p ri loco narrat. Verum, si h ratio non satisfacit, vide, ideo tantum duorum fratrum lo amissorum meminerit, qu tertium Magonem obiisse n dum audivisset. Is enim eode tempore, quo frater Hannibal evocatus ex Italia, dum classe Africam trajicit, ex vulnere itinere mortuus est, ac nav vi tempestatis in alto disjecta sunt. V. 30, 19. Ceterum *cern* omnes mei cum priscis edd. e jus loco Frob. anno 1531. *cern* dedit, quod nunc obtinet.

§. 18. *Tibi ampla ac specios danti est pax*] *jam apta ac sp ciosa* Cant. Voss. Lov. 2. et Ha *tibi apta ac speciosa* Lov. 1. *ja acta ac speciosa* Harl. Mox seq. *in Deorum potestate es* pro *manu*, Hearnii D. quod e glossa natum puto. Verbum e non adparet in Harl.

§. 20. *Utrimque ferrum, cor pora humana erunt*] Elimin

rum, corpora humana erunt. nusquam minus,
am in bello, eventus respondent. Non tantum ad 21
, quod data pace jam habere potes, si proelio vin-
s, gloriae adjeceris; quantum ademeris, si quid
versi eveniat. Simul parta ac sperata decora unius
rae fortuna evertere potest. Omnia in pace jun- 22
nda tuae potestatis sunt, P. Corneli: tunc ea ha-
nda fortuna erit, quam Dii dederint. Inter pauca 23
licitatis virtutisque exempla M. Atilius quondam
hac eadem terra fuisset, si victor pacem petenti-
s dedisset patribus nostris: non statuendo tandem
licitati modum, nec cohibendo efferentem se fortu-

l. 1. *tò ferrum*. sec. vero gemi. *tò utrimque*. GEBH. *Utrim- e humana erunt*, reliquis omis. Lov. 2. *Utrimque corpora humana erunt* Cant. Voss. Lov. 1. 4. rl. et Hav. *Utrimque ferrum et orpora humana erunt* Lov. 3.

§. 21. *Si proelio vincas, gloriae adjeceris*] Vulgata lectio eret quoque in vet. ed. Sed l. 1. *si proelio vincens gloriae adjeceris, quantum si quid adversi evenerit*. sec. ac tert. *si proelio vincis, gloriae adjeceris, quantum si quid adversi eveniet*. GEBH. Quasi ante oculos habuisset illud Ciceronis de Provinc. consular. [14.] *Si denique timeret casum aliquem, qui illi tantum addere jam non potest, quantum auferre*. J. FR. GRONOV. *si proelio vinces* Lov. 5. Harl. et Hav. *si proelio vincens* Lov. 1. *si proelio vincis* Lov. 4. *proelio vinceres* Voss. *si proelio viceris* Lov. 2. Deinde *adeceris* non adparet in Voss. Lov. quinque, Harl. Gaertn. et Hav. *Mox adversi adveniat* Hav. Mox perperam *fortuna vertere*, pro *evertere*, Pal. 3. V. Gebh. ad c. 32, 4.

§. 23. *M. Attilius quondam in hac eadem terra fuisse fertur, qui sic victor pacem petentibus abnuit*] Alii legunt, *si victor pacem petentibus dedisset*. Sane Polyb. l. 1, (31.) vehementer Attilii in hostes victos duritiem increpat, meritoque ipsius accidisse aït postea insignem illam calamitatem. GLAR. Et sic (*fuisset, si victor pacem petentibus dedisset patribus nostris*) primus mecum Gryphius. Andreas et priores: *fuisse fertur, quasi victor pacem petentibus patribus nostris abnuit: sed non statuendo*. Voss. Pal. Men. *fuisse fertur, qui si victor pacem petentibus abnuit non statuendo*. Quibus etiam detrahendum aliquid, nempe *fuisse fertur*: tantum abest, ut addendum quidquam existimem, ut fuerit: *Inter pauca felicitatis virtutisque exempla M. Atilius quondam in hac eadem terra, quasi victor, pacem petentibus abnuit: non statuendo*. J. FR. GRON. Lectio, quae nunc vulgatur, primum inveni in Frob. anni 1535. hinc Basil. anni 1539. tum Vas-

nam, quanto altius elatus erat, eo foedius conruit.
24 *Est quidem ejus, qui dat, non qui petit, conditiones dicere pacis: sed forsitan non indigni simus, qui no-*
25 *bismet ipsi multam inrogemus. Non recusamus, quin omnia, propter quae bellum initum est, vestra sint; Sicilia, Sardinia, Hispania, quidquid insularum toto*
26 *inter Africam Italiamque continetur mari. Karthaginienses, inclusi Africae litoribus, vos (quando ita Diis placuit) externa etiam terra marique videamus*
27 *regentes imperia. Haud negaverim, propter non nimis sincere petitam aut exspectatam nuper pacem, suspectam esse vobis Punicam fidem. multum, per*

eos. et ita demum apud Gryph. Ea in nullo apud me cod. superest, nisi forte in Cant. et Lov. 3. ex quibus nihil in excerptis notari video. Se etiam illam in Reg. invenisse, Crevier. monuit. *fuisse fertur, qui si victor pacem petentibus abnuit dedisset, non statuendo* Lov. 4. *fuisse fertur, qui si victor pacem petentibus abnuit patribus nostris, non statuendo* Ber. Neque aliter Gaertner. nisi quod *fuisse ferunt*, et *patribus nostris abnuit* alio ordine legat. *fuisse fertur, quasi victor pacem petentibus patribus nostris, abnuit, sed non statuendo*, ut Gronov. in primis edd. esse monuit, Hearnii N. *fuisse fertur, qui si victor pacem petentibus abnuit, non statuendo* Voss. Lov. 1. 2. et Hav. Similiter Harl. nisi quod vocem *fertur* omittat. *M. Atilium quondam in hac eadem terra fuisse ferunt, qui si victor pacem petentibus non abnuit, non statuendo* Lov. 5. *fuisse fertur, qui si victor* etiam in Brancal. se vidisse Latinius testatur. Crevier. vulgatum servat, in eo solo inde discedens, quod particulam *sed*, quam Reg. non agnoscit, et Livius saepe gaudet supprimere, rejiciendam censeat. Forte integriores codd. aliunde investigati veriorem lectionem docebunt. Credere enim nequeo, vulgatum genuinum esse. Quid enim? an M. Attilius felicitatis virtutisque exemplum tantum *in hac eadem terra*, et non ubique, *fuisset*? Quanto melius fuisset, si transpositis vocibus dedisseat, *quondam fuisset, si in hac eadem terra victor*?

Non statuendo tandem felicitati modum] Vox *tandem* in MStis non adparet. JAC. GRON. Praeterquam in Cantabr. quem Jac. Gronov. consuluit, vox *tandem* etiam deest in Lov. 4. et Reg. apud. Crevier. Ejus loco *tm*, id est *tantum*, praeferunt Lov. 1. 2. 3. Solent hae voces commutari. V. ad 3, 46, 1. 9, 12, 6. et alibi. *tamen* Voss. Lov. 5. Harl. Gaertn. et Hav. V. ad 22, 2, 11. Quam lectionem ex tribus suis probat Crevier.

§. 24. *Qui nobismet ipsis mul-*

...pos petita sit, ad fidem tuendae pacis pertinet, Sci... Vestri quoque (ut audio) Patres nonnihil etiam 28 *...hoc, quia parum dignitatis in legatione erat, nega...runt pacem. Hannibal peto pacem: qui neque pe-* 29 *...tem, nisi utilem crederem: et propter eamdem uti...tatem tuebor eam, propter quam petii. et, quemad-* 30 *...dum, quia a me bellum coeptum est, ne quem e... poeniteret, quoad ipsi invidere Dei, praestiti; ita ...nitar, ne quem pacis per me partae poeniteat.*

XXXI. Adversus haec imperator Romanus in hanc 1 ...re sententiam respondit. *Non me fallebat, Hanni...l, adventus tui spe Karthaginienses et praesentem*

...*irrogemus*] Lege *nobismet* ...i, ut est in Regio. Sumpsit ...ne sensum ab Herodoto in ...liopa de Mantinensibus [c. ...]. *Μαθόντες δὲ ὅτι ὕστερον ἥ...κον τῆς συμβολῆς, συμφορὴν ...ποιεῦντο μεγάλην, ἄξιοί τε ἔ...φασαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι.* J. ...R. GRON. *nobismet ipsi* etiam ...Victorin. apud Crevier. V. ad ..., 19, 6.

§. 25. *Non recusamus, quin ...omnia, propter quae bellum ini...tum est, vestra sint*] Pal. 2. *Qui non recusamus, quin omnia, a vobis parta post bellum initum, vestra sint.* tert. *quin omnia, propter quae ad bellum itum sit, vestra sint.* GEBH. *Qui non recusamus* Voss. Lov. quinque, Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii ... et edd. usque ad Frob. anni 1535. Deinde *ad bellum itum est* Rec.

§. 28. *Nonnihil etiam ob hoc, quia parum dignitatis in legatione erat*] *nonnumquam etiam* ob hoc Branc. Latinii. *non nisi etiam ob hec* Lov. 2. *nonnihil etiam ab hoc* Harl. et Gaertn. Tam *erat in legatione* Lov. 5: qui etiam paullo ante *uti audio* praefert.

§. 29. *Propter quam petii*] Vet. lib. *peto.* SIG. Pal. 3. exhibet *propter quam peto.* GEBH. *peto* etiam Lov. 4. et Rec. Mox §. seq. *bellum a me inceptum est* Ber. *bellum a me conceptum est* Gaertn. *bellum a me coeptum*, omissa τῷ *est*, Hav. Deinde *quoad id ipsi non videre Dei* Lov. 1. Voss. et Harl. *quoad id ipsi invidere Dei* Lov. 4. et 5. *quoad ipsi non invidere Dei* Ber. et Lov. 3.

§. 1. *Adversus haec imperator Romanus in hanc fere sententiam respondit*] Ultima vox non est in MS. Cantabr. teste Wassio ad Sallust. Catil. 35. Non contemnendum esset, si etiam quatuor praecedentes abessent, ut in iis, quae ibi ab ipso et Cortio adnotantur, *ad hoc, ad haec, ad ea.* Sed Livius, quum dicit *in hanc sententiam, in hunc modum*, solet addere verbum *loqui*, vel *respondere.* V. 3, 66. 6, 40. 7, 30. 38, 47. DUK. *Ad haec im-*

2 *induciarum fidem, et spem pacis turbasse. neque tu*
id sane dissimulas, qui de conditionibus superioribus
pacis omnia subtrahas, praeter ea, quae jam pridem
3 *in nostra potestate sunt. Ceterum, sicut tibi curae*
est, sentire cives tuos, quanto per te onere leventur;
sic mihi laborandum est, ne, quae tunc pepigerunt,
hodie subtracta ex conditionibus pacis, praemia per-
4 *fidiae habeant. Indigni, quibus eadem pateat condi-*
tio, ut etiam prosit vobis fraus, petitis. Neque patres
nostri priores de Sicilia, neque nos de Hispania feci-
mus bellum. et tunc Mamertinorum sociorum peri-
culum, et nunc Sagunti excidium nobis pia ac justa

perator edd. principes, pro quo Frob. anno 1535. dedit *Adversus haec*. Recte. 8, 2, 12. *Adversus haec responsum anceps datum*. 35, 50, 1. *Nec absurde adversus utrosque respondisse visus est*. Pari modo *respondere contra contumeliam* dixit Cic. de Arusp. Resp. 8. *respondere contra figuras* Quinctil. 9. Instit. 4. p. 794. Deinde *respondit* in omnibus meis constanter legitur.

Adventus tui spe] Pal. 1. *Non me fallebat, Annibal, habere adventus tui spem Carthag.* GEBH. Similiter Voss. Lov. 1. 2. Harl. Ber. a m. 2. et Hav. *habere adventus tui spem, eaque spe praesentem* etc. Hafn.

§. 2. *De conditionibus superioribus pacis omnia subtrahas*] *de conditionibus prioribus pacis* Brancal. et Vatic. apud Latinium. *de conditionibus superioris pacis* Rec. et Hav. V. ad 21, 60, 7. Deinde *subtrahis* Ber. a m. 2. Gaertn. et edd. ante Aldum. Mox §. seq. *ut tibi curae est* Voss. Lov. 4. et Hav. Ita supra variant codd.

7, 13, 8. Similiter eodem lib. 4
35, 10. *opportuna est eruptio*
ut est, pro *sicut est*, Lov. 2. His
sentire perperam omittitur i
Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. et Ha
Tandem *ne, si quae tum pepig-*
runt Voss. et Lov. 5. *ne, si quae*
tunc pepigerunt Lov. 3. 4. Har
Ber. a m. 2. et Hav. *ne, si qu*
tum pepigerunt Lov. 2. *ne,*
quantum pepigerunt Lov. 1.

§. 4. *Sagunti excidium nob*
pia ac justa induerunt arm
Sic et 9, [1, 10.] C. Pontius Sa
nitium dux, *Justum est bellum*
inquit, *Samnites, quibus nece*
sarium: et pia arma, quib
nulla, nisi in armis, reli
quitur spes. Sicque dicebant
justum piumque bellum, ind
ctum nempe legitime ob just
caussas ex formula, quam hab
mus apud Livium l. 1, [32.] MO
His plura exempla locutionis j
stum piumque bellum ex Liv
aliisque Modius subjecerat, qu
omittenda duxi, quod commo
videri possint apud Briss. 4.
Form. p. 344. *exscidium* hic i
rum, invitis omnibus libris. Cl

induerunt arma. Vos lacessisse, et tu ipse fateris, et 5
Dei testes sunt: qui et illius belli exitum secundum jus fasque dederunt, et hujus dant et dabunt. Quod 6
ad me adtinet, et humanae infirmitatis memini, et vim fortunae reputo, et omnia, quaecumque agimus, subjecta esse mille casibus scio. Ceterum, quemad- 7
modum superbe et violenter me faterer facere, si prius, quam in Africam trajecissem, te tua voluntate cedentem Italia, et, inposito in naves exercitu, ipsum venientem ad pacem petendam adspernarer;
sic nunc, quum prope manu conserta restitantem ac 8
tergiversantem in Africam adtraxerim, nulla sum tibi

ricus edidit. V. ad 5, 15, 9. Miror, id etiam adoptasse Cl. Crevierium. Paullo ante *ut prosit vobis fraus, petitis* Lov. 3. et Harl. *etiam ut prosit vobis fraus, petitis* Lov. 4. 5. et Hav. *si, ut etiam prosit vobis fraus, petitis* Gaertn. *ut etiam prosit vobis fraus, petistis* Rec. Deinde *facimus bellum* Lov. 1. 2. 3. et Hav. Denique *et tum Mamertinorum* Voss. Lov. 2. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. ante Frob. anni 1535.

§. 5. *Dei testes sunt: qui et illius belli exitum secundum jus fasque dederunt*] Pall. 1. et 2. *ut qui et illius belli exitum secundum justum meritum dederunt.* GEBH. Gronov. in pr. ed. not. ad h. loc. monet, Reg. Men. Pet. et Pall. duos legere, *testes sunt, ut qui et illius.* quod inveni etiam in Harl. et Gaertn. Jac. Gronovius similiter in Cant. ut monuit ad 45, 18, 8. ejusque locutionis alia exempla notavit. V. eumdem ad 29, 31, 6. J. Fr. Gronov. ad 25, 23, 3. et quae notabo ad 45, 18, 8. Vossianus exhibet *testes, ut qui et illius.* Omisso τῷ *ut* infra est 39, 36, 12. *Dii quoque ipsi comprobaverint, qui nobis victoriam dederunt.* Deinde *secundum justum meritum dederunt* etiam Voss. Lov. 2. 3. Harl. et Hav.

§. 6. *Subjecta esse mille casibus scio*] Τὸ *esse* exsulat a Voss. [Lov.?] 1. 2. 3. 5. Harl. et Hav. Deinde *mille periculis* Lov. 5. quod ex interpretis ingenio ortum reor. *casus fortunae* Gronov. supra inlustravit cap. praec. §. 5.

§. 8. *Manu conserta restitantem ac tergiversantem in Africam traduxerim*] Vet. lib. *attraxerim.* SIG. Pal. 1. *manu consertum* (Pal. 3. *edita*) *restitantem ac tergiversantem in Africam attraxerim.* Et ita vet. ed. Pal. vero sec. *manu consertum haesitantem ac tergiversantem in Africam astraxerim.* GEBH. Gall. tres Pall. Voss. Buslid. editique ante Moguntinum, *consertum.* Ut videatur respicere illud antiqui fori *ex jure manu consertum.* *attraxerim* autem, quod e suo profert Sigonius, non modo omnium scriptorum est, sed et olim editorum

9 *verecundia obstrictus. Proinde si quid ad ea, in quae tum pax conventura videbatur, (quae sint, nosti) multae navium cum commeatu per inducias expugnatarum legatorumque violatorum adjicitur, est, quod referam ad consilium. Sin illa quoque gravia videntur, bellum parate, quoniam pacem pati non*
10 *potuistis.* Ita infecta pace, ex conloquio ad suos

ab Andrea usque ad Frobenium. Gryphius primus inter meos *traduxerim*. J. FR. GRON. *manu consertum* Lov. 4. 5. Harl. Ber. Rec. Hav. et Hearnii L. 1. ac N. Similiter etiam in omnibus suis Crevier. invenit, et nihilominus vulgatam lectionem sibi potiorem esse testatur. *manu consertum est* Lov. 2. *manu consertum sit* Lov. 1. Tum *resitantem* Lov. 1. et Voss. a m. 1. *resistentem* a m. 2. quod etiam exstat in Harl. et Hav. *residentem* Lov. 2. et 4. *haesitantem* Lov. 3. 5. et Hearnii L. 1. Sed *restitantem* praefero. V. ad 10, 19, 5. Deinde *in Africam adtraxerim* omnes etiam mei, praeter Lov. 4. et Rec. *traduxerim* legentes; quae lectio, antequam eam Gryphius reciperet, jam adparuit in Froben. anni 1535. Bas. anni 1539. et Vascos. edd.

§. 9. *Ad ea, in quae tum pax convenire videbatur, quae sunt, nosti, mulctae*] Gall. et Voss. *τὸ in* tollunt. Putes dictum, ut Terentii in Andria [5, 1, 18.] *Ubi ea causa, quam ob rem haec faciunt, erit adempta, desinent.* Quale Virgilii [7. Aen. 409.] *ad muros, quam dicitur urbem.* Quale nostri 2, 20. 5. *suae cohorti, quam delectam manum.* Ubi v. notas. Deinde, *quae sunt, nosti*, nusquam. Scripti autem: *videbantur, quae si multas:* aut, *quasi multas:* aut, *quae si multa.* Lege: *Proinde, si quid ad ea, quae tum pax conventura videbatur, quasi mulcta navium cum commeatu per inducias expugnatarum legatorumque violatorum, adjicitur, est, quod referam ad consilium.* J. FR. GRON. *ad ea, quae tum pax* Lov. 1. 2. 4. Harl. Gaertn. Hav. et Hearnii L. 1. Doujatius, qui *τὸ in* in uno Regiorum adscriptum invenit, sine ea sententiam stare non posse censebat, quidquid etiam Gronov. contenderet. *ad eam, quae tum* Ber. quasi ultima litera *τοῦ eam* degenerasset in praepositionem *in*. Et ita *ad eam, quae tum pax* dictum foret pro *ad eam pacem, quae tum.* quod, si in pluribus vel integrioribus codd. reperissem, non displiceret. Alia exempla v. ad 40, 20, 3. Deinde *quae si multas,* pro *quae sint, nosti, mulctae,* legunt Voss. Lov. 1. 2. et Harl. *quae si multa* Hav. *quae sunt multa* Lovel. 3. 5. Ber. et Gaertn. *quae sint multa* Lov. 4. Doujatius legendum conjicit *quasi mulctae navium*, conjungens *si quid quasi mulctae.* Verum ea lectio in nullo cod. occurrit, ad quorum scripturam propior accedit Gronov. conjectura *quasi mulcta navium*, quam etiam planam, nec fortasse spernendam, haud male Crevier. judicavit.

Est, quod referam ad consilium] Ita legendum docuit Gron.

quum se recepissent, frustra verba jactata renunciant. armis decernendum esse, habendamque eam fortunam, quam Dii dedissent.

XXXII. In castra ut est ventum, pronunciant am- 1
bo, *Arma expedirent milites animosque ad supremum certamen, non in unum diem, sed in perpetuum, si felicitas adesset, victores.* Roma, an Kar- 2

ad 44, 2, 5. eamque lectionem etiam in contextum recepit. Non aliter etiam Msti, et plerique typis descripti usque ad Modium, qui Francofurti anno 1588. edidit *ad concilium.* Verum indicantur duces ac primi ordines, quos summus dux in re gravioris momenti consultabat, qui non ejus *concilium*, sed *consilium* vocantur, ut Gronov. d. l. monuit.

§. 10. *Frustra verba pacata renunciant*] Et neque hoc *pacata* sane intelligo. GLAR. Si ita legas, nullum sensum, aut certe non commodum, elicias. In vet. lib. aliquot est: *frustra verbis pacata renunciant.* Hinc ego ita *frustra verbis tentatam rem nunciant.* id est, de pace verbis frustra agitatum referunt. Annibal enim conloquium petierat Scipionis, quasi fretus eloquentia sua rem peracturus. Hanc lectionem tanto magis probo, quod subjungit ἀντίθετον *armis decernendum esse.* SIG. Pall. 1. 3. *frustra verba pacata renunciant.* sec. *frustra verba peracta renunciant.* GEBH. Reg. *verba pacata renunciant.* Pet. *verba peccata renunciant.* Men. et Voss. *verba precata renuntiant.* Pal. *verba peracta renunciant.* Duo alii cum olim editis ut Regius. Scribe *frustra verba jactata renunciant, armis decernendum esse.* Vulgata Sigonii est. V. ad 28, 25, 5. J. FR. GRON. *verba pacata renunciant* Gaertn. Rec. et Hearnii D. *verba renunciant*, omissa media voce, Hearnii L. 1. *verba temptata renunciant* Hav. et Ber. a m. 2. primigeniae lectionis vestigiis tanta cura deletis, ut, quid olim scriptum fuerit, videri nequeat. *verba precata renunciant* Cant. Lov. quinque, Harl. Hearnii N. et vetus cod. apud Pierium ad Maron. 7. Aen. 237. qui lectionem illam probare videtur, docens, in conloquiis de pace *precari verba* dici. Contra Doujatius lectionem Pal. 2. *verba peracta renunciant* aliquatenus tolerabilem existimat. At mihi praesertim conjectura Gronov. placebat. Supra 1, 46, 1. *Jactari voces a juvene Tarquinio audierat, se injussu populi regnare.* c. 50, 2. *Multa ibi tota die in concilio variis jactata sermonibus erant.* 8, 29, 2. *Quae res sicut eo anno sermonibus magis passim hominum jactata, quam in publico ullo concilio est.* 9, 45, 8. *Ob haec vulgo in conciliis jactata populus Romanus bellum fieri Aequis jussit.* 22, 23, 7. *Argentumque pro eis debitum, saepe jactata in senatu re, quoniam non consuluisset Patres, tardius erogaretur.* Mox *Dei dedissent* Lov. 2. 3. Harl. Gaertn. et Hav. V. ad 34, 5, 10.

§. 2. *Roma, an Karthago, jura gentibus daret*] Gall. et

thago, jura gentibus darent, ante crastinam noctem scituros. neque enim Africam, aut Italiam, sed orbem terrarum victoriae praemium fore; par periculum praemio, quibus adversae pugnae fortuna fuis-
3 *set.* nam neque Romanis effugium ullum patebat in aliena ignotaque terra: et Karthagini, supremo au-
4 xilio effuso, adesse videbatur praesens excidium. Ad hoc discrimen procedunt postero die duorum opulentissimorum populorum duo longe clarissimi duces, duo fortissimi exercitus, multa ante parta de-
5 cora aut cumulaturi eo die, aut eversuri. Anceps igitur spes et metus miscebant animos: contemplantibusque modo suam, modo hostium aciem,

Voss. *darent*. J. FR. GRON. *darent* etiam Lov. 2. 4. et forte Cant. ex quo nihil notatur, cum Hearnii Oxonn. Quod si placet, *Roma* et *Karthago*, pro Romanis et Karthaginiensibus, tamquam conlectiva verbum plurale adsciscent. V. ad 28, 19, 2. Alterum tamen *daret* superest in Voss. a m. 2. Lovel. 1. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. quod Crevierius praeferebat, et in contextum revocavit.

Quibus adversae pugnae fortuna fuisset] Cl. Jac. Perizon. ad marginem Livii conjecit legendum *adversa pugnae fortuna.* quomodo etiam Cl. Dukerus supra emendabat ad 25, 40, 13. ubi eam locutionem aliis exemplis inlustravit.

§. 3. *Nam neque Romanis effugium ullum patebat*] Si MSS. quidquam in voce *patebat*, et postea *videbatur* variarent, suspicarer, haec, usque ad verba *Ad hoc discrimen*, cum praecedenti oratione obliqua conjungenda, et, quum primum *patere* scriptum, ex eoque deinde *patebat* factum fuisset, etiam *videbatur* adjectum esse. Causa suspicionis est, quod Polyb. 15, 10. 11. et Appian. in Punic. p. 23. inter alias adhortationes imperatorum, has quoque referant, et quod duces iis in adhortando milite saepe usi leguntur. V. Liv. 21, 41. 43. 44. Thucyd. 7, 64. Curt. 4, 14, 7. et alios ibi apud Freinshem. DUKER.

Et Karthagini, supremo auxilio effuso] *et Karthaginiensibus, supremo auxilio fuso* Branc. Latinii, quasi nempe id requireret praecedens *Romanis*. At simili modo Livius variare ubique solet. V. ad 35, 40, 6. *ignota auxilio effuso*, mediis omnibus omissis, Voss. Lov. 1. 5. et Harl. *ignota terra auxilio effuso* Hav. Reliqui constanter *Karthagini*. Mox iterum Clericus *exscidium* contra omnes codd. edidit, quod etiam Crevierius recepit. V. ad cap. praec. §. 4.

quum oculis magis, quam ratione, pensarent vires, simul laeta, simul tristia obversabantur. Quae ipsis sua sponte non subcurrebant, ea duces admonendo atque hortando subjiciunt. Poenus sedecim anno- 6
rum in terra Italia res gestas, tot duces Romanos, tot exercitus occidione occisos, et sua cuique decora, ubi ad insignem alicujus pugnae memoria militem venerat, referebat. Scipio Hispanias, et re- 7
centia in Africa proelia, et confessionem hostium, quod neque non petere pacem propter metum, neque manere in ea prae insita animis perfidia potuissent. ad hoc, conloquium Hannibalis in secreto 8
habitum, ac liberum fingenti, qua velit, flectit.

§. 4. *Multa ante parta decora aut cumulaturi eo die, aut eversuri*] Perperam Pal. 3. *aut effusuri*. Sic paulo ante c. 30, 21. *Simul parta ac sperata decora unius horae fortuna evertere potest*. Ubi et idem perperam *vertere* continet. GEBHARD.

§. 5. *Quum oculis magis, quam ratione, pensarent vires*] *quam cum ratione* Lov. 2. Rogat autem Crevierius, an igitur, si ratione pensarent vires, non jam ipsis partim laeta, partim tristia obcurrerent? Mallet igitur, *quum oculis*, *quum ratione pensarent*. Paullo ante *spes*, *metus miscebant* Lovel. 2. Gaertn. et Voss. a m. 1. *spes metusque miscebant* Voss. a m. 2. Lov. 1. et Harl. In sequentibus vero *subjiciebant* Lov. 3. 4. et Rec.

§. 6. *In terra Italia res gestas*] Pal. 2. *intra Italiam*. GEBH. *inter Italiam* Harl. *intra Italiam* Voss. Lov. 2. 3. 4. et Hav. sollemni scribarum lapsu. V. ad 25, 7, 4. *in terra Itala* quaedam ex vett. edd.

Sua cuique decora, ubi ad insignem alicujus pugnae memoria militem venerat] Silius [17, 293.]

Dux vetus armorum, scitusque accendere corda
Laudibus, etc.

MOD. Ipse se milites notabili aliqua pugna insignes nosse testatur 21, 43, 17. *Nemo vestrum est, cui non idem ego virtutis spectator ac testis notata temporibus locisque referre sua possim decora*. DUK. *ad insignem alicujus pugnae memoriam militem venerat* Lov. 4. *ad insignem alicujus pugnae memoriam venerat* Hav. *ad insignem alicujus pugnae memoriam milites venerant* Harl. *milites venerant* etiam Lov. 3.

§. 8. *Liberum fingenti, qua velit flecti, ominatur, quibus quondam* etc.] Dubium et hoc, ad Hannibalemne referat, an ad Scipionem: suspicor corruptum.

9 Ominatur, quibus quondam auspiciis patres eoru
pugnaverint ad Aegates insulas, ea illis exeuntib
10 in aciem portendisse Deos. *Adesse finem belli.*
laboris. In manibus esse praedam Karthaginis, re
ditum domum in patriam, ad parentes, liberos, co
11 *juges, Penatesque Deos.* Celsus haec corpore, vu
tuque

GLAR. Loci hujus obscuritas, quae magna est, sola verborum interpunctione non levatur solum, sed etiam tollitur. Quomodo autem sit interpungendus, intelligetur, si sensus antea sit patefactus. Scipio, inquit, suis militibus referebat Hispanias victas, et recentia in Africa proelia, et confessionem hostium pacem potentium, ad hoc colloquium Hannibalis in secreto habitum: ac quoniam liberum est fingenti quocunque velit, oratione deduci, ominatur finem hujus belli adesse, quod quibus auspiciis priore bello patres eorum pugnaverint ad Aegates insulas, ea illis hoc tempore in aciem exeuntibus portenderint. Ex quo intelligi potest, verba illa, *liberum fingenti, qua velit, flecti*, item haec, *quibus quondam auspiciis*, usque ad, *portendisse Deos*, duplici parenthesi esse includenda. Continent enim causam, et cur ominaretur, et cur victoriam ominaretur. Glareanus adeo a vero sensu abhorruit, ut, vox illa *fingenti* ad Scipionem, an ad Annibalem referretur, dubitarit. † „Glareanus nihil de tota oratione, „quam, ad quid referatur *fin*„*genti*, se dubitare dicit, ut so„let.“ †. SIG. 26, 38, 10. *Id crimen adferri, quod, quia testem habere non potuisset, liberius fingenti sit. flectit* sensum quidem non omnino incommodum habet, sed non recedendum a lectione, quam omnium MS et edd. esse testatur Hearni Sigonii duplicem parenthesin non animadverto. Est tamen a quid obscuritatis in his, *quib quondam auspiciis* etc. *ea ill* etc. *portendisse Deos*. Nam n potest hic suppleri *auspicia*. enim non *portendunt auspici* sed *portendunt* futura *auspicii* 26, 41, 18. *Dii auguriis ausp ciisque, ac per nocturnos etia visus omnia laeta ac prosper portendunt.* Videtur sermo e lipticus esse, et ita supplendus ea illis portendisse Deos, qu quondam portendissent iis ausp ciis, quibus patres eorum et DUK. *qua vult* Voss. Lov. 3. 5 Ber. Hafn. Gaertn. et edd. Rom anni 1472. ac Parm. *quae vult* Lov. 1. 4. Harl. et Rec. *quo vul* Hearnii L. 1. et Branc. Latinii Deinde Gronovii ediderunt *fle ctit*, quod Hearnius contra fide MSS. et aliorum codd. esse fate tur. Id quod de suis MSS. e codd. aliis, id est edd. dixit, ve rum esse potest: non tamen a MSS. et codd. quibus Gronovi usi sunt, extendi potest. Major enim fide ubique in Livio ver sati sunt, quam ut, invitis MSis et edd. non monito lectore, con jecturam suam in contextum re ciperent. Certe, si excerptis meis fidem habere possum, *flectit* e in Cant. Lov. 1. 3. 4. 5. Rec. Ber. et Branc. Latinii; cujus excerptis

tuque ita laeto, ut vicisse jam crederes, dicebat. Instruit deinde primos hastatos, post eos principes: triariis postremam aciem clausit.

XXXIII. Non confertas autem cohortes ante sua quamque signa instruebat, sed manipulos aliquantum inter se distantes, ut esset spatium, quo elephanti hostium accepti nihil ordines turbarent. Lae- 1 2

tamen Hearnius usus est. Ex editis autem eamdem lectionem exhibent Rom. anni 1472. ac Parm. *flectitur* est in Gaertn. *flectito* in Voss. Praeterea unus etiam Lov. 2. neutri lectioni adsensus, hoc monstrum exhibet *vultu dum corde minatur*. Patet igitur ex his, plures meorum codd. *flectit*, quam *flecti*, praeferre. Quum autem utrumque commodum sensum recipiat, a lectione Gronoviana recedendi caussam non video.

§. 10. *Reditum domum in patriam, ad parentes, liberos, conjuges, Penatesque Deos*] Pall. 2. ac 3. *ad Penates, liberos, conjugesque*. GEBH. Ita solus ex meis Lov. 5.

§. 11. *Adeo celsus haec corpore, vultuque ita laeto*] Ignorant particulam *Adeo* scripti. J. FR. GRON. Cic. Oratore 18. *Status erectus et celsus*. V. Barthium 48. Advers. 3. Livius 7, 16, 5. *Signum poscunt ingenti clamore, celsique et spe haud dubia feroces in proelium vadunt*. Sed hoc etiam de animo dici potest. Cic. 5. Tusc. 14. *Qui autem esse poterit celsus et erectus, et ea, quae homini accidere possunt, omnia parva ducens*. DUK. Voculam *Adeo* in nullo meorum codd. inveni, nisi in Ber. et Rec. Superest tamen in Lov. 5. verum is vicissim vocem praecedentem *Deos* omittit. Unde conjicio, librarios ex voce *Deos* fecisse *Adeo*; illos vero, qui utramque vocem exhibent, duplicem nobis lectionem junxisse. De voce *celsus* v. ad Silii 17, 126.

§. 1. *Non confertas autem cohortes ante sua quemque signa instruebat, sed* etc.] Reg. Men. Voss. *quamque*, ut referatur ad *cohortes*. J. FR. GRON. *quamque* etiam habet Lipsius, hunc locum laudans 4. de Mil. Rom. 1. ubi, itemque Dial. 2. et 3. etiam alia leguntur ad dispositionem aciei Scipionis pertinentia. Adde Schelium ad Hygin. p. 1053. DUK. *quemque* ex uno tantum Lov. 3. laudant codicum meorum excerpta. *quaeque* est in Lov. 1. 2. Harl. et Gaertn. *quamque* in reliquis meis, et Hearnii N. Ceterum Salmas. de Re milit. Rom. c. 2. p. 1301. carpit Livium, quod *cohortes* hic distinxerit a *manipulis*, quum apud Polyb. 15, 9. unde Livius sua hausit, σπεῖραι sive *cohortes* eaedem sint atque σημαῖα, sive *manipuli*. Ad hunc autem errorem committendum inductum fuisse, quod ordinationem aciei, quae suo tempore recepta erat, confuderit cum Polybiana; quam adsecutus non est, quia vel oblitus fuit, vel ignoravit, qualis illa fuerit. Livii autem aetate aciem instructam fuisse per confertas cohortes, quae quingentis militibus constabant, sine ullis intervallis.

lium (cujus ante legati, eo anno quaestoris extra sortem ex senatusconsulto opera utebatur) cum Italico equitatu ab sinistro cornu, Masinissam Numi-
3 dasque ab dextro obposuit. vias patentes inter manipulos antesignanorum velitibus (ea tunc levis armatura erat) complevit; dato praecepto, ut, ad inpetum elephantorum, aut post rectos refugerent ordines, aut, in dextram laevamque discursu adplicantes se antesignanis, viam, qua inruerent in an-
4 cipitia tela, belluis darent. Hannibal ad terrorem primum elephantos (octoginta autem erant, quot
5 nulla umquam in acie ante habuerat) instruxit: dein

Contra Scipionis seculo per cohortes quidem aciem instructam fuisse, sed cohortes illas a manipulis non diversas fuisse, nec plures continuisse, quam centenos et vicenos milites; ipsosque manipulos, sive ordines, aliquantum inter se distantes conlocatos fuisse. Hanc accusationem aliquo modo repetiit Keuchen. ad Front. 2. Str. 3, 16. Verum defensionem Livii pluribus suscepit Tennul. qui ad d. loc. Frontini late videndus est.

Quo elephanti hostium accepti] *acti* Voss. Lov. quinque, Harl. Ber. a m. 2. Hafn. et Hav. Quod defendere videtur locus infra hoc cap. *Paucae tamen bestiarum intrepidae in hostem actae.* et Front. loc. laud. *Manipulis inter se distantibus spatium dedit, per quod elephanti ab hostibus acti facile transmitti possent.* Contra vulgatum tuetur locus infra cap. seq. *Non tamen ita perculsos iratosque in aciem accepere.*

§. 2. *Quaestoris extra sortem*] Haec gesta sunt anno urbis 1ɔLI. Anno priore quaestor Scipioni fuerat M. Porcius Cato. Praefectus classis et, quod ex hoc loco liquet, legatus C. Laelius, sq. 25. Catonem probabile est exacto anno quaesturae Romam rediisse et Scipioni petenti a senatu datum, ut Laelium sibi amicissimum extra sortem quaestorem haberet, quum Cato nequaquam pro necessitudine sortis cum eo vixisset, ut scribit Cornel. Nep. in Caton. 1. Nam quemadmodum praesides provinciarum, sic etiam quaestores non semper provincias sortitos, sed interdum lege aut senatusconsulto extra ordinem eas accepisse, docet Sigon. 2. de ant. jure Provinc. 3. et Manut. ad Cic. 2. ad fam. 19. Quamquam autem nihil in Livio est, unde colligi possit, Laelium, postquam cum Scipione in Africam venit, quaesturae petendae caussa Romam profectum, tamen vel hoc factum oportuit, vel dicendum est, eum absentem quaestorem factum, ut hoc bello saepe alios absentes magistratus creatos legimus. DUKER.

[in]de auxilia Ligurum Gallorumque, Baliaribus Mau[r]isque admixtis; in secunda acie Karthaginienses Afrosque et Macedonum legionem; modico inde in- 6 tervallo relicto, subsidiariam aciem Italicorum militum (Bruttii plerique erant, vi ac necessitate plures, quam sua voluntate, decedentem ex Italia secuti) instruxit. Equitatum etiam ipsum circumdedit 7 cornibus: dextrum Karthaginienses, sinistrum Numidae tenuerunt. Varia adhortatio erat in exercitu 8 inter tot homines, quibus non lingua, non mos, non lex, non arma, non vestitus habitusque, non caussa militandi eadem esset. Auxiliaribus et prae- 9

§. 3. *Ea tunc levis armatura erat*] V. Lipsium 3. de Milit. Rom. 4. DUKER.

Aut post rectos refugerent ordines] *post in rectos* Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. et Gaertn. *post irrectos* Lovel. 3. *post invectos* Hav. et Brancal. Latinii. *aut ad postremos refugerent ordines* Hafn. Mox *discursu applicante signis* Voss. Lov. 1. Harl. et Brancal. Latinii. *discursu explicante signis* Lov. 2.

§. 4. *Ad terrorem primum elephantos* etc. *instruxit*] *primos* Cantabrigiensis, etsi solus, quod scio, veram tamen Livii manum prodens, haud dubie. Sic 25, 27, 10. nunc edidimus ex MSS, et monente patris manu, *ubi prima tranquillitas maris in altum evexisset*. vulgo *primum*. Sic 31, 45, 12. *Ubi prima tranquillitas data est*. 24, 47, 2. *Eos primos Poeni hosti opposuerunt*. JAC. GRON. Eamdem lectionem Crevier. in Reg. invenit. Infra 34, 14, 6. *Equites primos ab utroque cornu in pugnam educit*. ubi plura vide.

§. 6. *Modico inde intervallo*] Edd. principes, cum eod. Ber. mediam vocem ignorant. Aldus postea *deinde*, consentientibus Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Gaertn. Hav. et Hearnii Oxonn. Ejus loco tandem Gronov. *inde* subftituit.

Discedentem ex Italia secuti) instruxit] *decedentem* Voss. Lov. 2. 3. 5. Rec. Ber. a m. 2. (tota vox deerat a m. 1.) et Hav. quod etiam Crevierius in duobus Mstis invenit. Tot igitur testibus fidem habens id probavi. V. ad Epit. Liv. 30. Praeterea, *instruxit* vel hoc loco, vel supra §. 4. recidendum, judicat Crevierius, quod semel subficiat. In codd. nihil opis est V. ad §. 9. Mox §. seq. *Equitatum et ipsum*, pro *etiam*, Voss. Lov. 4. 5. et Gaertn. V. ad 22, 47, 9. *Equitatum et ipse* Lov. 1. 2. Harl. et Hav. *et ipse*, nimirum quemadmodum Scipionem fecisse modo indicatum erat.

§. 8. *Non lingua, non mores, non lex*] Cantabrig. Voss. Gud. *non mos*. De aliis scriptis non habeo affirmare. Hic tamen numerus mutari temere non debuit. 28, 12, 3. *Quibus non lex, non*

sens, et multiplicata merces ex praeda ostentatur. Galli proprio atque insito in Romanos odio accenduntur. Liguribus campi uberes Italiae, deductis ex asperrimis montibus, in spem victoriae ostentantur. 10 Mauros Numidasque Masinissae inpotenti futuro dominatu terret. Aliis aliae spes ac metus jactantur. 11 Karthaginiensibus moenia patriae, Dii Penates, sepulcra majorum, liberi cum parentibus, conjuges pavidae, aut excidium servitiumque, aut imperium

mos, non lingua communis. Cicero 3. Offic. [17.] *Neque more turpe haberi, neque aut lege sanciri.* JAC. GRON. *non mos* Lov. quinque, Harl. Rec. Hearnii L. 1. ac N. et quatuor codices Crevierii, qui recte hanc lectionem probavit, ac recepit. Polyb. 21, 17. *Οἷς οὐ νόμος, οὐκ ἔθος, οὐ λόγος, οὐχ ἕτερον οὐδὲν ἦν κοινὸν ἐκ φύσεως πρὸς ἀλλήλους.* Silius 16, 19.

— — — — tot dissona lingua
Agmina, barbarico tot discordantia ritu
Corda virûm mansere gradu.

§. 9. *Galli proprio atque insito in Romanos odio*] Sic et apud Justinum [11, 9.] Magnus Alexander *circumvectus suos, singulas gentes diversa oratione alloquitur. nam Illyrios,* inquit, *et Thracas opum ac divitiarum ostentatione, Graecos veterum bellorum memoria internecivique cum Persis odii accendebat. Macedones autem nunc Europae victae admonet, nunc Asiae expetitae, nec inventos illis toto orbe pares viros gloriatur.* MODIUS.

Deductis ex asperrimis montibus, in spem victoriae ostentantur] *deductis ex asperis montibus ostenduntur*, reliquis omissis, Hav. *ostenduntur* autem probari posset, quia non modo praecessit, sed et mox sequitur *ostentatur*. Solent autem librarii has voces confundere. V. ad 28, 3, 11. At unum hunc testem audire periculosius arbitror, praesertim quum Livius paucis interjectis eadem verba repetere solitus fuerit. V. ad 1, 3, 9. Et ita ferri potest *rò instruxit*; de quo v. ad §. 6.

§. 11. *Liberi cum parentibus, conjuges pavidae, aut exscidium*] *conjugesque pavidae, aut* Cant. *conjuges pavidae, et aut* Lov. 5. Praeterea iterum *exscidium* Clericus contra libros scriptos. V. ad 5, 15, 9. Similiter etiam Crevierius edidit. Mox *in metu aut in spe medium* Lov. 3. et 4. *in metu* etiam Voss. et Harl. Hinc *ostendantur* idem Harl. *ostentantur* Voss. et Lov. 5. quod referri potest ad omnia praecedentia *moenia patriae, Dii Penates* etc. Sed reliqui vulgatum tuentur.

§. 12. *Quum maxime haec imperator apud Karthaginienses, duces suarum*] Locus leniter literis, et distinctione prorsus enervatus. In Pet. Reg. Men. Voss. est *inter immixtos alienigenis.* 26, [37, 1.] *Carthaginienses Romanique pariter variis casibus*

orbis terrarum, nihil aut in metum, aut in spem medium ostentatur. Quum maxime haec imperator 12
apud Karthaginienses, duces suarum gentium inter populares, plerique per interpretes inter inmixtos alienigenis, agerent, tubae cornuaque ab Romanis
cecinerunt: tantusque clamor ortus, ut elephanti in 13
suos, sinistro maxime cornu, verterentur, Mauros ac Numidas. Addidit facile Masinissa perculsis terrorem, nudavitque ab ea parte aciem equestri auxi-

immixti. 27, [18, 12.] *Turba calonum immixta armatis.* Reliqua adjuti a Freinshemio [ad Curtii 3, 10, 4.] sic constituimus: *Quum maxime haec imperator apud Carthaginienses, duces suarum gentium inter populares, plerique per interpretes inter immixtos alienigenis, agerent.* Intellige duces suarum gentium, Mauros Maurorum, Hispanos Hispanorum, Gallos Gallorum, Macedonas Macedonum: quae cohortes, manipuli, legiones quum non sincerae omnino essent, sed permixtae varia nationum colluvie, nonnulli duces ex his, quae apud suos vernaculo sermone pronunciabant, per interpretes caeteris indicabant. J. FR. GRON. *inter immixtos*, vel *interim mixtos*, Cant. Lov. 1. 3. 4. Harl. et Hav. Pleraque pars reliquorum cum editis *intermixtos*, vel *inter mixtos.* Deinde *pleraque*, aut ante Gronov. edebatur, omnes mei; eamque scripturam defendit Crevierius. Mihi Gronov. vel Freinsh. conjectura *plerique* non displicet. Cur enim duces *per interpretes*, nisi quia eorum sermonem inmixti alienigenae non intelligebant? ergo non *pleraque*, sed *omnia* per interpretes. Id autem non *omnibus* ducibus, sed *plerisque* tantum facere necesse erat, sub quorum ductu nempe inmixti alienigenae erant. Denique *ageret* etiam omnes mei. Sed hic cum Crevier. *agerent* a Freinsh. et Gronov. restitutum probo. Non tamen per omnia Freinshemio adsentitur Gronovius. Nam et legendum putavit *duces variarum gentium*, et *inter mistos alienigenas*: quorum etiam neutrum necessarium est, praesertim invitis Mstis.

Tubae cornuaque ab Romanis cecinerunt] Polyb. [15, 12.] *Ἅμα τῷ πανταχόθεν σάλπιγγας καὶ τὰς βυκάνας ἀναβοῆσαι.* Et Appianus [Punic. p. 23.] *Ἀννίβας μὲν σαλπίγγων κατάρξας, Σκιπίων δὲ ἀντηχεῖν κελεύσας.* SIGON.

§. 13. *Ut elephanti in suos etc. verterent*] Aut ex vet. lib. *verterentur* est legendum, aut *verterent* pro verterentur accipiendum. Sic enim Polybius [ibid.] *τινὰ μὲν διαταραχθέντα τῶν θηρίων, ὥρμησε παλίσσυτα κατὰ τῶν βεβοηθηκότων ἐν Καρχηδονίοις Νομάδων.* SIG. *Vertere* saepe a Livio passive usurpari, supra vidimus ad 2, 62, 2. Hic tamen *verterentur* cum Sigon. codice legendum puto. Eadem enim lectio superest non tantum in Branc. Latinii, sed et in omnibus meis; nisi quod *verteretur*

14 lio. Paucae tamen bestiarum, intrepidae in hostem actae, inter velitum ordines cum multis suis vulne-
15 ribus ingentem stragem edebant. resilientes enim ad manipulos velites, quum viam elephantis, ne obtererentur, fecissent; in ancipites ad ictum utrimque conjiciebant hastas; nec pila ab antesignanis cessa-
16 bant; donec undique incidentibus telis exacti ex Ro-

sit in Lov. 4. *converteret* in Ber, *verterent* demum adparuit in Froben. anni 1535. priores typis descripti legunt *converterentur*.

§. 14. *Paucae tamen bestiarum intrepidae in hostem actae*] *intrepide* ed. Mog. quod tantopere Aldo placuit, ut, quum in contextu *intrepidae* edidisset, postea in erratis *intrepide* emendari jusserit. Verum sensus Livii non est, elephantos *intrepide* actos fuisse; ita enim *intrepide* referendum foret ad milites Poenos, qui eas agebant; sed potius elephantos intrepidos, et pugnam incipientium clamore non perterritos fuisse. Recte igitur Savet. anno 1529. priscam scripturam *intrepidae* revocavit, eamque recentiores retinuerunt.

§. 15. *In ancipites ad ictum utrimque conjiciebant hastas*] In prima hoc invenio Parisina Saveterii 1529. Omnes priores ab Andrea ad Juntam 1522. *in eas ancipites*, ut et nonnulli scripti: quasi referri velint *ad bestias*. Vossianus, Regius, et alii ignorant. Caeterum vir nobilissimus et eruditissimus hic *ancipites hastas* dici censet, non quod in summo et imo cuspidem haberent, ut hastae equestres, sed quod propter levitatem etiam retrorsum, dextrorsum, sinistrorsum, nullo negotio possent conjici, quum pila aliaque graviora tela non sine nisu et conversione totius corporis recte contorqueri possent. Ego, si putarem, sic locutum Livium, neutram interpretationem admitterem, sed explicarem, ab utroque missas latere. Ut paullo ante: *Viam, qua irruerent in ancipitia tela, belluis darent.* 37, [11, 8.] *Armatos duobus agminibus ad promontoria, quae cornibus objectis ab alto portum faciunt, ducit, inde facile telis ancipitibus hostem summoturus.* Sed dixit *ancipites ad ictum* elephantos, id est, ab ambobus lateribus infestatos, anxios, et quo se verterent nescios. Virgilius in 5. Aen. [654.]

At matres, primo ancipites,
oculisque malignis
Ambiguae.

Anceps utrimque sese eodem modo habens, hinc et illinc capitatum, in utramque partem idem, sive ob naturam rei, sive ob ingenium loci, sive ob effectum. Sic *anceps Janus* Ovidio [14. Met. 334.] *ancipitia munimenta* nostro 5, 1, 8. in quibus haesit Glareanus. *anceps proelium* eodem libro [c. 8, 8. 13, 9. 41, 4.] et sexto [c. 33, 12.] *Quum anceps hostis et a fronte et a tergo urgeret. Ancipiti malo* permotum dicit Sallustius Ciceronem [Catil. 29.] quod et in urbe et extra portas erat. *Anceps odium* transfugarum Livius 27, [17, 11.] tam apud illos, quibus accedunt, quam apud illos, quos deserunt. *An-*

mana acie, hi quoque in suo dextro cornu ipsos Karthaginiensium equites in fugam verterunt. Laelius, ut turbatos vidit hostes, addit perculsis terrorem.

XXXIV. Utrimque equite nudata erat Punica acies, quum pedes concurrit, nec spe, nec viribus jam par. ad hoc, dictu parva, sed magni eadem in 1

cipitem *pestem*, hinc incendium, hinc hostem 35, [27, 8.] Sic *ancipites arces* Claudiano vindicavimus, quae tantum metus et periculi, quantum praesidii praebent. Ut noster de elephantis [immo curribus falcatis] 37, [41, 9.] *Quam anceps esset auxilii genus.* Et *ancipitem fungum* in Satira legimus, quem verendum est, ne noceat: atque adeo *cibus anceps* Plinii [22, 23.] Sic nunc hic Livius. *Velites*, qui compleverant intervalla inter manipulos, actis eodem elephantis lo cum dantes, et *resilientes ad manipulos, utrimque*, ac dextra scilicet laevave, *jaciebant hastas.* quo, quaeso? *in ancipites ad ictum*, utrimque expositos et patentes ad telorum ictum elephantos. J. FR. GRON. Haec recte disputantur adversus eruditissimum Schelium ad Polyb. c. 14. DUK. *in eas ancipites* Ber. Gaertner. et Hearnii N. cum edd. antt. pro quo non Sevetcr. sed jam ante eum Aldus in erratis, Colon. anno 1525. et Cervic. *in ancipites* dederunt: quomodo ex meis legunt Lovel. quinque, Harl. et Hearnii L. 1. et D. Gronovius *in eos ancipites* edidit; et ita etiam locum laudavit 26, 46, 1. ubi *ancipites utrimque ictus* inlustravit. Unde tamen hanc lectionem hauserit, monere neglexit. *Tò eos* Crevier. quia in suis non invenit, delevit: cujus judicium probo.

§. 16. *Addit perculsis terrorem*] *addidit* Voss. Lov. 2. 4. Ber. et Hav. V. ad 2, 24, 6. An vero hoc petitum supra ex §. 13. ubi contra *Addit* Lov. 4. Paullo ante *in suos, dextrum cornu ipsorum Karthaginiensium* Rec.

§. 1. *Utrimque equite nudata erat Punica acies*] *Nudata utrimque equite erat Punica acies.* GEBH. *Utrimque nudata equite erat* Hav. *Utrimque nudaque erat* Lov. 4. [?] *Utrimque nudata erat equite* Lov. 4. [?]

Ad hoc, dictu parva, sed magni eadem in re gerenda momenti res] Pal. 1. *sed magna eadem in regenda momenta.* Et ita ferme sec. nisi quod *in re gerenda.* Tertius vero *nec spe, nec viribus, at occiditur parva, sed magna eadem in regenda momenta.* GEBH. Reg. Men. Voss. et a m. 1. Pet. tum tres Pall. *τὸ res* deficiuntur. Nec dubito, quin sit a sarcinatoribus. Nam *τὸ parva* refertur numero plurali ad omnia, quae sequuntur, *clamor, voces, pugna stabilis, concursatio et velocitas.* Prorsus eodem modo, ut 24, 5, 5. *Hunc tam superbum apparatum habitumque convenientes sequebantur contemtus omnium hominum, superbae aures* etc. ubi pares correctores *τὸ mores*, quod nullis est in bonis codicibus, inseruerunt. Nec silebo tamen, eosdem scriptos libros habere hic

re gerenda momenti res, congruens clamor a Ro
manis, eoque major et terribilior; dissonae illis, u
2 gentium multarum discrepantibus linguis, voces. pu
gna Romana stabilis, et suo et armorum pondere in
cumbentium in hostem: concursatio et velocitas il
3 linc major, quam vis. Igitur primo inpetu exte
plo movere loco hostium aciem Romani. ala dein
et umbonibus pulsantes, in submotos gradu inlato
aliquantum spatii, velut nullo resistente, incesser
4 urguentibus et novissimis primos, ut semel mota
aciem sensere; quod ipsum vim magnam ad pelle
5 dum hostem addebat. Apud hostes, auxiliares c
dentes secunda acies, Afri et Karthaginienses, ad

magna momenta, si cui forte potius id placeat. J. FR. GRON. Unus tantum meorum Gaertn. τὸ *res* agnoscit; reliqui eam vocem una cum Hearnii L. 1. spernunt, et insuper tum hi, tum ille *magna momenta* praeferunt. Vocem *res* saepe perperam interpolatam esse, vidimus ad 2, 18, 2. ubi Gronov. jam hunc locum sibi suspectum esse monuerat. Contra Cl. Crevierius, licet vox illa nec in suis Mstis supersit, eamdem tamen retinendam putat, quia congruens quidem clamor, ac dissonae voces res parvae in pugna dici possunt, non tamen idem pronunciare licet de pugna stabili, concursatione et velocitate militum. At observandum, illa non tantum *parva dictu*, sed simul etiam *magni in re gerenda momenti* vocari. Praeterea si vocem *res* servas, τὰ *parva dictu, sed magni eadem momenti res* non tantum congruentem clamorem ac dissonas voces, verum etiam pugnam stabilem ac concursationem et velocitatem continebunt, ubi eadem ipsi n stabit difficultas, quam movit, res expungeretur.

Congruens clamor a Ro nis etc.] Livium imitatum e Polyb. 15, 14. monuit Victor. Var. lect. 4.

§. 2. *Concursatio et veloci illinc major*] Pal. sec. *illis m jor*. tert. *illic major. Igitur p mo impetu*. GEBH. *illic ma* etiam Lov. 3. 4. et Harl. V. ad 11, 3. *illius major* Gaertn.

§. 3. *Ala deinde et umboni pulsantes*] Parum refert: ta Regius *umbone*. Men. Voss. P *umboni*. Martial. 3. epigr. 46.

In turbam incideris; cun umbone repellet.

J. FR. GRON. *umbone* Hav. *boni* Lov. 1. 2. et Hearnii N. pra 9, 41, 19. *Umbonibus in saque ala sternuntur hostes.* de parum interesse, *umbone*, *umbonibus* legatur, recte mo it Cl. Crevier. Paullo ante *vere loco hostium aciem Ro*

sustinebant, ut contra etiam, ne resistentes per-
citer primos caedendo ad se perveniret hostis, pe-
referrent. Igitur auxiliares terga dant repente: 6
in suos versi, partim refugere in secundam a-
, partim non recipientes caedere, uti paullo
non adjuti, et tunc exclusi. Et prope duo jam 7
mixta proelia erant, quum Karthaginienses simul
hostibus, simul cum suis cogerentur conserere
us. non tamen ita perculsos iratosque in aciem
pere; sed, densatis ordinibus, in cornua vacu- 8
que circa campum extra proelium ejecere, ne pa-
es fuga vulneribusque milites in certam et inte-
m aciem miscerent. Ceterum tanta strages homi- 9

ev. 2. 4. et Voss. a m. 1. *mo-* m. 2. *moverit loco hostium* *Romana* Lov. 1. *loco* ex- a Cant. Mox §. seq. *quod* , pro *quod ipsum*, Hav. et c. Latinii.

5. *Apud hostes, auxiliares* *ntes secunda acies, Afri et* *haginienses, adeo non su-* *bant*] *At apud hostes* Lov. vocula illa nata videtur timis literis vocis praece- . V. ad 22, 2, 3. Tum *se-* *da acies* (*Afri et Karthagi-* *es erant*) *adeo non susti-* Hav. *acies* autem cum plurali poni, vidimus ad 2, 15. At reliqui vulgatum ur. Mox *resistentes perti-* *ter primo caedendo* Voss. 1. 2. 5. Harl. et Hav. *resi-* *tes pertinaciter primis ce-* *ibus* Hafn. Ber. a manu 2. ane. Latinii.

6. *Et, in suos versi*] Pal. 1. rsi. GEBH. Pariter Voss. Lov. 3. 4. Harl. Gaertn. et Hav. docto librarii errore. Cap. praec. *Tantusque clamor ortus, ut elephanti in suos verterentur.*

§. 8. *Sed, densatis ordinibus, in cornua vacuumque circa campum extra proelium ejecere*] Pal. 1. et 2. *sed datis ordinibus.* tert. *sed densatis ordinibus et in cornua vacuumque circa campum extra in proelium ejecere.* Pr. et sec. *ejicere.* GEBH. *sed datis ordinibus* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. *sed coactis ordinibus* Hav. Liv. 33, 8, 14. *Simul et densari ordines jussit.*

Ne pavidos fuga vulneribusque milites in certam et integram] Pal. pr. *ne pavido fuga vuln. milites in caeteram integram aciem miscerent.* sec. *eicere pavidos fuga et vulneribus milites in certam et integram aciem miscerent.* GEBH. Voss. *pavido* etc. *milite in caeteram.* Men. quoque et Pall. *in caeteram.* Egregie Regius: *ne pavido fuga vulneribusque milite sinceram et integram aciem miscerent.* J. FR. GRON. *certam*

num armorumque locum, in quo ſteterant paul ante auxiliares, compleverat, ut prope difficili transitus eſſet, quam per confertos hoſtes fuer
10 Itaque, qui primi erant, haſtati, per cumulos co porum armorumque et tabem sanguinis, qua qui que poterat, sequentes hoſtem, et signa et ordi confuderunt. principum quoque signa fluctuari co
11 perant, vagam ante se cernendo aciem. Quod Sc pio ubi vidit, receptui propere canere haſtatis ju sit: et, sauciis in poſtremam aciem subductis, pri cipes triariosque in cornua inducit; quo tutior fi

in integram aciem Lov. 3. *in ceteram integram aciem* Voſſ. Lov. 1. 2. 4. 5. Hafn. et Hav. *in integram aciem* Harl. Lectionem, quam Gronov. ex Regio probavit, veram puto.

§. 9. *Tanta strages hominum armorumque locum* etc. *compleverat*] Pal. 1. *tanta strage hominum armatorumque locum, in quo steterant paullo ante auxiliares, compleverant.* Illud *armatorum* vitiosum eſt, caetera alioqui scriptura tolerabilis, quae in prisca ed. etiam locum habet. Mox eadem ed. et Pall. 1. ac 2. *per confertissimos hostes.* GEBH. Pal. 1. per omnia concinit Lov. 2. *strage* et *compleverant* etiam legunt Lov 1. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Hav. cum edd. ante Frob. anni 1535. *compleverant* etiam Voſſ. et Lov. 4. Liv. 9, 40, 14. *Jam strage hominum armorumque insignium campi repleri.* 30, 6, 6. *Ambusti homines jumentaque foeda primum fuga, dein strage obruerant itinera portarum.* Paullo poſt *per confertissimos hostes* Voſſ. Lov. quinque, Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. eaedem.

§. 10. *Itaque, qui primi era hastati, per cumulos corpor armatorumque et labem sa guinis*] Melius vulgata lectio Palat. 1. nec non vetus ed. *Ita que, qui primi fuerant, hasta per cumulos corporum arm rumque et tabem* (pr. *tabes*) sa *guinis, qua* (pr. *quam*, id e ὡς δύνατον) *quisque poterat*, s *quentes hostem.* Quid enim hi agit vulgatum *armatorum*? Di xit enim paullo ante Livius, *Str ges hominum armorumq* Dein non capio *labem sangu nis.* Pal. 2. scripturam quoq annotabo. *Itaque primi, qui rant hastati, per cumulos co porum armorumque et tab sanguinis, qua quisque poter sequentes hostem, et signa ordines confugerunt.* Terti parum differt. GEBH. *qui pri fuerant, hastati* Voſſ. Lov. 1. 4. 5. Harl. Ber. Gaertn. et Ha *qui primi fuerunt, hastati* ed vett. pro quo Frob. anno 153 dedit *erant.* Deinde *corporu armatorumque*, pro quo Gr nov. etiam in pr. ed. not. ex Pal Reg. Men et edd. Andreana Aldina *armorumque* subſtitui in edd. Gruteri ex operarum l

...orque media hastatorum acies esset. Ita novum de 12
...egro proelium ortum est: quippe ad veros hostes
...ventum erat, et armorum genere, et usu militiae,
...fama rerum gestarum, et magnitudine vel spei vel
...iculi pares. Sed et numero Romanus superior 13
...t, et animo: quod jam equites, jam elephantos
...lerat: jam, prima acie pulsa, in secundam pu-
...bat.

...XXXV. In tempore Laelius ac Masinissa, pulsos 1
...r aliquantum spatii secuti equites, revertentes in
...ersam hostium aciem incurrere. Is demum equi- 2

...a irrupisse videtur. Omnes e-
...n, non tantum edd. priores,
...d et codd. recte *armorumque*.
...uper *labemque* ex eadem Fro-
...ii ed. in recentiores propa-
...um est, idque retinent Lov. 4.
...et Hearnii D. Sollemni erro
... V. ad 39, 9, 1. *tabesque* Cant.
...off. Lov. 1. 2. 3. Harl. et Hav.
... Fr. Gronovius *tabemque* re-
...tuit, quod veteres ante Fro-
...a. typis excusi similiter exhi-
...ent. *Tabes* saepe ponitur pro
...be. Infra 41, 21, 7. *Cadavera*
...aceta a canibus et vulturibus
...bes absumebat. V. ad 4, 30, 9.
...t Nic. Heins. ad Silii 3, 342. qui
...t *tabem* pro menstruo sanguine
...exus muliebris poni docet ad
Ovid. 9. Her. 144. Videtur hic *ta-*
bes sanguinis notare lubricita-
tem ex sanguine profuso ortam.
ὄλισθος vocatur Polyb. 15, 14.
quod tamen Casaub. *labes san-*
guinis reddit, vitiosas Livii edd.
secutus. Similiter *tabes* de nive
liquescente, et hinc lubrica, su-
pra habuimus 21, 36, 6. ubi vide.
Tandem *quam quisque* Harl. sed
praestat *qua*.

Fluctuare coeperant, vagam ante se cernentes aciem] Scripti *fluctuari coeperant, vagam ante se cernendo aciem*. V. 4. Observ. 6. J. FR. GRON. *fluctuari*, solo excepto Ber. omnes mei, cum Hearnii L. 1. et N. V. ad 36, 10, 4. Deinde *cernentes* Voss. Lov. 1. Harl. Ber. Gaertn. et Hearnii N. *cernentiam* Lov. 2. Reliqui *cernendo*. Paullo ante *principium*, pro *principum*, Voss. a m. 1. et Hav. V. supra ad 2, 27, 12.

§. 11. *Quod Scipio ubi vidit, receptui propere canere hastatis jussit*] Pal. 2. *quod ut Scipio vidit*. Sequitur in tert. *receptui propere hastatis jussit, et in postremam deductis aciem*. GEBHARD. *prope*, pro *propere*, Voss. Lov. 1. Harl. et Gaertn. V. ad 39, 31, 4.

§. 12. *Et magnitudine vel spei vel periculi pares*] *dispares* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hav. *haud dispares* Voss. in marg.

§. 13. *Sed numero Romanus superior erat, et animo*] Vet. lib. *Sed et numero*. SIG. Τὸ *et* a Sigonio additum respuunt Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Ber. Gaertn. et Hearnii L. 1. ac N. V. ad 2, 44, 3. Posterius *et* exsulat a Cant.

Jam, prima acie pulsa] *jam*,

tum inpetus fudit hostem. multi circumventi in a[...] caesi: multi per patentem circa campum fuga sp[...]
3 si, tenente omnia equitatu, passim interierunt. [...]thaginiensium sociorumque caesa eo die supra m[...]lia viginti: par ferme numerus captus est, cum [...]gnis militaribus centum triginta tribus, elepha[...]
4 undecim. Victores ad duo millia cecidere. Hann[...]bal, cum paucis equitibus inter tumultum elaps[...] Adrumetum perfugit: omnia et in proelio, et an[...]
5 aciem, priusquam excederet pugna, expertus; [...]

prima acie fusa Pal. 3. Sic c. 35, 1. Pall. 2. et 3. *fusos per aliquantum spatii.* et statim primus ac sec. *Is demum impetus fudit hostes.* GEBH. *pulsa* hoc loco, et cap. sequentis initio *pulsos* omnes mei constanter.

§. 2. *Is demum inpetus perculit hostem*] Apud primum invenio Gryphium. Andreas *Is demum equitum impetus perculit hostem.* Et sic omnes deinceps cum ultimis Moguntinis. Aldus, Juntas, Savet. Frobenius. *Is demum equitum impetus fudit hostem.* Idque adferunt scripti. J. FR. GRON. Quod Gronov. apud primum invenit Gryphium, primus vulgavit Froben. anno 1535. et ante Gryphium etiam Bas. anno 1539. ac Vascos. *Is demum impetus equitum perculit hostem* ex scriptis servant Ber. et Rec. *Is demum impetus fudit hostes* Pal. 1. et 2. teste Gebhardo ad cap. praec. §. 13. *Is demum equitum inpetus fudit hostem* reliqui meorum codd. et Hearnii L. 1. ac N. Paullo ante §. praec. *adversam aciem* Voss. Lov. quinque, Harl. Gaertn. et Hav. Male. Indicat enim Liv. eos Hannibalis aciem a tergo invasisse. Polyb. 15, 14. offert, ὧν προσπεσόντων τοῖς περὶ τὸν Ἀννίβ[...] κατόπιν: qui autem aciem a te[r]go invadit, in eam *aversam*, [n]o[n] *adversam*, incurrit. V. ad 3, [...]

Multi circumventi in acie c[ae]si] *circumventi unave caesi* V[...] Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Gaertn. [...] Hav. Qui omnes cum Ber. vocem sequentem *multi* non agn[o]scunt.

§. 3. *Numerus captus est, cum signis militaribus centum triginta tribus, elephantis undecim*] Τὸ *est* non adparet in Ca[...] Voss. Lov. quinque, Harl. et Hav. Deinde *militaribus CXXX[...]* Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. Gaertn. Hav. et Hearnii N. *militaribus CXXXVII* Lov. 5. *militaribus XXXIII* Lov. 3. Deinde *elephanti undecim* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. et Gaertn. *elephanti ad undecim* Lov. 5.

§. 4. *Victores ad decem millia cecidere*] Suspicor legendum *ad duo millia.* Hanc enim edit summam Polyb. [15, 14.] Ἔπεσον δὲ τῶν μὲν Ῥωμαίων ὑπὲρ τοὺς χιλίους πεντακοσίους. Idem autem prope est *supra mille quingentos* et *ad duo millia.* Ita etiam Appian. SIG. Pal. 1. *Victores* (superscriptum *Vectores*) *ad X*

confessione etiam Scipionis, omniumque peritorum militiae, illam laudem adeptus, singulari arte aciem eo die instruxisse. Elephantos in prima fronte: quo- 6
rum fortuitus inpetus atque intolerabilis vis, signa sequi, et servare ordines, (in quo plurimum spei ponerent) Romanos prohiberet. Deinde auxiliares 7
ante Karthaginiensium aciem, ne homines mixti ex conluvione omnium gentium, quos non fides teneret, sed merces, liberum receptum fugae haberent. simul primum ardorem atque inpetum hostium exci- 8

cecidere. Vet. ed. *ad X millia.* Pal. 3. *Victores ad mille et C. ceciderunt.* GEBH. *ad decem,* vel *ad X,* vel *ad X̄ cecidere.* omnes mei. Appian. auctore in Pun. p. 27. Ἀπέϑανον Ῥωμαίων δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι.

Omnia et proelio, et ante aciem, priusquam excederet pugna, expertus] Libb. omnes *et in proelio.* Nam sequitur *et ante aciem.* GEBH. Si hic tria tempora designantur, *ante aciem* non potest aliud esse, quam priusquam concurrerent acies, quum singulari arte aciem instruxit, et omnia ut prudens et rei militaris peritus dux fecit atque ordinavit. Sed ita repetita copula *et priusquam excederet pugna,* vel mutato situ verborum *ante aciem, et in proelio, et priusquam excederet pugna* scribendum foret. DUKER. *omnia et proelio* error est editionum Gruteri, quem Gronovius emendavit. Omnes priores *omnia et in proelio.* neque aliter scripti, nisi quod *omnia etiam proelio* legat Gaertn. Ceterum Polyb. id exprimit 15, 15. Πάντα τὰ δυνατὰ ποιῆσαι κατὰ τὸν κίνδυνον, ὅσα τὸν ἀγαϑὸν ἔδει στρατηγὸν, καὶ πολλῶν ἤδη πραγμάτων πεῖραν εἰληφότα. Duorum tantum temporum meminit Oros. 4, 19. *Hannibal omnia et ante proelium et in proelio expertus, cum paucis, hoc est vix quatuor, equitibus inter tumultum elapsus, Adrumetum confugit.* Quae verba ex his Livii expressa esse, nemo non videt. An igitur, ordine verborum mutato, legendum? *omnia et ante aciem, et in proelio, priusquam excederet pugna, expertus.*

§. 5. *Omniumque peritorum militiae, illam laudem adeptus*] *peritorum militum omnem,* vel *et omnem, illam laudem adeptus* Voss. Lov. 1. 2. Harl. et Hav. *omnem illam laudem* etiam Cant. Mox §. seq. *in fronte,* neglecta media voce, Lov. 1. Deinde *prohiberent* Lov. 1. 4. 5. Harl. Gaertn. et Hav.

§. 7. *Homines mixti conluvione omnium gentium*] Pall. tres, et vet. ed. *homines mixti ex colluvione omnium gentium.* GEBHARD. Lectio haec demum adparuit in Frob. anni 1535. antea edebatur *ex colluvione,* quod firmant Lov. 5. Rec. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. N. et apud Gronov. in pr. ed. not. omnes Gall. et Pall. quo adludunt Voss.

pientes fatigarent; ac, si nihil aliud, vulneribus su
9 ferrum hostile hebetarent. Tum, ubi omnis spes e
set, milites Karthaginienses Afrosque: ut, omnib
rebus aliis pares, eo, quod integri cum fessis ac s
ciis pugnarent, superiores essent: Italicos, in
vallo quoque diremtos, incertos socii an hostes e
10 sent, in postremam aciem submotos. Hoc edi

Lov. 1. 4. et Harl. *et colluvione* legentes. utraque lectione juncta *et ex colluvione* exhibet Lov. 3. Priscam igitur scripturam reduxi. Livius enim ita loqui solet. Supra 22, 43, 2. *Novaque consilia in dies apud milites mixtos ex conluvione omnium gentium oriebantur*. 26, 40, 17. *Quatuor millia hominum erant, mixti ex omni conluvione*. 28, 12, 3. *Bellum gereret exercitu non suo civili, sed mixto ex conluvione omnium gentium*.

§. 8. *Primum ardorem hostium*] Vet. lib. *primum ardorem atque impetum hostium*. SIG. Ita non tantum omnes scripti, quos consului, sed etiam vett. edd. Voces autem *atque inpetum* primus omiserat Frob. anno 1535. hinc Bas. anno 1539. tum Vascos. et tantem Gryph. quem mutationis auctorem Gron. ad verba seq. credebat.

Excipientes fatigarent; ac, si nihil aliud, vulneribus suis ferrum hostile hebetarent] Pall. 1. et 2. *vulneribus suis ferrum hostium hebetarent*. Amplius pr. *hostium excipientes alii missilibus, alii vulneribus suis*. GEBHARD. Et sic [*si nihil aliud, vuln.*] primus mihi Gryphius. Dedit autem etiam *simul primum ardorem hostium excipientes fatigarent* etc. Sigonius addidit e scripto *atque impetum*. Sed jam olim Andreas et omnes ad postremum Frobenium *simul primum ardorem atque impetum hostium excipientes fatigarent, ac, si nihil aliud, alii missilibus, alii vulneribus suis ferrum hostium hebetarent*. A quo hi uno differunt membranacei, qui ignorant *fatigarent, ac si nihil aliud*. Et exterantur sane, qui nihil sit incommodi prisca in scriptura. Dicit enim Livius auxiliares primos oppositos Romanis, ut alii primum ardorem impetumque hostium, missilibus excipientes, tardarent atque hebetarent, alii vulneribus suis ferrum eorumdem obtunderent. Videtur idem verbum commode ad utrumque genus referri. Justin. [8.] *Rei quoque publicae vires hebetatae sunt*. Josephus l. 5. *Καὶ ὁ σίδηρος αὐτοῖς ἠμβλύνετο κτείνουσι, καὶ αἱ χεῖρες παρεῖθησαν*. J. FR. GRON. Editionibus antiquissimis, quarum scripturam memoravit Gronov. per omnia adsentitur Ber. *excipientes fatigarent alii missilibus, alii vulneribus* Lov. 1. 4. et Gaertner: *excipientes alii missilibus, alii vulneribus* Voss. Lov. 2. 3. 5. Hafn. Harl Hav. et Hearnii Oxonn. Ita, si nihil aliud obstaret, cum Gronov. legi posse haud diffiteor: ut verbum *hebetare* duplici sensu accipiendum sit; metaphorico, sit jungatur prioribus *ardorem atque inpetum hostium*; proprio, si proximis *ferrum hostile*. V. Cl. Duker. ad

…t ultimo virtutis opere, Hannibal, quum Adrumetum refugisset, adcitusque inde Karthaginem sex ac trigesimo post anno, quam puer inde profectus erat, redisset, fassus in curia est, non proelio 11 …do se, sed bello victum, nec spem salutis alibi, …m in pace impetranda, esse.

XXXVI. Scipio, confestim a proelio expugnatis 1

…i 1, 9, 1. Verum vulgatum …ra codd. defendit locus Po… quem Livius vertit, 16, 16. …ς δὲ μισθοφόρους προέταξε, … τοὺς ΚαρΧηδονίους ἔθηκε με… …τούτους, ἕνεκα τοῦ προεκλύ… μὲν τῷ κόπῳ τὰ σώματα …πολεμίων, ἀΧρειῶσαι δὲ τὰς …ὰς τῶν ὅπλων διὰ τὸ πλῆθος …φονευομένων. Ex quo eodem …, et auctoritate Msti Regii …bae notae, qui vulgatum ser… nihil mutandum esse vidit …vier. Similiter nihil ex Cant. …ri in excerptis video: quare …um pro vulgato stetisse veri…ile est. Liviana etiam est lo…io *si nihil aliud, ferrum he…rent.* Ita 2, 43, 8. *Nec illos …riculum cogere potuit, gra…m adcelerare, aut, si nihil …iud, instare instructis.* 22, 29, *Si nihil aliud, gratorum no… certe animorum gloriam di… haec dederit.* 45, 37, 3. *Non …umphum inpedire debuit, …em, si nihil aliud, senatus …tum esse judicaverat.* Prae…ea *ferrum hostium* Cant. Voss. …ov. 2. 4. Harl. Ber. Gaertn. Hav. … edd. ante Frob. anni 1535.

§. 9. *Incertos socii an hostes …ent.*] Verba haec ita capi pos…t, ipsos Italicos incertos fuisse, …rum sibi expediret esse sociis … hostibus Karthaginiensium. …tius tamen est, ut credamus, …psum Hannibalem incertum fu…isse, quo loco habendi forent, pro sociisne an pro hostibus. Eo sensu *incertus* 27, 37, 5. *Is quoque incertus, mas an femina esset, natus erat.* 31, 12, 6. *In Sabinis incertus infans natus, masculus an femina esset. Incertus* igitur hic non est, qui ipse est incertus, qui dubitat, verum de quo alii sunt incerti, de quo dubitatur. Passive itaque *incertus* sumendum, de quo v. quae notavi ad Silii 2, 98. Si cui tamen haec explicatio minus placet, videat, an cum viro docto *incertum* legere malit: quam locutionem supra exposui ad 8, 17, 10. Quibus addi potest Freinshem. in Indic. Flor. v. *Dubium.* Omnes tamen codd. constanter *incertos* legunt. Paullo ante τὸ *esset* non agnoscunt Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. et Hav. a quibus iisdem, ut et a Cant. exsulant voces *intervallo quoque diremtos.*

§. 10. *Quum Adrumetum refugisset*] Comparet in Pal. 2. *perfugisset.* in tert. *fugisset.* GEBHARD. *profugisset* Lov. 1. *perfugisset* Voss. Lov. 2. 3. Ber. et Gaertn. cum edd. ante Frob. anni 1535. Ut supra hoc cap. *Hannibal, cum paucis equitibus inter tumulum elapsus, Adrumetum perfugit.* Unde forte hic ita datum. Mox *adeitusque Karthaginem,* omissa media voce, Lov. 3. *adcitusque in Karthaginem* Harl. V. ad 10, 20, 6.

§. 11. *Nec spem salutis alibi,*

hostium castris direptisque, cum ingenti praeda
2 mare ac naves rediit; nuncio adlato, P. Lentul
cum quinquaginta rostratis, centum onerariis, c
3 omni genere commeatus ad Uticam accessisse. A
movendum igitur undique terrorem perculsae Ka
tha-

quam in pace inpetranda, esse] Pal. 3. *quam in pace perpetratam esse.* sec. *quam in pace impetrata esse.* prim. *quam in pace esse impetranda.* GEBH. *in pace impetrata esse* Lov. 3. *in pace esse impetrandum* Harl. *in pace esse impetranda* Lov. 1. 2. 5. et Hav. *in pace impetranda*, omisso τῷ *esse*, Cant. Omnia haec verba desunt in Hearnii L. 1. Paullo ante *non proelio modo se esse, sed bello victum*, inserta voce, Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Ber. Gaertn. et Hav.

§. 2. *P. Lentulum*] Mendose ita vocari pro *Cn.* putat Pighius ad annum ıↄL. [p. 224. et ıↄLı. p. 231.] J. FR. GRON. Praeivit ei Sigonius ad 29, 38, 4. et 30, 1, 9. Nimirum quia *Cn. Cornelius Lentulus* anno V. ıↄxLvııı. aedilis curulis fuit 29, 11. et anno V. ıↄLıı. consul, consequens esse putarunt, cum, qui anno V. ıↄL. praetor Sardiniam provinciam habuit 29, 38. et 30, 1. non *P.* sed *Cn. Lentulum* fuisse. Sed neque semper, qui aediles curules fuerant, post biennium praetores fiebant; et ea aetate, qua nondum latae erant leges Annales, non modo ex aedililate curuli, verum etiam ex quaestura gradum ad consulatum fieri potuisse, notum est. Praeterea ex ipso Livio satis probabiliter colligi potest, *Lentulum* illum, qui A. V. ıↄL. praetor fuit, A. V. ıↄLıı. consulem non fuisse. *Lentulum*, quem A. V. ıↄL. praetorem Sardiniam provinciam habuisse [...] xi, eamdem A. V. ıↄLı. pro pr[ae]tore obtinuisse, non obscure [si]gnificat Livius 30, 27. Nam qu[um] ibi exposuisset, quae quibus c[on]sulibus et praetoribus illius [an]ni provinciae evenissent, ad[dit] *ceteris ita, uti quisque obti[ne]bant provincias exercitusq[ue] prorogata imperia.* nomine [ce]terorum enim etiam *Lentulu[m]* cui anno priore Sardinia prov[in]cia fuerat, contineri, ex eo ap[par]tum est, quod 30, 41, 2. in re[...] A. V. ıↄLıı. scribit, *legio una* [...] *Fabio* (praetori) *in Sardini[a] quam P. Lentulus* (*Cn. Le[ntu]lus* rursus ex conjectura Pigh[ii] in A. V. ıↄLıı. Sigonius intac[tum] praeterit) *pro praetore hab[ui]set, decernitur.* Non potest [...] Lentulus ille, qui A. V. ıↄL. pr[ae]tor, et anno sequente pro pr[ae]tore Sardiniae praefuit, A. [V.] ıↄLıı. consul fuisse; nisi fin[gi]mus, ei ante tempus de provin[cia] decedendi, et consulatus peten[di] caussa Romam veniendi pote[sta]tem factam, vel absentem con[su]lem creatum fuisse. Sed qu[um] nihil omnino sit, quo haec con[jectura] firmari possit, non s[...] justa causa est, praenomen il[lud] omnibus locis, quibus eum P. *Lentulum* vocant libri Livii, m[u]tandi. DUK. *Cn. Lentulus* etia[m] Cl. Perizon. ad marginem Li[vii] scribendum monuit. Verum quum codd. et hic, et 29, 38, 4[.] ac 30, 1, 9. vel vulgatum servent, vel certe Sigonio et Pighio non faveant, tanti ponderis Cl. Du-

thagini ratus, misso Laelio Romam cum victoriae nuncio, Cn. Octavium terrestri itinere ducere legiones Karthaginem jubet: ipse, ad suam veterem nova Lentuli classe adjuncta, profectus ab Utica portum Karthaginis petit. Haud procul aberat, quum 4 velata infulis ramisque oleae Karthaginiensium ob-

leri argumenta putavi, ut non tantum hoc loco nihil mutarim, sed et priscam lectionem illis locis restituerim.

Cum quinquaginta rostratis, centum onerariis, omni genere commeatus ad Uticam accessisse] Pall. 2. ac 3. *Uticam accessisse.* GEBH. *Uticam accessisse,* omissa praepositione *ad*, etiam Lov. 4. Hinc *onerariis navibus* Ber. et Gaertn. cum edd. Frob. anni 1535. prioribus. Sed insiticia hac voce nihil opus esse, patet ex illis, quae supra dicta sunt ad 25, 27, 12. Deinde *cum omni genere commeatus* Cant. Voss. Lov. quinque, Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. N. et edd. principes. Primus Froben. anno 1535. praepositionem omisit, quam loco, unde injuste pulsa est, restitui. Supra hoc lib. c. 24, 5. *Centum onerariae naves cum commeatu in Africam transmiserunt.* 35, 43, 3. *Ducentae onerariae cum omnis generis commeatu bellicoque alio adparatu sequebantur.*

§. 3. *Admovendum igitur undique terrorem*] *utique terrorem* Lov. 1. V. ad 40, 19, 7.

Misso Laelio Romam cum victoriae nuncio] Non ita multo post [c. 38, 4.] ait, L. Veturium Philonem, et M. Martium Rallam, et L. Scipionem cum legatis Carthaginiensibus Romam missos. Veturium item postea [c. 40, 2.] in concionem prodire a senatu jussum, gaudium illud ingens populo impertisse. Opinor itaque rursus Livium memoria lapsum. GLAR. Appianus [in Punic. p. 26.] *Καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς τῶν αἰχμαλώτων ἔπεμπε, καὶ Λαίλιον ἐξαγγέλλοντα περὶ νίκης ἐπὶ νεῶν.* Glareanus Livium hoc loco sui oblitum putat, quod Laelium Romam miserit victoriam nunciaturum, cum paulo post tres legati mittantur. SIG. Delendum omnio est illud *cum*. Quis enim credet, id venisse a Livio, quem videas scribere 26, 51, 1. *Scipio Laelium, data quinquereme, captivisque in navem impositis, nuncium victoriae Romam mittit.* 28, 17, 1. *L. Scipio cum multis nobilibus captivis nuncius receptae Hispaniae Romam est missus.* 9, 36, 14. *Legati cum duobus tribunis, laetati serius se, quam ut impedire bellum possent, venisse, nuncii victoriae Romam revertuntur* 36, 20, 5. *Eo gravis vulneribus Alexander Acarnan nuncius adversae pugnae quum perfugisset.* 44, 32, 4. *Anicius, bello perfecto, nuncium victoriae Perpernam Romam misit.* et cap. 45, 3. *Consul nunciis victoriae Q. Fabio filio, L. Lentulo et Q. Metello cum literis Romam missis* etc. Denique 6, 22, 3. *Literae Romam ad senatum cum victoriae nunciis acriores in Praenestinum hostem missae.* JAC. GRONOV.

Cn. Octavium terrestri itine-

currit navis. Decem legati erant principes civita
5 auctore Hannibale missi ad petendam pacem. q
quum ad puppim praetoriae navis accessissent, vel
menta supplicum porrigentes, orantes, inplorante
6 que fidem et misericordiam Scipionis; nullum
aliud responsum datum, quam ut Tunetem ven
rent: eo se moturum castra. ipse ab contemplat

re] Praenomen non est in Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. et Hav. *C. Octavium* perperam legit Lov. 4. Mox *τὸ veterem* exsulat a Lov. 5. Tandem *portum Karthaginis petiit*, pro *petit*, Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. usque ad Frob. anni 1535. V. ad 37, 45, 2.

§. 6. *Ut Tunetem venirent*] Scripti et hic, et mox *Tunetam*. Suspicor *Tuneta*, ut alibi quoque. J. FR. GRON. *Tunetam*, vel *Tinetam*, plerique meorum hic et mox. *Tinetum* Lov. 1. *Uticam* Lov. 2. sed tantum hoc loco. *Tuneta*, ut Gronov. conjecit, utrobique Ber. Supra c. 9, 10. *Occupat relictum fuga custodum Tuneta*. c. 16, 1. *Ipsa ad Tuneta rursum castra refert*. V. Cellar. Geogr. antiq. 4, 4. p. 99.

Ipse ad contemplandum situm Karthaginis] Alii *ab contemplato situ* emendarunt. et sensus utcumque constat. Caeterum nulla apposita caussa, quod Scipionem Uticam redire, revocato etiam Octavio, facit, rursusque redire Tuneta, suspicionem ingerit, hunc locum defectum esse. GLAR. Pall. tres, et ant. ed. *ad contemplandum Carthaginis situm*. GEBH. MSS. *ad contemplandum situm*. Forte, *ab contemplando situ Karthaginis*. Sic enim malle interdum veteres, quam *contemplando situm*, saepius diximus. J. FR. GRON. *ad contemplandu situm Karthaginis* Voss. Lov. 2. 5. Harl. Ber. Gaertner. H Hearnii L. 1. N. et edd. pr. p quo Froben. anno 1531. *contemplato situ Karthagi* substituit. *ad complendum K thaginis situm* Cant. *ipse co templatus situm* Lov. 3. et 4. quis Gronovii conjecturam lit, de genere locutionis pl videre potest ad 1, 53, 3.

Non tam noscendi in pr sentia, quam terrendi ho caussa] Pet. Reg. Men. *qu deprimendi hostis caussa*. [65, 11.] *Aequari velle simul do ita se quisque extollat*, *deprimat alium*. 37, [53, 6.] *lios nimium deprimatis ex ciis vestris*, *alios praeter m dum extollatis*. Seneca de Vi beat. 22. *Cum in hac un genus virtutis sit*, *non incli ri*, *nec deprimi*. Florus 4, 4. *deprimendum juvenem pala arma moliri*. J. FR. GRON. *de primendi hostis caussa* omn mei praeter Ber. Gaertn. et Re qui *terrendi*, ac Lov. 3. et 4. q *deterrendi* praeferunt. *depri mendi* etiam Hearnii L. 1.

§. 8. *Pars exercitus cum om ni equitatu missa turmalibu primis in agmine adgressa Nu midas*] Vet. lib. *turmalibus pri mum agmen aggressa*, *Numi das*. SIG. Pal. 1. et ant. ed. *Saturnalibus primis agmen ag-*

ita Karthaginis, non tam noscendi in praesentia, quam deprimendi hostis caussa, Uticam, eodem et navio revocato, rediit. Inde procedentibus ad 7 metem nuncius adlatus, Verminam, Syphacis filium, cum equitibus pluribus, quam peditibus, venire Karthaginiensibus auxilio. pars exercitus cum 8 omni equitatu Saturnalibus primis agmen adgressa,

missa. sec. missa turmalibus primis agmen aggressa Numidas. tert. missa Saturnalibus primis in agmine aggressa. GEBH. Antea legebatur primis, leviori corruptione, quam lectionem servat unus ex Pal. et ab Ascensio sive Bechario editiones ad Sigonium, qui addidit vulneri vulnus, scribendo primum. Nam Pet. Reg. Men. duo ll. Barberin. optimi Florent. ... Pars exercitus cum omni equitatu Saturnalibus primis agmen aggressa, Numidas levi certamine fudit. Andreas, Tar. ..., duae Venetae voce auctiores equitatu missa Saturnalibus primis agmen. Sed haec aliunde, non ab Livio est. Saturnalibus primis nihil aliud est, quam designatio temporis et diei, quo pugna pugnata. Sic auctor de bello Hispan. [31.] Ita ipsis Liberalibus fusi fugatique non superfuissent, nisi in eum locum confugissent, ex quo erant egressi. Cicero 5. ad Att. [20.] Saturnalibus mane se mihi ... dediderunt. Plutarchus Pompejo [p. 637.] Χειμῶνος δὲ τὴν στρατιὰν ἐν τῇ Χώρα καταλαβόντος, καὶ τῆς Κρονικῆς ἑορτῆς τοῖς Ῥωμαίοις καθηκούσης. Saturnalia mense Decembri erant plusculorum dierum: ex his primus dicebatur prima Saturnalia, vel *Kalendae Saturnales*, ut ex Livio et Statio [1. Silv. 6.] observamus; alter secunda Saturnalia; hunc sequens tertia Saturnalia. Cicero 13. ad Att. ep. ultima. *Cum secundis Saturnalibus ad Philippum vesperi venisset.* Lapis vetus [apud Gruter. 124, 1.] IN. SATVRNALIA. SECVNDA. MAG. ANNVVM. INSTITVERVNT. Iterum Cicero [ibid.] *Ille tertiis Saturnalibus apud Philippum ad horam septimam.* 5. ad Att. 20. *Mancipia venibant Saturnalibus tertiis.* Sic quia quinquatruum plures erant dies, noster 44, [20, 1.] *Legati ex Macedonia Quinquatribus ultimis venerunt.* In lapide veteri errat Gutherius; qui, cum simplicem et veram sententiam in promptu haberet, ad aliam divertit, et *secunda Saturnalia* nobis facit eadem, quae Matronalia, incidentia in Kalendas Martias, 3. de Jure Pontif. 14. hoc est, in lapidem impingere, quam eum interpretari, mavult. Abutitur in eam rem verbis Martialis 5. Epigr. 85.

Scis certe, puto, vestra jam venire
Saturnalia, Martias Kalendas.

Atqui certum est, Matronalia non nisi per κατάχρησιν vocari *Saturnalia matronarum*, quod, sicut Saturnalibus munera viris, ita matronis mittebantur Kalendis Martiis, sive Matronalibus. Quod si omnino alia Saturnalia Kalendis Martiis fuissent, *prima*

Numidas levi certamine fudit. exitu quoque fug intercluso, a parte omni circumdatis equitib quindecim millia hominum caesa; mille et ducen vivi capti sunt, et equi Numidici mille et quingen signa militaria duo et septuaginta. Regulus ip
9 inter tumultum cum paucis effugit. Tum ad Tun tem eodem, quo antea, loco castra posita, legat que triginta Karthagine ad Scipionem venerunt. illi quidem multo miserabilius, quam ante, (quo ma gis cogebat fortuna) egerunt: sed aliquanto mino cum misericordia ab recenti memoria perfidiae a

utique haec, aut potius *priora*, si Latine loqui volumus, non *secunda*, dicenda fuissent. Ut *Vinalia priora*, *Vinalia altera* in veteri Kalendario notantur. Caeterum circa id tempus post tot annos finitum iri bellum Punicum secundum, ejus rei omen datum paulo post principium narratur l. 22, [1, 19.] *Postremo Decembri jam mense ad aedem Saturni Romae immolatum est, lectisterniumque imperatum, (lectum senatores straverunt) et convivium publicum, ac per urbem Saturnalia diem ac noctem clamata.* J. FR. GRON. *equitatu missa turmalibus primis agmen aggressa Numidarum* Lov. 3. quomodo etiam ante Ascens. editum est Venet. anno 1495. et 1506. Neque aliter est in Hafn. et Hav. nisi quod vocem *missa* ignorent. Deinde *in agmine* dedit Froben. anno 1535. *equitatu missa Saturnalibus primis agmen aggressa Numidarum* Gaertn. et Rec. a quibus in eo tantum differt Ber. quod *aggressa agmen* alio ordine praeferat. *equitatu sater vallibus primis agmen aggressa Numidarum* Lov. 5. *equitatu Saturnalibus primis agmen aggressa Numidarum* reliqui mei, si quod *Numidarum agmen aggressa* sit in Lov. 4. *agmen gressa Numidas* in Lov. 2. *eq tatu missa Saturnalibus pri* Hearnii D. *equitatu Saturna bus primis* ejusdem L. 1.

Exitu quoque fugae interc so] Ed. Francof. anni 1578. e rore operarum legit *interclu* quod reliqui editores servarun Gronovius itaque pr. ed. not. omnibus Gall. et Pall. ut et ed Andreanis atque Aldina *interc so* revocavit. Mox *parte om circumdatis* Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. Ber. Gaertn Hav. et ed vett. Postea Froben. anno 153 *a parte omni* dedit. Utrumq scriptoribus ac Livio nostro usu esse, infra videbimus ad 4 22, 8. Vellem itaque hic scri ptis adhaerere. Praeterea ulti Grut. ed. *quinquaginta millia* pro *XV millia*, quod Gron. pr. ed. not. ex scriptis et ed antt. revocavit.

Mille et ducenti vivi cap sunt, et equi Numidici mille quingenti] *et mille ducenti vivi* Lov. 3. *et CC vivi* Voss. Lov. 2. 4.

sunt. In consilio quamquam justa ira omnes 10
delendam stimulabat Karthaginem; tamen, quum,
quanta res esset, et quam longi temporis obsidio
munitae et tam validae urbis, reputarent, et 11
in Scipionem exspectatio successoris, venturi ad
paratam alterius labore ac periculo finiti belli fa-
mam, sollicitaret, ad pacem omnium animi versi
sunt.

XXXVII. Postero die, revocatis legatis, et cum 1
multa castigatione perfidiae monitis, ut, tot cladi-
bus edocti, tandem Deos et jusjurandum esse cre-

[...]. Hav. et Hearnii N. Dein *Numidici MD* Lov. 4. *equi* [...]*idici X*, vel *decem*, Voss. [...]. 1. 2. Harl. Hav. et Hearnii Voces illae desunt in Lov. 5. *signa militaria septuaginta*] Scripti *duo et LXX*, vel *et septuaginta*. J. FR. GRO-N. *signa*, vel *et signa mili*[...] *duo et LXX*, vel *duo et* [...]*uaginta*, non tantum omnes [...], et Hearnii L. 1. N. ac D. [...] etiam omnes typis excusi [...] ad ed. Paris. anni 1573. [...] *LXXII* dedit: cujus loco [...] ultima Gruteri *septua*[...]*a duo*. Priscam igitur le[...]nem revocavi. Similiter pec[...] cap. seq. §. 9.

[...] *Multo miserabilius, quam* [...], *quo magis cogebat fortu*[...] Prima vox male deest in Lov. V. ad 1, 48, 3. Deinde *quo*[...] *magis* Lov. 5. et Hav. *quia* [...]*gis* Voss. Lov. 2. 3. Harl. Ber. [...]rtn. et edd. ante Frob. anni [...]35. Mox *ab recentis memoria* [...]*fidiae* Ber. *ob recentem me*[...]*riam perfidiae* Lov. 3. 4. V. [...] 26, 1, 3.

§. 10. *In consilio quamquam* [...]*sta ira*] Ita Gronov. legendum monuit infra ad 44, 2, 5. quomodo non tantum praeferunt edd. Frob. anni 1535. ac proximae, sed et omnes scripti praeter Gaertn. et Hav. qui *In concilio* dederunt, quod Bas. anno 1554. et ex eo tempore reliqui editores usque ad Gronov. perperam admiserunt. *auditi sunt in consilio. Quamquam* alia interpunctione Lov. 3. et 5. *auditi sunt in concilio. Cum quamquam* Hav. Voces *In concilio* desunt in Lov. 2. et edd. memorata Frobenii antiquioribus.

Obsidio tam munitae et validae urbis] Cantabr. Voss. Gud. *tam munitae et tam validae*. JAC. GRON. Lectio, quae vulgo exstat, primum adparuit in Frob. anni 1535. ed. Cujus loco edd. principes legunt *tam invictae et tam validae*, consentientibus Ber. et Gaertn. Aldus deinde dedit *tam munitae et tam validae*. quod quum firment Lov. 5. Hav. et omnes Crev. codd. in contextum recepi. Id etiam voluit librarius Harl. qui tamen aberrans *tam munitae et jam validae* scripsit. Mox *reputaretur* Lov. 3. et 4. V. ad 38, 40, 1.

§. 11. *Venturi ad paratam al-*

2 derent; conditiones pácis dictae: *Ut liberi legib*
suis viverent. quas urbes, quosque agros, quibusq
finibus ante bellum tenuissent, tenerent, populan
3 *que finem eo die Romanus faceret. Perfugas, fugi*
vosque, et captivos omnes redderent Romanis, et n
ves rostratas, praeter decem triremes, traderent, el
phantosque, quos haberent domitos: neque domare
4 *alios. Bellum neve in Africa, neve extra Africam*
injussu populi Romani gererent. Masinissae res re

terius labore ac periculo finiti belli famam] *futuri ac venturi* Ber. Gaertn. et edd. ante Froben. anni 1535. Hinc *ad partam* Lov. 2. 3. Ber. a m. 2. et Hav. V. ad 5, 6, 1. Deinde *labore et periculis* Lov. 5.

§. 3. *Perfugas, fugitivosque, et captivos omnes, et naves rostratas*] Pall. 1. 2. Vet. ed. *et captivos omnes redderent Romanis.* GEBH. Pet. Reg. Men. duo Pall. cum antiquis editis, *et captivos omneis redderent Romanis, et naves rostratas, praeter decem triremes, traderent.* Non est otiosum, sed versum ex Polyb. [15, 18.] *Τοὺς αἰχμαλώτους καὶ δραπέτας ἐκ παντὸς ἀποδοῦναι τοῦ χρόνου. τὰ μακρὰ πλοῖα παραδοῦναι πάντα, πλὴν δέκα τριηρῶν.* 33, [30, 5.] *Captivos transfugasque reddere Philippum Romanis, et naves omnes tectas tradere.* 38, [38, 8.] *Servos seu fugitivos, seu bello captos, seu qui liber captus aut transfuga erit, reddito Romanis sociisque. Elephantos tradito omnes, neque alios parato. Tradito et naves longas.* J. FR. GRON. Hic etiam Frob. ed. anni 1535. prima omisit voces *redderent Romanis,* quae supersunt non tantum in prioribus inpressis, sed et in omnibus scriptis meis, et Hearnii L. 1. et solo ejus D. dissentiente.

Naves rostratas, praeter *cem triremes, traderent*] Pol [15, 18.] *τὰ μακρὰ πλοῖα πα* *δοῦναι πάντα, πλὴν δέκα τρ* *ρῶν.* Vertit hoc loco Livius ves longas *rostratas,* ut pa post aït [c. 43, 11.] *Naves l* *gas, elephantos, perfugas,* *gitivos, captivorum quat* *millia tradiderunt.* SIG. vium longarum sive *μακρῶν* mine interdum triremes inte gi, interdum quinqueremes, terdum vero ita omnes in ge re bellicas naves adpellari, cet Scheff. 2. de Milit. Nav. p. 64. 65. et 96. *Τὸ decem* pellunt Voss. Lov. 1. 2. 4. H Ber. Hav. et edd. antt. quod F ben. anno 1535. recte recep ut ex laudato Polybii loco pa

§. 4. *Bellum neve in Afri* *neve extra Africam, injussu* *puli Romani gererent*] Pol 15, 18. *Πόλεμον μηδενὶ τῶν ἐ* *τῆς Λιβύης ἐπιφέρειν καθόλ* *μηδὲ τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ χωρὶς* *Ῥωμαίων γνώμης.* Non re haec verba Polybii Livium L tine reddidisse, recte observ Cl. Barbeyrac. in Supplem. C por. Diplom. tom. 1. part. 1. 344. Polybii enim sensum ess Karthaginiensibus non permit

rent, foedusque cum eo facerent. Frumentum sti- 5
ndiumque auxiliis, donec ab Roma legati redissent,
estarent. Decem millia talentûm argenti, descri-
pensionibus aequis in annos quinquaginta, solve-
t. Obsides centum arbitratu Scipionis darent: ne 6
inores quatuordecim annis, neu triginta majores.
ducias ita se daturum, si per priores inducias na-
s onerariae captae, quaeque fuissent in navibus,
stituerentur. Aliter nec inducias, nec spem pacis

alicui extra Africam bellum ferant; sed, alicui in Africa, permitti, si consentiret populus Romanus: Livium vero discrimen inter habitantem Africa vel extra eam neglexe.

§. 5. *Donec ab Roma legati rediissent*] Pall. 1. et 2.. *donec legati ab Roma venissent*. GEBHARD. *ab Romanis legati redissent* Lov. 3. et Hav. *ab Romanis legati venissent* Voff. Lovel. 1. Harl. et Gaertn. *donec ab Roma legati venissent* Lov. 4. 5. Ber. et edd. ante Frob. ni 1535. quae *redissent* prima edit. pro quo Heinsius apud Elzevir. *rediissent*. Alterum itaque reduxi. V. ad 8, 26, 6. Polyb. id exprimit 15, 18. μέχρι ἐκ Ῥώμης ἀντιφωνηθῇ τι κατὰς συνθήκας. Mox vox *quinquaginta* exsulabat a Voff. Lov. 1. Harl. Gaertn. Hav. et Hearnii 1. et N.

§. 6. *Obsides centum arbitratu Scipionis darent*] l. 32. non longe ab initio [c. 2, 3.] satis apparet, hunc locum numero imminutum, aut alterum corruptum. Nam eo in loco centum redduntur; reliqui autem, qui adhuc retinebantur, ab Norba Signium Ferentinumque transierunt, ut legati Carthaginiensium a senatu Romano impetraverant. GLAR. Mallem *centum quinquaginta*, ut aït Appianus [Punic. p. 31.] Δώσετε ἡμῖν αὐτίκα ὅμηρα, πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν παῖδας, ὅυς ἂν αὐτὸς ἐπιλέξωμαι. Cur malim, haec causa est, quia 32, [2, 3.] ita scribit: *Petentibus Carthaginiensibus, ut, si jam videretur senatui, obsides sibi redderentur, centum redditi obsides: de ceteris, si in fide permanerent, spes facta.* Quibus verbis satis ostenditur, plures, quam centum, esse traditos. Quamquam hoc loco Polyb. [15, 18.] centum tantum et ipse edit. Ὁμήρους δοῦναι πίστεως χάριν ἑκατὸν, ὅυς ἂν προγράψαι τῶν νέων ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων, μὴ νεωτέρους τεσσάρων καὶ δέκα ἐτῶν, μηδὲ πρεσβυτέρους τριάκοντα. SIG. Non aliter Pall. omnes, quam *centum*. At Sigonius *centum et quinquaginta*. GEBH. In numero etiam nihil mutant mei. An igitur Liv. hic Polyb. secutus est, alios vero scriptores 32, 2? Centum quinquaginta obsides Appiani huc pertinere nequeunt. De his enim addit: Γενομένων τῶν σπονδῶν, ἀποληψεσθε τὰ ὅμηρα. — Praeterea quum centum redditi essent 32, 2, 3. adhuc alii centum redduntur 40, 34, 14. Eo autem tempo-

7 *ullam esse.* Has conditiones legati quum domum
referre jussi in concione ederent, et Gisgo ad dis-
suadendam pacem processisset, audireturque a mul-
8 titudine, inquieta eadem et inbelli; indignatus Han-
nibal, dici ea in tali tempore audirique, adreptum
Gisgonem manu sua ex superiore loco detraxit. Quae
insueta liberae civitati species quum fremitum po-
puli movisset, perturbatus militaris vir urbana li-
9 bertate, *Novem*, inquit, *annorum a vobis profectus,
post sextum et tricesimum annum redii. Militares
artes, quas me a puero fortuna nunc privata, nunc*
10 *publica docuit, probe videor scire. Urbis ac fori ju-*

re adhuc quosdam in potestate Romanorum superfuisse, inde verisimile fieri potest, quod Livius *centum*, non vero *omnes*, vel *reliquos* obsides redditos esse dicat. —

§. 7. *Has conditiones legati quum domum ferre jussi*] Vet. lib. *referre.* SIG. Pall. duo *referre.* vet. ed. *referri.* GEBH. *referri* Voss. Lov. 1. 3. Harl. Ber. et Gaertn. *referre* Lov. 2. 4. 5. Hav. Hearnii L. 1. N. et edd. quas vidi, ante Frob. anni 1535. quam lectionem ex concinentibus suis Crevier. admisit in contextum. Mox *ad dissuadendum pacem* Lov. 3. 4. Harl. Ber. Gaertner. Hav. et editiones eaedem: quam lectionem Gronovius in prima ed. not. se etiam in Reg. Men. et Pet. invenisse monuit. Denique vocem *eadem* expellunt Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hearnii L. 1. N. et eaedem iterum edd.

§. 8. *Adreptum Gisgonem manu sua ex superiore loco detraxit*] *abreptum Gisgonem* Lov. 4. V. ad 22, 48, 4. *ex superiori loco* Harl. *superiori loco*, omissa etiam praepositione, Lov. 5.

§. 9. *Post trigesimum sextum annum redii*] Put. (nam ejus haec quoque pagina exstat) Pet. Reg. Men. Voss. *post sextum et tricesimum.* J. FR. GRON. In Paris. demum ed. anni 1573. vidi *post XXXVI annum:* in ultima deinde Gruteri *post trigesimum sextum annum.* Omnes antt. edd. *post sextum et tricesimum annum.* quod quum itidem supersit in omnibus membranis meis, et in Hearnii N. et D. ei in contextu locum dandum judicavi. V. ad cap. praec. §. 8. Mox *prope videor scire*, pro *probe*, Rec. V. ad 37, 49, 2.

§. 11. *Neque inquisitio erat facilis. Quum adversantes paci arguerentur*] Videtur dixisse *arguerentur* pro *vincerentur*, aut *compescerentur.* Videndum tamen, ut locus habeat, nam mihi quidem suspectus est. GLAR. Pal. 1. *nec inquisitio erit facilis adversantibus paci. placuit.* Neque aliter Pal. 2. stantibus tamen a vulgata Pal. 3. et vet. ed.

ra, leges, mores, vos me oportet doceatis. Excusata inprudentia, de pace multis verbis disseruit,
quam nec iniqua, et necessaria esset. Id omnium 11
maxime difficile erat, quod ex navibus per inducias captis nihil, praeter ipsas comparebat naves: neque inquisitio erat facilis, adversantibus paci, qui arguerentur. Placuit naves reddi, et homines utique 12
inquiri. Cetera, quae abessent, aestimanda Scipioni permitti: atque ita pecunia luere Karthaginienses. Sunt, qui Hannibalem ex acie ad mare perve- 13
nisse, inde praeparata nave ad regem Antiochum extemplo profectum tradant: postulantique ante om-

GEBH. Glareanus censet dici *arguerentur* pro *vincerentur*, vel *compescerentur*: videndum tamen, ut locus habeat; sibi quidem suspectum esse. Vir doctissimus participium poni pro infinitivo interpretatur: *adversantes*, hoc est, adversari. Sed recte Glareano suspectus fuit locus: nam omnes scripti Gall. Pall. praeter unum, Barberin. Voss. optimi Florentini deficiuntur conjunctione *quum*: habent autem *adversantibus paci qui arguerentur.* Quam scripturam, mutata distinctione, veram esse apparet. *Id omnium maxime difficile erat,* infit Livius, *quod ex navibus per inducias captis nihil praeter ipsas comparebat naves: neque inquisitio erat facilis, adversantibus paci, qui arguerentur. Placuit naves reddi, et homines utique inquiri.* Hoc morabatur inducias, quod conditionibus adjecerat Scipio: *naves per priores inducias captae, quaeque fuissent in navibus, restituerentur.* Nam eorum omnium nihil comparebat, praeter vacuas naves: res varios possessores acceperant, arcte tenentes complectentesque praedam. Neque audebant quaestionem instituere ob potentiam eorum et pertinaciam: nam, ut eam eluderent raptores, tendendo contra pacem et incitando populum, totam rempublicam in majus discrimen daturos apparebat: hoc metu sublato, facilius in caetera consensuros. Ergo hujus quoque mali medicinam invenerunt, statuto, ut redderentur ipsae naves captique homines, res ex aerario praestarentur. Men. codex habebat *pati*: quod posset alicui placere, ut intelligeretur *inquisitionem*. Sed *adversor pati* non videtur esse stili Liviani. 45, [28, 7.] *Bonaque eorum, qui interfecti essent, et exsulum, possidere, qui arguebant.* J. FR. GRON: *Quum adversantes paci arguerentur* Lov. 3. 4. 5. et Rec. *Quum adversantes paci,* omissa ultima voce, Ber. *adversantibus paci. Placuit* Voss. Lov. 1. 2. Gaertn. et Hav. *adversantibus paci, qui arguerentur. Placuit* Hearnii L. 1. et N.

§. 12. *Atque ita pecunia luere*]

nia Scipioni, ut Hannibal sibi traderetur, respo
sum esse, Hannibalem in Africa non esse.

1 XXXVIII. Póstquam redierunt ad Scipionem l
gati; quae publica in navibus fuerant, ex public
descripta rationibus quaestores; quae privata, pr
2 fiteri domini jussi; pro ea summa pecuniae vigi
quinque millia pondo argenti praesentia exacta: i
duciaeque Karthaginiensibus datae in tres mense
3 Additum, ne per induciarum tempus alio usquam
quam Romam, mitterent legatos: et, quicumq
legati Karthaginem venissent, ne ante dimittere
eos, quam Romanum imperatorem, qui, et qu
4 petentes venissent, certiorem facerent. Cum legat
Karthaginiensibus Romam missi L. Veturius Phil

Scripti *pecuniam*. Sed potius lege: *caetera, quae abessent, aestimanda Scipioni permitti, ac publica pecunia luere Carthaginienses*. J. FR. GRON. Cl. Crevier. testatur, se *pecunia* in solo invenisse Thuan. *pecuniam* in reliquis. Contra *pecuniam* soli ex meis praeferunt Voss. Lov. 2. 3. Harl. alii omnes *pecunia*.

§. 2. *Viginti quinque millia pondo argenti praesentia*] *quindecim millia* Rec. et Hav. Tum *in praesentia* Lov. 2. et Hav.

§. 4. *L. Veturius Philo, et M. Marcius Ralla, et L. Scipio*] Prioris legati praenomen est *M.* in Lov. 5. secundi cognomen *Rala* est in Lov. 4. *Rulla* in Lov. 6. *Raleti* in Voss. et Lov. 1. *Talletii* in Lov. 2. totum omittitur in Hav. Tertii praenomen exsulat a Lov. 1. 5. et Harl.

§. 5. *Post eos dies commeatus ex Sicilia*] Ita demum exhibet Gruteri postrema ed. Sed leg dum, ut antea vulgabatur, *P eos dies*. Ita enim omnes scri mei, et Hearnii L. 1. ac N. S pra 3, 29, 7. *Per eos dies co sul Nautius ad Eretum cum S binis egregie pugnat*. 6, 17, *Per eosdem dies Latinis et H nicis tristia responsa reddit* 24, 38, 1. *Praesidia Romana Siculis circumventa et obpre sa sint per hos dies*. 26. 11, *Per eos dies agrum venisse c gnitum est*. 42, 55, 1. *Per ea dem dies Thessaliam cum e ercitu petens*. 44, 1, 3. *Per e dies C. Marcius Figulus prae Brundisium venit*. Ita *per il tempora* pro illis temporibus 1, 2. Et hoc forte sensu ferri po est *per meridiem profecti* 42, 6 8. ubi alia vide.

Ut pro vectura frumentum mercator nautis relinqueret] Voss. *pro veturamentum*. Cantabrig. *pro vectura ventium*. For-

et M. Marcius Ralla, et L. Scipio imperatoris frater. Per eos dies commeatus ex Sicilia Sardinia- 5
que tantam vilitatem annonae effecerunt, ut pro vectura frumentum mercator nautis relinqueret. Ro- 6
mae ad nuncium primum rebellionis Karthaginiensium trepidatum fuerat; jussusque erat Ti. Claudius mature in Siciliam classem ducere, atque inde in Africam trajicere, et alter consul M. Servilius ad urbem morari, donec, quo statu res in Africa essent, sciretur. Segniter omnia in comparanda de- 7
ducendaque classe ab Ti. Claudio consule facta erant; quod Patres de pace Scipionis potius arbitrium esse, quibus legibus daretur, quam consulis, censuerant. Prodigia quoque, nunciata sub ipsam famam rebel- 8

Esse pro vectura mercem. Quam mercem nihil nisi frumentum fuisse per se patet, quod ex iis insulis solus commeatus iste vehebat. Prorsus ut 22, [25, 19.] Varrone filio patrem usum ait *institore mercis*, quae satis intelligitur ex eo, quod patrem lanium fuisse praemiserit. JAC. GRON. *pro vecturamentum* Harl. *pro veturamentum* Lov. 1. *pro vectura merita* Lov. 4. Deinde *nautis mercator relinqueret* Lovel. 1. 2. 4. 5. et Hav. *mercatores nautis relinquerent* Lov. 3. et Hearnii N. *nautis mercatores relinquerent* Harl. Gaertn. Ber. et edd. ante Frob. anni 1535. Paullo ante *fecerunt*, pro *effecerunt*, Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. Ber. et Gaertn. cum iisdem edd.

§. 7. *Ab Ti. Claudio consule*] Pighius ad ann. V. 1011. p. 228. e vet. lib. legit *pro Ti. Claudio*. nam non apud illum, sed apud senatum fuisse culpam tarditatis, qui, quod Scipionis potius, quam consulis, arbitrium esse, quibus legibus pax daretur, censuerat, cum noluerit classem expedire, et in provinciam ire. Hoc nullam habet rationem. Claudius ipse omnia ideo segniter fecerat, quod se in nullam partem gloriae finiti se consule belli venturum videbat, quum Patres aequum esse censuissent, Scipionis potius, quam consulis, arbitrio pacem dari. DUK. *ab*, non *pro*, est in omnibus scriptis, et edd. quas consului. Perperam itaque Gruterus conjecturam Pighii in ultimam ed. recepit, quam recte iterum Jac. Gronov. expunxit. Vox *consule* deerat in Hearnii L. 1. Mox *τὸ potius* in Pal. sec. deesse, quod in omnibus meis compareт, Gebhardus monet ad 23, 9, 8. Paullo ante §. praec. Servilii praenomen *M.* abest ab Hearnii D. in cujus L. 1. et meo Lov. 5. vocatur *C. Servilius*.

§. 8. *Sub ipsam famam re-*

lionis, terrorem adtulerant. Cumis solis orbis m
nui visus, et pluit lapideo imbri. et in Veliter
agro terra ingentibus cavernis consedit, arboresq
9 in profundum haustae. Ariciae forum, et circa t
bernae, Frusinone murus aliquot locis, et port
de coelo tacta: et in Palatio lapidibus pluit.
prodigium more patrio novemdiali sacro, cete
10 hostiis majoribus expiata. inter quae etiam aquaru
insolita magnitudo in religionem versa. nam ita a
undavit Tiberis, ut ludi Apollinares, circo inund

bellionis] *sub ipsa fama rebellionis* Ber. et edd. ante Aldum. *sub ipsa rebellionis fama* Lov. 3. V. ad 2, 55, 1. *sub ipsam rebellionis* Voss. a m. 1. *sub ipsam rebellionem* a m. 2. cum Lov. 1. et 2. Paullo ante *Prodigia ergo nunciata* Lov. 3. Harl. Ber. Gaertn. et edd. antt. cujus loco Frob. anno 1535. *Prodigia quoque nunciata* vulgavit.

Cumis solis orbis minui visus, et pluit lapideo imbri] Pal. 3. *et plutum lapideo imbre.* GEBH. *Cumis et solis tres orbes adparuerunt, et pluit* Branc. Latinii. Voces *minui visus* desunt in Voss. Lov. 1. Harl. et Hav. *minimi visus* legit Lov. 6. *nimium visus* Gaertn. Orbem solis minui visum supra etiam inter prodigia refert Liv. 22, 1, 9. Deinde *impluit* Hav.

§. 9. *In Palatio lapidibus pluit*] *pluvit* Gaertn. et multae edd. antt. V. ad, 1, 31, 1. *pluerit* Harl. et Voss. Mox *more patriae* edd. ante Aldum. Deinde *majoribus hostiis* Lov. 2. et Hav.

§. 10. *Extra portam Collinam ad aedem Erycinae Veneris*] Aedem Veneris Erycinae Fabius dictator vovit ex inspectis libris Sibyllinis. V. supra 22, 9. 10. dem deinde duumvir creatus amdem dedicavit 23, 31. Illa t men hic intelligi nequit, quum ut Livius ibidem addit, dedica sit in Capitolio; quae autem ho loco memoratur, fuerit extra po tam Collinam. De Capitolina i la Veneris aede v. Rycq. de C pit. c. 41. Praeter hanc alia fu Romae aedes Veneris Erycina extra, vel ad portam Collinam quam ex Ovid. 4. Fast. 871. Stra 6, 272. et App. 1. B. Civ. p. 40 inlustrarunt Donat. 3. de Ur Rom. 15. et Nardin. 4. Rom. Ve 4. Illa tamen quemadmodum ja hic memorari possit, non conc pio. Nam demum postea dedica ta est a L. Porcio L. F. Licin duumviro, ut Liv. narrat 40, 34 4. Inter hunc autem annum ejusque dedicationem intersunt anni xx et plures. Vel itaque Livius erravit, vel per prolepsin ita locum vocavit, ubi postea aedes condita est. Ovidium etiam circa hanc aedem errasse, observat Neapolis ad 4. Fast. 875.

§. 11. *Subita serenitate orta*] Ita Cl. Jac. Gronov. edidit: neque aliter cum Hearnii L. 1. legunt omnes mei, nisi quod *serenitate. subito orta*, sit in Ber.

..., extra portam Collinam ad aedem Erycinae Veneris parati sint. Ceterum ludorum ipso die, subita 11 serenitate orta, pompa, duci coepta ad portam Collinam, revocata deductaque in circum est, quum cessisse inde aquam nunciatum esset. laetitiam 12 ... populo et ludis celebritatem addidit sedes sua sollemni spectaculo reddita.

XXXIX. Claudium consulem, profectum tandem 1 ab urbe, inter portus Cosanum Lauretanumque atrox vis tempestatis adorta in metum ingentem adduxit.

...*renitate subita orta* edd. pr. ...*ductaque in circum est*, pro ...*ductaque*, Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. ...l. Gaertn. Hav. et edd. vett. ... *quum cessisse inde* Voss. ...v. 2. 3. 4. 5. Harl. et Hav. *de*...*cessisse* Ber. et edd. pro quo ...nsius in Elzevir. *discessisse*, ...cio quo jure, substituit. Pli... 9. Hist. Nat. 57. *Piscium ge*...*ra mira produntur: circa Ba*...*bylonis rigua, decedentibus flu*...*viis, in cavernis aquas haben*...*tibus remanere.* Et paullo post: *Eodemque Lyco amne deceden*...*te, ovis relictis, generari pisces.* Priorem itaque lectionem revocavi; quamvis et ex scriptis *cessisse* probari posset. Nam ita etiam Plin. 31. Hist. Nat. 10. *Hae, cedente Nilo, madent succo nitri.*

§. 1. *Inter portus Compsanum Loretanumque*] Ego *Cosanum* et *Laurentinum* libenter legerim, ut sit dicere inter Cosam et Tiberim, qui altera parte Laurentem agrum alluit. Nam et Romani portum his locis habuere. Alioquin neque Compsanum, neque Loretum in Etrusco littore reperio. Quod in ora Etruriae ... consul tempestate jactatus, datur ex eo intelligi, quod Populonios periculo defunctum perveniſſe ait. SABELL. Antonius Sabellicus hunc locum emendans, pro *Compsanum*, *Cosanum* legit, quod placet: pro *Loretanum*, *Laurentinum*, quod displicet. Sed *Loretanum* puto portum, qui posteriore tempore *Trajanus* dictus est. Meminit ejus Ptolemaeus. Laurens certo ager nimis hinc abest. GLAR. Cossani meminit etiam l. 22, [11, 6.] SIG. Pal. 1. *Claudium proconsulem profectum tandem ab urbe inter portus Cusanum Loretanumque.* sec. *Cosanum Loretanumque.* tert. *Consanum.* GEBH. *inter portum* Lov. 3. et Ber. Deinde *Casanum* Lov. 4. *Causanum* Hearnii N. *Cusanum* Lov. 2. et Hav. *Compsanum* Ber. cum antt. edd. *Consanum* Lov. 1. et Gaertn. *Cossanum* Hearnii D. *Cosanum* Voss. 1. Lov. 3. 5. Harl. et Hearnii L. 1. Praeterea *Loritanum* Lov. 3. Gaertn. et Hearnii N. *Locritanum* Voss. a m. 2. et Lov. 1. *Loretanum* Voss. a m. 1. Lov. 4. Ber. Hav. et Hearnii D. *Lorentanum* Lov. 5. et Hearnii L. 1. Cluverius 2. Ital. ant. 2. p. 476. legendum censet *Cosanum Scapritanumque.* Doujatius *Cosanum Falerianumque.* Paullo ante *Claudium proconsulem* Voss. Lov. 1. 4. et Hav.

2 Populonios inde quum perveniſſet, stetiſſetque ibi dum reliquum tempeſtatis exsaeviret, Ilvam insulam et ab Ilva Corsicam, a Corsica in Sardiniam traje cit. Ibi superantem Insanos montes, multo et sae vior et infeſtioribus locis tempeſtas adorta, disjecit
3 claſſem. Multae quaſſatae armamentisque spoliatae naves: quaedam fractae. Ita vexata ac lacerata classis Carales tenuit. ubi dum subductae reficiun tur naves, hiems obpressit: circumactumque anni tempus, et, nullo prorogante imperium, privatu

§. 2. *Dum reliquum tempestatis exsaeviret*] Pal. 2. *eximeret*. tert. *cum reliquum tempestatis esaevire*. GEBH. *eximeret* Gaertn. et Rec. *dum reliquum desaevisset, inde in Silvam insulam et ab Silva in Corsicam* Lov. 2. *dum reliquum ex se vir et silvam in Corsicam* Lov. 1. Forte *dum reliquum tempestatis exsaeviret, in Ilvam insulam, et ab Ilva in Corsicam, a Corsica in Sardiniam trajecit.*

Superantem Insanos montes] Qui sint *Insani montes* Sardiniae, non memini me legere apud ullum authorem. In eo autem itinere, quod hic fecit Claudius consul, Ptolemaeus [3, 3.] Erebantium promontorium et Arcti ponit. Locus mihi suspectus. GLAR. Flor. 2, 6, 35. *Sardiniam Gracchus adripuit. Nihil illi gentium feritas, Insanorum (nam sic vocantur) immanitas montium profuere.* V. Cluverii Sardin. ant. c. 1. p. 496.

§. 4. *Ne comitiorum caussa ad urbem revocaretur*] Quidam maluerunt legere *retineretur*. nam in urbe erat, illic manere jussus. Sed *revocaretur* intelligi poteſt, si abisset, quod animo deſtinarat. GLAREAN.

Dictatore dicto Cn. Servili Gemino] *C. Servilio* scribe, ab que *Gemino*, ex vet. lib. et dict ra ejus Capitolina. SIG. P hunc usque ad Sullam dictator in republica non fuerunt. V Pighium in Ann. ad hunc ann. p. 228. DUK. In mutando dicta toris praenomine plerique codi favent Sigonio. Iidem tamen om nes cognomen *Gemino* tuentur. V. supra ad 29, 38, 3.

§. 5. *Quum praeter Idus Martias veteres magistratus abissent, novi subfecti non essent*] Procul dubio *pridie Idus* legendum. Nam Idus Martiae solennes erant ineundis magiſtratibus, pridie Idus abeundis. compendiosa scriptura fefellit librarium *pr. Idus*. SIG. Pal. 3. *cum praetoter Idibus Martiis magistratu abessent*. At pr. *Itaque cum pr.* (hoc eſt *pridie*) *Idus Martias veteres magistratus abissent, novi suffecti, ne esset resp. sine curulibus magistratibus: Erat L. Manlius Torquatus*. GEBH. Recte Sigonius *pridie Idus*. Sed quid eſt *abire magistratus*? Immo *magistratu*, invitis vel omnibus codicibus. 2, [31, 5.] *Ut dictator, priusquam ipsi redirent in urbem, abiret magistratu.*

i. Claudius classem Romam reduxit. M. Servilius, 4
comitiorum caussa ad urbem revocaretur, dicta-
dicto C. Servilio Gemino, in provinciam est
fectus. Dictator magistrum equitum P. Aelium
tum dixit. Saepe comitia indicta perfici tempe- 5
tes prohibuerunt. itaque, quum pridie Idus Mar-
veteres magistratu abissent, novi subfecti non es-
nt, respublica sine curulibus magistratibus erat.
. Manlius Torquatus pontifex eo anno mortuus. in 6
cum ejus subfectus C. Sulpicius Galba. Ab L. Li-

§. 3.] *Negare, se ante Idus* *mbres honore abituros es-* Valer. Max. 1, 1. *Flaminio* *re jussi sunt, coactique et-* . Nominativi *magistratus* *ules* ex proximo membro ad *veteres* et *novos* sensu repe- tur. J. FR. GRON. *praeter* servant meorum Lov. 5. et . unus etiam Hearnii L. 1. E- loco *praetor* habet Gaertn. *rector* Harl. *praetores* Hafn. *st Idus* Lov. 3. *pridie Idus* re- qui cum Branc. Latinii. Dein- *magistratus obissent* Lov. 2. *gistratus abiissent* Lov. 3. v. et Ber. *magistratus adis-* *nt* Harl. *veteres magistratu* *bissent*, ut Gronov. conjecit, ov. 5. Locutio *abire magistra-* apud Livium frequenter ob- est. Exempla sunt 2, 27, 12. et 54, 2. 3, 35, 6. 38, 13. et 64, 11. 9, 34, 13. *abire honore* 4, 7, *abire dictatura* 7, 3, 9. Dein- de *novi suffecti, ne esset respu-* *blica sine curulibus magistra-* *tibus* Voss. Lov. 1. Hav. et Branc. Latinii. *novi suffecti, ne respu-* *blica sine curulibus magistra-* *tibus esset* Ber. *ne* pro *non* etiam Lov. 2. 4. et Gaertn. *nec* Harl. Paullo ante *comitia intecta* Voss. Lov. 1. et Harl. *comitia incepta* Lov. 2.

Sine curulibus magistratibus] Nempe ordinariis. Nam dictatura magistratus extraordinarius erat. DUKER.

§. 6. *L. Manlius Torquatus pontifex eo anno mortuus*] *T. Manlius* Lov. 5. Rec. et Hearnii D. Quamvis autem anceps videatur, de vero praenomine pronunciare, puto tamen ipsum potius *Titum* dictum esse, non tantum quia toto hoc bello Punico nullus memoratur L. Manlius Torquatus, et contra inter principes reipublicae T. Manlius Torquatus saepius obcurrit; verum etiam quia idem T. Manlius Torquatus pontificatum maximum petiisse dicitur, duobus consulatibus et censura insignis, 25, 5. Hoc autem sacerdotium ambiit in locum mortui L. Cornelii Lentuli, cui jam antea in pontificatu M. Cornelium Cethegum Livius subfectum narravit 25, 2. Quum autem, moriente pontifice max. ante omnia in locum defuncti pontifex adlegeretur, et ita demum, suppleto quindecim pontificum collegio, ex eorum numero novus pontifex max. in comitiis crearetur, neminem sacerdotium hoc ambire potuisse constat, nisi antea fuisset pon-

3 tum ingenti laetitia Patrum exposuisset; adjeci Verminam etiam, Syphacis filium, quae parva be gestae rei accessio erat, devictum. in concionem i de prodire jussus, gaudiumque id populo inparti

4 Tum patuere, facta gratulatione, omnia in ur templa, supplicationesque in triduum decretae. Le gatis Karthaginiensium et Philippi regis (nam

que, Harl. Ber. Gaertn. et Hav. Primus vero editorum *postrema Karthaginiensibus pugna* non Gryphius, sed Froben. anno 1535. dedit. Praepositionem *cum* servandam judicat Doujatius. Livium enim indicare voluisse, pugnam cum Hannibale fuisse postremam cum Karthaginiensibus, licet non fuisset postrema cum hostibus in Africa: etenim cum Vermina postea dimicatum esse. Contra Cl. Crevier. censet, *τό cum* incommodum esse, idque cum cod. Regio omittit. Sensum autem hunc constituit: pugna, quae suprema, postrema fuit Karthaginiensibus, bello jam, non solum proelio victis.

§. 3. *Adjecit, Verminam etiam, Syphacis filium*] Id est, praeter id, quod de victis bello Carthaginiensibus Laelius nunciaverat, adjecit, etiam Verminam victum esse. Hoc ut dicerem, Glareanus caussam dedit, SIG. Respicit Sigonius illa, quae Glareanus notavit ad c. 36, 3. Utrum tamen sustulerit difficultatem a Glareano motam, videant lectores. Mihi certe nondum satisfecit; *adjecit* enim non ad illa, quae Laelius, sed quae ipse de pugna cum Hannibale et fine bello lugubri inposito exposuisset. Quod nondum Patres ex Laelio audivisse, satis innuit ingens laetitia, qua eos expositione Veturii adfectos esse Livius refert.

Syphacis filium, quae par bene gestae rei accessio er Vet. lib. *quae non parva b gestae rei accessio fuerat.* S Vet. ed. et Pall. 2. 3. eximu *non* ab Sigonio insertum. Pa *quae parvae gestae rei acce erat.* Probo ego trium codd. s pturam. Justinus 7, 3. *Mittit c parte copiarum Megabazum subigendam Thraciam, ca raque ejus tractus regna, bus pro ignobili momento accessura Macedonia.* Liv. 7, 9. *Minima accessio se Epirus regno Macedoniae f et hodie est.* 36, 7, 6. *Quae n accessio tantum ad Roman esse bellum, sed per se ipsae per sustinere potuerint Ro nos.* 38, 54, 10. *Et frater i per accessio invidiae mactet* GEBH. Sic quidem Sigonius: nostri Pet. Reg. Men. tres P carent negativa. Et profecto vere aestimare rem volumus, modum parva et vix dictu dig accessio erat belli Punici Annibalici Vermina, cum tu tuario Numidarum exercitu sus. Neque Livius, neque Rom ni tam erant jejuni, ut ex h musca facerent elephantum. FR. GRON. Particulam negativa agnoscunt Ber. a m. 2. Hav. Branc. Latinii. Alii Mssi, qu consului, et Hearnii Oxonn. ca rectius ignorant. De voce *acce sio* hoc sensu v. Gron. infra a 45, 7, 2. et Nic. Heins. ad Vell.

sent, et signa tria ex multaticio argento facta in Capitolio posuissent. Cerealia ludos dictator et magister equitum ex senatusconsulto fecerunt.

XL. Legati ex Africa Romani simul Karthagini- 1
ensesque quum venissent Romam, senatus ad aedem
Bellonae habitus est. ubi quum L. Veturius Philo, pu- 2
gnatum cum Hannibale esse, suprema Karthaginien-
sibus pugna, finemque tandem lugubri bello inposi-

Cerealia ludos dictator] Vet. lib. *Cereales ludos*. Non muto tamen vulgatam lectionem; nam in nummis aliquot argenteis, qui apud patrem tuum sunt, ita legi: *C. Memmius C. F. Quirinus. Memmius aed. Cerealia primus fecit*. SIG. Pal. 1. 3. et ant. ed. *Cerealia ludos*. sec. *aediles ludos*. GEBH. Vide, quomodo jactentur operâ veterum. *Cerealia* praebuerunt Andreas, Tarvis. Veneti, Ascensius. Sed hic ad marginem *Cereales*. quod potius duxerunt Mogunt. Aldus, Juntas, Frobenius. Mox Gryphius et Curio repetiverunt *Cerealia*. Ad quod notat quidem Sigonius in libro suo veteri esse *Cereales*: non tamen praefert, ut postea fecerunt. Ne procedat igitur haec titubatio, monemus, *Cerealia* niti et membranarum fide, et ipsius Livii. 34, [54, 3.] *Megalesia, ludos scenicos, C. Atilius Serranus, L. Scribonius Libo aediles curules primi fecerunt*. 39, [22, 1.] *Ludi Taurilia per biduum facti religionis caussa*. V. ad 1, 9, 6. J. FR. GRON. Recte Gronov. *Cerealia ludos* probavit, quam lectionem pleriquc codd. quos consului, firmant. At *Cerules ludos* Lov. 3. *Cerialos ludos* Hafn. *Cerealeā ludos* Hav. *Cereales ludos* Ber. a m. 2. Rec. et Hearnii L. 1. ac D. *Cereales*, antequam id Ascensius in margine anno 1513. ostentaret, jam in contextum receperant Venet. ed. anni 1498. et Mediol. anni 1505. Ante Gryphium vero *Cerealia* reduxerunt Frob. anni 1535. Bas. anni 1539. et Vascos. Mox *ex senatusconsulto* perperam abest a Voss. et Lov. 1.

§. 1. *Romani simul Karthaginiensesque quum venissent Romam*] *Carthaginienses*, omissa particula copulante *que*, Cant. Lov. 1. Harl. Gaertn. et Hav. *et Carthaginienses* Lov. 2. Vocem *Romam* neglexit Hav. Mox etiam *τὸ est* Voss. Lov. 1. 2. 5. Harl. Gaertn. Ber. et Hav. cum edd. vett. Primus Asc. anno 1513. *ad aedem est Bellonae habitus* vulgavit. Frob. anno 1535. *ad aedem Bellonae habitus est*.

§. 2. *Pugnatum cum Hannibale esse suprema cum Karthaginiensibus pugna*] Deest hic vel distinctio, vel conjunctio, vel praepositio, *cum Hannibale*, *cum Carthaginensibus*. Vix enim credo, Livium sic locutum, nec ita separare voluisse adjectivum *suprema*. GLAR. Omnes scripti et editi ante Gryphium *suprema cum Carthaginiensibus*. Lege, *pugnatum cum Hannibale esse suprema et Carthaginiensibus pugna*. J. FR. GRONOV. *suprema cum Karthaginiensibus pugna* Voss. Lov. quin-

6 est sortitus. De provinciis consulum nihil ante pla
bat agi, quam legati Philippi regis et Karthagini
sium auditi essent. belli finem alterius, principium
7 terius prospiciebant animis. Cn. Lentulus consul cu
ditate flagrabat provinciae Africae; seu bellum for
facilem victoriam, seu jam finiretur, finiti tanti belli
8 consule gloriam petens. Negare itaque prius quidqu
agi passurum, quam sibi Africa decreta esset, c
cedente collega, moderato viro et prudenti;

natur Gronov. ad §. seq. Paullo ante Cornelii consulis praenomen est *M.* pro *Cn.* in Lov. 1. Harl. Gaertn. et Hearnii N. V. ad 7, 12, 1. *C.* in Hearnii L. 1. V. ad 7, 3, 3. Alterius consulis cognomen *Paetus* non adparet in Lov. 1. 2. 3. Harl. et Hav.

M. Valerius Falco] Pal. 1. *Flato.* Lege *Falto.* Expresse enim Pal. 1. c. 41, 1. *M. Valerio Faltoni.* Et sic infra 31, 8, 9. legendum. GEBH. *Flato* Voss. et Lov. 1. *Flacus* Hav. *Flaccus* Lov. 2. 3. 5. Harl. Ber. et Gaertn. cum Hearnii N. et edd. antt. pro quo Mogunt. dedit *Laevinus*, Aldus *Falco*, Colon. *Flacco*, in margine *Laevinus.* Aldinam lectionem plerique editores servarunt; donec ejus loco Gronov. recte substitueret *Falto*, quod tamen antea etiam Sigonius receperat. V. ad 29, 11, 3. Mox *Britho*, pro *Buteo*, Hearnii L. 1. Cognomen autem *Tubero* exsulat a Voss. Lov. 1. 2. 3. Harl. Hav. et Hearnii N. ac L. 1.

§. 6. *De provinciis consulum nihil ante placebat agi*] Pall. 1. 2. et vet. ed. *Tum vero de provinciis consulum nihil ante placebat agi.* GEBH. His verbis pleraque manu, omnia typis descripta ante Gryphium exemplaria praeponunt *Tum vero.* Possis suspicari exstitisse ἐκ τοῦ
bero. Sed et aliquid confr
sum habet praecedens perio
Itaque asterisco insignivit A
et non integram esse pronu
vit Glareanus. Vide, an fu
Livio: *Creati consules Cn. C
nelius Lentulus, P. Aelius P
tus; praetores M. Junius P
nus urbanam, M. Valerius
to Bruttios, M. Fabius B
Sardiniam, P. Aelius Tu
Siciliam sortiti, fuere.* J.
GRON. *Quom vero de provi
is* Gaertn. *Tum Nero de pro
ciis* Hav. *Tum vero de pro
ciis* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl.
et Hearnii L. 1. et N. cum e
vett. Duas autem priores v
ante Gryphium jam abjece
Frob. anno 1535. Bas. anno 1
et Vascos.

§. 7. *Finiti tanti belli se c
sule gloriam petens*] Sane
tum fuit bellum illo consule,
et P. Aelio Paeto collega e
quamvis Africam non attig
Sed non satis erat ambitioni
minis. Volebat ultimam ma
imponere bello, ac penitus
bellatis hostibus pacem dare.
go: *finiti tanti belli a se c
sule.* Infra 32, 32, 6. *Quum
peret Quintius per se confecti
videri bellum.* JAC. PERI
Paullo ante *facilem victoria*

ise ejus certamen cum Scipione, praeterquam
iniquum esset, etiam inpar futurum cernebat.
inucius Thermus et M'. Acilius Glabrio, tribuni 9
s, *rem, priore anno nequidquam tentatam ab*
Claudio consule, Cn. Cornelium tentare ajebant.
auctoritate Patrum latum ad populum esse, cu- 10
ellent imperium in Africa esse. Omnes quinque
riginta tribus P. Scipioni id imperium decresse.
is contentionibus, et in senatu et ad populum 11

addita ultima voce, Voss. 1. 3. 4. 5. Ber. Gaertn. Hav. ... Frobeniana anni 1535. ... Sequenti vero §. *Africa* ... *decreta esset* legunt 5. et Gaertn. *provincia A-* ... *decreta esset* Rec.

9. Q. *Minucius Thermus* ... *Acilius Glabrio*] Hic post ... sul, et in consulatu Capi- ... *M'. Acilius* vocatur. SIG. 1. et 2. *Eritius* habent pro ... *mus*. GEBHARD. *Erinus*, *Thermus*, Voss. (qui *Quin-* ... in margine praefert) et Lov. ... *Erimus* Lov. 2. *Herinus* ... *Ermus* Hearnii L. 1. *Cri-* ... ejusdem N. *Cerinus* Harl. ... erea tantum non omnes *M*. vel *Marcus*. At *Manius* ... nomen in gente Acilia usi- ... est, idque cum altero *M*. ... *Marcus* saepe commutatur. ... ad 27, 25, 2. — Accedit, ne- ... em Aciliorum circa hoc tem- ... occurrere, qui *Marci* prae- ... habuerit. Utrum vero ... eorum umquam hoc prae- ... ine usus fuerit, quod adfir- ... Cl. Havercampus ad Morel- ... thesaur. T. 1. p. 3. incertum ... ob varios nummos et lapi- ... quos omnes erroris accusa- ... temerarium foret. —

10. *P. Scipioni id imperi-* ... *decrevisse*] Vet. lib. *decres-se*. SIG. Comparet in Pal. 1. *P. Scipioni id imperium decresse.* GEBH. Non aliter Voss. et Lov. 2. ac 4. Sigonius quidem vet. lib. lectionem in contextum recepit; nemo tamen vera monentem audiit usque ad Gronov. qui non modo eam adoptavit, verum insuper observavit in pr. ed. not. ita praeferre Reg. et Men. Livium vero illam in hoc verbo contractionem amasse, vidimus ad 2, 27, 8. Perperam igitur Clericus, qui se Livium adcuratissime ad mentem Gronovii edidisse gloriatus est, lectionem recte ab eo damnatam, sine ulla caussa, inscio lectore, revocavit. Paullo ante *Quod auctoritate Patrum latum ad populum esset* Lov. 3. et Harl.

§. 12. *Patres igitur jurati (ita convenerat) censuerunt*] Pal. 3. *ita enim convenerat*. pr. *Patres igitur, qui convenerant, censuerant*. GEBH. Non acquiescunt his scripti. Reg. et Cantabr. *juravit enim convenerat*. Voss. *patres i g convener*. Gud. *jurati ita enim qui convenerant*. Forte *Patres igitur jurati (id enim convenerat) cens*. JAC. GRON. *Patres jurati itaque*, H. *igitur convenerat, cens*. Gaertn. *Patres igitur, qui convenerant,*

acta res, postremo eo deducta est, ut senatui p
12 mitterent. Patres igitur jurati (ita enim conve
rat) censuerunt, uti consules provincias inter
compararent, sortirenturve, uter Italiam, uter c
13 sem navium quinquaginta haberet. Cui classis
venisset, in Siciliam navigaret: si pax cum Kart
giniensibus componi nequisset, in Africam traj
ret. Consul mari, Scipio eodem, quo adhuc,
14 imperii terra rem gereret. Si conditiones conv
rent pacis, tribuni plebis populum rogarent, utr
consulem, an P. Scipionem, juberent pacem d
et quem, si deportandus exercitus victor ex Af
15 esset, deportare. Si pacem per P. Scipionem d
atque ab eodem exercitum deportari jussissent,
16 consul ex Sicilia in Africam trajiceret. Alter con

cens. Hav. et Hearnii L. 1. *Patres igitur convenerunt, cens.* Lov. 2. Harl. et Hearnii N. *Patres igitur jurati convenerunt cens.* Lov. 1. *Patres igitur jurati (ita enim convenerant) cens.* Hearnii D. *Patres igitur jurati (ita enim convenerat) cens.* Lov. 3. 4. 5. Quod non displicet.

§. 13. *Cui classis obvenisset*] *obveniret* Lov. 5. *evenisset* Ber. Mox in fine cap. *Cui Italia provincia evenisset.* Ubi contra *obvenisset* Lov. 4. et Hav. Verum, utroque modo Livium locutum esse, vidimus ad 7, 16, 3. Quare et hic, et mox vulgatum, pro quo stant plerique codd. servandum puto.

§. 14. *Et quem, si deportandus exercitus victor ex Africa esset, deportare*] *eumque si dep.* etc. *deportare* Voss. in margine. *et per quem* etc. *deportare* Lov. 4. et Hav. *et per quem* etc. *deportari* Lov. 2. *et per quem deportaretur* Ber. a m. 2. P ante *Si conditionis pacis venirent* Lov. 4. *Si conditi convenissent pacis* Lov. 5.

§. 16. *A. Sestio praetor ciperet*] Vet. lib. *a M. S praetore.* SIG. Pall. 2. 3. runt *a M. Sextilio prae* GEBH. Praenomen, a Sig inmissum, non extat in Voss. quinque, Harl. Ber. Gaert Hav. Deinde *Sextilio* Lov. Rec.

§. 1. *Praetori M. Valerio toni*] Plerique scripti *Prae bus.* Lege *Praetorum.* Per enim ad omnes, et est, quasi psisset *Inter praetores.* J. GRON. De simili genitivi p tivi usu v. ad 9, 27, 8. *Prae bus* autem etiam Voss. Lov. 4. 5. Harl. Hav. et Hearnii Quo minus tamen Gronovii co jecturam probare possim, ill

qui Italia evenisset, duas legiones a M. Sextio praetore acciperet.

XLI. P. Scipioni cum exercitibus, quos haberet, 1
in provincia Africa prorogatum imperium. Praetori
M. Valerio Faltoni duae legiones in Bruttiis, quibus C. Livius priore anno praefuerat, decretae. P. 2
Aelius praetor duas legiones in Sicilia ab Cn. Tremellio acciperet. Legio una M. Fabio in Sardiniam, quam P. Lentulus pro praetore habuisset, decernitur. M. Servilio prioris anni consuli, cum suis dua- 3
bus item legionibus, in Etruria prorogatum imperium est. Quod ad Hispanias adtineret, aliquot jam 4
annos ibi L. Cornelium Lentulum et L. Manlium Acidinum esse. uti consules cum tribunis agerent, si eis videretur, ut plebem rogarent, cui juberent in

obstat, quod mox subjungatur *P. Aelius praetor*; ubi ultima vox abundabit, si hic *praetorum* legimus. Illud itaque *praetoribus* potius ex compendio scribendi ortum puto. V. ad 24, 23, 1. Ceterum *Flacco* Lovel. 3. et Ber. *Falco* Harl. *Falconi* Lov. 2. 4. 5. et Hav. ut ante Sigonium edebatur. V. ad cap. praec. §. 6. ubi, se *Faltoni* in Pal. 1. invenisse, Gebh. monuit.

§. 2. *Legio una M. Fabio*] Praenomen omittunt Voss. Lov. 1. 2. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii N. L. 1. et edd. ante Frob. anni 1535. Mox *propraetor* Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. Ber. Hafn. Gaertn. Hav. et edd. vett. Sigonius edidit *pro praetore*. Quod reliqui iterum neglexerunt usque ad Gronov. qui anno 1665. una voce *propraetore* vulgavit.

§. 3. *M. Servilio prioris anni consuli, cum suis duabus item legionibus, in Etruria prorogatum imperium est*] Vet. lib. *in Etruriam*. SIG. Pal. 1. *M. Servilius prioris anni consul cum suis item legionibus in Etruriam profectus est*. GEBH. Scribe *in Etruria*, ut jam superius alibi correctum. Et ita Reg. Men. Voss. Andreaeque et Aldina editiones. Sed et quidam codices *prorogatum in annum imperium*. J. FR. GRON. *in Etruria*, in qua voce desinit Cantabrigiensis, omnes mei. V. Gronov. ad 40, 36, 13. et Duker. ad 26, 18, 9. At insuper *M. Servilius prioris anni consul* etc. *in Etruria profectus est* Voss. Lov. 1. 2. 5. Harl. et Hav. Neque dissentiunt Hearnii L. 1. et N. nisi quod legant *in Etruriam*. *Tò item* deest in Lov. 3.

§. 4. *Ut ii consules cum tribunis agerent*] Vet. lib. *ut hi consules*. SIG. Pal. 2. *ut de his con-*

5 Hispania imperium esse. is ex duobus exercitibus i
unam legionem conscriberet Romanos milites, et
quindecim cohortes socios Latini nominis, quib
provinciam obtineret: veteres milites L. Corneli
6 et L. Manlius in Italiam deportarent. Cornelio con
suli quinquaginta navium classis ex duabus classibu
Cn. Octavii, quae in Africa esset, P. Villii, qu
Siciliae oram tuebatur, decreta: ut, quas nav
7 vellet, deligeret. P. Scipio quadraginta longas n
ves haberet, quas habuisset. quibus si Cn. Octa
vium, sicut praefuisset, praeesse vellet, Octavio p
8 praetore in eum annum imperium esset: si Laeliu
praeficeret, Octavius Romam decederet: reducere

sules cum tribunis agerent, cui juberent in Hispania imperium esse, GEBH. *uti consules* legendum esse, monuit Pighius ad ann. ɪɔᴄɪɪ. p. 239. DUK. *esse. ut ii consules* desunt in Voss. Eaedem voces cum praecedenti *Acidinum* similiter exsulant a Lov. 1. Harl. et Hav. *ut hii consules* Gaertn. Rec. et Victor. apud Crevier. *ut hi consules* Lov. 2. 3. et Hearnii L. 1. et D. cum ed. Rom. principe, pro quo mox datum *ut ii*, quod plerique reliqui servant; nisi quod *ut consules* sit in Lov. 5. quomodo praefert prima ed. Gronovii, qui anno 1665. Pighii conjecturam *uti consules* admisit. Eam autem Crevier. recte probavit. Similis scripturae varietas infra est 31, 5, 3. Paullo ante *aliquot*, vel *aliquod L. Cornelium* Voss. Lov. 1. et Harl. *aliquot annos L. Cornelium* Lov. 5. et Hav. *aliquot annos jam L. Cornelium* Lov. 4. *aliquot annos jam ibi L. Cornelium*. Lov. 2. 3. et Gaertn.

§. 5. *L. Cornelius et L. Manlius in Italiam deportarent*] V infra ad 31, 50, 6. Paullo ant *et quindecim cohortes*, omiss praepositione, Lov. 3. 5. Gaert et Hearnii D.

§. 7. *Quinquaginta longas na ves haberet*] *quadraginta*, v *XL*, Lov. 1. 2. 3. Hav. Gaertn. e Hearnii L. 1. ac N. V. paullo p ad §. 9. Mox *sicut praefuisset* scil. ipse Scipio. Aut, si intelli gendum est *praefuisset* sc. Octavius, accipiendum est non huic, sed propriae classi. Deinde *Octavio propraetori* Lov. 1. 2. 3. 4. Ber. Gaertn. Hav. et edd. pro quo Sigonius *pro praetore*, Gronov. anno 1665. *propraetore* evulgavit.

§. 8. *Quibus proconsuli usu non esset*] Ita primus edidit Aldus in erratis. Priores praeferunt *quibus consuli usus non esset*, consentiente Ber. *quibus consulibus usus non esset* Lov. 1. 2. 4. Gaertn. Rec. et Hav. Omnino legendum puto *consuli*. Nempe Cornelius consul ex clas-

que naves, quibus consuli usus non esset. Et M.
Fabio in Sardiniam decem longae naves decretae.
Et consules duas legiones urbanas scribere jussi: ut 9
quatuordecim legionibus eo anno, centum navibus
longis respublica administraretur.

XLII. Tum de legatis Philippi et Karthaginien- 1
sium actum. Priores Macedonas introduci placuit:
quorum varia oratio fuit; partim purgantium, quae 2
questi erant missi ad regem a Roma legati de po-
pulatione sociorum; partim ultro accusantium qui-
dem et socios populi Romani, sed multo infestius
M. Aurelium; (quem ex tribus ad se missis legatis, 3
delectu habito, substitisse, et se bello lacessisse con-

se Cn. Octavii, quae in Africa erat, et ex classe Villii, quae Siciliae oram tuebatur, deligeret quinquaginta, vel quadraginta naves. Harum Villii classis viginti fuit navium supra c. 27, 8. Classis autem Cn. Cornelii quadraginta navium fuisse videtur. Certe tot navium numerus ei decernitur ad tuendam oram Sardiniae biennio ante 30, 2, 4. anno autem proximo eumdem obtinuisse verisimile est, quod c. 27, 9. *ceteris ita, uti quisque obtinebant provincias exercitusque, prorogata imperia* dicat. Reliquas itaque decem, vel viginti naves, quibus consuli Cornelio usus non erat, Octavius Romam reduceret. Hanc igitur lectionem recepi. Ejus loco *quarum proconsuli usus non esset* velle videtur Pighius in Ann. ad ann. IↃLII. p. 236. Verum non videtur adtendisse ad vim locutionis *usus est mihi ea re*, quam lexica satis inlustrarunt. Eodem modo *usus* et *opus* construi, atque inde colligendum, eamdem quoque utriusque fuisse significationem, docet Jac. Perizon. ad Sanctii 4. Min. 15, 8. Idem quasi per nebulam vidit etiam Vossius 7. Gramm. 8. sibi tamen credere ausus non est.

§. 9. *Centum navibus longis*] Quinquaginta tamen naves Cornelio consuli, totidemque Scipioni, ac decem M. Fabio decretae efficiunt centum et decem naves. Hinc Cl. Crevier. vel legendum censet *centum et decem navibus*, vel Livium minorem numerum neglexisse. Vide tamen, an non rectius probarim codicum illorum lectionem, qui §. 7. Scipioni pro *quinquaginta* tantum dant *quadraginta* naves. Tot autem navium classem Scipionem prioribus annis habuisse, supra dictum est ad hujus lib. c. 2, 7. Ita conveniet numerus navium.

§. 2. *Quae questi erant missi ad regem a Roma legati*] Pal. 2. *ad regem e Roma*. tert. *ad regem ab Roma*. GEBH. *ad*

tra foedus, et saepe cum praefectis suis signis c
4 latis pugnasse) partim postulantium, ut Macedo
duxque eorum Sopater, qui apud Hannibalem m
cede, militassent, captique in vinculis essent, s
5 restituerentur. Adversus ea M. Furius, missus ad
ipsum ab Aurelio ex Macedonia, disseruit, *Aureli
relictum, ne socii populi Romani, fessi populatio
bus atque injuria, ad regem deficerent, finibus
6 ciorum non excessisse: dedisse operam, ne inpun
agros eorum transcenderent populatores. Sopatr
ex purpuratis et propinquis regis esse: eum c
quatuor millibus Macedonum et pecunia missum
per in Africam esse, Hannibali Karthaginiensibus
7 auxilio.* De his rebus interrogati Macedones, qu
perplexe responderent ipsi, ante responsum tu
runt, *Bellum quaerere regem, et, si pergat, pro
8 diem inventurum. Dupliciter ab eo foedus violatu
et quod sociis populi Romani injurias fecerit, b*

regem ab Roma Lovel. 1. 3. et Ber. *ab Roma ad regem* Lov. 4. *ad regem a Romanis* Lov. 2. Mox *ultra accusantium* Lov. 3. V. ad 30, 16, 3.

§. 4. *Pugnasse: partim postulantium*] Pall. 2. ac 3. *pugnantium: postulasse*, extruso τῷ *partim*. GEBH. Eadem vox exsulat a Lov. 1. 2. 3. 4. Ber. Gaertn. Hav. et edd. vett. quam demum Frob. anno 1531. addidit.

§. 6. *Ne inpune in agros eorum transcenderent*] *ne inpune agros* Ber. et priscae edd. Primus Aldus in erratis *in agros* reposuit, quod servant alii omnes scripti. V. ad 4, 53, 2. Mox τὸ *nuper* deest in Lov. 3.

§. 7. *Ipsi ante responsum lerunt*] Haud dubie corrupt nec juvant libri. Fortasse *qu perplexe responderent ipsi, ceps responsum tulerunt*. J. GRON. Doujatius vulgatum ratione tueri conatur, quasi p plexa illorum responsa pro sponsis vere habenda non esse sed Romanos ad priorem M donum legatorum orationem to et perspicuo respondisse, que proprie dicendum res sum. Verum his glandibus vescatur. Non tamen Gron conjectura placet, quia mox *ste responsum* vocatur. Vide tur, an cum Cl. Periz. ad ma nem Livii legendum sit *acre sponsum tulerunt*.

armisque lacessierit: et quod hostes auxiliis et pecunia juverit. Et P. Scipionem recte atque ordine vi- 9
deri fecisse et facere, quod eos, qui arma contra populum Romanum ferentes capti sunt, hostium numero in vinculis habeat. et M. Aurelium e republica 10
facere, gratumque id senatui esse, quod socios populi Romani, quando jure foederis non posset, armis tueatur. Cum hoc tam trifti responso dimiffis 11
Macedonibus, legati Karthaginienses vocati. quorum aetatibus dignitatibusque conspectis, (nam longe primi civitatis erant) tum pro se quisque dicere,
vere de pace agi. Insignis tamen inter ceteros Has- 12
drubal erat, (Haedum populares cognomine adpellabant) pacis semper auctor, adversusque factioni
Barcinae. Eo tum plus illi auctoritatis fuit, belli cul- 13
pam in paucorum cupiditatem a republica transferenti. qui quum varia oratione usus effet, nunc pur- 14
gando crimina, nunc quaedam fatendo, ne inpu-

§. 9. *Arma contra populum Romanum ferentes capti sunt*] Fortaffis *sint*, ut in oratione obliqua. DUK. Similiter Crevier. scribendum conjicit. *sunt capti* Ber. et edd. antt. Aldus *capti sunt*, probantibus ceteris scriptis. Deinde *contra populum Romanum arma ferentes* Lov. 4. Praeterea §. praec. *lacessiverit* Lov. 2. Ber. Gaertn. Hav. et edd. usque ad Jac. Gronov. qui subftituit *lacessierit*, probantibus Lov. 4. aliisque scriptis.

§. 12. *Haedum populares cognomine adpellabant*] Recte *Haedum*. Nam Appianus etiam Ἐρίφον appellatum scribit. SIGON.

Adversusque factioni Barcinae] Pal. 2. *factionis*. tert. *adversusque factionibus Barchinis*. GEBH. *adversus factioni* Lov. 2. Mox §. seq. voces *a republica* omittuntur in Lov. 4.

§. 14. *Nunc monendo etiam Patres conscriptos*] Pall. 2. et 3. continent, *nunc etiam monendo Patres*, excepto τῷ *conscriptos*. GEBH. *etiam monendo* Lov. 2. Tum *proconsules*, pro *Patres conscriptos*, Lov. 1. 2. 3. 4. et Gaertn. qui error ex non intellecto compendio *Pres. cons.* natus videtur. *consules* habet Hav. Paullo ante *imprudenter*, pro *impudenter*, Lov. 1. et Hav. sollemni scribarum lapsu, qui passim *pudens* ac *prudens* com-

denter certa negantibus difficilior venia esset, nu
monendo etiam Patres conscriptos, ut rebus sec
15 dis modeste ac moderate uterentur; *Si se atque H*
nonem audissent Karthaginienses, et tempore uti
luissent, daturos fuisse pacis conditiones, quas t
peterent. Raro simul hominibus bonam fortun
16 *bonamque mentem dari. Populum Romanum eo*
victum esse, quod in secundis rebus sapere et c
sulere meminerit. et, Hercule, mirandum fuisse,
17 *aliter facerent. Ex insolentia, quibus nova bona f*
tuna sit, inpotentes laetitiae insanire. Populo Ron
no usitata ac prope jam obsoleta ex victoria gau

mutarunt. Exempla v. apud Gebh. ad Cic. 7. ad Fam. 5. Graev. ad Cic. 3. Agrar. 2. et viros doctos ad Caes. 2. Civ. 31. Deinde *difficilis venia* Lovel. 2. 3. 4. Ber. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. D. et edd. vett. Frobenius demum anno 1535. *difficilior* substituit.

Ut rebus secundis modeste ac moderate uterentur] Pal. 3. *modeste ac temperanter.* GEBH.

§. 15. *Raro simul hominibus bonam fortunam bonamque mentem dari*] *Raro simul bonam fortunam bonamque mentem hominibus dari* Lov. 2. Livium haec ex Demosthene imitatum esse, observat Victor. 25. Var. lect. 3.

§. 16. *Et, Hercule, mirandum fuisse, si aliter facerent*] Quidam hic distinguunt, ut nova sententia incipiat ab *Ex insolentia:* sed durum est. Consulenda itaque exemplaria vetusta. GLAR. Non video, cur durius putandum sit, post haec verba distinguere, et a sequentibus novam periodum incipere, ut Froben. anno 1535. fecit, quam voces *ex solentia* huic periodo jungi, post eas demum interpungi, ante Frobenium factum est. F benii distinctionem probat ctor. 25. Var. lect. 3. Praete *faceret* est in Voss. Lov. 1. 2. 3 Harl. et Ber. a m. 2, quasi ni rum id exigeret vox, unde p det, *populum Romanum.* S *rò populus*, tamquam conle vum, saepe cum verbo plur construi, vidimus ad 10, 13, Vel etiam ita mutarunt, qu ex eodem *populum Roman* pendens *meminerit* praeced quae etiam caussa censenda cur contra Gaertn. et alii legant *meminerint.* Verum s pe Livius eidem conlectivo s gulari in primo periodi memb verbum singulare, in altero autem plurale junxit. Supra 8, 28, 6. *Ingens vis hominum* etc. *ad curiam concurrit, et* etc. *laceratum juvenis tergum ostentabant.* 26, 12, 8. *Nobilitas rempublicam deserat, neque in senatum cogi poterant.* 34, 8, 1. *Major frequentia mulierum sese in pu-*

...e, ac plus pene parcendo victis, quam vincendo,
...erium auxisse. Ceterorum miserabilior oratio 18
...t, commemorantium, Ex quantis opibus quo reci-
...ent Karthaginiensium res. nihil eis, qui modo
...em prope terrarum obtinuissent armis, superesse,
...ter Karthaginis moenia. Iis inclusos, non ter- 19
..., non mari quidquam sui juris cernere. Urbem
...oque ipsam ac penates ita habituros, si non in ea
...oque, quo nihil ulterius sit, saevire populus Roma-
...s velit. Quum flecti misericordia Patres adpare- 20
..., senatorum unum infestum perfidiae Karthagi-
...ensium subclamasse ferunt, Per quos Deos foedus 21

...em *effudit, unoque agmi... omnes tribunorum januas ...sederunt.* V. supra ad 4, ... 36, 39, 9. Cel. Burmann. ... Virg. 2. Aen. 32. ac Dukerum ... 35, 1. Serv. ad Virg. 2. Aen. ... *Cum supra* juventus ruit *di...rit, subjungit* certant: *quod ...uratum est: quia* juventus ...*nunciatione singulare est, in...tellectu plurale.*

§. 17. *Ex insolentia, quibus ...va bona fortuna sit, inpoten...tes laetitiae* etc.] Livium hic imi...tatum esse locum Thucyd. ex l. 4, 17. docet Victor. 25. Var. lect. 3.

§. 18. *Ex quantis opibus quo recidissent Karthaginiensium res*] Pal. 2. *quo retroissent.* Claudianus:

> *Hei mihi quo Latii vires Romaeque potestas*
> *Decidit, in qualem paullatim fluximus umbram?*

Videtur et ibi legendum *Recidit.* GEBH. *quo recedissent* Harl. *quo recessissent* Lov. 2. *quo retroisset Karthaginensis res* Hav. *quo retroissent* Gaertn. *quo recidisset* Lov. 5. Supra 4, 2, 8. *Ne id Jupiter optimus maximus sirit, regiae majestatis imperium eo recidere.* Utrum vero *recidisset*, an *recidissent*, legatur, parum interest. Supra 21, 2, 5. *Conciliandisque per amicitiam principum novis gentibus rem Karthaginiensem auxit.* 1, 9, 9. *Mirantur, tam brevi rem Romanam crevisse.* 6, 9, 3. *Credo, rem Antiatem diuturniorem manere, Diis cordi fuisse.* V. ad 2, 9, 5. Contra *res Asiae evertere* Virg. 3. Aen. 1. ubi *res Asiae* pro imperio aut universo statu Asiae sumi, Servius notat. *Ex quantis opibus* est ex quantis viribus. V. ad 2, 21, 5. Paullo post *modo prope orbem terrarum* Voss. Lovel. 1. 4. 5. Harl. Ber. et Gaertn. *prope modo orbem terrarum* Lov. 2. Deinde *obtinuerunt* Lov. 1. et Harl. sed videntur dare voluisse *obtinuerint*, ut est in Voss. et Lov. 2. 4. 5.

§. 19. *Si non in ea quoque, quo nihil ulterius sit, saevire populus Romanus velit*] *in ea moenia quoque* Voss. Lov. 1. 2. 4. et

icturi essent, quum eos, per quos ante ictum esse[t] fefellissent? Per eosdem, inquit Hasdrubal, qui ta[m] infesti sunt foedera violantibus.

1 XLIII. Inclinatis omnium ad pacem animis, C[n.] Lentulus consul, cui classis provincia erat, sen[a]-
2 tusconsulto intercessit. Tum M. Acilius et Q. M[i]nucius tribuni plebis ad populum tulerunt, Velle[nt] juberentne senatum decernere, ut cum Karthaginie[n]-

Harl. *in ea quoque moenia* Ber. Gaertn. et edd. antt. donec Frob. anno 1535. vocem *moenia* omitteret. Deinde *nihil ultra sit* Harl. *nihil ultra*, omissa voce sequenti, Lov. 5. Tò *sit* deest etiam in Lov. 2. 3. et Hav. Excidit quidem etiam vocula *quo* ex Voss. Lov. quinque, Gaertn. et Hav. verum excidit ob similitudinem praecedentis *qq;*, sive *quoque*. Tum *vellet* legunt Voss. Lov. 1. 2. 3. 5. et Harl.

§. 21. *Quum eos, per quos ante ictum esset, fefellissent*] *quum per eos* Lov. 4. Male. *Fallere* enim *Deos* dicuntur, qui pejerant. Horat. 2. od. 8, 9.

Expedit matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa cum coelo, gelidaque Divos
Morte carentes.

V. N. Heins. ad Nason. 2. Her. 37. Deinde *per quos jam ante* Lov. 2. *per quos aliud ante* Lov. 5. Mox *quoniam tam infesti sunt* Voss. Lov. 4. 5. et Harl. Alibi etiam librarios *qm*, sive *quoniam*, et *qui* ob ductuum similitudinem commutasse, docuit Cl. Jac. Gronov. ad Cic. 1. ad fam. 1.

§. 1. *Inclinatis omnium ad pacem animis, Cn. Lentulus consul*] Pall. 1. *tum Lentul[us] consul.* GEBH. *cum Lentul[us] consul* Harl. *tum Lentulus*, [ne]glecta voce sequenti, Lov. 5. [Tò] *consul* etiam deest in Lov. 1. Praeterea *Inclinantibus omn[i]um ad pacem animis* Lov. [...] Sed vulgatum malo. 3, 2, 12. [Ni]*hilo inclinatioribus ad pac[em] animis.* Similiter *inclinati a[d] credendum animi* 1, 51, 7. *in[]clinati ad Romanam societa[]tem omnium animi* 22, 22, [...] *inclinati omnium animi ad Romanos* 31, 32, 1. Et ita form[a] activa *inclinare animos ad pacem* 22, 58, 7.

§. 2. *Tum Man. Atilius*] Sic ultima editio. Aliae *M. Atilius.* Haud dubie est hic idem, qui memoratur c. 40. praecedenti. Itaque edidi *Man. Acilius.* JAC. GRON. Immo ante ultimam edebatur *M. Attilius.* Quemadmodum autem recte Cl. Jac. Gronov. emendavit, etiam ante Sigonius vulgarat. Eamdem lectionem Pighium quoque probasse, innuunt ejus Annales ad ann. IↃLII. p. 237. Perperam tamen omnes codd. *M. Attilius*, vel *Atilius*, vel *Actilius.*

Quemque ex Africa exercitus deportare] *exercitum* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Ber. et ed. Frob. anni 1531. Mox etiam §. seq. *exercitum deportare* Voss. Lov. 1. 2.

...us pax fieret: et quem eam pacem dare, quemque ...Africa exercitus deportare juberent? De pace uti ...assent, omnes tribus jusserunt: pacem dare P. ...ionem, eumdem exercitus deportare. 3 Ex hac ...tione senatus decrevit, ut P. Scipio ex decem ...torum sententia pacem cum populo Karthagi...nsi, quibus legibus ei videretur, faceret. 4 Gratias ...nde Patribus egere Karthaginienses, petieruntque, 5

... Harl. Ber. Gaertn. et Hav. ... edd. ante Frob. anni 1535. ...bus. Supra c. 40, 14. *Ph... rogarent, utrum consu..., an P. Scipionem, juberent ...m dare: et quem, si depor...dus exercitus victor ex Afri...esset, deportare.* Ceterum ...ia haec verba desunt in Hear... L. 1.

§. 3. *De pace ut rogatae om... tribus erant, jusserunt*] Vet. ... *uti rogassent.* Ego *uti ro...*, ut ante docui. SIG. Pal. 1. ... vet. ed. *De pace uti rogas...nt, omnes tribus jusserunt.* ... *Cum de pace uti rogassent* ... tr. j. *pacem dari.* Inde Sigo...s legit *uti rogas.* ut et 31, 8, *uti rogas, bellum jusserunt.* ... 38, 54, 12. *Omnes tribus, uti rogas, jusserunt.* GEBH. *uti ro...s, omnes tribus jusserunt* Voss. ... Lov. 4. quomodo hoc loco le...ndum etiam supra monuit Si...nius ad 6, 38, 5. *uti rogatum, omnes tribus jusserunt* Lov. 2. *De pace uti rogatae omnes tri...bus erant, jusserunt* primum ad...paruit in Frob. anni 1535. quod ... nullo cod. inveni. *De pace uti rogassent, omnes tribus jus...serunt* habuerunt edd. principes, consentientibus reliquis scriptis. Et eam lectionem ex scriptis, et edd. antt. probavit Gronov. ad 31, 8, 1.

§. 4. *Ex decem legatorum sententia*] Pal. 1. *ex viginti legatorum sententia.* Sicut statim ante *In hac rogatione.* Utrumque perperam. GEBH. *ex XX legatorum sententia* Voss. Lov. 1. 2. 4. et Harl. Male. Infra 33, 24, 7. *Decem legati more majorum, quorum ex consilio T. Quinctius imperator leges pacis Philippo daret, decreti.* 37, 55, 4. *Responsum, decem legatos more majorum senatum missurum ad res Asiae* etc. 45, 17, 1. *Legatos deinde, quorum de sententia imperatores L. Paullus, L. Anicius componerent res, decreverunt: decem in Macedoniam, quinque in Illyricum.* V. etiam Corrad. ad Cic. 13. ad Att. 4. *In hac rogatione* etiam paullo ante Voss. Lov. 1. 2. 4. et Harl.

§. 5. *Petieruntque, ut sibi in urbem introire, et conloqui cum civibus*] Pall. 2. et 3. *et petierunt.* GEBH. *petierunt, ut* Voss. Lov. 1. 2. et Harl. *et petierunt, ut* Lov. 5. Gaertn. et Hav. Deinde *ut sibi urbem introire* Ber. Videtur praepositio, per compendium *i* scripta, a vocis praecedentis litera finali intercepta esse: quomodo idem cod. mox verbis seqq. legit *capti publica custodia*, pro *i*, sive *in publica.* V. ad 35, 8, 9. Verbum autem *introire* u-

ut sibi in urbem introïre, et conloqui cum civib
suis liceret, qui capti in publica custodia esse
6 esse in iis partim propinquos amicosque suos, no
les homines; partim ad quos mandata a propinq
7 haberent. Quibus conventis, quum rursus petere
ut sibi, quos vellent, ex iis redimendi potestas f
ret; jussi nomina edere: et, quum ducentos ferm
8 ederent, senatusconsultum factum est, *Ut legati R*
mani ducentos ex captivis, quos Karthaginienses v
lent, ad P. Cornelium Scipionem in Africam dep
tarent: nunciarentque ei, ut, si pax convenis

sine

tramque admittit constructionem; et quidem Cic. praepositionem ei jungere, Sueton. eam omittere solitum esse, docuit Cel. Burm. ad Suet. Caes. 18. Tum *et loqui cum civibus* Voss. Lov. 2. 3. 4. 5. et Harl. Paullo ante vox *Patribus* deest in Hav. Sed ea transposita *egere Patribus Karthaginienses* legit Lov. 2. *Karthaginienses egere Patribus* Ber. Gaertn. et editiones, Frobeniana anni 1535. priores.

§. 7. *Quibus conventis, quum rursus peterent*] Pal. 1. *Quibus conjectis.* sec. *Quibus concessis.* GEBH. *Quibus conjectis* Voss. Lov. 1. 4. et Harl. Deinde *redimendi ex iis* Voss. Lov. 1. 3. 5. Harl. Ber. Gaertn. Hav. et edd. eaedem.

§. 8. *Ad P. Cornelium Scipionem*] Ultimam vocem expungunt Voss. Lov. 1. et Harl. quemadmodum etiam paullo ante *τὸ Romani* Lov. 4. et mox pronomen *eos* Lov. 1.

§. 9. *Quum etc. ad foedus feriendum ire juberentur*] *ad foedus firmandum* Lov. 3. *ad foedus faciendum* Ber. Gaert. edd. antt. pro eo Aldus *feri dum* substituit, reliquis con tientibus. *Facere foedus* ali ties apud Livium obvium e vidimus ad 1, 13, 4. Verum *ferire foedus* similiter usurpa V. ad 2, 33, 4. ubi et *firmare* *ferire* hoc sensu glossema esse ctum est.

Uti praetor Romanus his *peraret*] Gebh. ad 8, 6, 14. tat, se in Pall. 1. et 2. inveni *ut uti praetor Romanus.* Et legunt Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Gaertn. at aberrationem scrib rum esse puto, qui hoc modo d plicem lectionem, quam in exe plaribus suis invenere, junge voluerunt: nam, ut Gebhard ibidem addit, tales particulae i prolixiore sententiae tractu ite rantur, non tamen ita contin jungi solent. Paullo ante *pri lapides silices, priusque verbe nas* Voss. et Lov. 1. *primos la pides silices, primasque verbe nas* Lov. 2. Harl. Gaertn. et Hav. Saepe *τὰ privus* et *primus* a li brariis commutantur. V. Gifan.

pretio eos Karthaginiensibus redderet. Fetiales 9
in Africam ad foedus feriendum ire juberent,
ipsis postulantibus, senatusconsultum in haec
factum est: *Ut privos lapides silices, privosque
mas secum ferrent: uti praetor Romanus his im-
ret, ut foedus ferirent, illi praetorem sagmina
erent.* Herbae id genus ex arce sumtum dari
alibus solet. Ita dimissi ab Roma Karthaginien- 10
, quum in Africam venissent ad Scipionem, qui-
ante dictum est legibus, pacem fecerunt. Naves 11
s, elephantos, perfugas, fugitivos, captivo-
quatuor millia tradiderunt. Inter quos Q. Te-

Lucret. 4, 260. Salm. ad So-
p. 61. Bentl. ad Hor. Art.
60. et Ill. Bouhier. ad Cic.
c. 23. p. 269. Adde Cel,
ad Nason. 9. Met. 20. et
hujus vocis *privus* Gifan.
in Lucr. v. *Privus*. Mox
torem sanguiniam posce-
Lov. 3. *praetorem sangui-*
poscerent Harl. *praetorem*
mina poscerent Gaertn. Me-
vocem omisit Lov. 5. De
minibus v. ad 1, 24, 4.

:10. *Ita dimissi ab Roma*
rthaginienses] Vet. lib. *Ita*
issi Roma. SIG. *Ita dimis-*
Romanis Ber. et edd. prin-
ab Roma substituit Fro-
anno 1531. consentientibus
is meis. Nullus enim Sigo-
havet.

11. *Naves longas, elephan-*
perfugas, fugitivos, capti-
quatuor millia tradide-
] Perfugam et fugitivum
ellari apud Jurisconsultos
doque observamus, quod
Saturninus in l. 16. D. de
nis. Revera tamen inter se
ingui perfugam a *fugitivo*,
praecipue ex hoc loco clarissi-
me patet. *Perfugam* autem di-
ci ad hostes confugientem, om-
nibus receptum est. Cic. in An-
ton. [immo in Oratore 66.] *Cur
de perfugis nostris copias com-
parat contra nos?* et in Offic.
[3, 22.] *Perfuga a Pyrrho venit
in castra Fabritii*. Sed *fugitivi*
significatio non una. Sicuti e-
nim *fuga* quandoque pro exilio
a Jurisperitis accipitur, ut in l.
4. §. 4. D. de Re milit. l. 5. D. de
Interd. et releg. ita et, *fugitivum*,
qui a *fuga* derivatur, pro exsu-
le dici posse, existimandum, vel
etiam pro alicujus criminis reo.
Nam aliquando *fugitivi* seu *fu-
gientes* in jure ad Graecorum
exemplum, qui eos φεύγοντας
vocant, dicuntur rei. l. 13. C.
de Jud. l. fin. C. de Bon. mat.
Eandem significationem vocis *fu-
gitivi* observamus in sacra scri-
ptura: ut Num. 35. *Sex erunt
oppida in fugitivorum auxilia
separata, ut fugiant ad ea, qui
fuderint sanguinem*. Ita et Sa-
pientiae cap. ult. *Hos tanquam
fugitivos persequebantur*, etc.
Ex quibus quis forte suspicari

12 rentius Culleo senator fuit. Naves provectas in a[l]tum incendi jussit. quingentas fuisse omnis gener[is] quae remis agerentur, quidam tradunt: quar[um] conspectum repente incendium tam lugubre fui[t] 13 Poenis, quam si tum ipsa Karthago arderet. I[...]

posset, per *fugitivos* hoc in loco a Livio significari posse exules et criminosos Romanos, qui ad Carthaginenses confugerant. At certe res aliter se habet. Nam per *fugitivos* intelligendum servos, qui a patronis Romanis confugerant ad Carthaginenses, non dubitandum; appellatione enim *fugitivi* servos venire, qui fugam fecerunt, passim apud Juristas et alios scriptores observamus. Cic. in Anton. [11, 7.] *Dolabella habet legionem, habet fugitivos.* Et in Verr. [4, 50.] *Neque tam fugitivi illi a dominis, quam hi a jure et legibus.* Et item [3, 26.] *Athenio princeps fugitivorum.* Et in Epistol. [ad Fam. 5, 9.] *Dicitur mihi servus tuus fugitivus Vandaci esse.* Fugitivus, inquit Ofilius, est, qui extra domini domum fugae caussa, quo se a domino celaret, mansit. Et Cassius scribit: Fugitivum esse, qui certo propositio dominum relinquat. Hinc *fugam vendere* dicebantur, qui servos fugitivos vendebant, quod SC. vetitum erat, ne servi ad fugam invitarentur. l. 2. D. ad L. Falcid. l. 6. C. eod. l. 35. §. 3. D. de Contrah. emt. Et *fugitivarii* appellati, qui servos fugitivos mercede reducebant. l. 18. D. Praescript. verb. vel qui dominis indicabant, ubi servi fugitivi celarentur. l. 13. D. eod. et apud Florum [3, 19.] *fugitivarii* appellati, qui servos fugitivos persequebantur. Sic Varro 3. de Re rust. 14. scripsit, *Fugitivarius* dicitur, qui fugitivum conquirit et sectatur. Fugitivos servos, bellum in Sicilia agitantes, vi[cit] C. Marius. Et M. Crassus de[victis] fugitivis servis et Spartaco eo[rum] duce laurea coronatus ince[ssit] ex Plinio 15, 29. Ex his satis [pa]tere puto, *fugitivos* Livium [dice]re servos illos, qui a patron[is fu]gam fecerant ad Carthaginen[ses] tanquam in loco tuto se rec[ipi]entes. Sciendum autem, quod [in]ter perfugas minus peccant[es] *emansores* dicti, scilicet qui, [diu] vagati extra castra, tandem [re]vertuntur. l. 3. §. 2. D. de Re milit. qui et *remansores* non[num]quam dicti, l. 5. §. 6. D. eod. [In]ter fugitivos vero, qui minus [de]liquerant, dicti *errones*, [sic,] inquam, vagabundi: sic enim [in]terpretatur Ulp. tit. de Serv. [fu]git. Ita Arrianus l. 4. D. de [Re] milit. inquit, *erronis crimen [in] servo levius est, quam fugit[ivi]* Labeo pusillum fugitivum e[rro]nem appellat. At nec ignor[an]dum, nonnunquam hujusm[odi] servum *emansorem* dictum, [ut] l. 6. D. de Poenis. *Tempus di[s]cernit emansorem a fugiti[vo,] uti effractorem vel furem di[ur]num a nocturno.* De hac ead[em] materia plura Azo in sum. C. [de] Serv. fug. quae obiter sint dic[ta.] M. DONAT.

Inter quos Q. Terentius Culleo senator fuit] Plut. in Apophthegmatis [p. 196.] non an[te] legatos de pace se auditurum e[s]se, Scipionem dixisse ait, qu[am] Q. Terentium captivum dimi[tte]rent. Dimisso eo pacis condit[io]nes Scipionem dixisse, Terent[i]um porro sequutum currum Sc[ipionis]

perfugis gravius, quam de fugitivis, consultum; nominis Latini qui erant, securi percussi; Romani in crucem sublati.

XLIV. Annis ante quadraginta pax cum Karthaginiensibus postremo facta erat, Q. Lutatio, A. Man-

pionis pileatum esse. SIG. Terentii praenomen abjiciunt Lov. 2. 3. 4. Harl. et Hearnii L. 1. *C. Terentius* vocatur in Lovel. 5. *Λεύκιος Τερέντιος* apud Plut. loc. laud. Verum passim alibi Livio *Q. Terentius* vocatur, et praesertim 38, 55, 2. ubi narrat, quosdam tradere, eum non tantum triumphum, sed et funus Scipionis pileatum prosecutum esse.

§. 12. *Naves provectas in altum incendi jussit*] *Naves profectas* Ber. et edd. Rom. anni 1472. ac Parm. errore scribarum, de quo v. ad 21, 2, 4. Errorem proximi editores deprehenderunt, atque ejus loco emendarunt *provectas*, quod diu obtinuit, donec Francof. anni 1578. iterum darent *profectas*. Hinc Scheff. 2. de Milit. Nav. 2. p. 82. occasio data est monendi, legendum esse *provectas*, licet jam ultima Gruteri ed. eam lectionem revocasset.

Quingentas fuisse omnis generis, quae remis agerentur] Pal. 3. *quae remis regerentur*. GEBH. Salmas. in Observ. ad Jus Attic. et Rom. c. 28. p. 730. scribit, Livium hoc generaliter de omnibus navibus, quae remis agerentur, intelligere. Sed Livius paullo ante non nisi *naves longas* Romanis traditas dicit: nec erat in conditionibus pacis, ut omnes naves, quae remis agerentur, sed ut *rostratae* tantum, *praeter decem triremes*, traderentur, c. 37, 3. Nam quas ibi naves *rostratas*, hic *longas* vocat, quemadmodum c. 34. sine discrimine easdem *rostratas* et *longas*. Polyb. autem 15, 18. *μακρὰ πλοῖα* vocat. Scheff. 2. de Milit. nav. 2. recte putat, quingentas has omnis generis fuisse *longas* illas, quas Romanis traditas scribit Livius. Nam multa erant navium longarum genera, triremes, quadriremes, quinqueremes, et aliae. Nec tamen ita perspicue exponit, cur additum sit, *quae remis agerentur*, ut horum verborum sententia plana sit. Nam ea videntur indicare, fuisse etiam naves longas, quae remis non agerentur; quod cujusmodi sit, me non intelligere fateor. DUKER.

Quam si ipsa Karthago] Voss. et edd. priscae: *quam si tum ipsa Carthago arderet*. J. FR. GRON. *si tunc ipsa* Lov. 3. et Harl. *si tum ipsa* Lov. 1. 2. 4. 5. Ber. Hav. Hearnii L. 1. tres Crevierii codd. omnesque typis excusi usque ad Froben. qui anno 1535. voculam *tum* primus omisit, quam iterum recepi.

§. 1. *Annis ante quadraginta pax cum Karthaginiensibus postremo facta erat*] Robortellus in Convenientia subputat. Livianae c. 4. monet, si diligenter subputemus annos, esse quadraginta et unum, atque ita etiam emendandum esse, quia Livius videtur exquisitam summam sequi. Verum secundum Fastos Capitol. Q. Lutatius, A. Manlius, quibus consulibus pax post primum bellum Punicum cum Karthaginiensibus icta est, anno DXII. Cn. Cornelius et P. Aeli-

2 lio consulibus, bellum initum annis post tribus
viginti, P. Cornelio, Ti. Sempronio consulibus.
nitum est septimodecimo anno, Cn. Cornelio, P. A
3 lio Paeto consulibus. Saepe postea ferunt Scipi
nem dixisse, Ti. Claudii primum cupiditatem, de
de Cn. Cornelii, fuisse in mora, quo minus id be

us, quibus consulibus pax post secundum bellum Punicum cum iisdem facta est, anno ıↄʟıı. U. C. Romae consulatum obtinuerunt, adeoque posterior anno quadragesimo post priorem facta est. Idem numerus annorum ex Fastis Cassiod. aliorumque conligitur. Quare Robortellus vel utrumque terminum, et quo prior, et quo posterior pax inita est, simul numeravit, vel medium annum inseruit, quemadmodum Glareanus fecit post annum ıↄxxı, pro M. Aemilius Lepidus et M. Poblicius Malleolus consules fuerunt: quod se Dionys. Cicer. et Plinii auctoritate fecisse testatur in Chronolog. Livio subjecta ann. ıↄxxıı. quamvis tamen fateatur se nescire, quinam eo anno consules fuerint. Sed vid. Sigon. in Schol. ad Chronol. suam ad ann. ıↄxıx.

Q. Luctatio, M. Manlio] C. Luctatii et A. Postumii consulum mentio est in oratione Hannonis l. 3. hujus belli [c. 13.] qui finem bello primo Punico imposuere. Posteriore anno Q. Luctatius et A. Manlius consules facti sunt, quando pax data est Carthaginensibus, quorum hic est mentio. Quidam impudentissime hoc loco pro *Q.* posuere *C.* quia C. Luctatius ad Aegateis insulas Carthaginenses vicerit. At hi alterum consulem non item mutarunt, videlicet *Manlium* in *Postumium*. Et *A. Manlius* legendum, quod Manlianae familiae decreto cautum erat, quis M. praenomen haberet, pter M. Manlium Capitolin ut l. 6, [20.] narrat Livius. ro, quod continuo sequitur, lum hoc finitum esse septim cimo, Cn. Cornelio, P. Aelio sulibus, ipso authore Livio sum esse convincitur, qui ab tio hujus lib. tertium hinc ann sextumdecimum nominat. ergo hic decimus octavus. GL REAN. *C. Lutatio* perperam gunt Lov. 5. et Hearnii L. 1. ita edidit Aldus in erratis, rum is similiter *A. Posthum* pro *M. Manlio* substituit, q alterius lectionis auctorem men fecisse Glareanus negav *C. Aulo* alterius consulis no est in Lov. 2. *cum alio* in V Lov. 1. et Harl. *M. Manlio* gunt Ber. et edd. ante Aldu *Cn. Manilio* Lov. 3. *A. Man lio* Gaertn. et Hav. Verum Fast. Capit. recte vocantur Q. *LVTATIVS, A. MANLIVS.*

§. 2. *Finitum est decimo octavo anno, Cn. Cornelio, P. Aelio Paeto consulibus*] Antea legebatur *decimoseptimo*, atque ita est in omnibus vet. lib. quod quia corruptum esse credidit, correxit Glareanus, et *decimo octavo* fecit. † „V. Glareanum, „et aliter senties.“ †. Est tamen sciendum, *decimoseptimo* recte habere. Nam cum inquit Livius, bellum finitum est xvıı. annos, postquam coeptum est, decimo octavo intelligit; verum

exitio Karthaginis finiret. Karthagini quum pri- 4
conlatio pecuniae diutino bello exhaustis diffici-
videretur, moestitiaque et fletus in curia esset,
tem Hannibalem ferunt conspectum. cujus quum 5
rubal Haedus risum increparet in publico fletu,
n ipse lacrimarum caussa esset; *Si, quemadmo-* 6

primum non numerat. Sic etiam alibi [supra h. cap.] *ante XL pax cum Karthaginibus facta est.* Item [31, *Tres et sexaginta anni a primo Punico ad secundum bellum finitum.* Neque enim ter extremorum annorum loquendi genere compre-itur. At cum inquit in hoc libro [c. 19, 7.] *Patre et ex servitute post sextum-um annum receptis.* et o post [c. 28, 1.] *Anniba-post sextumdecimum an-ex Italia decessisse*, am-extremos annos numerat. enim Servilii captus est ɪɔxxxɪɪ, receptus est anno ɪɪ. Annibal venit in Italiam ɔxxxɪɪ, discessit ann. ɪɔxʟvɪɪ. Pall. tres, et vet. ed. *septi-cimo anno.* quod fere con-Sigonius. GEBH. *finitum nodecimo anno*, omisso *est*, Voss. Lov. 4. 5. et Harl. erea *P. Paeto* Ber. et edd. Postea *P. Aelio*, neglecto omine, dedit Ald. consenti-Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. et Tandem Frob. anno 1535. tuit *P. Aelio Paeto.* Et id sse videtur scriba Hav. qui per errorem dedit *P. Ae-lio Paeto.*

§. 3. *T. Claudii primum cu-ditatem, deinde Cn. Cornelii sse in mora*] Lege ex Pal. 1. *Claudi.* Dein restat in Pal. *T. Claudium primum cupi-ditate, dein C. Cornelium fuisse in mora.* tert. *et Claudii primum cupiditatem, deinde Cn. Cornelium fuisse in mora.* GEBHARD. *Ti. Claudium primum cupiditate, deinde Cn.* vel *C. Cornelium fuisse in mora* Lov. 3. et Hav. *fuisse moram* Lov. 5.

Id bellum exitio Karthaginis] Membranacei duo, *quo minus id bellum exitium Carthaginis finiret.* J. FR. GRONOV. *exitium Karthaginis finiret* Voss. Lov. 2. 4. et Harl. *exitio Karthaginis finiretur* Lov. 3. et quaedam ex primis edd. pro quo Frob. anno 1535. dedit *exitio Karthaginis finiret.* Et ita est in Vossiani margine pro varia lectione, in contextu reliquorum Mstorum, et in edd. Rom. anni 1472. ac Parm.

§. 4. *Karthaginiensibus quum prima conlatio*] MSS. *Carthagine*, vel *Carthagini.* Et videtur utrumvis melius. J. FR. GRONOV. *Carthagine* Lov. 2. 4. et Harl. *Carthagini* Lov. 3. De qua posteriori scriptura v. ad 28, 26, 1.

§. 6. *Non laeti, sed prope amentis malis cordis hunc, quem increpatis, risum esse*] Pal. 3. *non laeti, sed prope amentis malis cordis hunc quidem increpitas risum esse.* GEBH. *amentis magis cordis* Lov. 3. 5. et Harl. Malc. Alibi etiam voces illae variantur a librariis. V. viros doctos ad Flori 3, 5, 20. *quem increpas* Lov. 5. et Ber. *quem increpitis* Hav. *quam increpantis*

dum oris habitus cernitur oculis, inquit, *sic et a[...] mus intus cerni posset, facile vobis adpareret, n[...] laeti, sed prope amentis malis cordis hunc, quem i[...] crepatis, risum esse. qui tamen nequaquam adeo [...] intempestivus, quam vestrae istae absurdae atque [...]*

7 *horrentes lacrimae sunt. Tunc flesse decuit, qu[...] ademta nobis arma, incensae naves, interdictum e[...] ternis bellis. illo enim vulnere concidimus. Nec e[...] in vos, odio vestro, consultum ab Romanis creda[...]*

8 *Nulla magna civitas diu quiescere potest. si foris h[...] stem non habet, domi invenit: ut praevalida cor[...] ra ab externis caussis tuta videntur, sed suis ipsa [...]*

9 *ribus onerantur. Tantum, nimirum, ex publicis m[...] lis sentimus, quantum ad privatas res pertinet: n[...]*

Harl. In his autem verbis finit Voss. Paullo ante *cerni potuisset* Ber. Gaertn. Hav. et edd. usque ad Frob. anni 1535.

§. 7. *Tunc flesse decuit, quum ademta nobis arma*] Pal. 1. *Tunc flere decuit, cum ademta sunt nobis arma.* GEBH. *Tunc flere decuit, quum ademta sunt vobis arma* Lov. 5. *ademta sunt nobis arma* Lov. 1. 2. 3. 4. et Hav.

Nec esse in vos, odio vestro, consultum ab Romanis credatis] Quid sibi haec verba velint, non intelligo. Si *odio vestri* legeretur, videretur aliquis sensus. sed omnino locus est mihi suspectus. GLAR. Pal. 1. *Necesse, ut vos odio vestro consultum ab Romanis tradatis.* GEBH. Doujatius Glareani conjecturam probavit. Sed male. *odium vestrum* est odium aliorum erga vos. — Ita *odium Hannibalis* est odium aliorum in Hannibalem infra 33, 47, 4. — Ita *ira paterna* est ira aliorum erga patrem supra 2, 61[...] *injuriae vestrae* injuriae alio[...] erga vos, ab iis vobis inlat[...] V. ad 5, 3, 4. *victoria sua* est [...]ctoria aliorum de se. V. ad [...] 28, 8. *amicitia vestra* est ami[...]tia aliorum erga vos. V. Cor[...] ad Sall. Jug. 14, 17. *amor g[...]toris* est amor filii erga ge[...]torem. V. Cel. Burm. ad Virg. 1. Aen. 716. Cl. Crevier. sensum loci ita παραφράζει: „Ne[...] „quo existimetis, ideo tam acer[...] „be egisse vobiscum Romanos, „ut suum in vos odium expleant, „Vestrae paci ac tranquillitati „consuluere. Nulla quippe ma„gna ac valida civitas diu quies„cere potest. ideo vobis vires ad„emere, ut quiescere cogamini. Et pari fere modo locum intelligebat Cl. Peris. qui in margine notavit ad verba *nec odio vestro*, sed necessitate, ne rebelletis, quia quiescere non poteritis. Verum recte Crevier. addidit, hanc defensionem Roma-

eis quidquam acrius, quam pecuniae damnum,
mulat. Itaque, quum spolia victae Karthagini de- 10
hebantur, quum inermem jam ac nudam destitui
r tot armatas gentes Africae cerneretis, nemo in-
uit. nunc, quia tributum ex privato conferen- 11
m est, tamquam in publico funere comploratis.
am vereor, ne propediem sentiatis, levissimo in
lo vos hodie lacrimasse.' Haec Hannibal apud 12
thaginienses. Scipio, concione advocata, Ma-
issam, ad regnum paternum Cirta oppido et ce-
is urbibus agrisque, quae ex regno Syphacis in
puli Romani potestatem venissent, adjectis dona-
t. Cn. Octavium classem in Siciliam ductam Cn. 13
ornelio consuli tradere jussit. legatos Karthagi-

e in victos acerbitatis haud satis fortasse decere personam nnibalis. Vide igitur, an potius levi mutatione legendum sit: *cesse est, in vos odio vestro nsultum ab Romanis creda*. Et ita sensus erit: Omnino stimare debetis, Romanos vobiscum egisse pro magnitudine dii, quo vos semper prosecuti sunt. Norunt enim magnam civitatem diu quiscere non posse; et hinc, interdicendo bellis externis, adimendo etiam illa, quibus teri bellum inferre possetis, eventurum praevident, ut hostem, quem foris habere vel non poteritis, vel non audebitis, domi inventuri sitis.

§. 8. *Nulla magna civitas diu quiescere potest*] *Tò diu* abest a Pal. 3. et vet. ed. GEBH. Abest etiam a Lov. 2. 3. 4. 5. Ber. Gaertner. Hav. et edd. Frobeniana anni 1531. antiquioribus. Mox *suis viribus*, omissa media voce, Lov. 1. 4. Hav.

§. 10. *Quum spolia victae Karthagini detrahebantur*] *spolia victoriae* Lov. quinque, Ber. Hafn. Gaertn. Hav. Hearnii L. 1. et edd. antt. Vulgatum primum inveni in Froben. ed. anni 1531. Tum *detraherentur* idem Hav. quomodo librarius ejus dedisse videtur, quia sequitur *quum inermem jam ac nudam destitui* etc. *cerneretis*. Verum ita saepe Livius contra regulas grammaticorum diversos modos jungere solet. Ita 22, 59, 10. *Haud equidem ullius civis conditioni invideo, nec premendo alium me extulisse velim.* 28, 33, 9. *Et quod in arto pugna Romano aptior futura videbatur, et quod in eum locum detracta hostium acies esset.* 38, 33, 11. *Non quia salvos vellet, sed quia perire caussa indicta nolebat.* Alia infra v. ad 41, 24, 5. (* Colum. Praef. §. 2. *peperit et paritura sit.*)

§. 13. *Quae ab se ex decem*

niensium Romam proficisci, ut, quae ab se ex de cem legatorum sententia acta essent, ea Patrum au ctoritate populique jussu confirmarentur.

XLV. Pace terra marique parta, exercitu in na ves inposito, in Siciliam Lilybaeum trajecit. inde magna parte militum in navibus missa, ipse per lae tam pace non minus, quam victoria, Italiam, effu sis non urbibus modo ad habendos honores, sed agrestium etiam turba obsidente vias, Romam per

legatorum sententia acta essent] *a se* Lov. 3. 4. 5. Ber. Gaertner. et Hav. Tum *facta essent* Ber. V. ad 6, 28, 2. Paullo ante *consuli* deest in Lov. 5.

§. 2. *Ipse per laetam pace non minus, quam victoria, Italiam*] Pal. 2. *per laetam pace magis, quam victoria.* Statim prim. *ad exhibendos honores.* GEBH. *ad exhibendos honores* etiam Lov. 5. quae lectio ex glossa nata videtur. *ad agendos honores* Lov. 2. et 3. sollemni errore librariorum. Illis, quae notavi ad 3, 14, 5. adde Gruter. ad Suet. Aug. 8. et Cel. Burm. ad Suet. Aug. 35. Voces illae tres desunt in Hav. Sed nihil mutandum. *honorem habere* apud Livium haud raro obcurrit. 1, 39, 5. *Hic quacumque de caussa tantus illi honos habitus.* 23, 11, 3. *Pythio Appollini de praeda honorem habetote.* 31, 15, 6. *Honores regi primum Attalo inmodici, deinde et Rhodiis habiti.* c. 49, 10. *Ut veritas rerum gestarum ejus, cui tantus honos haberetur, publice videretur.* Sollemnis autem in decernendis supplicationibus locutio *Diis inmortalibus honorem habere.* Exempla v. 37, 54. l. 38, 44. 48. l. 39, 38. 40, 35. l. 41, 6. 17. et alibi. Mox etiam *sed agrestium et turba* Lov. 3. *sed agrestium quoque turba* Lov. 4.

Triumphoque omnium clarissimo urbem est invectus] *triumpho omnium gratissimo* Lov. *clarissimoque omnium triumpho* Ber. Gaertn. et edd. ante Frob. anni 1535. Deinde *in urbem est invectus* Lov. 5. Utraque locutio *invehi urbem*, et *invehi in urbem* Livio in usu fuit. V. ad 2, 31, 3. et 4, 29, 4. Uni igitur cod. non credendum puto.

§. 3. *Argenti tulit in aerarium pondo centum millia triginta tria*] Pal. tres, et vet. ed. centum millia XXIII. GEBH. Illud *centum millia triginta tria* primum, forte operarum errore, adparuit in ed. Curion. Quamvis autem interim Sigon. recte *centum millia XXIII* ediderit, reliqui tamen editores alteram lectionem servarunt usque ad Gronov. qui anno 1665. *viginti tria* revocavit. Ceterum Lipsius de Magnit. Rom. 2, 8. haec verba ita accipit, quasi scriptum fuisset *centum viginti tria millia.* quod probatur unius Lov. 5. fide, qui exhibet *Argenti tulit in aerarium pondo CXXIII.* Verum, si ita voluisset Livius, vitandae ambiguitatis caussa alio ordine verba protulisset.

Militibus ex praeda quadragenos aeris divisit] M. Livius hujus belli libro 8, [9.] cum neu-

venit, triumphoque omnium clarissimo urbem est in-
vectus. Argenti tulit in aerarium pondo centum 3
millia viginti tria. militibus ex praeda quadragenos
aeris divisit. Morte subtractus spectaculo magis ho- 4
minum, quam triumphantis gloriae, Syphax est,
Tibure haud ita multo ante mortuus, quo ab Alba
traductus fuerat. conspecta mors tamen ejus fuit,
quia publico funere est elatus. Hunc regem in tri- 5
umpho ductum Polybius, haudquaquam spernendus

tiquam tantum pecuniae in aerarium tulisset, neque tanto triumpho invectus urbem esset, militibus sexagenos senos aeris divisisse narratur ab hoc ipso Livio. Quare hic legendum *quadringenos*, pro *quadragenos:* atque ita habent quidam codices. etiamsi haud sum nescius, Budaeum l. 2. de Asse *quadragenos* legisse. Sed hoc tunc non agebat Budaeus. GLAR. Glareanus e quibusdam codd. legit *quadringenos.* Vix dubitari potest, quin corruptum sit *quadragenos.* Non tantum enim plane modica, verum omnino nimis exigua pro claritate tanti triumphi ac ducis est summa *quadragenorum aeris.* Nam, quo etiam Glareanus motus est, Livius et Nero paullo ante, victo Asdrubale, militibus *quinquagenos senos* asses diviserant. Et non ita multo post alii, nec tam clari duces, nec tam magnificis triumphis, nec tanta pecunia in aerarium illata, iis majorem summam diviserunt. V. ad 31, 20. et 33, 23. et 27. DUK. Pariter etiam Cl. Perizon. ad marginem Livii scribendum conjecit. Vulgatum quoque Hotom. displicuit, qui de Re numm. p. 80. videndum jubet, ecquis liber vetus scriptum habeat *quadringentos.* Verum non tantum omnes scripti, sed et typis inpressi, quos consului, constanter vulgatum servant. Nescio igitur, quosnam codices (id est, editiones, quas ubique ita vocat) viderit Glarean. in quibus *quadringenos* invenerit. Ita tamen legendum esse, mihi etiam verisimile videtur.

§. 4. *Morte subtractus spectaculo magis hominum,* etc.] Periodus haec ita comparet in Pal. 1. *Morte subtractus, spectaculo magis hominum, quam triumphantium gloriae Syphax est Tybur. Audita multo ante morte, quam ab Alba traductus fuerat. Conspecta tamen mors ejus fuit, qua publico funere est fletus.* GEBHARD.

§. 5. *Hunc regem in triumpho ductum Polybius* etc. *tradit*] Verba, quibus hoc tradit Polyb. sunt in l. 16, [12.] ejusmodi: ὁ δὲ Σύφαξ, ὁ τῶν Μασαισυλίων βασιλεὺς, ἤχθη τότε διὰ τῆς πόλεως ἐν τῷ θριάμβῳ μετὰ τῶν αἰχμαλώτων, ὃς καὶ μετά τινα χρόνον ἐν τῇ φυλακῇ τὸν βίον μετήλλαξε. SIGON.

Polybius, haudquaquam spernendus auctor] Hic multi reprehendunt Livium, qui Polybium tam frigide laudet: alii contra defenderunt, et λιτότητα esse, qua minus dicitur, quum plus in-

auctor, tradit. Secutus Scipionem triumphantem e[st] pileo capiti inposito Q. Terentius Culleo: omniq[ue] deinde vita, ut dignum erat, libertatis auctore[m] 6 coluit. Africanum cognomen militaris prius favo[r] an popularis aura, celebraverit, an, sicuti Felic[em] Sullae Magnique Pompeji patrum memoria, coeptu[m]

telligatur, recte dixerunt. Utrosque nominat Fabricius 3. Bibl. Graec. 30, 5. Illis adde Victorium 21. Var. lect. 1. et Petav. 4. Ration. temp. 2. His Barthium 26. Adv. 1. Buehner. de Commut. rat. dic. 1, 6. et Broekhus. ad Prop. 1, 12, 16. Quo animo in Polybium fuerit, satis ostendit, et omnem vel invidiae vel ingrati adversus eum animi suspicionem a se depellit ipse Livius 33, 10, 10. *Nos Polybium*, inquit, *secuti sumus, non incertum auctorem cum omnium Romanarum rerum, tum praecipue in Graecia gestarum.* Quae verba si considerassent morosi censores, inprimisque postremus, facile idem illud genus loquendi, quod hic tantopere illos offendit, in iis animadvertere, et a Livio fictis criminibus onerando abstinere potuissent. DUK. Optime Casaub. ad Fragm. Polybii p. 1547. docet, esse figuratam orationem, quae *μείωσις* vocatur, et *haudquaquam spernendus* hic poni pro maximae auctoritatis, praestantissimus, eademque figura orationis tum alios scriptores, tum Livium inprimis saepissime usos esse. Ita 3, 33, 8. *In unica concordia inter ipsos (qui consensus privatis interdum inutilis esset) summa adversus alios aequitas erat.* ubi *inutilis* est damnosissimus. V. quae ad eum locum notantur. 4, 13, 13. *Quum undique plus in illo senili animo non consilii modo, sed etiam virtutis esse, quam in omnibus aliis, diceremt, laudibusque haud inmeritis onerare[nt]* id est laudibus quam ma[ximis] meritis. 4, 20, 11. *Jovem pr[ope] ipsum, cui vota erant, Ro[mu]lumque intuens, haud sperne[n]dos falsi tituli testes.* id est, [fi]dignissimos testes; loco quam m[a]xime huic simili, quem tam[en] etiam alii observarunt. Ita [Lu]*cius non jucundissimus* est ace[r]bissimus apud Cic. 4. ad fam. [..] *Codrus pro patria non timid[us] mori*, id est paratissimus mor[i] pro patria obeundae apud Hor[at.] 3. od. 19, 2. Eo sensu *non omni[s]* pro nullus, de quo v. ad 5, 42, [.] Similia v. apud Gronov. ad Li[vii] 28, 25, 13. et 33, 6, 6. Locu[m] hunc Livii eo modo accipiendu[m] esse, monuit etiam Cl. Wasse a[]pud Duker. in Praefat. Thucy[d.] ****. Quae quum ita sint, min[i]me meritus est Livius censura[m] Camilli Peregrini in Campa[n.] Felic. Diss. 2, 32. p. 301.

Omnique deinde vita, ut di[]gnum erat] Lib. 38, (55.) diver[]sas authorum opiniones de ho[c] Terentio narrabit. Sed in ha[c] decada satis dubitatum existim[a]mus, ideoque jam receptui can[i]mus. GLAR. Comparet in Pal[at.] 1. *Secutus Scipionem triumfan[]tem est pileo capiti imposit[o] Culleo Terentius Q. eumque de[]inde ita, ut dignum erat, lib[ertatis]* a. c. GEBHARD.

§. 6. *Africanum cognomen*

adsentatione familiari sit, parum compertum ha-o. Primus certe hic imperator nomine victae ab 7
gentis est nobilitatus. exemplo deinde hujus, ne-aquam victoria pares, insignes imaginum titulos raque cognomina familiae fecere.

laris prius favor, an popu-ris aura, celebraverit] *Afri-i cognomen* Lov. 2. 3. 4. et v. Sed nihil muto. *Africanum omen* per adpositionem di-, patet ex illis, quae notat Gro-v. ad 1, 3, 7.

§. 7. *Exemplo deinde hujus, nequaquam victoria pares*, etc.] Ita quidem, ut vulgo editur, vet. ed. et Pal. 3. At pr. et sec. *exemplo deinde hujus L. Scipio Asiaticus nequaquam victoria pares insignes imaginum titulos claraque cognomina familiae habuerunt.* GEBHARD.

EPITOME

LIBRI TRIGESIMI PRIMI.

Belli adversus Philippum Macedoniae regem, quo intermissum erat, repetiti caussae referuntur ha Tempore Initiorum duo juvenes Acarnanes, qui no

Caussae feruntur hae. Tempore Initiorum] Vet. lib. *referuntur.* SIG. Consentiunt Berg. et Boend. *referuntur. Hoc tempore* Voff. Vox *caussae* deeft in Leid.

Juvenes Acarnanes, qui non initiati erant, Athenas venerunt] Potuerunt quidem primo Athenas, et inde ad templum Cereris veniffe. Sed quum Livius c. 14. hoc non dicat, non debuit Auctor Epit. de suo addere, quod ab imperitis harum rerum ita accipi poffet, quasi templum Cereris, in quo sacra Initiorum agebantur, Athenis fuerit; quod utique falsum eft. V. Meursii Eleusin. c. 6. DUK. *non initiaverant.* Boend. sollemni errore. V. ad 23, 29, 16. *erant initiati* Berg. et ed. Camp.

In sacrarium Cereris cum aliis pluribus suis intraverunt] *cum aliis popularibus suis* legendum. SIG. Praepositio *in* exsulat a Boend. Livius c. 14, 7. dixit *templum Cereris ingressi sunt.* Utrumque genus loquendi usitatum fuit. Sine praepositione *intrare domum* Livius supra dixit 6, 34, 9. ubi vide. Ab aliis praepositionem addi, docuit Ce Burm. ad Suet. Caes. 18. et i primis, quem laudat, Inl. Ni Heins. ad Ovid. 7. Met. 492. (*I Epit. 103.) Plurium igitur te ftimonio adhaereo. Deinde *plu ribus* servant Boend. et Nor quorum etiam prior, mutato ve borum ordine, *cum pluribus a liis suis* dedit. Cl. Jac. Periz nius in Animadv. bift. 9, 3 vel legit *cum aliis pluribus in traverunt*, vel *cum aliis intra verunt*, quia Livius c. 14. null *popularium* mentione facta, sim pliciter dicit *cum cetera tur ba ingressi sunt.* Verum etia alibi Auctor Epit. a Livio di sentit. Quum itaque reliqui cod *popularibus* servent, et ea vo per compendium scripta *ppl'ari bus* facile in *pluribus* corrump possit, Sigonii lectionem servavi; praesertim quum ex mente Perizon. insuper una, vel etiam duae voces, invitis omnibus scriptis et editis, ejiciendae forent.

Tamquam nefas summum commisissent, ab Atheniensibus caesi sunt] Vet. lib. *summum scelus.* DELRIUS. *summum nefas*, et *occisi sunt* Berg.

itiati erant, Athenas venerunt, et in sacrarium Ce-ris cum aliis popularibus suis intraverunt. ob hoc, quam nefas summum commisissent, ab Atheni-ensibus caesi sunt. Acarnanes, mortibus suorum moti, ad vindicandos illos auxilium a Philippo pe-ierunt. Paucis mensibus post pacem Karthaginien-sibus datam, quingentesimo quinquagesimo anno ab urbe condita, quum Atheniensium, qui obsideban-tur a Philippo, legati auxilium a senatu petissent, et senatus id censuisset ferendum, plebe, quod tot bel-

Boend. quod posterius etiam in ed. Camp. Eadem illa mox *morte suorum*. Verum de voce *mortibus* v. Baluz. et Cuper. ad inscriptionem libri *de Mortibus persecutorum*, et Weitz. ad Inscriptionem carminis *De Mortibus boum*. Ea utitur Lucan. 1,

Funeraque, et mortes, hiemesque sub Alpibus actae.

Silius 5, 669. *quae vulnera cernis, Quas mortes?* 14, 557.

Hinc clamor, gemitus illinc, mortesque, fugaeque.

Senec. 1. Nat. Quaest. 1. *In tantis erroribus es, ut existimes Deos mortium signa praemittere.* Oros. 2, 5. *Cessatum a mortibus non est.*

Ad vindicandum illos auxilium a Philippo petierunt] Vet. lib. *ad vindicandos illos*. SIG. Auctior est hac parte vet. lib. hoc modo: *auxilium a Philippo petierunt: Athenas oppugnaverunt: Athenienses auxilium a Romanis petierunt.* DELR. *ad vindicandos illos* etiam codd. mei, cum ed. Camp. Deinde *auxilia a Philippo* Leid. Berg. Boend. et Exc. Pithoei. Idem autem supplementum est etiam in meis, ita tamen, ut in paucis apicibus differant, hoc modo *petierunt*, (*petiverunt* Leid.) *et Athenas oppugnaverunt*. (*oppugnare coeperunt* Boend. *oppugnarunt* Exc. Pithoei) *Athenienses a Romanis auxilia* (vox *auxilia* deest in Voss. *auxilium a Romanis* legunt Boend. et Exc. Pithoei) *petierunt* Leid. Voss. Berg. Boend. et Exc. Pithoei. Verum illa ex sequentibus efficta videntur.

Paucis mensibus post pacem Karthaginiensibus datam, quingentesimo quadragesimo anno ab urbe condita, quum Atheniensium] Restituendum est, ut post ostendam, *quingentesimo et quinquagesimo*. SIG. *Anno ab urbe condita quingentesimo quadragesimo primo et paucis mensibus post pacem Karthaginiensibus datam, a primo autem Punico ad secundum bellum finitum sexaginta tres anni fuerunt. Cum igitur legati Atheniensium* Leid. qui mox vocem

lorum continuus labor gravis erat, dissentiente, t nuit auctoritas Patrum, ut sociae civitati ferri op populus quoque juberet. Bellum id P. Sulpicio co suli mandatum est: qui, exercitu in Macedonia ducto, equestribus proeliis cum Philippo prospere p gnavit. Abydeni ab Philippo obsessi, ad exemplu Saguntinorum, suos seque occiderunt. L. Furi praetor Gallos Insubres rebellantes et Hamilcare

legati omittit. *pacem Karthaginiensibus datam quingentesimo anno ab urbe condita pacis jam porta clausa fuit. ceptum autem anno CCCCCV cum Atheniensibus* Boend. *Post pacem Karthaginiensibus datam quadringentesimo anno* (*D. anno* Exc. Pithoei) *ab urbe condita paucis mensibus porta Jani clausa* (tres ultimae voces desunt in Voss. et Berg.) *coeptum est autem anno* (*datum est aut* Voss.) *DV*(*CLV* Berg.) *cum Atheniensium* Voss. Berg. et Exc. Pithoei. *Post pacem Carthaginiensibus datam D. anno ab V. C. paucis mensibus porta Jani clausa. Coeptum est autem anno DV. cum Atheniensium* Norv. et edd. antt. Quam lectionem verbis Livii c. 6. adversari, Budaeus observat 5. de Asse p. 583. Ejus loco deinde Aldus substituit, quod tempore Sigonii vulgo exstabat in editis. Illam autem lectionem formasse videtur ad verba Livii ex c. 5, 1. ubi emendationem suam pluribus adstruit.

Et senatus id censuisset ferendum] *et id senatus ferendum censuissent* Leid. V. ad Epit. Liv. 26. *id senatus ferendum censuisset* Berg. omissa vocula *et*, quam interceperunt ultimae literae praecedentis vocabuli *petissent*, vel *petisset*. V. ad 37, 59, 1. *senatus et id censuisset ferend* Boend.

Ut sociae civitati ferri op populus juberet] *ut socias ci tates ferre quoque opem jube populus* Boend. *ut sociae civi ti ferre quoque opem popu juberet* Norv. et pleraeque e vett. neque hinc differt Be nisi quod *judicaret*, pro *ju ret*, perperam praeferat. *fe opem populus quoque jube* Leid. et ed. Frob. anni 15 cum multis seqq. *ferendam opem populus juberet* Voss. *ferendam quoque*, ut habet Camp. V. ad 5, 27, 1. Horum ctoritate voculam *quoque*, qu demum ultima Gruteri ed. expunxit, restitui.

Exercitu ad Macedoniam ducto] Ita Gronov. anno 1665. edidit. Olim vulgabatur *in Macedoniam*. Quam lectionem, quia in eamdem etiam omnes codd. consentiunt, revocavi.

Et millia hominum triginta quinque] Livius [c. 21, 17.] *supra millia XXXV* edit. Ideo recte MS. *milia hominum XXXVI.* DELR. Pariter Leid. Voss. Berg. Boend. Norv. et edd. ante Aldum. Quare id revocavi. Paullo ante *eo in proelio* ed. Camp. *eo in bello* Norv. et edd. antt.

...num, bellum in ea parte molientem, acie vicit. ...milcar eo bello occisus est, et millia hominum ...ginta sex.[l] *Praeterea expeditiones Philippi regis et ...icii consulis, expugnationesque urbium ab utro... factas, continet. Sulpicius consul, adjuvanti... rege Attalo et Rhodiis, bellum gerebat. Trium... ...vit de Gallis L. Furius praetor.*

... quo Gronov. *eo bello de...* ...sentientibus scriptis. Dein... *caesus est* Voss. Similis va... ... supra hac Epit. notata

Adjuvantibus rege Attalo et Rhodiis, bellum gerebat] *bellum gerebat, adjuvantibus rege Attalo et Rhodiis* Berg. Boend. et ed. Camp.

T. LIVII PATAVINI

LIBER TRIGESIMUS PRIMUS.

1 I. Me quoque juvat, velut ipse in parte lab
ac periculi fuerim, ad finem belli Punici perveni
2 nam etsi profiteri ausum, perscripturum res om
Romanas, in partibus singulis tanti operis fati
3 minime conveniat; tamen, quum in mentem ve

tre

§. 4. *Quam occuparint quadringenti septuaginta octo anni a condita urbe*] Legendum *LXXXVIII anni.* Nam urbs Roma, authore Dionysio Halic. [1, 57. et 2, 78.] condita est Olympiade septima. Primum autem bellum Punicum coeptum est Olympiade centesima vicesima nona, authore Polybio l. 1, [5.] a quo numero si septem subtraxeris, ac reliquum per quatuor multiplicaveris, evenient anni 488. quanquam non sum nescius, Dionysium duobus ab hac supputatione annis differre a Polybio. Sed id non impedit hanc rationem. Quidam etiam libri in hac Livii praefatiuncula *XL.* habebant, pro *LX.* atque ita legisse videtur Budaeus 5. de Asse [p. 583.] qui error tamen in aliis emendatus est codicibus: at posterior, quem hic emendavimus, in omnibus male habet. Caeterum *aeque multa volumina* dixisse videtur, quia utrimque xv. id quod ex Flori epitome c gitur. GLAR. In vet. lib. *LXXVIII anni.* mendose i quidem, sed ita tamen, ut v lectionis vestigia appareant. enim *V* in *X* vertendum, et *II* in *V*, ita ut legas *LXXX* siquidem Ap. Claudius anno Urbe cond. CCCCLXXXVI co fuit, quemadmodum ex Livii s tentia in Chronologia osten mus, quem numerum depra vit, ut solet, Glareanus. †. „G „reanus negat, se depravasse „merum.“ †. SIG. *septuagi* *octo* omnes mei, Crevierii ctor. et Hearnii L. 1. [Bambe Goelleri.] *septuaginta* edd. Ca Parm. et, teste Crevierio, A dreae princeps. *CCCCLXXXV* quod nonnullos habere Hearn auctor est, neque in scriptis, que in excusis mihi obvium f Glareano *CCCCLXXXVIII* mendanti favent Robortell. Convenient. Supput. Liv. c. 4 et Pighius in Annal. ad ann.

...et sexaginta annos (tot enim sunt a primo Punico ad secundum bellum finitum) aeque multa volumina occupasse mihi, quam occuparint quadrin- 4 genti octoginta octo anni a condita urbe ad Appium Claudium consulem, qui primus bellum Karthaginiensibus intulit; jam provideo animo, velut qui 5 proximis litori vadis inducti mare pedibus ingrediuntur, quidquid progredior, in vastiorem me altitudinem, ac velut profundum invehi, et crescere paene opus, quod prima quaeque perficiendo minui videbatur. Pacem Punicam bellum Macedonicum 6 excepit; periculo haudquaquam comparandum, aut virtute ducis, aut militum robore: claritate regum 7 antiquorum, vetustaque fama gentis, et magnitudi-

...xxxix. p. 18. Haeret autem ...um 5. de Asse p. 582. Paul... vero §. praec. *tres et LX* ... omnes scripti, et edd. ... Camp. ac Parm. post eas ... librariorum errore *tres* ... *XL annos* datum est. Mox ...*um bellum* Voss. Lov. 2. 4. ...6. Mead. uterque, et Gaertn.

§. 5. *Proximis litori vadis in...ducti*] *proximi litoris vadis* Voss. Lov. 1. 4. 5. 6. et Gaertn. *proximi litori vadis* Mead. ambo. [Bamberg. Goelleri.] *proximi litori vadis* Lov. 1. *proximis litoris vadis* edd. principes. Vulgatum primum adparuit in ed. Mogunt. Mox *ac velut profundam* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Mead. uterque, Gaertn. [Bamb.] et edd. vett. Postea Ascens. anno 1513. *profundum* substituit, altera lectione in marginem rejecta. [*videat*; pro *videbatur* Bamb.]

§. 6. *Periculo haudquaquam comparandum*] Offendebar aliquando *τῷ periculo* ob ea, quae sequuntur, *aut virtute ducis, aut militum robore:* et volebam, *Punico haudquaquam comparandum*. Sed recte se habet vulgata; et sic Livius 35, [26, 3.] *Praetor Achaeorum sicut terrestrium certaminum arte quemvis clarorum imperatorum vel usu vel ingenio aequabat, ita rudis in arte navali erat.* J. FR. GRONOV.

§. 7. *Claritate regum antiquorum*] Vet. lib. *sed claritate*. SIG. Ita et Voss. ac Lov. 5. 6. Verum non utor liberalitate scribarum, qui passim hanc voculam, a Livio omissam, connectendae melius orationi interponere soliti sunt. V. ad 6, 32, 8.

Vetustaeque fama gentis] Facile fero, cum satis agnosco vetustatem gentis Macedonicae; sed cui omnino non decedant Poeni ac Phoenices. Itaque magis placet scriptura Thuan. Voss. *vetu-*

ne imperii, quo multam quondam Europae, maj
rem partem Asiae obtinuerant armis, prope no
8 lius. Ceterum coeptum bellum adversus Philipp
decem ferme ante annis, triennio prius deposit
erat, quum Aetoli et belli et pacis fuissent cauſſ
9 Vacuos deinde pace Punica jam Romanos et inf
sos Philippo, quum ob infidam adversus Aetol
10 aliosque regionis ejusdem socios pacem, tum o

staque. Notavit eandem ex libro S. Victoris Henr. Valesius. 25, 24, 11. *Illacrimasse dicitur partim gaudio tantae perpetratae rei, partim vetusta gloria urbis.* 35, 12, 11. *Vetusta regum Macedoniae fama, peragratusque orbis terrarum victoriis ejus gentis.* Nempe omnia respiciunt Magnum Alexandrum. 9, 43, 6. *Vetusta gentis gloria.* ut nuper illic reſtitutum. JAC. GRON. *fama gentis vetustae*, ut *gloria veteris prosapiae* apud Juſtin. 4, 6. et Virg. 1. Aen. 642.

Per tot ducta viros antiquae ab origine gentis.

ubi plures codd. *antiqua ab origine.* Malim tamen cum Cl. Gronov. *vetustaque fama*, quod quum in Lov. 1. 2. 4. 5. 6. et Mead. utroque, similiter invenerim, vulgato praetuli. *vetustateque* legit Gaertn. duplici lectione juncta. Infra c. 7, 9. *Argosque ipsos, non vetere fama magis, quam morte Pyrrhi, nobilitatos.* 37, 51, 9. ex emendatione Rubenii. *Literae non tantum gaudium ab recenti metu adtulerunt, quam a veteri fama.* Juſtin. 14, 5. *Urbem, contra veterem majorum gloriam, armis diffisi, murorum praesidio includunt.* 28, 4. *Quum hi pro vetere Macedonum gloria certarent.* 29, 3. *Terrebat eos et vetus Macedonum virtus, et victi orientis gloria.* 30, 4. *Macedonas veteri fama praesentibus viribus aestim[an]dos.* et ibid. *Ferentesque in[...] lum alii majorum suorum [an]tiquam et obsoletam glori[am].* Lucan. 5, 52.

— — famae veteris laudan[tur] Athenae.

Multa quondam Europae, ma[jorem] partem Asiae] Vet. [...] *majoremque.* SIG. Ed. Mog[unt.] *multam quondam Europae, m[a]jorem.* MOD. Adjecit copul[am] Sigonius, cujus hic nulla nece[s]sitas. Debuit autem scire, in omnibus ab Andrea vulgatis ad Frobenium legi: *multam quond[am] Europae, majorem partem Asiae.* Quod etiam notavimus in Barberinis membranis. Et hoc esse Livii, confirmat locus a nobis reſtitutus 27, 40, 4. *Quum in Hispania alia super aliam clades, duobus egregiis ducibus amissis, ex parte delesset multa.* ubi v. notas. Cicero ad Atticum 3, 20. *Intelligo te multas partes salutis meae et suscipere, et posse sustinere.* 4. ep. 16. *Miram securitatem videbis, cujus plurimae, mehercule, partes in tuo reditu.* Polyaenus 4, [6, 12.] de Antigono: πολὺ μέρος τῆς ἀποσκευῆς αὐτοῦ κατέσχεν. 45, [9, 2.] *Idemque finis in-*

auxilia cum pecunia nuper in Africam missa Hannibali Poenisque, preces Atheniensium, quos agro pervastato in urbem compulerat, excitaverunt ad renovandum bellum.

II. Sub idem fere tempus et ab Attalo rege, et 1
Rhodiis legati venerunt, nunciantes, Asiae quoque
civitates sollicitari. His legationibus responsum est, 2
curae Asianam rem senatui fore. Consultatio de Ma-

...ili per *Europae plerumque*, ...ue *Asiam omnem regni*. J. ... GRON. *multam quondam* ...pae Lov. 1. 2. 4. Mead. am... et Gaertn. Horat. 3. od. 30, *multaque pars mei Vitabit* ...itinam. 2. Serm. 7, 7. *pars* ...lia *natat, modo recta capes*...s, *multum quondam Euro*...e Lov. 6. a m. 2. quum *mul*...m antea scriptum fuisset. *mul*... *quondam Europae* reliqui; ...mb.] quae et ipsa lectio haud ...ere spernenda est. V. ad 37, ... 8. Deinde *majoremque* Lov. ...5. 6. et Voss. Sed praeferenda reliquorum scriptura, qui co...lam ignorant.

§. 8. *Coeptum bellum adversus Philippum decem ferme ante annis*] Duodecim anni sunt, quando inceptum bellum adversus Philippum, anno videlicet quinto secundi belli Punici, ut 24, [40.] fatetur Livius. At cum Aetolis factum foedus est initio anni noni ejusdem belli, a quo sunt anni ferme decem ad haec tempora. Videtur lapsus memoria Livius, quanquam in re non admodum magna. GLAR. *duodecim* dicit Glareanus, et Livium memoria lapsum suspicatur. Sine causa. Sententia est: bellum adversus Philippum triennio prius, quam pax cum Carthaginiensibus fieret, depositum erat, quum decem ferme ante annis coeptum fuisset. Motum fuerat A. V. ɪɔxxxɪx. depositum A. V. ɪɔxʟᴠɪɪɪ. V. 24, 40. et 29, 12. DUK. V. Petav. 1. Ration. l. 4, 8. Mox *fuissent caussae* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Mead. 2. omnesque edd. usque ad Heinsii Elzev. quae prima *caussa* dedit, quod Gronov. aliique post eam recentiores servarunt; ego alterum revocavi. Tota illa vox omittitur in Lov. 5. [*caussae* Bamb.]

§. 10. *Excitaverunt ad renovandum bellum*] Ed. Mogunt. *ad innovandum bellum*. MOD. Similiter omnes typis descripti usque ad Frob. qui anno 1535. *renovandum* substituit. Et ita plerique codd. quorum nullus priscis edd. favet. *ad rónum bellum* Voss. *ad Macedonicum bellum* Lov. 2. 5. et 6. Paullo ante *tum ob auxilia, tum pecuniam nuper in Africam missam* Voss. *tum ob auxilia, tum ob pecuniam nuper in Africam missam* Lov. 2. 5. et 6. Nihil muto. Pecunia eodem tempore missa erat, quo auxilia. V. 30, 26. et 42.

§. 2. *Ad consules, qui tunc in proelio cum Bojis erant*] Falsa et palam nugatoria lectio. Non consulum uterque provinciam illam habuit, sed solus P. Aelius Paetus, altero Cn. Cornelio Lentulo Siciliam sortito. Quod vero illud nobile *proelium?* aut quomodo convenit, quod mox

cedonico bello integra ad consules, qui tunc 3 proelio cum Bojis erant, rejecta est. Interim Ptolemaeum Aegypti regem legati tres missi, C. Cla dius Nero, M. Aemilius Lepidus, P. Sempronius T ditanus: ut et adnunciarent victum Hannibalem Po nosque, et gratias agerent regi, quod in rebus d biis, quum finitimi etiam socii Romanos desereren 4 in fide mansisset; et peterent, ut, si coacti inju bellum adversus Philippum suscepissent, pristinu

dicit auctor, nihil memorabile gestum a consule, nisi quod populatus sit Bojorum fines, et cum Ingaunis Liguribus foedus icerit? Sed et libri dubii admodum et variantes inter se suspicionem augent. Oxonienses membranae, *qui tum in proelio neis erant.* Barberinae et Naudaeanae, *qui tunc in proelio Bojis erant*, omissa praepositione *cum.* Unde probabiliter Al. Rubenius, *qui tunc in provinciis erant.* J. FR. GRON. *in proelio Bojis erant* etiam Lov. 1. 4. et Hearnii L. 1. Gronovius in pr. ed not. conjecerat *ad consulem P. Aelium, qui tunc in Bojis erat.* Quod, nimium a vulgato recedens, recte in iteratis curis tacite damnasse videtur. Rubenii conjectura etiam Crevierio haud displicuit. [*curae eam rem s. f.* et *qui tunc in provinciis erant* Bamb.]

§. 3. *P. Sempronius Tuditanus*] *proconsul Sempronius* Lovel. 1 2. 4. 5. 6. a m. 1. et Voss. sollemni errore. V. ad 28, 16, 14. *Cn. Sempronius* edd. ante Aldum. Ex tribus his legatis C. Claudius Nero consul fuit, supra 27, 34. et censor 29, 37. M. Aemilius Lepidus praeturam gessit. V. 24, 43. At nullus alius circa haec tempora P. Sempronius Tuditanus memoratur, quam qui censor fuit 27, 11. et cons 29, 11. Hunc tamen intelli dum, verisimile non est. T enim ante Aemilium Lepid memoratus fuisset, qui tant praetorius erat. Praeterea ci haec tempora trium legator qui ad reges aut populos foe ratos a senatu mittebantur, un consularis esse solebat, alter pra torius, tertius nullo adhuc hon re functus. Id autem hic neg ctum fuisset, si P. Semproni consularis ac censorius intel gendus foret. Vel igitur ali atque ab eo diversus P. Sempr nius Tuditanus fuit, qui pos ad honores non pervenit: vel l gendum est *C. Sempronius T ditanus*, ut innuatur is, qui pra tor memoratur 32, 27. Mox pri copula *et* exsulat a Voss. [Bamb. Lov. 2. 5. et 6. a m. 1. qui postre mus etiam praefert *nunciarent.* [Bamberg. qui etiam mittit *in fide mansisset.*]

§. 4. *Erga populum Romanum conservaret*] Mogunt. ed. *erga Romanos.* MOD. Ita non illa tantum, verum omnes insuper edd. legunt usque ad Aldum, qui vulgatae lectionis auctor exstitit, consentientibus omnibus scriptis, quibus utor. Mox §. seq. *Eodem ferme tempore* Lov. 5. V. ad 37, 38, 5. *Eodemque tem-*

animum erga populum Romanum conservaret. Eo- 5
dem fere tempore P. Aelius consul in Gallia, quum audisset a Bojis ante suum adventum incursiones in agros sociorum factas, duabus legionibus subitariis tumultus ejus caussa scriptis, additisque ad eas qua- 6
tuor cohortibus de exercitu suo, C. Oppium praefectum socium hac tumultuaria manu per Umbriam (quam tribum Sappiniam vocant) agrum Bojorum invadere jussit. ipse eodem, aperto itinere, per me-

pore Hearnii L. 1. qui etiam *in agrum sociorum* exhibet.

§. 6. *C. Appium praefectum socium*] Vet. lib. *Cn. A. Popium.* Ego *C. Oppium. Oppius* enim gentis nomen est, *Appius* praenomen. SIG. Hunc Pighius, nescio qua auctoritate, A. V. ɪɔʟ. tribunum plebis fuisse scribit. DUK. *Consulampium* Lov. 1. 4. *consulem Appium* Lov. 2. 5. *consul Appium* Lov. 6. a m. 1. *C. Appium* a m. 2. quod etiam est in Mead. 1. et Gaertn. [Bamb.] *Cappium* Mead. 2. *Cn. A. Popium* Voss. qui et infra *A. Popius*, pro *Appius* vel *Oppius*, legit; id autem ex duplici lectione *Appium* et *Oppium* juncta ortum esse videtur. Solent eaedem illae voces et alibi a scribis confundi. V. ad Epit. Liv. 78. et Col. Burm. ad Suet. Caes. 52. Ceterum vulgatum adversus Sigonium defendit Just. Rycquius Cent. 2. epist. 3. Praeterea *praefectum suum* Lov. 1. 5. et 6. a m. 1.

Quam tribum Sappiniam vocant] De hac rursus est 33, 37, 1. *L. Furius Purpureo, alter consul, per tribum Sappiniam in Bojos venit.* Non idem de ea sentiunt viri docti. Gruchius 2. de Comit. Roman. 1. unam e xxxv tribubus Romanis facit, et, ut numerus tribuum constet, Horatiam, quam Sigonius 1. de Ant. jur. civ. Rom. 8. Panvin. de Civit. Rom. c. 50. et Manut. de Civit. Rom. p. 10. tom. 1. Thes. Graev. inter triginta quinque tribus numerant, earum numero excludit. Sigonius et Manutius in recensendis nominibus tribuum Romanarum Sappiniam praetereunt. Panvinius autem c. 51. eam inter tribus extra numerum ponit. Non possum mihi persuadere, tribum Romanam fuisse, eo quod id neque ex duobus his locis Livii satis perspicuum est, neque usquam alibi illius nomen inventum est; et suspicor ab Umbris hoc nomine appellatam fuisse partem Umbriae Bojis vicinam, quemadmodum 9, 41, 15. aliam partem Umbriae *plagam Materinam.* Ita hic *per Umbriam, quam tribum Sappiniam vocant.* et 33, 37, 1. *per tribum Sappiniam* esset per eam partem Umbriae, quam Umbri *tribum Sappiniam* vocant. Et sic accepit Cluverius 2. Ital. ant. 6. DUK. Doujatius ad h. loc. testatur, nisi Livius tribum hanc ad Umbriam retulisset, se eam creditarum fuisse, *Sepiniam* adpellandam esse a Sepino Samnii urbe. Infra vero ad 33, 37, 1. ubi Livius ejusdem tribus meminit, *per tribum Sapiniam* edi curavit, et indicari monuit Umbriam,

7 dios montes duxit. Oppius, ingressus hostium fine
primo populationes satis prospere ac tuto fecit. de
lecto deinde ad castrum Mutilum satis idoneo loc
ad demetenda frumenta (jam enim maturae eran
8 segetes) profectus, neque explorato circa, nec st
tionibus satis firmis, quae armatae inermes atq
operi intentos tutarentur, positis, improviso inpet
Gallorum cum frumentatoribus est circumventus
9 Inde pavor fugaque etiam armatos cepit. Ad septe
millia hominum palata per segetes sunt caesa: inte
10 quos ipse C. Oppius praefectus. ceteri in castra me
tu compulsi, inde sine certo duce consensu militar
proxima nocte, relicta magna parte rerum suarum
11 ad consulem per saltus prope invios pervenere. qui
nisi quod populatus est Bojorum fines, et cum In-

ubi Sapis fluvius: in quo praeivit Cluverius 2. Ital. ant. 6, 623. qui etiam *tribum Sapiniam* vocat, et per eam intelligit Umbriae partem circa Sarsinam, Sapi flumini adpositam. Ceterum *Sabbiniam* legit Lovel. 6. *Sabiam* Gaertn. *Sabinam* Mead. 2. *Sabiniam* Mead. 1. [*Sapiniam* Bamberg.]

Per montes duxit] Vet. lib. *per medios montes*. SIG. Τὸ *medios* non est in libro Mogunt. MOD. Vocem a Sigonio additam ignorant Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Mead. uterque Gaertn. et apud Crevierium Victorin. [Bamberg.]

§. 7. *Delecto deinde ad castrum Mutilum satis idoneo loco*] *derelicto deinde* Lov. 2. 5. et 6. a m. 1. Deinde *ad eastrum militum* Gaertn. [Bamb.] *ad castrum Mutillum* Voss. Lov. 6. et edd. Camp. ac Parm. *ad castrum Muttillum* Lov. 1. 2. 4. *ad castrum Mittilum* Mead. 1. *ad castrum Mitilium* Mead. 2. De situ hujus castri v. Cluver. 1. Ital. ant. 28, 279. Tum, *satis* alios omittere, Hearnius monuit, quam tamen vocem servant omnes, quos vidi, typis et calamis exarati. Mox *ad demetendas, jam enim maturae erant, segetes profectus* Lov. 2. 5. 6. Paullo post §. 9. *interfectus*, pro *praefectus*, Lov. 2, 5. 6. et Voss.

§. 10. *Ad consulem per saltus prope invios pervenere*] *ad consulem prope Bojos pervenere* Voss. *ad consulem prope imos montes pervenere* Lov. 2. *ad consules prope unos montes pervenire* Lov. 5. Paullo ante *metu propulsi* edd. ante Aldum.

§. 11. *Cum Ingaunis Liguribus foedus icit*] *foedus inierit* Lov. 6. in contextu. *foedus jecit* in margine: quod idem in contextu habent Lov. 1. 4. 5. et Mead.

gaunis Liguribus foedus icit, nihil, quod esset memorabile, aliud in provincia quum gessisset, Romam rediit.

III. Quum primum senatum habuit, universis postulantibus, ne quam prius rem, quam de Philippo sociorumque querelis, ageret; relatum extemplo est; 1
decrevitque frequens senatus, ut P. Aelius consul, 2
quem videretur ei, cum imperio mitteret, qui, classe accepta, quam ex Sicilia Cn. Octavius reduceret, in Macedoniam trajiceret. M. Valerius Laevinus 3
propraetor missus, circa Vibonem duodequadraginta navibus ab Cn. Octavio acceptis, in Macedoniam transmisit. ad quem quum M. Aurelius legatus ve- 4
nisset, edocuissetque eum, quantos exercitus, quantum navium numerum comparasset rex, et quemad- 5

uterque, [Bamb.] cum ed. Camp. De locutione *icere foedus* v. ad 1, 25, 1.

§. 3. *M. Valerius Laevinus propraetor missus*] Ex privato scilicet: nam nullus hoc nomine praetor aliquot annis fuerat. Pighius ad A. V. 1DLIII. putat, fuisse M. Valerium Laevinum, cujus in superioribus libris frequens mentio est; *quamvis,* ait, *consularis esset, et antea saepius proconsul majus imperium obtinuisset.* Poterat sane caussa esse, cur hic potissimum cum classe in Macedoniam mitteretur, quod ei, ut qui antea diu in Graecia fuisset, et bellum cum Philippo gessisset, res Gravcorum et Macedonum notissimae erant. Dubito tamen, an potius intelligendus sit hujus filius, quem infra c. 50, 4. memorat, isque extra ordinem ex privato pro praetore, ut saepe alii, ad classem missus fuerit. Pater ejus dudum summis in republica honoribus functus, multis rebus gestis clarissimus, magnaeque in senatu auctoritatis erat, ex cujus dignitate non videtur fuisse, ut *a consule* ad classem *pro praetore* mitteretur; quod in tantae dignitatis viris fortassis sine exemplo est. DUK. *Laevinus proconsul praetor missus* Lov. 5. *Laevinus proconsul pr. missus* Lov. 1. 2. 4. *Laevinus proconsul praemissus* Lov. 6. *Laevinus proconsul missus* Mead. ambo, et Gaertn. Praeterea *in Macedoniam traduceretque milites. Valerius* Voss. a m. 1. *in Macedoniam trajiceretque milites. Valerius* Voss. a m. 2. et Lov. 2. ac 5. *in Macedoniam trajiceret milites. Valerius* Lov. 6. a m. 1. Mox *duo XL navibus* Hearnii L. 1. Deinde *in Macedoniam trajecit*, pro *transmisit*, edd. ante Aldum.

§. 4. *Quantos exercitus, quantum navium numerum*] quan-

modum circa omnes non continentis modo urbes sed etiam insulas, partim ipse adeundo, partim per
6 legatos, conciret homines ad arma; majore conatu Romanis id capessendum bellum esse, ne, cunctantibus iis, auderet Philippus, quod Pyrrhus prius ausus ex aliquanto minore regno esset; haec eadem scribere Aurelium consulibus et senatui placuit.

1 IV. Exitu hujus anni quum de agris veterum militum relatum esset, qui ductu atque auspicio P. Sci-
2 pionis in Africa bellum perfecissent; decreverunt

tumque navigii numerum Lov. 2. et 6. Verum ἀσύνδετον hoc Livio placuit. V. ad 29, 37, 7. *quantive navigii numerum* Lov. 6. Mox §. seq. *non continentes modo urbes* Voss. Lov. 2. 5. 6. Mead. ambo, et Gaertn. Deinde *concitet ad arma*, pro *conciret*, Voss. et Gaertn. Male. V. ad 8, 27, 2. Solent autem *concire* et *concitare* commutari. V. ad 9, 37, 1.

§. 6. *Haec eadem scribere Aurelium*] *haec scribere* Voss. et Lov. 2. 5. 6. *haec scribere eadem* Lov. 1. 4. [Bamb.] et editi ante Aldum. Paullo ante *majore conatu Romanis ad capessendum bellum opus esse* Lov. 1. 4. *ad capessendum bellum esse* Lov. 2. 5. 6. Voss. Mead. 2. et Gaertn. Deinde *ausus* deest in Lov. 2.

§. 1. *Ductu atque auspicio proconsulis Scipionis in Africa bellum perfecissent*] In veteribus libris est fere *proconsulis Scipionis*, pro *P. Scipionis*; idque non hoc loco solum, sed passim. Itaque *P. Scipionis* restitue. SIG. Ita peccant hoc loco Lov. 1. 2. 4. 5. et 6. a m. 2. V. ad 28, 16, 14. *auspicio P. C. Scipionis* Lov. 6. a m. 2. Harl. Mead. uterque, et Gaertn. Legendum itaque videri posset *P. Cornelii Scipionis*, nisi *P. C.* potius natum sit e vitiosa lectione *proconsulis*. Conf. te mox §. 3. *Proconsul*, vel *Proconsules Servilius*, pro *P. Servilius*, legunt Lov. 1. 2. 4. 5. 6. a m. 1. cujus loco *P. C. Servilius* est in Lov. 6. a m. 2. Harl. Mead. utroque, et Gaertn. Tum *in Africam bellum* Voss. Lov. 2. 5. 6. a m. 1. et Harl. V. ad Epit. Lib. 21. [*bellum* omittit Bamb.]

§. 2. *Quod ejus publicum populi Romani esset*] *quod jus publicum* Lov. 6. *quod ejus publicum* Lov. 5. *quod is publicus* Harl. et typis descripti usque ad Froben. qui recte id, quod nunc vulgo exstat, anno 1535. recepit. *quod ejus est*, quae pars ejus agri. V. ad 5, 34, 5. et 8, 37, 8. (* 38, 54, 4. 39, 7, 5.) Deinde *publicae rei esset* Lov. 1. 2. 4. 5. et Voss. Male. Cicero diceret *quod ejus populus Romanus possideret*. Ita Orat. 3. Agr. 4. *Silvam Scantiniam vendis. Populus Romanus possidet. defendo. populo Romano esset* Lov. 6. [*publicum pr.* Bamb.] Sed formulam *publicus populi Romani* inlustrat Gronov. 4. Obs. 14. p. 224. Alibi saepe *P. R.* id est *populus Romanus*, abiit in *publica res*, vel

res, ut M. Junius praetor urbis, si ei videretur, ...mviros agro Samniti Appuloque, quod ejus pu... populi Romani esset, metiendo dividendoque ...ret. Creati P. Servilius, Q. Caecilius Metellus, 3
...et M. Servilii, (Geminis ambobus cognomen erat) ...et A. Hostilii Catones, P. Villius Tappulus, M. ...lvius Flaccus, P. Aelius Paetus, Q. Flaminius.
...eos dies, P. Aelio consule comitia habente, crea- 4
...consules P. Sulpicius Galba, C. Aurelius Cotta. ...etores exinde facti, Q. Minucius Rufus, L. Fu-

...blica. V. ad 22, 37, 12. Paul... ...te *praetor urbanus* Voss. et ...nii L. 1. Sed v. ad 25, 1, 11.

§. 3. *L. et A. Hostilii Catones*] ...praenominibus nihil mutant ...nei. Sed *L. et Apius* prae... Hearnii L. 1. *L. et M.* edd. ...Froben. anni 1535. *A. et C.* ...stilii *Catones praetores* me... ...r supra 27, 35, 1. unde ...e errasse patet virum do..., qui ad marginem ed. Ven. ...i 1495. aliarumque monuit, ...ndum esse, num legendum *...entones*. Alibi etiam apud ...m *Cato*, gentis Hostiliae ...men, obcurrit. Paullo an... *...Geminus ambobus cognomen ...* Lov. 5. Male. V. ad 1, 1, 3. ... 2. et 7, 2, 6.

P. Julius Apulus] Hunc et in praetura [29, 38, 4.] et post in consulatu [31, 49, 12.] *P. Villius Tappulum* scripti codices constanter appellant, hominem plebejum et nihil ad gentem Juliam pertinentem. GELEN. Passim in nomine et cognomine hoc aberrarunt librarii, *Julius* pro *Villius* et *T. Apulejus T. Appulus*, vel simile quid, pro *Tappulus* exhibentes. De priori ta... pu v. ad 40, 44, 1. Posterioris exempla obcurrunt 25, 2, 9. 29, 38, 4. 31, 49, 12. et alibi. Veram scripturam a Gelenio restitutam esse, probant Fasti Capit. anno IↃLIV. Mox *Quintius Flaminius* Voss. et Gaertn. *Q. Flamininus* Hearnii N. qui favent conjecturae Pighii in Ann. ad A. V. IↃLII, 237. *T. Quintius Flamininus* legendum consentis. [ut est in Bamb.]

§. 4. *P. Aelio consulum comitia habente*] Vet. lib. *consularia comitia*. Placet tamen, ut legatur *P. Aelio consule comitia habente consules facti*. sic enim alias. SIG. Immo *consule*. non enim consularibus modo, sed et aliorum magistratuum comitiis praefuit. J. FR. GRON. *consule* Lov. 2. 5. et 6. a m. 1. quod recte Crevier. ex Victor. suo recepit. Error inde ortus est, quod per compendium *Cons.* vel *cos.* scriptum fuerit. V. ad 10. 10, 2.

Ser. Sulpicius Galba, C. Aurelius Cotta] Mirum, quod Sulpicio Galbae consuli praenomen mutatum, et ex *Publio Servius* factus, cum non solum Florus [Epit. Liv. 31.] *Publium* vocet, sed etiam in omnibus typis excusis editionibus is ipse Galba ubique, praeterquam in consulatu, *Publius* praenominetur,

rius Purpureo, Q. Fulvius Gillo, Cn. Sergius Pl
5 cus. Ludi Romani scenici eo anno magnifice ad
rateque facti ab aedilibus curulibus, L. Vale
6 Flacco et L. Quinctio Flaminino. biduum instaurat
est. frumentique vim ingentem, quod ex Africa
Scipio miserat, quaternis aeris populo cum sum

GELEN. Plerique codd. prioris consulis praenomen *Publius* servant. Pauci alii pro *P.* legunt *Proconsul.* In edd. primi Moguntini *Ser.* dederunt, quod recte Gelenio displicuit. Ejus autem emendationem Fasti Capit. probant. Idem error infra committitur 34, 44, 6. Eidem Galbae secundi consulatus notam addendam censet Pighius Annal. ad A. V. ɪↄʟɪɪɪ, 243. Primum enim consul fuit anno V. ɪↄxʟɪɪ. supra 25, 41, 11. Verum, Livium repetiti honoris notas saepe omisisse, vidimus ad 2, 16, 7. Deinde *Cn. Aurelius* Voss. et editi ante Mogunt. qui recte *C. Aurelius* substituerunt, consentientibus Fastis Capit. Emendate *P. Sulpicius, C. Aurelius consules* infra memorantur 42, 34. 4.

§. 5. *Et T. Quinctio Flaminio*] Restitue *L. Quintio Flaminino. Lucio*, quia *T. Quinctius* numquam aedilitatem cepisse post a Livio [32, 7.] et a Plutarcho [in Flamin. p. 369.] traditur. *Flaminino* ex Capitolinis tabulis et ex ratione cognominum. Ut enim a *censore Censorinus*, ab *augure Augurinus*, sic a *flamine Flamininus* orta cognomina. subst. SIG. *T. Quintio Flam.* Voss. et alii. Pighius *T.* hunc Quinctium quaestorem nescio quem fingit p. 208. Postea hoc anno aedilem curulem facit 237. J. FR. GRON. *Tito*, vel *T. Quintio* omnes mei, et Hearnii L. 1, [Bamberg.] quam lectionem Pighius in Ann. ad A. V. ɪↄʟɪɪ. p. 237. firmavit fide nummi, edita a Goltzio in Fast. & hac inscriptione ab altera p. *AED. CVR.* ab altera *T. FLAMIN. T. F. L. FLAC. P. F. S. C.* quem ad annum ɪↄʟv. Flamininus, et ɪↄʟvɪɪɪ. quo Fl cus consules fuerunt, idem Gel retulit, sed Pighius ad aedi curules hujus anni referend docuit, et quidem ad factum rum, quo *frumenti vim ingentem quaternis aeris populo cum summa fide et gratia diviserunt*, ut Livius verbis scqq. narrat. V. etiam Spanhem. Praest. et usu numism. diss. 151. Ne quis autem Goltzii nummi excsi literas male exscripsisse, et pro *L. Flaminin.* perperam *T. Flaminin.* dedisse p fet, addit, se plures ejusdem nei et characteris nummos diffe. Quum igitur Livius Quinctium, qui anno ɪↄʟv. cons fuit, consulatum ex quaestu petiisse narret, T. Quincti Flamininus hujus anni aedil curulis ab eo diversus esse d buit.

§. 6. *Biduum instaurati sun* Oxon. Barberin. Petav. Neu Florent. Venetaeque membr nae, Vossianus chartaceus cum sensu uno *biduum instauratum est.* Deque eo dictum ad 2, 36, 1 Infra hoc libro [an c. 50, 1.] *ludos Romanos magno apparatu fecerunt: biduum instaurarunt.* J. FR. GRON. Vulgatum *instaurati sunt* in uno tan

fide et gratia diviserunt. Et plebeji ludi ter toti in- 7
staurati ab aedilibus plebis, L. Apustio Fullone et
Q. Minucio Rufo: qui ex aedilitate praetor creatus
erat. et Jovis epulum fuit ludorum caussa.

V. Anno quingentesimo quinquagesimo ab urbe 1
condita, P. Sulpicio Galba, C. Aurelio consulibus,

tum meorum Harl. inveni *instaurati* legunt Lov. 2. 5. 6. ex reliquis nihil in excerptis notatur: quos propterea *instauratum est* exhibuisse existimo, quod Hearnius etiam de suis L. 1. et N. testatur.

Proconsul Scipio miserat] *P. Scipio*, ut dixi [hoc cap. §. 1.] alioquin *Scipio proconsul* dixisset. SIG. Similiter legit Contaren. de Frument. Rom. largit. c. 1. eademque lectio superesse videtur in Voss. *ex Africa P. C. Scipio miserat* praeferunt Lov. 6. Mead. 1. et Gaertn.

§. 7. *Et plebeji ludi ter toti instaurati*] Vocula *Et* exsulat a Lov. 2. et 6. Deinde neque τὸ *ter* conspicitur in Mead. 2. Hearnii L. 1. et edd. ante Aldum, qui recte eam voculam interposuit. V. ad 30, 39, 6.

Ex aedilitate praetor creatus erat] *ex aedilitate publicae rei*, vel *p. rei creatus erat* Lov. 2. 5. et Voss. Error natus est ex compendio *Pr.* quo vox *praetor* scribebatur. Alia exempla v. ad cap. seq. §. 5. c. 8, 9. ad Epit. Liv. cxviii. et alibi. Ceterum ex hoc loco infert Doujatius, aediles ludos edidisse non initio magistratus sui, sed anno disinente; non aliam, ut videtur, ob caussam, quam quia Livius ejus rei in fine anni mentionem facit. Quasi vero non ex kalendario marmoreo apud Gruter. p. cxxxiii constet, ludos plebejos editos esse mense Nov. et quidem xvii. Kal. Dec. ac biduo sequenti. Hinc natalis Tiberii Imp. in plebejos Circenses incurrere dicitur apud Suet. ej. vit. 26. quem xvi. Kal. Dec. id est die secundo ludorum plebejorum, natum docuerat ibid. c. 5. Aediles autem plebis, quemadmodum et alii, praeter tribunos plebis, magistratus honorem hoc tempore inierunt Idibus Martiis.

§. 1. *Anno quingentesimo quadragesimo ab urbe condita*] Hic locus egregie corruptus est, ideoque et magni nominis viros haud immerito torsit: inter quos Budaeus est, nostra aetate non modo Galliae nostrae, sed universi orbis Christiani decus et ornamentum. At is locus ex praefatione (si quidem illa emendate legatur) facile restitui potest, ad hunc modum. Si enim ab urbe condita ad App. Claudium consulem, qui primus Carthaginensibus bellum intulit, sunt anni cccclxxxviii. ut ipsi jam ostendimus [ad c. 1, 4.] et a primo Punico ad secundum bellum finitum lxiii, emerget summa ıↄLI. annorum: quibus si addatur annus, quo pax facta est cum Carthaginensibus, erit tum hic sequens annus quingentesimus quinquagesimus tertius, quamquam alii quartum numerent, id quod non repugnat Livio: quippe qui primum bellum Punicum durasse dicat annos xxiv. deinde pacem fuisse cum Carthaginensibus an-

bellum cum rege Philippo initum est, paucis mensi-
2 bus post pacem Karthaginiensibus datam. Omnium
primum eam rem Idibus Martiis, quo die tum consu-
3 latus inibatur, P. Sulpicius consul retulit: senatus-
que decrevit, uti consules majoribus hostiis rem di-
vinam facerent, quibus Diis ipsis videretur, cum
4 precatione ea: *Quam rem senatus populusque Ro-
manus de republica deque ineundo novo bello in ani-
mo haberet, ea res uti populo Romano, sociisque,
ac nomini Latino, bene ac feliciter eveniret:* secun-

nos XXIII. hoc vero secundum Punicum bellum durasse annos XVII. quos numeros si addideris, emergent anni non tres, ut ipse aït, sed quatuor ac sexaginta, non etiam commemorato, quo pax data est Carthagini. Ego vero in uno duntaxat anno nullam facio difficultatem, cum Pliniana supputatio ab Dionysii magna ex parte duobus distet annis. Quare hoc loco legendum *Anno quingentesimo quinquagesimo quarto ab urbe condita*. GLAR. Vet. lib. *Anno quingentesimo quadragesimo*. Placuit autem Glareano, ut legeretur *quingentesimo quinquagesimo quarto*. Quod pro *quadragesimo* restituat *quinquagesimo*, laudo. quod addat *quarto*, non possum non improbare. Cur ita sentiam, causa exstabit in Chronologiae Scholiis. Porro autem non *quingentesimo quinquagesimo*, sed *quingesimo quinquagesimo* legendum arbitror. Hac in re ducem sequor Priscianum, qui libro de Numeris [p. 1352.] *quingesimum*, pro *quingentesimo*, dictum esse scribit a Livio lib. ab urbe condita XXXI. SIG. *Anno quingentesimo quadragesimo* Lov. 2. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertner. Hearnii L. 1. et edd. *Anno quingentesimo quadragesimo primo* Voss. *Anno quingentesimo quadragesimo uno* Hearn. N. [Bamberg.] *Anno quingentesimo quinquagesimo secundo* legendum censet Dodwell. in Chronol. Graeco-Rom. quae Dionys. Halic. subjungitur, p. 88. eamque emendationem probarunt Clericus et Crevierius.

§. 2. *Omnium primum eam rem*] Forte *primam*. J. FR. GRONOV. V. ad 6, 11, 7. Conjecturam hoc fundamento niti credo, quod *primum omnium*, et *jam primum omnium* fere ita dicuntur, ut *deinde* vel *tum* sequantur, sive expressa, sive supplenda. Est tamen, ubi neutrum exprimatur, aut supplendum sit. Liv. 3, 19, 12. *Jam primum omnium, Quirites, in Volscos et Aequos mihi atque collegae legiones ducere in animo est.* DUK. *Omnium primus*, vel *Omnium primi* saepe apud Livium occurrit. V. exempla 33, 34, 1. 37, 43, 8. 39, 37, 10. 40, 34, 5. 38, 9. et 42, 59, 2. Hic tamen omnes codd. in vulgatum consentiunt, nisi quod vox *Omnium* perperam negligatur in Lov. 2. et 5. V. ad 5, 51, 6. Similiter *de nulla re prius retulerunt*, non *priore*, 26, 2,

dum rem divinam precationemque, ut de republica deque provinciis senatum consulerent. Per eos dies 5
opportune irritandis ad bellum animis, et literae a M. Aurelio legato, et M. Valerio Laevino propraetore adlatae: et Atheniensium nova legatio venit, quae regem adpropinquare finibus suis nunciaret: brevi- 6
que, non agros modo, sed urbem etiam in ditione ejus futuram, nisi quid in Romanis auxilii foret.
Quum pronunciassent consules, rem divinam rite 7
perfectam esse, et precationem admisisse Deos aru-

5. et *nulla prius acta res* 37, 1, 1.

§. 3. *Senatusque decrevit, uti consules*] Ita primus Frobenius anno 1535. edidit. Priores legebant *ut ii consules*. Scripti mei *ut hi*, vel *ut hii consules*. V. ad 30,41,4.[*quibus ipsis Diis* Bamb.]

§. 4. *Quam rem senatus*] Cl. Valesius ex MS. Vict. notat. *quod senatus*. Et hoc pacto eam formulam expressit Liv. 36, 1, 2. 43, 17, 2. *Ne quis ullam rem in bellum magistratibus conferret, praeterquam quod senatus censuisset*. ubi eadem varietas. JAC. GRON. *Quod senatus* Lov. 2. 5. 6. et Harl. [Bamb.] *Quid senatus* Lov. 1. et 4. *Quidem senatus* Voss. Gaertn. et Mead. 1. *Quae senatus* Mead. 2. *Quam senatus* edd. princ. *Quam rem senatus* substituit demum Ascens. anno 1513. Mox *in animo haberent* Harl. Mead. uterque, et Gaertn.

§. 5. *Per eos dies opportune*] *Per eosdem dies* Voss. V. ad 10, 10, 6. Mox *ab M. Aurelio* Voss. et Lov. 4. [Bamberg.] Deinde *Laevino praetore* Lov. 6. a m. 2. et Mead. 2. Male. *Propraetor* vocatur c. 3, 3. *Laevino pro publica re* Voss. et Lov. 2. V. ad c. praec. §. 7. *Laevino pro rep.* Lov. 5. V. ad 44, 16, 2. Tandem *annunciaret* Harl.

§. 6. *Nisi quid in Romanis auxilii foret*] Vet. lib. *nisi quid Romani auxilii foret*. SIG. Eadem lectio superest in Lov. 2. et 5. *auxilium Romanum* est, quod Romani alteri ferunt. Infra 34, 12, 8. *Hostes fama Romani auxilii adventantis impleverunt*. Posses etiam *nisi quid Romani auxilio forent*. Sed nec vulgatum displicet. 37, 1, 10. *Utrum plus regi Antiocho in Hannibale victo, an in victore Africano consuli legionibusque Romanis auxilii foret. nisi quid Romanis alii foret* Voss. Paullo ante *in ditionem ejus futuram* edd. principes. Ascens. deinde anno 1510. *in ditione* conrexit. V. ad 2, 14, 4.

§. 7. *Quum pronunciassent consules*] *pernunciassent* ed. Camp. Forte *renunciassent*. V. ad 36, 1, 4. Mox *recte perfectam*, pro *rite*, Voss. V. ad 27, 25, 8.

Et precationi adnuisse Deos] Vet. lib. *precationem admisisse Deos*, quod probo. Etenim in eodem genere 4, [18, 6.] sic: *Ut ab auguribus, simul aves rite*

spices respondere, laetaque exta fuisse, et prol- tionem finium, victoriamque, et triumphum porten- di; tum literae Valerii Aureliique lectae, et legati
8 Atheniensium auditi. Senatus inde consultum fa- ctum est, ut sociis gratiae agerentur; quod diu sol- licitati, ne obsidionis quidem metu fide decessissent;
9 de auxilio mittendo tum respondere placere, quum

admisissent, ex composito tolleretur signum. SIG. Naud. *precationi admisisse.* Buslid. *precationes admisisse.* Duo Veneti, et Voss. ut Sigonianus *precationem admisisse Deos.* Non puto spernendum. Hanc locutionem et Silio Livii imitatori ademerunt 4, 698.

Tum demum amissae vires et voce precantis,
Orantique datum, ripas servare priores.

Vir doctus [Barthius:] Quanti est illud *voce precantis*? Legas *devota precanti*, 6. Advers. 3. Quanti est hoc quoque? Oxoniensis scriptus *admissae voces et voce.* Vel caeco lucet hinc scribendum:

Tum demum admissae voces et vota precantis,
Orantique datum.

Trebiae nimirum fluvio, postquam toties Vulcani lampade repressus esset, ut de viribus desperaret, et supplex fieret. Petron. [CXXXIII.] *Et timidas admitte preces.* Tacitus 4. Histor. [60.] *Neque ante preces admissae, quam in verba Galliarum jurarent.* J. FR. GRON. [*renunciassent* Bamb.] *precationi annuisse* Lov. 1. 4. et Mead. uterque. [Bamb.] *precationem annuisse* Gaertn. et ed. Camp. *admisisse precationem, rem divinam rite perfectam esse, et precationi annuisse Deos,* utraque lectione juncta, Harl. *precationem admisisse* reliqui. Haruspicem respondere omnes [...] modo calamo, sed et typis [...] scripti usque ad Ascens. qui [...]no 1513. recepit *aruspices*: [...] modo Livius loquitur 36, 1, [...] 29, 4. et 30, 9.

Prolationem finium] Ex his similibusque locis Livii Ern. Perizon. Anim. Hist. c. 6. p. [...] conficit, non concessum fuisse belli ducibus triumphum, quamvis magnis rebus gestis, nisi fines imperii ab iis prolati fuissent, idque confirmat ex Valerio Max. qui 2, 8, 4. auctor est, cautum fuisse, *ut pro aucto imperio, non pro recuperatis, quae populi Romani fuissent, triumphus decerneretur.* Sunt tamen argumenta, quae dubiam possint facere hanc sententiam. Nam primum ex lege, qua idem Valer. 2, 8, 1. cautum fuisse tradit, ne *quis triumpharet, nisi qui quinque millia hostium una acie cecidisset*, apparet, in triumpho decernendo non tam prolationis finium imperii, cujus nullam mentionem facit Valerius, quam victoriae rationem habitam, et hoc praecipue spectatum fuisse, an respublica bene ac feliciter gesta esset. Et hoc non obscure apud Livium c. 48, 11. hujus lib. significant, qui in senatu L. Furio triumphum de Bojis victis,

nsules provincias sortiti essent: atque is consul, .Macedonia provincia evenisset, ad populum tu-t, ut Philippo regi Macedonum indiceretur bel-.

VI. P. Sulpicio provincia Macedonia sorte evenit, a rogationem promulgavit, *Vellent, juberent ilippo regi Macedonibusque, qui sub regno ejus*

is dissentientibus, decerne-t. Non enim dicunt, senatum re spectare debere *prola- finium*, sed *pugnam i-, eventumque pugnae, fu-sosque hostes, castra ea- ac direpta, coloniam* (Cre-am) *obsidione liberatam* et , quibus fines imperii prola- n fuerant. Deinde multi tri-phasse leguntur, qui, si pro- loqui volumus, fines impe- protulisse dici non possunt; ona pars eorum, qui sub ini-recuperatae libertatis et ali- diu post; ut posterioribus oribus M. Livius Salinator, C. Claudius Nero, qui Asdru-, item L. Furius Purpureo, Bojis victis triumpharunt a- Livium 27, 9. et 31, 48 nec , qui triumphos navales ege-t: quibus honor ille non tam id, quod proferendis finibus, m quod frangendis opibus tium imperium auxerant, de-tus est. Ex his intelligi potest, rimum, legibus de triumphis hibitos fuisse triumphare eos, i nihil aliud, quam amissa re-perassent, quibus tamen, si si-l magna clade hostes affecis-ent, triumphum negatum non fuisse, ex iis, quae de L. Furio Purpureone prodit Livius, colli-gi potest: deinde, non prohibi-tos fuisse triumphare eos, qui quinque millia hostium una acie occiderant, etiam si fines impe-rii non protulissent. Nam non so-lum hac re, verum etiam vincen-dis hostibus, et eorum viribus atterendis imperium augetur. Nec necessaria est haec conclu-sio Perizonii, quia aruspices in initiis maximorum bellorum fere semper victoriam, triumphum, et prolationem finium pollice-bantur, ut hoc loco Livii, 36, 1, 3. 42, 20, 4. et 30, 9. ergo nemo triumphare poterat, nisi qui fi-nes imperii protulisset. DUKER.

§. 8. *Senatus inde consultum factum est*] Verbum substanti-vum exsulat a Voss. Lov. 2. 5. et 6. a m. 1.

§. 9. *Tum respondere placere*] Nempe senatum, vel consules. Non dubitarem tamen praeferre *responderi*, si qui Msti ita habe-rent. c. 12, 3. *Senatui placere, quaestionem de expilatis the-sauris eodem exemplo haberi.* Et saepe alibi in hac formula. V. Brisson. 2. de Formul. p. 194. DUK. Similiter scribendum Cre-vier. conjecit. Sed codd. nihil mutant, et hinc vulgatum dam-nare non sustineo. Infra 35, 47, 2. *Placuit, Achaeos et Amynan-drum, regem Athamanum, ten-tare.* V. ad 42, 24, 5. [*responde-ri* Bamberg.] Mox *provincia ob-venisset* Gaertn. V. ad 5, 12, 6.

§. 1. *P. Sulpicio provincia Ma-cedonia sorte evenit*] *P. Sulpi-cio consuli* Harl. Mead. uterque, et Gaertn. Deinde *sorti evenit* Lov. 1. 2. 4. 5. [*sortis* Bamb.] V.

essent, ob injurias armaque inlata sociis populi Romani, bellum indici. alteri consuli Aurelio Italia provincia obtigit. Praetores exinde sortiti sunt, C. Sergius Plancus urbanam, Q. Fulvius Gillo Siciliam, Q. Minutius Rufus Bruttios, L. Furius Purpureo
3 Galliam. Rogatio de bello Macedonico primis comitiis ab omnibus ferme centuriis antiquata est. quum fessi diuturnitate et gravitate belli sua sponte homines taedio laborum periculorumque fecerant, tum

ad 28, 45, 11. Mox *ob inimicitias* Mead. ambo.

§. 2. *Alteri consuli Aurelio Italia provincia obtigit. Praetores exinde sortiti sunt*] Vet. lib. *Provincias praetores exinde sortiti sunt.* SIG. Sigonius addidit τὸ *provincias:* nos delevimus, quod scripti editique omnes antiquitus eam vocem respuerent, et revera supervacua esset. Sic 28, [10, 8.] *Bruttii ambobus, ut cum Annibale bellum gererent, provincia decreta. Praetores exinde sortiti sunt. C. Caecilius urbanam* etc. Neque aliter 38, [35, 10.] quum de provinciis consulum praemisisset, *Praetores inde sortiti sunt. M. Claudio urbana,* etc. J. FR. GRON. *Alteri consulum Aurelio* Lov. 1. 4. 6. a m. 2. Mead. 1. et Gaertn. [Bamb.] quod etiam Thuan. et Petav. praeferre, Cl. Jac. Gronov. monuit ad 24, 47, 12. V. ad 9, 32, 2. Deinde *obtigit* non adparet in Voss. Lov. 2. 5. et 6. a m. 1. quasi haec penderent a praecedenti *sorte evenit.* Sed rectius id verbum reliqui tuentur. Deinde *Provincias praetores exinde* Voss. et Harl. Sed adsentior Gronovio, qui vocem, a Sigonio additam, supervacuam putat. Infra 40, 35, 8. *Consulibus ambobus provinciam Ligures esse, senatus jussit. Praetores inde sortiti sunt. A. Hostilio urbana, Ti. Minucio peregrina obvenit.*

L. Furius Purpurio] Purpureo ex Capitolino ejus consulis. SIG. V. ad 27, 2, 10. Plerique codd. vitiatam lectionem retinent.

§. 4. *Q. Bebius tribunus plebis*] *Baebius* Capitolini, et Graeci scriptores, nummique argentei. SIG. V. Sigonium ad 21, 8. et 30, 25, 2. Et ita edidit et Camp. Deinde *Titus Romuleus populi,* et §. seq. *Titus Romuleus populum,* pro *tribunus plebis,* Voss. et Lov. 2. ac 5. Simili modo saepe peccarunt librarii. V. ad 31, 50, 8. 32, 7, 8. 33. 42, 1. 34, 1, 3. 35, 7, 4. et alibi. *Tiberius Romulus,* pro *tribunus plebis,* dederunt 4, 52, 1. *Tarquitius plebejus* 4, 55, 6. Mox *incusaverat* Voss. Lov. 4. Harl. Mead. 1. et Gaertn. *causaverat* Lov. 1. Sed de verbo *incusare* v. ad 9, 11, 5. Deinde *bello ex bellis fieri* Gaertn.

§. 5. *Castigaretque segnitiem populi*] Verba sunt Servii ad Virg. 2. Aeneid. 374. Segnitiem

tum Q. Baebius tribunus plebis, viam antiquam cri- 4
minandi Patres ingressus, incusaverat bella ex bellis
seri, ne pace umquam frui plebs posset. Aegre eam 5
rem passi Patres, laceratusque probris in senatu tri-
bunus plebis: et consulem pro se quisque hortari,
ut de integro comitia rogationi ferendae ediceret,
castigaretque segnitiem populi: atque doceret, quan- 6
to damno dedecorique dilatio ea belli futura esset.

VII. Consul in campo Martio comitiis habitis, 1
priusquam centurias in suffragium mitteret, concio-

juxta antiquos dictum est. Nam modo segnitia *dicitur.* Sed *segnitiam* legunt hic Voss. Lov. 2. 4. 6. [Bamb.] et edd. antt. pro quo demum Basil. anno 1539. *segnitiem* vulgarunt, consentientibus reliquis Mstis. Passim ita variant scripti. V. ad 7, 26, 11. 31, 7, 6. 34, 34, 7. 40, 26, 5. ad Epit. Liv. 79. et 80. Itidem et in aliis vocibus. ut *materia* et *materies*. V. ad 1, 39, 3. et viros doctos ad Suet. Caes. 35. *mollitia* et *mollities*. V. ad 7, 32, 7. et 25, 18, 8. *luxuria* et *luxuries*. V. ad 40, 1, 4. et viros doctos ad Suet. Ner. 26. *planitia* et *planities*. V. ad 44, 6, 15. *saevitia* et *saevities*. V. viros doctos ad Suet. Calig. 27. et Cel. Burm. ad Lucan. 5. 687. Plura similia v. apud Nic. Heins. ad Nas. 2. Her. 137. et 17, 29. inprimis apud Voss. 2. Gramm. 35. Utrumque autem Livio in usu fuisse videtur, si scriptis fides haberi potest. et quidem *segnitia* 31, 38, 1. 36, 15, 2. *segnities* 22, 27, 4. et 44, 7, 1. similiter *pigrities* 44, 42, 9. In his itaque observandum, quod monet Cortius ad Sall. Jug. 18, 5. nempe sequendos esse codd. scriptos.

§. 6. *Atque doceret, quanto damno*] *atque edoceret*, et mox *dilatio ejus belli* Lov. 5. De verbo *edocere* v. ad 3, 18, 6. ejus autem litera initialis facile ab ultima vocis praecedentis elidi potuit. V. ad 2, 44, 6. [*edoceret* Bamb.]

§. 1. *In campo Martio comitiis habitis*] Non solet ita loqui Livius, nisi omnibus, quae comitiis agenda erant, peractis. Sic c. 9, 5. *Supplicationibus habitis.* At hic demum ista comitia ineuntur et incipiunt. Et ut suspectior sit vox *habitis*, facit codex Th. qui eam prorsus ignorat: ut sane delenda sit, nisi velis interpretari, dum habentur comitia. Sic enim quoque videtur loqui Livius, et velut anticipare. Talia sunt 5, 36, 10. *Cladis forte Gallico bello acceptae.* Ubi quum eam phrasim non comprehenderet Tan. Faber, mollivit eam pater ad 9, 18, 4. Adde 31, 42, 8. *Victis Macedonibus.* [in notis ad eum locum.] Itaque posses retinere 27, 45, 5. *Gloriae quidem ex re bene gesta partae.* pro, quae pareretur, pariendae, quam mutare in *speratae*. Habentque hoc Latini ab Graecorum aoristo primo, de quo nos alias. Sed pereat potius, et fruamur beneficio codicis

2 ne advocatae, *Ignorare*, inquit, *videmini mihi, Quirites, non, utrum bellum an pacem habeatis, vos consuli: (neque enim liberum id vobis permittit Philippus, qui terra marique ingens bellum molitur) sed utrum in Macedoniam legiones transportetis, an ho-*
3 *stem in Italiam accipiatis. Hoc quantum intersit, si umquam ante alias, Punico certe proximo bello experti estis. Quis enim dubitat, quin, si Saguntinis obsessis fidemque nostram inplorantibus inpigre tulissemus opem, sicut patres nostri Mamertinis tulerant, totum in Hispaniam aversuri bellum fuerimus, quod cunctando cum summa clade nostra in*
4 *Italiam accepimus? Ne illud quidem dubium est,*

antiqui. Dictum *comitiis*, ut 31, 50, 6. *Comitiis aediles curules creati*. 39, 39, 9. *Comitiis acrius etiam, quam ante, petebat, criminando*, etc. Sic *ludis* 32, 26, 7. Pro eo dicit 27, 21, 6. *Comitiorum ipsorum diebus*. JAC. GRON. *comitiis habitis* recte exponi potest, dum comitia habentur. V. ad 6, 4, 7. Nihilominus adsentior Gronovio, vocem *habitis* delenti. Deest enim in omnibus omnino, quibus utor, scriptis, et Hearnii L. 1. neque exstat in duobus Crevier. [nec in Bamb.] Ita 8, 13, 10. *Priusquam comitiis in insequentem annum consules rogarent*. 45, 35, 7. *Exercitus imperatori erat neglegenter adfuturus comitiis ferendae legis*. Et ita plerique codd. exhibent in Epit. Liv. 26. *Quum comitiis apud populum quaereretur, cui mandaretur Hispaniarum imperium*. De locutione *ludis* pro tempore ludorum, dum ludi eduntur, quam recte huic *comitiis* comparat Gronov. v. ad 2, 36, 1.

§. 2. *Neque enim liberum id vobis permittit Philippus*] Ita primus edidit Gronov. anno 1665. quem plerique sequuntur. Priores legunt *permittet Philippus*, consentiente Gaertn. *Philippus permittet* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. et Mead. ambo [Bamb.] *permittet* etiam in suis invenit Hearnius [*hostes* Bamb.] Mox §. seq. *τὸ ante* deest in Lov. 1. 2. 5. et 6. [*si numquam ante alias* Bamb.] Deinde *Punico proximo certe bello* Voss. Lovel, 1. 4. Harl. et Mead. 1. [Bamb.] *proximo Punico certe bello* Gaertn. *proximo certe Punico bello* Lov. 2. 5. et 6. [*in Italia accepimus* Bamb.]

§. 4. *Misso cum classe Laevino*] *nec misso* Mead. 2. *nisi misso* Lov. 4. *ni misso* Mead. 1. *immisso* Harl. et Gaertn. [*ante cum H. in It. ut traiceret* Bamb.] Mox *in Macedoniam concernemus* Lov. 2. et 5. *in Macedonia contriverimus* Lov. 1. pro varia lectione. *in Macedoniam converterimus* edd. Rom. anni 1472. ac Parm.

quin hunc ipsum Philippum, pactum jam per legatos
literasque cum Hannibale in Italiam trajicere, misso
cum classe Laevino, qui ultro ei bellum inferret, in
Macedonia continuerimus. et quod tunc fecimus, 5
cum hostem Hannibalem in Italia haberemus, id
nunc, pulso Italia Hannibale, devictis Karthaginien-
sibus, cunctamur facere? Patiamur expugnandis A- 6
thenis, sicut Sagunto expugnando Hannibalem passi
sumus, segnitiem nostram experiri regem. Non quin- 7
to inde mense, quemadmodum ab Sagunto Hanni-
bal, sed quinto inde die, quam ab Corintho solverit
naves, in Italiam perveniet. Ne aequaveritis Hanni- 8
bali Philippum, ne Karthaginiensibus Macedonas;

§. 5. *Pulso Italia Hannibale, devictis Karthaginiensibus*] *evictis Karth.* Lov. 2. 5. 6. *pulso Italia Hannibale, pulsis Karth.* edd. ante Aldum.

§. 6. *Sicut* etc. *passi simus*] Vet. lib. *sumus.* SIG. Ita non tantum omnes libri scripti, verum et typis inpressi, praeter ed. Bas. anni 1554. quae operarum errore dedit *simus.* Deinde *in expugnandis Athenis, sicut in Sagunto expugnando* Lov. 6. a manu 2. Harl. Gaertn. et Mead. uterque. Mox *segnitiam* Voss. Lov. 2. 5. 6. a m. 1. Harl. Mead. 2. Hearnii L. 1. N. [Bamb.] et edd. ante Aldum. V. ad cap. praec. §. 5.

§. 7. *Quam ab Corintho solverit naves*] *quam Corintho* Mead. 2. *quam a Corintho* Harl. Mead. 1. et Gaertn. [*quinto die inde* Bamb.] Tum *solvuntur naves, in Italiam pervenient* Mead. 2. *solverit, in Italiam perveniet* Gaertn. omissa voce, quam non tantum ceteri codd. pertinaciter tuentur, sed et alibi Livius addere solet. 29, 25, 13. *Diis bene juvantibus, signo dato solvere naves.* 45, 6, 5. *Primis tenebris solverat navem.* V. Cl. Oudend. ad Caes. 4. Gall. 23. Alibi tamen optimi scriptores eam vocem omittere solent V. Sanctii Min. 4, 4, 609. Rutil. 1. Itin. 217. *Solvimus aurorae dubio.* Tum *in Italiam veniet* edd. ante Aldum.

§. 8. *Ne aequaveritis Hannibali Philippum*] Est concedentis, ac si diceret, ut jam non aequetis, ut concedam non aequandum esse Hannibali Philippum, nec Macedonas Carthaginiensibus aequandos, at certe Philippum Pyrrho, et Macedonas Epirotis aequandos esse non negabitis. 32, 21, 21. *Ne sint vera, quae Athenienses modo legati etc. dixerunt.* Et, *Ne sint cum Philippo res.* Cicero 2. Tusc. 5. *Quare ne sit summum malum dolor, malum certe est.* Sequentium, *dico, quantum vel vir vi-*

Pyrrho certe aequabitis: dico, quantum vel vir viro,
9 *vel gens genti praestat. Minima accessio semper Epirus regno Macedoniae fuit, et hodie est. Peloponnesum totam in ditione Philippus habet, Argosque ipsos, non vetere fama magis, quam morte Pyrrhi*
10 *nobilitatos. Nostra nunc compara. quanto magis florentem Italiam, quanto magis integras res, salvis ducibus, salvis tot exercitibus, quos Punicum postea bellum absumsit, adgressus Pyrrhus tamen concussit, et victor prope ad ipsam urbem Romam venit!*
11 *Nec Tarentini modo oraque illa Italiae, quam majorem Graeciam vocant, ut linguam, ut nomen secutos crederes, sed Lucanus, et Bruttius, et Samnis,*
12 *a nobis defecerunt. Haec vos, si Philippus in Italiam transmiserit, quietura aut mansura in fide*

ro, vel gens genti praestat, hanc sententiam esse, at dicam, docebo vos, quantum Philippus Pyrrho, et Macedones Epirotis praestent, ex iis, quae in comparatione ponuntur, liquet. Sed oratio abrupta est, et credo locum non sine vitio esse. Certe potius videtur dicendum fuisse *praestet*, quam *praestat*. DUK. [*nec Karth.* Bamb.]

Pyrrho certe aequabitis. Dico, quantum] Cl. Valesius adscripserat libro suo: *Pyrrho certe aequabitis. Pyrrho dico.* non addito, utrum a se, an ex MS. JAC. GRON. Codd. nihil mutant. Adsentior tamen Cl. Dukero locum non sine vitio esse censenti: quo ut liberetur, integriores codd. exspectandi sunt. Ampl. Roëllius, si stilo Livii conveniret, per exclamationem mallet, *Dii, quantum,* etc.

§. 9. *Et hodie est*] Lege *et hodieque est.* J. FR. GRON. V. ad 5, 27, 1. ubi dixi, quid mihi videatur: nec adhuc muto sententiam. Paullo post in hac oratione: *Si piguisset vos in Africam trajicere,* *h o d i e* (non *hodieque*) *in Italia Hannibalem et Carthaginienses hostes haberetis.* DUK. Omnes mei *et hodie est* constanter servant; quod cur mutatum voluerit Gronov. non video. Illis, quae de *hodieque* et *hodie quoque* supra dicta sunt ad 5, 27, 1. adde Cel. Burm. ad Suet. Claud. 19. Mox *in ditionem Philippus habet* Lov. 4. 6. a m. 2. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et edd. principes; quod se etiam in duobus Pall. reperisse, Gebhard. docet ad 24, 1, 13. ubi vide.

§. 10. *Nostra nunc compara*] Alibi observamus, et quidem ad lucem loci praeclare restituti, l.

[..]editis? Manserunt enim Punico postea bello. num-
[..]am isti populi, nisi quum deerit, ad quem desci-
[..]ant, a nobis non deficient. Si piguisset vos in Afri- 13
[..] trajicere, hodie in Italia Hannibalem et Kar-
[..]ginienses hostes haberetis. Macedonia potius,
[..]am Italia, bellum habeat. hostium urbes agrique
[..]rro atque igni vastentur. Experti jam sumus foris 14
[..]bis, quam domi, feliciora potentioraque arma es-
[..]. Ite in suffragium, bene juvantibus Diis, et,
[..]uae Patres censuerunt, vos jubete. Hujus vobis 15
[..]ntentiae non consul modo auctor est, sed etiam Dii
[..]mortales; qui mihi sacrificanti precantique, ut hoc
[..]llum mihi, senatui, vobisque, et sociis ac nomini
[..]atino, classibus exercitibusque nostris bene ac feli-
[..]ter eveniret, laeta omnia prosperaque portendere.

[..],43. esse hoc oratorium, quum [..] tibi cum multis aut pro mul- [..]sit, alloqui quasi unum, aut [..]uentem inducere unum. Sed [..] totus contextus orationis fla- [..]at: *Nostra nunc comparate.* [..]FR. GRON. Vulgatum tuetur [..]ujatius. Contra cum Gronov. [..]cit Cl. Crevierius. *compara* [..]edisse videntur librarii, quia [..]ox sequitur *crederes.* Id tamen [..]uemadmodum accipiendum sit, [..]. ad 3, 11, 2. [*integra res* Bamb.] [..]ox *ad ipsam urbem Romanam* [..]ov. 1. [Bamb.] V. ad Epit. Liv. [..]. [§. seq. *ab nobis* Bamb.]

§. 12. *Haec vos, si Philippus* [..] *Italiam transmiserit, quie-* [..]*ra aut mansura in fide cre-* [..]*ditis*] *Hos vos* etc. *quieturos aut* [..]*mansuros* Lov. 2. et 6. Sed nihil [..]uto. V. ad 2, 5, 4. Deinde *trans-* [..]*erit* Mead. 2. V. ad 32, 39, 4. [..]um *credetis* Harl. Mox *ad quem* *deficiant, a nobis non desci- scent* Mead. 2. *ad quem desistant,* pro *desciscant,* Lov. 1.

§. 13. *Hodie in Italia Hannibalem et Carthaginienses hostes haberetis. Macedonia potius, quam Italia, bellum habeat*] *hodie in Italia* (*in Italiam* Lov. 5. et 6.) *bellum haberemus, sociorum urbes agrique ferro atque igni vastarentur,* reliquis omissis, Lov. 1. 2. 5. 6. nisi quod *hostium urbes* servet Lov. 1. Error primo ortus est ex repetitione vocis *Italiae.* Mediis autem omissis reliqua, ut errori huic tegendo subservirent, efficta sunt. Mox §. seq. *Experti jam fuimus* Lov. 5. et 6. a m. 1. et *bene juvantibus Divis* Mead. 1. [Bamb.] *vos* autem deest in Lov. 1. 2. 5. et 6. [*arma esse* in Bamb.]

§. 15. *Vobisque, et sociis ac nomini Latino*] MS. *vobis, Qui-*

1 VIII. Ab hac oratione in suffragium missi, u
2 rogarat, bellum jusserunt. Supplicatio inde a co sulibus in triduum ex senatusconsulto indicta e obsecratique circa omnia pulvinaria Dii, ut, qu bellum cum Philippo populus jussisset, id bene

vitis, *et sociis*. H. VALES. *vobisque, sociis* edd. ante Aldum. [Cod. Bamb.] *vobisque, Quirites, sociis* Voss. Lov. 1. 2. 5. 6. et apud Crevierium Victor. *vobisque, Quirites, et sociis* Harl. Paullo ante *non consul modo, sed jam Dii inmortales, qui modo sacrificanti* Lov. 2. et 5. Nec aliter Lov. 6. nisi quod *modo mihi sacrificanti* legat. *qui bene sacrificanti* est in Mead. 2.

§. 1. *In suffragium missi, uti rogarat, bellum jusserunt*] *uti rogas*, ut jam saepe. SIG. Fuit sane vox primum, *uti rogas*, accipientium admittentiumque Quiritium, quod ferretur; postea tacitis suffragiis tabella, qua quisque in jubendo sciscendoque pro sua parte utebatur, inscripta *V. R.* Hinc Sigonius perpetuo censet ab Livio ipsam formulam expressam esse, et, ubicumque exstat, *uti rogarat, uti rogassent*, scribendum *uti rogas*. Nobis singula loca accuratius expendentibus aliter videtur: nempe suae orationi narrationique formulam accommodasse Livium, et, ubi illa pateretur, ut haec integra maneret, ibi posuisse simpliciter *uti rogas*; ubi minus, paullulum inflexisse verbum. Etenim *uti rogas* intelligit, tu nempe, qui rogationem promulgas: *uti rogarat*, vel *rogassent*, ille illive, de quibus agitur, quosque rogationem tulisse narratur. Atque hanc differentiam et librorum scriptorum consensus nobis subjecit. Ut 6, 38, 5. *Quum quanto jure potentior intercessio erat, tantum vinceretur favo legum ipsarum latorumque, uti rogassent, primae tribus cerent.* MSS. praeter Sigoni num, tres Pall. Thuaneus, d Voss. *uti rogas*. Scilicet ipsa tribuum vocem exprimit, qu significatur verbo *dicerent*: f autem illa proprie, non *uti r gassent*, sed *uti rogas*. Peri de ut apud Ciceronem 2. de L gibus [10.] *Suade igitur, si pl cet, istam legem, ut ego, uti r gas, possim dicere.* Pessime A dreas *et uti rogationes prim tr.* Sic etiam 10, 8, 12. in conci ne Decii. *Ego hanc legem, qu bonum faustum, felixque sit v bis ac reipublicae, uti roga est, jubendam censeo.* Haec G lenii conjectura est: nam iide scripti *uti rogas*. Puta tu, si Quinte, sive Cnaee Ogulni: na etsi uterque eam rem ageban unus tamen proprie promulg bat, alter auctor et suasor ad rat promulganti. Quare non rat, cur primi editores subjic rent *uti rogastis*: quamquam, quia duo erant, aliquid tale, quod diximus, secutos apparet. At 30, 43, 3. *De pace uti rogatae omnes tribus erant, jusserunt.* Haec vitiosa lectio est recentiorum: nam τὰ *omnes tribus* ad verbum *jusserunt* utique pertinent, non ad τὸ *rogatae*: et verbum substantivum expellendum. Scripti nec non editiones antiquae *uti rogassent*, (nempe tribuni plebis M. Atilius, Q. Minucius) *omnes tribus jusserunt*. Sigonius pariter ut illic *uti rogas*. Sed non consideravit hanc orationem

liciter eveniret. consultique feciales ab consule 3
lpicio, bellum, quod indiceretur regi Philippo, rum ipsi utique nunciari juberent; an satis esset, finibus regni quod proximum praesidium esset, eo nciari? feciales decreverunt, utrum eorum fecisset,

m historici esse: nemo introitur loquens: nullius verba rimuntur: non igitur est, qui at, *ut rogas*. Prorsus in praeti loco: *Ab hac oratione in fragium missi, uti rogarat, llum jusserunt*. consul nem. Sulpicius. Neque hic compat, qui loquens inducatur, dique, *uti rogas* tu, consul Sulsi; neque Livium sic scribere cet. Sic et 33, 25, 7. *Omnes inque et triginta tribus, uti gatae, jusserunt*. Refert somodo, quid factum sit, histoeus: nulla alia persona utitur, que fingit tribus dicentes, *uti gas*, aut aliquem suadentem: *enseo jubendam legem, uti* tu, Quinte Marci Rex, sive C. tini Labeo, *rogas*. 38, 54, 12. *Remittentibus ergo his intercessionem, omnes tribus, uti rogasset, jusserunt*. Quam ineptus Livius, si plene scriberet: *omnes tribus, uti tu, Q. Petili, rogas, jusserunt*. Nam *uti rogas* est oratio compendiaria, quae non ponitur, aut adhibetur, nisi ut vocativi illi, pronomen videlicet eum nomine promulgantis, intelligantur. J. FR. GRON. *uti irrogarent* Voss. *uti rogarent* Lov. 6. *uti rogaret* Lov. 4. Harl. Mead. 1. et Gaertn. [Bamb.] *uti rogaretur* Lov. 1. 2. et 5. Elegans est Gronov. explicatio, qua refellit, quae notat Sigon. ad 6, 38, 5. Neque per omnia admitti possunt, quae de hac formula notarunt Manut. ad Cic. 1. ad Att. 14. et Briss. 2. de Form. 133. Deinde *in suffragia missi* Hearnii L. 1.

§. 2. *Dii, quod bellum*] Thuanaeus interponit voculam *ut*. Certe non abjecerunt eam 21, 17, 5. *Adorati Dii, ut bene ac feliciter eveniret, quod bellum populus Romanus jussisset*. Non 36, 1, 2. *Precarique, quod senatus de novo bello in animo haberet, ut ea res senatui populoque Romano bene ac feliciter eveniret*. Immo et geminavit Livius 42, 28, 7. *Imperavit senatus, ut precarentur, ut, quod bellum populus Romanus in animo haberet gerere, ut id prosperum eveniret*. Qua culpa igitur hinc expelli meruit? JAC. GRON. Interdum τὸ *ut* post verba orandi, rogandi, precandi omitti, supra vidimus ad 7, 13, 10. Saepe tamen etiam addi solet. Supra 2, 49, 7. *Precantur ut illud agmen faustum atque felix mittant*. 5, 18, 11. *Obsecrationes in templis factae, precibusque ab Diis petitum, ut exitium ab urbis tectis* etc. *arcerent*. c. 21, 14. *Dicitur manus ad coelum tollens precatus esse, ut, si cui Deorum hominumque* etc. *ut eam invidiam lenire* etc. *populo Romano liceret*. ubi etiam τὸ *ut* geminatur. 7, 40, 4. *Deos* etc. *ita adoravi, ut mihi de vobis concordiae partae gloriam darent*. 27, 45, 8. *Precabantur, ut illis faustum iter felixque pugna, matura ex hostibus victoria esset*. 29, 27, 2. *Vos precor quaesoque, uti, quae in imperio meo gesta sunt, geruntur, postque gerentur, ea mihi, populo plebique Romanae, sociis nominique Latino bene verruncent*. Non male igitur Cl. Crevier. quum particulam hanc et-

4 recte facturum. Consuli a Patribus permissum, u
quem videretur, ex iis, qui extra senatum essen
5 legatum mitteret ad bellum regi indicendum. Tu
de exercitibus consulum praetorumque actum. co
sules binas legiones scribere jussi; veteres dimitt
6 re exercitus. Sulpicio, cui novum ac magni nomi
bellum decretum erat, permissum, ut de exercit
quem P. Scipio ex Africa deportasset, voluntario
quos posset, duceret: invitum ne quem militem v

iam in Victor. invenisset, eamdem in contextum recepit. Hanc lectionem firmant insuper Lov. 1. 2. 5. 6. Harl. et Hearnii L. 1. ac N.

§. 3. *Feciales decreverunt, utrum eorum fecisset, recte facturum*] Vox *fecialis* videtur supervacua et ex margine irrepsisse: etsi possit defendi repetitio vocis propter interjectam orationem longiusculam. J. FR. GRON. Posterius praefero, quia omnes codd. in servanda voce *feciales* conspirant. Prius Crevierio placet. Tum *rite facturum* Harl. sollemni scribarum aberratione. V. ad 27, 25, 8. Paullo ante *a P. Sulpicio* edd. princ. postea *a Ser. Sulpicio* Mog. et proximae. *ab consule Sulpicio* tandem Frob. anni 1535. consentientibus omnibus scriptis. Deinde *utrum utique ipsi* Lov. 2. 5. et 6. *utrum ipsi*, tertia voce omissa, Lovel. 1. [*juberet* Bamberg.]

§. 5. *Veteres dimittere exercitus*] Doujatius vel legendum censet *veteres dimittere ab exercitibus*, vel per *exercitus* intelligit partem exercituum; veteranos nempe, qui in quolibet erant exercitu: ratio est, quia exercitus antea comparati si dimitterentur, duae legiones tanto bello non subficerent. S frustra. Nihil enim certius e quam duas tantum legiones pra ter solitum sociorum nomi Latini numerum, Sulpicio bellum Macedonicum decret esse. In fine cap. *sex legionib Romanis eo anno usa respub ca esse* dicitur, quae verba ja ipse Doujatius adtulit; ex his b nae datae sunt duobus consul bus, id est cuique duae; du fuerunt legiones urbanae. [*Tu de exercitu* Bamberg.]

§. 6. *Quem proconsul Scipio*] *P. Scipio*, ut dixi. SIG. V. ad 28, 16, 14. *proconsul Scipio* legunt Voss. et Lov. 2. 4. 5. et 6. a m. 1. *P. C. Scipio* Lov. 6. a m. 2. Harl. et Mead. uterque. Ex Voss. et Gaertn. nihil notatum video in excerptis. Eodem errore *quem proconsul Aelius consul* Voss. infra praefert §. 8.

Invitum ne quem militem veterem ducendi jus esset] 32, 3, 4. narrat, multos ex Scipionis exercitu questos, se ab tribunis recusantes in naves impositos. *Voluntarios* et *veteres milites* hic non accipio eos, qui legitima viginti annorum stipendia confecerant, ut evocati; sed qui anno priore in quatuordecim legionibus, quibus tum rempublicam administratam fuisse 30, 41, 9.

rem ducendi jus esset. Praetoribus L. Furio Pur- 7
reoni et Q. Minucio Rufo quina millia sociûm
tini nominis consul daret: quibus praesidiis al-
r Galliam, alter Bruttios provinciam obtineret.
Fulvius Gillo et ipse jussus ex eo exercitu, quem 8
Aelius consul habuisset, ut quisque minime mul-
stipendia haberet, legere, donec et ipse quinque
illia sociûm ac nominis Latini effecisset: id prae-
dio Siciliae provinciae esset. M. Valerio Faltoni, 9

ribit, militaverant, quos hoc nno consules dimittere jussi sunt, iis aliquid laxamenti a conti- a militia daretur. In his autem ultos nondum emeritis stipen- is fuisse, haud dubium est. Li- ius saepe ita *veteres exercitus*, *teres legiones*, et *veteres mi- tes* dicit. V. 10, 39, 1. 32, 1. et 3. Hoc ideo dico, quod Li- ius 1. de Milit. Rom. de *evo- tis*, *voluntariis*, et *veteribus ilitibus* ita loquitur, ut facile nes pro iisdem haberi possint. mnes *evocati* erant *voluntarii veteres milites*, non contra. UH. [§. 7. *consul darent* Bam- erg.]

§. 8. *Quinque millia sociûm nominis Latini effecisset*] *nfecisset* Voss. Utrumque ver- m Livius hoc sensu usurpare let. De τῷ *efficere* v. ad 23, 5, 5. de altero ad 29, 35, 10. Prius tamen ob reliquorum co- dicum consensum praefero. Paul- lo ante *Gillo ipse*, omissa media particula *et*, Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, et edd. usque ad Ascens. anni 1513.

Id praesidio Siciliae provin- ciae esset] Malim *id praesidium Siciliae provinciae esse*. Intel- ligitur enim ex praecedentibus *jussum*. Quod genus saepius jam restituimus Livio, et pluries re- stituemus. J. FR. GRON. Gronov. in pr. ed. not. *id praesidio Si- ciliae provinciae esse* conjecit, ut *esse* pendeat ex omisso per el- lipsin *jussum*, quod ex praece- denti *jussus* repetendum esset. Saepius hoc modo Gronov. et alii Livium emendarunt, ut non modo proximum, sed ulteriora etiam verba ad praecedens *ju- bere* referantur. V. ad 23, 44, 9. 29, 14, 10. c. 34, 8. 30, 1, 7. 31, 11, 10. 32, 11, 9. et alibi. Utro modo, *esse*, an *esset*, hic lega- mus, perinde est. Prius in solo inveni Harl. posterius in solo Mead. 2. Reliqui vero codd. om- nia haec verba ignorant. Vide- tur tamen *esset* praeferendum, quod omnes has voces excidisse verisimile sit propter similitudi- nem inter *esset* et ultimas literas praecedentis *effecisset*; id autem non ita facile accidisset, si in codd. suis librarii illi *esse* inve- nissent. V. etiam, quae supra di- xi ad 29, 14, 10. et Cel. Burm. ad Phaedri 2, 8, 27. In iterata ed. not. insuper idem Gronov. maluit *id, praesidium Siciliae provinciae*, non quasi inproba- ret locutionem *praesidio esse*; ita enim Livium loqui vidimus ad 6, 6, 14. sed quod ceteroquin *id* non habeat, quo referatur. Hanc conjecturam probat Cre- vier. *et in praesidio Siciliae pro- vinciae esse* unus legit Harl.

qui praetor priore anno Campaniam provinciam ha-
10 buerat, prorogatum in annum imperium est; uti pro-
praetor in Sardiniam trajiceret, atque de exercitu,
qui ibi esset, quinque millia socium nominis Latini,
qui eorum minime multa stipendia haberet, legeret.
11 Et consules duas urbanas legiones scribere jussi:
quae, si quo res posceret, multis in Italia contactis
gentibus Punici belli societate, iraque inde tumen-
tibus, mitterentur. Sex legionibus Romanis eo an-
no usura respublica erat.

1 IX. In ipso adparatu belli legati ab rege Ptole-
maeo venerunt, qui nunciarunt, *Athenienses adver-*
2 *sus Philippum petisse ab rege auxilium.* ceterum, et-

§. 9. *M. Valerio Falconi*] *Faltoni* Capitol. tabulae. SIG. V. ad 29, 11, 3. et 30, 40, 5. Mox *qui publice rei priore anno* Voss. V. ad c. 4, 7.

Campaniam provinciam habuerat] 30, 40, 5. et 41, 1. scribit, cum Bruttios habuisse. Pighius ad A. V. ɪↄʟɪɪ. p. 237. dicit, cum Bruttios et Campaniam habuisse. Hoc commentus est, ne quis alterutro loco errorem Livii argueret. Aliam, eamque non improbabiliorem illius defendendi rationem inivit Perizonius ad 25, 41, 13. Postremus ante hunc Capuae praefuerat L. Hostilius Tubulus A. V. ɪↄxʟɪx. l. 29, 13. DUKER.

§. 10. *Propraetor in Sardiniam trajiceret, atque de exercitu*] *pro populo Romano in Sardiniam* Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. et Mead. uterque. Similem errorem scribarum supra habuimus 22, 37, 13. (* Epit. 118.) Et ita passim *pr.* sive *praetor*, et *p. r.* sive *populus Romanus* commutantur. V. ad c. 10, 4. *pro praetore in Sardiniam* Harl. quomodo etiam Sigon. edidit. Dein *quodque de exercitu* Voss. Lovel. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et multae edd. Aliae *quoque* vel *quique* usque ad Sigon. quem *atque de exercitu* scribentem secuti sunt Modius et reliqui recentiores [*traiceret. is quoque de exercitu* Bamb.]

Qui eorum minime multa stipendia haberet] Lege *haberent*. MURET. Recte, quamvis omnes libri in vulgatum consentiant. Sed *haberet* librarii dedisse videntur, ut proxime sequenti verbo *legeret* numero conveniret. V. ad 27, 15, 12. hoc lib. c. 11, 10. c. 49, 9. aliisque locis.

§. 11. *Multis in Italia contactis gentibus*] *exactis gentibus* Lov. 5. et 6. a m. 1. *coactis gentibus* Mead. 2. *contractis gentibus* Voss. sollemni scribarum errore. V. ad 6, 28, 6. De usu vocis *contactus* v. ad 2, 5, 2. Mox *usura res erat* Mead. uterque,

i *communes socii sint, tamen, nisi ex auctoritate populi Romani, neque classem, neque exercitum defendendi aut obpugnandi cujusquam caussa regem* in *Graeciam missurum esse. Vel quieturum eum in* 3
regno, si populo Romano socios defendere liceat; vel Romanos quiescere, si malint, passurum, atque ipsum auxilia, quae facile adversus Philippum tueri Athenas possent, missurum. Gratiae regi ab sena- 4
tu actae, responsumque; *Tutari socios populo Romano in animo esse: si qua re ad id bellum opus sit, indicaturos regi. regnique ejus opes scire subsidia firma ac fidelia suae reipublicae esse.* Munera 5
deinde legatis in singulos quinûm millium aeris ex

et Gaertn. *res usura erat* Lov. 5. et 6. a m. 1. V. ad 8, 31, 2.

§. 1. *Qui nunciarunt*] *qui nunciarent* Voss. Lov. 2. Harl. Mead. ambo, Gaertn. [Bamb.] et edd. principes, pro quo Ven. anni 1498. praefert *nunciarunt*; quod adoptarunt Mediol. anni 1505. Mogunt. et post eam omnes recentiores. Cl. Crevierius has voces plane supervacuas censet, et ideo libenter resecaret.

§. 3. *Si populo Romano socios defendere liceat*] Forte *libeat*. MURET. *si liceat* potest esse, si possit, si nihil impediat. Cic. 1. de Offic. 26. *Haec praescripta servantem licet magnifice, graviter, animoseque vivere.* Et 2, 19. *Licet tamen opera prodesse multis.* DUK. *libeat*, ut Muretus conjecit, Lov. 4. et Harl. Et solent illae voces in scriptis confundi. V. ad 25, 38, 4. Hic tamen commode vulgatum defendi posse, Cl. Dukerus monuit. Eodem animo Cl. Jac. Perizon. margini Livii ad vocem *liceat* adscripsit, scil. per alia bella. Mox *qua facile* Voss. Lov. 4. et Mead. 1. *quibus facile* Harl. Mead. 2. Gaertn. Hearnii L. 1. et edd. principes. *cum quibus facile* Mead. 1. in margine. Frobenius anno 1535. *quae* recte substituit.

§. 4. *Si qua re ad id bellum opus sit*] MS. *si quae res ad*. H. VALES. *si qua re ad bellum opus sit* Hearnii L. 1. *si quam rem ad id bellum opus sit* Mead. ambo, et Gaertn. *si quae res ad bellum opus sint* Voss. Lov. 1. 2. 5. 6. et apud Crevier. Victor. Ita 1, 41, 1. *Quae curando vulneri opus sunt*, comparat. 27, 10, 11. *Cetera expedientibus, quae ad bellum opus erant, consulibus.* Mox hoc cap. *Pararentque, quae ad bellum opus essent.* Sed et vulgatum ferri potest. Supra 6, 6, 18. *Nec dictatore umquam opus fore reipublicae.* 7, 5, 3. *Opus sibi esse domino ejus convento.* 24, 9, 11. *Quum summo imperatore esse opus reipublicae sciret.* 27, 10, 3. *Si pluribus*

senatusconsulto missa. Quum delectum consules ha-
berent, pararentque, quae ad bellum opus essent:
civitas religiosa, in principiis maxime novorum bel-
6 lorum, supplicationibus habitis jam, et obsecratio-
ne circa omnia pulvinaria facta, ne quid praeter-
mitteretur, quod aliquando factum esset, ludos Jo-
vi donumque vovere consulem, cui provincia Mace-
7 donia evenisset, jussit. Moram voto publico Lici-
nius pontifex maximus adtulit, qui negavit, *ex in-
certa pecunia vovere debere, si ea pecunia non posset*

opus esset, plures daturos. 31, 13, 6. *Sibimet emtis* agris *opus esse.* V. Perizon. ad Sanct. 4. Min. 15. p. 794.

§. 5. *Munera deinde legatis in singulos quina millia L. aeris ex senatusconsulto missa*] Legendum *quinûm millium aeris.* Minutiora alia nec hic, nec alibi commemorabo. GELEN. Quina millia aeris legatis dari, multis locis ostendit Livius, ut l. 30, [17, 14.] de legatis Masanissae. Legatis tamen Saguntinorum dena millia data l. 28, [39, 19.] forte ob ruinam urbis. Illa tam parva hic accessio *L. aeris*, non video, quid ad rem faciat: nisi quis scriptum contendat *quina millia ac quingenta aeris*, quod equidem credo. GLAR. Hic exciderant voces aliquot pessimo exemplo in quibusdam editionibus. MOD. Voces nempe *missa. Quum delectum consules* exciderunt ex edd. Paris. anni 1573. et Francof. anni 1578. Eas Modius restituit. Ceterum *in singulos quinûm millium quinquaginta aeris* Voss. et Lov. 1. *in singulos qui non millium quinquaginta aeris* Hearnii L. 1. *in singulos quinis millibus quinquaginta aeris* Lov. 2. *in singulos quina millia quinquaginta aeris* Lov. 4. 5. 6. Harl. Mead. uterque, Gaertn. et Hearnii N. Eo tamen animus inclinat, ut Gelenii emendationem veram judicem.

Supplicationibus habitis jam, et obsecratione circa omnia pulvinaria facta] Id est inter supplicationes et obsecrationem, quod illae feriae sunt, haec precationes significat. TURNEB. 27. Advers. 7. Supra c. 8, 2. *Supplicatio inde a consulibus in triduum ex senatusconsulto indicta est, obsecratique circa omnia pulvinaria Dii.* Differunt autem *supplicationes* et *obsecrationes* ut genus et species. Nam supplicationes erant vel *obsecrationes*, quibus iram Deorum avertebant, eorumque favorem sibi conciliabant; vel *gratulationes*, quibus Diis pro praestito favore gratias agebant. Ut autem hic *supplicationes* et *obsecrationes*, ita *supplicationes* et *obsecrationes* junguntur supra 8, 33, 20. *Propter Q. Fabium civitatem in laetitia, victoria, supplicationibus ac gratulationibus esse.* Paullo ante *dilectum* Voss. Lov. 4. Mead. 1. et Gaertner. [Bamb.] V. ad 37, 51, 7.

in bellum usui esse. reponi statim debere, nec cum
alia pecunia misceri. quod nisi factum esset, votum
rite solvi non posse. Quamquam et res, et auctor 8
movebat, tamen ad collegium pontificum referre
consul jussus, si posset recte votum incertae pecu-
niae suscipi. posse, rectiusque etiam esse, pontifi-
ces decreverunt. Vovit in eadem verba consul, 9
praeeunte maximo pontifice, quibus antea quinquen-
nalia vota suscipi solita erant: praeterquam quod 10
tanta pecunia, quantam tum, quum solveretur, se-

§. 7. *Ex incerta pecunia vovere debere, si ea pecunia non posset in bellum usui esse*] *voveri debere* magis sibi placere, testatur Crevier. Certe ita mox sequitur: *Reponi statim debere.* Omnes tamen codd. *vovère* tuentur. [*voveri* Bamb.] Conjicit etiam verbis seqq. aliquid mendi subesse; quae tamen agnoscit exponi posse utcumque, si particulam *si* accipiamus pro siquidem. Hanc autem statuit mentem pontificis: Voventur ludi ex pecunia, quae ex aerario sumenda est. Nisi igitur statuta fuerit pecuniae summa, eaque seposita, tota aerarii pecunia huic voti obligationi obnoxia videbitur, et publici aerarii usus in bellum nullus erit. Mox verbis proxime seq. *reponique statim debere* Lov. 1. 2. 5. 6. *reponique statim deberet* Voss. Lov. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [*seponique statim deberet* Bamb. ante *quia*, pro *si ea*, post *quod si*, pro *quod nisi*, idem.]

§. 9. *Quibus antea quinquennalia vota suscipi solita erant*] Hic *vota* intelligo, quae censores in proximum lustrum suscipiunt, et nuncupant. Suet. Aug. 97. *Quum lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum saepius circumvolavit, transgressaque in vicinam aedem super nomen Agrippae ad primam literam sedit. quo animadverso vota, quae in proximum lustrum suscipi mos est, collegam suum Tiberium nuncupare jussit.* TURNEB. 27. Advers. 7. Hanc interpretationem non patiuntur verba, quae paullo ante leguntur, *ne quid praetermitteretur, quod aliquando factum esset.* nam iis significatur, quinquennalia haec vota fuisse extraordinaria, censorum vota autem erant ordinaria et perpetua. Itaque videndum est, an Livius potius respiciat ad ludos magnos votivos, quos bello Punico secundo extra ordinem in quintum annum votos fuisse, si eodem statu respublica staret, 22, 10. 27, 33. et 30, 2. ac 27. tradidit. Hi ludi ut deinde suscepto bello adversus Antiochum et Perseum ex decreto senatus voti fuerunt 36, 2. et 42, 28. ita nunc eosdem in initio belli cum Philippo votos fuisse, probabile est. DUK.

§. 10. *Quantam tum, quum solveretur, senatus censuisset*] Potest suppleri *ad eas res*, id est

natus censuisset, ludos donaque facturum vovit. To- ties ante ludi magni de certa pecunia voti eran ii primi de incerta.

1 X. Omnium animis in bellum Macedonicum ve- sis, repente nihil minus eo tempore timentibus

2 Gallici tumultus fama exorta est. Insubres, Cen- manique, et Boji, excitis Salyis, Ilvatibusque, ceteris Ligustinis populis, Hamilcare Poeno duc qui in iis locis de Hasdrubalis exercitu substiterat

ad ludos donaque, *dandam;* ut 36, 2, 4. *Donaque ad omnia pulvinaria dabuntur de pecunia, quantam senatus decreverit.* 25, 12, 12. *Censuerunt Patres* etc. *duodecim millia aeris praetori ad rem divinam et duas hostias majores dandas.* Nec tamen displiceret, si librorum auctoritas adesset, *quanta:* nempe *quanta pecunia* senatus tum, quum votum solveretur, ludos donaque *facienda censuisset.* 34, 44, 2. *Ver sacrum de integro faciendum arbitratu pontificum censuerunt, ludosque magnos, qui una voti essent, tanta pecunia, quanta assoleret, faciendos.* 42, 28, 9. addit praepositionem *ex: Vovit consul ludos fieri, donariaque dari, quanta ex pecunia decresset senatus.* DUK. [*Octiens* pro *Toties* Bamberg.]

§. 1. *Gallici tumultus fama exorta est*] Ultimam vocem non agnoscunt Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.]

§. 2. *Excitis Sallyis, Ilvatibusque, et ceteris Ligusticis populis*] Pro *Sallyis*, quidam *Salluviis*, quidam *Salviis*, quidam etiam *Salassiis* habent, de quibus libro quoque 5, [35, 2.] mentio est. Caeterum Ilvates, quorum etiam libro seq. [c. 31, 4 meminit, in Liguria vix apud u lum authorem inveniri puto. Il va enim insula est e regione Po puloniae in Thuscia, de qua Vi gil. 10. Aen. [173.]

— — *ast Ilva trecentos*
Insula, inexhaustis chal bum generosa metallis.

Fortassis autem inde cum Lig ribus exciti sunt milites. GLA *Ligustinis* habent vet. lib. Graeci *Λιγυστίνους* edunt. *Ilua tes Ligures* etiam alibi nomina ut 32, [31, 4.] *Inde in Ligust nos Iluates legiones ductae.* N sunt autem Iluates, qui Iluam i sulam colunt, ut putat Glare nus. †. „Glareanus dubitav „non adseruit.“ †. Quod ex h verbis Livii cognoscitur, 3 [29, 7.] *Et jam omnia cis Pa dum praeter Gallorum Bojos Iluates Ligurum, sub dition erant.* SIG. Cluverius [1. Ital. ant. 7. p. 50. et c. 10. p. 78.] *Statiellis*, quando *Salyi* nullo modo in ista historia locum habent. Barberin. et Voss. *Selinibus.* An *Celelatibus?* 32, [29, 7.] *Utraque Ligurum et duae gentis ejusdem civitates, Celelates, Cerdiciatesque sese dediderunt.* *Sallyis* in prima Magontiacensi reperio. Andreas ad ultimum Ascensium *Senilibus.* J.FR.GRO-

Placentiam invaserant: et, direpta urbe, ac per 3
iam magna ex parte incensa, vix duobus millibus
hominum inter incendia ruinasque relictis, trajecto
Pado ad Cremonam diripiendam pergunt. Vicinae 4
urbis audita clades spatium colonis dedit ad clau-
dendas portas, praesidiaque per muros disponenda;
ut obsiderentur tamen prius, quam expugnarentur,
nunciosque mitterent ad praetorem Romanum. L. Fu- 5
rius Purpureo tum provinciae praeerat: cetero ex

...OV. *Selinibus* Lov. 1. 4. Harl. ...ed. ambo, Gaertn. Hearnii N. ...edd. Ven. anni 1498. ac Me... ...l. anni 1505. *Selanibus* Lov. ... et 5. *Seluubus* Lov. 6. *Sileni-bus* Hearnii L. 1. [*Celinibus* Bamberg.] *Statiellis* Cluverii ideo hic locum esse non posse, observat Jac. Gronov. Dissert. epist. ad Livii loc. quaed. Geogr. ep. ... p. 32. quia non nisi post multa abhinc tempora ab Statiellatibus aliquid contra Romanos ...tatum adfirmat ipse Livius 42, ... 5. *Statiellates, qui uni ex Ligurum gente non tulissent arma adversus Romanos, tum quoque oppugnatos.* Pro *Ilvatibus* quidam legendum censent *Lituatibus*: quos errasse, et *Veliatibus* reponendum esse, docet Cluver. II. II. Pighius in Ann. ad ann. ...xcv. p. 420. sub *Ilvatibus*, vel sub *Celelatibus*, quorum meminit Liv. 32, 29, 7. latere suspicatur *Eleates*, memoratos in Fast. Capit. Triumph. ad d. ann. Tandem Jac. Gronov. loco laud. legendum censet *Sollinibus Iriatibusque*. *Sollines* esse putat, qui ceteroquin *Sollinienses* vocantur. quod autem *Ilvatibus* pro *Iriatibus* datum sit, errorem ex blaesa recitatoris lingua ortum existimat. *Ligustinis* denique, non *Ligusticis*, omnes scripti, et edd. ante Mogunt.

§. 4. *Ut obsiderentur tamen prius, quam expugnarentur*] Tantum temporis fuit his, inquit, ut ad obsidionem se pararent, ne hostes tam cito expugnarent oppidum, nisi obsiderent. Prius tamen obsessi sunt, quam mitti nuncius Romam potuerit. Est sane sermo non satis obvius. GLAREAN. Glareanus interpretatur, tantum temporis his fuisse, ut ad obsidionem se pararent, ne hostes tam cito expugnarent oppidum, nisi obsiderent: prius tamen obsessos, quam mitti nuncius Romam potuerit. At Livius dicit, famam Placentinae cladis excitasse Cremonenses, ut clauderent portas, et praesidia per muros disponerent, nec sic ex improviso caperentur, sed obsidione morarentur hostem, et nuntios mitterent auxilia petitum. Miserunt autem non ad *populum*, sed ad *praetorem Romanum*, ut Sigonius, et integre Barberinus, Vossianusque. J. FR. GRONOV.

Nunciosque mitterent ad populum Romanum] Satis constat, legendum esse *ad praetorem Romanum*. quo de mendi genere supra etiam dictum est. Praetorem autem intelligit L. Furium Purpureonem. SIG. *ad P. R.* Hearnii L. 1. *ad populum Ro*

senatusconsulto exercitu dimiſſo, praeter quinque millia sociùm ac Latini nominis, cum iis copiis in proxima regione provinciae circa Ariminum subſti-terat. Is tum senatui scripsit, quo in tumultu pro-
6 vincia eſſet. *Duarum coloniarum, quae ingentem illam tempestatem Punici belli subterfugissent, alte-ram captam ac direptam ab hostibus, alteram op-*
7 *pugnari. Nec in exercitu suo satis praesidii colonis laborantibus fore, nisi quinque millia sociùm qua-draginta millibus hostium (tot enim in armis esse) trucidanda objicere velit, et tanta sua clade jam infla-tos excidio coloniae Romanae augere hostium animos.*

XI. His

manum Harl. et Mead. 2. pro quo recte viri docti *ad praetorem Romanum*, consentientibus reliquis scriptis meis, et Hearnii N. Saepe compendium *pr. R.* id eſt *praetor Romanus*, vel simplex *pr.* id eſt *praetor*, abiit in *p. R.* id eſt *populus Romanus*. V. ad 8, 2, 1. 9, 16, 17. c. 20, 5. 10, 26, 6. c. 45, 4. 21, 25, 8. 22, 33, 9. 25, 41, 8. 26, 15, 8. c. 24, 7. 30, 17, 3. 31, 29, 8. 33, 2, 4. c. 14, 6. 34, 19, 1. 37, 60, 9. et viros doctos ad Suet. Caes. 7. Contra *p. R.* abiit in *pr.* V. ad 10, 7, 5. 28, 27, 14. et alibi.

§. 5. *L. Furius Purpureo, qui tum provinciae praeerat, cetero ex senatusconsulto exercitu dimisso*] Ita Gronov. vulgavit, et legunt edd. principes ante Froben. anni 1535. Verum ipse Gronov. ad 34, 56, 1. et in pr. ed. not. ad h. loc. ex Mſtis ita legendum ac diſtinguendum docet, *L. Furius Purpureo tum provinciae praeerat: cetero ex senatusconsulto exercitu dimisso.* Nec ali-ter non modo edd. Frob. an. 1535. et reliquae usque ad Gro-nov. verum etiam omnes codd. mei. Quare hanc lectionem re-vocavi.

§. 7. *Excidio coloniae Romanae augeri hostium animos*] Vet. lib. *augere.* quod placet, quia dixit *objicere.* SIG. Vulga-tum servant Lov. 4. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et Hearnii N. [Bamberg.] Reliqui ſtant cum Si-gonio: cujus emendatio si vera eſt, displicet tamen ratio, qua eam adſtruere conatus eſt; quod nem-pe forma activa *objicere* prae-ceſſerit. Solent enim paſſiva a-ctivis subjungi, et contra. V. ad 8, 34, 9. Deinde hic etiam *exsc-dio* contra codd. fidem dederat Clericus. Alterum itaque *excidio* reſtitui. Paullo ante *quadringentis millibus*, pro *quadraginta* perperam Hearnii L. 1. Deinde *tanta sua clade*, omiſſa praece-denti copula *et*, Lov. 1. et Vo-*tantaque sua clade* Lov. 2. et 6.

XI. His literis recitatis decreverunt, ut C. Aure- 1 [li]us consul exercitum, cui in Etruriam ad conve[ni]endum diem edixerat, Arimini eadem die adesse [ju]beret, et aut ipse, si per commodum reipublicae 2 [p]osset, ad obprimendum Gallicum tumultum profi[ci]sceretur; aut L. Furio praetori scriberet, ut, quum 3 [a]d eum legiones ex Etruria venissent, missis in vi[ce]m earum quinque millibus sociorum, qui interim [E]truriae praesidio essent, proficisceretur ipse ad [c]oloniam liberandam obsidione. Legatos item mit- 4 [te]ndos in Africam censuerunt, eosdem Karthagi[ne]m, eosdem in Numidiam ad Masinissam. Kar[th]aginem, ut nunciarent, *civem eorum Hamilcarem* 5

§. 1. *Cui in Etruriam ad con[ve]niendum diem edixerat*] *in [Et]ruria* editi ante Aldum, quod [ma]gis placet Cl. Crevierio, quia [se]quitur *Arimini*. Verum vulga[tu]m, quod in omnibus scriptis [re]peri, praefero. Ut enim *ad[es]se* requirit *Arimini*, ita *con[ve]niendum* similiter *in Etruri[am]*, non *in Etruria*. Supra 22, [1], 3. *Tibur diem ad conveni[en]dum edixit*. 42, 5, 12. *Corin[th]um, ut ibi deponerentur ob[si]des, convenitur*. 43, 14, 10. *Tan[ta] multitudo juniorum Romam [co]nvenit*.

§. 3. *Aut L. Furio praetori [s]criberet*] Nescio, unde factum [s]it, ut *aut Q. Minutio praeto[ri]* legant Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. [L]ead. ambo, Gaertn. Hearnii N. [Bamb.] et edd. principes, quum [ta]men, *Q. Minucium* Bruttios [s]ortitum esse, supra tradat Livi[us] c. 6, 2. et in sequentibus c. 21, 2. recte *L. Furius* adversus Gal[l]os profectus dicatur. Bene igi[t]ur ed. Mediol. anni 1505, reposuit *aut L. Furio praetori*, quod deinde Ascens. anno 1513. recepit, priori lectione in marginem rejecta. Paullo ante §. praec. Gronov. in pr. ed. not. *ad comprimendum Gallicum tumultum*, pro *obprimendum*, conjecit: verum in iteratis curis optime omisit. Nam *obprimere tumultum, bellum* est finire. Flor. 3, 23. *Civile bellum pene citius obpressum est, quam inciperet*. Hinc *obprimere* et *exstinguere* junguntur apud Liv. 26, 15, 4. *Se eam quaestionem obpressurum exstincturumque*.

Missis in vicem earum quinque millibus] Forte delendum τὸ *in*. J. FR. GRON. Puto ferri posse *in*. Suet. Claud. 7. *Praeseditque non raro spectaculis in Caji vicem*. Liv. 3, 18, 9. *Ipse in locum vicemque consulis provolat*. DUK. 38, 48, 6. *Succedens in vicem imperii tui*. Sed *missis in vicem quinque millibus sociûm* Voss. Lov. 5. et 6. Τὸ *earum* deest etiam in Lov. 1. et Harl.

relictum in Gallia, haud satis scire ex Hasdrubalis prius, an ex Magonis postea exercitu, bellum con-
6 *tra foedus facere. Exercitus Gallorum Ligurumque excivisse ad arma contra populum Romanum. eum, si pax placeret, revocandum illis, et dedendum po-*
7 *pulo Romano esse:* simul nunciare jussi, *perfugas si-bi non omnes redditos esse; ac magnam partem eorum palam Karthagini obversari dici: quos comprehendi conquirique debere, ut sibi ex foedere restitu-*
8 *antur.* Haec ad Karthaginienses mandata. Masinissae gratulari jussi, *quod non patrium modo recu-*

Mox *quae interim*, pro *qui*, Voss. Lov. 1. 2. a m. 1. Lov. 4. Mead. uterque, et Gaertn. [Bamb.] Deinde *liberandam ab obsidione* Lov. 2. 6. a m. 1. et Mead. 2. Utroque modo Livium id verbum construxisse, vidimus ad 6, 20, 10. Plures igitur codd. sequor, qui vulgatum servant.

§. 4. *Censuerunt, eosdem Karthaginem, ut nunciarent*] Mutilata lectio sic restituta: *Legatos item mittendos in Africam censuerunt, eosdem Carthaginem, eosdem in Numidiam ad Masanissam. Carthaginem, ut nunciarent.* GELENIUS. Verba, quae Gelenius restituit, non tantum exciderant ex edd. prioribus, verum etiam desunt in omnibus, quibus utor, codd. Errori caussam dedit vocis *Karthaginem* repetitio. V. ad 9, 11, 11. Paullo ante *Legatos autem mittendos* Lov. 2. *Legatos inde mittendos* Gaertn.

§. 7. *Magnam partem eorum palam Karthagini obversari dici*] *et magnam partem* Mead. 2. *aut magnam partem* Harl. a m. 1. *ac magnam partem* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. a manu 2. Mead. 1. Gaertn. et omnes edd. usque ad Frob. anni 1531. quae prima τὸ ac omisit, invitis omnibus Mstis meis. Voculam igitur perperam loco motam recepi. Deinde *Carthagine* ed. Camp. Male. V. ad 28, 26, 1. Praeterea *observari* Harl. Mead. 2. et Gaertner. V. ad 6, 17, 4.

§. 9. *Nunciare praeterea jussi*] Postrema vox supervacua esse videtur. J. FR. GRON. Abesse quidem potest; dissentientibus tamen omnibus codicibus servandam puto. Ita infra 32, 11, 9. quum praemisisset, *Equites, quoad loca patiantur, duci jubet:* multis interpositis per infinitivos, qui similiter pendent ex τῷ *jubet*, addit tandem, *Nocte itinera fieri jubet.* Ubi similiter τὸ *jubet* omitti poterat. c. 26, 17. *Romae vigiliae per vicos servatae; jussique circumire eas minores magistratus; et triumviri carceris lautumiarum intentiorem custodiam habere jussi.* V. etiam ad 34, 12, 6.

§. 10. *Flagrante bello Italiae*] Nonne *Italia*? 22, 13, 11. *Quum omnia bello flagrarent.* Immo sic jam primae editiones, et credo mendam ex incuria or-

perasset regnum, sed, parte florentissima Syphacis finium adjecta, etiam auxisset. nunciare praeterea 9
jussi, *bellum cum rege Philippo susceptum, quod Karthaginienses auxiliis juvisset; injuriasque infe-* 10
rendo sociis populi Romani, flagrante bello Italia, coëgisset classes exercitusque in Graeciam mitti; et, distinendo copias, caussa inprimis fuisset serius in Africam trajiciendi. Petere, ut ad id bellum mitteret auxilia Numidarum equitum. Dona ampla data, 11
quae ferrent regi, vasa aurea argenteaque, toga purpurea, et palmata tunica cum eburneo scipione,

tam ita propagatam. JAC. GRONOV. Lectio, quae recte Gronovio displicet, primum adparuit in postuma Gruteri ed. a qua omnes scripti in diversa abeunt. Ultima vox abest ab Hearnii L. 1. *flagrante bello in Italia* legunt Lov. 2. 4. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et Hearnii N. quomodo fere *bellum exarsit in provincia* infra est 35, 2, 3. *flagrante bello Italia* Voss. Lov. 1. 5. 6. Victor. apud Crevier. et edd. omnes priores. Cic. 7. ad Att. 17. *Totam enim Italiam flagraturam bello intelligo.* 3. de Orat. 2. *Non vidit flagrantem bello Italiam.* Ita *ardere bello* Liv. 26, 13, 7. *Quum hostis alienigena in Italia esset, et Hannibal hostis, et cuncta bello arderent.* 28, 24, 15. *Non dubitabant totam Hispaniam arsuram bello.* c. 44, 6. *Una et trajecisse me audietis, et ardere bello Africam.* 33, 44, 7. *Mox bello Graeciam arsuram fuisse.* 36, 7, 16. *Etruriam, Ligurumque et Galliae Cisalpinae oram bello ardere.*

Peterent, ut ad id bellum mitteret auxilia] Livius scripserat: *Petere, ut ad id bellum mitteret.* Pendet enim verbum *petere* a praecedente *jussi*. J. FR. GRONOV. Ita demum Froben. edidit anno 1531. Verum nullus est codd. qui vel ei, vel Gronovio favet. *petendique* legit Lov. 2. quomodo librarius dedisse videtur, quod praecessit *trajiciendi*. *petereque* Mead. 2. V. ad 34, 3, 2. *peterentque* Voss. Lov. 1. 4. 5. 6. Mead. 1. Harl. Gaertn. Hearnii L. 1. N. [Bamb.] et edd. priores. Quod cur invitis omnibus libris mutetur, caussa non est. V. ad c. 8, 8. Mox *mitterent* Voss. Mead. ambo, et Gaertn. V. ad c. 8, 10. *mitterentur* Lov. 2.

§. 11. *Toga purpurea, et palmata tunica cum eburneo scipione, et toga praetexta cum curuli sella*] Ad lucem hujus loci faciunt, quae scribit Lipsius ad Nic. Florentium in haec verba. Legebam here l. 5, 6. apud Valerium de Scipione Africano: *Itaque clarissimorum cognominum alterum sumpsit, alterum dedit: triumphique praetextam hujus excepit, illius tradidit.* Item l. 7, 1. de Metello: *Consulatus decus, imperatoriam potestatem, speciosissimi triumphi praetextam largita*

12 et toga praetexta cum curuli sella: jussique polliceri, *si quid ei ad firmandum augendumque regnum opus esse judicasset, enise id populum Romanum*
13 *merito ejus praestaturum.* Verminae quoque Syphacis filii legati per eos dies senatum adierunt, excusantes errorem adolescentiamque, et culpam om-
14 nes in fraudem Karthaginiensium avertentes. *Et Masinissam Romanis ex hoste amicum factum: Verminam quoque adnisurum, ne officiis in populum Romanum aut a Masinissa, aut ab ullo alio vincatur. Petere, ut rex, sociusque, et amicus ab senatu*

est. Rectene utrobique et vere de *Praetexta*? quam tribuit aperte, ut vides, triumphantibus, et facit eam honoris ejus propriam velut notam. At falso, nisi fallunt me consensu caeteri scriptores. Quis enim libavit modice scripta aut ritus veteres, qui nesciat, praetextam puerorum, sacerdotum, et magistratuum fuisse? Quin adeo illa triumphantium non propria, ut diserte removeant et discriminent scriptores. Plutarch. in Mario [412.] *Καὶ παρῆλθε μὲν εἴτε λαθὼν αὑτὸν εἴτε τῇ τύχῃ χρώμενος ἀγροικότερον ἐν τῇ θριαμβικῇ κατασκευῇ. ταχὺ δὲ τὴν βουλὴν ἀχθεσθεῖσαν αἰσθόμενος ἐξανέστη, καὶ μεταλαβὼν τὴν περιπόρφυρον αὖθις ἦλθε.* Nam *περιπόρφυρον* ipse et ceteri Graeci, ut scis, dixerunt *Praetextam*. Tacitus l. 12, [41.] *Ludicro circensium Britannicus in praetexta, Nero triumphali veste transvecti sunt.* Certe alia omnino et augustior triumphorum illa vestis, nec praetexta solum purpura, sed intexta, addito etiam auro. Livius 45, [39, 2.] *in curru scandentes Capitolium auratos purpuratosque*, de triumphantibus dixit. Appian. [in Punic. pag. 36.] iisdem tribuit *πορφύραν, ἀστέρων χρυσῶν ἐνυφασμένων.* Atque haec est, quam dixere *togam pictam*, aut *palmatam*, (exempla tibi notissima) *praetextam* nunquam. De Valerio igitur quomodo expedis? Librariorumne hic aliqua fraus? nec enim ipsius error esse potest in re sensibus oculisque tam prompta. Quod si fraus, sane audax, nec nisi audaci aliqua manu tollenda: juva me, et, an *pictam*, an *palmatam* falsae illi *praetextae* substituam, mone. Sententiam tuam aut, cum ad nos veneris, audiam, aut, si id longius fiet, legam. Cura quidem et cogitatione tua dignissimus uterque locus videtur; in quo hoc quoque me offendit, quod Pighius noster nihil offendit. An vobis antiquariis omnia plana? doce, doce. MOD. Cl. Valesius in MS. invenit *eburneo sceptro.* Itidem mihi in Th. obvenit. JAC. GRON. Nec aliter Voss. et Lov. 1. 5. ac 6. cum edd. Rom. anni 1472. Camp. ac Parm. quod tamen ex glossa esse videtur. Supra 30, 15, 11. *Ibi Masinissam etc. sella curuli et scipione ebur-*

adpellaretur. Responsum legatis est: *Et patrem* 15
ejus Syphacem sine caussa ex socio et amico hostem repente populi Romani factum, et eum ipsum rudimentum adolescentiae bello lacessentem Romanos potuisse. Itaque pacem illi prius petendam a populo 16
Romano esse, quam ut rex, sociusque, et amicus adpelletur. Nominis ejus honorem pro magnis erga se regum meritis dare populum Romanum consuesse. Legatos Romanos in Africa fore, quibus man- 17
daturum senatum, ut Verminae pacis dent leges, liberum arbitrium eis populo Romano permittente.

---

neo, toga picta et palmata tunica donat.

§. 12. *Si quid ei ad firmandum*] Puto *sibi*, ut intelligatur ipse Masinissa. J. FR. GRON. Nihil mutandum censet Doujatius eo praetextu, quod *ei* non raro hoc sensu sumatur. Sed vellem, ex hujus aetatis scriptoribus quaedam notasset exempla. Quae enim Vossius adfert 7. Gramm. 66. omnia sunt recentiorum, nisi unum illud Cic. 3. de Off. 22. *Perfuga ab eo venit in castra Fabricii, eique est pollicitus, si praemium ei proposuisset, se eum veneno necaturum.* Verum ibi nunc in optimis edd. legitur *sibi proposuisset*; idque se in pluribus Mstis reperisse Manutius testatur. An igitur accipiendum *judicasset* non ipse Masinissa, sed populus Romanus? Vix puto. [*indicasset* Bamb.]

§. 13. *Et culpam omnem in fraudem Karthaginiensium avertentes*] Copula *et* exsulat a Voss. et Lov. 1. ac 5. Abesse etiam posset, si *avertentes* mutare liceret in *avertendo*. Mox §. 15. *bello lacessente Romanos*, pro *lacessentem*, Voss. Lov. 2. 4. 6. Mead. uterque, et Gaertn. [*adulescentiae* Bamb.]

§. 16. *Nominis ejus honorem etc. dare populum Romanum consuesse.*] V. Spanhem. Diss. 8. p. 476. de Praest. et us. numism. Sed quum dicunt *consuesse*, ita loquuntur, quasi hoc dudum ita factitatum fuerit. Masinissam a Scipione *regem* appellatum scribit Livius 30, 15, 11. Idem forsan ante datum fuerat Hieroni, quod ex Polyb. 1, 16. quodammodo videtur colligi posse. Aliorum exempla non habeo, et suspicor, Livium magis ex posterioris, quam illius temporis consuetudine hoc senatui tribuere. DUK. *consuevisse* Lov. 2. et 6. a m. 2. Mead. 2. et Harl. *censuisse* Voss. et Lov. 1. Reliqui *consuesse*. V. ad 4, 45, 4. [*ab populo Romano* Bamb.]

§. 17. *Liberum arbitrium eis populo Romano permittente*] Voss. et Buslid. *ejus*. Quare Rubenius legebat et *permittenti*, ut sit, si liberum ejus dandae arbitrium populo Romano Vermina permittat. V. l. 28, 34. et hoc libro infra c. 19. J. FR. GRON. *liberum arbitrium ejus* etiam

18 *Si quid ad eas addi, demi, mutarive vellet, rursus ab senatu ei postulandum fore.* Legati cum iis mandatis in Africam missi, C. Terentius Varro, Sp. Lucretius, Cn. Octavius. quinqueremes singulis datae.

1 XII. Literae deinde in senatu recitatae sunt Q. Minucii praetoris, cui Bruttii provincia erat; *Pecuniam Locris ex Proserpinae thesauris nocte clam sublatam: nec, ad quos pertineat facinus, vestigia*
2 *ulla exstare.* Indigne passus senatus, non cessari ab sacrilegiis, et ne Pleminium quidem, tam clarum recensque noxae simul ac poenae exemplum, homi-

Lov. 2. 4. 5. 6. Mead. ambo, Gaertner. Hearnii L. 1. [Bamberg.] et edd. Rom. anni 1472. Camp. Parm. et quaedam aliae. Eamdem lectionem Crevier. quoque in Victor. et ed. Rom. principe invenit; qua, juncta insuper Rubenii conjectura, nihil certius pronunciat, adscripto loco Livii c. 19, 5. *Is* (Vermina) etc. *legatis obviam progressus, ut scriberent ipsi, quas vellent, pacis conditiones, permisit.* Paullo ante *pacis dentur leges* Lov. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaertn.

§. 18. *P. Lucretius*] Lectio haec nata est ex ultima Gruteri ed. quam recentiores omnes nimis patienter tulerunt, quum et edd. antt. et Mstis adversetur. Praenomen omittitur in Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Mead. utroque, Gaertn. et Hearnii L. 1. ac N. *Sp. Lucretius* legunt Lov. 5. et Harl. cum omnibus, ante illam Gruteri, editionibus: quod unice verum est, et pristino loco restitui. Circa haec enim tempora nullus memoratur P. Lucretius, quum tamen honore functum indicari ex collegis Terentio Varrone et Octavio colligam; quorum ille consularis, hic praetorius est. At Sp. Lucretius praetor supra memoratur 28, 38. Paullo ante *Si quid de his addi, dein mutari vellet* Voss. *Si quid de his addi, immutari vellet* Lov. 1. *Si quid de his addi, demi deinde, mutarive vellet* Lov. 6. *de iis*, pro *ad eas*, Lov. 5. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. [*mutari vellet* Bamb.]

§. 2. *Non cessari ab sacrilegiis*] Vetus lectio *ab sacrilegis.* GELEN. Ita Frob. anno 1535. ex mente Gelenii edidit. Sed mox quadriennio post Basil. *ab sacrilegiis* revocarunt: quod servarunt omnes recentiores, et in Mstis, quibus usus sum, etiam superest. Silius 6, 477. *a duro cessavit munere Martis.* Saepe pro duplici *ii* unicam scripserunt librarii. V. ad 36, 19, 2. [*sacrilegis* Bamberg.]

§. 3. *Cn. Aurelio consuli*] Ita Modius primus edidit, quod a sequentibus omnibus editoribus servatum, recte Crevier. in *C. Aurelio* mutavit. V. ad c. 4, 4.

Quaestionem de expilatis thesauris] *de exspoliatis thesauris*

nes deterrere. C. Aurelio consuli negotium datum, ut 3
ad praetorem in Bruttios scriberet: *senatui placere,*
quaestionem de expilatis thesauris eodem exemplo
haberi, quo M. Pomponius praetor triennio ante ha-
buisset. Quae inventa pecunia esset, reponi. si quo 4
minus inventum foret, expleri: ac piacularia, si vi-
deretur, sicut ante pontifices censuissent, fieri caussa
expiandae violationis ejus templi. Prodigia etiam 5
sub idem tempus pluribus locis nunciata accide-
runt. In Lucanis coelum arsiſſe adferebant. Pri-
verni sereno per diem totum rubrum solem fuiſſe.

Voſſ. quo verbo in sacrilegio Pleminii usus eſt Val. Max. 1, 1, 9. *Q. Pleminii, legati Scipionis, in thesauro Proserpinae expoliando sceleratam avaritiam justa animadversione vindicavit.* De eodem v. ad 38, 14, 10. Hic tamen pro gloſſemate habeo. Reliqui enim codd. in vulgatum consentiunt. Eadem autem verba librarii etiam commutarunt apud Sall. Jug. 31. *Taciti indignabamini aerarium expilari.* ubi v. Cortium.

§. 4. *Fieri caussa expiandae violationis ejus templi*] 39, [14, 8.] *Ne quis, qui Bacchis initiatus esset, coïsse aut convenisse caussa sacrorum velit.* 40, [41, 11.] *Caussa ignominiae, uti semestre stipendium in eum annum esset ei legioni, decretum.* Ibidemque [c. 44, 10.] *Ne major* (pecunia) *caussa ludorum consumeretur.* Puto tamen delendum eſſe τὸ *caussa* hoc loco, ut ab interprete additum. J. FR. GRON. *cura,* pro *caussa,* eſt in Lov. 6. et Mead. utroque. *curae* in Gaertn. *curam* in Voſſ. et Lov. 1. ac 4. [Bamb.] V. ad 9, 29, 11 *circa* in Lov. 2. et Harl. Vox *caussa,* quam Gronov. delendam conjecit, saepe a Livio per ellipsin omittitur. Supra 4, 30, 10. *Cernentes in omnibus vicis sacellisque peregrina atque insolita piacula pacis Deûm exposcendae.* 8, 6, 11. *Placuit averruncandae Deûm irae victimas caedi.* 40, 52, 1. *Petiit ab senatu, ut sibi dedicationis templorum* etc. *pecunia ad ludos decerneretur.* Quomodo etiam exponendum docui Livium 3, 62, 6. Similiter locutus eſt Tacit. 4. Hiſt. 42. *Accusationem subiisse juvenis admodum, nec depellendi periculi, sed in spem potentiae videbatur.* Lactant. 1. Div. Inſtit. 1. *Nullus enim suavior animo cibus est, quam cognitio veritatis; cujus adserendae atque inlustrandae septem volumina destinavimus.* Ubi nihil muto. Saepiſſime autem librarios perperam hanc vocem vel addidiſſe, vel omisiſſe, conſtare poteſt ex illis, quae notantur ad 8, 6, 11. 9, 30, 8. 21, 45, 1. 22, 33, 11. c. 38, 4. 35, 38, 14. 40, 7, 8. et Epit. Liv. 120. Adde viros doctos ad Sall. Catil. 6. Jug. 88. ad Vell. Pat. 1, 12. et 2, 20. ad Val. Max. 3, 7, 1. Langium ad Cic. de Amic. 2.

6 Lanuvii templo Sospitae Junonis nocte strepitum ingentem exortum. Jam animalium obscoeni foetus pluribus locis nunciabantur. in Sabinis incertus infans natus, masculus an femina esset. alter sexde-
7 cim jam annorum item ambiguo sexu inventus. Frusinone agnus cum suillo capite, Sinuessae porcus cum capite humano natus: in Lucanis in agro pu-
8 blico equuleus cum quinque pedibus. Foeda omnia et deformia, errantisque in alienos foetus naturae visa. Ante omnia abominati semimares, jussique in mare extemplo deportari: sicut proxime, C. Claudio, M. Livio consulibus, deportatus similis prodi-
9 gii foetus erat. Nihilo minus decemviros adire libros de portento eo jusserunt. Decemviri ex libris

Davis. ad Cic. 1. de Nat. Deor. 21. et Arntzen. ad Aur. Vict. de Vir. inlustr. 1. Quum tamen omnes codd. vel ipsam illam vocem, vel aliud ejus loco constanter servent, cur a recepta lectione recedemus?

§. 5. *Coelum arsisse afferebant*] *asserebant* Gaertn. ob literarum ſ et ƒ similitudinem. V. viros doct. ad Plauti Rud. 3, 3, 8. et ad Caes. 3. B. Civ. 15. Adde supra ad 22, 28, 10. Mox §. seq. *Lavini, Lavinii*, et *Lanuvinii* multi ex scriptis et editis. Sed perperam. Juno enim Sospita non *Lavinii*, sed *Lanuvii* colebatur. V. ad 8, 13, 5. Tum *annunciabatur*, pro *nunciabatur*, Lov. 1. Malc. Nam modo hoc cap. *Prodigia etiam sub idem tempus pluribus locis nunciata acciderunt* [*accenderunt* Bamb.]

§. 7. *Equus cum quinque pedibus*] Vetus lectio *equuleus*, non *equus*. GELEN. *equus* est in Lov. 2. 6. a m. 1. Harl. Mead. 2. et Gaertn. *eculeus* in Voss. et Lov. 4. [*eculeius* Bamb.] *equuleus* in reliquis, ut et in edd. Camp. et Rom. anni 1472. Supra 23, 31, 15. *Bos equuleum peperit*. 30, 2, 11. *Equuleus Reate cum quinque pedibus natus*. 32, 1, 11. *Equuleum cum quinque pedibus, pullos gallinaceos tres cum ternis pedibus natos esse.* ubi tamen omnes mei et Hearnii Mssti *equum*.

§. 8. *Errantisque in alienos foetus naturae visa*] *errasseque in alienos foetus natura visa* Voss. et Lov. 2. *errasse quoque in alienos foetus natura visa* Lov. 6.

§. 10. *Sicut patrum memoria Livius*] De ea re dixit 27, 37. in A.V. IↃXLVII. Cur autem *patrum memoria* carmen a Livio conditum dicat, quod septem annis ante hoc tempus factum fuerat, mihi non liquet. DUKER.

..s divinas easdem, quae proxime secundum id pro-
..gium factae essent, imperarunt. carmen praeterea
.. ter novenis virginibus cani per urbem jusserunt,
..umque Junoni Reginae ferri. Ea uti fierent, C.
..relius consul ex decemvirorum responso curavit.
..rmen, sicut patrum memoria Livius, ita tum con-
..dit P. Licinius Tegula.

XIII. Expiatis omnibus religionibus, (nam etiam 1
..cris sacrilegium pervestigatum a Q. Minucio erat,
..cuniaque ex bonis noxiorum in thesauros reposi-
..) quum consules in provincias proficisci vellent;
..ivati frequentes, quibus ex pecunia, quam M. Va- 2
..rio, M. Claudio consulibus mutuam dederant, ter-
.. pensio debebatur eo anno, adierunt senatum:

§. 1. *Ex bonis noxiorum in ..sauris reposita*] Scripti *the..ros*. Ut et 29, 19, 7. *Duplam.. pecuniam in thesauros re..i.* J. FR. GRON. *in thesau..s* etiam omnes mei cum Hearnii ..1. et N. [Bamb.] quomodo etiam .. Pall. et Barber. codd. habe.., monuerunt Gebb. et Gron. .. d. l. 29, 19, 7. V. ad 1, 18, 8. ..aullo ante *pervestigatum Mi..ucio*, omissis mediis vocibus, Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. ..mbo, et Gaertn. [*ab Q. Minu..tio* Bamb.]

§. 2. *M. Valerio et M. Clau..dio*] Dedi hanc gratiam edi..tioni principi, ut *τὸ et* immissum ab posterioribus denuo abigerem, pro more usitato ab Romanis et Livio; quamvis, si modo credi..mus eam particulam in scriptis ..stare, non parum verear, reli..ctum fuisse ab Livio *Marcis Va..lerio et Claudio consulibus*. JAC. GRON. V. ad 4, 48, 1. 10, 1, 7. et c. 40. 7. Verum copulam ignorant omnes scripti et edd. principes. V. ad 2, 17, 1. Prima eam adscivit ed. Mediol. anni 1505.

Tertia pensio debebatur] Anno belli secundi Punici nono in aerarium pecunia a privatis data erat, ut l. 26, [36.] refert hic author. De ea inde anno decimoquinto ejusdem item belli constitutio facta erat, ut tribus pensionibus ea pecunia solveretur: primam praesentem ii consules, qui tum essent, duas alteras tertii ac quinti consules numerarent. [29, 16.] Anno igitur decimoseptimo altera pensio debebatur, sed de ea nihil meminit Livius superiore decade; ut credam in hunc dilatam annum. Debebatur igitur tertia pensio, et secunda nondum soluta erat. hic igitur pro tertia solvitur secunda, et libro deinde 33, [42.] tertia. GLAREAN.

3 quia consules, quum ad novum bellum, quod ma
gna classe magnisque exercitibus gerendum esset, vi
aerarium subficeret, negaverant esse, unde iis i
4 praesentia solveretur. Senatus querentes eos ne
sustinuit, *Si in Punicum bellum pecunia data, in Ma
cedonicum quoque bellum uti respublica vellet; alii
ex aliis orientibus bellis, quid aliud quam publica
tam, pro beneficio, tamquam ob noxam, suam pe
5 cuniam fore?* Quum et privati aequum postularent
nec tamen solvendo aere alieno respublica esset
quod medium inter aequum et utile erat, decreve
6 runt, *Ut, quoniam magna pars eorum agros vulg
venales esse diceret, et sibimet emtis opus esse; agr
publici, qui intra quinquagesimum lapidem esset, co*

§. 4. *Quid aliud quam publicam, pro beneficio*] Petav. *publicam tam pro beneficio.* Oxonienses, Barberin. Naud. duo Veneti, *publicatam pro beneficio.* Vere et eleganter. Invidiae caussa appellant quasi confiscatam, in publicum redactam. J. FR. GRON. Quem etiam v. 4. Obs. 23. p. 358. Et ita est in Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. Mead. 1. Gaertner. et Hearnii L. 1. ac N. De errore priorum edd. v. ad 10, 37, 2. [*tanquam noxiam* Bamb.]

§. 5. *Nec tamen solvendo aere alieno respublica esset*] Hoc defendere conatur Pincierus 1. Parerg. 15. Budaeus ad l. 9. D. de Pollicitat. legit *aeri*. Eum sequitur Voss. de Construct. c. 12. Et sic citat Sanctius 4. Min. 4. v. *aes alienum*. quod rectum esse credo. DUK. Eamdem lectionem probavit etiam Crevier. Paullo ante *Quum privati*, omissa media vocula, Voss. *Quum hi privati* Lov. 1.

§. 6. *Magna pars eorum a gros vulgo venales esse dicer dicerent* legendum esse, mon Gronov. ad 36, 16, 6. De qua con structione v. ad 5, 38, 5. Omne tamen scripti et editi vulgatu servant. Mox *emti opus esse* pro *emtis*, Voss. Lov. 1. 4. 6 Harl. Mead. uterque, et Gaert *emto opus esse* Lov. 2.

§. 7. *Testandi caussa publicum agrum esse*] *estandi* Voss. Mead ambo, et Lov. 6. a m. 1. *osten tandi* a m. 2. *extandi* Lov. 2 Harl. et Gaertn. [*asses vectiga* Bamb.] Mox §. seq. *Laeti ean conditionem accepere* Mead. 2 *Laeti eam conditionem accipe re* Voss. *Laeti etiam condictio nem accipere* Lov. 1.

§. 9. *Trientius Tabuliusqu is ager*] Quare *Trientius* appel latus sit, caussam subnectit, sed conjectu facilem: alteram omit tit, quam nec Livio notam fuis se puto; alioqui enim adjunxis

pia iis fieret. Consules agrum aestimaturos, et in 7
jugera asses vectigales, testandi caussa publicum agrum esse, inposituros; ut, si quis, quum solvere 8
posset populus, pecuniam habere, quam agrum, mallet, restitueret agrum populo. Laeti eam conditionem privati accepere. Trientius Tabuliusque is 9
ager, quia pro tertia parte pecuniae datus erat, adpellatus.

XIV. Tum P. Sulpicius, secundum vota in Ca- 1
pitolio nuncupata, paludatus cum lictoribus profectus ab urbe, Brundisium venit, et, veteribus mi- 2
litibus voluntariis ex Africano exercitu in legiones descriptis, navibusque ex classe consulis Cornelii lectis, altera die, quam a Brundisio solvit, in Ma-

set. Sit igitur unicuique liberum de ea re comminisci, quod velit. GLAR. Vet. lib. *Trientius, Tributumque.* Ex quo conjeci, legendum esse *Trientius Tributusque.* Alioquin nulla caussa exstat, cur *Tabulius* is ager vocatus sit. at quia pro tertia parte pecuniae tributus erat, *Trientius Tributusque* est dictus. SIG. Legi, ut opinor, debet *Trientius Tributiusque is ager.* TURNEB. 27. Advers. 7. Ego vulgatam lectionem retineam, et dici putem a trientibus tabulis creditorum, in queis prima quidem et secunda pensio erat acceptilata, tertia vero restabat reliqua. KLOCK. Caussam, quare *Tabulius* is ager dictus sit, nec Livio notam fuisse putat Glareanus. Ergo Sigonius, quia in libro quodam *tributumquē* invenerat, legit *Tributusque.* Turnebus *Tributiusque.* Nobis inventum nihil tale, et *Trientium Tabuliumque,* vel deleta copulativa *Trientium Tabulium,* et *Trientabulum* contractius appellatum existimamus, qui pro trientibus tabulis, pro triente tertio tabularum, pro tertia parte tertiaque pensione ejus, quod tabulis publicis debebatur, datus erat. Hoc Livius non modo non ignorabat, sed etiam satis significat. Adde l. 4. Obs. 23. p. 358. J. FR. GRON. *Turenum Tabulumque* Voss. *tenō tabulumque* Lov. 1. *triēniū pabulū* Lov. 2. Mead. 1. in margine, et Gaertn. *trienum pabulum* Lovel. 6. et Mead. 2. *trienum tabulum* Mead. 1. in contextu, et Hearnii L. 1. *trie. n. tabulumque* Lov. 4. *Trieñ. tabulumque* Hearnii N. [Bamb.] quomodo corrupte pro *Trientabulum*, vel *Trientabulumque* datum esse, Hearnius existimavit.

§. 1. *Paludatus cum lictoribus profectus ab urbe*] *paludatis lictoribus* Lov. 2. 4. 5. 6. Harl.

3 cedoniam trajecit. Ibi ei praesto fuere Athenien
um legati, orantes, ut se obsidione eximeret. M
sus extemplo Athenas est C. Claudius Centho, c
4 viginti longis navibus, et militum copiis. neque en
ipse rex Athenas obsidebat. eo maxime temp
Abydum obpugnabat, jam cum Rhodiis et Att
navalibus certaminibus, neutro feliciter proelio,
5 res expertus. Sed animos ei faciebat, praeter fe
ciam insitam, foedus ictum cum Antiocho Syr
rege, divisaeque jam cum eo Aegypti opes; c
morte audita Ptolemaei regis, ambo inmineba
6 Contraxerant autem sibi cum Philippo bellum At

Mead. uterque, Gaertn. Hearnii L. 1. [Bamb.] et edd. antt. Sed recte, lectione hac rejecta, vulgatum *paludatus* defendit Gronov. ad 41, 10, 5. *paludatus lictoribus profectus* Voss. et Lov. 1. sine praepositione, quam saepe omitti vidimus ad 22, 9, 5. Mox *Brundisium*, et §. seq. *Brundisio* Lov. 2. V. ad 42, 17, 2.

§. 2. *Navibusque ex classe consulis Cornelii lectis*] *ex classe C. Cornelii* Lov. 2. 4. 6. a m. 2. Harl. Mead. uterque, et Gaertn. [*ex classe Cn. Corneli* Bamb.] Tum *electis* Voss. Lov. 1. 2. 6. Harl. Mead. uterque, et Gaertn. [Bamb.] V. ad 28, 42, 5. [*altero die* Bamb.] Mox *trajicit* Voss. et Lov. 1.

§. 3. *Ibi ei praesto fuere Atheniensium legati, orantes, ut se obsidione eximeret*] *Ibi et praesto Atheniensium legati* Voss. *Ibi et praesto fuere Atheniensium legati* Lov. 1. 2. 4. 6. Mead. ambo, et Gaertn. *Ibi praesto fuere Ath. leg.* Harl. Tum *Atheniensium legati, ut se obsidione eximerent* Voss. et Lov. 1. Ita 9, 15, 3. *Legatos misere ad c sulem Romanum, ut absist obsidione.* Eodem modo *dic tes, nunciantes*, ac similia sa per ellipsin omitti, vidimus 4, 45, 6.

C. Claudius Centimalus, c viginti longis navibus, et m tum copiis] *Cento*, non *Ce malus*, quod Fulviorum cog men est. GELEN. *Centho* ex pit. lapid. SIG. *Centimalus* in Harl. et Mead. utroque. *C timallus* in Lov. 2. *Centuma* in Gaertn. et Lov. 6. a m. 2. *C tum* in Voss. et Lov. 1. ac 4. *C* in Lov. 5. *C.* id est *Centum*, Lov. 6. a m. 1. *T. Claudius C tumalus* memoratur apud C 3. de Off. 16. et Valer. Max. 2, 1. Verum, apud Cic. *Ti. Cl dius Centho* legendum esse, c jicit Langius. *Ap. Claudius Ce temmanus* obcurrit apud Pom ponium l. 2. §. 36. ff. de Orig. Jur quem varie vexant, ac defendun docti interpretes. Quum tame viri docti *Centimali* cognome hoc loco repudiarint, non cu Gelenio *Cento* recepi, sed *Cen*

enses haudquaquam digna caussa: dum ex vetere rtuna nihil praeter animos servant. Acarnanes 7
o juvenes per Initiorum dies, non initiati, tem-
m Cereris, inprudentes religionis, cum cetera rba ingressi sunt. Facile eos sermo prodidit, ab- 8
nde quaedam percunctantes: deductique ad anti-
tes templi, quum palam esset, per errorem in-
essos, tamquam ob infandum scelus, interfecti nt. Id tam foede atque hostiliter factum gens 9
arnanum ad Philippum detulit: impetravitque ab o, ut, datis Macedonum auxiliis, bellum se infer-
o Atheniensibus pateretur. Hic exercitus, primo 10

e cum Sigonio, quem etiam v. 22,34,1. [*Cento* Bamb.] Praeterea vocem excidisse, et *exigu-* vel *parvis militum copiis* le-ndum, existimat Crevier. id- e firmat ex verbis sequentibus *que enim ipse rex Athenas idebat*, quibus rationem con-eri putat, cur necesse non fue- valida auxilia Athenas mitte-. *navibus et militibus* legit ov. 5. [*et* ∞ (i. e. mille) *mili-m*, omisso *copiis*, Bamb. in o *mille* insuper additum a m. inter versus. mox *oppugna-t* idem.]

§. 4. *Cum Rhodiis et Attalo navalibus certaminibus, neutro feliciter proelio, vires expertus*] Bis Philippus navali proelio cum Rhodiis et Attalo decertavit, primo ad insulam Laden anno 2. Olymp. CXLIV. Iterum anno seq. ad insulam Chium. V. Vales. ad Excerpt. Peiresc. p. 14. Ceterum Crevier. unam hic vocem deesse, unam superesse, ac legendum existimat *duobus navalibus certaminibus*, neutro (sc. certamine) *feliciter*, *vires expertus*. Mox §. seq. *Sed ei animos faciebat* Lov. 2. et Harl. *Sed enim animos faciebat* Mead. 2. V. ad 36, 12, 8. Deinde *divisaeque cum eo*, omissa vocula *jam*, Voss. et Lov. 1.

§. 6. *Contraxerant autem sibi cum Philippo bellum*] Superest *sibi*. GELEN. Edebatur *Contraxerant autem sibi*. Sustulit ultimam vocem Gelenius, hoc tantum praefatus, superesse. Id scripti a nobis inspecti negant. 6, [52, 14.] *In singulas noctes tantum sibi reique publicae piaculi contrahet*. 24, [42, 11.] *Qui contraxerant eis cum Carthaginiensibus bellum*. Plinius 11, 19. *Aliquando et ipsae mortis sibi contrahunt causas*. J. FR. GRON. Pronomen *sibi* etiam omnes, quibus usus sum, codd. tuentur. Mox §. seq. τὸ *Cereris* exsulat a Voss. et Lov. 1.

§. 9. *Hostiliter factum gens Acarnanum*] Ita primus Frob. anno 1535. edidit. Priores legunt *hostiliter gens Acarnanum factum*. Nec aliter est in Lov. 2. 4. 5. Mead. utroque, et Gaertn.

terram Atticam ferro ignique depopulatus, cum o
nis generis praeda in Acarnaniam rediit: et irritati
animorum ea prima fuit. postea justum bellum d
11 cretis civitatis ultro indicendo factum. Attalus eni
rex Rhodiique, persecuti cedentem in Macedonia
Philippum, quum Aeginam venissent; rex Piraeeum
renovandae firmandaeque cum Atheniensibus soci
12 tatis caussa, trajecit. Civitas omnis obviam effu
cum conjugibus ac liberis, sacerdotes cum insign
bus suis intrantem urbem, ac Dii prope ipsi exci
sedibus suis, exceperunt.

[Bamb.] *hostiliter factum*, inter utraque vocabula lacuna relicta, Lov. 1. ut et ipse ita invenisse videatur. *hostiliter Acarnanum factum* Voss. *hostiliter Acarnanum gens factum* Lov. 6.

§. 10. *Irritatio animorum*] MSS. omnes cum Th. interjiciunt *finem*. Lege *et irritatio quidem animorum*. J. FR. GRON. Tò *finem* interjiciunt etiam Voss. Lov. 1. 4. Mead. 1. et Hearnii L. 1. ac N. *irritatio siñe animorum* Lov. 2. *irritatio quidem animorum*, ut Gronov. conjecit, Mead. 2. [Bamb.] Paullo ante *τὸ exercitus primo* non adparent in Harl. Deinde *ferro igneque* Lov. 2. et Mead. ambo. Sed v. ad. 4, 9, 8. Denique *in Macedoniam rediit* Voss. Lov. 1. et 6. in contextu.

§. 11. *Secuti cedentem in Macedoniam Philippum*] Th. et S. Victoris *persecuti*, non *secuti*. J. FR. GRON. Eam lectionem recte Crevier. in contextum recepit. Similiter enim praeferunt non tantum omnes omnino mei, et Hearnii L. 1. ac N. [Bamb.] verum etiam edd. vett. pro quo demum Frob. anno 1535. subposuit *secuti*.

Rex Piraeeum renovand etc.] Confer. Polyb. Exc. Legat. num. 3. [*confirmandaeq* Bamb.]

§. 12. *Cadini prope ipsi exc ti sedibus suis, exceperun* Quid apud Athenienses *Cadi* essent, haud facile dixerim. R perio tamen apud Sicyonios *Ca nos*, non *Cadinos*, sacerdot summa rerum potitos. SABELL De *Diis* Polyb. 3. Exc. Legat. n hil dicit. Videtur accipiendu de simulacris Deorum honori caussa praelatis, ut apud Hero dian. 8, 7. *Sacerdotum* quoq mentio olim non erat in Polyb l. d. sed legebatur *ὁι τὰς ἀρχὰ ἔχοντες μετὰ τῶν ἱππέων*. Se hoc Fulv. Ursinus recte emen davit *μετὰ τῶν ἱερέων*, idque interpres Polybii, et Jac. Gronovius merito probarunt, frustra dissentiente Rutgersio 4. Var Lect. 2. DUK. In antt. edd. legitur *Cadmi prope ipsi*, quod superest etiam in Voss. Lov. 6. Mead. 2. et Gaertn. *Cadini* in Lov. 1. ac 2. *Cadim* in Lov. 4. Harl. et Mead. 1. *Cadmim* in Lov. 5. Vestigia harum lectionum eo ducunt, ut credam, Li-

XV. In concionem extemplo populus vocatus, ut 1
x, quae vellet, coram ageret: deinde ex dignitate
gis visum, scribere eum, de quibus videretur,
m praesentem aut referendis suis in civitatem 2
eficiis erubescere, aut significationibus adclama-
ibusque multitudinis, adsentatione inmodica pu-
rem onerantis. In literis autem, quae missae in 3
cionem recitataeque sunt, commemoratio erat
eficiorum primum in civitatem sociam; deinde
um, quas adversus Philippum gessisset; ad po-
remum adhortatio: *Capessendum bellum, dum se,* 4

m scripsisse *ac Divi prope* i, quemadmodum etiam Me-l. anno 1505. mox Ascens. an-1513. et reliqui ediderunt us-e ad Froben. qui anno 1535. *Dii prope ipsi* substituit. [*ac prope ipsi* Bamb.] Ideo vero i, sive *Divi prope ipsi exci- sedibus suis* dicuntur, quia talo Athenas ingresso omnia pla patuerunt, omnibusque s victimae adstiterunt, refe-nte Polyb. l. laud. Deinde *ex-is aedibus suis* Voss. et Lov. *exciti aedibus suis* Lov. 5. et d. antt. *sedibus* demum Aldus dit. V. ad 5, 42, 1. Tum *acce-erunt* Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. bo, et Gaertn. [Bamb.] V. ad o, 18, 9. Paullo ante *sacerdotes infulis suis* sine praepositione Voss. Lov. 1. 4. 6. Harl. Gaertn. et Mead. 1.

§. 2. *Significationibus adclamationibusque*] 35, 43, 9. *Exceptus ingenti favore multitudinis cum plausibus clamoribusque, et quibus aliis laetitia effusa vulgi significatur.* Graeci ἐπισημασίας vocant. V. Victor. ad Cic. 1. ad Att. 16. DUK.

§. 3. *Quae missae in concionem recitatae sunt*] Th. *recitataeque sunt.* 34, 61, 16. *Conspectae tabellae demptaeque et lectae.* 6, 12, 13. *Collatum obedienter missumque ad exercitum est.* Alioqui scio placuisse saepe Livio ἀσύνδετα. JAC. GRON. Eam lectionem recepi. Ita enim non tantum Lov. 2. 4. 5. 6. a m. 2. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et Hearnii L. 1. ac N. verum etiam omnes edd. usque ad ultimam Gruteri, quae copulam ejecit. Mox hoc cap. *Naves captas nuper a Macedonibus recuperatasque remiserant.* Ubi etiam male Lov. 6. copulam non agnoscit.

In civitatem sociam] Legendum *suam.* GELEN. Vet. lib. *civitatem sociam.* Recte. loquitur enim Attalus, atque Athenas *civitatem sociam* appellat. SIG. *suam* Lov. 5. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et edd. antt. [*suorum* Bamb.] Sed ea vox omittitur in Voss. Lov. 1. 2. 4. et 6. Postea Mog. *sociam* dederunt; quod a Gelenio mutatum recte Sigonius iterum restituit. Epit. Liv. 31. *Tenuit auctoritas Patrum, ut sociae civitati ferri opem populus quoque juberet.* Infra hoc lib.

dum Rhodios, tum quidem, dum etiam Romanos haberent. Nequidquam postea, si tum cessassent,
5 *praetermissam occasionem quaesituros.* Rhodii deinde legati auditi sunt: quorum recens erat beneficium, quod naves longas quatuor Atheniensium, captas nuper a Macedonibus recuperatasque, remiserant. itaque ingenti consensu bellum adversus Phi-
6 lippum decretum. Honores regi primum Attalo inmodici, deinde et Rhodiis habiti: tum primum mentio inlata de tribu, quam Attalida adpellarent, ad
7 decem veteres tribus addenda: et Rhodiorum populus

c. 24, 1. *Quo quum esset nunciata clades sociae urbis.* Ibid. *Ad deforme spectaculum semirutae ac fumantis sociae urbis quum venisset.* c. 31. 2. *Ad conquerendas Philippi injurias in tot socias nobis urbes.* 31, 40, 9. *Ne sine aliqua munificentia praeteriret civitatem sociam atque amicam.*

Ad postremum adhortatio capessendi belli] Legendum *capessendum bellum*, non *capessendi belli*. GELEN. Vet. lib. *adhortatio capessendi belli.* SIG. Hanc lectionem servare etiam suos L. 1. et N. Hearne monuit. Sed *capessendi belli* legunt omnes mei, [Bamb.] cum edd. usque ad Ascens. anni 1513. Mox *si tum cessarent* Voss. Lov. 5. et edd. antt. pro quo Froben. anno 1535. *cessassent* substituit; quod superest in scriptis reliquis.

§. 5. *Beneficium, quod naves longas quatuor in portu Atheniensium captas nuper* etc.] *in portu* de suo aliquis adjecit. GELEN. Voces illas ex scriptis solus Lov. 5. ostentat. Deinde *naves longas tres* Lov. 2. 4. 6. a m. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Praeterea *beneficium: longas quatuor Atheniensium captas* Voss. *beneficium: longas Atheniensium naves captas* Lov. 1. Commode certe legi posse videtur *recens erat beneficium: longas quatuor*, vel *tres Atheniensium naves captas a Macedonibus recuperatasque remiserant.* Posset et numerus navium omitti, quem etiam omisit Polyb. in Exc. Legat. num. 3. *διὰ τὸ κἀκείνους αὐτοῖς χωρὶς τῶν ἄλλων, τάς τε ναῦς ἀποκαταστῆσαι τὰς αἰχμαλώτους γενομένας, καὶ τοὺς ἄνδρας.*

§. 6. *Honores regi primum Attalo inmodici, deinde et Rhodiis habiti*] Vox *Attalo* nonnihil suspecta est. DUK. Vocula *et* non adparet in Voss. et Lov. 6.

De tribu, quam Attalida adpellarent] *Attalidam* Lov. 4. 5. 6. et edd. principes: pro quo *Attalidem* substituit Ascens. anni 1513. *Attalida* Froben. anni 1535. Graecis vocatur φυλὴ Ἀτταλὶς, Ἀτταλικὴ, vel Ἀτταλία.

lus corona aurea virtutis gratia donatus, civitasque Rhodiis data, quemadmodum Rhodii prius Atheniensibus dederant. Secundum haec rex Attalus Aeginam ad classem se recepit. Rhodii Ciam ab Ae- 8
gina, inde per insulas Rhodum navigarunt: omnibus, praeter Andrum, Parumque, et Cythnum, quae praesidiis Macedonum tenebantur, in societatem acceptis. Attalum Aeginae, missi in Aetoliam nuncii, 9
exspectatique inde legati, aliquamdiu nihil agentem tenuere; et neque illos excire ad arma potuit, gau- 10
dentes utcumque composita cum Philippo pace, et ipse Rhodiique, si institissent tunc Philippo, egre-

§. 7. *Corona aurea virtutis gratia donatus*] Legendum *virtutis ergo*, non *gratia*. GELEN. Ita omnes postea ediderunt usque ad J. Fr. Gronov. qui priorem lectionem restituit. Ea autem in omnibus meis superest. [*virtutis ergo* Bamb.] Mox *se recipit* Voss. Lov. 4. et Mead. 1.

§. 8. *Rhodii etiam ab Aegina, inde per insulas Rhodum navigarunt*] Legendum *Rhodii Ceam ab Aegina*, non *etiam ab Aegina*. GELEN. Vet. lib. *Rhodii cum jam ab Aegina*. Item *Rhodii etiam ab Aegina*. Hinc ego *Rhodii Ciam ab Aegina*. Insula autem est Cia opposita Euboeae, Ptolemaeo auctore [3, 15.] SIG. Scribendum *Ciam*, non *Ceam*, ex Polybii fragmento 3. in quo est: *Ἀνήχθησαν εἰς τὴν Κίον ἐπὶ τὰς νήσους μετὰ τοῦ στόλου.* Est autem Cia, ut Ptolemaeus docet, insula Euboeae opposita. URSIN. V. Ursin. eundem ad Polyb. Exc. Legatorum. 3. *Rhodii coram ab Aegina* Voss. Lov. 1. 2. et 6. *Rhodii etiam ab Aegina* Lov. 5. *Rhodii Sceniam ab Aegina* Harl. *Rhodii Sceiam ab Aegina* Mead. 1. et Gaertn. *Rhodii Ceiam ab Aegina* Lov. 4. et Mead. 2. [Bamb.] Incolae hujus insulae dicti sunt *Ciani*, de quibus v. Sigon. ad c. 31, 4. Eadem autem est insula *Cea*, *Ceos*, *Cia*. V. Cellar. Geogr. Ant. 2, 14, 830. Mox *Rhodum* deest in Voss. et Lov. 1. ac 6.

Andrum, Parumque, et Scyrum] Legendum *Parumque, et Cythnum*, non *Scyrum*. GELEN. *et Cinum* Voss. Lov. 2. 4. 5. et Mead. ambo, cum edd. Camp. et Rom. anni 1472. *et Cyanum* ed. Parm. *et Cydnum* Harl. et edd. proximae, Mediol. anni 1480. Tarvis. utraque, et aliae. *et Civium* Gaertn. *et Aporum* Hearnii L. 1. [*et Cytnum* Bamb.] *τὸ Cythnum* deest in Lov. 1. *et Scyrum* primum inveni in ed. Mogunt.

§. 9. *Et neque illos excire ad arma potuit*] Oratio hujus periodi scabra et aspera est meo judicio. Lenius fluxuram puto, si liceret legi, *sed neque illos*

dum Rhodios, tum quidem, dum etiam Roman[os] haberent. Nequidquam postea, si tum cessassen[t,]
5 *praetermissam occasionem quaesituros.* Rhodii d[e]inde legati auditi sunt: quorum recens erat ben[e]ficium, quod naves longas quatuor Atheniensiu[m] captas nuper a Macedonibus recuperatasque, rem[i]serant. itaque ingenti consensu bellum adversus Ph[i]-
6 lippum decretum. Honores regi primum Attalo i[n]modici, deinde et Rhodiis habiti: tum primum me[n]tio inlata de tribu, quam Attalida adpellarent, [ad]
7 decem veteres tribus addenda: et Rhodiorum pop[u]lus

c. 24, 1. *Quo quum esset nunciata clades sociae urbis.* Ibid. *Ad deforme spectaculum semirutae ac fumantis sociae urbis quum venisset.* c. 31. 2. *Ad conquerendas Philippi injurias in tot socias nobis urbes.* 31, 40, 9. *Ne sine aliqua munificentia praeteriret civitatem sociam atque amicam.*

Ad postremum adhortatio capessendi belli] Legendum *capessendum bellum*, non *capessendi belli*. GELEN. Vet. lib. *adhortatio capessendi belli.* SIG. Hanc lectionem servare etiam suos L. 1. et N. Hearne monuit. Sed *capessendi belli* legunt omnes mei, [Bamb.] cum edd. usque ad Ascens. anni 1513. Mox *si tum cessarent* Voss. Lov. 5. et edd. antt. pro quo Froben. anno 1535. *cessassent* substituit; quod superest in scriptis reliquis.

§. 5. *Beneficium, quod naves longas quatuor in portu Atheniensium captas nuper* etc.] *in portu* de suo aliquis adjecit. GELEN. Voces illas ex scriptis solus Lov. 5. ostentat. Deinde *naves longas tres* Lov. 2. 4. 6. a[c] 2. Harl. Mead. ambo, et Gae[r]. Praeterea *beneficium: lon[gas] quatuor Atheniensium cap[tas]* Voss. *beneficium: longas At[he]niensium naves captas* Lov. Commode certe legi posse vi[de]tur *recens erat beneficium: l[on]gas quatuor*, vel *tres Athenie[n]sium naves captas a Macedo[ni]bus recuperatasque remisera[nt.]* Posset et numerus navium o[mit]ti, quem etiam omisit Polyb. Exc. Legat. num. 3. διὰ τὸ [ἐ]κείνους αὐτοῖς χωρὶς τῶν ἄλλ[ων] τάς τε ναῦς ἀποκαταστῆσαι [τὰς] αἰχμαλώτους γενομένας, καὶ τ[οὺς] ἄνδρας.

§. 6. *Honores regi prim[um] Attalo inmodici, deinde et Rh[o]diis habiti*] Vox *Attalo* non[ni]hil suspecta est. DUK. Vocula [et] non adparet in Voss. et Lov.

De tribu, quam Attalida a[d]pellarent] *Attalidam* Lov. 4. 6. et edd. principes: pro q[uo] *Attalidem* substituit Ascens. [an]ni 1513. *Attalida* Froben. a[nni] 1535. Graecis vocatur φυλὴ Ἀ[τ]ταλὶς, Ἀτταλικὴ, vel Ἀτταλία.

... corona aurea virtutis gratia donatus, civitasque Rhodiis data, quemadmodum Rhodii prius Atheniensibus dederant. Secundum haec rex Attalus Aeginam ad classem se recepit. Rhodii Ciam ab Ae- 8
gina, inde per insulas Rhodum navigarunt: omnibus, praeter Andrum, Parumque, et Cythnum, quae praesidiis Macedonum tenebantur, in societatem acceptis. Attalum Aeginae, missi in Aetoliam nuncii, 9
exspectatique inde legati, aliquamdiu nihil agentem tenuere: et neque illos excire ad arma potuit, gau- 10
dentes utcumque composita cum Philippo pace, et ipse Rhodiique, si institissent tunc Philippo, egre-

§. 7. *Corona aurea virtutis gratia donatus*] Legendum *virtutis ergo*, non *gratia*. GELEN. omnes postea ediderunt usque ad J. Fr. Gronov. qui priorem lectionem restituit. Ea autem in omnibus meis superest. *virtutis ergo* Bamb.] Mox *se recepit* Voss. Lov. 4. et Mead. 1.

§. 8. *Rhodii etiam ab Aegina, inde per insulas Rhodum navigarunt*] Legendum *Rhodii Ciam ab Aegina*, non *etiam ab Aegina*. GELEN. Vet. lib. *Rhodii cum jam ab Aegina*. Item *Rhodii etiam ab Aegina*. Hinc ergo *Rhodii Ciam ab Aegina*. Insula autem est Cia opposita Euboeae, Ptolemaeo auctore (3, 15.) SIG. Scribendum *Ciam*, non *Ceam*, ex Polybii fragmento 3. in quo est: Ἀνήχθησαν εἰς τὴν Κίον ἐπὶ τὰς νήσους μετὰ τοῦ στόλου. Est autem Cia, ut Ptolemaeus docet, insula Euboeae opposita. URSIN. V. Ursin. eundem ad Polyb. Exc. Legat. num. 3. *Rhodii eoram ab Aegina* Voss. Lov. 1. 2. et 6. *Rhodii etiam ab Aegina* Lov. 5. *Rhodii Sceniam ab Aegina* Harl. *Rhodii Sceiam ab Aegina* Mead. 1. et Gaertn. *Rhodii Ceiam ab Aegina* Lov. 4. et Mead. 2. [Bamb.] Incolae hujus insulae dicti sunt *Ciani*, de quibus v. Sigon. ad c. 31, 4. Eadem autem est insula *Cea*, *Ceos*, *Cia*. V. Cellar. Geogr. Ant. 2, 14, 830. Mox *Rhodum* deest in Voss. et Lov. 1. ac 6.

Andrum, Parumque, et Scyrum] Legendum *Parumque, et Cythnum*, non *Scyrum*. GELEN. *et Cinum* Voss. Lov. 2. 4. 5. et Mead. ambo, cum edd. Camp. et Rom. anni 1472. *et Cyanum* ed. Parm. *et Cydnum* Harl. et edd. proximae, Mediol. anni 1480. Tarvis. utraque, et aliae. *et Civium* Gaertn. *et Aporum* Hearnii L. 1. [*et Cytnum* Bamb.] τὸ *Cythnum* deest in Lov. 1. *et Scyrum* primum inveni in ed. Mogunt.

§. 9. *Et neque illos excire ad arma potuit*] Oratio hujus periodi scabra et aspera est meo judicio. Lenius fluxuram puto, si liceret legi, *sed neque illos*

gium liberatae per se Graeciae titulum habere po-
11 tuissent; patiendo rursus eum in Hellespontum tra-
jicere, occupantemque Graeciae opportuna loca vi-
res conligere, bellum aluere; gloriamque ejus ges-
perfectique Romanis concesserunt.

1 XVI. Philippus magis regio animo est usus: qui
quum Attalum Rhodiosque hostes non sustinuisset,
ne Romano quidem, quod inminebat, bello terri-
2 tus, Philocle quodam ex praefectis suis cum duo-
bus millibus peditum, equitibus ducentis ad popu-

excire ad arma potuit etc. *et ipse Rhodiique quum, si institissent tunc Philippo, e. l. p. s. G. t. habere potuissent; patiendo* etc. *bellum aluere.* DUK. *ad arma excire* Lov. 5. Deinde *composita cum Philippo libertate* Voss. et Lov. 1. Deinde voces *et ipse Rhodiique, si institissent tunc Philippo* desunt in Voss. et Lov. 1. ac 6. *τὰ et ipse* in Lov. 2. 4. Harl. Mead. 1. et Gaertn. sequentia autem ita *Rhodiique cum ea instituissent Philippo* legit Lov. 2. *Rhodiique cum eea institissent Philippo* Lovel. 4. *Attalus Rhodiique cum Philippo* Harl. *Rhodiisque cum ea institissent Philippo* Mead. 1. et Gaertn. quae nonnihil Cl. Dukeri conjecturae favent. [*cum si institissent* Bamb.]

§. 11. *Occupantemque Graeciae opportuna loca*] Immo *Thraciae.* Hujus enim sunt Aenus et Maronea, et caetera, quae mox enumerantur, loca. Homerus Ἰλ. Δ. [519.]

— — — Θρῃκῶν ἀγὸς ἀνδρῶν
Πείρως Ἰμβρασίδης, ὃς ἄρ' Αἰνόθεν εἰληλούθει.

Livius 37, [60, 7.] *Inde tribus navibus in Thraciae oram missis, ab Aeno et Maronea praesidia Antiochi deduci jussit.* 39, [27, 1.] *Thessalonicen ad cognoscendum de Thraciae urbibus proficiscuntur. Ibi legati Eumenis: Si liberas esse Aenum et Maroneam velint Romani,* etc. *sin autem minor cura sit urbium in Thracia positarum.* Rursumque [c. 33, 4.] *ab Aeno et Maronea praesidia deducerentur, maritimaque omnis Thraciae ora a Philippo et Macedonibus liberaretur.* V. et Virgil. 3. Aen. 14. et ibi Servium. Plutarchus in Catone mi. [763.] Ὁ ἀδελφὸς εἰς τὴν Ἀσίαν βαδίζων ἐνόσησε περὶ Θρᾴκην ἐν Αἴνῳ. Omitto Geographos. FR. GRON. Doujatius vulgatam tuetur, et *Graeciae opportuna loca* intelligit de possessis ante a Philippo Graeciae urbibus, per cessationem Attali ac Rhodiorum retentis: *occupandi* enim verbum non minus *detinere* significare, quam *invadere.* Verior tamen videtur Gronov. conjectura, quam etiam Cl. Crevier. probavit.

§. 2. *Philocle quodam ex praefectis suis*] *Pylode* Gaertn. *Philode* Lov. 1. 5. et Voss. errore scribarum. V. ad 32, 38, 5.

§. 3. *Heraclidi*] De Heraclid

...dos Atheniensium agros miffo, claffe tradita He- 3
...clidi, ut Maroneam peteret, ipse terra eodem cum
...peditis duobus millibus peditum, equitibus du-
...tis pergit. Et Maroneam quidem primo inpetu 4
...pugnavit: Aenum inde cum magno labore, poftre-
... proditione Ganymedis praefecti Ptolemaei, ce-
..., deinceps alia caftella, Cypsela, et Doriscon, 5
... Serrheum, occupat. inde progressus ad Cherso-
...um, Elaeunta et Alopeconnesum, tradentibus
...is, recepit. Callipolis quoque et Madytos de- 6

... Philippi praefecto pluribus ...is scribit Polyb. l. 13, [2.] ...ON.

... 4. *Proditione Ganymedis ...fecti Ptolemaei*] *per proditi...em* Voff. Lov. 2. 4. Harl. Mead. ...bo, Gaertn. et Hearnii N. ...mb. a m. 2.] Praeterea *Gal...edis* Voff. Lov. 1. 6. a m. 1. et ...rnii L. 1. [Bamb.] *Galimedis* ...r. 4.

... 5. *Deinceps alia castella, ...pela, et Dorison, et Sem...eu*] Vera tamen lectio eft *Do...con*. Sic Plinius, Strabo, et ...pon. sic et vetuftus codex. ...BELL. Legendum *Doriscon et ...rrheum*, non *Nympheum*. Ser...um in eo tractu praeter alios ... Thucydides collocat. GE...N. *Serreum* vetufti habent co...es. Quidam temere, meo ju...cio, emendarunt *Nymphaeum*. ... Plinius 4, 11. *Serreum* mon... ponit prope *Doriscum*, ubi ... *Cypsela*. *Nymphaei* eo in lo... nulla, quod sciam, apud au...ores eft mentio. *Alopeconesum* ...dem Plinius 4, 12. aït insulam ...ffe, haud procul a Coelo Cher...onesi portu. *Maditon* Ptolem. ...3, 12.] *Madi* vocat, corruptis, ...t puto, codicibus. Herodotus ... l. 7, [33.] integre ponit: ubi [c. 58.] et *Stentorida* lacum apud *Doriscum*, si cui forte *Serreum* non placebit. GLAR. *Cypsella* Voff. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Gaertner. Hearnii L. 1. [Bamb.] et edd. ante Mogunt. Tum *Deriston* Lov. 1. 6. a m. 1. et Voff. *Doriston* Mead. 2. *Dorison* Lov. 5. Reliqui *Doriscon*. Deinde *Fertheum* Voff. *Secream* Gaertn. *Sereteum* Lov. 6. *Sterteum* Hearnii L. 1. *Serpheum* Mead. 2. *Sepheum* ed. Rom. princeps apud Hearnium. *Sempheum* edd. quas vidi, proximae cum Lov. 5. *Sereum* Mediol. anni 1505. et Ascens. anni 1513. in margine, aliaeque. *Nympheum* Mogunt. *Serrheum* Frob. anni 1535. Ceterum *deinde*, pro *deinceps*, Lov. 5. Harl. et Mead. 2. V. ad 5, 17, 4.

Eleunta et Alopeconnesum, tradentibus ipsis, recepit] *Elaeunta* scribendum eft. Eft autem Elaeus cum proximis oppidis ad Hellespontum in Chersoneso. Alopeconesus autem insula eft, Plinio auctore [4, 11. et 12.] SIG. Etymologici M. auctorem inepte Elaeunta insulam facere, adnotat Holften. ad Stephan. DUK. V. iterum Sigon. ad Livii 37, 9. 7. Eamdem scripturam olim probavit Isaac. Voff. qui apud Scy-

dita, et castella quaedam ignobilia. Abydeni, na legatis quidem admissis, regi portas clauserunt. ea obpugnatio diu Philippum tenuit: eripique ex obsidione, ni cessatum ab Attalo et Rhodiis foret, po-
7 tuerunt. Attalus trecentos tantum milites in praesidium, Rhodii quadriremem unam ex classe, quum
8 ad Tenedum staret, miserunt. eodem postea, quum jam vix sustinerent obsidionem, et ipse Attalus quum trajecisset, spem tantum auxilii ex propinquo ostendit, neque terra, neque mari adjutis sociis.

1 XVII. Abydeni primo, tormentis per muros dispositis, non terra modo adeuntes aditu arcebant, sed navium quoque stationem infestam hosti facie-
2 bant. postea, quum et muri pars strata ruinis, et

lac. in Peripl. p. 67. pro Ἐλβιοῦς, et p. 68. pro Ἐλεοῦντα scribendum monuit Ἐλαιοῦς et Ἐλαιοῦντα. Postea sententiam mutavit, et in notis ad Pomp. Mel. 2, 2, 88. Ἐλεοῦς et *Eleus* verum nomen fuisse adfirmavit, licet corrupta, quam in codd. vett. invenerat, scriptura *Flacusa* postulare videretur, ut *Elaeus* probaret. Alii utramque scripturam *Elaeus* et *Eleus*, sive Ἐλαιοῦς et Ἐλεοῦς, in usu antiquis fuisse docuerunt. V. Pintian. ad Melae l. l. Holsten. ad Steph. de Urbib. v. Ἐλαιοῦς. et Cellar. 2. Geogr. ant. 15. p. 846. Verum Thucyd. semper Ἐλαιοῦς dixisse, docuit Cl. Wass. ad ejus 8. sect. 102. Ex numero etiam illorum scriptorum, qui Ἐλεοῦς usurparunt, eximendos esse Herodot. et Arrian. optimorum codicum fide docuit Cl. Jac. Gronov. ad Herod. 6, 120. et ad Arrian. 1. de Exp. Alex. 11. Sigonii itaque sententiam secutus sum. Ceterum *Elunta* est in Voss. et Lov. 1. Deinde *Alopeconesum* Lov. 2. 5. et Hearnii N. *Alopeconnessum* Lov. 1. et 4. [*alopē connessum* Bamb.] *Alope Comessum* Hearnii L. 1. Tandem *recipit* Lov. 2. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn.

§. 6. *Callipolis quoque et Madytos tradita*] *Gallipolis* Lov. 4. 5. 6. Mead. 1. Harl. Hearnii L. 1. N. [Bamb.] et edd. ante Mogunt. *Galliopolis* Mead. 2. *Galipolis* Lov. 2. et Gaertn. De perpetua confusione literarum *C* et *G* v. ad 6, 25, 6. Praeterea *Gallipolisque et* Harl. V. ad 5, 27, 1. Deinde *Macedocus* Gaertn. *Madocus* Lov. 2. 4. 5. et Hearnii N. [Bamb.] *Madocis* Lov. 6. *Madotus* Voss. Lov. 1. et Mead. 2. *Madociis* Harl. et Mead. 1. *Madotiis* Hearnii L. 1. et edd. principes. Proximae *Madocis* et *Madociis*. Mogunt. demum *Madytos*. Mox *Habideni legatis quidem admissis* Voss. et Lov.

ad interiorem raptim obpositum murum cuniculis tum perventum esset, legatos ad regem de conditionibus tradendae urbis miserunt. Paciscebantur 3 autem, ut Rhodiam quadriremem cum sociis navalibus, Attalique praesidium emitti liceret; atque ipsis urbe excedere cum singulis vestimentis. Qui- 4 bus quum Philippus nihil pacati, nisi omnia permittentibus, respondisset; adeo renunciata haec legatio ab indignatione simul ac desperatione iram accendit, ut, ad Saguntinam rabiem versi, matronas 5 omnes in templo Dianae, pueros ingenuos, virginesque, infantes etiam cum suis nutricibus, in gymnasium includi juberent: aurum et argentum in fo- 6 rum deferri, vestem pretiosam in naves Rhodiam

Tum *eam oppugnans diu Philippus tenuit* Lov. 1.

§. 7. *Quum ad Tenedum stationem*] *starent* Lov. 4. et Mead. 1. *atstenedum* et §. seq. *additi sociis* Bamb.]

§. 2. *Legatos ad regem de conditionibus tradendae urbis miserunt*] Legatorum nomina praetermisit, quae sunt apud Polybium l. 16, [15.] πέμψαντες πρεσβευτὰς Ἰφιάδην καὶ Παντάγνωτον ἐκέλευον παραλαμβάνειν τὸν Φίλιππον τὴν πόλιν. SIGON.

§. 3. *Praesidium emitti liceret; atque ipsis urbe excedere*] Ita primus edidit Aldus. Antea vulgabatur *atque ipsos*, quod servant Voss. et Lov. 5. Reliqui codd. lectionem Aldinam probant.

§. 4. *Nihil pacati, nisi omnia permittentibus, respondisset*] *nisi omnia poenitentibus* Voss. et Lov. 1. *nisi omnia dimittentibus* Lov. 2. et Mead. 2. *Permittere* verbum est in hac re proprium. 9, 43, 7. *Cui senatusconsulto permissum de Hernicis erat*. 33, 13, 4. *De ceteris senatui permissurum dixit*. 36, 35, 5. *Ut mittere legatos Romam possitis, per quos senatui de vobis permittatis*. Ita *liberum de se arbitrium senatui permittere* 37, 1, 5. et alibi saepe. Mox *renunciata legatio*, omisso medio pronomine *haec*, Lov. 1. 6. et Voss. Tum *ad indignationem simul et desperationem* Lov. 4.

§. 5. *Virginesque, infantes etiam cum suis nutricibus*] *etiam infantes cum suis* Lov. 2. 5. et Mead. 1. cum edd. principibus; *tum etiam infantes cum suis* Lov. 4. *infantesque et virgines cum suis* Gaertn. *virginesque et infantes cum suis* Lov. 6. Harl. et Mead. 1. quam lectionem Aldus adoptavit: pro quo Froben. anno 1535. *infantes etiam* sub-

Cyzicenamque, quae in portu erant, congeri: sa cerdotes victimasque adduci, et altaria in medi
7 poni. ibi delecti primum, qui, ubi caesam acie suorum, pro diruto muro pugnantem, vidissent
8 extemplo conjuges liberosque interficerent; aurum argentum, vestemque, quae in navibus esset, in ma re dejicerent; tectis publicis privatisque, quampli
9 rimis locis possent, ignes subjicerent; et, se faci nus perpetraturos, praeeuntibus exsecrabile carmen sacerdotibus, jurejurando adacti: tum militaris ae tas jurare, neminem vivum, nisi victorem, acie ex

stituit. Deinde *suis matricibus* Lov. 1. et Voss. Paullo ante *ad Saguntinam rabiem conversi* Mead. 2. et Gaertn.

§. 6. *In naves* etc. *conjici*] Verbum postremum haud dubie ab alia, quam Livii, manu. MSS. et alii *choreos*. Voss. et Th. *corei*. Videntur indicare *congeri*. JAC. GRON. *conici* Lovel. 4. et Hearnii N. *coici* Mead. 1. et *corsi* vel *correi* in margine. [*coici* Bamb.] *colci* Hearnii L. 1. *torei* Mead. 2. *corci* Voss. *choreos* edd. principes usque ad Mog. quae dedit *cogi*. mox vero *conjici* Aldus. Cl. Crevier. *congeri*, quod Gronovio ex conjectura placebat, in Victor. invenit, et in contextum recepit; quod servavi, quum eadem lectio etiam supersit in Lov. 2. et 6. V. ad 10, 4, 2. Cl. Jac. Periz. in margine Livii conjicit: *aurum et argentum in forum deferri, vestem pretiosam in naves Rhodiam Cyzicenamque, quae in portu erant; seniores, sacerdotes victimasque adduci*. Fundamentum hujus conjecturae est Polyb. qui 16, 16. narrat, seniores delectos esse, ut, si urbem ab hoste occupatam viderent, conjuges et liberos interficerent. At nonnulla sunt, ob quae emendatio haec displiceat. Nimium enim a vulgato et codicum vestigiis abit: deinde si *seniorum* mentionem facere voluisset Livius, ejus rei commodior erat occasio in verbis sequentibus *ibi delecti primum* s e n i o r e s *qui* etc. Similiter enim Polyb. Καὶ πεντήκοντα προεχειρίσαντο τῶν πρεσβυτέρων ἀνδρῶν. Verum quemadmodum Liv. numerum, ita et aetatem delectorum ad scelus illud perpetrandum reticuisse videtur, satis habens in fine cap. monere, fuisse *principes*.

§. 8. *Aurum, argentum, vestemque, quae in navibus esset*] *aurum, et argentum, vestemque* Lov. 4. *aurum, argentum vestem* Mead. 2. et plures ex edd antt. omissa copula *que*, quae intercepta videtur a proxime sequenti pronomine *quae*. V. ad 41, 2, 11. Deinde *quae in manibus esset* Voss. et Lov. 1. *quae in navibus essent* Harl. et edd. vett. Sed recte *esset* Frob. anno 1535. restituit. aurum enim et

ssarum. Hi, memores Deorum, adeo pertinaciter 10
pugnaverunt, ut, quum nox proelium diremtura esset, rex prior, territus rabie eorum, pugna abstitit. Principes, quibus atrocior pars facinoris de- 11
legata erat, quum paucos et confectos vulneribus et lassitudine superesse proelio cernerent, luce prima sacerdotes cum infulis ad urbem dedendam Philippo mittunt.

XVIII. Ante deditionem ex iis legatis Romanis, 1
qui Alexandriam missi erant, M. Aemilius trium consensu minimus natu, audita obsidione Abydenorum,

argentum in forum, vestis tantum in naves delata erat. Ceterum Polyb. convenisse dicit 16, ut aurum et argentum in mare conjicerent, naves autem, in quas congesta erat vestis pretiosa, incenderent.

§. 9. *Praeeuntibus exsecrabile carmen sacerdotibus, jurejurando adacti*] *praeeuntibus in exsecrabile carmen* Hearnii L. 1. Sed *praeire carmen*, ut *praeire verba*; de quo v. ad 8, 9, 4. *praeeuntibus et exsecrabile carmen* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Hearnii N. *praeeuntibus etiam exsecrabile carmen* Lov. 5. et edd. usque ad Frob. qui τὸ *etiam* anno 1535. omisit. [ante *id*, pro *et*, *se facinus* Bamb.] Deinde *jurejurando* exsulat a Lov. 1. *jurejurando coacti* legunt Lov. 5. et eaedem edd. Mox *jurare* ineleganter et supervacue positum, ideoque recidendum, judicat Cl. Crevier. ita ut ad voces *militaris aetas* ex praecedenti suppleatur *sacramento adacta*. Sed verbum illud constanter in omnibus scriptis superest. [*jurat* Bamb.]

§. 10. *Quum nox proelium diremptura esset*] *direptura esset* Voss. Lov. 1. 4. 5. 6. Mead. prior, Gaertn. Hearnii L. 1. et edd. ante Froben. anni 1531. V. ad 37, 32, 7. [*cum proelium nox diremptura* Bamb.] Paullo ante *memores dictorum*, pro *Deorum*, Lov. 5. et edd. ante Ald. [*Ii* pro *Hi*, Bamb.]

Territus rabie eorum, pugna abstiterit] *abstinuerit* Voss. et Lov. 1. ac 6. quod ex interpretis glossa natum videtur. Ejusdem erroris alia exempla v. ad 2, 56, 7. 21, 6, 8. 34, 8, 2. 36, 25, 7. 37, 17, 7. et Epit. Liv. 45. Adde Modium ad Curtii 10, 7, 18. De locutione *absistere pugna* v. ad 24, 20, 15.

§. 11. *Principes, quibus atrocior* etc.] Nomina eorum edit Polyb. [16, 18.] Glaucidem et Theognetum. Est enim in tota hac Abydi expugnatione explicanda aliquanto, quam Livius, uberior. SIGON.

§. 1. *Ex iis legatis Romanis, qui Alexandriam missi erant, M. Aemilius duorum consensu minimus natu*] Suspicor legendum esse *ex tribus legatis*: pri-

2 ad Philippum venit. qui, queſtus Attalo Rhodiisque arma inlata, et quod tum maxime Abydum obpugnaret, quum rex ab Attalo et Rhodiis ultro se bello laceſſitum diceret; *Num Abydeni quoque*, inquit, *ultro tibi intulerunt arma?* Insueto vera au-
3 quit, *ultro tibi intulerunt arma?* Insueto vera audire ferocior oratio visa eſt, quam quae habenda apud regem eſſet. *Aetas*, inquit, *et forma, et su-*
4 *per omnia Romanum nomen te ferociorem facit. Ego*

mum quia tres antea nominavit hujus libri initio [c. 2, 3.] *Interim ad Ptolemaeum Aegypti regem legati tres missi C. Claudius Nero, M. Aemilius Lepidus, P. Sempronius Tuditanus.* deinde quia aït, *duorum consensu*, et *minimus natu.* Poſtremo, quia nihil tam facile eſt, quam ex *III*, id eſt tribus, facere *IIS* Sic enim apud Vellejum ex *VII* factum eſt *VTI.* Verba ejus sunt l. 2, [10] *Notetur Domitiae familiae peculiaris quaedam, et ut clarissima, ita arctata numero felicitas; VII ante hunc nobilissimae simplicitatis juvenem Cn Domitium fuere singulis omnino parentibus geniti, sed omnes ad consulatum, sacerdotiaque, ad triumphi autem omnes pene pervenerunt insignia.* Vulgo enim legitur *VTI ante hunc.* Ita autem reſtituendum esse, docet Suet. in principio Neronis, ubi de Domitiis agit. SIG. Membranae Oxonienses, Barb. Naud. Pet. Venetae, Florent. et Vossianus *trium consensu.* Quod aboleverant, qui putabant absurde dici, quum omnes haud plures tribus essent, et Aemilius ipse tertius. Sed *trium consensu* perinde eſt, ac si dixisset, amborum collegarum et suo. Atque hac recepta veteri lectione, ut recipi omnino debet, apparet, in illis, quae praecedunt, *Ex iis legatis, qui Alexandriam missi erant, M. Aemilius, trium consensu*, fruſtra suspicari Sigonium, legendum esse *ex tribus legatis.* I. FR. GRON. Illud *duorum consensu*, quod inter alia Sigonium permovit, ut pro *ex iis legatis* legeret *ex tribus legatis*, demum adparuit in ed. Mog. Priores typis excusi, quos vidi, habuerunt *trium consensu*; quod tuentur omnes codd. quos adhibui, et apud Doujat. etiam Regius. *M. Aemilius trium consensu*, licet ipse unus trium foret, simili modo dictum eſt, quo *Virginius maxime et tribuni* 3, 25, 4. quum tamen Virginius unus tribunorum foret. Plura ad eum locum vide. Ceterum *ex iis legatis Romanorum*, pro *Romanis*, Lov. 1. Deinde *minus natu* idem cod. *minor natu* Voſſ. et Lov. 6. a m. 1.

§. 2. *Num Abydeni quoque* etc.] Uberius respondet apud Polybium Aemilius. nam, ultra Abydenos, Athenienses quoque et Cianos nominat a Philippo vexatos. inquit autem ita [16, 19] *Μεσολαβήσας ὁ Μάρκος ἤρετο· τί δὲ Ἀθηναῖοι, τί δὲ Κιανοί, τί δὲ νῦν Ἀβυδηνοί; καὶ τούτων τις, ἔφη, σοι πρότερος ἐπέβαλε τὰς χεῖρας.* SIGON.

§. 3. *Aetas, inquit, et forma,*

autem primum velim, vos foederum memores serva-
te mecum pacem. Si bello lacesseritis, mihi quoque
in animo est facere, ut regnum Macedonum nomen-
que, haud minus quam Romanum, nobile bello sen-
tiatis. Ita dimisso legato, Philippus, auro argen- 5
toque, quae coacervata erant, accepto, hominum
praedam omnem amisit. tanta enim rabies mul- 6
titudinem invasit, ut repente proditos rati, qui

et super omnia etc.] Placet, quemadmodum haec Graece dixerit Polyb. [ibid.] demonstrare, ut libertas in vertendo Livii pateſiat. Ὁ δὲ βασιλεὺς διαπορήσας, κατὰ τρεῖς τρόπους ἔφησεν αὐτῷ συγγνώμην ἔχειν ὑπερηφάνως ὁμιλοῦντι· πρῶτον μὲν ὅτι νέος ἐστὶ καὶ πραγμάτων ἄπειρος· δεύτερον ὅτι κάλλιστος ὑπάρχει τῶν καθ' αὑτόν· καὶ γὰρ ἦν τοῦτο κατὰ τὴν ἀλήθειαν .... μάλιστα μὲν ἀξιῶ Ῥωμαίους, ἔφη, μὴ παραβαίνειν τὰς συνθήκας, μηδὲ πολεμεῖν ἡμῖν. ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο ποιῶσιν, ἀμυνούμεθα γενναίως παρακαλέσαντες τοὺς Θεούς. Intelligendum eſt autem, apud Polybium tertiam causam desiderari, quae eſt apud Livium, *super omnia Romanum nomen*. Quod autem aït, *si bello lacessitis*, veteres libri habent *lacesseritis*, quod placet. Polybius enim, ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο ποιῶσιν, aït. SIG. *lacessitis* servant Lov. 2. 4. 5. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.] Reliqui autem, si excerptis fidem habere possum, legunt *lacesseritis*; quod forte per compendium *lacess'itis* scriptum fuit; ex quo, compendii nota omiſſa, facile fieri potuit *lacessitis*. V. ad 6, 7, 6.

§. 4. *Mihi quoque in animo est facere, ut regnum Macedonum nomenque etc. sentiatis*] Oxon. et Voſſ. *mihi quoque animo est facere, et regnum Macedonum nomenque, haud minus quam Romanum, nobile bello sentietis*. Phrasin illam, *animo esse*, jam supra 29, 36, 7. noſtro ex vett. libb. haud paullo, quam quibus hic contentos esse necesse eſt, melioribus, reſtituimus. Alterum etsi tutentur scripti et editi ante Frobenium, recte tamen mutatum exiſtimo. Eſt enim hic aptus minis sermo. Terentius Eunucho 4, 7.

— — *si quidquam hodie hic turbae coeperis,*
Faciam, ut hujus loci dieique meique semper memineris.

J. FR. GRON. *mihi quoque animo est facere* legunt etiam Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. 1. Hearnii L. 1. Crevierii Victor. [Bamb.] et edd. antt. Praepositionem addiderunt edd. Mediol. anni 1505. Ascens. anni 1513. et inde reliquae. Si autem *esse animo*, pro eſſe in animo, probandum eſt, eodem modo dictum erit, quo *habere animo* 44, 25, 1. *Neque bello eum invadere animo habuit*. ubi vide. Deinde *facere, et regnum Macedonum nomenque etc. sentietis*, a Gronov. nunc damnatum, eidem in pr. ed. not. non displicuit, quod consensu tueri Pet. Naud. Barb. codices teſtabatur. Ad verbum

pugnantes mortem obcubuissent, perjuriumque aliis alii exprobrantes, et sacerdotibus maxime, qui, quos ad mortem devovissent, eorum deditionem vi-
7 vorum hosti fecissent, repente omnes ad caedem conjugum liberorumque discurrerent, seque ipsi per omnes vias lethi interficerent. Obstupefactus eo furore rex, subpressit inpetum militum: et, *triduum*
8 *se ad moriendum Abydenis dare*, dixit. Quo spatio plura facinora in se victi ediderunt, quam infesti edidissent victores: nec, nisi quem vincula aut alia necessitas mori prohibuit, quisquam vivus in potestatem venit. Philippus, inposito Abydi prae-

autem *facere* intelligebat τὸ *bellum*, ac locutionem *facere bellum* aliis exemplis inlustrabat. Nullus tamen meorum codd. hanc lectionem firmat, sed tantum non omnes legunt *facere, et regnum, et Macedonum nomen* etc. *sentietis.* Posses itaque proxime hanc lectionem scribere *facere, et regnum et Macedonum nomen* etc. *sentiatis.* In quo idem sensus est, atque in eo, quod vulgo nunc circumfertur, et *ut* per ellipsin omittitur, ut post verbum *facere* saepe fieri solet. *facere, sentiatis et regnum et Macedonum nomen nobile bello esse.* [*facere*, *et regnum et Macedonum nomen* . . . . *sentietis* Bamb.]

§. 6. *Tanta enim rabies multitudinem invasit, ut repente*] Τὸ *enim* deficit in Voss. et Lov. 1. ac 6. a m. 2. Deinde Cl. Crevier. vocem *repente*, quae eadem hac periodo infra repetitur, alterutro loco vacare existimat. Vide tamen, an vox *repente*, quae utroque loco constanter in Mstis superest, repetita sit propter hyperbaton; de qua figura Livio haud insolita v. ad 2, 12, 2. aliisque locis.

Pugnantes mortem obcubuissent] Vet. lib. *morte*. SIG. *morte* etiam Voss. Lov. 2. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et Hearnii L. 1. Gronovius pr. ed. not. parum interesse putavit, suos tamen *mortem* praeferre. Sane utraque locutio apud Livium obvia est. Et quidem *morte obcumbere* 1, 7, 7. *Ictus clava morte obcubuit.* 8, 10, 4. *Memores consulis pro vestra victoria morte obcumbentis.* 38, 58, 6. *Ad extremum ambo pro republica morte obcubuisse. mortem obcumbere* 2, 7, 8. *Pro republica dimicans mortem obcubuisset.* ubi tamen plures *morte*. 3, 50, 8. *Filiam miseram, sed honestam, mortem obcubuisse.* ubi etiam Sigon. *morte*. 26, 25, 14. *Pro patria pugnantes mortem obcubuerunt.* Mox *alius alii exprobrantes* Voss. Lovel. 1. 4. 6. Harl. Mead. 2. et Gaertn. [Bamb.] Supra 2, 10, 9. *Cunctati aliquamdiu sunt, dum alius alium, ut*

sidio, in regnum rediit. Quum, velut Sagunti ex- 9
cidium Hannibali, sic Philippo Abydenorum clades ad Romanum bellum animos fecisset, nuncii obcurrerunt, consulem jam in Epiro esse, et Apolloniam terrestres copias, navales Corcyram in hiberna deduxisse.

XIX. Inter haec legatis, qui in Africam missi 1
erant de Hamilcare Gallici exercitus duce, responsum a Karthaginiensibus est, nihil ultra se facere posse, quam ut exsilio eum multarent, bonaque ejus
publicarent. Perfugas et fugitivos, quos inquiren- 2
do vestigare potuerint, reddidisse: et de ea re mis-

proelium incipiant, circumspectant. 7, 8, 2. *Equites, alius alium increpantes, inferunt pedem.* 27, 24, 10. *Non tam victoria laeti, quam alius alium accusantes redierunt.* Sall. Catil. 52. *Inertia et mollitia animi, alius alium exspectantes, cunctamini.* in Fragm. 1. Hist. in orat. Lepidi. *Ne, alius alium principem exspectantes, ante capiamini.*

§. 7. *Seque ipsi per omnes vias lethi interficerent*] Vett. lib. habent *laeti*; quod tamen non probo. Intelligendum est enim Abydenos quacumque ratione mortem sibi conscivisse. Quod declarat Polybius (16, 19.) cum alios se ferro, alios laqueo, vita spoliasse ait; itemque alios in ignem se conjecisse, alios se e tectis, alios in puteos praecipites dedisse. SIG. In nullo quidem meorum *laeti*, at in plurimis *leti* inveni. Solet autem id vocabulum vel *lethum*, vel sine adspiratione *letum* scribi. V. Dausquej. in Orthogr. parte 2. et Vossii Etymol. ea voce. [*laeti* Bamb.] *Viae leti* sunt modi, rationes mortem sibi inferendi. Tibull. 1, 3, 50. *nunc leto multa reperta via.* ubi v. Broekh. Val. Flacc. 1, 32.

— — *letique vias et tempora versat.*

V. Cel. Burm. ad Val. Flacc. 1, 602. *Viae ad mortem* infra Liv. dixit 40, 4, 14. Ita *insidiarum viae* 40, 13, 1. *facies leti* eodem sensu dixit Silius 4, 593. ubi locutionem illam aliis exemplis illustravi. Paullo ante *ad caedes conjugum* omnes typis excusi usque ad Frob. qui anno 1535. *ad caedem* edidit, adstipulantibus, quos adhibui, Mstis.

§. 8. *Inposito Abydi praesidio*] Feremus sane sic loqui Livium, ut 36, 12, 11. *Praesidio Medione imposito.* Videas alioquin fere ubique tertium casum huic locutioni adjungere. et MS. Th. hoc loco plane habebat *imposito Abydenis praesidio.* JAC. GRONOV. *Abydeis* Lov. 1. *Abydenis* Voss. Lov. 6. et Hearnii L. 1. [§. 9. *animos fecissent* Bamb.]

§. 2. *Quos inquirendo vestigare potuerint*] *investigando*

suros legatos Romam, qui senatui satisfacerent. Ducenta millia modiùm tritici Romam, ducenta ad ex-
3 ercitum in Macedoniam miserunt. Inde in Numidiam ad reges profecti legati. dona data Masinissae, mandataque edita. Equites mille Numidae (quum
4 duo millia daret) accepti. ipse in naves inponendos curavit: et cum ducentis millibus modiùm tri-
5 tici, ducentis hordei, in Macedoniam misit. Tertia legatio ad Verminam erat. Is, ad primos fines regni legatis obviam progressus, ut scriberent ipsi,
6 quas vellent, pacis conditiones, permisit. Omnem

Lov. 2. *investigare* Lov. 1. Mead. 2. et Gaertn. Male. De verbo *vestigare* v. ad 39, 51, 6. Deinde *potuerunt* Lov. 2. 5. Gaertn. et edd. antt. Sed recte Aldus *potuerint.* Mox *CC mod.* Hearnii L. 1. [§. 1. *exercitus rege* pro *duce* Bamb. et *bona* pro *bonaque* idem.]

§. 3. *In Numidiam ad reges profecti*] Vet. lib. *ad regem.* Masanissam autem intelligit. SIG. Si vulgatum *reges* servandum est, intelligi debent Masinissa et Vermina Syphacis filius, ex c. 11. et ex verbis proximis hujus cap. Ambo enim in Numidia regnum obtinebant. Ita 24, 48, 2. Syphax *rex Numidarum* vocatur, et postea eodem cap. Gala Masinissae pater *in parte altera Numidiae* regnasse dicitur. ad quem locum Sigonius docuit, Syphacem Masaesylorum, Masinissam Massylorum reges fuisse: quae utraque gens sita erat in Numidia. Verum *ad regem* legunt omnes mei, Hearnii L. 1. N. Crevierii Victor. et edd. vett. usque ad Froben, qui 1535. *ad reges* edidit.

Equites CC Numidae, quum daret, accepti] Restituimus *Equites M. Numidae, quum MM. daret, accepti.* Rationem mutatae lectionis non est visum passim adponere. Docti facile discernent, utra lectio alteri praestet: indocti consensu veterum codicum contenti esse debent. GELEN. Priscarum edd. lectio *Equites ducenti Numidae*, vel *Numidiae, quum daret, accepti* superest in Lov. 2. 6. Harl. Mead. utroque, et Gaertn. neque differt Lov. 5. nisi quod legat *Numida.* Sed *Equites trecentos Numidiae, quum daret, accepti* legunt Voss. et Lov. 1. *Equites CCC Numidae, quum daret, accepti* Lov. 4. et Hearnii L. 1. ac N. ita tamen, ut in postremo cod. inter voces *quum* et *daret* spatium relictum sit, quo indicaretur aliquid excidisse. [*quum* ∞ ∞ *daret* Bamb.]

§. 5. *Tertia legatio ad Verminam erat*] *ad Verminam miserat* Lov. 1. cujus librarius dare voluisse videtur *missa erat. ad Verminam ierat* Lov. 5. et edd. Aldina priores. Sed male. Ea enim lectio indicat, triplices missos esse legatos, alios ad Kar-

pacem bonam justamque fore sibi cum populo Romano. Datae leges pacis, jussusque ad eam confirmandam mittere legatos Romam.

XX. Per idem tempus L. Cornelius Lentulus pro 1
consule ex Hispania rediit. qui quum in senatu res 2
ab se per multos annos fortiter feliciterque gestas exposuisset, postulassetque, ut triumphanti sibi invehi liceret in urbem; *res triumpho dignas esse* censebat senatus: *sed exemplum a majoribus non acce-* 3
pisse; ut, qui neque dictator, neque consul, neque praetor res gessisset, triumpharet. Pro consule il- 4

thaginienses, alios ad Masinissam, alios denique ad Verminam; quum tamen iidem legati omnes tres legationes obierint. V. c. 11. Solent autem *erat* et *ierat* in Mstis commutari. V. ad 39, 21, 6.

§. 6. *Omnem pacem bonam justamque fore sibi*] *Deinde pacem* Voss. Lov. 1. et Harl. Tum *justam bonamque fore sibi* Gaertn. *bonam sibi justamque fore* Lov. 5. et edd. ante Aldum.

§. 1. *L. Cornelius Lentulus proconsule*] Ita vulgari curavit Cl. Jac. Gronovius, quum divisis vocibus *pro consule* edidisset Sigonius. Reliqui *proconsul*, concinentibus Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. Gaertn. et aliis. Idem dicendum ad §. 4. ubi omnes codd. legunt *Proconsulem*, nisi quod in Voss. sit *Pro proconsule*.

§. 2. *Fortiter feliciterque gestas*] *fideliterque gestas* Gaertn. Male. V. ad 28, 9, 7. Mox *ingredi liceret in urbem* Voss. et Lov. 1. *ingredi liceret urbem* Harl. *ingredi urbem liceret* Lov. 6. *invehi urbem liceret* Gaertn. *invehi liceret urbem* Mead. ambo. Deinde τὸ *esse* non adparet in Lov. 1. 6. a m. 1. et Voss.

§. 3. *Ut, qui neque dictator, neque consul, neque praetor res gessisset, triumpharet. Proconsulem illum* etc.] Congruit hic locus cum eo, de quo 28, [38, 4.] diximus, ubi Scipio non impetrat triumphum, et eum absque magistratu gessisse res dicit, qui tamen proconsul fuerat. GLAR. Vet. lib. *Pro consule.* Quem autem appellet *Pro consule*, exposuit, cum dixit, *exemplum a majoribus non accepisse, ut, qui neque dictator, neque consul, neque praetor res gessisset, triumpharet.* Quod de Scipione dixit 28, [38, 4.] *sine magistratu.* Inquit enim: *Quia neminem ad eam diem triumphasse, qui sine magistratu res gessisset, constabat.* Ex quo intelligi potest, eum, qui pro consule est, esse quidem cum imperio, sed sine magistratu. Nunc autem *pro consule* accipiamus, non qualis P. Scipio, aut T. Quinctius, qui prorogato ultra consulatus annum imperio bellum Africanum et Macedonicum pro consule confecerunt, et pro consule triumpharunt, sed qualis multis post annis adversus Mithridatem Cn. Pompejus extra ordinem

lum Hispaniam provinciam, non consulem, aut prae-
5 *torem, obtinuisse.* Decurrebatur tamen eo, ut o-
vans urbem iniret, intercedente Ti. Sempronio Lon-
go tribuno plebis; qui nihilo magis id more majo-
6 rum, aut ullo exemplo futurum diceret. Postremo
victus consensu Patrum tribunus cessit: et ex sena-
tusconsulto L. Lentulus ovans urbem est ingressus.
7 Argenti tulit ex praeda quadraginta quatuor millia
pondo; auri duo millia quadringenta quinquaginta.
militibus ex praeda centum viginti asses divisit.

1 XXI. Jam exercitus consularis ab Arretio Ariminum traductus erat, et quinque millia sociûm Latini nominis ex Gallia in Etruriam transierant.

missus est, cum neque praetor, neque consul eam provinciam contra exempla majorum adeptus esset. SIG. V. ad 28, 38, 4. DUK. V. modo ad §. 1. Paullo ante *exemplum majoribus non accepisse* Voss.

§. 5. *Intercedente T. Sempronio Longo*] *Ti. Sempronio* ex consulatu hujus Capitolino. Nam post cum Africano consul fuit. SIG. V. ad 34, 42, 3. Passim ita peccarunt librarii. V. ad 40, 44, 12. Praenomen omittitur in Voss. Lov. 1. et 6. a m. 1. *intercedente etiam Sempronio* legit Mead. 1. Paullo ante *Decurrebant tamen eo* Voss. *Decernebant tamen eo* Lov. 6. *Decernebatur tamen eo* Lov. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaertn.

§. 7. *Argenti tulit ex praeda quadraginta quatuor millia pondo, auri duo millia quadringenta*] *quadraginta millia pondo* Lov. 2. 5. et 6. a m. 1. cum edd. Campani, et Rom. anni 1472. Aetate proximae dederunt *quadraginta tria millia pondo*, concinentibus Voss. Lov. 4. 6. a m. 2. Harl. Mead. utroque, et Hearnii L. 1. ac N. Neque aliud voluisse puto librarium Lov. 1. qui tamen corrupte *quadraginta criminalia pondo* dedit [*XLIII. millia* Bamb.] *quadraginta quatuor millia pondo* Aldus substituit, quod vix in uno Gaertn. inveni. Deinde *auri octingenta L* Lov. 5. et edd. antt. *auri duo millia CCCL* Hearnii L. 1. *auri duo millia quadraginta quinquaginta* Lovel. 2. *auri duo millia quadringenta quinquaginta* Voss. Lov. 4. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et Hearnii N. Quam lectionem Aldus recepit, et ceteri editores servarunt usque ad J. Fr. Gronov. qui ultimam vocem *quinquaginta*, sive notam ejus *L*, sine caussa omisit: quam etiam restitui.

§. 1. *Jam exercitus consularis ab Arretio Ariminum traductus erat*] Vox *consularis* deest in Lov. 1. Deinde *transductus* le-

itaque L. Furius, magnis itineribus ab Arimino ad- 2
versus Gallos, Cremonam tum obsidentes, profe-
ctus, castra mille quingentorum passuum intervallo
ab hoste posuit. Occasio egregie rei gerendae fuit, 3
si protinus de via ad castra obpugnanda duxisset.
Palati passim vagabantur per agros, nullo satis fir- 4
mo relicto praesidio. lassitudini militum timuit, quod
raptim ductum agmen erat. Galli, clamore suorum 5
ex agris revocati, omissa praeda, quae in manibus
erat, castra repetivere, et postero die in aciem pro-
gressi. nec Romanus moram pugnandi fecit. sed vix 6
spatium instruendi fuit: eo cursu hostes in proelium
venerunt. Dextra ala (in alas divisum socialem ex- 7

-gunt Voss. et Lov. 4. ac 6. V. ad 22, 47, 4. (* 42, 22, 6.) Mox sociorum, pro *sociûm*, Voss. et Lov. 4. V. ad 21, 17, 2. Tum *transiverunt* Lov. 6. et edd. Aldina priores. V. ad 1, 60, 2. et 7, 36, 1.

§. 2. *Castra mille quingentorum passuum intervallo ab hoste posuit*] *castra passuum intervallo* Hearnii N. *castra mille passuum intervallo* Hearnii L. 1. *castra quingentorum passuum intervallo* Lov. 5. et edd. Camp. ac Rom. anni 1472. *castra eodem passuum intervallo* Voss. et Lov. 1. Adparet, codicum illorum librarios, notas numerales ∞ *D* non adsecutos, earum loco dedisse *eod*, vel *eodem*. Simili errore *CO* pro ∞ saepius datum esse, videbimus ad 30, 35, 4. Paullo ante vocula *tum* exsulat a Voss. et Lov. 1.

§. 5. *Revocati, omissa praeda etc. castra repetivere, et postero die in aciem*] *missa praeda* Lov. 1. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Tum *castra repetunt* Harl. Deinde *et postera die in aciem* Lov. 5. V. ad 1, 12, 1. *et postero in aciem* Voss. *et postremo in aciem* Lov. 6. a manu 1. Mox §. seq. *vix spatium inferrendum aciei fuit: cursum hostes in proelium venerunt* Lov. 1.

§. 7. *Dextra ala (in alas divisum socialem exercitum habebat) in prima acie*] Omnino scribendum *habebant*, numero multitudinis. *Alam dextram* et *sinistram* vocabant illas partes sociorum, quamvis peditum, quia plurimum, ut alae in avibus, corpus illud legionum utrimque tegebant. Et studiose Livius hoc notat; tunc, inquit, moris, dividi socios in duas alas: quia ejus aevo et diu ante non jam socii: nec omnibus fortasse hoc gnarum. LIPS. 2. de Milit. Rom. 7. Non tamen ita omnis scrupulus sublatus est. Nam quaeri potest, cur Livius, quum saepe antea alas sociorum memoraverit, demum hoc loco tam studiose id, quod Lipsius putat,

ercitum habebat) in prima acie locata est: in sub-
8 sidiis duae Romanae legiones. M. Furius dextrae
alae, legionibus M. Caecilius, equitibus L. Valerius
9 Flaccus (legati omnes erant) praepositi. Praetor
secum duos legatos, Cn. Laetorium et P. Titinium
habe-

notare voluerit? Est hic et alius non nimis facilis explicatu nodus, quod tantum *una ala* sociorum in prima acie, et *duae legiones* in subsidiis locatae dicuntur: nam hoc fortassis numquam alias factum legitur. Schelius c. 12. ad Polyb. hoc tum ideo factum credit, quod Galli eo cursu in proelium venerant, ut Romanis vix spatium esset ceteras copias instruendi. Unde apparet, eum putasse, si spatium fuisset, praetorem consueta ratione, quae apud eum legi potest, aciem instructurum fuisse. Verum in hac sententia aliquid incommodi est. Nam primum, omnino tantum spatii fuit, ut dextra ala instrui potuerit: deinde, si credimus, interim dum ea in prima acie pugnabat, duas legiones instructas fuisse, non est, cur credamus, eodem tempore etiam sinistram alam sociorum instrui non potuisse. Hoc autem si factum est, cur nullam illius mentionem fecit Livius, et cur praetor utrasque legiones dextrae alae laboranti ex subsidiis submisit, easque laborem ac periculum pugnae subire, socios autem illius expertes esse voluit? Mihi verosimile videtur, sinistram alam sociorum in exercitu praetoris non fuisse, consulemque cum duabus suis legionibus solam dextram alam sociorum ad eum misisse, et sinistram in Etruria, ne ea interim sine praesidio esset, subsistere voluisse. Quod si quis quaerat, cur ergo consul non potius utramque alam sociorum ibi retinere, et la quinque millia sociorum, quae cum praetore et instar alae erant, apud eum manere voluerit, respondeo, consulem fecisse quod senatusconsulto jussus fuerat c. 11. Nec objici potest, tantum una ala sociorum in exercitu praetoris fuisset, non posse illam appellari *dextram*, quod appellatio dextrae et sinistrae alae a loco, quem in acie tenebant, sumeretur. Nam hoc nondum ita demonstratum videri, ut pro certo haberi possit, dixi ad 27, 14, 3. DUK. *Dextra que* (*in alas* Voss. *Dextra quae* (*in alas* Lovel. 1. *Dextra ala* (*quae in alas* Lov. 4. 5. Hearne L. 1. N. edd. Rom. princeps, Camp. Rom. anni 1472. et Parm. *Dextra ala* (*quia in alas* Lov. 2. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et edd. reliquae usque ad Froben. anni 1535. *habebat* autem servant omnes codd. Praeterea *prima acie locata*, pro *in prima*, Lov. 1.

§. 9. *Cn. Lectorium et P. Titinnium*] *Laetorium*; ut supra saepius admonuimus. SIG. V. ad 2, 27, 6. Laetorio autem praenomen *C.* tribuunt Lov. 2. 4. 6. et Gaertn. [*C. Laetorium* Bamb.] Saepe quidem *Cn.* in *C.* abiit. V. ad 7, 3, 3. ut tamen dubitem, utrum hic verius sit, illud efficit, quod alibi Laetorios *Cnaei* praenomine usos non invenerim. Deinde copulam omittunt Voss.

...bebat: cum quibus circumspicere et obire ad om... hostium subitos conatus posset. Primo Galli, 10
...i multitudine in unum locum connisi, obruere ...que obterere sese dextram alam, quae prima erat, ...rarunt posse. ubi id parum procedebat, circum- 11
... a cornibus, et amplecti hostium aciem (quod in

...Lov. 1. ac 6. a m. 1. Tum *Ti-* ...*m* Voss. Lov. 2. 6. Harl. ...ad. ambo, et Gaertn. *Titinum* ...v. 5. et edd. vett. *Titinium* ...v. 4. edd. Mediol. anni 1505. ...ns. 1513. et deinde recentio... ...usque ad Gronov. qui *Titin-* ...*m* anno 1665. substituit. Sed ...ocavi *Titinium*. V. ad 3, 54, 13.

...*t obire ad omnes hostium* ...*bitos conatus posset*] *et obji-* ...*re ad omnes* Lov. 6. *et obicere* ...*obire*, utraque lectione jun..., Gaertn. Nihil mutandum. ...*re ad omnes conatus*, ut 10, ..., 14. *Ne ad omnia simul obire* ...*us non posset*. ubi locutio haec ...peram Doujatio displicuit. ...inde *subditos conatus* Voss. ...v. 1. Mead. 1. et Gaertn. Sic ...pra variabant librarii 8, 30, 8.

§. 10. *Primo Galli, omni mul-* ...*dine in unum locum adnixi*] ...uanaeus *connixi*, quod Livii ...e crediderim haud vane. 1, 33, ... *Omnibus copiis connixus An-* ...*us*. 3, 63, 4. *Undique omnes con-* ...*nixi*. 9, 31, 12. *Conniterentur* ...*modo uno animo omnes*. 35, 5, 12. *Omnes connixi tandem a-* ...*verterunt hostem*. Et saepius. ...uod volo, agnoscit etiam An...reana. JAC. GRON. *obnixi om-* ...*nibus* Lov. 1. *connixiöibus* Voss. ...*nnexi* Gaertn. *connixi* Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Hear...nii L. 1. N. Crevierii Victor. et ...non tantum ed. Andreana, sed ...etiam omnes reliquae usque ad ...ultimam Gruteri. [*conixi* Bamb.] ...Non dubitavi igitur priorem scri...pturam loco restituere. 3, 70, 5. *Ni equestre proelium, connisi omni vi, perficerent*. 33, 19, 9. *Omnibus regni viribus connisus*. Praeterea mox *vertere atque abterrere* Voss. *vertere atque atterere* Lov. 1. *vertere atque obterere* Lov. 6. *obruere atque conterere* Lov. 5. et edd. ante Aldum. *obterere* Livio familiare esse, vidimus ad 27, 41, 10. Deinde *sperant* Lov. 2. et Harl. *sperarant* Lov. 6.

§. 11. *Quod multitudini adversus paucos facile videbatur*] Barber. et Petav. *quod in multitudine*. Sic noster 27, [42, 3.] *Pugnantesque (quod nisi in vetere exercitu et duci veteri haud facile est) inter tumultum ac terrorem instruxisset Annibal*. J. FR. GRON. Sic quidem etiam Thuanaeus; sed ut praeterea pro *adversus*, exhibeat *ad*, quod nec ipsum abjudicari Livio potest, sive sumas ἀντὶ τοῦ adversus, sive in modum comparandi. Sic 1, 19, 4. *Rem ad multitudinem imperitam et illis seculis rudem efficacissimam*. 35, 26, 8. *Vetus navis primo statim incursu ad novam et firmam navem*. Et 40, 27, 5. semel dicit *legio adversus principalem sinistram portam instructa est*. postea, *Fulvius ad quaestoriam portam positus*. JAC. GRON. *quod in multitudine* Gaertn. et Hearnii L. 1. ac N. *quae multitudine* Lov. 1. *quod multitudine* Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, et

multitudine adversus paucos facile videbatur) co
12 nati sunt. Id ubi vidit praetor, ut et ipse dilatare aciem, duas legiones ex subsidiis dextra laevaque alae, quae in prima acie pugnabat, circumdat, aedemque Deo Jovi vovit, si eo die hostes fudisset.
13 L. Valerio imperat, ut parte duarum legionum equites, altera sociorum equitatum in cornua hostium
14 emittat, nec circumire eos aciem patiatur. simul

edd. antt. *quod multitudini* demum edd. Ven. anni 1495. 1506. et deinde reliquae. Tuto jam Doujatius probare poterit Gronovii emendationem *in multitudine*; in qua nihil ipsi olim obstabat, quam quod alteram lectionem plurium codd. auctoritate probari crederet; quum pro ea stet nullus meorum. *Tò in*, quod in plerisque Mstis [etiam Bamb.] non exstat, interceptum est a vocis proximae litera initiali. V. ad 37, 1, 2. Deinde *ad multitudinem* Voss. et Lov. 6. De usu praepositionis *ad* pro adversus, contra, v. Gronov. ad Livii 37, 27, 2. et Cel. Burm. ad Phaedri 1, 21, 5. Paullo ante *circumire* Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. [*circuire* Bamb.] V. ad §. 13.

§. 12. *Aedemque Deo Jovi vovit*] Vox *Deo* mendosa est. Quis enim de Jove, quin Deus sit, dubitare potest? si quid Jovi addi solet, epithetum aliquod additur, ut *Statori*, *Victori*, *Tonanti*, et quae ejusmodi multa ei afficta sunt. Ego igitur ita legendum puto, *aedesque duas Jovi vovit*. Loquitur de L. Furio praetore, cum Bojis Gallis pugnante, a quo praetore aedes duas Jovi bello Gallico, tertiam ab eodem consule votas esse post aït. De una scribit l. 34, [53, 7.] anno ıɔʟvı. *In Insula Jovis aedem C. Servilius duumvir dedicavit. Vota erat sex annis ante Gallico bello ab L. Furio Purpureone praetore.* De duabus aliis post l. 35, [41, 8.] anno ıɔʟvııı *Aedes duae Jovi in Capitolio dedicatae sunt. Voverat L. Furius Purpureo praetor Gallico bello unam, alteram consul. Dedicavit Q. Marcius Ralla duumvir.* SIG. An *aedemque Dijovi?* apud Martianum Capellam occurrit. Sic 1, [24, 8.] corrigit Sigonius *tum Diespiter*. H. VALES. *aedemque d'o Jovi* Lov. 6. An *aedemque dein Jovi*? Sed verisimile est, Furium in praetura vovisse duas aedes Jovi. V. ad 34, 53, 7. sive ambas voverit in hoc proelio, et tum Sigonii conjecturam probarem; sive potius unam earum alia occasione Jovi promiserit. Eumdem enim imperatorem eidem Deo in eodem proelio duas aedes vovisse, aliud exemplum non observavi. [*et ut ipse*, pro *ut et ipse*, Bamb.]

§. 13. *L. Valerio imperat, ut altera parte duarum legionum equites, altera sociorum equitatum*] MSS. tollunt consensu prius *altera* tenentque *ut parte duarum legionum equites, altera sociorum*. Quod olim probavimus ex genere illorum esse, de

ipse, ut extenuatam mediam deductis cornibus iem Gallorum vidit, signa inferre confertos mili-, et perrumpere ordines jubet. Et cornua ab 15
itibus, et medii a pedite pulsi. ac repente, quum i parte caede ingenti ſternerentur, Galli terga tunt, fugaque effusa repetunt caſtra. fugientes 16
secutus eques, mox et legiones insecutae in ca- inpetum fecerunt. Minus sex millia hominum

ibus ad 3, 37, 8. Nunc malim *parte duarum legionum e-ites, altera sociorum.* Sic lo-tus liberum relinquit aeſti-re, in utrum cornu equites ionarii, in utrum auxiliares int emissi. Quasi esset, qua te duarum legionum equites, deinde altera. J. FR. GRON. tantum meorum Lov. 5. qui im antt. edd. adhaeret, *ut era parte duarum.* unus et- Harl. *ut parte una duarum. parte una duarum* Bamb.] liqui omnes mei, cum Hear- L. 1. N. et Crevierii Victor. onovii codicibus concinentes *era* priori loco ignorant. (* v. 44, 6, 2.) In hanc igitur le-ionem quum longe plurimi con-tiant Mſti, et Gronovius Li-m ita loqui solere agnoscat, ionem non habuit conjectu- ei praeferendi. Crevierius lgatum tuetur.

. *Nec circumvenire eos aciem tiatur*] Rursus iidem libri *nec rcumire eos.* Cur mutarunt? , [16, 7.] *Nam et Lacedaemo-ios quondam ita a Persis cir-mitos fama erat.* 37, [29, 8.] *Tantum laevo evecta cornu, ut mplecti et circumire dextrum rnu Romanorum posset.* Eo-emque lib. [c. 42, 6.] *Et subsi-dia circumita a tergo caede-bantur.* Andreas quoque Re-mae dedit *circuire*, sed mox mu-tatum eſt. J. FR. GRON. *circum-ire* Voſſ. Lovel. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Hearnii L. 1. ac N. *circuire* Gaertn. [Bamb.] *circue-re* Lov. 5. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. Codicum igi-tur lectioni locum in contextu dedi. Supra 9, 27, 8. *Raris or-dinibus aut ad circumeundos hostes, aut ne ipsi circumiren-tur, constiterant.* Supra hoc cap. *Circumire a cornibus et amplecti hostium aciem cona-ti sunt.* Ita ibi etiam ex Mſtis edidi, ubi vulgo pariter *circum-venire.* Eadem etiam varietas infra eſt 35, 35, 13. 36, 16, 7. 37, 42, 6. et alibi.

§. 14. *Extenuatam mediam diductis cornibus aciem*] *dictis cornibus* Lov. 1. *subductis cor-nibus* Lov. 5. et edd. ante Fro-ben. anni 1535. *deductis corni-bus* Lov. 2. 6. Harl. Mead. 2. et Gaertn. quod verum puto. V. ad 5, 38, 1. et 21, 55, 5.

§. 15. *Quum omni parte cae-de ingenti sternerentur*] *in omni parte* Voſſ. Lov. 1. 5. 6. et edd. ante Aldum. Deinde *terrerentur* Voſſ. *tenerentur* Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. et Mead. ambo. Supra 4, 29, 1. *Stratos caede hostes.* 22, 59, 15. *Cernatis stratas Can-nensibus campis legiones ve-stras.* 23, 42, 12. *A quo tot Roma-*

17 inde effugerunt. caesa aut capta supra quinque et triginta millia cum signis militaribus septuaginta, carpentis Gallicis, multa praeda oneratis, plus du-
18 centis. Hamilcar dux Poenus eo proelio cecidit, et tres imperatores nobiles Gallorum. Placentini captivi ad duo millia liberorum capitum reddita colonis.

1 XXII. Magna victoria laetaque Romae fuit. lite-
2 ris adlatis, supplicatio in triduum decreta est. Romanorum sociorumque ad duo millia eo proelio ceciderunt: plurimi dextrae alae, in quam primo im-

nas acies fusas stratasque esse sciam. 24, 38, 7. *Turbam invadite, ac sternite omnia ferro.* et saepe. [*verterunt* Bamb.]

§. 17. *Caesa et captā supra quinque et triginta millia cum signis militaribus octoginta*] *caesa autem captaque* Gaertn. *caesa aut capta* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. et Mead. ambo. Solus Lov. 5. cum edd. *caesa et capta.* Codicum igitur fidem secutus sum. Tum vox *millia* non adparet in Lov. 1. 4. Hearnii N. L. 1. et edd. ante Aldum, quae etiam abesse, et ex praecedenti repeti potest. V. ad c. 34, 7. Probo tamen codd. qui addunt. Deinde *cum signis militaribus LXX*, vel *septuaginta*, omnes codd. nostri, Hearnii L. 1. N. et omnes edd. usque ad ultimam Gruteri, quae, pro *LXX*, perperam dedit *octoginta*. Priscam igitur scripturam revocavi.

§. 18. *Hamilcar dux Poenus eo proelio cecidit*] Eum triennio post alio proelio captum, et in triumpho ductum fuisse, alios forte annales secutus, refert Livius infra 32, 30, 12, et 33, 23, 5. Mox *et insuper nobiles Gallorum* Voss. et Lov. 1. *et tres imperatores nobiles Gallicorum* Lov. 2. et Gaertn.

§. 2. *In quam primo impetus vis ingens hostium inlata est*] Non ingens modo, sed universa, et palam ante dixit, eos in unum hunc locum omni multitudine connixos. In MS. Thuanaeo vox ista ingens non reperitur, ut consultandum de ea sit. JAC. GRONOV. Credo eam abesse posse, ut in Livio alibi, et in Cicerone. V. ad Flori 4, 2, 72. DUK. *ingens vis hostium* Lov. 5. et edd. ante Froben. anni 1535. *vis hostium ingens* Lov. 1. 4. 6. Harl. et Mead. ambo. [Bamb.] Sed *ingens* exsulat a Lov. 2. Praeterea *in quam primo tumultu* Lov. 1.

§. 3. *Quamquam a praetore prope debellatum erat*] Scripti *per praetorem prope debellatum.* Etsi non agatur in hoc solus Livii, videntur tamen correxisse, quod auribus litera eadem toties repetita insuavis accideret. At in ea re non superstitiosus noster: quod semel dictum sit, ne judicio aurium in historicis emendandis nimium fidas. 5, [10, 9.] *Incultaque omnia di-*

etu vis ingens hostium inlata est. Quamquam per 3
aetorem prope debellatum erat, consul quoque
Aurelius, perfectis, quae Romae agenda fuerant,
ofectus in Galliam, victorem exercitum a praetore
cepit. Consul alter, quum autumno ferme ex- 4
to in provinciam venisset, circa Apolloniam hi-
rnabat. ab classe, quae Corcyrae subducta erat, 5
Claudius triremesque Romanae (sicut ante dictum
) Athenas missae, quum Piraeeum pervenissent,
spondentibus jam animos sociis spem ingentem
tulerant. nam et terrestres ab Corintho, quae per 6

o *dominorum desiderio domi venerint.* 7, [13, 5.] *Quam per vorem amiserant patriam, fectae postea a Vejis.* Eodem. , [c. 16, 5.] *Quemadmodum rcitus tuus tibi promissa estet: piloque posito.* 29, [36, .] *Bona tamen, quae publi- ri poterant, pigneranda poe- e praebebant.* 33, [42, 3.] *Pe- nia opus erat, quod ultimam sionem pecuniae in bellum latae persolvere placuerat rivatis.* 38, [21, 11.] *In rabiem t pudorem tam parvae peri- entis pestis versi prosternunt rpora.* Illa vix toleranda. 32, , 1.] *Priusquam consules prae- toresque in provincias proficis- cerentur, prodigia procurari placuit.* Et 37, [3, 1.] *Priusquam consules in provincias proficis- cerentur, prodigia per pontifi- ces procurari placuit.* Haec me- ditatus esse quidem et scripsisse, sed legi audivisse Livius non vi- detur. J. FR. GRON. Eodem per- tinet 2, 39, 3. *Transversis trami- tibus transgressus.* Praestare pu- to, ut similia evitare conemur. Interim notanda sunt, quae Serv. ad haec Virgilii verba *majus mi- seris multoque,* quae obcurrunt 2. Aen. 199. notavit: *Frequenta- vit M. ut* [5, 866.] Et sale saxa so- nabant. *et* [3, 183.] casus Cassan- dra canebat. *Nam apud vete- res a similibus incipere vitio- sum non erat.* Ceterum *per prae- torem prope debellatum* cum Hearnii L. 1. et N. omnes nostri praeter Lov. 5. qui editis *a prae- tore* praeferentibus adhaeret.

§. 5. *Quum Piraeeum perve- nissent, despondentibus jam a- nimos sociis*] *Piraeeum petivis- sent* Voss. et Lov. 6. Tum *depo- nentibus jam animos* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Gaertn. Hearnii L. 1. et edd. antt. pro quo ed. Ven. anni 1498. *despondentibus*, ex cujus interpretatione alterum natum puto. V. ad 26, 6, 8. *ani- mum* est in Harl.

§. 6. *Per Megaram incursio- nes*] Vereor, ne *Megara* scripse- rit, non hic modo, sed et infra c. 25, 2. *Megara ac protinus Corinthum.* Non enim Siciliae tantum, sed et Graeciae dice- bant *τὰ Μέγαρα*. Plautus Mer- cat. [3, 4, 61.] *Sed quam capiam civitatem, cogito, potissimum, Megara, Eretriam, Corinthum.* Justinus 2, 8. *Ac protinus classe*

Megaram incursiones in agros fieri solitae erant
7 non fiebant; et praedonum a Chalcide naves, quae
non mare solum infestum, sed etiam omnes mari-
timos agros Atheniensibus fecerant, non modo Su-
nium superare, sed nec extra fretum Euripi com-
8 mittere aperto mari se audebant. Supervenerunt
his tres Rhodiae quadriremes, et erant Atticae tres
apertae naves, ad tuendos maritimos agros com-
paratae. Hac classe si urbs agrique Atheniensium
defenderentur, satis in praesentia existimanti Clau-
dio esse, majoris etiam rei fortuna oblata est.

captiva, intermixtis mulieribus, Megara contendit. Sic MSS. ubi edunt *Megaram.* J. FR. GRON. *Megara* fideliter Thuan. non *Megaram*, et hic et c. 25, 2. J. FR. GRON. Viri docti, qui putant, perperam vulgo legi *haec Megara* foem. gen. non attigerunt locum Plinii 4. H. N. 7. et Ser. Sulpicii ad Cic. 4. Famil. 5. quae an emendationem hanc recipiant, dubitari potest. Illud quidem, quod Graeci *τὰ Μέγαρα* dicunt, non magnam vim habet. Nam et iidem dicunt *τὰ Ἄβδηρα, τὰ Ἐκβάτανα, τὰ Βαρ- γύλια, τὰ Ἄσυρα*; et tamen Latini haec etiam foem. gen. singul. efferunt. Sed hic, sive *Megaram*, sive *Megara*, legatur, apertum est, regionem designari, quae aliis *Megaris* dicitur. Hoc si sine exemplo est, ut propemodum credo, considerandum est, an potius legendum sit *Megarida.* DUK. *Megara* Lov. 4. et Hearnii N. quod in pluribus codd. infra c. 25, 2. visitur. Et ita supra optimae membranae 28, 7, 16. *Per Boeotiam Megara, atque inde Corinthum descendit.* Val. Max. 1, 7. ext. 10. *Iter una facientes Megara venerunt.* quomodo quosdam ibi codd. praeferre, Doct. Torren. monuit. V. etiam Nic. Heins. ad Vell. Pat. 1, 2, 5. Non male tamen hic *Megarida* conjecisse videtur Cl. Dukerus.

§. 7. *Sed nec extra fretum Euripi*] *sed ne extra* Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. 2. Gaertn. Hearnii N. L. 1. et edd. ante Ascens. anni 1513. Id si placet, *ne* positum foret pro ne quidem. V. ad 44, 36, 9. Verum, eodem sensu et *nec* usurpari, docuit Cl. Duker. ad Flori 2, 8, 12.

§. 8. *Et erant Atticae tres aptae naves*] Scribe *apertae naves.* GELEN. *aptae* unus codi cum Harl. Reliqui recte *apertae*. Neque aliter edd. Camp. Rom. anni 1472. et Parm. Librarii, non adsecuti compendium scribendi *aptae*, vel *ap'tae*, vel compendiariae scripturae notam aut addere neglegentes, aut perperam addentes, saepe voces *aptus* et *apertus* commutarunt. V. ad 1. 34, 8. 2, 6, 1. c. 31, 2. c. 59, 5. 8, 6, 3. 9, 27, 4. c. 28, 5. 10, 2, 12. c. 25, 4. 32, 21, 26. 34, 46, 4. 36, 23, 3. 40, 30, 7. Gibson. ad Quinct. 1. Instit. 2. pag. 32. ed. Burm. et viros

XXIII. Exsules ab Chalcide, regiorum injuriis 1 lsi, adtulerunt, occupari Chalcidem sine certa- e ullo posse. nam et Macedonas, quia nullus in 2 pinquo sit hostium metus, vagari passim, et op- anos, praesidio Macedonum fretos, custodiam bis neglegere. His auctoribus profectus, quam- 3 m Sunium ita mature pervenerat, ut inde pro- i ad primas angustias Euboeae posset; ne supera- promontorio conspiceretur, classem in statione que ad noctem tenuit. Primis tenebris movit. et 4 anquillo pervectus Chalcidem, paullo ante lucem,

ectos ad Val. Max. 7, 3. ext. 9. x *urbes agrique*, pro *urbe*, v. 2. et Hearnii L. 1.

§. 2. *Quia nullus in propin- o sit hostium metus*] *ex pro- pinquo* Lov. 1. et 6. Mox §. seq. *His adjutoribus profectus* Voss. m. 2. quomodo et librarios in et. variasse, observarunt viri cti ad ejus Caes. 12. *His au- tis profectus* Lov. 1. et 6. [*in stationem* Bamb.]

§. 4. *Et tranquillo profectus Chalcidem*] Barber. et Potav. cum Aldina *provectus*. Oxoniensis, Voss. Andreas *pervectus*. Ita corrige. 37, (45, 2.) *Reliquerat Ephesum Polyxenidas audita pugna, et classe usque ad Patara Lyciae pervectus*. J. FR. GRON. *profectus* primum occurrit in ed. Bas. anni 1539. errore operarum. V. ad 21, 2, 4. *provectus* est in Lov. 4. et edd. Aldina, aliisque usque ad illam Basil. *pervectus* Aldina priores, et reliqui codd. mei, cum Hearnii L. 1. ac N. Infra 43, 8, 8. *Vehicula Mictioni publice locata, quae eum Brundisium commode perveherent*. 44, 6, 6. *Neque commeatibus pervehendis eo patuisset iter. tranquillo pervectus mari* Harl. Quomodo loquitur Livius 24. 8, 12. *Quilibet nautarum vectorumque tranquillo mari gubernare potest*. 38, 10, 5. *Mari tranquillo, quod ventis concitaretur, aequiparando multitudinem Aetolorum*. Hic tamen *mari* a mala manu esse, ac praeferendam vulgatam lectionem, codicum reliquorum in eam consensus docet. Et ita Liv. 24, 8, 13 *Non tranquillo navigamus, sed jam aliquot procellis submersi pene sumus*. Et ita *tranquillo fieri* proprie dici, quod fit, quum coelum est tranquillum; translate, quod fit sine tumultu, observat Gronov. ad Liv. 3, 14, 6. ubi alia notavi. Solitos autem fuisse librarios voces, a scriptoribus per ellipsin omissas, supplere, videbimus ad 37, 18, 1. Deinde *Chalciden* Voss. quomodo etiam in princ. hujus cap. idem codex praefert. Mox *paullo ante lumen*, pro *lucem*, Lov. 1. Verum lectio illa ex interpretis glossa nata videtur. Simile exemplum habuimus ad 4, 39, 5. Quid differant *lux* et *lumen*, v. Cel. Burm. ad Suet. Caes. 31.

qua infrequentissima urbis sunt, paucis militib
turrim proximam murumque circa scalis cepit, ali
5 sopitis custodibus, alibi nullo custodiente. progre
inde ad frequentia aedificiis loca, custodibus inte
fectis, refractaque porta, ceteram multitudine
6 armatorum acceperunt. Inde in totam urbem di
cursum est: aucto etiam tumultu, quod circa foru
7 ignis tectis injectus erat. Conflagrarunt et horr
regia, et armamentarium cum ingenti adparatu m
chinarum tormentorumque. caedes inde passim f
gientium pariter ac repugnantium fieri coepta e
8 nec ullo jam, qui militaris aetatis esset, non a
caeso, aut fugato, Sopatro etiam Acarnane pra
fecto praesidii interfecto, praeda omnis primo i
9 forum conlata, deinde in naves inposita. carcer et-
iam ab Rhodiis refractus: emissique captivi, quos

Qua infrequentissima aedificia urbis sunt] *aedificia* supervacuum est. GELEN. Vocem *aedificia* primus addidit Aldus, eamque unus tantum agnoscit Gaertn. At vicissim *qua frequentissimae urbes sunt* legit Harl. *qua frequentissima urbs fuit* Lov. 2. Sed frustra. *infrequentissima urbis*, ut *media urbis*. V. ad 26, 40, 9. Mox *murumque* ignorant Voss. et Lov. 1. ac 6. a m. 1.

§. 5. *Ceteram multitudinem armatorum acceperunt*] Vocem *armatorum* non agnoscunt Lov. 5. et edd. Aldina priores. Praeterea *ceperunt* Voss. et Lov. 1. ac 6. Sensum Livii non intellexerunt auctores hujus lectionis.

§. 6. *Inde in totam urbem discursum est*] *per totam urbem* Lov. 6. Mox *acto etiam tumultu*, pro *aucto*, Voss. et Lov. 1. sollemni scribarum errore. V. ad 21, 61, 4.

§. 7. *Conflagrarunt et horrea regia*] *Flagrarunt* Lov. 5. et ed. Rom. anni 1472. At prima syllaba, per compendium scripta, facile excidere potuit. V. ad 9, 24, 12.

§. 8. *Praeda omnis primo in forum conlata, deinde in naves inposita*] *primum in forum collata* Lov. 5. et typis descripti ante Aldum. Tum *deinde naves inposita* Voss. et Lov. 1. Forte per compendium scriptum fuerat *deiñ*, ejus autem ultima syllaba praepositionem hausit. Eo modo *in* post *iñ* sive *inde* excidisse, infra videbimus ad 37, 31, 4.

§. 9. *Quos Philippus tam-*

Philippus tamquam in tutissimam custodiam condi-
derat. Statuis inde regis dejectis truncatisque, si- 10
gno receptui dato, conscenderunt naves, et Pirae-
eum, unde profecti erant, redierunt. Quod si tan- 11
tum militum Romanorum fuisset, ut et Chalcis te-
neri, et non deseri praesidium Athenarum potuis-
set; magna res principio statim belli, Chalcis et
Euripus ademta regi forent. nam ut terra Thermo- 12
pylarum angustiae Graeciam, ita mari fretum Euri-
pi claudit.

XXIV. Demetriade tum Philippus erat. quo quum 1
esset nunciata clades sociae urbis, quamquam se-
rum auxilium perditis erat, tamen, quae proxima
auxilio est, ultionem petens, cum expeditis quinque 2
millibus peditum, et trecentis equitibus extemplo
profectus, cursu prope Chalcidem contendit, haud-

quam in tutissimam custodiam] Videtur excidisse: *quos eo Philippus.* J. FR. GRON.

§. 10. *Statuis inde regis dejectis truncatisque*] *Statiuis inde regis* Voss. et Mead. 2. Tum *detruncatisque* Mead. 2. Male. Infra c. 30, 7. *Semiusta et truncata simulacra Deûm inter prostratos jacere postes templorum.* Attamen *detruncata corpora brachiis abscisis* infra est hoc lib. c. 34, 4.

§. 12. *Ita mari fretum Euripi claudit*] *ita maris freta Euripus claudit* Lov. 6. a m. 1. Neque aliter Voss. et Lov. 1. nisi quod ille *Euripicus*, hic *Euripitus* praeferant.

§. 2. *Cum expeditis quinque millibus peditum*] Vox *quinque* perperam deest in Voss. et Lov. 1. Eorum prior etiam §. praec. *proditis*, pro *perditis*, legit. V. supra ad 10, 19, 2. et mox hoc cap. §. 5. [*peditum* omittit Bamb.]

Cursu propere Chalcidem contendit] Vetus lectio potior *cursu prope.* GELEN. *propere* servant Lov. 2. Harl. Mead. 2. et Gaertn. *cursu propero* Lovel. 6. in margine. *prope*, ut Gelenius emendavit, reliqui mei, cum edd. Camp. Rom. anni 1472. et Parm. Celeritas cursus non intendenda est voce addita *propere*, sed potius mitigari debet τῷ *prope.* Infra 33, 18, 16. *Tota prope cursu transgressa amnem acies est.* c. 33, 1. *Cursu prope omnes tendere ad praetorem Romanum.* Solent autem *prope* et *prop'e* sive *prope*, id est *propere*, in Mstis confundi. V. ad 39, 31. 4. Mox *concedit* Lov. 1. V. ad 37, 39, 1.

3 quaquam dubius obprimi Romanos posse. a quo destitutus spe, nec quidquam aliud, quam ad deforme spectaculum semirutae ac fumantis sociae urbis quum venisset, paucis vix, qui sepelirent bello absumtos, relictis, aeque raptim ac venerat, transgressus ponte Euripum, per Boeotiam Athenas ducit,

§. 3. *Nec ad quidquam aliud, quam ad deforme spectaculum etc. quum venisset*] Vetus lectio potior *nec quicquam aliud*, non *nec ad quicquam aliud*. GELEN. Editiones olim, *nec ad quicquam aliud*. Gelenius praepositionem delevit priore loco. Jure optimo, neque in nostris scriptis reperiebatur. Haud vulgaris et observanda locutio, qua gaudet Livius. 35, [49, 10.] *Videritis regem nunc ad portas Chalcidis stantem, et mox inde exclusum, nihil aliud quam Aulide et Euripo spectatis, in Aetoliam redeuntem.* 37, [21, 9.] *Extemplo oppugnatione omissa, classis ad insulam se recepit, nihil aliud quam depopulato circa urbem hostium agro.* V. ad 4, 26, 26, 2. 40, 50, 3. J. FR. GRON. Praepositionem *ad*, quam primo loco Gelenius delendam monuit, non habent etiam omnes codd. mei, [nec Bamb.] neque etiam edd. antt. Prima eam recepit Mediol. anni 1505. mox Asc. anni 1513. et hinc reliquae. Deinde *aliud, nisi ad deforme* Gaertn. Verum *nec quidquam aliud quam* eodem modo usurpatur, quo *nihil aliud quam* supra 2, 29, 4. *Ab lictore, nihil aliud quam prehendere prohibito, quum conversus in Patres inpetus esset.* c. 32, 9. *Ventrem in medio quietum nihil aliud, quam datis voluptatibus frui.* c. 49, 9. *Donec nihil aliud, quam in populationibus res fuit.* c. 63. 4. *Hostes quidem, nihil aliud quam perfusis vano timore Romanis, citato agmine abeunt.* 9, 17, 16. *Quem, nihil aliud quam bene ausus vana contemnere, incruentus devicit.* 23, 3, 13. *Quos nec eosdem nominari adtinebat, nihil aliud quam ad audienda probra nominatos.* 40, 15, 12. *Nihil aliud, quam ingenti famâ periclitarer.* 45, 22, 4. *Nihil aliud quam quieverunt hoc bello.* Similis est formula *nihil prius quam* 35, 11, 5. *In eos se inpetum facturum, et nihil prius, quam flammam tectis injecturum.* *quid aliud quam*, de qua v. ad 34, 2, 17. *nihil amplius quam* apud Suet. in Calig. 44. *Nihil autem amplius quam Adminio in deditionem recepto, magnificas Romam literas misit.* Eam lectionem non intellexit, et hinc emendare conatus est Goesius, cui recte Cel. Burm. refragatur. In his similibusque locutionibus intelligi per ellipsin verbum *facere*, docuerunt Sanct. 4. Min. 5. p. 665. et ad eum locum Perizon. ac Cort. ad Plinii 1. ep. 5, 5. Ita etiam in illa supra 30, 35, 8. *Si nihil aliud, vulneribus suis ferrum hostium hebetarent.* ubi alia notantur.

Per Boeotiam Athenas ducit] *exercitum per Boeotiam* Lov. 6. *per Boeotiam exercitum* Lov. 2. Librariis displicuisse videtur, verbum *ducere* ita simpliciter non addito casu poni. Sed v. ad 1, 23, 5. Paullo ante *aeque raptim, quam venerat* Lov. 5. et edd. ante Aldum.

pari incepto haud disparem eventum ratus responsurum. et respondiſſet, ni speculator, (hemerodro- 4 mos vocant Graeci, ingens die uno cursu emetientes spatium) contemplatus regium agmen e specula quadam, praegressus nocte media Athenas pervenisset. Idem ibi somnus, eademque neglegentia 5

§. 4. *Ni speculator, (hemerodromos vocant Graeci*] Non alienum exiſtimaverim, quem vocat Livius hemerodromum, ac qui ab Aenea vocatur ἡμεροσκόπος. Id ex eo intelligi poterit, si tamquam frontibus adversis utriusque scriptoris locos comparemus. Livius igitur scribit: *ni speculator (hemerodromos vocant Graeci, ingens die uno cursu emetientes spatium) contemplatus regium agmen e specula quadam, progressus nocte media Athenas pervenisset.* Voce autem Graeca Livius eſt usus, quod Latini tale speculatorum genus non habebant. Aeneas autem ita scribit [c. 6.] Χρὴ δὲ καὶ ἡμεροσκόπους πρὸ τῆς πόλεως καϑιςάναι ἐπὶ τόπῳ ὑψηλῷ καὶ ὡς ἐκ πλεῖςου φαινομένῳ· ἡμεροσκοπεῖν δὲ ἐφ' ἑκάςῳ χωρίῳ τρεῖς τοὐλάχιςον μὴ τοὺς τυχόντας, ἀλλ' ἐμπείρους πολέμου. Subdit autem, Εἶναι δὲ καὶ τοὺς ἡμεροσκόπους ποδώκεις, ὅπ ὅσα μὴ οἷόν τε διὰ τῶν σημείων δηλοῦν, ἀλλ' αὐτῶν τινὰ δεῖ ἐξ ἀνάγκης ἀγγέλλειν, δύναιντο ταχὺ ἀφικνεῖσϑαι. Sic autem vocantur, quia antelucano tempore ex urbe emittuntur, et interdiu speculantur, curruntque eo, unde prospectus petendus est, et in urbem revertuntur, ubi contenebrascit: ita cum vagentur curruntque interdiu, et perspeculentur, inde nomen invenerunt. Pernoctabant etiam interdum foris, et ignibus sublatis adventum hoſtium aut insidias indicabant. TURNEB. 27. Advers. 7. Harpocration scribit, δρομοκήρυκας apud Aeschinem eſſe eos, qui ἡμεροδρόμοι vocantur. Hoc reprehendit ibi Valesius, et Livium quoque falli dicit, qui *hemerodromos* vertat *speculatores*. nam hos a Graecis ἡμεροσκόπους vocari. Non video tamen, quid prohibeat, quo minus idem, qui *speculator* erat, etiam *hemerodromus* esse potuerit. Nam *speculatorum*, ἡμεροσκόπων, officium esse, si quid incidiſſet, quod signis declarari non poſſet, et tamen scitu neceſſarium eſſet, id quam celerrime suis nunciare, scribit Aeneas Poliorc. c. 6. qui etiam ob eam causam pernicitatem pedum in iis requirit. Et ita fiebat, ut ibi adnotat Casaub. *ut, qui prius fuerat* ἡμεροσκόπος, *fieret* ἡμεροδρόμος, quemadmodum ἡμεροσκόποι a Graecis bello Xerxis in editis Euboeae locis positi apud Herodot. 7, 192. quem locum observavit Stolbergius in dissert. de Angariis veter. c. 2. Τοῖσι δὲ Ἕλλησι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ, ἀπ' ἧς ὁ Χειμὼν πρῶτον ἐγένετο ἐσήμαινον πάντα τὰ γενόμενα περὶ τὴν ναυηγίην. Et Scaliger ad Loca Controversa Titii 5, 18. et Salmas. ad Spart. Hadrian. 11. non magis, quod hic in Livio reprehenderent, invenerunt, quam Casaub. ad Aeneam. Sed Scalig. parum adcurate speculatores *ab Athenien-*

erat, quae Chalcidem dies ante paucos prodiderat.
6 Excitati nuncio trepido et praetor Atheniensium, et Dioxippus praefectus cohortis mercede militantium auxiliorum, convocatis in forum militibus, tuba signum ex arce dari jubent, ut hostes adesse omnes scirent. ita undique ad portas, ad muros discurrunt.

sibus hemerodromos vocari scribit, quod de *Graecis* in universum prodit Livius. DUK. *nisi speculator* Lovel. 5. Gaertn. et edd. vett. *ni speculator* primus edidit Froben. anno 1535. Deinde *hemerodronas* vel *hemerodromas* non tantum omnes codd. sed et edd. usque ad Ascens. anni 1513. [*hemerodromas* Bamb.] Mox *emetiens spatium* Lov. 2. 4. 5. 6. et edd. antt. *ingens die uno emensus spatium* Harl. Vulgatum primum obcurrit in Frob. ed. anni 1531. idque verius est.

§. 5. *Idem ibi somnus, eademque neglegentia erat*] *eadem neglegentia*, omissa copula, Voss. et Lov. 1. 2. ac 6. Supra 3, 30, 1. *Domi seditiones iidem tribuni, eadem lex faciebat.* V. ad 3, 10, 8. et c. 26, 5. *licentia*, pro *neglegentia*, Mead. 1. et Gaertn. Mox *perdiderat*, pro *prodiderat*, Voss. Lov. 6. et Gaertn. V. ad §. 2. hujus cap.

§. 6. *Praetor Atheniensium*] Archon, puto. nam et sic Achaeorum, Aetolorum, aliorumque populorum summos magistratus saepe *praetores* vocat. Ciceronem quoque 1. de Divin. 54. archonta Atheniensium *praetorem* vertisse, scribit Casaub. ad Theophrasti prooemium Characterum. Verba Ciceronis sunt: *Idem etiam Socrates, quum apud Delium male pugnatum esset Lachete praetore, fugeretque cum ipso Lachete.* in quibus etiam Lambinus, vel quicumque in illius edd. Ciceronis ad haec verba glossam *Λάχητος ἄρχοντος* in margine posuit, *praetorem* pro archonte accepit. Sed certum est ex Diodoro Sic. 12, 319. et aliis scriptoribus, anno 1. olympiadis LXXXIX. quo ad Delium pugnatum est, Athenis archontem fuisse Isarchum. Suspicabar primo, Ciceronem haec ex memoria, non inspecto Platone, scripsisse, quum ei obversaretur, quae Plato Lachetem in dialogo cognomine haud longe a principio de Socrate dicentem inducit: *Καὶ μὴν, ὦ Λυσίμαχε, μὴ ἀφίεσό γε τοῦ ἀνδρός. ὡς ἐγὼ καὶ ἄλλοθί γε αὐτὸν ἐθεασάμην οὐ μόνον τὸν πατέρα, ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα ὀρθοῦντα. ἐν γὰρ τῇ ἀπὸ Δηλίου φυγῇ μετ' ἐμοῦ συνανεχώρει.* Sed quia scriptores veteres non temere in historia priscorum temporum, quae nobis magnam partem incognita est, erroris sunt arguendi, deinde coepi cogitare, Lachetem fortasse in praetura collegam fuisse Hippocratis, quem hoc bello ducem Atheniensium fuisse, et in proelio ad Delium cecidisse, ex Thucyd. 4, 89. et seqq. et Pausan. 9, 6. constat. Nam Athenienses quotannis decem *στρατηγοὺς* creare, et ex his modo unum, modo plures, interdum omnes ad bella gerenda mittere solitos fuisse, notum est. Hos autem Latini *praetores* vocant. Corn. Nepos Miltiad. 4. et Valer. Max. 3, 8. ext. 3. et magistratum

Paucas post horas Philippus, aliquanto tamen ante 7
lucem, adpropinquans urbi, conspectis luminibus
crebris, et fremitu hominum trepidantium (ut in
tali tumultu) exaudito, sustinuit signa: et considere 8
ac conquiescere agmen jussit, vi aperta propalam
usurus, quando parum dolus profuerat. Ab Dipylo 9

...rum *praeturam*. Cic. 1. de Off. ... *Pericles quum haberet collegam in praetura Sophoclem.* ... est, quum uterque στρατηγὸς esset, quod ex Strab. 14, 638. intelligitur. DUKER.

Ut hostes adesse omnes scirent] *ut hosticos adesse* Lov. 2. et Mead. 1. *ut hosticos adesse tumultus* Mead. 2. et Gaertn.

§. 7. *Ad portas, ad muros discurrunt*] Alii *ita undique ad portas, post ad muros discurrunt.* Voss. *ad portas et ad muros.* J. FR. GRON. Eam scripturam Cl. Crevier. probavit. Verum nulli alii codd. huic uni consentiunt. *ad portas, post ad muros* Lov. 4. *ad portas post muros* Lov. 6. *ad portas, ad muros* reliqui mei cum Hearnii L. 1. Quare vel ea scriptura servanda, vel legendum puto *ad portas ac muros discurrunt.* V. ad 21, 32, 2. [*liminibus* pro *luminibus* Bamb.] Mox *et strepitu hominum* Voss. et Lov. 1. ac 6. Solent hae voces confundi. V. ad 2, 64, 11.

§. 8. *Ad Dipylum accessit. porta ea* etc.] Dipylon, ut e verbis Livii apparet, nomen habuisse ab amplitudine portae, quod instar duarum esset, haud cunctanter pronunciandum est. TURNEB. 27. Advers. 7. Inter portas Athenarum erant πύλαι Θριάσιαι. Hesych. Θριάσιαι, πύλαι οὕτω καλοῦνται Ἀθήνησιν. Ea porta Δίπυλον appellata. Plutarch. in Pericle [p. 168.] hoc docet, τα-φῆναι δ' Ἀνθεμόκριτον παρὰ τὰς Θριασίας πύλας, αἱ νῦν Δίπυλον ὀνομάζονται. Erat autem haec maxima omnium, quae Athenis. MEURSIUS 3. Lect. Attic. 7. Scripti melius *Ab Dipylo accessit.* puta ad urbem. Et sic noster 24, [33, 8.] *Inde terra marique simul coeptae oppugnari Syracusae: terra ab Hexapylo, mari ab Acradina.* 34, [38, 5.] *Parte una a Phoebeo, altera a Dictynnaeo, tertia ab eo loco, quem Heptagonias appellant, aggredi jubet.* Hoc libro c. 46, 9. *Romani a maritima arce.* Talia sunt apud Lucanum 1, [58.]

— — — *pars aetheris illa sereni*
Tota vacet, nullaeque obstent a Caesare nubes.

Et Statium in Epithal. Stellae [21.] *et dominae niveis a vultibus obstas.* J. FR. GRON. *Ab Dipylo* etiam omnes mei, Hearnii L. 1. N. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. Usum praepositionis recte inlustravit Gronov. Ita 8, 17, 9. *Adversus regem, exscensionem a Paesto facientem, signis conlatis pugnaverunt.* quae vera ibi scriptura est, male a Sigon. et Fabro tentata. 27, 14, 14. Naves *ab aperto mari adpulsae erant.* 28, 6, 2. *Arcem a mari turris quinque tabulatorum claudebat.* 29, 35, 7. *Simul et a classe navales socii, simul et terrestris exercitus est admotus.* Hoc lib. c. 25, 1. *Praesidium Attali ab Aegina,* Ro-

accessit. porta ea, velut in ore urbis posita, majo aliquanto patentiorque, quam ceterae, est: et intr eam extraque latae sunt viae, ut et oppidani diri-
10 gere aciem a foro ad portam possent: et extra li mes mille ferme passus, in Academiae gymnasiu ferens, pediti equitique hostium liberum spatiu praeberet. Eo limite Athenienses cum Attali prae sidio et cohorte Dioxippi, acie intra portam instru-
11 cta, signa extulerunt. Quod ubi Philippus vidit habere se hostes in potestate ratus, et diu optat caede (neque enim ulli Graecarum civitatium infe-
12 stior erat) expleturum, cohortatus milites, *ut, s intuentes, pugnarent, scirentque ibi signa, ibi acien esse debere, ubi rex esset,* concitat in hostes equum non ira tantum, sed etiam gloria elatus; quod, in

manique ab Piraeeo intraverunt urbem. 38, 4, 5. *Bina a campo castra contra arcem objecit.* c. 32, 2. *Navibus a mari fines eorum vastati.* Ea enim vera ibi lectio est. 40, 22, 12. *Ipse a campestri aditu castra posuit.* Vide Cel. Burm. ad Lucani 1, 50. Potuisset etiam Livius dicere *regione Dipyli accessit*, ut 3, 66, 6. *Ad moenia ipsa Romae populabundi regione portae Esquilinae accessere.*

§. 9. *Velut in ore urbis posita, major aliquanto patentiorque, quam ceterae*] Vox *urbis* a Gaertn. *aliquanto* a Voss. Lov. 1. et 6. a m. 1. exsulant. Mox *quam ceterae est: intra eam* Voss. et Lov. 6. a m. 1. Tum *latae viae sunt* Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.]

§. 10. *Limes mille ferme passus*] Fortassis per compendium *pass.* scriptum, et ex eo deinde *passus* factum fuit; quod mihi videtur debere esse *passuum*. *Limes mille ferme passuum in Academiae gymnasium ferens*, non *limes per* (nam non aliter expleri potest vulgatum *passus*) *mille ferme passus i. A. g. f.* De latitudine enim limitis, non de longitudine loquitur Livius. Meursius in Ceramico Gemino c. 22. et post eum Menag. ad Diog. Laert. 3, 7. perperam descripserunt *ducens*, pro *ferens*. DUK. [*mille ferme passus longus in Ac.* etc. Bamb.]

§. 13. *Ibi signa, ibi aciem esse debere*] Duae priores voces desunt in Lov. 1. et 4. Perperam. V. ad 5, 35, 4. Paullo ante *cohortatur* Lov. 5. et edd. ante Aldum.

Concitat in hostes equum] *concitat in hostem secum* Voss. et Lov. 1. quorum librarii voluisse videntur *in hostem, s, ecum*, ut

genti turba completis etiam ad spectaculum muris, conspici se pugnantem egregium ducebat. Aliquan- 14
tum ante aciem cum equitibus paucis evectus in medios hostes, ingentem quum suis ardorem, tum pavorem hostibus, injecit. plurimos manu sua cominus 15
eminusque vulneratos compulsosque in portam, consecutus et ipse, quum majorem in angustiis trepidantium edidisset caedem, in temerario incepto tutum tamen receptum habuit: quia, qui in turribus 16
portae erant, sustinebant tela, ne in permixtos hostibus suos conjicerent. Intra muros deinde tenen- 17
tibus milites Atheniensibus, Philippus, signo receptui dato, castra ad Cynosarges (templum Herculis, gymnasiumque, et lucus erat circumjectus) posuit.
sed Cynosarges, et Lyceum, et quidquid sancti amoe- 18

indicent, duplicem se lectionem *in hostem*, et *in hostes* in codd. suis invenisse. V. ad 3, 44, 4. *equum* autem datum est pro *equum*, ut *eculeus* pro *equuleus* c. 12, 7. V ad 9, 2, 15. [*in hostes* omittit Bamb.] Mox §. seq. *tum suis ardorem, tum pavorem hostibus*, Voss. Lov. 2. 5. 6. Mead. 1. et edd. ante Froben. anni 1535. V. ad 6, 23, 3.

§. 15. *In temerario incepto*] *inceptu* Voss. Ita plures codd. supra legunt 24, 19, 6. *Neque satis inceptu succederet*. Hic tamen uni cod. haud satis tuto credi posse existimo.

§. 17. *Cynosarges, templum Herculis*] De hoc templo sic Suidas: *Κυνόσαργες τόπος τίς ἐςι παρ' Ἀθηναίοις. καὶ ἱερὸν Ἡρακλέους κατ' αἰτίαν τοιαύτην. Δίδυμος Ἀθηναῖος ἔθυεν ἐν τῇ Ἑςίᾳ· ἶτα κύων λευκὸς παρὼν ἥρπασε τὸ ἱερεῖον, καὶ ἀπελθὼν εἴς τινα τόπον ἀπέθετο. ὁ δὲ περιδεὴς ἦν, ἔχρησε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ὅτι εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, οὗ τὸ ἱερεῖον ἀπέθετο, Ἡρακλέους βωμὸν ὀφείλει ἱδρύσασθαι, ὅθεν ἐκλήθη Κυνόσαργες.* Ex his verbis apparet, cur et Cynosarges hic locus dictus sit, et cur Herculi potissimum consecratus sit. At Stephanus: *Κυνόσαργες, γυμνάσιον ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ δῆμος.* SIGON.

§. 18. *Sed Cynosarges, et lucus, et quidquid sancti amoenive*] Reposuimus *sed et Cynosarges, et Lyceum*. GELEN. Similiter Froben. anno 1535. edidit, et reliqui post eum usque ad Gronov. qui, priori *et* expuncto, dedit *sed Cynosarges*. Verum *sed et Cynosarges* Voss. Lov. 2. 4. Harl. et Mead. ambo. [Bamb.] *et Cynosarges*, τῷ *sed* neglecto, Lov. 1. Deinde *sancti amoenique* Lov. 1. et paullo post *divini humanique* Gaertn.

nive circa urbem erat, incensum est, dirutaque non tecta solum, sed etiam sepulcra: nec divini humanive juris quidquam prae inpotenti ira est servatum.

1 XXV. Postero die, quum primo clausae fuissent portae, deinde subito apertae, quia praesidium Attali ab Aegina, Romanique ab Piraeeo intraverant urbem, castra ab urbe retulit rex tria ferme millia

2 passuum. inde Eleusinem profectus, spe inprovisa templi castellique, quod et inminet et circumdatum est templo, capiendi, quum haudquaquam neglectas custodias animadvertisset, et classem a Piraeeo subsidio venire, omisso incepto, Megaram, ac protinus Corinthum ducit. et quum Argis Achaeorum concilium esse audisset, inopinantibus Achaeis, concioni

§. 1. *Praesidium Attali ab Aegina, Romanique*] *Romanumque* Lov. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Sed v. ad 25, 15, 11.

§. 2. *Inde Eleusinem profectus*] *Eleusinam* Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. [Bamb.] et edd. antt. pro quo Mogunt. demum *Eleusinem* dederunt: quomodo infra est c. 26, 4. *Ad obpugnandum castellum Eleusinem profectus.* ubi constanter ita scripti et typis inpressi, nisi quod *Eleusine* sit in Lov. 2. *Eleusinae* in Lov. 6. Hic vero *Eleusina profectus* Voss. et Lov. 1. Ita apud Cic. 1. de Nat. Deor. 42. *Omitto Eleusina, sanctam illam et augustam.* Ita nunc editur. Verum priores edd. vel *Eleusinem*, vel *Eleusinam*. V. Inl. Bouhier. ad d. loc. Eorum posterius, locum adducentes, servant Delr. ad Sen. Hipp. 106. Cellar. 2. Geogr. ant. 13. p. 743. et Bentl. ad Horat. 1. od. 35, 29. Hac terminatione etiam apud posterioris aevi scriptores, Oros. aliosque, obcurrit; et hinc ex aevi consuetudine etiam in Livii codd. inrepere potuit. An tamen tempore Cic. et Livii *Eleusina*, pro *Eleusin*, in usu fuerit, dubito.

Megaram, ac protinus Corinthum ducit] *Megara* Voss. et Lov. 1. 4. ac 5. V. ad c. 22, 6.

§. 3. *Translato ab Achaeis imperio a Philopoemene ad Cycliadem*] Sustulimus *ab Achaeis*. GELEN. Recte eas voces sustulit Gelenius, quas Aldus demum in contextum invexit. Aberant autem non modo ab edd. prioribus, verum etiam ab omnibus Mstis, nisi quod exstent in solis Mead. 2. et Gaertn. Praeterea *Cycliades* etiam vocatur infra hoc cap. et *Cycliadem* 32, 19, 2. Verum locis illis *Cycliadas* et *Cycliadan*, vel *Cycliadam*, legendum vide-

...oni ipsi supervenit. Consultabant de bello adver- 3
...s Nabin tyrannum Lacedaemoniorum: qui, trans-
...o imperio a Philopoemene ad Cycliadem, nequa-
...am parem illi ducem, dilapsa cernens Achaeo-
...m auxilia, redintegraverat bellum, agrosque fini-
...orum vastabat; et jam urbibus quoque erat ter-
...ilis. Adversus hunc hostem, quum, quantum ex 4
...aque civitate militum scriberetur, consultarent;
...ilippus, demturum se eis curam, quod ad Nabin
...t Lacedaemonios adtineret, pollicitus; nec tantum 5
...gros sociorum populationibus prohibiturum, sed
...rrorem omnem belli in ipsam Laconicam, ducto
...o extemplo exercitu, translaturum. Haec oratio 6
...am ingenti hominum adsensu acciperetur: *Ita
tamen aequum est*, inquit, *me vestra meis armis*

...tur. Hoc loco quidem omnes codd. conspirant in terminum finalem, qui vulgo exstat, solo excepto Mead. 2. qui *Cyliade* legit; et reliquis locis quidam codd. conjecturam meam probant. Certe *Cycliadas* (*penes eum summa imperii erat*) *Achaeique* memorantur 27, 31, 10. *Achaeorum exsul vir insignis Cycliadas* 32, 32, 10. Ἀχαιὸς Κυκλιάδας ἐκπεπτωκὼς ἐκ Πελοποννήσου apud Polyb. 17, 1. Κυκλιάδας legatus Philippi ad T. Quinctium apud eundem Exc. Legat. num. 6. [*illi parem ducem* Bamb.]

§. 4. *Quantum ex quaque civitatum militum conscriberetur*] Th. *quantum ex quaque civitate militum scriberetur*. 33, 14, 10. *Quo die et quot ex quaque civitate armati convenirent*. 34, 24, 7. *Auxilia ut pro viribus quaeque civitates mitterent*. JAC. GRON. *quantum numerum ex civitate militum* Hearnii L. 1. *quantum ex quisque civitatibus militum* Lov. 2. *quantum ex quique civitatibus militum* Gaertn. Harl. et Mead. ambo. *quantum ex quaque quinta civitate militum* Lov. 4. *quantum ex quaque civitate militum* Lov. 1. et 6. quod se etiam in Victor. invenisse, et suavius esse Crevier. testatur. *scriberetur*, quod similiter in eodem Victor. superesse auctor est Crevier. apud me exstat in Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. 2. et Gaertn. Utramque igitur lectionem recepi. Mox *ad Nabin et ad Lacedaemonios adtineret*, repetita praepositione, Mead. 2. quod Livio familiare esse vidimus ad 6, 28, 6. Uni tamen huic codici credere non audeo.

§. 6. *Ne mea interim nudentur praesidiis*] *ne me interim praesidiis nudem* Voss. et Lov. 1. *ne interim me praesidiis nu-*

7 *tutari, ne mea interim nudentur praesidiis. Itaque si vobis videtur, tantum parate militum, quantum ad Oreum, et Chalcidem, et Corinthum tuenda satis sit: ut, meis ab tergo tutis, securus bellum Na-*
8 *bidi inferam et Lacedaemoniis.* Non fefellit Achaeos, quo spectasset tam benigna pollicitatio, auxiliumque oblatum adversus Lacedaemonios: id quaeri, ut obsidem Achaeorum juventutem educeret ex Peloponneso, ad inligandam Romano bello gentem.
9 et id quidem coarguere Cycliadas praetor Achaeorum nihil adtinere ratus, id modo quum dixisset, non licere legibus Achaeorum de aliis rebus refer-
10 re, quam propter quas convocati essent; decreto de exercitu parando adversus Nabin facto, concilium fortiter ac libere habitum dimisit; inter adsentato-
11 res regios ante eam diem habitus. Philippus, ma-

dem Lov. 6. [*ingenti adsensu hominum* Bamb.]

§. 7. *Quantum ad Oreum, et Chalcidem, et Corinthum tuenda satis sint*] *satis sit* Crevier. ex Victor. emendavit; quod unus meorum Lov. 6. probat. [*satis sint* Bamb.] Mox *securius* Voss. et Lov. 6.

§. 9. *Id quidem coarguere Cycliades*] *Cycliadas* Lov. 2. 5. Mead. 1. et edd. antt. Eodem tendit Lov. 2. mendose *Elicliadas* exhibens. *Cycliades* primum inveni in Ven. ed. anni 1498. tum Mediol. anni 1505. hinc in Mogunt. et postea in reliquis. V. supra ad §. 3.

§. 1. *Philocles praefectus regius*] *Philoquens* Voss. *Philoqueus* Lov. 1. *Philomenes* Hearnii L. 1. *Philodes* Gaertn. *Philoceus* Lov. 5. et edd. Camp. ac Rom. anni 1472. *Philocus* edd. proximae usque ad Ascens. qui anno 1513. recte *Philocles* substituit. V. ad 32, 38, 5. Mox *ad populandos* Lov. 1. et 6. V. ad 10, 12, 7.

E regione Eleusinis saltum Citheronis transcendit] Duae priores voces desunt in Voss. et Lov. 1. ac 6. Praepositio sola in Lov. 2. 4. Harl. Mead. 2. et Gaertn. V. ad 25, 25, 8. Sed nec vulgatum temere rejiciendum. Cic. 2. de Nat. Deor. 40. *Luna quum est e regione solis, interpositu interjectuque terrae repente deficit.* 3. ad Q. Fratr. 1. *Columnas neque rectas neque e regione Diphilus conlocarat.* Deinde legendum est *Cithaeronis*, ut ante Gronov. ed. anni 1665. vulgo edebatur, quod etiam Crevier. recte revocavit. Ita enim constanter Latini, Graeci vero *Κιθαιρών*. Saltus hujus meminit et

a spe depulsus, voluntariis paucis militibus con-
riptis, Corinthum atque in Atticam terram rediit.
XXVI. Per eos ipsos dies, quibus Philippus in 1
chaja fuit, Philocles praefectus regius, ex Euboea
ofectus cum duobus millibus Thracum Macedo-
mque ad depopulandas Atheniensium fines, e re-
one Eleusinis saltum Cithaeronis transcendit. in- 2
e dimidia parte militum ad praedandum passim per
gros dimissa, cum parte ipse occultus loco ad insi-
as opportuno consedit, ut, si ex castello ab Eleu- 3
ne in praedantes suos inpetus fieret, repente ho-
es effusos ex inproviso adoriretur. Non fefellere 4
sidiae. itaque revocatis, qui discurrerant ad prae-
andum, militibus, instructisque, ad obpugnandum
castellum Eleusinem profectus, cum multis inde vul-
neribus recessit, Philippoque se venienti ex Achaja

Plinius 4. Hist. N. 7. *Musis natale in nemore Heliconis adsignant. Datur et his Thebis saltus Cithaeron, amnis Ismenus.*

§. 2. *Parte militum ad praedandum passim per agros dimissa*] *ad praedandum raptim per agros* Voss. Male. *Tò passim* enim majorem praefert securitatem ac neglegentiam, quam Philocles ostentari jusserat, ut adliceret praesidium Eleusinis ad erumpendum in praedatores, atque ita in insidias praecipitaret. Supra c. 21, 4. *Palati passim vagabantur per agros.* Eodem sensu mox *discurrere ad praedandum* dixit. Certe *passim discurrere* supra est 22, 17, 3. Voces *per agros* desunt in Harl. Mox *occulto loco ad insidias opportune* Gaertn. Deinde *conscendit,* pro *consedit,* Voss. Lov. 1. 6. a m. 1. Harl. et ed. Parm. V. ad 4, 15, 2. et c. 17, 12. (*38, 51, 5.) Pariter commutantur *desidere* et *descendere*. V. ad 32, 9, 3. *concedit* legunt Lov. 5. et edd. Camp. ac Rom. anni 1472. Ita, *cedere* et *sedere* inter se a librarii confundi, vidimus ad 21, 40, 2. Sed *considere* aptum est de insidiis verbum. Supra 2, 11, 7. *Gabina via occultum considere jubet.* 10, 4, 11. *Haec ubi audita sunt, et ad eos, qui consederant in insidiis, perlata.* 43, 23, 4. *Cum cohorte sua in insidiis loco obscuro consedit.*

§. 3. *Si ex castello ab Eleusine in praedantes suos inpetus fieret*] *ex castello ab Eleusinis* Voss. et Lov. 1. unde conjici posset, legendum esse *ex castello ab Eleusiniis.* Ut *Eleusinis* scriptum sit pro *Eleusiniis* eodem

5 conjunxit. Tentata et ab ipso rege obpugnatio ejus castelli est. sed naves Romanae, a Piraeeo venientes, intromissumque praesidium absistere incepto
6 coëgerunt. Diviso deinde exercitu, rex cum parte Philoclem Athenas mittit, cum parte ipse Piraeeum pergit: ut, quum Philocles subeundo muros, et comminanda obpugnatione contineret urbe Athenienses, ipsi Piraeeum levi cum praesidio relictum
7 expugnandi facultas esset. Ceterum nihilo ei Piraeei

errore, quo *regis* pro *regiis*. V. ad 36, 19, 2. vel *ex castello Eleusinis*. Sed *ex castello Eleusine* Lov. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. quod etiam probari potest. Nam ita mox *castellum Eleusinem* sive *Eleusina* obcurrit, quemadmodum ibi forte legendum. Certe *castellum Eleusinae* est in Lov. 2. et 6. Deinde *τὸ suos* deest in Voss. et Lov. 1. Postea §. seq. *se venienti ex Achaja commisit*, pro *conjunxit*, Voss. et Lov. 1.

§. 5. *Tentata et ab ipso rege obpugnatio ejus castelli*] *Tentata oppugnatio*, mediis omissis, Lov. 1. *Tentata et ab rege oppugnatio* Voss. *Tentata ab ipso rege oppugnatio* Lovel. 5. Tum *ejusdem castelli* Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.] Saepe pronomina *is* et *idem* eorumque casus obliqui commutantur. V. ad 10, 10, 6.

Naves Romanae, Piraeeo venientes] *Epiro venientes* edd. Rom. anni 1472. et Parm. Eas secutae *ab Epiro venientes* usque ad Aldum, qui *a Piraeeo venientes* substituit: nisi quod praeierit ei ed. Mediol. anni 1505. quae *ab Piraeo venientes* exhibuit. *e Piraeeo venientes* ed. Camp. et Lov. 6. *a Piraeo* cum Hearnii L. 1. reliqui codd. mei, omnesque post Aldum excusi usque ad Gronov. qui in ultima ed. praepositionem omisit. Eum vero recentiores omnes editores secuti sunt. Saepe hoc nomen cum praepositione construitur; saepe etiam praepositio omittitur. Priori modo supra est cap. praec. §. 1. *Quia Romani a Piraeeo intraverant urbem*. Et, *Classem a Piraeeo subsidio venire*. Hoc cap. *A Piraeeo Athenas repente duxit*. 36, 42, 7. *A Piraeeo Romam est profectus*. Posteriori 31, 14, 11. *Rex Piraeeum trajecit*. c. 22, 5. *Quum Piraeeum pervenissent*. c. 23, 10. *Piraeeum, unde profecti erant, redierunt*. Hoc cap. *Cum parte ipse Piraeeum pergit*. 36, 42, 4. *Classem Piraeei stare*. Quum autem Cic. forte praepositionem addidisset, propterea ab Attico reprehensus est: apud quem se defendit 7. ad Att. 3. Hic etiam praepositionem, in tot codd. et edd. haerentem, revocavi. Eamdem lectionem ex cod. Thuan. probavit etiam Cl. Jac. Gronov. Dissert. epist. in Livii loc. Geogr. epist. 3. p. 28.

Absistere incepto coëgerunt] Media vox deerat in Voss. et Lov. 1. qui iidem codices cum Gaertn. *obsistere*, pro *absistere*, legunt. *desistere ab incepto* Lov. 6. Nihil muto. *absistere incepto* fre-

uam Eleusinis, facilior, iisdem fere defendentibus, pugnatio fuit. A Piraeeo Athenas repente duxit. 8
e eruptione subita peditum equitumque inter anstias semiruti muri, qui brachiis duobus Piraeeum
henis jungit, repulsus; omissa obpugnatione ur- 9
s, diviso cum Philocle rursus exercitu, ad vastanos agros profectus, quum priorem populationem
pulcris circa urbem diruendis exercuisset, ne quid 10
violatum relinqueret, templa Deûm, quae paga-

nens Livio locutio est. 25, 5, 6. natus *absistere eos incepto* tuit. c. 14, 2. *Absistendum temerario incepto.* 26, 38, 11. *Nec abstitit tamen tam audaci incepto.* 28, 6, 12. *Celeriter abstitit incepto.* Similiter 32, 4, 6. 37, 27, 9. 42, 67, 7. aliisque locis. V. etiam ad 24, 20, 15.

§. 6. *Diviso deinde exercitu, rex cum parte Philoclem Athenas mittit*] Tò *deinde* exsulat a Lov. 6. et edd. ante Aldum; vox *rex* a Voss. Lov. 1. 2. et Harl. Praeterea *Philodem*, mox *Philodes*, et §.8. *Philode* legit Gaertner. *Philocratem*, *Philocrates* et *Philocrate* Lov. 6. eum edd. Camp. Rom. anni 1472. et Parm. V. ad. §. 1. Praeterea pronomen *ipse* ignorant Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn.

Dum Philocles subeundo muros, et comminanda obpugnatione contineret] *cum* vel *quum* etc. *contineret* edd. ante Aldum. Et ita etiam legendum, nisi malis *dum Philocles* etc. *continet.* V. ad 1, 40, 7. Deinde *subeundo muro* Lov. 4. quomodo librarius dedisse videtur, quia sequitur *comminanda obpugnatione.* At Livius pariter, ut hic, variat supra 21, 5, 5. *Large partiendo praedam, stipendio praeterito cum fide exsolvendo cunctis civium sociorumque animis in se firmatis.* V. ad 38, 39, 10.

§. 7. *Nihilo ei Piraeei, quam Eleusinis, facilior* etc. *obpugnatio fuit*] Oppugnatio saepe non admodum difficilis est, et Philippus non oppugnare tantum, sed expugnare, ut ante Eleusinem voluerat, sic nunc Piraeeum conabatur, cujus expugnandi sibi facultatem futuram sperabat. Suspicor, legendum esse *expugnatio.* nam et alibi male scriptum est *oppugnare*, pro *expugnare.* V. Perizon. ad 21, 57, 6. Vel, si hoc non placet, pro *facilior* reponendum esse *felicior*: quod et ipsum non raro cum *facilior* permutari, multi adnotarunt. V. ad Flori 2, 6, 38. Rivium ad Terent. Eun. 5, 9, 8. Hotom. ad Cic. pro L. Manil. 13. et J. Fr. Gronov. ad Livii 23, 11, 2. DUK. *nihil ei* Lov. 2. 5. Harl. et edd. ante Froben. anni 1535. Deinde *iisdem defendentibus* Gaertn. *urbem fere defendentibus* Lov. 6. *urbem iisdem fere defendentibus* Mead. 2. *iisdem fere urbem defendentibus* Lov. 2. *iisdem urbem fere defendentibus* Harl. Sed, vocem *urbem* insiticiam esse, varia, quibus hic in MSS. ponitur, loca non obscure indicant. Praeterea Piraeeum *urbem* sive *oppidum*

tim sacrata habebant, dirui atque incendi jussit.
11 Exornata eo genere operum eximie terra Attica, et copia domeſtici marmoris, et ingeniis artificum
12 praebuit huic furori materiam. neque enim diruere modo ipsa templa, ac simulacra evertere satis habuit; sed lapides quoque, ne integri cumularent
13 ruinas, frangi juſſit: et, poſtquam non tam ira satiata, quam irae exercendae materia haec deerat, agro hoſtium in Boeotiam excessit, nec aliud quidquam dignum memoria in Graecia egit.

1 XXVII. Consul Sulpicius eo tempore inter Apolloniam ac Dyrrachium ad Apsum flumen habebat caſtra: quo arcessitum L. Apuſtium legatum, cum parte copiarum ad depopulandos hoſtium fines mit-

esse, Dionysius et Nicias Cous negant apud Cic. 7. ad Att. 3. ubi tamen videndi sunt viri docti. Mox §. seq. *Piraeeo Athenas*, pro *A Piraeeo*, Voſſ. a m. 2. Sed v. ad §. 5. [§. 9. *ad agros vastandos* Bamb.]

§. 10. *Quae pagatim sacrata habebant*] *pagnanti* Lov. 1. *paganti* Voſſ. et Lov. 6. m. 1. *pagani* Lov. 5. Infra c. 30, 6. *Delubra sibi fuisse, quae quondam pagatim habitantes* etc. *locatim* dixit Valer. Max. 5, 3. ext. 3. V. ibi viros doctos, et ad Cic. loc. laud.

§. 11. *Exornata eo genere operum eximie*] *Et ornata* Voſſ. Lov. 1. 4. 5. 6. [Bamb.] et edd. ante Aldum Eodem errore *et levat* pro *elevat* habuimus 9, 37, 6. *et promere* pro *expromere* infra 39, 12, 4. Librarii contrario errore *efferitate* dederunt pro *et feritate* 38, 49, 4. ubi plura vide.

§. 13. *Irae exercendae materia haec deerat*] *irae exercendae materia deerat* Voſſ. Lov. 1. 6. et Harl. [Bamb.] *irae exercendae haec deerant* Lov. 2. 4. Mead. uterque, et Gaertn.

§. 1. *Consul Sulpicius eo tempore i. A. ac D. ad Apsum flumen habebat castra*] Hoc sic Plutarchus in Quintio [p. 370.] *Καὶ τὸν Πόπλιον εὑρὼν μετὰ τῆς δυνάμεως ἀντιςρατοπεδεύοντα τῷ Φιλίππῳ τὰς περὶ τὸν Ἄψον ποταμὸν ἐμβολὰς καὶ τὰ ςενὰ φυλάττοντι.* SIG. *ad Tharsum flumen* Harl. Mead. ambo, et Gaertn. *ad Tarsum flumen* Voſſ. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Hearnii L. 1. et edd. vett. *ad Apsum flumen* subſtituit ed. Mediol. anni 1505. quod verius esse, ex loco Plut. conligi poteſt. De eo v. Cellar. Geogr. ant. 2, 13, 658. [*ad Hapsum flumen* Bamb.]

T. Apustium legatum] *L* legendum, non *T.* De hoc l. 23,

L. Apustius, extrema Macedoniae populatus, Cor- 2
rago, et Gerrunio, et Orgesso castellis primo impe-
tu captis, ad Antipatriam in faucibus angustis si-
tam urbem, venit. ac primo evocatos principes ad 3
colloquium, ut fidei Romanorum se committerent,
perlicere est conatus: deinde, ubi, magnitudine ac
moenibus situque urbis freti, dicta adspernabantur,
vi atque armis adortus, expugnavit; puberibusque 4
interfectis, praeda omni militibus concessa, diruit
muros, atque urbem incendit. Hic metus Codrio- 5
num, satis validum et munitum oppidum, sine cer-
tamine ut dederetur Romanis, effecit. Praesidio ibi 6
relicto, Ilion (nomen proprium alteram in Asia ur-
bem, quam oppidum, notius) vi capitur. Rever-

[38, 9.] et hoc postea libro [c. 4, 7.] ubi *L.* legitur. GLAR. *L. Apustium* reponendum. Sic enim alibi saepe eum vocat Livius. SIG. Adsentior viris doctis. Omnes tamen scripti, quibus utor, et Hearnii L. 1. *T.* vel *Titum Apustium* servant. Mox *ad depopulandum hostium fines* Lov. 5. et edd. ante Aldum. V. ad 40, 49, 1.

§. 2. *Corrago, et Gerrunio, et Orgesso castellis*] *Chorogo* Lov. 2. *Corogo* Hearnii L. 1. *Corago* Lov. 6. et Gaertn. *Corhago* Lov. 1. 4. et Mead. 1. [Bamb.] *Corrhago* Lov. 5. et edd. vett. nisi quod per errorem *Carthago* sit in Rom. anni 1472. *Corrago* primus J. Fr. Gronov. edidit. *Κοῤῥαγον* memorat Aeschines contra Ctesiph. p. 454. Deinde *Getrinio* Lov. 1. *Geririnio* Lov. 2. *Gervirmio* Harl. et Mead. ambo. *Gerimio* Lov. 6. *Geritituo* Gaertn. *Geminio* Hearnii L. 1. Polybius 5, 108. Dessaretidis urbem *Γερτοῦντα*, et paullo post in eadem regione *Γεροῦντα* memorat. Utrum inde diversum sit castellum Gerrunium, cujus hic Livius meminit, incertum est. Postea *et Oresso* Lov. 5. et edd. antt. *Egesso* Lov. 6. a m. 1. *Egresso* Voss. et Lov. 1. [*Orsesso* Bamb.] Eam autem indicari, quam *Ὄρχυσον* vocat Polyb. l. l. viri docti putant. Mox *Antepatream* Voss. Lov. 6. Harl. et Mead. ambo. [Bamb.] *Antipatream* Lov. 4. et Gaertn. *Antipatrejam* Hearnii L. 1. Sed *Ἀντιπάτριαν* memorat Polyb. ibid.

§. 4. *Puberibusque interfectis*] *puribusque* Gaertn. *pluribusque* Voss. et Lov. 1. Mox §. seq. *Condrionem* Lov. 1. *Crodionem* Lov. 6. *condictionem* Harl. *Cohrdionem* Lov. 1. Deinde *Romanis* deest in Lov. 1. et Mead. 2. *Tum efficit*, pro *effecit*, Lov. 1.

§. 6. *Iados (nomen propter alteram in Asia urbem, quam op-*

tentem legatum ad consulem cum satis magna praeda, Athenagoras quidam regius praefectus in transitu fluminis a novissimo agmine adortus, postremos
7 turbavit. ad quorum clamorem et trepidationem quum revectus equo propere legatus signa convertisset, conjectisque in medium sarcinis aciem direxisset; non tulere inpetum Romanorum milites
8 regii. multi ex iis occisi, plures capti. Legatus, incolumi exercitu reducto ad consulem, remittitur inde extemplo ad classem.

1 XXVIII. Hac satis felici expeditione bello commisso, reguli ac principes adcolae Macedonum in castra Romana veniunt, Pleuratus Scerdilaedi filius, et Amynander Athamanum rex, et ex Dardanis Ba-
2 to, Longari filius. Bellum suo nomine Longarus

pidum, notius) vi capitur] Parenthesis declarat, *Ilios* legendum, non *Indus*. *Ilion* quidam restituerunt: at haud scio, num quisquam ante Virgilium *Ilion* in genere neutro dixerit. Quae vero praecedunt oppidorum nomina, non temere reperias apud authores. GLAR. Hujus nominis [*Ilion*] quinque oppida fuisse, tradit Stephanus; quorum tertium in Macedonia fuerit. SIG. *Ilion*, quod primum adparuit in edit. Mogunt. in nullo omnino cod. mihi obvium fuit. *Indus* legunt Harl. Mead. uterque, Hearnii L. 1. Crevierii Victor. et multae edd. antt. *in Diis* Gaertn. *Radus* Voss. *Nudus* ed. Rom. anni 1472. *Nidus* Lov. 1. 4. 5. 6. et ed. Camp. quam lectionem quum etiam Cl. Jac. Gronov. in Thuan. invenisset, inde *Cnidus* legendum monuit Dissert. epist. ad Livii loc. Geogr. epist. 4. p. 33. [*Cnidus* Bamb.]

§. 7. *Signa convertisset, conjectisque in medium sarcinis*] *et conjectis* Lov. 6. [Bamb.] *conjectis* Voss. et Lov. 1. in quibus τὸ *et* a praecedentis vocis syllaba finali interceptum videtur. V. ad 35, 41, 7. [*prope* pro *propere* Bamb.]

§. 1. *Pleuratus Scerdileni filius*] Ita plerique habent codices, ut alius sit a Scerdileto, quem etiam libris prioris decados ubique separavit a Pleurato Livius, praecipue l. 6, [24.] nisi quis hunc alium Pleuratum credat, aut haec, ut barbara, non admodum curae fuisse Livio. GLAR. *Serdelevi* Harl. *Serdelleni* Mead. 2. *Sordileni* Gaertner. *Serdileni* edd. antt. *Sterdileni* Lov. 1. *Sterdilevi* Lov. 2. *Scerdilevi* Lov. 4. et Mead. 1. [Bamb.] *Scerdileni* Lov. 5. 6. et ed. Ascens. anni 1513. aliaeque. Sed recte viri docti post Glarea-

cum Demetrio Philippi patre gesserat. Pollicentibus auxilia respondit consul, Dardanorum et Pleurati opera, quum exercitum in Macedoniam induceret, se usurum. Amynandro Aetolos concitandos ad bel- 3
lum adtribuit. Attali legatis (nam ii quoque per id tempus venerant) mandat, ut Aeginae rex, ubi hibernabat, classem Romanam opperiretur, qua adjuncta, bello maritimo, sicut ante, Philippum urgeret. Ad Rhodios quoque missi legati, ut capes- 4
serent partem belli. Nec Philippus segnius (jam enim in Macedoniam pervenerat) adparabat bellum. Fi- 5
lium Persea, puerum admodum, datis ex amicorum numero, qui aetatem ejus regerent, cum parte copiarum ad obsidendas angustias, quae ad Pelagoniam sunt, mittit. Sciathum et Peparethum, haud 6

...tum *Scerdilaedi* emendarunt. V. ad 26, 24, 9. Pleuratum autem et Scerdilaedum ibidem memoratos ab hoc Pleurato, Scerdilaedi filio, diversos fuisse, recte statuit Glareanus. eorum enim alterum Thracum, alterum Illyriorum reges Liv. d. l. vocat: et quidem Scerdilaedum Illyriorum regem fuisse, ex variis Polybii locis colligi potest. Quum autem hic etiam Pleuratus regnum in Illyrico obtinuerit, istius Scerdilaedi, qui l. 26. et postea memoratur, filium fuisse verisimile est.

Ex Dardanis Bato, Longari filius] *Bajo* Hearnii L. 1. *Batho* Lov. 2. Mead. 2. et Gaertn. Sed nihil mutandum. *Batonem Pannonium ducem* (quem Dio *Dalmatiae regem* vocat) memorat Suet. in Tib. 20. ubi v. viros doctos, et ad Ovid. 2. ex Pont. 1, 46. Praeterea *Langari filius*, et mox §. seq. *Langarus* Lov. 2. 4. Harl. Mead. uterque, et Gaertner. quod forte verum est. *Λάγγαρος ὁ τῶν Ἀγριάνων βασιλεὺς* memoratur Arriano 1. de Exped. Al. Magn. 5. ubi videndus est Gronov. ab Hearnio laudatus.

§. 2. *Induceret, se usurum*] Pronomen *se* omittunt Voss. et Lov. 1. ac 6. Id saepe per ellipsin deesse, supra dictum est ad 1, 23, 5.

§. 5. *Quae ad Pelagoniam sunt*] *Pelagonia* pars est Macedoniae, non longe a regione Dassaritiorum. SIGON.

§. 6. *Sciathum et Peparethum, haud ignobiles urbes*] Insulae sunt in Aegeo pelago. SIG. Variant quidem codd. et edd. in harum urbium nominibus, sed vera haec orthographia est, quae primum adparuit in ed. Mog.

ignobiles urbes, ne classi hostium praedae ac prae-mio essent, diruit. Ad Aetolos mittit legatos, ne gens inquieta adventu Romanorum fidem mutaret.

1 XXIX. Concilium Aetolorum statuta die, quod Panaetolium vocant, futurum erat. Huic ut obcurrerent, et legati regis iter adcelerarunt, et ab con-
2 sule missus L. Furius Purpureo legatus venit. Atheniensium quoque legati ad id concilium obcurrerunt. Primi Macedones, cum quibus recentissimum
3 foedus erat, auditi sunt. qui, *nulla nova re, nihil se novi habere, quod adferrent*, dixerunt: *quibus enim de caussis, experta inutili societate Romana, pacem cum Philippo fecissent, compositam semel ser-*
4 *vare eos debere. An imitari*, inquit unus ex legatis, *Romanorum licentiam, an levitatem dicam, mavultis? qui, quum legatis vestris Romae responderi ita*

Fuerunt autem insulae maris Aegaei, verum quaeque urbem ejusdem nominis habuit. V. Ptolem. 3. Geogr. 13.

§. 2. *Primo Macedones* etc. *auditi sunt*] Ita Gronov. edidit anno 1665. eamque lectionem reliqui adoptarunt. Verum non tantum typis descripti antiquiores, sed etiam omnes codd. mei, et Hearnii L. 1. constanter *Primi Macedones:* quod revocavi. V. ad 34, 14, 6. [§. 1. *stata die* Bamb. *regis legati* idem. *et a cos.* idem.]

§. 3. *Nova nulla re, nihil se novi habere*] Ita incipit hic, ut finit. Nam fortunam nihil mutasse, dicturus est: cur ipsi Aetoli mutare velint, se non videre. Ergo, *nulla nova re, nihil se novi habere*, dixerunt. GLAR. Ita Lov. 5. et edd. primae. Aldus deinde *nulla nova re*, quod reliqui editores taciti probarunt, consentientibus etiam omnibus reliquis scriptis; nisi quod perperam *in illa nova re* praeferunt Mead. ambo, et Gaertn. Mox *compositam semel pacem servare*, addita voce, Voss. Lov. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et Hearnii L. 1.

§. 4. *An imitari, inquit unus*] *Admirari* Voss. *Ammirari* Lov. 1. Mox *ita responderi jussissent* Mead. 2. et Gaertn.

§. 6. *Messanae ut auxilio essent, primo in Siciliam conscenderunt*] Haud oblitus sum *conscendere* Latinis dici, quod Graecis ἐμβαίνειν, ut cum *Epheso conscendisse*, a *Brundusio conscendisse* Cicero: sed vereor, ne hic quoque, quam pluculis aliis locis, passus sit contumeliam, scripseritque, *Mes-*

jussissent, Quid ad nos venitis, Aetoli, sine quorum
auctoritate pacem cum Philippo fecistis? iidem nunc, 5
ut bellum secum adversus Philippum geratis, postu-
lant. et antea propter vos, et pro vobis arma sumta
adversus eum simulabant; nunc vos in pace esse cum
Philippo prohibent. Messanae ut auxilio essent, pri- 6
mo in Siciliam conscenderunt: iterum, ut Syracu-
sas obpressas ab Karthaginiensibus in libertatem exi-
merent. Et Messanam, et Syracusas, et totam Si- 7
ciliam ipsi habent, vectigalemque provinciam securi-
bus et fascibus subjecerunt. Scilicet, sicut vos Nau- 8
pacti legibus vestris per magistratus a vobis creatos
concilium habetis, socium hostemque libere, quem
velitis, lecturi, pacem ac bellum arbitrio habituri ve-
stro; sic Siculorum civitatibus, Syracusas, aut Mes-
sanam, aut Lilybaeum indicitur concilium. Praetor 9

Messanae ut auxilio essent, primo in Siciliam exscenderunt. Sic enim 21, [51, 5.] *Exscensio hostium in agrum Vibonensem facta.* 22, [31, 2.] *Priusquam in continentem exscensiones faceret.* 27, [5, 8.] *Improviso in agrum Uticensem exscensionem fecit.* 29, [29, [28, 5.] *Quibus exscensiones in agrum maritimum factae erant.* J. FR. GRON. Sed his omnibus et aliis locis *exscensionem facere* dicuntur, qui praedandi causa milites e navibus in terram exponunt, et, depopulatis agris maritimis, se cum praeda in naves recipiunt; quo animo Romani primo in Siciliam non trajecerunt. *conscendere* pro navem conscendere plerique probati scriptores dicunt. DUK. Neque mihi Gronovii conjectura placet. Codices tamen nihil mutant, nisi quod *consederunt* pessime sit in Mead. 2. et Gaertn. Cl. Crevierius emendat *transcenderunt*; quod interdum de trajectu maritimo usurpatur. [*transcenderunt* Bamb.] Infra 34, 4, 3. *Et jam in Graeciam Asiamque transcendimus.* Justin. 23, 1. *Quasi angustis insulae terminis clauderetur, in Italiam transcendit.* V. tamen, an et vulgatum servari possit, et *in Siciliam conscenderunt* capi possit, pro ideo conscenderunt, ut in Siciliam navigarent. Mox *Syracusas et totam Siciliam obpressas* Hearnii L. 1. Sed tres mediae voces perperam ex seqq. repetitae sunt.

§. 8. *Aut Lilybaeum indicitur concilium populi Romani. Romanus conventus agitur*] Pro populi Romani lege praetor, hoc modo: *praetor Romanus*

Romanus conventus agit: eo imperio evocati conve-niunt: excelso in subgestu superba jura reddentem stipatum lictoribus vident: virgae tergo, secures cer-vicibus inminent: et quotannis alium atque aliun
10 dominum sortiuntur. Nec id mirari debent, aut pos-sunt, quum Italiae urbes Rhegium, Tarentum, Ca-puam, ne finitimas nominem, quarum ruinis crevi urbs Romana, ejusdem subjectas videant imperio
11 Capua quidem, sepulcrum ac monumentum Campa-ni populi, elato et extorri ejecto ipso populo, super est; urbs trunca, sine senatu, sine plebe, sine ma-gistratibus, prodigium; relicta crudelius habitanda
12 quam si deleta foret. Furor est, si alienigenae ho

conventus agit. GELEN. Illud *Romani* suspicor ab aliquo adjectum: potius adjiciendum erat *Siculi*, quam *Romani*. Quidam emendarunt, *indicitur concilium. praetor Romanus conventus agit*; quod placet. Est autem *conventus*, authore Festo, quoties populus ad judicium a magistratu vocatur, ut hic a praetore. GLAR. *populi Romani*, vel *populi Romani sic* etiam omnes mei, atque Hearnii L. 1. [P. R. *Romanus* Bamb.] Sed verum recte Gelenius vidit. De errore hoc scribarum, ut *Pr.* seu *praetor* et *P. R.* seu *populus Romanus* confundant, v. ad 31, 10, 4. *agitur* vero in solis inveni Lov. 2. et Harl. ceteri omnes bene *agit*. V. ad 39, 29, 8.

§. 10. *Nec id mirari debent*] *Nec admirari debent* Hearnii L. 1. Praeterea ante haec verba Lov. 2. et 6. adscripta haec exhibent: *quos socios appellant, pacem ac bellum gerere arbitrio suo jubent*.

Rhegium, Tarentum, Cap[uam], finitimasque, quarum] Ve[tus] lectio *Capuam, ne finitim[as] nominem*. GELEN. *Capuam* [...] *finitimas, quarum* Gaertn. *Ca-puamve finitimas quarum* Lov 4. 5. Harl. Mead. ambo, Hearn[ii] L. 1. et edd. vett. *Capuamq[ue] finitimas quarum* Lov. 6. et ed[d.] Mog. ac proximae usque ad Fro-ben. qui anno 1531. *Capuam fi-nitimasque quarum* substitui[t]. Mox *eidem subjectas videa[nt] imperio*, pro *ejusdem*, ex con-jectura emendat Crevierius, [...] non modo Romanis subjectae di-cantur, sed et eodem modo, e[o]dem superbia a Romanis reg[i]. Omnes libri vulgatum retinent. [*nominem eidem subj. vid. imp.* Bamb.]

§. 11. *Monumentum Campano populo data, extorri et ejecto ipso populo*] Vetus lectio *monumentum Campani populi, elato et extorri ejecto ipso populo*. GELEN. Ut haec verba et pleraque sequentia intelligenda

mines, plus lingua et moribus et legibus, quam maris terrarumque spatio, discreti, haec tenuerint, sperare, quidquam eodem statu mansurum. Philippi 13
regnum obficere aliquid videtur libertati vestrae: qui, cum merito vestro vobis infestus esset, et nihil a vobis ultra, quam pacem, petiit, fidemque hodie pacis pactae desiderat? Adsuefacite his terris legiones 14
externas, et jugum accipite. sero ac nequidquam, cum dominum Romanum habebitis, socium Philippum quaeretis. Aetolos, Acarnanas, Macedonas, 15
ejusdem linguae homines, leves ad tempus ortae caussae disjungunt conjunguntque: cum alienigenis, cum barbaris aeternum omnibus Graecis bellum est, erit-

sint, praeter conjecturam habeo fere nihil. Prodigium quidam etiam putant dictum, urbem penes habere, quod incolumis habitetur, quam si diruta esset. GLAR. *Campani populi data extorri et ejecto* Lov. 6. et edd. vett. pro quo *Campano populo data, extorri et ejecto* substituerunt Mogunt. consentientibus proximis editoribus. Id, quod Gelenius restituit, in reliquis meis superest; nisi quod *Capuani populi* legat Lov. 6. V. ad 7, 30, 21. [27, 3, 1.] et *ablato et extorri ipso populo* Mead. 2. *Extorris* hic sine casu ponitur. Ita etiam 38, 17, 16. *Extorres inopia agrorum profecti domo per asperrimam Illyrici oram.* V. ad 2, 6, 2. et Cel. Dukerum ad Livii 7, 4, 4.

Prodigium relicta crudelius habitanda, quam si deleta foret] Ita legendum continentibus verbis, ut sit Capuam relictam sic habitandam esse prodigium crudelius, seu majus crudelitatis monstrum, quam foret deleta. J. FR. GRON. Hic non volo obloqui Gronovio; sed vulgatam distinctionem meliorem puto. DUK. Vulgatam distinctionem etiam Cl. Jac. Perizon. ad marginem Livii probavit, *prodigium* referens ad praecedentia, et *crudelius* accipiens adverbialiter: ut 32, 13, 7. *Nec quod ab hoste crudelius pati possent, reliqui quidquam fuit.* Deinde *delecta foret* Lov. 4. *dejecta foret* Voss. Lov. 1. 2. 5. 6. et edd. principes. *deleta foret* inveni in Ven. anni 1498. et reliquis scriptis. Solent hae voces a scribis commutari. V. ad 24, 23, 4. 37, 48, 3. et alibi.

§. 12. *Maris terrarumque spatio discreti*] *distracti* Voss. *distincti* Lov. 1. quomodo interdum peccarunt librarii. V. Gronov. ad Senecae epist. 122.

§. 13. *Pacem petiit, fidemque hodie pacis pactae desiderat*] *pacem petit* Voss. Lov. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. V. ad 37, 45, 2. Forte ita hic datum ob sequens *desiderat.* Verum Li-

que. natura enim, quae perpetua est, non mutabi-
16 *libus in diem caussis, hostes sunt. Sed, unde coe-*
pit oratio mea, ibi desinet. Hoc eodem loco iidem homines de ejusdem Philippi pace triennio ante de-crevistis, iisdem inprobantibus eam pacem Romanis, qui nunc pactam et compositam turbare volunt. In qua consultatione nihil fortuna mutavit, cur vos mutetis, non video.

1 **XXX. Secundum Macedonas, ipsis Romanis ita concedentibus jubentibusque, Athenienses, qui fo-**

vium tempora verborum haec junxisse, vidimus ad 29, 27, 5. [*et* ante *nihil* omittit Bamb.] Deinde *fidemque hodie pacis et pacem desiderat* Voss.

§. 15. *Cum alienis, cum barbaris aeternum omnibus Graecis bellum est*] Voss. Thuan. et alii cum prima editione *cum alienigenis*. Quod omnino verius. 24, 47, 5. *Pro alienigenis ac barbaris Italici adversus veteres socios Romanos bellum gererent*. 30, 12, 15. *Tamen Numidae, quam alienigenae et externi, fidem experiri mallem*. Et hanc appellationem statim legatus Atheniensis Macedoni exprobrat [c. 30.] JAC. GRON. Illud *cum alienis* demum adparuit in ultima Gruteri ed. Non sola itaque prima editio, sed et omnes reliquae ante Gruterianam hanc edd. *cum alienigenis*; quod etiam superest in Voss. Lov. 1. 5. Harl. Mead. 2. et Crevierii Victor. Supra hoc cap. *Si alienigenae homines haec tenuerint*. 26, 13, 7. *Quum hostis alienigena in Italia esset*. 27, 39, 8. *Invisitati namque antea alienigenis, nec videre ipsi advenam in sua terra adsueti*. 39, 3, 6. *Jam tum multitudine alienigenarum urbem onerante*. 42, 50, 10. *Qui conveniat fratri, adfecta-per injuriam regno, summa v-restitisse, alienigenis bene par-to eo cedere*. His obponuntur *indigenae*. V. Cel. Burm. ad Rutil. Iter 1, 20. Priscam igitur lectionem recte Crevier. in contextum recepit. Τὸ *cum barbaris* perperam desunt in Mead. Nam ita *alienigenae* et *barba-* junguntur apud Liv. 24, 47, 5. lo- a Gronov. laudato, et 31, 30, Elegans et vere Liviana etiam illa τοῦ *cum* sine conjunctione repetitio. Supra 9, 9, 12. *Cum senatu, cum populo de pace* et *foedere agere*. 21, 43, 13. *Ut vi-ginti annorum militiam vestram cum illa virtute, cum illa fortuna taceam*. 29, 13, 3. *P. Scipioni cum eo exercitu, cum ea classe prorogatum in annum imperium est*. Plura similia v- ad 37, 18, 12. Deinde vox *omnibus* non adparet in Lov. 1. 6. et Voss.

§. 16. *Iisdem inprobantibus eam pacem Romanis, qui nunc pactam et compositam turbare volunt*] *quam nunc cupitam et compositam* Voss. *cupitam* etiam Lov. 1. Sed *pacta pax*, ut supra hoc cap. *Fidemque hodie pacis*

.. passi justius in crudelitatem saevitiamque regis ..vehi poterant, introducti sunt. Deploraverunt 2 ..stationem populationemque miserabilem agrorum. ..que *id se queri, quod hostilia ab hoste passi fo..t; esse enim quaedam belli jura; quae ut facere, .. pati sit fas. sata exuri, dirui tecta, praedas ho-* 3 *..inum pecorumque agi, misera magis, quam in..igna, patienti esse. Verum enim vero id se queri,* 4 *..od is, qui Romanos alienigenas et barbaros vo..t, adeo omnia simul divina humanaque jura pol-*

..*cis desiderat.* 9, 11, 9. *Ego pa..., quam pactus sum, non ha..am.*

§. 2. *Vastationem populatio..que miserabilem agrorum*] ..*populationemque* Voss. et Lov. .. sollemni harum vocum com..tione. V. ad 10, 12, 7. Sed ..rimos codd. sequor. V. ad 2, ..2. [*Neque se id* Bamb.] Paul..ante §. praec. *concedentibus ..ectisque* iidem duo codd. *con..entibus juvantibusque* Lov. ..4. Harl. Mead. uterque, et ..ertn. V. ad 6, 35, 9.

§. 3. *Saxa exuri, dirui tecta, ..aedas hominum pecorumque ..i*] Emendatius tamen *sata*. ..e lectio per se etiam facile ..prehendi potest. SABELL. *to.. exuri, dirui tecta* Lov. 2. Sed ..ma vox deest in Lov. 1. qui in..per *exuri, dirui recepta* prae..t. *sata exuri* jam ante Sabel..um edidit Camp. Deinde *ho..inumque pecorumque* Lov. 2. Harl. et Mead. 1. Mox *indigna ..tientia esse* Voss. Lov. 1. 2. 4. Mead. 1. et Gaertn. *indigna pa..enda esse* Lov. 6. *indigna pa..entibus esse* Harl. Vocem *in..igna* exponit Gronov. 3. Obs. 8.

§. 4. *Verum enim vero id se ..eri*] Jam dudum suspectum mihi τὸ *Verum*. Neque exstat in Voss. cod. V. ad 27, 30, 13. Fortasse etiam *Enimvero id non ferre*. Sufficit enim paullo ante conspici: *id se queri*. J. FR. GRON. Nescio, cur *Verum* ante inspectum cod. Voss. suspectum esse debuerit. *Verum enim vero* est in Liv. 4, 4, 9. 29, 8, 7. Sallustio Catil. 2. Terent. ac Cic. In his *neque id se queri, verum enim vero*, vel, si quis hoc mavult, *enimvero id se queri* schema rhetoricum est, a cujus elegantia longe abest conjectura *id non ferre*. Sed transeant haec quoque, ne quis me libidine obtrectandi summo Gronovio duci calumnietur. DUK. Non satis diligenter ac curate Doujatius consuluit hoc loco Gronov. quem non tantum *Verum* expungere, sed etiam τὸ *enim vero*, ut supervacaneum, rejicere videri monuit. Ceterum τὸ *Verum* inprobant etiam Lov. 1. Crevierii Victor. et Hearnii L. 1. Illud autem *Enim vero* vox intensiva est, qua Livius, tum in initio orationis, tum alibi saepius usus est. v. ad 2, 22, 6. Praesertim autem in indignatione. Ita 27, 30, 14. *Enimvero indignum ratus Philippus, victos victori sibi ultro conditiones ferre.* ubi ala vide.

luerit, ut priore populatione cum infernis Diis, se
5 *cunda cum superis bellum nefarium gesserit: omni*
sepulcra monumentaque diruta esse in finibus sui
6 *omnium nudatos manes, nullius ossa terra tegi: d*
lubra sibi fuisse, quae quondam pagatim habitan
in parvis illis castellis vicisque consecrata, ne
unam urbem quidem contributi majores sui deser
reli-

43, 1, 9. *Enimvero senatus indignari, tantum consulem ausum.* Etiam Ter. Heaut. 2, 3, 79.

Enimvero reticere nequeo: multimodis injurius,
Clitipho, neque ferri potis es.

V. etiam ad 10, 35, 15. Si quis tamen vulgatum *Verum enim vero* malit, non adversabor. Obcurrit ea vox 36, 40, 4. *Verum enim vero illud multo majus esse.* Ubi etiam in uno Voss. τὸ *verum* deest. Obcurrit etiam 37, 52, 8. *Verum enim vero quum ipsi daturi sint,* etc. Quod vero Gronov. *id non ferre* τῷ *id se queri* subponat, idque invitis omnibus libris, omnino admitti nequit. Repetitio enim, quam mutationi praetexit, elegans est. Similiter fere Cic. 7. ad fam. 5. *Huic neque tribunatum, neque praefecturam peto, benevolentiam tuam peto.* Pro Dejot. 13. *Non enim jam metuo, ne tu illi succenseas: illud vereor, ne tibi illum succensere aliquid suspicere.* Plin. 4. ep. 7. *Admoneri enim debeo, ut sciam; rogari non debeo, ut faciam.* ubi v. Cortium. Mox vocula *is* exsulat a Lov. 5. et primis edd. Primus eam interposuit Frob. anno 1535. probantibus reliquis scriptis. Hinc *alienos*, pro *alienigenas*, Gaertn. V. ad cap. praec. §. 15. Tum *vocat* Lov. 1. Mead. ambo, et Gaertn. Tandem om non exstat in Hearnii L. 1.

Priore populatione cum fernis Diis, secunda cum su ris] *cum inferis Diis* Lov. 1. et Voss. Utrumque ferri pot V. ad 1, 32, 9. et ad 24, 38, 8. vulgato tamen stant plures co

§. 6. *Delubra sibi fuisse, q quondam pagatim habita* κατὰ δήμους, quos multos fui et Atticam sparsim habitante unam urbem conductos no est. *Pagos* Latini, auctore F in *Demoe*, vocant, quos At δήμους. Supra c. 26, 10. *Te pla Deûm, quae pagatim crata habebant.* DUK. V. q ad eum locum notantur. C rum *delubra ibi fuisse* V Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. bo, et Gaertn. *delubra ibi*, o sa tertia voce, Lov. 5. *delu ibi diruta* edd. antt. pro Aldus *delubra ibi fuisse*, F ben. anno 1535. *delubra sibi isse* vulgarunt. Solent libr τὰ *sibi* et *ibi* confundere. V. 26, 26, 1.

§. 7. *Semiusta et truncata mulacra Deûm*] *semusta* L 4. [*semusta truncata* Bamb.] ad 27, 1, 15. Paullo ante *infe* abest a Lov. 5. et edd. Camp. Rom. anni 1472.

§. 9. *Nisi Romani venissent*

liquerint. circa ea omnia templa Philippum infestos 7
cumtulisse ignes: semiusta et truncata simulacra
um inter prostratos jacere postes templorum. Qua- 8
terram Atticam fecerit, exornatam quondam
lentamque, talem eum, si liceat, Aetoliam, Grae-
mque omnem facturum. Urbis quoque suae si- 9
lem deformitatem futuram fuisse, nisi Romani
bvenissent. eodem enim scelere urbem colentes Deos,

...n. *subvenissent.* Nec aliter ...ceps editio; quod valde amat ...tor. 4, 38, 2. *Dataque terga ...nt, ni S. Tempanius prae... animo subvenisset.* 23, 14, *Poenorum urbem extemplo ...ram, ni subveniatur.* 34, 18, *Nec nisi in tempore subven... foret, ultra sustentaturi ...int.* JAC. GRON. *subvenis...* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. ... uterque, Gaertn. Hearnii ...n. Crevierii Victor. et non ...m ed. princ. sed et omnes ... usque ad Gruteri ultimam, ... perperam dedit *venisset.* ...lo ante *Urbes quoque suas ...llem deformitatem futuras* ... Lov. 1. et Voss. *Urbes quo... suas similem deformitatem ...turas fuisse* Lov. 6. a m. 1.

...odem enim scelere urbem ...ntem hos Deos] Multo re... Oxon. *eodem enim scelere ...em colentis Deos praesidem... arcis Minervam petitam.* ...t ex conjunctis: *eodem Eleu... Cereris templum, eodem ...aeei Jovem Minervamque.* ...a enim dicit *Eleusinem et ...rerem, Piraeea cum Jove.* Et ...estior fit oratio, Deos, quos ...i praecipuum scelus, solos ...minando. 24, [38, 8.] *Vos, Ce... mater ac Proserpina, pre...tor, caeterique superi inferni...que Dii, qui hanc urbem, qui hos sacratos lacus lucosque colitis.* 29, [27, 2.] *Divi Divaeque, maria terrasque qui colitis, vos precor quaesoque.* Cicero in ultima Verrina [72.] *Vos etiam atque etiam imploro atque appello, sanctissimae Deae, quae illos Ennenses lacus lucosque colitis.* Plautus Poenulo [5, 1, 17.]

Deos Deasque veneror, qui hanc urbem colunt.

Aeschylo in ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, [v. 272.] πολισσοῦχοι, et [v. 318.] πολιοῦχοι θεοί. Noster 26, [27, 14.] de incendio in urbe, fraude Campanorum captivorum excitato, *Vestae aedem petitam, et aeternos ignes, et conditum in penetrali fatale pignus imperii Romani.* J. FR. GRON. *eodem ejus scelere* Lov. 2. Deinde *urbem colentes Deos* etiam fuisse videtur in Harl. ex quo, cum ed. Gronovii conlato, nihil in excerptis meis notatur. Et id voluisse videntur scribae Lov. 1. et Hearnii L. 1. qui tamen *urbem colentes hos Deos.* Virg. Ecl. 2, 61. *Pallas, quas condidit, arces Ipsa colat.* In his locutionibus *colere* est inhabitare. V. Cel. Burm. ad d. l. Virg. et quae notavi ad Livii 8, 16, 1. Mox *praesidemque cortis Minervam* Voss. et Lov. 1. *praesidemque cohortis Minervam* Lov. 6. Pessime. Minerva praeses arcis Athena-

praesidemque arcis Minervam petitam: eodem Eleu-sine Cereris templum, eodem Piraeei Jovem Miner-
10 *vamque; sed ab eorum non templis modo, sed et-*
iam moenibus vi atque armis repulsum, in ea delu-
11 *bra, quae sola religione tuta fuerint, saevisse. Ita-*
que se orare atque obsecrare Aetolos, ut, miseri
Atheniensium, ducibus Diis inmortalibus, deinde Ro-
manis, qui secundum Deos plurimum possint, bel-
lum susciperent.

1 XXXI. Tum Romanus legatus: *Totam orationis*
meae formam Macedones primum, deinde Athenien-
2 *ses mutarunt. Nam et Macedones, quum ad con-*

rum habita est. Infra 45, 28, 1. *Sacrificio Minervae praesidi arcis in urbe facto profectus.* De simulacris Minervae in arce Athenarum v. Meurs. 6. Lect. Attic. 33. Hinc cognominata est *Πολιὰς*, cujus meminit Paus. in Attic. 27. Quae enim postea arx sive *'Ακρόπολις* Athenis dicta est, antea dicebatur *πόλις* sive urbs. Pausan. Att. 26. *Τὸ δὲ ἁγιώτατόν ἐστιν Ἀθηνᾶς ἄγαλμα ἐν τῇ νῦν ἀκροπόλει, τότε δὲ ὀνομαζομένῃ πόλει.* Aristid. in Panathen. p. 171. *Τρίτη δὲ ἀκόλουθος τούτων ἀνέχει, περιφανὴς ἄνω διὰ μέσης τῆς πόλεως, ἣ πάλαι μὲν πόλις, νῦν δὲ ἀκρόπολις κορυφῇ παραπλησίως.* V. Meurs. ibid. De cognominibus Minervae *Πολιὰς*, *Πολιοῦχος*, et similibus v. Spanhem. ad Call. H. in Pall. v. 53. In aliis etiam urbibus arcium praeses Minerva habita est. Eamdem *praesidem arcis Ilii* infra vocat Liv. 37, 37, 2.

Eodem Eleusinae Cereris templum] *Eleusine* scribendum, ut sit auferendi casus: sequitur enim *Piraeei*. SIG. *Eleusiniae Ceteris* Lov. 4. [Bamb.] *Eleusine* est in edd. Camp. et Rom. anni 1472. ut recte Sigon. emendat. Editores, qui postea *Eleusinae* substituerunt, credidisse videntur, hujus urbis nomen casu recto proferri *Eleusine*. Sed v. ad c. 25, 2.

§. 10. *Moenibus vi atque armis repulsum*] *vi armisque* Lov. 6. sed reliqui omnes vulgatum tuentur, nisi quod, trajectis literis, *vitaque armis* sit in Lov. 1. Mox *in eadem delubra* Lov. 2. Harl. et Mead. ambo. V. ad 10, 10, 6. Mox *sedisse*, pro *saevisse*, Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Mead. ambo, et edd. principes. Male. Flor. 2, 2. in fine. *Supervacuum visum est, in arcem murosque saevire.* 2, 6, 35. *Saevitum in urbes, urbemque urbium Caralim.* In eadem hac historia iterum 31, 7, 4. *In templa, aras et sepulcra ipsa saeviret.* Mox §. seq. *bellum accipiant* Lov. 5. et edd. pro quo recte Aldus *susciperent* Ita enim omnes reliqui codd. quamvis tamen forte existimari posset, accipere bellum eodem modo dici,

ferendas Philippi injurias in tot socias nobis urbes missem, ultro accusando Romanos, defensionem accusatione potiorem haberem, effecerunt: et Athe- 3
nienses in Deos superos inferosque nefanda atque inhumana scelera ejus referendo, quid mihi aut cuiquam reliquerunt, quod objicere ultra possim? Ea- 4
dem Cianos, Abydenos, Aeneos, Maronitas, Thasios, Parios, Samios, Larissenses, Messenios hinc ex Achaja, existimate queri; graviora etiam acerbioraque eos, quibus nocendi majorem facultatem habuit. Nam quod ad ea adtinet, quae nobis objecit; 5
nisi gloria digna sunt, fateor ea defendi non posse.

...o accipere legem 10, 9, 1. 24, ...9. et alibi. [ante possent Bamb.]

§. 4. Eadem Aechios, Abydenos, Aeneos, Maronitas, Thasios] Chios integra erit lectio. ...em alibi [32, 34, 6.]. Neque, inquit, ego Chium expugnavi, sed Prusiam expugnantem adjuvi. SABELL. Nominat gentes, a Philippo paullo ante bello vexatas, inter quas Chii non fuerunt, verum, ut supra dixi, Ciani. Itaque legatus Romanus objicit Philippo Athenienses, Cianos et Abydenos. Atque Livius 33, [30, 4.] ...: De Cianorum libertate Quintius Prusiae Bithyniorum regi scriberet, quid senatui et decem legatis placuisset. Quare hoc etiam loco pro Chios, Cianos est reponendum. SIG. et Chios Harl. Chios a m. 2. Bamb.] Ethios Lov. 2. Mead. 2. et Gaertn. Echyos ed. Camp. Aechios Voss. Echios Lov. 1. 4. 5. 6. Mead. 1. et edd. plures principes. Sed recte Sigonius Cianos legendum docuit. Intelliguntur autem incolae Cii, urbis Bithyniae. Eam obtinuerunt Aetoli, sed Philippus expugnatam evertit. Infra 32, 33, 16. Cium item suae ditionis urbem funditus evertisse ac delesse. Ubi v. Sigon. et adde Strab. 12, 563. Ἐν ᾧ Προῦσά ἐστιν, ἡ Κίος πρότερον ὀνομασθεῖσα· Κατέσκαψε δὲ τὴν Κίον ὁ Φίλιππος ὁ Δημητρίου μὲν υἱός, Περσέως δὲ πατήρ, ἔδωκε δὲ Προυσίᾳ τῷ Ζήλα, συγκατασκάψαντι καὶ ταύτην, καὶ Μύρλειαν. De Cianorum clade v. Polyb. in Exc. l. 16, 21. et seq. et 17, 4. Deinde Aeneos omnes et scripti, et editi. Verum Stephan. Byz. v. Αἶνος docet, hujus urbis gentile formari Αἴνιος, quo utitur Plut. in Catone minore p. 764. Harduin. etiam in Numm. popul. et urb. nummum refert cum hac inscriptione ΑΙΝΙΩΝ. Similiter ἤπων ἡ Αἰνία memoratur Apollod. 2. Bibl. 5, 9. Αἰνιοὶ apud Thuc. 7, 57. Vocantur ibi quidem Αἰολεῖς, verum similiter Αἶνον πόλιν Αἰολίδα vocat Herodot. 7, 58. Id autem Αἴνιος videtur Latine efferendum esse Aenius. Verum Livium, hic Aeneos dicentem, videri aliam formam Αἴνειος expressisse, auctor est Cellar. 2.

Rhegium, et Capuam, et Syracusas nobis objeci
6 *Rhegium Pyrrhi bello legio a nobis, Rheginis ipsis,*
ut mitteremus, orantibus, in praesidium missa, ur
bem, ad quam defendendam missa erat, per scel
7 *possedit. Comprobavimus ergo id facinus? an bell*
persecuti sceleratam legionem, in potestatem nostra
redactam tergo et cervicibus poenas sociis pender
quum coëgissemus, urbem, agros, suaque omni
8 *cum libertate legibusque Rheginis reddidimus? Sy*
racusanis obpressis ab externis tyrannis, quo indi
gnius esset, quum tulissemus opem, et fatigati pro
pe per triennium terra marique urbe munitissima ob
pugnanda essemus, quum jam ipsi Syracusani ser

Geogr. ant. 15, 843. Ea forma obcurrit apud Harpocrat. v. *Αἰνείους*, ubi laudat testimonium Demosth. cujus locus exstat orat. advers. Aristocratem p. 744. in variis tamen lectionibus edit. Francofurtanae subjectis p. 1459. monemur, alios, sive codd. sive excusos, pro *Αἰνείους* eo loco legere *Αἰνίους*. Ex uno igitur hoc loco, quamvis pro ea scriptura stat Harpocr. non tamen omni exceptione majus argumentum peti posse existimo, nisi alterius scriptoris consentiens testimonium laudetur. Vales. quidem ad Harpocrat. laudat pro hac forma Polyb. et Livium: verum Polyb. *Αἰνίους*, non *Αἰνείους*, vocat in exerptis Legat. num. 93. quae eadem scriptura obcurrit in fragm. quod vulgo ad Polyb. refertur, apud Suid. v. *Αἴνιον*. Livius vero hic quidem *Aeneos* legit, verum passim alibi *Aenios* vocavit. V. 37, 33, 1. 38, 41, 4. 45, 27, 4. et alibi. Haec omnia si non plane convincunt, etiam hic *Aenios* legendum esse, certe haud levem movent suspicionem. Tu vocem *Thasios*, quam serva omnes codd. et edd. priores, se Clericus nulla de caussa omi revocavi. [*etiam* post *gravior* omittit Bamb.] Mox *quod nocen di*, pro *quibus nocendi*, legen dum in margine Livii conji Anton. Perizon. Sed vulgatu in omnibus libris restat, nihilq ad id rejiciendum subigit. [*ma jorem difficultatem* Bamb. Ide §. 3. *in Deos inferos superosque.*]

§. 6. *Rheginis ipsis, ut mit teremus, orantibus*] *ut mittere tur* Mead. 2. et edd. ante Frob anni 1535. [*a nobis* omittit Bamb.

§. 7. *Comprobavimus ergo i facinus? an bello persecuti*] Vet. lib. *an non bello persecuti* SIG. *Approbavimus ergo* Hear nii L. 1. Non muto. Supra 5, 9. 7. *Quum omnium adsensu com probata oratio esset.* ubi pari ter variant vett. edd. V. quae ibi notavi. 37. 45, 14. *Quum se natus populusque Romanus pa cem comprobaverint.* compro-

...re *tyrannis, quam capi a nobis mallent, captam*
...dem *armis et liberatam urbem reddidimus. Neque* 9
...cias *imus, Siciliam provinciam nostram esse, et*
...tates, *quae in parte Karthaginiensium fuerunt,*
... *uno animo cum illis adversus nos bellum gesse-*
...nt, *stipendiarias nobis ac vectigales esse. quin*
...tra, *hoc et vos et omnes gentes scire volumus,*
...o *merito cuique erga nos fortunam esse. An Cam-* 10
...norum *poenae, de qua neque ipsi quidem queri*
...ssunt, *nos poeniteat? Hi homines, quum pro iis*
...llum *adversus Samnites per annos prope septua-*
...nta *cum magnis nostris cladibus gessissemus, ipsos* 11
...oedere *primum, deinde connubio, atque inde cogna-*

...vimus *igitur* Lov. 5. Gaertn. ... edd. ante Froben. anni 1535. ...lent *ergo* et *igitur* commutari ...scribis. V. ad 21, 40, 6. Dein... *an et bello persecuti* Lov. 1. ...t reliqui scripti vulgatum ser...nt. Mox τὸ *legibusque* deest ... Voss. Lov. 1. 4. 6. sola particula ...e in Lov. 2. Mead. utroque, ...rl. et Gaertn. Male. Passim ... *libertas* et *suae leges* jungun...r. V. ad 37, 54, 26.

§. 8. *Quo indignius esset*] Vet. ...b. *quod. indignius esset*. SIG. ...et Lov. 2. sed *quod indignum* ...sset Lov. 1. 6. a m. 1. et Voss. Vul...tum probum est. Flor. 2, 5. *Prae*...*fectos navium igni comburunt,* ...que, *quo indignius foret, mu*...*liere imperante*. Ubi Cel. Du...ker. recte notat, non sine ratio...ne Gronovium codicis Sigoniani lectionem sprevisse. Paullo post ...*jam* deest in Voss. Lov. 1. 5. 6. et edd. ante Aldum.

§. 9. *Neque inficias imus, Siciliam*] *Neque inficiari scimus* Voss. *Neque inficiati sumus* Lov. 1. 2. 5. 6. Harl. et Hearnii L. 1. Male divisis literis ante scriptum fuit *inficia simus*, inde factum est *inficiati simus*, quod superest in edd. Rom. anni 1472. ac Parm. et tandem *inficiati sumus*, quod vidi exstare in edd. Camp. Mediol. anni 1480. Tarv. utraque, Venitis variis, et aliis usque ad Aldum, qui recte dedit *inficias imus*. Passim hoc verbum vel eo, vel simili modo in Mstis a librariis corrumpitur. V. ad 6, 40, 4. 9, 9, 4. 10, 10, 8. et apud Curtium 6, 1, 26. Mox *in parte Karthaginiensium erant,* pro *fuerunt*, Gaertn.

§. 10. *De qua neque ipsi quidem queri possunt*] Scribe *ne ipsi quidem*. J. FR. GRON. V. ad 1, 10, 3. *nec ipsi quidem queri* Mead. 2. *neque ipsi queri* Harl. *queri possint* Lov. 2. 4. Harl. et Mead. ambo. [*possent* Bamb.]

Per annos prope septuaginta] Libro 3. de secundo bello Puni-

tionibus, postremo civitate nobis conjunxissemus
12 *tempore nostro adverso primi omnium Italiae popu-*
lorum, praesidio nostro foede interfecto, ad Hanni-
balem defecerunt:, deinde, indignati se obsideri a
nobis, Hannibalem ad obpugnandam Romam mise-
13 *runt. Horum si neque urbs ipsa, neque homo quis-*
quam superesset, quis durius, quam pro merito ip-
14 *sorum, statutum indignari posset? Plures sibimet*
ipsi conscientia scelerum mortem consciverunt, quam
a nobis supplicio adfecti sunt. Ceteris ita oppidum,
ita agros ademimus, ut agrum locumque ad habi-
15 *tandum daremus; urbem innoxiam stare incolumem*
pateremur; ut, qui hodie videat eam, nullum ob-
pugnatae captaeve ibi vestigium inveniat. Sed quid
ego Capuam dico? quum Karthagini victae pacem ac
16 *libertatem dederimus. Magis illud est periculum,*
ne, nimis facile victis ignoscendo, plures ob id ipsum

eo [5, 8.] Varro consul legatis Campanis loquens *per centum prope annos* cum Samnitibus bellum pro ipsis tulisse Romanos ait. Sed id bellum coepit consulibus A. Cornelio Cosso, M. Valerio Corvino III, anno ab urbe condita CDXII. Finitum autem est anno ante quadringentesimum octogesimum. Quare, quod hic legatus aït, verisimilius, quam quod Varro, qui omnia in majus augebat, ut ibidem diximus. GLAR. *per annos prope LXXX* Lov. 6. in margine. *per annos prope centum* Harl.

§. 12. *Ad obpugnandam Romam miserunt*] *ad oppugnandam urbem miserunt* Voss. et Lov. 6. *ad oppugnandum Romam* Gaertn. Supra 26, 13, 6. *Ad obpugnandam Romam hinc eum miserimus.*

§. 13. *Quis durius, quam pro merito ipsorum, statutum indignari posset*] *qui id durius* Voss. et Lov. 1. *quis id durius* Lov. 2. 4. 5. Harl. Mead. ambo, Gaertn. [Bamb.] et edd. usque ad Frob. qui anno 1535. primus τὸ *id* omisit. Paullo ante *neque urbs, neque homo quisquam* Harl. *neque urbs ipsa, nec homo quisquam* Mead. 2. V. ad 9, 9, 4. Tὸ *quisquam* deest in Gaertn.

§. 15. *Qui hodie videat eam, nullum obpugnatae captaeve ibi vestigium inveniat*] *videant* et *inveniant* Voss. et Lov. 6. *qui eam hodie videat, nullum ibi oppugnatae captaeque vestigium* Gaertn. *captaeve urbis ve-*

d experiendam adversus nos fortunam belli incite-
us. Haec pro nobis dicta sint, haec adversus Phi- 17
pum: cujus domestica parricidia, et cognatorum
micorumque caedes, et libidinem inhumaniorem
ppe, quam crudelitatem, vos, quo propiores Ma-
doniae estis, melius nostis. Quod ad vos adtinet, 18
toli, nos pro vobis bellum suscepimus adversus
hilippum: vos sine nobis cum eo pacem fecistis. Et 19
rsitan dicatis, bello Punico occupatis nobis, coactos
etu vos leges pacis ab eo, qui tum plus poterat,
ccepisse. et nos, quum alia majora urguerent, de-
ositum a vobis bellum et ipsi omisimus. Nunc et 20
os, Deûm benignitate Punico perfecto bello, totis
ribus nostris in Macedoniam incubuimus: et vobis
stituendi vos in amicitiam societatemque nostram
rtuna oblata est; nisi perire cum Philippo, quam
incere cum Romanis, mavultis.

tigium Lov. 1. 2. et 6. *captaeve bi urbis vestigium*, utraque scriptura juncta, Harl. et edd. rm. Mediol. anni 1480. Tar-. utraque, Ven. plures, aliae-e ante Ald. qui dedit *nullum bi oppugnatae captaeve urbis estigium*. quod proximi edito-s probarunt; donec Froben. ulgatum anno 1535. admitteret. Paullo ante *urbem innoxiam incolumen pateremur* Voss. *urbem innoxiam stare pateremur* Harl. *urbem innoxiam exstare incolumem pateremur* Mead. 2. Hale. *stare* dicitur urbs, quae superest, non eversa est. Liv. 4, 7. *Stare urbs haec non poterit.* 5, 11, 11. *Quia stare diutius respublica non posset.* 45, 19, 10. *Regnum eorum novum fraterna stare concordia.* Ita *stantia moenia ruinis muri* obponuntur 32, 24, 5.

§. 16. *Ad experiendam adversus nos fortunam belli*] Ita primus edidit Aldus. Priores praeferunt *experiundam*, quod servant Lov. 4. et 5. [Bamb.] *experiundum adversus nos fortunam* Voss. *experiendum* Harl. V. ad 40, 49, 1. Paullo ante *Periculum magis illud est* Lov. 2. *Periculum magis est, ut nimis* Harl.

§. 17. *Haec pro nobis dicta sint*] *Haec vobis dicta sunt* Voss. et Lov. 1. *sunt* etiam Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Hearnii L. 1. [Bamb.]. et edd. antt. pro quo demum Ascens. anno 1513. *sint* emendavit.

§. 20. *Totis viribus nostris in*

1 XXXII. Haec dicta ab Romano quum essent, inclinatis omnium animis ad Romanos, Damocritus praetor Aetolorum, pecunia, ut fama est, ab rege
2 accepta, nihil aut huic aut illi parti adsensus, *Rem magni discriminis consiliis nullam esse tam inimicam, quam celeritatem*, dixit. *Celerem enim poenitentiam, sed eamdem seram atque inutilem, se-*

Macedoniam incubuimus] *incumbimus* Lov. 4. a m. 2. Mox *vincere cum Romanis vultis* Voss. ut in praecedentibus per ellipsin omissum sit *τὸ potius*, vel *magis*. V. ad 3, 68, 11. Potest etiam librariorum error esse, qui *malle* et *velle* saepe commutarunt. V. ad 37, 54, 2.

§. 1. *Haec dicta ab Romano quum essent*] *ab Romanis* Hearnii L. 1. Male. Supra cap. praec. *Tum Romanus legatus. Haec dicta quum ab Romano essent* Harl. Mox *inclinati omnium animi ad Romanos*, verbis simul majori distinctione a sequentibus divisis, Lov. 2. Harl. Mead. 1. et Gaertn. *inclinati animi omnium ad Romanos* Mead. 2. Praestare tamen puto, orationem cohaerere.

Damocritus praetor Aetolorum] *Democritus* Lov. 5. 6. Harl. Hearnii L. 1. et edd. antt. Pro quo Frobenius anno 1535. *Damocritus* substituit. Ita variant codd. etiam infra 35, 12, 6. c. 33, 9. 36, 24, 12. 37, 3, 8. et c. 46, 5. Sed vulgatum malo. Ita *Nicodamus* Aetolus memoratur 38, 5, 6. Similiter *Damiurgi* Achaeorum 38, 30, 4. *Damaratus* Corinthius 1, 34, 2. ubi alia vide.

§. 2. *Celerem enim poenitentiam. sed eamdem seram atque inutilem, sequi*] *sed tandem seram* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. Gaertn. Hearnii L. 1. et edd. vett. [*se tandem seram* Bamb.] Qui quum salvo sensu servari non posset, ejus loco Frob. anno 1535. *eandem* dedit. Illa quidem lectio in nullo apud me cod. superest, nisi forte in Mead. 1. ex quo nihil in excerptis notatum video: solent tamen hae voces *tandem* et *eandem* in Mstis commutari. V. ad 7, 35, 12. In uno Mead. 2. inveni *sed tamen seram*. Et hae quoque voces *tamen* et *tandem* a librariis confunduntur. V. ad 22, 2, 11. Neque sensus vocem *tamen* repudiat. Quisque igitur eligere potest, quod magis placet, vel *eamdem*, vel *tamen*. Prius magis probarem, si codicum fide lectio illa niteretur. Eleganter autem talis poenitentia *sera* vocatur, eique jungitur *inutilis*. *sero* enim *fieri*, quae frustra fiunt, amissa temporis occasione, docuit Broekh. ad Tibulli 1, 9, 41. Eo sensu *serum auxilium* est inutile. V. ad 3, 5, 15. et Gebhard. ad 10, 5, 8. Mox *consilia* deest in Lov. 6.

§. 3. *Tempus ita jam nunc statui posse*] Τὸ *jam* exsulat a Voss. Lov. 1. 2. 6. Harl. et Mead. 3. Saepissime Livius duas has particulas ejusdem significationis *jam nunc* conjunxit. Supra 2, 54, 5. *Jam nunc ita in animum inducant*. 3, 40, 12. *Jam nunc ita se parare Ap. Claudium*. 34, 34, 2. *Jam nunc hoc ita*

qui; quum praecipitata raptim consilia neque revo-
ri, neque in integrum restitui possint. Deliberatio- 3
autem ejus, cujus ipse maturitatem exspectandam
taret, tempus ita jam nunc statui posse: quum
gibus cautum esset, ne de pace bellove, nisi in Pan-
tolico et Pylaïco concilio, ageretur, decernerent 4
xtemplo, ut praetor sine fraude, quum de bello aut

ponere vos animis oportet. ..., 15, 16. *Jam nunc sanguine* ... *sibi indulgeri aequum cen*... Silius Livii imitator 16, 170.

Vertendas agitat jam nunc
Karthaginis arces.

...militer Ovid. 2. Her. 83.

— doctos jam nunc eat, in-
quit, Athenas.

Colum. 11, 2. *Pastinatio quoque jam nunc includenda, et viti*... *conserenda est.* Plin. 3. ep. 6. *Jam nunc jube basim fieri.* Exempla ex Cic. laudat Tursell. de Particul. c. 69. Saepe etiam Livius *nunc jam*, transpositis vocibus, usurpavit. V. ad 7, 32, 14. Pariter Livius alias particulas ejusdem significationis junxit, ut *ita sic*, *itaque ergo*. V. ad 2, 10, 11. [*Deliberationis ejus* Bamb. *belloque* idem.]

Nisi in Panaetolico et Pyrrhiaco concilio] *Pylaïco* legendum a Thermopylis, quae et *Pylae* dicuntur. GELEN. *et Pirea* Voss. Lov. 1. 4. et Mead. 1. [*Pyoraea* Bamb.] *et Pireo* Lov. 2. 6. et Mead. 2. *et Pyrheo* Gaertn. *et Piriaco* Harl. *et Pyrrhiaco* Lov. 5. et edd. priores; cujus loco Gelenius substituit *et Pylaïco*, id est, quod celebratur ad Thermopylas. Verum concilia Aetolorum plerumque habebantur ad urbem Thermum, quae propterea *Thermica* vocanda erant. Sed v. infra ad 33, 35, 8. Insuper, quum ipsum illud, in quo haec constituebantur, *Panaetolicum* concilium dictum fuisse Livius supra tradat cap. 29, 1. hinc Doujatius quaerit, ad quod ergo Panaetolicum deliberationem differat Damocritus? et conjicit, pro *Panaetolicum* legendum esse *Panaeolicum*, id est totius Aeolicae nationis. At temere. *Panaeolici* enim *concilii* alibi mentio non obcurrit; et sequentia vel obiter perlecta evincunt, nulla mutatione opus esse. Damocritus censebat, hoc, quod nunc erat, concilio Panaetolico de postulatis legatorum ac bello agi non posse, quia antea de re tanti momenti ac discriminis mature deliberandum erat: jam nunc igitur statui posse, quamdiu deliberarent, et simul decerni, ut, quum de re tali nisi in Panaetolico vel Pylaïco concilio agi non posset, et spatium, intra quod illa celebrarentur, nimium foret, extra ordinem praetor concilium convocaret, quodque in eo constitueretur, perinde ratum foret, ac si actum esset in concilio Panaetolico aut Pylaïco.

§. 4. *Decernerent extemplo, ut praetor sine fraude, quum de bello aut de pace*] *decreverunt* Lov. 4. Mead. 1. in margine, et Gaertn. Male. *decernerent* enim pendet ex τοῦ *ut* per ellipsin omisso: *ita jam nunc statui pos-*

de pace agere velit, advocet concilium: et, quo tum referatur decernaturque, ut perinde jus ratum que sit, ac si in Panaetolico aut Pylaico concili
5 *actum esset.* Dimissis ita suspensa re legatis, egregie consultum genti ajebat. nam, utrius partis melior fortuna belli esset, ad ejus societatem inclinaturos. Haec in concilio Aetolorum acta.

1 XXXIII. Philippus inpigre terra marique parabat bellum: navales copias Demetriadem in Thes-
2 saliam contrahebat. Attalum Romanamque classem principio veris ab Aegina ratus moturos, navibus maritimaeque orae praefecit Heraclidem, quem et
3 ante praefecerat. ipse terrestres copias comparabat, magna se duo auxilia detraxisse Romanis credens, ex una parte Aetolos, ex altera Dardanos, faucibus
4 ad Pelagoniam a filio Perseo interclusis. Ab consule non parabatur, sed gerebatur jam bellum. per

se, ut etc. *decernerent.* Deinde *de bello et pace* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. 1. Gaertner. et edd. antt. ante Aldum. *de bello agere*, mediis omissis, Mead. 2. Mox τὸ *sit* deficit in Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambobus, Gaertn. [Bamb.] et edd. antt. Prima id adscivit Mediol. anni 1505. hinc Ascens. anni 1513. inde reliquae. [*Pyliaco* Bamb.]

§. 1. *Navales copias Demetriadem in Thessalia contrahebat*] Ita demum vulgatum video in ultima Grut. ed. Omnes priores legunt *in Thessaliam:* quod firmant codd. quibus usus sum. Eam itaque lectionem revocavi. *in Thessaliam* enim, aeque ac *Demetriadem*, referendum ad *contrahebat:* non vero jungendum est *Demetriadem in Thessalia.*

§. 2. *Navibus maritimaeque orae praefecit Heraclidam*] Vet. lib. *Heraclidem.* SIG. Alteram lectionem servant Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. et Mead. 1. [Bamb.] *Heraclitum* Mead. 2. Perperam. Sed *Heraclides* etiam supra vocatur hoc lib. c. 16, 3. *infra c.* 46, 8. et 32, 5, 6. Vox *navibus* non adparet in Lov. 1. 6. et Voss. Mox §. seq. *Romanis detraxisse* Lov. 1. 2. 4. 6. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.]

§. 4. *Per Dassaretiorum fines exercitum ducebat*] *Dassaretiorum* meminit Plinius 3, 23. et 4, 1. Meminit et Ptol. [3, 13.] ubi de Macedonia; quamquam om-

Dassaretiorum fines exercitum ducebat, frumentum,
quod ex hibernis extulerat, integrum vehens; quod
in usum militi satis esset, praebentibus agris. Oppi- 5
da vicique partim voluntate, partim metu se trade-
bant. quaedam vi expugnata, quaedam deserta, in
montes propinquos refugientibus barbaris, invenie-
bantur. Ad Lyncum stativa posuit prope flumen 6
Bevum: inde frumentatum circa horrea Dassaretio-
rum mittebat. Philippus consternata quidem omnia
circa, pavoremque ingentem hominum cernebat;
sed parum gnarus, quam partem petisset consul,
alam equitum ad explorandum, quonam hostes iter
intendissent, misit. Idem error apud consulem erat. 7
Movisse ex hibernis regem sciebat, quam regionem
petisset ignorans. is quoque speculatum miserat e-
quites. Hae duae alae ex diverso, quum diu incer-
tis itineribus vagatae per Dassaretios essent, tan-

nes ejus codices, quotquot nos vidimus, *Deparetii* habent corrupte, etiam ii, qui ex Graecis nuper emendati dicebantur. GLAR. *Dassaritiorum* ex Stephano et Eustathio. SIG. *Darsertiorum* Voss. et Lov. 1. 4. et 6. a m. 1. [Bamb. secundo *r* punctulis notato.] *Dardeseciorum* Mead. 2. *Darsetiorum* Lov. 2. 5. 6. a m. 2. Harl. Mead. 1. Gaertn. Hearnii L. 1. et priscae edd. *Dasaretiorum* Mediol. anni 1505. *Dasseretiorum* Ascens. anni 1513. *Dassaretiorum* Mogunt. V. ad 27, 32, 9. Mox *in usum militis satis esset*, pro *militi*, Harl. ultima litera ex initio vocis proximae adscita. V. ad 28, 25, 2.

§. 6. *Ad Lyncum stativa posuit prope flumen Baetum*] Ego ad *Lichnydum* legendum puto, quod etiam l. 27, [32, 9.] admonuit Sabellicus. Alii *Lingum* restituerunt: sed non recte, meo quidem judicio. Caeterum de *Baeto*, pro quo quidam *Aretum* habent, quidam *Athacum*, nonnulli *Baevum* restituerunt, nihil habeo, quod certum affirmem. Ego, si conjectare in re tam prisca licet, suspicor esse nomen fluvii alicujus obscuri, in Haliacmona labentis; nisi quis id ipsum nomen *Haliacmon* eo reponendum putet, quippe vel apud ipsum hunc fluvium, vel non longe ab eo haec gesta sunt. GLAREAN. Pro *Lingo* reponendum censet Glareanus *Lychnidum*, pro *Bevo*, *Haliacmona*, scilicet quia nusquam haec nomina legerit, at illa in Dassaritiis legerit. Ego contra, pro *Lingo*,

8 dem in unum iter convenerunt. Neutros fefellit, ut fremitus procul hominum equorumque exauditu est, hostes adpropinquare. Itaque prius, quam in conspectum venirent, equos armaque expedierant nec mora, ubi primum hostem videre, concurrend
9 facta est. Forte et numero et virtute, utpote lect utrimque, haud inpares, aequis viribus per aliquot horas pugnarunt. Fatigatio ipsorum equorumque,
10 incerta victoria, diremit proelium. Macedonum qua draginta equites, Romanorum quinque et trigint ceciderunt. Neque eo magis explorati quidquam, in qua regione castra hostium essent, aut illi ad regem
11 aut hi ad consulem retulerunt. per transfugas cognitum est, quos levitas ingeniorum, ad cognoscendas hostium res, in omnibus bellis praebet.

Lycum repono, pro *Haliacmone Bevum* defendo. *Lycum* habent libri veteres, et Plutarchus in Quintio [p. 370.] ubi hujus rei meminit: *Ἦσαν μὲν οὖν οἱ τὸν Τίτον ἄγειν κύκλῳ διὰ τῆς Δασσαρητίδος κατὰ Λύκον εὔπορον ὁδὸν καὶ ῥᾳδίαν ἐπιχειροῦντες.* De *Bevo* fluvio sic Stephanus; *Βεύη πόλις Μακεδονίας, καὶ πρὸς αὐτῇ Βεῦος ποταμός.* SIG. *Ad Lincum*, vel *Ad Lyncum* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Mead. 2. Hearnii L. 1. et edd. antt. quod probat Palmer. 1. Graec. ant. 35. p. 194. *Lingum* prima exhibet ed. Mogunt. Deinde *Baccum* Voss. et Lov. 1. *Bactum* Lov. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.] *Blancum* Hearnii L. 1. *Hacum* Lov. 6. *Baetum* vel *Betum* Lov. 2. 5. et edd. antt.

§. 8. *Quam in conspectum venirent*] *in conspectu essent* Voss. et Lov. 1. Supra 2, 40, 7. *Non, quum in conspectu Roma fuit, subcurrit?* At vulgatum, quod servant reliqui, firmatur ex 7, 40, 1. *Ubi primum in conspectum ventum est.* [ante *hostes appropinquare* omittit Bamb.]

§. 9. *Aequis viribus per aliquot horas pugnarunt*] *equis viribusque per aliquas horas pugnaverunt* Voss. et Lov. 1. *viribus equisque per aliquas horas pugnaverunt* Lov. 6. *equis viribusque* etiam Lov. 2. Tum *pugnaverunt* Lovel. 2. 4. 5. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et edd. ante Frob. anni 1535.

§. 2. *Ut conspiceretur ab omnibus funeris honos*] Vox *funeris*, quae tamen necessaria videtur, deficit in Voss. Lov. 1. 5. et edd. Camp. ac Rom. anni 1472. Paullo ante §. praec. *τὸ se* omittebat Lov. 1. Sed excidisse videtur ob similitudinem vocis sequentis. Certe omnes reliqui ser-

XXXIV. Philippus, aliquid et ad caritatem suo- 1
m, et ut promtius pro eo periculum adirent, ra-
s profecturum se, si equitum, qui ceciderant in 2
editione, sepeliendorum curam habuisset, adfer-
eos in castra jussit, ut conspiceretur ab omnibus
eris honos. Nihil tam incertum nec tam inaesti- 3
abile est, quam animi multitudinis. quod promtiores
d subeundam omnem dimicationem videbatur fa-
urum, id metum pigritiamque incussit: nam, qui 4
stis sagittisque et rara lanceis vulnera facta vidis-
nt, cum Graecis Illyriisque pugnare adsueti, post-
am gladio Hispaniensi detruncata corpora bra-
hiis abscisis, aut tota cervice desecta divisa a cor-
ore capita, patentiaque viscera, et foeditatem
liam vulnerum viderunt, adversus quae tela quos- 5

ant. Alibi tamen hoc pronomen subintelligi, vidimus ad 4, 10, 1. uper §. seq. *ad subeundum nem dimicationem* Gaertn. V. ad 40, 49, 1. *ad subeundam imicationem omnem* Lov. 6. Vox *omnem* omittitur in Lov. 5. edd. Camp. ac Rom. anni 1472.

§. 4. *Qui hastis sagittisque et lata lanceis vulnera facta vidissent*] Lege *et rara lanceis*. GELEN. Ut Gelenius emendat, legunt omnes codd. et edd. usque ad Mogunt. qui *lata* substituerunt. Tum *facta vulnera* Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.]

Detruncata corpora brachiis abscissis] *abscisis* legit Gifan. in Observ. ling. Lat. v. *Abscisus*. et sic citat Lipsius 3. de Milit. Rom. 3. Haec saepe permutari, nemo non adnotavit. Quod apud Justin. 15, 3. in vet. lib. scriptum esse testatur Gifan. *abscisisque auribus*, viri docti, qui Justinum ediderunt, in suis non videntur invenisse. Ego inveni in scripto chartaceo Academiae Duisburgensis, et pro eo, quod ibidem alii habent, *finxisset*, *eumque truncatis crudeliter omnibus membris*, in eodem *finxisset*, *et crudeliter omnibus laniatum membris*. DUK. *brachiis abscisis* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Gaertn. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. Passim etiam in melioribus membranis *abscisus* exaratum obcurrit, ubi vulgo legitur *abscissus*. Exempla v. ad 4, 10, 4. c. 19, 5. c. 28, 8. 8, 25, 5. 24, 30, 12. 25, 36, 6. 32, 4, 5. c. 5, 12. 35, 32, 6. c. 45, 6. 41, 11, 4. 45, 37, 9. Duker. ad Flori 1, 18, 9. et Corte ad Plinii 1, 20. 19. Duo autem sunt verba *abscidere* et *abscindere*, ut olim notavi ad Silii 15, 473. V. etiam Gronov. ad Livii 44, 5, 5. praesertim in prima ed. not. Cl. Duker. ad Flo-

que viros pugnandum esset, pavidi vulgo cernebant. Ipsum quoque regem terror cepit, nondum ju[...]
6 proelio cum Romanis congressum. itaque, revoca[...] filio praesidioque, quod in Pelagoniae faucibus er[...] ut iis copiis suas augeret, Pleurato Dardanisq[...]
7 iter in Macedoniam patefecit. Ipse, cum vigi[...] millibus peditum, quatuor equitum, ducibus tran[...]

ri 2, 2, 2. et Vorst. ac Torren. ad Val. Max. 1, 1, 18. Similiter etiam Msti saepe *abscidere* servant, ubi vulgo editur *abscindere*. V. ad Livii 9, 2[...] 12. 37, 41, 7. et 45, 25, 9. Ad[...] Rhodium ad Scribon. Larg. Compos. 100. Quaenam autem inter utraque haec fuerit differentia, non per omnia convenit. V. Cl. Oudend. ad Front. 1, 4, 7. Arentz. ad Aur. Vict. Epit. Caes. 23, 3. et quos ibi laudarunt. Hic *abscisis* recepi. [*brachiis cum humero abscissis*. ex corr. *abscisis* Bamb.] Mox *disjecta* Lov. 6. in contextu. Vide ad Silii 15, 729. Sed reliqui omnes stant pro vulgato. Tum *divisa corpora capite* male Lovel. 1.

§. 5. *Adversus quae tela quosque viros pugnandum esset*] *pugnandum foret* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. uterque, et Gaertn. [Bamb.]

§. 6. *Quod in Pelagoniae faucibus erat, ut iis copiis suas augeret*] Ita Aldus primus edidit. Omnes priores *in faucibus Pelagoniae*; et ita omnes codd. [Bamb.] praeter unum forte Gaertn. unde nihil in excerptis notavi. Praeterea *ut iis suas copias augeret* Lov. 6. Et ita *praesidium*, *iis* pertineret ad illud genus loquendi, de quo egi ad 27, 51, 1. At uni huic cod. fidem tuto habendam non puto. Mox *aperuit*, pro *patefecit*, Gaertn. quod ex glossa interpretis na[...] videtur.

§. 7. *Ipse, cum viginti mil[...]bus peditum, quatuor milli[...] equitum*] Sic quidem libri: [...] ego scripsisse Livium ajo: *ip[...] cum viginti millibus peditu[...] quatuor equitum*, resecto τῷ *mi[...]libus* posteriore. Hic enim per[...]petuus ejus mos est. 21, [38, [...] *Qui plurimum, centum mil[...] peditum, viginti equitum fu[...]se scribunt: qui minimum, vi[...]ginti millia peditum, sex eq[...]tum*. 22, [46, 6.] *Numerus o[...]nium peditum, qui tum ste[...]runt in acie, millium fuit q[...]draginta, decem equitum*. [...] [13, 8.] *Praemissus est ad co[...]ducenda viginti millia peditu[...] quatuor equitum*. 24, [35, 3.] *A[...] Heracleam, quam vocant, M[...]noam quinque et viginti milli[...] peditum, tria equitum, duodecim elephantos exposuit*. Sic, si vacat inspicere loca, 27, 28. 29. 35. 30, 6. et 29. 34, 21. et 59. 36, 14. 42, 51. et 52. aliisque innumeris locis. J. FR. GRON *peditum, quatuor millibus equitum* in solo est Lov. 5. *peditum, et quatuor centum equitum* legit Hearnii L. 1. *peditum, octo millibus equitum* Gaertn. *peditum, octo equitum* Lov. 2. 4. 6. Harl. et Mead. ambo, *peditum, CCCC equitum* Victor. apud Crevier. *peditum, et CCCC equitum* Lov. 1. [ↀ ↀ *equitum* Bamb.] *pedi-*

gis, ad hostem profectus, paullo plus ducentos ssus a castris Romanis tumulum propinquum Atha- fossa ac vallo communivit: ac, subjecta cernens 8
mana castra, admiratus esse dicitur et universam eciem castrorum, et descripta suis quaeque par- us, tum tendentium ordine, tum itinerum inter- llis; et negasse, barbarorum ea castra ulli videri

, *et quatuor equitum* Voss. emadmodum Gronov. scriben- n conjecit, et edidit. Ita 3, , 6. *Damnatus Romilius de- m millibus aeris*, *Veturius* indecim. 10, 29, 17. *Caesa eo hostium viginti quinque mil-* , *octo capta*, 21, 69, 1. *Duo- im millia peditum*, *quinque uitum adversus hostem edu-* . c. 60, 7. *Sex millia hostium esa*, *duo capta*. 22, 24, 14. *x millia hostium caesa*, *quin- admodum Romanorum*. Si- liter 29, 25, 2. 36, 4, 7. 37, 46, 39, 7, 1. 44, 16, 2. et 4. et E- t. Liv. 67. Solent autem libra- etiam aliis locis perperam ne vocem itinere. V. ad 26, 21, . 29, 32, 1. et 13. c. 35, 10. 38, , 9. aliisque locis. Esse tamen alia loca, ubi verisimiliter e Livius eam vocem bis adhi- it, videbimus ad 37, 39, 9.

Paullo plus ducentis passibus a castris Romanis] Andreas *aullo plus ducentos passus a castris Romanis*, non *ducentis passibus*. Et illud amat potius. Ut 34, [9, 2.] *Totum orbem mu- ri minus quadringentos passus patentem habebat*. 36, [40, 5.] *Plus partem dimidiam ex quin- quaginta millibus hominum caesam*. Et similia, quae cui- vis observare pronum. J. FR. GRON. *paullo plus CC*, vel *du- centis passibus* servant Lov. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaertner. alterum est in reliquis codd. meis, Victor. Crevierii, et omnibus excusis usque ad Aldum, vulga- tae auctorem. Infra cap. seq. *Quum aberat acies eorum paul- lo plus quingentos passus*. V. ad 29, 25, 2. et 41, 12, 8. Similiter etiam *minus* construitur. V. ad 3, 64, 10. et 10, 37, 3. Videtur et error esse in numero. Nam cap. seq. Romana acies. *paullo plus quingentos passus* abesse dici- tur. Ampliss. Roëllius putabat, vel ↀ *CC passus*, vel ↀ *passus* legendum. [*paulo plus* ↀ *pas- sus* Bamb.] Mox *Achaco*, pro *Athaco*, Lov. 1. *Achaeo* Voss. et Lovel. 5. cum edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. *Areto* ed. Mediol. anni 1505. [*Athaco* omit- tit Bamb. sed vacuo spatio re- licto.]

§. 8. *Et descripta suis quae- que partibus*, *tum tendentium ordine*, *tum itinerum interval- lis*] V. Lipsium 5. de Milit. Rom. 1. Quid sint *partes* castrorum, quid *ordines*, docet Schelius ad Hygin. de Castram. p. 1032. et 1041. tom. 10. Thes. Graev. DUK. *disrupta*, pro *descripta*, corru- pte Voss. *discreta* Lovel. 1. et Gaertn. Sed *describere*, in quam vocem reliqui Msti conspirant, hic notat dividere, distribuere. Supra 1, 19, 6. *In duodecim men- ses describit annum*. 30, 26, 6. *Magnam vim frumenti vicatim populo descripserunt*. c. 37, 5.

9 posse. Biduum consul et rex, alter alterius con-tus exspectantes, continuere suos intra vallum: ter-tio die Romanus omnes copias in aciem eduxit.

1 XXXV. Rex vero, tam celerem aleam univer- certaminis timens, quadringentos Tralles (Illyri-rum id, sicut alio diximus loco, est genus) et Cre-tenses

Decem millia talentûm argenti, descripta pensionibus aequis in annos quinquaginta, solverent. 31, 14, 2. *Veteranis militibus voluntariis ex Africano exercitu in legiones descriptis.* 39, 38, 11. ex emendatione Gronovii. *Quum eos in legiones quatuor descripsissent.* ubi alia vide. 45, 15, 1. *In quatuor urbanas tribus descripti erant libertini.* [cum *tendentium* et *in aciem copias duxit.* Bamb.]

§. 9. *Biduum consul et rex, alter alterius conatus exspectantes*] *Biduo* edd. ante Aldum. Sed recte codd. vulgatum tuentur. V. ad 10, 21, 6. Deinde *spectantes* Mead. 2. quomodo saepissime variant librarii. V. ad 6, 33, 1. Mox *tertia die* Lov. 1. Sed v. ad 8, 11, 15. Praeterea *omnes in aciem copias eduxit* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn.

§. 1. *Quadringentos Triballos, Illyriorum*] Vet. lib. habent *Trallas*, quam vocem qui ignorarunt, *Triballos* fecerunt. Sunt autem Tralles Illyrici, ut aït Stephanus, populi, his verbis. Τραλλία μοῖρα τῆς Ἰλλυρίας· λέγονται καὶ Τράλλοι, καὶ Τράλλες παρὰ Θεοπόμπῳ. Itaque et l. 37, [40, 8.] in auxiliis Antiochi numerandis conjungit etiam Livius *Trallas* et *Cretenses*, ut hoc loco, cum aït: *Tum levis armatura trium millium, pariferme numero pars Cretenses, pars Tralles.* SIG. *Tralles* ex vestigiis cod. Victor. legendum esse conjicit Vales. ad Exc. Peiresc. p. 90. Sed *Trallos* legisse videtur Gronov. ad 33, 4, 4. Sane et *Tralli* et *Tralles* gens illa vocabatur, ut ex loco Steph. quem Sigon. laudavit, et aliunde constat. Quin etiam pro Gronovii lectione facere videtur, quod ejus vestigia in corrupta scriptura *Triballos* supersint; quodque Livio ita etiam vocentur 27, 32, 4. et 33, 4, 4. Nihilominus cum Valesio praefero *Tralles.* Nam *Trallis* legunt Voss. Lov. 1. 2. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. [Bamb.] et edd. quas vidi, omnes usque ad Mogunt. quae *Trallos* substituit; et huic demum Aldus *Triballos*. Quin et alibi apud Livium *Tralles* vocantur. V. ad 37, 39, 10. et 38, 21, 2. Insuper ubi vulgo *Tralli* nunc legitur, etiam *Tralles* non minus recte partim aperta MStorum auctoritate, partim ex eorum vestigiis legi posse, ad ipsa illa loca aut supra jam vidimus, aut infra dicendum erit. *Trallas* Sigonii in nullo cod. mihi obvium fuit, neque id ullae, nisi Sigonianae, edd. receperunt. *Tralleis* dedit Gruteri postrema ed. idque Gronovius servavit. Paullo ante *Rex vero tam celerem* primus edidit Aldus, cui consentiunt plures codd. Priores excusi omittunt *vero*, concinente Lov. 5. [Bamb.]

...es trecentos, addito iis peditibus pari numero ...itum, cum duce Athenagora, uno ex purpura... ad lacessendos hostium equites misit. Ab Ro- 2 ...is autem (aberat acies eorum paullo plus quin...tos passus) velites et equitum duae ferme alae ...issae: ut numero quoque eques pedesque hostem ...quarent. Credidere regii, genus pugnae, quo ad- 3

...*motam celerem* legunt Voss. ...ov. 1. *Rex non tam celerem* ...4. quod videtur probandum. ...im tam celerem aleam uni... certaminis timuisset, quie... non lacessivisset. Solent au... u'o, id est *vero*, et *nō*, id est ..., commutari in membranis. ...id 10, 6, 14.

...*Illyriorum id, sicut alio di...mus loco, est genus*] Id supra ... 17, 3a, 4. *Contracto jam in...r Aetolos et Trallos (Illyrio...m id est genus) certamine.* ...ma vox perperam deerat in ...f. ejus loco *Illorum* legebat ...v. 1. Deinde *id est gens* Lov. ... marg. Lov. 5. et edd. prin... *genus* jam inveni in ed. ... anni 1498. Mediol. anni ...6. et hinc in reliquis: quam ...m lectionem veriorem esse ...ucit, praeter aliorum codd. ...ctoritatem, locus Livii laud. ...ui hic est populus, gens. Su... 8, 29, 4. *Erat genus omne ...nde bello Samnitibus par, ...arsi, Pelignique, et Marru...ci.* 34, 17, 6. *Ferox genus nul...m vitam rati sine armis esse.* ..., 11, 7. *Erant in praesidio ...sandreae octingenti Agria...s et duo millia Penestarum ...yriorum: bellicosum utrum...e genus.* Alia exempla v. ad ... 17, 6. ubi et librarios voces ...*nus* et *gens* confudisse dicen...m erit. [*his peditibus* Bamb.] ...ox *primum numero equitum*

omnes codd. mei, et editiones usque ad Ascens. qui anno 1513. *pari* substituit. Deinde *ad lacessendum hostium equites* Lov. 2. Harl. et Mead. 2. V. ad 40, 49, 1.

§. 2. *Ab Romanis, quum aberat acies eorum paullo plus*] Homini polito non potest non illud *quum aberat* suspectum esse. MSS. cum Andrea et Aldina *Ab Romanis autem aberat.* Scribe *Ab Romanis item (aberat acies eorum paullo plus quingentos passus) velites et equitum duae ferme alae emissae.* Quia rex periculo summam rerum committere noluit, sed electos ad tentandam fortunam proelii in campum emisit: pariter Romani haud fere dispari numero equitum peditumque excretam manum iis opposuerunt. J. FR. GRON. *Ab Romanis autem* Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et edd. omnes usque ad Froben. qui anno 1535. vulgatam lectionem primus recepit. *Ab Romanis quidem* Lov. 1. Clericus, voce *autem*, quam, uno excepto, codd. omnes constanter servant, ejecta, edidit *Ab Romanis (aberat acies* etc. Sed id, quod nos ex plerisque Mstis recepimus, probarunt etiam Doujat. et Crevier. quorum posterior ei similiter in contextu locum dedit, testatus tamen, recte Gronov. auspicatum videri, *item* pro *au-*

euerant, fore; ut equites, in vicem insequentes fugientesque, nunc telis uterentur, nunc terga d rent; Illyriorum velocitas ad excursiones et inpet subitos usui esset, Cretenses in invehentem se eff
4 se hostem sagittas conjicerent. Turbavit hunc dinem pugnandi non acrior, quam pertinacior, i
5 petus Romanorum. nam haud secus, quam si acie dimicarent, et velites, emissis hastis, comi gladiis rem gerebant, et equites, ut semel in ho evecti sunt, stantibus equis, partim ex ipsis eq partim desilientes inmiscentesque se peditibus,
6 gnabant. ita nec eques regius equiti par erat, i suetus ad stabilem pugnam; nec pedes concursat et vagus, et prope seminudus genere armorum, liti Romano parmam gladiumque habenti, parit

tem legendum esse: quod nec mihi displiceret, si codd. auctoritas accederet. In Mstorum lectione id minus probo, *vots Rex vero tam celerem* nunc subjungi *Ab Romanis autem*. Magis itaque, quod codices obferunt, placebit, si in initio cap. cum uno cod. legere liceret *Rex non tam celerem*. Si autem ibi vulgatum servandum est, hic voce transposita legam *Ab Romanis* (*aberat autem acies* etc. De simili usu voculae *autem* in connectenda parenthesi v. ad 7, 41, 8. [*alae missae* Bamb.]

§. 3. *Credidere regii, genus pugnae, cui adsueverant, fore*] Scripti omnes *quo adsueverant*. Caesar 1. de Bello civili [44.] *Cum Lusitanis reliquisque barbaris genere quodam pugnae adsuefacti*. Cic. 3. de Oratore [15.] *Homines labore assiduo et quotidiano assueti*. Ovidius 13. Met. [554.] de Polymnestore: *praedaeque assuetus* quod mutare non ausim. Flo 1, 1. *Assuetas sanguine et p da volucres*. Ubi Freinshem Quae omnia videntur dici per intellectum infinitivi. Ut propositis exemplis *exerceri, tigari, duci, ali*. J. FR. GRO Sed et MSS. Thuan. *adsue* JAC. GRON. Ut vulgata hoc lectio, ita Livius etiam infra 34, 9. *Disciplina Lycurgi, per septingentos annos adsu verant, sublata*. Nihilo *adsuerat* etiam Voss. quod c suetudine Liviana ductus ex mi curavi. V. ad 4, 45, 4. Pr terea *quo*, pro *cui*, etiam Lov. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaert [*quo asueverant* Bamb.] Liv. 16, 6. *Primum Hamilcare, inde Hasdrubale, nunc Hann bale duce adsuetum*. Curtius 9, 4. *Tria millia delectorum quitum adsueta corporis custodia sequebantur*. ubi v. Dru

que et ad se tuendum, et ad hostem petendum armato. Non tulere itaque dimicationem; nec alia re, 7
quam velocitate, tutantes se, in castra refugerunt.

XXXVI. Uno deinde intermisso die, quum om- 1
nibus copiis equitum levisque armaturae pugnaturus rex esset, nocte caetratos, quos peltastas vocant, loco opportuno inter bina castra in insidiis abdiderat; praeceperatque Athenagorae et equitibus, ut, si 2
aperto proelio procederet res, uterentur fortuna: si minus, cedendo sensim ad insidiarum locum hostem pertraherent. Et equitatus quidem cessit: du- 3
ces caetratae cohortis, non satis exspectato signo, ante tempus excitatis suis, occasionem bene gerendae rei amisere. Romanus, et aperto proelio vi- 4
ctor, et tutus a fraude insidiarum, in castra sese

Snakenb. Plin. 23. H. N. 1. *Simias quadrupedesque, quibus digiti sunt, negant crescere adsuetas meri potu.* Justin. 31, 1. *Adsuetum imperio et inmoderata licentia militari.* Flor. 4, 12, 17. *Ille barbarus et signis militaribus, et disciplina, armis etiam Romanis adsueverat.* V. etiam Cel. Burm. ad Nason 13. Met. 554. Hanc locutionem etiam Livio vindicare conati sunt J. Fr. Gron. ad 24, 48, 12. et Jac. Gronov. ad 10, 17, 10. Similiter construitur *insuescere* apud Colum. 6, 4. *Maxime tamen habetur salutaris amurca, si tantumdem aquae misceas, et ea pecus insuescas.* Praeterea *Crederunt regii* Lov. 1. *Credere regii* Voss. Lov. 4. Mead. ambo, et Gaertn. (Bamb.) Mox *refugientesque* omittunt Lov. 2. 4. Mead. 2. et Gaertn. Deinde *Cretenses invehentem se effuse in hostem* Voss. et Lov. 6.

§. 5. *Tota acie dimicarent, et velites, emissis hastis, cominus gladiis rem gerebant*) *dimicaretur* Lov. 6. Sed v. ad 38, 40, 4. Tum *emissis in hostes cominus* Lov. 2. 4. 6. Mead. uterque, et Gaertn. *emissi in hostes cominus* Lov. 1. qui mox τὰ *in hostem* non agnoscit.

§. 6. *Ita nec eques regius equiti par*] *eques regis* Voss. Lovel. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. 2. Gaertn. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. Ita *praefectus regius* et *regis*. V. ad 32, 16, 12. *praesidio regio* et *regis* 37, 12, 5. *legatus regius* et *regis* c. 56, 9. *pecuniae regiae* et *regis* Epit. Liv. 38. V. ad 32, 6, 6. Deinde *itaque nec* Lov. 2. et Harl. V. ad 21, 53. 7. *ita neque* Voss. (*generi armorum* Bamb.) Mox *pariterque ad se tuendum* Lov. 1. 6. et Voss. V. ad 2, 44, 3.

§. 1. *Uno deinde intermisso*

recepit. Postero die omnibus copiis consul in aciem descendit, ante prima signa locatis elephantis: quo auxilio tum primum Romani, quia captos aliquot
5 bello Punico habebant, usi sunt. Ubi latentem intra vallum sensit, exprobrans metum subcessit. Postquam ne tum quidem potestas pugnandi dabatur, quia ex tam propinquis stativis parum tuta frumentatio erat; dispersos milites per agros equitibus ex
6 templo invaseris; octo ferme inde millia, intervallo

die] *Uno inde* Lov. 1. 6. et Voss. V. ad 36, 24, 10. *Mox peltas*, pro *peltastas*, Gaertn. *speltas* Lov. 2. et Mead. ambo. *paltas* Voss. et Lov. 1. *peltatos* Lov. 6. a m. 1. *peltas* a m. 2. quod etiam superest in Lov. 4. ac 5. [Bamb.] Supra 28, 5, 11. *Quemdam ex regiis ducibus cum mille peltastis (pelta caetrae haud dissimilis est) Chalcidem mittit.*

§. 4. *In castra sese recepit. Postero die omnibus copiis consul in aciem descendit*] *in castra se recepit* Lov. 4. *in castra sese recipit* Lov. 6. *ad castra sese recepit* Lov. 5. et edd. ante Aldum. Deinde *consul omnibus copiis* Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. et Mead. uterque. [Bamb.] *consul cum omnibus copiis* Gaertn. quod non est necesse. V. ad 1, 14, 7. Mox *locatis elephantibus* Lov. 2. Livius eadem forma *elephas* dixit 44, 5, 6. et *elephantes* ibid. c. 41, 3. At reliquis omnibus locis Livio constanter, nisi fallor, *elephantus* placuit. V. etiam ad 35, 32, 4. c. 43, 6. 36, 4, 7. c. 10, 4. c. 18, 4. c. 19, 4. 37, 39, 13. 38, 14, 2. c. 38, 8. et alibi. Unius igitur cod. fides hoc loco levior est, quam ut eum sequar. Ejus autem librarium eo modo peccasse puto, quo *penatibus* pro *penatis* datum est supra 22, 8, 7. ubi plura vide. Nec reliqua duo loca Livii suspicione carent, praesertim quum ista pars operis Liviani unius tantum codicis ope nobis servata sit, cujus librarius facile aberrare potuit eodem modo, quo hic Lov. 1. Praeterea vox *Romani* non adparet in Lov. 2. et Mead. 2.

§. 5. *Postquam ne tum quidem potestas pugnandi dabatur*] *Postquam metu quidem potestas pugnandi non dabatur* Voss. Paullo ante *sensit* deficit in Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. Mead. ambobus, Gaertn. et edd. ante Mogunt. Praeterea *lacessit*, pro *successit*, Lov. 2. in margine, et Lov. 6. *Ubi ad latentem intra vallum exprobrans metum successit* legit Harl. [*Ubi latentem intra vallum hostem vidit, in tumulos quoque ac sub ipsum vallum exprobrans metum successit* Bamb.]

Quia ex tam propinquis stativis parum tuta frumentatio erat] Si ita scripsit Livius, supplendum est *hosti*. Sed, quia hoc supplementum aliquanto durius videbatur, veniebat in mentem, *quia hostium tam propinquis stativis*. 23, 17, 7. *Ne quis, tam propinquis hostium castris, Capuam quoque recurrat*. Duae postremae syllabae vocis *hostium*

...iorem frumentationem habiturus, castra ad Octo... ...phum (id est loco nomen) movit. Quum in propin... 7 ...o agro frumentarentur Romani, primo rex intra ...um suos tenuit, ut cresceret simul et neglegen... ...cum audacia hosti. Ubi effusos vidit, cum omni 8 ...tatu et Cretensium auxiliaribus, quantum equi... ...e velocissimi pedites cursu aequare poterant, ci... ...e profectus agmine, inter castra Romana et fru... ...ntatores constituit signa. Inde, copiis divisis, 9

...finitate sequentis *tam* inter... ...re potuerunt. et deinde opti... ...ex fieri. DUK. *parum tuta ...o erat* Voss. Lov. 1. et 6. in ...textu a m. 1. haerente adhuc ...mo scribarum praecedente ...e *statiuis*. Mox *dispersis mi... ...bus per agros extemplo re... ...catis* Lov. 6.

§. 6. *Octo ferme inde millia ...vallo*] Puderet monere, ni... ...servarent omnes, quos vidi, ..., scribendum esse *millium*. ...R. GRON. Conjecturam hanc ...novius in contextum recepit, ... reliqui editores servarunt. ...uit etiam facile oriri ex com... ...dio solito. Saepe enim mil... ...rius numerus in Mstis una li... ... *M* notari solet; quae *mil...* ... reddita fuit, quum deberet ...lium. V. ad 25, 9, 16. Verum ...presse omnes codd. totidem li... ...ris *millia*, nullus per notam *M*. ...nes autem ita pertinaciter in ...oc facillimo sensu errasse, in ...imum inducere nequeo. Puto ...itur priscam lectionem servan... ...am, et addita interpunctione ...utam ita deinceps legendam ..., *octo ferme inde millia, intervallo tutiorem frumenta... ...tionem habiturus, castra ad Octolophum movit*. Id igitur exprimi curavi. Ceterum *fere* legunt Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. Mead. 1. et Gaertn. [Bamb.] V. ad 37, 38, 5.

Castra ad Atalobum movit] Exemplaria scripta *Octolophum* habent. GELEN. Editionum Ge... lenio antiquiorum lectionem unus servat Lov. 5. *Athalobum* Mead. 2. et Gaertn. *Achalobum* Hearnii L. 1. *Actalobum* Voss. et Lov. 1. *Actalabum* Lov. 6. *Attalobum* Lov. 4. [Bamb.] *Atalobum* Harl. Mead. 1. et Lov. 2. V. infra ad c. 40, 9. et 44, 3, 1. Praeterea *id loco*, omissis vocibus *est* et *nomen*, Voss. et Lov. 1. Earum posterior excidisse potuit ob similitudinem sequentis *movit*. sed *id loco nomen est* Lov. 6.

§. 7. *Intra vallum suos tenuit, ut cresceret simul et negligentia cum audacia hosti*] Suspectum erat primo *et*, eo quod illud nusquam alibi in hoc genere loquendi adhibitum inveniebam. Terent. Eun. 2, 2, 10. *Simul consilium cum re amisisti*. Cic. 2. Tusc. 18. *Quod si cui simul animus cum re concidit*. Deinde nihil tentandum credidi. *Negligentia cum audacia* idem est, quod negligentia et audacia. *consilium cum re*, *animus cum re*, idem quod consilium et res, animus et res. Jam vero non dubito, quin recte dicatur, *ut cresceret simul et negligentia et*

partem ad consectandos vagos frumentatores em- sit, dato signo, ne quem vivum relinquerent; cu- parte ipse subſtitit, itineraque, quibus ad ca-
10 recursuri videbantur hoſtes, obsedit. Jam pa- caedes ac fuga erat, necdum quisquam in ca- Romana nuncius cladis pervenerat; quia refugi-
11 tes in regiam ſtationem incidebant: et plures obsidentibus vias, quam ab emissis ad caede- interficiebantur. tandem inter medias hoſtium tiones elapsi quidam trepidi, tumultum magis, qu- certum nuncium, intulerunt caſtris.

1 XXXVII. Conſul, equitibus jussis, qua quis- poſſet, opem ferre laborantibus, ipse legiones e ca- ſtris educit, et agmine quadrato ad hoſtem du-
2 Dispersi equites per agros quidam aberrarunt, d-

audacia hosti. Scio, quid ad 26, 43, 6. scribat Gronovius. Sed oſtendi ibi, Ciceronem, Livium, et Suetonium eo uti, quod ille unius libri scripti auctoritate improbat. Si tamen hoc loco Livii a quibusdam libris abesset *et*, per me liceret id in exilium agi. DUK. *ut cresceret simul gloria cum audacia* Mead. 2. Reliqui nihil mutant, nisi quod *neglegentia* sit in Lov. 4.

§. 9. *Partim ad consectandos vagos frumentatores*] *partem* Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. 1. et Hearnii L. 1. Et ita edidit Froben. anno 1535. quod proximi editores servarunt usque ad Paris. qui *partim*, ut legunt principes edd. et reliqui codices, revocarunt, ceteris, qui poſtea secuti sunt, editoribus tacite eamdem lectionem adprobantibus, ac retinentibus; nisi quod Doujatius *partem* legendum conjectet. Certum eſt, *partim* pro *partem* veteres dixisse, et quidem, ut ei jungerent g- vum. V. ad 26, 46, 8. ita eti- ut, quum in priori membro xissent *partim*, in secundo, loco, adhiberent vocem *alia*. Gronov. 3. Obs. 2. Non me- tamen, me notare exemplum, poſt *partim* infertur *cum pa-* Cl. Dukerus etiam se simile ex- plum non invenisse teſtatus Tot itaque codicum teſtim- firmatam scripturam *partem* i- terim, donec in alteram ad- ratius inquiratur, admisi. *Ne vivum relinquerent* Lov. *ne unum relinquerent* Lov. V. ad 10, 36, 8. *ne quem* un- *relinquerent* edd. Mediol. a- 1480. et Ven. anni 1498. *ne q- virum relinquerent* Harl. Sa- pius voces *vivum* et *virum* libra- rii commutarunt. V. ad 4, 59, 35, 51, 4. et adde Cel. Burm. a- Suet. Ner. 30. Vesp. 19. Domit. 12. Deinde *subsistit* Voss. et Mead. 1.

cepti clamoribus aliis ex alio exsistentibus loco. Pars obvios habuerunt hostes. pluribus locis simul pugna coepit. Regia statio atrocissimum proelium 3
edebat. nam et ipsa multitudine equitum peditumque prope justa acies erat: et Romanorum, quia medium obsederat iter, plurimi in eam inferebantur. Eo quoque superiores Macedones erant, quod 4
et rex ipse hortator aderat, et Cretensium auxiliares multos ex inproviso vulnerabant, conferti praeparatique in dispersos et effusos pugnantes. Quod 5
si modum in insequendo habuissent, non in praesentis modo certaminis gloriam, sed in summam etiam belli profectum foret: nunc, aviditate caedis 6
intemperantius insecuti, in praegressas cum tribunis militum cohortes Romanas incidere: et fugiens 7

§. 10. *Refugientes in regiam stationem incidebant*] *fugientes* Mead. 2. Male. Supra 22, 59, 9. *Sunt etiam de nostris quidam, qui ne in acie quidem refugerunt.* 23, 39, 1. *Ad Philippum captiva navis ex cursu refugit.* ubi antea etiam perperam edebatur *fugit*. c. 47, 8. *Quum refugientem ab urbem Tauream Claudius sequeretur.* Paullo ante *caedes et fuga* Lov. 5. Gaertn. et edd. ante Aldum.

§. 11. *Plures ab obsidentibus vias, quam ab emissis ad caedem, interficiebantur*] *quam emissis ad caedem* Mead. 2. Sed, Livium praepositiones potius iterasse, vidimus ad 6, 28, 6. Mox *τὸ hostium* non adparet in Lov. 5. et edd. Aldina prioribus.

§. 1. *Qua quisque posset, opem ferre*] *quam quisque posset* Lov. 2. 6. Mead. 2. et Hearnii L. 1.

§. 2. *Dispersi equites per agros quidem aberrarunt*] Haec lectio primum obvia fuit in ultima Gruteri ed. eamque recentiores omnes adoptarunt. Antea edebatur *quidam aberrarunt*, quod superest in Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Mead. utroque, Gaertn. et Hearnii L. 1. Id vero sensum requirere, palam est: *Equites quidam aberrarunt, pars obvios habuerunt hostes.* Mox *pugna oritur*, pro *coepta est*, Lov. 5. et edd. ante Froben. anni 1535.

§. 3. *Atrocissimum proelium edebat*] *atrocissimum bellum* Harl. V. ad 3, 61, 2. Mox *prope hastata acies erat* Lov. 1. 5. et Lov. 2. in margine, Voss. insuper et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm.

§. 5. *Si modum in insequendo habuissent*] *in sequendo* Voss. Lov. 1. Harl. Gaertn. et ed. Ven. anni 1498. Male. V. ad 4, 30, 12. [*non praesentis modo* Bamb.]

eques, ut primo signa suorum vidit, convertit in effusum hostem equos: versaque momento tempo[ris] fortuna pugnae est, terga dantibus, qui modo secu-
8 ti erant. Multi cominus congressi, multi fugien[tes] interfecti. nec ferro tantum periere, sed in palud[es] quidam conjecti, profundo limo cum ipsis equ[is]
9 hausti sunt. Rex quoque in periculo fuit: nam ruente saucio equo, praeceps ad terram datus, hau[d]
10 multum abfuit, quin jacens obprimeretur. Sel[us] fuit eques, qui raptim ipse desiluit, pavidumq[ue] regem in equum subjecit. Ipse, quum pedes aequa-re cursu fugientes non posset equites, ab hostibus a[d]
11 casum regis concitatis confossus periit. Rex, cir-cumvectus paludes pervias inviasque trepida fug[a]

Mox *in summa etiam belli profectum foret* Harl. Sed v. ad 2, 61, 12.

§. 6. *Intemperantius insecuti, in praegressas* etc. *cohortes Romanas incidere*] *imperantius* est in Voss. et Lov. 1. Praeterea *secuti* omnes codd. quos consului, [Bamb.] cum edd. Camp. Rom. anni 1472. et Parm. Supra 23, 1, 9. *Hegeas praefectus equitum, intemperantius cedentes secutus, cecidit.* Deinde *progressas* Lov. 5. Gaertn. et edd. Camp. ac Parm. V. ad 9, 10, 7.

§. 8. *In paludes quidam conjecti*] *collecti* Voss. sollemni scribarum errore. V. ad 36, 12, 4. *collapsi* Lov. 6. in contextu, altero *conjecti* inter versus adscripto. Mox *abhausti sunt* Mead. 1. *absumpti sunt* Mead. 2. et Gaertn. Supra 22, 2, 5. *Per praealtas fluvii ac profundas voragines, hausti pene limo, immergentesque se, tamen signa sequebantur.*

§. 9. *Praeceps ad terram da-tus*] *in terram* Lov. 5. et ed[d.] ante Froben. anni 1535. Alte-rum tuentur omnes scripti. [...] *dare ad terram* Plaut. Capt. [...] 2, 17. *Genu ad quemque je[...]* *ad terram dabo.* Mox §. seq. *silivit* Harl. et Mead. 2. Sed v. ad 2, 10, 11. Tum *perit* Voss. Lov. 1. 4. Harl. et Mead. 1. [Bamb.] V. ad 5, 8, 3.

§. 11. *Rex circumvectus pa-ludes pervias inviasque*] Ita pri-ma exhibet ed. Froben. anni 1535. Antea edebatur *per paludes* consentientibus Voss. Lov. 1. 2. Harl. et Hearnii L. 1. *circumve-ctus pavens per vias invias[que]* Lov. 2. *circumvectus pavensque per vias in viasque* Lov. 6. *pa-vens* etiam Mead. 1. in margine et Gaertn. Quid si legamus *cir-cumvectus paludes per vias in-viaque?* Supra 33, 17, 6. *Per vias*

in castra tandem, jam desperantibus plerisque incolumem evasurum, pervenit. Ducenti Macedonum equi- 12
tes eo proelio periere, centum ferme capti; octoginta admodum ornati equi, spoliis simul armorum relatis, abducti.

XXXVIII. Fuerunt, qui hoc die regem temerita- 1
tis, consulem segnitiae accusarent. nam et Philippo quiescendum fuisse, quum paucis diebus hostes, exhausto circa omni agro, ad ultimum inopiae venturos sciret: et consulem, quum equitatum hostium 2
levemque armaturam fudisset, ac prope regem ipsum cepisset, protinus ad castra hostium ducere debuisse.
nec enim mansuros ita perculsos hostes fuisse, de- 3
bellarique momento temporis potuisse. Id dictu, 4

-sivisque in urbes Campaniae perfugerunt. 38, 23, 1. *Ruunt caeci per vias per invia.*

§. 12. *Octoginta admodum ornati equis, spoliisque simul armorum relictis abducti*] Syncera lectio: *equi, spoliis simul armorum relatis, abducti.* GELEN. Pal. pr. *LXXX admodum oranti equis, spoliis simul armorum relictis, abducti.* alter, *LXXX admodum ornatis equis spoliis simul armorum relictis aduxit.* Ant. ed. *ornati equis spoliisque simul armorum relictis.* GEBH. *ornati equis, spoliis simul armorum relictis, abducti* Voss. et Lov. 1. *ornati equites, spoliis simul armorum relictis, abducti* Mead. 1. et Gaertner. *ornati, spoliis simul armorum relictis, abducti* Lov. 6. a m. 2. et Mead. 2. *ornati equi, spoliis simul armorum relictis, abducti* Lov. 2. et 6. a m. 1. Verissimum videtur, quod Gelenius restituit: a quo non aliter differunt duo postremi codd. quam quod solito scribarum errore habeant *relictis* pro *relatis.* V. ad 2, 20, 9. In codd. vero, qui *equis* praeferunt, sibilus in fine vocis adcrevit ex initio sequentis. V. ad 28, 25, 2.

§. 1. *Fuerunt, qui hoc die regem*] *Fuere* Voss. Lov. 2. 4. 6. Harl. Mead. 1. et Gaertn. [Bamb.] Tum *eo die* Harl. Mox *Philippo quiescendum esse* Lov. 2. *Philippo quiescendum venisse* Voss. *Philippum quiescendum venisse* Lov. 1. Hinc *paucis diebus post* Gaertn. Denique *ad ultimum inopia eventuros* Voss. et Lov. 1. *ad ultimum inopiae eventuros* Lov. 2.

§. 2. *Quum equitatum hostium*] Ultimam vocem ignorat Lov. 1. qui idem simul cum Voss. omittunt *ac prope regem ipsum cepisset.* Mox *ducere voluisse* legit Lov. 2.

§. 3. *Debellarique momento*

3 agmine Romanum sciebát, petit. Consul, prima luc caduceatore datis induciis dimisso; haud ita mult post abisse hostem quum sensisset, ignarus qua s queretur, iisdem stativis frumentando dies aliqu 4 consumsit. Stuberam deinde petit, atque ex Pe gonia frumentum, quod in agris erat, convex inde ad Pluvinam est progressus, nondum comperti 5 quam regionem hostes petissent. Philippus, quum p mo ad Bryanium stativa habuisset, profectus in

non ingressurum. V. ad 10, 35, 4. Sed vulgatum potius praefe ro. 31, 6, 4. *Viam antiquam criminandi Patres ingressus.* 38, 43, 8. *Veterem et obsoletam viam ingressos Ambracienses dixit.* 39, 28, 1. *Longe aliam ingressus disserendi viam.*

§. 3. *Haud ita multo post abisse hostem*] Voculam *ita* perperam omittunt Voss. et Lov. 1. 2. ac 6. Infra c. 42, 9. *Non ita multos in dispersa fuga error intulit in Macedonum equites.* 37, 38, 6. *Haud ita multo post L. Scipio ad urbem venit.* 35, 11, 2. *Non ita multo post duceretur.* Similiter *nec ita multo post* 36, 45, 1. 38, 3, 6. et similia passim. Paullo ante *abiisse* Gaertn. V. ad 26, 28, 2.

§. 4. *Stuberam deinde petit*] *Stubera*, *Pleuvina*, *Bruanna*, *Osphagos*, *Erduaea* nomina sunt, majore ex parte mihi suspecta, quamquam vetustate interiisse poterant. *Erigonii* autem amnis, qui Axium influit, est mentio apud Authores. GLAR. Suspectum nomen habet hoc Glareanus, ut caetera nomina, quae sequuntur; esse autem oppidum Illyriorum, apparet ex verbis Livii 43, [18, 3.] cum aït. *Perseus ratus, si domuisset proximos Illyriorum, Gentium quoque r gem in societatem perlici pos cum decem millibus pedit Stuberam venit.* Meminit e etiam Strabo l. 7, [327.] et S das, et Στόβηραν vocant. Si Pall. et antiqua ed. *Stuberra* GEBH. *Stuperna* Voss. *Stupe na* Lov. 1. *Stuberram* Lov. 6. Harl. Mead. ambo, [Bamb. et edd. vett. Στύβερρα me ratur Polyb. Exc. legat. nu 76. *Thyrsis Stuberaeus* Liv 40, 24, 7. ubi etiam codd. plur duplici litera canina *Stuberra us* scribunt. Tum *inde* Lov. Harl. et Mead. 2.

Inde ad Pluinam est progre sus] *Pluinae* nemo memini *Pellinae* omnes. Itaque *Pel nam* restituo, auctore maxi Arriano, qui l. 1, [7.] ita scribi ἀγὼν δὴ παρὰ τὴν Ἐορδαίαν καὶ τὴν Ἐλυμιῶτιν, καὶ παρὰ τῆς Στυμφαίας καὶ Παρυαί ἄκρα; ἑβδομαῖος ἀφικνεῖται Πελλίνην τῆς Θετταλίας. Pel nam item statuit Stephanus Phthiotide in Thessalia. Si Pall. et antiqua ed. *Pluinna* GEBHARD. *Pluinam* Lov. 4. [Bamb.] et edd. Camp. Rom. a ni 1472. et Parm. *Pluvinam* Lo 2. 6. Harl. Mead. uterque, Gae ner. et reliquae, quas vidi, e usque ad Sigon. *Pluviniam* Lo

ansversis limitibus, terrorem praebuit subitum hosti. overe itaque ex Pluvina Romani, et ad Osphagum men posuerunt castra. Rex haud procul inde et 6
e, vallo super ripam amnis ducto, (Erigonum in-
lae vocant) consedit. Inde satis comperto, Eor- 7
eam petituros Romanos, ad occupandas angustias, superare hostes artis faucibus inclusum aditum sent, praecessit. ibi alia vallo, alia fossa, alia 8
pidum congerie, ut pro muro essent, alia arboribus

Pliniam Voss. *Pelimam* Hear-
L. 1. quod quidem proximo Sigonii *Pellinam* accedit; tamen gravissime hic hal-
inatum esse, monuit Cl. Jac. onov. ad d. l. Arriani: non consulem hic idem iter ha-
isse, quod ibi describitur de xandro. Accedit, urbem *Pel-
um* sive *Pelinnam*, ut alii tius scribunt, alio nomine *ellinaeum* vel *Pelinnaeum* ad-
llari, eoque potius usum esse v. 36, 10, 5. 13, 7. 14, 3. Prio-
igitur lectionem, a Sigonio pulsam, sed plerorumque co-
cum auctoritate fultam, revo-
vi. Mox *quamnam regionem* arl.

§. 5. *Quum primo ad Bruan-
stativa habuisset*] Strabo 7, [327.] ut *Stuberae*, sic *Bry-
ii* meminit oppidorum ad Eri-
nem flumen. Quamquam Ste-
nus ait, *Βρυάνιον* esse oppi-
um Thesprotiae. SIG. *in pri-
mis* Hearnii L. 1. An voluit li-
rius *in primo*, de quo v. Gro-
ov. ad 10, 14, 17. Sed reliqui nt pro vulgato, quod servo. Deinde *ad Bruanium* Gronov. anno 1665. in contextum recepit, quum in prioribus fuisset *Bru-
anam*, vel *Bruanam*; quod tiam servant Voss. Lov. 2. 4. 5. Harl. Mead. ambo, et Gaertn.
Brumaniam Lov. 6. *Brumam* Lov. 11 *Heruaniam* Hearnii L. 1. [*Bruantiam* Bamb. qui etiam *transvectis limitibus*.]

*Ad Osphagum flumen posue-
runt castra*] Haud secus anti-
qua ed. Sed Pal. pr. *ad Opa-
gum*. alter *ad Ophagum*. GEBH. *ad Ophagum* Voss. et Lov. 1. ac 4. *ad Ospagum* Lov. 2. cum edd. Mediol. anni 1480. ac Ven. anni 1498. *ad Osphagum* Msti ceteri cum plerisque reliquis edd. et-
iam antiquissimis.

§. 6. *Erigonum incolae vo-
cant*] Ex Strabonis l. 7, [327.] et Arriani 1, [5.] *Erigonem* legen-
dum. Quamquam Ptolemaeus *Ἐρίγωνον* vocat. SIG. Antiqua ed. *Erigonium*. GEBH. *Grigonium* Hearnii L. 1. *Egonum* Harl. *Eri-
gonium* Lov. 5. et edd. antt. pro quo Frob. anno 1535. *Erigonum* substituit, consentientibus reli-
quis scriptis. Quum autem ipse Si-
gonius fateatur, Ptolem. hunc flu-
vium *Ἐρίγωνον* vocasse, necesse non erat, ut, invitis omnibus libris, legeret *Erigonem*. V. etiam ad 39, 53, 15. Mox *tendit*, pro *con-
sedit*, Lov. 6. et edd. Frobenia-
na anni 1535. vetustiores.

§. 7. *Erduaeam petituros Ro-
manos*] Polybius l. 27, [19.] sa-
tis indicat, *Heordaeam* esse le-

objectis, ita, ut locus postulabat, aut materia sub-

9 peditabat, permuniit; atque (ut ipse rebatur) viam suapte natura difficilem, objectis per omnes transi-

10 tus operibus, inexpugnabilem fecit. Erant pleraque silvestria circa, incommoda phalangi maxime Macedonum: quae, nisi ubi praelongis hastis velut vallum ante clipeos objecit, (quod ut fiat, libero cam-

11 po opus est) nullius admodum usus est. Thraecas quoque romphaeae, ingentis et ipsae longitudinis,

12 inter objectos undique ramos inpediebant. Cretensium una cohors non inutilis erat: sed ea quoque ipsa ut, si quis inpetum faceret, in patentem vulneri equum equitemque sagittas conjicere poterat, in-

gendum, ubi verba T. Quintii, quibus ad Cynocephalas pugnaturus milites accendit, exponit. Ea sunt haec: Οὐχ οὗτοι Μακεδόνες εἰσὶν, οὓς ὑμεῖς προκατέχοντας ἐν Μακεδονίᾳ τὰς εἰς τὴν Ἐορδαίαν ὑπερβολὰς ἐκ τοῦ προφανοῦς μετὰ Σουλπικίου βιασάμενοι πρὸς τόπους ὑπερδεξίους ἐξεβάλετε, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντες. Et Stephanus: Ἐορδαῖαι δύο χῶραι Μακεδονίας. Et Plinius in Macedonia [4, 10.] *Heordensium*, et Arrianus l. 1, [7.] meminit Ἐορδαίας. SIG. Pall. *Erdumeam*. GEBH. *Adducam* Hearnii L. 1. *Arduaem* Gaertn. *Erduacum* Lov. 2. *Erduacam* Mead. uterque. *Erducam* Harl. *Erdua eam* Voss. et Lov. 1. [*Erduaeam* Bamb.] *Erdumeam* Lov. 4. et 6. Sigonii conjecturam Gronov. recepit, abjecta tamen adspiratione *Eordaeam* scribens. V. etiam ad cap. seq. §. 1.

§. 8. *Ibi alia vallo, alia fossa, etc. opere permuniit*] *ubi alia* Voss. et Lov. 1. V. ad 27, 5, 2. Praeterea vocem *opere* iidem codd. cum Lov. 6. a m. 1. non agnoscunt: quam etiam Cl. Crevier. superfluam et molestam vocans, pridem suspectam habuit, tamquam ex vitiosa repetitione primae syllabae verbi sequentis male natam, et tandem auctoritate cod. Victorini eam respuentis ex contextu recidit. Sequitur etiam mox *operibus*. Quem libentius praeeuntem, trium aliorum auctoritate accedente, secutus sum. [*ut aut locus postulabat* Bamb. in quo est *opere*

§. 10. *Praelongis hastis velut vallum ante clipeos objecit*] *Prae-longis hastis* Voss. et Lov. 1. Male. 22, 46, 5 *Dispares ac dissimiles gladii: Gallis praelongi ac sine mucronibus*. 37, 41, 4. *Inpeditus intercursu suorum usus praelongarum hastarum*. 38, 7, 12. *Per operculi foramina praelongae hastae emittebant*. c. 17, 3. *Praelongi gladii*. De errore hoc scribarum v. ad 9, 10, 7. De longitudine hastarum

adversus scuta Romana nec ad trajiciendum satis magnam vim habebat, nec aperti quidquam erat, quod peteret. Itaque id ut vanum teli genus sense- 13
[illegible]t esse, saxis passim tota valle jacentibus incessent hostem. ea, majore cum sonitu, quam vulnere [illegible]o, pulsatio scutorum parumper succedentes Ro- manos tenuit. Deinde, iis quoque spretis, partim, 14
[illegible]dine facta, per adversos vadunt hostes: partim, 15
brevi circuitu quum in jugum collis evasissent, tre- [illegible]dos ex praesidiis stationibusque Macedones deturbant: et, ut in locis inpeditis difficili fuga, plerosque etiam obtruncant.

XL. Ita angustiae minore certamine, quam quod 1

[illegible], quibus utuntur Macedones, [illegible]Vlit. ad Gratii Cyneg. 118. [§. 9. [illegible]expugnabilem facit. Bamb.]

§. 11. *Thraces quoque rom[ph]aeae, ingentis et ipsae lon[gi]tudinis, etc. inpediebant*] Ita [pr]imum exhibuit ed. Gronovii [an]ni 1665. sine dubio operarum [er]rore, quem tamen secuti edi[to]res servarunt, nisi quod modo [Cr]evier. recte *Thracas* restitue[ri]t, quemadmodum praeferunt [ed]d. priores, et cum Hearnii L. [o]mnes mei. nisi quod quidam [vi]tiosa orthographia *Trachas* [scr]ipserint, pro *Thracas*, qua [for]ma Livius alibi utitur. 33, 7, [1]. *Cum omnibus praeter Thra[ca]s auxiliis.* 38, 40, 12. *Thracas [pr]aeda ipsa inpeditos ad cae[de]m praebet.* etiam c. 41, 10. et ali[bi]. Et ita in Livio emendandum [ess]e, ad calcem codicis sui Jac. [G]ronov. monuit. Deinde *rum[pi]ae*, vel *rumphaeae*, Gaertn. et [He]arnii L. 1. *rumphye* Harl. et [M]ead. ambo. *rumphie* Lov. 2. [4]. 5. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. *rimipe* Lov. 1. *ipie* Lov. 6. *rumpie* Voss. [*rupiae* Bamb.] Videtur igitur Livius voluisse *rumpiae*. V. Nic. Heinsium ad Val. Flacc. 6, 98. De ea v. etiam Bochart. part. 1. Hieroz. L. 2, 8. p. 137.

§. 12. *Sed quae quoque ipsa*] Lectio haec ex Gruteri postuma per reliquas omnes editiones perperam propagata est. Priores praeferunt *sed ea quoque ipsa*, quod quum etiam omnes codd. servent, priscam scripturam Livio reddere non dubitavi. Mox *neque ad trajiciendum* Voss. et Lov. 6. V. ad 9, 9, 14.

§. 15. *Brevi circuitu quum in jugum collis evasissent*] Duae priores voces omittuntur in Lov. 2. Deinde *quum jugum collis evasissent* Lov. 1. 6. et Harl. De ea locutione infra videbimus ad 45, 41, 4. Ea tamen hic non videtur probanda. Non enim Romani *evaserant jugum collis*, sed connitendo in jugum collis pervenerant, quod recte effertur in

animis proposuerant, superatae, et in Eordaeam per-
ventum; ubi pervastatis passim agris, in Elimea
se recepit. inde impetum in Orestidem fecit; et op-
pidum Celetrum est adgressus, in peninsula situ
2 Lacus moenia cingit: angustis faucibus unum ex con-
tinenti iter est. Primo situ ipso freti, clausis po
3 tis, imperium abnuere: deinde, postquam sig
ferri, ac testudine succedi ad portam, obsessasq
fauces agmine hostium viderant, priusquam expe
4 rentur certamen, metu in deditionem venerunt. A
Celetro in Dassaretios processit, urbemque Peli
vi

jugum collis evasissent. V. ad 4, 34, 1. Praepositio itaque, quae in tribus illis codd. deerat, vel intercepta est ab ultima litera vocis praecedentis: v. ad 10, 13, 3. vel a duabus initialibus vocis sequentis: quale exemplum habuimus supra 26, 3, 10.

§. 1. *Ita angustiae minore certamine, quam quod animis proposuerant, superatae*] *Ita angustias* etc. *superavere, et in* Mead. 2. *Ita angustiis* etc. *superare et* Voss. *Ita angustiis* etc. *superatis, et in* Lov. 6. *Ita angustiis* etc. *superatis in* Lov. 1. quae vera videtur lectio esse. Praeterea *proposuerunt* idem Lov. 1. Mox *et Mordumeam* Voss. *in Orduma* Lov. 1. *et in Erdumena* Lov. 2. *et in Erudumeam* Gaertn. *et in Erdumeam* Lov. 4. 6. Harl. ac Mead. ambo. [*Erdumaeam* Bamb.] V. ad cap. praec. §. 7.

In 'Elymeam se recepit. inde inpetum in Orestidem fecit] *Ely'ma* apud Ptolemaeum [3, 13.] nomen, sed longe ad occidentem Macedoniae. Livius, quasi ab expeditione rediens, ac rursus i Orestidem impetum facturus, consul, haec narrat. GLAR. phanus hanc urbem Ἐλίμει Ptolemaeus Ἐλίμαν vocant, rianus l. 1, [7.] agrum ejus Ἐλ μιῶτιν nominat. SIG. *Elmi* Gaertn. *Elimina* Mead. uterq *Eliminam* Hearnii L. 1. *Elu am* Lov. 4. *Elimiam* Voss. l 1. 2. 5. 6. [Bamb.] et edd. v *Elimea* infra etiam memora 42, 53, 5. et 43, 21, 5. ea au voce regionem Illyrici, sed cedoniae contributam, indic docuit Cellar. 2. Geogr. ant. 660. V. etiam ad priorem Li locum. Praeterea *recepit* et *f cit* Voss. *facit* etiam Lov. 1. 2. 6. Harl. Mead. ambo, et Gae

§. 2. *Angustis faucibus u ex continenti iter est*] Lege *num ex continenti.* GELEN. et omnes mei, excepto solo L 5. qui cum edd. vett. legit *un* Mox, transpositis dictionib *abnuere imperium* Lov. 2. 4. Harl. Mead. ambo, et Gae [Bamb.]

§. 4. *In Dassaretios process*

...i cepit. servitia inde cum cetera praeda abdu..., et libera capita sine pretio dimisit: oppidum... iis reddidit, praesidio valido inposito: nam et 5 ... opportune urbs erat ad impetus in Macedoniam ...iendos. Ita peragratis hostium agris, consul in 6 ... jam pacata ad Apolloniam, unde orsus bellum ..., copias reduxit. Philippum averterant Aetoli, 7 Athamanes, et Dardani, et tot bella repente alia aliis locis exorta. Adversus Dardanos, jam re- 8 ...ientes ex Macedonia sese, Athenagoram cum ex...ditis peditibus ac majore parte equitatus misit, ...um instare ab tergo abeuntibus, et, carpendo

...emque *Pelium vi cepit*] Pe...a duplex tradit Stephanus, ...in Thessalia, alterum in ...rio. Nunc de Pelio Illyrico ...lligendum est. Nam Dassari... inter Illyrios nominat Ap...us in Illyrico. SIG. *proces... proelio urbem cepit* Lov. ...*bem proelium vi cepit* Voss. ...*mque proelium vi cepit* Lov. ...*rbemque proelii vi cepit* Lov. ...rl. et Mead. ambo. *urbem... vi proelii cepit* Gaertn. *Pe... urbem vi cepit* Lov. 1. De ...*Pelio*, vel *Pellio*, v. Jac. ...nov. ad Arriani 1. de Exp. ...x. M. 5.

... 6. *In loca jam pacata ad ...olloniam, unde ortum bel...m erat*] Lege *in loca pacata Apolloniam, unde orsus bel...m erat.* non *jam pacata*, ne...e *ortum*. GELEN. Pall. et an...a ed. *in loca jam pacata ad ...olloniam, unde ortum bel...m erat.* GEBH. Ita et omnes ...i, nisi quod *in loca tam pa...ta* sit in Lov. 1. Emendationem ...elenii Froben. anno 1535. re...epit, eamque reliqui editores servarunt usque ad Gronov. qui *jam pacata* revocavit, sed *orsus* retinuit. Supra 26, 43, 1. *Quod ab urbe potissimum oppugnanda bellum orsus esset.* Infra 32, 20, 6. *Ab Liguribus orsus est bellum.* 35, 51, 10. *Magnoque principio sibi orsus bellum videbatur.* (* 41, 26, 1.) Solent autem *ortus* et *orsus* commutari. Exemplum habuimus supra 21, 60, 3. (* v. ad 43, 18, 6.)

§. 7. *Philippum averterant Aetoli, et Acarnanes*] Lege *Aetoli, et Athamanes.* nam Acarnanes partium Philippi erant. GELEN. *Athamanes* etiam omnes mei, exceptis Lov. 5. et Mead. 2. qui vitiosam priorum edd. lectionem ostentant. *averterant* est a Romanis alio verterant. Verum *adverterant* est in Voss. et Lov. 1. quod foret, ad se verterant. V. ad 30, 8, 1. Quum tamen maxima Mstorum pars vulgatum servet, idque optimum sensum efficiat, nil temere mutandum arbitror.

Tot bella repente alia ex aliis locis exorta] *Tò repente* expun-

postremum agmen, segniores eos ad movendos do-
9 mo exercitus efficere. Aetolos Damocritus praeter,
qui morae ad decernendum bellum ad Naupactum
auctor fuerat, idem proximo concilio ad arma con-
civerat: post famam equestris ad Octolophum pu-
10 gnae, Dardanorumque et Pleurati cum Illyriis trans-
itum in Macedoniam, ad haec classis Romanae adven-
tum in Oreum, et, super circumfusas tot Macedoniae
gentes, maritimam quoque instantem obsidionem.
1 XLI. Hae caussae Damocritum Aetolosque resti-

git Harl. Male. V. ad 9, 31, 8. Est etiam vir doctus, cujus judicio plurimum tribuo, qui praepositionem abesse mallet. Verum omnes codd. eam tuentur. Ita infra 34, 47, 1. *Alius tumultus ex aversa parte castrorum est exortus.* Livium vero in regimine praepositionem, cum qua verbum componitur, addere solitum esse, vidimus ad praefat. §. 11.

§. 9. *Morae ad decernendum bellum ad Naupactum auctor fuerat*] Vox *auctor* deficit in Lov. 2. Harl. et edd. Mediol. anni 1480. Tarvis. utraque, Venetis nonnullis, et Ascens. priore. Mox *Octolophum* primus dedit Frob. anno 1535. quum ab Aldo ad eum *Atabolum*, ante Aldum *Eccalobum* editum fuisset, quod in uno exstat Lov. 5. *Atholobum* habet Lov. 6. *Etholobum* Lov. 2. et Harl. *Ettolobum* Mead. ambo. *Otolobum* Voss. et Lov. 1. [*Ottolobum* Bamb.] *Octolobum* Lov. 4. et Gaertn. V. ad c. 36, 6.

§. 10. *Ad haec classis Romanae adventum in Oreum*] 28, [7, 10.] fuit, *Et Attalus primo Oreum est profectus.* Andreas autem hic, et Voss. *adventu in Oreum.* Ergo deleta praepositione scribo *ad haec classis Romanae adventum Oreum.* Ut l. 22. extrem. [61, 13.] *Neque ante consulis Romam adventum, nec postquam is rediit.* ubi idem genus vitii verant. Cicero 9. ad Att. 4. *Sunt ista quidem, quae disputas, difficillima: iter ad superum, navigatio infero, discessus Arpinum, ne hunc fugisse, manere Formiis, ne obtulisse nos gratulationi videamur.* J. FR. GRONOV. [*ad hoc* Bamb.] *adventum Oreum* clare Lov. 4. [Bamb.] Mead. ambo, et Gaertn. (* Liv. 38, 41, 9. *Via Apolloniam.*) *adventu in Oreum* Lov. 1.

§. 1. *Cercinium obsedere*] *Circinium* hic et mox Lov. 2. et Harl. *Cortimium* utrobique Lov. 6. *Cerrimum* hic Voss. et mox *Certenium.* At Hearnii L. 1. *Certenium.* [*Cercenium* superscript. i Bamb.]

§. 2. *Incertum vi, an voluntate*] Verba sunt Freinsh. in Indic. Flori v. *Dubium.* „Cum duo „contraria, quorum unó propo„sito, alterum non potest igno„rari, eloqui volumus; hac phra„si ita utimur, ut alterutrum tan„tum exprimamus: sic, *occisus* „*Remus, dubium an jussu fra*„*tris.* In sequentibus deinde non

fuerant Romanis: et, Amynandro rege Athamanum
adjuncto, profecti Cercinium obsedere. Clauserant 2
portas, incertum vi, an voluntate: quia regium habebant praesidium. Ceterum intra paucos dies ca- 3
ptum est Cercinium, atque incensum. qui superfuerant e magna clade, liberi servique, inter ceteram
praedam abducti. Is timor omnes, qui circumco- 4
lunt Boeben paludem, relictis urbibus, montes coëgit petere. Aetoli, inopia praedae inde aversi, in 5
Perrhaebiam ire pergunt. Cyretias ibi vi capiunt,

tantum exempla hujus locutionis plura laudat; verum etiam aliis, ubi utrumque exprimitur, interpolata ea existimans, mederi conatur. Verum regulam hanc non semper observatam fuisse, optimis exemplis evicit Cl. Dukerus ad Flori 2, 14, 3. quibus et hoc Livii addi potest; ubi, quum dicere potuisset, *incertum an voluntate*, utrumque exprimere satius habuit. Mox c. 18, 7. *Incertum cura gentis, an ut adversaretur Scopae.* Et ita fere infra 34, 5, 3. *Ut in dubio poneret, utrum id matronae sua sponte, an nobis auctoribus fecissent.* c. 19, 8. *Quum incertum, bellum an pax cum Celtiberis esset.*

§. 3. *Qui superfuerant e magna clade*] *qui superfuerunt* Voss. Lov. 2. 5. Harl. Mead. ambo, et edd. ante Aldinam. Mox voces *inter ceteram praedam* non adparent in Harl. Supra cap. praec. *Servitia inde cum cetera praeda abduxit.*

§. 4. *Boeben paludem*] Stephanus *Βοίβη λίμνη ἐν Μακεδονίᾳ*. SIG. Viri docti monuerunt, *Βοίβην*, paludem Macedoniae apud Stephanum, ab aliis *Βόλβην* vocari. Quae autem hic memoratur, sita fuisse videtur in Thessalia. Verisimile igitur, illam indicari, quae *Boebeïs* vocatur. V. de ea Cel. Burm. ad Valer. Flacc. 1, 449. et Cl. Oudend. ad Lucani 7, 176. Putatur etiam eadem esse, atque illa, quae *Βοιβιὰς* vocatur Pindaro 3. Pythion. vers. 60. Cellarius 2. Geogr. ant. 13, 691. se de urbe *Boebe* et lacu *Boebeïde* superius egisse testatur, quum Pherarum situm describeret. De Pheris autem agit p. 682. sed ibi nihil de Boebe, vel Boebeïde. Ceterum *Borèbem* legit Hearnii L. 1. una litera minus *Boebem* Gaertn.

§. 5. *Inde aversi, in Perroebiam ire pergunt*] *Perraebiam* scribendum: ita enim Graeci. Pars Thessaliae est. Stephanus. SIG. *Perhabiam*, et mox *Faebia* Lov. 1. *Perrhebiam*, et *Perrhebia* mox Lov. 5. *Perhachiam*, et mox *Perhachia* Lov. 6. *Perrahebiam*, et mox *Perrahebia* Mead. 1. *Parebiam*, et mox *Parebia* Mead. 2. et Harl. *Perebiam*, et mox *Perebia* Gaertn. *Raebuam*, et mox *Pharbeia* Hearnii L. 1. Vocula *inde* deest in Voss. Lov. 1. 2. 6. Harl. et Mead. 1.

Cyretias in via capiunt] In Ptolemaei codice est *Chyretiae*,

foedeque diripiunt: qui Malloeam incolunt, volun-
6 tate in deditionem societatemque accepti. Ex Per-
rhaebia Gomphos petendi Amynander auctor erat;
et inminet Athamania huic urbi, videbaturque ex-
7 pugnari sine magno certamine posse. Aetoli campos
Thessaliae opimos ad praedam petiere: sequente,
quamquam non probante, Amynandro, nec effusas
populationes Aetolorum, nec castra, quo fors tu-
lisset loco, sine ullo discrimine ac cura muniendi
8 posita. itaque, ne temeritas eorum neglegentiaque
sibi ac suis etiam cladis alicujus caussa esset, quum
campestribus locis subjicientes eos castra Phecado
9 urbi videret, ipse paullo plus quingentorum passuum
inde tumulum suis, quamvis levi munimento tutum,
10 cepit. Quum Aetoli, nisi quod populabantur, vix

ut et *Gomphi.* Illud *Phecadum* autem, quod sequitur paullo post, apud nullum authorem invenio. GLAR. *Χυρετίαι* statuit Ptolemaeus [3,13.] inter Estiotas Thessaliae populos. SIG. Andreanae *in via capiunt.* J. FR. GRON. *in via capiunt* Lov. 5. omnesque edd. usque ad Aldum, qui dedit *ibi vi capiunt*, consentientibus reliquis meis. *ibi via capiunt* Hearnii L. 1. Cyretiarum etiam meminit Liv. 36, 10, 5. et alibi. [*Cyreria - sibi* Bamb.] Mox *Maleolam* Harl. *Maleam* Lov. 4. 5. Mead. 1. Gaertn. Hearnii L. 1. et edd. antt. *Maloneam* Lov. 6. *malo eam* Voss. et Lov. 2. [*Malo - eam* Bamb.] *Malloeam* primus Frob. anno 1535. vulgari curavit. V. ad 36, 13, 3.

§. 6. *Gomphos petendi Amynander auctor erat*] Oppidum et Thessaliae. Stephan. SIG. *auctor fuit* Gaertn. Mox *videbanturque expugnari sine magno certamine posse* Voss. et Lov. 1. ac 4. quasi referendum foret ad praecedens *Gomphos*, ac proxima *et inminet Athamania huic urbi* parentheseos notis circumscribenda forent; quod verisimilius fiet, si liceret voculam et delere, quam etiam expungit Lov. 2. *videbaturque expugnari sine certamine ullo posse* Harl.

Athamania] Alii Illyrii, alii Thessaliae partem esse Athamaniam tradunt. Stephanus. SIG.

§. 7. *Quo fors tulisset loco, sine ullo discrimine ac cura muniendi, posita*] *quo fors* Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. Gaertn. et edd. usque ad Gronov. qui *fors* vulgavit. Voces illas vel millies in Mstis confundi, omnes norunt. V. ad 1, 4, 4. et cap. 9, 15. ubi Gronov. in priori ed. not. *fors* hoc loco legendum esse, recte monuit. Deinde *sine discrimine*

meminiſſe viderentur, se in hoſtium agro eſſe; alii palati semiermes vagarentur, alii in caſtris sine ſtationibus per somnum vinumque dies noctibus aequarent, Philippus inopinantibus advenit. quem quum 11
adeſſe refugientes ex agris quidam pavidi nunciaſſent, trepidare Damocritus ceterique duces: et erat forte meridianum tempus, quo plerique graves cibo sopiti jacebant. Excitare igitur alii alios, jubere arma 12
capere, alios dimittere ad revocandos, qui palati per agros praedabantur. tantaque trepidatio fuit, ut sine gladiis quidam equitum exirent, loricas plerique non induerent. Ita raptim educti, quum uni- 13
versi sexcentorum aegre simul equites peditesque numerum explessent, incidunt in regium equitatum, numero, animis, armisque praeſtantem. Itaque pri- 14

aut cura Lov. 1. 6. et Voſſ. *aut cura* etiam Lov. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.] *tu-[illegible]t loco sita*, reliquis omnibus omissis, Lov. 2.

§. 8. *Subjicientes eos castra Phecado urbi*] In nomine urbis nihil mutant mei. Sed *Pherodio* est in Hearnii L. 1. [*Phaecado*. Fo a m. 2. Bamb.] Esse eam urbem, quam *Phecam* vocat Livius 32, 14, 1. Sigonius ad eum locum monuit.

§. 9. *Paullo plus quingentorum passuum inde*] Legendum videtur *quingentos passus*; quod et sibi placere, Cl. Crevier. testatur. Nulli quidem codices huic lectioni favent: facile tamen ita librarii errare potuerunt, si numerum per notas, vocem autem *passus* per compendium *P.* exaratam fuisse meminerimus. [*ii v sepalo plus* ∞ Bamb. §. 10. *in agro hostium* et *alii semermes*.]

§. 12. *Loricas plerique non induerent*] Pal. prior *non inducerent*. GEBH. Errori librarii tribuendum. V. ad 30, 13, 12. Paullo ante male etiam *vagabantur*, pro *praedabantur*, Harl. *praeliabantur* Voſſ. [*Excitare* omittit Bamb.]

§. 13. *Quum sexcentorum aegre simul equites peditesque numerum explessent*] Lego *universi sexcentorum aegre*. ubi *universi* dictio interciderat. GELEN. Excluso τῷ *universi*, Pall. uterque, et antiqua ed. *cum sexcentorum aegre*. GEBH. Vocem a Gelenio adscitam repellunt omnes mei, et Hearnii L. 1. [Bamb.] Mox *numero, armis, animisque* Voſſ. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. 1. Gaertn. et Hearnii L. 1. [Bamb.] Deinde §. seq. *vix cepto certamine*, pro *vix tentato*, Lov. 1. [*quidam* omittit Bamb.]

mo inpetu fusi, vix tentato certamine, turpi fuga repetunt castra. caesi captique quidam, quos equites ab agmine fugientium interclusere.

XLII. Philippus, suis jam vallo adpropinquantibus, receptui cani jussit. fatigatos enim equos virosque non tam proelio, quam itineris simul longitu-
2 dine, simul praepropera celeritate, habebat. Itaque turmatim equites, in vicemque manipulos levis ar-
3 maturae, aquatum ire et prandere jubet: alios in statione armatos retinet, opperiens agmen peditum
4 tardius ductum propter gravitatem armorum. Quod ubi advenit, et ipsis imperatum, ut, statutis signis armisque ante se positis, raptim cibum caperent, binis ternisve summum ex manipulis aquandi caussa missis: interim eques cum levi armatura para-
5 tus instructusque stetit, si quid hostis moveret. Ae-

§. 2. *In vicemque manipulos levis armaturae aquatum ire et prandere*] Sine copula Pall. *invicem manipulos*. GEBH. Eamdem copulam non admittunt Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Quin et altera expulsa *aquatum ire*, *prandere* legunt Voss. et Lov. 1. Paullo ante §. praec. [*Philippus jam suis* Bamb.] *propera celeritate* est in Lov. 5. et edd. Camp. ac Rom. anni 1472. Sed. v. ad 22, 19, 10. Mox §. 3. verba *tardius ductum propter gravitatem armorum* exsulant a Voss. et Lov. 1.

§. 4. *Binis ternisve ad summum ex manipulis aquandi caussa missis*] Lege *ternisve summum*, non *ad summum*; sic enim Livius loqui solet. GELEN. Pall. *binis ternisque simul ex manipulis*. Sed vulgata lectio sincerior est, approbatore quoque prisco editore. GEBH. *binis ternisque simul ex manipulis* Mead. 2. *binis ternisve simul manipulis* Gaertn. *binis ternisve simul ex manipulis* Lov. 2. 4. 6. Harl. et Mead. 1. *binis ternisve eximiis ex manipulis* Lov. 1. *binis ternisve summum ex manipulis* Voss. Lov. 5. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. quod, recte a Gelenio vindicatum Livio, probat etiam Gronov. ad 21, 35, 4. ubi, ut et in pr. ed. not. ad h. loc. genus loquendi pluribus illustravit. Eamdem locutionem Livio Gelenius restituit infra 34, 32, 6. Similiter etiam *ultimum*, *minimum*, *postremum* usurpantur. V. ad 40, 42, 10.

§. 5. *Quae per agros multitudo sparsa fuerat, receperat se*] Pall. multitudinis numero re-

toli, (jam enim et, quae per agros multitudo sparsa fuerat, receperat se in castra) ut defensuri munimenta, circa portas vallumque armatos disponunt, dum quietos hostes ipsi feroces ex tuto spectabant. postquam mota signa Macedonum sunt, et succede- 6
re ad vallum parati atque instructi coepere, omnes repente, relictis stationibus, per aversam partem castrorum ad tumulum, ad castra Athamanum perfugiunt. multi in hac quoque tam trepida fuga capti caesique sunt Aetolorum. Philippus, si satis 7
diei superesset, non dubius, quin Athamanes quoque exui castris potuissent, die per proelium, deinde per direptionem castrorum absumto, sub tumulo in proxima planitie consedit, prima luce insequentis diei hostem adgressurus. Sed Aetoli eodem 8
pavore, quo sua castra reliquerant, nocte proxima

ceperant se. GEBH. *sparsa multitudo fuerat* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. uterque, et Gaertn. [Bamb.] Deinde *receperant* Lov. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. omnesque typis excusi usque ad Mogunt. [*rereperant* Bamb.] Solet ita saepe *τὸ multitudo*, perinde ac si nomen conlectivum esset, adsciscere verbum plurale. V. ad 6, 19, 7. Hanc lectionem probare videtur Gronov. infra ad 36, 16, 6. Mox *spectant* Harl. et Lov. 6. a m. 1. *despectant* Lov. 2.

§. 6. *Per aversam partem castrorum ad tumulum, ad castra Athamanum perfugiunt*] Forte *in tumulum.* Vel *ad tumulum in castra Athamanum perfugiunt.* J. FR. GRON. Quem etiam v. ad 9, 5, 9. Quum tamen omnes, quibus utor, Msti stent pro recepta lectione, nihil necesse puto, ut eam cum Gronovio mutemus. Nam Livius ita etiam alibi locutus est. ut 5, 47, 7. *Vocatis classico ad concilium militibus ad tribunos.* 8, 7, 12. *In castra, atque inde ad praetorium ad patrem tendit.* 26, 48, 10. *Relicto consilio ad tribunal ad Scipionem accedit.* Pari modo repetitur praepositio *in* 42, 36, 2. *In aedem Bellonae in senatum introducti.* Praeterea *per adversam partem castrorum* Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertner. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. Malc. V. Gronov. ad 34, 47, 1. et quae notavi ad 4, 22, 4. Paullo ante *parati instructique* Lov. 2. Harl. et Mead. 2. Tum *repente omnes* Voss. Lov. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.]

§. 7. *Die* etc. *per direptionem*

dispersi fugerunt. Maximo usui fuit Amynander, quo duce Athamanes, itinerum periti, summis montibus per calles ignotos sequentibus eos hostibus in
9 Aetoliam perduxerunt. non ita multos in dispersa fuga error intulit in Macedonum equites, quos luce prima Philippus, ut desertum tumulum vidit, ad carpendum hostium agmen misit.

1 XLIII. Per eos dies et Athenagoras regius praefectus, Dardanos recipientes se in fines adeptus,
2 postremum agmen primo turbavit. dein, postquam Dardani conversis signis direxere aciem, aequa pu

castrorum absumto] *sumto* Lov. 1. *consumto* Lov. 6. quod ferri posset, si plures codd. id firmarent. V. ad 29, 33, 9. Nunc vulgatum praefero. V. ad 27, 13, 3.

§. 8. *Maxime usui fuit Amynander*] Pall. *Maximo usui fuit.* GEBH. Thuan. *Maximo.* Sic sane maluit loqui etiam 42, 59, 4. *Thessalorum equitatus, inclinata re, maximo usui fuit.* JAC. GRON. Non aliter Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. Hearnii L. 1. et Victor. Crevierii, qui id ejus auctoritate recepit. Supra 26, 43, 5. *Nobis maximo usui ad conciliandos animos barbarorum erit.* Infra 44, 16, 6. *Ad Romanos transfugit: magno usui consuli fuit.* (* 38, 22, 3.) Cic. 1. ad Att. 1. *Fuit et mihi et Quinto fratri magno usui.* Ep. 2. *Ad eorum voluntatem mihi conciliandam maximo te mihi usui fore video.* Nepos in Eumen. 2. *Non dubitans, si eum pellexisset, magno usui sibi fore in his rebus.* Justin. 20, 5. *Gentem suam magno usui futuram.* Sallust. Jug. 14. *Eniterer domi militiaeque quam maximo usui esse populo Romano.* ubi etiam quosdam codices *maxime* praeferre, viri docti observarunt. Eodem modo *maximae invidiae esse* Livius dixit 32, 5, 7. et *non minima Aetolorum opera fugati*, pro *non minimum*, scribendum conjicit Gronov. ad 33, 6, 6. [*Athamanes itinerum peritis* Bamb.]

Per colles ignotos sequentibus eos hostibus] Restat in Pall. nec non antiqua ed. *quo duce Athamanis itinerum peritis summis montibus per calles ignotos sequentibus eos hostibus in Aetoliam perduxerunt. Tò calles* ἀντὶ τοῦ *colles* mihi quoque allubescit. Infra 38, 2, 10. *Quidam per notos calles breviore via praegressi, transitus insedera.* GEBH. Scribe cum Andrea et Aldina *per calles ignotos.* Quod et nonnullae recentiores habent. 35, [27, 6.] *Egressus callibus notis nocte Pleias pervenit.* 36, [16, 6.] *Ne quos per imminentia juga calles inveniret ad transitum Romanus.* Memineris etiam τὸ *sequentibus* interpretari, si sequerentur: neque enim longe secuti sunt. Sic 9, [18, 4.] *Adulationes etiam victis Macedo-*

gna justo proelio erat. ubi rursus procedere Dardani coepissent, equite et levi armatura regii, nullum talis auxilii genus habentes Dardanos, oneratos inmobilibus armis, vexabant: et loca ipsa adjuvabant. Occisi perpauci sunt, plures vulnerati, captus ne- 3
mo, quia non excedunt temere ordinibus suis, sed confertim et pugnant, et cedunt. Ita damna Roma- 4
no accepta bello, duabus per opportunas expeditiones coërcitis gentibus, restituerat Philippus, incepto forti, non prospero solum eventu. Minuit deinde ei forte oblata res hostium Aetolorum nu-

nibus graves, nedum victoribus. Nempe *etiam victis* est, etiamsi victi essent. Sic 42, [29, 3.] de Prusia: *Nam neque pro Romanis aequum censere se adversus fratrem uxoris arma ferre, et apud Persea victorem veniam per sororem impetrabilem fore.* Hoc est, si victor fuisset. J. FR. GRON. *per calles* servant omnes mei, Oxonn. Hearnii, Victor. Crevierii, et quaecumque ante Gruterum prodierunt edd. nam is demum operarum, ut videtur, errore *colles* vulgavit. 38, 40, 12. *Romanos iniquitas locorum, barbaris per calles notos incursantibus, et latentibus interdum per cavas valles, prodebat.* Solent autem *calles* et *colles* confundi. V. ad 3, 8, 6. 38, 2, 10. et Torrent. ad Suet. Caes. 19. Praeterea *per calles ignotas* est in Voss. et Lov. 1. [Bamb.] V. ad 22, 14, 8. Recte autem Gronov. *sequentibus* interpretatur, si forte sequerentur. Plura notavi ad 9, 18, 4. Adde Jac. Gronov. ad 31, 7, 1. et J. Fr. Gronov. ad Senec. 1. de Benef. 10.

§. 9. *Non ita multos in dispersa fuga error*] *Haud ita multos* Lov. 5. et edd. ante Frob. anni 1535. *Ita non multos* Lov. 2. Male. V. ad c. 39, 3. Deinde *dispersa fuga*, omissa praepositione, Lov. 1. 6. a m. 2. et Voss. qui iidem codd. mox *videt* legunt, pro *vidit*. [*quos prima luce*, et *videt* Bamb.]

§. 2. *Dein, postquam Dardani conversis signis direxere aciem*] Vox *Dardani* hic supervacua esse videtur. J. FR. GRONOV. Vocem illam abesse posse, verum est: non tamen propterea delendam existimo. Saepius enim similes dictiones, quae tuto omitti poterant, perspicuitatis caussa Livius repetivit. Ita cap. praec. §. 6. sine damno sensus abesset *τὸ Aetolorum*, quum de fugientibus Aetolis agi praecedentia doceant. Idem dicendum de voce *Bomilcar* 25, 27, 12. de voce *Elatiam* 32, 19, 1. aliisque passim. Praeterea *deiñ*, vel *deinde*, est in Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Gaertn. et primis edd. pro quo Froben. anno 1535. *dein* reposuit. V. ad 3, 3, 6. [§. 1. *primo* omittit Bamb.]

Oneratos inmobilibus armis] Pall. *ornatos*. GEBH. Similiter

5 merum. Scopas princeps gentis, ab Alexandria ma
gno cum pondere auri ab rege Ptolemaeo missu
sex millia peditum et equites mercede conducto
6 Aegyptum avexit. nec ex juventute Aetolorum quen
quam reliquisset, ni Damocritus, nunc belli, quo
7 instaret, nunc futurae solitudinis admonens, (ince
tum cura gentis, an ut adversaretur Scopae, paru
donis cultus) partem juniorum castigando domi con

Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. uterque, et Gaertn. a m. 1. sine dubio scribarum errore. V. ad 32, 11, 2. [*oneratosque* Bamb.] Paullo ante *talis* deest in Lov. 6. et Harl. *tale auxilii genus* legunt Voss. Lov. 1. 2. 4. Mead. ambo, et edd. ante Aldum. Mox §. seq. *excesserunt*, pro *excedunt*, Hearnii L. 1.

§. 5. *Ab Alexandria magno cum auri pondere ab rege Ptolemaeo missus*] *ab Alexandrea* Voss. et Lov. 1. Ita optimus cod. supra exhibet 8, 24, 1. eamdemque orthographiam in posterioribus Livii libris, ex unico cod. vulgatis, primas editiones servare, infra videbimus ad 44, 19, 11. Servat etiam Torrentii liber opt. apud Suet. in Calig. 49. ubi eum vide. Priscian. 2. Gramm. quum p. 587. observasset, Latinos *ει* diphthongum ante *ος* in vocabulis Graecis vel more Ionico aut Attico mutare in *e* longam, vel in *i* longam, deinde p. 588. addit: *Inveniuntur tamen auctores frequenter in nominibus urbium in A desinentium apud Graecos varie proferentes, Alexandria Alexandrea, Nicia et Nicea, Antiochia et Antiochea.* Hoc modo extulerunt *Antigonea* et *Antigonia*. V. ad 32, 5, 9. *Chaeronea* et *Chaeronia*. V. ad 35, 46, 3. *Spercheus* et *Sperchi*. V. ad 36, 14, 15. *Scarphea* *Scarphia*. V. ad 36, 19, 5. *Maronea* et *Maronia* V. ad 37, 6 7. *Heraclea* et *Heraclia*. V. 38, 1, 7. *Apamea* et *Apamia*. ad 38, 13, 5. *Cassandrea* et *Cassandria*. V. ad 43, 23, 7. *Laodicea* et *Laodicia*. V. ad Epit. 121. *Antiochea* et *Antiochi* V. Ursin. ad Cic. 2. ad fam. Similia vide apud viros doct ad Front. 1, 3, 9. et Inl. Nic. Hein ad Maron. 1. Aen. 201. Pari mo extulerunt *Dareus* et *Darius*. ad 9, 17, 16. *Parorea* et *Parori* V. ad 42. 51, 5.

Sex millia peditum et equi mercede conductos Aegyptum avexit] Sine dubio excidit merus equitum. Forte *sex lia peditum, D equites*. Aut mavis, *mille*. J. FR. GRON. Gronovii suspicionem veram pu Uter tamen numerus interciderit, incertum est. Et hunc et lum, notis numeralibus *IϽ* et scriptum, librarii, tamquam incognitum, saepe omiserunt. De priori v. ad 37, 40, 11. de posteriori ad 39, 42, 3. [*et* *Ɑ* *equites* (i. e. *D. equites*) Bamb.] Praeterea *evexit* Lov. 1. 2. 6. a m. 1. et Voss. [Bamb.] nempe ex patria evexit. Alterum tamen non displicet. 38, 42, 7. *Traditi sunt legatis et Karthaginem avecti.* V. ad 9, 4, 1.

...nuisset. Haec ea aestate ab Romanis Philippoque ...sta erant.

XLIV. Classis a Corcyra ejusdem principio aesta- 1
... cum L. Apustio legato profecta, Malea supera-
..., circa Scyllaeum agri Hermionici Attalo regi con-
...cta est. Tum vero Atheniensium civitas, cui odio 2
... Philippum per metum jam diu moderata erat, id
...ne in auxilii praesentis spem effudit. nec um- 3

... 7. *Partem juniorem casti... ...do domi continuisset*] Ita ...mus edidit Dan. Heinsius apud ...evir. servantibus ejus lectio... ...m omnibus recentioribus prae... ... Crevier. qui *juniorum*, ut ...m edebatur, recte revocavit. ... ita legunt Voss. Lov. 2. 4. 5. ...rl. Mead. ambo, et Hearnii ... 1. quod etiam Cl. Dukerus ...eferebat.

...*Haec ea aestate a Romanis ...ilippoque gesta erant*] Ulti... ... vox suspecta esse potest, quod ... non solet uti Livius, narra... ...onem rerum vel toto anno, vel ...rte anni gestarum claudens. 22, ..., 1. *Haec in Hispania quoque ...cunda aestate Punici belli ge...* ...a. 23, 30, 13. *Haec eo anno in ...alia, in Africa, in Sicilia, ... Hispania vario eventu acta.* ..., 39, 13. *Haec in Sicilia us...* ...*ead principium hiemis gesta.* ...de hoc lib. c. 47. 23, 49. 24, 43. ..., 20. 28, 38. DUK. (* Infra 34, ..., 7.)

§. 1. *Classis a Corcyra ejus...dem principio aestatis*] Ultima vox exsulat a Gaertn. quasi illa ex proximis verbis cap. praec. repetenda foret. Reliqui codd. servandam suadent. Ut 23, 30, 13. *Haec eo anno in Italia, etc. acta. Exitu anni Q. Fabius Maximus a senatu postulavit.*

Malea superata, circa Scyllaeum agri Hermionici] *Malea* et *Scyllaeum* promontoria, *Hermione* oppidum est, omnia Peloponnesi. Stephanus, Strabo, Plinius, alii. SIG. Hearnius observat, promontorium Scyllaeum non *Hermionensibus*, sed *Troezeniis*, adscribere Scylacem in periplo p. 20. ed. Oxon. ad quem locum id jam occupavit Vossius. DUK. A Strabone tamen 8, 373. vocatur Σκύλλαιον τὸ ἐν τῇ Ἑρμιόνῃ. et 10, 484. Τὸ Ἑρμιονικὸν ἀκρωτήριον τὸ Σκύλλαιον. Secundum Eustath. etiam ad Dionys. Perieg. vers. 420. Σκύλλαιον est τόπος ἐν Ἑρμιόνῃ τῇ κατὰ Πελοπόννησον. V. eumdem ad Hom. Il. B. vers. 560. p. 217. [*Maleo superato* Bamb.]

§. 2. *Cui odio in Philippum per metum jam diu moderata erat*] Pall. duo *quae odio*; non *cui odio*, quod certe ego non capio. GEBH. *quae odio* etiam Lov. 2. 4. 6. et Harl. Vulgata lectio, quam Gebhardus non capiebat, etiam librarii non intellexerunt, quod eruditior esset; et hinc perperam mutarunt. *cui odio moderata erat, id omne effudit*, dictum est pro *effudit id omne odium, cui moderata erat*. Ita 21, 18, 10. *Vos enim, quod C. Lutatius consul primo nobiscum foedus icit, negastis*

quam ibi desunt linguae promtae ad plebem conci tandam: quod genus, quum in omnibus liberis ci vitatibus, tum praecipue Athenis, ubi oratio pluri
4 mum pollet, favore multitudinis alitur. Rogation extemplo tulerunt, plebesque scivit, *ut Philippi sta tuae, imagines omnes, nominaque earum, item ma jorum ejus virilis ac muliebris sexus omnium tolle rentur, delerenturque: dies festi, sacra, sacerdot quae ipsius majorumve ejus honoris caussa institut*
5 *essent, omnia profanarentur.* *Loca quoque, in qu bus positum aliquid inscriptumve honoris ejus caus*

vos eo teneri. pro *negastis vos teneri eo foedere, quod icit nobiscum.* 24, 1, 9. *L. Atilio praefecto praesidii, quique cum eo milites Romani erant, clam in portum deductis.* pro *L. Atilio et militibus Romanis, qui cum eo erant, deductis.* 40, 20, 3. *Inquisitumque missi de iis, quorum Perseus Demetrium insimulasset sermonum.* ubi plura vide. *cui odia in Philippum per metum jam diu moderata erant* perperam Hearnii L. 1. [*in Philyppo* Bamb.] Mox *id omnem jam auxilii praesentis spem effudit* Voss. Forte *id omne jam in auxilii praesentis spem:* vel *id omne jam auxilii praesentis spe effudit.* Sed omnes reliqui codd. vulgatum defendunt, quibus cedo. [*spem effundit* Bamb. qui etiam *immoderata* a manu correctoris.]

§. 3. *Nec umquam ibi desunt linguae promtae ad plebem concitandam*] Demagogos designari putat Henr. Stephanus in Dicaearchi Sympractore p. 65. ed. Steph. DUK. *nec umquam ibi desunt promti* Mead. 2. Deinde *ad plebem incitandam* Gaertn.

§. 4. *Plebsque scivit*] Ita d mum dedit ultima Gruteri, q omnes postea diligenter se runt. Priores Livium dedisse stantur *plebesque*, idque firm Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Mead. am et Gaertn. Ea autem forma L vium saepissime hanc vocem tulisse, vidimus ad 1, 20, pluribusque aliis locis. Qu id ipsi etiam hic restituimus.

Nominaque earum] Non sa intelligo, cur addatur *earu* Nam, sublatis statuis imagi busque, etiam nomina ear tollebantur. Propemodum cr do, *earum* ab aliquo adsut et *nomina* esse ea, quae ali operibus inscripta erant: n hoc quoque factum fuisse, ex cognosci potest, quod paullo p dicit, *loca, in quibus posit aliquid inscriptumve hono ris ejus caussa fuisset.* Ex hi omnibus nomina Philippi era quemadmodum statuas imagine que tolli voluerunt; quod apud Romanos quoque non semel fa ctum est. De diebus festis et sa cris, honoris regum principum que caussa institutis, multa ha bet Spanhem. epist. 5. ad Mo rellum. DUK. Cl. Crevier. vel

sset, detestabilia esse, neque in iis quidquam post-poni dedicarique placere eorum, quae in loco pu-poni dedicarique fas esset. Sacerdotes publicos, 6
tiescumque pro populo Atheniensi, sociisque, et rcitibus, et classibus eorum precarentur, toties stari atque exsecrari Philippum, liberos ejus, umque, terrestres navalesque copias, Macedo-m genus omne nomenque. additum decreto, *Si* 7
is quid postea, quod ad notam ignominiamque lippi pertineret, ferret, id omne populum Athe-nsem jussurum: si quis contra ignominiam, prove 8

nominaque earum intelli-t titulos statuis Philippi et inibus honoris ejus caussa ptos; vel, quum Victor. legat *nominaque eorum*, le-e hac recepta, voces easdem modo transponit: *imagines es, item majorum ejus vi-ac muliebris sexus omni-nominaque eorum tolleren-*intelligit autem nomina ma-m Philippi, et ejus ipsius, ex ibus monumentis publicis ta: quod recte ipsi magis et. Praeferrem tamen Cl. ri conjecturam. [*virile ac liebre secus* Bamb. sed *viri-ac muliebris sexus* a manu rectoris.] Mox *diesque festi, a, sacerdotes* Voss. Lov. 1. Mead. ambo. *diesque festi, a, sacerdotesque* Lov. 2. *dies i, sacra, sacerdotesque* Harl. *s, sacra festi* (sic ad margi-jubetur scribi) *sacerdotesq; ipsius majorumque ejus oris causa instituta essent* mb.]

§. 5. *Loca quoque, in quibus detestabilia esse*] *detesta-lia essent* Lov. 5. et edd. antt. scilicet conveniret praeceden-tibus *tollerentur, delerentur, profanarentur.* Froben. postea anno 1535. dedit *detestabilia es-se,* qua forma sequuntur, *dete-stari, exsecrari:* et ita est in omnibus reliquis Mss. Illa au-tem omnia pendent ab eo, quod mox sequitur, *placere.* Haec et-iam diversitas constructionis, *sci-vit ut tollerentur* etc. *et placere loca detestabilia esse* etc. nulli displicere poterit, qui ad Livii stilum animadvertit. Plura exem-pla dabimus ad 39, 14, 9.

Neque in iis quidquam postea poni dedicarique placere eorum, quae in loco puro poni dedi-carique fas esset] Haec senten-tia prius dimidia sui parte trun-cata fuit. GELEN. Ante Geleni-um, cujus emendationem Fro-ben. anno 1535. expressit, edeba-tur *neque in iis quidquam post-ea poni dedicarique fas esset,* mediis omissis ob vocum *poni dedicarique* repetitionem: de quo errore v. ad 9, 11, 11. Simi-liter peccatur in Voss. Lov. 1. 2. Harl. et Mead. 2.

§. 6. *Sociisque, et exercitibus, et classibus eorum precarentur*] Pal. prior *sociisque, eorum exer-*

honore ejus dixisset, fecissetve, qui occidisset eu
jure caesurum. postremo inclusum, *Ut omnia, qu*
adversus Pisistratidas decreta quondam erant, e
9 *dem in Philippo servarentur.* Athenienses quide
literis verbisque, quibus solis valent, bellum adve
sus Philippum gerebant.

1 XLV. Attalus Romanique, quum Piraeeum pr
mo ab Hermione petissent, paucos ibi morati di
2 oneratique aeque inmodicis ad honores sociorum
atque in ira adversus hostem fuerant, Atheniensi

citibus, et classibus precarentur. Alter truncate *sociisque eorum precarentur.* GEBH. [*sociisque, exercitibus* Bamb.]

§. 7. *Additumque decreto*] Ita primum editum vidi ab Aldo ejusque adseclis usque ad Froben. qui anno 1535. priscam lectionem restituit. Sed Aldinam revocarunt Lugdunenses anno 1553. quae postea a Paris. anno 1573. recepta, et hinc per omnes omnino edd. recentiores propagata est. Primae edd. et hinc Frob. ediderunt *additum decreto* sine copula. Quod quum etiam tueantur omnes codd. mei, et Hearnii L. 1. ita denuo vulgandi auctor fui. Mox *Si quid postea ad notam* etc. *pertineret, ferretur* Lov. 5. et edd. ante Aldum.

§. 8. *Qui occidisset eum, jure caesurum*] Pall. perperam scriptum continent *jure censurum.* GEBH. Similiter errant Voss. Lov. 1. 4. et Mead. 1. [*ut omniaque adversus* Bamb.]

Eadem in Philippo servarentur] Pal. pr. *eadem Philippo servarentur.* Alter *eadem de Philippo servarentur.* GEBH. *eadem Philippo servarentur* Lov. 4. *eadem in Philippo pronunciarentur* Voss. *eadem in Philippo probarentur* Lov. 1. et a m. 1.

§. 9. *Quibus solis valent*] Stephanus in Dicaearchi practore p. 65. ed. Steph. vult *quibus solis tum valeb* Nihil mutandum videtur. tum solum, sed semper plus valere, quam armis, et pr tiores ad dicendum, qua res gerendas esse existimati quo nomine etiam Demosthe eos notavit. V. Victor. 9. V lect. 16. DUKER.

§. 2. *Ac quae in iram adv sus hostem fuerant*] Aliquid scabri. Videtur sermo Lat exigere, *atque in ira,* si verb referas ad τὸ *decretis.* Aut *in ira adversus hostem fecer* si ad τὸ *Atheniensium.* Et lent haec verba inter se mut Apud Phaedrum fabula 74. gitur:

Canes (confusus subito qu
fuerat fragor)

quum legendum sit:

Canes confusos subitus fr
rat fragor.
Repente odorem.

…ceretis, navigant a Piraeeo Andrum. et quum in 3
…rtu, quem Gaureleon vocant, constitissent, missis,
…i tentarent oppidanorum animos, si voluntate tra-
…re urbem, quam vim experiri, mallent; postquam 4
…aesidio regio arcem teneri, nec se potestatis suae
…e respondebant; expositis copiis, omnique ad-
…ratu urbium obpugnandarum, diversis partibus
…x et legatus Romanus ad urbem subeunt. Plus ali- 5
…anto Graecos Romana signa armaque non ante
…a animique militum, tam promte succedentium

…t
…canes (*confusos subitus fecerat fragor*)
…Repente *odorem.*
…fusos est perturbatos. Possis … *ac quae ira adversus ho*… *fecerat, Atheniensium de*… Ut 34, [6, 16.] *Legem il*… *scripsisse inopiam civita*… J. FR. GRON. *Fui* et *Feci* …e in scriptis commutari, in…videbimus ad 40, 50, 5. Simi…r *futurus* et *facturus*, ut pro…imus ad 32, 8, 15. Nihilomi… praeferenda est prima Gro…vii conjectura *atque in ira ad*…*sus hostem fuerant.* In nullo … cod. *fecerant*, quum con… *atque in iram* legant Lov. 2. …t Gaertn. *ac quae in ira* Lov. … Harl. et Mead. ambo. *atque* …*ira*, ut Gronov. conjecit, Voss. …. 6. a m. 2. et Victor. apud …vier. quorum fide lectionem …c recepi. Mox *navigarent* …v. 2. Mead. uterque, et Gaertn. …*avigaverunt* Lov. 1. *navigarunt* …oss. Lov. 4. 5. 6. et priscae edd. …ro quo Froben. anno 1535. sub…ituit *navigant.*

§. 3. *Quem Gaureleon vocant*] …*urelon* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. …rl. Mead. ambo, Gaertner. et …earnii N. *Garulon* ejusdem L. 1. [*Caurelon* Bamb.] *Γαύριον τῆς Ἀνδρίας χώρας* memoratur Xenoph. 1. Hist. Graec. p. 440.

§. 4. *Omnique adparatu urbium expugnandarum*] Pall. et antiqua ed. *apparatuque omni urbium oppugnandarum.* GEBHARD. Similiter Voss. Lov. 1. 4. 5. et Mead. 1. [Bamb.] cum edd. ante Aldum, qui subposuit *omnique apparatu urbium expugnandarum* uno consentiente Gaertn. *apparatuque omnium urbium oppugnandarum* Mead. 2. *apparatuque omni urbium expugnandarum* Lov. 2. et Harl. *apparatuque urbium omni expugnandarum* Lov. 6. Id, quod nunc vulgo exstat, est a Gronov.

§. 5. *Animique militum, tam promte succedentium muro, terruere*] Non insuperhabendum, quod est in Voss. et apud Andream *succedentium muros.* Ut 7, [12, 3.] *Utrimque aciem subeuntium jam muros aggrediuntur.* 22, [28, 12.] *Prima levis armatura Romanorum praeoccupatum inferiore loco succedens tumulum.* 27, [18, 13.] *Adsuetudine succedendi muros et pertinacia animi subierunt primi.* J. FR. GRON. Verbum *succedere* hoc sensu saepe cum casu

6 muros, terruere. Itaque fuga extemplo in arcem facta est: urbe hostes potiti. et in arce quum biduum loci se magis, quam armorum, fiducia tenuissent, tertio die pacti ipsi praesidiumque, ut cum singulis vestimentis Delium Boeotiae transveheren-
7 tur. Ea ab Romanis regi Attalo concessa: praedam ornamentaque urbis ipsi avexerunt. Attalus, ne de-sertam

tertio construitur, etiam apud Livium. Exempla v. 9, 14, 9. et 31, 13. et 27, 42, 11. Ea tamen lectio hic servari nequit, quum nata sit ex ed. Ascensii anni 1510. et debeatur vel ejus ingenio, vel operarum aberrationi. Certe omnes priores edd. omnes scripti mei, unusque Crevierii, cum Hearnii L. 1. et N. constanter *muros*. Ita 38, 9, 7. *Id quum per conloquia principum succedens murum parum proficeret*. Ubi plura vide. Eam igitur lectionem recepi. Praeterea vocem *militum*, quae a Lov. 5. et prioribus edd. exsulat, primus admisit Aldus; qui etiam paullo ante edidit *signa armaque*, quum *arma signaque* legerent priores, adsentientibus Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. et Mead. utroque. [Bamb.]

§. 6. *Urbe hostes potiti*] *urbes* Voss. et Lov. 1. Sed vulgatum non damno. Quamvis enim ita scriptores interdum loquantur, ut docuerunt Sanctius 3. Minerv. 3. p. 369. et viri docti ad Nepot. Eumen. 3. non alibi tamen Livius huic verbo junxit nisi casum sextum, vel interdum etiam secundum, ut docui ad 25, 14, 5.

Delium Boeotiae] Steph. Δήλιον, πολίχνιον Βοιωτίας ἐν Ταναγρᾳ, καὶ ἱερὸν Ἀπόλλωνος. SIG. V. ad 35, 51, 1.

§. 7. *Ea ab Romanis regi Attalo concessa: praedam ornamentaque urbis ipsi avexerunt*] Pal. prior, *Et a Romanis regi Attalo concessa praeda, ornamentaque urbis ipsi auxerant*. Alter *Et ab Romanis regi Attalo concessa praeda, ornamenta urbis ipsi hauserant*. Gaert. *Et a*, vel *ab Romanis regi Attalo concessa praeda, ornamentaque urbis ipsi auxerant* Voss. Lov. 4. 5. 6. *Et ab Romanis regi Attalo concessa praeda* Hearnii L. 1. et edd. ante Frob. anni 1535. *Et ab Romanis regi Attalo concessam praedam* Gaert. *Ea ab Romanis regi Attalo concessa praeda* Harl. *Ab Romanis regi Attalo concessa praeda* Lov. 2. Deinde *auxerant* Lov. 1. Mead. 1. et Gaertn. *avexerant* Harl. et Mead. 2. Sed lectio quam Froben. restituit, genuina est.

§. 8. *Qui ex pacto transvecti eo fuerant*] *trajecti* Lov. 5. et edd. ante Aldum. De locutione *trajicere aliquem* v. ad 2, 11, 2. Hic tamen *transvecti*, quod reliqui servant, verius esse puto. Solent autem hae voces a librariis commutari. V. ad 24, 21, 7. et 32, 6, 1. Similiter *adjectus* et *advectus*. V. ad 22, 22, 1. *circumjectus* et *circumvectus*. V. ad 36, 9, 12. *conjectus* et *convectus*. V. 10, 30, 18. *dejectus* et *devectus*. V. ad 29,

ertam haberet insulam, et Macedonum fere omnibus, et quibusdam Andriorum, ut manerent, permisit. postea et ab Delio, qui ex pacto transvecti eo 8
erant, promisseis regis, quum desiderium quoque patriae facilius ad credendum inclinaret animos, revocati. Ab Andro Cythnum trajecerunt. ibi dies ali- 9
quot obpugnanda urbe nequidquam absumti: et, quia
ix operae pretium erat, abscessere. Ad Prasias (con- 10

11. *injectus* et *invectus*. V. ad 14. *subjectus* et *subvectus*. ad 6, 24, 5. *jactus* et *vectus*. V. r. ad Virg. 1. Aen. 376. et 2, 24.

Quum desiderium quoque pa[tri]ae facilius ad credendum in[cli]naret animos] Lege *faciles credendum*. J. FR. GRON. nes codd. *τὸ facilius* tuentur. quo quum commodus sensus , illis invitis nihil mutandum o. Supra 1, 61, 7. *Eunt incli[na]tis ad credendum animis*. Cic. Senect. 6. *Quum sententia natus inclinaret ad pacem et dus faciendum cum Pyrrho*. ad Att. 29. *Ecquid inclinent hoc meum consilium adju[v]andum*.

§. 9. *Ab Andro Scyrum tra[je]cerunt*] *Cythnum* lege. Idem rror, qui supra. GELEN. Has sulas supra [c. 15.] Philippi te[n]eri praesidio dixit, propterea nc a Romanis vexantur. SIG. *[S]cyrum* est a Moguntinis; qui t etiam perperam supra ediunt c. 15, 8. Priores dederant *ydnum*, quod superest in Lov. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambobus, aertn. et Hearnii N. [Bamb.] *ythnum* habuisse videntur Voss. t Lov. 1.

§. 10. *Ad Prasias* (*continentis anticeris locus est*)] Qui *Tanticeris*, pro *Atticae is locus est*, scripsit, non legit apud Strab. [9, 399.] unum ex maritimis Atticae demis esse, ad Euboeam versum. GELEN. *Prasiarum*, populi Atticae, meminere Pausan. [in Attic. 31.] et Stephanus, aliique plures. At hoc in loco non video, quo pacto ea profectio intelligi possit, si *Prasias* legerimus. Vide, num legendum *abcessere Phalassiam* (*continentis Euboeae is locus est*.) Nam *Phalassiam* Ptolemaeus [3, 15.] in Euboeae orientali latere e regione Scyri ponit. Nec *continentis* simpliciter dixit, sed *Euboeae*; et postea, peracta navigatione, dicturus est [hoc cap.] *Euboeam repetunt*. Fieri etiam potuit, ut in Romana historia ex locorum ignorantia is error inciderit. GLAR. Iccirco ita aït, quia, ut aït Stephanus, altorum hujus nominis oppidulum est in Peloponneso, *Πρασιαι*, *δῆμος Ἀθήνησι Πανδιονίδος φυλῆς*. *ἔστι καὶ Λακωνικὸν πολίχνιον*. Glareanus temere *Phalassiam* emendat. † „Glareanus regionis „situm declarat, de aliis dubi„tat." †. SIG. *Tanticeis*, pro *Atticae is*, Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. et Mead. 1. *Tanciteis* Mead. 2. et Gaertn. *Tanticeris* cum vett. edd. solus Lov. 5. Sed veram lectionem Gelenius restituit: post quem depravatae adhaerere, ac vitiosam interpunctionem sequi

tinentis Atticae is locus eſt) Iſſaeorum viginti lembi
claſſi Romanorum adjuncti sunt. ii miſſi ad populan-
dos Caryſtiorum agros. cetera claſſis Geraeſtum, no-
bilem Euboeae portum, dum a Caryſto Iſſaei redi-
11 rent, tenuit. Inde omnes, velis in altum datis, ma-
ris medio praeter Scyrum insulam Icum pervenere:
12 ibi paucos dies, saeviente Borea, retenti; ubi pri-
ma tranquillitas data est, Sciathum trajecere, va-
13 ſtatam urbem direptamque nuper a Philippo. Per
agros palati milites frumentum, et si qua alia usui
eſſe ad vescendum poterant, ad naves retulere. prae-
dae nec erat quidquam, nec meruerant Graeci, cur

Glareanus non debuerat. Vana etiam ejus conjectura eſt; vanior ratio, qua eam adſtruit ex verbis ultimis hujus cap. Medio enim loco Livius refert, classem tenuisse Geraeſtum, nobilem Euboeae portum. Non mirum igitur, in fine cap. poſt enarratam omnem expeditionem maritimam addi, *Euboeam repetunt.*

Issaeorum viginti lembi] Iſſa una eſt oppidum in Lesbo insula, altera ipsa eſt insula ad Illyrium, de qua Polyb. l. 2. et Stephan. de qua nunc Livius. SIG. *Yssiacorum* perperam Voſſ. et Lov. 1.

Geraestum] Pall. *Gerestrum.* GEBH. Ita etiam peccatur in Lov. 2. 4. Mead. utroque, et Gaertn. *Gerestium* eſt in Hearnii L. 1. [*Coerestum* Bamb. mox *ab Carysto.*]

§. 11. *Praeter Scyrum insulam Icum pervenere*] *Icus* insula una ex Cycladibus, Euboeae adhaerens. Stephanus. SIG. Strabo l. 9. [436.] *Πρόκεινται δὲ τῶν Μαγνήτων νῆσοι συχναὶ μέν, αἱ δ' ἐν ὀνόματι Σκίαθός τε καὶ Πεπάρηθος, καὶ Ἰκός, Ἀλόννησός τε καὶ Σκῦρος.* J. FR. GRON. *Ician* Voſſ. et Lov. 1. *Isitum* Lov. 6. *Hicuam* Mead. 2. *Teum* quaedam edd. [*mari medio* Bamb.]

§. 12. *Ubi prima tranquillitas data est*] Sic 25, 27, 10. *Ubi prima tranquillitas maris in altum evexisset, concursurae.* DUKER. Vox *prima* perperam deest in Lov. 5. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. [*Sciatum* Bamb.] Mox *direptamque a Philippo* Harl. *direptamque Philippo nuper* Voſſ.

§. 14. *Inde Cassandream petentes, primo ad Mendium, etc. tenuere*] Quidam *Mendin* emendarunt. at *Mendam* locum ad Potidaeam, quae poſtea Cassandrea dicta eſt, tum Herodotus l. 7, [123.] tum Thucydides l. 4. [123. et alibi.] commemorant, et Plinius item 4, 10. Quod vero continuo subjungit Livius, *Inde cum superato promontorio ad ipsa moenia urbis circumagere classem vellent*, Canaſtraeum intelligo, (quod Cassandream in citeriore latere ponat Ptolemaeus) id quidam corrupte *Canastrum*

riperentur. Inde Cassandream petentes, primo ad 14
endin, maritimum civitatis ejus vicum, tenuere. de quum, superato promontorio, ad ipsa moenia bis circumagere classem vellent, saeva coorta tem-state, prope obruti fluctibus, dispersi, magna ex
te amissis armamentis, in terram effugerunt. Omen 15
que ea maritima tempestas ad rem terra geren-m fuit. nam, conlectis in unum navibus, exposi-que copiis, adgressi urbem, cum multis vulneribus pulsi, (et erat validum ibi regium praesidium) ir-o incepto regressi Canastraeum Pallenes trajecere. de, superato Toronae promontorio, navigantes

ibunt. At quae deinde dicit rito *incepto regressi Cana-aeum Pallenes trajecere*, aut rrupta sunt, ut ego puto, aut vio vel non bene nota, vel in-genter descripta. Illud etiam cur appositum sit, non equi-vidco, cum *Mendam tenue-* melius intelligatur. GLAR. phanus *Κασάνδρεια πόλις Ma-orías πρὸς τῇ Θράκῃ*. Item, ὑδη *πόλις Θράκης, Ἀπολλό-ρος Μένδιν αὐτήν φησιν*. SIG. raepositionem *ad*, quam Gla-nus deletam volebat, omise-t Voss. Lov. 6. a m. 1. et Cre-rii Victorin. Eamdem tamen, e in reliquis codd. superest, endit etiam Gronov. ad Livii 3, 9. Locutionem inlustravit que Jac. Gronov. ad 1, 1, 4. inde *Mendeum* Voss. Lov. 1. Harl. Mead. 1. Gaertn. et Hear-ii L. 1. ac N. [*Memdaeum* Bamb.] *enedeum* Lov. 6. *Medeum* Lov. *Mendum* Mead. 2. *Mendium* v. 5. et edd. ante Mogunt. quae *edin* emendat. quomodo aeque *Mendam*, quod Glarean. sub-ituit, vocari ex Stephano, quem Sigon. laudavit, constat. Per-peram autem Glareanus verba Livii *ad ipsa moenia urbis* in-telligit de *Canastraeo*, quo no-mine non urbs, sed promonto-rium fuit. Accipienda igitur sunt de urbe *Cassandrea*. Eam clas-sis petebat; sed primo tenuit ad Mendin, mox ad ipsam urbem, nempe Cassandream, accedere voluit. Mox *circumagere clas-sem*, omissa voce *vellent*, Voss. et Lov. 6. a m. 1. *circumagerent classem* Lov. 1.

§. 15. *Canastrum Pallenes tra-jecere*] Canastrum promontori-um, reliqua oppida Thraciae sunt: itemque, qui sequitur, Acanthus, Stephanus. SIGON. *Anastraum* Lov. 2. *Anestreum* Harl. *Cana-nastrum* Gaertner. *Castaneum* Lov. 5. *Cancisoceum* Hearnii L. 1. *Canastra eum* ejusdem N. *Canastreum* Voss. Lov. 2. 4. 5. Mead. ambo, et edd. antt. [*ad Canastraeum* Bamb.] Omnium codd. vestigia eo ducunt, ut cre-damus, *Canastraeum* esse a ma-nu Livii, qui etiam infra *Cana-straeum promontorium* memo-

16 Acanthum petiere. Ibi primo ager vastatus, dein ipsa urbs vi capta ac direpta. nec ultra progres (jam enim et graves praeda naves habebant) retro unde venerant, Sciathum, et ab Sciatho Euboea repetunt.

1 XLVI. Ibi relicta classe, decem navibus expedi tis sinum Maliacum intravere, ad conloquend
2 cum Aetolis de ratione gerendi belli. Sipyrrhic Aetolus princeps legationis ejus fuit, quae ad com municanda consilia Heracleam cum rege et cum Ro
3 mano legato venit. Petitum ex foedere ab Atta est, ut mille milites praestaret. tantum enim num rum bellum gerentibus adversus Philippum debeba

rat 44, 11, 3. Et ita etiam scribendum conjecit Cl. Wasse ad Thucyd. 4, 110. *Κάναςρον* tamen hoc promontorium vocari, ejusque gentile formari *Καναςραῖος*, docet Steph. Byz. ea voce. Addit autem, gentile obstare, ne verum videatur, promontorium *Καναςραῖον* dictum esse, nisi forte hic exceptio sit a regula, ut in paucis aliis. Sed viri docti ad eum locum observant, apud scriptores *Καναςραῖον* et *Canastraeum* pro promontorio usurpari, idque dici potuisse per ellipsin *τοῦ ἄκρον* ac *promontorium*; quare hic codicum vestigia secutus sum. Deinde *Pallanes* Lov. 2. *Pallantes* Mead. 2. et Gaertn. *Palenes* Hearnii L. 1. Mox *Coronae promontorio* codd. omnes mei, et Hearnii L. 1. ac N. [Bamb.] cum edd. antiquis, pro quo Moguntinus, Aldus, et eos secuti *Coroneae*, Frob. anno 1531. *Toronae* substituerunt. Et recte. Intelligitur enim unum eorum promontorium, quae finiunt sinum, ad quem sita est urbs Torone, et quidem forte, qu vocabatur Derris. [*Achant* Bamb.]

§. 16. *Vi capta ac direpta*] a *que direpta* Lov. 5. et edd. pri cipes. *ac dirupta* Mead. 1. Gaertn. V. ad 39, 30, 5. *ac dir ta* Lov. 2. Harl. et Mead. 2. V ad Epit. Liv. 79. Mox *τὸ enim* sulat a Lov. 1. 6. a m. 1. et V [*Euboaeam* Bamb.]

§. 1. *Signum Maliacum in travere*] Perspicue patet, *sinu* legi oportere. Verum quia p res sic habent, idcirco lector biter admonendus fuit. SABE *Μαλιακὸν κόλπον* Graeci app lant. SIGON.

§. 2. *Sipyrrhicas Aetolus prin ceps legationis ejus fuit*, qu Pall. *Sipurichas*. Antiqua ed. *pyrricas*. GEBH. Male in rec tissimis erat omissum *τὸ ejus* sed etiam scribe *quae ad com municanda*. Ut referatur ad le gationem. J. FR. GRON. Illu *ejus* omiserat ultima Gruteri ed

negatum Aetolis: quod illi quoque gravati prius 4
sent ad populandam Macedoniam exire, quo tem-
e, Philippo circa Pergamum urente sacra profa-
que, abstrahere eum inde respectu rerum suarum
uissent. Ita Aetoli cum spe magis, Romanis om- 5
pollicentibus, quam cum auxilio dimissi. Apu-
s cum Attalo ad classem rediit. Inde consultari
Oreo obpugnando coeptum. Valida ea civitas et 6
enibus, et, quia ante fuerat tentata, firmo erat
esidio. Conjunxerant se iis post expugnationem
dri cum praefecto Agesimbroto viginti Rhodiae
ves, tectae omnes. eam classem in stationem ad 7
lasium miserunt, (Isthmiae id super Demetriadem

nes codd. id servant, at qui- transponunt. Nam *ejus le- tionis* est in Lov. 2. Harl. Mead. Gaertn. Deinde *qui* uno con- u habent omnes scripti. [*Pyr- as* et *qi ad communicanda* b.]

Heracleam etc. *venit*] Innu- rae sunt bujus nominis urbes. ec in Thessalia ad sinum Ma- cum est. SIGON.

§. 5. *Inde consultari de Oreo ugnando coeptum*] Pall. *In- excitari.* GEBH. Sensus con- ; sed manus Livii quaeritur. er Thuan. *Inde excitari.* Quod d dubie innuit *Inde agitari.* 1, 11. *Tum de diebus religio- agitari coeptum.* 9,35,8. *Tum persequendo hoste agitari ptum.* 10,21,7. *Tum de prae- is regionis agitari coeptum.* 43,7. *Tum de insequendo eo silia agitari coepta.* Et pas- . JAC. GRON. *Inde exorta-* Voss. *Inde exercitari* Hearnii 1. *Inde excitari* Lov. 1. 2. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. ad quorum codicum lectionem magis accedit Gronovii *agitari*, quam vulgatum *consultari*. Ver- bum id eo sensu Livio frequens. 2,32,2. *Agitatum dicitur de con- sulum caede.* 4,13,4. *De regno agitare.* 9,29,4. *De inferendo bello agitat.* 21,26,5. *De Rho- dani quoque transitu agitare animadvertit.* 22,43,4. *De fuga in Galliam dicitur agitasse.* 40, 21, 1. *Quidquam a se agitari de Romano bello.* [*redit. Inde agitari* Bamb.]

§. 6. *Post expugnationem An- dri*] Pall. *Mandrii*. Iidem statim *cum praefecto Agesimbro.* GEB- HARD. *Mandri* Lov. 2. prima litera perperam ex fine praece- dentis adsumta. V. ad 37, 29, 8. Alii ulterius corruperunt. *Man- drii* dederunt Lov. 4. 5. et Mead. 1. *Mandrei* Gaertn. *Mandirii* Lov. 1. 6. et Voss. Deinde *Hage- simbro* Hearnii N. [Bamb.] *Age- sibro* ejusdem L. 1. *Agesimbro* omnes mei, et antt. edd. pro quo *Agesimbroto* dedit Frob. anno

promontorium est peropportune objectum) ut, quid inde moverent Macedonum naves, in praesidi
8 essent. Heraclides praefectus regius classem ibi ten bat, magis per occasionem, si quam neglegenti hostium dedisset, quam aperta vi quidquam ausur
9 Oreum diversi Romani et rex Attalus obpugnaba Romani a maritima arce, regii adversus vallem i ter duas jacentem arces, qua et muro intersep
10 urbs est. et ut loca diversa, sic dispari modo eti

1531. quomodo multi codd. et cap.seq.et alibi praeferunt.[*post*, ea oppugnationem *Andrii* Bamb.]

§. 7. *Ad Zelasium miserunt*, (*Isthmiae id super Demetriadem*) Mirum, neminem authorem Zelasii meminisse, quod equidem sciam. Ptolemaeus [3,13.] *Posidium* promontorium ponit inter Demetriadem ac Euboeam, in qua Oreus est, quod legere malim: quamquam *super Demetriadem* suo modo intelligendum. Illud autem *Isthmiae* corruptum suspicor. Quare inspiciendi omnino vetusti codices sunt. GLAR. Ant. ed. et Pal. pr. *ad Gelasium*. Amplius Pal. pr. *Hysinie id super Demeriadem est peropportune obtectum*. Alter *ad Zelasium miserunt. Id super Demetriadem est oportune obtectum*. GEBH. Glareanus *Posidium*. Sed quaesivit in Thessalia, quae in Euboea quaerenda erant. Scribe *ad Phalasiam miserunt*, (*Istiaeae id.*) Nam Ptolemaeo [3, 15.] Ὠρεός, Φαλασία ἄκρα, Δῖον ἄκρον. *Istiaeae* Straboni τῆς Ἱστιαιώτιδος. l.,10, [445.] Χωρίον ἐν τῇ Ὠρίᾳ καλουμένῃ τῆς Ἱστιαιώτιδος. Quare possis suspicari *Istiaeotidis super Demetriadem*. Etenim Ἱστιαία etiam πόλις Εὐβοίας Stephano, et coaluit cum Oreo, ut iidem Ἱστιαιεῖς, qui Ὠρεῖται, teste Strabo Qui tamen mox [p. 446.] ut diversis loquitur: Ἐπεὶ δ' ἡ ... λοπία τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς Ἱστι... καὶ τοῦ Ὠρεοῦ προσηγάγετο ... μᾶς ποιήσασθαι, τὰ συνεχῆ ... γωμεν τοῖς τόποις τούτοις. Pausanias l.7, [7.] Εὐβοέων Ἑστια... πόλιν. *super Demetriadem* ... e regione Demetriadis in ... mari. J. FR. GRON. *ad Cela... um miserunt* Hearnii L.1.*ad* ... *sium miserunt* ejusdem N. ... *Zeulasium miserunt* Lov. 6. Voces *Zelasium miserunt*, quas reliqui codd. servant, omiserunt Voss. et Lov. 1. Deinde *Hysi... ad super* Lov. 4. *Ismie id su...* Lov. 5. *ad Histime id su...* Lov. 6. *Ystinie id super* Hearn. L. 1. *Yshinie id super* Mead. ... *His bime id supra* Mead. 2. ... *mae id super* Harl. [*Pthi... mae id super* Bamb.] Nihil propius videtur quam ut cum Gronov. legamus *Phalasiam miserunt* (*Istiaeotidis super Demetriadem*. ... simili enim parenthesi pronomen demonstrativum saepe ad... ditur, saepe etiam omittitur. V. infra ad 40, 57, 3. De *Phalasia* et *Istiaea* v. Cellar. 2. Geogr. ant. 14, 811. et 812.

§. 9. *Regii adversus vallem inter duas jacentem arces*] Id est, e regione istius vallis. Supra

oppugnabant: Romani testudinibus, et vineis, et [ari]ete admovendo muris: regii ballistis, catapultis[que], et alio omni genere tormentorum tela ingeren[tes], et pondere ingenti saxa jaciebant, et cuniculos, [et] quidquid aliud priore oppugnatione expertum [f]uerat. Ceterum non plures tantum Macedones, 11 [qu]am ante, tuebantur urbem arcesque, sed etiam [pra]esentioribus animis, et, castigationibus regis in [ad]missa culpa, simul minarum, simul promissionum

[2]4, 9. *Ut adversus montes con*[sis]*teret hostis.* ubi alia vide. 24, 5. *Extremi prope oceanum* [adv]*ersus Gades colunt.* 32, 33, *Regio est continentis adver*[sus] *insulam.* 43, 16, 4. *Parietem* [in] *Sacra via adversus aedes pu*[bli]*cas demoliri jusserant.* Paul. [p]ante *Eraclitus*, pro *Heracli*[tu]s, Mead. 2. Malc. V. ad c. 33, 2.

[Q]*ua et muro intersepta urbs*] *intersepita* Voss. quod et vo[lu]it scriba Lov. 1. qui tamen cor[ru]ptius *intersopita* dedit. V. ad [3]9, 3.

[§]. 10. *Et cuniculos, et quid*[qu]*id aliud*] His verbis asteris[cu]m apposuit Aldus: nec enim [ja]ci dicuntur cuniculi, sed *agi*. [Su]spicor superesse τὸ *jaciebant*, [e]t scripsisse Livium: *regii ba*[lli]*stis catapultisque, et alio om*[ni] *genere tormentorum tela in*[ge]*rentes et pondere ingenti sa*[xa], *et cuniculis.* Nisi potius: [te]*la ingerentes (et pondere in*[ge]*nti saxa jaciebant) et cuni*[cu]*lis et quicquid.* J. FR. GRON. [Si] alterutra conjecturarum Gro[no]vii probanda est, merito prio[ri] praeferenda est posterior; tum [qu]ia minus a vulgato abit, tan[tu]m quia minus a vulgato abit, [ta]ntum *cuniculos* in *cuniculis* [mu]tans; tum quia simili paren[the]si saepius Livius usus est. V. ad 27, 1, 2. Verum non tantum *jaciebant* constanter superest in omnibus Mstis, verum iidem etiam tuentur *cuniculos*. Vide igitur, an potius Livius ad duas res designandas uno tantum usus sit verbo, quod alterutri conveniat, ita ut commodum aliud ad alterum subintelligendum sit. Ergo *saxa jaciebant, et cuniculos* nempe agebant: quod etiam Cl. Crevierio in mentem venit. Alia exempla v. ad 40, 42, 12. [*Romanus testudinibus* Bamb.]

§. 11. *Tuebantur urbem, sed etiam*] Pall. *Caeterum non plures tantum Macedones, quam ante, tuebantur urbes arcesque.* GEBH. Meliores scripti: *Caeterum non plures tantum Macedones, quam ante, tuebantur urbem arcesque.* Habebat enim Oreum duas arces, ut constat ex superioribus. Alii alludentes *arcem regesque.* J. FR. GRON. Vulgatum servant Lov. 2. 5. 6. a m. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. *tuebantur urbs regesque* est in Voss. *tuebantur urbes regesque* in Hearnii L. 1. *tuebantur urbem regesque* Lov. 1. et 6. a m. 1. *tuebantur urbem arcesque* Lov. 3. et Hearnii N. *tuebantur urbes arcesque regesque*, duplici lectione juncta, Lov. 4. De duplici arce Orei v. etiam Liv. 28, 6, 2.

in futurum memores, ita ut parum in expugnatione
12 celeri spei esset. Interim et aliud agi posse ratus legatus, relictis, quot satis videbantur ad opera perficienda, militibus, trajicit in proxima continentis: Larissamque (non illam in Thessalia nobilem urbem, sed alteram, quam Cremasten vocant) subito adven-
13 tu, praeter arcem, cepit. Attalus quoque Aegeleon, nihil minus quam tale quidquam in alterius oppu-
14 gnatione urbis timentibus, obpressit. Et jam quum opera in effectu erant circa Oreum, tum praesidium,

Et castigationibus regis in admissa culpa, et simul minarum, simul promissionum] Quid est *tuebantur urbem castigationibus?* aut Macedones *praesentioribus animis et castigationibus.* Scribe, *et castigationis regiae in admissa culpa simul minarum, simul promissionum in futurum memores.* Quum peccassent antea, Philippus eos sermonibus ita castigavit, ut partim minis, si culpam iterarent, partim pollicitis, si fortiter facerent, ageret. Hujus castigationis memores illos dicit. V. supra l. 28, 8. J. FR. GRON. *regis* pro *regis*, vel *regiis*, saepe librarios dedisse, infra videbimus ad 32, 6, 6. Lenior tamen multo erit emendatio Gronovii, si, *regis* et particula *et* post vocem *culpa* servatis, tantum *castigationibus* mutemus in *castigationis.* Hunc enim errorem innumeris locis in membranis Livianis committi, vidimus ad 22, 8, 7. Memores erant et castigationis regis, et simul minarum simul promissionum, sive et partim minarum, partim promissionum, castigationibus his propositarum. *castigatio regis*, qua ipsos castigarat. Ut 36, 9, 12. *Revocati deinde castigationibus principum ad perseverandum in proposito.* Verum nec *castigationibus*, quod in omnibus membranis exstat, mutari necesse est. Sola tantum particula *et* post vocem *culpa*, quam etiam praeeuntibus Lov. 2. Harl. et Mead. 2. omisi, expuncta, legendum puto *et castigationibus regis in admissa culpa simul minarum simul promissionum in futurum memores.* Macedones, qui urbem arcesque tuebantur, non tantum nunc plures, quam ante, erant, sed etiam praesentioribus animis, et insuper simul minarum simul promissionum castigationibus, sive propter castigationes regis memores. Idem sibi placuisse etiam Cl. Dukerus monuit. Doujatius legebat *ex castigationibus regis in admissa culpa et simul minarum et promissionum in futurum memores.* Ita jungendum erit *praesentioribus animis ex castigationibus regis in admissa culpa.* Verum omnes iterum codd. *et castigationibus* tuentur. [*et simul minarum* Bamb. tum *memores. Itaque cum praeter spem tempus ibi traheretur, plusque in obsidione et in operibus quam in oppugnatione celeri spei esset interim* idem.]

quod intus erat, labore assiduo, vigiliis diurnis pı iter nocturnisque, et vulneribus confectum. Mu 5 quoque pars, ariete incusso subruta, multis jam lc is prociderat: perque apertum ruina iter nocte Rc mani, quodque super portum est, in arcem perru perunt. Attalus luce prima, signo ex arce dato a 6 Romanis, et ipse urbem invasit, stratis magna e parte muris: praesidium oppidanique in alteram a: cem perfugere, unde biduo post deditio facta. urb regi, captiva corpora Romanis cessere.

§. 12. *Relictis, quod satis videbatur, ad opera perficienda, trajicit*] Non moverem, si scirem, qua auctoritate vel Gryphius vel Curio desecuissent post *perficienda* vocem *militibus*, quam habent veteres libri. Scribe, *relictis, quot satis videbantur ad opera perficienda, militibus, trajicit*. J. FR. GRON. Non dubito, quin male omissum sit *militibus*. Sed *quod satis videbatur* puto ita accipi posse, quod *militum*, vel *eorum*, satis videbatur ad opera perficienda: in quo *quod* idem est ac *quantum*, ut saepe. V. Perizon. ad Sanctii Minerv. 3, 6, 1. et 4, 4, 77. et Burmann. ad Ovidii 8. Her. 5. Adde ad Livii 24, 40, 5. DUK. Priscae edd. legunt *relictis, quod satis videbatur ad opera perficienda, militibus*: quod meorum unus Lov. 5. et Hearnii N. exhibent. Primus autem neque Gryphius, neque Curio, sed Froben. anno 1535. vocem *militibus* omisit, forte ex auctoritate Gelenii, quem ad dictionem illam expungendam codices sui permovisse videntur. Certe deest etiam in meis Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. utroque, Gaertn. et Hearnii L. 1. quorum quidam *quo satis videbantur*, alii *quod satis videbantur*, alii *quot sati videbantur* legunt, sed *quae satis videbantur* Hearnii L. 1. At igitur legendum *relictis, quo satis videbantur ad opera perficienda, trajicit?*

Sed alteram, quam Cremasten vocant] Strabo l. 9, [435. Κρεμαστὴν Λάρισσαν vocat, interpres vertit, *Pensilem*. GLAR Ptolemaeus [3, 13.] et Stephanu Κρεμαστὴν Λάρισσαν hanc Pelasgiorum esse tradunt. SIGON.

§. 13. *Aegeleon, nihil minu etc. timentibus, obpressit*] Aegeleon haud scio in continente an in insula Euboea locum dicere velit. nemo certe, quod meminerim, uspiam eum ponit. GLAR *Aegelon* Voss. Lov. 6. et Gaertn *Accalon* Lov. 1. *Egelzon* Lov. 2 *Aegelexon* Hearni L. 1. *Agele on* Mead. 2. [*Egeleon* Bamb. Ceterum male finctam locutionem existimans Cl. Crevierius scribendum conjicit *Aegeleon nihil minus* etc. *timentes*. De locutione hac *Aegeleon timentes* v. ad 38, 29, 9. Codices *timentibus* servant.

§. 15. *Quodque super portum est, in arcem peruperunt*] quod super portum es Lov. 2. 6. a m.

1 XLVII. Jam autumnale aequinoctium instabat: et est sinus Euboïcus, quem Coela vocant, suspectus nautis. itaque, ante hiemales motus evadere inde cupientes, Piraeeum, unde profecti ad bellum erant, repetunt. Apustius, triginta navibus ibi relictis, super Maleam navigat Corcyram. Regem spatium Initiorum Cereris, ut sacris interesset, tenuit. secundum Initia et ipse in Asiam se recepit, Agesimbroto et Rhodiis domum remissis. Haec ea aestate terra marique adversus Philippum sociosque ejus a consule et legato Romanis, adjuvantibus rege At-

1. et Voss. [Bamb.] Deinde *proruperunt* Lov. 5. Hearnii L. 1. et edd. principes, pro quo recte jam Ven. anni 1498. *perruperunt*. V. ad 9, 43, 15. *perrumpunt* Mead. 2. et Gaertn. [*in arcem alteram* Bamb.]

§. 1. *Sinus Euboïcus, quem Coela vocant*] Pall. *sinus Eubocinus, quem Coera vocant*. GEBHARD. De Coelis Euboeae obscuram esse multis quaestionem, seque aliquando pluribus de iis quaesiturum, scribit Casaub. ad Strab. 10, 445. An promissum praestiterit, non scio. Loca Euripidis in Troad. vers. 84. Dion. Chrys. Orat. 7. Philostr. in vita Apollonii 1, 24. 3, 23. et Heroïc. 10, 11. Lucan 5, 195. 230. seqq. et aliorum de iis collegerunt Leopard. 13. Emend. 21. Ortelius in Thes. Geogr. et Interpretes Philostrati ac Vaerii Max. 1, 8, 10. *Sinum Euboïcum*, itidem ut Livius, vocat Oosius 6, 15. Euripid. κοῖλον Εὐβοῦς μυχὸν, de naufragio Graecorum ad Capharea in reditu a Troja loquens; nam circa hunc poorie fuisse, quae τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίας, et κοίλη Εὔβοια dicebantur, ex Dione et Philostr. in Heroïc. patet. Et sic diserte ad hunc laudatus ab Oleario Tzetzes ad Lycophr. vers. 384. ἧψε φρυκτὸν περὶ τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίας, καὶ ὃν ἂν εἴπομεν Καφηρέα. Strabo l. 10. in princ. auctor est Εὐβοίας τὰ κοῖλα vocari τὰ μεταξὺ Αὐλίδος (Boeotiae) et τῶν περὶ Γεραιστὸν (Euboeae) τόπων. Hoc non placet Casaub. qui pro τὰ μεταξὺ Αὐλίδος ex Epitome Strab. τὰ μεταξὺ Καφαρέως legit. Sed Αὐλίδος fortassis defendi potest: nam latius productam fuisse hanc appellationem, ex Valer. Max. Lucano, Philostrato vita Apollon. 1, 24. et iis, quae ibi adnotavit Olearius, intelligi potest. Credo tamen recte sentire Casaub. quia, si Αὐλίδος scripsisset Strabo, *Capharea* potius, quam *Geraestum*, nominaturus fuisse videtur. DUK. *sinus Euboeus* Lov. 2. et 6. *sinus Euboenius* Gaertner. *sinus Eubocius* Voss. et Lov. 1. *sinus Eubocinus* Lov. 4. Harl. et Mead. ambo. Tum *quem Oecreta vocant* Hearnii L. 1. *quem Cora vocant* Lovel. 1. *quem Coera vocant* Voss. Lov. 2. 4. 5. Harl. Mead. ambo, et edd. antt. pro quo Mediol. anni 1505. prima *Coela* dedit.

talo et Rhodiis, gesta. Consul alter C. Aurelius ad 4
confectum bellum quum in provinciam venisset, haud
clam tulit iram adversus praetorem, quod absente
se rem gessisset. misso igitur eo in Etruriam, ipse 5
in agrum hostium legiones induxit: populandoque,
cum praeda majore, quam gloria, bellum gessit.
L. Furius, simul quod in Etruria nihil erat rei, quod 6
gereret, simul Gallico triumpho inminens, quem,
absente consule irato atque invidente, facilius impetrari posse ratus, Romam inopinato quum venisset,
senatum in aede Bellonae habuit: expositisque re- 7

§. 2. *Super Maleum navigat apud Corcyram*] Post *Corcyram* distinguendum, et *Maleam* legendum, et *ad Corcyram*. quod non admonuissemus, nisi codex Aldinus etiam ita haberet. Corcyrae hybernabat consul. Attalus autem ad Eleusina mansit sacrorum gratia. GLAR. Sic 28, 8, 11. *Ipse ab Cenchreis praeter terram Atticam super Sunium navigans.* ὑπὲρ τὴν Μαλέαν dicunt Graeci. V. Victor. et Manut. ad Cic. 4. ad fam. 12. In Luciani Navig. haud longe a principio multae edd. perperam habent ὑπὲρ τὸν Μαλέα πλεύσαντας. Nec melius inscriptio in Append. Marm. Oron. num. 23. Πλεύσαι ὑπὲρ Μαλέου εἰς Ἰταλίαν πλοὰς ἑβδομήκοντα δύο. DUK. Infra 42, 56, 1. *Fratre cum classe super Maleam Chalcidem jusso petere.* *super Maleum* perperam Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Mead. ambo, Gaertn. Hearnii L. 1. [Bamb.] et edd. principes; pro quo jam Frob. anno 1531. ante Glarean. *super Maleam* dedit. Deinde olim edebatur *navigat. apud Corcyram regem.* Et ita Voss. Lov. 1. 5. 6. et Harl. *navigat, post Corcyram regem* Mead. ambo, Gaertn. et Hearnii L. 1. *navigat ad Corcyram. Regem* Frob. anno 1531. at quadriennio post *navigat Corcyram. Regem*, ut nunc vulgo recte exstat.

Ut sacris interesset] Majoribus mysteriis, quae autumno, mense Boëdromione, celebrabantur. V. Scalig. 1. de Emend. Temp. p. 29. et 5, 318. et Meurs. Eleusin. c. 7. DUK. Paullo ante vox *Cereris* deerat in Harl. in seqq. vero *domum* in Mead. 2. [*statum Initiorum ceperis* Bamb. *Hagesimbroto Rhodiis* idem.]

§. 3. *Adjuvantibus rege Attalo et Rhodiis*] Pall. *et rege Attalo et Rhodiis.* GEBH. Ita et Lov. 4. [*ab consule et legatis* Bamb.]

§. 6. *Quod in Etruria nihil erat rei, quod gereret*] Comparet in Pal. posteriore *nihil erat, quod gereret.* GEBH. *quia in Etruria* Lov. 6.

Quem absente consule] Hic τὸ *quem* videtur in sequentibus exposcere *rebatur*. Scribe ergo: *simul Gallico triumpho imminens, eumque absente consule*

bus gestis, ut triumphanti sibi in urbem invehi liceret, petit.

1 XLVIII. Apud magnam partem senatus et magni-
2 tudine rerum gestarum valebat, et gratia. Majores natu negabant triumphum, *et quod alieno exercitu rem gessisset, et quod provinciam reliquisset aviditate rapiendi per occasionem triumphi; id vero eum*
3 *nullo exemplo fecisse.* Consulares praecipue, *ex-*
4 *spectandum fuisse consulem,* dicebant. *potuisse enim castris, prope urbem positis, tutanda colonia, ita ut acie non decerneret, in adventum ejus rem extrahere. et, quod praetor non fecisset, senatui facien-*
5 *dum esse. Consulem exspectarent: ubi coram dis-*

irato atque invidente facilius impetrari posse ratus. J. FR. GRON. *eumque* se in L. 1. invenisse, Hearnius testatur; nisi manus ejus aberrans codicem memorarit pro Gronovio; cujus, contra quam semper solet, nullam mentionem facit. Certe omnes mei *quem* retinent. Mox *inopinatus quum venisset* Harl.

§. 2. *Provinciam reliquisset aviditate rapiendi per occasionem triumphi*] Pall. et ant. ed. *utilitate rapiendi.* Latet aliquid. GEBH. *utilitate rapiendi* etiam omnes codd. mei, Hearnii L. 1. et primae edd. pro quo jam Ven. ed. anni 1495. recte *aviditate* substituit. Deinde *rapiendi occasionem triumphi* in ultima Grut. ed. vulgatum est, quod omnes recentiores adoptarunt usque ad Crevier. qui priorem lectionem *per occasionem* optime revocavit; quam etiam firmant omnes mei, et Oxonn. Hearnii. Locutio est Livio frequens. Ita 3, 49, 1. *Spe per occasionem repetendae libertatis.* 5, 26, 9. *Interdum per occasionem inpetus oppidanorum in Romanas stationes fieri.* ubi alia exempla vide. 31, 46, 8. *Magis per occasionem, quam aperta vi, quidquam ausurus.* 33, 38, 6. *Adpareret, ab rege impetratam eos libertatem, non per occasionem raptam, habere.* c. 39, 5. *Quod ad eas civitates adtineret, quas, a Philippo possessas, Antiochus per occasionem intercepisset.* 34, 17, 5. *Ceteras quoque civitates ratus per occasionem idem facturas.* Similiter *per occasionem* numero plurali, ubi sensus exigit, Livium dixisse, vidimus ad 2, 11, 2.

§. 3. *Exspectandum fuisse consulem, dicebant*] *censebant* Lovel. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. uterque, et Gaertn. [Bamb.] Mox §. seq. *potuisse eum castris*, pro *potuisse enim castris,* Lov. 2. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. V. ad 27, 17, 11. Tum *tutando coloniam* Harl. V. ad 1, 53, 3.

ceptantes consulem et praetorem audissent, verius de caussa existimaturos esse. Magna pars senatus 6
nihil praeter res geſtas, et an in magiſtratu suisque auspiciis gessisset, censebant spectare senatum debere. *Ex duabus coloniis, quae velut claustra ad* 7
cohibendos Gallicos tumultus obpositae fuissent, quum una direpta et incensa esset, trajecturumque id incendium, velut ex continentibus tectis, in alteram tam propinquam coloniam esset, quid tandem praetori faciendum fuisse? Nam, si sine consule geri ni- 8
hil oportuerit, aut senatum peccasse, qui exercitum praetori dederit, (potuisse enim, si non cum praetoris, sed consulis, exercitu rem geri voluerit, ita

Hinc *acie non dimicaret* idem Harl. quod ex gloſſa natum eſt. [*extraheret quod* Bamb. mox *ut consulem exspectaret* idem.]

§. 6. *An in magistratu suisque auspiciis gessisset*] Pall. et ant. ed. *an in magistratu suis quis auspiciis gessisset*. GEBH. *suis quis auspiciis* Voſſ. Lov. 1. 2. 5. Mead. 1. Gaertn. et edd. vetuſtissimae. *suis quisque auspiciis* Lov. 4. 6. et Harl. quod Ascens. anno 1513. Mog. Ald. aliique receperunt usque ad Frob. qui anno 1535. id, quod vulgo exſtat, ei subposuit. [*et an in magistratus ius quis auspiciis* Bamb.] Mox *censebat*, pro *censebant*, Harl. Male. V. ad 5, 38, 5.

§. 7. *Quum una direpta et incensa esset*] Pal. poſterior *direpta, incensa esset*, sine copula. GEBH. *direpta una et incensa fuisset* Mead. 2. Mox *trajectumque*, pro *trajecturumque*, Voſſ. Lov. 6. et Harl. Deinde *praetori* exsulat a Voſſ. et Lov. 1.

§. 8. *Si non cum praetoris, sed consulis, exercitu rem geri voluerit*] Aliquid mendi hic esse videtur Cl. Crevierio; rem enim profecto geſtam esse consulari exercitu, ut conſtat ex capp. 11. et 21. sed ductu auspicioque praetoris, absente consule. Libenter itaque legeret, *si non ductu praetoris, sed consulis, rem geri voluerit*. Plurimum ea lectio a codd. scriptura recedit. Nihil enim hic mutant, nisi quod *si cum non praetoris* exhibeant Voſſ. Lov. 1. 2. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. An itaque *cum* vel *quum non praetoris, sed consulis, exercitu rem geri voluerit*, vocula *si* ejecta? quum, altera conjectura probata, τὸ *cum* in *ductu* mutandum, et *exercitu* expungendum sit. In hac autem locutione tuto praepositio deeſt. Modo hoc cap. *Quod alieno exercitu rem gessisset*. Vide etiam, an *si* accipi possit pro siquidem, quoniam; de quo v. ad 7, 13, 6. [*sic non cum pr. exercitum geri* Bamb.]

finire senatusconsultum, ne per praetorem, sed per
9 *consulem, gereretur) aut consulem, qui non, quum exercitum ex Etruria transire in Galliam jussisset, ipse Arimini obcurrerit, ut bello interesset, quod si-*
10 *ne eo geri fas non esset. Non exspectare belli tempora moras et dilationes imperatorum. et pugnandum esse interdum, non quia velis, sed quia hostis*
11 *cogat. Pugnam ipsam eventumque pugnae spectari oportere. fusos caesosque hostes: castra capta ac direpta: coloniam liberatam obsidione: alterius coloniae captivos recuperatos restitutosque suis: debella-*
12 *tum uno proelio esse. Non homines tantum ea victoria laetatos, sed Diis quoque inmortalibus per triduum supplicationes habitas, quod bene ac felici-*

Ita finire senatusconsultum] Videndum est, an melius sit *senatusconsulto. Senatum ita potuisse finire senatusconsulto*, non *finire senatusconsultum* quarto casu, nec *senatusconsultum ita finire* casu primo. Nam vix dici credo, *senatus ita finit senatusconsultum, ne* etc. aut *senatusconsultum ita finit, ne* etc. Cic. 15. Famil. 9: *Ne quid accedat temporis ad id, quod tu mihi et lege et senatusconsulto finisti.* Liv. 10, 13, 14. *Quia plus, quam quod lege finitum erat, agri possiderent. Senatusconsultum* oriri potuit e compendio *SC.* quod edd. quaedam habent. DUK. Mox *ne per praetorem, sed consulem*, pro *sed per consulem*, Lov. 5. et edd. ante Aldum. Sed v. ad 6, 28, 6.

§. 11. *Pugnam ipsam eventumque pugnae spectari oportere*] Uterque Pall. et antiqua ed. *spectari debere.* GEBH. *exspectari* Lov. 1. 6. a m. 1. et Voss. Sed v. ad 6, 33, 1. *spectare* Mead. 2. Deinde *deberi* Hearnii L. 1. *debere* Lovel. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. uterque, [Bamb.] et edd. ante Aldum. Mox *hostemque debellatum* Lov. 1. Male. *Debellare* saepe apud Livium pro bello finem inponere usurpatur. Liv. 2, 26, 6. *Proelio uno debellatum est.* c. 31, 2. *Eodem inpetu castra capta, debellatumque est.* 3, 70, 11. *Nolle inrumpere, antequam sciat debellatum et in sinistro cornu esse.* 7, 28, 3. *Prima itaque acie debellatum.* 9, 4, 3. *Tum Pontius, debellatum esse, respondit.* Ita 22, 14. 23, 13. 26, 37. 29, 14. 31, 22. 32, 28. 33, 20. et passim.

§. 12. *Quod bene ac feliciter, non quod male ac temere*] Pal. posterior *per triduum supplicationes habitas, quod male* (forte interponenda negativa, *quod non male*) *ac temere respublica*

tur, non quod male ac temere, respublica a L. Fu-
rio praetore gesta esset. Data fato etiam quodam
Mariae genti Gallica bella.

XLIX. Hujus generis orationibus ipsius amico- 1
rumque victa est, praesentis gratia praetoris, ab-
sentis consulis majestas; triumphumque frequentes
L. Furio decreverunt. Triumphavit de Gallis in ma- 2
gistratu L. Furius praetor. In aerarium tulit treen-
ta viginti millia aeris, argenti centum septuaginta
millia pondo: neque captivi ulli ante currum ducti, 3
neque spolia praelata, neque milites secuti. omnia,
praeter victoriam, penes consulem esse adparebat.
Ludi deinde a P. Cornelio Scipione, quos consul in 4
Africa voverat, magno adparatu facti. Et de agris 5

a L. Furio praetore gesta esset. GEBH. Immo potius librario e-jus cod. fraudi fuit repetitio vo-culae *quod*. V. ad 9, 11, 11. Sollemnis autem est formula *bene, feliciter, prospere, fortiter rem-publicam gerere*. Vide Brisson. de Form. 2. p. 206. Voces *ac feliciter, non quod male* perperam etiam desunt in Voss. et Lov. 1.

§. 2. *In aerarium tulit treenta viginti millia aeris*] Pall. *Et in aerarium tulit*. GEBH. Ita et Lov. 2. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Deinde *centum triginta millia aeris* Gaertn. Mox *argenti centum millia quingenta*, omissa voce *pondo*, Hearnii L. 1. quae eadem vox etiam exsulat ab ejus N. ut et a Lov. 2. 5. Harl. et Mead. utroque. ejus loco *cōd* praeferunt Voss. et Lov. 4. *mōd*. Lov. 1. [*aeris, a. c. s. m. pondo* omittit Bamb. sed idem cod *neque captivi*.] Paullo ante vox *praetor* deest in Lov. 5. et edd. Rom. anni 1472 ac Camp. Superius vero §. praecedenti *frequentes* in Lov. 6.

§. 4. *Quos consul in Africa voverat*] *proconsul* legendum censeo: neque enim consul in Africa fuit, ut liquet ex superioribus. GLAR. *consul* hic accipiendum est pro eo, qui cum consulari prorogato imperio esset, siquidem numquam consul in Africam venit Scipio. SIG. Immo *proconsul*. neque enim satisfacit explicatio Sigonii. Etiam Muretus codici suo adscripsit *proconsule*. J. FR. GRON. Sigonius hoc jam ad 28, 38, 4. ita explicuerat. Cum eo sentit Perizon. c. 8. Animadv. Hist. p. 309. DUK. V. superius etiam notata ad 26, 33, 4. Omnes codd. constanter *consul* legunt. Clericus *proconsul* ex virorum doctorum conjectura audacter in contextum recepit.

milum ejus decretum, ut, quot quisque eorum annos in Hispania aut in Africa militasset, in singulos annos bina jugera acciperet. eum agrum decemviri
6 adignarent. Triumviri inde creati ad supplendum Veusinis colonorum numerum, quod bello Hannibalis adtenuatae vires ejus coloniae erant, C. Terentius Varro, T. Quinctius Flamininus, P. Cornelius Cn. F. Scipio. hi colonos Venusiam adscripse-
7 run. Eodem anno C. Cornelius Cethegus, qui procon-

§. 5. *In singulos annos bina jugera acciperet*] Ex agro Samnitii Appuloque, quod ejus publicum esset. Supra c. 4, 2. DUK. *singulos annos*, omissa perperam praepositione, Harl. Paullo ante *in Hispania aut Africa militasset* Mead. 2. Sed v. ad 6, 28, 6. *in Africa aut in Hispania militasset* Gaertn. *aut in Africa aut in Hispania militasset* Lov. 6. [*bina jugera agri* Bamb.]

Eum agrum decemviri adsignarent] Pal. alter *absignarent*. GEBH. Similiter errat Lov. 4.

§. 6. *Triumviri inde creati ad supplendum Venusinis colonorum numerum*] Pall. *Triumviri item creati*. GEBH. Similiter Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Hearnii L. 1. ac N. [Bamb.] Tum *ad supplendum Venusibus colonorum numerum* Voss. *ad supplendum Venusio colonorum numerum* Lov. 1. *ad supplendum Venusinorum colonorum numerum* Lov. 6. a m. 1. Mox τὸ *quod* deest in Lov. 2. Harl. Mead. utroque, et Gaertn. Ejus loco *quia* legunt Lov. 4. et 6. V. ad 38, 36, 4. Praeterea *fuerant*, pro *erant*, Mead. 2.

T. Quinctius Flaminius, P. Cornelius Cn. F. Scipio. hi colonos Venusiam adscripserunt] *Flamininus*, ut dixi, scribendum est. Item vet. lib. habent, *Hi colonos*. Pro *Venusia* Plutarchus edit in Quintio [p. 369.] *Narniam* et *Cossam*. διὸ καὶ πεμπομένων ἀποίκων ἐις δύο πόλεις Ναρνειάν τε καὶ Κῶνσαν ὁ Τίτος ἄρχων ᾑρέθη καὶ οἰκιστής. de quibus post Livius. SIG. Seu Venusiam, ut aït Livius, seu Narniae et Cosae, ut putat Plutarchus, notante Sigonio, restituendae praefuerit hic Quintius, apparet omnino Titum fuisse, non Lucium, sive Plutarchum aspicias, sive priores Livii editiones, quibus accedit clare MS. Thuan. Itaque, ejecto *Lucio*, *Titum* reponere aequum censuimus. JAC. GRON. Recte Sigonius *Flamininus*; quem v. ad Livii 22, 33, 8. 32, 2. et 31, 4, 5. Male autem ultima Gruteri editio ei praenomen *Lucii* dedit; pro quo recte, consentientibus omnibus scriptis, *Titi* praenomen Cl. Jac. Gronov. restituit. Voces *Cn. F.* omittunt Lov. 2. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et Hearnii L. 1. Earum loco *C. F.* legunt Lov. 5. et edd. antt. *Cn. Fulvius* Lov. 4. *consul Fulvius* Lov. 1. 6. et Voss. Tum *Hi colonos* etiam omnes nostri. Tandem

consul Hispaniam obtinebat, magnum hostium exercitum in agro Sedetano fudit. quindecim millia Hispanorum eo proelio dicuntur caesa, signa militaria capta octo et septuaginta. C. Aurelius consul, quum 8
provincia Romam comitiorum caussa venisset,
non id, quod animis praeceperant, questus est, *Non* 9
exspectatum se ab senatu, neque disceptandi cum praetore consuli potestatem factam: sed *ita triumphum decresse senatum, ut nullius, nisi ejus, qui triumphaturus esset, haud eorum, qui bello inter-*

...scripserunt Mead. 2. Praestat ...gatum. V. ad 4, 11, 7.

§. 7. *Eodem anno C. Cornelius Cethegus, qui proconsul Hispaniam obtinebat*] Pall. *Hispaniam continebat*. GEBH. In eumdem errorem incidit etiam librarius Lov. 4. Praeterea praenomen Cornelii *C.* omittitur in ...raii L. 1. at *consul Cornelius* ...bent Voss. et Lov. 1. ac 6. a ... 1. *Co. Cornelius* Lov. 4. V. ... 22, 14, 13. Mox [*XII millia Hispanorum* Bamb.] *signa militaria capta octo et LXXX* ...raii L. 1.

§. 8. *Venisset, ut id novit, quod animis praeceperat, questus est*] Vetus lectio, *non id, quod animis praeceperat*. GEBHARD. Vet. lib. *praeceperant*, id ..., Romani. SIG. Lectionem, quae ante Gelen. exstitit, servat ...us Lov. 5. *venisset, novit non quod animis* Voss. et Lov. 1. Sed *novit* natum est ex vocibus sequentibus *non id*. Deinde *animis perceperat* Voss. et Lov. 1. *animus perceperat* Lov. 2. et 6. *animus praeceperat* Lov. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Sed recte *praeceperant* Sigonius, quod ... eo etiam adstruit Doujat. quia, si de uno locutio esset, dixisset *animo praeceperat*. Recte etiam *praeceperant*, non *perceperant*. V. ad 10, 26, 4. Caussam loco corrumpendo fuisse puto, quod non viderent librarii, quo *praeceperant* referendum foret. At Livium ita saepe, nullo praecedente nomine, numero plurali dixisse videbimus ad 34, 56, 11. Deinde *conquestus est* Gaertn. a manu 1. Id verbum Livio frequens esse confiteor, uni tamen cod. et quidem testimonium dictum revocanti, fidem habendam non puto. Locutionem *queri aliquid* supra inlustravi ad 29, 19, 5.

§. 9. *Ita triumphum decrevisse senatum*] Pall. uterque non absurde *decresse:* qualibus syncopis utitur et alibi Livius. GEBHARD. Hanc lectionem recepi, partim quia eamdem obfert etiam Lov. 4. partim quia, ut Gebhardus observat, et in hoc, et in aliis verbis similes contractiones captavit Livius. V. ad 2, 27, 8.

Haud eorum, qui bello interfuissent, verba audiret] *et eorum* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. a manu 1. Harl. Mead. uterque, et Gaertner. contra sensum Livii. Deinde *audirent* Voss. et Mead. 2. ut *τῷ senatus*, tamquam collectivo,

10 *fuissent, verba audiret. Majores ideo instituisse, ut legati, tribuni militum, centuriones, milites denique triumpho adessent; ut veritas rerum gestarum ejus, cui tantus honos haberetur, publice videretur.*
11 *Ecquem ex eo exercitu, qui cum Gallis pugnaverit, si non militem, lixam saltem fuisse, quem percun-*

addatur verbum plurale; de quo v. ad 4, 58, 4. Verum, quum reliqui omnes dissentiant, vide, num potius paucorum codd. librarii *audirent* dederint, ut conveniret praecedenti *interfuissent*. V. ad 31, 8, 10.

§. 10. *Majores ideo instituisse*] Quaedam de hoc supra dicta sunt ad 26, 21. et 28, 9. DUK. *Majores vero instituisse* Mead. 2. *Majores igitur instituisse* Gaertn. Tum *tribuni, centuriones*, media voce omissa, Lov. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Denique *τὸ triumpho* exsulat a Lov. 2.

Ut virtutes rerum gestarum ejus, cui tantus honos haberetur, publice viderentur] Vet. lib. *videret*. Caeterum vox *virtutes* ineptum continet sensum. Itaque pro certo habeo, *veritas* esse reponendum, et, pro *videret*, *videretur* esse legendum. Instituisse enim majores aït, *ut legati, tribuni militum, centuriones, milites denique triumpho adessent, ut veritas rerum gestarum ejus, cui tantus honos haberetur, publice videretur*. Itaque subdit, neminem huic triumpho affuisse, quum percunctari senatus poterit, quid veri praetor vanique referret. l. 35, [2, 6.] *Nisi quod aut praetores ex provinciis scriberent, aut legati renunciarent, nihil ratum haberi debere*. SIG. Pall. uterque pro *veritas* continent *virtus*. Antiqua ed. *ut virtutes rerum gestarum* etc. *viderentur*. GEBH. *ut virtus* etc. *videretur* Lov. 2. 4. 6. a m. 2. Harl. Mead. uterque, et Gaertn. *virtutes* etc. *videret* Lov. 1. 6. a m. 1. et Voss. Lectionem, quae ante Sigonium exstitit, sine sensu esse, Sigonium autem mentem Livii adtigisse, sed verba non satis feliciter restituisse, neque emendationem ejus Livianam manum sapere, existimat Crevier. [*ut* * *rerum* etc. *haberetur, p. r. videret* Bamb.]

§. 11. *Neque ex eo exercitu, qui cum Gallis pugnaverit, militem unum saltem fuisse*] Legendum, *Ecquem ex eo exercitu, qui cum Gallis pugnaverit, si non militem, lixam saltem fuisse*. GELEN. Pall. *Neque ex eo exercitu, q. c. G. pugnaverit, sine milite unum saltem fuisse*. GEBH. *Hec quem ex eo exercitu* Voss. et Lov. 1. *Nec ex eo exercitu* Mead. 2. Tum *si non milite una saltem fuisse* Voss. *si non militem unum saltem fuisse* Lov. 1. *si non milite unum saltem fuisse* Lov. 4. *milite unum saltem fuisse* Lov. 5. et Harl. *sine milite unum saltem fuisse* Lov. 2. 6. a m. 1. Mead. uterque, et Gaertn. *sive milite unum saltem fuisse* Lov. 6. a m. 2. Gelenii emendationem, si ex fide est codicis, verissimam puto.

Quid veri praetor vanive referret] Pall. *quid veri praetor inanisve referret*. GEBH. Barberin. et Petav. *quid veri prae-*

ctari posset senatus, quid veri praetor vanive referret? Comitiis deinde diem edixit: quibus creati sunt 12 consules L. Cornelius Lentulus, P. Villius Tappulus. Praetores inde facti L. Quinctius Flamininus, L. Valerius Flaccus, L. Villius Tappulus, Cn. Baebius Tamphilus.

tor inanisve referret. Cicero 2. de Divin. [62.] *Falsa et inania.* I. FR. GRON. Sed idem etiam Cic. 2. de Fin. 14. *Omnia vera diligimus* etc. *tum vana* etc. *odimus.* et 3. Tusc. 2. *Ut vanitati veritas, et opinioni confirmatae natura ipsa cedat.* Livius 34, 12, 4. *Saepe vana pro veris, maxime in bello, valuisse.* DUK. *inanive* Lov. 4. *iamve* Lov. 1. *namque* Gaertn. *vanique* Mead. 2. Reliqui constanter *vanive.* V. ad 1, 51, 6. [*adferret* Bamb.]

§. 12. *Comitiis deinde diem indixit*] Pall. *diem edixit.* GEBH. Similiter Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. 1. et Gaertn. *Edicere comitia, concionem, delectum, senatum* Livio in usu fuisse, supra vidimus ad 3, 38, 13. Et ita *edicere diem*, nempe ad conveniendum militibus, 22, 11, 3. *His per magistrum equitum scriptis, Tibur diem ad conveniendum edixit.* 23, 31, 3. *Ut duabus legionibus urbanis Ti. Sempronius consul Cales ad conveniendum diem ediceret.* 28, 5, 2. *Larissam diem ad conveniendum exercitui edixit.* 29, 1, 3. *Diemque iis, qua equis armisque instructi atque ornati adessent, edixit.* 41, 17, 8. *Eodem et Q. Petillius consul ad conveniendum exercitui diem edixerat.* Quin et, plane ut hoc loco, *edicere diem*, ubi de comitiis sermo est, 26, 18, 4. *Diemque comitiis consules edixerunt.* Sed *indicere diem concilio* habemus 27, 30, 6. et 36, 6, 6. Solent autem *indicere* et *edicere* etiam alibi commutari in Mstis. V. 2, 45, 8. 3, 38, 13. aliisque locis. *edixit* igitur tot codicum fide hic in contextum recepi.

P. Julius Appulus] Quidam hunc *P. Villium Tappulum*, quod plebejus, nec quicquam cum Julia gente conjunctus, nominant. Est autem is, qui ad finem l. 29. fit praetor, hic vero consul. GLAR. *A. Appulus*, medio nomine omisso, Harl. *Avilius Titus Appallus* Lov. 1. *Aulius Titus Appalus* Voss. *Julius Titus Apulus* Hearnii L. 1. *A. Julius Titus Apallus* Lov. 2. *A. Julius Titus Appallus* Mead. 2. *A. Villius T. Appalius* Gaertn. *A. Villius Titus Appollus* Mead. 1. *A. Villius Titus Appalus* Lov. 4. et 6. [*T. Appulus* Bamb.] *A. Julius Apulus*, vel *Appulus* primae edd. cum Lov. 5. pro quo Mogunt. *P. Julius Appulus*, Froben. anno 1535. *P. Villius Tappulus* ediderunt. Passim *Villius* in Mstis abiit in *Julius.* V. ad 40, 44, 1. In cognomine autem vel eodem, vel simili modo passim erratur. V. ad 31, 4, 3.

L. Villius Tappulus, C. Baebius Pamphilus] Baebium praetorem quidam *Pamphilum*, quidam *Tamphilum* libri habent: mihi autem nihil certi constat. *Tamphilus* quid sit, ignoro. Et eo tempore coeperunt Romani Graecas res mirari, ut quis et-

1 L. Annona quoque eo anno pervilis fuit. frumenti vim magnam ex Africa advectam aediles curules M. Claudius Marcellus et Sex. Aelius Paetus
2 binis aeris in modios populo diviserunt: et ludos Romanos magno adparatu fecerunt: diem unum instaurarunt: signa aenea quinque ex multaticio ar-

iam Graecum nomen affectasse videri queat, ut sunt hominum varii mores, mira ingenia, diversae voluptates. GLAR. *Cn. Baebius Tamphilus* ex consulatu ejus, Capitolino. SIG. Pall. *Publius Villius*, *Gn. Baebius Tamphilus.* Alter *Tamphylus.* Antiqua ed. *L. Julius Tappalus*, *C. Baebius Tamphilus.* GEBH. In prioris nominibus varie iterum peccarunt codd. sed monstra lectionum recenseri taederet lectorem. Deinde *Tansilus* Gaertn. *Tamphilus* omnes reliqui cum edd. antt. pro quo demum Mediol. anni 1505. dedit *Pamphilus*. Id mox Ascens. anni 1513. in contextum recepit, altera lectione in marginem rejecta. Licet vero Sigon. *Tamphilus* legendum docuerit, et ita ediderit, *Pamphilus* tamen recentiores servarunt usque ad ultimam Gruteri ed. V. ad 21, 6, 8. 32, 7, 5. 34, 45, 3. 39, 56, 4. 44, 17, 5. [*Cn. Boebilus* Bamb.]

§. 1. *Sex. Aelius Paetus*] Hic biennio post consul fuit anno V. IↃLV. V. ad 32, 7. DUKER.

Binis aeris] Barthius admodum inepte *aereis*. V. Gronov. 4. de Pec. Vet. p. 355. DUKER.

Populo diviserunt] Lipsius 2. de Magnit. Rom. 12. scribit, Suetonium tenuem plebeculam, quae ad largitiones frumentarias admittebatur, *praeter morem antiquum* vocare *populum*. Non solus Suetonius, verum etiam Livius, eam hoc nomine vocat et hic, et c. 4, 6. hujus lib. et 33, 42, 8. quae omnia loca ipse Lipsius 1. Elect. 8. ex eo descripsit. Adde 30, 26, 6. *Magnam vim frumenti ex Hispania missam M. Valerius Falto et M. Fabius Buteo aediles curules quaternis aeris vicatim populo descripserunt.* Qui locus videtur facere ad illustrandum Sueton. Caes. 41. et August. 40. Suetonium faecem hanc populi saepe appellare *populum*, etiam Casaub. ad illius Caesar. 41. et Aug. 42. adnotat, sed non addit, eum hoc *praeter morem antiquum* facere. Et Rualdus ad Plutarchum Animadv. 24. Livium quoque eadem significatione voce *populus* in hac re uti observat. DUKER.

§. 2. *Ex multaticio argento in aerario posuerunt*] Voces *in aerario* sibi suspectas esse, Cl. Jac. Perizon. ad marginem Livii monuit. Omnes tamen codd. eas constanter servant.

§. 3. *L. Terentio Masso*] *Massaliota* est Terentii cognomen. GELEN. Huc ducunt nos omnium codd. vestigia, quamvis errore infecta. *Massio Licca* est in Voss. *Massio Lioca* in Lov. 1. *Massio Licta* in Lov. 4. et 6. *Masioliota* in Lov. 2. *Massiolicta* in Hearnii L. 1. *Massioliota* in Harl. et Mead. 2. [Bamb.] *Massiliota* in Gaertn. Id autem verum esse, infra dicam ad 38, 42, 4. In contextum igitur hic et

gento in aerario posuerunt. Plebeji ludi ab aedili- 3
bus L. Terentio Massiliota et Cn. Baebio Tamphilo, quem praetorem designaverant, ter toti instaurati. Et ludi funebres eo anno per quatriduum in 4
foro, mortis M. Valerii Laevini caussa, a P. et M. filiis ejus facti: et munus gladiatorium datum ab

passim, ubi ejus mentio fit, recepi. Antiquissimae edd. praeferunt *Masso*. Frobenius anno 1535. ex sententia Gelenii substituit *Massaliota*, Gruterus in ed. postrema, quem recentiores omnes secuti sunt, *Massa*, ex sententia, sine dubio, Pighii; qui eum passim ita in Annal. vocavit. V. ad ann. ıↃʟııı. p. 243. et ıↃʟxvı. p. 298. Ipse tamen Pighius in indice ejusdem operis auctor est, *Massam* Baebiorum, *Massaliotam* Terentiorum cognomen esse. [*Tamphilo, qui p. r. design. erat* Bamb.]

§. 4. *Mortis M. Valerii Laevini caussa, a P. et M. filiis ejus facti*] *mortis Valerii Laevini caussa* Mead. 1. et Gaertner. *caussa mortis Valerii Laevini* Lov. 2. Harl. et Mead. 2. *mortis caussa Valerii Laevini* Voss. Lov. 1. 4. 5. 6. [Bamb.] et edd. principes. Addito deinde praenomine *mortis caussa M. Valerii Laevini* Mogunt. et mox id, quod nunc in edd. exstat, Aldus vulgarunt. Ceterum, P. et M. Valerios Laevinos fuisse majores M. Laevini bis consulis filios, Pighius opinatur in Annal. ad ann. ıↃʟxııı. p. 286. utrosque autem postea praeturam obtinuisse: et quidem Marcum praetorem memorari apud Livium 39, 56, 5. et 40, 1, 2. Publium vero 41, 8, 2. ubi perperam vulgo *C. Valerium* vocari dicit. Quin et tertius ejusdem M. Laevini bis consulis filius C. Valerius Laevinus memoratur 38, 9, 8. qui et ipse praetor refertur 40, 44, 7. Vix tamen haec simul stare possunt. Nam ex ordine, quo hic memorantur, Publium ante Marcum genitum fuisse credibile fit: et tamen Marcus praeturam obtinuit A. V. ıↃʟxxı. Publius A. V. ıↃʟxxvı. quin et Cajus utroque junior praeturam gessisse dicitur ıↃʟxxxıv. Jam autem verisimile non videtur, ambos fratres minores Marcum per quinquennium, Cajum per biennium ante Publium fratrem maximum ad praeturae honorem evectos esse. Quin et ipse Pighius postea sententiam mutasse videtur. Publium enim Marci et Caji fratrem non fuisse innuit; sed, quum hos Marci filios, Publii nepotes vocarit, illum Publii filium, Caji nepotem statuit in Ann. ad A. V. ıↃʟxxvı. p. 345. et nos remittit ad ejus quaesturam, quam confert in A. V. ıↃʟxvı. ubi p. 301. docet, eum filium fuisse P. Valerii, qui legatus M. Laevini propraetoris anno ıↃxxxıx. Tarentum, ad Hannibalem deficere volentem, servavit. Ex hac igitur sententia M. Laevinus bis consul tres habuit filios, Publium, Marcum, et Cajum: quorum primus vel moriens vel aliam ob caussam honores nullos adeptus est; secundus ultra praeturam non pervenit, tertius post praeturam etiam consulatum, sed subfectum, obtinuit A. V. ıↃʟxxvıı. Verum ita nondum, quod ad P. Valerium praetorem anni ıↃʟxxvı.

5 iis. paria quinque et viginti pugnarunt. M. Aurelius Cotta, decemvir sacrorum, mortuus. in ejus
6 locum M'. Acilius Glabrio subfectus. Comitiis aedi-

res ad liquidum perducta est. Non potest enim filius esse istius P. Valerii, qui legatus M. Laevini propraetoris fuit, quemadmodum Pighius statuit. Eum enim non ex familia Laevinorum, sed Flaccorum fuisse, pluribus docui ad 23, 32, 17. Certum itaque est, praetorem anni ioLxxvi. fuisse ex familia Laevinorum ob Livii locum 41, 8, 1. Sed praenomen et pater incerti sunt. V. etiam ad d. l. Livii.

Munus gladiatorium datum ab iis] *munus gladiatorum* Lov. 5. Gaertn. et edd. Camp. ac Rom. anni 1472. V. ad 39, 42, 9. Utrumque dici potest. eam itaque lectionem, pro qua stant plerique codd. sequor. [*datum ab his* Bamb.] Deinde *pugnaverunt* Lovel. 2. 6. Harl. et Mead. 2. Sed v. ad 21, 44, 7.

§. 5. *In ejus locum M. Attilius Glabrio subfectus*] Legendum *Acilius Glabrio*, non *Attilius*. GELEN. *M'. Acilius* ex consulatu ejus Capitolino. SIG. V. etiam Spanhem. de Praest. et Usu numism. Diss. 10. p. 26. Omnes quidem codd. vel praenomen una litera *M.* vel plene perscriptum *Marcus*, aut *Marchus* exhibent, sed librarios passim *M.* vel *Marcus* pro *M'.* vel *Manius*, quod minus notum erat, scripsisse, saepissime monui. V. ad 27, 25, 2. Nomen etiam in multis est *Atilius*, *Attilius*, *Accilius*, vel *Actilius*. Sed *Acilius* legunt Voss. Lov. 5. et edd. principes, quod Mogunt. primi in *Attilius* mutarunt. V. ad 35, 24, 5. Praeterea *in cujus locum* Lov. 2. et Mead. 2. Paullo ante *M. Aurelius Coctax vir mortuus*. ubi litera *X*, numeri denarii nota, male cum praecedenti *Cotta*, sive ut scribebant *Cocta*, coaluit, quum jungi deberet τῷ *vir. sacrorum* etiam deest in Lov. 1. et Hearnii L. 1.

§. 6. *Statim accipere magistratum non possent*] *occipere* legendum est, quod est idem atque inire. Sic enim 41, [17, 6.] *Collegam, qui extemplo magistratum occiperet, creavit.* Et 23, [31, 13.] *Creatur Marcellus, qui extemplo magistratum occiperet.* SIG. Pall. et antiquae ed. *accipere*, quod et Sigonius repudiat. Tacit. 6. Ann. 45. *Supremi Tiberio consules, Gn. Acerronius, C. Pontius magistratum occepere.* GEBH. *statim magistratum*, omissa media voce, unus Mead. 2. reliqui mei, et Hearnii L. 1. *statim accipere magistratum*. Sed viris doctis *occipere* emendantibus adsentior, quod verbum, quamvis apud Livium satis frequens, tamen librariis minus notum exstitit, et ubique ab iis in *accipere*, vel *coepisse* mutatum est. Ita 1, 7, 6. *Ex loco infesto agere porro armenta occepit.* ubi v. Gebhard. c. 49, 1. *Inde L. Tarquinius regnare occepit.* 3, 19, 2. *Consul creatur, qui magistratum statim occiperet.* c. 55, 2. *Consules creati L. Valerius, M. Horatius, qui extemplo magistratum occeperunt.* 5, 9, 1. *Tribunos militum creandos esse, qui Kalendis Octobribus magistratum occiperent.* quibus aliisque locis plura notantur.

Nam C. Cornelius Cethegus absens creatus erat, quum Hispaniam obtineret provinciam] Hic *proconsul* paulo superius [c. 49, 7.] dicitur, hic fit aedilis

les curules creati sunt forte ambo, qui statim occipere magistratum non possent. nam C. Cornelius Cethegus absens creatus erat, quum Hispaniam ob-

-tinebat provinciam: ut minus mirum sit, praetorem in superioribus praelatum proconsuli. Sed scilicet praetura ac aedilitas magistratus erant, non autem proconsulatus, ut videtur: cujus exemplum est de Scipione ex Hispania redeunte, cui triumphum petere non auderet [28, 38.] item de L. Cornelio Lentulo, in hoc etiamnum libro [c. 20.] Caeterum de C. hoc Cornelio nusquam Livius mentionem fecit, quando in Hispaniam sit missus, cum tamen paulo ante [c. 49.] eum pugnasse cum hostibus Hispanis in Sedetano agro memoret. praeterea et L. Cornelium Lentulum rediisse ex ea provincia, et denegato triumpho ovasse, [c. 20.] ut apud me non sit dubium, huic libro aliquam deesse partem. GLAR. Multa affert hoc loco Glareanus, ut probet, aut huic libro partem deesse, aut Livium parum in scribendo vigilantem fuisse: quae quia, tota re diligenter inspecta, vana esse animadvertimus, ne quis in errorem ab eo impellatur, operae pretium me facturum esse duxi, si, qui per haec tempora in Hispania cum imperio deinceps fuerint, ex Livii sententia exposuero. †. „Glareanus, ut solet, Academicum agit, nihil asseverans de hoc loco." †. Anno ɪɔxxxɪɪ. P. Cornelius Scipio consul Hispaniam sortitus est, ut aït Livius 21, [17, 1.] *Cornelio Hispania, Sempronio Africa cum Sicilia evenit.* Eodem anno Cn. Cornelius Scipio, Publii frater, in Hispaniam venit. aït enim [c. 32, 3.] *Ne tamen nuda auxiliis Romanis Hispania esset, quam provinciam sortitus erat, Cn. Scipionem fratrem cum maxima parte copiarum adversus Asdrubalem misit.* Anno ɪɔxxxɪɪɪ. P. Scipio in Hispaniam venit, prorogato post consulatum imperio. Anno ɪɔxxxvɪɪɪ. ambo fratres interfecti sunt, ut Livius 25, [36, 14.] *Anno sexto postquam in Hispaniam venerat Cn. Scipio, undetrigesimo die post fratris mortem est interfectus.* Anno ɪɔxxxɪx. P. Scipio P. F. qui post Africanus dictus est, cum imperio extra ordinem pro consule missus est in Hispaniam, M. Junius Silanus propraetor ei ad res gerendas adjutor datus. Anno ɪɔxʟɪɪɪɪ. P. Scipio, L. Lentulo et L. Manlio Acidino provincia tradita, Romam redit, et, quia sine magistratu res gessorat, triumphum non impetrat. Livius l. 28, [38.] Anno ɪɔʟ. L. Lentulus proconsul, rediens ex Hispania, ob res bene per multos annos gestas, quia sine magistratu eas gesserat, triumphare non potest. permissum est, ut ovans urbem iniret. Haec cum scripserit Livius l. 31, [20.] dum anni ɪɔʟ. res gestas exponit, tamen in eodem libro post [c. 49, 7.] subdit ita: *Eodem anno C. Cornelius Cethegus, qui consul Hispaniam obtinebat, magnum hostium exercitum in agro Sedetano fudit.* Et paulo post [hoc cap.] ita: *Comitiis aediles curules creati sunt forte ambo, qui statim occipere magistratum non possent. Nam C. Cornelius Cethegus absens creatus erat, cum Hispaniam obtineret provinciam.* Et paulo post: *Et de altero aedile plebiscitum est factum, rogantibus tribunis, quos duos in Hispaniam cum imperio ad exercitus ire juberent, ut C. Cornelius aedilis curulis ad magistratum gerendum veniret, et L.*

7 tineret provinciam; C. Valerius Flaccus, quem prae-
sentem creaverant, quia flamen Dialis erat, jurare
in leges non poterat: magistratum autem plus quin-
que dies, nisi qui jurasset in leges, non licebat ge-
8 rere. Petente Flacco, ut legibus solveretur, sena-

Manlius Acidinus de provincia decederet multos post annos. Plebes Cn. Cornelio Lentulo et L. Stertinio proconsulibus imperium esse in Hispania jussit. Ex his verbis intelligi potest, L. Cornelio Lentulo, qui ovans ingressus est, C. Cornelium Cethegum, C. autem Cethego Cn. Cornelium Lentulum in citeriore Hispania successisse, L. autem Manlio Acidino post multos annos L. Stertinium in ulteriore. Anno ıɔʟııı. sex praetores creati sunt, id est, cum quatuor antea crearentur, bini additi sunt, quorum alter citeriorem, alter ulteriorem Hispaniam sortiretur. M. Helvius L. Stertinio, Cn. Sempronius Tuditanus Cn. Lentulo suffectus est, atque ita deinde praetores quotannis in Hispaniam missi sunt, nisi cum provincia graviore forte vexata bello consulare imperium desideravit. Anno ıɔʟıııı. Cn. Cornelius Lentulus, qui pro consule obtinuit Hispaniam ante Cn. Sempronium Tuditanum, ovans urbem iniit. L. Stertinius ne triumphi quidem spem tentavit, l. 33, [27.] SIGONIUS. Sigonius recte ex Livio ordinat successionem eorum, qui Hispaniis praefuerunt: sed non tollit, quod in narratione Livii de L. Manlii Acidini et L. Cornelii Lentuli successoribus difficile et obscurum est. Hi Scipioni successerunt in Hispania 28, 38, 1. ubi quum quinque annos fuissent, senatus A. V. ıɔʟıı. (ita Pighius et Sigonius ipse in commentar. in Fastos; nam ad Livium alias rationes sequitur) decrevit, *uti consules cum tribunis agerent, ut plebem rogarent, cui juberent in Hispania imperium esse* 30, 41, 4. Rediit ex A. V. ıɔʟııı. Lentulus, accepto successore Cn. Cornelio Cethego, 31, 20. et 49. et relicto in provincia Acidino, qui demum post annum, quam Lentulus redierat, A. V. ıɔʟıv. ex Hispania decessit, 32, 7, 4. Haec ita tradita sunt Livio, ut, quidquid dicat Sigonius, in iis desiderari possit illius diligentia. nam mutilatum esse quadam parte hunc librum, quod hic Glareanus, et Pighius ad A. V. ıɔʟııı. p. 245. suspicati sunt, non credo. Primum enim non narrat, an, quod senatum decrevisse 30, 41, 4. scribit, factum fuerit. Deinde, si de successore Lentuli latum fuit, quod factum fuisse ex eo intelligitur, quod post decessionem illius Cethegum Hispaniam pro consule obtinuisse hoc loco, et cap. praecedenti dicit, non ostendit, cur, quum tam de Acidino, quam de Lentulo ex Hispania revocando eodem tempore SCtum factum fuisset 30, 41, 4. tamen Lentulo soli successor datus fuerit, non etiam Acidino, de cujus successore diu post, ac demum Lentulo jam consule creato, plebiscitum factum fuisse hic refert. Denique, quum hic et cap. praecedenti ex abrupto nominet Cethegum, cujus nullam ante mentionem fecerat, e quo Glareanus et Pighius maxime in eam, quam dixi, suspicionem venerunt, incertum relinquit lectorem, u-

decrevit, ut, si aedilis, qui pro se juraret, arbitratu consulum daret, consules, si eis videretur, tribunis plebis agerent, uti ad plebem ferrent. tus; qui juraret pro fratre, L. Valerius Flaccus, 9
aetor designatus. tribuni ad plebem tulerunt, ple-

ille ex privato, an quum gistratum aliquem gereret, d Pighius putat, qui quaem Lentuli fuisse conjicit, rium in Hispania acceperit. tamen non magnum pondus d confirmandam illius et Glai suspicionem, vel ad reprendendum Livium habet. Nam apertius de Cethegi successe in locum Lentuli, et de ris, quae dicta sunt, exporedebuisset, tamen non magis it dicere, quis Cethegus fuequam quis Stertinius, quem, m usquam antea nominas, cum Cn. Cornelio Lentulo Hispaniam missum in fine hu. cap. prodit. DUK. Cethegi enomen *C.* omittunt Voss. Lov. 5. 6. Hearnii L. 1. et edd. Aldo priores.

§. 7. *C. Valerius Flaccus, quem praesentem crearant*] Iidem li. scripti et editi, etiam Flacpraenomen omiserunt. Deinde *creaverant* legunt omnes Mssti i, et Hearnii L. 1. cum edd. que ad Gruteri ultimam; cu*crearant* substituentis lectiom recentiores omnes servant. Quamvis autem saepissime Livius his contractionibus in verborum praeteritis usus sit, priorem tamen lectionem revovi, partim quia a scriptis reedere in his, quae arbitraria sunt, religio est, partim quia Livius etiam alibi hunc morem neglexit. V. ad 29, 37, 1.

Quia flamen Dialis erat, jurare in leges non poterat] Id eo aït, quia et magistratui in leges jurandum est, se eas observaturum, neque violaturum. Et Diali Flamini jurare nefas erat. Gellius 10, 15. TURNEB. 27. Advers. 7. Rationem reddere conatur Plut. in Quaest. Rom. 43. Mox *magistratus autem* Voss. Lov. 1. 5. 6. Hearnii L. 1. et edd. Aldo priores.

§. 8. *Ut, si aedilis, qui pro se juraret, arbitratu consulum daret, consules, si eis videretur*] Vitiose *ut sibi aedilis, q. p. s. j. arbitratu consulis daretur, consul, si eis videretur* legunt Voss. et Lov. 1. *sibi* et *daretur* etiam Lov. 5. et edd. ante Ald. Tum *consulis* quoque Lov. 2. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. *daretur* Lov. 2. 4. 6. Harl. Mead. uterque, et Gaertn. Mox *cum Tito Romuleo populo*, pro *cum tribunis plebis*, Lov. 1. 6. a m. 1. et Voss. V. ad 31, 6, 4.

§. 9. *L. Valerius Flaccus praetor*] Ita MS. Thuan. ita princeps editio cum aliis. Cur igitur posteriores cognomen omittunt? JAC. GRON. Ultima Gruteri ed. multis omissis vocabulis, dederat *L. Valerius scivit, ut perinde esset*. Perperam neglecta, etiam in Elzev. Heinsii, et Blavian. editionibus, interposuit iterum J. Fr. Gronov. sed simul revocare vocem *Flaccus*, quam etiam omnes codd. mei servant, oblitus erat. Mox *plebsque scivit* Voss. Lov. 2. 6. et Mead. 2. *plebesque statuit* Lov. 1. quod est ex glossa. Hinc vocula *ut* exsu-

besque scivit, ut perinde esset, ac si ipse aedili
10 juraffet. Et de altero aedile scitum plebis eft fa-
ctum, rogantibus tribunis, quos duos in Hispaniam
cum imperio ad exercitus ire juberent, ut C. Cor-
nelius aedilis curulis ad magiftratum gerendum re-

lat a Mead. 2. quam interceperunt ultimae vocis prioris literae. V. ad 24, 16, 17. Tandem *ipse jurasset*, expulsa media dictione, Lov. 6.

§. 10. *Et de altero aedile plebiscitum est factum*] Pall. uterque *scitum plebis est factum*. GEBH. Lectionem illam Gronov. recepit, quae et in nonnullis meorum, Lov. 1. 5. 6. et Voff. exftat. [*scitum plebi* Bamb.] Supra 3, 67, 9. *Scita plebis injuncta Patribus*. 10, 22, 9. *L. Volumnio ex senatusconsulto et scito plebis prorogatum in annum imperium est*. Inserta etiam voce *scitumque plebis* reftituit et inluftravit Gronov. ad Liv. 22, 26, 4. Inversis etiam vocibus *plebis etiam scitum* 35, 20, 9. *Plebis etiam scito permutatae provinciae sunt*. (* Val. Max. 4, 1. ext. 4.) Duabus etiam vocibus, nulla alia interposita, *plebis scitum* dixiffe antiquos, videbimus ad 42, 21, 8. Insuper *aedili* Voff. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. et Mead. ambo. V. ad 3, 31, 5. Mox *in Hispaniam ad exercitum ire*, subpressis duabus vocibus, Lov. 5. et edd. Camp. ac Rom. anni 1472. *in Hispaniam cum imperio ad exercitum ire* Voff. Lov. 1. 2. 6. Harl. Hearnii L. 1. et edd. reliquae ante Aldum. Consentit et Mead. 2. nisi quod insuper praeferat *in Hispania*. Praeterea Cornelii praenomen *C.* deeft in Voff. Lov. 1. 5. 6. Hearnii L. 1. et edd. Aldo prioribus.

§. 11. *Multos post annos plebes Cornelio Lentulo*] Libro ... poftea [c. 27.] hic Cornelius Lentulus redit ex Hispania, ... onuftus praeda. Cum igitur ... sit annus secundus hujus belli, ipse sequente anno, hoc eft, ... tio, missus eft in Hispaniam. Nam Cn. Sempronius poft ... venit in Hispaniam anno quarto hujus belli, ut poftea dicturus eft Livius. Non igitur *multos post annos*, ut hic legitur, sed anno sequente venit in Hispaniam. Idem de Stertinio ex iisdem locis oftenditur. Quum autem praenomen omiffum sit, certum sciri non poteft, aliusne sit ab hujus anni consule, qui antea proconsul fuit in eadem provincia, quamquam triumphus hoc libro negatus dicitur. Solebant enim ex consulibus libenter facere proconsules, prorogato imperio, non magistratu. Libro tamen sequente Livius ejus rei ne verbo quidem meminit. Sed de his dubitatum eft satis. GLAR. Hunc Pighius eum esse putat, qui A. V. 1ↃLII. consul fuerat. DUK. Dubitatio Glareani inde orta eft, quod usus sit edd. quae perperam ita diftinguebant: *de provincia. Multos post annos plebs*. Sed interpunctionem recte mutavit Frob. anno 1535. eam adoptans, quae poftea semper servata eft. Deinde *plebs* edidit J. Fr. Gronov. sed *plebes* eft in Lov. 1. 4. 5. Harl. Mead. 1. et Gaertn. quare id revocavi. Insuper Lentulo *Cn.* praenomen prima tribuit ed. Frob. anni 1535. Id ignorant Lov. 1. 5. 6. et Voff. *C.* dicitur in Lov. 2. 4. et Gaertn.

..et, et L. Manlius Acidinus decederet de provin- 11 ... multos post annos. plebes Cn. Cornelio Lentulo ... Stertinio pro consulibus imperium esse in Hi... ..nia jussit.

... *Stertinio proconsulibus im...um esse*] *L. Tereinio con... proconsule imperium esse* ... uterque. GEBH. *Libio Ter...* Voss. et Lov. 1. *Libio Ter...* Mead. 1. *Libio Tricinio* Lov. 4. Mead. 2. et Gaertn. *Libio Tricino* Lov. 6. *L. Tertinio* Lov. 5. et ed. Camp. *L. Tercinio* Harl. [Bamb.] et edd. reliquae usque ad Froben. anni 1531. *L. Tercunio* Lov. 2. *L. Tarquino* Hearnii L. 1.

EPITOME
LIBRI TRIGESIMI SECUNDI

Complura prodigia ex diversis regionibus nunci-ta referuntur: inter quae, in Macedonia in pu[ppi] longae navis lauream esse natam. T. Quinctius F[la]mininus consul adversus Philippum feliciter pugna[vit] in faucibus Epiri, fugatumque coëgit in regnum [re]verti. Ipse Thessaliam, quae est vicina Macedoni[ae]

In puppi longae navis lauream esse natam] Sic etiam Florus 2, 7, 7. *Nata in praetoria puppe laurus.* Vetustiores magis dicunt *enasci.* Livius c. 1, 10. hujus libri. *In Herculis aede capillum enatum.* Et *Lauream in puppi navis longae enatam.* Suet. Aug. 92. *Enatam inter juncturas lapidum ante domum suam palmam.* Val. Max. 1, 7, 12. *Palmam viridem Trallibus* etc. *inter coagmenta lapidum justae magnitudinis enatam.* DUK. Livius 42, 2, 4. *Priverni lana pulla terra enata.* 43, 13, 6. *Palmam in area enatam.* Et *Palmam enatam inpluvio suo.* Et ita ipse auctor Epit. Liv. 50. *Pro superiore ordine dentium enatum habuisse unum os continens dicitur.* Si quis etiam hic ita legendum censeret, existimare posset, primam literam vocis *enatam* ab ultima praecedentis *esse* interceptam fuisse: de quo v. ad 2,44,6. Praeterea *in puppe* Leid. Voss. et Berg. Tum *laurum* Leid. Exc. Pithoei, et ed. Camp. Verum Livius c. 1, 12. et *puppi* et *lauream* maluit. Paullo ante *ex diversis locis*, pro *regionibus*, ed. Camp. Mox perperam *Flaminius*, pro *Flaminin[us]* Leid. Voss. Berg. Boend. Ne[c non] et vett. edd. hic, et mox. D[e] de *Acarnanibus*, pro *Athama[ni]bus*, Berg. Norv. et edd. v[et.] *Acarnanis* Boend. *Acharna[nis]* Leid. *Flaminius* et *Athama[ni]bus* Frob. anno 1535. emen[da]vit.

Consulis frater navali pr[oelio] etc. *Euboeam et maritimam [o]ram cepit*] Voss. caret *τοῖς ora[m] cepit.* Gud. major *τῷ cepit*, q[uasi] si ex praecedente membro in[tel]lectum velit *τὸ vexavit*, et [na]vali bello. Sed Gudianus al[ter] plenius *Lucius Quintius Fla[mi]ninus frater consulis, Attalo [re]ge et Rhodiis adjuvantibus, Euboeam et maritimam or[am] trajectus, Eretriam expug[na]vit.* J. FR. GRON. Nihil mut[ant] Berg. et Boend. nihil etiam [in] suis Hearne notavit. At Gu[d.] alteri in plerisque adsensus Le[id.] praefert *L. Quintius consulis fr[a]ter. Attalo rege et Rhodiis a[d]juvantibus, in Euboeam et m[a]ritimam oram trajectus, E[re]triam expugnavit.* quam lecti[o]nem recepi. Clericus, vulgat[am] et Gud. alterius lectiones con[fundens], edidit *L. Quintius Fla-*

ciis Aetolis et Athamanibus, vexavit. L. Quinctius minius consulis frater, Attalo rege et Rhodiis juvantibus, in Euboeam et maritimam oram tratus, Eretriam expugnavit. Achaei in amicitiam cepti sunt. Conjuratio servorum, facta de solven Karthaginiensium obsidibus, obpressa est; duo lia necati sunt. Praetorum numerus ampliatus, ut seni crearentur. Cornelius Cethegus consul los Insubres proelio fudit. Cum Lacedaemoniis et anno eorum Nabide amicitia juncta est. Praeter expugnationes urbium in Macedonia referuntur.

inus consulis frater navali lio etc. *in Euboeam et maam oram trajectus, Erecepit.* Verum, hoc libro m memorari navale proe-L. Quinctii, recte observat ier. quare pro *navali proe*x Gud. majore legit *navali* a. ultimam vero partem peli formavit ad fidem Gud. rius. Verum ne sic quidem m sanum credit. Ipsum enim dunt *τὰ in Euboeam et maam oram*. Deinde, quum Li-L. Quinctium duas Euboeae s Eretriam et Carystum exnaffe capp. 16. et 17. referat, n magnopere repugnaturum tur, si quis legendum esse deret *Eretriam et Carystum it*. Mox *Graeci Achaei* peram Voff.

onjuratio servorum facta] odus haec sequenti *Praeto*m *numerus* etc. postponitur Berg. Boend. et edd. Camp. m. anni 1472. Parm. aliisque dina antiquioribus. Mox etm *Karthaginiensium obsidi*s Leid. Berg. et ed. Camp. od recepi. Nam ita etiam Liv. c. 26, 5. *Obsides Karthaginiensium Setiae custodiebantur.*

Obpressa est] Addit MS. *duo millia necati sunt:* quod quid sibi velit, lector consideret. Sane Livius Cornelium praetorem de quingentis supplicium sumsisse scribit. DELRIUS. Eadem verba exstant in Leid. (qui tantum *τὸ sunt* omisit) Voff. Berg. Boend. Norv. et edd. ante Aldum, qui ideo ejecisse videtur, quoniam Liv. infra c. 26, 16. narrat, L. Cornelium praetorem tantum de quingentis supplicium sumsisse. Verum auctorem Epitomarum saepius alibi a Livii narratione in diversa abire, viri docti observarunt: unde ea sola caussa verbis his expungendis sufficere nequit. Mecum sentit Cl. Crevier. quare ejecta illa loco suo restitui.

Cornelius Cethegus consul] Mediam vocem non agnoscunt Norv. Boend. et antiquissimae edd. quam primus addidit Sigonius. *Gracchus* ejus loco legunt Voff. et Berg. quorum posterior vicissim omittit vocem *consul*.

T. LIVII PATAVINI

LIBER TRIGESIMUS SECUNDUS.

---

1 I. Consules praetoresque, quum Idibus Marti
magistratum inissent, provincias sortiti sunt. L. Cor-
2 nelio Lentulo Italia, P. Villio Macedonia; prae-
ribus, L. Quinctio urbana, Cn. Baebio Ariminum
3 L. Valerio Sicilia, L. Villio Sardinia evenit. Len-
tulus consul novas legiones scribere jussus: Villi

§. 1. *Consules praetoresque, quum*] Videtur Livius scripsisse *Consulibus praetoribusque, quum Idibus Martiis magistratum inissent, provincias sortitis, L. Cornelio Lentulo Italia.* Nam et nomen vulgo alterius consulis abest *L. Lentulo.* Sed, ut posuimus, integre Barberin. J. FR. GRON. De hac emendatione Gronov. v. ad 3, 22, 3.

L. Lentulo Italia] Pall. ambo *L. Cornelio Lentulo.* GEBH. *Proconsuli Lentulo* Lov. 4. V. ad 28, 16, 14. et mox §. 3. *P. Lentulo* Voss. Lov. 5. 6. Hearnii L. 1. [Bamb.] et edd. ante Mogunt. *Q. Lentulo* Lov. 1. et Mead. 2. *Q. Cornelio Lentulo* Lov. 2. Reliqui *P. Cornelio Lentulo.* Mox *A. Tito Julio* Lov. 2. Gaertn. et Mead. 2. *A. Tito Villio* Mead. 1. *P. Julio* Voss. Lov. 1. 5. 6. a m. 1. Harl. Hearnii L. 1. et edd. vett. *Proconsuli Villio* Lov. 4. *P. Villio* Lov. 6. a m. 2. ut Froben. anno 1535. edidit. V. ad 31, 49, 12.

§. 2. *C. Bebio Ariminum*] *Cn. Baebio*, ut dixi. SIG. V. Sigon. ad 31, 49, 12. Omnes codd. *C.* servant. Sed v. ad 7, 3, 3. [*a prae*-*ribus L. Quintio urbano* Ba... Mox iterum plerique codd. ... edd. vett. eodem, ut modo, ... rore *L. Julio*, pro *L. Villio.* ... inde *obvenit*, pro *evenit*, Gae... Utrumque apud Liv. obc... V. ad 7, 16, 3. Plures igitur ... ut sequamur, ratio exigit.

§. 3. *A P. Sulpicio exercit... accipere*] Ita primus Aldus re... vulgavit. Priores legunt *a pr... consule Sulpicio*, consentie... bus Voss. Lov. 1. 4. 5. 6. et Hea... nii L. 1. V. modo ad §. 1.

§. 4. *Succederet in Gallia... is venisset*] Vet. lib. *in Gallia...* SIG. *in Gallia* Voss. Lov. 1. 4. 5. 6. Mead. ambo, et Gaert... Ultima Grut. ed. interpunctio... mutata dedit *succederet. in Gallia ubi is venisset*, adoptata Pi... ghii emendatione, qui ita legen... dum monuit in Ann. ad ann. ... p. 246.

§. 5. *Omnes milites exauctorati domum dimitterentur*] Perperam Pall. et antiqua ed. *ex auctoritate domum dimitterentur.* GEBH. Similiter errant Voss.

P. Sulpicio exercitum accipere. in supplementum
s, quantum militum videretur, ut scriberet, ipsi
missum. Praetori Baebio legiones, quas C. Au- 4
lius consul habuisset, ita decretae, ut retineret
, donec consul novo cum exercitu succederet. in 5
lliam ubi is venisset, omnes milites exauctorati
um dimitterentur, praeter quinque millia so-
m. his obtineri circa Ariminum provinciam satis
. Prorogato imperio praetoribus prioris anni, 6
. Sergio, ut militibus, qui in Hispania, Sicilia,
rdinia stipendia per multos annos fecissent, agrum
ignandum curaret; Q. Minucio, ut in Bruttiis 7

. 1. 2. 4. 5. Mead. 1. [Bamb.] dd. Camp. Rom. anni 1472. Parm.

. 6. *Cn. Sergio*] Hic anno re praetor urbanus fuerat , 2. Quod autem nunc ei pro- tum imperium dicit, ut C. urnio et C. Hostilio ex prae- urbana 25, 41. 26, 28. 27, 7. . ex eo Gruchius c. 5. Refu- ad poster. Sigonii disput. pro- putat, imperium in magi- u insitum fuisse. Respondet Sigonius c. 6. de Lege Curia. sed ita, ut tantum conjectura ntentiam Gruchii impugnet. *L. Sergio* male plerique d. [Bamb.] Sed praenomen ittunt Lov. 5. et edd. ante Al- .

Agrum adsignandum cura-] Voss. *assignare.* Scribe *as- gnari.* per mensores puta. Sed alia parte laborat haec perio- . Aut enim scribendum *Pro- gata imperia praetoribus pri- ris anni, Cn. Sergio, ut mi- libus:* aut *Prorogato impe- praetores prioris anni, Cn. ergius militibus, qui in Hispania, Sicilia, Sardinia stipendia per multos annos fecissent, agrum assignari curaret: Q. Minucius in Bruttiis idem.* J. FR. GRON. Omnes reliqui, praeter unum a Gronov. laudatum, codices vulgatum servant. Quare *adsignandum* non muto. Mox hoc cap. *Quaeque sublata ex delubro Proserpinae essent, reponenda cum piaculis curaret.* 42, 17, 5. *Petere instituit ab eo rex* etc. *ut venenum dandum curaret.* Quod autem adtinet ad emendationes Gronovii in reliqua parte hujus periodi, earum prior inlustrari posset loco Livii ex 24, 44, 4. *Prorogata imperia provinciaeque, M. Claudio Sicilia* etc. *Lentulo propraetori provincia vetus.* et ita etiam alibi. Posteriori ejus emendationi nonnihil favent Voss. et Lov. 1. *Q. Minucius*, pro *Q. Minucio*, legentes. Existimari posset, olim per compendium scriptum fuisse *praett.* sive *pr. prioris anni*, idque postea *praetoribus*, pro *praetores*, redditum esse ab indoctis librariis: cui lectioni ut sequentia convenirent, alios ad voces

idem de conjurationibus quaestiones, quas praetor
8 cum fide curaque exercuisset, perficeret; et eos, quos
sacrilegii compertos in vinculis Romam misisset,
Locros mitteret ad supplicium; quaeque sublata ex
delubro Proserpinae essent, reponenda cum piaculis
9 curaret) feriae Latinae pontificum decreto instaura-

tae

Sergius et *Minucius* inter versus adscripsisse *Sergio* et *Minucio*. Quo recepto, ne quid ex priori lectione periret, ex ultimis syllabis τῶν *Sergius* et *Minucius* tandem datum esse *Sergio ut* et *Minucio ut*. Haec, inquam, pro Gronovii emendationibus adferri possent; neutra tamen earum placet. Non prima, quia ab omni plane codicum auxilio destituitur. Ita vero potius legerem *Prorogatum imperium praetoribus prioris anni*, ut praefert Lov. 2. *Prorogatum imperium* autem, licet de duobus pluribusve agatur, ut 24, 10, 3. *Prorogatum deinde imperium omnibus, qui ad exercitus erant.* 25, 3, 5. *Ti. Sempronio Graccho et P. Sempronio Tuditano imperium provinciaeque prorogatae.* 26, 1, 5. *Praetoribus prioris anni prorogatum est imperium.* et saepe alibi. Non altera placet, quia ea recepta incommodum est pronomen *idem* ibi, *Q. Minucius in Bruttiis idem de conjurationibus quaestiones perficeret.* Quum autem reliqui codd. per omnia in vulgatum consentiant, iis potius adhaereo, et tantum in fine §. 8. post voces *cum piaculis curaret* majorem distinctionem, quae vulgo recepta est, muto in minorem, ut tota oratio hoc modo cohaereat, *Prorogato imperio praetoribus prioris anni, feriae Latinae pontificum decreto instauratae sunt;* omnia vero media per parenthesin interjiciantur. Eam interpunctionem etiam in contextum recepi.

§. 8. *Reponenda cum piaculis curaret*] Non intelligo hic Pall. et antiquae ed. scripturam *reponenda caussa piaculi servaret.* GEBH. Eadem lectio apud me superest in plerisque codd. et omnibus Aldo antiquioribus excusis, quam scribarum aberrationi tribuo. primo *cū*, sive *cum*, perperam mutatum est in *cā*, sive *caussa*. Hunc autem errorem frequentem esse, vidimus ad 4, 44, 10. Deinde pro *piaculiscuraret*, sola c mutata in e, et una litera transposita, dederunt *piaculiseruaret*. Recte autem *cum piaculis*. Supra enim 31, 12, 4. decretum erat: *Quae inventa pecunia esset, reponi: si quo minus inventum foret, expleri: ac piacularia, si videretur, sicut ante pontifices censuissent, fieri caussa expiandae violationis ejus templi.*

§. 10. *Abs Suessa nunciatum est*] Haec forma verbi male convenit cum illis, quae sequuntur, *Formiani legati, Ostienses, Veliterni.* Optime autem conveniet, si scribas *nuntiarunt*. Nuntiarunt, inquit, ab Suessa, et Formiani legati, et Ostienses, et Veliterni. J. FR. GRON. Si placet conjectura Gronovii, id huic loco fraudi fuisse censendum est,

…ae sunt; quod legati ab Ardea questi in senatu 9
…rant, sibi in monte Albano Latinis carnem, ut ad-
…olet, datam non esse. Ab Suessa nunciatum est, 10
…uas portas, quodque inter eas muri erat, de coelo
…actum; et Formiani legati aedem Jovis, item Osti-
…enses aedem Jovis, et Veliterni Apollinis et Sanci
…aedes, et in Herculis aede capillum enatum: et ex 11

…uod librarii non viderent no-…men, unde penderet verbum *nun-…ciarunt*; de quo v. ad c. 9, 3. Co-…dices nihil mutant, nisi quod *A …Suessa* sit in Gaertn. *Ab Suessa* …in Voss. Lov. 4. 5. 6. Harl. Mead. …troque, et edd. ultima Gruteri …antiquioribus. quod revocavi.

Et Veliterni Apollinis et Sa-…turni aedes] Pro *Saturni, San-…ci* reposuimus. Est autem *San-…cus* Sabinorum numen. GELEN. …Antiqua editio *Saturni*. GEBH. …Gronov. postea anno 1665. *Sanci* …edidit. V. ad 8, 20, 8. Omnes ta-…men nostri *Saturni* tuentur. [*A-…pollinis et Sangus aedes* Bamb.]

Et in Herculis aede capillum …enatum] Valde oculatos fuisse …oportet aedituos, qui observa-…verint, capillum in Herculis tem-…plo succrevisse. Si id prodigium …in ipsius statua factum fuisse di-…ceretur, multo verisimilior res …esset, cui aliquo modo consenti-…ret, quod legitur apud Plutarch. …de Pythiae oraculis [p. 397.] *Κἀγὼ τῶν ὁμοίων ἅμα συνανεμιμνήσκον, οἷα δὴ τοῦ Ἱέρωνος μὲν Σπαρτιάτου, ὅτι πρὸ τῆς ἐν Λεύκτροις ἀυτῷ γενομένης τελευτῆς ἐξέπεσον οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνδριάντος· οἱ δὲ ἄςέρες ἠφανίσθησαν, ὃυς Λύσανδρος ἀνέθηκεν ἀπὸ τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίας· ὁ δὲ ἀυτοῦ τοῦ Λυσάνδρου λίθινος ἀνδριὰς ἐξήνθησεν ἀγρίαν λόχμην καὶ πόαν τοιαύτην τὸ πλῆθος, ὥςε κατακρύψαι τὸ πρόσωπον.* Equidem valde haereo super hac re, et ab audacia auxilium petii, atque scribendum divinavi *caprificum*, pro *capillum*, persuasus postremis Plut. verbis. Illius vero arbusti ea natura est. Martial. 10, [2.]

Marmora Messalae findit
caprificus.

Juven. Sat. 10, [144.]

— — — ad quae
Discutienda valent sterilis
mala robora fici.

V. etiam Plin. 16, 19. Sed longe magis blandiebatur, quod itidem in mentem venit *et in Herculis sede capillum enatum*. idque referri putabam ad *μελάμπυγον*, quo nomine fuit olim appellatus Jovis ille filius ex historia, quae a Suida [ea voce] et Plutarcho inprimis recensetur in libello De discrimine amici et adulatoris. Hae minutiores partes, pili, inquam (*capillos* honestiori vocabulo, quomodo etiam podicem *sedem* appellat Livius) in statuis effingi minime consueverunt: quibus cum Hercules, utpote fortis et bellicosus, aegre careret, ne *πύγαργος* et *λευκόπυγος*, hoc est mollis et effeminatus, existimaretur, voluit eos ex illa sui parte erumpere, maximum videlicet Romanis eo facto prodigium praebiturus. Expedit ad hanc rem exactius adhuc intelligendam consulere Paroemiographum

Bruttiis ab Q. Minucio propraetore scriptum, equuleum cum quinque pedibus, pullos gallinaceos tres
12 cum ternis pedibus, natos esse. Inde a P. Sulpicio proconsule ex Macedonia literae adlatae, in quibus inter cetera scriptum erat, lauream in puppi navis
13 longae enatam. Priorum prodigiorum caussa senatus censuerat, ut consules majoribus hostiis, quibus
14 Diis videretur, sacrificarent. ob hoc unum prodigium aruspices in senatum vocati, atque ex responso eorum supplicatio populo in diem unum edicta, et ad omnia pulvinaria res divinae factae.

in adagio *Μὴ σύ μελαμπύγῳ περιπίπτοις*, et Joh. Zonar. in historia *περὶ τῶν Μολιονίδων*. Apud Suidam lege *λευκοπύγους δειλούς, ὡς μελαμπύγους τοὺς ἀνδρείους*. Ex adversa corporis parte, qua viri sumus, huc aliquo modo pertinet, quod scribit Artemidorus *ὀνειροκριτικῶν* l. 5. (* ubi docet,) quid significet penis usque ad extremum circulum pilis obsitus in somnis visus. Jam *sedem* pro natibus poni, res est protrita, et in nostro etiam idiotismo persaepe usurpata. Utitur vocabulo Plinius [24, 7.] *Lachryma sedis vitiis prodest, cum quid siccari excalefierive opus sit.* Itidem *capillus* ad omne genus pilorum quandoque transfertur. Gellius [12, 1.] *Nam si ovium lacte haedi, aut caprarum agni alerentur, constat ferme, lanam in his duriorem, in illis capillum gigni teneriorem.* Apulejus [3. Met. p. 136. ed. Elmenh.] *Conspicio quendam forficulis attondentem caprinos utres. Capillos eorum humi jacentes plusculos aufero.* Atque ibi non semel. Contraria menda inolevit in Plinii codd. l. 8, 42. *Majus augurium apud priscos plebejis Circensibus excusso auriga, ita ut si staret, in Capitolium cucurrisse equos, sedemque ter lustrasse.* nam *aedem* scribi debet. hoc amplius *ita ut sisteret*, pro sisteretur. Livius 42, [2, 4.] inter prodigia refert, Priverni lanam pullam e terra enatam. an idem de capillo in Herculis aede dici debet? ROB. TITIUS inedito l. 18. Locor. controv. 3. *item in Herculis aede* Lov. 2. Harl. et Mead. 2.

§. 11. *Equum cum quinque pedibus*] Reposuimus *equuleum cum quinque pedibus.* GELEN. *equum* servant omnes mei, et Oxonn. Hearnii. V. ad 31, 12, 7.

§. 12. *Inde a P. Sulpicio*] Prima vox deest a Lov. 2. 6. Harl. Mead. utroque, et Gaertn. [Bamberg.] tres priores a Lov. 1. Sulpicii praenomen a Lov. 5. et edd. ante Aldum. *Tà inter cetera* exsulant etiam a Voss. [inter *ceteras* Bamb.]

Lauream in puppi navis longae enatam] Pall. duo *lauream in puppim navis longe natam.* GELEN. V. ad Epit. hujus lib. *natam* etiam Lov. 4.

II. Karthaginienses eo anno argentum in stipen- 1
ium inpositum primum Romam advexerunt. id quia 2
obum non esse quaestores renunciaverant, expe-
ntibusque pars quarta decocta erat, pecunia Ro-
e mutua sumta, intertrimentum argenti suppleve-
nt. Petentibus deinde, ut, si jam videretur sena- 3
i, obsides sibi redderentur, centum redditi obsi-
s. de ceteris, si in fide permanerent, spes facta.
etentibus iisdem, qui non reddebantur obsides, 4
t ab Norba, ubi parum commode essent, alio tra-
ucerentur, concessum, ut Signiam et Ferentinum

§. 13. *Ut consul majoribus ho-is*, etc. *sacrificaret*] Pall. *ut nsules majoribus hostiis*, etc. *rificarent*. GEBH. Ex Barb. Petav. caeterisque scribe: *ut nsules majoribus hostiis, qui- Diis videretur, sacrifica-t*. Uterque tum ad urbem e-, et utriusque alibi quoque fa- eam curationem noster. Prae-enti libro (c. 5, 3.) *Senatus- decrevit, uti consules majo-bus hostiis rem divinam fa-rent, quibus Deis videretur*. FR. GRON. Lov. 4. 6. a m. 2. quidam alii eamdem lectionem mant. [§. seq. *dicta* pro *edi-a* Bamb.]

§. 1. *Argentum in stipendium positum primum Romam ad-erunt*] *adduxerunt* Lov. 1. rl. Mead. 2. et Gaertn. Infra , 26, 10. *Interrogant, ecquid rum secum adduxisset*. Ve-rum ibi etiam *advexisset* scri-endum conjicit Gronov. et hic plerique codd. *advexerunt* vin-dicant. Similiter *devehere* 36, 29, 3. *Lamiam pecuniam quum de-xisset*. ubi etiam unus perpe-ram *deduxisset*. Alterum igitur ex scribarum errore natum pu-to. V. ad 27, 38, 12.

§. 2. *Pecunia Romae mutua sumta*] *mutuo* Voss. Mead. 2. et Lov. 6. a m. 1. quod librariis non invidemus, quorum forte tempore ita vulgo loquebantur, quum Livius aliique optimi *pecuniam mutuam*, non *mutuo*, *sumere* dicere soliti fuerint. V. Gronov. 3. de Pecun. Vet. 1.

Intertrimentum argenti sup-pleverunt] Pal. prior *indetri-mentum argenti expleverunt*. Alter *interetrimentum argenti expleverunt*. Vulgata lectio tue-tur se quoque consensu antiquae ed. Infra 34, 7, 4. *In auro vero, in quo praeter manus pretium nihil intertrimenti fit, quae ma-lignitas est?* GEBH. *detrimen-tum* Harl. *indetrimentum* Voss. Lov. 1. 2. 6 Mead. ambo, et Gaertn. Deinde *expleverunt* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.] Supra 30, 5, 5. *Quantum nox providentiae adi-mat, tantum diligentia exple-ant curaque*. Non displicet ta-men vulgatum, quod servat Lov. 5. cum omnibus excusis.

§. 3. *Centum redditi obsides*] V. Sigonium ad Livii 30, 37, 6. et quae ad eum locum notavi.

5 transirent. Gaditanis item petentibus remissum, ne praefectus Gades mitteretur, adversus quod iis, in fidem populi Romani venientibus, cum L. Marcio
6 Septimo convenisset. Et Narniensium legatis, querentibus ad numerum sibi colonos non esse, et immixtos quosdam non sui generis pro colonis se ge-

§. 4. *Concessum, ut Signiam et Ferentinum transirent*] Hoc anno, qui est ab urbe condita DLI, concessum esse aït, ut obsides Carthaginiensium Signiam transferrentur Norba: at sequenti anno hoc eodem in libro [c. 26,5.] aït: *Carthaginiensium obsides Setiae custodiebantur.* Puto ergo hoc loco *Setiam*, pro *Signia*, reponendum. Nam de Setia propter seditionem, in eo oppido propter obsides excitatam, dubitari non potest. De Signia non ita certa historia est. SIG. Pal. 1. continet *Signam et Ferentium.* alter *Signiam et Ferentium.* GEBH. *Signam* etiam Voss. et Lovel. 1. 2. 4. 6. *Siginam* Gaertn. Deinde *Frentium* Mead. 1. *Ferentium* in margine; quod etiam superest in Lov. 1. 4. et Mead. 2. *Ferentum* in Gaertn. Sed de *Ferentino* v. viros doctos ad 9, 16, 1. et 10, 17, 9. De Sigonii conjectura dubito. Potuit enim primo concessum esse, ut obsides transirent Signiam et Ferentinum; deinde vero, antequam eo traducti essent, pro Signia placuisse Setia: cujus mutatae sententiae Livius non dedita opera lectorem certiorem fecerit, sed inferius demum data occasione paullo occultius meminerit.

§. 5. *Adversus quod iis, in fidem populi Romani venientibus, cum L. Marcio Septimo convenisset*] Dubitari potest, utrum his verbis significetur, Gaditanis, quo tempore in fidem populi Romani venerunt, cum Marcio convenisse, ut praefectum Romanum acciperent, quae Sigonii sententia est 1. de Ant. Jur. Prov. 5. nam *remitti* fere dicuntur, quae jure exigi possunt: an, quum convenisset, ne acciperent, et imperatores Romani in Hispania deinde, adversus quod iis cum Marcio convenerat, praefectos Gades mittere coepissent, iis petentibus, ne hoc deinde adversus pacta cum Marcio fieret, concessum. Si quis ita accipiendum putabit, *remissum* idem erit, quod datum, concessum; quam significationem itidem admittit verbum *remittere.* Liv. 35, 17, 5. *Nabidi dominationem in patriam suam, et patriam Lacedaemonem, remissam.* Et ibid. c. 45, 4. *Multa homines, ne bellarent, voluntate remittere, quae vi et armis cogi non possint.* Adde Gronov. 4. Obs. 2. Non posset esse dubia sententia hujus loci, si de conditionibus, quibus Gaditani in fidem Romanorum venerunt, constaret. Sed de ea re nihil aliud proditum invenio, quam quod Livius 27, 37. scribit, *Gaditanos Romanis deditos.* et Cic. pro Balbo 15. *L. Marcium foedus cum Gaditanis fecisse, quod magis fide illius populi et justitia Romanorum, quam aliquo publico vinculo religionis teneretur.* E quo loco videtur colligi posse, eos nec praefectum cum praesidio Romano, quod civitatem in fide erga Romanos contineret, nec praefectum, qui

gere, earum rerum caussa tresviros creare L. Cornelius consul jussus. creati P. et Sex. Aelii (Paetis 7
fuit ambobus cognomen) et C. Cornelius Lentulus. Quod Narniensibus datum erat, ut colonorum numerus cogeretur, id Cosani petentes non impetraverunt.

...i ex legibus Romanis jus diceret, accepisse. Hoc quidem nequaquam probabile est, eos, quum ...a voluntate deditionem ad Romanos fecissent, in conditionibus illius hanc esse voluisse, ne ...is legibus uterentur. Nam et ...a foederata oppida suis legibus vivebant, et Cic. pro Balbo ... 19. diu post hoc tempus dicit, *C. Caesarem, quum in Hispania praetor esset, jura ipsorum permissu statuisse.* DUKER.

... *Cum L. Martio Septimio convenisset*] Vet. lib. *L. Marcio Septimo*, ut ante dixi. SIG. *Septimio* servant Lov. 2.4.5. et Mead. uterque. *Septino* Lov. 6. Tota ... vox deest in Hearnii L. 1. Sed v. supra ad 25, 37, 2.

§. 6. *Earum rerum caussa triumviros creare*] *tresviros*, praeter Hearnii L. 1. etiam omnes mei, nisi quod *trisviros* sit in Lov. 5. quomodo etiam praeferunt edd. antiquissimae, aliae deinde *tresviros*, quaedam etiam *triumviros*, quod tamen in nullo cod. obvium habui. V. viros doctos ad Cic. 2. Agrar. 14.

§. 7. *Et C. Cornelius Lentulus*] *et consul Cornelius* Voss. et Lov. 1. ac 6. a m. 1. de quo errore passim in Mstis obvio v. ad 22, 14, 13. [*et C. Lentulus* Bamb.] *et Cn. Cornelius* Mead. 1. et Gaertn. quemadmodum etiam Cl. Jac. Perizon. in margine Livii emendavit. Ratio forte est, quia circa haec tempora nullus C. Cornelius Lentulus memoratur; indicari vero putabat Cn. Cornelium Lentulum, cui plebs pro consule imperium in Hispania esse jussisse dicitur 31, 50, 11. Verum is jam potuit in Hispaniam profectus esse: potuit etiam exstitisse C. Cornelius Lentulus, licet ejus nulla alia apud Livium mentio obcurrat, quod vel |brevi| post mortuus sit, vel aliam ob caussam ad honores non pervenerit. Paullo ante *Praetores et sex alii*, pro *P. et Sex. Aelii*, Lov. 4. et Mead. 2. *Praetores et sex aliis* Voss. et Lov. 1. *P. et Sestius*, omisso τῷ *Aelii*, Hearnii L. 1. quae eadem vox etiam deest in Harl. et Mead. 1. Praeterea *Paetus* Gaertn. et Hearnii L. 1. Male. V. ad 1, 3, 7. et 7, 2, 6.

Quod Narniensibus datum erat, ut colonorum numerus augeretur, id Cosani etc.] Plutarchus [in Quinct. p.369.] utramque deductam coloniam a T. Quintio tradit, ut ante dixi. De Cosanis sequenti hoc anno perfectum scribit Livius [33, 24.] verum non a Quinctio. SIG. Continent Pall. et antiqua ed. *ut colonorum numerus cogeretur.* GEBH. MSS. Andreas, et omnes antiquae usque ad Moguntinam *cogeretur*. Primus mutavit Frobenius: qua auctoritate, ipse viderit. Mihi quidem oppido illud elegantius. *Cogitur* numerus, qui conficitur, hic quidem partim, ut infra loquitur, cogendo redire in coloniam, qui alio dissipati erant, partim ad-

1 III. Rebus, quae Romae agendae erant, perfe-
2 ctis, consules in provincias profecti. P. Villium, in Macedoniam quum venisset, atrox seditio militum, jam ante irritata, nec satis in principio com-
3 pressa, excepit. duo millia ea militum fuere, qui ex

scribendo novos, si quae familiae interierant. Sic *cogere militem*, *pecuniam*, *stipendium*, est cujusque rei definitum numerum conficere: sic *cogitur pecus*, ne quod exerret. Nec aliunde *agmen cogi* dixerunt, quod, qui hoc faciebant, operam dabant, ne quis resisteret, ac deficeret numerum. Sed, inquit vir doctus, obstant verba l. 33, [24, 8.] *Cosanis eo die postulantibus, ut sibi colonorum numerus augeretur, mille adscribi jussi.* Sed hoc arripuisse videtur corrector iste, ut illud mutaret. Caeterum utrobique idem dicit Livius. Nam quum sic praesens augetur colonorum numerus, ut deficientium loca suppleantur, idem nihil aliud, quam cogitur. Adde 31, 49, 6. et 37, 46, 10. J. FR. GRON. *cogeretur* etiam omnes mei, et Hearnii L. 1. ac N. Tum voculam *id*, quae abest a Gaertn. Harl. Mead. 1. Hearnii L. 1. et edd. vett. primus addidit Froben. anno 1535. consentientibus reliquis scriptis. [*datum, ut colonorum numerus augeretur* Bamb.] Deinde *eo sani*, pro *Cosani*, Lov. 1. et Mead. 2. *Sani* Lov. 4. *Samnii* Lov. 2. *Consani* Lov. 5. 6. et Mead. 1. *Compsani* Harl. *Consani* vel *Compsani* edd. principes, nisi quod *ideo Sani*, pro *id Cosani*, sit in Rom. anni 1472. ac Parm. ejus loco *Cossani* dederunt Frob. anno 1531. et alii usque ad Gronov. qui substituit *Cosani*. V. ad 22, 11, 6.

§. 2. *P. Villium, in Macedoniam quum venisset.*] Pall. *P. Villius in Macedoniam quum venisset.* GEBH. Plerique meorum, licet librariorum culpa corrupti, eidem tamen lectioni favent. Vel enim legunt *P. Villius*, vel *Proconsul Villius*, vel *Proconsul Julius*, vel *A. Titus Vilius*, vel *A. Titus Julius*, vel *P. Julius*. [*P. Villius* Bamb.] Solus omnium Lov. 5. facit cum editis. Utroque modo commode legi potest. Pronius tamen librariis fuisse puto, ut *Villium* mutarent in *Villius*, ad proxime sequentia referentes, quam *Villius* in *Villium*, quod ad remotius pertineret: unde etiam vulgatum servo. Mox *irrita*, pro *irritata*, Voss. et Lov. 6. a m. 1. quomodo etiam librarii supra errarunt 4, 6, 10. et contrario modo 5, 12, 6. Plura v. ad 10, 37, 2. [*in princ. expressa* Bamb.] Deinde *accepit*, pro *excepit*, Lov. 1. et 6. Sed solent ea verba passim confundi. V. ad 10, 18, 9. Supra 23, 18, 15. *Ubi primum sub pellibus haberi coepti sunt, viaque et alius militaris labor excepit.*

§. 3. *Ea militum fuit, qui ex Africa*] Syncera lectio *MM ea militum fuere*, etc. GELEN. Sic [*duo millia militum fuere*] voluit ex MSS. Gelenius: non, ut interpolaverunt, *duo millia ea militum*. J. FR. GRON. *militum fuere*, vocibus prioribus omissis, Hearnii N. *ea militum fuit* Harl. et Lov. 5. *ea militum fuere* omnes reliqui mei, et Hearnii L. 1. Ceterum *duo millia militum fuere*. quemadmodum Gronovius Gelenium voluisse testatur, edidit Cl. Crevier. Verum

frica post devictum Hannibalem in Siciliam, inde no fere post in Macedoniam pro voluntariis transtati erant. id voluntate factum negabant: *Ab* 4
unis recusantes in naves inpositos. sed utcumque, u injuncta, seu suscepta foret militia, et eam ex-

onovium deceperunt minus eadate a posterioribus descri Gelenii adnotationes, quum ma apud Froben. editio praet, ut hoc loco exhibetur. Nee aliter habent plures proxie edd. usque ad Paris. anni 3. quae diu post Gelenii morvulgata τὸ *ea* prima omisit. m igitur reliqua hujus loci mentem Gelenii emendata t a Froben. etiam *ea*, quod dem Frob. anno 1535. jubente lenio receperat, in contextu ii servavi. Eodem modo promen *hi* usurpatur 5, 34, 7. *Adm est, advenas quaerentes rum ab Salyum gente obpuari. Massilienses erant hi.* i vide. Praeterea *quae ex Aica* etc. *pro voluntariis proaciata erant* Voss. Lov. 1. 2. 6. Mead. ambo, et Gaertn. *quae Africa* etc. *pro voluntariis nsportata erant* [Bamb.] ed. ob. anni 1535. quod postea seratum est usque ad Gronov. qui i et *transportati*, ut primae ld. et pauci Msti legunt, revoavit.

Inde anno fere post in Madoniam pro voluntariis transortata] Pall. *pronunciata*. Anqua ed. *transportati*. GEBH. ad verba proxime praecedena. Ceterum ultima Grut. ed. leit *inde anno fere in Macedoiam*, omissa voce *post*, quam idem neglexerunt Elzev. Heini, Blavian. plures Gronovioam, Doujatii, et Clerici edd. sed ecte restituit Hearnius, testatus am in Mstis suis superesse; quod etiam de Victor. suo adfirmat Crevierius. Consentiunt insuper mei, ex quibus tamen Voss. et Lov. 1. legunt *inde anno post*, omisso τῷ *fere*.

§. 4. *Sed utcumque, seu invita, seu suscepta foret militia*] Pall. *sed utrumque, seu injuncta, seu suscepta*. GEBH. Oxoniensis clare: *seu injuncta, seu suscepta foret militia*. Probo: est enim verbum onorum munerumque fungendorum. 5, [2, 8.] *Hoc neque importunos decemviros injunxisse servitutis, ut perennem militiam facerent.* Tacitus in vita Agricolae [13.] *Ipsi Britanni delectum, tributa, et injuncta imperii munera impigre obeunt.* Plinius utrumque verbum etiam conjungit 6. epist. 16. *Quo libentius suscipio, deposco etiam, quod injungis.* J. FR. GRON. Duo tantum ex codd. meis, et tertius a m. 2. vulgatum servant. *seu invicta* praefert Mead. 1. sollemni scribarum errore, qui passim *iuctus*, sive *junctus* et *uictus* commutarunt. V. ad Epit. Liv. 68. et hinc etiam *iniuctus*, sive *injunctus*, et *inuictus* supra 8, 34, 2. 9, 16, 14. et alibi. Ambae hae voces desunt in Lov. 4. culpa librarii ob τοῦ *seu* repetitionem. V. ad 9, 11, 11. Reliqui omnes praeferunt *seu injuncta*; quod recte Gronov. recepit et inlustravit. Supra 2, 43, 3. *Venisse tempus ratus perultimam necessitatem legis agrariae Patribus injungendae.* 3, 35, 7. *Comitiorum illi habendorum munus consensu injun-*

haustam, et finem aliquem militandi fieri aequum
5 *esse. Multis annis sese Italiam non vidisse. consenuisse sub armis in Sicilia, Africa, Macedonia. Confectos jam se labore, opere, exsangues tot ac-*
6 *ceptis vulneribus esse.* Consul, *caussam postulandae missionis probabilem, si modeste peteretur, videri, dixit. seditionis nec eam, nec ullam aliam sa-*
7 *tis justam caussam esse. Itaque si manere ad signa, et dicto parere velint, se de missione eorum ad senatum scripturum. Modestia facilius, quam pertinacia, quod velint, impetraturos.*

gunt. c. 67, 9. *Auxilium tribunicium, provocationem ad populum, scita plebis injuncta Patribus.* 5, 4, 3. *Laborem etiam novum pro portione injungi.* 26, 36, 3. *Si quid injungere inferiori velis.* 45, 36, 3. *Plus laboris, plus periculi, quam desiderasset res, injunctum.* De verbo *injungere* plura v. apud Gronov. ad 8, 32, 15. 40, 51, 2. et 1. Obs. 18. in prima ed. Adde, quae notarunt viri docti ad Justin. 3, 5, 8. et 42, 5, 10.

Et finem aliquem militandi fieri aequum esse] Tò *et* exsulat a Voss. et Lov. 1. quod probari posset, mutata distinctione: *militia, et* (id est, etiam) *eam exhaustam. Finem aliquem militandi fieri.* Praestat tamen, ut vocula servetur. *et eam exhaustam, et finem* idem est ac si dixisset *quum eam exhaustam, tum finem.* Librarii hic particulam secundo loco omiserunt, quam saepissime priori omittere solent. V. ad 2, 44, 3. Insuper *finem aliquam* Lov. 4. et Mead. 2. V. ad 4, 2, 4.

§. 5. *Confectos jam se labore et opere*] Sine copula Pall. uterque, et antiqua ed. *labore, opere.* Justinus 12, 8. *Exercitus omnis, non minus victoriarum numero, quam laboribus fessus, lacrimis eum deprecatur, finem tandem belli faceret; aliquando patriae reditusque meminisset; respiceret militum annos, quibus vix aetas ad reditum sufficeret: ostendere alius caniciem, alius vulnera, alius aetate consumpta corpora, alius cicatricibus exhausta.* GEBH. Copulam expunxi. Non adparet enim vel in ullo meorum Mss., vel in edd. ante Ascens. anni 1513. V. ad 4, 68, 3. [3, 68, 4]

§. 6. *Probabilem, si modeste peteretur, videri, dixit*] Tò *videri* omittunt Lov. 2. et Harl. Male. Prudentiae enim consularis erat, ut non *probabilem esse*, sed *probabilem videri*, diceret. Verbum est sollemne in sententiis judicum, similibusque aliis. V. Briss. 5. de Form. p. 482. Mox §. seq. *parere vellent* Voss. et Lov. 1.

§. 1. *Thaumastos eo tempore Philippus summa vi obpugnabat*] *Thaumacos* habent scripta exemplaria. Sic etiam Stephanus

IV. Thaumacos eo tempore Philippus summa vi 1
oppugnabat aggeribus vineisque; et jam arietem
muris admoturus erat. ceterum incepto absistere eum 2
coëgit subitus Aetolorum adventus, qui, Archidamo
duce inter custodias Macedonum moenia ingressi,
nec die, nec nocte finem ullum erumpendi, nunc
in stationes, nunc in opera Macedonum, faciebant.
et adjuvabat eos natura ipsa loci. namque Thaumaci 3
a Pylis sinuque Maliaco per Lamiam eunti loco alto
siti sunt, ipsis faucibus inminentes, quas Coela vocant: Thessaliaeque transeunti confragosa loca in- 4

appellat. GELEN. Strabo l. 9, [434.] Θαυμακοὺς vocat, Plinius 4, 9. *Thaumacias*, si codices amborum non errant. Ceterum nusquam tam eleganter, atque hoc loco, describuntur. GLAR. Thaumacia oppidum ad sinum Maliacum. Stephan. et caeteri. SIG. Pal. prior *Theumatos*. Alter *Thaumagos*. Antiqua editio, et inferius Palat. prior *Thaumagos*. Caeterum Pall. pro *oppugnabat* continent *expugnabat*. GEBH. *Thaumastos*, quod in multis ante Gelenium edd. erat, servant Harl. et Hearnii L. 1. *Thaumatos* Lov. 4. 6. et Mead. 2. *Chaumacos* Lov. 1. *Thaumagos* Lov. 5. et edd. Camp. Rom. ann. 1472. ac Parm. [*Thaumachos* Bamb.] Reliqui recte *Thaumacos*. Similiter ferme variant codd. infra hoc cap. V. etiam ad 36, 14, 12. Tum *summa vi pugnabat* Lov. 1. et 6. *summa vi expugnabat* Lov. 2. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. V. ad 21, 57, 6.

§. 2. *Nec die, nec nocte finem ullum*] Alio ordine *nec nocte, nec die* Voss. Lov. 1. 2. 4. Harl. Mead. ambo, [Bamb.] et Gaertn. Quorum ultimus superius legit *absistere coëgit*, omissa media voce.

§. 3. *Namque Thaumaci a Pylis*] Pal. prior, et antiqua ed. *Thaumagi a Pyleis*. Alter Pal. *Thaumagiti a Pyleis*. GEBH. *a Peribeis* Lov. 6. *a Pyleis* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Mead. ambo, Gaertn. Hearnii L. 1. [Bamb.] et edd. ante Mediol. anni 1505. quae *a Pylis* recte restituit. Intelliguntur enim Thermopylae. Infra 36, 15, 12. *Ideo Pylae, et ab aliis, quia calidae aquae in ipsis faucibus sunt, Thermopylae locus appellatur.*

Ipsis faucibus inminentes, quam Coelen vocant] Vet. lib. *quas Coelen*. SIG. Antiqua ed. *in ipsis faucibus imminentes, quas Coele vocant*. GEBH. Sigonius *quas*. Alterum elegantius. Sic 31, [36, 4.] *Elephantis, quo auxilio tum primum Romani usi sunt*. 33, [8, 7.] *Cornu dextro peditum, robore Macedonici exercitus, quam phalangem vocabant*. 38, [47, 3.] *Ex decem legatis, quod consilium imperatoribus majores dederunt*. Pompejus ad Cic. 8. ad Attic. [ep. 1. post ep. 12.] *Ex quibus tamen*

plicatasque flexibus vallium vias, ubi ventum ad hanc urbem est, repente, velut maris vasti, sic inmensa panditur planities, ut subjectos campos terminare
5 oculis haud facile queas. Ab eo miraculo Thaumaci adpellati. nec altitudine solum tuta urbs, sed quod, saxo undique absciso, rupibus inposita est.
6 Hae difficultates, et quod haud satis dignum tanti

non amplius quatuordecim cohortes contrahere potui, quod Brundusium praesidium misi. ubi vulgo *quas* subjiciunt. Cicero apud Quintilianum 9, 3. *Data Lupercalibus, quo die Antonius Caesari.* J. FR. GRON. Si de integra regione ageretur, egregie stabilitam hanc lectionem pronunciarem; ut κόιλην sumerem, quomodo Συρία κόιλη, et alias. Hic non Lamia dicitur fuisse appellata κοῖλη, sed fauces innuit Livius, Graecos interpretari solitos κοῖλα, ut et στενὰ paulo post: quod verum est, et sic Graeci hujus locum dixerunt κοῖλα Λαμίας. Itaque non possum oculos avertere a Thuan. et Voss. et S. Victoris, in quibus est *coele*, pro *coela*; sive *quae coela*, sive *quas coela vocant* scripserit. Lib. praeced. c. 47, 1. *Est sinus Euboïcus, quem coela vocant.* JAC. GRON. *in ipsis faucibus inminentes* omnes mei, Hearnii L. 1. [Bamb.] et edd. vett. (* Et ita locum laudat Valla in Operib. p. 481.) Praepositionem vero prima expunxit Mediol. anni 1505. Deinde *quas Corde vocant* Hearnii L. 1. [*quam Coelē vocant* Bamberg.] Voces *Coelen vocant* exsulant a Lov. 1. *quas Coele*, vel *Coele vocant* omnes reliqui, quibus utor, codd. et, ut Doujatius auctor est, Reg. ac Colbert. Et ita legunt antiquissimae edd. quas vidi, Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. Proximae *quas Coelae vocant.* Ascens. *quas Coelas vocant* anno 1513. substituit, Frob. deinde anno 1535. *quam Coelen vocant.* Clericus Cl. Jac. Gronovii conjecturam *quas Coela vocant* recepit, sed eam male J. Fr. Gronovio adscribit. Similiter Mediol. anno 1505. editum vidi. Doujatius admodum fluctuat. Vel enim vulgatam supplebat voce *regionis*, ut sit *faucibus regionis, quam Coelen vocant.* Vel cum Mstis suis legebat *quas Coele*, vel potius *Coela vocant.* vel tandem malebat *quam Coelen vocant Thessaliae, quae transeunti confragosa loco.* Mihi ex junctis Gronovii et Doujatii conjecturis legendum videtur *faucibus inminent, quas Coela vocant. Thessaliae quae transeunti.* Ita loco conrumpendo id caussam dederit, quod Periz. supra notavit ad 28, 12, 13. Vel, mutata insuper distinctione, *faucibus inminent, quas Coela vocant Thessaliae. quae transeunti.* Et ita jungendum erit *quae confragosa loca transeunti.* Posterior haec conjectura nuper etiam placuit Cl. Crevier. qui tamen jungebat *quae*, scil. Thessalia, (ea vox proxime praecesserat) *panditur.*

§. 4. *Sic inmensa panditur planities*] Pal. prior, et antiqua ed. *sic universa panditur planicies.* GEBH. Eamdem lectionem obferunt Voss. Lov. 1. 5. [Bamb.]

[la]boris periculique pretium erat, ut absisteret in[ce]pto Philippus, effecerunt. hiems quoque jam in- 7
[sta]bat, quum inde abscessit, et in Macedoniam in
[hi]berna copias reduxit.

V. Ibi ceteri quidem, data quantacumque quiete 1
[te]mporis, simul animos corporaque remiserant. Phi- 2
[li]ppum quantum ab assiduis laboribus itinerum pu-

[.] edd. antt. *immersa planities* [M]ead. 1. Paullo ante *inplicitas*[qu]e *flexibus vallium vias*, pro [im]*plicatasque*, Lov. 1. Et ea for[sa]n Livium potius usum esse, di[ctu]m est ad 6, 21, 7. Ab altera [ta]men non plane eum abhorru[is]se, docet codicum reliquorum [in] ea lectione servanda consen[sus]. [*inplicatas* sine *que* Bamb.]

§. 5. *Saxo undique abscisso* [ru]*pibus inposita est*] *saxo un*[di]*que absciso* Voss. Lov. 1. 2. 4. [5]. Gaertn. et edd. Camp. Rom. [an]ni 1472. ac Parm. V. ad 31, 34, 4. Tum vocem *rupibus* glossema [s]apere, praecedentibus *saxo undique absciso* interpretandis ad[di]tum, monet Crevier. Ea in omnibus Mstis superest. An legendum *saxi undique abscisi rupibus?* ut per *saxum* intelligatur mons saxeus. Vel potius distinguendum, *sed quod, saxo undique absciso, rupibus inposita est.* *Tò est* non adparet in Lov. 4. Mead. utroque, et Gaertn.

§. 6. *Et quod haud satis dignum* etc. *pretium erat*] *eo quod haud satis dignum pretium erant* Mead. 1. et Gaertn. *erant* etiam Lov. 2.

§. 1. *Data quantacumque quiete temporis*] Legendum *quanticumque.* 22, 51, 1. *Diei quod reliquum esset, noctisque insequentis quietem daret.* JAC. GRON. 27, 31, 3. *Ludorum, qui reliqui erant, celebritatem quantaecumque, de Romanis tamen, victoriae partae fama auxerat.* Omnes tamen codd. in vulgatum conspirant. Crevier. etiam Gronov. conjecturam probavit.

§. 2. *Quantum ab assiduis laboribus itinerum pugnarumque laxaverat animi*] Legendum *laxaverat animum.* GELENIUS. Pall. *laxaverat animus.* antiqua ed. *lassaverat animus.* GEBH. Remissus labor itinerum et proeliorum non tam animum reficit, quam membra; quae exercitio illo et contentione fatigantur. Et de corpore velle intelligi Livium, ostendunt proxima: alios enim docet, membris simul animoque avide quietem sumsisse; regem, quantum corpore cessarit, tanto magis exercitam mentem habuisse. Matteam plane lectionis hic insipidi sustulerunt librarii, quam bonum factum ut nos Livio studiosisque regustandam demus. Quae nunc obtinet a Sigismundo Gelenio est, ante se vulgatum fuisse testato, *laxaverat animi.* Andreas *laxaverant animis.* Barberin. Naud. Petav. Oxon. Voss. cum Aldina *laxaverat animus.* Scribe, me auctore, *Philippum quantum ab assiduis laboribus itinerum pugnarumque laxaverat annus, tanto magis intentum in universum eventum belli curae angunt.* Latinos eleganter *annum,*

5 Eleis Alipheram, contendentibus, numquam eam urbem fuiſſe ex Triphylia, sed sibi debere restitui, quia una eſſet ex iis, quae ad condendam Megalo-
6 polim ex concilio Arcadum contributae forent. Et cum Achaeis quidem per haec societatem firmabat. Macedonum animos sibi conciliavit cum Heraclide.
7 nam quum eum maximae invidiae sibi eſſe cerneret,

ciliaret, reddidit eam veteribus dominis. Id pridem dixerat Livius 28, [8, 6.] quem fruſtra in suam sententiam Sigonius adducit, *Reddidit inde Achaeis Heraeam et Triphyliam: Alipheram autem Megalopolitis, quam suorum fuisse* (antequam scilicet ab Eleis et Aetolis caperetur) *finium satis probabant, restituit.* Jam prope manibus tenes, non posse aliter apud Livium legi, quam hoc modo: *simul qui redderent Achaeis Orchomenon, et Heraeam, et Triphyliam, Megalopolitis Alipheram, contendentibus, numquam eam urbem fuisse ex Triphylia, sed sibi debere restitui, quia una esset ex iis, quae ad condendam* etc. Verba illa quae Sigonius putavit esse responsum aut fruſtrationem Philippi, sunt Megalopolitarum, jus suum explicantium. Itaque *contendentibus* eſt dictantibus, adseverantibus, magna contentione allegantibus, non esse eam partem Triphyliae, ut communi Achaeorum cum caetera Triphylia traderetur, sed suae privatim ditionis eſſe. Quum in antiquissimo scripto aliquot literae vocis *Megalopolitis* evanuissent, ex reſtante cauda ejus librarii fecerunt *Eleis.* J. FR. GRON. *Hortomenon* Lov. 2. *Ortomenon* Hearnii L. 1. *Orthomeon* Lov. 4. *Orthomenon* Lov. 6. et Mead. ambo. *Orchomemon* Hearnii N. Deinde *Cherean* Voſſ. et Lov. 1. *Theroam* Lov. 2. *Theroan* Harl. *Thoream* Lov. 6. *Theream* Lov. 4. 5. Gaertn. Hearnii L. 1. et edd. antt. *Therean* Hearnii N. [*Theraeam* Bamb.] Tum *Triphylum* Hearnii L. 1. *Triphylian* Voſſ. et Hearnii N. [*Triphylia* Bamb.] Hinc *Celeis* Hearnii L. 2. [*Neleis* Bamb.] Tandem *Alphera* Voſſ. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Mead. uterque, Hearnii L. 1. [Bamb.] et edd. ante Mogunt. Non tantum cum Gronovio *Megalopolitis*, quod etiam Crevierius probat, sive *Megalepolitis* scribendum videtur, verum etiam, quum Livius Graeca terminatione *Orchomenon* dixerit, Graeca itidem terminatione dicendum *Heraean*, *Triphylian* et *Alipheran*, quod multi codd. velle videntur.

§. 5. *Quae ad condendam Megalopolim ex concilio Arcadum contributae forent*] Andreas Romae *Megalepolim.* Mediolani mutatum eſt. Pet. *Megalempolim.* Voſſ. *Megalĕpolin.* Significant *Megalenpolin.* Quippe et Graecis saepius, Stephano, Polybio, Plutarcho ἡ Μεγάλη πόλις. Polybius 2, [64] *Μετὰ τὴν τῆς Μεγάλης πόλεως ἅλωσιν.* Plutarch. in Philopoem. [p. 358.] *προσκαθεσθεὶς τῇ Μεγάλῃ πόλει.* Iterum Polyb. 4, [7.] *Καὶ συνῆγε τοὺς ἐν ταῖς ἡλικίαις μετὰ τῶν ὅπλων εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν.* Apud Strabonem bis habetur versus Comici,

ltis criminibus oneratum in vincula conjecit, in-
nti popularium gaudio. Bellum, si quando um- 8
m ante alias, tum magna cura adparavit, exer-
itque in armis et Macedonas, et mercenarios mi-
s: principioque veris cum Athenagora omnia ex- 9
na auxilia, quodque levis armaturae erat, in Chao-
am per Epirum ad occupandas, quae ad Antigo-

Ἐρημία μεγάλη ἐσθ' ἡ Μεγαλοπόλις. eriore loco [16, 738.] legitur γάλη πόλις. Quin et hoc li- infra c. 22, 9. Voss. *Megalitani*, et mox *Megalipolins*. ut videatur *Megalepoli*i et *Megalepolitanos* voluis- etsi l. 28. omnes *Megalopois*, ut et Graeci, qui et in mis fere Νεοπολιτῶν, et Νεολίτης. J. FR. GRON. *Megalelim* Lov. 2. 5. 6. Mead. 1. Hearl. 1. et edd. Camp. Rom. an. 1472. ac Parm. *Megalĕpolim* v. 1. *Megalempolim* Mead. 2. Gaertn. *Megalenpolin*, ut onov. voluit, Lov. 4. [*Mega Poline* Bamb.] V. etiam in ad 35, 36, 10. et 36, 8, 3. (* 38, 6.) et Gronov. ad 42, 29, 7. 2. Obs. 12, 309. Urbes autem, ae ad condendam Megalopolin concilio Arcadum contributae t, enumerat Pausan. Arcad. ubi Aliphera etiam inter eas moratur, et ipsa saepius Μεγάλη πόλις dicitur, sed incolae γαλοπολῖται, regio Μεγαλοπολῖτις.

§. 6. *Macedonum animos sibi conciliavit cum Heraclide*] Omittunt duo ista vocabula *sibi conciliavit* Pall. et antiqua ed. referentes ad praecedens *firmabat*. GEBH. Eaedem voces desunt etiam in omnibus meis scriptis, et edd. quas vidi, Ascensiana anni 1513. antiquioribus: cum illis etiam praepositio *cum* omittitur in Lov. 1. Non sine caussa igitur locum de menda suspectum habent viri docti, cujus sensum esse constituunt, Philippum puniendo Heraclide Macedonum amorem redemisse: id tamen non recte *cum Heraclide* pro per Heraclidem efferri. Neque enim, quemadmodum σὺν θεῷ, *cum Deo*, pro adjuvante Deo, dicitur, ita hic *cum Heraclide* accipi potest pro adjuvante Heraclide, quasi nihil referat, nolens an volens adjuvet: quae est Doujatii sententia: neque etiam, quod idem censet, hic agnoscendam puto Livii Patavinitatem. Ut autem locus pristinae integritati restituatur, meliores codices exspectandi sunt, nisi quis legere vellet *Macedonum animos sibi conciliavit caussa Heraclidis*. Voces autem cū et cā, sive *cum* et *caussa*, saepissime in Mstis confundi, vidimus ad 4, 44, 10. Verum nondum mihi satisfacio. [Bamb. *Macedonum animos, cum Heraclidem amicum maximae invidiae sibi esse cerneret. Multis criminibus oneratum in vincla* etc.]

§. 7. *Nam cum eum maximae invidiae sibi cerneret esse*] Vox *eum* exsulat a Voss. Lov. 2. 4. 6. Harl. Mead. utroque, et Gaertn. Sed ea ob ductuum similitudinem a voce praecedenti facile elidi potuit.

§. 8. *Bellum, si quando umquam ante alias, cum magna cu-*

10 neam fauces sunt, (Stena vocant Graeci) misit. Ipse poſt paucis diebus graviore secutus agmine, quum situm omnem regionis adspexiſſet, maxime idoneum ad muniendum locum credidit eſſe praeter amnem
11 Aoum. is inter montes, quorum alterum Aeropum, alterum Asnaum incolae vocant, anguſta valle fluit, iter exiguum super ripam praebens. Asnaum Athenagoram cum levi armatura tenere ac communire jubet:

ra adparavit] Pal. pr. *tum magna cura*. Amplius alter Pal. *tum magna cura apparuit*. GEBH. *tum magna cura* Lov. 2. 4. 6. Harl. et Mead. 2. quomodo etiam Cl. Dukerus ex conjectura emendabat, docens Cic. poſt *si umquam*, *si umquam alias* saepe inferre *tum*, vel *tunc*. Tot igitur codicibus subnixam lectionem recepi. [*cum magna cura* Bamb.] Praeterea *ante* deeſt in Mead. 2. Male. 2, 22, 7. *Numquam ante alias publice privatimque Latinum nomen Romano imperio conjunctius fuit.*

§. 9. *Ad Antigoniam fauces sunt (Sthena vocant Graeci) misit*] *Antigoniam* omnes in Epiro tradunt. *Stena* autem scribendum eſt. Plutarch. in Quintio [p. 370.] *Καὶ τὰ Στενὰ φυλάττοντι πολὺν ἤδη Χρόνον.* SIG. *ad Antigoneant* Voſſ. *ad Anthigoneam* Mead. 1. *ad Antegoneam* Harl. *ad Antigonean* Lov. 1. *ad Antigoneam* Lov. 2. 4. Mead. 2. et Gaertn. quod recepi. Infra 43, 23, 4. *Quum erupissent ab Antigonea armati*. Macedoniae etiam urbs *Antigonea* memoratur 44, 10, 8. *Legentes oram Antigoneam perveniunt*. Et *Ab Antigonea classis profecta ad agrum Pallenensem*. V. ad 31, 43, 5. Deinde *Scenta* Voſſ. *Stenta* Lov. 1. 2. 4. 6. Mead. ambo, et Gaertn. *Stenna* Lov. 5. et edd. antt. *Stena* Ascens. anni 151[illegible] pro quo quum Curio *Sthena* dedisset, Ascensii lectionem Sigonius revocavit, nulli tamen ante Jac. Gronovium eam veram eſſe persuadere potuit. De hoc loco v. Palmer. Graec. ant. 2, 3, 251.

§. 10. *Maxime idoneum locum credidit esse*] Adjecimus duas voces *maxime idoneum ad muniendum locum*. GELEN. Duae hae voces conſtanter ab omnibus meis exsulant. [*locum reddidit* Bamb.]

Praeter amnem Aoum] Plinius l. 3, 23. *Aoum* ponit inter Dyrrhachium ac Apolloniam, atque antiquitus Aeanta dictum perhibet. Strabo l. 7, [316.] eadem de Aoo, sed Apolloniam super eo eſſe ad ſtadia diſtantem decem. Ptolemaeus [3, 13.] *Apsum* eo in loco ponit, quemadmodum et hic noſter author priore lib. [c. 27.] de Sulpitii in Macedonia geſtis. Strabo loco praedicto hos quidem separat, sed propinquos facit. Quod si hac descriptione hi amnes indicantur, neceſſe eſt, supra Antigoniam, quae ad Oricum eſt, in jugis prope Pindi nasci ac defluere septentrionem occasumque versus, et ea juga Aeropum ac

..t: ipse in Aeropo posuit castra. Qua abscisae 12 ..pes erant, statio paucorum armatorum tenebat; ..e minus tuta erant, alia fossis, alia vallis, alia ..ibus muniebat. Magna tormentorum etiam vis, 13 .. missilibus procul arcerent hostem, idoneis locis ..posita est. tabernaculum regium pro vallo, in ..nspecto maxime tumulo, ut terrorem hostibus, ..isque spem ex fiducia faceret, positum.

VI. Consul, per Charopum Epiroten certior fa- 1

..num dici. GLAR. *Acum* Voss. ..ov. 1. et 6. *Apsum* Gaertner. ..le. De duobus his fluminibus ..o et Aoo v. Palmer. in Graec. ..tiq. 1, 23. et 26. ubi etiam de ..o agit a Philippo munito, de .. etiam v. eumdem 2, 3, 252. .. Aoo v. etiam ad 33, 4, 1.

§. 11. *Alterum Aeropum, alte-* ..*m Asnaum incolae vocant*] *Mo-* ..*um* Lov. 1. *Merorum* Voss. et ..arnii L. 1. *Meropum* Lov. 2. 4. .. Harl. Mead. ambo, Gaertn. ..mb.] et ed. Camp. *Meroum* ..qui typis excusi usque ad Mo- ..nt. qui *Aeropum* dederunt: ..omodo nonnulli codd. omnes- ..e edd. mox hoc eodem §. prae- ..unt. Ut litera prima *M* voci ..aeserit ex ultima praeceden- .. V. ad 37, 29, 8. Mox autem .. quibusdam Mstis ei adhaesit ex ..militudine vocis praecedentis. .. Alibi *Aeropi* mentio non ob- ..rrit, nisi si admittenda sit con- ..ctura Ortelii, qui in Thesaur. ..eogr. v. *Asnaus* apud Arrian. 1. .. Exp. Alex. M. 18. pro Ἀλέξαν- ..ον τὸν Ἀερόπου legendum cen- ..t τὸν Ἀέροπον, atque hunc mon- ..m intelligit. Quae lectio si ve- ..a est, etiam hic quadrisyllabως ..gendum erit *Aëropum*. Dein- .. *Assuavum* et mox *Assueeuum* ..earnii L. 1. Nihil hic mutant ..oss. et Lov. 1. sed mox legunt *Asneum*. Utrobique *Asanum* Lov. 6. *Asuaum* Gaertn. Sed neque hunc alibi memoratum inveni. Mox *super ipsam*, pro *super ripam*, Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. 2. et Gaertn. *super ipa* Voss. unde intelligitur, primo posterioris vocis literam initialem a praecedentis finali elisam esse, postea vero alios locum ulterius corrupisse. [*tenere et communire* Bamberg.] Deinde *ipse enim Meropo* Voss. *ipse enim in Europo* Hearnii L. 1. *ipse enim in Aeropo* Lov. 1. 5. et edd. usque ad Aldum, qui additam vocem primus expunxit. [*Meropo* Bamb.]

§. 12. *Qua abscissae rupes erant*] *abscisae* Voss. Lov. 2. 4. 5. Gaertn. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. V. ad 31, 34, 4.

Statio paucorum armatorum tenebat] V. Gronov. ad 24, 3, 9. et 27, 17, 17. DUKER.

Quae minus tuta erant, alia fossis] Pall. *qua instituta erant.* GEBH. Ita etiam Voss. Lov. 1. 2. 6. et Mead. ambo. *qua instituta erat* Lov. 4. *qua restituta erant* Gaertn. [*qua minus tuta* Bamb. *alia vallo* idem.]

§. 13. *In conspecto maxime tumulo, ut terrorem hostibus, suisque spem ex fiducia faceret*] *in conspectu maximo tumulo*

10 neam fauces sunt, (Stena vocant Graeci) misit. Ipse post paucis diebus graviore secutus agmine, quum situm omnem regionis adspexisset, maxime idoneum ad muniendum locum credidit esse praeter amnem
11 Aoum. is inter montes, quorum alterum Aeropum, alterum Asnaum incolae vocant, angusta valle fluit, iter exiguum super ripam praebens. Asnaum Athenagoram cum levi armatura tenere ac communire jubet:

ra adparavit] Pal. pr. *tum magna cura.* Amplius alter Pal. *tum magna cura apparuit.* GEBH. *tum magna cura* Lov. 2. 4. 6. Harl. et Mead. 2. quomodo etiam Cl. Dukerus ex conjectura emendabat, docens Cic. post *si umquam, si umquam alias* saepe inferre *tum,* vel *tunc.* Tot igitur codicibus subnixam lectionem recepi. [*cum magna cura* Bamb.] Praeterea *ante* deest in Mead. 2. Male. 2, 22, 7. *Numquam ante alias publice privatimque Latinum nomen Romano imperio conjunctius fuit.*

§. 9. *Ad Antigoniam fauces sunt (Sthena vocant Graeci) misit*] *Antigoniam* omnes in Epiro tradunt. *Stena* autem scribendum est. Plutarch. in Quintio [p. 370.] *Καὶ τὰ Στενὰ φυλάττοντι πολὺν ἤδη χρόνον.* SIG. *ad Antigoneant* Voss. *ad Anthigoneam* Mead. 1. *ad Antegoneam* Harl. *ad Antigonean* Lov. 1. *ad Antigoneam* Lov. 2. 4. Mead. 2. et Gaertn. quod recepi. Infra 43, 23, 4. *Quum erupissent ab Antigonea armati.* Macedoniae etiam urbs *Antigonea* memoratur 44, 10, 8. *Legentes oram Antigoneam perveniunt.* Et *Ab Antigonea classis profecta ad agrum Pallenensem.* V. ad 31, 43, 5. Deinde *Scenta* Voss. *Stenta* Lov. 1. 2. 4. 6. Mead. ambo, et Gaertn. *Stenna* Lov. 5. et edd. antt. *Stena* Ascens. anni 1513. pro quo quum Curio *Sthena* dedisset, Ascensii lectionem Sigonius revocavit, nulli tamen ante Jac. Gronovium eam veram esse persuadere potuit. De hoc loco v. Palmer. Graec. ant. 2, 3, 251.

§. 10. *Maxime idoneum locum credidit esse*] Adjecimus duas voces *maxime idoneum ad muniendum locum.* GELEN. Duae hae voces constanter ab omnibus meis exsulant. [*locum reddidit* Bamb.]

Praeter amnem Aoum] Plinius l. 3, 23. *Aoum* ponit inter Dyrrhachium ac Apolloniam, atque antiquitus Aeanta dictum perhibet. Strabo l. 7, [316.] eadem de Aoo, sed Apolloniam super eo esse ad stadia distantem decem. Ptolemaeus [3, 13.] *Apsum* eo in loco ponit, quemadmodum et hic noster author priore lib. [c. 27.] de Sulpitii in Macedonia gestis. Strabo loco praedicto hos quidem separat, sed propinquos facit. Quod si hac descriptione hi amnes indicantur, necesse est, supra Antigoniam, quae ad Oricum est, in jugis prope Pindi nasci ac defluere septentrionem occasumque versus, et ea juga Aeropum ac

habuit, utrum per insessum ab hoste saltum, quam- 3 quam labor ingens periculumque proponeretur, transitum tentaret; an eodem itinere, quo priore anno Sulpicius Macedoniam intraverat, circumduceret copias. Hoc consilium per multos dies agi- 4 tanti nuncius venit, T. Quinctium consulem factum,

...us *Cremonam*. Infra hoc l. 32, 37, 3.] *Hac summa redemti in Boeotiam inermes trajecti*. Et sic Andreas praecedenti lib. c. 45, 8. *Ab Delio, qui ex pacto trajecti eo fuerant*. At Aldina et posteriores *transvecti*. Si tamen alis *transvectus*, non valde repugnabo: praesertim cum exarati manu codices hujus partis plerumque pro hac voce *travectus* habeant, quae scriptura facilius potuit in *trabeatus* corrumpi. Sic infra c. 16, 2. *Cum duabus quinqueremibus Corcyram travectus*. J. FR. GRON. Aldus Manutius 3. Quaesit. per Epist. 3. corrupta hujus loci scriptura deceptus scribit, consules in bello trabeis usos esse, quod nusquam legi puto. DUK. *trabeatus* superest in Lov. 1. 4. 5. Mead. ambobus, Gaertn. et Hearnii L. 1. ac N. *trabatus* in Voss. et Lov. 1. [*travectus* Bamb.] *trajectus* in Lov. 6. et Harl. Ita auctor Epit. Liv. 32. *L. Quinctius Flamininus* etc. *in Euboeam et maritimam oram trajectus, Eretriam expugnavit*. Id autem dictum puto active pro quum trajecisset. Multa enim participia passiva temporis praeteriti activa significatione usurpari, docuit Cel. Burm. ad Vell. Pat. 2, 97, 4. et, quem ibi laudavit, Periz. ad Sanctii Minerv. 1, 15. num. 4. Livium autem ab eo non abhorruisse, constat ex participio *juratus*, quo utitur pro eo, qui juravit. Infra hoc libro c. 22, 7. *Juratus se eum sua manu interemturum*. V. etiam ad 26, 33, 14. ubi quaedam exempla Gronov. laudavit.

§. 2. *Postero die concilium habuit*] Gronov. ad 44, 2, 5. monuit, *consilium* scribendum esse; intelligi enim legatos, tribunos militum, quosque, quoties aliquid deliberandum incidebat, advocabat imperator; id autem non *concilium*, sed *consilium*, vocari. Et ita legunt etiam Lov. 1. 2. 4. 5. Gaertn. et alii: neque aliter praeferunt edd. vett. usque ad Modianam, quae prima *concilium* substituit. Recte igitur Crevier. ex mente Gronov. *consilium* revocavit, quod etiam Dukerus verum esse monuit.

§. 4. *Hoc consilium per multos dies agitanti nuncius venit*] *agitante* Voss. Lovel. 1. 2. 4. 6. Mead. ambo, Gaertn. Hearnii L. 1. et ed. Rom. princeps. Sed frustra. Supra 1, 7, 1. *Priori Remo augurium venisse fertur, sex vultures*. 9, 33, 2. *Novus exercitus domo adcitus Etruscis venit*. 24, 14, 5. *Tempus venisse eis libertatis*. 29, 12, 3. *Nuncius regi venit, Romanos Dyrrhachium venisse*. 32, 28, 9. *Quinctio prorogarunt imperium, donec successor ei venisset*. (*35, 5, 4.) 36, 9, 1. *Antiocho legati ab Larissa venerunt*. (*41, 12, 5.) V. Nic. Heins. ad Nas. 4. Her. 113. [*agitanti ei* Bamb.]

§. 5. *Et quia recto itinere nequierit*] Copula primum adparuit

sortitumque provinciam Macedoniam, maturato iti-
5 nere jam Corcyram trajecisse. Valerius Antias in-
trasse saltum Villium tradit, quia recto itinere ne-
quierit, omnibus a rege insessis, secutum vallem,
6 per quam mediam fertur Aous amnis; ponte rapti-
facto, in ripam, in qua erant castra regia, trans-
gressum acie conflixisse: fusum fugatumque regem,
7 castris exutum: duodecim millia hostium eo proeli-
caesa, capta duo millia et ducentos, et signa mili-
taria centum triginta duo, equos ducentos trigint-
aedem etiam Jovi in eo proelio votam, si res pro-

in Heinsii Elzevir. quam quidem recentiores omnes servarunt; quum tamen illam ignorent non tantum priores typis, sed et omnes manu exarati codd. et sine ea sensus constet, iterum inducendam judicavi.

§. 6. *In qua erant castra regia*] Pall. et ant. ed. *castra regis.* GEBH. Non aliter Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Mead. ambo, Gaertn. Hearnii L. 1. et edd. ante Frob. anni 1535. Passim *regis* et *regiis* in Mstis confunduntur. V. ad 24, 21, 5. 29, 32, 1. 30, 5, 6. c. 8, 3. 32, 11, 2. c. 37, 1. [c. 23, 12.] 35, 47, 6. 36, 17, 13. c. 19, 2. 37, 16, 7. c. 23, 7. 40, 21, 9. Similiter *quaestoris* et *quaestoriis.* V. ad 4, 54, 8. *colonis* et *coloniis.* ad 5, 33, 9. (* 41, 5, 9.) *censoris* et *censoriis.* ad 7, 22, 11. *imperatoris* et *imperatoriis.* ad 9, 18, 5. *subsidiaris* et *subsidiariis.* ad 9, 32, 11. *collegis* et *collegiis.* ad 10, 24, 2. *Gallis* et *Galliis.* ad 21, 23, 2. *patris* et *patriis.* ad 23, 8, 4. *praetoris* et *praetoriis.* ad 27, 47, 5. *sacrilegis* et *sacrilegiis.* ad 31, 12, 2. *Lacedaemonis* et *Lacedaemoniis.* ad 34, 29, 2. *Martis* et *Martiis.* ad 38, 17, 18. (* *convi*vis et *conviviis* ad 40, 7, 4. *reli*quis et *reliquiis* ad 40, 57, 6 *veneficis* et *veneficiis* ad Epi 48.) Ratio est, quod olim lo duplicis *ii* scriberetur *I* maju culum; quod non observant librarii in *i* simplex minuscul converterunt. Eaedem voces t men etiam ibi confunduntur, u illa erroris origo statui nequi Ita *eques regius* et *regis.* V. a 31, 35, 6. Similiter *domus n*o*biles* et *nobilium.* V. ad 6, 3 12. *castra Romana* et *Romano*rum. ad 7, 7, 2. *Spectaculu*m *gladiatorium* et *gladiatoru*m ad 39, 42, 9. Ceterum *castris praesidiis regis* etiam alibi di xit Livius, nisi librarii aberr rint. V. ad 44, 6, 9.

§. 7. *Et signa militaria centum triginta et duo, equites ducentos triginta*] Legendum *equos CCXXX*, non *equites.* GRLEN. *equos* etiam omnes mei praeter Lov. 5. qui editis *equites* exhibentibus consentit. Praeterea voces *et duo* desunt in Hearnii N. *centum triginta duo* legunt omnes codd. mei cum Hearnii L. 1. [*CXXXII* Bamb.] cen-

...re gesta esset. Ceteri Graeci Latinique aucto- 8
...s, quorum quidem ego legi annales, nihil memo-
...bile a Villio actum, integrumque bellum insequen-
...m consulem T. Quinctium accepisse tradunt.

VII. Dum haec in Macedonia geruntur, consul 1
...ter L. Lentulus, qui Romae substiterat, comitia
...nsoribus creandis habuit. Multis claris petenti- 2
...s viris, creati censores P. Cornelius Scipio Afri-
...nus et P. Aelius Paetus. hi, magna inter se con-
...rdia, et senatum sine ullius nota legerunt, et por- 3
...ria venalium Capuae Puteolisque, item Castrorum

...m *XXXII* omnes excusi us-...e ad Paris. qui *et duo* dede-...nt. Id recentiores servarunt. ...d codices sequor.

Aedem etiam Jovi in proelio ...tum] *aedem Jovis eo proelio ...tam* Voss. *aedem Jovis etiam ... eo proelio votam* Gaertn. *ae-...em etiam Jovi in eo proelio vo-...tam* Lov. 2. [*Jovi in* omittit Bamb. ...licto spatio vacuo.] *aedem et-...iam Jovis in eo proelio votam* ...v. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, ...earnii L. 1. et edd. omnes us-...que ad Mog. qui *Jovis* mutavit ...n *Jovi*. Postea ultima Grut. ed. ...insuper ejecit pronomen *eo*: quod ...revocavi. Nec displicet etiam *Jovis* ob codd. fidem. Nam eodem ...modo *vovere aedem Jovis* et *Jo-...vi* dici posse puto, quo *dedicare* ...*aedem Jovis* et *Jovi*. V. ad 5, 23, 7. (* V. tamen Sigon. ad 42, 7, 2.)

§. 2. *Et P. Aelius Paetus*] Pall. utrique appellatur *Cajus*. GEBH. Similiter Lov. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Sed *P. ALLIVS*, vel *AELIVS* vocatur in Fastis Capitol. Ceterum *et proconsul Aelius* est in Lov. 1. 6. et Voss. V. ad 28, 16, 14. *et consul Aelius* Lovel. 4. quod ex praenomine *Cajus* corruptum esse, patet ex illis, quae notantur ad 22, 14, 13. [*P. Scipio* Bamb. *ii* pro *hi* idem.]

Senatum sine ullius nota legebant] Vet. lib. *legerunt*. Recte. Sequitur enim *locarunt*. SIG. Pall. et antiqua ed. *regebant*. GEBH. Similiter legunt Voss. Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et edd. antt. usque ad Frob. qui anno 1535. *legebant* substituit. V. ad Epit. Liv. 18. *gerebant* corruptius, pro *regebant*, literis transpositis, est in Lov. 1. V. ad. 27, 40, 2.

§. 3. *Portoria venalium Capuae Puteolisque*] Legendum *venalicium Capuae*, non *venalium*. GELEN. Vet. lib. *venalium*. SIG. Similiter omnes mei. V. Cel. Burm. de Vectig. c. 5. p. 55. [*venalicium* Bamb.]

Item Castrorum portorium] Pall. et antiqua ed. *castrum portorium*. GEBH. Quae aut quo loco castra illa, quae Livii aetate oppidum erant, fuerint, non scio. Cluverius, Ortelius, et Cellarius tacent. Sigon. 2. de ant. jur. Ital. 5. *Castrorum Portorium*

portorium, quo in loco nunc oppidum est, fruen-
dum locarunt: colonosque eo trecentos (is enim nu-
merus finitus ab senatu erat) adscripserunt, et sub
4 Tifatis Capuae agrum vendiderunt. Sub idem tem-
pus L. Manlius Acidinus, ex Hispania decedens, pro-
hibitus a P. Porcio Laeca tribuno plebis, ne ovans
rediret, quum ab senatu impetrasset, privatus ur-
bem ingrediens mille ducenta pondo argenti, tri-
5 ginta pondo ferme auri in aerarium tulit. Eodem
anno Cn. Baebius Tamphilus, qui ab C. Aurelio
consule anni prioris provinciam Galliam acceperat,

inter colonias recenset, quasi hoc nomen oppidi fuerit. Sed ex praecedenti *portoria*, et ex eo, quod Livius dicit *portorium fruendum locarunt*, nemo non intelligit, *portorium* non esse nomen loci. DUK. Quum Capua, Puteoli, Tifata fuerint in Campania, ibidem etiam *Castra*, quorum portorium fruendum locatum est, quaerenda existimo. An igitur intelligendum castellum, ad ostium Vulturni tempore belli Punici secundi munitum? de quo Livius 25, 20, 2. *Ad Vulturni ostium, ubi nunc urbs est, castellum communitum.* Quemadmodum ibi Livius *ubi nunc urbs est*, ita hic *quo in loco nunc oppidum est.* Eo nunc non colonia deducitur, sed trecenti coloni adscribuntur, anno demum seq. lex lata est, ut eo colonia deduceretur. Infra hoc lib. c. 29. Id quod tandem factum est triennio postea. Infra 34, 45. Ceterum Buleng. de Vectig. 6. ex hoc loco docentem, fuisse portoria rerum venalium et castrorum, refellit Cel. Burm. de Vectig. c. 5. p. 51. [*Castrum portorium* Bamb.]

Is enim numerus finitus etc. erat] Τὸ *enim* non conspicitur in Voss. Supra 10, 39, 4. *Papirius, novo exercitu (ita decretum erat) scripto, Duroniam urbem expugnavit.* ubi etiam multi enim interponunt. Vide, quae ibi notantur. Verum uni hic cod. fidem habere temerarium foret.

§. 4. *A M. Porcio Lecca*] *Lecca* ex vetustis argenteis nummis. SIG. Pall. utrique appellatur *P. Portius Lecca.* GEBH. *Lecca*, quod etiam servant Lov. 4. Harl. et Mead. uterque, demum adparuit in Ascens. ed. anni 1513. Priores *Leca*, quomodo, vel *Laeca*, est in reliquis scriptis, ut Sigon. recte restituit; quem etiam v. ad 33, 42, 1. *Corvo*, pro *Laeca*, est in Hearnii L. 1. Praeterea Porcii praenomen *M.* unus servat Lov. 5. editis adsensus; reliqui omnes cum Hearnii L. 1. *a P. Porcio.* quod recepi: infra enim *P. Porcius Laeca* triumvir epulo, et mox praetor creatur 33, 42. Pighius quidem duos Porcios Laecas, alterum *Marci*, alterum *Publii* praenomine vocatos, circa haec tempora statuit, quorum Marcum anno ɪɔʟɪᴠ. Publium anno ɪɔʟᴠ. tribunos plebis, ambos etiam antea quaestores fuisse

mere ingressus Gallorum Insubrium fines, prope m toto exercitu est circumventus: supra sex mil- 6 a et sexcentos milites amisit. tanta ex eo bello, quod jam timeri desierat, clades accepta est. Ea res 7 L. Lentulum consulem ab urbe excivit. qui, ut in provinciam venit plenam tumultus, trepido exercitu accepto, praetorem multis probris increpitum provincia decedere, atque abire Romam jussit. Neque 8 ipse consul memorabile quidquam gessit, comitiorum caussa Romam revocatus; quae ipsa per M. Fulvium et M'. Curium tribunos plebis inpediebantur,

tat. Attamen ipse ad annum . p. 225. notat, duos Porcios aecas ejusdem temporis a Livio ominari, Marcum et Publium, orum autem hunc tribunum plebis et praetorem recenseri. Verum *P. Porcius Laeca* non recensetur apud Livium tribunus plebis, nisi hic *P. Porcio*, pro *M. Porcio*, legamus.

Privatus urbem ingrediens] Cur *privatum* dicat, docet Grubius c. 4. Refut. ad poster. Sigonii disput. DUKER.

Mille ducenta pondo argenti, triginta pondo ferme auri] Suspecti sunt mihi numeri. Fuerat multos annos cum Lentulo in Hispania, et multa fortiter ac feliciter gesserat: Lentulus autem in aerarium tulit *argenti quadraginta quatuor millia pondo, auri duo millia quadringenta*, 31, 20, 7. Confirmat suspicionem, quod a duobus libris apud Hearne abest *mille*. DUKER. Hearnii est N. qui, ut et Lov. 4. et Mead. 2. omittunt *τὸ mille*. Sed *L. et ducenta pondo* legit Hearnii L. 3. *mille et ducenta pondo* Voss. et Lov. 6. a m. 2. Reliqui nihil mutant. [Bamb. omittit *ducenta*, relicto post *ingrediens* vacuo spatio.]

§. 5. *C. Bebius Pamphilus*] *Cn. Baebius Tamphilus*, ut supra. SIG. V. ad 31, 49, 12. [*Cn. Baelius Pamphilus* Bamb.]

§. 6. *Supra sex millia et sexcentos milites amisit*] *circa millia* Voss. a m. 1. *supra millia* a m. 2. simul cum Lov. 1. et 6. *supra sex millia sexcentos* Harl. Mox *tanti ex eo bello, qui timeri* Voss. *tanta ex eo bello, quae jam timeri* Lov. 1.

§. 8. *M. Fulvium et M. Curium tribunos plebis*] *M'. Curium* lege ex Plutarcho in Quintio [p. 369.] Τῶν δὲ περὶ Φούλβιον καὶ Μάνιον δημάρχων ἐνισαμένων. Quamquam vulgo mendose legitur *Μάλλιον*, pro *Μάνιον*, ut saepe alias. *Manius* certe praenomen Curiis familiarissimum est. SIG. Curio *Marci* praenomen tribuunt Hearnii L. 1. [Bamberg.] et omnes mei, nisi quod nullum ipsi det Lov. 4. Solent haec praenomina passim a librariis commutari. V. ad 27, 25, 2. Adde, quae notantur ad 45, 38, 11. *Furius*, pro *Curius*, est

9 quod T. Quinctium Flamininum consulatum ex
10 quaestura peteré non patiebantur. *Jam aedilitatem praeturamque fastidiri: nec per honorum gradus, documentum sui dantes, nobiles homines tendere ad consulatum, sed, transcendendo media,*
11 *summa imis continuare.* Res ex campestri certamine in senatum venit. Patres censuerunt, *Qui honorem, quem sibi capere per leges liceret, peteret, in*

in Hearnii L. 1. Deinde *tribunum plebis* Lov. 5. et ed. Camp. *Titum Romuleum plebis* Voss. et Lov. 1. *et T. Romuleum tribunos plebis*, duplici lectione juncta, Lov. 6. et Harl. V. ad 31, 6, 4.

§. 10. *Jam aedilitatem praeturamque fastidiri*] Plutarchus Quintium ad consulatum pervenisse aït, non aedilitate solum et praetura, sed etiam tribunatu plebis omissis; neque intelligit, Quintium, quia patricius erat, tribunatum plebis ne petere quidem per leges potuisse. Propterea de eo nihil Livius. ille autem ita [in Quinct. p. 369.] τὰς διὰ μέσον καὶ συνήθεις τοῖς νέοις ἀρχὰς ὑπερβάντα, δημαρχίαν, καὶ ςρατηγίαν, καὶ ἀγορανομίαν. Idem in Apophthegm. [p. 197.] SIG. *aedilitatem, praeturam fastidiri* sine copula Mead. 1.

Transcendendo media] An *medio?* id est, eo quod medium est inter summa et ima. J. FR. GRON. Huic conjecturae favet Gaertn. *transcendendo medios* obferens, ubi ultima litera τοῦ *medios* repetita est ex prima vocis sequentis. V. ad 28, 25, 2. De ipsa locutione dictum est ad 1, 53, 3. Sed reliqui vulgatum tuentur. V. ad 40, 49, 1.

§. 11. *Res ex campestri certamine in senatum venit*] Pall. *in senatum pervenit.* GEBH. Pariter Lov. 2. 4. 6. Harl. et Mead. 2. Verum *in arbitrium senatus venire* dixit 33, 34, 10. [*Re* Bamb.]

Quem sibi capere per leges liceret] Nondum latis legibus annalibus, quae magistratus ordine geri jusserunt. V. Gruch. 1. de Comit. Rom. 3. DUKER.

§. 12. *Sex. Aelius Paetus*] Noris. ad Cenotaph. Pis. 3, 9. scribit, ex eo, quod in Fastis apud Gruter. CCXCIII. anno U. C. IↃLIV. *P. ALLIVS. PAETVS* et anno U. IↃLV. *SEX. ALLIVS. PAETVS* consules nominantur, ac deinde anno U. IↃLIX. *SEX. ALLIVS. PAETVS. CATVS.* censor, inferri, hanc gentem prius *Alliam* nuncupatam, et Sextum hunc omnium primum *Ailium* appellatum fuisse. Quam recte id hinc inferatur, alii existimabunt. Mihi *Allius* vel fabri, vel illius, qui lapidem descripsit, error esse videtur pro *Ailius*. Hoc ex eo conjicio, quod in lapide, eo loco, quo nomina consulum A. U. IↃLII. scripta fuerant, rupto, haec supersunt *L. N. LENTVLVS. P. AI.* Nam hi sunt *Cn. Cornelius L. F. L. N. Lentulus* et *P. Aelius Paetus*, quos illius anni consules memorat Livius 30, 40. et 44. Nec intelligo, quam rationem habeat, quod Sextum primum omnium *Ailium* ap-

populo creandi, quem velit, potestatem fieri ae-
um esse. In auctoritate Patrum fuere tribuni. 12
eati consules Sex. Aelius Paetus et T. Quinctius
mininus. Inde Praetorum comitia habita. creati 13
L. Cornelius Merula, M. Claudius Marcellus, M. Por-
us Cato, C. Helvius, qui aediles plebis fuerant.
ab iis ludi plebeji inſtaurati: et epulum Jovis fuit
udorum cauſſa. Et ab aedilibus curulibus C. Vale- 14

ellatum dicit. Nam quod idem, in A. U. ıↄLv. *Allius*, dein in A. U. ıↄLıx. *Ailius* scribi-, id magis ad confirmandum, od de vitio scripturae in Fa- dixi, quam ad ſtabiliendam us sententiam valere arbitror. c quoque satis ambiguum et bscurum eſt, quod eos, qui *Al-lii*, ac deinde *Ailii*, ut aït, erant, ea *Aelios* dictos fuiſſe, et Li- in fine l. 31. et l. 32. *Sex. lium Catum* vocare dicit. Nam cile, qui hoc legit, credere pot-, ei a Livio cognomen *Cati* di, quod nusquam in Livio le-itur. Verum eſt, nomen Sexti, i *Catus* dictus fuit, in Livio *Allius*, nec *Ailius*, sed *Ae-lius* scribi, quod virum doctiſſi-mum dicere voluisse puto: sed nomen hujus gentis non hic de-mum, verum jam 8, 15. 9, 7. 10, 23. et multis aliis locis ante hunc ita in Livio scriptum legi-tur. DUK. In eadem, in qua No-risius, opinione, gentem *Aeliam* primum *Alliam*, et quidem ab alliorum cultu, adpellatam, id autem nomen poſtea tenuiore pro-nunciatione in *Ailiam*, ac dein de in *Aeliam* mutatum eſſe, fuit etiam Pighius in Annal. ad A. U. ıↄLıı. p. 236. Similiter etiam sive Ursin. sive Patin. in numm. Fa-mil. in gente Aelia, ubi etiam profertur nummus, in cujus al-tera parte legitur *C. ALLI.* in altera *BALA.* cui similem edi-dit Beger. in Thes. Brand. tom. 2. p. 530. Utrum tamen ad gen-tem *Alliam*, sive *Aeliam*, per-tineat, obscurum puto. Certe plu-res *Allieni* sive *Allienii* memo-rantur apud Glandorp. in Onom. et Pighium in Ann.

§. 13. *M. Porcius Cato*] Apud Ciceronem [de Sen. 4.] hic ipse Cato aït, consulibus Cethego Tu-ditanoque praetorem se factum, eumque geſſiſſe magiſtratum, quo anno Livius eum quaeſtorem fu-isse scribit l. 29, [25, 10.] anno secundi belli Punici quintodeci-mo, ac hoc demum anno, qui ter-tius eſt belli Macedonici, prae-torem factum. Porro poſtea in eodem dialogo [c. 13.] tanquam oblitus eorum, quae antea dixe-rat, Cato: *Sodalitates autem* (in-quit) *me quaestore constitutae sunt, sacris Idaeis Magnae Ma-tris acceptis.* Conſtat autem ex eo-dem Livio [29, 14.] Idaeam ma-trem susceptam iisdem jam di-ctis consulibus, anno, inquam, quintodecimo secundi belli Pu-nici. Ego priorem Ciceronis lo-cum corruptum puto: quod ideo annotandum duximus, ne argu-tulus quispiam hunc ex illo emen-dare tentet. GLAR. Difficultati, a Glareano hic et ad 29, 25, 10. motae circa dissensum Livii et Cic. in designando tempore et

rio Flacco flamine Diali et C. Cornelio Cethego ludi
15 Romani magno adparatu facti. Ser. et C. Sulpicii Galbae pontifices eo anno mortui sunt. in eorum locum M. Aemilius Lepidus et Cn. Cornelius Scipio pontifices subfecti sunt.

1 VIII. Sex. Aelius Paetus, T. Quinctius Flamininus consules, magistratu inito, senatum in Capitolio quum habuissent, decreverunt Patres, *ut provincias Macedoniam atque Italiam consules compararent*

annis magistratuum a Catone gestorum, diu viri docti satisfecerunt notis ad Cic. de Senect. 4.

C. Aelius] Vetus lectio *C. Helvius*. GELEN. Priscam lectionem servant plerique codices; at insuper praenomen *C.* omittunt Voss. Lov. 1. 6. et Mead. ambo. Praenomine nomini coalescente *Celius* est in Gaertn. [*Caelius* Bamb.] V. ad 38, 35, 2. *C. Helius* Hearnii L. 1. Sed *C. Helvius* vocatur Nepoti in vit. Cat. 1. *Aedilis plebis factus est cum C. Helvio*. ubi Magius, vitiosis Livii exemplaribus ablatus, *C. Aelius* perperam substituere conabatur. Neque rectius ad eumdem locum notavit Bosius, *Helvius* cognomen esse gentis *Ebutiae*, gentem *Helviam* et cognomen gentis *Aebutiae Helva* vel *Elva* inperite confundens. V. infra ad c. 26, 2.

§. 14. *Et C. Cornelio Cethego*] *Cnaei* praenomen ei tribuunt Lov. 2. 4. 5. Mead. 1. Gaertn. et edd. ante Aldum. Sed *Cajus* dicitur supra 31, 49, 7. et 50, 6. Et ita vocandum infra docet Sigon. hoc lib. c. 27, 5.

§. 15. *Ser. Sulpicius et L. Galba pontifices*] Lege *Ser. et C. Sulpicii Galbae pontifices*. Servius creatus pontifex fuerat anno CCCCLVII. Cajus vero CCCCLVIII. SIG. Recte ita emendat Sigonius e duobus locis Livii infra scriptis. Idem vir summus et merito in principibus eruditorum nostrae memoriae numerandus Henr. Norisius Cenotaph. Pisan. 2, 7. scribit, se numquam legisse, *duos ejusdem familiae* in idem collegium sacerdotum cooptatos, at deinde, veterem hujus loci lectionem a Sigonio jure repudiatam referens, addit, certum esse *L. Galbam* fuisse e gente Sulpicia, *cui tantum Galbae cognomen proprium fuerit*. Haec ita scripta sunt, ut, quia antea dixerat, se numquam legisse, duos ejusdem familiae in idem collegium cooptatos, satis appareat, eum existimasse, *L. Galbam tantum* ex familia Galbarum gentis Sulpiciae, *Ser. Sulpicium* autem ex alia ejusdem gentis familia, quae multae erant, fuisse. Si ita sensit, accidit ei, quod saepius mihi, quam illi. Nam certissimum est, utrumque horum ex eadem familia Galbarum gentis Sulpiciae fuisse. Ita enim scribit Livius 30, 26, 10. in A. U. 13L. *In ejusdem* [Q. Fabii Maximi] *locum pontifex Serv. Sulpicius Galba* inauguratus est. Et eodem lib. c. 39, 6. *L. Manlius Torquatus pontifex eo anno* [A. U. 13LI.] *mortuus est. in locum ejus*

inter se, sortirenturve. Utri eorum Macedonia eve- 2 nisset, in supplementum legionum tria millia militum Romanorum scriberet, et trecentos equites. item sociorum Latini nominis quinque millia peditum, quingentos equites. Alteri consuli novus omnis ex- 3 ercitus decretus. L. Lentulo prioris anni consuli prorogatum imperium est; vetitusque aut ipse provincia decedere prius, aut veterem exercitum deducere, quam cum legionibus novis consul venisset.

fectus C. Sulpicius Galba. ...s *Sulpicios Galbas* circa haec tempora memorat Livius. primum P. Sulpicium Galbam bis consulem 25, 41. et 31, 4. 5. et anno U. IↃL. dictatorem 30, 24. secundum Ser. Sulpicium Galbam aedilem curulem, legatum ad Attalum et pontificem. 27, 21. 29, ... 30, 26. tertium C. Sulpicium Galbam pontificem 30, 39. Ex his *Servius* et *Cajus* hoc anno mortui sunt. *Servium* Pighius ad A. IↃLIII. fratrem *Publii* vocat, ... conjectura opinor. DUK. Lectio vulgata merito Sigonio displicuit. Partim enim *Lucii* praenomen in gente Sulpicia inusitatum fuit. V. ad 40, 28, 8. Partim lectio illa in nullo exstat codice. Prima etiam editionum, quae eam exhibent, est Mogunt. antea edebatur *Ser. Sulpicius et Galba pontifices:* quod servant fere omnes codd. et mei, et Hearnii L. 2. et N. [Bamb.] nisi quod *Furius Sulpicius et Galba* sit in Lov. 1. *Ser. Sulpicius et Galbae* in Lov. 4. Sed verum recte Sigonius deprehendit. Saepe librarii, ubi Livius duorum vel magistratuum vel sacerdotum aut praenomina aut nomina, quae utrique eadem erant, numero plurali extulit, errarunt. V. ad 4, 48, 1. 6, 22, 1. et 25, 3, 13. Ceterum recte Sigonius quidem duos Sulpicios Galbas hoc tempore pontifices fuisse docet, in edendo tamen anno, quo sacerdotium hoc adepti sunt, gravissimum errorem commisit. In posterioribus Scholiorum Sigonii editionibus dicuntur anni *CDLVII.* et *CDLIII.* in iis, quae Sigonius curavit, *CDLVII.* et *CDLVIII.* ut hic edidimus. At veri anni fuerunt *IↃXLVII.* et *IↃXLVIII.* nempe secundum rationes chronologicas, quas Sigonius in Livio sequi solitus est.

§. 3. *Ne aut ipse provincia decederet*] Scribendum *vetitusque aut ipse provincia decedere.* GELEN. Lectionem a Gelenio exactam perhibent quoque Pall. *utque aut ipse provincia decederet prius, aut veterem deduceret exercitum.* Antiq. ed. *neque aut ipse provincia decederet prius, aut veterem deduceret exercitum.* GEBH. Lectio, quae Gelenio displicuit, et superest in Lov. 5. et Harl. primum adparuit in edd. Ascens. Antiquiores enim, quas vidi, legunt *neque aut ipse provincia decederet.* quod in nullo cod. obvium fuit. Sed *ut aut ipse provincia decederet* legunt Voss. Lov. 1. 2. 4. et Mead. ambo. *ut aut ipse provincia decedet* Gaertn. *uti ipse aut provincia decederet* Lov.

4 Sortiti consules provincias. Aelio Italia, Quinctio
5 Macedonia evenit. Praetores, L. Cornelius Merula
urbanam, M. Claudius Siciliam, M. Porcius Sardi-
6 niam, C. Helvius Galliam est sortitus. Delectus in-
de haberi est coeptus. nam, praeter consulares ex-
ercitus, praetores quoque jussi scribere milites erant:
7 Marcello in Siciliam quatuor millia peditum socium
Latini nominis, et trecentos equites; Catoni in Sar-
diniam ex eodem genere militum tria millia peditum,
8 ducentos equites: ita ut hi praetores ambo, quum
in provincias venissent, veteres dimitterent pedites
9 equitesque. Attali deinde regis legatos in senatum
consules introduxerunt. Hi, regem classe sua co-

6. *uti aut ipse provincia decederet* Hearnii L. 1. Mox *aut veterem deduceret exercitum* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Mead. ambo, Harl. et edd. antt. *aut veterem exercitum deducet* Gaertn. *aut veterem exercitum deduceret* Aldus. *aut veterem exercitum deducere* primus substituit Frob. anno 1535. *deducere exercitum* Bamb. qui §. 1. omittit *consules* post *Flamininus.*]

§. 4. *Sortiti consules provincias. Aelio Italia*] Scribe *Sortitis consulibus provincias, Aelio Italia, Quintio Macedonia evenit.* Sic magis frequentat noster. J. FR. GRON. At vide, quae notantur ad 3, 22, 3. Gronovio nulli codd. adsentiuntur.

§. 5. *Praetores, L. Cornelius Merula*] *Titus Cornelius* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. et Mead. 1. *T. Cornelius* Mead. 2. Harl. et Gaertn. [Bamb.] Praenomen omittitur in Hearnii L. 1. At, *Titi* praenomen in gente Cornelia hoc tempore usurpatum fuisse, non notavi. Et cap. etiam praec. *L. Cornelius* vocatur, ubi quidem nulli codd. solito scribarum modo *Lelius Cornelius*: verum ipse hic error *L. Cornelius* scribendum docet. Ceterum, quum sequatur *est sortitus*, vide, num praestet *Praetorum L. Cornelius Merula urbanam.* De locutione egimus ad 22, 40, 6. Erratum ortus erit, quod per compendium scriptum fuerat *Praett.* V. ad 24, 23, 1. et mox hoc cap. §. seq.

§. 6. *Praeter consulares exercitus*] *praeter consularem exercitum* Voss. Lov. 5. 6. a m. 1. Mead. 2. Hearnii L. 1. et edd. ante Aldum. Uni quidem consulum, cui Italia obveniret, novus omnis exercitus decretus est: alter tamen in veteris supplementum magnum satis militum numerum scribere jussus est. Et hinc Livius etiam *consulares exercitus* dicere potuit. *post consularem exercitum* Lov. 1. Paullo ante *Dilectus* Lov. 4. Mead. 1. et Gaertner. [Bamb.] V. ad 37, 51, 7.

ïisque omnibus terra marique Romanam rem juva-
, quaeque imperarent Romani consules, inpigre
ue obedienter ad eam diem fecisse, quum expo-
issent, *Vereri* dixerunt, *ne id praestare ei per An-* 10
chum regem ultra non liceret. vacuum namque
esidiis navalibus terrestribusque regnum Attali An-
chum invasisse. Itaque Attalum orare Patres con- 11
iptos, si sua classe, suaque opera uti ad Mace-
nicum bellum vellent, mitterent ipsi praesidium
l regnum ejus tutandum: si id nollent, ipsum ad
a defendenda cum classe ac reliquis copiis redire
terentur. Senatus legatis ita responderi jussit, 12
uod *rex Attalus classe copiisque aliis duces Roma-*

Praetores quoque jussi scri-
e milites erant. Marcello in
iliam] Sic jam ab Andrea.
filum orationis flagitat *Mar-*
us: et mox, *Cato in Sardi-*
m, non *Catoni*. J. FR. GRON.
rcello et *Catoni* constanter
n omnes codd. quam tamen
ionem ferri non posse, Gro-
. consentio. At propius est,
vitium non in his, sed in prae-
entibus, quaeramus, et cum
Crevierio legamus *praetori-*
s quoque jussi scribere mili-
erant. Marcello in Siciliam.
si erant nempe consules. (*An
sules praetoribus soliti scri-
milites, an ipsi praetores
? forte excidit verbum, quod
rcello et Catoni respondet,
erunt vel *adjudicarunt*.) Ita
tatio minima, aut potius nulla
it, et errori caussam dederit
mpendium scribendi *praett.*
od non *praetores*, sed *prae-*
ribus, erat reddendum. V. ad
praec.

§. 7. *Quatuor millia peditum*
sociûm Latini nominis, et tre-
centos equites] *sociûm et Latini*
nominis Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Mead.
2. Gaertn. Hearnii L. 1. [Bamb.]
et edd. Moguntina priores. Mox
ex eodem genere militum mille
pedites Lov. 1. 4. 5. Voss. et edd.
ante Aldum. *ex eodem genere*
militum mille duo millia pedi-
tum Hearnii L. 1. [*militum* ∞ ∞
peditum Bamb.] Tum *CCC equi-*
tes, pro *ducentos*, Mead. 2.

§. 8. *Ita ut praetores ambo*]
Pall. et Antiq. ed. *ita ut hi prae-*
tores ambo. GEBH. Pronomen,
quod tuentur et codd. omnes, et
edd. antt. demum exsulavit ab
ed. Francof. anni 1578. Id jam
recte Gronov. in contextum re-
vocavit. [*ita uti p. r.* Bamb.]

§. 9. *Terra marique Roma-*
nam rem juvare] *rem Romanam*
Voss. Lov. 1. 2. 4. Mead. ambo,
et Gaertn. [Bamb.] Mox τὸ *con-*
sules omittit Lov. 2. [*Ii regem*
Bamb. qui §. 11. *si sua classis,*
opera.]

§. 12. *Id gratum senatui esse*]
Membranae, *id gratum senatui*

13 *nos juvisset, id gratum senatui esse. Auxilia ne*
ipsos missuros Attalo adversus Antiochum, sociu
et amicum populi Romani: nec Attali auxilia rete
14 *turos, ultra quam regi commodum esset. Semp*
populum Romanum alienis rebus, arbitrio alieno, u
sum. et principium et finem in potestate ipsorum, qu
15 *ope sua velint adjutos Romanos, esse. Legatos a*
Antiochum missuros, qui nuncient, Attali navium
que ejus et militum opera adversus Philippum con

fore. Nempe crediderunt, pro accepto beneficio repraesentandam, non promittendam esse gratiam: itaque mutarunt, cum acciperent *gratum esse* pro placere, voluptatem adferre. At sensit auctor, ejus rei memorem fore senatum gratiis opere reque referendis. Perinde ut 4, [48, 1,1.] *Suadendo, monendo, pollicendoque, gratum id singulis privatim, gratum universo senatui fore.* hoc est, et singulos Patres, et universum senatum gratiam relaturos. J. FR. GRON. Vellem, Gronov. addidisset, in quibus membranis *gratum senatui fore* reperisset, ut de meritis codicis constare posset. Msti undecim mei (nam Lov. 3. ab hoc demum cap. incipit) et Hearnii L. 1. ac N. constanter *esse*; quod reduxi. Si enim auctor sensisset, quod Gronov. existimat, omnino dixisset *gratum senatum fore.* Verum *id gratum senatui erit* non aliter accipi potest, quam id senatui placebit, ipsi voluptatem adferet. Et eo sensu etiam locum Livii, quem laudavit, intelligendum contendo. Cic. 3. ad Q. Fratr. 1, 4. *Id mihi pergratum perque jucundum erit.* Paullo ante *classibus aliisque copiis* Lov. 3.

§. 13. *Auxilia nec ipsos missuros* etc. *nec Attali auxilia retenturos*] Cl. Crevier. posteri illud *auxilia* omnino vacare, videri e margine in contextu inrepsisse pronunciat. Super tamen in omnibus scriptis et ed tis.

§. 14. *Et principium et finem in potestate ipsorum*] *in potestatem* Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mea ambo, et Gaertn. cum edd. Ca Rom. anni 1472. Parm. Medi anni 1480. Ven. anni 1498. et ali Et eo ducunt reliqui Msti Lov. 3. et Voss. qui praeferunt *et potestatem.* Certe nullus tuetur *potestate*, quod demum eti vidi in edd. Tarvisinis. V. ad 14, 4.

§. 15. *Uti Populo Romano gratum eum facturum et senatui si Antiochus regno Attali*] Scribe et distingue sic *uti populum Romanum. Gratum eum facturum senatui, si regno* etc. GRON. LEN. Scripti et vett. ed. *et senatui.* Sustulit particulam Gro nius. Fortassis *adversus Philippum communem hostem ute populo Romano gratum eu facturum et senatui.* Buslid. *futurum.* unde Rubenius: *Gratum ei futurum et senatui.* J. FR. GRON. *populo Romano* superest in Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. et Mead. utroque. *populo*, omissa voce sequenti, in Lov. 6. Reliqui per

nem hostem uti populum Romanum. Gratum 16
m facturum et senatui, si regno Attali abs-
nat, belloque absistat. Aequum esse, socios et
icos populi Romani reges inter se quoque ipsos
cem servare.

IX. Consulem T. Quinctium, ita habito delectu, 1
eos fere legeret, qui in Hispania aut Africa me-
ffent spectatae virtutis milites, properantem in
provinciam prodigia nunciata atque eorum procura-

pendium exhibent *po. Ro.* modo etiam legunt edd. Camp. . anni 1472. et Parm. quod ratione exponendum foret, ientes librarii reddiderunt *ulo Romano*, et retulerunt sequens *Gratum*; quum reddum esset *populum Romanum*, et ad praecedentia pertine. Saepiffime cos ita lapsos esvidebimus ad 39, 47, 10. De *futurum* etiam Voff. Lov. Hearnii L. 1. et duo codd. ierii. Solent haec vocabula pe numero a librariis condi. V. ad 2, 1, 4. 8, 3, 1. 9, 6, c. 33, 7. 22, 39, 7. 35, 39, 3. 36, 9. 37, 5, 1. Quum autem vo*et*, quam Gelenius suftulit, omnibus scriptis conftanter et, [Bamb. omittit *et*] non plicet Rubenii conjectura *Gra ei*, nempe populo Romano, *urum et senatui*. Minus certe vulgato recedimus, si invitis dd. *eum* in *ei*, quam *uti* in *utenmutamus*. *eum* non visebatur Lov. 5. et edd. Camp. Rom. an. 1472. ac Parm. Deinde *si Anchus regno* Lov. 1. Harl. et ertn. Sed recte Gelenius meam vocem expunxit, quam non tum nesciunt reliqui codd. sed iam edd. Camp. et Rom. anni 472.

§. 1. *Ut eos fere legerent, qui* ic.] *To eos* non adparet in Voff. et Lov. 1. Et sane pronomen demonftrativum ante pronomen relativum saepius omittitur. V. ad 23, 15, 4. hic tamen illud tuentur reliqui codd. omnesque excusi. Paullo ante *dilectu*, pro *delectu*, Lov. 1. 3. 4. et Voff. [Bamberg.] V. ad 37, 51, 7.

Eorum procuratio Romae retinuerunt] Comparet in Pall. *Romae tenuerunt*. GEBH. Melius Oxoniensis et Voff. *Romae tenuerunt*. 44, 19, 4. *Et ne quid profectionem suam teneret*. Ita namque fuit in scripto, et habent antiquiores editiones: ubi recentissimae *retineret*. Jam alibi par mendum notavimus. J. FR. GRONOV. Lectionem veterum edd. servat Lov. 5. Reliqui omnes, quos adhibui, cum Hearnii L. 1. et N. *tenuerunt*. Supra 3, 29, 6. *Confestim se dictator magistratu abdicasset, ni comitia M. Volscii falsi testis tenuissent*. c. 70, 4. *Dissipasset hostes, ni suo proprio eum proelio equites exceptum aliquamdiu tenuissent*. 7, 8, 5. *Diu non perlitatum tenuerat dictatorem* 36, 43, 1. *Livium Deli per aliquot dies adversi venti tenuerunt*. ubi iterum *retinuerunt* perperam Voff. V. ibidem notata. 37, 6, 2. *Ne teneret se obpugnatio Hypatae*. c. 60, 7. *Si qua res eum teneret*. 39, 4, 10. *Ubi a prima luce*

2 tio Romae tenuerunt. De coelo tacta erant via pu-
blica Vejis, forum et aedes Jovis Lanuvii, Hercu-
aedes Ardeae, Capuae murus et turres et aede
3 quae Alba dicitur. coelum ardere visum erat Arreti
terra Velitris trium jugerum spatio caverna inge-
desederat. Suessae Auruncae nunciabant agnum cu-
duobus capitibus natum, et Sinuessae porcum huma-
4 no capite. Eorum prodigiorum caussa supplicati-
unum diem habita. et consules rebus divinis ope-
ram dederunt; placatisque Diis, profecti in provin-
cias

usque ad noctem diu anceps proelium tenuerit. c. 41, 5. *Quem quatuor non minus menses quaestiones veneficii tenuerunt.* 40, 37, 8. *Dum consules novos delectus Romae tenet.* 41, 10, 11. *Ne quid se Romae teneret, quo minus ab urbe exiret.* 44, 17, 8. *Latinas primo quoque tempore fieri placere, neque consulem, cui eundum in Macedoniam esset, teneri.* c. 27, 5. *Tenente ad Enipeum Perseo Romanos, ne urbibus sociis opitulari possent.* [l. 40,] 30, 7. *Romanus intra vallum suos continuit, et illi eodem loco aciem instructam tenuerunt.*

§. 2. *De coelo tacta erant via publica Vejis, forum et aedes Jovis Lanuvii*] Vet. lib. *Lavinii.* SIG. Ita etiam Voss. Lov. 2. 3. 6. Harl. Mead. 1. et Gaertn. Solent hae voces saepissime confundi a scribis. V. ad 3, 29, 6. Utra autem hic verior scriptura fuerit, incertum est. Praeterea *De coelo tacta erat* Lov. 2. 3. 4. 5. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. Hearnii L. 1. et edd. ante Froben. anni 1535. Vulgato tuendo facit locus Livii 27, 11, 2. *In Albano monte tacta de coelo erant signum Jo-* *arborque* etc. c. 37, 2. *Minturnis aedem Jovis et lucum Maricae; item Atellis murum et portam de coelo tacta.* V. ad 1, 7. Deinde *villa publica* ad ea Livii sui scribendum conjecit Amplis. Cuper. Sed adversantur omnes Mss. Insuper *et aedes Jovis* Voss. Lov. 1. 3. 4. et Mead. 1. [Bamb.] V. ad 4, 25, 3.

§. 3. *Terra Velitris trium jugerum spatio caverna ingenti desederat*] Pall. *duûm jugerum* GEBH. Similiter Lov. 2. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. *duûm* pro *duorum* etiam supra est 3, 4. 10, 5, 12. et alibi. An tamen vera sit lectio, non constat. Praeterea *caverna ingenti descenderat* scribarum errore, qui eodem modo variant apud Suet. in Galb. 2. ut ibi Cel. Burm. monuit. Similiter commutantur *considere* et *conscendere.* V. ad 31, 26, 3. *Desidere* in hac re utitur etiam Cic. 1. de Div. 35. *Multis locis labes factae sint, terraeque desederint.* et c. 43. *Delata etiam ad senatum labes agri Privernatis, quum ad infinitam altitudinem terra desedisset.* Eodem

sunt. Aelius cum C. Helvio praetore in Gal- 5
: exercitumque ab L. Lentulo acceptum, quem
ittere debebat, praetori tradidit; ipse novis le-
ibus, quas secum adduxerat, bellum gesturus.
ue memorabilis rei quidquam gessit. Et T. Quin- 6
s alter consul maturius, quam priores soliti erant
sules, a Brundisio quum transmisisset, Corcy-
n tenuit cum octo millibus peditum, equitibus
ingentis. Ab Corcyra in proxima Epiri quinque- 7
i trajecit: et in castra Romana magnis itineribus
tendit; inde Villio dimisso, paucos moratus dies, 8

lo *considere* Liv. 30, 2, 12. *ra campestri agro in ingen- sinum consedit.* et c. 38, 8. *Veliterno agro terra ingen- s cavernis consedit.*

uessae aruspices nuncia-] Reposuimus *Suessae Au- cae.* GELEN. *Suessae nun- ant*, media voce exsulante, v. 2. Mead. 1. et Gaertn. *Sues- nunciatum* Harl. *Suessae ncae nunciabant* Lov. 4. et d. 2. *Suessae auruspices nun- ant* Lov. 3. *Suessae aruspi- nunciabant* Voss. Lov. 1. 5. Hearnii L. 1. quod recte Ge- s mutavit. Lectio haec nata est nterpolatione eorum, quibus licebat *nunciabant* sine ad- nomine poni: quod et aliis s corrumpendis caussa exsti- V. Gronov. ad 32, 1, 10. et 1, 4. Plura alia notantur ad 36, 11.

orcum humano capite] No- adfirmare, nusquam alibi ita ui Livium: sed certum est, plerumque his addere prae- sitionem *cum.* 27, 4, 11. *Tu- li agnum cum ubere lacten- natum.* Et, *Tarquiniis por- m cum ore humano genitum.* Ibidem c. 11, 5. *Cum elephanti capite puerum natum.* 30, 2, 11. *Equuleus Reate cum quinque pedibus natus.* Sic 31, 12. ter. 32, 1. bis. 32, 29. et alibi. Itaque non temere quis suspicetur, hic quoque scriptum fuisse *porcum cum humano capite.* Cur perire potuerit *cum*, apertum est. DUK. Simile exemplum, ubi *cum* vel *quum* eamdem ob caussam in multis MSS. intercidit, v. infra ad 32, 15, 4.

§. 4. *Supplicatio unum diem habita*] *in unum diem* Lov. 2. 6. a m. 2. Harl. Mead. 1. et Gaertn. Male. V. ad 10, 21, 6. Mox *placatisque Deis* Lov. 3. 4. Voss. Mead. ambo, et Gaertn. V. ad 10, 40, 13. [*in provintias profecti* Bamb.]

§. 5. *Cum C. Helvio praetore*] Praenomen omittunt omnes, praeter Lov. 5. cum editis id servantem, codd. nostri, et Hearnii L. 1. [Bamb.] quorum plerique etiam *Elbio*, pro *Helvio*, legunt.

§. 6. *Corcyram tenuit cum octo millibus peditum, equitibus quingentis*] *octingentis* legendum videtur pro *quingentis*, ex paul-

dum se copiae ab Corcyra adsequerentur, consi-
um habuit, utrum recto itinere per castra hosti
9 vim facere conaretur: an, ne tentata quidem
tanti laboris ac periculi, per Dassaretios potius L
10 cumque tuto circuitu Macedoniam intraret. Vicisse
que ea sententia, ni timuisset, ne, quum a ma
longius recessisset, misso e manibus hoste, si (quo

lo ante [c. 8.] ordinatis copiis, quae cum consule in Macedoniam mitterentur. GLAR. Pall. et antiqua ed. *equitibus quingentis.* GEBH. Nec aliter ostentant omnes mei, Hearnii L. 1. N. et edd. usque ad Vascos. qui Glareani conjecturam primus recepit, quam posteriores omnes servarunt. [*equitibus* ✝ Bamb.] Paullo ante *Brundisio* Lov. 4. et Mead. 1. V. ad 42, 17, 2. [*tramisisset* Bamb.]

§. 8. *Utrum recto itinere per castra hostium viam facere conaretur*] Iterum cum Oxoniensi et Voss. malo: *per castra hostium vim facere conaretur.* Etsi non ignorem summi poëtae [2. Aen. 494.] *Fit via vi*, idemque opportune alibi Livius. 27, [15, 16.] *Veritus ne inter cunctationem suam consul aliquam vim faceret.* 36, [16, 3.] *Satis fidens, numquam ea vim Romanum exercitum facturum.* J. FR. GRONOV. Vulgatam *viam facere* retinent Lov. 6. a m. 1. Harl. Mead. 1. et Gaertn. *vim facere* Lov. 1. 3. 4. 5. et Mead. 2. cum Crevierii Victor. *iter facere* Lov. 2. et 6. a m. 2. Utraque locutio *facere viam* et *facere vim* proba est, neque in alterutra est, quod quemquam obfendere possit. De priori v. ad 22, 50, 9. Posteriorem Livio ex codd. et edd. antt. restituit Gronov. 21, 32, 10. *Luce prima subiit tumulos ut ex aperto at-que interdiu vim per angusti[as] facturus.* et 37, 11, 10. *Un[am] viam salutis esse ratus, si [vim] facere per fauces portus poss[et].* Et solent etiam alibi hae vo[ces] a librariis confundi. V. ad 4, [...] 4. 5, 32, 4. 24, 20, 10. et 36, 1[...] Utraque etiam lectio defendi [pot]est ex Plut. in Flaminino p. [...] Ἔγνω προσβαλὼν ἀνὰ κρά[τος] διὰ τῶν ἄκρων βιάσασθαι [τὴν] πάροδον. Haec omnia effecer[unt] ut existimem legendum esse, [per] *castra hostium vi viam fac[ere] conaretur.* Praeter Virgil. [...] locum laudavit Gronovius, [...] etiam loquitur Livius 4, 38, [...] *Quacumque incedunt, vi viam faciunt.* Ut τὸ *vi* interceptum [sit] ab initio vocis sequentis. Ea[dem] conjectura etiam Cel. Dukero [in] mentem venit. Paullo ante *con[silium]* *scilium habuit* Lov. 1. *concilium habuit* Lov. 6. a m. 2. et ita [e]dit Modius, quod recentiores servarunt usque ad Gronov. qui recte *consilium* legendum mo[nuit] nuit ad 44, 2, 5. et etiam edi[de]ravit.

§. 9. *Per Dassaretios potius Lyncumque*] Quidam, ut ante etiam [ad 31, 33, 6.] admonuimus, *Lingum* restituerunt, cum Sabellico *Lychnidum* alibi [ad 27, 32, 9.] restitutum nec mihi hoc loco displicet. *Lingum* postea [32, 1[3], 2.] Livius montem facit. GLAR. *per Dassaritios potius Lyncumque* ut supra ostendi [ad 31,

ea fecerat), solitudinibus silvisque se tutari rex nisset, sine ullo effectu aestas extraheretur. Ut- 11
nque esset igitur, illo ipso tam iniquo loco adi hostem placuit. sed magis fieri id placebat, m, quomodo fieret, satis expediebat.

X. Dies quadraginta sine ullo conatu sedentes 1
conspectu hostium absumserant. Inde spes data

6.] ex Plutarcho et vet. lib. . Pall. *Luncumque*. Antiqua *Lyncumque*. GEBH. *lucum* rnii L. 1. *lucumque* Voss. Lov. 6. et Harl. *Lūcumque* Mead. o. *Luncunque* Lov. 4. *Lyque* Lov. 1. *Lyncumque* Lov. [Bamb.] *Lycumque* Gaertn. nidumque etiam emendan censet Palmer. in Graec. 1, 35. p. 194.

10. *Misso e manibus hoste*] sso Lov. 2. Ita Livium locu esse, vidimus ad 22, 3, 10. iam etiam verbis cum praeione *e* compositis eamdem positionem in regimine adse, videbimus ad 37, 30, 9. m tamen testem nunc audire is temerarium fore videtur: rtum quum et alterum pro- et Livio usitatum sit. Ut hic *mittere e manu*, ita *mitre ex animo* 30, 3, 4. *Ne Sycis quidem reconciliandi cum ex animo miserat.* ubi vide.

Si, quod antea fecerat, solidinibus silvisque se tutari] ll. *sicut antea fecerat, solidinibus silvisque tutari*. GEBARD. *sicut antea fecerat* et Lov. 1. 4. et Mead. 2.

§. 11. *Quam, quomodo id fieret, expediebat*] Pall. *sed magis fieri id placebat; quam, quomodo fieret, satis expediebat.* GEBH. Tolle τὸ *id*, quod nec priscae editiones agnoscunt. Dein scribe *expediebatur*, vel *expediebant*. J. FR. GRON. Omnia haec verba perperam omittuntur in Voss. et Lov. 1. Pronomen *id*, quod Gronov. expunxit, in nullo adparet Msto meo. Idem etiam ignorat Hearnii L. 1. Ex editionibus vero id prima exhibuit Froben. anni 1535. Eadem etiam ed. consentiente Hearnii N. [Bamb.] admisit *expediebant*, quod Vascos. iterum mutavit. *expediebatur*, alteram Gronovii conjecturam, Clericus recepit, non monito lectore, quod se tamen facturum promiserat. Interim codd. omnes servant *expediebat*, quod etiam revocavi, quum verum videatur. Referendum enim est ad solum Quinctium consulem, eodem modo ut praecedentia *timuisset* et *recessisset*.

§. 1. *Dies quadraginta* etc. *sedentes* etc. *absumserant*] Haec veterum est codd. lectio; quae etiam exstat in Lov. 5. et Mead. 1. quum autem Ven. anni 1498. *absumserat* operarum errore exhibuisset, postea *sedens absumserat* emendarunt Mogunt. quod Ald. ejusque traduces servarunt; donec Froben. daret *Diesque quadraginta* etc. *sedentes* etc. *absumserunt*. Idem praeferunt etiam Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. 1. et Gaertn. [Bamb.] Gronovius deinde copulam recidit, quod etiam praeferendum videtur; ita tamen ut hic sensus in-

Philippo est, per Epirotarum gentem tentandae p[...]
2 cis: habitoque consilio delecti ad eam rem ag[...]
dam, Pausanias praetor, et Alexander magister eq[...]
tum, consulem et regem, ubi in artissimas ri[...]
Aous cogitur amnis, in conloquium adduxer[...]
3 Summa postulatorum consulis erat, praesidia ex [...]
vitatibus rex deduceret. iis, quorum agros urbes[...]
populatus esset, redderet res, quae comparere[...]
4 ceterorum aequo arbitrio aestimatio fieret. Phili[...]
aliam aliarum civitatium conditionem esse respon[...]

cipiatur. Quare hic potius novi capitis initium statuendum censui, quemadmodum Crevierium etiam fecisse video.

§. 2. *Habitoque concilio delecti*] Ita primum Froben. anno 1535. edidit. Priores praeferunt *habitoque consilio*, probantibus Lov. 5. et 6. idque verius videtur. Indicat enim Livius, Philippum duces suos convocasse, et cum iis consultasse, quinam de pace cum Romanis tentanda mitterentur. Hos autem regum *consilium* vocari, docuit Gronov. ad 44, 2, 5. Eam itaque lectionem revocavi. [*concilio* Bamb.]

Pausanias et Hypselus ex Alexandri Magnetis equitibus] Vetus lectio *Pausanias praetor et Alexander magister equitum*. Sic enim reddit *Strategum* et *Hipparchum*. GELEN. Corruptus locus, quem uteunque constituit Gelenius. Pal. prior, *ad eam rem agendam Pausali. Hii populus Ro. ex Alexander* (ad marginem al' *ex Alexandri*) *magnis equitibus*. Posterior, *ad eam rem agendam. hi populus Romanus ex Alexandri magnis equitibus*. Antiqua ed. *Pausanias et Hyspellus ex Alexandri magni equitibus*. GEBH. Simi-

les et corruptiores adhuc le[...] nes, quas recenseri nihil at[...] in codd. meis, et Hearnii [...] restant, ex quibus tamen [...] aliud colligas, quam Gel[...] veram Livii manum resti[...] Mox *in angustissimas r*[...] Gaertn. ex interpretis glo[...] ante *conloquium* omittit B[...]

§. 3. *Ceterorum aequo ar*[...] *aestimatio fieret*] *ceteror*[...] Gaertn. *ceterarum* Lov. 6. [...] efferat nempe *res*, *quae* [...] *parerent*. Sed v. ad h. l. e[...]

§. 4. *Aliam aliarum ci*[...] *tum*] In prioribus Livii li[...] ex fidissimis Mstis edidimus [...] per *civitatium*. Et ita in l[...] ex unico et optimo cod. e[...] Mogunt. ed. non semel; simi[...] etiam passim est in primis [...] ultimorum quinque Livii li[...] rum, qui et ipsi ope unici [...] servati sunt. V. ad 33, 20, 11[...] 41, 22, 7. Licet igitur in hac [...] te operis Liviani membran[...] pleraeque edd. ubique *civita*[...] legant, attamen ibi quoque [...] *vitatium* dedi, ut Livius sibi c[...] staret. In eo mihi praeivit edi[...] Mediol. anni 1480.

§. 5. *Arbitrio, quo vellent*[...] *pulorum*] Lege *quorum* vell[...]

... ipse cepisset, eas liberaturum. Quae sibi tra-
... a majoribus essent, earum hereditaria ac justa
...ssione non excessurum, si quas quererentur bel- 5
...des eae civitates, cum quibus bellatum foret;
...rio, quo vellent, populorum, cum quibus pax
...que fuisset, se usurum. Consul, *Nihil ad id* 6
...em arbitro aut judice opus esse, dicere. *Cui*
... non adparere, ab eo, qui prior arma intulis-
... injuriam ortam? nec Philippum ab ullis bello
...situm, ipsum priorem vim omnibus fecisse. Inde 7

... GRON. *quo* fortassis de- ... potest quibusdam locis, in ... pronomina non dissimili ...e ponuntur. Liv. 31, 29, 9. *...tor Romanus conventus a- ...eo imperio evocati conve-...* Ibid. c. 36, 4. *Ante pri-...signa locatis elephantis, ...auxilio tum primum Ro-... usi sunt.* Cicero 1. de Off. *...a Posidonius collegit per-...* In his pronomina etiam ...do casu efferri possunt. ... Gronovii conjectura pla-... etiam Cl. Crevierio. Vide ..., an vulgatum defendi pos-... colore, quod pronomen ...ivum saepe casu respondet ..., vel praecedenti, vel se-...i, licet oratio requirat, ut ...onatur. Ita 4, 39, 9. *Qui-...poterat sauciis secum du-...* 1, 29, 4. *Raptim, quibus ...que poterat elatis.* pro *quos, ...* Simile quid accidit etiam ...ibus substantivis, ut videbi-... ad 40, 20, 3. Certe probare ...eo facinus audax Clerici, ...Gronovii conjecturam in con-... recepit, idque, contra ... datam, non monito lectore.

... 6. *Nihil ad id quidem ar-...o aut judice opus esse*] An ...potius *arbitro*? J. FR. GRONOV. Mei nihil mutant. Sed ita est in Hearnii L. 1. cujus fide id recepi. Mox *qui primo arma intulisset*, pro *prior*, Voss. [Ante *Qui enim* Bamb.]

Nec Philippum ab ullis bello lacessitum, priorem] Lege cum vett. libris, *lacessitum, ipsum priorem*. Non otiosum est, quod omittitur vulgo, pronomen. V. ad 22, 25, 19. Memineris etiam *τὸ nec* sensu dividere in *et non*: ut crebro poëtae. Sensus enim, cui etiam non apparere, Philippum non ab ullo, vel a nemine, etc. J. FR. GRON. Pronomen *ipsum*, a Gronov. additum, superest etiam in Voss. Lov. 1. 3. 5. 6. Hearnii L. 1. et edd. antt. [abest a Bamb.] Id primus Frob. anno 1535. omisit. Recte etiam Gronov. monet, *nec* dissolvendum esse in *et non*; ut sit, et Philippum non bello ab ullis lacessitum. Ita supra 7, 9, 1. *Neque inventis in agro hostibus, Ferentinum urbem eorum vi cepissent.* Pro et cepissent, non inventis. 38, 25, 3. *Nec ullo Gallorum ibi viso, regressus in castra esset.* pro et regressus esset, non ullo, vel nullo Gallorum. 45, 8, 5. *Nec interrogatus, nec accusatus quum responderet.*

quum ageretur, quae civitates liberandae esse[nt], Thessalos primos omnium nominavit consul. ad [id] vero adeo accensus indignatione est rex, ut excl[a]maret, *quid victo gravius imperares, T. Quinct[i]*

8 atque ita se ex conloquio proripuit. et temper[atum] aegre est, quin missilibus, quia diremti medio [am]

9 ni fuerant, pugnam inter se consererent. Post[ero]

pro et interrogatus et accusatus quum non responderet. Alia exempla v. ad 4, 29, 6. 28, 41, 8. Adde Glarean. ad Liv. 6, 1, 12. Gronov. in pr. ed. not. ad 37, 17. et Cel. Burm. ad Grat. Cyn. vers. 507. et Nemes. Cyn. vers. 258. Neque id tantum in vocula *nec*, sed in aliis etiam negationibus, ut *nemo, nullus, negare,* ac similibus obtinere, infra videbimus ad 42, 36, 6.

§. 7. *Thessalos primos omnium nominavit consul*] Nihil amicitiae Romanorum cum Thessalis hactenus exhibuit Livius: nisi quis ob oppida quaedam in Thessalia, quae vel Aminander, vel Aetoli suae ditionis esse contendant, hos nominasse illorum nomine consulem Romanum putet. GLAR. Vet. lib. *Thessalonicam primam omnium*. SIG. *Thessa primam* Lov. 1. et ita etiam Voss. a m. 2. quum antea scriptum fuisset *Thessam primam*. sed *Thessalos primum* Lov. 2. et Gaertn. *Thessalos primam* Lov. 3. *Thessaliam primam* Lov. 6. Vulgatum verum est. V. ad 34, 14, 6.

Adeo accensus indignatione est rex] Ita primus edidit Aldus, consentientibus omnibus Mstis, nisi quod *incensus* sit in Lov. 5. quemadmodum legerunt Aldo antiquiores excusi. Solent ita variare librarii. V. ad 9, 28, 5. Tum *accensus . . . tione*, vacuo spatio relicto, Lov. 3. Tota [v]. *indignatione* abest a Gaertn. [in]*dignatione accensus est* ali[o or]dine legit Lov. 6. Mox *impe[ra]ret T. Quintius* Lov. 1. 6. et V[oss]. *imperare T. Quintius* Lov. [mox *ita ex conl.* omiss[um] Bamb.]

§. 8. *Quia diremti medio a[mni] ne fuerant*] *direpti* Voss. [...] 1. Harl. et Gaertn. V. ad [...] 7. *directi* Lov. 3. V. ad 9, [...] Adde ad 24, 49, 6. [*quibus* [di]*remti* Bamb.] Praeterea [*medio*] *amni* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. [...] Mead. 1. et Gaertn. quorum [...] id recepi. Ita enim supra [...] lit etiam Livius 21, 5, 15. c. [...] 3. 23, 17, 10. c. 19, 9. 28, 33, [...] ubi etiam vide. Id etiam c[...] cum ope restitui Livio 23, 14, [...] et 25, 32, 9. Plura similia [...] mina, casum sextum eodem [...] do formantia, v. ad 28, 45, [...]

§. 9. *Postero die per excur[]siones ab stationibus*] *Postero die* Voss. et Lov. 1. V. ad 9, [...] 11. Deinde *per excursatio[nes]* Lov. 2. Sed vox *excursio* apud Liv. passim obcurrit; eamque reliqui Msti etiam hic defendunt at *excursatio* me alibi apud eum invenire non memini. Vulgo pro hac voce laudatur Val. Max. [...] 3, 3. Verum ei controversiam movent Msti. Nam *excursatibus*, pro *excursationibus*, ibi praefert cod. Traject. alter: quomodo etiam Gronov. scribendum

per excursiones ab stationibus primo in plani-
, satis ad id patenti, multa levia commissa proe-
sunt: deinde recipientibus se regiis in arta et 10
fragosa loca, aviditate accensi certaminis eo
que Romani penetravere. Pro his ordo, et mi- 11
ris disciplina, et genus armorum erat, aptum
guendis regiis: pro hoste loca, et catapultae bal-

jicit in pr. ed. not. Livii ad 23. quum in cod. Andino *ex-stibus* reperisset. Unus etiam m, quos viri docti consu-unt, *excursitationibus*, plu- vero *excursionibus*. V. ibi- doctiss. Torren. Praeterea *faucibus* Lov. 1. *in stationi-s* Voss. Lov. 2. 3. 4. 6. Harl. et ertn. Mox τὸ *sunt* deest in Lov. *commissa sunt proelia* exhi- Lov. 5. et edd. ante Froben. ni 1535. Insuper §. seq. *avi-tate accensa certamini*, pro *censi*, Harl. [*Pro iis ordo* mb.]

§. 11. *Genus armorum erat ad plum proelium gerendum: ntra illis loca*] Scripsimus *ge-s armorum erat aptum ur-endis regiis: pro hoste loca.* terum quia duarum vocum, licet *urgendis regiis*, loco stigia magis literarum, quam terae apparebant in exemplari usto, veriti ne, quantum ad as voces attinet, non satis as-cuti simus germanam lectio-m, asteriscum apposuimus. In-piciat locum, cui scripti codi-s copia dabitur. Alterum exem-lar (nam duobus usi sumus) hic ihil adjuvit, quod in eo primus t secundus libri atque initium ertii desiderarentur. GELEN. In veteribus libris aliquot, *aptum proelium jungendis*. in aliis *proelium gerendum*. ego *aptum proelium gerentibus*. Nam du-as illas voces *urgendis regiis*, quas intulit Gelenius, ne ipse quidem certas habet, verum a-sterisco notandum locum censet. SIG. Quam potuit sanare, sate-git, hunc locum, Gelenius. Lu-xatissimus est in Pal. priore, *Pro hiis ordo, et militaris discipli-na, et genus armorum erat am-plum. Carior hiis robusta loca.* Neque melius sperandum a po-steriore: *Pro his ordo, et mili-taris disciplina, et genus armo-rum erat amplum.* (al' *ad proe-lium* habet in ora) *vigendis. Ca-rior his robusta loca.* Vetus ed. *et genus armorum erat ad am-plum proelium gerendum. con-tra illis robusta loca.* GEBH. Ut-cumque Gelenius modeste de hac correctione loquatur, nihil tamen hic alienum puto. Certe Sigonia-num commentum, *genus armo-rum erat aptum proelium geren-tibus* (sine contumelia tanti viri dictum volo) hieme, non modo Gallica, sed etiam Sarmatica, frigidius judico. Hoc satis notum est, credo, non inepte fuisse un-quam armatos Romanos ad proe-lium gerendum: ad hoc genus certaminis aliquid ipsis commo-di fuisse in armatu suo explican-dum erat. Olim vulgo, *ad am-plum proelium gerendum. con-tra illis loca.* Barberinus, *erat amplum jungendis carior his robusta loca.* Petav. *amplum coingendis cariores his robusta loca.* Voss. *erat ad proelium ca-*

listaeque, in omnibus prope rupibus, quasi in mu-
12 ris, dispositae. Multis hinc atque illinc vulneri[bus] acceptis, quum etiam, ut in proelio justo, aliqu[ot] cecidissent, nox pugnae finem fecit.

1 XI. Quum in hoc statu res esset, pastor quid[am] a Charopo principe Epirotarum missus, deducit[ur]

riora his robusta loca. Ubi licet corruptissimis in verbis satis apparent vestigia Gelenianae lectionis. Si quid ei addendum, forte est: *erat urgendo cominus.* Ex *cominus* factum facile *cariora his:* scimusque, quoties ad manum ventum esset, iis ipsis, quae recenset Livius, ordine, et disciplina, et genere armorum omnibus nationibus Romanos praestitisse. Infra [c. 17, 12.] *Sed ad loca angusta, haud late patente intervallo muri, genus armorum pugnaeque hosti aptius erat.* J. FR. GRON. Varia lectionum monstra exstant in Mstis, quos ego et Hearnius adhibuimus. *genus armorum erat ad proelium jungendis canora his robusta loca* Lov. 3. *genus armorum erat ad proelium in gerendis cariora hiis robusta loca* Hearnii L. 1. *genus nummorum erat amplum jungendis carior iis ro hoste loca* ejusdem N. *genus armorum erat amplum uigendis carior hiis ro hoste* Lov. 4. *genus armorum erat amplum vigendis carior hiis id hoste loca* Mead. 1. in contextu. *erat ad proelium cariora pro hoste loca* in margine. *genus armorum erat ad proelium contra pro hoste loca* Mead. 2. *genus armorum erat ad proelium iūgendis cariora loca* Gaertn. *g. a. erat ad proelium cariora his loca* Lov. 6. *g. a. erat ad. pluriū cariora hiis ro hosta loca* Lov. 1. *g. a. erat ad proelium cariora his ro hosta loca* Excerpta Voss. apud m[e] *g. a. erat ad proelium ca[riora] pro hoste loca* Lov. 2. *g. a.* [...] *ad proelium. contra pro ho[ste] loca* Harl. Variant etiam [...] *g. a. erat ad amplum proe[lium] gerendum cariora illis robu[sta] loca* Rom. anni 1472. et Par[...] *g. a. erat ad amplum proeli[um] gerendum contra illis robu[sta] loca* Camp. et Lov. 5. [*ampl[...] tegendis corporibus* Bamb.] [...]ctio quam notis suis in capite [...] posuit Gelenius, exstat in reliq[uis]. Conjecturam Gronovii pr[...] Cl. Crevierius, emendatio[nem] Gelenii Jac. Perizonius; qui [...] *urguendis regiis* inlustrand[...] margini adscripsit locum Liv[ii] h. lib. c. 12, 5. *Ab hoste, et fronte et ab tergo urguente, circumventi sunt.* At *vols pro ho[ste]* Liv. 39, 30, 3. *In eo tumultuar[io] certamine et loca sua et ge[nus] pugnae pro hoste fuere.* et [...] 38, 4. *Recognoscat, agedum, mecum, si videtur, quam m[ul]ta pro hoste, et adversus n[os] fuerint.* Mox *prope* abest a Lov. 1. 6. et Voss. Sed vide ad 3[...] 45, 3.

§. 12. *Quum etiam, ut in proelio justo, aliquot cecidissent*] [a]*liqui cecidissent* Lov. 1. 3. 5. 6. et Voss. sollemni scribarum a[b]erratione. V. ad 6, 24, 2. Tu[m] hoc lib. cap. seq. §. 3. c. 35, [...] 34, 26, 13. 35, 40, 4. 36, 12, [...] 37, 38, 4. c. 44, 2. 38, 18, 6. Epit. Liv. 60. Adde Oudendorp. ad Front. 1, 1, 10. [*illinc* omitt[it] Bamb. *facit* pro *fecit* idem.]

..d consulem. Is *se in eo saltu, qui regiis tunc one-* 2
..tus *castris erat, armentum pascere* ait: *omnes*
..ntium *eorum amfractus callesque nosse. Si secum* 3
..liquos *mittere velit, non iniquo nec perdifficili aditu*
..pra *caput hostium deducturum. Haec*, Charopus 4
..nunciari jubet, *ita crederet, ut suae potius omnia,*

§. 1. *Quum in hoc statu res* ..et] Pall. *in hoc statu rex es*.. GEBH. Ita et Lov. 4. V. ad .., 9, 9. *res essent* Gaertn. Ce..rum ex illis, quae Gronov. ad ..8, 3. et variis aliis locis no..it, videri posset, praeposi..nem *in* delendam esse. Verum ..m omnes codd. in eam con..rvandam conspirent, nihil et..m mutandum puto. V. quae ..tantur ad 35, 8, 2. Ex illis au..m exemplis, quae ibi a me, et Gronov. d. lib. 3. laudata sunt, ..tet, Livium saepius quidem ..*s essent* hoc sensu dixisse, in..rdum tamen etiam *res esset*. ..uare unum cod. non audiendum ..rbitror. Mox *Arapo* Lov. 1. *Ca*..*repo* Lov. 3. 5. et Gaertn. *Chae*..*ropo* Lov. 5. quomodo, vel sine ..iphthongo *Cheropo*, praeferunt ..dd. usque ad Ascens. qui *Cha*..*ropo* dedit in margine anno 1513. ..que mox Moguntini in contex..tum admiserunt.

§. 2. *Qui regiis tunc oneratus* ..*astris erat*] Pal. pr. *qui regis* ..*tunc oneratur castris*. ad margi..nem *qui regis tunc ornatur ca*..*stris*. ut etiam praefert Pal. po..sterior. GEBH. *regis* Voss. Lov. 1. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaert..ner. V. ad c. 6, 6. [*Ipse*, pro *Is* ..*se*, Bamb.] Deinde *ornatus ca*..*stris* Lov. 1. 3. 6. et Voss. Solent ..hae voces in Mstis commutari. V. ad 10, 14, 12. 31, 43, 2. 37, 50, 5. (*39, 3, 6.) Adde N. Heins. ad Claud. 4. Cons. Hon. 591. Cel. Burm. ad Petron. c. 55. p. 272. et viros doctos ad Curtii 6, 6, 7. *oneratur castris*, τῷ *erat* omisso, Lov. 4. Harl. et Mead. 2. Illud *erat* deest etiam in Lov. 1. 2. 3. et Gaertn. Verum quid est *saltus oneratus*, aut *ornatus castris*? vel quis umquam ita locutus est? Non displicet, quod Cl. Dukerus sibi in mentem venisse dixit, *occupatus castris erat*. [*regiis tum teneretur castris* Bamb.] Mox etiam *ait* exsulat a Voss. Lov. 1. 4. 5. Harl. Mead. utroque, et Gaertn. *ait armentum pascere*, vocabulo transposito, Lov. 2. et 6. [*armentum pascere solitum*, omisso *ait*, Bamb.]

Omnes montium eorum amfractus callesque nosse] Pall. uterque *confractus*. GEBH. Similiter errarunt Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. et Mead. ambo.

§. 3. *Si secum aliquot mittere velit*] Pall. cum antiqua ed. *aliquos mittere*. GEBH. *aliquot* primus Aldus dedit, probantibus Gaertn. et Hearnii L. 1. Sed omnes reliqui scripti, et excusi antiquiores *aliquos*, quod iterum Gronov. recepit. [*aliquos cos. mittere velit, se non iniquo* Bamb.]

Supra caput hostium deducturum] Scribo *educturum*. Est enim hoc nonnumquam in altum ducere: ut *molem* vel *turrim educere* dicimus. I. FR. GRON. Silius 10, 561.

5 *quam illius, potestatis essent.* Quum magis vellet credere, quam auderet, consul, mixtumque gaudio ac metu animum gereret, auctoritate motus Charo-
6 pi, experiri spem oblatam statuit: et, ut averteret rem a suspicione, biduo insequenti lacessere hostem, dispositis ab omni parte copiis, succedentibusque
7 integris in locum defessorum, non destitit. Quatuor

Sublimem eduxere pyram, mollesque virenti
Stramine composuere toros.
15, 387.
— — — — — alta sepulcri
Protinus exstruitur, coeloque educitur ara.

Et ita forte scribendum conjeci 2, 50, 10. *Eduxit via in editum leniter collem.* ubi vulgo editur *duxit.* unus vero cod. praefert *edixit.* Solent autem *educere* et *deducere* in Mstis commutari. V. ad 3, 62, 5. Si itaque ullum in membranis praesidium foret, conjecturam hanc probare non dubitarem. Nunc vetantibus scriptis nihil muto. Paullo ante *nec difficili aditu,* pro *nec perdifficili,* Lov. 4. Male. V. ad 40, 21, 3. [*super caput hostium eos deducturum. Haec ubi cos. audivit, percunctatum ad Charopum mittit, satisne credendum super tanta re agresti censeret. Charopus renunciari jubet* etc. Bamb.]

§. 4. *Ita crederet, ut suae potius omnia, quam illius, potestatis essent*] Obscurus est sensus, tametsi intelligitur. *Suae potestatis* ambiguitatem facit, sed ad Quintium referenda puto. GLAR. Pall. et antiqua ed. *quam ullius potestatis essent.* GEBH. Non injuria Glareanus obscurum ait esse horum verborum sensum. Potest autem sensus non unus dari. Vel, huic homini ita fidat, ut ipsum potius in potestate suorum, quos cum illo erat missurus, habeat, quam suos ei secure committat, atque in potestatem dedat. Vel, quam mihi crederes, si ego me ducem fore promitterem, tam huic, licet, credas. Hoc videtur confirmare Plutarchus [in Flaminino p. 370.] γνώστην δὲ τῆς πίστεως παρείχοντο καὶ βεβαιωτὴν Χάροπα τὸν Μαχάταν. Parum enim certum notorem vademque dedisset suae fidei pastor, qui ultro moneret, ne nimium illi fideretur. Is sensus videtur requirere, ut legamus: *ut si suae.* Cicero [13. ad fam. 21.] *Mihi ita fideliter praesto fuit, ut si esset a me manumissus.* Nam quod Quinctius nihilominus eum vinctum tribuno tradidit, providentiam decuit ducis: non hoc prohibet tamen, quo minus suam pro illo fidem interposuerit Charops. Denique possunt et sic accipi, ut videatur Charops non quidem diffidentia, sed spe certa eventus, et voluntate pastoris, et quo major fides fieret Quinctio, ultro hominem offerre ad vincula et quamvis arctam custodiam, dum promissa praestaret. J. FR. GRON. Donjatius fatetur, Plutarchum quidem innuere, pastores fidei suae vadem Charopem dedisse; aliud tamen Livium sensisse, ex verbis ejus constare putat. Velle enim, Charopis nomine Flaminino renunciatum esse, ut huic pastori fideret, sed tamen rem totam

illia inde lecta peditum et trecentos equites tribu- militum tradit. Equites, quoad loca patiantur, cere jubet: ubi ad invia equiti ventum sit, in plaie aliqua locari equitatum; pedites, qua dux monaret viam, ire: ubi, ut polliceretur, super caput 8 stium perventum sit, fumo dare signum: nec ante amorem tollere, quam ab se signo accepto pugnam

se potius in potestate haberet, am pastoris potestati committet. Quod autem objiciat Grov. Charopem parum certum tarum fuisse fidei pastoris ils adfirmatorem, si monuisset, ipsi nimium crederetur, ex nihil aliud sequi existimat, am Charopem se prudenter in e re gessisse, qui nec occasio- rei gerendae, quae se obrre videbatur, celatos voluerit manos, quibus favebat, nec men in re ancipiti fidem suam stringere. Haec ille. Cujus senntia probari posset, si Charops ium ad Quinctium nuncium misset, quam eumdem illum parem, cujus opere id clam moisset. Verum quum unius tanm illius pastoris mentio fiat, r quem haec Charops Quinctio nunciari jussit, verisimile non detur, pastorem illa verbis Chapis renunciando fidem suam ud Quinctium dubiam facere luisse. Praeferenda igitur vitur illa verborum expositio, am ex Plutarcho eruit Gronov. m quo propterea legendum nto *ut si suae*, de quo v. ad , 50, 9. Praeterea *ullius* Lov. 4. 5. Mead. ambo, Gaertn. et edd. ante Froben. anni 1535. V. ad 26, 11, 3.

§. 5. *Quum magis vellet credere, quam auderet, consul*] Ultima vox exsulat a Voss. Lov. 2. 3. 4. 6. Mead. utroque, et Gaertner. [Bamb.] Sed, eadem transposita, *Consul quum magis v. c. q. auderet* exhibet Harl. Mox *gaudio et metu* omnes mei [Bamberg.] praeter unum Lov. 5.

§. 6. *Et ut averteret rem a suspicione*] Vocula *et* non adparet in Voss. et Lov. 1. Sed v. ad 41, 6, 5. Tum *ab suspicione* Voss. et Lov. 2. ac 4. [Bamb.] Mox τὰ *succedentibusque integris in locum defessorum* desunt in Lov. 1. [*defensorum* Bamb.] Deinde *deficit*, pro *destitit*, Voss. et Lov. 1. quod ex glossa receptum est.

§. 7. *Quatuor millia* etc. *tradidit*] Hoc sic Plutarch. in Quinctio [p. 370.] ἐκπέμπει χιλίαρχον ἕνα, πεζοὺς ἔχοντα τετρακισχιλίους, καὶ ἱππεῖς τριακοσίους. SIG. *tradidit* Lov. 2. et 3. V. ad 28, 30, 4. et mox hoc cap. §. 9. [*Quatuor millia* omittit Bamb.]

§. 8. *Ubi, ut polliceatur*] Scripti et editi veteres *polliceretur*. Quod cur mutarent, ratio non erat. Sed alia hic levicula corrigenda erant: nimirum *arbitrari possent*, et *interdiu cibi quietisque sumere tempus*. Pro *posset* et *sumeret*. Denique iidem libri veteres *si fides exstaret*, non *exstet*. J. FR. GRON. Primus est Froben. qui anno 1535. *polliceatur* edidit. *polliceretur*, ut ante eum vulgabatur, servant Lov. 5. 6. et Crevierii Victor. *pollicetur* reliqui omnes codd. in quem er-

9 coeptam arbitrari posset. Nocte itinera fieri jubet, (et pernox forte luna erat) interdiu cibi quietisque sumeret tempus. ducem promissis ingentibus oneratum, si fides exstet, vinctum tamen tribuno tradit.
10 His copiis ita dimissis, eo intentius Romanus undique instat capi stationes.

1 XII. Interim die tertio quum verticem, quem petierant, Romani cepisse ac tenere se fumo significarent; tum vero, trifariam divisis copiis, consul valle media cum militum robore succedit:
2 cornua dextra laevaque admovet castris. nec segnius hostes obviam eunt: et, dum, aviditate certaminis provecti, extra munitiones pugnant, haud

norem inciderunt librarii, quod, quum scriptum fuisset *pollic'etur*, compendiariae scripturae notam non animadverterint. V. ad 40, 14, 3. *polliceatur* itaque, quod in nullo cod. obcurrit, mutavi. [*polliceatur* Bamb.] In eo vero Gronovio adsentiri nequeo, quod *arbitrari possent* legat. *posset* enim omnes defendunt codd. et scripti et editi, idque ad tribunum militum referendum est, cui soli Quinctius jus dedit arbitrandi, utrum pugna coepta esset, et ita jubendi, ut milites adtributi clamorem tollerent. [*nec antea* Bamb. *signo recepto* idem.]

§. 9. *Nocte itinera fieri jubet*] Ultimam vocem expungendam Jac. Perizon. censuit in margine Livii, ut *τὸ fieri* pendeat ex praecedentibus *Equites, quoad loca patiantur, ducere jubet.* Id tamen invitis libris, qui hic omnes vocem illam tuentur, non necessarium judico. V. ad 31, 11, 9. Contra *sumere tempus*, ut Gronov. emendavit, pro *sumeret*, est in Lov. 2. 4. Harl. Mead. utroque, et Gaertn. In his autem codd. ultima litera vocis *sumere* intercidere potuit ob primam sequentis. V. ad 23, 8, 9. vel in illis Mstis, qui *sumeret* tuentur, ex ejus principio adscita esse. V. ad 40, 7, 8. Utrum vero, *sumeret*, an *sumere*, legatur, non modo perinde est, quod ad sensum adtinet, verum utrumvis etiam exemplis Livianis defendi potest. V. ad 29, 14, 10. Quum ergo pro utraque lectione stent etiam codd. eligat quisque, quod malit. [*ut pernoctem* pro *et pernox* Bamb.] Deinde *si fideles exstet* Voss. *si fidelis exstet* Lov. 1. 3. et 6. Reliqui mei *si fides exstet*, nisi quod Lov. 5. habeat *si fides exstaret*, quod etiam praeferunt edd. ante Frob. cui anno 1535. *exstet* reponenti ob tot codicum consensum faveo. Mox vero edidi *tradit*, quia id jubent non tantum omnes codd. mei, et Hearnii L. 1. verum et veteres typis descripti ante Basil.

paullo superior est Romanus miles, et virtute, et scientia, et armorum genere. Postquam, multis vul- 3
neratis interfectisque, recepere se regii in loca, aut munimento, aut natura tuta, verterat periculum in Romanos, temere in loca iniqua, nec faciles ad receptum angustias progressos. neque inpunita temeri- 4
tate inde recepissent sese, ni clamor primum ab tergo auditus, dein pugna etiam coepta, amentes repentino terrore regios fecisset. Pars in fugam ef- 5
fusi sunt: pars magis, quia locus fugae deerat, quam quod animi satis esset ad pugnam, quum substitissent, ab hoste, et a fronte et ab tergo urguentes, circumventi sunt. Deleri totus exercitus potuit, 6

anni 1539. quae *tradidit* admisit. V. paullo ante ad §. 7.

§. 10. *His copiis ita dimissis, tum intentius Romanus undique instat capere stationes*] Pall. et antiqua ed. *undique instat capi stationes*. GEBH. Omnes scripti et veteres cusi ante Moguntinum *instat capi stationes*. Vulgatae architecti τὸ *Romanus* de milite acceperunt: at Livius, ut alibi, designat consulem: ille instat capi, id est urget milites, ut eorum opera capiantur stationes, et ex iis pellatur hostis. Notum est illud Afri [in Andr. 1, 1, 110.] *Ego illud negare factum, ille instat factum*. Plautus Mercatore [2, 1, 18.] *Instare factum Simia*. Hoc est, perstare, urgere dicendo et iterando, factum esse. Sic *ille instat capi*, perstat jubendo et adigendo militem, ut capiantur. J. FR. GRON. *instat capi* etiam omnes MSti., quibus utor. Verum τοῦ *capere* non Mogunt. editio, sed quam Ascens. anno 1513. curavit, auctor exstitit. Recte autem Gronov. *Romanus* exponit consul Romanus. V. ad 4, 10, 6. [*Iis copiis* et *capit* Bamb.]

§. 2. *Et virtute, et scientia, et armorum genere*] *et genere armorum* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb. qui §. 1. *petiebant*, et *tenere*, omisso *se*.]

§. 3. *Loca, aut munimento, aut natura tuta*] *et munimento et natura tuta* Lov. 5. et ed. Campani. [*verteret* Bamb.] Mox *provectos*, pro *progressos*, Gaertner.

§. 5. *Pars, quia magis locus fugae deerat*] Transpositae particulae. Scribe, *pars magis, quia locus fugae deerat, quam* etc. Et hoc quoque Mureto visum. J. FR. GRON. Colum. 1, 3. *Nec magis quia superbum videbatur, tantum loci detinere, quam quia flagitiosum* etc. Nullus tamen meorum codd. a vulgato vocabulorum ordine discedit.

si fugientes persecuti victores essent: sed equitem angustiae locorumque asperitas, peditem armorum
7 gravitas inpediit. Rex primo effuse ac sine respectu
8 fugit: dein, quinque millium spatium progressus, quum ex iniquitate locorum, id quod erat, suspicatus esset, sequi non posse hostem, substitit in tumulo quodam, dimisitque suos per omnia juga valles-
9 lesque, qui palatos in unum conligerent. Non plus duobus millibus hominum amissis, cetera omnis mul-

Initio *Sparsi in fugam* Bamb. mox *pars quia magis*.]

§. 6. *Si fugientes persecuti victores essent*] Clarius erit, si legas *fugientem*. J. FR. GRON. Omnes mei vulgatum servant. Mox *equitem angustiae locorum, peditem* etc. mediis omissis, Harl. Supra 28, 1, 6. *Inpediebant autem et asperitates viarum, et angustiae saltibus crebris inclusae.* 43, 21, 6. *Pauciores propter angustias viarum et asperitatem duxit.* 44, 5, 10. *Quos et ipsos locorum asperitas hostiliter vexavit.* Praeterea *impedivit* Lov. 1. *impedit* Gaertn.

§. 8. *Quum ex iniquitate locorum*] *quum iniquitate locorum* Lov. 1. 3. 6. a m. 1. et Voss. Verba vero *dein quinque millium spatium progressus* librariorum socordia omittuntur in Voss. et Lov. 1.

§. 9. *Non plus duobus millibus hominum amissis*] Plutarchus sic [in Quinct. p. 371.] ἔπεσον δὲ δισχιλίων οὐ πλείους. SIG. Mox *in unum quum convenissent* Lov. 2. 3. 5. Harl. et edd. ante Froben. anni 1535. V. ad 6, 19, 7.

§. 10. *Castra regia, etiam sine defensoribus difficili aditu*] Ant. Perizon. in margine Livii conjicit *difficilia aditu*, quod etiam pro varia lectione offert margo ed. Basil. anni 1539. Sic *vadum transitu facili* Val. Max. 3, 2, 23. *Spatium, quo scopulus et insula dividebatur, in vadum transitu facili redegit.* Ubi alii vel *facile*, vel *facilem* legunt. *castra aditu difficili* eodem modo dicitur, quo *virgo eximia forma* 26, 50, 1. *Adducitur ad eum adulta virgo, adeo eximia forma, ut* etc. V. ad 1, 9, 11. *saxum adscensu aequo.* V. ad 5, 47, 2. *unus eximiis honoribus.* V. ad 6, 11, 3. et similia passim.

§. 2. *Rex primo die ad castra Pyrrhi pervenit. locus, quem ita vocant, est in Triphylia terrae Melotidos*] *Triphylia* in Peloponneso est. *Melotis* quae sit regio, haud equidem me legisse memini. Vide, num legendum *est in Tymphalia terrae Estiaeotidis*. Et certe Ptolemaeus *Tymphaliam* hoc ponit itinere, Strabo autem [7, 326.] *Tymphaeos*. Quamquam Plinius [4, 2.] *Tymphaeos* Aetolis attribuere videtur, sed id nihil nos impedit, longe enim portendebantur Aetoli. *Trica* quoque ad idem facit, cujus paulo post mentio. Denique Quintius, qui Philippum regem sequitur, *Eginium* venit postea, quod

ndo, velut signum aliquod secuta, in unum quum onvenisset, frequenti agmine petunt Thessaliam. Romani, quoad tutum fuit insecuti, caedentes spo- 10 ntesque caesos, castra regia, etiam sine defensoribus difficili aditu, diripiunt; atque ea nocte in suis castris manserunt.

XIII. Postero die consul per ipsas angustias, 1 qua se inter valles flumen insinuat, hostem sequitur. Rex primo die ad Castra Pyrrhi pervenit. locus, 2

oppidum Strabo l. 7, [327.] *Tymphaeis* attribuit. Hunc locum perpendendum lectori censeo. CLAR. *Pyrrhi Castra* locum esse celeberrimum, non longe a Lacedaemone, constat inter omnes. Nam et ipse l. 35, [27, 14.] ita ait: *Et Nabis, recepto Gythio, cum expedito exercitu inde profectus, cum praeter Lacedaemonem raptim duxisset, Pyrrhi, quae vocant, Castra occupavit.* Et Polybius l. 5, [19.] ubi de alio Philippi bello ita ait: Ὁ δὲ Φίλιππος τῇ μὲν πρώτῃ κατεστρατοπέδευσε περὶ τὰς Ἀμύκλας. αἱ δ' Ἀμύκλαι καλούμεναι τόπος ἐστὶ τῆς Λακωνικῆς χώρας. ἀπέχει δὲ τῆς Λακεδαίμονος ὡς εἴκοσι στάδια. τῇ δ' ἐπιούσῃ πορθῶν ἅμα τὴν χώραν εἰς τὸν Πύῤῥου καλούμενον κατέβη χάρακα. Quae cum ita sint, merito dubitari poterit, cur, cum de proelio ad fauces Epiri facto Livius scribat, primo die fugatum regem ad Castra Pyrrhi in Triphyliam pervenisse, (est autem Peloponnesi regio Triphylia) postero autem in montes Epiri, Macedoniae Thessaliaeque interjectos, dicat. Neque enim hac oratione quicquam esse potest absurdius. Difficilis et magna haec quaestio est, nec, nisi haec verba tollantur, explicari potest, *Locus, quem ita vocant, est in Triphylia terrae Melotidis.* Cur autem inducenda censeam, est, quod ea ex albo, ut saepe fit, in historiam conjecta ab inscio librario puto. Qui autem ea in albo libri notarat, id interpretandi caussa fecerat. Loci autem, qui in Peloponneso est, splendor illum ipsum, Liviana verba non satis attendentem, decepit. Neque enim dubitandum est, quin ejus nominis locus alter in Epiro fuerit, in quo Pyrrhus regnavit, de quo hoc loco intelligendum sit. Nam de eo, qui est ad Lacedaemonem, intelligi nullo modo potest. Accedit, quod, si haec verba Livii essent, l. 35. ubi iterum Pyrrhi Castra nominat, non dixisset, *quae vocant*, cum satis hic locum esse hujus nominis docuisset. Puto praeterea legendum *in montem Lyncon.* Nam Λύγκος oppidum est Epiri, auctore Stephano, quo nomine mons etiam forte praeditus est. Veteres habent *Lyricon.* SIG. Pall. *terra Melotidis.* GEBH. An *Molottidis*, aut *Molossidis*, ut vocat 8, 24. an potius *Elidis*, ubi Triphyliam constituit Eustath. ad Dionys. vers. 409? Minime. Nam in Epirotis res gesta. FREINSHEM. ad Curtii 4, 7, 2. Sigonius hoc membrum [*in Triphylia terra Melotidis*] delet. Fortassis: *est Stym-*

quem ita vocant, est in Triphylia terrae Melotidis. inde postero die (ingens iter agminis, sed metus urguebat) in montem Lingon perrexit. ipsi montes Epiri sunt, interjecti Macedoniae Thessaliaeque.
3 Latus, quod vergit in Thessaliam, oriens spectat: septen-

phaliam inter et Elimiotidem. Nam *Elis* cum sua *Triphylia* hinc longe. Livius 45, [30, 6.] *Quartam regionem Eordaei et Lyncestae et Pelagones incolunt: juncta his Atintania, et Stymphalis, et Elimiotis.* Στυμφαλίας Γυρτώνην habet Ptolemaeus [3, 13.] Diodorus l. 20, [746.] Polysperchonta, cum reduceret Herculem Alexandri filium, castra opposita Cassandro habuisse περὶ τὴν καλουμένην Στυμφαλίαν. J. FR. GRONOV. Freinshem. ad Curt. legit *Molottidis*, vel *Molossidis*; quia, ait, in Epirotis res gesta. Ea ipsa ratio non patitur, *Triphyliam*; quae in Peloponneso erat, cum *Molosside* Epiri jungi. DUK. [*locus que ita vocant*, mox *Triphilia* Bamb.] Pall. codicum scripturam, a Gebhardo indicatam, Grut. in ultima ed. expressit: sed eam in nullo meorum inveni; *terrae* etiam legit Hearnii L. 1. quare priscam lectionem reduxi. Praeterea *Thermolotidis* Gaertn. *Themolotidis* Lov. 2. *Themolitidis* Harl. *terrae Molotidis* Voss. Lov. 1. 4. et Mead. 2. [*Moloditis* Bamb.] *terrae Melotodis* Lov. 6. Doujatius, vestigiis Gronovii insistens, propius vulgatum legit *est in Stymphalia terra Elymiotidis*, atque addit, licet Stymphalii saepe numero distinguantur ab Elymiotis, potuisse tamen Stymphaliam tamquam minorem illis adscribi quasi adpendicem. Ejus sententiam si quis probare malit, attamen legendum erit *terrae Elimiotidis*. Praeterea Palmer. in Graec. ant. 2, 9. nullam hic *Stymphaliam*, vel *Stymphalitidem* fuisse contendit, sed loca scriptorum, qui ejus meminerunt, corrupta, et pro *Stymphalia* ac *Stymphalis* legendum esse *Stymphaea* ac *Stymphaeis*; alio autem nomine etiam *Tymphaeam* vocari. An igitur hic reíingendum *est in Tymphaea*, vel *est in Stymphaea terrae Elimiotidis. Terra Elimiotis*, ut *terra Erythraea* 36, 45, 7. [§. 1. *quas inter valles* Bamb.]

Inde postero die ingenti itinere agminis (et metus urguebat) in montem Lingon perrexit] Pall. et Antiqua ed. *ingens iter*. Praeterea Pall. *in montem Linco perrexit*. Antiqua ed. *in montem Lynchon*. GEBH. Lege *die* (*ingens iter agminis*, *sed metus urgebat*) *in montem*. J. FR. GRON. Conjecturam Gronovii in contextum recepi. nam *ingens iter agminis* legunt Voss. Lov. sex, Mead. ambo, Gaertn. Hearnii L. 1. N. Crevierii Victor. et edd. Rom. princeps, Camp. et Rom. anni 1472. Prima autem litera voculae *sed*, vel, ut etiam scribitur, *set*, quam pro *et* Gronov. reponebat, intercepta esse potuit a litera ultima vocis praecedentis. V. ad 30, 3, 7. Solent insuper τὰ *sed* atque *et* in Mss saepe commutari. V. ad 21, 26, 6. Deinde *in monte Lirico* Voss. *in Linco* Lov. 1. *in montem Licido*

ptentrio a Macedonia objicitur. Vestiti frequenbus silvis sunt. juga summa campos patentes aasque perennes habent. Ibi, stativis, rex, per 4
quot dies habitis, fluctuatus animo est, utrum otinus in regnum se reciperet, an reverti in Thesiam posset. inclinavit sententia, suum in Thes- 5

ov. 2. in contextu, *in montem rico* in margine. *in monte Li-* Lov. 3. *in montem Linco* v. 4. 6. et Mead. 2. *in montem yco* Harl. *in montem Lycico* ad. 1. *in montem Licito* Gaert. *in montem Lynchon* Lov. et edd. Camp. Rom. anni 1472. Parm. *in montem Lyncon* arnii L. 1. N. et plures ex edd. tt. *in montem Lingon* demum edit. Mog. obcurrit. [*in mon- Lyncon* Bamb.] Insuper *per- it*, pro *perrexit*, Lov. 2. in ntextu. Mox autem in verbis quentibus vocem *montes* ignont omnes codd. [Bamb.] praeter solum Lov. 5. editis adsentitem. Cl. Crevierius existimat, et ipsam orationis structuram, meroruraque in eadem re vaetatem, et nomen montis patum notum arguere depravatam oc loco scripturam: ad quam rrigendam frustra sine libris grederetur.

§. 3. *Latus, quod vergit in Thessaliam, oriens spectat; septentrio a Macedonia objicitur*] al. pr. *sperat.* posterior *separat.* GEBH. Hoc genus loquendi me nusquam invenisse fateor. *Regio spectat orientem*, et *regio objicitur orienti* usitata sunt. Suspicionem loci corrupti praestare potest, quod in quibusdam apud Hearnium est *septemtrioni.* DUK. *oriens separat* Voss. et Lov. 1. 3. ac 6. a m. 1. *oriens sperat* Lov. 4. *orientis spectat* Gaertner. [*spectat* omittit Bamb. vacuo spatio relicto.] Tum [*septemtrio* Bamb.] *septentrio Macedoniae objicitur* Lov. 2. 4. Mead. ambo, et Gaertn. *septentrioni Macedonia objicitur* Voss. Lov. 1. 3. 5. 6. Harl. Hearnii L. 1. et vett. edd. Vulgatum, quod in nullo cod. inveni, demum obvium fuit in ed. Frob. anni 1535. Si per codices liceret, legerem *orientem spectat, et septentrioni a Macedonia objicitur.* Quin et in verbis superioribus scribendum, sed timide, conjicio *in montem Pindum perrexit.* Certe in multis conveniunt descriptio haec Livii, et illa Strab. 9, 434. Ἡ δὲ Πίνδος ὄρος μέγα, πρὸς ἄρκτον μὲν τὴν Μακεδονίαν, πρὸς ἑσπέραν δὲ Περῥαιβοὺς μετανάστας ἀνθρώπους ἔχουσα, πρὸς δὲ μεσημβρίαν Δόλοπας· αὕτη δ' ἐστὶ τῆς Θετταλίας. Triccam Pindo vicinam fuisse, innuit Strabo ibid. p. 437. neque eam longe a monte, quem hic Livius describit, remotam fuisse, sequentia docent. Mox *Vestita frequentibus silvis juga summa campos* etc. Lov. 6. *Vestiti frequentibus silvis. super juga summa campos* Voss. *Vestiti frequentibus silvis. sub juga summa campos* Hearnii L. 1.

§. 4. *An reverti in Thessaliam posset*] Vox *posset* ineptam affert sententiam. Mallem *praestaret.* Nam cum esset scriptum *pst^{et}*, factum est ab inscio *posset. Praestaret* autem pro praestantius esset. SIG. Pro insulto Sigonii *praestaret* Pall. et ant.

saliam agmen demittere, Triccamque proximis limitibus petit: inde obvias urbes raptim peragravit.
6 Homines, qui sequi possent, sedibus excibat: oppida incendebat: rerum suarum, quas possent, ferendarum secum dominis jus fiebat: cetera militis
7 praeda erat. nec, quod ab hoste crudelius pati pos-

ed. habent *posset*. GEBH. Ita [*praestaret*] quidem Sigonius de conjectura: nam vetus omnis lectio, *fluctuatus animo est, utrum protinus in regnum se reciperet, an reverti in Thessaliam posset.* Inepta, ut caussatur ille, sententia. Nihil profecto minus: est enim hoc an reverti auderet, an commode et sine magno periculo reverteretur. Neque enim poëtarum solum est, quod observavit Guilhelmus Canterus [2. Nov. lect. 2.] verbum *posse* venustatis magis, quam necessitatis caussa aliis jungere: ut *posse* aliquem *facere* vel *dicere*, pro fecisse, vel dixisse, usurpent. Noster 43, [10, 6.] *Hic tam multiplex undique objectus terror effecit, ne sustinere primam procellam eruptionis Romani possent.* Potuissent utique, si ducem Romano nomine dignum habuissent, nisi incompositi, longo agmine effusi, infrequentes venissent: et erat omnis ille terror vanus adversus vere aestimantes. Sed hoc vult dicere *ne sustinerent.* Infra hoc lib. [c. 40, 2.] *Concionem Argivorum postulabat rex, ut id sciri posset.* Id est, ut sciretur, cognosceretur. Sic Plautus: *Possum ex te hodie scire?* J. FR. GRON. V. Barth. ad Calp. Ecl. 3, 41. Broekh. ad Tibull. 1, 11, 3. ad Prop. 1, 1, 15. Cel. Burm. ad Ovid. 17. Her. 209. Phaedr. 1, 15, 6. et Snakenb. ad Curtii 7, 1, 28. [ante *per aliquos dies* Bamb. mox *an perverti in Thess.*]

§. 5. *Inclinavit sententia, suum in Thessaliam agmen dimitteret*] Quo *suum?* Forte, *citum in Thessaliam agmen demittere, Triccamque.* J. FR. GRON. Etsi, quia alibi in Livio legitur *inclinat animus ut*, et *inclinat sententia ut*, hic quoque videtur suppleri posse *ut*, quemadmodum quum *moneo, rogo, peto, suadeo*, et alia adjunctum habent subjunctivum omisso *ut*; tamen, quia nondum scio, illius ellipsin etiam in hac phrasi usitatam esse, interim cum Gronovio sentiam, verbum melius in infinitivo poni. Livius 28, 25, 15. *Inclinavit sententia, quod tutius censebant, universos ire. demittere* quoque sine dubio verum est. Viri docti hunc errorem scribarum in compluribus locis Livii emendarunt. *suum* plane friget. DUK. [*suum in Thess. agmen demitteret* Bamb.] Gronovianum *demittere* non nihil juvant Voss. Lov. 1. 3. et Mead. ambo, *dimittere*, non *dimitteret*, legentes. V. ad 37, 49, 1. At ejus loco *demittere* legendum esse, inde constat, quod stativa in monte haberet, ex quo in Thessaliam erat descendendum. Solent autem passim *demittere* et *dimittere* commutari a librariis. V. ad 7, 23, 6. (* *suum*, quid si *statim?*)

Trictam proximis limitibus petit] In Thessalia *Triccam*, non *Trictam*, reperio, etsi quidam *Triceam* scribunt. SABELL. *Tricphovamque* Hearnii L. 1. *Tri-*

sent, reliqui quidquam fuit, quam quae ab sociis patiebantur. Haec etiam facienti Philippo acerba 8
erant, sed e terra, mox futura hostium, corpora
saltem eripere sociorum volebat. ita evastata sunt 9
oppida, Phacium, Iresiae, Euhydrium, Eretria, Palaepharus. Pheras quum peteret, exclusus, quia res

...amque Voss. et Lov. 3. *Tricamque* Lov. 6. Harl. et Mead. 1. *Tricam*, sine copula, Lov. 2. [*Tricamque* Bamb.] *Trictam* Lov. 5. ...m pluribus edd. antt. *Triecam* ...iae post Sabellicum. Sed τὸ *que* primus addidit Froben. anno 1535.

§. 6. *Verendarum secum dominis jus fiebat: cetera militis praeda erat*] *dominis jus sinebat*, id est, *sinebat*, Gaertn. Tum *cetera militibus praeda erat* Lov. 6. V. ad 22, 8, 7.

§. 7. *Quam quae ab sociis patiebantur*] Supervacuum τὸ *quae*, aut mutandum in *tum*. Nec fuit, inquit, reliqui quicquam, quod ab hoste possent pati crudelius, quam tum patiebantur a sociis. J. FR. GRON. Facile adsentior summo Gronovio 26, 6, 4. 28, 43, 8. et 35, 1, 2. pronomen relativum praecedente *quam* delenti. Hic dubito, an retineri possit. Quod hic scriptum est, idem est, ac si esset, *nihil crudelius*, vel *nihil ultra crudeliter* ab hoste pati potuerunt, *quam quae* ab sociis patiebantur. Haec autem recte dici, ex aliis locis Livii patet 9, 5, 11. *Haec frementibus hora fatalis ignominiae advenit, omnia tristiora experiundo factura, quam quae praeceperant animis.* 10, 13, 14. *Quia plus, quam quod lege finitum erat, agri possiderent.* 9, 1, 5. *Quid ultra fieri ad placandos Deos mitigandosque homines potuit, quam quod nos fecimus?* 26, 30, 8. *Quid ultra, quam quod fecerit*, etc. *facere hostiliter Marcellum potuisse?* 28, 39, 1. *Etsi nihil ultra malorum est P. C. quam quod passi sumus.* Adde 23, 7, 27, 36. 29, 28. 31, 40. 32, 2. 5. et 34, 49. Nec tamen cum Tan. Fabro sentio, in Justino 34, 4. pro eo, quod ibi omnes libri habent, *non minori scelere, quam filium occidi jusserat, a filio interfectus est*, melius legi censenti *quam quo filium o. j.* DUK. *quamquam ab sociis* Lov. 2. *quam quod ab sociis* Lov. 6. Harl. Mead. 1. et Gaertn. *quam ab sociis*, ut Gronov. conjecit, Lov. 3.

§. 8. *Haec etiam facienti Philippo acerba erant*] Pall. *fatente Philippo*. GEBH. Similiter Lov. 2. 4. 6. Harl. Mead. uterque, et Gaertn.

§. 9. *Ita evastata sunt oppida*] Pall. *ita evasta oppida sunt* GEBH. Nec aliter Voss. Lov. 1. 3. 4. Harl. et Mead. ambo. De hoc genere erroris v. ad 10, 37, 2. *oppida sunt* etiam reliqui mei Lov. 2. 5. 6. et Gaertn. [Bamb.] cum edd. vett. usque ad Froben. anni 1535.

Phacium, Iresiae, Euhydrium, Eretria, Pala, Epharus] *Phacium* et *Pala* oppida uno fere loco leguntur pro *Philacium* credo et *Pella*. quamquam haec conjectura est. adde quo plures *Philacem* debent. Tu vide igitur, utra vera sit lectio. Ego

egebat mora, si expugnare vellet, nec tempus erat, omisso incepto, in Macedoniam transcendit. Nam etiam Aetolos adpropinquare fama erat. qui, audito proelio, quod circa amnem Aoum factum erat,

enim utramque in medio relinquo. Illud non ignoro, *Philacen* in Emathia *Pellae* proximam esse. SABELL. Quidam [pro *Pachium*] emendarunt *Phacium*. Sed in his nominibus non est ingens vis, quod pleraque ignobilia vel bello vel vetustate interiere. *Eretria* quidem in Phthiotide a Ptolemaeo [3, 15.] ponitur, de qua hic loqui eum puto. Est et in Euboea satis celebris, at nihil ad hunc locum. *Phaerae* autem in Thessalia sunt, de quibus hic intelligitur, quamvis multae alibi. *Sperchios* oppidum in Doride aït Plinius 9, 7. *Sperchiae* ad sinum Maliacum. De *Macra*, quam *Comen* vocatam aït, nescio, num quicquam apud authores reperias. Conqueritur etiam jure de his locis Sabellicus. GLAR. *Phacum* Lov. 6. *Phatium* Lov. 2. *Phacani* Hearnii L. 1. *Pachium*, quod notis praescripsit Glarean. operarum errore vulgatur in edd. Ascensii annorum 1513. et 1516. Sed *Phacium* etiam infra memoratur 36, 13, 3. De hoc oppido v. Cellar. 2. Geogr. Ant. 13. p. 680. Tum *Ire* Lov. 1. *Irestae* Lov. 6. *Yrresiae* Hearnii L. 1. *Iresiae* edd. vett. Hinc *Euchidrium* Voss. Lov. 1. 3. 5. Hearnii N. et edd. usque ad Frob. anni 1531. *Euchidrum* Lov. 4. 6. Harl. Mead. 2. et Gaertn. *Euhydrum* Mead. 1. *Eucridum* Lov. 2. *Eucrorum* Hearnii L. 1. [*Euhidrium* Bamb.] Deinde *Eretrium* Lov. 1. *Ere*, *Tapala*, *Epharis* Hearnii L. 1. Ex duabus posterioribus vocibus *Pala Epharus*, quomodo etiam est in Lov. 5. Mead. utroque, et Gaertn. unam fecit Frobenius, *Palaepharus* anno 1531. edens, cujus loco Paris. anno 1573. *Palaephatus* substitutum est, quod recentiores omnes servarunt. Sed *Palaepharus* legunt Lov. 1. 3. 4. *Palaephariis* Voss. *Palaforus* Hearnii L. 1. *Pharus*, prioribus syllabis omissis, Lov. 2. At *Palaepharus* urbs nulla memoratur. Doujatius scribendum conjecit vel *Phaestus* vel *Pharsalus*. Earum *Phaestus* remotior est ab Eretria et Pheris, inter quas media memorantur, quam ut convenire possit; altera *Pharsalus* longius a vestigiis codd. recedit. Cum Ortelio igitur in Thesauro geogr. in voce *Palaepharus* legendum censeo *Palaepharsalus*, [et ita Bamb.] cujus urbis Liv. etiam infra meminit 44, 1, 5. De ea v. viros doctos ad Front. 2, 3, 22. et Cellar. 2. Geogr. ant. 13, p. 686. Ceterum antiquam scripturam *Palaepharus* reduxi. [*agebat* pro *egebat* Bamb.]

Nec tempus erat, omisso incepto] In Voss. erat *eo misso incepto*. J. FR. GRON. *eo omisso incepto* in Lov. 3. *misso eo incepto* in Lov. 1. *Tà omisso incepto* desunt in Gaertn. Paullo ante *Phera* Voss. *Pheram* Lov. 6. In verbis sequentibus *Macedoniam transcendit*, omissa praepositione, Lov. 2. et Harl.

§. 10. *Circa Sperchias et Macran (quam vocant) Comen*] Mirum est, quanta sit in propriis nominibus variatio. Cujus rei pauca exempla subjiciam. In exemplaribus quibusdam *Sperchias* pro *Partaias*; *Cymine* pro *Cumyne*; *Angea* pro *Angeias*;

roximis prius evaſtatis circa Sperchias et Macran
quam vocant) Comen, transgreſſi inde in Theſſa-
lim, Cymines et Angeas primo inpetu potiti sunt.
Metropoli, dum vaſtant agros, concurſu oppida- 11

emna pro *Theuma*; *Cala*-
na pro *Celatana*; *Acharra*
o *Acharrea*; *Pheca* pro *Pe*-
ha; *Lisine* pro *Licinas*; *Sti*-
on pro *Strimon*; *Cercetius*
o *Cercio*; *Eginium* pro *De*-
ium; *Phunocea* pro *Pha*-
rhea; *Japolis* pro *Jampho*-
nec, cum varia voce tradan-
r, quia non usque adeo cele-
rata sint nomina apud alios au-
ores, facile perſpici poteſt, utra
rior sit lectio. Verum quia
a, quae secundo loco referun-
r, ex vetuſtiore sunt codice
prompta, idcirco vero proxi-
ora habenda sunt. SABELL.
d sinum Maliacum urbs eſt,
ae *Σπερχία* dicitur a Ptole-
aeo et Stephano. SIG. *circa*
parthias Lov. 6. *circa Spar*-
ias Voſſ. et Lov. 1. ac 3. *circa*
pareias Hearnii L. 1. *circa Per*-
hias ejusdem N. *circa Perthias*
ov. 2. *circa Parthias* Mead. am-
o, et Gaertn. *circa Partheias*
arl. *circa Pthias* Lov. 4. *Σπερ*-
χίαν Theſſaliae Phthiotidis ur-
em memorat Ptolem. 3, 13. ex
o etiam patet, non longe a flu-
ii *Σπερχείου* oſtio et Thebis
hthiotidis remotam fuiſſe. Eam
men hic cum Sigonio intelligi
on poſſe, recte Doujatius vidit;
uia Aetoli demum, poſtquam
roxima circa Sperchias et Ma-
ran Comen evaſtaſſent, in Thes-
liam transgreſſi dicuntur. Exi-
imat igitur Doujat. intelligi *Sper*-
hion, Doridis urbem, memo-
atam Plinio, 4, 7. ad quem lo-
um Harduin. Doricam et Thes-
licam urbem confudisse vide-
r. Contra Ortel. in Thes. Geogr.
Sperchias et *Macran Comen*
acedoniae loca, et quidem Sper-
chias circa *Acum* vel *Aoum* am-
nem credit. Verum cui perſua-
debit, Aetolos, audito proelio,
quod circa Aoum factum erat, in
Macedoniam prius profectos es-
se, et ita in Theſſaliam transcen-
diſſe? Verisimilior eſt Doujatii
sententia: eam tamen veram
praeſtare nequeo. Deinde *Ma*-
ctanē, quam vocant, Comen Lov.
1. *Macramem, q. v. Comen* Lov.
2. *Macram amnem q. v. Comen*
Hearnii L. 1. *Macrane q. v. Co*-
men ejusdem N. *Macranē q. v.*
Comen Mead. ambo. *Macranen*
q. v. Comen Lov. 5. 6. et Gaertn.
Macranem q. v. Comen Lov. 3.
4. *Machranem q. v. Comen* Voſſ.
Macran q. v. Coman Harl. *Ma*-
cranen, vel *Macranem q. v. Co*-
men edd. antt. Primus deinde
Frob. anno 1531. dedit *Macran*
q. v. Comen. [*Macrant* Bamb.]

Cymines et Angeas primo in-
petu potiti sunt] Ita quidam e-
mendarunt, cum in vetuſtioribus
codicibus *Cymenes* eſſet ac *Au*-
geias: sed vix haec apud autho-
res reperias, aut saltem non ob-
via. *Augeam* quidem in Chalci-
dica ponit Ptolemaeus [3, 13.]
nihil ad hunc locum: sicut hic
paulo poſt *Callitheras*, ille [ibid.]
in Bisaltia ad Strymonem prope
fluvium, aeque nihil ad rem no-
ſtram. *Cypharam* autem credo
Ptolemaeo [ibid.] dici *Cyparam*.
Sed commentarium non scribo:
admonemus obiter lectorem, ut
his tantum det fidei, quantum
merito dandum: haec enim om-
nia emendare operosum videtur.
GLAR. *Cyminos* Gaertn. *Cymmes*
Voſſ. [*Cymenes* Bamb.] Deinde
Angeras Harl. *Angias* Gaertn.

norum ad tuenda moenia facto, repulsi sunt. Cal-
lithera inde adgressi, similem inpetum oppidanor[um]
12 pertinacius sustinuerunt: compulsisque intra moeni[a]
qui eruperant, contenti ea victoria, quia spes n[ulla]
admodum expugnandi erat, abscesserunt. Theum[a]
inde et Calathana vicos expugnant diripiuntq[ue]
13 Acharras per deditionem receperunt. Xyniae [si-]
14 mili metu a cultoribus desertae sunt. Hoc sedib[us]
suis extorre agmen in praesidium incidit, quod A[-]
thamanum, quo tutior frumentatio esset, duceb[at]

Anageias Lov. 6. *Angeias* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 5. Mead. ambo, Hearnii L. 1. N. [Bamb.] et edd. antt. *Angeas*, quod nunc vulgo editur, sed in nullo apud me cod. est, primae habuerunt edd. Tarvis. utraque, et plures Venet. *Augeias* Ascens. 1513. et aliae in margine. Ceterum in terminationem hujus vocis *as* consentiunt omnes omnino scripti et editi. Vide igitur, num *Cymines* et *Angeas* vel *Angeias* sint genitivi more Graecorum formati. Livium certe *potiri* aliquoties cum casu secundo construxisse, vidimus ad 25, 14, 5.

§. 11. *Callithera inde adgressi*] *Calitera* Lov. 2. 6. Harl. Mead. 1. et Gaertn. *Callitera* Lov. 4. Καλλιτέραι urbs Bisaltiae memoratur Ptolem. 3, 13. sed quam huc non pertinere recte judicant viri docti. Paullo ante *a Metrapoli* Hearnii L. 1.

§. 12. *Theuma inde et Calathana vicos expugnant*] *Teuma* Lov. 1. 3. 4. [Bamb.] *Theumam* Hearnii L. 1. Deinde *Celathana* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. et Hearnii N. [*Celathara* Bamb.] *Celectana* Gaertn. *Calana* Hearnii L. 1.

§. 13. *Achorras per deditionem receperunt*] Ita Gronov. [an]no 1665. edidit; incertum ta[men] utrum dedita opera, an librar[io]rum aberratione. Omnes e[di]tiones priores habent *Acharras*, id[que] servant Voss. Lov. 4. 5. 6. et M[ead.] 2. Neque multum hinc ab[eunt] alii. *Acharas* habent Lov. [1. 2.] 3. Harl. Mead. 1. et Hearnii [L.] 1. *Atharas* Gaertn. *Achar[ras]* Hearnii N. *Acharras* igitur, [li]cet aeque ignotum atque *Ach[or]ras*, ex Mstorum et edd. fide [re]posui, quod et Doujat. fecit. Pr[ae]terea *acceperunt* Voss. et L[ov.] 1. 3. 6. Male. *recipere* enim [pro] capere, accipere Livio usurp[ari] videbimus ad 39, 23, 11.

Xyniae desertae sunt] *Xyni[ae]* inquit Stephanus, urbs Th[essa]liae. SIG. *Ryniae* Voss. et L[ov.] 1. *Riniae* Lov. 3. *Xiniae* Lov. [..] *Ximiae* Lov. 2. *Xime* Gaert[n.] Et ita iidem codd. infra §. se[q.] iterum exhibent. Malc. V. ad [..] 26, 2.

§. 14. *Quod Athamanum, q[uo] tutior frumentatio esset, duce[batur]*] Buslid. *quod Taumac[...]* Unde Rubenius: *quod Thaum[a]cos*. Ego suspicabar *Ithome[...]* Strabo l. 9, [637.] Χωρίον ἱδρυμένον μεταξὺ τεσσάρων φρουρίων, Τρίκκης τε καὶ Μητροπό-

tur: incondita inermisque multitudo, mixta inbelli turba, ab armatis caesa est. Xyniae desertae diripiuntur. Cyphara inde Aetoli capiunt, opportune Dolopiae inminens castellum. Haec raptim intra 15
paucos dies ab Aetolis gesta. Nec Amynander at- 16
que Athamanes, post famam prosperae pugnae Romanorum, quieverunt.

XIV. Ceterum Amynander, quia suo militi pa- 1
rum fidebat, petito ab consule modico praesidio, cum Gomphos peteret, oppidum protinus nomine

...ως καὶ Πελινναίου καὶ Γόμφων· τῆς δὲ Μητροπολιτῶν ἐστι χώρας ἡ Ἰθώμη. J. FR. GRON. quod *Niatumacum* Lov. 6. *quod Athamaū* Lov. 5. *quod Athaumanum* Mead. 1. *quod Athaumacum* Harl. *quod Athamaticum* Hearnii L. 1. *quod Atheumacum* eundem N. *quod Atheumatum* Lov. 2. *quod Athaumacum* Lov. 4. Mead. 2. et Gaertn. [*quod ad Thauma cum quo* Bamb.] *quod Taumacum* Lov. 1. *quod Thaumacum* Voss. et Victor. apud Crevierium. Id Doujatio non displicebat, neque, licet Livius hoc lib. c. 4, 1. et 36, 14, 12. *Thaumaci* numero plurali dixerit, mutandum opinatur in *Thaumacos*, quia mire variant haec nomina oppidorum Graecorum; et modo plurali, modo singulari numero; interdum feminino, alias masculino, vel neutro genere efferuntur. Deinde suspicatur, retineri posse *praesidium Athamanum*, quod, quo tutior frumentatio esset, eo ducebatur, nempe ad oppidum Xynias. Tandem hanc iterum suspicionem rejecit, quia paullo post Athamanum ita Livius meminit, ut neget quidem eos quievisse; sed, quid gesserint, non indicet. Verum non ea, qua par erat, cura ad Livium adtendit, qui in principio cap. seq. late res ab Amynandro Athamanum rege gestas describit. Mihi Rubenii conjectura *Thaumacos* non displicet: Gronoviana enim *Ithomen* longius a Mstorum et editionum vestigiis recedere videtur. [*mixta ex inbelli turba* Bamb.]

§. 15. *Cyphara inde Aetoli capiunt*] *Cysera* Voss. *Cyphera* Lov. 1.2.3.4. Harl. Mead. ambo, Gaertner. et Hearnii L. 1. ac N. [*Cyphaera* Bamb.] *Apheram* Lov. 6. Mox *Delopiae* Hearnii L. 1. Tum *gesta sunt* Lov. 3. [*Hae raptim* Bamb.] Tandem §. seq. *quierunt*, pro *quieverunt*, Harl. V. ad 37, 11, 5.

§. 1. *Oppidum protinus nomine Phecam*] Hoc oppidum libro priore [c. 41, 8.] *Phecadum* nominavit. SIG. *Phocam* Hearnii L. 1. *Perhetam* Lov. 2. *Perecam* Lov. 4. et Mead. 2. *Perhecam* Harl. *Perecham* Gaertn. *nomine per haec amsitum* Voss. et Lov. 1. [*Phaecam*, mox *Gamphos* Bamb.] Paullo ante *Amynander qui suo militi* Harl. V. ad 36, 33, 5. *quia Amynander suo militi* Lov. 5. et edd. ante Aldum. [*ab Themania* Bamb.]

norum ad tuenda moenia facto, repulsi sunt. Callithera inde adgressi, similem inpetum oppidanorum
12 pertinacius sustinuerunt: compulsisque intra moenia qui eruperant, contenti ea victoria, quia spes nulla admodum expugnandi erat, abscesserunt. Theumam inde et Calathana vicos expugnant diripiuntque:
13 Acharras per deditionem receperunt. Xyniae simili metu a cultoribus desertae sunt.
14 Hoc sedibus suis extorre agmen in praesidium incidit, quod Athamanum, quo tutior frumentatio esset, ducebatur

Anageias Lov. 6. *Angeias* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 5. Mead. ambo, Hearnii L. 1. N. [Bamb.] et edd. antt. *Angeas*, quod nunc vulgo editur, sed in nullo apud me cod. est, primae habuerunt edd. Tarvis. utraque, et plures Venet. *Augeias* Ascens. 1513. et aliae in margine. Ceterum in terminationem hujus vocis *as* consentiunt omnes omnino scripti et editi. Vide igitur, num *Cymines* et *Angeas* vel *Angeias* sint genitivi more Graecorum formati. Livium certe *potiri* aliquoties cum casu secundo construxisse, vidimus ad 25, 14, 5.

§. 11. *Callithera inde adgressi*] *Calitera* Lov. 2. 6. Harl. Mead. 1. et Gaertn. *Callitera* Lov. 4. Καλλιτέραι urbs Bisaltiae memoratur Ptolem. 3, 13. sed quam huc non pertinere recte judicant viri docti. Paullo ante *a Metrapoli* Hearnii L. 1.

§. 12. *Theuma inde et Calathana vicos expugnant*] *Teuma* Lov. 1. 3. 4. [Bamb.] *Theumam* Hearnii L. 1. Deinde *Celathana* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. et Hearnii N. [*Celathara* Bamb.] *Celectana* Gaertn. *Calana* Hearnii L. 1.

§. 13. *Achorras per deditionem receperunt*] Ita Gronov. anno 1665. edidit; incertum tamen utrum dedita opera, an librariorum aberratione. Omnes enim priores habent *Acharras*, idque servant Voss. Lov. 4. 5. 6. et Mead. 2. Neque multum hinc absunt alii. *Acharas* habent Lov. 1. 2. 3. Harl. Mead. 1. et Hearnii L. 1. *Atharas* Gaertn. *Acharras* Hearnii N. *Acharras* igitur, licet aeque ignotum atque *Achorras*, ex Mstorum et edd. fide reposui, quod et Doujat. fecit. Praeterea *acceperunt* Voss. et Lov. 1. 3. 6. Male. *recipere* enim pro capere, accipere Livio usurpari, videbimus ad 39, 23, 11.

Xyniae desertae sunt] *Xyniae*, inquit Stephanus, urbs Thessaliae. SIG. *Ryniae* Voss. et Lov. 1. *Riniae* Lov. 3. *Xiniae* Lov. 4. *Ximiae* Lov. 2. *Xime* Gaertn. Et ita iidem codd. infra §. seq. iterum exhibent. Male. V. ad 33, 26, 2.

§. 14. *Quod Athamanum, quo tutior frumentatio esset, ducebatur*] Buslid. *quod Taumacum.* Unde Rubenius: *quod Thaumacos.* Ego suspicabar *Ithomen.* Strabo l. 9, [637.] Χωρίον ἱδρυμένον μεταξὺ τεσσάρων φρουρίων, Τρίκκης τε καὶ Μητροπό-

tur: incondita inermisque multitudo, mixta inbelli turba, ab armatis caesa est. Xyniae desertae diripiuntur. Cyphara inde Aetoli capiunt, opportune Dolopiae inminens castellum. Haec raptim intra 15
paucos dies ab Aetolis gesta. Nec Amynander at- 16
que Athamanes, post famam prosperae pugnae Romanorum, quieverunt.

XIV. Ceterum Amynander, quia suo militi pa- 1
rum fidebat, petito ab consule modico praesidio, quum Gomphos peteret, oppidum protinus nomine

ιως καὶ Πελινναίου καὶ Γόμφων· τῆς δὲ Μητροπολιτῶν ἐστι χώρας ἡ Ἰθώμη. J. FR. GRON. quod *Niatumacum* Lov. 6. *quod Athamaū* Lov. 5. *quod Athaumanum* Mead. 1. *quod Athaumacum* Harl. *quod Athamaticum* Hearnii L. 1. *quod Atheumacum* eiusdem N. *quod Atheumatum* Lov. 2. *quod Athaumacum* Lov. 4. Mead. 2. et Gaertn. [*quod ad Thauma cum quo* Bamb.] *quod Taumacum* Lov. 1. *quod Thaumacum* Voss. et Victor. apud Crevierium. Id Doujatio non displicebat, neque, licet Livius hoc lib. c. 4, 1. et 36, 14, 12. *Thaumaci* numero plurali dixerit, mutandum opinatur in *Thaumacos*, quia mire variant haec nomina oppidorum Graecorum; et modo plurali, modo singulari numero; interdum feminino, alias masculino, vel neutro genere efferuntur. Deinde suspicatur, retineri posse *praesidium Athamanum*, quod, quo tutior frumentatio esset, eo ducebatur, nempe ad oppidum Xynias. Tandem hanc iterum suspicionem rejecit, quia paullo post Athamanum ita Livius meminit, ut neget quidem eos quievisse; sed, quid gesserint, non indicet. Verum non ea, qua par erat, cura ad Livium adtendit, qui in principio cap. seq. late res ab Amynandro Athamanum rege gestas describit. Mihi Rubenii conjectura *Thaumacos* non displicet: Gronoviana enim *Ithomen* longius a Mstorum et editionum vestigiis recedere videtur. [*mixta ex inbelli turba* Bamb.]

§. 15. *Cyphara inde Aetoli capiunt*] *Cyfera* Voss. *Cyphera* Lov. 1.2.3.4. Harl. Mead. ambo, Gaertner. et Hearnii L. 1. ac N. [*Cyphaera* Bamb.] *Apheram* Lov. 6. Mox *Delopiae* Hearnii L. 1. Tum *gesta sunt* Lov. 3. [*Hae raptim* Bamb.] Tandem §. seq. *quierunt*, pro *quieverunt*, Harl. V. ad 37, 11, 5.

§. 1. *Oppidum protinus nomine Phecam*] Hoc oppidum libro priore [c. 41, 8.] *Phecadum* nominavit. SIG. *Phocam* Hearnii L. 1. *Perhetam* Lov. 2. *Perecam* Lov. 4. et Mead. 2. *Perhecam* Harl. *Perecham* Gaertn. *nomine per haec amsitum* Voss. et Lov. 1. [*Phaecam*, mox *Gamphos* Bamb.] Paullo ante *Amynander qui suo militi* Harl. V. ad 36, 33, 5. *quia Amynander suo militi* Lov. 5. et edd. ante Aldum. [*ab Themania* Bamb.]

norum ad tuenda moenia facto, repulsi sunt. Cal-
lithera inde adgressi, similem inpetum oppidanorum
12 pertinacius sustinuerunt: compulsisque intra moenia
qui eruperant, contenti ea victoria, quia spes nulla
admodum expugnandi erat, abscesserunt. Theuma
inde et Calathana vicos expugnant diripiuntque:
13 Acharras per deditionem receperunt. Xyniae si-
14 mili metu a cultoribus desertae sunt. Hoc sedibus
suis extorre agmen in praesidium incidit, quod A-
thamanum, quo tutior frumentatio esset, ducebat.

Anageias Lov. 6. *Angeias* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 5. Mead. ambo, Hearnii L. 1. N. [Bamb.] et edd. antt. *Angeas*, quod nunc vulgo editur, sed in nullo apud me cod. est, primae habuerunt edd. Tarvis. utraque, et plures Venet. *Augeias* Ascens. 1513. et aliae in margine. Ceterum in terminationem hujus vocis *as* consentiunt omnes omnino scripti et editi. Vide igitur, num *Cymines* et *Angeas* vel *Angeias* sint genitivi more Graecorum formati. Livium certe *potiri* aliquoties cum casu secundo construxisse, vidimus ad 25, 14, 5.

§. 11. *Callithera inde adgressi*] *Calitera* Lov. 2. 6. Harl. Mead. 1. et Gaertn. *Callitera* Lov. 4. *Καλλιτέραι* urbs Bisaltiae memoratur Ptolem. 3, 13. sed quam huc non pertinere recte judicant viri docti. Paullo ante *a Metrapoli* Hearnii L. 1.

§. 12. *Theuma inde et Calathana vicos expugnant*] *Teuma* Lov. 1. 3. 4. [Bamb.] *Theumam* Hearnii L. 1. Deinde *Celathana* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. et Hearnii N. [*Celathara* Bamb.] *Celectana* Gaertn. *Calana* Hearnii L. 1.

§. 13. *Achorras per deditionem receperunt*] Ita Gronov. an- no 1665. edidit; incertum tamen utrum dedita opera, an librariorum aberratione. Omnes enim priores habent *Acharras*, idque servant Voss. Lov. 4. 5. 6. et Mead. 2. Neque multum hinc absunt alii. *Acharas* habent Lov. 1. 2. 3. Harl. Mead. 1. et Hearnii L. 1. *Atharas* Gaertn. *Acharras* Hearnii N. *Acharras* igitur, licet aeque ignotum atque *Achorras*, ex Mstorum et edd. fide restitui, quod et Doujat. fecit. Praeterea *acceperunt* Voss. et Lov. 1. 3. 6. Male. *recipere* enim pro capere, accipere Livio usurpari videbimus ad 39, 23, 11.

Xyniae desertae sunt] *Xyniae*, inquit Stephanus, urbs Thessaliae. SIG. *Ryniaa* Voss. et Lov. 1. *Riniae* Lov. 3. *Xiniae* Lov. *Ximiae* Lov. 2. *Xime* Gaertn. Et ita iidem codd. infra §. se- iterum exhibent. Male. V. ad 26, 2.

§. 14. *Quod Athamanum, quo tutior frumentatio esset, ducebatur*] Buslid. *quod Taumacum*. Unde Rubenius: *quod Thaumacos*. Ego suspicabar *Ithomen*. Strabo l. 9. [637.] *Χωρίον ἱδρυμένον μεταξὺ τεσσάρων φρουρίων, Τρίκκης τε καὶ Μητροπ-*

tur: incondita inermisque multitudo, mixta inbelli
rba, ab armatis caesa est. Xyniae desertae diri-
ntur. Cyphara inde Aetoli capiunt, opportune
lopiae inminens castellum. Haec raptim intra 15
ucos dies ab Aetolis gesta. Nec Amynander at- 16
e Athamanes, post famam prosperae pugnae Ro-
anorum, quieverunt.

XIV. Ceterum Amynander, quia suo militi pa- 1
m fidebat, petito ab consule modico praesidio,
uum Gomphos peteret, oppidum protinus nomine

ως καὶ Πελινναῖον καὶ Γόμ-
ον· τῆς δὲ Μητροπολιτῶν ἐστι
ώρας ἡ Ἰθώμη. J. FR. GRON.
od *Niatumacum* Lov. 6. *quod*
hamaû Lov. 5. *quod Athau-*
anum Mead. 1. *quod Athauma-*
n Harl. *quod Athamaticum*
rnii L. 1. *quod Atheumacum*
dem N. *quod Atheumatum*
v. 2. *quod Athaumacum* Lov.
4. Mead. 2. et Gaertn. [*quod*
Thauma cum quo Bamb.]
od *Taumacum* Lov. 1. *quod*
aumacum Voss. et Victor. a-
d Crevierium. Id Doujatio non
splicebat, neque, licet Livius
lib. c. 4, 1. et 36, 14, 12. *Thau-*
maci numero plurali dixerit, mu-
ndum opinatur in *Thaumacos*,
ia mire variant haec nomina op-
idorum Graecorum; et modo
lurali, modo singulari numero;
terdum feminino, alias mascu-
no, vel neutro genere efferun-
r. Deinde suspicatur, retineri
posse *praesidium Athamanum*,
quod, quo tutior frumentatio es-
set, eo ducebatur, nempe ad oppi-
dum Xynias. Tandem hanc ite-
rum suspicionem rejecit, quia
paullo post Athamanum ita Livi-
us meminit, ut neget quidem eos
quievisse; sed, quid gesserint,
non indicet. Verum non ea, qua
par erat, cura ad Livium adten-
dit, qui in principio cap. seq.
late res ab Amynandro Athama-
num rege gestas describit. Mihi
Rubenii conjectura *Thaumacos*
non displicet: Gronoviana enim
Ithomen longius a Mstorum et
editionum vestigiis recedere vi-
detur. [*mixta ex inbelli turba*
Bamb.]

§. 15. *Cyphara inde Aetoli ca-
piunt*] *Cyfera* Voss. *Cyphera* Lov.
1.2.3.4. Harl. Mead. ambo, Gaert-
ner. et Hearnii L. 1. ac N. [*Cy-
phaera* Bamb.] *Apheram* Lov.
6. Mox *Delopiae* Hearnii L. 1.
Tum *gesta sunt* Lov. 3. [*Hae
raptim* Bamb.] Tandem §. seq.
quierunt, pro *quieverunt*, Harl.
V. ad 37, 11, 5.

§. 1. *Oppidum protinus nomi-
ne Phecam*] Hoc oppidum libro
priore [c. 41, 8.] *Phecadum* no-
minavit. SIG. *Phocam* Hearnii
L. 1. *Perhetam* Lov. 2. *Perecam*
Lov. 4. et Mead. 2. *Perhecam*
Harl. *Perecham* Gaertn. *nomi-
ne per haec amsitum* Voss. et
Lov. 1. [*Phaecam*, mox *Gam-
phos* Bamb.] Paullo ante *Amy-
nander qui suo militi* Harl. V.
ad 36, 33, 5. *quia Amynander
suo militi* Lov. 5. et edd. ante
Aldum. [*ab Themania* Bamb.]

Phecam, situm inter Gomphos faucesque angustas, quae ab Athamania Thessaliam dirimunt, vi cepit.
2 inde Gomphos adortus, et per aliquot dies summa vi urbem tuentes, quum scalas ad moenia erexisset,
3 eodem metu perpulit ad deditionem. Haec traditio Gomphorum ingentem terrorem Thessalis intulit. dedidere deinceps sese, qui Argenta, quique Pherinum, et Thimarum, et Lisinas, et Stimonem, et Lampsum habent, aliaque castella juxta ignobilia.

§. 2. *Eodem metu perpulit ad deditionem*] Quum prius et primum omnino in illa expeditione oppidum, quod erat Pheca, vi fuerit captum, non metu deditum, haud aliter interpretari haec queas, quam ejusdem rei, ne scil. itidem vi caperentur, metu ad deditionem redactos esse praesidiarios alterius oppidi. Verum durius hoc est, tum sine ulla prorsus necessitate sero positum, longeque nimis remotum ab eo, unde ortus esset ille *idem metus*, si ista fuisset auctoris sententia. Sed et solet de *eodem metu* loqui Livius, quando ii, de quibus proxime egit, deditionem fecere, quam plerumque fit metu. Veluti 33, 38, 9. *Deditio est facta. Idem metus tum incolentes alias Chersonesi urbes in deditionem dedit.* 43, 19, 5. *Admoto exercitu omnes extemplo dediderunt sese. Qua spe celeriore deditione erectus, postquam animadvertit, quantus agminis sui terror esset, undecim alia castella eodem metu* (quo scilicet priores ad se dedendos fuerant compulsi) *in potestatem redigit.* 32, 13, 13. *Acharras per deditionem receperunt. Xyniae simili metu a cultoribus desertae sunt.* Hic vero nullus similis metus praecessit, quippe non metu dedito, sed vi capto priore oppido. Nec ea etiam res aut vis metum incussisse videtur illis, qui Gomphos tuebantur, quum aliquot dies summa vi restiterint, nec, nisi erectis jam ad moenia scalis, sese dediderint. Quid plura? Legendum puto: *eo demum metu*, hoc est, metu erectarum jam ad moenia scalarum, seu quem fecerant denique erectae jam scalae, ante quas erectas nulla alia res tantum illis metum incutere poterat, ut deditionem facerent. Medii vocabuli duae posteriores literae in membranis plerumque omitti, et transversa tantum virgula superius ducta notari solent, quae oscitantiam librarii facile potuit fugisse. PERIZON. Animadv. Hist. c. 2. p. 65. *eodem* servant omnes mei. Conjecturam autem Perizonii referens Cl. Crevierius addit, se etiam supra 1, 5, 6. pro *eodem pervenit*, scribendum monuisse *eo demum pervenit*; ubi Lipsius et Gebh. una litera in facili errore in duas iis divisa, malebant *eo dein pervenit*. At praeferenda nunc est Crevier. sententia, quum plane, quemadmodum conjecit, invenerim in Flor. et Lov. 3. quorum consulendorum si antea copia facta fuisset, ita etiam edi curassem. Praeterea *pepulit* Lov. 2. Sed v. ad 24, 35, 5. [*cum jam scalas .. rexisset* Bamb.] Paullo an-

...m Athamanes Aetolique, submoto Macedonum me- 4 ... in aliena victoria suam praedam faciunt, Thessa-...que a tribus simul exercitibus, incerta quem hostem, ...emve socium crederet, vastatur; consul faucibus, 5 ...as fuga hostium aperuerat, in regionem Epiri ...nsgressus, etsi probe scit, cui parti, Charopo ...incipe excepto, Epirotae favissent; tamen, quia 6 ... satisfaciendi quoque cura imperata enise facere ...let, ex praesenti eos potius, quam ex praeterito,

...*tuentes urbem* Voss. Lov. 1. 2. ...6. Harl. et Mead. ambo. [Bam...g.] *continentes urbem* Gaertn.

... 3. *Haec deditio Gompho...m ingentem*] Pall. et ant. ed. ...ec *traditio Gomphorum*. GEB...RD. Scripti omnes *Haec tra...tio Gomphorum*. Quid opus ...t mutare? 37, [9, 7.] *Legatio...s finitimas ab Eleunte, et Dar...no, et Rhoeteo, tradentes in ...m civitates suas, benigne ...ivit*. J. FR. GRON. *Haec tra...io* etiam omnes mei, et Hear... L. 1. ac N. Infra 34, 29, 9. ...*erat ad legatum Romanum ...diturus urbem*. Mox, *Tradi... Quinctio urbem. Priusquam ...thium traderetur*. c. 30, 1. *Tra...ione oppidorum maritimae ...ue conterritus*. Mox, *Postquam ... quoque traditum Romanis ...ivit esse*. 36, 14, 2 *Deditio ...e cunctatione facta, traditum... praesidium regium*. Mox, ...*gati tradentes urbes suas ob...rrerunt*.

... *Qui Argenta, quique Pheri...num, et Thimarum, et Lisinas, ...et Stimonem, et Lampsum ha...bent*] *qui Argentea* Lov. 6. et ...earnii L. 1. Tum *quique Feri...num* Voss. et Lov. 6. *quique Fe...rinum* Hearnii L. 1. *quique Fer...num* Gaertn. *quique Pherimi...um* Lov. 1. et 3. *quique Pherini...um* Lov. 2. 4. et Mead. ambo. [Bamb.] Hinc *et Timarum* Lov. 1. 2. 4. et Mead. ambo. [Bamb.] *et Tinatrum* Harl. a m. 1. *et Tinatum* a manu 2. *et Thyrmarum* Hearnii L. 1. Deinde *et Hernias* Voss. *et Licimas* Lov. 1. *et Licinas* Lov. 2. 3. 4. et Hearnii L. 1. *et Lycinas* Lov. 5. *et Liximas* Lov. 6. *et Lichinas* Gaertn. [*et Ligynas* Bamb.] Hinc *et Strimonem* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Mead. ambo. Gaertn. et Hearnii L. 1. ac N. *et Strymonem* Lov. 5. [Bamb.] *et Stermonem* Lov. 6. Denique *Lapsum* Gaertn. et Lov. 3. *Lapresum* Lov. 1.

§. 4. *A tribus simul exercitibus*] *Tò simul* deest in Gaertn. et Lov. 6. a m. 1. Alii eamdem vocem transponunt. Nam *ab tribus exercitibus simul* legit Voss. *simul a tribus exercitibus* edd. ante Frob. anni 1535. [*ab tribus* Bamb. mox *crederent*] Paullo ante *Acharnanes*, pro *Athamanes*, Voss. et Hearnii L. 1.

§. 6. *Ex praesenti eos potius, quam ex praeterito, aestimat*] *quam praeterito* Voss. et Lov. 1. recte reliquis vulgatum servantibus. Livium enim praepositiones iterare solitum fuisse, idque in hac orationis compositione, vidimus ad 4. 58, 4. [*eos* omittit Bamb.] Paullo ante *quia ad sa-*

aeſtimat habitu, et ea ipsa facilitate veniae animos
7 eorum in poſterum conciliat. Missis deinde nunciis
Corcyram, ut onerariae naves in sinum venirent
Ambracium; ipse, progreſſus modicis itineribus,
quarto die in monte Cercetio posuit caſtra, eodem
8 Amynandro cum suis auxiliis adcito; non tam vi-
rium ejus egens, quam ut duces in Theſſaliam ha-
beret. ab eodem consilio et plerique Epirotarum vo-
luntarii inter auxilia accepti.
1 XV. Primam urbium Theſſaliae Phaloriam eſt ad-

tisfaciendum quoque cuncta imperata Gaertner., et Mead. 1. in margine.

Et ipsa facilitate veniae animos] Scribendum ex Pall. utroque, et ant. ed. *et ea ipsa facilitate*. GEBH. A Curione eſt. Scripti et editi ab Andrea ad Froben. usque *et ea ipsa facilitate*. J. FR. GRON. *et ipsa facilitate*, quod in uno meorum Lov. 2. obvium fuit, ante Curionem receperunt Frob. anni 1535. Bas. anni 1539. Vascos. et Gryph. Sed recte Gronov. ex Mſtis, et edd. antt. emendavit *et ea ipsa facilitate*, quod reliqui codd. noſtri, Hearnii L. 1. et Crevierii Victor. tuentur. Pariter *is ipse*, pro *ipse*, emendat Gronov. ad 27, 23, 7. [Mox §. 7. *Corcyra* Bamb.]

§. 7. *In monte Cercetio posuit castra*] Plinius 4, 8. hos Thessaliae montes *Cercetos* vocat, Ptolemaeus [3, 13.] *Cercetesios*. quidam etiam novi codices *Bercetesios* habent. GLAR. Plinius montium *Cercetorum* meminit in Thessalia, Ptolemaeus montis *Certesesii*. *Cerceticum* tamen eſſe legendum, docet Steph. qui aït: *Πιαλία, πόλις Θεσσαλική ὑπὲρ τὸ Κερκετικὸν ὄρος. τὸ ἐθνικὸν Πιαλιεύς*. SIG. Prisca ed. *in monte Cercetio*. Pall. contra *in monte Certio*. GEBH. *in monte Certie* Voſſ. et Lov. 6. *in monte Certio* Lov. 2. 3. et Hearn. L. 1. *in monte Cercio*. Lov. 4. Harl. et Mead. ambo. *in monte Certie* Lov. 1. *in monte Cerucio* Gaertn. [§. 8. *ab eo consilio* Bamb.]

§. 1. *Primam urbium Thessaliae Phaleriam*] Id nominis non memini me legere in Thessalicarum urbium numero: etsi quidam *Phaleron* in Thessalia esse dicant, alii per *a Phaleron* in Thessalia eſſe dicant. Strabo etiam l. 9. [435.] ubi de Achillis ditione, *Phalarae* meminit. Fortasse autem, quod diruta fuit, memoria excidit. De *Rage* etiam nullam invenio apud authores mentionem. GLAR. Vet. lib. *Phaleram*. ex Cosmographis *Phalaram* scribendum eſt, ut supra etiam admonui [ad 27, 30, 3.] SIG. Sigonius *Phalaram*. Sed vulgatam lectionem tuentur Pall. nec non prisca ed. GEBH. Si eſt eadem, quam appellavit 27. [30, 3.] non dubito, quin et hic *Phalara* dixerit, et *captis Phalaris*, et *Phalara incensa et direpta*. Stephanus *Φάλαρα πόλις Θετταλίας, πλησίον Λαμίας. τὸ ἐθνικὸν Φαλαρεύς*. Sed idem *Φαλάρῳ*,

...essus. duo millia Macedonum in praesidio habe-...t, qui primo summa vi restiterunt, quantum ar-..., quantum moenia tueri poterant: sed obpugna- 2 ... continua, non die, non nocte remissa, (quum ...nsul in eo verti crederet ceterorum Thessalorum ...imos, si primi vim Romanam non sustinuissent) ...it pertinaciam Macedonum. Capta Phaloria, le- 3 ...i a Metropoli et a Piera dedentes urbes venerunt. ...nia eisdem petentibus datur. Phaloria incensa ac ...repta est. Inde Aeginium petit. quem locum quum 4

...ις Θετταλίας· ταύτην Ρiανὸς ...λωρίαν καλεῖ. τὸ ἐθνικὸν Φα-...ρίτης. Denique et Phalachthia ...ssaliae Ptolemaeo (3, 13.) J. ... GRON. Non potest esse ea-...n, quae 27, 30, 3. Phalara. ...n, hanc ad sinum Maliacum ..., ibi dicit Livius: ea, de qua ...agit, prima ex Epiro in Thes-...am venientibus erat, quam ... 13, 6. Phaloriam vocat. V. ...ar. Geogr. ant. 2, 13, 678. ...K. Phaloriam Lov. 2. Harl. ...aertn. quomodo iidem codd. ...m mox §. 3. bis praeferunt, ...bus ibidem consentit Mead. 1. ...ergo persuaserunt, ut ita edi ...rem. Similiter legendum exi-...avit Doujatius, docens scri-...ram hanc minus a vulgato abi-... quam si legatur *Phalara*; ...pius etiam distare a Metropo-...Thessaliotidis urbe, quae mox ...uitur, in qua etiam regione ...aloria sita creditur. Ejus etiam ...minit Livius 39, 25, 3. [*Primam urbem Thessaliae* Bamb.]

§. 2. *Non die, non nocte remissa*] *non nocte, non die remissa* Lov. 1. 2. 3. 4. 5. Harl. Mead. ambo, [Bamb.] et edd. ante Aldum. V. ad 21, 11, 5. *non nocte, nec die* Lov. 6. V. ad 40, 15, 5.

§. 3. *A Metropoli et a Piera*] *Metropolis* una est in Thessalia. Porro autem *Pialia* legendum, quae, ut aït Stephanus, est in Thessalia, ut dixi paullo ante, non *Pieria*, quae in Boeotia est. SIG. V. etiam Sigon. ad 36, 14, 6. *a Pyrea* Harl. et Lov. 1. *a Pirea* Lov. [?] 1. et 6. *a Pyrhea* Gaertn. *a Pieria* Mead. 2. Mox *venia eisdem petentibus data* Harl. [Initio *Pholoria* Bamb. qui verba seqq. *legati* etc. *Phaloria* omittit.]

§. 4. *Inde Aeginium petit*] Hoc in Illyrio statuit Stephanus. SIG. *Aeginium* Tymphaeorum seu Stymphaeorum memorat Strabo 7, 327. Tymphaei autem sunt populi Epiri. Contra *Aeginium* Thessaliae urbem agnoscit Livius 36, 13, 6. At *Aeginium* in Pieria, quae Macedoniae regio est, recenset Plin. 4. H. Nat. 10. *Aeginum* Harl. Mead. 2. et Gaertn. *Aegimum* Lov. 3. Mox *quem locum vel modico* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. et Mead. 2. omissa particula *quum* vel *cum*, quae intercepta est a praecedentis vocis *locum* syllaba ultima. V. ad 31, 9, 3. Ex his tamen codd. Lov. 2. 6. et Voss. quorum librarii eam deesse non posse animadverterant, in seq. illam addiderunt, legen-

vel modico praesidio tutum ac prope inexpugnabi-lem vidisset, paucis in stationem proximam telis co-
5 jectis, ad Gomphorum regionem agmen vertit. de-gressusque in campos Thessaliae, quum jam omnia exercitui deessent, quia Epirotarum pepercerat agris, explorato ante, utrum Leucadem, an sinum Ambracium onerariae tenuissent, frumentatum Ambraciam
6 in vicem cohortes misit. et est iter a Gomphis Ambraciam, sicut inpeditum ac difficile, ita spatio
7 perbrevi. Intra paucos itaque dies, transvectis a mari commeatibus, repleta omni rerum copia sunt
8 castra. Inde Atracem est profectus. decem ferme millia ab Larissa abest: ex Perrhaebia oriundi sunt:

tes *inexpugnabilem cum vidissent.* Praeterea *agmen convertit* Voss.

§. 5. *Digressusque in campos Thessaliae*] *degressusque* Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Mead. ambo, et Gaertner. quam lectionem recte ex Pall. probavit Gebhard. ad 4, 17, 11. Et ita Sigonius anno 1572. edidit, quum in prima ed. anni 1555. vulgatum servasset. Plura v. ad d. l. Livii. Mox *qui Epirotarum* Voss. Lov. 1. 3. a manu prima, 4. 5. Mead. 2. et edd. ante Aldum, sollemni scribarum varietate; de qua v. ad 36, 33, 5.

Utrum Leucadem ac sinum Ambracium] Lectio haec, ex aberratione typographorum in ed. ultima Gruteri nata, per omnes recentiores propagata est, licet nullo modo admitti queat; quum classis simul Leucade et in sinu Ambracio esse non possit. Antea recte edebatur *Leucadem, an sinum Ambracium.* quomodo etiam praeferunt Lov. 2. 5. 6. Mead. 1. et Gaertn. *Leucade, an sinum* Voss. Lov. 1. 3. 4. Harl. et Gaertn. 2. Mox τὸ *in vicem* deest in Lov. 6. a m. 1. [§. 7. *dies* omittit Bamb.]

§. 8. *Inde ad Ragen est profectus*] Non est nauci illa *Rage*. Scribe *Inde Atracem est profectus.* Strabo l. 9, [440.] *ὑποκεῖται δ' ἀυτῆς Ἄτραξ ἐν τεσσαράκοντα σαδίοις τῷ ποταμῷ* [*Πηνειῷ*] *πλησιάζουσα καὶ ἀυτή. Τὴν δ' ἀνὰ μέσον ποταμίαν ἔχον Περραιβοί.* Vides, ut mox Livius: *ex Perraebia oriundi sunt: sita est urbs super Peneum amnem.* Eam frustra obsedit Quintius. Unde 33, [4, 1.] *Philippus acceptae ad Aoum fluvium in angustiis cladi, ter a Macedonum phalange ad Atracem vi pulsos Romanos opponebat.* Hoc nomen suspicari queas corruptum esse et inferius c. 17, 4. *Consul interim omnium spe longiorem atrocioremque oppugnationem habuit.* Venit aliquando in mentem: *longiorem Atracis oppugnationem ha-*

..a est urbs super Peneum amnem. Nihil trepida- 9
..e Thessali ad primum adventum Romanorum. Et
..ilippus, sicut in Thessaliam ipse progredi non
..ebat, ita, intra Tempe stativis positis, ut quis-
.. locus ab hoste tentabatur, praesidia per occa-
..es submittebat.

XVI. Sub idem fere tempus, quo consul adver- 1
..Philippum primum in Epiri faucibus castra po-
.., et L. Quinctius, frater consulis, cui classis 2
..a maritimaeque orae imperium mandatum ab se-
..u erat, cum duabus quinqueremibus Corcyram
..svectus, postquam profectam inde classem au- 3
.., nihil morandum ratus, quum ad Zamam in-

..: vel *ad Atracem*. Sic olim .. prior editio nostra. Postea ..ditum Horrionem [ad 33, ..] *Atracem* pro *Rage* repo- ..m observasse vidimus. J. GRON. *ad Raghen* Gaertn. *..hagen* Lov. 4. 5. Harl. Mead. .. edd. antt. pro quo ed. Ven. ..1498. *ad Ragen*, adspira- .. omissa, dedit. [*ad Rha-* .. Bamb.] *ad Thagen* Lov. 2. *..gem* Voss. et Lov. 1. ac 3. ..odo etiam peccatur 36, 10, ..oximo verum *ad Racen* ... 1. Sed verum Gronov. vi- .. De hac urbe v. Cellar. 2. ..r. ant. 13. p. 680. Mox *Per-* .. Lov. 4. et 6. *Perreuia* Voss. ..1. *Pereuia* Gaertn. *Perheuia* ... et Mead. 1. *Perhieuia* Lov. *Pertenia* Lov. 2. *Parthenia* ..d. 2. At vulgatum verum est. *..per Peneium amnem* Bamb.] .. 1. *In Epiri faucibus castra* *..uit*] Ita primus edidit Aldus. .. priores cum omnibus codd. .. [etiam Bamb.] legunt *po-* *..castra*. Praecedens vox *pri-* ..m deest in Lov. 2.

§. 2. *Cum duabus quinqueremibus Corcyram transvectus*] *travectus* Voss. Lov. 1. et Mead. 2. Et ita in quibusdam suorum Gronov. invenisse videtur. Certe hunc locum laudans ita eum adfert supra hoc lib. c. 6, 1. *provectus* Gaertn.

§. 3. *Quum ad Zammam insulam adsecutus esset*] Nemo, quod sciam, hoc tractu *Zammae* meminit: ego propemodum ausim reponere *Zacynthum*. Est enim inter Corcyram et Maleam, ad quam mox pervenit. GLAR. L. Quintium scribit Corcyra profectum classem ad Zamnam insulam esse assecutum. Quaestio exiftit, quae sit haec insula, quae a Corcyra ad Maleam navigantibus occurrat? Glareanus mendose esse pro *Zacyntho* aït, ego pro *Same*. In veteribus enim libris est *Zamam*, non *Zamnam*. †. „Glareanus *mendose* adver- „bium non ponit: hic identidem „addit, ac demit Glareani verbis, „quod vult: quod non decet.“

sulam adsecutus esset, dimisso L. Apustio, cui su
4 cesserat, tarde inde ad Maleam, trahendis pleru
que remulco navibus, quae cum commeatu sequ
5 bantur, pervenit. A Malea, jussis ceteris, qua
tum maxime possent maturate, sequi, ipse trib
quinqueremibus expeditis Piraeeum praecepit, acc
pitque naves ibi relictas ab L. Apustio legato a
6 praesidium Athenarum. Eodem tempore duae
Asia classes profectae, una cum Attalo rege; (e

†. De hac insula Pomponius [2, 7.] *In Ionio Prote, Hyria, Cephallenia, Neritos, Same, Zacynthos, Dulichium, Ithaca.* Et Plinius 4, 12. *Cephallenia, Zacynthos, Ithaca, Dulichium, Same, Cephallenia quondam Melaena dicta. Same diruta a Romanis adhuc tamen oppida tria habet.* Et Virgilius 3, [271.]

Dulichiumque, Sameque, et Neritos ardua saxis.

Alii *Samen* urbem Cephalleniae esse scripserunt. SIG. Pall. *desecutus.* GEBH. *ad Cāmam* Voss. et Lov. 1. *ad Zammam* Lov. 5. [Bamb.] *ad Gamam* Lov. 6. *ad Caniam* Hearnii L. 1. *ad Ammam* ejusdem N. Quo minus adsentiri possim Sigonio, *ad Samen*, vel potius *ad Samem* emendanti, et in contextum recipienti, illud obstat, quod Livio *Same* non sit una Echinadum, a Cephallenia diversa, ut multis placuit, sed potius Cephalleniae urbs, ut constat ex 38, 29. et hinc neque aliam ejus emendationem probandam puto 36, 42, 4. Nisi quis per *Samen* intelligat Cephalleniam, quae alio nomine *Samus* et *Same* dicta esse creditur. V. Cellar. 2. Geogr. ant. 14. p. 800. An tamen Livius eam antiquo hoc nomine obscure adpellare voluerit, qui passim alibi *Cephalleniam* vocaverit, m rito dubitari potest. Si igi haec scriptura rejiciatur, q ejus loco reponendum sit, n subcurrit. Praeterea *desec* Voss. Lov. sex, Mead. ambo, Gaertn.

Dimisso Lucio, cui succes rat] Nisi quum de duobus tribus veteres loquebantur, lis praenominibus numquam sunt. Quod quum ita sit, *dim so L. Apustio* Livium scrip crediderim. SABELL. Pall. *misso Libio.* GEBH. *dimisso bio* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Me ambo, Gaertn. et Hearnii L. *dimisso Livio* Lov. 5. [Ba et edd. Camp. et Rom. anni 14 pro quo Mediol. anni 148 Tarvis. *dimisso Lucio*, quod perest in Harl. Mox §. seq. *Maleum* Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. Harl. Mead. ambo, Gaertn. He nii L. 1. N. et edd. ante Asc anni 1513. *ad Maleō* Lov. 5. *Malaeum* Bamb.] Deinde §. *a Maleo* omnes codd. cum dem excusis. [*a Malaeo* Ba

§. 5. *Jussis ceteris, quan maxime possent maturate, qui*] Pall. et ant. ed. *jussis c teris, quantum maxime poss maturare sequi.* GEBH. Ita Lov. 1. 4. Mead. 2. et edd. Ca Rom. anni 1472. Parm. Medi

atuor et viginti quinqueremes erant) Rhodia al-
a, viginti navium tectarum: Agesimbrotus prae-
. Hae circa Andrum insulam classes conjunctae 7
oeam, inde exiguo distantem freto, trajecerunt.
ystiorum primum agros vastarunt: deinde, ubi 8
ystus, praesidio a Chalcide raptim misso, firma
est, ad Eretriam accesserunt. Eodem et L. Quin- 9
cum iis navibus, quae Piraeei fuerant, Atta-
egis adventu audito, venit, jussitque, ut, quae

i 1480. Tarvis. utraque, et quod non displicebat Gro- ad 39, 45, 6. *quantum ma- possent, maturarent sequi* 3. quod et ipsum probari t. *jussis maturarent*, pro maturarent. V. ad 10, 41, 8. avis autem pro vulgato et- ent reliqui codd. nihilomi- alterutra harum lectionum ferenda videtur. Et quidem prior minimum a vulgato [*mature* Bamb.] Mox *prae-* Lov. 3. 4. et Harl. qui si- etiam *accipit*. sed *praeripit* ta. [*praecedit* Bamb.]

6. *Eae quatuor et viginti queremes erant*] *et quatuor* Lov. 1. 3. et Gaertn. [*ea tuor* Bamb.] Tum *viginti na- tecta* omnes codd. mei cum ante Aldum. Hinc *Hages- rotus* Voss. *Agessimbrotus* 3. [*Hagesimbrotus* Bamb.]

7. *Euboeam, inde exiguo ntem freto, trajecerunt*] *uo distante freto* Voss. Lov. 3. 4, 5. Harl. Mead. ambo, rtn. [Bamb.] et edd. usque rob. anni 1531. Sed v. ad , 8.

9. *Jussitque, ut, quae ex sua e venissent naves, Euboe- peterent*] Locutionem notan- monuit Cl. Crevier. Verbo enim *jubere* subjungi fere verbum infiniti modi. Sibi igitur in mentem venisse testatur, *jussitque, ut quaeque ex sua classe venissent naves, Euboeam petere.* In eo consentit Lov. 6. quod legat *jussitque, ut quaeque.* Similiter quidem *ut quaeque* legunt Lov. 2. 3. Harl. Mead. 1. et Gaertn. Verum iidem simul *jussit* vel *jussis*, omisso τῷ *que*, praeferunt; ut in illis tantum τὸ *que* in alium locum rejiciatur. At omnes constanter *peterent*. Quae de hoc genere loquendi monuerunt Borrich. et Cellar. nullus non novit. Sane, τῷ *jubere* frequentius apud vetustiores atque optimos scriptores verbum infinitum jungi, certissimum est. Apud eosdem tamen quaedam, quamvis rariora, obcurrunt exempla, eidem verbum finitum cum *ut* vel expresso, vel per ellipsin omisso addi. Non laudabo nunc locum Livii 23, 21, 4. eum enim ex codd. auctoritate aliter legendum esse, adsentior. Verum ita loquitur 42, 39, 6. *Legati, vel cum tribus venire, jubebant, vel obsides daret.* 44, 2, 5. *Quum, exponerent in consilio, jussisset, qua quisque ducturus esset.* Plaut. Amph. 1, 1, 50. *Jubet, sententiam ut dicant suam.* Sticho 2, 2, 71. *Jube famulos rem divinam mihi adparent.* Te-

ex sua classe venissent naves, Euboeam peteren
10 Eretria summa vi obpugnabatur. nam et trium ju
ctarum classium naves omnis generis tormenta m
chinasque ad urbium excidia secum portabant,
agri adfatim materiae praebebant ad nova molie
11 opera. Oppidani primo haud inpigre tuebant
moenia: deinde fessi vulneratique aliquot, qu
et muri partem eversam operibus hostium cer
12 rent, ad deditionem inclinarunt. sed praesidi
erat Macedonum, quos nos minus, quam Roman
metuebant: et Philocles regius praefectus a Cha
de nuncios mittebat, se in tempore adfuturum,
13 sustinerent obsidionem. Haec mixta metu spes
tra, quam vellent, aut quam possent, trahere
tem-

rent. Eun. 4, 4, 24. *Jube mihi denuo respondeat.* Heaut. 4, 4, 15. *Jube maneat.* Ad. 5, 7, 16. *Jube nunc jam dinumeret viginti minas.* Caesar, sive Hirtius 8. Gall. 52. *Quod ne fieret, consules amicique Pompeji jusserunt.* ubi quidem alii, invitis codd. et editis, pro *jusserunt*, reponunt *intercesserunt*; pauci Msti, et typis exarati legunt *suaserunt*; plurimas tamen et meliores membranas *jusserunt* praeferre, Cl. Oudend. testatur. Virg. Ecl. 5, 15.

— — *tu deinde jubeto certet Amyntas.*

Ovid. 1. Am. 4, 29. *Bibat ipse, jubeto.* El. 11, 19. *Rescribat multa, jubeto.* 1. Art. 509. *Ista jube faciant.* Medic. fac. 58.

Lenta jube scabra frangat asella mola.

4. Fast. 259.

Mater abest: Matrem,
beo, Romane, requir

Horat. 1. Sat. 4, 121. *Jubeb ut facerem quid.* Ex infe ris aetatis scriptoribus, unde ra adferri possent, alia lau abstineo. V. Cel. Burm. ad son. 8. Met. 752. Adsentior que Cl. Dukero supra ad 23, 4. ubi variant codices, pr rendum esse infinitivum; ub conservando subjunctivo co rant, eorum consensum non s nendum esse. [*venit jussis quaeque ex* etc. Bamb.]

§. 10. *Machinasque ad urb excidia secum portabant*] Lov. 4. *urbis* Voss. Lov. 1. Harl. Mead. ambo, et Gae Deinde *exscidia* iterum C cus aliique, adversantibus ptis et editis. V. ad 5, 15, 9. lo ante *jam et trium*, pro

...pus cogebat. deinde, poſtquam Philoclem repul- 14
...a trepidantemque refugiſſe Chalcidem acceperunt,
...tores extemplo ad Attalum, veniam fidemque ejus
...entes, miserunt. Dum in spem pacis intenti se- 15
...us munera belli obeunt, et ea modo parte, qua
...rus dirutus erat, ceteris neglectis, ſtationes ar-
...tas obponunt; Quinctius, noctu ab ea parte,
...e minime suspecta erat, inpetu facto, scalis ur-
...m cepit. Oppidanorum omnis multitudo cum con- 16
...ibus ac liberis in arcem confugit: deinde in de-
...ionem venit. Pecuniae aurique et argenti haud 17
...e multum fuit: signa, tabulae priscae artis, or-
...mentaque ejus generis plura, quam pro urbis
...gnitudine aut opibus ceteris, inventa.

XVII. Caryſtus inde repetita; unde, priusquam 1

...L. et Lov. 1. sollemni scri-... errore. V. ad 9, 17, 5.

...gri adfatim materiae prae-...nt] materiam Lov. 2. ut 38, ...6. *Saxa adfatim praebitu-...r asperitatem ipsam loco-... credebant.* Sed reliqui ſtant ... vulgato, et Livius etiam pas-... *tò adfatim* cum casu secun-... conſtruxit. Supra 10, 25, 7. ...*etis igitur, inquit, adfatim* ...*orum.* 23, 5, 15. *Jam pecu-...s adfatim est frumentique.* ...37, 7. *Armorum adfatim erat* ...*torum Karthagine.* 34, 26, ... *Auxilia, quorum adfatim* ...t. c. 37, 5. *Ad obsidionem su-...endam copiarum adfatim* ...

...11. *Primo haud inpigre tue-...ntur moenia*] *nec impigre* ...l. *ut impigre* Voſſ. Lov. 1. ... 4. 6. Mead. 1. et Gaertn. *pri-...impigre* Mead. 2. *Inpigre* eſt ...nue. Delenda igitur cum uno hoc cod. negatio. Mox *dein fessi*, pro *deinde*, Voſſ. Lov. 1. 3. 4. et Mead. 2. [Bamb.] V. ad 3, 3, 6. [*partem versam* Bamb.]

§. 12. *Philocles regius praefectus a Chalcide nuncios mittebat*] *Philocles praefectus* Lov. 1. et Voſſ. *Philodes regis praefectus* Lov. 6. V. ad 31, 35, 6. Tum *Chalcide*, pro *a Chalcide*, Lov. 2. Harl. et Gaertn. Mox *τὸ si* deficit in Lov. 1. [*sustineret* Bamb.]

§. 13. *Ultra, quam vellent, aut quam possent*] *quam vellent, aut possent* Voſſ. Lov. 2. Harl. et Gaertn. [§. 14. *Chalcidem* omittit Bamb.]

§. 15. *Et ea modo parte, qua murus dirutus erat*] *Tò et* deeſt in Lov. 2. *ex ea modo parte, qua* Voſſ. Lov. 1. 3. 6. et Gaertn. V. ad 26, 45, 1. *et ea modo, qua* Harl. Praeterea *murus diruptus*

e navibus copiae exponerentur, omnis multitudo,
2 urbe deserta, in arcem confugit. Inde ad fidem a
Romano petendam oratores mittunt. oppidanis e
templo vita ac libertas concessa est: Macedonib
treceni nummi in capita statutum est pretium, e
ut armis traditis abirent. Hac summa redemti, i
3 Boeotiam inermes trajecti. Navales copiae, duab
claris urbibus Euboeae intra dies paucos captis
circumvectae Sunium Atticae terrae promontorium
4 Cenchreas Corinthiorum emporium petierunt. Con
sul interim omnium spe longiorem atrocioremq
obpugnationem habuit: et ea, qua minimum cred
5 disset, resistebant hostes. nam omnem laborem i

erat Lov. 2. V. ad 9, 45, 17. [*noctu* et mox *facto* omittit Bamb. *signata*, *ornamenta*, mediis omissis, praefert idem.]

§. 1. *E navibus copiae exponerentur*] Praepositio deest in Lov. 1. et Harl. *ex navibus* legunt Lov. 2. 3. 6. et Voss. [*repetit* Bamb.]

§. 2. *Trecenti nummi in capita statutum est pretium*] Pall. *treceni in capita statutum precium est*. Ant. ed. *trecentorum in capita statutum est precium*. GEBH. Thuan. plane *treceni*. 22, 52, 2. *In capita Romana trecenis nummis quadrigatis*. JAC. GRON. *trecentorum in capita* Lov. 5. et edd. Camp. ac Rom. anni 1472. *trecenti in capita* Lov. 4. *trecē nummi in capita* Lov. 1. *treceni in capita* Voss. Lov. 6. a m. 1. et Mead. 2. *nummi treceni in capita* Lov. 2. 6. a m. 2. Harl. et Mead. 1. *treceni nummi in capita* Lov. 3. Hearnii L. 1. et Crevierii Victor. *treceni nummi capita* Gaertn. *nummi* *triceni per capita* editiones pri ribus proximae. *nummi tre per capita* ed. Mog. *treceni nu mi in capita* Aldus. *trecenti nu mi in capita* Vascos. quod, p cis exceptis, recentiores ser runt usque ad Crevier. qui *tr ceni* restituit; quod etiam e codd. Mstorum auctoritatem p bavi. [*treceni*, omisso *num* Bamb.] Solent autem numeri c dinales et distributivi in M confundi. V. ad h. lib. c. 28. Quod tamen viri docti mone sermonis proprietatem postul ut *treceni*, pro *trecenti*, leg aliter judico, et salva serm proprietate *trecenti* servari p puto. Numerus enim distrib vus indicat, cuique captivor Macedonum trecentos num libertatis pretium statutos e id autem aeque indicatur nu ro cardinali si addantur vo *in capita, in singulos*, vel si les. Verum, ut dixi, *treceni* p bavi, partim fide codicum mot partim quia Livius, licet nume ro distributivo utatur, tamen i

uro diruendo crediderat fore: si aditum armatis urbem patefecisset, fugam inde caedemque hominum fore, qualis captis urbibus fieri solet. cete- 6
rum postquam, parte muri arietibus decussa, per eas ruinas transcenderunt in urbem armati, illud principium velut novi atque integri laboris fuit. nam 7
Macedones, qui in praesidio erant et multi et delecti, gloriam etiam egregiam rati, si armis potius virtute, quam moenibus, urbem tuerentur, conferti, pluribus introrsus ordinibus acie firmata, quum 8
transcendere ruinas sensissent Romanos, per inpeditum ac difficilem ad receptum locum expulerunt.
consul aegre passus, nec eam ignominiam ad 9

...um *in capita*, vel *in singu*... addere solet. V. ad 39, 38, 11. Praeterea *statutum pretium est* ... 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. [Bamb.]

§. 3. *Sunium Atticae terrae promontorium*] *Esunnium* Voss. ...*mum* Lov. 1. *Esumium* Lov. ... *Esaraum* Hearnii L. 1. Sed ... prima huic voci ex fine praecedentis adhaesit. *Sumium* Lov. 4. 5. Harl. Hearnii N. et ... principes. Paullo ante *inermes in Boeotiam trajecti* Lov. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. [Bamb.]

Cenchreas Corinthiorum emporium] Stephanus oppidum et ...le Corinthiorum esse scribit, ...que caeteri. SIG. *et Capo*...*m*, pro *emporium*, Voss. Lov. 2. 3. 4. Mead. ambo, et Gaertn. ...le. Ita *Cynus emporium urbis Opuntiorum* supra habuimus ... 6, 12. Mox *petunt* Lov. 2. et Harl.

§. 4. *Longiorem atrociorem*que *obpugnationem habuit*] Gronov. supra ad c. 15, 8. *longiorem Atracis*, vel *ad Atracem obpugnationem* verisimiliter legendum censuit: quae conjectura etiam Crevierio placuit. Omnes tamen codd. vitiosam lectionem retinent, ac nihil variant. *atrox* etiam *obpugnatio* supra est 21, 11, 6. *Obpugnatio eos aliquanto, quam ante, atrocior adorta est.* An igitur legendum *atrociorемque Atracis obpugnationem habuit?* Ut vox *Atracis* exciderit, partim quod librarii nescirent, quid ea notaret, partim ob vocem praecedentem. Mox *et*. *enim ea, qua minimum credidisset* Lov. 2. [*et aequam minimum* Bamb.]

§. 5. *Si aditum armatis in urbem patefecisset*] *in urbem fecisset* Hearnii L. 1. Paullo ante *crediderat in diruendo muro fore* Lov. 6. *in muro crediderat diruendo fore* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.]

§. 6. *Parte muri arietibus de*...

unius modo expugnandae moram urbis, sed ad
summam universi belli, pertinere ratus, quod ex
momentis parvarum plerumque rerum penderet,
10 purgato loco, qui strage semiruti muri cumulatus
erat, turrem ingentis altitudinis, magnam vim ar-
matorum multiplici tabulato portantem, promovit;
11 et cohortes in vicem sub signis, quae cuneum Ma-
cedonum, (phalangem ipsi vocant) si possent, vi
12 perrumperent, emittebat. Sed ad loca angusta,
haud late patente intervallo diruti muri, genus ar-
13 morum pugnaeque hosti aptius erat. ubi conferti
hastas ingentis longitudinis prae se Macedones ob-

cussa] Sic quoque 33, 17, 9. et 37, 6, 1. Nec ullo loco quidquam variae lectionis ex MSS. adnotatur. Credo tamen, iis magis convenire *discutere*, ut 21, 12, 2. et apud alios. *decutere* est summas partes dejicere 1, 64, 6. et 25, 7, 8. *discutere* disjicere, et, ut Livius paullo post dicit, diruere murum, ita ut aditus per ruinas patefiat. DUK. V. tamen, quae dixi ad 21, 12, 12. [§. 9. *oppugnandae moram*, mox *ad summum* Bamb.]

§. 10. *Purgato loco, qui strage semiruti muri cumulatus erat*] Quis purgandi ritus sit, explicare Caelium Rhodig. 11. Antiq. lect. 22. eumque videndum ad hunc locum, monit Godelev. Verum recte observat Rob. Titius in inedita parte Locor. controv. l. 24, 24. Caelium loqui de illa purgatione, quae etiam vocatur expiatio, eamque huc non pertinere, quum Livius loquatur de purgatione ruderum et caementorum. Eodem sensu hac voce etiam usum Plinium 18, 16. *Solum, in quo seratur, elapidatum purgatumque subigitur autumno.* et Suet. in Vesp. 8. *Ruderibus purgandis manus primus admovit.* Similiter *repurgare itinera* dixit Liv. 44, 4, 11. *Per invia transgressus, praemissis, qui repurgarent iter, Attalum et Misagenem praesidio esse saltum aperientibus jubet.*

Turrim ingentis altitudinis, magnam vim armatorum multiplici tabulato portantem] *turrem* Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Hard. et Mead. ambo. Ita supra formam 23, 37. ubi v. ad §. 5. Tum *multiplici tabulatione* Lov. 3. et Gaertn. Male. 21, 11, 7. *Catapultis ballistisque per omnia tabulata dispositis.* 28, 6, 2. *Turris quinque tabulatorum, egregium propugnaculum.* Silius 14, 300.

Turris multiplici surgens ad sidera tecto
Exibat, tabulata decem cui crescere Grajus
Fecerat.

Vox *tabulatio* obcurrit quidem apud probos scriptores; eadem

ciſſent, velut in conſtructam densitate clipeorum
ſtudinem Romani, pilis nequidquam emiſſis, quum
rinxiſſent gladios; neque congredi propius, neque 14
aecidere haſtas poterant: et, si quas incidiſſent, aut
raefregiſſent, haſtilia fragmento ipso acuto, inter
picula integrarum haſtarum, velut vallum explebant.
d hoc et muri pars adhuc integra utraque tuta prae- 15
ſtabat latera: nec ex longo spatio aut cedendum, aut
petus faciendus erat; quae res turbare ordines so-
t. Accessit etiam fortuita res ad animos eorum 16
rmandos. nam quum turris per aggerem parum
ensati soli ageretur, rota una in altiorem orbitam

men Livium uti, non memini. *romovit* omittit Bamb. §. 12. *lem ad loci angustias.*]

§. 14. *Et, si quam incidissent, ut praefregissent, hastile fragmento ipso* etc. *velut vallum plebat*] Pall. *et, si quas incidissent aut praefregissent, hastilia fragmento ipso acuto* etc. tiqua ed. ita diſtinguit et le, *et si qua incidissent aut pergissent hastilia, fragmento so acuto inter spicula integram hastarum velut vallum explebent.* GEBH. *perfregissent* Lov. 5. Hearnii L. 1. et edd. ante Frob. anni 1535. Male. V. ad 33, 2. Insuper *et, si quà incidissent, aut p. hastilia, fragmento ipso* etc. *velut vallum explebant* Voſſ. Lov. 2. 5. Harl. et Gaertn. cum iisdem edd. Neque diſſentiunt Lov. 1. et 3. nisi quod perperam *hostilia* legant. *et, si quam incidissent, aut praefregissent, hastilia fragmento ipso* etc. *velut vallum explebant* Lov. 4. et 6. Similiter Mead. ambo, praeterquam quod praeferant *et, si quas incidissent*, ut etiam in Pall. Gebhardus reperit: quam lectionem recepi, quum vulgata, quae vel Froben. vel Gelen. auctorem habet, in nullo Mſto obvia fuerit. [*hastile* etc. *explebat*, Bamb.]

§. 15. *Ad hoc et muri pans adhuc integra utraque tuta praestabat latera*] Pall. *et muri pars utraque integra*. GEBH. Similiter Voſſ. Lov. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Praeterea *Ad haec* Lov. 6. V. ad 21, 52, 10. [*Ad hoc* etc. *praestabat* omittit Bamb.]

§. 16. *Accessit etiam forte res*] Lege *fortuita res*. GELEN. Pall. *Accessit etiam fortiter res*. GEBHARD. *forte res*, ut olim edebatur, servant Lov. 2. 5. 6. Harl, et Mead. 1. *fortiter res*, ut legunt Pall. Gebhardi, fuit in Voſſ. Lov. 1. 3. 4. et Mead. 2. *Accessit etiam fortuito res* Gaertn. ut 2, 28, 1. *Omnia temere ac fortuito ageret.* Non tamen Gelenio *fortuita* reponenti adversabor.

Quum turris per aggerem] V. Lipsium 2. Poliorcet. 4. DUK.

§. 16. *Rota una in altiorem or-*

depressa ita turrim inclinavit, ut speciem ruentis hostibus, trepidationemque insanam superstantibus armatis praebuerit.

1 XVIII. Quum parum quidquam succederet, consul minime aequo animo comparationem militum
2 generis armorumque fieri patiebatur: simul nec maturam expugnandi spem, nec rationem procul a mari et in evastatis belli cladibus locis hi-
3 bernandi ullam cernebat. itaque relicta obsidione, quia nullus in tota Acarnaniae atque Aetoliae

bitam depressa] *demissa* Gaertn. Tum *spem ruentis*, pro *speciem*, Lov. 3. 6. et Voss. sollemni scribarum aberratione. V. ad 3, 9, 13. Dein *trepidationem insanam*, omissa copula, Lov. 2. Harl. Mead. 1. et Gaertn. Tandem *tribuerit* Voss. [*trepidationemque* etc. *praebuerit* omittit Bamb. vacuo spatio relicto]

§. 1. *Quum parum quidquam succederet, consul minime aequo animo*] Probe ad hunc modum antiq. ed. Pall. tamen *Quum parum quicquam succederet consuli*. GEBH. *succederet consuli* etiam Lov. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Error inde ortus est, quod per compendium *cos* vel *coss* scriptum fuerit. V. ad 10, 10, 2. Et quidem eo potius *consuli*, quam *consul*, librarii dederunt, ne *succedere* sine casu usurparetur. Ita tamen Cic. 2. ad Q. Fr. 14. *Si ex sententia successerit, bene erit opera posita*. ad Brut. Epist. 9. *Sine exercitu tuo, ut reliqua ex sententia succedant, vix satis liberi videmur fore*. [*armorum* sine *que* Bamb.]

§. 2. *Nec stationem procul a mari*] Lege *nec rationem*. GELEN. Distinguendum post *rationem*, ut ita intelligatur: Ipse consul nullam rationem hybernandi cernebat, ut in locis procul a mari et evastatis belli cladibus. GLAR. Contra ac docti emendarunt, libri nostri omnes *nec stationem procul a mari, et in evastatis belli cladibus locis hibernandi ullam cernerat*. GEBHARD. *nec stationem servat* Lov. 2. 4. 5. 6. Harl. Mead. 1. et Gaertn. Reliqui viris doctis, *rationem* emendantibus, consentiunt; nisi quod *nec regionem* legat Lov. 3. Librarios autem voces *Ratio* et *Regio* non numquam confudisse, docet Stephan. in Indice Lucret. v. *Proverbia*. Mox *et evastatis*, omissa praepositione, Lov. 6. [*et ne vastatis* Bamb.]

§. 3. *Itaque rejecta obsidione*] Lege *relicta obsidione*. GELEN. Libri nostri omnes *rejecta obsidione*. GEBH. Media vox deest in Voss. et Lov. 1. Reliqui etiam mei constanter *rejecta*. Mox *hinc* deest in Gaertn. Deinde *et cetera*, vel *cet'a ad hibernandum* Voss. Lov. 1. et Harl. *et t'ra ad hibernandum* Lov. 6. Vocula *ad* non adparet in primis edd. Sed in cod. ex quo editiones procuratae sunt, intercepta est a libr-

...ra portus erat, qui simul et omnes oneratias, quae commeatum exercitui portabant, caperet, et tecta ad hibernandum legionibus praeberet, Anticyra in Phocide, in Corinthium versa sinum, 4
ad id opportunissime sita visa: quia, nec procul Thessalia hostiumque locis abibant; et ex adverso 5
Peloponnesum exiguo maris spatio divisam, ab tergo Aetoliam Acarnaniamque, ab lateribus Locridem ac Boeotiam habebant. Phocidis primo inpetu Pha- 6
noteam sine certamine cepit. Anticyra haud mul-

...is ultimis vocis praecedentis. ...Y, ad 35, 41, 7. Ascensius deinde anno 1513. *simul et tecta ad hibernandum* dedit; qui hic cavisse videtur, id quod Livio familiarissimum est, repetitionem τοῦ *simul*, quae vox modo praecessit. Verum partim nulli codices hanc lectionem probant, partim ex omnibus illis exemplis, quae ad 3, 50, 12. et 27, 15, 14. laudata sunt, patet, Livium in hac locutione *simul*, *simul* simpliciter, numquam *simul et*, *simul et* dixisse. Alibi vero Livium aliosque *simul et*, *et* usurpasse, vidimus ad 26, 43, 6. [§. ... *hostium locis* Bamb.]

§. 5. *Locridem et Boeotiam*] ...primum Parisienses ediderunt anno 1573. Priores *ac Boeotiam*. Nihil interest, utro modo legamus. Priscam nihilominus lectionem revocavi, quam probant ...iti. [*spatio diviso et ab tergo* Bamb. mox *habebat*.]

§. 6. *Phocidis primo inpetu Phanoceam sine certamine cepit*] Πανοπεὺς δ' ὁ νῦν Φανοτεὺς, ὅμορος τοῖς περὶ Λεβαδίαν τόποις, ἡ τοῦ Ἐπειοῦ πατρίς. Id est, *Panopeus autem, qui nunc Phanoteus, vicinus iis, qui circa Lebadiam locis, Epei patria.* Haec Strabo l. 9, [423.] Quamquam non *Phanoteus*, sed *Phanopeus* legendum puto, reclamantibus omnibus et Graecis et Latinis, quae nos vidimus, exemplaribus. π enim in φ mutatum est, idque in principio verbi, non π in τ, perhibet Strabo. Ergo *Panopea* in accusativo legendum puto hoc in loco, cujus Iönicus accusativus est Πανοπῆα apud Homerum in Boeotia [vers. 27.] Nisi quis Livium ab accusativo masculino Graeco formasse existimet foemininum nomen, quod aliquando fecisse Latinos invenimus, ut ostendit *cratera*. GLAR. *Phanoteam* legendum esse, quemadmodum est in veteribus libris, ostendit Stephanus: Φανοτεὺς, inquit, πόλις Φωκίδος. λέγεται καὶ Φανότη, καὶ Φανότεια. Glareano tamen placet *Panopea*, SIG. Legendum ex Pall. *Phanoteam*, ut etiam Sigonius monuit. GEBH. *Phanoceam* Lov. 5. 6. et Harl. *Phanotheam* Lov. 3. *Phanoteam* reliqui codd. mei cum Hearnii L. 1. *Panopeam* recepit Froben. anno 1531. *Phanoteam* quadriennio postea. Dein Vascos. *Panopeam* revocavit, quod in reliquis edd. superest, exceptis tamen Sigonianis, usque ad ultimam Gruteri, qui Sigonium se-

tum in obpugnando praebuit morae. Ambrysus in-
7 de Hyampolisque receptae. Daulis, quia in tumulo excelso sita est, nec scalis, nec operibus capi
8 poterat. Lacessendo missilibus eos, qui in praesidio erant, quum ad excursiones elicuissent, refugiendo in vicem insequendoque, et levibus sine effectu certaminibus, eo neglegentiae et contemtus adduxerunt, ut cum refugientibus in portam permixti in-
9 petum Romani facerent. Sex alia ignobilia castella Phocidis terrore magis, quam armis, in potestatem venerunt. Elatia clausit portas: nec, nisi vi coge-

cutus *Phanoteam* vulgavit. De hoc oppido v. Palmer. 6. Graec. ant. 15. p. 673. Cellar. Geogr. ant. 2, 13, 725. Vales. ad Exc. Peiresc. p. 24. et Cel. Burm. ad Ovid. 3. Met. 19. [*morae praebuit.* Bamb.]

Ambrysus inde Hyampolisque receptae. Daculisia quia] Lege *Daulis*, pro *Daculisia*. GELEN. Duo priora hic nomina ubique obvia sunt: quamvis Strabo loco jam dicto [9, 424.] duas faciat Hyampoleis: alteram Phocensium, de qua hoc loco intelligimus: alteram in Parnaso monte. *Daculisiam* non temere reperias apud scriptores, pro quo *Daulis* quidam restituerunt. GLAR. De Ambryso v. Palmer. Graec. ant. 6, 13, 642. de Hyampoli ibid. 6, 15, 657. [*Ambrussū inde Hiampolisque* Bamb.] Deinde *Daculisias* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. uterque, Gaertn. et Hearnii L. 1. *Danlisias* ejusdem N. pro quo recte Gelen. *Daulis*. De ea v. Palmer. ibid. 6, 12, 638. [*Daulias* Bamb.]

§. 8. *Cum refugientibus in portam permixti inpetum Romani facerent*] Ex eo, quod sequitur, sex alia ignobilia castella in potestatem venisse, quidem colligi potest, Daulidem quoque captam fuisse; sed haec verba incertum relinquunt, quo effectu impetum Romani fecerint: nam multi impetus sine effectu sunt. Suspicor, vel aliquid excidisse, vel legendum esse *impetu eam Romani caperent*, permixti scilicet cum fugientibus, ut 42, 64, 5. *Terga dederunt, fugientesque per patentem portam hostes acceperunt. Impetu urbem capere* Livius et alii saepe dicunt. V. Gronov. ad 1, 57, 3. Nec difficilius permutari possunt *facerent* et *caperent*, quam *capti* et *facti*, item *captus* et *factus*, 22, 5, 6. et *cepimus* ac *fecimus* in Terent. Heaut. 2, 3, 25. DUK. *cum fugientibus in porta commixti* Lov. 3. [*ut* omittit Bamb. ante *sequendoque* idem.]

§. 9. *Et alia ignobilia castella Phocidis*] Pall. et antiqua ed. *Sex alia*. GEBH. Quidquid est apud me editionum ante Curionem vel Gryphium cum scriptis *Sex alia ignobilia castella*. I. FR. GRON. Pariter legunt omnes mei. Non vero vulgatae lectionis vel Curio, vel Gryphius

ntur, recepturi moenibus videbantur aut ducem, t exercitum Romanum.

XIX. Elatiam obsidenti consuli rei majoris spes 1
fulsit, Achaeorum gentem ab societate regia ad
manam amicitiam avertendi. Cycliadam, princi- 2
m factionis ad Philippum trahentium res, expule-
nt. Ariſtaenus, qui Romanis gentem jungi vole-
t, praetor erat. Classis Romana cum Attalo et 3
odiis Cenchreis ſtabat, parabantque communi
nes consilio Corinthum obpugnare. Optimum 4
tur ratus eſt, priusquam eam rem adgrederentur,

tor exiſtit, sed *Et alia* jam e eos receperant Frob. anni . Basil. anni 1539. et Vascos. *alia* Bamb.]

Recepturi moenibus videban- aut ducem, aut exercitum anum] Non satis adsequor, dicat *aut ducem, aut exer- m Romanum*. certe dux so- sine exercitu vel sine prae- o se Elatiae moenibus non missurus erat. Eamdem dif- ltatem etiam sibi natam Cl. kerus teſtatur. Videant igitur . Interim codices, quibus utor, il hic varietatis exhibent, nisi od *recepturi Romanum*, sex diis vocibus omissis, legant . et Lov. 1. An legendum *cepturi moenibus videbantur manum?* ut *τὰ aut ducem, aut ercitum* tamquam interpreta- o dubitantis scribae, quo sen- *Romanus* accipiendum esset, imo margini adscripta fuerint, ſtea vero in contextum inre- erint.

§. 1. *Ab societate regia ad Ro- anam amicitiam avertendi*] ll. *in Romanam amicitiam ertendi*. Prior tamen *ádverten-* . GEBH. *in Romanam amicitiam* Voſſ. Lov. 1. 2. 3. 4. 5. Mead. ambo, [Bamb.] et edd. Aldo priores. Utraque locutio ferri poteſt. V. ad 6, 23, 8. Deinde *advertendi* Lov. 2, 3. et Harl. sollemni scribarum lapsu. V. ad d. l. Livii. Paullo ante Cl. Ant. Perizon. *Eam obsidenti*, pro *Elatiam obsidenti*, ad marginem Livii legendum conjecit, non alia, ut videtur, de caussa, quam quod vox *Elatia* modo praeceſſit. Sed v. ad 31, 43, 2.

§. 2. *Cycliadem, principem factionis*] *Cycliadan*, vel *Cycliadam* legendum, supra conjeci ad 31, 25, 3. Et poſterior quidem lectio hic supereſt in Lov. 2. 3. 4. 5. Harl. Mead. 2. atque edd. omnibus usque ad Paris. anni 1573. Et eo etiam ducit scriptura, quamvis depravata, Voſſ. et Lov. 1. qui *Excladiam* praeferunt.

Aristhenus, qui Romanis] Polyb. [Exc. legat. num. 41. et alibi] *Aristaenum* scribit, *Ἀρισταινον*. SIG. *Triscenus* Voſſ. *Tristenus* Lov. 1. et 3. *Aristhenus* unus Lov. 5. *Aristaenius* Lov. 6. a m. 1. Reliqui *Aristaenus*. V. infra ad c. 32, 11. Mox *publi-*

legatos ad gentem Achaeorum mitti, pollicen
si ab rege ad Romanos defecissent, Corinthum
5 contributuros in antiquum gentis concilium. Auc
re consule, legati a fratre ejus L. Quinctio, et A
talo, et Rhodiis, et Atheniensibus, ad Achaeos m
6 si. Sicyone datum iis est concilium. Erat au
non admodum simplex habitus animorum inter A
chaeos. terrebat eos Lacedaemonius, gravis et
7 siduus hostis: horrebant Romana arma: Maced
num beneficiis et veteribus et recentibus obli
erant: regem ipsum suspectum habebant pro e
8 crudelitate perfidiaque: neque ex iis, quae tum
tempus faceret, aestimantes, graviorem post bell
9 dominum futurum cernebant. neque solum, quid

cae rei praeerat, pro *praetor erat*, Lov. 1. 3. et Voss. Deinde §. seq. *cum Attalo, et Rhodiis, et Atheniensibus, et Achaeis stabat* Lov. 2. et 6.

§. 4. *In antiquum gentis concilium*] *consilium* Voss. Lov. 1. 2. 5. 6. a m. 1. Gaertn. et edd. Camp. Rom. anni 1472. Mediol. anni 1480. Parm. et quaedam aliae. Verum indicatur communis conjunctorum populorum respublica, quod *concilium*, non *consilium*, vocari, docet Gronov. ad 44, 2, 5. [§. 5. *datum est iis* Bamb.]

§. 6. *Erat autem non admodum simplex habitus animorum inter Achaeos*] Vocula *non* perperam deest in Voss. Lov. 1. 3. 6. et Gaertn. Deinde *habitus inter Achaeos animorum* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. ambo, Gaertn. [Bamb.] et edd. ante Aldum, nisi quod vocem *animorum* in ed. Rom. principe, et Oxoniensi MSto L. 1. deesse Hearnius moneat. [*terrebat* bis *Lacedaemonius* Bamb.] *terrebant Romana arma, horrebant*, Lov. 6.

§. 7. *Macedonum benefici veteribus et recentibus oblig erant*] Pall. uterque, nec antiqua editio *et veteribus orae gentibus obligati*. GE Similiter Lov. 3. 4. 5. 6. Mead et edd. quas vidi, ante Frob anni 1531. omnes. *et veter ejus regentibus obligati* Voss. Lov. 1. *et veteribus ejus orig tibus obligati* Mead. 1. *et ve ribus ejus originibus oblig* Lov. 2. et Harl. in margine. *veteribus eorum originibus o ligati* Gaertn. [*pro ejus cr perf.* omittit Bamb.

§. 8. *Perfidiaque: ex iis, tum ad tempus faceret, aes mantes*] Iidem codices *neque iis, quae tum ad tempus facere aestimantes*. prior *extimant* GEBH. MSS. *perfidiaque: ne*

natu quisque civitatis suae, aut in communibus conciliis gentis pro sententia dicerent, ignorabant: id ne ipsis quidem secum cogitantibus, quid vel- 10
lent, aut quid optarent, satis constabat. Ad homines ita incertos introductis legatis potestas dicendi facta est. Romanus primum legatus L. Calpurnius, 11
deinde Attali regis legati, post eos Rhodii disseruerunt. Philippi deinde legatis dicendi potestas facta 12
est: postremi Athenienses, ut refellerent Macedonum dicta, auditi sunt. Ii fere atrocissime in regem, qui nulli nec plura, nec tam acerba passi erant, invecti sunt. Et illa quidem concio sub occasum 13
solis, tot legatorum perpetuis orationibus die absumto, dimissa est.

praesentis, *quae tum ad tempus foret, aestimantes.* Colebat eo temporis Achaeos Philippus, et quaedam ipsis oppida, ut supra dictum est [c. 5.] restituerat. Ceterum vero regem non ex simulata ad tempus benignitate, sed ex insita crudelitate ac perfidia aestimantes, si victor foret, nihil ab illo boni exspectabant. J. FR. GRON. E codicibus meis unus Lov. 5. τὸ *neque* ignorat, reliqui cum Hearnii L. 1. et N. constanter eam vocem servant. Potuit autem intercidere ob vocis praecedentis syllabam ultimam.

§. 10. *Potestas dicendi data est*] Lege *potestas dicendi facta est*, non *data est*. GELEN. Similiter omnes mei, excepto solo Lov. 5. qui *data est* retinet. Sed ex alterius expositione ortum videtur. Paullo post §. seq. vox *legati* exsulat a Lov. 1. 6. a m. 1. et Voss.

§. 12. *Auditi sunt. Fere atrocissime in regem*] Lege *Ii fere atrocissime.* GELEN. Libri omnes nostri *auditi sunt. Fere atrocissime in regem.* etc. GEBH. Τὸ *Ii* ab Gelenio est. Priores et nostri scripti carent. Nec addendum censeo, sed potius demendum τὸ *sunt:* ut sit, *postremi Athenienses, ut refellerent Macedonum dicta, auditi sunt, fere atrocissime in regem, quia nulli nec plura, nec tam acerba passi erant, invecti.* J. FR. GRON. Pronomen *Ii* in nullo etiam meorum adparet. Vel Gronov. adsentior, vel lego *postremi Athenienses* etc. *auditi fere atrocissime in regem* etc. *invecti sunt.* [ante *potestas dicendi* Bamb.]

§. 13. *Sub occasum solis, tot legatorum perpetuis orationibus die absumto*] *sub occasu solis* Harl. Mead. 2. et Gaertn. V. ad 2, 55, 1. Vox *tot* exsulat a Voss. Praeterea *die absumta* legit Lov. 6.

1 XX. Postero die advocatur concilium; ubi qu[um] per praeconem, sicut Graecis mos est, suadend[i] si quis vellet, potestas a magistratibus facta esse[t], nec quisquam prodiret; diu silentium aliorum ali[os]

2 intuentium fuit. neque mirum, si, quibus sua spon- te, volutantibus res inter se pugnantes, obtorpue- rant quodammodo animi, eos orationes quoque in- super turbaverant, utrimque quae difficilia essent promendo admonendoque, per totum diem habit[ae].

3 Tandem Aristaenus praetor Achaeorum, ne tacitu[m] concilium dimitteret, *Ubi*, inquit, *illa certamin[a] animorum, Achaei, sunt, quibus in conviviis et cir- culis, quum de Philippo et Romanis mentio incidit,*

§. 1. *Suadendi, si quis vellet, potestas*] Mediae tres voces absunt a Lov. 5. et edd. antt. Eas Ascens. demum anno 1513. inseruit; quae etiam in reliquis omnibus scriptis supersunt. Paullo ante *sicut Graecus mos est* Harl.

§. 2. *Quibus sua sponte, volutantibus res inter se pugnantes, obtorpuerant quodammodo animi*] Pall. *res inter se pugnantes obtorpuerant quodammodo*, excluso τῷ *animi*. GEBH. *quibus sua sponte volutatibus* Voss. Lov. 1. 3. 4. 5. 6. a m. 1. Harl. Mead. ambo, Gaertn. et multae edd. antiquae. *quibus sua sponte volentibus* Lov. 2. et 6. a manu sec. Sed recte *sua sponte volutantibus* ed. Rom. anni 1472. quod, deinde a sequentibus in *voluntatibus* mutatum, Ascens. anno 1535. revocavit. *Volutare* autem vel intellige agere de re cum aliis, nempe in conviviis et circulis, ut mox addit. Ita 34, 36, 4. *Has conditiones quamquam ipse volutaverat in secreto cum amicis*, vel animo perpendere; quod ... xit *volutare in animo* 28, 18, ... 40, 13, 4. 42, 11, 5. *secum* ... *volutare* 40, 8, 5. *volutare* ... *mum cogitationibus* 9, 17, 2. ... *de volutare* Virg. 1. Aen. 50. ... inde *res inter se repugnan[tes]* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. (Bamb.) Tu[m] vox *animi* deest etiam in Lov. 4. et Mead. 2. *animis* perperam le- gunt Voss. et Lov. 3. [Bamb.] *animos*, et *eorum* pro *eos* Lov. 1. Mox etiam *invicem*, pro *in- super*, Lov. 6. [*eos si oration[es]* Bamb. *per diem totum habit[ae]* *Et tandem* idem.]

§. 3. *Vix manibus tempera- batis*] Sic scripsi. Male vulgata occupat editiones *temperati[s]*. GEBH. *temperabas* Voss. *tem- perabatur* Lov. 2. Mead. 1. et Gaertn. [*temperatis* Bamb.] Re- liqui *temperabatis*; neque ali- ter typis excusi usque ad Froben. qui anno 1535. substituit *tempe- ratis*. Paullo ante *in commitiis et circulis* Voss. et Lov. 1. *in con-*

manibus temperabatis? Nunc in concilio, ad eam 4
unam indicto, quum legatorum utrimque verba
dieritis, quum referant magistratus, quum prae-
ad suadendum vocet, obmutuistis. Si non cura 5
mmunis salutis, ne studia quidem, quae in hanc
t illam partem animos vestros inclinarunt, vocem
iquam possunt exprimere? quum praesertim nemo 6
m hebes sit, qui ignorare possit, dicendi ac sua-
ndi, quod quisque aut velit, aut optimum putet,
nc occasionem esse, priusquam quidquam decer-
mus. Ubi semel decretum erit, omnibus id, etiam
ibus ante displicuerit, pro bono atque utili foedere
efendendum. Haec adhortatio praetoris non modo 7

liis et circulis Gaertn. *in con-iliis et in circulis* Harl. Quod obari posset, si plures codd. nsentirent. Livium enim prae-sitiones ita repetisse, vidimus 6, 28, 6. Et ita etiam *de Phi-ppo et de Romanis* praefert v. 6.

§. 4. *Quum referant magistra-s, quum praeco ad suadendum cet*] Tria priora verba perpe-m desunt in Voss. et Lovel. 1. um *referat magistratus* legit rl. At supra hoc cap. est: *Sua-ndi potestas a magistratibus cta esset.* Male etiam *ad per-suadendum* Gaertn. Paullo ante *ad eam unam*, omissa voce *rem*, Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. a m. 1. et Mead. ambo. *ad eam unam rem* Lov. 6. a m. 2. et Harl. *ad unam eam rem* Gaertn. Tum *legato-rum utrorumque* Lov. 6. Deinde *audiveritis* Harl.

§. 5. *In hanc aut illam par-tem animos vestros inclinarunt*] *In hanc aut in illam partem* edd. quas adhibui, vetustissimae: de qua praepositionis repetitione modo dictum est ad §. 3. Froben. deinde anno 1535. vulgati auctor exstitit, ac praepositionem po-steriori loco omisit. Recte, ut videtur: ita enim legunt omnes codd. [*aut in illam partem* Bamberg.] Paullo ante *cura salutis communis* alio verborum ordine Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 5. Harl. Mead. ambo, [Bamb.] omnesque ante Al-dum typis descripti.

§. 6. *Pro bono atque utili foe-dere defendendum*] Prorsus exi-stimo, scripsisse Livium *fore de-fendendum.* Nulla enim in hac adhortatione foederis fit mentio, sed tantum decreti, quod, qua-lecumque fuerit, omnibus, etiam iis, quibus ante displicuerit, pro bono atque utili fore defenden-dum dicitur. Neque necessario foedus isto decreto erant junctu-ri. Si enim Romanorum, et qui cum illis sentiebant, amicitiam societatemque tantum recusas-sent, nihil decrevissent novi. Et potuissent facile, quippe qui a-

quemquam unum elicuit ad suadendum; sed ne fremitum quidem aut murmur concionis tantae, ex to[t] populis congregatae, movit.

1 XXI. Tum Aristaenus praetor rursus: *Non magis consilium vobis, principes Achaeorum, deest, quam lingua: sed suo quisque periculo in commune consultum non vult. Forsitan ego quoque tacerem, si privatus essem. nunc praetor video, aut non dandum concilium legatis fuisse, aut inde sine responso*
2 *eos dimittendos non esse. Respondere autem, nisi ex vestro decreto, qui possum? Et quando nemo vestrûm, qui in hoc concilium advocati estis,*

nimis incerti erant, et sententiis inter se dissidebant, mediam viam ex Cleomedontis consilio sequi, ut neque Romanis, neque Philippo se adjungerent, sed quiescerent, atque armis omnino abstinerent, quod ipse Philippi legatus suaderet. JAC. PERIZON. *fore defendendum* probat etiam Crevier. et locutionem alio Livii exemplo inlustrat ex 38, 59, 11. *fore erubescendum*. *Tò fore* cum participiis futuri activi et passivi optime jungi, adversus Vallam 1. Elegant. 26. multis ex Livio aliisque scriptoribus exemplis docet Sanctius 1. Minerv. 14. p. 113. et 3, 10, 466. V. et Voss. 5. Gramm. 16.

§. 7. *Haec adhortatio praetoris non modo quemquam unum elicuit*] Pal. alter *quemquam virum elicuit*. GEBH. *Nec adhortatio* Lov. 1. 3. et Voss. Saepius hae voces a librariis commutatae sunt. V. ad 3, 50, 10. 8, 23, 17. 9, 30, 10, 10, 10, 3. c. 35, 11. c. 36, 7. Broekh. ad Prop. 4, 1, 6. Eleg. 2, 5. et Cel. Burmann. aliosque ad Gratii Cyneg. 300. et 461. Ratio est similitudo ductuum in literis *H* et *N*. V. Longol. ad Plinii 10. ep. 52. Hinc etiam commutantur *Hunc* et *Nunc*. V. ad 4, 16, 3. et 9, 9, 4. *Hos* et *Nos*. V. ad 6, 52, 3. *Hominum* et *Nominum*. V. ad 2, 18, 8. Vel *Nec* pro *Haec* dederunt librarii, quod negationem orationi deesse existimarent, nescientes *non modo* poni pro *non modo non*; de quo v. ad 25, 26, 10. Quod autem *quemquam virum elicuit* in uno suorum invenerit Gebhard. librariorum culpam esse puto; quos interdum ita lapsos esse, vidimus ad 7, 26, 1. *quemquam elicuit*, omissa media voce, Mead. 2. Male. Locutionem *quisquam unus* supra inlustravi ad 3, 12, 4. Mox *aut nuncium concionis tantae* etc. *monuit* Voss. *monuit* pro *movit*, etiam Lov. 1. De his scribarum aberratione v. ad 33, 35, 5.

§. 1. *Forsitan ego quoque tacerem*] *ego quoque facerem* Harl. et Gaertn. cujus erroris caussa est similitudo literarum *T.* et *F.* Hinc in scriptis confunduntur *Ferreus* et *Terreus*. V. Pier. ad

sententia quidquam dicere vult, aut audet; ora-
nes legatorum, hesterno die dictas, pro sententiis
censeamus; perinde ac non postulaverint, quae e 3
sua essent, sed suaserint, quae nobis censerent
ia esse. Romani Rhodiique et Attalus societatem 4
icitiamque nostram petunt: et in bello, quod ad-
sus Philippum gerunt, se a nobis adjuvari aequum
sent. Philippus societatis secum admonet et juris- 5
andi: et modo postulat, ut secum stemus; modo,
intersimus armis, contentum aït se esse. Nulline 6
it in mentem, cur, qui nondum socii sunt, plus
tant, quam socius? Non fit hoc neque modestia

rg. 2. Georg. 341. et Bentl. ad at. Epod. 2, 18. *Fingere* et *ngere.* V. N. Heins. ad Ovid. Her. 41. et Claud. Cons. Olyb. *Fractus* et *Tractus.* V. ad i 23, 35, 1. *Fremens* et *Tre-ns.* V. ad Silii 17, 263. *Fundere* *undere.* V. N. Heins. ad Ovid. Met. 58. *Confectus* et *Conte-s.* V. ad Livii 10, 38, 5. [*nune ctori video,* mox *aut non si-tesponso* Bamb.]

§. 2. *Respondere autem, nisi vestro decreto, qui possum? quando nemo vestrum*] Pal. *r quid possum? Et quoniam mo vestrum.* GEBH. *Respon-re autem, sine vestro decre-quid possum?* Harl. *quid pos-m* etiam Lov. 2. 6. et Gaertn. *id possum sibi* Lov. 3. *quid ssumus* Mead. 1. *nisi ex vestro creto possum* Lov. 1. Deinde *Et quoniam nemo vestrum* Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. et Mead. ambo. V. ad Epit. Liv. 57. *Et quia ne-mo vestrum* Gaertn. V. ad 38, 12, 9. Mox *vocati estis* Gaertn. [*hesterno die pro sententiis di-ctas* Bamb.]

§. 3. *Perinde ac si non postu-laverint*] Ita J. Fr. Gronov. edi-dit, consentientibus uno illorum codicum, quos consului, Lov. 3. et edd. antt. usque ad Froben. qui anno 1535. edidit *perinde ac non postulaverint.* Et hanc le-ctionem firmant decem meorum codicum, cum Hearnii L. 1. quos secutus sum. Supra 2, 58, 1. *Nu-mero etiam addito, perinde ac duo ante fuerint.* 28, 38, 10: *A-fricamque ei, perinde ac debel-latum in Italia foret, provin-ciam destinabant.* [*postulave-rant* et §. 4. *gerant* Bamb.]

§. 5. *Societatis secum admo-net et jurisjurandi: et modo postulat, ut secum stemus*] Gro-nov. in pr. ed. notarum auctor est, Petav. praeferre *societatis secum admonet et jusjurandum:* Barber. vero et Naud. *societa-tem secum admonet et jusjuran-dum:* id vero qui probat, in-telligere debere verbum substan-tivum. Verum nulli meorum a vulgato in diversa discedunt, praeter solos Lov. 5. et Gaertn. qui legunt *societatis secum ad-monet et jusjurandi.* quomodo etiam ex editionibus, quas vidi,

18 *Nunc autem defuncti bello Punico Romani, quod per sexdecim annos velut intra viscera Italiae tole raverunt, non praesidium Aetolis bellantibus mise runt, sed ipsi duces belli arma terra marique simul*
19 *Macedoniae intulerunt. Tertius jam consul summa vi gerit bellum. Sulpicius, in ipsa Macedonia con gressus, fudit fugavitque regem; partem opulentis-*
20 *simam regni ejus depopulatus: nunc Quinctius te nentem claustra Epiri, natura loci, munimentis, ex ercituque fretum, castris exuit: fugientem in Thes*

re membro suppleatur *consule.* Codices mei nihil mutant, nisi quod *nec duce consuli* legat Gaertn.

Sociorum Philippi maritimae etiam urbes] Dele *etiam.* GELEN. Pall. et antiqua editio *maritimae etiam urbes.* GEBH. Scripti et veteres editi *maritimae et iam urbes.* Delevit particulam Gelenius. Forte: *Sociorum Philippi maritimae tantum urbes in terrore ac tumultu erant.* J. FR. GRON. Illud *etiam* superest quoque in omnibus meis. [*maritimae tum urbes* Bamb.] Mox *tuta ab armis Romanis fuerunt* Lov. 2. 3. 6. Mead. ambo. [Bamb.] *tuta ab Romanis fuerunt* Harl.

§. 20. *Quinctius tenentem castra Epiri*] Ego non *castra*, sed *claustra*, legi; quod ex proximo loco [supra hoc cap.] potest intelligi. *Epiri* aït *claustrisque illis.* SABELL. *claustra* legunt omnes mei, praeter solum Lov. 5. qui, ubique priscis edd. adhaerens, hic etiam iisdem consentit, ac *castra* praefert. De errore hoc scribarum v. ad 9, 32, 1.

Natura loci, munimentis, exercituque fretum, castris exuit] Pall. et antiqua ed. *natura loci, munimentis exercitus fretu*[m] GEBH. Similiter Voss. Lov. 1. [...] 4. 6. et Mead. 2. [Bamb.] e[t] edd. Camp. Rom. anni 1472. [...] Parm. *munimentisque exer[ci]tus fretum* Lov. 2. Mead. 1. [...] Gaertn. *munimentisque exer[ci]tuque fretum* Harl. *munimen[tis] exercitu fretum* Lov. 5. ubi [ta]men ultimam literam τοῦ *ex[er]citus* excidisse ob primam [vocis] sequentis suspicandi locus [...] V. ad 4, 33, 11. Nullus ita[que] codd. meorum vulgatum tue[tur,] quod demum inveni in Med[iol.] anni 1480. Tarvis. utraque, [...] reliquis recentioribus. [*soci[i]que urbes ejus* Bamb.]

§. 21. *De crudelitate, a[varitia], et libidine regis*] Cop[ulam] ignorant Voss. Lov. sex, H[arl.] Mead. 2. et edd. ante Ald[um,] quod cur repudiatum sit, ju[stam] rationem non video. V. ad 3, [...] 4. et saepe alibi. Mox corrup[tis]sime *quae int' antiqua scel[era] insuper inferosque Deos sint [ad]missa* Lovel. 1. [*sint admi[ssa]* Bamb.]

§. 22. *Multo minus, qu[ae] quae Clunii Abydenique, qui p[ro]cul a nobis absunt*] Quia Ele[...]ta reperio ante Abydum ab [...] captam, videat, quaeso, lect[or]

liam persecutus, praesidia regia sociasque ejus ur-
s prope in conspectu regis ipsius expugnavit. Ne 21
sit vera, quae Athenienses modo legati de crudeli-
te, avaritia, libidine regis dixerunt: nihil ad nos
rtineant, quae in terra Attica scelera in superos
ferosque Deos sunt admissa: multo minus, quae 22
ani Abydenique, qui procul a nobis absunt, passi
int: nostrorum ipsi vulnerum, si vultis, oblivisca-
tur; caedes direptionesque bonorum Messenae in 23
edia Peloponneso factas; et hospitem Cyparissiae

Eleuntii recte legi possit: ego nihil statuo. SABELL. te Sabellicus *Elaeuntii* resti-. Sed alii ante *quae* posuere , quod mihi displicet. Ne- enim Achaei minus curare ebant Atheniensium quere- quam vel Elaeuntiorum, vel denorum. GLAR. Antea le tur *Clunii Abydenique*. Sa- cujus in hac re ingenium iratur Glareanus, restituen putavit *Eleuntii Abydeni-*. Quorum sententiam ego vix bare possum. † „Glareanus bellico, ut viro doctissimo, scribit; de ejus vero laude *λῶν γρύ*." †. Nam cum com- eret eos Aristaenus, qui bel- rudelia a Philippo passi sunt, quos Athenienses et Aby- fuerunt, nescio cur potissi- Elaeuntios nominare pos- quos ipse per deditionem perit. Etenim libro priore 16, 5.] ita Livius aït: *Inde ressus ad Chersonesum E- nta et Alopeconnesum tra- ibus ipsis recipit.* Quamob- ego reponendum puto, pro ii, *Ciani.* Primum quia gra- me omnium vexati a Philip- unt, auctore Polybio; quo- excidii saepe etiam memi- per hos libros Livius: ut paulo post [c. 33, 16.] *Cium, suae ditionis urbem, funditus deles- se.* Deinde quia vicinior est vox *Clunii Cianis*, quam *Elaeuntiis.* Nam si *l* in *i* et *v* in *a* verteris, confecta vox erit. Cianos etiam cum Abydenis conjungit Polybius, ut supra ostendi [ad 31, 31, 4.] SIG. Sigonius conjectat supponendum *Ciani.* In Pall. comparet *multo minus quam E- latii Abydenique.* GEBH. *quam* mihi sententiae bujus loci repugnare, et delendum esse videtur. Nam non vult Aristaenus, multo minus ad Achaeos pertinere scelera in Attica admissa, quam quae Ciani Abydenique passi fuerant; sed contra, multo minus ad Achaeos pertinere, quae hi, quam quae Athenienses passi fuerant: Ciani enim Abydenique, aït, *procul a nobis absunt:* Athenienses autem non ita longe ab Achaeis remoti erant. DUK. Recte vocem *quam*, eadem ratione permotus, et quod non adpareat in ed. Rom. principe, ex contextu ejecit etiam Cl. Crevier, quae exsulat quoque a Lov. 5. 6. Harl. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. cujus loco perperam sequens *quae* omittitur in Voss. Lov. 1. 2. 4. Mead. utroque, et Gaertn. Deinde *Elatii*

Garitenem contra jus omne ac fas inter epulas pro ipsas occisum; et Aratum patrem filiumque Sicyonios, quum senem infelicem parentem etiam adpella-
24 *re solitus esset, interfectos; filii etiam uxorem libi-dinis caussa in Macedoniam asportatam: cetera stu-*
25 *pra virginum matronarumque oblivioni dentur: sint cum Philippo res, cujus crudelitatis metu ob-mutuistis omnes: (nam quae alia tacendi advocatis in concilium caussa est?) cum Antigono, mitissimo ac justissimo rege, et de nobis omnibus optime merito, existimemus disceptationem esse: num id postu-*

Lov. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. qui nonnihil Sabellico *Elaeuntii* reponenti favere videntur; ut et *Elei* exhibentes Lov. 2. et 6. *Clunii* est in solo editionum adsecla Lov. 5. *Clavi* in Lov. 1. et 3. *Elavi* in Hearnii N. [*Clam* in Bamb.] *Clani* in Voss. et Hearnii L. 1. ex quo facillime fit *Ciani*, ut Sigonius optime conjecit, *l* mutato in *i*; quae elementa saepissime in Mstis commutari, vidimus ad 2, 23, 3. [*procul ab nobis* Bamb.]

§. 23. *Hospitem Cyparissiae Garitenem*] Κυπαρισσήεις oppidum Messenae. Steph. SIG. *Gratitenen* Voss. *Graritenen* Lov. 1. *Garitenen* Lov. 3. et 4. [*Cyparissi Jegaritelen* Bamb.] Mox *et armatum patrem*, pro *Aratum*, perperam plerique codd. cum vetustissimis edd. [Bamb. qui mox *appellares oblitus esset*.]

§. 24. *Pyli ejus uxorem libidinis caussa in Macedoniam apportatam*] At supra [27, 31, 8.] Polycratiam asportatam dixit: quare plane apparet *Polycratiam*, non *Pyli*, legendum esse. SABELL. Pall. *Fili ejus uxorem libidinis caussa in Macedoniam asportatam.* Antiqua ed. *P[yli] ejus uxorem libidinis caussa [in] Macedoniam apportatam.* G[...] HARD. *Pilionis libidinis ca[us]sa* Lov. 6. a m. 1. sed vox [uxo]rem interponitur a m. 2. *P[ili]conis uxorem libidinis ca[ussa]* Lov. 2. *Pilis ejus uxorem libi[di]nis caussa* Gaertn. *Pili ejus [u]xorem l. c.* Voss. Lovel. 3. [...] Harl. Mead. 1. et primae [...] quibus proximae Sabellici [con]jecturam in contextu exhi[bent.] Pro qua tandem Frob. anno [...] dedit *filii etiam uxorem*, [quod] nunc vulgo exstat; ad quam [le]ctionem proxime accedunt [Lov.] 1. *Pili etiam uxorem*, et M[...] 2. *filii ejus uxorem* exhibe[ntes.] [*interfectos, . . . ejus u[xorem]* Bamb.] Deinde *apportata[m]* *adportatam* Lov. 2. 3. 5. 6. [...] et edd. vett. *asportatam* [...] Mogunt. quod etiam supere[st in] reliquis codd.

§. 25. *Ne sint cum Phil[ippo] res, cujus crudelitatis m[etu] obmutuistis omnes*] *obticu[istis]* Gaertn. quod ex glossa inter[pre]tis natum videtur. Praeterea *cum Philippo res* constanter [...] pti, nisi quod *sine cum Phi[lippo]*

...et facere nos, quod tum fieri non posset? Penin- 26
...a est Peloponnesus, angustis Isthmi faucibus con-
...nti adhaerens, nulli apertior neque opportunior,
...m navali, bello. si centum tectae naves, et quin- 27
...ginta leviores apertae, et triginta Issaïci lembi
...ritimam oram vastare, et expositas prope in ip-
... litoribus urbes coeperint obpugnare, in mediter-
...eas scilicet nos urbes recipiemus? tamquam non
...estino et haerente in ipsis visceribus uramur bel-
...? Quum terra Nabis et Lacedaemonii, mari Ro- 28
...na classis urguebunt; unde regiam societatem et

...res legat idem Gaertn. Si ta... libri addicerent, mallem ... Cel. Dukero ne sit cum Phi...o res, quia frequentius dici... hoc sensu est mihi res cum ..., quam sunt mihi res cum ... Mox quod cum fieri Lov. ...t Gaertn. quo cum fieri Voss. ... 1. 3. Mead. ambo. cum fieri, ...cedenti voce omissa, Lov. 2. ...d jam fieri Lov. 6. Aliquid ... Certe quam vim illud tum ... loco habere possit, neque ...r. neque ego capimus. An ...dum, quod tuto fieri non ...et? [quod reri non posset ... unde tueri conjicit Goel...]

...26. *Nulli apertior atque op...tunior, quam navali bello*] ... *neque oportunior*. GEBH. ...militer Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. ... Mead. ambo, et Gaertn. ...orum auctoritate id recipien... putavi. De simili abundan... negationis v. ad 3, 11, 6. c. ... 6. 4, 7, 5. et c. 58, 5. (* 34, ...) Ad haec *nulli aptior* Lov. ...et Gaertn. sollemni scribarum ...u. V. ad 31, 22, 8. *aperta* ...lo, ut *corpora aperta jaculo* ...16, 22. [*Paene insula* Bamb.]

§. 27. *Et centum triginta Isiaci lembi*] Tu vide, ne *Asiatici* Livius scripserit. SABELL. Vocem *centum* expunxit Frob. anno 1535. quam tamen servant Lov. 4. 5. 6. et Mead. 2. cum Hearnii N. *centum et triginta*, vocula transposita, legunt Lov. 2. et Mead. 1. *et centum et triginta* Gaertn. Reliqui lectionem Frob. probant. Deinde *Isiaci* vett. edd. adsentiens Lov. 5. *Isaci* Lov. 3. *Ysaci* Hearnii L. 1. *Hisaci* Lov. 6. *Hissaci* Voss. et Lov. 1. *Hisfaci* Mead. 2. *Hiffaci* Lov. 4. Tota vox omittitur in Lov. 2. Mead. 1. et Gaertn. *Issaïci*, ut hodie editur, primus dedit Frob. eodem anno. Et ita Harl. et Hearnii N. *Issaei viginti lembi classi Romanorum adjuncti* memorantur 31, 45, 10. ubi v. Sigon. *Issaei lembi* obcurrunt etiam 42, 48, 8. Mox *prope* exsulat a Voss. et Lov. 1. Sed v. ad 38, 45, 3. [*scilicet nos urbes* omittit Bamb. vacuo spatio relicto.]

§. 28. *Egregie enim Dymas priore bello sumus tutati*] *Hymes* Mead. 2. *Himas* Hearnii L. 1. *Binas* Lov. 6. *Bymas* Voss. Harl. Mead. 1. et Gaertn. *Bimus* Lov.

18 *Nunc autem defuncti bello Punico Romani, quod per sexdecim annos velut intra viscera Italiae toleraverunt, non praesidium Aetolis bellantibus miserunt, sed ipsi duces belli arma terra marique simul*
19 *Macedoniae intulerunt. Tertius jam consul summa vi gerit bellum. Sulpicius, in ipsa Macedonia congressus, fudit fugavitque regem; partem opulentissimam*
20 *simam regni ejus depopulatus: nunc Quinctius tenentem claustra Epiri, natura loci, munimentis, exercituque fretum, castris exuit: fugientem in Thes-*

re membro suppleatur *consule*. Codices mei nihil mutant, nisi quod *nec duce consuli* legat Gaertn.

Sociorum Philippi maritimae etiam urbes] Dele *etiam*. GELEN. Pall. et antiqua editio *maritimae etiam urbes*. GEBH. Scripti et veteres editi *maritimae et iam urbes*. Delevit particulam Gelenius. Forte: *Sociorum Philippi maritimae tantum urbes in terrore ac tumultu erant*. J. FR. GRON. Illud *etiam* supereſt quoque in omnibus meis. [*maritimae tum urbes* Bamb.] Mox *tuta ab armis Romanis fuerunt* Lov. 2. 3. 6. Mead. ambo. [Bamb.] *tuta ab Romanis fuerunt* Harl.

§. 20. *Quinctius tenentem castra Epiri*] Ego non *castra*, sed *claustra*, legi; quod ex proximo loco [supra hoc cap.] poteſt intelligi. *Epiri* aït *claustrisque illis*. SABELL. *claustra* legunt omnes mei, praeter solum Lov. 5. qui, ubique priscis edd. adhaerens, hic etiam iisdem consentit, ac *castra* praefert. De errore hoc scribarum v. ad 9, 32, 1.

Natura loci, munimentis, exercituque fretum, castris exuit] Pall. et antiqua ed. *natura loci, munimentis exercitus fretum*. GEBH. Similiter Voſſ. Lov. 1. 3. 4. 6. et Mead. 2. [Bamb.] cum edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. *munimentisque exercitus fretum* Lov. 2. Mead. 1. et Gaertn. *munimentisque exercituque fretum* Harl. *munimentis, exercitu fretum* Lov. 5. ubi tamen ultimam literam *τοῦ exercitus* excidiſſe ob primam vocis sequentis suspicandi locus est. V. ad 4, 33, 11. Nullus itaque codd. meorum vulgatum tuetur; quod demum inveni in Mediol. anni 1480. Tarvis. utraque, ut reliquis recentioribus. [*socia-que urbes ejus* Bamb.]

§. 21. *De crudelitate, avaritia, et libidine regis*] Copulam ignorant Voſſ. Lov. sex, Harl. Mead. 2. et edd. ante Aldum: quod cur repudiatum sit, justam rationem non video. V. ad 3, 6, 4. et saepe alibi. Mox corruptissime *quae int' antiqua scelera insuper inferosque Deos sint admissa* Lovel. 1. [*sint admissa* Bamb.]

§. 22. *Multo minus, quam quae Clunii Abydenique, qui procul a nobis absunt*] Quia [illegible]ta reperio ante Abydum ab eo captam, videat, quaeso, lector,

bis viam consilii, ut quiesceretis abstineretisque armis, ostendebat; ea non media, sed nulla via est. 34 *Enim, praeterquam quod aut accipienda, aut adspernanda vobis Romana societas est, quid aliud quam nusquam gratia stabili, velut qui eventum exspectaverimus, ut fortunae adplicaremus nostra consilia, praeda victoris erimus? Nolite, si, quod om-* 35 *nibus votis petendum erat, ultro obfertur, fastidire. Enim, quemadmodum hodie utrumque vobis licet, sic semper liciturum est. nec saepe, nec diu eadem occasio erit. Liberare vos a Philippo jamdiu magis* 36 *vultis, quam audetis. Sine vestro labore et periculo qui vos in libertatem vindicarent, cum magnis classibus exercitibusque mare trajecerunt. Hos si socios* 37 *adspernamini, vix sanae mentis estis: sed, aut socios, aut hostes habeatis, oportet.*

...dd. ante Aldum. Deinde *Macedonum praesidia* Voss. Lov. 3. ... Harl. Mead. ambo, et Gaertn. ...mb. qui ante *rectam societa...*, et §. seq. *clades alienae.*]

§. 30. *Summa ope petendum ...*] *sūope petendum*, id est, *summopere*, Gaertn. *summo o...re petendum* Hearnii N. Solent voces *ope* et *opere* in Mstis permutari. V. ad 8, 16, 4. c. 37, ..., 13, 9. 29, 17, 2. et saepe ali... [*nobis ac summa repetendum* ...mb.] Mox §. seq. *sub umbra ...stri auxilii* Voss. Lov. 1. 2. 3. et Mead. ambo. *sub umbra nostri auxilii* Lov. 5. 6. Harl. et edd. ante Aldum; quae cum codd. ...erioribus etiam *societatem ...stram* et *portubus nostris* le...unt. [*compulsi et deprensi in aliena terra*, mox *vestri auxilii*, et *portibus vestris* Bamb.]

§. 32. *Quia pepercisse volunt*] Pall. nec non vetus ed. *quia pepercisse vobis volunt*. GEBH. Ita et Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Mead. 2. Hearnii L. 1. et edd. vett. *quia pepercisse nobis volunt* Lov. 3. 6. et Gaertn. Additum pronomen primus Frob. anno 1535. omisit, cum quo stat Mead. 1.

§. 33. *Abstineretisque armis*] *ab armis* Lov. 6. Utroque modo, vel addita, vel omissa praepositione, Livium locutum esse, dictum est ad 4, 59, 8. Ratio igitur postulat, ut plurium praeferamus unius testimonio. [§. 34. *Enim praeterquam* Bamb. *aut spernenda* idem.]

§. 36. *Liberare vos a Philippo jamdiu magis votis, quam armis audetis*] Pall. *magis vultis, quam audetis*. GEBH. Omnes membranae: *Liberare vos*

1 XXII. Secundum orationem praetoris murm
ortum aliorum cum adsensu, aliorum incleme
2 adsentientes increpantium. et jam non singuli t
tum, sed populi universi, inter se altercaba
tum inter magistratus gentis (damiurgos vocant: d
cem numero creantur) certamen nihilo segnius, qu
3 inter multitudinem, esse. quinque relaturos se
societate Romana ajebant, suffragiumque dat
quinque lege cautum testabantur, ne quid, qu
adversus Philippi societatem esset, aut referre m
4 gistratibus, aut decernere concilio jus esset. Hi
quoque dies jurgiis est consumtus. Supererat u
justi concilii dies: (tertio enim lex jubebat de
tum fieri) in quem adeo exarsere studia, ut vix p
5 rentes ab liberis temperaverint. Rhisiasus (Pelle
sis erat) filium damiurgum, nomine Memnonem,

a Philippo jamdiu magis vultis, quam audetis. Voss. *magis votis, quam audetis.* Ex *voltis* fortasse. J. FR. GRON. *votis optastis, quam sine vestro labore* Lov. 6. *votis quam audetis* Lov. 1. et 3. cum Hearnii L. 1. Reliqui cum ejusdem Hearnii N. eamdem servant lectionem, quam Gronov. in membranis suis invenit; nisi quod solus Lov. 5. faveat editis antiquis. [*vos libertatem*, omisso *in*, Bamb. qui idem mox *mare* omittit, et *mentis sanae* exhibet.]

§. 2. *Demiurgos vocant*] Pall. et hic, et paullo post *Damiurgos*. GEBH. Non aliter Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. et Gaertn. qui etiam mox *Damiurgum* praeferunt. Eorum fidem secutus sum, quum et infra ita editum videam 38, 30, 4: ubi vide.

§. 3. *Ne, quod adversus Philippi societatem*] Vitium aliqu recentiorum editionum. Rep *ne quid, quod adversus.* J. F GRON. Ita prima exhibuit H sii Elzev. Ultima Gruteri *ne qu adversus.* Omnes priores c codd. meis, quotquot videre tigit, ut et Oxoniensibus *ne q quod adversus*, quod recte, Fr. Gronovio moniti, recepe Hearnius et Crevierius. [*ne adversus* Bamb.] Tum *soci tem Philippi* Lov. 3. 5. 6. et ed ante Aldum. Vox *Philippi* n adparet in Voss. et Lov. 1. Pa lo ante *relaturos de societa Romana se ajebant* Voss. Lov sex, Mead. ambo, [Bamb.] et e dem edd. *τὸ se* et *ajebant* om sit Harl. Tum *lege cautum te bantur* Gaertn. [*aut ferre* pro *referre* Bamb. et mox *His quoque dies.*]

bat, partis ejus, quae decretum recitari, perro-
ique sententias prohibebat. Is, diu obteftatus 6
um, ut consulere Achaeos communi saluti pate-
tur, neu pertinacia sua gentem universam perdi-
iret, poftquam parum proficiebant preces, ju- 7
us se eum sua manu interemturum, nec pro filio,
d pro hofte, habiturum, minis pervicit, ut pofte- 8
die conjungeret iis se, qui referebant. qui quum
ures facti referrent, omnibus fere populis haud
bie adprobantibus relationem, ac prae se feren-
bus, quid decreturi essent; Dymaei ac Megalopo- 9
ani, et quidam Argivorum, priusquam decretum
eret, consurrexerunt, ac reliquerunt concilium, ne-
ne mirante ullo, neque inprobante. Nam Megalo- 10
olitanos, avorum memoria pulsos ab Lacedaemo-
iis, reftituerat in patriam Antigonus: et Dymaeis,

§. 4. *Parentes ab liberis tem-raverint*] *temperarint* Lov. 2. a m. 2. Harl. et Gaertn. Paul-ante *adeo omnium exarsere udia* Lov. 6.

§. 5. *Perrogarique sententias ohibebat*] *prorogarique* Voff. ov. 2. 3. 6. Mead. 2. et Gaertn. imiliter variant codd. cap seq. 1. et in Epit. Liv. 48. Cauffam ad 9, 10, 7. *promulgarique* ov. 1. *rogarique* Harl. et edd. as vidi, omnes ante Ald. prae-r edd. Camp. et Rom. anni 1472. ae simul cum Lov. 5. non tan-m has voces, sed et quinque raecedentes ignorant. De verbo rrogare in hac re v. Cortium l Plinii 4, 22, 3. Supra 29, 19, . *Perrogari eo die sententiae on potuere.* [Initio *Risias* Bam-erg.]

§. 6. *Neu pertinacia sua*] *ne pertinacia sua* Voff. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. V. ad. Liv. 34, 35, 9.

§. 9. *Dymaei ac Megalopolitani*] *Megalipolitani* Voff. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. uterque, et Hearnii L. 1. quomodo etiam quidam eorum mox *Megalipolitanos* praeferunt. Ex ea autem scriptura *Megalepolitani* et *Megalepolitanos* scribendum, Gronov. supra conjecit ad 32, 5, 5. Vide, quae eo loco notantur.

Neque morante ullo, neque inprobante] Vetus lectio eft *neque mirante*. GELEN. Similiter omnes mei, nisi quod *jurante* legat Lov. 6. Deinde *nec improbante* Lov. 1. 3. 4. 5. Mead. ambo, [Bamb.] et edd. ante Aldum. V. ad 9, 9, 14.

§. 10. *Megalopolitanos, avorum memoria pulsos etc.*] Cll

captis nuper direptisque ab exercitu Romano, qua redimi eos, ubicumque servirent, Philippus jussi set, non libertatem modo, sed etiam patriam, re
11 diderat. Jam Argivi, praeterquam quod Macedon reges ab se oriundos credunt, privatis etiam hos tiis familiarique amicitia plerique inligati Philipp
12 erant. Ob haec concilio, quod inclinaverat ad R manam societatem jubendam, excesserunt: veniaq iis hujus secessionis fuit, et magnis et recentib obligatis beneficiis.

Crevier. recte vidit, Livium non satis adcuratam temporum rationem habere videri, quum id factum dicit *avorum memoria*. Cleomenem enim Lacedaemoniorum regem Megalopolim cepisse et diruisse, teste Polyb. 2, 55. et 5, 93. Adde Pausan. Messen. 29. et Arcad. 27. Antigonum autem, Philippi decessorem, paullo ante mortem restituisse. Philippum itaque, qui etiamnum in medio robore virium erat, et eversam et restitutam Megalopolim vidisse. [in fine §. *sed etiam reddiderant*. Bamb.]

§. 11. *Hospitiis familiarique amicitia plerique inligati Philippo*] Pall. uterque perperam *allegati*. Superius c. 21, 11. *Posteaquam nos neque decernere id sibi praesidium, neque velle illigari Romano bello vidit*. 36, 11, 1. *Quum patrem, primo allegando, dein coram ipse rogando, fatigasset, invitum se gravioris fortunae conditioni illigantem*. Ibid. c. 40, 14. *De injuria tribuni, bello alieno se illigantis* etc. GEBH. *auspiciis* Gaertn. V. ad 21, 2, 5. Tum *alligati* Lov. 4. 6. et Mead. 2. V. ad 26, 46, 10. *obligati* Lov. 3. *Philippo illigati* Gaertn.

§. 12. *Quod inclinaverat a Romanam societatem inea dam*] Pall. *ad Romanam soci tatem jubendam*. GEBH. Ba berin. Naud. Petav. Oxon. a *Romanam societatem jube dam*, Phrasis e comitiis popu Romani petita, quorum loco Gra cis populis hujusmodi con erant. Sic 33, [2, 6.] *Rogati inde a Plataeensi Dicaearch lata recitataque de societa cum Romanis jungenda, nul contradicere audente, omniu Boeotiae civitatum suffragi accipitur jubeturque*. J. FR. GRO NOV. *uniendam* Voss. *unien dam* Lov. 3. *ineundam* Lov. 4. 5. et Gaertn. Reliqui recte *ju bendam*. Ita *jubere foedus* Cic. 2. Agrar. 22. *Hoc quia vos foe dus non jusseritis*. V. ad 3, 36, 6. Alibi etiam *inisse* et *jussisse* commutantur. V. ad 4, 40, 6.

Et magnis et recentibus colligatis beneficiis] Lege *obligatis*. GELEN. Ita et omnes mst praeter Lov. 5. vetustis edd. adhaerentem. *beneficiis obligatis* Gaertn.

§. 1. *Ceteri populi Achaeorum, quum sententiae perrogarentur*] Omnes membranae *quum sententias perrogarentur*. Quod

XXIII. Ceteri populi Achaeorum, quum senten- 1
e perrogarentur, societatem cum Attalo ac Rho-
is praesenti decreto confirmarunt: cum Romanis, 2
a injussu populi non poterat rata esse, in id
pus, quo Romam mitti legati possent, dilata est.
praesentia tres legatos ad L. Quinctium mitti pla- 3
it, et exercitum omnem Achaeorum ad Corinthum
moveri; captis Cenchreis, jam urbem ipsam Quin-
o obpugnante. Et hi quidem e regione portae,
ae fert Sicyonem, posuerunt castra. Romani ad 4

um perperam sprevisse edi-
es existimo. 22, [60, 5.] *T.*
nlius Torquatus interroga-
sententiam ita loquutus fer-
. 36, [7, 2.] *Annibal nomina-*
interrogatus sententiam.
[14, 5.] *Ibi C. Livius is enim*
primus rogatus sententiam.
ue sane quum in consilio vel
cilio omnium ordine rogan-
sententiae, minus ipsi per-
antur sententias, quam in coe-
persalutantur, quum omnes
ac salutantur. Voss. *sen-*
ias perrogarent. J. FR.
ON. Vulgatum quidem, fate-
, nihil habet vitii: ne tamen
ile probem, caussa est, quod
nullo ex meis, nisi in Lov. 5.
petuo editionum adsecla, in-
erim. Supererat etiam in Vi-
r. apud Crevier. At contra
ntentia promulgaretur servat
v. 1. *sententiis rogarentur*
ertn. *sententiae rogarentur*
ri. *sententiae prorogarentur*
v. 2. et 6. *prorogarent* a m. 2.
ntentias prorogarent Voss. et
v. 3. *sententias perrogarent*
arnii L. 1. *sententias perro-*
rentur Lov. 4. Mead. ambo, et
arnii N. [*perrogaretur* Bamb.]
ropterea id non tantum verum
dico, sed eidem etiam in con-
xtu locum dedi. Cicero 1. ad

Att. 13. *Primum igitur scito, primum me non esse rogatum sententiam.* Mox *cum Romanis ac Rhodiis* Voss. Lov. 1. 4. 5. 6. a m. 1. Mead. 2. Gaertn. Hearnii L. 1. [Bamb. sed *ac Rhodiis prae* in rasura.] et edd. Rom. princeps, Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. *cum Rhodiis,* mediis omissis, Lov. 2. 3. et 6. a m. 2. *societatem Rhodiis* Mead. 1.

§. 3. *Tres legatos ad L. Quinctium mitti placuit*] Pal. prior *ad Quintium mitti.* alter *ad T. Quintium.* GEBH. L. Quinctius simul cum Attalo et Rhodiis legatos ad Achaeos miserant supra c. 19, 5. Nunc igitur vicissim Achaei ad L. Quinctium, non ad T. Quinctium, legatos mittendos censent. Et ita etiam legunt omnes mei, nisi quod in paucis sit *ad Lelium Quinctium,* sollemni errore, de quo v. ad 29, 7, 2. et in uno Mead. 2. pronomen omittatur. [*tris legatos* Bamb.]

Exercitum omnem Achaeorum ad Corinthum admoveri] Voss. *Achaeorum Corinthum,* sine media praepositione. Juxta bene. Idem mox *Et hi,* non *il.* melius. Achaei scilicet. Denique idem *Romani Cenchreas,* deleta et hic praepositione. Sed et inter-

Cenchreas versam partem urbis, Attalus, tradu
per Isthmum exercitu, ab Lechaeo, alterius ma
portu, obpugnabant; primo segnius, sperantes d
ditionem intus fore inter oppidanos ac regium pr
5 sidium. postquam uno animo omnes, et Macedo
tamquam communem patriam tuebantur, et Cori
thii ducem praesidii Androsthenem, haud secus qu
civem et suffragio creatum suo, imperio justo pat
bantur; omnis inde spes pugnantibus in vi, et a
6 mis, et operibus erat. undique aggeres haud fa
7 aditu ad moenia admovebantur. Aries ex ea par
quam Romani obpugnabant, aliquantum muri dir
rat. in quem locum, quia nudatus munimento erat
protegendum armis quum Macedones concurrisse

punctione vulgo peccatur. Nam τὰ *posuerunt castra* recte dicuntur de Achaeis, qui tum primum adventabant: at male intelliguntur ad τὰ *Romani et Attalus*, qui jam pridem id fecerant, et nunc in opere oppugnandae urbis erant, captis ante Cenchreis. Cum his igitur ambobus connectendum τὰ *oppugnabant* hoc modo: *Romani Cenchreas versam partem urbis, Attalus traducto per Isthmum exercitu ab Lechaeo, alterius maris portu, oppugnabant; primo segnius.* J. FR. GRON. *Corinthum admoveri* etiam Lov. 1. et 6. [*Cenchriis* Bamb.] Tum *Et hi quidem* Lov. 2. 3. 6. Hearnii L. 1. ac Victor. Crevierii. *Et hii quidem* Lov. 4. et Gaertn. [*Et ii* Bamb.] Deinde *Romani Cenchreas versam partem* Lov. 1. 3. 4. 6. Mead. ambo, et Gaertner. [Bamb.] *Romani Cenchreas versum partem* Lov. 2. et Harl. *Romani Cenchreas, Attalus* etc. reliquis mediis omissis, Hea L. 1. Cl. Crevier. veretur, praepositiones utroque loco missae sint ab emendatori qui, ignari Livium praep nes *ad*, *ab* urbium nomi adjungere solere, orationem ad vulgares plebejae Gram cae regulas exigere voluer Primo tamen loco suppri positionem non aegre pati tur, secundo retentam cupi Si quid codicum consensui buendum, praecipue posteri loco praepositio erit expu da: utrobique tamen serva malo. Recte autem vulgata tinctio *alterius maris portu o pugnabant primo segnius* Gro nov. displicuit. Sed ea demum in postrema Gruteri editione paruit. Priores enim post pe minimam distinctionem pro xima habent.

§. 5. *Haud secus quam civem et suffragio creatum, suo impe*

...ex proelium inter eos ac Romanos ortum est. Ac 8
...imo multitudine facile expellebantur Romani: ad-
...ctis deinde Achaeorum Attalique auxiliis, aequa-
...nt certamen: nec dubium erat, quin Macedonas
...ecosque facile loco pulsuri fuerint. Transfuga- 9
...n Italicorum magna multitudo erat; pars ex Han-
...balis exercitu metu poenae a Romanis Philippum
...uti, pars navales socii, relictis nuper classibus,
...spem honoratioris militiae transgressi. hos de-
...rata salus, si Romani vicissent, ad rabiem ma-
..., quam audaciam, accendebat. Promontorium 10
... adversus Sicyonem, Junonis quam vocant Acrae-

...justo patiebantur] Habent ...l. *et suffragio creatum suo ...perio juste patiebantur*. GEB...RD. Suspicor Livium edidis... *et Corinthii ducem praesi... Androsthenem haud secus ...um civem et suffragio crea... suo imperatorem justum ...iebantur*. J. FR. GRON. Pa...nis Gebhardi consentiunt Lov. ...4. Voss. et Mead. ambo. *suf...gio creatum suo imperio uti ...te patiebantur* legunt Lov. 2. Harl. *suffragio creatum suo ...perio uti justi patiebantur* ...rtin. *suffragio creatum suo ...perio uti justo patiebantur* ...v. 6. a m. 1. Nihil melius sub...rit, quam quod Gronovio in ...tem venit. [*imperio in se uti ...iebantur* Bamb.]

...6. *Omnis inde spes pugnan...us in vi*] Scribo *oppugnan...us*. J. FR. GRON. Contrario er...re *obpugnando*, pro *pugnan...* edebatur supra 25, 6, 22. [*et ...ribus ierant* Bamb.]

Undique aggeres haud facili ...itu] Ἀσύνδετον hic satis du...m et ingratum est. Lenius flue-ret oratio, si liceret legi *et undique*. DUK. Codices nihil mutant, nisi quod *unde*, pro *undique*, legant Voss. et Lov. 1. Mox §. seq. *aliquantulum muri* Harl. sed v. ad. 7, 36, 5. [*muri diverberat* Bamb. mox *procedendum armis* et *concurrerent*.]

§. 9. *Pars ex Hannibalis exercitu metu poenae a Romanis Philippum secuti*] *metu poenae ad Romanos* Mead. 1. sed *ab Romanis* in margine; quod etiam praefert Lov. 2. Deinde *Philippum secuta* omnes codd. mei, [Bamb.] et edd. ante Frob. anni 1535. *pars secuti* syllepsis est Livio familiarissima. v. ad 27, 1, 12. ut tamen dubitem, utrum ea etiam hic Livius usus sit, consensus codicum caussa est, alteram lectionem tuentium. Mox *ad rabiem magis, quam ad audaciam*, repetita praepositione, Lov. 1. quod non displiceret, si plures codd. accederent, quia Livio familiaris admodum est locutio. V. ad 4, 58, 4.

§. 10. *In altum excurrens: trajectus inde Corinthum, septem*

am, in altum excurrens: trajectus inde Corinthum,
11 septem millia ferme passuum. eo Philocles, regius et
ipse praefectus, mille et quingentos milites per Boe-
otiam duxit. praesto fuere ab Corintho lembi, qui
12 praesidium id acceptum Lechaeum trajicerent. Au-
ctor erat Attalus, incensis operibus, omittendae ex-
templo obpugnationis. Pertinacius Quinctius in in-
cepto perstabat. is quoque ut pro omnibus portis
disposita vidit praesidia regia, nec facile erumpen-
tium inpetus sustineri posse, in Attali sententiam
13 concessit. ita irrito incepto, dimissis Achaeis, redi-
tum

millia ferme passuum] *occurrens* Voss. et Lov. 1. *procurrens* Lov. 6. quod ex glossa interpretis inrepsisse videtur. Supra 26, 42, 8. *Ab intimo sinu peninsula excurrit.* 36, 15, 8. *Excurrente in altum, velut promontorio, Attica terra.* 44, 11, 3. *Nec minus quam in altum magnitudine Atho mons excurrit.* [*Promuntorium* etc. *Acream* Bamb.] Deinde *trajectus est inde* Lov. 2. et 6. [*traictos inde* Bamb.] Tum *septem millia ferme militum* Voss. *septem millia ferme militum passuum* Lov. 1. *septem milia ferme milium passuum* Lov. 8. Puto librarios duas lectiones conjunxisse *septem millia ferme passuum* et *septem ferme millium passuum.* V. ad 3, 44, 4. Illa autem lectionis diversitas ex eo nasci potuit, quia per notas scriptum fuerat *VII M. ferme P.* unde τὸ *M.* alii *millia*, alii *millium* reddiderunt. V. ad 42, 12, 9. Utrumque ferri potest. Et quidem *trajectus septem millia* dictum est per adpositionem. V. ad 40, 36, 8. quam lectionem servo ob reliquorum codd. auctoritatem. [*septem fere milium passuum* Bamb.]

§. 12. *Pertinacius Quinctius a Misnepio perstabat*] Restitui *in incepto perstabat.* GELEN. Nemo, quod sciam, ejus loci meminit, eorum etiam, qui res Corinthiacas scripsere. Strabo autem l. 8, [379.] Ὑπὸ δὲ τῇ Πειρήνῃ τὸ Σισύφειόν ἐστιν, ἱεροῦ τινὸς ἢ βασιλείου λευκῷ λίθῳ πεπηγμένου. Id est, *sub ipsa vero Pirene Sisyphium est, sive sacellum quoddam, sive regale domicilium, niveo constructum lapide.* Quare ego *Sisyphium* legere malim. Quidam *in incepto* legunt: *Quintius in incepto perstabat.* Sed judicet candidus lector. GLAR. Pall. uterque vitiosissime *pertin. Quintius anusidne epio perstabat.* Antiqua ed. *a Mismisnepio.* Glareanus olim divinabat *a Sisyphio.* GEBH. Et hoc ex egregiis Gelenii est, de quo frustra dubitat Petricius Claronensis. Antea legebatur absurde *Quintius a Misnepio perstabat.* Andreas *Quintius a Mismisnepio.* MSS. *Quintius anu-*

ad naves est. Attalus Piraeeum, Romani Corcyram petierunt.

XXIV. Dum haec ab navali exercitu geruntur, 1
consul, in Phocide ad Elatiam castris positis, primo colloquiis rem per principes Elatiensium tentavit: postquam, nihil esse in manu sua, et plures va- 2
lidioresque esse regios, quam oppidanos, responderetur, tum simul ab omni parte operibus armisque urbem est adgressus. Ariete admoto, quantum inter 3
turres muri erat prorutum, quum ingenti fragore ac strepitu nudasset urbem, simul et cohors Romana per apertum recenti strage iter invasit; et ex omni- 4

incepto perstabat. Margo Gudaeani: *Flamininus in coepto.* Quod forte verum. J. FR. GRON. Msti mei similiter prodigiose corrupti. *anusiniue epio* Voss. *anusinine epio* Lov. 1. *anusini ne epio* Lov. 4. *amisiniue epio* Lov. 2. *amisimne epio* Mead. *anusinuepio* Gaertn. *amisi epio* Harl. *anusini* Mead. 2. *anusini neepio* Hearnii N. *anaibio* ejusdem L. 1. *cūssumie* ..., voce *Quinctius* omissa, Lov. 3. *a Misinepio* Lov. 6. *a Amisnepio* Lov. 5. Locum adeo pessime adfectum judico. ...enii conjectura ideo placere nequit, quia verisimile non videtur, intellectu facillima et simplicissima verba *in incepto* in ... lectionum monstra abiisse. Nec Glareani, quia *Sisyphium* ... in Acrocorintho, et ita Livius potius *ab Acrocorintho* vel ... *arce*, quam *a Sisyphio* dixisset. Nec Gronovii, quia alibi Quinctium simpliciter *Flamininum* a Livio adpellari non memini. Integriores igitur codd. exspectandi sunt, ut locus persanetur. [*Pertinatius* (*ius* in rasura) *cū intus Romanus* Bamb.]

Is quoque ut pro omnibus portis disposita vidit praesidia regis] *ut primo omnibus portis* Voss. et Lov. 1. Deinde *praesidia regis* primum adparuit in ed. Gronov. anni 1665. quum antea ederetur *praesidia regia*; quomodo praeferunt tantum non omnes mei, Hearnii L. 1. et Victor. Crevierii, qui recte lectionem hanc loco restituit. V. supra hoc libro ad c. 6, 6. [*praesidia vidit regia* Bamb. mox *ita intra* (*tra* eraso) *incepto.*]

§. 1. *Rem per principes Elatiensium tentavit*] *Elatensium* et in fine cap. *Elatensibus* Voss. Lov. 1. 3. 4. 6. et Mead. 2. [Bamb.] Utraque forma ferri potest, si verum est, Graecos formasse gentile hujus urbis Ἐλατεύς et Ἐλατειεύς, ut censet Berkel. ad Steph. de Urbib. v. Ἐλάτεια. Paullo ante *ad Leteam* Voss. et Lov. 1. *ad Elatheam* Lov. 6. An voluerunt *ad Elateam*? Quum enim Graecis Ἐλάτεια dicatur, id Latine non tantum *Elatia*, sed etiam

bus oppidi partibus, relictis suis quisque stationi-
bus, in eum, qui premebatur inpetu hostium, lo-
5 cum concurrerunt. Eodem tempore Romani et rui-
nas muri supervadebant, et scalas ad stantia moe-
nia inferebant. et, dum in unam partem oculos ani-
mosque hostium certamen averterat, pluribus locis
scalis capitur murus, armatique in urbem transcen-
6 derunt. quo tumultu audito, territi hostes, relicto,
quem conferti tuebantur, loco, in arcem omnes
metu, inermi quoque insequente turba, confuge-
7 runt. Ita urbe potitur consul. qua direpta, missis
in arcem, qui vitam regiis, si abire vellent inermes,

Elatea efferri potest. V. ad 31, 43, 5. [*consuli Phocidē ad*, omisso *Elatiam* et spatio relicto, Bamb. qui §. 3. *Ariete admotoque* legit, et post *nudasset* omittit *urbem*, mox *Romana*, sed spatio utrobique relicto. Denique §. 4. *locus concurrerunt* idem.]

§. 5. *Et scalas ad stantia moenia inferebant*] Omnia haec verba scribarum errore desunt in Voss. Harl. et Lov. 1. Sola vox *stantia* exsulat a Lov. 6. a m. 1. Sed recte in hoc a m. 2. additur, et in reliquis codd. perstat. 38, 5, 4. *Ut praeter spem stare muros viderunt.* Ovid. 1. Her. 67.

Utilius starent etiam nunc moenia Phoebi.

Mox *adverterat*, pro *averterat*, Lov. 2. Gaertn. Harl. et Mead. 1. V. ad. 6, 23, 8.

§. 6. *Inermi quoque sequente turba, confugerunt*] Barber. et Petav. *insequente*, quod pluribus locis Livio reddidimus. J. FR. GRON. V. ad 4, 30, 12. Omnes tamen, quibus utor, codd. *sequente* tuentur. [Ita et Bamb.] Vox *metu*, quae praecedit, deest in Voss. Lov. 1. 4. 5. Mead. 2. [Bamberg.] et edd. Camp. Rom. 1472. ac Parm. Neque ea vox exstat in Lov. 3. et 6. nisi a m. 2.

§. 7. *Fideque in haec data, post paucos dies arcem recepit*] *in hoc data* Voss. Tum *post dies paucos* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. et Mead. ambo. [Bamb.] Deinde *recipit* Lov. 4. a m. 2. [Bamb.] Paullo ante *abire inermes vellent*, trajectis dictionibus, Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. uterque, et Gaertn. [*si inermes abire vellent* Bamb.]

§. 1. *Non Corinthus tantum liberata obsidione*] Quidam adjecerunt *facile*, atque ita legunt: *non facile Corinthus tantum* etc. quod mihi displicet. neque enim quicquam ad sensum facit. GLAR. *facile* interponunt non tantum Gaertn. verum etiam Aldus et quidam eum secuti, quod recte ante Glareanum expunxit Froben. anno 1535. [*tempestatis* pro *tentatis* Bamb.]

§. 2. *Mos erat*] Quod paullo

libertatem Elaticensibus pollicerentur, fideque in haec
data, post paucos dies arcem recepit.

XXV. Ceterum adventu in Achajam Philoclis re- 1
gii praefecti non Corinthus tantum liberata obsidio-
ne, sed Argivorum quoque civitas per quosdam prin-
cipes Philocli prodita est, tentatis prius animis ple-
bis. Mos erat, comitiorum die primo velut ominis 2
caussa praetores pronunciare Jovem, Apollinemque,
et Herculem. additum legi erat, ut iis Philippus rex
adjiceretur. cujus nomen post pactam cum Romanis 3
societatem quia praeco non adjecit, fremitus primo
multitudinis ortus: deinde clamor subjicientium Phi- 4

post, *additum legi erat* dicens, in lege cautum fuisse significat, in eo non argutandum, et *more* fieri quoque dici posse puto, quod lege statutum ex ejus praescripto usu et observatione constanti viget, et intermitti non potest. Nam *mores* et *instituta* etiam pro legibus et juribus dicuntur. Virg. 1. Aen. 268.

— — *Moresque viris et moenia ponet.*

Ubi Servius: *Leges etiam mores dici non dubium est.* Cic. pro Marcello 9. *Nisi haec urbs stabilita tuis consiliis et institutis erit.* quod c. 8. dixerat, *Omnia, quae dilapsa defluxerunt, severis legibus vincienda sunt.* Non video quomodo aliter apud Livium accipi possit, quod idem *mori* et *legi* tribuitur; nisi quis putet, mox non *legi*, sed *lege* scribendum esse. DUK. Sane *lege*, pro *legi*, praeferunt Lov. 2. 6. Harl. Mead. 1.

Velut honoris caussa] Restituimus *velut ominis caussa*, non *honoris caussa*. GELEN. Ita etiam legunt, plerique codd. a m. partim 1. partim 2. neque aliter edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. [*omnis caussa*, et mox *ut his Phil.* Bamb.]

§. 3. *Cujus nomen post pactam cum Romanis societatem*] Miror hoc de Argivis eum dicere, qui concilio excesserant, ut ipse antea [c. 22, 9.] scripsit Livius: nisi coactos adversus regem cum Romanis fuisse intelligamus; quod tamen nusquam indicatur. GLAR. Miratur Glareanus, Livium scribere, Argivos cum Romanis societatem pactos esse, quod eosdem ante scripserit decreto non interfuisse; neque intelligit, eum dixisse *quosdam Argivorum*, non omnes. SIGON.

§. 4. *Jubentiumque legitimum honorem usurpare*] Modo ne fuerit *legitimum omen*. ut Claudianus: *solennia ludit Omina libertas*. Dixerat autem, *velut ominis causa praetores pronunciare Jovem, Apollinemque, et Herculem*. J. FR. GRON. Quum hic sermo sit de eo, quod Philippo honoris caussa lege datum erat, non videtur vitium esse in

lippi nomen, jubentiumque legitimum honorem usurpare; donec cum ingenti adsensu nomen recitatum
5 est. Hujus fiducia favoris Philocles arcessitus nocte occupat collem inminentem urbi, (Larissam eam arcem vocant) positoque ibi praesidio, quum lucis principio signis infestis ad subjectum arci forum va-
6 deret, instructa acies ex adverso obcurrit. Praesidium erat Achaeorum nuper inpositum, quingenti fere juvenes delecti omnium civitatium. Aeneside-
7 mus Dymaeus praeerat. Adhortator a praefecto re-

voce *honorem*, qui recte *legitimus* dicitur, ut alia legibus concessa et constituta. *Legitimum omen* quid sit, mihi non nimis apertum est. *Legitimum honorem usurpare* puto esse, facere, quod ante factitatum fuerat, et una cum nominibus Deorum nomen Philippi pronunciare: quod ut fieret, ei honoris causa lege datum fuerat. *Usurpare rem*, vel *vocem* est saepe facere vel dicere, faciendo vel dicendo repetere. Livius 2, 40, 11. *Hanc saepe eum exacta aetate usurpasse vocem*. 7, 2, 6. *Accepta itaque res, saepiusque usurpando excitata*. Suet. in Tiber. c. 11. *Mutua cum Graeculis officia usurpans*. DUK. Cl. Crevierio Gronovii conjectura *Legitimum omen* eo facilius recipi posse videtur, quia etiam §. 2. vox *honoris* pro *ominis* ante Gelenium perperam intrusa fuerat. Locutionem autem *legitimum omen usurpare* exponit, morem sollemnem sequi in eo omine captando, quod legibus jussum erat. Cum Cl. Dukero tamen vulgatum verius puto. Nam Jupiter quidem, Apollo, et Hercules *ominis* caussa Argivorum praetores pronunciabantur; quod vero Philippo regi lege concessum erat, ut iis nomen ipsius adjiceretur, id non *ominis*, sed *honoris* ejus caussa sancitum fuisse videtur. Achaeos Philippo regi *omnes divinos humanosque honores* decrevisse, Livius infra narrat c. 34, 11.

§. 5. *Larissam eam arcem vocant*] Argorum arcem Larissam fuisse, tradit etiam Stephanus: *καὶ ἀκρόπολις Ἄργοις Λάρισσα*. SIG. Strabo 8, 370. *Ἄκραν δ' ἔχει [ἡ τῶν Ἀργείων πόλις] τὴν καλουμένην Λάρισσαν, λόφον εὐερκῆ μετρίως*. V. etiam 9, 440. Pausan. Corinth. 23. *Τὴν δὲ ἀκρόπολιν Λάρισσαν μὲν καλοῦσι ἀπὸ τῆς Πελασγοῦ θυγατρός*. in Lacon. 17. *Λακεδαιμονίοις δὲ ἡ ἀκρόπολις μὲν ἐς ὕψος περιφανὲς ἐξέχουσα οὐκ ἔστι, καθὰ δὴ Θηβαίοις τε ἡ Καδμεία, καὶ ἡ Λάρισσα Ἀργείοις*. Ceterum non unam, sed duas arces habuit urbs Argi, quarum altera dicta est *Larissa*; alterius nomen se non meminisse proditum esse, testatur Cellar. 2. Geogr. ant. 13. p. 782. In praecedentibus vox *nocte* exsulat a Lov. 4. Tum *occupat ei collem* Gaertn. *occupavit collem* Voss. In sequentibus Cl. Crevier. conjicit *impositoque ibi praesidio*, pro *positoque*. (* Liv. 40,

gio missus, qui excedere urbe juberet, (neque enim pares eos oppidanis solis, qui idem quod Macedones sentirent, nedum adjunctis Macedonibus, esse, quos ne Romani quidem ad Corinthum sustinuissent) primo nihil, nec ducem, nec ipsos movit: post 8
paullo, ut Argivos quoque armatos ex parte altera venientes magno agmine viderunt, certam perniciem cernentes, omnem tamen casum, si pertinacior dux fuisset, videbantur subituri. Aenesidemus, ne flos 9
Achaeorum juventutis simul cum urbe amitteretur,

o. 3.) Caesar. 3. B. Civ. 34. *Deducta Orico legione, quam tutandae orae maritimae posuerat.* Scripti etiam vulgatum tuentur. Denique *lucis initio* Voss. [*signis infectis* Bamb.]

§. 6. *Aenesidemus Elimeus praeerat*] Restituimus *Aenesidemus Dymaeus*, non *Elimeus*. GELEN. Ita et omnes mei, nisi quod Lov. 5. stat pro prisca lectione, ut *Clinaeus* legat Voss. litera *d* in *cl* dissoluta. V. ad 10, 24, 2. ubi etiam *el* pro *d* dari vidimus; ex quo *Elimeus*, pro *Dymaeus*, vulgo scriptum erat. *Dimeus* Hearnius ex L. 1. laudavit. Paullo ante *quingenti ferme juvenes* Lov. 3. et 6. Tum *dilecti* Voss. Lov. 1. 4. et Gaertn. V. ad 37, 2, 7.

§. 7. *Adhortator a praefecto regio missus*] Ita quidem antiqua editio. Sed melius credo *Ad hos Trator a praefecto*. Ut *Trator* sit nomen viri. GEBH. Non placet ille *adhortator*. Voss. *Ad hos tractor*. Lege *Ad hos orator*. J. FR. GRON. *Hortator* Gaertn. *Ad hos tractor* Lov. 1. *Ad hos trator*, vel *Adhostrator*, Lov. 4. Mead. 2. et Hearnii N. *Trator* nomen viri alibi non occurrit. [*Ad hos orator* Bamb.]

Cum Crevier. igitur Gronovii conjecturam veriorem puto. De voce *orator* v. ad 37, 26, 9.

Solis quidem quod Macedones sentirent] Restituimus *qui idem quod Maced.* GELEN. Corruptum *quidem* servant omnes mei. Paullo ante *excedere urbem* Mead. 1. Quod, si plures codd. idem vellent, non repudiarem. V. ad 2, 37, 8. Sed et vulgatum probum. V. ad 8, 2, 8. [*urbe* omissum in Bamb. spatio relicto.]

§. 8. *Post paullo ut Argivos quoque*] *paullo post* Lov. 2. 6. et Harl. Sed frustra. V. ad 22, 60, 16. Mox *omnem in casum* etc. *videbantur subituri* Lov. 3. quod errantis est librarii, qui *in* pro *tn* sive *tamen* dedit. Ita variant libri supra 9, 38, 10. [*si* omittit, et *videbatur* legit Bamb.]

§. 9. *Ne flos Achaeorum juventutis simul cum urbe amitteretur*] *amitterentur* Voss. et Lov. 1. quod si in pluribus codicibus reperirem, spernere non auderem. Vel enim *flos juventutis Achaeorum* considerari potest ut conlectivum, quod verbum plurale admittit; qualia multa v. infra ad 35, 26, 9. Vel *flos juventutis simul cum urbe amit-*

pactus cum Philocle, ut abire illis liceret, ipse, quo loco ſteterat armatus, cum paucis clientibus
10 non exceſſit. Miſſus a Philocle, qui quaereret, quid sibi vellet? nihil fatus, tantummodo, quum projecto prae se clipeo ſtaret, *in praesidio creditae urbis moriturum se armatum*, respondit. tum jussu praefecti a Thracibus conjecta tela, interfectique omnes.
11 Et poſt pactam inter Achaeos et Romanos societatem duae nobilissimae civitates, Argi et Corinthus,
12 in poteſtate regis erant. Haec ab Romanis ea aeſtate in Graecia terra marique geſta.

terentur accipiendum, ut *dux cum principibus capiuntur*, de qua locutione v. ad 21, 60, 7. [*pactus a Philocle* Bamb.]

§. 10. *Qui quaereret, quid sibi vellet*] *Tò sibi* exsulat a Voſſ. et Lov. 1. Sed male. Illud enim pronomen in hac formula eſt sollemne. Supra 3, 35, 5. *Conjecere in eum oculos, mirantes quid sibi vellet.* c. 50, 15. *Quaererent senatus verbis, cujus jussu castra deseruissent? aut quid sibi vellent?* c. 67, 7. *Pro Deûm fidem, quid vobis vultis?* 4, 13, 12. *Primo Quinctius abnuere, et, quid sibi vellent, rogitare.* 44, 12, 1. *Hostes primum admiratio cepit, quidnam sibi repentinus clamor vellet.* Cic. de Senect. 18. *Avaritia vero senilis quid sibi velit, non intelligo.* Prop. 1, 5, 3.

Quid tibi vis, insane? meos sentire furores?

ubi vide Passer.

Nihil fatus tantummodo etc. *respondit*] Vix Livii videtur viro docto, velletque *nihil statu mutato*, aut *statu motus*. Sed conjungit non conjungenda. Nihil fatus, quum tantummodo projecto prae se clypeo ſtaret, missus eſt a Philocle, qui quaereret, quid sibi vellet? Respondit, se moriturum armatum in praesidio creditae urbis. Ita evolvenda oratio. J. FR. GRON. Quae Gronovius adtulit, ut vulgatae lectioni defensionem pararet, nondum mihi persuadere potuerunt, eam veram esse. *nihil tantummodo* Harl. Lovel. 2. 3. et Gaertn. *in hoc statu modo* Lov. 6. *nihil statu tantummodo* Mead. 1. *nihil statu modo* Voſſ. Lov. 1. 4. et Mead. 2. [Bamb.] ut solus tantum Lov. 5. vulgatum servet, quemadmodum solet, editis adsentiens. Conjecturam viri docti apud Gronov. plurium codicum memoratae lectiones verisimilem reddunt. Si tamen liceret, insuper legerem: *Missis a Philocle, qui quaererent*, vel *Misso a Philocle, qui quaereret, quid sibi vellet? nihil statu mutato*, vel *motus, quum projecto prae se clipeo staret; in praesidio creditae urbis moriturum se armatum, respondit.* Ita periodus quasi rotunda et omnibus numeris perfecta erit. *Nihil statu motus*, ut 8, 18. [?

XXVI. In Gallia nihil sane memorabile ab Sex. 1
Aelio consule gestum. quum duos exercitus in pro- 2
vincia habuisset, unum retentum, quem dimitti opor-
tebat, cui L. Cornelius proconsul praefuerat, (ipse
ei C. Helvium praetorem praefecit) alterum, quem
in provinciam adduxit; totum prope annum Cremo- 3
nensibus Placentinisque cogendis redire in colonias,
unde belli casibus dissipati erant, consumsit. Quem- 4
admodum Gallia praeter spem quieta eo anno fuit,
ita circa urbem servilis prope tumultus excitatus est.
Obsides Karthaginiensium Setiae custodiebantur: cum 5

30, 18, 4.] *Equestrem pugnam excitemus, oportet, si turbare statu movere volumus.* Petron. 95. *Furca de carnario rapta, statum proeliantis composuit.* V. ad 2, 10, 10. Quod Livius *statum*, *stationem* vocat Val. Max. 3, 2, 23. *Solus inmobilem stationis gradum retinens.* Mox *a Crecibus* Lov. 2. *a Chrecibus* Voss. *a Threcibus* Lov. 1. 6. et Mead. 1. [*a Thraecibus* Bamb.] V. ad 37, 33, 3. In fine etiam cap. *Haec ea aestate ab Romanis* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb. qui §. 11. *nobilissimae urbes.*]

§. 1. *Nihil sane memorabile ab Sex. Aelio consule gestum: quum* etc.] Haec aliter in aliis distinguuntur. Post *gestum* distinctionem maximam, post *adduxit* minimam, vel mediam pono. DUK. *Tò sane* exsulat a Lov. 2. Vox etiam *gestum* deest in Lov. 2. 6. a m. 1. et Voss. forte quia librarii credebant, id repeti posse ex praecedenti periodo. Sed male. Livium saepissime vocem, quae praecessit, repetere, vidimus ad 1, 3, 9. Distinctionem Cl. Dukeri, quae mihi quoque in mentem venerat, recepi.

§. 2. *Quum duos exercitus in provincia habuisset*] Voss. *duo.* Qualia multa restituimus nostro, et congessimus ad 35, 21, 5. J. FR. GRON. Exc. codicis Voss. mea hic nullam lectionis varietatem memorant. Omnes etiam reliqui servant *duos exercitus.*

Ipse ei C. Aelium praetorem praefecit] In comitiis praetoriis exponendis [c. 7. et 8.] *C. Helvium* nominavit, eique Galliam obtigisse dixit: idem fecit in ejus aedilitate explicanda. Quamobrem hoc quoque loco, pro *C. Aelio*, *C. Helvium* reponendum. SIG. In Pal. pr. initio fuerat *C. Laelium.* factum dein *C. Helium.* GEBH. *C. Lelium* Gaertn. *C. Helium* Lov. 6. a m. 1. *C. Helvium* Voss. Lov. 1. 4. 6. a m. 2. et Mead 2. ut recte Sigonius reposuit. Saepe ita variant librarii. V. ad 30, 18, 15. 32, 7, 13. c. 27, 7. et 34, 10, 1.

§. 3. *Cremonensibus Placentinisque cogendis redire in colonias*] Nec pejus haberet oratio, si deesset *tò redire.* J. FR.

iis, ut principum liberis, magna vis servorum er
6 augebant eorum numerum, ut ab recenti Africo b
lo, et ab ipsis Setinis captiva aliquot nationis e
7 ex praeda emta mancipia. Quum conjurationem
cissent, missis ex eo numero, qui in Setino ag
deinde circa Norbam et Circejos, servitia sollici
rent; satis jam omnibus praeparatis, ludis, qui S
tiae propediem futuri erant, spectaculo intent
8 populum adgredi statuerant: Setia per caedem
repentinum tumultum capta, Norbam et Circejos o
cupare. Hujus rei tam foedae indicium Romam
L. Cornelium Merulam praetorem urbis delatum e
9 Servi duo ante lucem ad eum venerunt, atque o
dine omnia, quae acta futuraque erant, expos
10 runt. Quibus domi custodiri jussis, praetor, sen

GRON. Liv. 43, 15, 7. *Milites ex Macedonico exercitu* etc. *in provinciam cogebant.* V. Jac. Gronov. ad Liv. 35, 19, 6. et Cort. ad Sall. Jug. 84, 2. Omnes tamen mei vocem illam tuentur. Mox §. seq. *est excitatus* Voss. Lov. sex, Harl. Mead. ambo, [Bamb.] et edd. ante Aldum.

§. 5. *Obsides Karthaginiensium Setiae custodiebantur*] Ab initio hujus libri Signiam ac Ferentinum oppida iis data scripsit Livius; de Setia ibidem nihil, nec interea quicquam. GLAR. V. supra ad c. 2, 4. Mox §. seq. *emta ex praeda mancipia* Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. 2. et Gaertn. Vox *emta* deerat in Voss. et Mead. 1. [*ex praeda* in Bamb. omissa, nec non, sed spatio relicto, *mancipia. Quum conjur.* mox *primum qui in Setino agro* exhibet idem.]

§. 7. *Circa Norbam et Circejos*] *Norbem* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. Harl. Mead. ambo, Gaer et edd. ante Mogunt. et hic, mox §. seq. Praeterea *Cerc* Lov. 3. *Cerceolos* Lov. 6. *Cerc los* Voss. *Cornellos* Lov. 1. *C cellus* Gaertn. *Circelos* Lov. et 4. *Cercelos* Harl. et Mead. bo. [*N'obae et Cerceios* Ba At §. seq. *Cercilos* Voss. Lov. et Mead. ambo. *Cercillos* L 3. *Cercellos* Harl. *Circelos* L 2. *Circilos* Lov. 4. *Circeolos* L 6. *Corcellos* Gaertn. Insuper *ludis* Harl. Male. V. ad 2, 36, Tum *spectaculo intuentium p pulum adgredi* Lov. 1. 3. 6. Voss. [*Setiae per caedem* Ba *Norbam et C. occupare* omi idem, spatio trium linearum licto.]

§. 8. *Hujus rei tam foed indicium*] Restituimus *Hujus tam foedae*, non *foedum*. G LEN. Firmant hanc emendat

-cato edoctoque, quae indices adferrent, proficisci
-eam conjurationem quaerendam atque obprimen-
-m jussus, cum quinque legatis profectus, obvios 11
agris sacramento rogatos arma capere et sequi
-gebat. Hoc tumultuario delectu duobus millibus 12
-me hominum armatis, Setiam, omnibus, quo
-geret, ignaris, venit. ibi raptim principibus con- 13
-rationis comprehensis, fuga servorum ex oppido
-cta est. dimissi deinde per agros, qui vestigarent.
-gregia duorum opera servorum indicum et unius 14
-beri fuit. Ei centum millia gravis aeris dari Patres
-sserunt: servis vicena quina millia aeris, et liberta-
-m. pretium eorum ex aerario solutum est dominis.
-aud ita multo post, ex ejusdem conjurationis reli- 15
-uiis, nunciatum est, servitia Praeneste occupatura.

-m plerique codd. aliorum ve- -gia eodem ducunt. *fide* enim -in Lov. 1. *facile* in Gaertn. -s Lov. 5. *foedum* servat. [*Ser- -lia huius recitam foedae* Bam- -rg.] Paullo ante *per terrorem* *repentinum tumultum* Lov. *per caedem et tumultum* -lel.

Ad L. Cornelium Lentulum] *L. Cornelium Merulam* le- -ndum, siquidem recte legitur hujus anni initio, ubi magi- -stus creantur. Lector ipse di- -iciat, uter ex altero locus sit -endandus. GLAR. In comitiis -etoriis explicandis [c. 7. et *M. Cornelium Merulam* prae- -rem urbanum scripsit: quo pa- -legendum esse, ostendit con- -latus ejus, qui sequitur, in quo *Merulae*, non *Lentuli*, cogno- -ine afficitur non solum apud -vium, sed etiam in tabulis con- -lum Capitolinis. SIG. Cogno- -n deest in Gaertn. Reliqui[cum Bamb.] servant *Lentulum*. Sed, *Merulam* legendum, docet etiam Pigh. in Ann. ad ann. IↃLV. p. 250. addens, eumdem errorem, qui in codd. Livii residet, etiam dimanasse in Zonar. 9. Ann. 16. Mox §. seq. *quae acta fuerant, exposuerunt* Voss. *quae acta fuerant erantque, exposuerunt* Lov. 1.

§. 12. *Hoc tumultuario delectu*] *dilectu* Voss. Lov. 1. 2. 4. et Mead. 1. V. infra ad 37, 51, 7. [§. seq. *dimissis* legit Bamb. *qui vestigarent*, spatio relicto, omittens.]

§. 14. *Ei centum millia gravis aeris dari Patres jusserunt: servis vicena quina millia aeris*] De hoc loco varie egerunt Salmas. de Usur. 19. p. 574. Kuster. in Diatr. Antigronov. p. 67. et Perizon. Diss. de Aere gravi §. 18. et 24. qui videndi. Octo posteriora vocabula desunt in Gaertn. propter repetitionem τοῦ *aeris*.

16 Eo L. Cornelius praetor profectus, de quingent fere hominibus, qui in ea noxa erant, supplici sumsit. in timore civitas fuit, obsides captivosq
17 Poenorum ea moliri. Itaque et Romae vigiliae p vicos servatae; jussique circumire eas minores m gistratus: et triumviri carceris lautumiarum inte
18 tiorem custodiam habere jussi: et circa nomen La tinum a praetore literae missae, ut et obsides i privato servarentur, neque in publicum prodeu facultas daretur; et captivi ne minus decem po compedibus vincti in nulla alia, quam in carce publici, custodia essent.

1 XXVII. Eodem anno legati ab rege Attalo co

V. ad 9, 11, 11. *gravis aeris dare jusserunt Patres* legunt Lov. 1. 3. et Voss. *gravis aeris dari jusserant Patres* Lov. 6. [§. seq. *Haut multo ita post ejusdem* Bamb.]

§. 16. *De quingentis fere hominibus*] *de VI^c fere hominibus* Lov. 4. Mead. 2. et Hearnii N. Mox *qui in ea noxia erant*, pro *noxa* Lov. 5. et ed. Camp. Eodem sensu *noxam* et *noxiam* usurpari, vidimus ad 2, 54, 10. et 8, 28, 8. Codicum igitur turba, vulgatum servans, nihil mutandum suadet.

§. 17. *Jussiquè circumire eam minores magistratus*] *eas* lege, ut ab *vigilias* referatur. GELEN. *eam* solus habet Lov. 5. *eis* Lov. 2. eamdem vocem ignorat Lov. 6. Reliqui Gelenii emendationem probant. Deinde *in mores magistratus* Lov. 1. *juniores magistratus* Voss. et Lov. 6. Male. 39, 16, 13. *Vigiliarum nocturnarum curam per urbem minoribus magistratibus mandavimus. Minores* et *Juniores* sae in Mss commutantur. V. ad 6, 10. Similitudo ductuum litt rum *min* et *iuni* erroris ca exstitit.

Triumviri carceris lautumiarum intentiorem custodiam habere jussi] Ex eo, quod carce additur, satis intelligitur, tri viros capitales designari. Sic alii scriptores, quorum loca bet doctiss. Massonus in vita O dii anno xx. Quum sine alio mine muneris simpliciter *triu viros* dicunt, fere aliquid add unde appareat de triumviris c pitalibus agi. Hinc consequ est, pace ejusdem viri Clari dictum volo, ex iis non liqui probari, quod de se scribit O dius 4. Trist. 10, 34.

Eque viris quondam pars tribus una fui.

de iisdem accipiendum esse, qu poëta nihil omnino addat, e q id colligi possit. *Carceris* in hoc loco Livii supervacan

a auream ducentûm quadraginta sex pondo in
itolio posuerunt, gratiasque senatui egerunt,
d Antiochus, legatorum Romanorum auctoritate
us, finibus Attali exercitum deduxisset. Eadem 2
te equites ducenti, et elephanti decem, et tri-
modiûm ducenta millia, ab rege Masinissa ad
rcitum, qui in Graecia erat, pervenerunt. Item
Sicilia Sardiniaque magni commeatus et vesti-
ta exercitui missa. Siciliam M. Marcellus, Sar- 3
iam M. Porcius Cato obtinebat; sanctus et inno-
s, asperior tamen in foenore coërcendo habi-
. Fugatique ex insula foeneratores, et sumtus, 4
s in cultum praetorum socii facere soliti erant,

et explicandi caussa ab ali- adscriptum videri potest, eo Livius et alii plerumque m *lautumias*, non *carcerem umiarum* dicunt, tamen nihil ra libros veteres tentandum, tis Latine dici *carcer lau- arum* arbitror. DUK. *tre- viri carceris* Voss. Lov. 1. 2. Harl. Mead. ambo, et Gaert- quem errorem auget Lov. *ecentis viris carceris* legens. d 6, 3, 8. Tum *latumiarum* et Lov. 1. ac 6. *latomiarum* rtn. *lautumarum* Harl. V. 7, 3, 8. Ad eam vocem in ipso extu Voss. et Lov. 1. addi- haec interpretatio, *id est, ulorum seu cathenarum.*

, 18. *Captivi ne minus decem ndo compedibus vincti*] *capti- minimis* Lov. 1. *captivi non nus* Voss. et Lov. 6. Non pla- t. V. ad 38, 24, 5.

§. 1. *Coronam auream CCXLVI ndo*] Quae notis numoralibus Mstis et edd. indicantur, ita olvit Gaertn. *coronam aure- am ducentorum quadraginta sex pondo*, quasi *pondo* esset neutrum plurale indeclinabile, quod hic casu secundo accipiendum esset: quem errorem multis profligavit J. Fr. Gronov. 1. de Pec. Vet. 6. et 7. ex cujus sententia hic dedi *ducentûm quadraginta sex pondo*. Lov. 1. addita voce scribit *pondo auri*. Frustra. [Mox *egere* Bamb.] Paullo post vox *Romanorum* deest in Hearnii L. 1. *Romanorum legatorum auctoritate*, et tum *deduxit* legit Harl.

§. 2. *Ad exercitum, qui in Graecia erat, pervenerunt*] *pervenerant* Voss. Lov. 1. 3. 5. et edd. ante Aldum. [*et elephantes decem* Bamb. qui *missa. Siciliam M.* omittit, spatio relicto.]

§. 4. *Sumtus, quos in cultum praetorum etc.*] Haec res ab avaritia et libidine praetorum orta est, quae deinde quidem multis legibus coërcita est, nec tamen umquam satis reprimi potuit. V. Cic. pro L. Manil. 5. et

5 circumcisi, aut sublati. Sex. Aelius consul ex G
lia comitiorum caussa Romam quum rediisset, crea
consules C. Cornelium Cethegum et Q. Minuci
6 Rufum. Biduo post praetorum comitia habita. S
praetores illo anno primum creati, crescentibus
7 provinciis, et latius patescente imperio. creati

13. Sigon. 2. de Ant. jur. Prov. 6. et Burmann. de Vectig. Pop. Rom. 2. DUK. V. Plut. in Cat. Maj. p. 339. Mox *circumscissi* Gaertn. sollemni scribarum mutatione. V. ad Epit. Liv. 57.

§. 5. *Creavit cos. Cn. Cornelium Cethegum*] *C. Cornelium* legendum est ex Cap. consulatu. SIG. Consuli huic praenomen *Cn.* vel *Cnaei* tribuunt etiam Lov. 2. 4. 5. Mead. 1. et Gaertn. V. supra hoc lib. c. 7, 14. Praenomen autem exsulat a Voss. Lov. 1. 3. et Hearnii L. 1. Sed recte Sigon. emendavit *C. Cornelium*, quomodo etiam vocatur Ciceroni in Brut. 18. *Docuisse autem fabulam annis post undecim, C. Cornelio, Q. Minucio consulibus.* Et ita etiam cap. seq. §. 1. Lov. 2. 3. 4. Gaertn. et alii; ubi praenomen in Lov. 6. a m. 2. deletum est tanta cura, ut prioris lectionis vestigia non adpareant; *consule Cornelio* legunt Voss. et Lov. 1. V. ad §. 7. Admodum hic neglegens fuit Gruter. qui, quum hoc loco Sigonii emendationem recepisset, id facere omisit c. 28, 1. et 33, 23, 1. 4. Crevierius demum ubique ei *Caji* praenomen restituit.

§. 7. *L. Manlius Volso*] *Vulso* vet. lib. Cap. tab. et Appianus in Syriac. [p. 113.] Μάνλιον etiam Βούλσωνα edit. SIG.* V. eamdem ad 22, 35, 1. Ceterum praenomen socordia scribarum omittitur in Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. ambobus, Gae et Hearnii L. 1. ac N. [Bu

Cn. Sempronius Tudita Sequenti libro [c. 42. 5.] ii dem dicitur *T. Sempronius. C. Semponius* lego. Nam *Tu tanorum* hoc frequentissi praenomen est, neutrum e contra. patrem aut avum h esse reor *C. Sempronii C. N. Tuditani*, qui triumph de Japudibus anno DCXXVI. lap. Cap. SIGONIUS. *Q. Se pronius* Hearnii L. 1. quo praenomine gentem Sempro usam esse non invenio. Se *Sempronius*, ut Sigon. legen monuit, recte lib. 33, 25, 9. 42, 5. exhibet ed. Mogunt. in primum illa pars historiae Liv nae adparuit. Eo hic etiam cunt Voss. et Lov. 1. *Consul Se pronius* scribentes. Praen enim *C.* sive *Cajus* et vocem *Co sul* librarios confudisse, vidi ad 22, 14, 13.

M. Sergius Silus] *M'. Serg us* argentei nummi. SIG. Sigo emendationem Gronov. recep et post eum reliqui recentio Saepe ita lapsos esse scribas, praenomen *Manius* sive *M'.* tarint in notius *Marcus* sive supra vidimus ad 27, 25, 1. Utr tamen eodem modo etiam hic rarint, merito dubitatur. Nu mo, quem se vidisse Sigoni testatur, controversiam non mo veo, sed ei obpono illos, qu Patin. in Famil. Rom. et Bege in Thes. Brand. vulgarunt cu

hi, L. Manlius Vulso, C. Sempronius Tudita- M. Sergius Silus, M. Helvius, M. Minucius Ru- L. Atilius. Sempronius et Helvius ex iis aedi- plebis erant. curules aediles Q. Minucius Ther- 8 et Ti. Sempronius Longus. Ludi Romani eo quater instaurati.

epigraphe: *M. SERGIVS. LVS*. Quum igitur utrumque nomen in nummis obcurrat, illis Sigonius pro conjectura nullum argumentum petere it. Gens etiam Sergia utro- praenomine usa est. De *Ma-* constat ex illis, quae notan- ad 4, 61, 4. *Marci Sergii* apud Livium obcurrunt. neque inde aliquid certi i potest. Nihil igitur restat, ut Msti arbitri adsumantur, rum nonnulli hic *M. Sergius* ibent, at totidem literis *Mar- Sergius* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Mead. 1. Ob haec igitur pri- lectionem *M. Sergius* lo- restitui et hic, et alibi, ubi igonio et Gronovio mutata Ceterum Pighius in Ann. ad ..IOLVI. p. 253. conjicit, hunc celebrem illum M. Sergium, ilinae proavum, cujus insi- fortitudinem quum alii, etiam Plinius pluribus cele- rat 7. Hist. Nat. 28. Ad quem Harduinus similem supe- laudatis nummum ex museo proferens contendit, Valer. x. et alios, *Silum* gentis Ser- cognomen esse existimantes, gnum errorem commisisse; *SILVS* enim esse quinque eam primas literas hac senten- : *Sergius Italiam Liberavit cies Sexies*. Non enim *Silus*, d' *Silo*, gentis alicujus cogno- fuisse, teste Plin. 11. H. Nat. Sed videat, quid tribuendum huic argumento: Plinius te- itur, quosdam *Silonum* cogno- men habuisse; ergo *Silus* non est inter cognomina Romana. Objicerem *C. Albutium Silum*, cujus vitam describit Suet. in Clar. Rhetor. 6. et Seneca saepius meminit in Controv. nisi crederem, hos ex ejus sententia eodem errore lapsos esse, quo Val. Max. et alii. Potius igitur hic referendus est *C. TERENTIVS. SILVS* in lapide apud Gruter. IↃCCXLIII, 2. Utrumque igitur inter cognomina Romana fuisse puto *Silus* et *Silo*, quemadmodum *Catus* et *Cato*.

M. Helvius, M. Minucius Rufus, L. Atilius] Omnia haec deerant in Voss. Eadem simul cum sequenti voce *Sempronius* non comparent in Lov. 1. neque τά *Silus, M. Helvius, M. Minucius* in Lov. 6. neque *M. Helvius* in Lov. 5. et edd. ante Aldum, qui eorum loco reposuit *M. Aelius*, consentiente Lov. 2. quod probat Glarean. ad 34, 10, 1. *Marcellus Aelius* legit Gaertn. *Marcellus Elvius* Lov. 3. et Hearnii L. 1. *Marcellus Helius* Mead. 1. *Marcellus Helvius* Lov. 4. *M. Helius* Harl. V. ad cap. praec. §. 2. Tum plerique codd. et edd. *Attilius, Accilius, Acilius, Actilius*, pro quo recte Gronov. anno 1665. *L. Atilius* edidit. V. ad 5, 13, 3.

§. 8. *Aediles curules Q. Minucius Thermus et T. Sempronius Longus*] *Ti. Sempronius* ex consulatu Capitolino, qui sequitur. SIG. V. ad 34, 42, 3. cu-

1 XXVIII. C. Cornelio et Q. Minucio consulib
omnium primum de provinciis consulum praeto
2 que actum. Prius de praetoribus transacta res, q
transigi sorte poterat. urbana Sergio, peregrina j
risdictio Minucio obtigit. Sardiniam Atilius, Sicil
Manlius, Hispaniam Sempronius citeriorem, Helv
3 ulteriorem est sortitus. Consulibus Italiam Maced
niamque sortiri parantibus, L. Oppius et Q. Fulvi
tribuni plebis inpedimento erant, *quod longinq*
4 *provincia Macedonia esset: neque ulla alia res m*
jus bello inpedimentum ad eam diem fuisset, qu
quod, vixdum inchoatis rebus, in ipso conatu g
5 *rendi belli prior consul revocaretur. Quartum j*
annum esse ab decreto Macedonico bello. Quaer

rules aediles Lov. 2. 4. 5. 6. Mead. ambo, et edd. ant. Idem voluerunt Voss. et Lov. 1. scribarum errore *curules edens* praeferentes. Aldus demum *aediles curules* dedit; quo tamen abstinere potuisset. V. ad 4, 59, 11.

§. 2. *Quae transigi sorte poterat*] *transigi forte poterat* Gaertn. V. ad 38, 40, 13. *transigi poterat sorte* Lov. 6. a m. 1. *transigi poterat*, omissa media voce, Voss. et Lov. 1. [*Sardiniam Acilius* Bamb. et mox *Hispanias*.] Mox §. seq. voces *tribuni plebis* desunt in Lov. 1. 6. a m. 1. et Voss.

§. 4. *Vixdum inchoatis rebus*] *vix inchoatis* Voss. et Lov. 1. Male. 9, 42, 7. *Postero die vixdum luce certa*. 10, 11, 1. *Vixdum ingressus hostium fines*. c. 32, 7. et 28, 14, 8. *Vixdum satis certa luce*. 21, 3, 2. *Hunc vixdum puberem Hasdrubal literis ad se arcessierat*. 34, 1, 1. *Inter bellorum magnorum aut vix*
finitorum, aut inminentium
ras. 39, 42, 12. *Quum is vix*
serio adnuisset. 43, 4, 10. *V*
dum se ad consulem perven
44, 5, 1. *Progressis vixdum q*
tuor millibus passuum. c.
2. *Vixdum compositos adg*
surus erat. et saepius [ante
peditum ad eam Bamb.
belli gerendi.]

§. 5. *Quartum jam annum*
se ab decreto Macedonico be
ab edicto Macedonico bello L
2. Harl. Lov. 6. pro varia lect
ne, et Mead. 1. in contextu.
dissent saltem *ab indicto Mac*
donico bello. Sed nihil mu
34, 24, 7. *Quum omnes bell*
decressent. [*rege et exercitu*
infecta re Bamb.]

§. 6. *Si aut maturius in pro*
vinciam venisset, aut hiems ma
gis sera] Prius *aut* deest in Vo
Lov. 1. 2. 3. 6. Harl. Mead. 1.

regem et exercitum ejus Sulpicium majorem par- anni absumsisse. Villium, congredientem cum
te, re infecta revocatum. Quinctium, rebus di- 6
is Romae majorem partem anni retentum, ita ges- tamen res, ut, si aut maturius in provinciam isset, aut hiems magis sera fuisset, potuerit de- llare. Nunc prope in hiberna profectum, ita com- 7
rare dici bellum, ut, nisi successor inpediat, per- turus aestate proxima videatur. His orationibus 8
vicerunt, ut consules in senatus auctoritate fore erent se, si idem tribuni facerent. Permittenti- s utrisque liberam consultationem, Patres consu- ius ambobus Italiam provinciam decreverunt. T. 9
inctio prorogarunt imperium, donec succeſſor ei

ertn. Paullo ante *majore par- anni* Lov. 1. et 3.

§. 7. *Nunc prope in hiberna fectum*] Cl. Crevier. vel *nunc pe* exponit non ita pridem, ipso prope tempore: vel, od longe praeſtare judicat, ribendum conjicit *nunc quo- e*: ut sensus sit, non modo inctius bene res gessit priore no, sed nunc quoque ita com- rat bellum, ut perfecturus pro- ma aeſtate videatur: similique do vocem *quoque* male muta- m esse in *prope* 28, 39, 6. Ejus tationis alia exempla v. ad 38, , 6. Mihi autem haec conje- ura itidem verior videtur. Mox *parare dici bellum* Lov. 6. *mparari dici bellum* Lov. 3. §. seq. *si idem trib; pl. face- ent.* et *virisque*, pro *utrisque*, amb.]

§. 9. *T. Quinctio prorogarunt mperium*] Ferratius 3. Epiſt. 9. ribit, Patres non jure suo pro- rogasse imperium T. Quintio, (nam hoc populi erat) sed quia tribuni plebis rem illam judicio Patrum permiserant. Non recte hoc accepit vir doctissimus. Consules sibi a senatu Italiam et Macedoniam provincias decerni volebant, tribuni plebis Quintio imperium in Macedonia prorogari. Quum utrique liberam consultationem senatui permisiſſent, *Patres* consulibus ambobus Italiam provinciam decreverunt, Quintio *imperium* in Macedonia *prorogarunt*, id eſt, a populo prorogandum censuerunt, ac decreverunt. 30, 2, 4. *Parem navium numerum Cn. Octavio, praetori item prioris anni, cum pari jure imperii ad tuendam Sardiniae oram Patres decreverunt.* Imperium decernēbat senatus, prorogabat populus, quod et ipsa vox *prorogare* indicat, et decretum senatus de prorogando imperio sequebatur rogatio ad populum,

venisset. Consulibus binae legiones decretae, et
bellum cum Gallis Cisalpinis, qui defecissent a popu-
10 lo Romano, gererent. Quinctio in Macedoniam sup-
plementum decretum, peditum quinque millia et
trecenti equites, et sociorum navalium tria millia.
11 Praeesse idem, qui praeerat, classi L. Quinctius Fla-
mininus jussus. Praetoribus in Hispanias octona mil-
lia

qua imperium ex decreto senatus prorogabatur. Hoc dudum docuit Sigonius 2. de Antiq. jur. Prov. 1. ex Livii 27, 22. et 29, 13. et recte tradit ipse Ferratius ex Livii 8, 23. et 10, 22. quibus facile plura addi possent. Et sic intelligenda esse omnia loca, quibus *imperia prorogata* dicuntur, nulla facta mentione plebisciti, cum ex re ipsa, tum ex eo apertum est, quod, quum 27, 7, 8. scribat, *M. Claudio prorogatum in annum imperium*, deinde c. 21, 3. id *a populo* factum dicat. Si vera esset caussa, propter quam Quintio imperium a senatu, non a populo prorogatum putat Ferratius, idem dicendum foret de eo, quod Livius 9, 42, 2. *senatum* Fabio *imperium prorogasse* scribit. Sed hoc nulla veri specie fingi potest. DUK. *prorogaverunt* Lov. 3. et Harl. Tum *successor sibi venisset*, pro *ei*, Gaertn. *successor ejus venisset* Lov. 3. Male. V. ad h. lib. c. 6, 4. [*successor ex s. c. venisset* Bamb.] Deinde *binae hinc legiones* Harl. *legiones binae* Voss. Lov. 1. 3. 5. 6. et edd. ante Aldum. Tandem *cum Gallicis Alpinis* Voss. Lov. 1. 4. et Mead. 2. [Bamb.]

§. 10. *Supplementum decretum, peditum quinque millia et trecenti equites, et sociorum*] *supplementum decretum peditum*, *trecenti equites* Voss. Lov. 1. 4. 6. Mead. 2. et Gaertn. Hearnii L. 1. et N. [.VI. *peditum* CCC *equites* Bamb.] *supplementum decretum peditum*, *et trecenti equites* Lov. 2. Harl. Mead. 1. Adparet, numerum septum fuisse per notam *VCIↃ*, *IↃↃ*, eamque, ut incognitam a librariis omissam esse. (* v. 45, 16, 3.) Idem in notis numeri quingenarii et millenarii evenisse, videbimus infra ad 37, 40, et 39, 42, 3. Prius *et* deficit in Lov. 5. et edd. ante Ald. Posterius iisdem, ut et Voss. Lov. 1. 3. 6. a m. 1. et Mead. 2. [Bamb. quoque insuper *millia tria. Praeesse idem* etc. *T. Quintius.*]

§. 11. *Praetoribus in Hispanias octona millia peditum sociûm ac Latini nominis data et quadringenti equites*] *in Hispania* Voss. Lov. 1. 3. 5. 6. Mead. sec. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. Male. Hispania enim in duas provincias citeriorem et ulteriorem divisa erat. V. ad 30, 30, 13. *in Hispanias* igitur, ut supra h. c. *Quinctio in Macedoniam supplementum decretum*. 37, 50, 12. *Plautio Hypsaeo in Hispaniam citeriorem mille Romani dati sunt pedites*. V. J. Fr. Gronov. ad 42, 1, 2. Insuper *quadrigeni equites* Voss. Lov. 1. 4. 6. a m. 1. et Mead. ambo. *quadrageni* Lov. 3. 6. a m. 2. et

peditum sociûm ac Latini nominis data, et quagenti equites, ut dimitterent veterem ex Hispamilitem: et terminare jussi, qua ulterior citerie provincia servaretur. Macedoniae legatos P. 12
lpicium et P. Villium, qui consules in ea provinfuerant, adjecerunt.

XXIX. Priusquam consules praetoresque in pro- 1
cias proficiscerentur, prodigia procurari placuit:

rta. Ex reliquis nihil in exlis notatur. Editi etiam par- *quadringenti*, partim *quangeni*, partim *quadrigeni* le- t, Aldus *quadringeni*, quod nuit usque ad Basil. qui an- 1539. *quadringenti* revoca- t. Ceterum Pighius in Ann. ann. IↃLVI. p. 254. Livium ita rpretatur, quasi cuique praeum, cui Hispaniae obvenel, decreta sint quatuor milpeditum, ducenti equites, adue ambobus octo millia peum, quadringenti equites. Id lem ut ex verbis Livii efficia- , pro *octona millia* legendum *octo millia*. Contra Cl. Crer. pro *quadringenti equites* ribendum conjicit *quadringe*. Unde sequitur, eum putasse, que duorum praetorum octo llia peditum, quadringentos ites data esse. Huic potius ntentiae calculum adjicio, quia suadent codices: partim enim nes constanter *octona millia* unt; partim quidam eorum, orum varias lectiones paullo te recensui, non obscure inant, olim *quadringeni* scritum fuisse. [*quadringeni* Bamerg.] In reliquis autem, qui *quaringenti* servant, numerus diibutivus mutatus est in cardialem; quem errorem frequenter librarii in Mstis Livii commiserunt. V. ad 4, 45, 2. 7, 25, 8. 8, 8, 14. 9, 19, 2. 32, 17, 2. 34, 45, 1. c. 50, 6. 37, 39, 7. Et quidem eo facilius in hunc errorem incidere potuerunt, quod quum numerus notis scriptus esset, eas evolvendi rationem minus adsecuti sunt. Ita viros doctos etiam, qui Livium ediderunt, lapsos esse, videbimus infra 41, 14, 10. 42, 1, 2. c. 61, 2. et 43, 12, 4. Ut autem vel *octo millia*, pro *octona*, vel *quadringeni equites*, pro *quadringenti*, legamus, sana loquendi ratio exigere videtur; quae non permittit, ut numeri distributivus et cardinalis inter se conjungantur. Pauca quidem apud Livium loca occurrunt, in quibus tamen id factum videmus. Exempla v. 21, 17, 5. 22, 58, 4. 38, 35, 9. et 45, 42, 3. quae scribarum errore infecta esse censeri debent. Vide, quae ad illa loca notantur. Unum illud sententiae, quam probavi, objici potest, cuique praetori octona millia peditum et quadringenos equites decerni, nimium esse, si conferatur numerus hic cum eo, qui anno proximo praetoribus Siciliam et Sardiniam sortitis concessus est supra hoc lib. c. 8, 7. *Marcello in Siciliam quatuor millia peditum sociûm Latini nominis et trecentos equites: Catoni in Sardiniam ex eodem genere militum tria millia peditum, ducentos equites: ita ut hi praetores ambo etc. veteres dimitterent pe-*

quod aedes Vulcani Summanique Romae, et qu
2 Fregellis murus et porta de coelo tacta erant:
Frusinone inter noctem lux orta: et Asculo agn
biceps cum quinque pedibus natus: et Formiis d
lupi, oppidum ingressi, obvios aliquot laniaveran
Romae non in urbem solum, sed in Capitolium pe
3 netraverat lupus. C. Acilius tribunus plebis tulit,
ut quinque coloniae in oram maritimam deducere
tur: duae ad ostia fluminum Vulturni Literniqu
4 una Puteolos: una ad castrum Salerni. His Bux

dites equitesque. At forte in illis provinciis pauciores fuerunt milites veteres, quam nunc in Hispaniis, et hinc pauciores illis, qui exauctorárentur, subficiendi erant. Considerandum etiam est, Siciliam et Sardiniam fuisse provincias perpacatas; at in Hispania utraque bellum adhuc gestum, et hinc firmiori exercitu opus fuisse. [*nominis Latini* Bamb.]

§. 1. *Quod et Fregellis murus et porta*] Alii *et quod Fregellis.* Utroque deleto placet *quod aedes Vulcani Summanique Romae, Fregellis murus et porta de coelo tacta erant.* J. FR. GRON. Lectio haec primum adparuit in Froben. anni 1535. Priores cum omnibus Mstis, quibus usus sum, et Hearnii L. 1. et *quod Fregellis*; quomodo edi curavi. Quamvis enim non displiceat Gronov. conjectura, duas tamen voces, quas delendas censuit, cum Clerico ex contextu ejicere non sustineo. Posses etiam *Fregellis et murus et porta*, iisdem vocibus deletis. [ante *consules praetoresve* Bamb. et *Fregenis* pro *Fregellis*]

§. 2. *Et Frusinone inter noctem lux orta*] Hic quoque doctus vir, ut paupertati Latinae linguae consulat, refingit *inte noctu.* Cur non etiam 43, 18, *Quum sine intermissione inte diu noctuque alii aliis succed tes.* Adeo autem verum est, ... *etu* et *nocte* id esse, quod ... vult *internoctu*, ut hoc ... noster et *luce* dixerit pro *inte diu*, 38, 36, 4. *Quod luce inter horam tertiam ferme et quar tam tenebrae obortae fuera* J. FR. GRON. Vir doctus, que Gronov. refellit, est Freinsh. ... docet ad Gellii 3, 2. V. ad ... 14, 3.

Asculo agnus biceps] Si grammaticorum canones sequimur, dicendum est *Asculi. natus* ... hoc enim supplendum est, *Ascul* non *Asculo* Alia ratio est, quan prodigia nunciata scribit. 26, ... 5. *Et Anagnia et Fregellis nu ciatum est, murum portasq de coelo tactas.* 28, 11, ... *Ab Antio nunciatum est.* ... 31, 1. 43, 13. DUK. [*Aesulo* pro *Asculo*, et *Formis*, mox *Capitoli* Bamb.]

§. 3. *C. Acilius tribunus plebis tulit*] *Consul Acilius tulit* Voss. et Lov. 1. 2. 3. 4. ac 6. *Consul Atinius tulit* Mead. 2. *Consul Minutius tulit* Gaertn. *Con*

adjectum. trecenae familiae in singulas colonias ebantur mitti. triumviri deducendis iis, qui per nnium magistratum haberent, creati, M. Servi- Geminus, Q. Minucius Thermus, Ti. Sempro- Longus. Delectu rebusque aliis divinis huma- 5 que, quae per ipsos agenda erant, perfectis, con- es ambo in Galliam profecti. Cornelius recta ad 6 bres via, qui tum in armis erant, Cenomanis ad- tis, Q. Minucius in laeva Italiae ad inferum ma- flexit iter, Genuamque exercitu abducto, ab Li-

Q. *Minucius tulit* Harl. *Con-* et *C.* sive *Cajus* passim con- i, vidimus ad 22, 14, 13. *Con- tum is tulit* Mead. 1. Insu- *Atilius*, *Actilius*, *Attilius* i codd. [*Atinius* Bamb. mox *olu'*: *ad castr. Alemi* omis- *na* et mox *adjectum.* idem.]

4. *Tricenae familiae in sin- as colonias jubebantur mit-* Voss. et S. Viet. *trescente-* Thuan. *trecentenae.* JAC. ON. *tricenae*, id est triginta, *iliae* possunt accipi, quae es explerent numerum tre- torum capitum. nam 34, 45, *trecenos homines* in singulas ctos tradit. Hac coloniae ma- e deductae videntur ad ea lo- incolis frequentanda; quae, m ante tantum castra et prae- ia fuissent, deinde oppidorum ciem ac nomen acceperunt. oc quum de Vulturno, Puteo- , et Salerno satis constet ex iptoribus, quos de iis agens dat Cellarius in Geogr. ant. iternum quoque et Buxentum jusdem conditionis fuisse credi otest. DUK. *tricenae* ita omni- o exponendum foret, ut Cl. Du- ero visum est, nisi aliud codd. t edd. vett. vellent. Nunc vero lectio in nullo exstat cod. nisi forte in Mead. 1. ex quo nihil in excerptis notatur. Sed *trescentenae* praeferunt Lov. 1. et Gaertner. *trecentenae* Lov. 2. 3. 6. et Hearnii L. 1. quod Crevier. recepit. Sed de eo v. ad 45, 16, 3. *trecenae* Lov. 4. 5. Harl. Mead. 2. et edd. Camp. Rom. anni 1472. Mediol. anni 1480. Parm. Tarvis. utraque, et aliae, quod pro vero in contextum admisi. Solent autem *triceni* et *treceni* ab indoctis librariis commutari. V. ad 40, 34, 8. Per *homines* igitur 34, 45, 1. intelligendi patres familiae. Vox *colonias* deest in Gaertner. Mox *magistratus haberent*, pro *magistratum*, Harl. Deinde cognomen *Geminus* exsulat a Lov. 3. et Hearnii L. 1.

§. 5. *Quae per ipsos agendae erant*] Scripti et Andreas cum Aldina *quae per ipsos agenda erant.* Ut apud Sallust. [Jug. 41.] *Abundantia earum rerum, quae prima mortales ducunt.* De quo aliquid 3. Observ. 2. J. FR. GRONOV. *agenda erant* omnes etiam codd. mei, Hearnii L. 1. N. et edd. antt. usque ad Frob. anni 1531. quae prima perperam *agendae* substituit. Supra c. 10, 3. *Redderet res, quae comparerent; ceterorum aequo arbitrio*

7 guribus orsus est bellum. Oppida Clastidium et Li-tubium, utraque Ligurum, et duae gentis ejusd- civitates, Celelates Cerdiciatesque, sese dediderant. Et jam omnia cis Padum, praeter Gallorum Boj-
8 Ilvates Ligurum, sub ditione erant. quindecim op-pida, hominum viginti millia esse dicebantur, qu- se dediderant. Inde in agrum Bojorum legion- duxit.

1 XXX. Bojorum exercitus haud ita multo ant- trajecerat Padum, junxeratque se Insubribus et Ce-

aestimatio fieret. V. supra ad 2, 5, 4. 4, 54, 4. et Cortium ad d. l. Sallustii.

§. 6. *Genuamque exercitu abducto, ab Liguribus orsus est bellum*] Ant. ed. *adducto.* Pal. pr. *geminaque exercitu educto.* alter *geminaque exercitu ducto.* GEBH. *Genuamque exercitu deducto* Voss. a m. 1. *geminoque exercitu educto* Lov. 1. 6. et Gaertn. *Genuamque exercitu edocto* Hearnii L. 1. *Genuamque exercitu educto* Voss. a m. 2. Lov. 3. 4. et Mead. ambo. [Bamb. qui ante *reflexit iter*] *Genuamque exercitu ducto* Lov. 2. et Harl. *Genuamque exercitu adducto* edd. principes, pro quo *abducto* substituit Mogunt. Recte, si ex scriptis. 27, 29, 1. *Exercitum M. Marcellum tribunum militum Venusiam abducere jussit.* ubi plura vide. Deinde *ceptum est bellum* Lov. 2. quod est ex glossa. Supra 31, 40, 6. *Apolloniam, unde orsus bellum erat, copias reduxit.* (* ubi vide.) *orsus bellum est* Lov. 1. 3. 4. 6. Voss. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.]

§. 7. *Oppida Clastidium et Litubium, utraque Ligurum*] *Clastidii* etiam 21, [48, 9.] mentio est, sed in Gallia, sed non longe a Trebia fluvio. *Litubium* nu- quam, ut puto, reperias: sic- neque *Celelates Cerdiciates*- *Iluates* insulares noscimus, Li-gures non item, ut antea [ad- 10, 2.] admonuimus. Quae i- admonemus, ut lectores e- hoc in loco vetusta exempla- eo diligentius inspiciant. - quaedam sunt, quae, quantu- vel diligentia vel studio lucte- nequaquam tamen discutere a- que exemplarium auxilio vale- De me loquor, quod experi- sum; credo tamen idem aliis - deri: de cordatioribus loqu-. Sed sunt quidam, qui nusqu- haerent. his tam felicibus no- haec non scribuntur. GLAR. Ho- loco, ubi *Clastidium* deditur, Ligurum esse dicitur. Paullo po- [c. 31.] ubi incenditur, Gallor- est. Aut igitur duo *Clastidia* - aut certe in *Clastidio Ligur-* est aliquid vitij. Nam de Galli- *Clastidio* ad Ticinum dubita- non potest. De quo *Polybius* - [34.] et caeteri, qui de bello In-subrum scripserunt, quo confe-cto Marcellus tertia opima spo-lia retulit, Virdumaro rege ad Clastidium interfecto, quemad-modum etiam triumpho Marcell- Capitolino scriptum est. apud Plutarchum tamen in Marcello

manis: quod ita acceperant, conjunctis legioni- 2
s consules rem gesturos, ut et ipsi conlatas in
um vires firmarent. Postquam fama accidit, alte- 3
a consulem Bojorum urere agros, seditio extem-
o orta est. Postulare Boji, ut laborantibus opem
versi ferrent. Insubres negare, se sua desertu-
s. Ita divisae copiae, Bojisque in agrum suum tu- 4
ndum profectis, Insubres, cum Cenomanis super
nis Mincii ripam consederunt. Infra eum locum 5
inque millia passuum, et consul Cornelius eidem

.800.] est vitiose *Καπίδιον* pro *ασίδιον*. Vereor autem, ne *istum* pro *Clastidio* sit re- endum; quod est oppidum rum in agro Statellati, Li- auctore 42, [7, 3.] SIG. *Cla- ium* non sine ratione suspe- esse Sigonio, recte putat arius 2. Geogr. ant. 9. De *ubio* ibidem agit. DUK. *Clas- ium* Lov. 3. et Hearnii L. 1. *distium*, literis transpositis, d. 2. Tum *Lutubium* Gaertn. *ubium* Lov. 3. Cluver. 1. Ital. t. 10, 79. existimat, ideo Li- m nunc *Clastidium Ligurum* are, alibi autem, et inprimis 11, 13. *Galliae* adscribere, quia in dubiis utriusque gen- finibus posita erat; vel quia e Liguriae pars inter Apen- um et Padum sub Galliae Cis- inae provincia ejus tempore sebatur. Prius etiam Douja- ad hunc loc. placuit. Idem ve- Cluver. p. 78. opinatur, *Ri- ium* ab exscriptoribus in *Li- bium* corruptum esse.

Celelates Cerdiciatesque] *Ce- bate* Lov. 2. *Celebates* Lov. 3. *elchates* Harl. [*Celeiates* Bam- erg.] Tum *Terdiciatesque* Voss. *erdiciatesque* Lov. 2. *Cerdicio- sque* Gaertn. *Celetester Dicia- tesque* Lov. 1. De *Celelatibus* quaedam v. ad 31, 10, 2.

Ilvates Ligurum] *Illuates* Lov. 3. et *Luates* Lov. 1. *praeter Gal- lorum Bojosilvates Ligurum* Mead. 1. Cluverius et Jac. Gro- nov. eodem modo hic emendan- dum censent, quo supra 31. 10, 2. Mox §. seq. *sese dediderant* Lov. 5. et edd. ante Froben. an- ni 1535.

§. 2. *Conjunctis legionibus consules rem gesturos*] *res ge- sturos* Lov. 6. Reliqui in vulga- tum recte conspirant. V. ad 10, 43, 6.

§. 3. *Negare, se sua desertu- ros*] Pronomen *se* exsulat a Voss. Id saepius a Livio omitti, vidi- mus ad 1, 23, 5. et 4, 10, 1. Verum uni codici adversus reliquos om- nes fidem habere, inprudentius fore puto. Paullo ante *extem- plo est orta* Voss. Lov. 1. 3. 5. 6. et edd. ante Aldum.

§. 4. *Super amnis Mincii ri- pas consederunt*] An super utras- que, ut castra interflueret Min- cius? Hoc non probabile est pro- pter ea, quae de Mincio scribit Plin. 3. H. Nat. 16. *ripam* alibi dicit Livius. 27, 48, 2. *Quum ca- stra metari Poenus in tumulo*

6 flumini castra adplicuit. inde mittendo in vicos Ce-
nomanorum Brixiamque, quod caput gentis erat,
satis comperit, non ex auctoritate seniorum juven-
tutem in armis esse, nec publico consilio Insubrium
7 defectioni Cenomanos se adjunxisse; excitis ad se
principibus, id agere ac moliri coepit, ut descisce-
rent ab Insubribus Cenomani, et, signis sublatis

super fluminis ripam vellet. 32, 5, 11. *Iter exiguum super ripam praebens.* An *ripas* etiam de una dicunt, ut *annulos, hortos*? DUK. Lectio haec in omnibus quidem editis, sed in uno tantum Lov. 5. supereft. Reliqui uno ore *ripam*, ut Cl. Dukerus voluit. quod recepi.

§. 5. *Infra eum locum quinque millia passuum*] Antiqua ed. *mille passuum millia.* Pall. *tria passuum millia.* GEBH. *mille millia* Voff. et Lov. 1. *mille passuum millia* Lov. 2. 3. 4. 5. 6. Mead. 1. Gaertn. et pleraeque edd. principes. *tria passuum millia* Mead. 2. *mille passuum* Harl. quod genus loquendi inluftravi ad 5, 26, 5. Quum autem vulgatum in nullo codice invenerim, vel ita legendum, vel, ut in uno cod. erat, *tria passuum millia*. Id enim et illi codd. qui *mille passuum millia* praeferunt, probare videntur; in quibus ternarii et millenarii numeri notae, *III* et *M*, confunduntur. Immo eam lectionem vel, transpositis vocibus, *tria millia passuum* etiam adjuvare poteft scriptura cod. Harlej. Si enim per notas scriptum fuit *III*^m *passuum*, id facile in *mille passuum* abire potuit. V. ad 34, 13, 2. [ↀ ↀ, omisso *passuum*, Bamb.]

§. 6. *Brixiamque, quae caput gentis erat*] Libri omnes *quod caput.* GEBH. Et hic e scriptis Andreaque legendum *Brixiamque, quod caput gentis erat.* [8, 7.] *Robore Macedonici exercitus, quam phalangem voca-bant.* 38, [1, 4.] *Cum delect-* *Aetolorum, quod consilium es-set gentis.* Cicero: *Omnes* [...] *nues atque humiles, quae ma-xima in populo multitudo* [...] J. FR. GRON. Vulgatum primum inveni apud Aldum; id autem exftat etiam in Lov. 2. 6. Harl. Gaertn. *Brixiamque, quae ip-si caput* Lov. 3. et Hearnii L. [...] *et Brixiam, quod caput* Lov. [...] et editi Aldo priores. *Brixiam-que, quo caput* Mead. 1. *Brixi-amque, quod caput* Voff. Lov. 1. 4. Mead. 2. et Hearnii N. Solet ita pronomen relativum convenire cum sequenti. 2, 13, 5. *Agrum dono dedere, quae post-ea sunt Mucia prata adpel-lata.* 3, 26, 8. *Quatuor juge-rum colebat agrum, quae pra-ta Quinctia vocantur.* c. 34, 6. *Decem tabularum leges perla-tae sunt, qui nunc quoque* [...] *fons omnis publici privatique est juris.* c. 54, 15. *Ea omnia in pratis Flaminiis concilio ple-bis acta, quem nunc circum Fla-minium adpellant.* 5, 34, 1. *Cel-tarum, quae pars Galliae ter-tia est.* 7, 20, 5. *Ne adpellaret consilium, quae vis ac necessi-tas adpellanda esset.* c. 23, 4. *Exercitus, quod ad incertos belli eventus subsidium reipu-blicae esset.* 9, 30, 3. *Tribunimi-*

..t domos redirent, aut ad Romanos transirent. Et 8 .. quidem impetrari nequiit. in id data fides consu..est, ut in acie aut quiescerent, aut, si qua etiam ..asio fuisset, adjuvarent Romanos. Haec ita con- 9 ..nisse Insubres ignorabant: suberat tamen quaedam ..spicio animis, labare fidem sociorum. Itaque, ..um in aciem eduxissent, neutrum iis cornu commit-

..tum etc. *quae antea dictato..m et consulum ferme fuerant ..eficia.* 23, 11, 11. *Capuam, ..od caput non Campaniae mo..o, sed* etc. *Italiae sit.* 24, 22, 6. *..atus inde haberi coeptus est, ..d manserat publicum consi..m.* 30, 40, 3. *Syphacis filium, ..e parva bene gestae rei ac..sio erat, devictum.* ubi male ..Heins. *qui* conjecit. Epit. Liv. ... *Leucade urbe, quod caput ..arnanum, expugnata.* 33, 1, .. *Thebis, quod caput est Boeo..ae.* 39, 20, 6. *Saltus, quae la..brae receptaculaque semper ..is fuerant.* 42, 44, 3. *Thebae, ..od Boeotiae caput est.* V. Rho..ii Lexic. Scribon. voce *Quod ..cant.* J. Fr. Gronov. ad Livii .., 20, 5. 32, 14, 3. 44, 1, 1. Jac. ..ron. ad 29, 11, 7. et Cort. ad ..allust. Catil. 55, 3.

Insubrium defectioni Cenoma..os se adjunxisse] *Insubrum ..efectioni* Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Harl. ..Gaertn. [Bamb.] cum edd. Cam..ani. et Rom. anni 1472. V. ad .., 18, 1. Tum *se adunasse* Harl. ..ead. 1. et Gaertn. Verum *una..e, adunare, coadunare* non sunt ..jus aevi, et demum apud scri..tores, qui aereo linguae Lati..ae seculo vixerunt, obcurrunt. ..ocus igitur a librariis interpo..itus est, qui verbum suo aevo ..sitatum, quo *τὸ adjungere* in..erpres exposuerat, ex margine ..n contextum invexerunt; et *ad..unasse* addi debet illis, de quibus egi ad 7, 21, 2.

§. 7. *Ibi agere ac moliri coepit, ut desciscerent*] Ita J. Fr. Gronovius edidit, quod plerique recentiorum servarunt. Antea edebatur *id agere*, quod superest in Voss. Lov. 3. 4. 5. 6. Harl. Mead. 2. Gaertn. Hearnii Oxonn. et Crevierii Victor. Eorum itaque fide, et Hearnii ac Crevierii exemplis priscam lectionem Livio vindicavi, licet *id* his mox sequatur. Deinde *ut desisterent* Lov. 1. 2. et 6. V. ad 30, 3, 5. Mox *signis collatis* perperam Lov. 3. [*sublatis signis* Bamb.] Neque melius *aut domos transirent, aut ad Romanos transirent* Mead. 1. et Gaertn. quod vel ipsis librariis displicuit, unde *aut domos, aut ad Romanos transirent* datum est in Harl.

§. 8. *Et id quidem impetrari nequiit*] Libri omnes *impetrari nequivit.* GEBH. Similiter Lov. 4. et Mead. 2. cum multis excusis ante Froben. anni 1535. *impetrare nequivit* Lov. 1. 5. 6. Voss. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. *impetrare nequit* Lov. 2. *impetrari nequit* Harl. et Mead. 1. *impetrari nequeunt* Gaertn. *impetrare nequeunt* Lov. 3. V. ad 6, 10, 10. Mox *in id fides data*, trajectis vocibus, omnes mei [Bamb.] praeter Lov. 5. *Τὸ est* exsulat a Lov. 3.

Aut si qua in re occasio fuis-

tere ausi, ne, si dolo cessissent, rem totam incli-
10 rent, post signa in subsidiis eos locaverunt. Con-
principio pugnae vovit aedem Sospitae Junoni,
eo die hostes fusi fugatique essent. A militibus cla-
mor sublatus, compotem voti consulem se facturos,
11 et inpetus in hostes est factus. Non tulerunt Insu-
bres primum concursum. quidam et a Cenomanis,
terga repente in ipso certamine adgressis, tumultum
ancipitem injectum auctores sunt, caesaque in me-
dio quinque et triginta millia hostium, quinque mi-

set] Vetus lectio, *aut si qua etiam occasio fuisset.* GELEN. Ant. editio *aut si qua in re occasio fuisset.* Melius censeo haberi in ambobus Pall. *aut si qua, ut jam, occasio fuisset.* GEBH. *si qua in re*, ut ante Gelenium edebatur, solus Lov. 5. *si qua, ut jam, occasio*, quod Gebh. ex suis probavit, Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. et Mead. ambo. *si qua jam occasio* Harl. et Gaertn. *si qua occasio* pro si quae occasio. V. Cel. Burm. ad Suet. Caes. 43. [*adjuvissent*, pro *adjuvarent*, Bamb.]

§. 9. *Labare fidem sociorum*] *laborare* Voss. et Lov. 1. Male. Silius, perpetuus Livii imitator, 2, 392.

Adcitis velox populis, quîs aegra lababat
Ambiguo sub Marte fides.

ubi vide, quae notantur; et ad. de Gronov. supra ad 22, 61, 10. ubi itidem *laborare*, pro *labare*, scribarum errore plures, et in his optimi codd. praeferunt.

§. 10. *Vovit aedem Sospitae Junoni, si eo die hostes fusi*] V. ad 34, 53, 3. DUK. *si eadem die* Lov. 1. 3. et Voss. *si eodem die* Lov. 6. V. ad 10, 10, 6. [*fugatique fuissent.* Bamb.]

§. 11. *Non tulerunt Insubres primum concursum*] *primum [illegible]cursum* Lov. 4. Male. Omnibus notum est, *concurrere* et *concursus* de pugnantibus in frequenti usu esse. Jam autem *primus concursus* est initium pugnae. Supra 1, 25, 4. *Ut primo statim concursu increpuere arma.* 5, 32, [illegible] *Fusa concursu primo acies in fugam.* 23, 29, 9. *Primo concursu quum vix pila conjecta essent.* Solent autem *concursus, concurrere, et obcursus, obcurrere* in Mstis confundi. V. ad 1, 25, 4. et 36, 24, 4.

Tumultum ancipitem injectum auctores sunt] *tumultum ancipitem invectum* perperam Voss. Infra 39, 30, 10. *Consultaque, qui tumultum injicere trepidantibus in ipso transitu amnis potuisset.* 44, 11, 6. *Tumultu injecto in custodiam ejus loci propugnatores urbis avertisset.* Passim *injectus* et *invectus* a librariis commutantur. V. ad 9, 40, 14. Mox *victores sunt* Lov. 3. saepius in membranis obvio errore. V. ad 1, 3, 2. 6, 3, 6. 21, 12, 4. et alibi.

Quinque millia et DCC vivos

la et septengentos vivos captos: in iis Hamilcarem 12
Poenorum imperatorem, qui belli caussa fuisset: signa militaria centum triginta, et carpenta supra ducenta. Oppida, quae defectionem secuta erant, de- 13
diderunt se Romanis.

XXXI. Minucius consul primo effusis populatio- 1
nibus peragraverat fines Bojorum: deinde, ut, relictis Insubribus, ad sua tuenda receperant sese, castris se tenuit, acie dimicandum cum hoste ratus.
Nec Boji detrectassent pugnam, ni fama victos In- 2

captos] Pall. *quinque et CC vivos captos.* GEBH. Similiter Voss. Lov. 1. 4. 6. Harl. et Mead. uterque. [.V. *et* CC. *vivos captivos* Bamb.] *quinque et ducentos* Lov. 3. et Gaertn. *Tò millia* deest quam in Hearnii N. Vocem illam, quam praecessit, saepe a Livio omitti, vidimus ad 31, 34, 7. Sunt tamen, ubi eo casu expresso addita est, ut ambiguum vitetur; quam ob caussam etiam hic abesse nequit. *et CC vivos captos* etiam Hearnii L. 1. Ut lectio *et DCC vivos* in nullo alio exstet cod. quam in Lov. 5. Quo minus tamen reliquorum codd. scripturam probare audeam, illud obstat, quod per compendium scriptum esse potuit *et IↃCC vivos captos*, ac quingenarii numeri nota *IↃ* vel *D*, ut minus cognita, omissa esse: id enim saepe factum fuisse, videbimus ad 37, 4, 11. Insuper *vivos* exsulat a Lov. 6. et Gaertn. Verum forte Livius exprimere voluit Graecorum ζωγρεῖν, quo Polybius usus est. Insuper *captivos* Lov. 1. 4. Mead. ambo, et Gaertn. Sed ad 6, 22, 4.

§. 12. *In iis Hamilcarem Poenorum imperatorem*] Hic aliorum, non suam, citat opinionem, qui hoc anno, non quarto ante, ut ipse scripsit Livius [31, 21, 18.] Hamilcarem occisum tradiderunt. GLAR. Idem judicandum de loco, qui infra obcurrit 33, 23, 5. [*In his* Bamb.]

Carpenta supra CC millia] Satis erat *supra CC.* GELEN. Ita primum editum vidi a Mogunt. Priores ignorant duo postrema vocabula, relicta tamen lacuna, quae indicio sit, aliqua deesse. Eaedem voces desunt etiam in omnibus scriptis meis et Hearnii L. 1. Deest etiam vox sequens *oppida* in Mstis meis, nisi quod sola servet eam Lov. 5. ejusque loco *amica* legat Lov. 3. Si vero lectio, quam Mogunt. proposuerunt, codices auctores habet, iis invitis *millia* ejicere non audebo, sed potius mutarem in *multa* hoc modo: *carpenta supra ducenta. Multa oppida, quae* etc. *Mille* et *Multi* etiam alibi inter se commutantur. Exemplum habuimus 27, 30, 2. Ceterum explicatio verborum sequentium, *Oppida, quae defectionem secuta erant*, quam dedit Gronov. Diss. Epist. ad loca quaed. Livii geogr. epist. 4. displicuit Jasitheo, quem v. in Apolog. advers. Gronov. p. 21. spro

subres adlata animos fregisset. Itaque, relicto du
castrisque, dissipati per vicos, sua ut quisque de
fenderent, rationem gerendi belli hosti mutarunt.
3 omissa enim spe per unam dimicationem rei decer
nendae, rursus populari agros, et urere tecta, vi
4 cosque expugnare coepit. Per eosdem dies Classidi

carpenta etc. *erant*, ita praefert Bamb. *carpen.... Gallorumque quae Insubrum defectionem secuta erant.*]

§. 2. *Nec Boji detrectassent pugnam, nisi fama victos Insubres adlata*] *detractassent* Voss. Lov. 1. 2. a manu pr. 3. 5. 6. et Harl. V. ad 34, 25, 9. Deinde *ni fama* omnes mei manu exarati, Hearnii L. 1. et typis descripti, quos vidi, usque ad ultimam ed. Gruteri: quod revocavi. Perinde esse, utro modo legatur, confiteor. At tanto minorem caussam habuit Gruterus vulgatum mutandi. Praeterea *Insubres victos* omnes Msti, [Bamb.] uno Lov. 5. excepto, qui editis adhaeret.

Dissipati per vicos, sua ut quisque defenderent] Pall. *sua quisque defendere*. GEBH. Scripti omnes *sua quisque defendere*. An fuit, *Itaque, relicto duce castrisque, dissipati per vicos, sua quisque defensuri, rationem belli gerendi hosti mutarunt.* 28, [15, 13.] *Saxis undique circa ex propinquis vallibus congestis augent vallum, munimento sese, quando in armis parum praesidii foret, defensuri.* J. FR. GRON. *sua quisque defendere* etiam plerique meorum, Voss. Lov. 2. 3. 4. Harl. Gaertn. et Hearnii Oxonn. *sua quisque defenderet* Lov. 1. *sua quisque defenderent* Mead. ambo. *sua ut quisque defenderet* Lov. 5. cum editis ante Frob. anni 1531. *quo sua quisque defenderent* Crevierii Victor. *quo sua quisque defenderet* Lov. 6. *quo* pro *ut* Livium usurpasse, vidimus ad 6, 14, 2. Deinde, eum τὸ *quisque* saepissime cum verbo plurali construxisse, probavimus ad 2, 22, 5. Id igitur hic non mutandum censeo, licet pauci tantum codices *defenderent* tueantur. Facile enim indocti librarii verbum plurale τῷ *quisque* junctum in singulare mutasse credo, quam contra. [*quisque ut* Bamb.] Mox *rationem belli gerendi* Gaertn. *rationem belli gerundi* Lov. 3.

§. 4. *Inde in Ligustinos Ilvates, qui soli non parebant, legiones ductae*] Libro superiore [c. 10, 2.] ubi de iisdem loquitur populis, *Ligusticos* quidam emendarunt, hic omiserunt. Vetustiores tamen codices aliquot *Ligustinos* utroque in loco habebant: quamquam mihi non admodum placet. GLAR. *Ligustinos*, ut ante dixi [ad 31, 10, 2.] SIG. Libri omnes nostri *in Ligustinos*. GEBH. *Ligustinos* omnes codd. scripti. Nec aliter edd. usque ad Vascos. qui, monente forsitan Glareano, *Ligusticos* substituit. Ea autem lectio, licet interim Sigonius priscam scripturam revocasset, per reliquos typis descriptos propagata est usque ad Gronov. qui et ipse *Ligustinos* recepit. Huic autem voci perperam Glareanus quaestionem movit. Ita enim (*Ligustini populi* 31, 10,) *Ligustini*

...m incensum. inde in Ligustinos Ilvates, qui soli
...n parebant, legiones ductae. Ea quoque gens, ut 5
Insubres acie victos, Bojos, ita ut tentare spem cer-
taminis metuerent, territos audivit, in ditionem ve-
nit. Literae consulum a Gallia de gestis prospere 6
sub idem tempus Romam adlatae. M. Sergius prae-

...ontes 34, 8, 6. *bellum Ligustinum* 35, 4, 1. *Ligustini*, pro Ligures, 39, 21, 1. *ager Ligustinus* 42, 4, 3. V. etiam Cluver. 1. Ital. ant. 7. p. 46. Deinde *Silvastes* Lov. 1. *Ulvates* Lov. ... V. ad 31, 10, 2. Praeterea *legiones ducit* Lov. 1. Paullo ante *Classidium* Lov. 3. V. ad c. ... 7. [*inde* omittit Bamb.]

§. 5. *Ita ut tentare spem certaminis non auderent*] Corrupte antiqua ed. *ut tempore spem certaminis metuerent*. GEBH. Sic *non auderent*) primi apud me Gryphius et Curio. Scripti, Antecas, et editi omnes usque ad Frobenium *ut tentare spem certaminis metuerent*. Quod et significationis est ejusdem, et multo elegantius. Lucanus 3, [407.]

Illis et volucres metuunt insistere ramis.

Lib. 5, [128.]

Limine terrifico metuens consistere Phoebas.

Deinde et scripti saniores *in ditionem venit*. J. FR. GRON. *non auderent* ante Gryphium et Curionem exhibent Frob. anno 1535. Basil. anno 1539. et Vascos. ex scriptis autem solus hanc lectionem probavit Hearnii N. [et Bamb.] Recte igitur Gronov. *metuerent* revocavit, concinentibus omnibus membranis meis, et Hearnii L. 1. Curtius 8, 7, 9. *Liberam vocem innocentis audire* ...*tuis*, *ac ne vultum quidem* *pateris*. 9, 5, 25. *In tanto periculo territus manus admovere metuebat*. V. Lambin. ad Hor. 2. od. 2, 7. Deinde *in ditionem venit* etiam omnes mei praeter Lovel. 3. et 5. qui *deditionem* praeferunt. V. ad 33, 37, 4. et supra ad 9, 20, 4. Hic quin cum Gronovio scriptis adhaerendum sit, nullus dubito.

§. 6. *Literae consulum e Gallia de gestis prospere*] *Literae consulum Gallia* Voss. Lov. 3. et 6. a m. 1. *Literae consulum in Gallia* Lov. 1. *Literae consulum a Gallia* Lov. 2. 4. 5. 6. a m. 2. Mead. ambo, Harl. Gaertner. omnesque inpressi usque ad Gruterum, cujus ultima editio *e Gallia* invitis omnibus scriptis. Veterem igitur scripturam revocavi. *adlatae a Gallia* pro e Gallia. Ita Servius initium Virgilianae Aeneïdos *ab oris Trojae venit Italiam* exponit *ex oris Trojae*. [*consulum amborum de rebus in Gallia gestis prospere sub idem* Bamb.] Tum *de rebus prospere gestis* Lov. 6. qui etiam mox praefert *allatae sunt*.

M. Sergius praetor urbanus] Libri omnes *praefectus urbis*, ex vitiosa notarum interpretatione. Nam supra c. 28, 2. *Sergio urbana*, *peregrina jurisdictio Minucio obtigit*. GEBH. V. ad 25, 12, 3. Non aliter legunt etiam omnes mei, et Hearnii L. 1. ac N. cum edd. ante Mog. qui substituerunt *praetor urbis*. Froben.

tor urbis in senatu eas, deinde ex auctoritate Patrum ad populum recitavit. supplicatio in quatriduum decreta. Hiems jam eo tempore erat.

1 XXXII. Quum T. Qunctius, capta Elatia, in Phocide ac Locride hiberna disposita haberet, Opunte
2 seditio orta est. Factio una Aetolos, qui propiores
3 erant; altera Romanos arcessebat. Aetoli priores venerunt: sed opulentior factio, exclusis Aetolis, missoque ad imperatorem Romanum nuncio, usque
4 in adventum ejus tenuit urbem. Arcem regium te-

anno 1535. *pr. urb.* Lugdun. anni 1553. *praetor urbanus.* Sed Frobenii lectionem revocavi. V. ad 22, 33, 8. Praeterea dedi *M. Sergius.* V. ad c. 27, 7. Et ita codd. Mox *decreta est* Gaertn.

§. 1. *Hiems jam eo tempore erat, quum T. Quinctius* etc. *hiberna disposita haberet. Opunte*] Haec interpunctio ab ed. Francof. anni 1578. recentiores obsedit. Pleraeque antiquiores praeferunt, quemadmodum hic edidi. Illam autem distinctionem rovocavit Cl. Crevier. et unice veram esse docuit; cum quo etiam voces *Hiems jam eo tempore erat* ad capitis praecedentis finem rejeci. [*Et quum T. Quinctius* Bamb.]

Quum T. Quinctius, captis Elatella] *Elatia* legendum est. Require supra. SABELL. Libri omnes *captis Latela*, quod non intelligo. GEBH. *captis Latolo* Lov. 6. a m. 1. *Laresa* a m. 2. *captis Lacesa* Gaertn. *captis Latessa* Lov. 2. *captis Latella* Lov. 5 et edd. principes. *captis Latela* Mead. ambo. *capta Laussa* Hearnii L. 1. *captis Elatiis* Harl. *captus Latela* Voss. *capta Larissa* Lov. 3. *capta Latela* Lov. 2. et 4. [*capta est latiae* Bamb.]

An Livius scripsit *capta Elateia*, vel *capta Elatea*? V. ad c. 24, 1. [*haberent* Bamb.]

Opunte seditio orta est] Hoc satis abruptum est cum ista distinctione. Praefero Sigonianam apud Hearnium. Cogitabam etiam *quum T. Quintio* etc. *hiberna disposita habente, Opunte seditio orta est.* Sed non credo eo ducere libros. DUK. [mox §. 2. *qui priores erant* Bamb.]

§. 3. *Usque ad adventum ejus*] Libri omnes *usque in adventum ejus.* GEBH. Ita et Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. Ita evitabitur ingratus sonus *ad adventum*, a quo tamen Livius non satis sibi cavere solitus est. V. ad 31, 10, 3. De utraque loquendi formula *usque in* et *usque ad* v. Cortium ad Plin. 2. Ep. 13, 10. Codicum auctoritatem spernere non audeo. [*et opul.* pro *sed* Bamb.]

§. 4. *Neque, ut discederent inde*] Pall. *ut descenderent.* GEBH. MSS. alii cum Thuan. *descenderent.* 34, 50, 8. *Quum respiciunt praesidium ab Acrocorintho descendens.* JAC. GRON. J. Fr. Gronov. supra ad 4, 29, 5. non recte ad hunc locum adten-

bat praesidium: neque, ut descenderent inde, aut
untiorum minis, aut auctoritate imperantis con-
lis Romani, perpelli potuerunt. Mora, cur non 5
templo obpugnarentur, ea fuit, quod caduceator
rege venerat, locum ac tempus petens conlo-
pio. Id gravate concessum regi est. non quin cupe- 6
et Quinctius per se partim armis, partim conditio-
bus confectum videri bellum: necdum enim scie- 7
nt, utrum successor sibi alter ex novis consulibus
itteretur: an, quod, summa vi ut tenderent, ami-

se videtur. Nam adducit eum, t inlustret locutionem *decedere raesidio*, eaque occasione mo- t, legendum esse *decederet*, set MSS. fere legant *descen- rent*. Verum hic non *milites cedere praesidio*, sed *praesi- m decedere arce* ex ejus emen- tione dicetur: adeoque longe s est locutio. *descenderet* in ctor. esse Crevier. testatur. *scenderent* legunt Voss. Lov. 3.4.6. Harl. Mead. ambo, Gaert- er. et Hearnii L. 1. V. ad 35, 26, Solent autem *discedere* et *de- endere* in membranis confundi. . ad 9, 14, 7. [*decederent* Bamb.] ox *auctoritate imperatorum nsulis Romani* Voss. et Lov. Sed in eorum priori inter ver- s adscribitur *imperatoris*. Vox *omani* deest in Harl. [*auctori- te imperatoris Romani* Bam- erg.]

§. 5. *Cur non extemplo obpu- narentur*] *expugnarentur*, sol- mni scribarum errore, Gaertn. . ad 21, 57, 6. *oppugnaretur* ov. 3. nempe, arx.

§. 6. *Id gravate concessum re- i est. non quin cuperet*] Hist atio. nam cum hanc removeat ausam, aliam omnino ponere ebuit, quae moverit Quinctium, ut difficulter permitteret collo- quium. Immo ille facile conces- sisse videtur, et scripsisse Livi- us: *Id non gravate concessum regi est, quum cuperet Quincti- us per se partim armis, partim conditionibus confectum videri bellum*, etc. *aptum autem fo- re colloquium credebat*. J. FR. GRON. *non cum cuperet* legit Lov. 6. [*regi concessum* Bamb.]

§. 7. *Quod, summa vi ut obti- nerent*] Vetus lectio *summa vi ut tenderent*, non *obtinerent*. GELEN. Persaepe Livius simpli- ci [*tendere*] pro composito *con- tendere* utitur. Ut 24, [31, 4.] *Ut facile, si ultra tenderent, appareret illi timendum esse*. 34, [34, 1.] *Quum adversus ten- dendo nihil moveret socios, si- mulando se transire in eorum sententiam*. 35, [51, 6.] *Nequid- quam contra Miccione et Xeno- clide tendentibus facile tenuit, ut portae sibi aperirentur*. Et sic restituimus ex scriptis 28, 18, 4. *Illud magno opere tendente rege*. Ubi vulgo *contendente*, et retinet contra scriptum suum Rhenanus. Hic tamen non prae- termittendum, in Andrea atque Aldina et omnibus antiquis ante Gryphium et Curionem esse *ut*

cis et propinquis mandaverat, imperium proroga-
8 tur: aptum autem fore conloquium credebat, ut si-
bi liberum esset, vel ad bellum manenti, vel ad pa-
9 cem decedenti rem inclinare. In sinu Maliaco pro-
pe Nicaeam litus elegere. eo rex ab Demetriade cum
10 quinque lembis et una nave rostrata venit. Erant

obtinerent. J. FR. GRON. Quamvis Lov. 3. 5. Gaertn. Mead. 1. in margine, et edd. principes praeferant *obtinerent*, nihilominus adsentior Gelenio, ex Msto *tenderent* reponenti; quam lectionem ante Gryph. et Curion. jam receperunt Frob. anni 1535. Basil. anni 1539. et Vascos. Neque aliter est in reliquis, quibus usus sum, codicibus. Id autem eruditius est, quam ut indoctis librariis adscribi possit. Praeterea saepius ita Livius locutus est. 4, 35, 8. *Patres, adversus quos tenderet, bello inexpiabili se persecuturos.* ubi quaedam notavi. 6, 34, 3. *Quod tanta vi, ut liceret, tetenderant.* c. 38, 7. *Si adversus intercessionem leges tamquam captae civitati inponere tendent.* 8, 15, 9. *Senatu minus in praetura tendente.* 10, 6, 11. *Minus autem tetendere, adsueti jam tali genere certaminum vinci.* c. 24, 3. *Patriciis tendentibus, ut Fabius* etc. c. 26, 6. *Tendente Decio, ut suae quisque provinciae sortem tueretur.* 23, 14, 8. *Senatum metus cepit, si propalam tenderent, resisti multitudini concitatae non posse.* ubi quaedam notavit Gronov. 28, 45, 13. *Quum, ut delectum haberet, neque impetraeset, neque magnopere tetendisset.* 30, 4, 9. *Se uno frustra tendente, nulli alii pacem placuisse.* 37, 53, 7. *Nimis pertinaciter in obtinendo tetendisse.* Similiter alios loqui, docent Gronov. Diatr. Stat. 21. p. 116. et Cortius ad Sallust. Catil. [...] Tandem cum effectu Quinctius amicis mandare poterat, ut [...]derent, id est contenderent, [...] imperium sibi prorogaretur; [...]nus vero, ut id *obtinerent*: [...] enim res sita erat in alterius arbitrio. [*amicis propinquis* Bamberg.]

§. 9. *In sinu Maliaco prope Nicaeam*] Pall. cum antiq. ed. *In sinum Maliacum prope Niceam*. Prior tamen Pal. *prope Licenam*. GEBH. *In sinum Maliacum* Voss. et Lov. 1. *In sinum Maliacum* Lov. 3. 4. 6. Hav. Mead. ambo, et Gaertn. cum edd. Frobeniana anni 1531. antiquioribus. *Ad sinum Maliacum* Lov. vel. 2.

Eo rex etc. *venit*] Polybius 17 [1.] *Παρῆν ὁ μὲν Φίλιππος ἐκ Δημητριάδος ἀναχθεὶς εἰς τὸν Μαλιέα κόλπον, πέντε λέμβους ἔχων καὶ μίαν πρίστιν.* SIGON.

§. 10. *Erant cum eo principes Macedonum*] Excidisse hic suspicatur Cl. Crevier. nomina principum, qui Philippum comitabantur, *Apollodorus* et *Demosthenes*, quos nominat Polyb. 17, 1. Quum enim Livius infra dicat c. 35, 8. *Rex cum duobus, quos pridie adhibuerat, in terram egressus,* eum nihil certi et clari indicare illis verbis putat, nisi prius illorum nomina adposita fuerint. Verum, licet haec nomina adscribantur, tamen infra c. 35. de-

m eo principes Macedonum, et Achaeorum exsul insignis Cycliadas. Cum imperatore Romano rex 11 ynander erat, et Dionysodorus Attali legatus, Agesimbrotus praefectus Rhodiae classis, et Phae- s princeps Aetolorum, et Achaei duo, Aristaenus Xenophon. Inter hos Romanus, ad extremum li- 12

manebit, quos adhibuerit: enim ibi dicit *duobus Ma- nibus, quos* etc. hic autem, duo illa nomina recipimus, per Philippum comitatur Cy- das.

Et Achaeorum exsules et vir signis Cycliadas] Lege *et A- eorum exsul vir insignis Cy- das*. GELEN. Polybius (17, 'Αχαιὸς δὲ Κυκλιάδας, ἐκ- ώς ἐκ Πελοποννήσου. SIG. l. et antiqua ed. *et Achaeo- et vir insignis Cycliadas*. BH. Eodem modo legit Harl. *et Achaeorum exsulum et insignis* Voss. *et Achaeorum ulis et vir insignis* Lov. 1. et *et Achaeorum exsules et vir signis* Lov. 2. 3. 5. 6. Mead. bo, Gaertn. Hearnii L. 1. et d. quas vidi, ante Gelenium. aeterea *Cycliades* Voss. Lov. 1. 6. a m. 1. et Gaertn. Sed, nihil tandum esse, locus Polyb. a gonio laudatus docet. V. ad , 25, 3. et 9.

§. 11. *Dionysodorus Attali le- tus*] Polyb. καὶ παρ' Ἀττάλου ονυσόδωρος. SIG. Antiqua ed. *onysiodorus*. Pall. *Dionisio- rus*. GEBH. *Dionysidorus*, rl. *Dionysiodoris* Lov. 3. et ead. 1. *Dionysiodorus* reliqui ripti nostri Hearnii L. 1. N. et d. ante Frob. anni 1535. [*Dio ysiodorus* Bamb.] Sed male, ut ocet locus Polyb. a Sigonio lau- atus, apud quem l. 16, 2. iti- m memorantur Διονυσόδωρος καὶ Δεινοκράτης ὄντες ἀδελφοὶ, καὶ ναυαρχοῦντες παρ' Ἀττάλῳ.

Agesimbrotus praefectus Rhodiae classis] Παρὰ δὲ Ῥοδίων, Ἀκεσίμβροτος ὁ ναύαρχος, ex Polyb. SIGON.

Phaeneas princeps Aetolorum] Polybius παρὰ δὲ Αἰτωλῶν, Φαινέας ὁ στρατηγός. SIG. *Phaneas* Lov. 3. 5. Gaertn. Hearnii L. 1. [Bamb.] et pleraeque edd. ante Sigonium, licet quaedam interim dederint *Pheneas*. Sed *Phaeneas* recte scribendum esse, ex Polyb. loco laud. constat. V. etiam ad 36, 28, 1.

Et Achaei duo, Aristaenus et Xenophon] Polyb. 17, 1. Τῶν μὲν Ἀχαιῶν Ἀρισταίνετος καὶ Ξενοφῶν. Apud quem etiam c. 7. Ἀρισταίνετος vocatur. Similiter is, qui Achaeos a societate Philippi ad amicitiam Romanorum traduxit, Ἀρισταίνετος ab eodem Polyb. vocatur in Exc. Peiresc. p. 90. quod *Aristaeno Achaeorum praetori* adscribit Livius supra hoc lib. c. 19, 2. et infra 33, 2, 4. cujus ejusdem *Aristaeni* etiam frequens mentio fiet lib. seq. Patet igitur alterum ex altero emendandum esse: et quidem potius Polybium ex Livio corrigi debere, censet Vales. ad Exc. Peiresc. p. 17. Nam apud Plutarch. quidem in Philopoem. p. 363. Ἀρισταίνετον vocari, verum in cod. Vulcobiano legi Ἀρίσταινον [immo Ἀρίσταιον.] idque praeferendum, quia apud

tus progressus, quum rex in proram navis in ancho-
13 ris stantis processisset, *Commodius*, inquit, *si i*
terram egrediaris, et ex propinquo dicamus in vi
cem, audiamusque. Quum rex facturum se id ne
garet; *Quem tandem*, inquit Quinctius, *times? A*
14 hoc ille superbo et regio animo: *Neminem equide*
timeo, praeter Deos inmortales. non omnium aute
credo fidei, quos circa te video, atque omnium mini
me

Pausan. in Arcad. c. 51. et Polyb. inferius p. 122. pariter Ἀρίσταινος vocatur. *Aristaenus* praetor Achaeorum memoratur etiam apud Polyb. in Excerpt. Legat. num. 41. Potius igitur Valesio adsentior, quam Xylandro vel Crusèrio, vitiose apud Livium *Aristhenus* vel *Aristaenus* scriptum censenti ad d. l. Plutarchi. [*Armaeius* Bamb.]

§. 12. *Romanus, ad extremum litus progressus, quum rex in proram*] Polyb. [17, 1.] Οἱ μὲν περὶ τὸν Τίτον ἐπέστησαν παρ' αὐτὸν τὸν αἰγιαλόν. ὁ δὲ Φίλιππος ἐγγίσας τῇ γῇ, μετέωρος ἔμενε. SIG. Pall. *Romanus extremum littus progressus.* GEBH. Ita et Lov. 2. 3. 4. Harl. Mead. 2. et Gaertn. [Bamb.] *Romanus extra litus progressus* Lov. 1. 6. et Voss. [mox *Commodis inquid* Bamb. et *si in t terram.*]

§. 13. *Egrediaris, ex propinquo dicamus in vicem audiamusque*] Vet. lib. *dicemus invicem audiemusque.* SIG. Membranae adjecta copulativa: *commodius, inquit, si in terram egrediaris, et ex propinquo dicamus invicem audiamusque.* Nec videtur indecens. Intelligendum vero *commodius erit*, vel *facies.* Seneca in ludo de morte Claudii; *Antecesserat jam compendiaria via Narcissus libe*[rtus] *ad patronum excipiendu*[m] *et venienti nitidus, ut erat* [a] *balineo, occurrit, et ait: qu*[id] *Dii ad homines? Celerius, in*quit *Mercurius, et venire n*[os] *nuncia.* Non est igitur opus co[r]rectione Sigoniana, *dicemus in*vicem *audiemusque.* J. FR. GR[O]NOV. In quibusdam meoru[m] codd. etiam copulativa exstat. I[n] Voss. autem transponitur pe[rpe]ram *ex propinquo dicamus i*[n] *vicem et audiamusque.* Ex re[li]liquis, in quibus non reperitu[r], ut et ex Hearnii L. 1. et N. [Bamb.] excidit ob similitudinem duc[t]um vocis sequentis. V. ad 30, 4[,] 7. Vicissim nullus meorum MSto[rum] emendationem Sigonii pr[ae]bat, nisi solus Harl. Praetere[a] *in vicem* distinctis vocibus scri[bendum] bendum monet Henr. Stephan. [in] Schediasm. 6. V. ad 1, 40, 6. [*au*]*diemusque* Bamb.] Mox *factu*[*rum se negaret*], omisso prono[mine] mine *id*, Voss. [*se id negat* Bamb.]

Quem tandem, inquit Quinctius, times? Ad hoc ille superbo et regio animo etc.] Polybius [17, 1.] Τοῦ δὲ πάλιν ἐρο[μένου] μένου τίνα φοβεῖται; φοβεῖσθαι μὲν ἔφησεν ὁ Φίλιππος οὐδένα πλὴν τοὺς θεούς. Aliter hanc historiam scribit Plutarchus in A

ne Aetolis. *Istud quidem*, aït Romanus, *par om-* 15
nibus periculum est, qui cum hoste ad conloquium congrediuntur, ut nulla fides sit. Non tamen, in- 16
quit rex, *T. Quincti, par perfidiae praemium est, si fraude agatur, Philippus et Phaeneas. neque enim aeque difficulter Aetoli praetorem alium, ac Macedones regem in meum locum substituant.* Secundum haec silentium fuit.

XXXIII. Quum Romanus eum aequum censeret 1

ophthegm. [p. 197.] SIG. Henr. Stephanus 4. Schediasm. 6. hunc locum et similia quaedam Livii malevolentiae in reges suspectum reddere dicit. Quasi vero solus veterum scriptorum Livius superbiam regum memoraverit. DUK. *Ad haec ille* Voss. Lov. 2. 3. 5. 6. Harl. Hearnii L. 1. edd. Frobeniana anni 1535. iores. V. ad 21, 52, 10. *quem men*, pro *tandem*, Lov. 5. et . Camp. Rom. anni 1472. ac rum. quod pro librariorum la- habendum. V. ad 22, 2, 11. vi voculae *tandem* in interrogationibus v. ad 3, 9, 9. Tum *superbe et regio animo* Gaertn. super *Neminem timeo* Lov. 2. Harl. *Neminem, inquit, timeo* Gaertn. Hinc *non autem hominum credo fidei* Lov. 2. et *non hominum autem credo fidei* Harl. et Gaertn. V. ad 3, , 6. *non omnium credo au- fidei* Lov. 1. Tandem *quos juxta te video.* Lov. 1. et 6. quod glossa esse videtur. De locutione *circa aliquem esse* v. ad , 14, 12.

§. 15. *Ut in nullo fides sit*] Lege *ut nulla fides sit:* non *ut in nullo fides sit.* GELEN. Ed. vetus *ut in nullo fides sit.* Pall. ad *colloquium congrediuntur. in nullo fides sit.* GEBH. *ut nulla fides sit* Gelenii est, quum veteres ederent *ut in nullo fides sit.* Quod in scriptis etiam invenimus. Forte *ut in dubio fides sit.* Polybius [17, 1.] Ἴσον εἶναι πᾶσι τὸν κίνδυνον καὶ κοινὸν τὸν καιρόν. J. FR. GRON. *ut in nullo fides sit* Lov. 3. 5. et Hearnii Oxonn. *in nullo fides sit* Lov. 4. et Mead. 2. *si in nullo fides sit* Voss. Lov. 1. 2. 6. Harl. Mead. 1. et Gaertn. [*si nulla fides sit* Bamb.] Ceterum alius videtur sensus fuisse Polybii, quam quo Livius ejus verba accepit. Refert enim ad periculum omnium, qui umquam cum hoste in conloquium congressi sunt: quum Polybius intelligendus forte sit de periculo omnium, qui nunc in conloquium venerunt. Et ita optime convenit responsum Philippi. [Initio *Istuc quidem* Bamb.]

§. 16. *Non tamen, inquit rex, T. Quincti*] Pall. uterque, et prisca ed. *Non tamen, inquit, o Tite Quinti. par perfidiae praemium est.* GEBH. Similiter Lov. 4. 5. Mead. 2. et multae ex edd. antiquissimis. Particulam illam *o* saepius a librariis interpositam esse, vidimus ad 9, 24, 9. Ita etiam supra 23, 9, 12. *Non tamen, inquit, T. Quinti* Voss. Lov. 1. 2. 3. 6. et Harl. [Bamb. qui mox *Phaneas* et *in eum* locum.]

priorem dicere, qui petisset conloquium; rex, eju
esse priorem orationem, qui daret pacis leges, no
2 qui acciperet; tum Romanus, *Simplicem suam ora-
tionem esse. ea enim se dicturum, quae ni fiant,
3 nulla sit pacis conditio. Deducenda ex omnibus Grae-
ciae civitatibus regi praesidia esse. captivos et trans-
fugas sociis populi Romani reddendos. restituenda
Romanis ea Illyrici loca, quae post pacem in Epiro*

§. 1. *Qui daret pacis leges, non qui acciperet*] Post haec verba subjungitur in Lov. 1. 2. 6. et Voss. *Conditiones pacis cum Philippo firmandae T. Quintius exponit*, vel *cum Philippo T. Quintius consul exposuit*: quae olim pro lemmate margini adscripta postea perperam in contextum inrepserunt. Id librariis frequens esse, vidimus ad 7, 40, 4. *non qui acciperet conditiones pacis* Lov. 3.

§. 2. *Simplicem suam orationem esse dixit*] Verbum *dixit* aliquis de suo. GELEN. Ultimam vocem, quam recte Gelenius expunxit, in nullo cod. obsendi, nisi in uno Lovel. 5. Similibus glossis librarios saepe optimos scriptores inquinasse, supra vidimus ad 23, 45, 6. Mox *τὸ enim* non est in Lov. 1.

§. 3. *Deducenda ex omnibus Graeciae civitatibus regis praesidia esse*] Non *regis praesidia*, sed *regi* legi. *deducenda regi esse.* GELEN. Has etiam pacis conditiones omnes quibus verbis explicuerit Polybius [17, 1.] placet ostendere, ut Livii studium in illo vertendo auctore facilius omnes intelligant. *Ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς αὐτῷ μὲν ἁπλοῦν τινα λόγον ἔφη καθήκειν καὶ φαινόμενον. κελεύειν γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἐκχωρεῖν, ἀποδόντα τοὺς αἰχμαλώτους* ... *τοὺς αὐτομόλους ἑκάστοις, ὃ* ... *ἔχει. τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἰλλυρί*... *τόπους παραδοῦναι Ῥωμαίοις,* ... *γέγονε κύριος μετὰ τὰς ἐν Ἠπ*... *ρῳ διαλύσεις· ὁμοίως δὲ καὶ Π*... *λεμαίῳ τὰς πόλεις ἀποκατα*... *σαι πάσας ἃς παρῄρηται με*... *τὸν Πτολεμαίου τοῦ Φιλοπά*... *ρος θάνατον.* SIG. *regis* serv... Lov. 2. 4. 5. Harl. Mead. amb... et Gaertn. *regia* Lov. 6. *reg*... Lov. 1. 3. et Voss.

§. 4. *Ceterum et sociorum* ... *diri postulata aequum esse*] ... ge *audiri postulata verum* ... non *aequum esse*: qua locuti... et alibi Livius utitur. GEL... Priscam lectionem servant Lo... 2. 3. 6. Harl. Mead. 1. et Gaert... cum Hearnii L. 1. Contra reliq... emendationem Gelenii stabili... Neque aliter etiam est in ... antt. Prima autem earum, q... vidi, id mutavit Ven. anni 1... hinc Mediol. anni 1505. tum ... scens. anni 1513. atque inde ... liquae. Sed v. ad 2, 48, 2. Pr... terea *socium audire postul*... Voss. Lov. 1. 4. 6. et Mead. 2. ... ad 21, 17, 2. Paullo ante *Aeg*... *pti regi* alio ordine Voss. Lov... 2. 3. 4. 6. Harl. et Mead. 2. [Bam... Tum *occupavisset* Lov. 4. 6. ... 1. et Mead. ambo. [Bamb. ... *et socium*.]

§. 5. *Attali regis legatus*...

...ctam occupasset. Ptolemaeo regi Aegypti redden- 4
...s urbes, quas post Philopatoris Ptolemaei mortem
...ccupasset. Suas populique Romani conditiones has
...e: ceterum et sociorum audiri postulata verum
...e. **Attali regis legatus**, *Naves captivosque, quae* 5
...Chium navali proelio capta essent, et Nicephori-
...m, Venerisque templum, quae spoliasset evastasset-
...e, pro inconruptis restitui. **Rhodii Peraeam** (regio 6

...etc.] Sic Polyb. [17, 2.] *Πρῶ... δὲ Διονυσόδωρος ὁ παρ' Ἀτ...λου. μεταλαβὼν τῶν λόγων, ...τε ναῦς, ἔφη, δεῖν αὐτὸν ἀπο...ναι τὰς τοῦ βασιλέως τὰς γε...νας αἰχμαλώτους ἐν τῇ περὶ ...ν ναυμαχίᾳ, καὶ τοὺς ἅμα ...ῶτας ἄνδρας· ἀποκαταστῆσαι καὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερὸν ...ράτον, καὶ τὸ Νικηφόριον, ἃ ...έφθειρε.* SIGON.

Quae ad Cium navali proelio ...ta essent] Ita primus Grute... edere, eumque recentiores ...i sustinuerunt, quamvis ad ...ba proxima adscriptus a Si...io Polybii locus *τῇ περὶ Χῖον ...μαχίᾳ* legendum clamaret *ad ...ium*, ut praeferunt omnes ...pti et edd. priores. Similiter ...yb. proelium illud navale in... classes Philippi et Attali me...rans, saepe Chii meminit in ...c. L. 16. Praecipue autem ad... c. 7. *Καὶ τὸ μὲν τέλος τῆς ...ὶ Χῖον ναυμαχίας τοιοῦτον ...έβη γενέσθαι. Chium* scri...dum esse, monuit etiam Mei...m. de Fabric. trirem. p. 675. ... Graev. errans tamen dicit, ...nes editiones *Cium* legere. ...*ium* reponebat etiam Cl. Du...rus, similiter Crevier, qui re... contextui restituit.

Nicephorium, Venerisque tem...lum] Strabo l. 13, [624.] *Νικη...όριον* lucum ad Pergamum in Asia ab Eumene rege plantatum afferit. Graeci neutro genere efferunt, tametsi Strabonis quidam correctores masculino annotarunt. GLAREAN.

§. 6. *Rhodii Pyrrheam* (*regio est continentis* etc.] *Peraeam* legendum et vetus exemplar, et verba per parinthesim addita satis declarant. Id mendum et aliis aliquot locis inolevit. GELEN. Alii *Pyrrhea*, alii *Pyrream*, nonnulli *Peraeam* legunt. Ego id nominis apud authores non invenio. Strabo 14. transmarinam Rhodiorum regionem appellat, nullo tamen proprio nomine. Ptolemaeus [5, 2.] eo in loco ponere videtur *Phuscam*, si nomen non est corruptum. Plinius autem l. 25, 28. *Pyrnon*. Nisi quis de ea *Pyrrha* intelligere velit, quae ad ostia Maeandri fluminis a Ptolemaeo constituitur, contra Livii verba. GLAR. *Peraeam* se nusquam legisse, suspectumque habere nomen, itemque pro *Panopolim*, *Peneropolim* reponendum esse, ait Glareanus. †. „Glareanus etiam hic agit Aca„demicum." †. Hoc loco, si, ut institui, verba Polybii recitavero, quae vertisse studiose videtur Livius, et *Peraeam* recte legi, et pro *Panopolim*, *Perinthum* restituendum, praeterea vero *Jaso et Bargyliis*, ut in veteribus est

eſt continentis adversus insulam, vetuſtae eoru ditionis) repetebant, poſtulabantque *praesidia ded*
7 *ab Jasso, et Bargyliis, et Euromensium urbe, et Hellesponto Sesto atque Abydo, et Panopolim B zantiis in antiqui formulam juris restitui, et liber*
8 *omnia Asiae emporia portusque.* Achaei Corinth

libris, scribendum esse, facile omnibus apparebit. Ea sunt haec [17, 2.] *Μετὰ δὲ τοῦτον ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος Ἀκεσίμβροτος, τῆς μὲν Περαίας ἐκέλευεν ἐκχωρεῖν τὸν Φίλιππον, ἧς αὐτῶν παρῄρηται· τὰς δὲ φρουρὰς ἐξάγειν ἐξ Ἰάσσου καὶ Βαργυλίων, καὶ τῆς Ἐυρωμέων πόλεως· ἀποκαταστῆσαι δὲ καὶ Περινθίους εἰς τὴν Βυζαντίων συμπολιτείαν· παραχωρεῖν δὲ καὶ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου, καὶ τῶν ἐμπορίων καὶ λιμένων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἁπάντων.* In veteribus certe libris eſt pro *Perinthum*, *Penolum*, ut de ea lectione dubitare nemo debeat: praesertim vero cum libro sequenti [c. 30, 3.] in aliis pacis conditionibus scribendis ita sit: *Quae earum sub ditione Philippi fuissent, praesidia ex his Philippus deduceret. his quae in Asia essent Euromo, Pedasisque, et Bargyliis, et Iaso, et Murina, et Abydo, et Iasso, et Perintho.* SIG. *Epyrra* Gaertner. *Pirena* Lov. 3. *Pyream* Harl. et Mead. 2. *Pyrrhiam* Lov. 5. et edd. principes. *Pyrream* Hearnii L. 1. *Piraeam* vel *Piream* Lov. 1. 2. 4. 6. et Voſſ. [Bamb.] Sed recte *Peraeam* emendaſſe Gelenium, conſtat ex Polyb. a Sigonio laudato. Apud Strab. quem transmarinam Rhodiorum regionem nullo proprio nomine adpellasse Glareanus adfirmavit, *ἡ τῶν Ῥοδίων Περαία* saepius memoratur. V. 14, 651. 663. 664. 677. et alibi. Eiusdem quidem meminerunt etiam Polyb. in Exc. Legationib aliquoties, App. Alex. 4. B. C 631. et Polyaen. 4. Strat. 17, Verum tempore Glareani nondum plane prodierant, nondum Graece prodierant. lucem tamen protractus jam e Livius, qui *Peraeae* meminit lib. c. 35, 10. et 33, 18, 1.

Ab Iaso, et Bargyliis, et Euromensium urbe] Oppida Cariae apud Ptolemaeum ac liquos classicos scriptores. *Euromo* (nam ita vocat Str l. 14.) *Euromensis* etiam hi ctum. GLAR. *ab Iaso* edd. pri cipes. *ab Iasso* sibilo gemi Frob. anno 1535. aliique re tiores probarunt: quomodo cod. suo ediderunt Mogu infra 33, 30, 3. et 34, 32, 5. priori scriptura ſtant Lov. 5. et Hearnii N. ac varii alii, corrupte exarati, ut *a Laso* Gae ner. *a Blaso* Voſſ. et Mead. *Ablaso* Mead. 1. et Lov. 1. ac [*ab laso* Bamb.] pro altera Ha et Lov. 2. item Lov. 3. *ab La* exhibens. Sed utroque modo ferebatur. Certe Harduin. numm. Pop. et urb. laudat mos non modo *ΙΑΣΕΩΝ*, etiam *ΙΑΣΣΕΩΝ* inscripto Deinde *ab Argyliis*, vel *ab A giliis* Voſſ. Lov. 2. 3. 4. Har Mead. ambo, et Gaertn. *ab A gylis* Lov. 6. V. ad 37, 17, 3. [*ab Bargyliis* Bamb.] Hinc *Eu mensium* Voſſ. *Eromensium* Lo vel. 6. *Eutomensium* Mead. 2. *Euronensium* Lov. 3. Harl. et Hearnii L. 1.

Argos repetebant. Praetor Aetolorum Phaeneas
um eadem fere, quae Romani, ut Graecia dece-
etur, postulasset, redderenturque Aetolis urbes,
ae quondam juris ac ditionis eorum fuissent; ex- 9
it orationem ejus princeps Aetolorum Alexander,
, ut inter Aetolos, facundus. *Jamdudum se reti-* 10

. 7. *Et Hellesponto Sesto at- Abydo*] Legendum *et in Hel-onto Sesto atque Abydo*, ubi praepositio deerat. GELEN. epositio in omnibus meis su-est, excepto uno Lov. 5. qui mplo editionum eam ignorat.

Panopolim Byzantiis in iqui formulam juris resti-] Quidam *Penopolin* restitue-. Sed ego suspicor *Ponero-lia* legendum ex Plinio l. 4, 11. e Ptolemaeo [3, 11.] *Traja-polis* et *Philippopolis* et *Tri-ontium* a situ dicitur, ut idem . ait. *Penopolin* nusquam eniri puto. GLAR. Pall. et qua ed. *Penopolin*. Sigonius verat verum esse *Perinthum*. BH. *Menopolim* Voss. *Peno-m* Lov. 1. *Penopium* Lov. 2. *nolopum* Lov. 3. 6. et Gaertn. *nopolum* Harl. Mead. ambo, Hearnii L. 1. *Penepolum* ejus-m N. *Panopolum* Lov. 4. *Pe-polim* Lov. 5. Sed v. Sigon. pra ad §. 6. [*et Panopolin* o-ittit, spatio relicto, Bamb.] De-le *in antiquam formulam ju-s* Harl. *et antiqui formulam ris* Voss. et Lov. 2. Supra 26, , 6. *Acarnanas restituturum in antiquam formulam juris ac ditionis eorum*. 38, 1, 9. *Se- restituerent in patrium ac le-itimum regnum*. 43. 4, 12. *Ad stituendos in libertatem Abde-ritas missi*.

§. 8. *Juris aut ditionis eorum*] Livius in his conjungendis copu-lativa, non disjunctiva, particu-la uti solet. 21, 61, 7. *Ilergetes in jus ditionemque recepit*. 26, 24, 6. *Acarnanas* etc. *restitutu-rum se in antiquam formulam juris ac ditionis*. Et 23, 15. 28, 21. 36, 14. 38, 48. Sallust. Catil. 20. *Postquam respublica in pau-corum potentium jus atque di-tionem concessit*. Sic *jus atque arbitrium* Liv. 24, 37, 9. 34, 57, 7. *jus arbitriumque* Suet. Calig. 14. *jus ac potestas* Liv. 24, 39, 2. Haec mihi hoc loco suspectum faciunt *aut*. Proclive est pro eo scribere *ac*. DUK. *aut juris aut ditionis* Gaertn. *juris ac ditio-nis*, ut Cl. Duker. conjecit, Harl. Id itaque in contextum recipien-dum putavi. [*juris aut ditionis* Bamb.]

§. 9. *Vir, ut inter Aetolos, fa-cundus*] Vet. lib. *vir inter cete-ros facundus*. atque ita scripsisse Livium puto, quia Polybius [17, 2.] ait. Ἀλέξανδρος ὁ προσαγο-ρευόμενος Ἴσιος, ἀνὴρ δοκῶν πραγματικὸς εἶναι καὶ λέγειν ἱκανός. *Inter ceteros* autem le-gatos, qui in concilio verba fe-cerant, intelligit. SIG. Mutat Si-gonius *inter ceteros*. ineptissime. Vult facundum comparatum in-facundissimis. Sic Ovid. [v. Trist, 1, 74.]

Inter Sauromatas ingeniosus eram.

Sic *seculi sui pulcherrima*, male mutat Lipsius in *seculi illius*. GRUT. Delet Sigonius τὸ *ut*, sed vitiat sententiam. Est enim qua-

est continentis adversus insulam, vetustae eoru[m] ditionis) repetebant, postulabantque *praesidia ded[uci]*
7 *ab Jasso, et Bargyliis, et Euromensium urbe, et [in] Hellesponto Sesto atque Abydo, et Panopolim By[-] zantiis in antiqui formulam juris restitui, et liber[a]*
8 *omnia Asiae emporia portusque.* Achaei Corinth[um]

libris, scribendum esse, facile omnibus apparebit. Ea sunt haec [17, 2.] *Μετὰ δὲ τοῦτον ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος Ἀκεσίμβροτος, τῆς μὲν Περαίας ἐκέλευεν ἐκχωρεῖν τὸν Φίλιππον, ἧς αὐτῶν παρῄρηται· τὰς δὲ φρουρὰς ἐξάγειν ἐξ Ἰάσσου καὶ Βαργυλίων, καὶ τῆς Εὐρωμέων πόλεως· ἀποκατασῆσαι δὲ καὶ Περινθίους εἰς τὴν Βυζαντίων συμπολιτείαν· παραχωρεῖν δὲ καὶ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου, καὶ τῶν ἐμπορίων καὶ λιμένων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἁπάντων.* In veteribus certe libris est pro *Perinthum*, *Penolum*, ut de ea lectione dubitare nemo debeat: praesertim vero cum libro sequenti [c. 30, 3.] in aliis pacis conditionibus scribendis ita sit: *Quae earum sub ditione Philippi fuissent, praesidia ex his Philippus deduceret. his quae in Asia essent Euromo, Pedasisque, et Bargyliis, et Iaso, et Murina, et Abydo, et Iasso, et Perintho.* SIG. *Epyrra* Gaertner. *Pirena* Lov. 3. *Pyream* Harl. et Mead. 2. *Pyrrhiam* Lov. 5. et edd. principes. *Pyrream* Hearnii L. 1. *Piraeam* vel *Piream* Lov. 1. 2. 4. 6. et Voss. [Bamb.] Sed recte *Peraeam* emendasse Gelenium, constat ex Polyb. a Sigonio laudato. Apud Strab. quem transmarinam Rhodiorum regionem nullo proprio nomine adpellasse Glareanus adfirmavit, *ἡ τῶν Ῥοδίων Περαία* saepius memoratur. V. 14, 651. 663. 664. 677. et alibi. Ejusdem quidem meminerunt etiam Polyb. in Exc. Legation[um] aliquoties, App. Alex. 4. B. C[iv.] 631. et Polyaen. 4. Strat. 17, [...] Verum tempore Glareani v[el] nondum plane prodierant, v[el] nondum Graece prodierant. [In] lucem tamen protractus jam e[rat] Livius, qui *Peraeae* meminit [l.] lib. c. 35, 10. et 33, 18, 1.

Ab Iaso, et Bargyliis, et E[u]romensium urbe] Oppida s[unt] Cariae apud Ptolemaeum ac [a]liquos classicos scriptores. [De] *Euromo* (nam ita vocat Str[abo] l. 14.) *Euromensis* etiam hi[c di]ctum. GLAR. *ab Iaso* edd. pri[n]cipes. *ab Iasso* sibilo gemin[o] Frob. anno 1535. aliique rec[en]tiores probarunt: quomodo [et] cod. suo ediderunt Moguntini infra 33, 30, 3. et 34, 32, 5. [Pro] priori scriptura stant Lov. 5. et Hearnii N. ac varii alii, [sed] corrupte exarati, ut *a Laso* Gaertner. *a Blaso* Voss. et Mead. [2.] *Ablaso* Mead. 1. et Lov. 1. ac [ab laso Bamb.] pro altera Har[l.] et Lov. 2. item Lov. 3. *ab Las[so]* exhibens. Sed utroque modo [e]ferebatur. Certe Harduin. [in] numm. Pop. et urb. laudat [num]mos non modo *ΙΑΣΕΩΝ*, [sed] etiam *ΙΑΣΣΕΩΝ* inscripto[s.] Deinde *ab Argyliis*, vel *ab A[r]giliis* Voss. Lov. 2. 3. 4. Har[l.] Mead. ambo, et Gaertn. *ab A[r]gylis* Lov. 6. V. ad 37, 17, 3. [...] *ab Bargyliis* Bamb.] Hinc *Euro[mensium]* Voss. *Eromensium* Lov. 6. *Eutomensium* Mead. 2. *Euronensium* Lov. 3. Harl. et Hearnii L. 1.

Argos repetebant. Praetor Aetolorum Phaeneas [...]m eadem fere, quae Romani, ut Graecia dece[...]retur, postulasset, redderenturque Aetolis urbes, [...]e quondam juris ac ditionis eorum fuissent; ex- 9
[...]it orationem ejus princeps Aetolorum Alexander, [...], ut inter Aetolos, facundus. *Jamdudum se reti-* 10

[...] 7. *Et Hellesponto Sesto at- [...]Abydo*] Legendum *et in Hel[...]nto Sesto atque Abydo*, ubi [...]raepositio deerat. GELEN. [...]epositio in omnibus meis su[...], excepto uno Lov. 5. qui [...]plo editionum eam ignorat. [...] *Panopolim Byzantiis in [...]qui formulam juris resti[...]*] Quidam *Penopolin* restitue[...]. Sed ego suspicor *Ponero[...]* legendum ex Plinio l. 4, 11. [...] Ptolemaeo [3, 11.] *Traja[...]lis* et *Philippopolis* et *Tri[...]tium* a situ dicitur, ut idem [...] aït. *Penopolin* nusquam [...]iri puto. GLAR. Pall. et [...]ua ed. *Penopolin*. Sigonius [...]erat verum esse *Perinthum*. [...]H. *Menopolim* Voss. *Peno[...]* Lov. 1. *Penopium* Lov. 2. [...]*olopum* Lov. 3. 6. et Gaertn. [...]*opolum* Harl. Mead. ambo, [...]Hearnii L. 1. *Penepolum* ejus[...] N. *Panopolum* Lov. 4. *Pe[...]olim* Lov. 5. Sed v. Sigon. [...]ra ad §. 6. [*et Panopolin* o[...]tit, spatio relicto, Bamb.] De[...]e *in antiquam formulam ju[...]* Harl. *et antiqui formulam [...]ris* Voss. et Lov. 2. Supra 26, [...], 6. *Acarnanas restituturum in antiquam formulam juris [...] ditionis eorum*. 38, 1, 9. *Se[...] restituerent in patrium ac le[...]imum regnum*. 43, 4, 12. *Ad [...]stituendos in libertatem Abde[...]as missi*.

§. 8. *Juris aut ditionis eorum*] [...]vius in his conjungendis copu[...]tiva, non disjunctiva, particula uti solet. 21, 61, 7. *Ilergetes in jus ditionemque recepit*. 26, 24, 6. *Acarnanas* etc. *restituturum se in antiquam formulam juris ac ditionis*. Et 23, 15. 28, 21. 36, 14. 38, 48. Sallust. Catil. 20. *Postquam respublica in paucorum potentium jus atque ditionem concessit*. Sic *jus atque arbitrium* Liv. 24, 37, 9. 34, 57, 7. *jus arbitriumque* Suet. Calig. 14. *jus ac potestas* Liv. 24, 39, 2. Haec mihi hoc loco suspectum faciunt *aut*. Proclive est pro eo scribere *ac*. DUK. *aut juris aut ditionis* Gaertn. *juris ac ditionis*, ut Cl. Duker. conjecit, Harl. Id itaque in contextum recipiendum putavi. [*juris aut ditionis* Bamb.]

§. 9. *Vir, ut inter Aetolos, facundus*] Vet. lib. *vir inter ceteros facundus*. atque ita scripsisse Livium puto, quia Polybius [17, 2.] aït. Ἀλέξανδρος ὁ προσαγορευόμενος Ἴσιος, ἀνὴρ δοκῶν πραγματικὸς εἶναι καὶ λέγειν ἱκανός. *Inter ceteros* autem legatos, qui in concilio verba fecerant, intelligit. SIG. Mutat Sigonius *inter ceteros*. ineptissime. Vult facundum comparatum infacundissimis. Sic Ovid. [v. Trist. 1, 74.]

Inter Sauromatas ingeniosus eram.

Sic *seculi sui pulcherrima*, male mutat Lipsius in *seculi illius*. GRUT. Delet Sigonius τὸ *ut*, sed vitiat sententiam. Est enim qua-

cere, aït, non quo quidquam agi putet eo conloqui[o], sed ne quem sociorum dicentem interpellet. Ne[que] de pace cum fide Philippum agere, neque bella ve[ra]
11 *virtute umquam gessisse. In conloquiis insidiari [et] captare: in bello non congredi aequo campo, neq[ue] conlatis signis dimicare, sed refugientem incender[e] ac diripere urbes, et vincentium praemia victum cor-*
12 *rumpere. At non sic antiquos Macedonum reges, sed acie bellare solitos, urbibus parcere, quantum*

le Cic. ad Att. 4, 1. *Ita sunt res nostra, ut in secundis, fluxae; ut in adversis, bonae.* Bruto [7.] *Clisthenes multum, ut temporibus illis, dicendo valuit.* Catone majore [4.] *Multae enim, ut in homine Romano, literae.* J. FR. GRON. *vir inter ceteros facundus*, ut Sigon. mavult, Lov. 2. et Harl. Quod recte Grut. et Gronov. displicuit, et rejiciendum esse consensus reliquorum pro vulgato, atque ipse sensus suadent. Liv. 1, 18, 1. *Consultissimus vir, ut in illa quisquam aetate esse poterat, omnis divini atque humani juris.* ubi vide. 10, 43, 15. *Alio agmine incolumi, ut ex tanta trepidatione. Bovianum perventum est.* ubi plura vide. 27, 13, 2. *Diis inmortalibus, ut in tali re, laudes gratesque ago.* 30, 6, 4. *Extemplo Scipio neglectas, ut in tali tumultu, portas invadit.* 41, 11, 7. *Praeda, ut in gento inopi, spe major fuit.* Cic. 12. ad fam. 2. *Nonnihil, ut in tantis malis, est profectum.* In Bruto 28. *Erat cum literis Latinis, tum etiam Graecis, ut temporibus illis, eruditus.* c. 26. *Scriptor fuit, ut temporibus illis, luculentus, juris valde peritus.* Ut autem hic Alexander facundus dicitur, ut *inter Aetolos*, id est, qui facundiae laude non censeatur, ita co[...] Alcibiades *eloquentia, etiam [in]ter Athenienses, insignis* [...]tur apud Justin. 5, 2, 6. [§. [...]ne *de pace*, mox *nec bella* [...]

§. 11. *Non congredi ae[quo] campo, neque conlatis si[gnis] dimicare, sed refugientem [in]cendere*] *non congredi ae[quo] campo, non signis collatis* [...] 3. quod probandum putarem, [...] plurium codicum auctoritas [...]cederet. V. ad 40, 15, 6. *si[gnis] conlatis* etiam Lov. 1. 2. 4. [...] Harl. Mead. ambo, et Gae[rtn.] [Bamb.] Deinde *fugientem* L[ov.] 2. et Harl. Mox §. seq. τὸ *sic* [...]sulat a Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. Mead. 2. et Gaertn. [Bamb.] Dein[de] *opulentius regnum haber[ent]* Lov. 2. et Harl. [*haberent i[...]rium* Bamb.]

§. 13. *Nam de quorum posses[sione] dimicetur tollentem, ni[hil] sibi praeter bellum relin[quere]*] Pro *tollentem*, ego [...]*lentem* legendum puto: alioq[ui] non video, quid sensus elicia[s]. GLAR. Hoc loco Glareanus i[...] scribit: Pro *tollentem* etc. Ha[ec] ille. Quam autem sit stand[a] conjectura ejus, Polybius ipse, cujus haec verba sunt, doc[et] [17, 3.] Τὸ δ᾽ ἀναιροῦντα [...]ὧν ὁ πόλεμός ἐστι, τὸν πόλεμον αὐτὸν καταλιπεῖν, μανίας ἔργ[ον]

...ssent, quo opulentius imperium haberent. Nam de 13
...orum possessione dimicetur tollentem, nihil sibi
...aeter bellum relinquere, quod consilium esse? Plu- 14
...s priore anno sociorum urbes in Thessalia evastas-
... Philippum, quam omnes, qui umquam hostes
...hessaliae fuerint. ipsis quoque Aetolis eum plura 15
...cium, quam hostem, ademisse. Lysimachiam,
...ulso praetore et praesidio Aetolorum, occupasse
...am. Cium item suae ditionis urbem funditus ever- 16

...vai. Portasse enim apud Polyb. ...git Livius πόλεμον ἀυτῷ, non ...τόν. Reprehendit enim Philip...um, qui in captas urbes saevie...t, excidens eas, quae belli esse ...raemia possent, idque stulti et ...mentis esse hominis aït. SIGON.

§. 14. *Urbes in Thessalia e...stasse Philippum*] Pal. pr. *...luris priore anno sociorum ...rbes in Thessaliam vastasse.* ...ntiqua ed. *in Thessalia deva...asse.* GEBH. *vastasse* Lov. 2. . Harl. Mead. ambo, et Gaertn. *...evastasse* Lov. 5. et antt. edd. ...ro quo Frob. anno 1535. *eva...tasse:* quod verbum Livio fa...iliare esse, docuimus ad 28, ...4, 14. Ita supra hoc cap. *Quae ...poliasset, evastassetque, pro in...onruptis restitui.* infra 33, 19, . *Dardanos superiora Mace...loniae evastare.* c. 29, 9. *Coro...eam circumsedit, evastatis ...rius agris.* 34, 28, 12. *Vallem ...Taygeto subjectam evastat.* 35, ..., 3. *Omnia ferro ignique satis ...vastata erant.* 36, 16, 4. *Mul...is nunciantibus circa Hypatam ...mnia evastari.* V. etiam ad 37, ...9, 7. Mox *hostes in Thessalia ...uerint* Lov. 3. *hostes Thessaliae ...fuerunt* Voss. Lov. 1. 5. 6. a m. 1. ...Gaertn. et edd. usque ad Frob. ...qui anno 1535. *fuerint* substituit. ...Pronomen etiam *qui* deest Harl. An igitur legendum, *quam omnes umquam hostes Thessaliae fecerint?* Solent autem *fui* et *feci* in Mstis commutari. V. ad 40, 50, 5. At reliqui stant pro vulgato *qui fuerint.*

§. 15. *Lysimachiam, pulso praetore et praesidio Aetolorum*] Qui haec legit, putat eum loqui de Lysimachia in Aetolis prope Pleuronem, de qua Strabo l. 10. [460.] At ex responsione Philippi satis apparet, eum loqui de Lysimachia ad isthmum Cherronesi in Thracia. GLAR. Lysimachiam intelligit, quae in Chersoneso est, non quae in Aetolia. Quod apertius ostendit hoc loco Polybius [17, 11.] Ἤρετο γὰρ τὸν Φίλιππον, διὰ τί Λυσιμαχίαν μετ' Αἰτωλῶν ταττομένην, καὶ στρατηγὸν ἔχουσαν παρ' ἀυτῶν, ἐκβαλὼν τοῦτον κατάσχοι φρουρᾷ τὴν πόλιν. SIGON.

§. 16. *Chium item suae ditionis urbem funditus evertisse*] *Cium* legendum, non *Chium:* et *suae ditionis* Aetolorum, non Philippi, intelligendum esse, satis ostendit Polybius, cujus haec verba [ibid.] subsequuntur. διὰ τί δὲ Κιανοὺς παραπλησίως μετ' Αἰτωλῶν συμπολιτευομένους ἐξανδραποδίσαιτο, φίλος ὑπάρχων Αἰτωλοῖς; Factum est autem, ut quemadmodum Philip-

tisse ac delesse. Eadem fraude habere eum Theba Phthias, Echinum, Larissam, et Pharsalum.

1 XXXIV. Motus oratione Alexandri Philippus na-
2 vem, ut exaudiretur, propius terram adplicuit. Or-
sum eum dicere, in Aetolos maxime, violenter, Phae-
neas interfatus, *Non in verbis rem verti*, aït: *aut*
3 *bello vincendum, aut melioribus parendum esse. Ad-
paret id quidem*, inquit Philippus, *etiam caeco*;

pus Cianorum moenia quandam, sic inscii librarii eorum memoriam overtere hoc tempore atque delere conati sint. De Cio sic Suidas. *Κίων ἐμπόριόν τι πόλεως Μυσίας, ἀπὸ Κίου τοῦ ἡγησαμένου τῆς ἀποικίας τῶν Μιλησίων· τὸ ἐθνικὸν Κιανός.* Item *Κιανοὶ, οἱ τῆς Κίου, οὓς Προυσίας παρασπονδῆσαι ἠθέλησε.* SIG. *Chium* omnes codd. quos consului. Sed recte Sigon. *Cium*. V. ad 31, 31, 4.

Eadem fraude habere eum Thebas Phthias, Chinum, Larissam, et Pharsalum] Ptolemaeus [3, 13.] *Echinum* vocat. Strabo [9, 433.] *Echinam*. quo apparet, *Chinum* omnino mendose scribi. SABELL. Apud Polybium [17, 3.] *Τί δὲ λέγων κατέχει νῦν Ἐχῖνον, καὶ Θήβας τὰς Φθίας, καὶ Φάρσαλον, καὶ Λάρισσαν*; SIG. *Thebas Pithias*, *Pythias*, vel *Phitheas* omnes mei, et Oxonn. Hearnii, praeter Harl. qui legit *Thebas Pherias*. [*Thias Thebas* Bamb.] Tum *et Chinum* Lov. 4. 5. et Mead. ambo. *et Chium* Voss. Lov. 1. 3. 6. et Gaertn. *et Chirum* Lov. 2. *et Thyrium* Harl. *Echium* Hearnii L. 1. Hinc conjunctio *et* exsulat a Voss. Lov. 1. 4. et Mead. 2. Tandem *Pharsaliam* Lov. 6.

§. 2. *Orsum eum dicere*] *Parantem eum dicere* Lov. 1. 3. 6. et Voss. quod ex interpretis glossa receptum puto. Deinde *est interfatus* Lov. 3. [*aut mel. par. esse* omittit Bamb.]

§. 3. *Adparet id quidem*, *inquit Philippus*, *etiam Caeco*] Apud Polybium [17, 4.] *Τοῦτο μὲν, ἔφησεν, ὦ Φαινέα, καὶ τυφλῷ δῆλον.* SIG. *aït Philippus* Lov. 6. Tum mox *valitudinem* plerique codd. V. ad 3, 6, 9.

Et erat dicacior natura, quam regem decet] Polybium 17, 4. aliter sentire, et Livium nimis severum ac tristem in hac re esse, existimat Victorius 11. Var. lect. 3. ubi *deceret* hic citat. DUK. *etenim erat dicacior* Lov. 2. V. ad 7, 5, 4. Reliqui tamen *et erat*. Deinde, *quam regem deceret*, ut Victorium laudasse observat Dukerus, Lov. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. V. ad 40, 14, 3. Mox *risu satis temptasset*, pro *temperans*, Lov. 1. *temperasse* Voss. Lov. 4. Mead. 2. et Hearnii L. 1. quod pro *temperans se* scriptum esse, Hearnius existimat. Certe *temperans se* diserte scriptum exhibent Harl. Mead. 1. et Gaertn.

§. 4. *Indignari inde coepit, Aetolos, tamquam Romanos etc. ipsius enim Aetoliae Graecos Apodeotasque etc. Graeciam non esse*] *Agraeos* scribo, non *Grae-*

...atus in valetudinem oculorum Phaeneae. et erat ...acior natura, quam regem decet, et ne inter seria ...idem risu satis temperans. Indignari inde coepit, 4
...tolos, tamquam Romanos, decedi Graecia jubere: ..., quibus finibus Graecia sit, dicere non possint. ...ius enim Aetoliae Agraeos, Apodotosque, et Am...ilochos, quae permagna eorum pars sit, Graeciam ...n esse. An, quod a sociis eorum non abstinuerim, 5
...stam querelam habent, quum ipsi pro lege hunc

... GELEN. Ita [*Apodeotas*] in ...ibus, quae nos vidimus, ex...plaribus legitur: neque faci...veniebam, quinam ille es.... Tandem in Thucydidis l. 3. ...idi, qui, ubi de Aetolorum ...te loquitur, haec quoque ha... [c. 94.] *Ἐπιχειρεῖν ἐκέλευον, ...ῶτον μὲν Ἀποδότοις, ἔπειτα Ὀφιονεῦσι.* id est, *Invadere*, ...uit, *jubebant primum qui... Apodotes, deinde autem ...hionenses.* Sed Thucydides ... genere, alia declinatione di... Nisi quis rectius *Ἀποδόταις*, ... *Ἀποδότοις*, in Thucydidis ...ice legendum existimet. Ple...e codices habent *Aetoliae ...ecos Apodeotas.* Sed illud ...*aecos* mutarunt alii in *Agrae...* quod ego non intelligo. GLA...N. *Agraeos*, quos numquam legisse aït Glareanus, *Apodo...*, non *Apodeotas*, legendum ..., Polybii verba haec [17, 5.] ... docent: *Τὸ δὲ δὴ πάντων ...ότατον, οἱ ποιοῦντες ἑαυτοὺς ...αμίλλους Ῥωμαίοις, καὶ κε...ύοντες ἐκχωρεῖν Μακεδόνας ἁ...άσης τῆς Ἑλλάδος. τοῦτο γὰρ ...αφθέγξασθαι καὶ καθόλου ... ἐστιν ὑπερήφανον· οὐ μὴν ...λλὰ Ῥωμαίων μὲν λεγόντων ...κτόν, Αἰτωλῶν δ' οὐκ ἀνε...όν. ποίας δὲ κελεύετέ με, φη...ν, ἐκχωρεῖν Ἑλλάδος, καὶ πῶς ἀφορίζετε ταύτην; αὐτῶν γὰρ Αἰτωλῶν οὐκ εἰσὶν Ἕλληνες οἱ πλείους· τὸ γὰρ τῶν Ἀγραίων ἔθνος καὶ τὸ τῶν Ἀποδοτῶν, ἔτι δὲ τῶν Ἀμφιλόχων, οὐκ ἔστιν Ἑλλάς· ἢ τούτων μὲν παραχωρεῖτέ μοι;* Porro autem *Agraeos* vicinos esse Acarnanibus populos aït Stephanus. SIG. *Graecos* omnes mei, et Hearnii L. 1. nisi quod *Greos* sit in Lov. 4. Deinde *Apodoctas* edd. principes. *Apodeotas* Mediol. anni 1505. et Ascens. anni 1513. *Apodeotasque* Frob. anno 1535. *Apodotas* Lov. 5. *Apodotasque* Voss. Lov. 1. et Hearnii L. 1. *Apodectosque* Lov. 2. *Apodatasque* Lov. 3. *Apodoetasque* Lovel. 4. *Apodetasque* Gaertn. *Apodetosque* Lov. 6. *Apodoctasque* Mead. ambo. [Bamb.] *Apodoctosque* Harl. Doujatius legebat *Aperantiosque*, qui Acheloï fontes adcolunt, quia non facile est conjicere, quo loco *Apodeotae* siti fuerint. Vellem, addidisset, quid igitur censeret de locis Thucyd. Polyb. et aliorum, qui hujus populi mentionem fecerunt, utrum et apud eos similiter legendum existimaret, quia contra vulgatam eorum lectionem eadem, quam hic dedit, ratio adferri potest; an vero ibi receptam scripturam tueretur. Ego non dubito, quin legendum

antiquitus morem servent, ut adversus socios ipsi suos, publica tantum auctoritate demta, juventutem suam militare sinant, et contrariae persaepe acies in
6 *utraque parte Aetolica auxilia habeant? Neque ego Cium expugnavi, sed Prusiam socium et amicum obpugnantem adjuvi: et Lysimachiam ab Thracibus vindicavi. sed, quia me necessitas ad hoc bellum a*
7 *custodia ejus avertit, Thraces habent. Et Aetolis haec. Attalo autem Rhodiisque nihil jure debeo: non enim a me, sed ab illis principium belli ortum*

sit *Agraeos Apodotosque. Agraeos*, quam vocem non intelligebat Glareanus, nosse tamen potuerat ex Thucyd. 3, 106. et 111. et l. 4, 77. De *Agraeis* v. Palmer. Graec. antiq. 4, 3. de *Apodotis* ibid. 4, 7. ubi ex Thucydide hoc loco *Apodotos*, ex Livio vero aliisque in loco Polyb. apud Sigon. laudato *Ἀγραίων*, pro *Ἀγραῶν*, ut nunc editur, legendum docet. Praeterea *dicere non possent*, pro *possint*, omnes codd. praeter solum Lov. 5. qui stat cum editis.

§. 5. *Pro lege hunc morem antiquitus servent*] Ita primus edidit Aldus. Verum lectio illa in nullo meorum codd. superest, ni forte in Gaertn. ex quo nihil in excerptis notatur. Priores editi, consentiente Lov. 5. legunt *pro lege antiquitus hunc morem servent*. Reliqui scripti *pro lege hunc antiquitus morem servent*. Quod revocavi.

§. 6. *Neque ego Chium expugnavi, sed Prusiam* etc.] *Cium* restitue, non *Chium*. Sic enim Polybius [17, 4.] *Κιανοῖς δ' ἐγὼ μὲν οὐκ ἐπολέμησα, Προυσίου δὲ πολεμοῦντος, βοηθῶν ἐκείνῳ συνεξεῖλον ἀυτούς, ὑμῶν αἰτίων γενομένων.* Itaque lib. sequenti [c. 30, 4.] ait Livius: *De Cianorum libertate Quintius Prusiae Bithyniorum regi scriberet, quid senatui et decem legatis placuisset.* Item Suidas, ut dixi. SIG. Recte. V. ad cap. praec. §. 16. Omnes tamen nostri p... peram *Chium*. Insuper *Non ego Chium* Lov. 3.

Lysimachiam ab Thracibus vindicavi. sed, quia etc.] Polybius [ibid.] ita: *Ἐρωτᾷς με, φησίν, Ἀλέξανδρε, διὰ τί Λυσιμάχειαν προσέλαβον; ἵνα μὴ διὰ τὴν ὑμετέραν ὀλιγωρίαν ἀνάστατος γένηται ὑπὸ Θρακῶν, ... ὥσπερ νῦν γέγονεν, ἡμῶν ἀπαγαγόντων τους στρατιώτας διὰ τοῦτον τὸν πόλεμον.* SIG. *et quia me necessitas* omnes codd. quos consului, [Bamb.] omnesque typis exarati usque ad Ascens. qui recte anno 1513. *sed quia* correxit. Solent hae voculae commutari. V. ad 40, 58, 1.

§. 7. *Et Aetolis haec. Attalo autem Rhodiisque nihil debeo*] Haec Polybius in hunc modum [17, 6.] *Πρὸς δὲ Ῥοδίους καὶ πρὸς Ἄτταλον, ἐν μὲν ἴσῳ ... δικαιότερον ἂν νομισθείη τούτους ἡμῖν ἀποδιδόναι τὰς αἰχμαλώτους ναῦς καὶ τοὺς ἄνδρας ἤπερ ἡμᾶς τούτοις. οὐ γὰρ ...*

...t. Romanorum autem honoris caussa, Peraeam 8
...hodiis, et naves Attalo cum captivis, qui compa-
...bunt, restituam. Nam quod ad Nicephorium Ve- 9
...risque templi restitutionem adtinet; quid ea resti-
...i postulantibus respondeam? nisi, quo uno modo 10
...ci silvaeque caesae restitui possunt, curam inpen-
...amque sationis me praestaturum: quoniam haec
...ter se reges postulare et respondere placet. Extrema 11
...jus oratio adversus Achaeos fuit: in qua, orsus
...b Antigoni primum, suis deinde erga eam gentem

...τάλῳ πρότεροι καὶ Ῥοδίοις ...ὰς Χεῖρας ἐπεβάλομεν, οὗτοι ... ἡμῖν ὁμολογουμένως. οὐ μὴν ...λλὰ σοῦ κελεύοντος Ῥοδίοις ...ν ἀποδίδωμι τὴν Περαίαν, Ἀτ...λῳ δὲ τὰς ναῦς καὶ τοὺς ἄν...ρας τοὺς διασωζομένους· τὴν ...ὲ τοῦ Νικηφορίου καταφθο...ρὰν καὶ τοῦ τῆς Ἀφροδίτης τε...μένους, ἄλλως μὲν οὐκ εἰμὶ δυ...ατὸς ἀποκαταστῆσαι· φυτὰ δὲ ...αὶ κηπουροὺς πέμψω, τοὺς φρον...οῦντας θεραπείας τοῦ τόπου, ...αὶ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐκκοπέν...ων δένδρων. SIG. Vocula ini...alis *Et* exsulat a Lov. 2. 5. Harl. ... edd. antiquioribus Frob. an... 1535. Sed intercepta est a pri...is literis vocis sequentis. V. in...a ad 35, 23, 10.

§. 10. *Nisi, quo uno modo lu...ci silvaeque caesae*] Pall. et an...tiqua ed. *silvae lucique caesi.* GEBH. *sue luci quiq; restitui* Voss. *sue luci quicquam restitui* Lov. 1. *silvae lucique caesae re...stitui* Lov. 6. et Mead. 1. *silvae lucique caesi restitui* Lov. 2. 3. 4. Harl. et Mead. 2. [Bamb.] *sil...vae lucique restitui caesi* Lov. 5. ...et edd. antiquae. Aldus postea ...id, quod nunc vulgo exstat, re...stituit; cui solus Gaertn. conson...tit. Paullo ante §. praec. *restitui* *ea postulantibus* Voss. Lov. sex, Harl. Mead. ambo, [Bamb.] eaedemque edd.

Curam inpensamque sationis me praestaturum] *stationis* Voss. Lov. 4. 5. Mead. ambo, [Bamb.] et pleraeque edd. principes. *stationis* Lov. 1. *restitutionis* Lov. 2. et 6. *restaurationis* Lov. 3. et Gaertn. *restorationis* Mead. 1. in margine. Nihil muto. *sationis* id est plantationis, quo sensu *serere, adserere, conserere arbores* pluribus inlustrat N. Heins. ad Silii 10, 533. ubi v. etiam, quae notavi. Pronomen *me* non adparet in Gaertn. Mox *hoc inter se reges postulare* Lov. 3. *inter se reges haec postulare* Lov. 6.

§. 11. *Extrema ejus oratio adversus Achaeos fuit: in qua* etc.] Polybii primum verba, quae his respondent, recitabo; deinde, quod hoc in loco Glareano videtur esse obscuritatis, tollam. Polybius [17, 6.] ita: *Μεταβὰς ὁ Φίλιππος ἐπὶ τοὺς Ἀχαιοὺς, πρῶτον μὲν τὰς εὐεργεσίας ἐξηριθμήσατο τὰς ἐξ Ἀντιγόνου γεγενημένας εἰς αὐτοὺς, εἶτα τὰς ἰδίας· ἑξῆς δὲ τούτοις προσηνέγκατο τὸ μέγεθος τῶν τιμῶν τῶν ἀπηντημένων αὐτοῖς παρὰ τῶν Ἀ-*

antiquitus morem servent, ut adversus socios ip suos, publica tantum auctoritate demta, juventute suam militare sinant, et contrariae persaepe acies
6 utraque parte Aetolica auxilia habeant? Neque eg Cium expugnavi, sed Prusiam socium et amicu obpugnantem adjuvi: et Lysimachiam ab Thracib vindicavi. sed, quia me necessitas ad hoc bellum
7 custodia ejus avertit, Thraces habent. Et Aeto haec. Attalo autem Rhodiisque nihil jure debe non enim a me, sed ab illis principium belli ortu

sit *Agraeos Apodotosque*. *Agraeos*, quam vocem non intelligebat Glareanus, nosse tamen potuerat ex Thucyd. 3, 106. et 111. et l. 4, 77. De *Agraeis* v. Palmer. Graec. antiq. 4, 3. de *Apodotis* ibid. 4, 7. ubi ex Thucydide hoc loco *Apodotos*, ex Livio vero aliisque in loco Polyb. apud Sigon. laudato Ἀγραίων, pro Ἀγραῶν, ut nunc editur, legendum docet. Praeterea *dicere non possent*, pro *possint*, omnes codd. praeter solum Lov. 5. qui stat cum editis.

§. 5. *Pro lege hunc morem antiquitus servent*] Ita primus edidit Aldus. Verum lectio illa in nullo meorum codd. superest, ni forte in Gaertn. ex quo nihil in excerptis notatur. Priores editi, consentiente Lov. 5. legunt *pro lege antiquitus hunc morem servent*. Reliqui scripti *pro lege hunc antiquitus morem servent*. Quod revocavi.

§. 6. *Neque ego Chium expugnavi, sed Prusiam* etc.] *Cium* restitue, non *Chium*. Sic enim Polybius [17, 4.] Κιανοὺς δ' ἐγὼ μὲν οὐκ ἐπολέμησα, Προυσίου δὲ πολεμοῦντος, βοηθῶν ἐκείνῳ συνεξεῖλον αὐτούς, ὑμῶν αἰτίων γενομένων. Itaque lib. sequenti [c. 30, 4.] ait Livius: *De Cia rum libertate Quintius Prus Bithyniorum regi scriberet*, *senatui et decem legatis p cuisset*. Item Suidas, ut SIG. Recte. V. ad cap. pra §. 16. Omnes tamen nostri p peram *Chium*. Insuper *Nos Chium* Lov. 3.

Lysimachiam ab Thraci vindicavi. sed, quia etc.] Po bius [ibid.] ita: Ἐρωτᾷς με, σὶν, Ἀλέξανδρε, διὰ τί Λυσι χίαν προσέλαβον; ἵνα μὴ τὴν ὑμετέραν ὀλιγωρίαν ἀνά τος γένηται ὑπὸ Θρακῶν, ὥσπερ νῦν γέγονεν, ἡμῶν ἀπα γόντων τοὺς στρατιώτας διὰ τον τὸν πόλεμον. SIG. *et me necessitas* omnes codd. q consului, [Bamb.] omnesque pis exarati usque ad Ascens. recte anno 1513. *sed quia* rexit. Solent hae voculae mutari. V. ad 40, 58, 1.

§. 7. *Et Aetolis haec. At autem Rhodiisque nihil* Haec Polybius in hunc mo [17, 6.] Πρὸς δὲ Ῥοδίους πρὸς Ἄτταλον, ἐν μὲν ἴσῳ δικαιότερον ἂν νομισθείη τους ἡμῖν ἀποδιδόναι τὰς αἰχ λώτους ναῦς καὶ τοὺς ἄνδρ ἤπερ ἡμᾶς τούτοις. οὐ γὰρ

...t. *Romanorum autem honoris caussa, Peraeam* 8
...hodiis, et naves Attalo cum captivis, qui compa-
...bunt, restituam. Nam quod ad Nicephorium Ve- 9
...risque templi restitutionem adtinet; quid ea resti-
...i postulantibus respondeam? nisi, quo uno modo 10
...ci silvaeque caesae restitui possunt, curam inpen-
...mque sationis me praestaturum: quoniam haec
...ter se reges postulare et respondere placet. **Extrema** 11
...jus oratio adversus Achaeos fuit: in qua, orsus
...b Antigoni primum, suis deinde erga eam gentem

...τάλῳ πρότεροι καὶ Ῥοδίοις ...ὰς χεῖρας ἐπεβάλομεν, οὗτοι ... ἡμῖν ὁμολογουμένως. οὐ μὴν ...λλὰ σοῦ κελεύοντος Ῥοδίοις ...ν ἀποδίδωμι τὴν Περαίαν, Ἀτ...άλῳ δὲ τὰς ναῦς καὶ τοὺς ἄν...ρας τοὺς διασωζομένους· τὴν ... τοῦ Νικηφορίου καταφθο...ρὰν καὶ τοῦ τῆς Ἀφροδίτης τε...μένους, ἄλλως μὲν οὐκ εἰμὶ δυ...νατὸς ἀποκαταστῆσαι· φυτὰ δὲ ...ὶ κηπουροὺς πέμψω, τοὺς φρον...τιοῦντας θεραπείας τοῦ τόπου, ...ὶ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐκκοπέν...των δένδρων. SIG. Vocula ini...alis *Et* exsulat a Lov. 2. 5. Harl. ... edd. antiquioribus Frob. an... 1535. Sed intercepta est a pri...mis literis vocis sequentis. V. in...fra ad 35, 23, 10.

§. 10. *Nisi, quo uno modo lu...ci silvaeque caesae*] Pall. et an...tiqua ed. *silvae lucique caesi.* ...EBH. *sue luci quiq; restitui* ...Voss. *sue luci quicquam restitui* ...Lov. 1. *silvae lucique caesae re...stitui* Lov. 6. et Mead. 1. *silvae* ...*lucique caesi restitui* Lov. 2. 3. ...4. Harl. et Mead. 2. [Bamb.] *sil...vae lucique restitui caesi* Lov. 5. ...et edd. antiquae. Aldus postea ...id, quod nunc vulgo exstat, re...stituit; cui solus Gaertn. conson...tit. Paullo ante §. praec. *restitui* *ea postulantibus* Voss. Lov. sex, Harl. Mead. ambo, [Bamb.] eaedemque edd.

Curam inpensamque sationis me praestaturum] *stationis* Voss. Lov. 4. 5. Mead. ambo, [Bamb.] et pleraeque edd. principes. *statonis* Lov. 1. *restitutionis* Lov. 2. et 6. *restaurationis* Lov. 3. et Gaertn. *restorationis* Mead. 1. in margine. Nihil muto. *sationis* id est plantationis, quo sensu *serere, adserere, conserere arbores* pluribus inlustrat N. Heins. ad Silii 10, 533. ubi v. etiam, quae notavi. Pronomen *me* non adparet in Gaertn. Mox *hoc inter se reges postulare* Lov. 3. *inter se reges haec postulare* Lov. 6.

§. 11. *Extrema ejus oratio adversus Achaeos fuit: in qua* etc.] Polybii primum verba, quae his respondent, recitabo; deinde, quod hoc in loco Glareano videtur esse obscuritatis, tollam. Polybius [17, 6.] ita: Μεταβὰς ὁ Φίλιππος ἐπὶ τοὺς Ἀχαιοὺς, πρῶτον μὲν τὰς εὐεργεσίας ἐξηριθμήσατο τὰς ἐξ Ἀντιγόνου γεγενημένας εἰς αὐτοὺς, εἶτα τὰς ἰδίας· ἑξῆς δὲ τούτοις προσηνέγκατο τὸ μέγεθος τῶν τιμῶν τῶν ἀπηντημένων αὐτοῖς παρὰ τῶν Ἀ-

meritis, recitari decreta eorum jussit, omnes divi-
12 nos humanosque honores complexa: atque ad ea
adjecit recens de exercitu, quo ab se descivissent.
invectusque graviter in perfidiam eorum, *Argos ta-*
13 *men se redditurum eis,* dixit. *De Corintho cum im-*
peratore Romano deliberaturum esse; quaesiturum-
que simul ab eo, utrum iis tantum urbibus decedere

Χαιῶν. τελευταῖον δ' ἀνέγνω τὸ περὶ τῆς ἀποςάσεως ψήφισμα, καὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους μεταθέσεως· ᾗ Χρησάμενος ἀφορμῇ, πολλὰ κατὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς ἀθεσίαν εἶπε καὶ ἀχαριςίαν. ὅμως δ' ἔφη, τὸ μὲν Ἄργος ἀποδώσειν· περὶ δὲ τῆς Κορίνθου βουλεύσεσθαι μετὰ τοῦ Τίτου. ταῦτα δὲ διαλεχθεὶς πρὸς τοὺς ἄλλους, ἤρετο τὸν Τίτον, φήσας πρὸς ἐκεῖνον αὐτῷ τὸν λόγον εἶναι καὶ πρὸς Ῥωμαίους· πότερον οἴεται δεῖν ἐκχωρεῖν, ὧν ἐπέκτηται πόλεων καὶ τόπων ἐν τοῖς Ἕλλησιν, ἢ καὶ τούτων, ὅσα παρὰ τῶν γονέων παρείληφε; Haec Polybius. Quaerit autem apud Livium Glareanus, quid sit *recens* decretum *de exercitu, quod ab se descivisset?* Huic ego quaestioni respondeo, primum in veteribus libris legi, *de exercitu, quo ab se descivissent.* deinde decretum illud intelligi, quo se Achaei, relicto Philippo, Romanorum societati adjunxerunt, de quo paulo ante Livius [c. 23, 3.] *In praesentia tres legatos ad L. Quintium mitti placuit, et exercitum omnem Achaeorum ad Corinthum admoveri; captis Cenchreis, jam urbem ipsam Quintio oppugnante.* SIG. [*ab Antigone et gentem eam* Bamb.]

§. 12. *Atque ad ea adjecit recens de exercitu, quod ab se descivissent*] Quid sit illud *recens* decretum *de exercitu*, mihi non constat. Erat in plerisque libris locus asterisco notatus, ab aliis rursus omissus, nihilominus in obscuro manente sensu. Ego aliquid deesse suspicor. GLAR. Glareano satisfacere conatus est Sigonius ad verba praecedentia: Nihilominus Cl. Crevierius verba haec *de exercitu* procul dubio vitiosa esse judicavit, ac mutanda fortasse in *decretum.* Polybium enim, loco a Sigonio adlato, id exprimere *τὸ περὶ τῆς ἀποςάσεως ψήφισμα.* Manus porrigerem, si ulli codd. faverent; qui omnes vulgatum *de exercitu* tuentur, nisi quod *de exitu* sit in Harl. An igitur, ut jam Sigonius innuit, vocibus *de exercitu* respicit illam partem decreti, quo *exercitum omnem Achaeorum ad Corinthum admoveri* placuit, teste Liv. supra c. 23, 3. Ceterum *quo ad se*, vel *ab se* cum Oxonn. Hearnii etiam omnes mei, solo excepto Lov. 5. qui cum editis antiquis servat *quod.* Praeterea *atque eam abjecit* Voss. Lov. 3. et Mead. 1. *atque eam objecit* Lov. 2. *atque eam adjecit* Lov. 1. 6. et Gaertn. *atque ea abjecit* Lov. 4. et Mead. 2. neque praepositio *ad* exstare videtur, nisi in Lov. 5. et Harl. An igitur legendum *atque eo adjecit?* V. ad 7, 30, 15. [*atque eis objecit recens decretum, quo* Bamb. mox *iis redditurum.*]

§. 13. *Quaesiturumque simul*

te aequum censeat, quas a se ipso captas jure belli habeat, an iis etiam, quas a majoribus suis accepisset.

XXXV. Parantibus Achaeis Aetolisque ad ea re- 1
spondere, quum prope occasum sol esset, dilato in posterum diem conloquio, Philippus in stationem, ex qua profectus erat, Romani sociique in castra
redierunt. Quinctius postero die ad Nicaeam (is enim 2

ab eo, iisne urbibus decedere] Vetus lectio *utrum, iisne urbibus* etc. GELEN. *quaesiturum simul ab eo* Lov. 2. Mead. 1. Harl. et Gaertn. *quaesiturumque ab eo simul* Voss. Lov. 1. 2. 4. 5. 6. Mead. 2. [Bamb.] et edd. usque ad Aldum. Deinde *utrum iisne*, vel *hisne*, vel *hiisne urbibus* Voss. Lov. 1. 2. 4. 6. Harl. et Mead. ambo. [Bamb.] *utrumne iis urbibus* Lov. 3. *hisne urbibus*, omissa voce *utrum*, Gaertn. *ne urbibus iis* Lov. 5. et edd. antt. Aldus deinde *iisne urbibus*. Froben. anno 1535. ex mente Gelenii *utrum, iisne urbibus*. Jac. Gronov. tandem *utrum iis tantum urbibus*. Sensui ea lectio adprime convenit: sed, qua auctoritate, utrum ex conjectura, an codicem secutus, vir Clariss. ita ediderit, ignoro. Certe nullus meorum consentit: idem de suis testatur Crevier. [*quas ab se* Bamb.]

§. 1. *In stationem, ex qua profectus erat*] Vett. edd. *a qua*. MSS. *in qua*. Forte, *in stationem, unde profectus erat*. J. FR. GRON. *ex qua* primum adparuit in ed. Frob. anni 1535. priores omnes *a qua*, concinente solo Lov. 5. *in qua* unus Voss. Reliqui novem Msti, quibus usus sum, nihil mutant: quos sequi malo. [*Philippus stationem* Bamberg.]

§. 2. *Quinctius postero die ad Nicaeam (is enim locus placuerat) ad constitutum tempus venit. Philippi nullus* etc.] Haec ita refert Livius, quasi alium locum dicere velit. Fortassis autem desideratur verbum *rursum*, vel quid simile. GLAR. Apponam hoc etiam loco verba Polybii, cum loci illustrandi caussa, tum Livianae industriae declarandae [l. 17, 7.] *Καὶ τότε μὲν ἅπαντες ἐχωρίσθησαν, ταξάμενοι κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Νίκαιαν πάλιν ἀπαντήσειν. τῇ δ' αὔριον οἱ μὲν περὶ τὸν Τίτον ἧκον ἐπὶ τὸν ταχθέντα τόπον, ἐν ᾧ πάντες ἦσαν, ὁ δὲ Φίλιππος οὐ παρεγίγνετο. τῆς δ' ἡμέρας ἤδη προαγούσης ἐπὶ πολὺ, καὶ σχεδὸν ἀπεγνωκότων τῶν περὶ τὸν Τίτον, παρῆν ὁ Φίλιππος δείλης ὀψίας ἐπιφαινόμενος, μεθ' ὧν καὶ πρότερον· κατατετριφὼς τὴν ἡμέραν, ὡς μὲν αὐτὸς ἔφη, διὰ τὴν ἀπορίαν καὶ δυσχρηστίαν τῶν ἐπιταττομένων· ὡς δὲ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει, βουλόμενος ἐκκλεῖσαι τῷ καιρῷ τήν τε τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν τῶν Αἰτωλῶν κατηγορίαν. ἑώρα γὰρ τῇ πρόσθεν ἀπαλλαττόμενος, ἀμφοτέρους τούτους ἑτοίμους ὄντας πρὸς τὸ συμπλέκεσθαι, καὶ μεμψιμοιρεῖν αὐτῷ. Διὸ καὶ τότε συνεγγίσας ἠξίου τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸν ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἐνεστώτων, ἵνα μὴ λόγοι λέγωνται μόνον ἐξ ἀμφοτέρων ἀφιμαχούντων, ἀλλά καὶ τέλος τι τοῖς ἀμφισβητουμένοις ἐπιτεθῇ.*

locus placuerat) ad constitutum tempus venit. Philippi nullus usquam nec nuncius ab eo per aliquot horas veniebat: et jam desperantibus venturum re-
3 pente adparuerunt naves. At ipse quidem, quum

πλεονάκις δὲ αὐτοῦ παρακαλοῦντος καὶ προσαξιοῦντος, ἤρετο τοὺς συμπαρόντας ὁ Τίτος, τί δέον εἴη ποιεῖν; τῶν δὲ κελευόντων συνελθεῖν, καὶ διακοῦσαι τῶν λεγομένων, παραλαβὼν ὁ Τίτος Ἄππιον Κλαύδιον Χιλίαρχον ὄντα τότε, τοῖς μὲν ἄλλοις μικρὸν ἀπὸ τῆς θαλάττης ἀναχωρήσασιν εἶπεν αὐτόθι μένειν. αὐτὸς δὲ τὸν Φίλιππον ἐκέλευεν ἐκβαίνειν. ὁ δὲ βασιλεὺς παραλαβὼν Ἀπολλόδωρον καὶ Δημοσθένην, ἀπέβη. συμμίξας δὲ Τίτῳ, διελέγετο καὶ πλείω χρόνον. τίνα μὲν οὖν ἦν τὰ τότε ῥηθέντα παρ' ἑκατέρου, δυσχερὲς εἰπεῖν. ἔφη δ' οὖν ὁ Τίτος μετὰ τὸ χωρισθῆναι τὸν Φίλιππον, διασαφῶν τοῖς ἄλλοις τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως· Αἰτωλοῖς μὲν ἀποδοῦναι Φάρσαλον καὶ Λάρισσαν, Θήβας δ' οὐκ ἀποδοῦναι. Ῥοδίοις δὲ τῆς μὲν Περαίας παραχωρεῖν, Ἰασοῦ δὲ καὶ Βαργυλιῶν οὐκ ἐκχωρεῖν. Ἀχαιοῖς δὲ παραδιδόναι τὴν Κόρινθον καὶ τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν. Ῥωμαίοις δὲ τὰ κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα φάναι παραδώσειν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας. Ἀττάλῳ δὲ τάς τε ναῦς ἀποκαταστήσειν, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐν ταῖς ναυμαχίαις ἁλόντων, ὅσοι πάρεισι. Πάντων δὲ τῶν παρόντων δυσαρεστούντων τῇ διαλύσει, καὶ φασκόντων δεῖν τὸ κοινὸν ἐπίταγμα πρῶτον ποιεῖν. τοῦτο δ' ἦν ἁπάσης ἐκχωρεῖν τῆς Ἑλλάδος· εἰ δὲ μή, διότι τὰ κατὰ μέρος μάταια γίγνεται, καὶ πρὸς οὐδέν· θεωρῶν ὁ Φίλιππος τὴν ἐν αὐτοῖς ἀμφισβήτησιν, καὶ δεδιὼς ἅμα τὰς κατηγορίας, ἠξίου τὸν Τίτον ὑπερθέσθαι τὴν σύνοδον εἰς τὴν αὔριον διὰ τὸ καὶ τὴν ὥραν εἰς ὀψὲ συγκλείειν. ἢ γὰρ πείσειν, ἢ πεισθήσεσθαι τοῖς παρακαλουμένοις. τοῦ δὲ συγχωρήσαντος, ταξάμενοι συμπορεύεσθαι πρὸς τὸν κατὰ Θρόνιον αἰγιαλόν, τότε μὲν ἐχωρίσθησαν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάντες ἧκον ἐπὶ τὸν ταχθέντα τόπον ἐν ὥρᾳ. καὶ βραχέα διαλεχθεὶς ὁ Φίλιππος, ἠξίου πάντας, μάλιστα δὲ τὸν Τίτον, μὴ διακόψαι τὴν διάλυσιν, τῶν γε δὴ πλείστων εἰς συμβατικὴν διάθεσιν ἠγμένων· ἀλλ' εἰ μὲν ἐνδέχεται, δι' αὐτῶν συμφώνους γενέσθαι περὶ τῶν ἀντιλεγομένων· εἰ δὲ μή, πρεσβεύσειν ἔφη πρὸς τὴν σύγκλητον, κἀκείνην πείσειν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἢ ποιήσειν ὅ, τι ποτ' ἂν ἐπιτάττῃ. Ταῦτα δ' αὐτοῦ προτείνοντος, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔφασαν δεῖν πράττειν τὰ τοῦ πολέμου, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς ἀξιουμένοις· ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγός, οὐκ ἀγνοεῖν μὲν οὐδ' αὐτὸς ἔφη, διότι τὸν Φίλιππον οὐκ εἰκός ἐστι ποιῆσαι τῶν παρακαλουμένων οὐδέν· τῷ δ' ἁπλῶς μηδὲν ἐμποδίζειν τὰς σφετέρας πράξεις τὴν αἰτουμένην χάριν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐκποιεῖν, ἔφη, χαρίζεσθαι. κυρωθῆναι μὲν γὰρ οὐδ' ὡς εἶναι δυνατὸν οὐδὲν τῶν νῦν λεγομένων ἄνευ τῆς συγκλήτου. πρὸς δὲ τὸ λαβεῖν πεῖραν τῆς ἐκείνων γνώμης, εὐφυῶς ἔχειν τὸν ἐπιφερόμενον καιρόν. Τῶν γὰρ στρατοπέδων οὐδ' ὡς δυναμένων οὐδὲν πράττειν διὰ τὸν χειμῶνα, τοῦτον ἀναθέσθαι τὸν χρόνον εἰς τὸ προσανενεγκεῖν τῇ συγκλήτῳ περὶ τῶν προσπιπτόντων, οὐκ ἄθετον, ἀλλ' οἰκεῖον εἶναι πᾶσι. Ταχὺ δὲ συγκαταθεμένων ἁπάντων διὰ τὸ θεωρεῖν τὸν Τίτον οὐκ ἀλλότριον ὄντα τῆς ἐπὶ τὴν σύγκλη-

...m *gravia et indigna imperarentur, inopem consi-*
...*diem se consumsisse deliberando,* ajebat. Vulgo 4
...debatur, de induſtria rem in serum tractam, ne
...pus dari posset Achaeis Aetolisque ad respon-

... ἀναφορᾶς, ἔδοξε συγχωρεῖν ... Φιλίππῳ πρεσβεύειν εἰς τὴν ...μην. ὁμοίως δὲ καὶ παρ' αὐ... πέμπειν ἑκάστους πρεσβευτὰς ...ς διαλεχθησομένους τῇ συγ...τῳ καὶ κατηγορήσοντας τοῦ ...ίππου. Τοῦ δὲ πράγματος ... Τίτῳ τοῦ κατὰ τὸν σύλλογον ...ὰ νοῦν καὶ κατὰ τοὺς ἐξ ἀρ...ς διαλογισμοὺς προκεχωρη...ος, παραυτίκα τὸ συνεχὲς τῆς ...βολῆς ἐξύφαινε, τά τε καθ' ...κὸν ἀσφαλιζόμενος ἐπιμελῶς, ... πρόλημμα τῷ Φιλίππῳ ποιῶν ...δέν. δοὺς γὰρ ἀνοχὰς διμήνους ...τῷ, τὴν μὲν πρεσβείαν τὴν εἰς ... Ῥώμην ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ...τελεῖν ἐπέταξε· τὰς δὲ φρου...ὰς ἐξάγειν παραχρῆμα τὰς ἐκ ...ς Φωκίδος καὶ Λοκρίδος ἐκέ...υσε. Ex hac verborum colla...ne eum singulare Livii in ver...ndo Polybio ſtudium cognosci...: tum vero alia multa, quae ...vianam patefacere sententiam ...ssunt. Quorum exempli causa ...um illud eſt: *Quintius poste...o die ad Nicaeam venit*, quo ...co subaudiendum eſt *iterum*, ... recte Glareanus intellexit. ha...et enim Polybius πάλιν. Alte...rum, quod, cum aït: *Rex cum ...obus, quos pridie adhibue...rat*, Apollodorum et Demoſthe...em intelligit, de quibus labo...rat Glareanus. Tertium, quod, ...um aït *litus ad Thronium*, re...te habet. Nam etiam κατὰ Θρό...νιον αἰγιαλόν edit Polybius, ...uamquam in veteribus libris ...st *Athonium*. Reliqua ejusmodi ...sunt, quae, si diligentius compa...rentur, quum voluptatem, tum ...utilitatem afferre ei, qui id fe...cerit, incredibilem possint. SI-GON.

Philippi nullus usquam nec nuncius ab eo per aliquot horas veniebat] Videtur, delendam praepositionem eſſe. J. FR. GRONOV. Quid si *Philippus nullus usquam. nec nuncius ab eo?* Cicero 11. ad Att. 24. *Philotimus non modo nullus venit, sed ne per literas quidem, aut per nuncium certiorem facit me, quid egerit.* et 14, 3. *Corumbus Balbi nullus adhuc.* Etiam tentari poteſt *Philippi nihil usquam.* c. 21, 7. *Philippi praeter legatum videmus nihil.* DUK. Vulgatum *nullus nuncius Philippi ab eo*, id eſt a Philippo, omnino admitti nequit. Praepositionem autem *ab* invitis codd. cum Gronov. delere audacius exiſtimo. Lenius multo remedium eſt, si cum Cel. Dukero legamus *Philippus*, pro *Philippi*. Nonnihil juvat Gaertn. *Philippo* exhibens, in quo ita pro *Philipp9* facile errore scribi potuit. Praesertim autem firmat Polyb. 17, 8. Ὁ δὲ Φίλιππος οὐ παρεγίγνετο. Praeterea *Philippo vero ullus usquam* Gaertn. An igitur *Philippus vero nullus usquam?* Eamdem particulam non neglexit Polyb. licet noverim, Livium non omnia ita minima ad apicem transtulisse: certe hoc loco quod sequitur, *nec nuncius ab eo per aliquot horas veniebat*, addidit de suo Livius, non vero a Polyb. sumsit. Deinde *umquam* Lov. 2 3. et Gaertn. a m. 1. *usque* Lov. 1. Male. Saepe *nullus usquam* junguntur. Supra 3, 68, 11. *In concordia ordinum nullos se usquam esse vident.* Cicero 7. ad Att. 21. *Cognovi, nihil in consulibus, nullum usquam dele-*

5 dendum. et eam opinionem ipse adfirmavit, petendo, ut, submotis aliis, ne tempus altercando tereretur, et aliquis finis rei inponi poſſet, cum ipso
6 imperatore Romano liceret sibi conloqui. Id primo non acceptum, ne excludi conloquio videren-
7 tur socii: deinde, quum haud absiſteret petere, ex omnium consilio Romanus imperator cum Ap. Claudio tribuno militum, ceteris submotis, ad extremum
8 litus proceſſit. Rex cum duobus, quos pridie adhibuerat, in terram eſt ingreſſus. Ibi quum aliquamdiu

ctum. pro Flacco 21. *Cui nullus esset usquam consistendi locus.* Praeterea *per aliquas horas* Lov. 1. 6. et Voſſ. V. ad c. 10, 12. [§. seq. *Atque ipse quidem* Bamb. *diem consumpsisse*, omisso *se*, idem.]

§. 4. *Vulgo credebatur, de industria rem in serum tractam*] *Vulgo credebat* Voſſ. V. ad 10, 10, 1. *Vulgo credebant* Harl. et Mead. 1. [Bamb.] V. ad 37, 40, 1. [*nec tempus dari posse* Bamb.]

§. 5. *Cum imperatore Romano liceret sibi conloqui*] Id sane jam pridem fecerat, et potuit quoque adhuc facere. Sed vim orationi summam addunt MSS. inque iis Thuan. *cum ipso imperatore Rom.* quod non meretur negligi: solum enim vult, nullis sociis cinctum. 23, 42, 2. *Hostes populi Romani fuimus primum per nos ipsi; postea Pyrrho regi nos adjunximus.* JAC. GRON. Non necesse quidem eſt inseri *ipso*, quum dicat *summotis aliis*: nec tamen rejici debet, propter auctoritatem Mſtorum. DUK. Primus eſt Gruter. qui in ultima ed. *ipso* omisit. Non modo reliquae edd. antiquiores, sed et omnes codd. noſtri cum Hearnii L. 1. N. et Crevierii Victor. praenomen illud agnoscunt: contextui igitur reſtituendum eſt quod jam fecit Cl. Crevierius; et quidem unice, quia et jubent omnes hi teſtes, ut monuit Cl. Dukerus, non vero quasi illa vox sententiam adjuvaret, ut aliis visum eſt. Paullo ante *petendo*, *inde submotis aliis* Voſſ. Ut ita vocula *ut* per ellipsin subintelligatur; quae saepius poſt verba *orare*, *precari*, *petere*, *postulare*, *poscere*, *rogare*, et similia omitti solet. V. ad 3, 45, 10. 7, 13, 10. 34. 24, 4. 36, 4, 6. 40, 35, 5. Unius tamen teſtis fides non satis firma eſt, ut ideo lectio recepta mutetur. [*et aliqui finis* Bamb.]

§. 7. *Cum A. Claudio praefecto et tribus tribunis militum*] Vet. lectio *cum Appio Claudio tr. mil.* GELEN. Vide, num *Ap. Claudio* legendum. GLAR. *cum praefecto Claudio tribus militibus* Voſſ. et Lov. 1. *cum praefecto Claudio tribuno militum* Lov. 2. 3. et 6. *cum A. praefecto Claudio tribuno militum* Lov. 4. Mead. 1. et Gaertn. *cum A.*

secreto locuti essent, quae acta ad suos Philippus retulerit, minus compertum est. Quinctius haec tulit ad socios: *Romanis eum cedere tota Illyrici* 9 *, perfugas remittere, ac si qui essent captivi. At-* 10 *o naves, et cum iis captos navales socios; Rhodiis ionem, quam Peraeam vocant, reddere: Jasso et rgyliis non cessurum. Aetolis Pharsalum Laris-* 11 *que reddere, Thebas non reddere. Achaeis, non is modo, sed etiam Corintho cessurum.* Nulli 12 nium placere, partium, quibus cessurus, aut non urus esset, destinatio. *plus enim amitti in iis,*

dio praefecto et tribus tri- is militum Lov. 5. et edd. Gelen. nisi quod vocem *tri-* x ed. Rom. principe non et Hearnius. Gelenium ve- ectionem revocasse certum o enim ducunt pleorumque vestigia; eamdemque ser- videntur Harl. et Mead. 2. ibus nihil in excerptis no- Paullo ante §. praec. *dein haud absisteret* Lov. 4. b.] V. ad 3, 3, 6. *deinde haud desisteret* Lov. 2. 7, 25, 5. *Absisterent im- re iis, quorum auxilio ege-* 26, 35, 4. *Ne ingratis qui- benefacere absistam.*

8. *Cum duobus, quos pri- adhibuerat*] Qui sint illi duo, velim, cum initio prioris colloquii ita habeatur [c.] *Erant cum eo principes donum, et Achaeorum ex- vir insignis, Cycliadas.* Ut immerito et hunc et prae- ntes locos mutilos quis cre- GLAR. V. ad c. 32, 10.

uum aliquamdiu secreto lo- essent] *secreto loqui cum uo* dicunt Horat. 1. Sat. 9, 67.

— — *Nescio quid secreto vel- le loqui te*
Ajebas mecum.

Et Val. Max. 6, 3, 11. *Quod il- lam in publico cum quadam li- bertina vulgari secreto loquen- tem viderat.* Itaque cogitabam, fortassis scriptum fuisse *secreto collocuti*, et tres priores lite- ras hujus vocis in duabus postre- mis praecedentis, et prima se- quentis latere. Cicero 7. ad Att. 8. *Ab hora octava ad vesperum secreto collocuti sumus.* Et *se- creta colloquia* saepe apud Livi- um et alios. Sed nihil muto, ve- tantibus MSS. *secreto loqui* di- cunt Plinius et Seneca, nec ad- dunt *cum aliquo.* V. Lips. ad Plinii Paneg. 2. DUK. [mox *acta Philyppus ad vos* Bamb.]

§. 9. *Quinctius haec retulit ad socios: Romanis eum cedere*] *hoc retulit* Voss. et Lov. 3. Tum *ad socios Romanorum: eum cedere* omnes codd. mei, Hear- nii L. 1. et edd. ante Aldum. Mox *ac si qui sint captivi* Voss. Lov. 1. 2. 6. Harl. Mead. ambo, et Gaertn. [Bamb.] *ac qui sint ca- pti* Lov. 3.

§. 12. *Quibus cessurus, aut*

13 *quam adquiri. nec umquam, nisi tota deduxi[...] Graecia praesidia, caussas certaminum deponere.*

1 XXXVI. Quum haec toto ex concilio certa[...] omnes vociferarentur, ad Philippum quoque pro[...]
2 stantem vox est perlata. itaque a Quinctio petit, [...] rem totam in posterum diem differret: profecto [...]
3 persuasurum se, aut persuaderi sibi passurum. Li[...] ad Thronium conloquio destinatur. eo mature c[...] ventum est. Ibi Philippus primo et Quinctium [...] omnes, qui aderant, rogare, ne spem pacis turb[...]
4 vellent. Postremo petere tempus, quo legatos R[...] mam ad senatum mittere posset. *Aut his conditi[...] nibus se pacem impetraturum, aut, quascumque [...]*
5 *natus dedisset, leges pacis accepturum.* Id cete[...] haudquaquam placebat. nec enim aliud, quam [...]

non cessurus] *quibus aut cessurus, aut non cessurus* Gaertn. Antea §. praec. *non Argis modo, sed Corintho* Lov. 2. et Harl. V. ad 2, 6, 1. [§. 10. *Piraean*, et *Jaso et Bargyllis*, mox *redderet* Bamb.]

§. 13. *Plus enim amitti in iis, quam adquiri*] Quid illud *in iis* referat, apud me nondum planum est. GLAR. *Tà in iis* desunt in Lov. 3.

Caussas certaminum deponere] Scribe *caussas certaminum defore.* J. FR. GRON. [*deforè* Bamb.]

§. 1. *Quum haec toto ex concilio certatim omnes vociferarentur*] *Tò haec* deest in Lov. 1. 6. et Voss. sed vox *certatim* in Hearnii L. 1. Mox etiam *quoque* in Voss. Lov. 1. et 6. a m. 1. verum *est* in Lov. 3.

§. 2. *Ut rem totam in poste[...] rum diem differret*] Hic eti[...] *totam* non adparet in Lov. [...] edd. Rom. anni 1472. ac Pa[...] Tum *differat* legit Voss. et Lov. 2. *referret* Gaertn. Mox *persua[...] surum esse, aut* Harl.

§. 3. *Litus Athonium conlo[...] quio destinatur*] Lege *Litus* [...] *Thronium*. Est enim in eo si[...] hujus nominis oppidum. GLAR. Vide, num *ad Thronium* leg[...] dum, cujus hoc in loco cum [...] meminit Strabo l. 9, [426.] [...] et de *Nicaea*. Nam de *Atho* in[...] telligere, plane ineptum est, qu[...] tamen quidam somniant. GLAR. Virorum doctorum conjectura[...] auctoritate Polybii firmari, S[...] nius supra docuit ad cap. prae[...] §. 2. *Arthonium* habet Lov. [...] *ad Torvum* Gaertn. *ad Thon[...]* Lov. 3. *ad Thonium* Voss. Lov. 1. et Mead. 1. [Bamb.]

…m et dilationem ad conligendas vires, quaeri.
…inctius, *verum id futurum fuisse*, dicere, *si ae-* 6
…as et tempus rerum gerendarum esset. nunc, hieme
…tante, nihil amitti, dato spatio ad legatos mit-
…dos. Nam neque sine auctoritate senatus quid- 7
…am eorum ratum fore, quae cum rege ipsi pepi-
…issent: et explorari (dum bello necessariam quietem
…a hiems daret) senatus auctoritatem posse. In 8
…nc sententiam et ceteri sociorum principes con-
…fferunt: induciisque datis in duos menses, et ipsos
…ittere singulos legatos ad edocendum senatum, ne
…aude regis caperetur, placuit. Additum inducia- 9
…m pacto, ut regia praesidia Phocide ac Locride
…templo deducerentur. Et ipse Quinctius cum so- 10
…iorum legatis Amynandrum Athamanum regem, ut

…*Ne spem pacis turbare vel-…at*] *conturbare* Lov. 6. et edd. …ldo priores, invitis reliquis scri-…tis. [*Philyppus primum* Bamb.]

§. 4. *Legatos Romam ad se-…atum mittere*] *legatos mittere Romam ad senatum* Voss. Lov. …3. 6. Harl. et Mead. ambo. …amb.] Vox *Romam* exsulat a …ov. 1. et 4. quemadmodum mox …nomen *se* a solo Lov. 1. Post-… etiam §. seq. particula *enim* …n adparet in Lov. 1. 6. et Voss. … ante *dilationem* omittit Bam-…erg.]

§. 7. *Quae cum rege ipsi pe-…pigissent*] Quia non valde pro-…babile est, senatum eo tempore, …uo sibi Graecos adjungere ma-…xime cupiebat, non voluisse, il-…lis licere quidquam sine sua au-…ctoritatae pacisci, vel, si non vo-…luisset, id palam ostendisse; ora-…tio haec Quinctii non satis tem-pori conveniens, et alienandis, quam conciliandis, Graecorum animis aptior esse videtur. Hinc dubito, an melius sit *quae cum rege ipse pepigisset*, hac sententia: nihil ista dilatione hac tempestate anni amittitur; nam si quae ipse vel vobis, vel Romanis pepigissem, tamen nihil eorum sine senatus auctoritate ratum foret. DUK. Ut ita legi possit, non inpedit Polyb. 17, 9. *Κυρωθῆναι μὲν γὰρ οὐδ' ὡς εἶναι δυνατὸν οὐδὲν τῶν νῦν λεγομένων ἄνευ τῆς συγκλήτου.* [*ratum quicquam eorum* Bamb.]

§. 8. *Ad edocendum senatum, ne fraude regis caperetur*] *ca-perentur* Lov. 1. 6. et Voss. quam locutionem Livio familiarissimam esse, vidimus ad 4, 68, 4. [*ad senatum edocendum* Bamb.] Paullo ante *In hac sententia* etc. *concesserunt* Voss. Lov. 1. 2. 3. 4.

speciem legationi adjiceret; Q. Fabium, (uxoris Quinctii sororis filius erat) et Q. Fulvium, et Ap. Claudium misit.

1 **XXXVII.** Ut ventum Romam est, prius sociorum legati, quam regis, auditi sunt. cetera eorum
2 oratio conviciis regis consumta est. Moverunt eos

6. et Mead. ambo. *In hac sententia consenserunt* Gaertn. Sed, *concedere* et *consentire* passim in Mstis confundi, vidimus ad 9, 7, 7.

§.10. *Utque speciem legationis adjiceret*] Immo *legationi*. 34, [52, 11.] *Praebuerunt speciem triumpho, capitibusque rasis secuti, qui servitute exempti fuerant*. J. FR. GRON. *legationi*, ut Gronov. emendat, in uno superest Harl. Supra 9, 40, 15. *Cujus triumpho longe maximam speciem captiva arma praebuere*. Eam igitur lectionem recepi. Verum, si cum his conferamus verba Polybii, Livium vel ab eo diversa tradere, vel corruptum circumferri patebit. Verba Polyb. sunt 17, 10. *Καὶ τὸν μὲν Ἀμύνανδρον εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμπε παραχρῆμα, γινώσκων αὐτὸν* etc. *φαντασίαν ποιήσοντα καὶ προσδοκίαν διὰ τὸ τῆς βασιλείας ὄνομα*. Id vult Polybius, Quinctium legationi Romam mittendae speciem quaesivisse ex eo, quod inter legatos fuerit Amynander rex: at verba Livii, ut nunc eduntur, inde speciem quaesitam narrant, quod tres additi sint legati Romani. Superest tamen ratio, Polybium et Livium in concordiam redigendi, si hujus membranas antiquas sequimur, quae *ut speciem*, omisso copulativo *que*, legunt. Certe ita inveni in Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. Mead. utroque, et Gaertn. Scribendum igitur puto, *cum sociorum legatis Amynandrum Athamanum regem, ut speciem legationi adjiceret, et* (hanc voculam addidi) *Q. Fabium* etc. *misit*. Meo, inquam, adjeci voculam et, quae facile excidere potuit ob ultimas literas praecedentis adjiceret. V. ad 35, 41, 7. Similiter copulam *que* delendam, et ita speciem legationi adjectam per Amynandrum, legatum missum, viderunt etiam Cl. Jac. Perizon. in margine Livii sui, Duker. et Crevier. quorum postremus se id fecisse testatur auctoritate Msti Victor. Ubi vero addidi voculam *et*, idem potius interposuit particulam *mox*, quia Polyb. Amynandrum *παραχρῆμα* missum dicit, *μετὰ δὲ τοῦτον* tres illos Romanos. Videri posset, apud Polyb. minima mutatione legendum esse *μετὰ δὲ τοῦτον*, nisi revocaret *παραχρῆμα*. Nunc igitur iterum dicendum, quod jam antea monui, non semper minimas apices Polybii Livium Latine reddidisse, sed paullo liberius vertere solitum fuisse: certe hic tradit, Amynandrum *cum sociorum legatis* missum esse, in quo Polybius non praeivit. Tandem longe facilius *et* ob caussam datam intercidere potuit, quam *mox*. [*ut spetiem legationi adiceret, et* Bamb.]

Et Q. Fulvium, et P. Claudium misit] Vet. libri habent *Ap. Claudium*. Polybius *Ap. Claudium Neronem*. Verba ejus sunt

[m]axime senatum, demonstrando maris terrarumque [re]gionis ejus situm: ut omnibus adpareret, si De- 3 [me]triadem in Thessalia, Chalcidem in Euboea, Co[ri]nthum in Achaja rex teneret, non posse liberam [Gr]aeciam esse: et ipsum Philippum, non contume- 4 [li]osius, quam verius, compedes eas Graeciae ad-

[...], 10.] Καὶ τὸν μὲν Ἀμύναν[δρ]ον εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμπε πα[ρα]χρῆμα, γινώσκων αὐτὸν εὐά[γω]γον μὲν ὄντα, καὶ ῥᾳδίως ἐξα[κολ]ουθήσοντα τοῖς ἐκεῖ φίλοις, [ἐφ'] ὁπότερα ἂν ἄγωσιν αὐτόν. [φα]ντασίαν δὲ ποιήσοντα καὶ [πρ]οσδοκίαν διὰ τὸ τῆς βασιλείας [ὄνο]μα· μετὰ δὲ τοῦτον ἐξέπεμπε [το]ὺς παρ' αὐτοῦ πρέσβεις, Κόϊν[τ]ον τε τὸν Φάβιον, ὃς ἦν αὐτῷ [τῆ]ς γυναικὸς ἀδελφιδοῦς, καὶ [Κό]ϊντον Φούλβιον, σὺν δὲ τού[τοι]ς Ἄππιον Κλαύδιον ἐπικαλού[με]νον Νέρωνα. Ejusdem Ap. Clau[dii] Neronis meminit etiam post [c.] 34. [forte 33, 42, 7.] Livius. [...]. Q. Fabium, pro Q. Fulvium, [Vo]ss. et Lov. 1. in qualem cod. [...] incidisse videtur scriba [Ve]rniani L. 1. atque inde fa[ct]um esse, ut reliquis omissis [ed]ret adjiceret, et Q. Fabium [e]t Ap. Claudium misit. Sed Ful[vi]um Quintum, vel Quintium [L]ov. 2. et 6. Deinde P. Claudi[u]m solus Lov. 5. M. P. Claudi[u]m Lov. 2. A. P. Claudium [M]ead. 1. A. praefectum Clau[d]ium Lov. 4. App. fectum Clau[d]ium Lov. 1. App. Fecium Clau[d]ium Voss. Reliqui recte Ap. [Cl]audium.

§. 1. *Ut ventum Romam est, [e]tc.*] Haec a Polybio quoque [s]umpta sunt, cujus haec verba [su]nt [17, 11.] εἰσελθόντες εἰς τὴν [σ]ύγκλητον πάντες, κατηγόρουν [ἀ]ποτόμως τοῦ Φιλίππου. τὰ [μὲ]ν οὖν ἄλλα παραπλήσια τοῖς [κ]αὶ πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα πρό-τερον εἰρημένοις ἦν· τοῦτο δ' ἐπιμελῶς ἐντίκτειν ἐπειρῶντο τῇ συγκλήτῳ πάντες, διότι τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Δημητριάδος ὑπὸ τῷ Μακεδόνι ταττομένων, οὐχ οἷόν τε τοὺς Ἕλληνας ἔννοιαν λαβεῖν ἐλευθερίας. ὁ γὰρ αὐτὸς Φίλιππος εἶπε τοῦτο, καὶ λίαν ἀληθὲς ἔφασαν ὑπάρχειν. ὃς ἔφη τοὺς προειρημένους τόπους εἶναι πέδας Ἑλληνικάς. Idem fere de compedibus Graeciae quas πέδας Graeci vocant, Plutarchus in Quintio [p. 374.] SIGON.

Ceterum eorum oratio conviciis regis consumta est] *Caetera*, non *Caeterum*. GELEN. *Ceterum* in uno superfuit Lov. 3. *Cuncta* in Lov. 2. *Cetera* in omnibus reliquis meis, et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm.

§. 2. *Moverunt eo maxime senatum, demonstrando*] Recidendum τὸ *eo*. J. FR. GRON. Τὸ *eo* soli meorum retinent Lov. 5. et Mead. 2. ex quibus in excerptis nihil notatur. *Moverunt eum maxime* legunt Lov. 1. 4. et Mead. 1. *Moverunt enim maxime* Voss. Lov. 2. 3. 6. Harl. Gaertn. et Mead. 1. in margine. An legendum *Moverunt v'o*, vel *vero, maxime*? Cl. Jac. Perizon. ad marginem Livii voculam *eo* retinendam censebat. Nam *demonstrando* quasi per adpositionem additum intelligi debere.

§. 3. *Corinthum in Achaja rex teneret*] Ipse Philippus antea fassus est, non Argis modo, sed

5 pellare. Legati deinde regis intromissi. quibus, longiorem exorsis orationem, brevis interrogatio, cessurusne iis tribus urbibus esset, sermonem incidit, quum mandati sibi de his nominatim negarent quidquam. sic infecta pace, regii dimissi. Quinctio
6 liberum arbitrium pacis ac belli permissum. Quod ut satis adparuit, non taedere belli senatum, et

etiam Corintho, se Achaeis cessurum. Quare non video, quid hic invidiae faciat, aut quare sit Corinthus apposita; ad picturae ostensionem fortassis, et quia etiam reddita, rursus occupari facile poterat in posterum: hoc timentes sociorum legati, eam quoque connumerarunt. Sed in legatorum responso mirum, ne hanc quidem nominatam. GLAR. Si quid hic a Livio commissum, ut Glareanus objicere videtur, idem antea commissum est a Polyb. quem Livius secutus est, ut ex verbis ejus ad initium hujus cap. a Sigonio laudatis patet.

§. 4. *Philippum, non contumeliosius, quam verius, compedes eas Graeciae adpellare*] V. Victor. 12, Var. lect. 9. et Casaub. ad Strab. 9, 428. DUKER.

§. 5. *Legati deinde regis intromissi* etc.] Polybius [ibid.] sic: Οἱ δὲ παρὰ τοῦ Φιλίππου παρεσκευάζοντο μὲν ὡς ἐπὶ πλεῖον ποιησόμενοι τοὺς λόγους, ἐν ἀρχαῖς δ' εὐθέως ἐκωλύθησαν. ἐρωτηθέντες γάρ, εἰ ἀποχωροῦσι τῆς Χαλκίδος, καὶ Κορίνθου, καὶ Δημητριάδος, ἀπεῖπαν μηδεμίαν ἔχειν περὶ τούτων ἐντολήν. οὗτοι μὲν οὖν ἐπιτιμηθέντες, οὕτω κατέπαυσαν τὸν λόγον. ἡ δὲ σύγκλητος, τοὺς μὲν ὑπάτους ἀμφοτέρους εἰς Γαλατίαν ἐξαπέστειλε, τὸν δὲ πρὸς Φίλιππον πόλεμον ἐψηφίσατο κατάμονον εἶναι, δοῦσα τῷ Τίτῳ τὴν ἐπιτροπὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν. SIG. [*gessurusne his tribus* Bamberg.]

Quum mandatum sibi de his nominatim negarent quidquam] Scripti *quum mandati sibi de his nominatim negarent quidquam*. Intelligitur substantivum verbum. Amat autem genus illud Livius, et restituimus ex MSS. 29, 18, 6. *Nec tamen illi unquam postea prosperi quidquam evenit.* Eodem c. 21, 5. *Ut quod sui quisque cognosceret, prenderet*, 31, [33, 10.] *Neque ea magis explorati quidquam retulerunt.* 34, [18, 5.] *Nec quidquam in exercitu suo praecipui, praeter honorem atque imperium, haberet.* 39, 30, 7. *Praetores Romani omne id temporis contrahendis ex civitatibus sociis Hispanorum auxiliis* etc. *consumserunt.* Sic Naud. integre. Barber. et Petav. *omne id opus.* vulgo *id tempus.* quae varietas indicio, non sanum esse locum. 42, [24, 2.] *De quibus nihil mandati haberet.* Ovid. 1. Fast. [45.]

Ne tamen ignores variorum jura dierum,
Non habet officii Jupiter omnis idem.

Sic vetustissimae membranae Petavianae, Vulgo *officium*. Idem in epistola Hypermnestrae [14, 81.]

...e, victoriae, quam pacis, avidior, neque conloquium postea Philippo dedit, neque legationem ...am, quam quae omni Graecia decedi nunciaret, missurum dixit.

XXXVIII. Philippus, quum acie decernendum 1 ...daret, et undique ad se contrahendas vires, maxime de Achajae urbibus, regionis ab se diversae,

...ert male cognatae jacturam mortis in uno,
Et queritur facti sanguinis esse parum.

...e MSS. plureselioresque; ... *factum*. Palladius Junio tit. *Solent hoc signi et, cum pu... aturae sunt, facere*. Sic MSS. ... editi *haec signa*. A. Gellius ... 12. *Metus quoque et injuria, ...que alia quaedam id generis ... utroqueversum dici possunt*. ... quoque membranae Petav. ... *id genus*. J. FR. GRON. ... *andati quidquam* etiam Voss. ...ev, 2. 3. 4. 6. Mead. ambo, ...ertn. et Hearnii L. 1. ac N. ... *mandatis ibi deis* Bamb.] Supra ... 40, 8. *Ne unde raperet qui... dem, quidquam reliqui erat*. 31, ... 12. *Nec aperti quidquam e... quod peteret*. c. 45, 14. *Prae... nec erat quidquam*. 38, 22, ... *o minus vani quidquam in... cideret teli*. Similiter *quidquid Patrum* 2, 35, 5. *quidquid Deorum* 3, 25, 8. *quidquid sancti* 31, 24, 18. *quidquid diri* Ap... tor epit. Liv. 44. *quidquam hostium*. V. ad 2, 7, 3. *quod sui*. V. ad 29, 21, 5. *quid integri*. V. ad 30, 12, 20. Pari modo *hoc solatii*. V. ad 30, 13, 13. *id cognominis*. V. ad 7, 26, 12. *idem supplementi*. V. ad 36, 2, 9. *aliquid indefensi* 26, 5, 7. Similia alia v. apud viros doctos ad Val. Max. 2, 9. princ. et Cel. Burm. ad Phaedri 2, 1, 9. et 4, 25, 5.

§. 6. *Quod ut satis adparuit*] Scio τὸ *quod* interdum παρέλκειν: sed hic scribendum *Quo ut satis adparuit*. J. FR. GRON. Non adversarer Gronovio, si vel unus codex ei suffragaretur. Nunc potius, eo dissentiente, τὸ *quod* παρέλκειν existimo; de quo v. ipsum Gronov. ad 27, 7, 6. Ita 41, 10, 7. *Quod quum consulis imperio dicto audientes futuros sese dicerent, quum is more majorum* etc. *profectus ab urbe esset*, etc. *catenas poposcit*. ubi v. Cel. Jac. Gronov. Plin. 18, Hist. N. 23. *Quod ut hanc quoque curam determinemus, justum est, singulas vehes fimi denario ire*. Virgil. 10. Aen. 631.

— — *quod ut o potius formidine falsa*
Ludar, et in melius tua, qui potes, orsa reflectas.

Praesertim *quod* cum *si*, *ubi*, similibusque abundare, vidimus ad 2, 29, 8. (*quod ubi* 42, 7, 6.) Certe hoc loco *Quod* superest in omnibus meis, nisi quod *Qui* sit in Lov. 2. quod forte positum existimari potest pro *Cui*. solent enim saepius ita peccare librarii. V. ad 9, 34, 14. Crevier. etiam vel vulgatum servandum, vel potius *Cui* legendum existimat.

Quam quae omni Graecia decedi nunciaret] qua *omni Graecia decedi* Lov. 2. Harl. Mead. 1. et Gaertn. *quae omni Graecia decedere* Lov. 3.

2 et magis tamen de Argis, quam de Corintho, solli-
citus, optimum ratus Nabidi eam Lacedaemoniorum tyranno velut fiduciariam dare, ut victori sibi restitueret; si quid adversi accidisset, ipse haberet; Philocli, qui Corintho Argisque praeerat, scribit,
3 ut tyrannum ipse conveniret. Philocles, praeterquam quod jam veniebat cum munere, adjicit ad pignus futurae regi cum tyranno amicitiae, filias suas regem Nabidis filiis matrimonio conjungere vel-
4 le. Tyrannus primo negare, aliter urbem eam se

§. 2. *Ipse haberet. Philocli*] Ita Francof. anno 1578. primi distinxerunt, quos recentiores secuti sunt; quum tamen majori distinctioni ibi locus esse nequeat. Ejus itaque loco minorem interpunctionem substitui, quod et Crevier. fecisse video. [Ante *Nabidi ea* Bamb. *si adversi* idem.]

§. 3. *Adjicit ad pignus futurae regi cum tyranno amicitiae*] Hoc forsan ita accipi potest, ad primum hoc pignus futurae amicitiae, traditionem nempe Argorum, adjicit alterum, nuptias filiarum regis cum filiis tyranni. Sed magis credo, delendum esse *ad*, et pignus dici ipsas nuptias, quas Philocles nomine regis tyranno pollicebatur, quae essent pignus futurae amicitiae. Nam affinitates solent esse pignora amicitiae. Cicero pro Cluent. 67. *Ceteri, novis affinitatibus adducti, veteres inimicitias saepe deponunt: illa sibi ad confirmandas inimicitias affinitatis conjunctionem pignori fore putavit.* Et in hoc genere loquendi saepe omittitur praepositio. Curt. 4, 10, 11. *Dextram tuam amplexus, reconciliati pignus animi, convivio quoque interfui.* Tacit. 4. Hist. 61. *Pauci centurionum tribunorumque in Gallia geniti reservantur pignus societatis.* Justin. 2. [illegible] *Legatos eorum in hoc pignus Athenis retentos.* 22, 3. *Sicut ab initio Syracusae, pignus societatis sint traditae.* Ita bene Fr. Gronovius ex conjectura pro vulgato *in pignus*. DUKER. Vulgatum commode servari posse existimo, idque convellere non conarer, nisi eo me ducerent Lov. 1. 6. et Voss. qui legunt *adjicit id pignus.* Amicitiam cum Nabide firmarat Philippus ei tradendo urbem Argos; ejus autem futurae ac duraturae id pignus adjicit Philocles, regis filias suas filiis Nabidis matrimonio daturum. Praeterea *futurae regis cum tyranno amicitiae* omnes, quos adhibui, MSS. Hearnii L. 1. et edd. antt. praeter quo Froben. anno 1535. *regi* substituit.

§. 5. *Caussam despoliandi eos nactum ratus*] Pall. et antt. edd. *caussam se spoliandi eos nactum ratus.* GEBH. *despoliandi* operarum errore primum in edd. Gruteri adparuit. Omnes non tantum priores, verum etiam codd. scripti *se spoliandi* prae-

ceepturum, nisi Argivorum ipsorum decreto arces- sus ad auxilium urbis esset. deinde, ut frequenti 5 cione non adspernatos modo, sed abominatos iam nomen tyranni audivit, caussam se spoliandi is nactum ratus, tradere, ubi vellet, urbem, Phi- clem jussit. Nocte, ignaris omnibus, acceptus 6 urbem est tyrannus. prima luce occupat superio- a omnia loca: portaeque clausae. Paucis princi- 7 um tumultum inter primum elapsis, eorum absen- um direptae fortunae: praesentibus aurum atque

nt, quod recte Gronov. re- it. Infra c. 40, 10. *Quum viros spoliasset, ad femi- spoliandas uxorem Argos isit.*

Traderet, ubi vellet, urbem, ocli ait, Sic nocte] Syncera : *tradere, ubi vellet, ur-* . *Philoclem jussit. Nocte* GELEN. Pall. *tradere, ubi et, urbem Philocleum. Sic* e. Prisca ed. *traderet, ubi et, urbem, Philocli ait. Sic te*, etc. GEBH. Solus Lov. 5. is codd. adsentitur. *tradere velle urbem Philocleum. sic* legit Voss. neque aliter . 1. et 6. nisi quod prior at *ubi*, posterior ejus loco , et *Philoclem* legat. *trade- sibi jussit urbem Philoclem. Nocte* Lov. 2. Reliqui codd. rem partem *tradere, ubi vel- urbem* exhibent. posteriorem *ilodem. sic nocte* Lov. 3. *Phi- cleum. sit nocte* Lov. 4. *Phi- cleum. sic nocte* Mead. 2. *Phi- demum. sic nocte* Mead. 1. *ilodemum. sic nocte* Gaertn. *iloclem dixit. sic nocte* Harl. *hilodem jussit. sic nocte* Hear- i L. 1. *Philodes* pro *Philocles* perperam etiam supra praeferunt ripti 31, 16, 2. c. 26, 1. et ali- bi, literis *cl* perperam in *d* coa- lescentibus. V. ad 10, 24, 2. *Philoclis* frequens mentio apud Polyb. et Liv.

§. 6. *Occupat superiora om- nia loca: portaeque clausae*] Vet. lib. *portae clausae*. SIG. Aliquid asperitatis habet oratio, et video nonnihil variare scri- ptos. Si rectum est, quod Sigo- nio placet, et ex uno suorum adfert Hearnius, melius legere- tur, *acceptus in urbem tyrannus prima luce occupat superiora omnia loca*, abjecto verbo sub- stantivo *est*. DUK. *occupat su- periora loca* Hearnii L. 1. *occu- pat omnia superiora loca* Lov. 2. 4. Harl. Mead. ambo, et Gaert- ner. [*occupata omnia superio- ra loca* Bamb.] Tum *portae clau- sae*, sine copula, Harl. et Hear- nii L. 1. *portae vero clausae* Lov. 3.

§. 7. *Pecuniae imperatae in- gentes. qui non cunctanter con- tulere*] *pecunias in promptu in- gentes qui non cunctanter* Lov. 6. Male. *Imperare pecunias* in- lustravimus ad 9, 43, 21. [*paucis principium inter primum tumul- tum elapsis* Bamb.]

argentum ablatum: pecuniae imperatae ingent
8 qui non cunctanter contulere, sine contumelia
laceratione corporum sunt dimissi: quos occul
aut retrahere aliquid suspicio fuit, in servilem m
9 dum lacerati atque extorti. Concione inde advoca
rogationem promulgavit; unam de tabulis novis, al
teram de agro viritim dividendo; duas faces nova
tibus res ad plebem in optimates accendendam.

1 XXXIX. Postquam in potestate Argivorum civit
erat, nihil ejus memor tyrannus, a quo eam civit
2 tem, et quam in conditionem accepisset, legat
Elatiam ad Quinctium, et Attalum Aeginae hib
nantem mittit, qui nunciarent, *Argos in potest*

§. 8. *In servilem modum lacerati atque extorti*] *in servilem morem* Lov. 2. et Harl. V. ad 27, 4, 13. Duae postremae voces non adparent in Lov. 5. et edd. Camp. Rom. anni 1472. ac Parm. Paullo ante τὸ *sunt* exsulat a Lov. 2. 4. Harl. Mead. utroque, et Gaertn. [Bamb.] Tum *occultare*, pro *occulere*, legit Lov. 6. Male. 25, 8, 5. *Ceteri silva prope viam se occuluerunt.* ubi pariter variant quidam codd. 33, 1, 4. *Hastatos, sequentes procul, amfractus viarum vallesque interjectae occulebant.* [*sine contumeliae laceratione*, *et laceratque extorti* Bamb.]

§. 9. *Rogationem promulgavit*] *rogationes* conjicit Crevier. quum mox duae memorentur. Nihil mutant codd. Paullo post *agro viritim dividundo* Voss. Deinde *novandis rebus* Lov. 6.

§. 1. *Postquam in potestate Nabidis Argivorum civitas erat*] Haec vox *Nabidis* non est in archetypo, et absque ea satis constat sententia. GELEN. Vet. lib. *Posteaquam in potestate N*
dis Argivorum civitas erat.
Gelenii codices, ad quorum
nitatem non adspirant Sig
ni, Barberin. Pet. Oxon.
tant τὸ *Nabidis*. Et mihi q
rectius abesse videtur, quia
tim sequitur, *nihil ejus m*
tyrannus. Andreas quoque
mae *in potestate Argivor*
vitas. In Tarvisina jam adje
Nabidis video. J. FR. GRO
Ex omnibus scriptis nostris
lus Harl. *Nabidis* admittit;
vox etiam exsulat ab Hearnii
et N. Ex editis vero jam ante
visinas adparuit in Mediol.
1480. et Parm. Praeterea in
testate Voss. Lov. 2. 6. et Gae
V. ad 2, 14, 4. Mox *ejus*
in Lov. 4. cujus loco *eorum*
git Lov. 6. Deinde *eam* om
Lov. 3. Tum *et in quam* co
tionem Voss. Lov. 1. 2. 3. 4.
Mead. ambo, et Gaertn. [B
Sed v. ad 2, 19, 8. *qua condi*
ne, omissis etiam duabus v
lis, Lov. 6.

... *esse. ea si veniret Quinctius ad conloquium, non ... fidere, sibi omnia cum eo conventura.* Quinctius, 3 ... eo quoque praesidio Philippum nudaret, quum ... misisset se venturum, mittit ad Attalum, ut ab Ae... na Sicyonem sibi obcurreret, ipse ab Anticyra de- 4 ... quinqueremibus, quas iis forte ipsis diebus L. ... inctius frater ejus adduxerat ex hibernis Corcy... e, Sicyonem transmisit. Jam ibi Attalus erat; qui, 5 ... tyranno ad Romanum imperatorem, non Ro... no ad tyrannum, eundum diceret, in sententiam ... am Quinctium traduxit, ne in urbem ipsam Argos ... t. Haud procul urbe Mycenica vocatur. in eo loco 6 ... congrederentur, convenit. Quinctius cum fratre 7

... 2. *Legatos Elatiam ad Quin... ... etc. mittit*] Prima vox ab... a Lov. 1. et Gaertn. quam ... omitti permitterem, si plu... ... vellent codices. Simplex ... *mittere* saepe est mittere ... tos. V. ad 7, 31, 3. et 9, 16, ... el pro missis literis, aut nun... indicare. V. ad 8, 23, 1. Mox ... deest in Voss. cujus loco *se* ... ferunt Lov. 1. 6. et Gaertn. ... *occurret* Bamb.]

§. 4. *Quas iis forte diebus*] ... ecimus pronomen *ipsis*, ve... exemplar secuti, *iis ipsis*. ... LEN. Ex hac Gelenii nota ni... aliud colligi potest, quam ... um emendasse *iis ipsis forte* ... *ebus*. Verum Froben. ex ejus ... ente anno 1535. edidit *iis forte* ... *sis diebus*, ut est in Voss. Lov. ... 2. 3. 4. 6. Harl. et Mead. utro... ue. *is ipse* inlustravi ad 2, 5, 5. ... 28, 8, 3. quibus locis etiam ... udavi quaedam exempla, ubi ... ter *is* et *ipse* alia vox interpo... tur. *quas ipsis forte diebus* ... ertn. de quo v. ad 5, 43, 4. hic tamen unum illum non sequor, Priscis editionibus ex omnibus meis unus adhaeret Lov. 5. ex Hearnii codd. L. 1. Mox *transivit*, pro *transmisit*, Lov. 2, Mead. 1. Gaertn. et Harl. in margine, ex librariorum glossa. Exempla alia vidimus ad 21, 20, 9. Adde 31, 7, 12. 37, 16, 14.

§. 6. *Haud procul urbe Hyecenica vocatur*] Idem exemplar habet *Haud procul urbe Mycenica*, non *Hyecenica*. GELEN. Id nominis [*Hyecenica*] apud neminem authorem invenio. Fortassis autem vel *Heraea*, vel *Nemea* legendum. at nihil assevero. Quidam *Mycenica* legunt, qua ratione moti, mihi ignotum. GLAR. Rationem tamen, qua motus Gelenius *Mycenica* legebat, ipse indicavit: eam nempe lectionem ostentasse exemplar vetus. Meorum plures haud multum abeunt. *procul urbem Tcenica* legunt Voss. et Lov. 4. *procul urbem Ytenica* Mead. 1. et Gaertn. *procul urbem Hycenica* Mead. 2. [*Mice-*

et tribunis militum paucis, Attalus cum regio com-tatu, Nicostratus Achaeorum praetor cum auxilia-
8 bus paucis venit. tyrannum ibi cum omnibus co-piis opperientem invenerunt. progressus armatus cum sa-tellitibus armatis est in medium fere interjacen-tis campi: inermis Quinctius cum fratre et duobus tri-bunis militum: inermi item regi praetor Achaeorum
9 et unus ex purpuratis latus cingebant. Initium ser-monis ab excusatione tyranni ortum, *quod armatus ipse armatisque septus, quum inermes Romanum imperatorem regemque cerneret, in conloquium venis-set; neque enim se illos timere, dixit, sed exsules Ar-*

nica Bamb.] In reliquis est *urbe Itenica*, *Icenica*, vel *Yenica*. quae omnia, ut et ipsum, quod est in priscis edd. et Lov. 5. *Hyecenica* persuadent, veriorem Gelenii, quam Glareani, conjecturam esse. Praeterea quod *Heraea* ejus, quae longius Argis abest, in Arcadia ad Alphei ripas prope Elidis fines sita, huc convenire nequeat; cujus loco memorare debuisset *Heraeum*. Ejus meminerunt in Argolide Strab. 8, 368. et Paus. in Corinth. c. 17. Ceterum scitam hanc brevitatem sermonis ita exponendam esse, ac si dixisset, *Haud procul urbe locus est, qui Mycenica vocatur*, docuit Gronov. ad 30, 7, 6.

§. 7. *Cum auxiliaribus paucis venit. Tyrannum ibi* etc. *invenerunt*] Cl. Jac. Perizon. ad marginem Livii conjecit, ejecta voce *venit*, orationem uno ambitu hoc modo formandam esse: *cum auxiliaribus paucis, tyrannum ibi cum omnibus copiis opperientem invenerunt*. Verum codd. eamdem vocem constanter servant. [*cum fratre tribunis mil.* Bamb.]

§. 8. *Progressus armatus cum satellitibus est*] Vossianus et alii augent *armatus cum satellitibus armatis est*. Idem facit quoque Thuan. nisi quod *armatis*. Et genuinum illud puto. Etsi enim satis per se pateat, satellites armatos fuisse, tamen diserte expresse rursum Livius 34, 27. *Eorum concioni satellites armatos circumdedit*. 24, 5, 3. *Conspexere purpuram ac diadema ac satellites armatos*. Et cur mox ipse? *armatus ipse armatisque septus*. JAC. GRON. Similiter omnes mei legunt, et Crevierii Victor. quin et, si viri docti priores edd. diligentius consuluissent, eas omnes vocem *armatis* servare deprehendissent usque ad ultimam Gruteri; quae prima nullam ab caussam omisit. Simpliciter *armati* pro satellites dixit Livius 1, 49, 2. *Conscius deinde male quaerendi regni ab se ipso adversus se exemplum capi posse, armatis corpus circumsepsit*. Similiter, ut hic

rum. Inde, ubi de conditionibus amicitiae coe- 10
m agi est, Romanus duas postulare res: unam,
bellum cum Achaeis finiret: alteram, ut adversus 11
lippum mitteret secum auxilia. Ea se missurum
t. pro pace cum Achaeis, induciae impetratae,
ec bellum cum Philippo finiretur.

XL. De Argis quoque disceptatio ab Attalo rege 1
nata: quum fraude Philoclis proditam urbem vi
eo teneri argueret; ille, ab ipsis Argivis, ut se
enderet, adcitum. Concionem Argivorum rex po- 2
labat, ut id sciri posset. Nec tyrannus abnuere
, deductis ex urbe praesidiis, liberam concionem,

tellites armati, ὁι δορυφόροι ὅπλα ἔχοντες, Xenoph. 4. Graec. 527. Καὶ ὁι δυρυφο- τὰ ὅπλα ἔχοντες παρηκο- λουν σπουδῇ. Non multum runt *stationes armatae* su- 32, 16, 15. *praesidium ar- tum* 40, 34, 14. 42, 65, 2. et 29, 14.

um fratre et duobus tribu- militum inermibus. item re- praetor Achaeorum] idem mplar habet *inermes item re-* non *inermibus*. GELEN. Le- , quae ante Gelenium exsti- in solo superest Lov. 5. *iner- s* habet Mead. 2. *inermes* Lov. 3. 4. 6. Harl. et Mead. 1. *iner- * Lov. 1. Voss. et Gaertn. quod cepi. Ita enim praecessit *iner- es Quinctius cum fratre*. et x sequitur *inermes Romanum peratorem regemque*. [*cum atre et duobus militum iner- ii item regli praetor* Bamb.]

§. 9. *Neque enim se illos ti- ere, dixit, sed exsules Argi- rum*] Freinsh. cancellat τὸ di- t. Neque ego contra conten- m. J. FR. GRON. Freinsh. ita conjecit ad Curtii 3, 4, 11. Librarios τὰ *dicit*, *ait*, *inquit* et similia saepe de se addidisse, supra dictum est ad 23, 45, 6. Si itaque vel unius codicis auctoritas hanc emendationem firmaret, viris doctis adsentiri non abnuerem; nunc vero omnibus, quotquot consului, pertinaciter *dixit* servantibus, vocem illam ex contextu Livii malo exemplo ejectam puto, quam pristino loco restitui. [*imperatorem regem cerneret* Bamb.]

§. 11. *Mitteret secum auxilia. Auxilia se missurum dixit*] Voces modo usurpatas Livium repetere solitum fuisse, plurimis exemplis docui ad 1, 3, 9. quare sine codicum consensu loco huic controversiam non movissem. Verum solus tantum Lov. 5. hic stat cum editis. *Ea se amissurum* legit Mead. 1. *Ea se admissurum* Lov. 2. *Ea se missurum* reliqui omnes: quod probavi. [*Ea* omittit Bamb.]

§. 1. *Ab ipsis Argivis, ut se defenderet, adcitum*] Pall. *ab ipsis Argivis, se defenderet*, ac-

non inmixtis Lacedaemoniis, declaraturam, quid A-
givi vellent, praeberi debere dicebat rex. Tyran-
3 negavit deducturum. Haec disceptatio sine ex-
4 fuit. De conloquio discessum, sexcentis Cretensi-
ab tyranno datis Romano, induciisque inter Nico-
stratum praetorem Achaeorum et Lacedaemonio-
5 tyrannum in quatuor menses factis. Inde Quinct-
Corinthum est profectus: et ad portam cum Cret-
sium cohorte accessit, ut Philocli praefecto urbis
6 pareret, tyrannum a Philippo descisse. Philocl-
ipse ad imperatorem Romanum in conloquium v-
nit: hortantique, ut extemplo transiret, urbem-
traderet, ita respondit, ut distulisse rem magis, qu-

citum, excluso τῷ *ut*. GEBH. Eamdem voculam excludunt etiam Lov. 1. 2. 4. Harl. et Mead. ambo. [Bamb. qui ante *mota* pro *nata*. et mox *Concionem rex Argivorum*.]

§. 4. *Induciisque inter Nicostratum praetorem Achaeorum et Lacedaemoniorum tyrannum in quatuor menses factis*. Pall. *tyrannum quatuor menses factis*. GEBH. Praepositionem *in* omittunt etiam omnes mei praeter Harl. et Lov. 5. *quatuor mensibus* legit Gaertn. Insuper *Lacedaemoniorumque tyrannum* Lovel. 4. et 6. [*Achaeorum Lacedaemoniorum* Bamb.]

§. 6. *Hortantique, ut extemplo transiret*] *orantique* Lov. 3. sollemni scribarum lapsu. V. ad 30, 7, 7. Deinde §. seq. *tentandum Acarnanum gentem* Voss. Lov. 5. et edd. ante Aldum.

§. 8. *Ibi et civitas novis honoribus veteres* etc.] Cum hoc et seq. §. conferendus est Polyb. in Exc. de Virtut. et vitiis p. 1425.

§. 9. *Et decem millia medi-num frumenti*] *modium fru-ti* Voss. Lov. 2. 3. 5. 6. Harl. M- 1. et Gaertn. quod ex glossa docti interpretis natum p- quamvis non nesciam *medim-* et *modium* multum differre. L-brarios has voces confundere so-litos fuisse, patet ex illis, q- notantur ad 38, 14, 14. Ut -gatum malim, inter alia e- locus Polyb. laud. qui simili- μυρίους μεδίμνους πυρῶν. M- *redit* Voss. Lov. 1. 4. Mead. e- et Gaertn. [Bamb.] V. ad 3- 35, 2.

§. 10. *Firmato praesidio A-gis*] Lege *firmatis praesidio A-gis*. TAN. FABER. Sic Tacit- Ann. 13, [41.] *Nec nobis id v-um, quod firmando praesidi- et capessendo bello divideretur*. In Agricola [14.] *Subactis n-tionibus praesidiisque firmatis*. Quae nihil aliud, quam *firm-collocando*, et *firmis colloca-*. Ex more tamen Livii magis *fir-matis*. 35, 28, 9. *Oppidaque v-*

gasse, videretur. A Corintho Quinctius Anticyram 7
jecit: inde fratrem ad tentandam Acarnanum gen-
misit. Attalus ab Argis Sicyonem est profectus. 8
et civitas novis honoribus veteres regis honores
xit: et rex ad id, quod sacrum Apollinis agrum
ndi quondam pecunia redemerat eis; tum quo- 9
, ne sine aliqua munificentia praeteriret civita-
a sociam atque amicam, decem talenta argenti
no dedit, et decem millia medimnum frumenti.
que ita Cenchreas ad naves rediit. Et Nabis, firma- 10
praesidio Argis, Lacedaemonem regressus, quum
se viros spoliasset, ad feminas spoliandas uxo-
em Argos remisit. Ea nunc singulas inlustres, 11

a maritima, quae in Graeci- versa erant, praesidiis fir- avit. Auctor belli Africani [9.] e maritima oppida post se va- a relinqueret, praesidioque mata ad classim receptacula niret. Tacitus ipse in dicto gricola [c. 23.] Glota et Bodo- à angusto terrarum spatio rimuntur, quod tum praesi- is firmabatur. V. ad 21, 57, 6. FR. GRON. Ita sine dubio pius, si non ubique, quod ad- rmare non possum, loquitur ivius. Nec tamen eum refugia- e credo, quod hic legitur. 4, 7, 7. Pars militum portarum ationes firmant. Et 5, 43, 2. d omnes aditus stationibus rmatis. Nam quid, quod ad ge- us loquendi attinet, interest in- er stationes firmare, et prae- dium firmare? DUK. Livium epissime dixisse firmare prae- idio supra dictum est ad 21, 57, . Verum hic uno ore codd. ca- amo et typis exarati vulgatum ervant. (* V. Dukerum ad Liv. 43, 20, 4.) Ceterum Livius haec vertit ex Polyb. l. 17. ex quo pe- titum fragmentum superest in Exc. de Virtut. et vitiis p. 1425.

§. 11. *Sed et postremo vestem mundumque omnem muliebrem ademit*] Vetus exemplar habet *sed postremo vestem quoque*, non *sed et postremo vestem*. GELEN. Gelenii Msto concinunt Voss. Lov. 1. 2. 3. 4. 6. Harl. et Mead. 2. *et postremo vestem quoque* legunt Mead. 1. et Gaertn. vocula *sed* omissa. Verum in illis ultima vo- cis *iis* primam literam τοῦ *sed*, vel, ut etiam barbari scribae exararunt, *set*, intercepit. *sed ex postremo vestem* Lov. 5. et ed. Camp. *sed et postremo ve- stem* reliquae ante Gelenium; cujus emendationem sequentes receperunt usque ad Gronov. qui edi jussit *sed et postremo vestem quoque*, utraque particula simul recepta, quod a recentioribus adoptatum est, quamvis neque mutationis caussam reddiderit, neque ex ullo cod. eadem lectio a quopiam prolata sit. Gelenii igi-

nunc simul plures genere inter se junctas domu[m] arcessendo, blandiendoque ac minando, non aurum modo iis, sed postremo vestem quoque mundumque omnem muliebrem ademit.

EPI-

tur emendationem reduxi. Praeterea *cultumque omnem muliebrem ademit* Lov. 3. quod est ex glossa interpretis. *mundumque omnem ademit* Lov. 2. Male. Infra 34, 7, 9. *Mundiciae, et ornatus, et cultus, haec feminarum insignia sunt: his gaudent et gloriantur, hunc mundum muliebrem adpellarunt majores nostri.* Cic. in Oeconom. apud Colum. 12, 3. *Primum ea secrevimus, quibus ad res divinas uti solemus, postea mundum muliebrem, qui ad dies festos comparatur.* Paulo ante *inlustres* deerat in Lov. 6. *simul* in Harl. sequens *plures* Lov. 3. errore librariorum. enim hic *singulis* obponuntur *simul plures*, ita *duo simul* supra 21, 60. 6. *Malletque adversus singulos separatim, quam adversus duos simul rem gerere.* [*domum* omittit Bamb.]

EPITOME

LIBRI TRIGESIMI TERTII.

T. Quinctius Flamininus proconsul cum Philippo Cynoscephalas in Thessalia acie victo debellavit. Quinctius Flamininus, frater proconsulis, Acarnes, Leucade urbe, quod caput est Acarnanum,

Cum Philippo ad Cynoscephala in Thessalia acie victo debellavit] *Philippo* etc. *acie victo debellavit*, omissa praepositione *cum*, Voss. Nihil muto. Eadem locutio supra obcurrit Epit. lib. 28. *P. Scipio in Hispania cum Poenis debellavit.* l. 37. *L. Cornelius Scipio, qui cum Antiocho debellaverat.* l. 59. *In Sicilia cum fugitivis debellavit.* 88. *Cum Samnitibus ante portam Collinam debellavit.* Etiam apud Livium 4, 58, 9. *Nondum debellatum cum Volscis esse.* 23, 12. *Quoad debellatum cum Graecis esset.* c. 36, 3. *Debellari eo die cum Samnitibus potuisse.* 9, 16, 1. *Cum Ferentatis uno secundo proelio debellavit.* 38, 12, 3. *Cum Antiocho uno proelio debellassent.* In principio Epit. praenomen Quinctii exsulat a Voss. et Boend. Tum *Flaminius* male Voss. Leid. Berg. Boend. Lov. 2. Norv. et edd. antt. qua ratione librarii passim aberrarunt. *Flamineus* Mead. 1. (hujus enim lib. Epitome in Lov. 2. et Mead. 1. superest.) Tandem τὸ *proconsul* non comparet in Leid. *pro con.* duabus vocibus legit Boend.

Ad Acarnanas profectus, Leucadem urbem, quae caput est Acarnanum, in deditionem accepit] Haec est vet. lib. lectio, ab hac, quae vulgata est, longe diversa, *Acarnanes, Leucade urbe, quae caput est Acarnaniae, expugnata, in deditionem accepit.* Sosipater Charisius 1. Instit. Grammatic. *Acarnanas* dici debere negat; quemadmodum nec *Paeanas, Titanas*, etc. Tamen neque Cicero, neque Livius, neque Virgilius, neque Papinius hoc reformidarunt. DELRIUS. *ad Carnanes Leucadem urbem, quae caput est Acarnanum. in deditionem cepit* Boend. *ad Carnas Leucade urbe, quae caput est ad Carnarium exp. in d. a.* Voss. *Acarnavas, Leucade urbe, quae caput est Acarnavum, ex. in d. a.* Berg. *quae caput est Acarnanum* Lov. 2. *quod caput est Acarnanum* Leid. et Mead. 1. *quae caput est Acarnaniae* Exc. Pithoei, Norv. et edd. usque ad Grut. cujus ultima dedit *Acarnanes, Leucade arbe, quod caput Acarnanum, expugnata, in deditionem accepit.* Admodum dubito, an non legendum sit *Acarnanas.* Non

expugnata, in deditionem accepit. C. Sempronius Tuditanus praetor a Celtiberis cum exercitu caesus est. Attalus, a Thebis ob subitam valetudinem Pergamum translatus, decessit. Pax petenti Philippo, Graeciae libertas data est. L. Furius Purpureo et Claudius Marcellus consules Bojos et Insubres Gallos subege-

tantum enim eam lectionem verisimilem reddit quorumdam codicum, quamvis vitiosa, scriptura; verum ita et supra formavit auctor casum quartum hujus vocis in Epit. Liv. 26. *Bellumque gestum adversus Acarnanas.* Et ita ipse Liv. eodem lib. c. 24, 6. *Et Acarnanas restituturum se.* Laudatum autem a Delrio locum Charis. *Acarnanas* dici debere negantis, non inveni: at L. 1. p. 14. exstat ei similis, in quo erroris arguit, qui *Paeanas, Titanas* et *Alcmanas* dixerunt. *quod caput*, pro *quae*, defendi potest ex illis, quae dixi ad 32, 30, 6. Item ex Liv. hoc lib. c. 17, 1. *Leucade haec sunt decreta; id caput Acarnaniae erat.* Et tandem ex duobus codd. meis. Quare licet *quae caput* sit in plerisque Mstis, id mutare nolui. Contra vero verbum *est*, quod in omnibus scriptis et edd. ante Gruteri ultimam exstat, revocavi. Paullo ante *illius frater proconsul* Voss. *ejus frater procos.* ed. Camp. *ille frater proconsulis* Berg. et Mead. 1. *frater pro cons.* Boend.

Praetor a Celtiberis cum exercitu caesus est] Hoc non habet e Livio. Nam is c. 25, 9. eum in Hispania citeriore proelio victum non ita multo post ex vulnere exspirasse scribit; Celtiberos non memorat. Et sic Oros. 4, 20. Sempronii provincia erat Hispania citerior, Celtiberi autem ultra Iberum erant. Sed quum senatus eum et Helvium, cui ulterior evenerat, jussisset terminare, quae ulterior citeriorve provincia servaretur, teste Liv. 32, 28, 11. Sigonius 1. de Ant. jur. provinc. 5. putat, tum veteres terminos harum provinciarum mutatos, et Celtiberos, qui ultra Iberum erant, deinde inter citerioris Hispaniae populos numeratos fuisse. Sic verum esse potest, quod de Celtiberis dicit Auctor Epitomes. DUK. *caesus est cum exercitu* Berg. et ed. Camp. quae omnes voces cum praecedentibus *praetor a Celtiberis* desunt in Boend. Periodus etiam haec et sequentes in eum ordinem, quo nunc vulgantur, primum ab Aldo digestae sunt. Priores edd. legerunt hac serie: *Pax petenti P. G. L. data est, Attalus, a Thebis ob s. v. P. t. decessit. C. Sempronius Tuditanus p. a. C. c. e. caesus est. L. Furius.* Nec aliter legunt Voss. Leid. Berg. Lov. 2. et Mead. 1. Consentit etiam Boend. qui tamen verba, quae modo dixi, omittens ita ultimam hanc periodum sequentibus conjungit. *C. Sempronius Tuditanus et Claudius Marcellus cons.* neglectis iterum vocibus *L. Furius Purpureo.*

Ob subitam valetudinem translatus] Vet. lib. *Pergamum translatus.* recte. Livius enim ita (c. 31, 1.) *Attalus aeger Thebis Pergamum advectus moritur.* SIG. *Pergamum* cum ed. Cam-

t. Marcellus triumphavit. Hannibal, frustra in [Afr]ica bellum molitus, et ob hoc Romanis per episto[las] adversae factionis principum delatus, propter me[tum] Romanorum, qui legatos ad Karthaginiensium [sen]atum de eo miserant, profugus ad Antiochum regem [Syr]iae se contulit, bellum contra Romanos parantem.

[a]gnoscunt etiam omnes Msti [...], nisi quod *Pergameam* sit [Boe]nd. Deinde *invalitudinem* praeter Campan. antiquae; [...]o Frob. anno 1535. *vale[tudin]em* substituit, concinenti[bus sc]riptis. V. ad Epit. l. 13. *Graecia liberata data est* [...]. *gratia libera data est* Berg. et Mead. 1. *Graecia [liber]ati data est* Exc. Pithoei.

Furius et Claudius Marcel[lus] Vet. lib. *L. Furius Purpu[reo] M. Claudius Marcellus.* Vocem *Purpureo*, vel cor[rupte] *Purpurio*, aut *Purpurius*, [agno]scunt quidem Voss. Leid. Lov. 2. et Mead. 1. cum [Ca]mpani; verum nullus Clau[dio M]arcelli praenomen servat. Id etiam in postrema ed. expunxit Gruterus, sed Crevier. revocavit.

Hannibal, frustra in Africa bellum molitus] Vox *frustra* non adparet in Leid. Tum *in Africam bellum molitur* Boend. *in Africam* etiam Mead. 1. Mox *adversae factionis principis delatus* Boend. *adversae factionis principibus delatus* Berg. Lov. 2. et Mead. 1. *adversae factionis principibus*, sine voce *delatus*, Leid. *adversae factionis princeps delatus* Voss. In fine *bellum adversus Romanos parantem*, pro *contra*, Berg. Lov. 2. Mead. 1. Boend. Exc. Pithoei, et ed. Campani. V. ad Epit. Liv. 57.

T. LIVII PATAVINI

LIBER TRIGESIMUS TERTIUS.

1 I. Haec per hiemem gesta. Initiò autem ve Quinctius, Attalo Elatiam excito, Boeotorum g

Cap. I.] Tertius liber belli Macedonici non exstat, quod ex ipsa Epitome datur intelligi: idque non advertentes plerique primum decadis hujus volumen parum considerate in duo divisere. SABELL. Hic liber acephalus est, ita Moguntiae repertus. Deest autem pugna, qua Philippus ad Cynoscephalas a T. Quintio proconsule victus est, ut ex Flori epitome, et ex sequentibus Livii verbis colligitur. Pars etiam deest descriptionis urbis Leucadis, et circa regionis Acarnaniam contingentis. Multae hic insunt mendae, quas sanare omnes absque vetusti codicis auxilio plane impossibilè est. Conabimur tamen pro virili officium nostrum facere, vel saltem indicare, sicubi haerebimus. Studiosus ac candidus lector boni consulat. GLAR. In hoc libro emendando veterum manuscriptorum librorum ope caruimus, judicio tantummodo, si quid insidere alicubi nobis vitii visum est, usi sumus. Deest autem huic libro expositio proelii, quo Philippus ad Cynoscephalas est fugatus ac victus a T. Quintio, itemque magna pars ejus, quo L. Quintius frater ejus Leucadem expugnavit. Quod ex epitome libri intelligi potest, in qua haec prima verba sunt: *T. Quintius Flamininus proconsul cum Philippo ad Cynoscepha in Thessalia acie victo debe vit. L. Quintius Flamininus ter proconsulis Acarnanes, L cade urbe, quae caput est A naniae, expugnata, in ded nem accepit.* Itaque ait Li [c. 17, 15.] *Et post dies pa audito proelio, quod ad Cy cephalas pugnatum erat, populi Acarnaniae in dedi nem legati venerunt.* Leg autem L. Flamininum intelli Et paulo post [c. 18, 22.] *H in Thessalia, haec in Acha haec in Asia per eosdem ferme gesta.* Intelligit aute quae T. Quintius ad Cynosceph las, quae Lucius in Acarnani quae Rhodii in Peraea gesseru quaeque ab iis gesta paulo an ipse exposuerat. Proelium ad Cy noscephalas pugnatum extat a huc apud Polybium [17, 17. seqq.] diligentissime descrip reliqua apud eum intercider SIG. Neque principium hoc, q e codice Bambergensi, op publico, vulgarunt, neque q antehac publicata erant libri jus, in scriptis usquam nobis via fuerunt. Quod et de se posteriori conqueritur Sigoni Providimus tamen, ne ingeni quoque nostrum atque industri in aliquibus certe nos desere rent. J. FR. GRON. Tempor

...m, incertis ad eam diem animis fluctuantem, di-...nis suae facere cupiens, profectus per Phocidem, ...inque millia ab Thebis, quod caput est Boeotiae, ...suit castra. Inde postero die cum unius signi mi- 2
...tibus, et Attalo, legationibusque, quae frequen-...s undique convenerant, pergit ire ad urbem, jus-...s legionis hastatis (ea duo millia militum erant) ...qui se, mille passuum intervallo distantes. Ad me- 3
...m ferme viae Boeotorum praetor Antiphilus ob-

...reani et Sigonii exstabat tan-...m ultima pars hujus libri, a ...17, 6. per Moguntinos anno ...18. ex codice, in aedis ibidem ...tropolitanae bibliotheca ser-...o, in lucem protracta: quo ...tinent eorum querelae, li-...rum hunc acephalum esse. Post-...t, quae a principio libri de-...ant, anno 1616. ex cod. Bam-...rgensi Romae et alibi edita ...nt. Universi vero hujus libri ...los codices scriptos nancisci ...tui.

§. 1. *Boeotorum gentem*] *Boeo-...rum gentem* passim in hoc ...agmento [Cod. Bamb.] prima ... quod et alibi in Mstis et an-...quis edd. obcurrit, sed saepius ...*Boetius* corruptum est. Cete-...m Graecos non tantum *Βοιω-...ς*, verum etiam *Βοιώτιος* gen-...le formasse, auctor est Steph. ...z. Latinorum etiam tam *Boeo-...us*, quam *Boeotus*, esse, testa-...r Sigon. ad Livii 44, 43, 6. ...*oeotorum* primus edidit J. Fr. ...ronov. anno 1665. idque reliqui ...centiores servarunt. (* quem ...iam v. ad Epit. 52.)

§. 2. *Legionis hastatis* (*ea duo ...illia militum erant*)] Hoc non ... sine scrupulo. In legione qua-...or millium et ducentorum mi-...tum erant hastati MCC, totidem ...rincipes, et triarii DC. Unde dicendum est, levem armaturam itidem MCC fuisse, ut explere-tur numerus MMMMCC. Si ma-jor esset legio, pro rata augeba-tur numerus singulorum corpo-rum, exceptis triariis, qui sem-per erant DC. Haec docet Polyb. 1. 6. et ex eo Lipsius 2. de Mi-lit. Rom. 1. et 5. Legiones Quin-tii non potuerunt habere ultra MMMMMCC pedites: nam, hoc veteris instituti ante bellum cum Perseo fuisse, testatur Livius 42, 31, 2. Si ergo legio jam tum ha-buit *duo millia hastatorum*, pa-remque numerum, ut solebat, principum, et sexcentos triarios, supererunt tantum sexcenti veli-tes, qui numerus dimidio minor est, quam in legione MMMMCC militum. Hoc quomodo explicari possit, fortassis melius docebunt alii. Mihi hic vel in numero ha-statorum vitium esse, vel in nu-mero levis armaturae post insti-tutionem velitum proprie dicto-rum, de qua est in Livio 26, 4. aliquid mutatum fuisse videtur. DUK. Hic locus etiam Cl. Cre-vierium advertit, cui primo vox *legionis* sic nude posita displi-cet; observat deinde, hastatos mille ducentos in quaque legio-ne fuisse: ex ratione autem di-versorum legionis corporum in-ter se patere, numquam eam ita augeri posse, ut hastatorum nu-

vius fuit: cetera multitudo e muris adventum impe-
4 ratoris Romani regisque prospeculabatur. rara arma
paucique milites circa eos adparebant: haſtatos, se-
quentes procul, amfractus viarum vallesque inter-
5 jectae occulebant. Quum jam adpropinquaret urbi,
velut obviam egredientem turbam salutaret, tardius
incedebat. Caussa erat morae, ut haſtati conseque-

merus crescat ad duo millia. Reponendum itaque censet *duarum legionum hastatis.* Addit tandem mirum videri non debere, duo tantum haſtatorum millia tunc fuiſſe in duabus Quintii legionibus, quae bello per aeſtatem geſto inminutae fuerant, nec adhuc acceperant ab Roma supplementum. Hanc sententiam si quis sequi velit, haud adversabor: nisi quis mallet *legionum hastatis*, sine τῷ *duorum*. Quum tamen legio jam tum fuerit quinque millium et ducentorum peditum, adeoque duarum legionum haſtati effecerint tria admodum millia militum, modum forsitan excesserit, si ſtatuerimus, unius anni militia tertiam eorum partem mille haſtatos periisse. Vide igitur, num numerus notis scriptus, et, pro *ea* ↀↀ *mil. erant*, legendum sit *ii* ↀ *IƆ mil. erant*, sive *ii mille quingenti milites erant.* Certe notas numeri millenarii et quingenarii interdum in Mſtis commutatas fuisse, videbimus ad 40, 36, 10. [*ea duo milia mil. erant* Bamb. qui initio *postero die unius*, omiſſo *cum*.]

Sequi se, mille passuum intervalla distantis] Sic unica membrana. Sed, quo referatur τὸ *distantis*, difficile dictu eſt. nam, si τὸ *hastatis* respicias, *distantibus* requiritur: si τὸ *se*, *distantem*. Nec vero, si absit haec vox, eam desideres. J. FR. GRON. Haud dubie Livius scripsit *intervallo distante*. JAC. GRON. Si tamen Latini ita loquuntur. *Loca* et aliae res *distare*, *discedere*, ac *disjungi intervallo* dicuntur; *intervallum* ipsum *distare* quis dixerit, quaero. Livius 23, 29, 1. *Quinque millium intervallo castra distantia habuere.* Cic. 1. Famil. 7. *Intervallo locorum ac temporum disjuncti sumus.* Et 2. de N. D. 20. *Neque umquam a sole duorum signorum intervallo longius discedit.* DUK. *spatio distante* obcurrit apud Ovid. 11. Met. 715.

— — *in liquida, spatio distante, tuetur,*
Nescio quid, quasi corpus, aqua.

et in Nuce vers. 85.

Vas quoque saepe cavum, spatio distante, locatur.

Quo minus tamen veram Cl. Jac. Gronov. conjecturam putem, illud obſtat, quod, quum librarios vocabulum perperam eodem casu, quo proxime vel praecedens vel sequens, efferre solitos fuiſſe supra notarim ad 6, 3, 8. eos nunc, quum convenire deberent, diverso casu extulisse non credam. Si in unico codice *distantis* fuisse, quod J. Fr. Gronov. adfirmat, conſtaret, emendationem ejus, qua *distantibus* pro *distan-*

tur. Oppidani, ante lictorem turba acta, inse- 6
tum confestim agmen armatorum non ante, quam
hospitium imperatoris ventum est, conspexere.
m, velut prodita dolo Antiphili praetoris urbe 7
ptaque, obstupuerunt omnes. Et adparebat, nihil
erae consultationis concilio, quod in diem poste-
m indictum erat Boeotis, relictum. Texerunt do- 8

reponit, haud temere inpro-
rem: errores enim similes sol-
nes esse in Mstis, vidimus
1, 60, 7. Verum omnes, quas
i, edd. etiam Romana anni
6. constanter *distantes*, quod
tius ad Sall. Jug. 33, 2. de-
dit, et absoluta constructione
elligit, ut ita *ipse* et *legiones*
rte voluit et *legionis hastati*)
arent mille passuum inter-
llo. Vide, an *distantes* referri
beat ad praecedens *se;* per
d vero pronomen non solum
elligi Quinctium, sed simul
s comites, unius signi milites,
talum, et legationes, a quibus
gionis hastati mille passuum
tervallo distarent. Mihi tamen
nondum satisfacit. [*distantis*
amb.]

§. 3. *Adventum imperatoris Romani regisque prospeculatur*] Supra 3, 43, 2. *L. Siccium in Sabinis prospeculatum id locum castris capiendum mittunt.* [*Ad medio* Bamb. §. 4. *turbae* pro *urbi* idem.]

§. 6. *Oppidani ante lictorem turba acti*] Scribe, *Oppidani, ante lictorum turba acti.* ut infra [5, 6.] *Castra his ante objectis sepsissent.* J. FR. GRON. Gronovii conjecturam minus probabilem judicat Doujatius. Magistratibus enim Romanis, praeter consules, non facile plures adesse lictores, quam sex; de quibus proprie vox *turbam* usurpari posse non videtur. Noverat tamen, aut certe novisse debuerat, Doujatius, Quinctium primo consulem in Graeciam missum, postea vero imperium ei prorogatum fuisse: non tantum autem consulibus, sed etiam proconsulibus duodecim apparuisse lictores. V. Sigon. de Antiq. jure provinc. 2, 1. et totidem etiam concessos fuisse illis, qui praetores proconsulare imperium accipiebant: quod negare videtur Spanhem. de Praest. et usu num. diss. 10. p. 92. quum tamen aperte testetur Plut. in Aemil. Paull. p. 256. Ὁ Αἰμίλιος ἐξεπέμφθη στρατηγὸς, οὐχ ἓξ ἔχων πελέκεις, ὅσους ἔχουσιν οἱ στρατηγοῦντες, ἀλλὰ προσλαβὼν ἑτέρους τοσούτους. De duodecim autem lictoribus haud male *turba* dici posse videtur. Vel *turba* accipi potest de perturbatione, quam lictores obvios submoventes edebant. Videat autem Doujatius, quo jure tueatur vulgatum *ante lictorem*, quum Quinctius duodecim lictores habuerit. Sed nec *ante* mihi placet. Vide, num legendum *Oppidani autem, lictorum turba acti.* Solent autem voces *ante* et *autē*, sive *autem*, in Mstis confundi. V. ad 27, 35, 7.

§. 7. *Concilio, quod in diem posterum indictum erat, Boeotis relictum*] Si distinguas *quod in diem posterum indictum erat Boeotis, relictum*, nihil hic

lorem, quem et nequidquam, et non sine pericu[lo] oſtendiſſent.

1 II. In concilio Attalus primus verba fecit. O[r]sus a majorum suorum suisque, et communibus i[n] omnem Graeciam, et propriis in Boeotorum gente[m]
2 meritis, segnior jam et infirmior, quam ut contentio-
3 nem dicendi suſtineret, obmutuit et concidit. E[t] dum regem auferunt perferuntque parte membro-

eſt, quod quemquam morari possit. Nescio cur viris doctis placuerit diſtinctio, quae sensum obscurat et implicat. DUK. Distinctionem Cl. Dukeri sine dubitatione recipiendam judicavi. [*apparebant* Bamb. *Boeotis, relictum esse.* idem.]

§. 8. *Texerunt tamen dolorem*] Non fuit in scripto *τὸ tamen*, etsi videatur id sensus requirere. Scribe *Texere tamen dolorem.* nam *texeretn*, ut compendio scriptum erat, librarius reddidit *texerunt.* J. FR. GRON. *Texerunt tamen* receptum erat ex conjectura editoris, quam ad marginem ed. Rom. anni 1616. adjecit.

§. 2. *Segnior jam et infirmior*] Puto *senior.* Virgilius [6. Aen. 304.]

Jam senior, sed cruda Deo viridisque senectus.

J. FR. GRON. Conjecturam Gronovii firmat locus Plut. in Quinct. p. 372. Ἄτταλος μὲν (ὡς ἔοικεν) τοῦ γήρως προθυμότερον ἑαυτὸν τῷ Τίτῳ ῥήτορα παρασχεῖν φιλοτιμούμενος. Alibi ita variant codd. Exemplum obcurrit infra 38, 7, 10.

§. 3. *Dum regem auferunt perferuntque*] Fortaſſe *refoventque.* Tacitus 12. Ann. [66.] *Claudius valetudine adversa corripitur, refovendisque viribus mo[bi]litie coeli et salubritate a[qua]rum Sinuessam pergit.* Nisi ma[...]lis *reficiuntque.* 39, [49, 4.] [de] Philopoemene: *diutino mor[bo] ex quo tum primum reficiebatur.* Et [ibid.] *Haud secus quam ducem suum attollunt reficiuntque.* Ovidius 13. [Met. 171.]

— — — — Ego Telephon hasta
Pugnantem domui, victum orantemque refeci.

J. FR. GRONOV.

Paullisper concio intermissa est] Ita Ant. Quaerengius in margine ed. Rom. conjecit, eamque emendationem postea Gruter. Gronov. aliique receperunt, quum in unico cod. legeretur *contentio* sollemni scribarum errore. V. ad 4, 6, 4. et 10, 45, 1. [*concio* Bamb.]

§. 4. *Aristaenus inde, Achaeorum praetor*] Haec iterum lectio recte ex Ant. Quaerengii emendatione admissa eſt. In Mſto unico erat *Aristhenus inde Achaeorum P. R.* [*PR.* Bamb.] De Achaeorum hoc praetore, eumque verius *Aristaenum* vocari, supra vidimus ad 32, 19, 2. et c. 32, 11. Saepiſſime etiam librarios *Pr*, id eſt *praetor*, in *P. R.* id eſt *Populus Romanus*, perperam commutaſſe, dictum eſt ad

[..]m captum, paullisper concio intermissa est. Ari- 4 [..]enus inde, Achaeorum praetor, eo cum majore [au]ctoritate auditus, quod non alia, quam quae A- [c]haeis suaserat, Boeotis suadebat. Pauca ab ipso 5 [Q]uinctio adjecta, fidem magis Romanam, quam ar- [m]a aut opes, extollente verbis. Rogatio inde, a 6 [Pl]ataeensi Dicaearcho lata recitataque, de societa- [t]e cum Romanis jungenda, nullo contra dicere au-

[..], 10, 4. Mox Dan. Heinsius a- [pu]d Elcev. primus edidit *majori* [au]ctoritate, quia operarum er- [ro]re in postrema Gruteri inve- [ne]rat *major auctoritate*. Hein- [si]. autem lectionem recentiores [om]nes servarunt contra fidem [..]ici cod. qui simul cum editis [..]rioribus praefert *majore au- ctoritate*; quod revocavi.

§. 6. *Rogatio inde, a Plataeensi Dicaearcho lata recitataque, de societate cum Romanis jungenda*] Locus hic admodum [co]rrupte in cod. Bambergensi [le]gebatur hoc modo: *Rogatio [in]de ablata ensidice archolata*, [a]blata ensi Dicaearcho lata [B]amb.] *recitataque cum Romanis jungenda*; quod autem nunc [vu]lgo circumfertur, primo in ed. [R]om. margine expositum, postea [a] viris doctis in contextum re[ce]ptum est. Neque habeo, quod [cu]lpem; nisi tantum corruptae [le]ctionis vestigia exigere videri, [ut] *ab Plataeensi Dicaearcho* lega[m]us. Qui autem haec verba, idem [e]t sequentia restituit, quae ita [i]n Msto corrupte exstabant, *nullo [co]ntra aducere* [*adicere* Bamb.] [a]udente, *omnium Boeoticae ci[vi]tatum suffragiis accipitur*. Ce[te]rum inter vana somnia refe[re]nda est sententia Doujatii, exi[st]imantis, *Dicaearchum* esse no[m]en, quo summus magistratus indicatur, desumtum a justo principatu: praeterea ex hoc loco adparere, Boeotorum rempublicam hoc tempore sic fuisse constitutam, ut Thebanorum in ceteras urbes perpetuum non esset imperium, sed per urbes reliquas ambularet, et nunc penes Plataearum praetorem esset. Nam, ut etiam Crevierius docuit, *Dicaearchus* est nomen viri proprium, quo etiam adpellatus est frater Thoantis praetoris Aetolorum infra 35, 12. et 36, 28. et saepius apud Polyb. Qui autem Boeotorum reipublicae praeerant, non Dicaearchi, sed Boeotarchae, Graecis *Βοιωτάρχαι* et *Βοιωταρχοῦντες* vocantur. Hi videntur fuisse legati populorum, ex quibus respublica Boeotorum coaluit: unde non unus eo tempore, sed plures simul fuerunt. Livius 42, 43, 7. *Decretum fecit Thebis, ne Boeotarchae urbibus reciperentur*. Septem simul memorantur apud Paus. in Boeot. c. 13. Ad undecim usque fuisse dicuntur apud Thucydidem 4, 91. Omnes autem ad commune concilium hoc loco Thebas conveniunt. Eosdem etiam in Minervae Itoniae templum convenisse, auctor est idem Paus. in Boeot. c. 34. Plura v. apud Emmium in Graec. vet. in Descr. reip. Theban. et Vinding. in Hellade, titulo Boeoti Aeoles.

dente, omnium Boeotiae civitatium suffragiis acci-
7 pitur jubeturque. Concilio dimisso, Quinctius tantum Thebis moratus, quantum Attali repens casus
8 coëgit, postquam non vitae praesens periculum vis morbi adtulisse, sed membrorum debilitatem visa est, relicto eo ad curationem necessariam corporis,
9 Elatiam, unde profectus erat, redit; Boeotis quoque, sicut prius Achaeis, ad societatem adscitis, et quando tuta ea pacataque ab tergo relinquebantur, omnibus jam cogitationibus in Philippum, et quod reliquum belli erat, conversis.

1 III. Philippus quoque primo vere, postquam legati ab Roma nihil pacati retulerant, delectum per omnia oppida regni habere instituit, in magna in-
2 opia juniorum. absumserant enim per multas jam

§. 9. *Adscitis, quoniam tuta ea pacataque*] Haec lectio demum adparuit in editione Jac. Gronov. majori anni 1679. sed sine dubio operarum errore, copulativam *et* omittentium. Ea enim et in reliquis aliorum, et in minori ejusdem Gronovii editione anni 1678. superest hoc modo *et quoniam tuta ea.* Prioris editionis ἁμάρτημα servavit Clericus, quod emendarunt Hearnius, et Crevierius. Deinde *et quoniam tuta* primum inveni in ed. J. Fr. Gronov. anni 1665. In cod. Bamb. legebatur *et qūo tuta*, quod Quaereng. in margine exponit, *et quando tuta*, neque opus erat, ut in *quoniam* mutaretur; quum *quando* pro quoniam saepe usurpetur. Supra 7, 10, 3. *Volo ego illi belluae ostendere, quando adeo ferox praesultat hostium signis, me ex ea familia ortum.* 9, 4, 8. *Se in Capitolio unum non fuisse auctorem senatui redimendae auro a Gallis civitatis, quando nec fossa valloque clausi essent.* c. 8, 4. *Ego tamen, quando neque de noxa nostra, neque de poena retulistis, omissa defensione, sententiam paucis peragam.* Eodem cap. *Sponsione tamen, quando injussu populi facta est, non tenetur populus Romanus.* 10, 14, 8. *Desperato inproviso tumultu, quando in apertum semel discrimen evasura esset res, et ipsi acie justa maluerunt concurrere.* Alia v. ad 40, 9, 1. Illud *qūo* posset etiam reddi per *quom*, sive *quum*. Sed alterum placet. V. infra ad c. 6, 5.

§. 2. *Macedonas, ipso quoque regnante: et navalibus*] Distinguendum ita: *Absumpserant enim per multas jam aetates continua bella Macedonas: ipso quoque regnante et navalibus bellis adversus Rhodios Attalum.*

aetates continua bella Macedonas: ipso quoque re- 3
gnante, et navalibus bellis adversus Rhodios Atta-
lumque, et terrestribus adversus Romanos ceciderat
magnus numerus. ita et tirones ab sedecim annis 4
milites scribebat, et emeritis quidam stipendiis, qui-
bus modo quidquam reliqui roboris erat, ad signa
revocabantur. Ita suppleto exercitu, secundum ver- 5
num aequinoctium omnes copias Dium contraxit;
ibique stativis positis, exercendo quotidie milite,
hostem opperiebatur. Et Quinctius per eosdem fer- 6
me dies, ab Elatia profectus, praeter Thronium et
Scarpheam ad Thermopylas pervenit. Ibi conci- 7
lium Aetolorum, Heracleam indictum, tenuit, con-
sultantium quantis auxiliis Romanum ad bellum se-
querentur. Cognitis sociorum decretis, tertio die 8

que, et terrestribus adversus Romanos ceciderat magnus numerus. JAC. PERIZON. Distinctio, quae recte Periz. displicuit, primum exstitit in Heinsii ed. Elzev. Priores interpungunt *Macedonas, ipso quoque regnante, et navalibus.* [§. 1. *dilectum pomma oppida* Bamb.]

§. 4. *Tirones ab decem et sex annis*] Ita primus J. Fr. Gronovius. Priores [cum cod. Bamb.] per notas numerales *ab XVI annis*; quod reddendum est *ab sedecim annis.* Mox §. seq. *diu* ed. Rom. pro quo vir doctus in margine legendum conjecit *Dium.* [ut est in Bamb.]

§. 5. *Secundum vernum aequinoctium*] V. Dodwell. de Cyclis 10, 91. DUKER.

§. 6. *Praeter Thronium et Scarpeam*] Sic MSS. [immo *Scarpheam.*] Quaerengus corrigit *Scarphen.* Propius est *Scarpheam.* Oppidum est Locrorum, qui Epicnemidii dicti, Graecis Σκάρφη et Σκάρφεια. Ita enim Eustathius de Strabone [ad Hom. Il. B. vers. 532. p. 210.] Ὅρα ὅτι καὶ Σκάρφην λέγει καὶ Σκάρφειαν τὴν αὐτήν. Ptolemaeus 4, 7. item Σκάρφειαν vocat, et Pausanias in Achaïcis [c. 15.] et Plinius 4, 7. HORRION. *Scarphia* vocatur infra 36, 19. ubi v. quae notantur. De ea consule Cellar. Geogr. ant. 2, 13, 716.

§. 7. *Concilium Aetolorum* etc. *tenuit*] Id est, eum detinuit. Ellipsis accusativi personae neminem debet offendere. 3, 29, 6. *Confestim se dictator magistratu abdicasset, ni comitia M. Volscii, falsi testis, tenuissent.* Et 34, 39, 7. *Et primo angustiae sua hostiumque refertae turba tenuerunt.* Si hoc displicet, per me licet, legatur *indictum eum tenuit.* 35, 42, 2,

ab Heraclea Xynias progressus, in confinio Aenianum Thessalorumque positis castris, Aetolica auxi-
9 lia opperiebatur. Nihil morati Aetoli sunt. Phaenea duce, duo millia peditum cum equitibus quadringentis venerunt. Ne dubium esset, quid ex-
10 spectasset, confestim Quinctius movit castra. Transgresso in Phthioticum agrum quingenti Gortynii Cretensium, duce Cydante, et trecenti Apolloniatae, haud dispari armatu, se conjunxere: nec ita multo

Tres eum civitates tenebant. Et ibid. *Tenuit eum et de Annibale deliberatio.* DUKER.

§. 8. *In confinio Aenianum Thessalorumque*] Gronov. ad Livii 28, 5, 15. testatur, in codice Bamberg. fuisse *in confinio Aeneatium*; sed recte, ut nunc editur, *Aenianum* emendatum esse. Quod unde noverit, latet: certe ed. Rom. jam *Aenianum* praefert. [*Aenianum* Bamb. et *Xynias praegressus.*]

§. 9. *Nihil morati Aetoli sunt. Phaenea duce*] Docet Cl. Hearnius, Cellarium malle *Aetoli Phaenea duce.* Sed credo pro Cellario memorandum fuisse Perizon. qui ad Sanctii Minervam 4, 8. p. 709. scribendum conjicit, *Nihil morati Aetoli, Phaenea duce, duo millia peditum cum quingentis equitibus venerunt.* Ita Livium loqui potuisse, confiteor. Unici tamen cod. auctoritatem rejiciendo vulgatam, quae nihil vitii continet, spernere, eoque invito *τὸ sunt* expungere, temerarium puto. Cl. etiam Dukero elegans, sed non necessaria conjectura videtur.

Phaenea duce, ducenti pedites cum equitibus quadringentis venerunt] Membranaceus *DC.* Quaerengus *MM.* vel *duo millia.* Plutarchus de copiis Titi (in Flamin. p. 372.) *ὑπὲρ ἑξακισχιλίους καὶ δισμυρίους ἔχων στρατιώτας· ὧν οἱ Αἰτωλοὶ πεζοὺς ἑξακισχιλίους καὶ ἱππεῖς τετρακοσίους παρεῖχον.* J. FR. GRON. [*Phanea duce* C † C *pedites* Bamb.] In ed. Rom. quae ex membranaceo procurata est, non *DC*, sed *ducenti*, invenio. Si tamen in cod. scripto *DC*, vel *VI^c*, quod tantumdem valet, exstiterit, suspicio nasci posset, legendum esse *VI^m*, id est *sex millia.* Tot enim pedites ab Aetolis ad Quinctium adductos esse, testatur Plut. loco a Gronov. laudato; de numero enim equitum inter Plutarch. et Livium etiam convenit. Quo minus tamen hanc conjecturam pro vera venditare ausim, illud obstare video, quod Liv. cap. seq. referat, Romanis *ferme parem* numerum fuisse, ac Philippo; sed equitum copiis Aetolorum accessu Romanos superasse. Quibus verbis indicat, plures aliquanto pedites Philippo, quam Romanis, fuisse; quum tamen numerus peditum Romanorum apud Plut. major sit numero peditum Philippi, quem edit Liv. cap. seq. adeoque Plut. non in omnibus Livio consentiat. Ceterum ad verba praecedentia dictum est, Perizon. pro *equitibus quadringentis* legisse *quingentis* vel *D. equitibus*: quam

poſt Amynander cum Athamanum peditum ducentis
mille. Philippus, cognita profectione ab Elatia 11
Romanorum, ut cui de summa rerum adeſſet certamen,
adhortandos milites ratus, multa jam saepe 12
memorata de majorum virtutibus, simul de militari
laude Macedonum, quum disseruisset, ad ea, quae
tum maxime animos terrebant, quibusque erigi ad
aliquam spem poterant, venit.

IV. Acceptae ad Aoum flumen in anguſtiis cladi, 1

conjecturam non recipiendam esse, idem locus Plutarchi docet. Corrupte etiam *Phanea* extat in Mſto Bamb. qui error ubique in aliis Livii codd. obcurrit. V. ad 32, 32, 11. Mox *Et ne dubium esset* in margine ed. Rom. scribendum conjicit Quaerengus et receperunt Paris. anno 1625. Sed recte voculam *et*, quae non necessaria eſt, reliqui omnes spreverunt.

§. 10. *Duce Cyndate*] MS. *Cydante*. Sed omnino legendum *Cydate*. Hoc enim nomen usitatum apud Gortynios, discimus ex Polyb. in Excerpt. Legat. num. 45. *Κοσμοῦντος ἐν Γορτύνῃ Κυδάτου Ἀντιτάλκους*. HORRION. *Cydante*, quod in Mſto esse Horrion teſtatur, commode servari poteſt. Certe *Cydantem Cretensem* memorat Livius infra 44, 13, 9. ubi pro *Cydantem* Sigon. conjicit *Cydam*, quam lectionem et ipse et reliqui receperunt. Vide, quae ad eum locum notantur. *Cydante* autem formatur a casu recto *Cydas*. Liv. 44, 24, 9. *Cydas erat Cretensis ex intimis Eumenis*. Eodem modo ut *Atlas*, *Mimas* et similia. V. Voſſ. 4. Gramm. 8. In loco Polybii, quem Horrion laudat, *Κυδωνιάτου*, pro *Κυδάτου*, legendum censet Fulv. Ursinus. Paullo ante *Ptiocum* [immo *Ptioticum*] Mſtum, pro quo in marg. ed. Rom. recte emendatur *Phthioticum*.

Haud dispari armatu] Sic exſtat in MS. Puer, qui exemplum fecit, ex quo pars haec Livii primum in Italia typis descripta eſt, reddiderat *armatum*, Quaerengus *armatura*. Nobis nihil mutare libuit. HORRION. Recte. Eſt enim vox Livio usitata. V. Gronov. ad 26, 5, 3. qui eamdem etiam infra Livio reſtituere conatus eſt hoc lib. c. 18, 2. Eadem etiam utitur Curtius 3, 2. *Peditum decem millia pari armatu sequebantur*.

§. 12. *Disseruisset, ad ea, quae tum maxime animos terrebant, quibusque erigi ad aliquam spem*] Ita emendatum eſt a viro docto in margine ed. Rom. In ipso contextu ex Mſto editur *disseruisset, de re tum maxime animos terrebant, quibusque ad aliquam spem*.

§. 1. *Acceptae ad Aunum*] Immo *Aoum*, ut conſtat ex l. 32, [5. et seqq.] et Straboni l. 7, [316.] eſt *Ἄωος*. Ex quo disces, cur inter se super hac clade dissentiant Livius et Plutarchus in T. Quinctio [p. 370.] Hic enim ad *Apsum* flumen contigiſſe tradit. Nimirum exiguo intervallo

territita Macedonum phalange, ad Atracem vi pulsos
2 Romanos obponebat: *et illic tamen, ubi insessas fauces Epiri non tenuissent, primam culpam fuisse*
3 *eorum, qui neglegenter custodias servassent. secundam, in ipso certamine, levis armaturae mercenariorumque militum. Macedonum vero phalangem et tunc stetisse, et loco aequo justaque pugna semper*

distant Apsus et Aous. HORRION. *ad Aunum* est ex Quaereng. conjectura, ad marginem ed. Rom. exstante. *ad Aouum* legunt ipsae membranae; pro quo, unica litera extrita, recte Horrion *ad Aoum.* Non aliter etiam Freinsh. ad Flori 2, 7, 10. ubi v. etiam Cl. Dukerum.

Cladi terra Macedonum phalange] Quaerengus *territa.* Legendum *terra a Macedonum phalange.* Historia est l. 32, [15.] ubi pro illis *Inde ad Ragen est profectus,* scribe *Inde Atracem.* Oppidum est Atrax super Peneum. Romani obsidentes id oppidum, decussa jam arictibus muri parte, posteaquam per ipsas ruinas transcenderunt, objectu phalangis sunt expulsi. Inde multis frustra tentatis, quia nec maturam expugnandi spem, nec rationem procul a mari, et in evastatis belli cladibus locis hibernandi cernebat, Quinctius relicta obsidione Anticyram in Phocidem se contulit. Hoc igitur est, quod aït hic Philippus, a Macedonum phalange ad Atracem *terra vi pulsos* Romanos. HORRION. *territa Macedonum phalange* Romae dederunt, quod locum habere non posse, demonstravit eruditus Horrion: ipse quod in unica membrana erat, *terra Macedonum* praepositione tantum adjecta, ut sit *terra a Macedonum,* tuetur, quod, obsidione relicta, Anticyram se contulerit in Phocidem Quinctius. Acute, nisi nimium est. nam discesserunt illi quidem, non tamen a phalange terra pulsi, sed quod procul a mari et in evastatis belli cladibus locis hibernandi non erat copia. Forte: *ter a Macedonum phalange ad Atracem vi pulsos Romanos opponebat.* Quod et in margine habet Patherbornensis editio. V. 32, 17. J. FR. GRON. Quaerengii conjecturam *territa* probat Crevier. Putat enim obponere Philippum Macedonum phalangi, repentino terrore degredientium e jugis Romanorum perculsae, Romanos ad Atracem non improviso aliquo terrore, nullis insidiis, nulla arte, sed vi pulsos. Eam quidem Horrion rejecit, non tamen demonstravit, locum habere non posse, ut credidit Gronov. Et sane posset ea lectio defendi. Macedonas enim terrore in fugam effusos fuisse, constat ex Livii 32, 12, 4. *Neque inpunita temeritate inde recepissent sese* Romani, *ni clamor primum ab tergo auditus, dein pugna etiam coepta amentes repentino terrore regios fecisset.* Id tamen longius a Msto discedit. Malim itaque cum Gronov. *ter a Macedonum phalange.* Aliquoties, post decussum murum, a phalange Macedonum repulsos fuisse Romanos, constat ex 32, 17. Mox *ad Atragem*

nsuram invictam. Decem et sex millia militum 4
c fuere, robur omne virium et regni. Ad hoc
o millia caetratorum, quos peltaſtas appellant,
racumque et Illyriorum (Trallis nomen eſt genti)
· numerus bina millia erant, et mixti ex pluribus 5
ntibus mercede conducti auxiliares mille ferme, et
o millia equitum. Cum iis copiis rex hoſtem oppe-

. Bamb. pro quo Quaereng. e emendavit *ad Atracem.*

. 3. *Et loco aequo justaque na semper mansuram in- am*] Ita recte Quaereng. e- davit, quum ex cod. Bamb. m fuisset *ex loco aequo* etc. *nsuram invitam.* [in Bamb. *et* atque *invictam.*] Illa *et* at- *ex* saepe in Mſtis confun- tur. V. ad 26, 45, 1. Simili- r *invitus* et *invictus.* V. ad E- . Liv. 3.

. 4. *Decem et sex millia mi- m haec fuere*] *Decem et un- im mil. militum* Romae ex o Bamb. editum eſt, pro quo ereng. conjicit *X. et VI. M.* ror inde ortus videtur, quod, m notis numerus scriptus es- , librarii notas *V* et *X.* con- erint, et pro *VI* dederint *XI.* V. ad 39, 29, 7. [Bamb. X *et* VI *il. militum.*] Quum autem et- am per compendium *mil. mili- um* in ed. Rom. vulgatum eſſet, *M. militum* ad ejus marginem Quaereng. conjeciſſet, illi dein- e, qui ed. Paris. anni 1625. prae- erunt, id minus recte evolve- unt *millium militum*, eodem llo errore, qui saepe a scribis indoctis in codicibus committi- tur. V. ad 25, 9, 16. *millia mi- litum* jam Dan. Heins. apud El- zev. subſtituit.

Ad hoc duo millia caetrato- rum, quos peltastas adpellant] In Mſto fuit *Ad hoc XX cetra- torum, quos peltas adpellant.* [Bamb. *Ad hoc* ∞ ∞ *caetrato- rum.*] Sed Quaereng. in marg. ed. Rom. conjecit *Ad hoc* ∞ ∞ *ce- tratorum.* Solent autem notae numeri denarii *X* et millenarii ∞ saepissime confundi. V. mox ad §. seq. et infra hoc lib. ad c. 14, 5. Deinde idem etiam scri- bendum conjecit *peltastas*, cujus loco Paris. anno 1625. perperam dederunt *peltatas.* Supra 28, 5, 11. *Menippum item quemdam ex regiis ducibus cum mille pel- tastis* (*pelta caetrae haud dis- similis est*) *Chalcidem mittit.* 31, 36, 1. *Nocte caetratos, quos peltastas vocant*, etc. *in insidiis abdiderat.*

Triballi nomen est gentis] Sic correxerunt Romae. In scripto *Trailis.* [immo *Trallis.*] Scri- bendum autem *Trallis nomen est genti.* Neque enim hi alii, quam qui appellantur in auxiliis ejus- dem Philippi 27, [32, 4.] *Contra- cto jam inter Aetolos et Trallos* (*Illyriorum id est genus*) *certa- mine.* Et 31, [35, 1.] *Quadrin- gentos Trallos* (*Illyriorum id, sic- ut alio diximus loco, est genus*) *et Cretenses trecentos.* J. FR. GRON. Romae edebatur *tractis est nomen gentis.* [*gentis* Bamb.] Quaereng. autem in ejus ed. mar- gine *Triballi nomen est gentis* conjecit. Gronov. in prima ed. not. *Triballis nomen est genti.*

6 riebatur. Romanis ferme par numerus erat, equitum copiis tantum, quod Aetoli accesserant, superabant. V. Quin-

quod recte secundis curis mutavit. Posses etiam *Trallibus nomen est genti*. Vocantur enim *Tralli* et *Tralles*. Dedissent autem *Traclis* vel *Trailis* pro *Trallibus* eodem errore, quo *principiis* pro *principibus*. V. ad 21, 60, 7. Mox Quaereng. interpunctionem mutandam censebat hoc modo *par numerus bina millia. Erant et misti.*

§. 5. *Mercede conducti auxiliares mille ferme, et bis mille equitum*] Sic reddiderunt notis expressa *CIↃ CIↃ equitum*. hoc est, ut solet Livius, *duo millia equitum*. Impingit eodem modo Rhenanus 3, 5, 13. *Romanos cecidisse in Hernico agro quinque millia ac trecentos*. Aït esse in scripto *VACCC*. hoc est *quinquies mille trecentos*. Ut aliquid ei concedamus, delere licet copulativam: nam et Pal. unus *V millia ac CC*. quod parum refert: caeterae notae significant vulgatum. J. FR. GRON. [*auxiliares* ∞ *ferme et ct* (i. e. quingenti) *et* ∞ ∞ *equitum*. Bamb.] Ex cod. Bamb. editum est Romae *X ferme, et XX equitum*. pro quo Quaereng. in margine ejus ed. conjecit ∞ *ferme, et* ∞ ∞ *equitum*. Vide modo ad §. praec. Hae autem notae in Heinsii ed. Elzevir. perperam redduntur *mille ferme, et bis mille equitum*, licet jam antea Paris. anno 1625. vulgassent recte *mille ferme, et duo millia equitum*. Eodem errore *quater centena millia* legebat Rhenan. ad Livii 3, 3, 9. *III. mille*, sive *ter mille* Ruben. ad 22, 37, 8. *bis denum millium* Pighius ad 42, 19, 6. Ejusdem etiam erroris exempla in Mstis et edd. antiquis plura

obcurrunt. Ita *ter centum* 7, 2. *bis centum* 22, 52, 4. *de[cem] centum* 33, 42, 8. *quatuor ce[n]tum* 35, 41, 3. 38, 41, 12. *qu[in]que centum* 34, 52, 7. 35, 4[3] *bis senos* 38, 1, 6. Parum u[si]tam loquendi formulam vo[cat] Crevier. et tamen ipse *ad* [bis] *mille* Livio obtrudere co[natur] supra 26, 42, 7. ubi Sigonius *duo millia* scribendum conje[ce]rat. Est tamen locutio potius p[oe]tica, et aliquoties etiam ap[ud] posterioris aevi scriptores o[c]currit. V. ad 38, 1, 6. Praete[rea] *mercede educti* edd. Rom. et [a]liae, pro quo Gronov. pri[mus] dedit *conducti*. Forte olim p[er] epitomen scriptum fuerat *ēduc[ti]* quod indocti librarii muta[runt] in *educti* sollemni errore. V. [ad] 37, 5, 5. [*conducti* Bamb.] Si[ne] necessitate etiam *auxiliares* quod in Msto fuisse videtur, praefert ed. Romana, Quaere[n]gius in ejus margine mutat *auxiliarium*, pessime ed. Pari[s.] anni 1625. in *auxiliarum*. Na[m] *mille passuum*, *mille equitum* *mille jugerum* Livium quide[m] usurpasse, supra vidimus ad [...] 61, 1. non tamen *mille passu[s]* *mille equites*, *mille jugera* di[s]plicere, et invitis Mstis muta[ri] debent.

§. 6. *Qui tamen copiis tan[*]*tum quod Aetoli accesserant* *superabant*] Alii ediderunt, q[uan]*tum copiis*. Restitue: *Roman[is]* *ferme par numerus erat; equi*[*]*tum copiis tantum quod Aetoli* *accesserant, superabant*. nem[pe] copias hostium numero. 5, [38, 6] *Haud dubius facilem in aequ[o]* *campi tantum superanti m[ul]titudine victoriam fore*. Juncta[s] easdem particulas habes 22, [2, 9]

V. Quinctius ad Thebas Phthioticas castra quum 1
posuisset, spem nactus per Timonem principem civitatis prodi urbem, cum paucis equitum levisque

...tum *quod exstaret aqua*, ...entibus *ad quietem*. Quam... ...c τὸ *quod* potius videtur ...men. Est et brevissimi tem... ...s descriptio. Cornelius Ne... ...a vita Datamis [c. 6.] *Hac re ...ata exercitum educit*, *Mi...barzanem persequitur*, *qui ...tum quod ad hostes perve...t*, *Datames signa inferri ...t.* Id est, commodum: eo ...momento, quo Datames eum ...utus est, sic ut consilii sui ...onem nondum illis edere ac ...are satis potuerit. Sueto... Octavio 63. *Juliam primum ...rcello, Octaviae sororis suae ..., tantum quod pueritiam ...esso.* c. 98. *De navi Alexan...na, quae tantum quod appu...t.* Nerone 6. *Natus est An... XVIII Cal. Januarias, tan... quod exoriente sole.* Potuis... etiam dicere: *qui tantum ...d ad hostes pervenerat, cum ...ames signa inferri jubet.* Ut ...ero 7. Fam. 23. *Tantum quod Arpinati veneram, cum mi...te literae redditae sunt.* 15. Attic. [13.] *Haec cum scribe..., tantum quod existimabam ...te orationem esse prolatam.* ...ejus 2, [117.] *Tantum quod ...mam imposuerat Pannoni...ac Dalmatico bello Caesar ...num, cum intra quinque tan... consummati operis dies fu...tae ex Germania epistolae.* ...ri, in quibus est, *qui dum hostes;* aut *qui tantum dum*, ...tim sunt mutili, partim inter...tationem habent pro verbis ...oris. Tolerabilius tamen po...rius: nam *tantum dum* est id ...um, quod *tantum quod*. Ma... huc trahit Heraldus in postre...s observationibus illud Ter...lliani [Apolog. 3.] *Bonus vir C. Sejus: tantum quod Christianus:* vultque esse, repente factus Christianus. rectius alii, et ipse olim πλὴν ὅτι. Non enim simpliciter aliquid nuper factum narratur, sed laudatur Sejus iste cum exceptione. Suavis ejusdem formulae alius usus apud Ciceronem, ut *Tantum quod non facit* sit propemodum facit: minimum abest, quin faciat. 1. in Verrem [45.] *Componit edictum iis verbis, ut quivis intelligere possit, unius hominis caussa conscriptum esse, tantum quod hominem non nominat: caussam quidem totam perscribit.* Et 3, 53. *Ait se misisse et confirmasse, suam interposuisse auctoritatem, tantum quod aratoribus Metellus obsides non dedit, se nulla in re Verri similem futurum.* Ita cum fuisset olim in editis, et inveniret Gruterus in suis scriptis, non debuit probare Victorianum *tantum non aratoribus Met. obsides dedit.* Est enim non observata hac formula mutilatum. J. FR. GRON. Omnes, quas vidi, edd. *qui tum copiis;* pro quo cum Gronov. recepi *equitum copiis.* [et ita Bamb.] De formula loquendi *tantum quod*, quae tamen alterius loci est, et huc omnino non convenit, videri possunt Lambin. ad Nep. Dat. et plures viri docti ad pleraque loca a Gronov. laudata. Adde Graev. ad Luciani Solocc. p. 729. et Perizon. in Notit. nuper. p. 22. Praeterea *superabat* [Bamb.] editiones, quas consului, usque ad Gronov. qui *superabant* edidit.

§. 1. *Per Timonem principem civitatis*] Ita primum inveni in ed. Gronovii anni 1665. Priores, quas vidi, legunt *per Dimonem.*

2 armaturae ad muros successit. Ibi adeo frustra spes est, ut non certamen modo cum erumpentibus sed periculum quoque atrox subiret: ni castris exciti repente pedites equitesque in tempore subvenissent.
3 sent. Et postquam nihil conceptae temere spei succedebat, urbis quidem amplius tentandae in praesentia
4 sentia conatu absistit: ceterum satis gnarus, jam in Thessalia regem esse, nondum comperto, quam in regionem venisset, milites per agros dimissos vallum
5 caedere et parare jubet. Vallo et Macedones et Graeci usi sunt; sed usum nec ad commoditatem ferendi, nec ad ipsius munitionis firmamentum aptaverunt.
6 runt. Nam et majores et magis ramosas arbores caedebant, quam quas ferre cum armis miles posset;

Verum *Dinonis* aut *Timonis* nomen apud Graecos frequens fuit, *Dimonis* nondum obcurrisse memini.

§. 2. *Ni castris exciti repente pedites*] Ita recte Ant. Quaereng. in margine ed. Rom. conjecit, pro *in castris*. [*ni castris* Bamb.]

§. 4. *Satis gnarus, jam in Thessalia*] Sic Gronovius, id requirente, quod sequitur, *parare jubet*, scribendum monuit in prima ed. notarum, testatus ex duabus editionibus postremis hujus partis, quae sibi solae in promtu, alteram praeferre *gnarum*, alteram *gnaro*. Et posse hoc tolerari pro cognito, ut apud Tacitum et alios παθητικῶς accipitur: nondum tamen meminisse, in Livio sic reperisse. Habere quoque nescio quid arcani decoris illam variationem: *satis gnarus, nondum comperto*. Haec cur in sequentibus edd. omissa sint, non adsequor. Ipsum enim Gronov. non induxisse, neque conjecturae poenituisse, inde conjicio, quod ipsa tamen emendatio in contextu servata est. *gnarum* servant omnes edd. quibus usus sum, praeter Heins. Elzevir. quae habet *gnaro*. [*gnarus* Bamb.]

§. 6. *Quum castra his ante objectis sepsissent*] Illa lectio exstat in margine ed. Rom. in ipso cod. erat *saepissent*. Quod attinet ad formam verbi, Vossius monuit 5. Gramm. 33. Livium l. 44. *sepii* pro *sepsi* dixisse. Locus exstat 44, 39. 3. *Quum munimentis ea sepissent*. Sed vide quae ibi notantur. Quod ad orthographiam, saepe hanc vocem per diphthongum in Mss. exarari, eamque scripturam multis viris doctis probari, aliis displicere, vidimus ad 3, 37, 6. 8, 8, 10. et 9, 2, 9.

§. 8. *Qua vulsa, portae instar extemplo patebat*] Hoc modo

quum caſtra his ante objectis sepſiſſent, facilis
ſitio eorum valli erat. nam et quia rari ſtipites 7
gnarum arborum eminebant, multique et validi
i praebebant, quod recte manu caperetur, duo,
summum tres juvenes connisi arborem unam
llebant. qua evulsa, portae inſtar extemplo pa- 8
at, nec in promtu erat, quod obmolirentur. Ro- 9
nus leves et bifurcos plerosque, et trium, aut,
m plurimum, quatuor ramorum vallos caedit,
et suspensis ab tergo armis ferat plures simul
te miles; et ita densos obfigunt inplicantque ra- 10
os, ut neque, quae cujusque ſtipitis palma sit, per-
deri poſſit; et adeo acuti, aliusque per alium in- 11
iſſi radii locum ad inserendam manum non relin-

imum a Gronov. editum vidi. rbum autem *vellere* in hac re tatum eſſe, patet ex illis, quae tantur ad 2, 25, 3. Verum, m priores, quas vidi, edd. ſtanter legant, *quae vulsa*, et- Rom. anni 1616. quare ita et- n in Mſto Bamb. fuisse suspi- r, propius hanc lectionem ac- dere videtur, si, nulla litera rita, legamus *qua evulsa*. Nam *evellere* in hac re usurpatur. verbis praec. *Tres juvenes nnisi arborem evellebant*. Et ea hoc cap. *Si evulsus forte unus, nec multum loci ape-* . [*quae vulsa*, et ante *connixi* mb.]

§. 9. *Trium, aut, quum pluri- num, quatuor ramorum vallos dit*] Sic Quaereng. in margi- e ed. Rom. emendavit, quum Mſto in contextu ederetur *com- lurium*. [*com plurimum* Bamb.] imiliter emendandum docuit reinsh. ad Tacit. 4. Ann. 51. et ad Curtii 8, 11, 8. adducto etiam hoc Polybii loco, quem Livius vertit, ex l. 17, 14. *Παρὰ δὲ Ῥωμαίοις δύο κεραίας ἢ τρεῖς ἔχουσιν οἱ χάρακες, ὅτι δὲ πλείσας, τέτταρας*. Voces *complures*, et *quum plurimi* vel *quam plurimi* confundi, vidimus ad 4, 31, 2. Mox τὸ *simul*, quod in nulla priori ed. comparuit, primus addidit Gronov. anno 1665. Polyb. loco laud. inquit: *Ὁ γὰρ εἷς ἀνὴρ φέρει τρεῖς καὶ τέτταρας, συνθεὶς ἐπ' ἀλλήλους*.

§. 10. *Densos adfigunt inplicantque ramos*] MS. *offigunt*. Quod verbum hoc loco magis convenit. Et eo usus Plautus Moſtellaria [2, 1, 13.] HORRION.

Ut neque, quae cujusque stipitis palma sit perviderí possit] Haec mutila. Sententiam habes in his verbis Polybii [17, 15] *Τιθέασι γὰρ ἐνθέως ἐμπλέκοντες εἰς ἀλλήλους οὕτως, ὥστε μήτε τὰς κεραίας εὐχερῶς ἐπιγνῶναι, ποίας*

12 quunt, ut neque prehendi, quod trahatur, neque trahi, quum inter se innexi rami vinculum invicem praebeant, possit; et, si evulsus forte est unus, nec loci multum aperit, et alium reponere perfacile est.

1 VI. Quinctius postero die, vallum secum ferente milite, ut paratus omni loco castris ponendis es-
2 set, progressus modicum iter, sex ferme millia a Pheris quum consedisset, speculatum, in qua parte
3 Thessaliae hostis esset, quidve pararet, misit. Circa Larissam erat rex, qui certior jam factus, Romanum ab Thebis Pheras movisse, defungi quamprimum et ipse certamine cupiens, ducere ad hostem

ἐισὶν ἐκφύσεως τῶν ἐν τῇ γῇ κατωρυγμένων, μήτε τὰς ἐκφύσεις, ποίων κεραίων. J. FR. GRON. Alterum membrum orationis deesse, ex loco illo Polybii conjicit Cl. Crevierius; id autem ita concipi posse, *neque quis cujusque palmae stipes*. Praeterea *pervideri* primus Gronov. anno 1665. edidit; priores *provideri*. Sed alterum verius est, quod est perspicue, penitus videre.

§. 11. *Neque prehendi, quod trahatur, neque trahi*] *neque tradi* edd. ante Gronov. qui *neque trahi* non tantum in contextum recepit, sed expresse in prima not. editione ita legendum monuit, adscriptis his verbis Polybii, ex quo totus hic locus depromtus est, 17, 15. Οὔτ' ἐπιλαβέσθαι παρείραντα τὴν χεῖρα δυνατόν, ἅτε πυκνῶν ὀυσῶν καὶ προσπιπτουσῶν ἀυταῖς, ἔτι δὲ φιλοπόνως ἀπωξυμμένων τῶν κεραιῶν, ὄυτ' ἐπιλαβόμενον ἐκσπάσαι ῥᾴδιον. Haec autem admonitio ejus, non video, cur in curis secundis omissa sit; praesertim quum ipsa ejus emendatio in contextu servata sit.

§. 12. *Et si evulsus forte est unus*] Hanc lectionem Gronov. anno 1665. recepit. Priores legunt *et si vulsus*. V. supra ad §. 8. [*evolsus* Bamb.]

§. 2. *Quidve pararet, misit*] Ita Quaereng. in margine ed. Rom. conjecit: in contextu edebatur *qui diu pararet*. In initio cap. *postera die* ed. Paris. anni 1625. Sed recte priores omnes *postero die*. V. ad 1, 12, 1.

§. 3. *Circa Larissam erat rex, qui certior*] Pronomen, quod a prioribus perperam aberat, apud Elzevir. addidit Dan. Heinsius. [*Cirts Larisam erat rex, certior*, omisso *qui*, Bamb.]

§. 4. *Quum inter se conspecti essent, constiterunt*] Sic Quaereng. emendavit in margine ed. Rom. anni 1616. quum in contextu *constituerunt*, unica litera interjecta, ederetur. quod sup-

rgit, et quatuor millia fere a Pheris posuit castra. de postero die quum expediti utrimque ad occu- 4 ndos super urbem tumulos processissent, pari fer- e intervallo ab jugo, quod capiendum erat, quum ter se conspecti essent, constiterunt; nuncios in 5 stra remissos, qui, quid sibi, quum praeter spem stis obcurrisset, faciendum esset, consulerent, quieti perientes. Et illo quidem die, nullo inito certa- 6 ine, in castra revocati sunt. Postero die circa eos- em tumulos equestre proelium fuit: in quo non inimum Aetolorum opera regii fugati, atque in ca- ra compulsi sunt. Magnum utrisque inpedimentum 7 d rem gerendam fuit ager consitus crebris arbori-

endum *constituerunt signa*, istimat Crevier. quemadmo- um similiter supplet Gronov. ad 7, 16, 11. Id tamen aliquam hoc eo dubitationem movere pos- e agnoscit, quod mox cap. seq. bi legitur, legendumque est, *non ante restiterunt*, exemplar unicum habuit *restituerunt*; ita t hic etiam *constituerunt*, pro *constiterunt*, inrepere potuisse videatur. Posterius illud mihi hic verius videtur. Alibi etiam *con- stiti* et *constitui* a librariis com- mutari, vidimus ad d. loc. Livii. [*constiterunt* Bamb.]

§. 5. *Quum praeter spem ho- stis obcurrisset*] in unico cod. exstitit *qūo praeter spem*; pro quo Gruter. anno 1628. pessime edidit *quomodo praeter spem*. quod quum aperte vitiosum es- set, Gronov. anno 1644. *siquidem praeter spem*, nimium a vestigiis scriptae lectionis recedens, sub- posuit: quo nomine et ipsum conjecturae suae poenituisse ve- risimile fit, quia anno 1665. edi- dit *cum praeter spem*: quasi *qūo*, ut Mstum legit, foret idem ac *quom*, quomodo saepe pro *quum* scribi solet. Id tamen ideo minus placet, quia in cod. Bamb. alibi hanc orthographiam usur- patam esse non constat. [constan- ter in Bamb. scribitur *cum*, non *quum*, aut *quō*.] Nihil igitur pro- pius, quam ut Quaereng. senten- tiam probemus, qui in margine *qūo* exponit *quando*; eodem mo- do, quo hoc scribendi compen- dium etiam supra reddidit c. 2, 9. ubi vide.

§. 6. *Non minimum Aetolo- rum opera regii fugati*] Scribe *non minima Aetolorum opera*. id est, egregia. Polybius de iis- dem Aetolis [17, 15.] συνέβαλον ἐκθύμως. Ita solet Livius. V. ad 28, 25, 13. Sic etiam forte scri- bendum 21, 40, 2. *Aut eos equi- tes, qui equitatum hostium ad Rhodanum flumen non aegre vicissent*. hoc est, facile, non ma- gno molimento et labore. Sic optimus Pal. Alii libri, omissa

bus, hortique, ut in suburbanis locis, et coartata
8 itinera maceriis, et quibusdam locis interclusa. Itaque pariter ducibus consilium fuit excedendi ea regione, et, velut ex praedicto, ambo Scotussam petierunt; Philippus, spe frumentandi inde; Romanus, ut praegressus conrumperet hosti frumenta.
9 Per diem totum, quia colles perpetuo jugo intererant, nullo conspecta inter se loco agmina ierunt.
10 Romani ad Eretriam Phthiotici agri, Philippus super
11 amnem Onchestum posuit castra. Ne postero quidem die, quum Philippus ad Melambium, quod vocant Scotussaei agri, Quinctius circa Thetidium Pharsa-

negativa, *aegre:* unde exstitit a Vallae conjectura vulgatum *egregie.* J. FR. GRON. Simili modo *maximo usui fuit*, pro *maxime*, ex Mstis supra restituitur 31, 42, 8. Vulgatum tamen defendit Cl. Crevier, qui *non minimum* exponit magna ex parte, maxime. De locutione *non minimum* pro maxime, vel *non minima* pro egregia, v. ad 30, 45, 5.

§. 7. *Magnum utrisque inpedimentum*] Inepte Paris. anno 1625. dederunt *Magnum utriusque inpedimentum.* V. ad 36, 16, 6. Mox *coartata* ed. Rom. anni 1616. Vide, quae notantur supra ad 2, 50, 8. et 3, 6, 3.

§. 8. *Ambo Scotussam petierunt*] Ita Gronov. anno 1665. edidit. [*Scotusam* Bamb.] *Scotrisam* ex cod. unico habet ed. Rom. anni 1616. in cuius margine pro eo emendatur *Scotusam*, quod reliquae usque ad Gronov. servarunt. V. ad 36, 9, 3. Mox recte Gronov. edidit *praegressus*; pro quo priores dederant *progressus.* V. ad 9, 10, 7.

§. 10. *Romani ad Eretriam Phthiotici agri*] Hunc totum locum mire depravatum restituimus ex Polybio 17, [16.] At vicissim Polybius Livio nostro debet. Nam ubi est *Ἐρετρίαν τῆς φ***ς*, interpretes in illa voce extrita hallucinati sunt. At cum Livius, qui se hoc ipso loco Polybium sequi profitetur, *Eretriam Phthiotici agri* faciat, quis ambigat, quin a Polybio sit scriptum *Ἐρετρίαν τῆς Φθιωτικῆς.* Ex eodem Polybio restituimus *Melambium* et *Thetideum.* Sic enim ille: *Φίλιππος μὲν ἐπὶ Μελάμβιον προσαγορευόμενον τῆς Σκοτουσσαίας, Τίτος δὲ περὶ τὸ Θετίδειον τῆς Φαρσαλίας.* De Thetideo v. Euripidem et ejus Scholiasten initio Andromaches. HORRION. Hinc vides, in Polybio scribendum et supplendum, *Ὁ μὲν Τίτος ἐπὶ τὴν προσαγορευομένην Ἐρετρίαν τῆς Φθιώτιδος, ὁ δὲ Φίλιππος ἐπὶ τὸν Ὀγχηστὸν ποταμὸν αὐτοῦ κατέζευξαν.* Non *Φεραίας*, ut suspicatus est vir summus. Strabo inter *τὰς ὑπὸ τῷ Φθιωτικῷ τέλει τῷ ὑπ' Ἀχιλλεῖ κατοικίας* nomi-

e terrae posuisset castra, aut hi, aut illi, ubi ho-
essent, satis compertum habuerunt. Tertio die pri- 12
nimbus effusus, dein caligo noctis simillima Ro-
anos metu insidiarum tenuit.

VII. Philippus maturandi itineris caussa, post 1
brem nubibus in terram demissis nihil deterritus,
gna ferri jussit. sed tam densa caligo obcaecaverat 2
em, ut neque signiferi viam, nec signa milites cer-
rent; agmen ad incertos clamores vagum velut
rore nocturno turbaretur. Supergressi tumulos, 3
i Cynoscephalae vocantur, relicta ibi statione fir-
a peditum equitumque, posuerunt castra. Romanus 4

at Ἐρέτριαν ὁμώνυμον τῇ Εὐ-οικῇ l. 9, [433.] Caeterum haec ripseramus ante visum Horrio-em, ne quis ex eo deformata tet. J. FR. GRON. Rectius ex oc Livii loco Polybium emen-avit Gronov. quam Palmer. in xercit. p. 88. qui conjecit Ἐρε-ίαν τῆς Φαρσαλίας ex Strab. p. 447. quamvis etiam Ἐρε-ίαν περὶ Φάρσαλον memoret ustath. ad Hom. B. p. 211. in e. Praepositionem *ad*, quae erat a Msto, ex conjectura ad-ndum esse, in margine editio-is Rom. anni 1616. monuit Quae-ng. [*Ptiotici* Bamb.]

§. 11. *Ad Melambium, quod vocant Scotussaei agri*] *ad Melambium* legendum esse, vir doctus ad marginem ed. Rom. anni 1616. monuit, quum in ejus contextu foret *ad Melandium*: quam emendationem sibi vindicat Horrion §. praec. [*ad Melandium* Bamb.] *Scotussaei agri* primum vidi in ed. Gronovii anni 1665. quum anno 1644. *Scotusaei* edidisset, itaque in prima ed. notarum legendum monuisset. V. modo ad §. 8. Ante Gronov. vulgabatur *Scotusae agri*. [ut est in Bamb.] Sed in loco Polyb. ab Horrione laudato est Μελάμβιον προσαγορευόμενον τῆς Σκοτουσσαίας. Mox *circa Thetidem* cod. Bamberg. pro quo *circa Thetidium* reponit vir doctus in margine ed. Rom. anni 1616. *circa Thetideum* Horrion ad §. praec. ex Polybio laudans Θετίδειον, quod Latine vel *Thetidium* vel *Thetideum* efferri potest. Malo tamen *Thetidium*, quia cap. seq. etiam in Msto Bamb. ita scriptum fuisse indicatur, [in Bamb. scriptum est *Thetideum*.] et non tantum in Polyb. verum etiam Strab. 9, 431. bis Θετίδιον vocatur. Praeterea *satis compertum haut habuerunt* Mstum Bamb. Verum *haut* delendum esse vir doctus in margine ed. Rom. anni 1616. monuit.

§. 1. *Nubibus in terram demissis*] V. Periz. in Curtio vind. p. 84. DUKER.

§. 3. *Supergressi tumulos, qui Cynoscephalae vocantur*] *superegressi* perperam ed. Paris. anni

eisdem ad Thetidium castris quum se tenuisset, exploratum tamen, ubi hostis esset, decem turmas equitum et mille pedites misit; monitos, ut ab insidiis, quas dies obscurus apertis quoque locis tecturus es-
5 set, praecaverent. Ubi ventum ad insessos tumulos est, pavore mutuo injecto velut torpentes quieverunt. dein, nunciis retro in castra ad duces missis, ubi primus terror ab necopinato visu consedit, non diu-
6 tius certamine abstinuere. Principio a paucis procurrentibus lacessita pugna est, deinde subsidiis tuentium pulsos aucta: in qua quum haudquaquam pares Romani alios super alios nuncios ad ducem mit-
7 terent, premi sese; quingenti equites et duo millia peditum, maxime Aetolorum, cum duobus tribunis mili-

1625. Non displiceret etiam, si codex consentiret, *quae Cynoscephalae vocantur.* Ita enim Livium loqui maluisse, vidimus ad 32, 30, 6.

§. 4. *Decem turmas equitum et mille pedites misit*] Polybius [17, 17.] *Ὁ δὲ Τίτος στρατοπεδεύων περὶ τὸ Θετίδιον, καὶ διαπορούμενος ὑπὲρ τῶν πολεμίων, πούποτ' εἰσὶ, δέκα προθέμενος ὀυλαμους, καὶ τῶν ἐυζώνων εἰς χιλίους ἐξαπέστειλε.* Iterumque [c. 18.] *ὀυ μόνον τοὺς ἐυζώνους καὶ τους ἱππέας ἐγκεκλικότας.* Audeo affirmare vertisse Livium *et mille velites misit.* Nam idem prorsus habes 31, [35, 2.] *Ab Romanis item* (*aberat acies eorum paullo plus quingentos passus*) *velites et equitum duae aliae emissae.* J. FR. GRON. Casaub. quoque d. l. Polybii *ἐυζώνους* vertit *velites.* Nam et quos Polyb. ibid. c. 19. *ἐυζώνους*, eos Livius hic c. 8. *levem armaturam* dicit. Livius tamen 30, 11. bis *pedites* pro velitibus ponit, et a legionibus distinguit. DUK. Similem maculam Gronovius fide optimi cod. ex Livio eluit supra ad 23, 29, 3. Ceterum *et X pedites* erat in Msto [in Msto est *et* ∞ *pedites*] pro quo Quaereng. *et* ∞ *pedites* emendavit. V. ad c. 14, 5.

§. 6. *Subsidiis tuentum pulsos*] Sic Quaerengus non male, quum in MSS. esset *tuentum plissis.* [immo *plilsis.*] Nobis placuerat *utrimque missis.* Ita enim Plutarchus [in Quinct. p. 373.] *Γενομένων δὲ, οἷον εἰκὸς ἐν τόποις σκληροῖς μεταβολῶν κατὰ τὰς φυγὰς καὶ διώξεις, ἑκάτεροι τοῖς πονοῦσιν ἀεὶ καὶ ὑποχωροῦσιν ἐπιπέμποντες βοήθειαν ἐκ τῶν στρατοπέδων.* HORRION. Ed. Rom. anni 1616. ad cujus marginem Quaereng. *tuentum pulsos* emendavit, praefert *tuentum pulsis.* Paris. anni 1625. *tuentium pulsis.* Doujatius *tuentium pul-*

m propere missa, rem inclinatam restituerunt: ver- 8
que fortuna, Macedones laborantes opem regis
r nuncios inplorabant. Sed, ut qui nihil minus
o die propter obfusam caliginem, quam proelium,
spectasset, magna parte hominum omnis generis
bulatum missa, aliquamdiu inops consilii trepida-
t: deinde, postquam nuncii instabant, et jam juga 9
ontium detexerat nebula, et in conspectu erant
acedones, in tumulum maxime editum inter alios
mpulsi, loco se magis, quam armis, tutantes;
ommittendam rerum summam in discrimem utcum- 10
ue ratus, ne partis indefensae jactura fieret, Athe- 11
agoram ducem mercede militantium cum omnibus,
raeter Thracas, auxiliis, et equitatu Macedonum

. Idque praestare puto. Caus-
m v. ad 2, 5, 9.

§. 8. *Propter effusam caligi-nem*] Vitium solenne. Scribe *offusam*, nempe oculis videntium. 4. Observ. [21.] et ad Senecam [ep. 82.] J. FR. GRON. Liv. 40, 3. *Nec in sacerdotibus, tanta obfusa oculis animoque religione, motus esset.* 10, 5, 7. *compositisque adversus equestrem procellam subitum pavorem obfundit.* 26, 45, 3. *Quum altitudo caliginem oculis obfudisset.* 28, 29, 9. *Simul omnium rerum terror oculis auribusque est obfusus.* 34, 6, 3. *Itaque periculum est, ne quis error vobis obfundatur.* 39, 15, 4. *Ne nimium terroris obfundam vobis,* error. Senec. 3. Controv. 16. *Tenebrae stupentibus obfunduntur oculis.* Solent autem voces *offundere* et *obfundere* passim a librariis confundi. Certe ita variant codices in plerisque locis Livii modo laudatis; quibus adde, quae notavi ad Silii 10, 366.

§. 9. *Et jam juga montium detexerat nebula*] Nebulae non *detegunt*. sed *tegunt* omnia circa. 26, 17, 12. *Densa nebula saltum omnem camposque circa intexit.* Nec solet ita in hac re loqui Livius, verum addere *nebulam dispulsam, disjectam, discussam, dilapsam fuisse.* Sic d. l. *dispulsa sole nebula aperuit diem.* 29, 27, 7. *Sole orto est discussa* caligo. Et ibid. *Ventus nebula disjecta aperuit omnia Africae litora.* 41, 2, 4. *Nebula matutina texerat inceptum; qua dilabente ad primum teporem solis.* Polybius 17, 18. de hac nebula dicit: τῆς ὁμίχλης ἤδη διαφαινούσης, quod ex Livii 41, 2, 4. verti potest *perlucente jam inter*, vel *per nebulam luce.* Non dubium est, quin idem, quod Polybius, voluerit dicere Livius. Sed si ad id

12 ac Thessalorum mittit. eorum adventu depulsi
jugo Romani non ante restiterunt, quam in plani-
13 rem vallem perventum est. Ne effusa detruderen-
fuga, plurimum in Aetolis equitibus praesidii fu-
is longe tum optimus eques in Graecia erat: pedi-
inter finitimos vincebantur.

1 VIII. Laetior res, quam pro successu pugna
nunciata, quum alii super alios recurrentes ex prae-
2 lio clamarent, fugere pavidos Romanos, invitum
cunctabundum, et dicentem temere fieri, non locum
sibi placere, non tempus, perpulit, ut educeret om-
3 nes copias in aciem. Idem et Romanus, magis ne-
cessitate, quam occasione pugnae inductus, fecit
dextrum cornu, elephantis ante signa instructis, in
subsidiis reliquit: laevo cum omni levi armatura in
4 hostem vadit; simul admonens, *cum iisdem Mace-*
donibus pugnaturos, quos ad Epiri fauces, monti-

exprimendum nihil aliud, quàm quod hic legitur, scripsit, mihi satis obscure videtur locutus esse. DUK. Contextus ed. Rom. anni 1616. praefert *etiam juga*; ejûs margo vero ex conjectura viri docti *et jam juga*. [ut est in Bamb.] Soleat saepissime hae particulae a librariis confundi. V. ad 1, 47, 9.

§. 11. *Et equitatu Macedonum et Thessalorum*] Ita editio Cl. Jac. Gronovii major anni 1679. quam Cleric. et Crevier. secuti sunt. Omnes priores, etiam Gronoviana minor anni 1678. *ac Thessalorum*. Cur id mutatum?

§. 12. *Non ante restiterunt*] Hoc modo Quaereng. conjecit in margine ed. Rom. anni 1616. quum in contextu [ex Bamb.] perperam ederetur *restituerunt*. Etiam alibi *resistere* et *restituere* in Mstis commutantur. Exemplum habuimus 10, 29, 5. Similes alias aberrationes v. ad 2, 16, 11. [ante *adventum* Bamb.]

§. 13. *Pedites* etc. *vincebantur*] Videtur scripsisse *pedite*. Ut supra [c. 4, 6.] *equitum copiis superabant*. Possis dubitare an non ita et fuerit 26, 4, 3. *Equestria proelia ferme prospera faciebant, pedite superabantur* ubi libri *pedites*: quamquam illic facilius hic sensus ferat. Sed illic *pedite* fuisse in MS. jam monuit Horrion. J. FR. GRON. Antequam Horrion *pedite* in MS. esse moneret, ita jam Quaereng. in margine ed. Rom. anni 1616. scribendum conjecit. Polyb. 17,

s fluminibusque septos, victa naturali difficultate
orum, expulissent, acieque expugnassent: cum 5
, quos P. Sulpicii prius ductu obsidentes Eordaeae
itum vicissent. Fama stetisse, non viribus, Mace-
niae regnum. Eam quoque famam tandem eva- 6
isse. Jam perventum ad suos in ima valle ſtantes
at, qui adventu exercitus imperatorisque pugnam
ovant, inpetuque facto rursus avertunt hoſtem.
ilippus cum caetratis et cornu dextro peditum, 7
bore Macedonici exercitus, quam phalangem vo-
bant, propero cursu ad hoſtem vadit. Nicanori, 8
purpuratis uni, ut cum reliquis copiis confeſtim
quatur, imperat. Primo, ut in jugum evasit, et, 9
centibus ibi paucis armis corporibusque hoſtium,
oelium eo loco fuiſſe, pulsosque inde Romanos,
pugnari prope caſtra hoſtium vidit, ingenti gaudio
elatus: mox, refugientibus suis, et terrore ver- 10

. id exprimit ἐν τοῖς πεδικοῖς λιπεῖς εἰσι.

§. 3. *Laevo cum omni levi ar- atura*] Haec Quaerengii emen- io eſt. In Mſto fuisse dicitur *erio cum omni.* [in Mſto est *evo.*]

§. 5. *Cum iis, quos P. Sulpi- prius ductu obsidentes in eo- m aditu vicissent*] Non eodem ofecto, si memineris, quae et . et 32. praecedentibus libris didit. Adhibeamus Polybium 7. 19.] οὓς ὑμεῖς προκατέχον- ας ἐν Μακεδονίᾳ τὰς εἰς τὴν Ἐορ- αίαν ὑπερβολὰς ἐκ τοῦ προφα- ῦς μετὰ Σουλπικίου βιασάμε- οι πρὸς τόπους ὑπερδεξίους ἐξε- άλετε. Hinc licet mecum auda- ter et tuto rescribas: *quos P. ulpicii prius ductu, obsiden- tes Eordaeae aditum, vicissent.* Adfirmat et exposcit ipse auctor in ea parte hiſtoriae [31, 39, 7.] *Inde satis comperto, Eordaeam petituros Romanos, ad occupan- das angustias, ne superare ho- stes arctis faucibus inclusum aditum possent, praecessit.* Et deinde jam victoribus Romanis. [c. 40, 1.] *Ita angustiae mino- re certamine, quam quod ani- mis proposuerant, superatae, et in Eordaeam perventum.* J. FR. GRON. [*in eodem aditu* Bamb.]

§. 7. *Cum cetratis et cornu dex- tro peditum*] Supra ad 21, 21, 12. cum diphthongo *caetratos* legen- dum esse dixi, quomodo hic et- iam ex cod. Bamberg. exhibet ed. Rom. anni 1616. licet tamen c. 4, 4. ex cod. illo eadem

so, paullisper, incertus an in castra reciperet co-
11 pias, trepidavit: deinde, ut adpropinquabat hostis,
et, praeterquam quod caedebantur aversi, nec, ni-
si defenderentur, servari poterant, ne ipsi quidem
12 in tuto jam receptus erat; coactus, nondum ad-
secuta parte suorum, periculum summae rerum face-
re, equites levemque armaturam, qui in proelio
13 fuerant, dextro in cornu locat. caetratos et Mace-
donum phalangem, hastis positis, quarum longitudo
14 impedimento erat, gladiis rem gerere jubet. simul,
ne facile perrumperetur acies, dimidium de fronte
demtum introrsus porrectis ordinibus duplicat, ut
longa potius, quam lata, acies esset. simul et den-

praeferat *cetratorum*. ut et hoc cap. §. 13. *cetratos*. [*propere cursu* Bamb. mox *confertim* pro *confestim* idem.]

§. 11. *Et, praeterquam quod caedebantur adversi*] Qui *adversi* caeduntur, nondum fugiunt, sed referunt pedem repugnantes, atque ita recipiendo servant se ipsos. At dixerat ante: *mox, refugientibus suis et terrore verso*. Ergo lego: *quod caedebantur aversi*. praebitis videlicet tergis. Et ita fuisse in MS. testatur Horrion. J. FR. GRON. Eamdem lectionem firmant etiam, quae similiter hoc cap. praecesserunt, *pugnam renovant, inpetuque facto rursus avertunt hostem*. Eo sensu *aversus* 4, 27, 8. *Unde ex necopinato aversum hostem invadat*. ubi etiam quaedam dicta sunt. 22, 48, 4. *Aversam adoriuntur Romanam aciem*. 28, 36. 9. *Turbatosque hostes, et ad primum incursum conjectumque telorum aversos usque ad litus cum multa caede persequuntur*. Hoc lib. cap. seq. §. 8. *Dextrum cornu hostium aversum invadit*. Solent autem passim *aversus* et *adversus* a scribis confundi. V. ad 2, 31, 6.

Ac ne ipsi quidem in tuto jam receptus erat] Inducendum esse *τὸ ac*, attendenti accuratius ad sensum verborum manifeste, ut reor, apparebit. JAC. PERIZ. Illud *ac* expunxi, ut Perizon. monuit. Deest enim in prima ed. ad exemplum Msti procurata et aliis, usque ad Dan. Heinsii Elzevir. quae male prima exhibuit.

§. 12. *Dextro in cornu locat, cetratos et Macedonum phalangem, hastis positis*] Ed. Rom. anni 1616. ex Msto Bamberg. dedit *dextro in cornu locatus, cetratas Macedonum phalangem*; in cujus ed. margine Quaereng. conjecit *locat. caetratos et Macedonum phalangem*. [*dextero in cornu locatus. caetratas Macedonum* Bamb.]

§. 13. *Phalangem, hastis positis*, etc. *gladiis rem gerere ju-*

ri ordines jussit, ut vir viro, arma armis jungerentur.

IX. Quinctius, his, qui in proelio fuerant, inter 1 signa et ordines acceptis, tuba dat signum. Raro 2 alias tantus clamor dicitur in principio pugnae exortus. nam forte utraque acies simul conclamavere. nec solum qui pugnabant, sed subsidia etiam, quique tum maxime in proelium veniebant. Dextro cor- 3 nu rex, loci plurimum auxilio, ex jugis altioribus pugnans, vincebat; sinistro, tum cum maxime adpropinquante phalangis parte, quae novissimi agminis fuerat, sine ullo ordine trepidabatur. Media 4 acies, quae propior dextrum cornu erat, stabat

et] Quum proprium phalangis Macedonicae robur in hastis sive sarissis ante primos militum ordines projectis constitisse pateat ex Polyb. 17, 25. et seq. in animum inducere nequit Cl. Crevierius, Macedonas jussos esse ab rege, suam ipsos vim solvere ponendis hastis. Dubitat igitur, an Livius hic genuinum sensum expresserit Polyb. cujus haec sunt verba 17,20. τοῖς μὲν φαλαγγίταις ἐδόθη παράγγελμα, καταβαλοῦσι τὰς σαρίσσας ἐπάγειν. quae ita vertit Casaub. *Phalangitis data est tessera, ut demissis sarissis hostem invadant*. Conjicit autem, in errorem induxisse Livium verbum καταβαλοῦσι, quod vulgo sumitur pro *abjicere*, at hoc loco procul dubio intelligi debet *demittere*. ut jussi sint phalangitae, non *ponere*, sed demittere hastas, atque ante se projectis illis hostem invadere. Mox autem §. seq. verba *dimidium de fronte demtum introrsus porrectis ordinibus duplicat* per hypallagen recte accipit, pro dimidio de fronte demto introrsus porrectos ordines duplicat. Polyb. loco laud. id exprimit Τοῖς δὲ πελτασταῖς καὶ τοῖς φαλαγγίταις παρήγγειλε διπλασιάζειν τὸ βάθος, καὶ πυκνοῦν ἐπὶ τὸ δεξιόν.

§. 3. *Sinistro, tum cum maxime adpropinquante phalangis parte*] Ex cod. Bamberg. Romae editum est *sinistrorum cum maxime*: pro quo Quaereng. in ejus margine scribendum conjecit *sinistro cum maxime*, vel *sinistrorsum cum maxime*. Priorem conjecturam recepit ed. Paris. anni 1625. Gronov. deinde ex vestigiis τοῦ *sinistrorum* anno 1665. edidit *sinistro, tum cum maxime* etc. [et ita est in Bamb.] De junctis his vocibus *tum cum maxime* videbimus ad 40, 13, 4.

§. 4. *Media acies, quae propior*] Quaereng. in margine ed. Rom. anni 1616. scribendum conjicit *Media acie*, in quo sensum non video; nisi inducta distinctione junctim legamus *pugnae in-*

spectaculo velut nihil ad se pertinentis pugnae in-
5 tenta: phalanx, quae venerat, agmen magis, quam
acies, aptiorque itineri, quam pugnae, vixdum in ju-
6 gum evaserat. In hos incompositos Quinctius, quam-
quam pedem referentes in dextro cornu suos cer-
nebat, elephantis prius in hostem actis, inpetum
facit; ratus partem profligatam cetera tracturam

tenta phalanx. Puto tamen rectius viros doctos vulgatum servasse.

§. 5. *Phalanx, quae venerat*] Gronov. ad §. seq. legendum conjicit, *phalanx, quae laeva erat.* Eam conjecturam multum sibi adridere testatur Crevier. qui exponit, altera phalangis pars, quae sinistrum cornu constituere debebat. Insuper tamen suspicatur, vocem unam excidisse, ac legendum esse, *quae modo venerat.*

§. 6. *Quamquam pedem referentes in dextro cornu suos cernebat*] Non potuit dextrum cornu Macedonum idem esse, et simul opponi dextro Romanorum, ipsa natura docente, quae adversa se respiciunt, eorum cujusque dextrum obverti alterius sinistro, et vicissim sinistrum dextro. Sic igitur qua dextrum Macedonum stabat, resistebat Romanae aciei sinistrum cornu, quemadmodum sinistrum Macedonum incurrit in dextrum Romanorum. Potiores autem fuerant Philippici in dextro, impares in sinistro. Polybius [17, 21.] *Τὸ μὲν οὖν δεξιὸν τοῦ Φιλίππου λαμπρῶς ἀπήλλαττε κατὰ τὸν κίνδυνον.* Noster [hoc cap.] *Dextro cornu rex loci plurimum auxilio, ex jugis altioribus pugnans, vincebat; sinistro, tum cum maxime adpropinquante phalangis parte, quae novissimi agminis fuerat, sine ullo ordine trepidabatur.* Ergo necessario scribendum: *in hos incompositos Quinctius quamquam pedem referentes in sinistro cornu suos cernebat, elephantis prius in hostem actis, impetum facit.* Phalangem Macedonum, quae, ut sinistrum cornu constitueret, tantum quod venerat duce Nicanore Elephante, aptior itineri, quam proelio, vocat *hos incompositos*, non compositos, ut male vulgo. In dextro cornu Romanorum, cui praeerat ipse Quinctius, quamquam vacillare sinistrum suum videret, invadit. Non aliter Achaeorum princeps [17, 21.] *Ὁ δὲ Τίτος θεωρῶν οὐ δυναμένους τοὺς παρ' αὐτοῦ στέγειν τὴν τῆς φάλαγγος ἔφοδον, ἀλλ' ἐκπιεζομένους τοὺς ἐπὶ τῶν εὐωνύμων.* Nempe ipsius Titi. Nisi malis *in laevo.* Quae vox, vereor, ne obliterata sit et in istis praecedentis membri: *phalanx, quae venerat,* ut fuerit, *phalanx, quae laeva erat, agmen magis, quam acies.* I. FR. GRON. Perizon. Animadv. historicis c. 8. p. 338. hic non obscure Livii ipsius peccatum arguit; sed, si quid mutandum sit, mavult *in altero cornu.* Ego neque Livium tam incogitantem fuisse credo, ut in re adeo manifesta peccare potuerit, qui praesertim alia recte ex Polybio descripserit, neque intelligo, cur *altera* hic melius sit, quam alterutrum eorum, quae scribi placebat Gronovio. Sed, quod hic

..n dubia res fuit. extemplo terga vertêre Mace- 7
..nes, terrore primo bestiarum aversi. et ceteri
..idem hos pulsos sequebantur: unus e tribunis mi- 8
..um, extemplo capto consilio, cum viginti signo-
..n militibus, relicta ea parte suorum, quae haud
..bie vincebat, brevi circuitu dextrum cornu ho-
..m aversum invadit. Nullam aciem ab tergo ad- 9

..it, Quinctium *dextro cornu* ..efuisse, caute accipiendum est. ..ebat ille sinistrum cornu Ro..norum, Polybio et Livio ipsis ..toribus. Sed quum hoc a dex.. cornu Macedonum, in quo ..ippus erat, multis occisis pel..videret, omnem spem salutis .dextro superesse ratus, ad id, ..icto sinistro, advolavit. Ita ..tarchus in Quinctio, et Poly..s 17, 21. Nicanori cognomen ..se Ἐλέφας, est in Polybio ..d. c. 20. DUK. Scriptores an..os, et inter eos nostrum, in..um errorem illum, cujus hic ..vium arguit Perizon. errasse, .. diffiteor. Vide, quae notan..r ad 7, 15, 6. Hic tamen, ubi ..lybium recte narrantem libe..ori interpretatione Latine ver.., tam insignem incogitantiam, .nimia festinatione ortam, ei ad..ibere non audeo; sed, culpam ..ius in librariorum oscitanti.. conferens, contextui ejus ali.. earum mutationum, quae vi.. doctis ad hunc locum in ..entem venerunt, subcurren..m censeo; et quidem tanto ..nfidentius, quod haec pars ope.. Liviani unius tantum codicis ..e nobis servata sit; in quo ..ulto facilius statui potest scri..am errasse, quam si, vulgata ..ctione plurium codicum con..nsu confirmata, plures librarii ..jusdem erroris accusandi fo..ent. Minorem in literis muta..ionem fore, si cum Perizon. *in altero cornu*, quam cum Gronov. *in sinistro*, vel *in laevo* legamus, existimat Cl. Crevier.

§. 7. *Terrore primo bestiarum*] Elephanti utique *bestiae* sunt: sed, quum de proeliis agitur, eos magis *belluas*, quam *bestias*, dici puto. DUK. V. viros doctos ad Flori 1, 18, 8. et 2, 6, 49. Ad locum autem ejus priorem Rupert. *bestia* etiam de elephanto usurpari, testimonio Cic. docuit.

§. 8. *Extemplo capto consilio*] Credo melius esse *ex tempore*. Polyb. 17, 22. παρ' ἀυτὸν τὸν τῆς Χρείας καιρὸν συμφρονήσας, ὅ δέον εἴη ποιεῖν. Sallust. Jugurth. 70. *Igitur utriusque consilio dies insidiis statuitur; cetera, uti res posceret, ex tempore parari placuit.* ubi MS. unus Cortii itidem perperam habebat *extemplo*. Cic. 3. de Offic. 6. *Hujus generis sunt quaestiones omnes eae, in quibus ex tempore officium exquiritur.* et 9. ad Att. 2. *Nos adhuc, quid Brundisii actum esset, plane nesciebamus. quum sciemus, tum ex re et ex tempore consilium capiemus. Pro tempore* et *pro re consilium capere* dicit Caesar 6. Gall. 8. quod idem est: nempe prout περιστάσεις rei ac temporis postulant. DUKER.

Cum viginti signorum manipulis] Polyb. 17. 22. σημαίας ἔχων οὐ πλείους εἴκοσι. σημαία

ortus non turbasset; ceterum ad communem omni-
um in tali re trepidationem accessit, quod phalanx
10 Macedonum, gravis atque inmobilis, nec circum-
agere se poterat, nec hoc, qui a fronte, paullo
ante pedem referentes, tunc ultro territis instabant,
11 patiebantur. Ad hoc, loco etiam premebantur, quia
jugum, ex quo pugnaverant, dum per proclive pul-
sos insequuntur, tradiderant hosti ad terga sua cir-
cumducto. Paullisper in medio caesi, deinde, omis-
sis plerique armis, capessunt fugam.

X. Phi-

est *manipulus*. Idem 6, 22. Livius supra c. 21, 2. *Cum unius signi militibus.* et 25, 23, 16. *Signi unius milites.* DUKER.

§. 9. *Nudam aciem ab tergo adortus cum turbasset*] Non haec veteris codicis lectio est, sed conjectura doctissimi Quaerengi. In scripto erat *Nullam aciem*, et deinde *non turbasset.* Quod utique mutandum non fuit, ut vidit et Horrion, sed distinctione illustrandum. Hoc modo: *brevi circuitu dextrum cornu hostium aversum invadit. Nullam aciem ab tergo adortus non turbasset: caeterum ad communem omnium in tali re trepidationem accessit, quod phalanx Macedonum gravis atque immobilis nec circumagere se poterat, nec hoc qui a fronte paullo ante pedem referentes* (in sinistro cornu Romanorum, ut diximus) *tunc ultro territis instabant, patiebantur.* Ridiculo errore post τὰ *nec hoc* postremis insertum *tredecim*. Significat, eo deventum, ut nec ipsa salus ultra servare Macedonas valeret. Etenim nullam aciem tam firmam esse, quam sic ex improviso ab tergo impugnatam constare nec turbari contigisset. Praeter autem illud periculum, quod alia quaevis acies, non ad hunc casum ante instructa praeparataque, subitura foret, hoc opportuniorem phalangem Macedonum fuisse, quod natura sua immobilis erat, nec posset circumagi, quin dissolveretur. Denique absque hoc etiam foret, et quamvis salvis ordinibus phalanx se vertere potuisset, (quod non poterat) tamen ne id quidem licuisse propter novos animos recentemque impetum illorum ex Romanis, qui paullo ante modicum cesserant, ac pedem retulerant. J. FR. GRON. Ed. Paris. anni 1625. partim Quaereng. conjecturam, partim Msti lectionem hoc modo perperam expressit *Nullam aciem ab tergo adortus cum turbasset.* [*paratiorem* pro *trepidationem* Bamb.]

§. 10. *Nec hoc qui a fronte paullo ante*] Haec etiam doctissimi Quaereng. conjectura est in margine ed. Rom. anni 1616. in cujus contextu ex Msto editur *nec hos quia fronte.* Ed. Paris. iterum utraque lectione confusa de-

X. Philippus cum paucis peditum equitumque 1
mo tumulum altiorem inter ceteros cepit, ut spe-
laretur, quae in laeva parte suorum fortuna es-
: deinde, postquam fugam effusam animadver- 2
, et omnia circa juga signis atque armis fulgere,
 et ipse acie excessit. Quinctius, quum institis- 3
 cedentibus, repente quia erigentes hastas Mace-
nas conspexerat, quidnam pararent incertus,
llisper novitate rei constituit signa: deinde, ut 4
cepit hunc morem esse Macedonum tradentium
se, parcere victis in animum habebat. Ceterum 5

nec hos qui a fronte. Cete- postrema ed. quam *nec hos* *decim, qui a fronte* ridiculo rore vulgasse Gronov. ad §. nec. dixit, est Elzeviriana Hein- . Quid autem errori ansam derit, patebit, si quis Grute- am anni 1628. consulere ope- judicarit.

§. 11. *Dum per proclive pul- insequuntur*] Ita ex emenda- ne viri docti ostentavit margo Rom. anni 1616. in cujus con- tu ex membranis erat *inse- tur* nullo sensu. Patet hinc, scriptum fuisse *insecuntur.* ita Bamb.] V. ad 9, 2, 15. Id em in *inseruntur* corrumpere oclive erat.

§. 1. *Cepit, ut specularetur*] MS. post *cepit* erat lacuna. quam Romae inserta vocula , nos *unde* reposuimus. Lector legat, utrum volet. HORRION.

§. 2. *Signis atque armis ful- ere, tum et ipse*] Ex *rom.* quod rat *Romanis*, factum est τὸ *tum*. ta enim reliquerat Livius: *post- uam fugam effusam animad- ertit, et omnia circa juga si- nis atque armis fulgere Ro- nanis, et ipse acie excessit.* J. FR. GRON. Conjectura Grono- vii Perizonio displicuisse vide- tur, qui firmandae vulgatae le- ctioni et inlustrandae particulae *tum* margini adscripsit duo loca Livii, alterum ex 2, 8, 3. *Quas quum solus pertulisset, ut sua unius in his gratia esset, tum deinde comitia collegae subro- gando habuit.* alterum ex 23, 34, 6. *Deinde ut Punicus cultus habitusque suspectos legatos fe- cit Hannibalis, tum, comiti- bus eorum seductis, literae quo- que inventae.* Idem Gronov. in priori ed. notarum aliter huic loco subcurrebat. Suspicatus e- nim est, excidisse vocem et scri- ptum fuisse, *signis atque armis Romanis*, vel *hostium ful- gere, tum et ipse.* Etiam Polyb. expresse *Romanorum* in hac re meminit. 17, 22. *Κατανοήσας δὲ, τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ δίωγμα τοῦ λαιοῦ κέρως τοῖς ἄκροις ἤδη προσπελάζοντας.*

§. 3. *Quum cedentibus insti- tisset*] Ita Paris. anno 1625. et deinde semper editum est. At Ro- mae anno 1616. dederunt ex Msto *institisset cedentibus*: quemad- modum etiam postea *quidnam*

ab ignaris militibus omissam ab hoste pugnam, et quid imperator vellet, inpetus in eosdem factus, et
6 primis caesis, ceteri in fugam dissipati sunt. Rex ef-fuso cursu Tempe petit. Ibi ad Gonnos diem unum substitit ad excipiendos, si qui proelio superessent. Romani victores in castra hostium spe praedae ir-ruunt: verum ea magna jam ex parte direpta ab
7 Aetolis inveniunt. Caesa eo die octo hostium mi-lia, quinque capta. Ex victoribus septingenti fere
8 me ceciderunt. Si Valerio quis credat, omnium re-rum inmodice numerum augenti, quadraginta millia

pararet, cujus loco ed. Paris. substituit *quidnam pararent*, quomodo legendum esse Gronov. quoque in pr. ed. not. monuit. Inferius, pro *constituit signa*, eadem ἔκδοσις Paris. *constitit*, omisso τῷ *signa*. Infeliciter. V. ad 27, 16, 11. [*novitatem* Bamb.]

§. 4. *Parcere victis in animum habebat*] Fortasse Livius scripserat *in animo*, ut Romae correctum est ad marginem. Nobis nihil mutare libuit. Licuit enim Livio sic loqui, quomodo Plautus in Amphitrione dixit [1, 1, 25.] *Numero mihi in mentem fuit.* V. Manutium in Orat. pro Quintio [5.] HORR. Recte Horrion Msti lectionem contra Quaereng. defendit. V. ad 2, 14, 4.

§. 5. *Inpetus in eos factus*] Ita Gronov. anno 1665. vulgavit. Priores omnes *in eosdem factus*; quod cur displiceret, rationem reddi oportuerat; nisi forte operae typographorum aberrarint. Priorem igitur lectionem reduxi. [*impetus in eosē* (i. e. *eos est*) *factus* Bamb.]

§. 6. *Spe praedae irruunt: verum ea magna jam ex parte direpta ab Aetolis inveniunt*] Voces *irruunt verum et ex parte* desunt in unico cod. [*irruunt* est in Cod.] quarum loco relictae erant lacunae, quas vir doctus ad marginem ed. Rom. supplevit, quemadmodum deinde semper editum est, nisi quod Paris. anno 1625. vulgarint *spe praedae irrumpunt: ea magna jam ex parte direpta.* Non probo etiam conjecturam amici legentis *castra magna jam ex parte direpta ab Aetolis inveniunt*, quasi ad *praedam* referendum foret. Supra 2, 14, 3. *Castra opulenta Romanis dono dedisse. Ea deinde, ne populo inmisso diriperentur hostiliter, venisse.* 23, 1, 1. *Hannibal post Cannensem pugnam, castra capta ac direpta, confestim ex Apulia in Samnium moverat.* 37, 43, 7. *Perguat ad castra diripienda.* c. 44, 3. *Victores direptis hostium castris cum magna praeda in sua reverterunt.* Eodem modo *diripere urbem* et similia alia passim obcurrunt.

§. 7. *Caesa eo die VIII hostium*] Post haec verba in MS. erat lacuna: sequebatur enim *capti ex victoribus*. Sed eam explet licet ex Orosio 4, 20. *Victi Ma-*

stium eo die sunt caesa; capta, ubi modestius ndacium est, quinque millia septingenti, signa litaria ducenta unum et quadraginta. Claudius 9
oque duo et triginta millia hostium caesa scribit, pta quatuor millia et trecentos. Nos non mini- 10
o potissimum numero credidimus, sed Polybium uti sumus, non incertum auctorem quum om- um Romanarum rerum, tum praecipue in Graecia starum.

XI. Philippus, conlectis ex fuga, qui variis ca- 1
bus pugnae dissipati, vestigia ejus secuti fuerant,

dones castra amiserunt. Octo llia hostium eo die caesa, nque millia capta Polybius dit. Valerius dicit, quadra- ta millia trucidata: Clau- s vero triginta millia inter- a commemorat. Ex quo pro *rio* (sic enim MS.) scriben- m apparet *Valerio*. Est autem Valerius Antias. Infra Poly- s [17, 23.] *Ἔπεσον δὲ τῶν μὲν μαίων πρὸς τοὺς ἑπτακοσίους· ν δὲ Μακεδόνων ἀπέθανον μὲν πάντες εἰς ὀκτακισχιλίους· ζω- γρίᾳ δὲ ἑαλώκεσαν οὐκ ἐλάτ- ους πεντακισχιλίων.* Plutarchus Quinct. p. 373.] *Ἔπεσον μὲν ὀκτακισχιλίων οὐκ ἐλάττους, λώκεσαν δὲ περὶ πεντακισχι- λίους.* HORRION. Verba tria, ae sequuntur, *millia, quinque pta,* perperam omittit ed. Pa- r. anni 1625.

§. 8. *Si Valerio quis credat, mnium rerum* etc.] Romae ex lito editum erat *Si vario* [*Vario* amb.] *qui credat omnium re- um immodice numerum au- enti XL. millia hostium eo- em die sunt caesa capta ibi. Modestius* [*eo die sunt caesa; apta, ibi* Bamb.] *mendacium t V. millia cl. CC. signa mi- litaria CCXLXI. mil.* [*quin- que milia* Dcc, *signa militaria* CCXLVIIII. *Claudius.* Bamb.] *Claudius quoque duo et XXX millia hostium caesa scribit, capta IIII. et CCC.* [Cod. *qua- tuor milia et trecentos.*] Id, quod nunc vulgo exstat, receptum est ex Quaereng. conjectura, nisi quod tamen dederit *signa mili- taria CCLXI.* Ed. Paris. anni 1625. *signa militaria CCXLI. mil.* vulgavit: Gronov. *signa militaria ducenta unum et qua- draginta.*

§. 10. *Nos non minimo potis- simum numero credidimus*] Vi- de, quid sit *numero credere.* Mihi obscurum est, et in mentem venit *minimum numerum* hac sententia: ego minimum nume- rum retuli, non quod eum potis- simum verum esse credam, aut pro certo adfirmare velim esse; sed in eo referendo Polybium secutus sum. DUKER.

Quum omnium Romanarum rerum] Vox *rerum*, quae in ed. Rom. deerat, addita est ex con- jectura Quaereng. [et ita Bamb.] *omnium rerum Romanarum* praefert ed. Paris. anni 1625.

missisque Larissam ad commentarios regios combu-
rendos, ne in hostium venirent potestatem, in Ma-
2 cedoniam concessit. Quinctius, captivis praedaque
venumdatis, partim militi concessis, Larissam est
profectus, hauddum satis gnarus, quam regionem
3 petisset rex, quidve pararet. Caduceator eo regius
venit, specie ut induciae essent, donec tollerentur
ad sepulturam, qui in acie cecidissent; re vera ad
petendam veniam legatis mittendis. Utrumque ab
4 Romano impetratum. Adjecta et illa vox, *bono ani-*
mo esse regem ut juberet: quae maxime Aetolos ob-
fendit, jam tumentes querentesque, *mutatum victo-*
5 *ria imperatorem. Ante pugnam omnia magna parva-*

§. 1. *Philippus, conlectis ex fuga, qui, variis* etc.] Polyb. 17, 29. *Φίλιππος δὲ ἀναδεξάμενος ὅσους ἐδύνατο πλείσους τῶν ἐκ τῆς μάχης ἀνασωζομένων, αὐτὸς μὲν ὥρμησε διὰ τῶν Τεμπῶν ἐις Μακεδονίαν· ἐις δὲ τὴν Λάρισσαν ἔτι τῇ προτεραίᾳ νυκτὶ διεπέμψατο τινὰ τῶν ὑπασπισῶν, ἐντειλάμενος ἀφανίσαι καὶ κατακαῦσαι τὰ βασιλικὰ γράμματα.* [*ea fuga*, pro *ex*, Bamb.]

In Macedoniam cessit] Ita primum inveni in ultima Gruteri ed. eamque lectionem recentiores omnes servarunt: at priores, et praesertim ed. Rom. anni 1616. vulgarunt *concessit*, quod revocavi. Supra 4, 61, 6. *In arcem munitam natura globus armatorum concessit.* 22, 20, 12. *Hasdrubal in Lusitaniam ac propius Oceanum concessit.* 28, 8, 14. *Retro in regnum concessit.* 37, 44, 5. *Media ferme nocte Sardes concessit.* 38, 2, 13. *In altiorem deruptioremque undique tumulum concessere.* Sallust. in Jug. 12. *In loca propinqua thesauris alius alio concessere.* ubi v. Cortium. Justinus etiam saepissime ita locutus est.

§. 2. *Quinctius, captivis praedaque* etc.] Polyb. 17, 29. *Τίτος δὲ μετὰ τὴν μάχην ποιησάμενος τὴν καθήκουσαν πρόνοιαν περί τε τῶν αἰχμαλώτων καὶ τῶν ἄλλων λαφύρων ᾔει πρὸς Λάρισσαν.*

§. 4. *Utrumque ab Romano impetratum*] Ita ad marginem ed. Rom. Quaereng. conjecit, quum in contextu ex Msto *imperatum* editum foret. De sollemni hoc scribarum errore v. ad 9, 30, 10. [*Adjecta etiam* Bamb.]

Aetolos obfendit, timentes jam querentesque] Placet *tumentes*, quod erat in scripto: non tamen ut id referam ad arrogantiam eorum, victoriae gloriam in se rapientium, sed ut significet indignantes, iratos. Sic 31, [8, 11.] *Multis in Italia contactis gentibus Punici belli societate, ira-*

que communicare cum sociis solitum: nunc omnium expertes consiliorum esse: suo ipsum arbitrio cuncta agere: cum Philippo jam gratiae privatae locum 6
quaerere; ut dura atque aspera belli Aetoli exhauserint, pacis gratiam et fructum Romanus in se vertat. Et haud dubie decesserat iis aliquantum hono- 7
ris. sed, cur neglegerentur, ignorabant. Donis regiis inminere credebant invicti ab ea cupiditate animi virum: sed et succensebat non inmerito Aetolis, 8
ob insatiabilem aviditatem praedae, et adrogantiam eorum, victoriae gloriam in se rapientium, quae 9
vanitate sua omnium aures obfendebat: et, Philippo sublato, fractis opibus Macedonici regni, Aeto-

que inde tumentibus. Plautus Casina [2, 5, 17.] *Nunc in fermento tota est, ita turget mihi.* Cicero 3. Tusc. [9.] ex versu Homerico:

— *Cor penitus turgescit tristibus iris.*

Ovidius [2. Met. 508.] *Intumuit Juno.* J. FR. GRON. Illud *timentes* receptum erat ex conjectura Quaereng. quum Mstum recte exhiberet *tumentes*, quod optime Gronov. defendit, et non ad arrogantiam, sed ad indignationem et iram refert. V. Cel. Burm. ad Ovid. 16. Her. 134. 2. Met. 86. et quae notavi ad Silii 2, 626. Insuper primus Gronov. ordine verborum mutato, anno 1665. edidit *tumentes jam*, quum Romae ex cod. datum foret *jam tumentes*; quod nulla, ut puto, de caussa mutatum restitui. [*jam tumentis quaerentisque* Bamb.] (* de locutione *suo ipsum arbitrio* v. ad 7, 40, 9.)

§. 7. *Donis regiis inminere credebant*] Sic ex ingenio emendavit Quaereng. quum ex unico Msto *Donis regis* editum foret. Solent passim ita errare librarii. V. ad 32, 6, 6. An tamen ita ubique, etiam sine Mstorum auctoritate, emendandum sit, admodum dubito. V. ad 44, 6, 9. De ipsa hac Aetolorum suspicione v. Polyb. in Exc. legat. num. 6. p. 1097. et de Virtut. et Vitiis, ubi eadem repetuntur, p. 1426. Etiam Appian. in Exc. Legat. num. 24. Vide etiam, an §. praec. legendum sit, *ut, ubi dura* etc. sensu simile quid, ut videtur, flagitante. [*decesserat ii* pro *iis* Bamb.]

§. 8. *Succensebat non inmerito Aetolis, ob insatiabilem* etc.] Plura v. apud Polyb. Exc. legat. num. 6. p. 1096. et Plutarch. in vita Quinctii Flamin. p. 373. Ceterum *succensebat* est ex emendatione Quaereng. quum ex Msto Romae ederetur *succensebant.*

§. 9. *Quae vanitate sua omnium aures obfendebat*] Lege *qua vanitate sua omnium aures*

10 los habendos Graeciae dominos cernebat. Ob eas cauſſas multa sedulo, ut viliores levioresque apud omnes eſſent et viderentur, faciebat.

1 XII. Induciae quindecim dierum datae hoſti erant, et cum ipso rege conſtitutum conloquium: cujus priusquam tempus veniret, in consilium ad-
2 vocavit socios. Retulit, quas leges pacis placeret dici. Amynander Athamanum rex paucis sententiam absolvit; *ita componendam pacem esse, ut Graecia, etiam absentibus Romanis, satis potens tuendae*

offendebant. J. FR. GRON. Gronovii conjecturam in contextum recepit Clericus, quod tamen se *numquam* facturum promisit, nisi *monito* semper lectore in notulis infimae paginae subjectis. Quum autem vulgatum aliquo modo servari poſſit, priorem lectionem revocare satius habui.

§. 1. *Induciae quindecim dierum datae*] Caduceator enim regius veniam mittendis legatis, quam petiit, impetrarat. Venèrunt itaque tres legati a Philippo missi, Demoſthenes, Cycliadas, et Limnaeus; quibuscum conlocutus Quinctius, praesentibus tribunis, quindecim dierum inducias pepigit. V. Polyb. Exc. legat. num. 6. p. 1097.

In consilium advocavit socios. Retulit, quas leges] Videtur fuiſſe *in consilium advocatis sociis retulit, quas leges pacis placeret dici*. J. FR. GRON. Conjecturam Gronovii probare nequeo: non enim Quinctius *in consilium advocatis sociis retulit*, id eſt narravit, *quas leges pacis placeret dici*; verum de illa re ad eos retulit, id eſt sententiam eorum exquisivit. Polyb. loco laud. p. 1098. Ἀθροισθέντων δὲ τῶν συμμάχων, καὶ τοῦ συνεδρίου συναχθέντος ἐξ αὐτῶν τούτων, ἀναστὰς ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐκέλευε λέγειν ἕκαστον, ἐφ' οἷς δεῖ ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τὸν Φίλιππον διαλύσεις. Si quid igitur mutandum, legam *advocavit socios, ad quos retulit*, vel *advocavit socios, et ad eos retulit*, vel *consilium advocans ad socios retulit*, vel denique *in consilium advocavit, et ad socios retulit*. De locutione *in consilium vocare* v. Gronov. ad 23, 32, 3.

§. 2. *Potens tuendae * simul pacis libertatisque esset*] Adeo suspectus hic fuit locus doctis, ut eum non uno, sed quatuor aſteriscis infamem redderent. Tu vero dele omnes: eſt enim Crotone, ut ajunt, sanior: *ita componendam pacem esse, ut Graecia etiam absentibus Romanis satis potens tuendae simul pacis libertatisque esset*. Non intellexerunt vim particularum; quae eadem eſt, ac si dictum esset: *simul pacis, simul libertatis*. 4, [40, 3.] *In suos quaeque simul corpore atque animo vix prae gaudio compotes effusae*. 21, [21, 10.] *Inde partiens curas simul inferendi atque arcendi belli*. Hoc lib. [c. 16, 8.]

-mul pacis libertatisque esset. Aetolorum asperior 3 -atio fuit, qui pauca praefati, *recte atque ordine* -*peratorem Romanum facere, quod, quos belli* -*cios habuisset, cum iis communicaret pacis consi*-. *falli autem eum tota re, si aut Romanis pacem,* 4 -*t Graeciae libertatem satis firmam se credat reli*-*urum, nisi Philippo aut occiso, aut regno pulso:* -*ae utraque proclivia esse, si fortuna uti vellet.* -l haec Quinctius negare, *Aetolos aut moris Ro*- 5 -*manorum memores, aut sibi ipsis convenientem sen*-

-*entium mox verecundia si*-*l pristinae dignitatis, ac mi*-*icordia praesentis fortunae* -*um est.* J. FR. GRON. 2, 12, *Simul ira infensus, pericu*-*ue conterritus.* 3, 38, 12. *Di*-*ssi circa domos adparitores* -*ul ad pignora capienda sci*-*tandumque.* 4, 32, 12. *Fa*- *simul dictisque odium ex*-*t.* Alia plura exempla v. 21, 2. 22, 3, 9. c. 58, 3. c. 60, 22. 3, 16. 27, 5, 1. 28, 36, 6. 33, 10. (* 40, 16, 1.) 42, 28, 12. 12, 7. et alibi. V. Cortium Plinii 2. Epist. 17, 5. Ceterum -n ideo locus asteriscis notatus -letur, quia non intelligebatur particularum, verum quia -d. Rom. ad praescriptum uni-Msti procurata, visebatur eo-m loco lacuna, quam hoc mo-supplere conatus est, qui prae-t ed. Paris. anni 1625. *satis* -*tens per se tuendae simul* -*cis libertatisque.* Verum, si -itioni Rom. fides habenda est, -iderat aliquid non ante, sed -t vocem *tuendae*; adeoque voces, quae supplentur, ge-nuinae fuerunt, legendum foret *satis potens tuendae per se si*-*mul* etc. [in codice nullum lacu-nae vestigium.]

§. 3. *Pauca praefati, nec re*-*cte atque ordine imperatorem Romanum facere*] Polybius [Exc. legat. num. 6.] Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς ἀναςὰς, καθότι μὲν ἤθροικε τοὺς συμμάχους ἐπὶ τὸ περὶ τῶν διαλύσεων διαβούλιον, καὶ καθότι νῦν ἑκάςους ἀξιοῖ λέγειν τὸ φαινόμενον, ἐπῄνεσε τὸν Τίτον. Ergo dele τὸ *nec*, quod et sententia refutat, et procul habet scriptus. J. FR. GRON. Illud *nec* perperam additum fuerat ab Grutero in ultima ed.

§. 4. *Falli autem eum tota re*] Supplendum monet Cl. Crevier. per *adjecerunt*, ut suus constet sensus verbo *praefati*, quod praecessit. Polyb. loco laudato. Τοῖς δ' ὅλοις πράγμασιν ἀγνοεῖν ἔφη καὶ παραπίπτειν αὐτόν.

§. 5. *Aetolos aut moris Romanorum memores, aut sibi ipsis convenientem sententiam dixisse*] Legendum est: *memorem, aut sibi ipsos.* utrumque ex more Livii. *memorem*, ut referatur ad *sententiam.* 1. [28, 11.] *Primum ultimumque illud supplicium apud Romanos exempli parum memoris legum humanarum fuit.* Et eodem lib. [c. 32, 4.] *Medium erat in Anco ingenium, et Numae et Romuli memor.* Sic 4, [48, 7.] *Si temporis interdum*

6 *tentiam dixisse; et illos prioribus omnibus conciliis*
conloquiisque de conditionibus pacis semper, non ut
7 *ad internecionem bellaretur, disseruisse, et Romanos, praeter vetustissimum morem victis parcendi,*
praecipuum clementiae documentum dedisse, pace
Hannibali et Karthaginiensibus data. Omittere se
8 *Karthaginienses. Cum Philippo ipso quoties ventum*
in conloquium? nec umquam, ut cederet regno,
actum esse? An, quia victus proelio foret, inex-
9 *piabile bellum factum? Cum armato hoste infestis*

potius, quam majestatis, memor adhibeatur oratio. 7, [31, 8.] *Ut preces Campanorum, responsum senatus amicitiae Samnitium memor, deditionem postremo factam, Samnitibus exponerent.* J. FR. GRON. *memorem*, ut 3, 36, 5. *Si quis memorem libertatis vocem aut in senatu, aut in populo misisset.* c. 69, 4. *T. Quinctium orationem memorem majestatis Patrum, concordiaeque ordinum, et temporum inprimis habuisse.* Et ita fere *inmemor* 9, 3, 4. *Qua cibi, qua quietis inmemor nox traducta est.* Quum tamen unicus codex *memores* servet, id etiam per ellipsin *τοῦ esse*, quae frequentissima est, commode servari potest. Quid autem de altera parte emendationis Gronovianae *sibi ipsos* sentiam, satis intelligitur ex illis, quae notavi ad 2, 19, 5.

§. 6. *Consiliis conloquiisque de conditionibus pacis semper, ut ad*] Scribe *conciliis*. [ut est in Bamb.] Deinde excidit negativa particula. Flagitat enim sensus, *non ut ad internecionem bellaretur.* [et ita Bamb.] Ideo enim disconveniebant secum, quod prius haudquaquam prae se tulerant optare ac velle, ut cum internecione Philippi finiretur bellum; nunc id aperte censebant. J. FR. GRON. *conciliis* legendum esse, monuit Gronov. etiam infra ad 44, 2, 5. Deinde *conloquiisque* debetur ingenio Quaerengii, quum ex Msto Romae ederetur *conloquiis et de cond.* [*conloquiisque et de* Bamb.] Sed mitius fore videtur, si, transpositis vocibus, legamus *conciliis et conloquiis de conditionibus pacis.* Insuper negationem orationi addendam esse Gronovio consentio. Casus autem dari, ubi necessario particulae negandi vel addendae, vel demendae sint, vidimus ad 21, 9, 1. Adde Muret. 9. Var. lect. 9. Quum tamen hic in manuscripto nulla lacuna adpareat, vide, num praestet *ne ad internecionem.* Solent enim *ut* et *ne* inter se commutari a librariis. V. Cortium ad Plinii 3, 9, 8.

§. 8. *Quia victus proelio foret*] Ita recte conjecit Quaereng. quum Romae edidissent *quia victis.* [*quia victus in proelio* Bamberg.]

§. 8. *Animum maximum habere*] Sic dederunt Romae. Sed *τὸ animum* non exstat in scripto. [*animum* exstat in scripto.] Ita-

mis concurri debere: adversus victos, mitissimum
emque, animum maximum habere. Libertati Grae- 10
e videri graves Macedonum reges. si regnum gens-
e tollatur, Thracas, Illyrios, Gallos deinde, gen-
feras et indomitas, in Macedoniam se et in Grae-
m effusuras. Ne, proxima quaeque amoliendo, ma- 11
ibus gravioribusque aditum ad se facerent. Inter- 12
nti deinde Phaeneae praetori Aetolorum, testifi-
ntique, si elapsus eo tempore Philippus foret,
x gravius eum rebellaturum, *Desistite tumultuari,*

Horrion conjecit: *mitissi-m quemque maximum habe-* Quid si retineamus omnem rem lectionem, et explice- *mitissimum quemque* homi- *maximum* animum *habere?* mode enim omissa hic ea vox praecedenti membro repeti-. J. FR. GRON. Non decerno, m horum melius sit: sed ad-um durum videtur, ex prae-nte *animis* hic repetere *ani-m.* Qui addiderunt *animum,* melius trajectis verbis datu-fuisse credo, *maximum quem-mitissimum animum habe-* ut *mitissimus* animus oppo-tur *infesto*, quemadmodum *us* hostis *armato.* Ovidius 3. . 5, 31.

uo quisque est major, ma-
gis est placabilis ira.

plura ibi in eamdem senten-. Hujusmodi aliquid dixisse ntium, ex Polybii Legat. 6. patet, ubi haec illius refe-tur verba: πολεμοῦντας γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας βαρεῖς ι καὶ θυμικοὺς, ἡττωμένους γενναίους καὶ μεγαλόφρονας. ντάς γε μὴν μετρίους καὶ φι-θρώπους. DUKER.

§. 10. *Thracas, Illyrios, Gal-los deinde*] Videndum, ait vir doctus, sintne hi *Galli* gens Asiatica, cum qua negotium fuit Attalo regi, an pro Gallis restituendum *Triballi*, qui viciniores Macedonibus. Immo retineantur potius *Galli*, vel ob locum 45, [30, 5.] de tertia regione Macedoniae, quam fecit Paullus; *incolas quoque permultos Gallos et Illyrios, impigros cultores.* Certe hi Galli sunt Scordisci: nam qui Delphos oppugnaverant, amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam, extorres fugerunt: inde per eadem vestigia, qua venerant, antiquam patriam repetivere. *Ex his manus quaedam in confluenti Danubii et Sabi consedit, Scordiscosque se adpellari voluit*, verbis Justini 32, [3.] Livius Epit. 63. *Livius consul adversus Scordiscos, gentem a Gallis oriundam, in Thracia feliciter pugnavit.* Adde Polybium 4, 46. J. FR. GRON. *Gallos* non mutandum, docet etiam locus Polybii, unde sua hic hausit Livius, qui exstat in Exc. Legat. num. 6. p. 1099. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς Ἕλλησι ταπεινωθῆναι μὲν ἐπὶ πολὺ συμφέρει τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν, ἀρθῆναί γε μὴν οὐδαμῶς. τάχα γὰρ αὐτοὺς πεῖραν λήψεσθαι τῆς Θρᾳκῶν καὶ

13 inquit, *ubi consultandum est. Non iis conditionib* *inligabitur pax, ut movere bellum possit.*

1 XIII. Hoc dimisso concilio, postero die rex fauces, quae ferunt in Tempe, (is datus erat loc
2 conloquio) venit: tertio die datur ei Romanorum
3 sociorum frequens concilium. Ibi Philippus perqu prudenter, iis, sine quibus pax impetrari non po rat, sua potius voluntate omissis, quam ut alterca
4 do extorquerentur, *quae priore conloquio aut im*

Γαλατῶν παρανομίας. [§. 11. *amolliendo* Bamb.]

§. 13. *Non iis conditionibus inligabitur pax*] Mallem *pacis.* 36, [11, 1.] *Invitum se gravioris fortunae conditioni illigantem.* Postea monuit me Rubenius, se quoque hic offendi, et conjecisse *illi dabitur pax.* J. FR. GRONOV. V. ad 35, 46, 10. Perperem *instigabitur*, pro *inligabitur*, ed. Paris. anni 1625. Paullo ante *Desistite tumultuari* est ex conjectura viri docti in margine ed. Rom. quum in contextu editum foret *Desistit te tumultuari.* [*Desistit et* Bamb.] Etiam §. praec. *testificantique, si elapsus* in ejusdem ed. margine conjecit Quaereng. quum editum foret *testificanti quae si lapsus.* [*testificantique si lapsus* Bamb.]

§. 1. *Hoc dimisso concilio*] Ita Gronov. anno 1665. pro *consilio* edidit. Indicatur enim conventus legatorum ab diversis populis sociis; quod *concilium*, non *consilium*, vocari, docuit Gronov. ad Liv. 44, 2, 5. [*concilio* Bamb.]

Is datus erat locus conloquio] Malim *dictus.* Ut Terentius [Andr. 1, 1, 75.] *Hic nuptiis dictus est dies.* Eunucho [3, 4, 4.] *Quo in loco dictum est, parati nihil est.* Caesar 1. Gall. [4 *Dies colloquio dictus est ex die quintus.* J. FR. GRON. cere in hac re frequens verb est. V. ad 35, 3, 2. Hic tamen hil mutandum esse, recte mo runt Doujat. ad h. loc. et Cl. kerus ad Flori 3, 3, 14. Ne in Pelop. 2. *Domum Charo deverterunt, a quo et tempus dies erat datus.*

§. 3. *Sua potius voluntate missis*] An *remissis?* 4, 43, *Remittendo de summa quis juris.* 6, 17, 6. *Remisso, id q erepturi erant.* c. 18, 7. *Vide vos paratos ad vim, jus ipsi mittent.* 35, 45, 4. *Multa hom nes, ne bellarent, voluntate re mittere, quae vi et armis co non possint.* Polyb. legat. 6. *τὰ μὲν πρότερον ὑπὸ Ῥωμαί καὶ τῶν συμμάχων ἐπιταττόμε πάντα συγχωρεῖν καὶ ποιήσ* DUKER.

Quam ut altercando ext querentur] Voculam *ut*, quae omnibus prioribus edd. deerat primus addidit Gronov. [abe *ut* in Bamb.]

§. 4. *Imperata a Romani*] Ita Gronovius pr. ed. not. legen dum monuit, pro *impetrata*, ut antea edebatur, adducto loco Livii ex 32, 35, 3. ubi, de prior

a Romanis, aut postulata ab sociis essent, omse concedere, de ceteris senatui permissurum, it. Quamquam vel inimicissimis omnibus praeclu- 5 se vocem videbatur, Phaeneas tamen Aetolus, ctis tacentibus, *Quid? nobis*, inquit, *Philippe*, 6 *disne tandem Pharsalum, et Larissam Cremasten, Echinum, et Thebas Phthias?* Quum Philippus ni- 7 morari diceret, quo minus reciperent; disceptainter imperatorem Romanum et Aetolos orta est

loquio verba faciens, inquit: *m tam gravia et indigna erarentur, inopem consilii se consumsisse deliberanejebat.* Eam emendationem bant verba Polyb. in Exc. lenum. 6. p. 1100. a Cl. Duad §. praec. laudata, et quipraesertim vox ἐπιταττόμε-. Solitos autem fuisse librawerba *imperare* et *impetra-* commiscere, vidimus ad 9, 30, *imperata* Bamb.] Mox *sena- se permissurum* edd. usque Gronov. qui anno 1665. proen *se* [adstipulante Bamb.] sit, quod modo praecesse-

5. *Quamquam vel inimicis- is omnibus*] Malo *iniquissi-*, Cic. 3. ad Quinctium Ep. *le cui iniquo relinqueremus perandi locum.* J. FR. GROV. Infra c. 16, 10. *Ultro aliid etiam queri, et castigare quitatem simul in se crudetemque ausi.* Passim voces *quus* et *inimicus* in Mstis comtantur. V. supra ad 28, 29, 8.

. 6. *Quid nobis, inquit, Phipe, reddisne tandem Pharsa-*] Cl. Perizon. ad marginem ii adscripsit, ita interpungenesse: *Quid? nobis, inquit, ilippe, reddisne tandem Pharum?* De hoc usu pronominis *quid* in interrogationibus v. ad 28, 41, 12. Et ita Cl. Crevier. jam edidit.

§. 7. *Disceptatio inter imperatorem Romanum et Aetolos orta est de Thebis: nam, eas etc.*] *imperatorem Romanorum* perperam ed. Paris. anni 1625. Ceterum omnino hic dormitavit Livius, ut vidit Cl. Jac. Perizon. c. 9. Animadv. Hist. p. 385. et seqq. ubi docuit, Livium in Polyb. ex quo sua desumsit, vertendo erraſſe, et historici Graeci sensum adsecutum non esse. Apud eum enim, ut constat ex Exc. legat. num. 6. p. 1100. et 1101. Quinctius Aetolis litem non movit de Thebis Phthioticis, ut inquit Livius, (eas enim solas, tamquam bello captas, iisdem reddendas concedebat) sed de reliquis, Pharsalo, Larissa Cremaste, et Echino, quae voluntate desciscentes ab amicitia Philippi in ditionem Romanorum pervenerant, et ideo captae dici non poterant, de quibus solis foederis cum Romanis initi legibus statutum fuerat. Originem autem et caussam erroris Liviani fuisse existimat, quod, quum Polyb. scripserit τῶν μὲν ἄλλων οὐκ ἔφη δεῖν οὐδεμίαν, sc. παραλαμβάνειν· Θήβας δὲ μόνον τὰς Φθίας, in verbis ejus duas negationes οὐκ οὐδεμί-

8 de Thebis: nam, eas populi Romani jure belli
ctas esse, Quinctius dicebat, quod, integris reb
exercitu ab se admoto, vocati in amicitiam, qu
potestas libera desciscendi ab rege esset, regiam
9 cietatem Romanae praeposuissent. Phaeneas, et p
societate belli, quae ante bellum habuissent, re
10 tui Aetolis aequum censebat, et ita in foedere p
mo cautum esse, ut belli praeda, rerumque, qu
ferri agique possent, Romanos; ager urbesque
11 ptae Aetolos sequerentur. *Vos*, inquit, *ipsi*, Qu
ctius, *societatis istius leges rupistis, quo tempo
relictis nobis, cum Philippo pacem fecistis: quae*

ειν, quae apud Graecos vehementius negant, inprudenter pro adfirmatione more Latinorum acceperit, et in posteriori commate ex priori intellexerit οὐ δεῖν, quasi dixisset, *aliarum quidem urbium nullam non recipere Aetolos oportere; Thebas autem Phthias solas non oportere.* Pluribus haec latius apud eum deducta et adstructa videri possunt.

§. 10. *Quae ferri agique possent*] Ita Quaereng. scribendum conjecit, quum editum inveniret ex cod. *fieri agique*, sollemni librariorum errore. V. ad 5, 54, 6. [*ferri agique* Bamb.] At contra *ferre* et *agere* saepissime junguntur. Supra 10, 34, 4. *Cum omnibus rebus suis, quae ferri agique potuerunt.* 39, 54, 8. *Arma deinde sibi, et postremo omnia alia, quae ferrent agerentve, ademta.* Ita apud Graecos ἄγειν καὶ φέρειν. Xenoph. Cyrop. 3, 76. *Πάντες ὑπήντων, ἡδόμενοι τῇ εἰρήνῃ, καὶ φέροντες καὶ ἄγοντες, εἴτι ἕκαςος ἄξιον εἶχε.* Dion. Hal. 5, 281. *Διάθεσιν τῶν μὴ δυναμένων ἄγεσθαί τε καὶ*

φέρεσθαι σκηπτόμενοι. Et q
dem locutio saepissime usu
tur de direptione hostili. Liv
37, 7. *Hi ferre agere plebem*
bisque res. 38, 15, 10. *Fr*
pertinacia est, at *ferri ag*
res suas viderunt. 40, 49, 1. *Q*
ferret passim cuncta atque a
ret. Xenoph. 3. Cyrop. 72.
μὲν γὰρ ὑμέτερα ἀσφαλῶς εἰ
τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἤγετε
ἐφέρετε. Dion. Hal. 9, 583.
Ῥωμαίων Χώραν ἦγόν τε καὶ ἔ
ρον ἀκώλυθοι. (* Polyb. 5,
Sigon. 1. Em. 5.) V. Camer
recens. vocum Herodoti v. *Ἄγ*
et Erasmi Adag. tit. *Molesti*
m. 1317. Et quidem horum *ag*
re pertinet ad res animatas, *fe*
ad inanimatas. Ammon. de D
fer. *Ἄγειν καὶ Φέρειν διαφέ*
ἄγεται μὲν τὰ ἔμψυχα, φέρε
δὲ τὰ ἄψυχα. V. Turneb. 27.
vers. 32. Unde *prae se agere*
portare vocat Livius, quod
do *ferre atque agere* dixerat,
18, 15. *Cum conjugibus ac li*
ris, quae ferre atque agere p
sent, prae se agentes port
tesque, Olympum montem p
tere.

…meret, captarum tamen urbium illa lex foret. …ssaliae civitates sua voluntate in ditionem no- 12 …am venerunt. Haec, cum omnium sociorum ad- 13 …su dicta, Aetolis non in praesentia modo gravia …itu, sed mox belli etiam caussae, magnarumque …eo cladium, iis fuerunt. Cum Philippo ita con- 14 …it, ut Demetrium filium et quosdam ex amico… …m numero obsides, et ducenta talenta daret: de …eris Romam mitteret legatos. ad eam rem qua… …r mensium induciae essent. Si pax non impetra- 15 …ab senatu foret, obsides pecuniamque reddi Phi…ppo receptum est. Caussa Romano imperatori non

… 13. *Aetolis non praesentia* …*do gravia auditu, sed mox* …*i etiam caussae*] Scribe *in* …*sentia*. J. FR. GRON. Lo… …o Livio est familiarissima. Plu…a exempla vidimus ad 2, 44, …t 8, 7, 22. Alia v. 31, 22, 8. …23, 3. 33, 27, 10. c. 28, 6. 35, … c. 33, 10. c. 44, 4. 36, 8, 1. …36, 5. 39, 24, 1. 40, 5, 6. c. 21, … c. 22, 14. 42, 14, 1. c. 18, 2. c. …8. 44, 24, 7. Ex his patet, quid …endum sit de sententia Henr. …phani, qui in Pseudo-Cic. p. … omnia loca, ubi locutio *in* …*esentia* obcurrit, de menda …ecta habet. Ex aliis optimis …ptoribus totidem proferri …ent, quae omnia a librariis …rupta esse, nemo sanus dixe… … Doujatius vulgatum adver… … Gronovium tuetur, et rerum …esentium statum, sive res, …e tunc praesentes erant, a …io rebus postea secutis obpo… … putat. At non agitur de statu …rum, sed de sermone Quinctii; …i, quo tempore proferebatur, …tolis auditu gravis fuit, postea …llo originem dedit. An vero …*rmo praesens* vel *dicta praesentia* eo sensu commode dicantur, admodum dubito. Contra *in praesentia* et *mox* hic obponuntur. Ceterum *belli etiam caussa* malebat Crevier. [*non praesentia* et *caussae* Bamb.]

§. 14. *Et ducenta talenta daret*] Appian. in Exc. legat. num. 24. Ὅθεν ἐγὼ δοκιμάζω, etc. Φίλιππον etc. Ῥωμαίοις ἐς τὴν τοῦ πολέμου δαπάνην ἐσενεγκεῖν τάλαντα διακόσια. Ex Livio igitur et Appian. consentientibus emendandus est Polyb. in Exc. legat. num. 6. p. 1101. Διὸ συνεχωρήθη τῷ βασιλεῖ, καθάπερ ἠξίου, λαβόντα τετραμήνους ἀνοχὰς, παραχρῆμα μὲν δοῦναι τῷ Τίτῳ τὰ ὀυ τάλαντα. et p. 1102. Τὸ τον, ἐὰν μὴ συντελῆται τὰ κατὰ τὰς διαλύσεις, ἀποδοῦναι Φιλίππῳ τὰ ὀυ τάλαντα. Et quidem illud τὰ ὀυ τάλαντα utrobique redditur *quadringenta talenta*, quae sola *ducenta* fuisse Livius et Appian. testantur. Lege igitur apud Polyb. utroque loco τὰ σ' τάλαντα, id est διακόσια.

§. 15. *Reddi Philippo receptum est*] Verbum substantivum *est* de…

alia major fuisse dicitur pacis maturandae, quam quod Antiochum bellum transitumque in Europam moliri constabat.

1 XIV. Eodem tempore, atque, ut quidam tradidere, eodem die ad Corinthum Achaei ducem re-
2 gium Androsthenem justo proelio fuderunt. Eam urbem pro arce habiturus Philippus adversus Graeciae civitates, et principes inde evocatos per speciem conloquendi, quantum equitum dare Corinthii
3 ad bellum possent, retinuerat pro obsidibus, et, praeter quingentos Macedonas mixtosque ex omni
4 genere auxiliorum octingentos, quod jam ante ibi fuerat, mille Macedonum eo miserat, et mille ac ducentos Illyrios, Thracasque, et Cretenses, qui in
5 utraque parte militabant, octingentos. His additi

mum vidi in ed. Gronovii anni 1665. omnes priores illud excludunt.

§. 3. *Quod jam ante ibi fuerat*] Aut deest vox *praesidium*; aut scribendum *qui jam ante ibi fuerant*. J. FR. GRON. Aliter, ni fallor, sentiebat, quum 3. Obs. 2. defendebat haec Sallust. Catil. 56. *Servitia repudiabat, cujus initio ad eum magnae copiae concurrebant*, et Jugurth. 95. *Cum magno equitatu in castra venit, quod uti ex Latio et a sociis cogeret, Romae relictus erat.* Nec multo aliter, quam hic, Liv. 3, 14, 3. *Juniores id maxime, quod Caesonis sodalium fuit.* et 10, 38, 4. *Ad quadraginta millia militum, quod roboris in Samnio erat, convenerunt.* DUKER. Posses etiam *quot jam ante ibi fuerant*. Solent autem librarii voces *quot* et *quod* commutare; praesertim si, qui verbis praeibat, minus adcurate pronunciaret. V. ad 44, 1, 1.

§. 5. *Et Acarnanes mille, scutati omnes*] Ita recte emendat Quaereng. in margine ed. Rom. in cujus contextu edebatur *et Acarnanes X.* Passim scribae notas numeri denarii *X* et millenarii ∞ confuderunt. V. ad 3, 15, 5. 4, 32, 8. Epit. Liv. 5. 24, 40, 8. c. 47, 8. 25, 13, 4. c. 19, 27. 27, 38, 11. c. 40, 11. c. 41, 2. c. 43, 11. c. 49, 7. 28, 34, 2. c. 45, 12. 30, 4, 11. c. 6, 7. c. 18, 24. c. 29, 7. 33, 4, 4. c. 7, 4. c. 15, 16. 35, 37, 7. 37, 8, 6. 45, 43, 5. Et alibi.

Et ex ipsorum Corinthiorum juventute] Ita Gronov. edidit, quum ex unico codice vulgaretur *et ipsorum* sine praepositione, quae a vocula

oti, Thessalique, et Acarnanes mille, scutati
nes, et ex ipsorum Corinthiorum juventute, im-
ta ut essent sex millia armatorum, fiduciam An-
stheni fecerunt acie decernendi. Nicostratus 6
tor Achaeorum Sicyone erat cum duobus milli-
peditum, centum equitibus, sed, inparem se
numero et genere militum cernens, moenibus non
edebat. Regiae copiae peditum equitumque va- 7
Pellenensem, et Phliasium, et Cleonaeum agrum,
populabantur. Postremo, exprobrantes metum ho- 8
in fines Sicyoniorum transscendebant: navibus
am circumvecti omnem oram Achajae vastabant.
um id effusius hostes, et, ut fit ab nimia fiducia, 9
glegentius etiam facerent, Nicostratus, spem na-
s necopinantes eos adgrediendi, circa finitimas

ecedente elisa est. V. ad 30, 7.

§. 6. *Niceratus praetor Achaeorum*] *Nicostratum* appellandum o, ut et posteriore loco hujus pitis in membrana scribitur, nominatur l. 32. capp. 39. et J. FR. GRON. Immo in poiore loco hujus cap. editio m. *Niceratus* etiam legi indi. [ita Bamb.] Contra *Nicostra-* in membrana scribitur cap. . §. 3. at iterum *Niceratus* 13. Insuper τὸ *praetor* est ex endatione viri docti ad marem ed. Rom. quum contextus us ex Msto praeferret *P. R.* *P R*. Bamb.] *Achaeorum* sollemi aberratione, de qua v. ad 31, o, 4.

Cum duobus millibus peditum, centum equitibus] *millibus* uaereng. emendavit in margine l. Rom. quae in contextu habet *militibus*. [*milibus* Bamb.] De hoc errore, quem librarii in membranis antiquis saepius commiserunt, v. ad 23, 41, 10. Deinde eadem ed. Rom. *peditum et equitibus*. pro quo Paris. anni 1625. *peditum et equitibus aliquot*. Gronov. tandem *peditum, centum equitibus*. Si ita cod. unicum habere aliunde resciverit, lectionem illam probo: numerum enim equitum requiri, omnes sentiunt. Verum si ita ex conjectura rescripsit, malim *centum quinquaginta equitibus*. Propius enim scriptam lectionem est, si *et* mutemus in *cl*, quam in simplex c. V. ipsum Gronov. ad 21, 22, 3. [*centum*, ut Gron. expressis verbis Bamb.]

§. 7. *Regiae copiae peditum equitumque vagantes*] Scriptus habuit *vagare:* quod factum erat ex *vagae*, non *vagantes*. Infra

10 civitates nuncium occultum mittit, quo die, et quo
ex quaque civitate armati ad Apelaurum (Stympha-
11 liae terrae is locus est) convenirent. Omnibus ad
diem edictam paratis, profectus inde extemplo, per
Phliasiorum fines nocte Cleonas, insciis omnibus,
quid

[c. 15, 6.] *in vagos palantesque.* Supra [c. 7, 2.] *agmen ad incertos clamores vagum.* Sic alibi *vagam populationem.* J. FR. GRON. V. Gronov. ad Liv. 27, 16, 4. Vide etiam, num possis *vagatae.*

§. 10. *Quo die, et quot, ex quaque civitate armati ad Apelaurum*] Ita recte Quaereng. scribendum conjecit in margine ed. Rom. quum ibi vulgaretur *quotdie et quod ex quaque.* Pro quo ed. Grut. ultima *quotidie et quod ex quaque,* ed. Paris anni 1625. *quo die et quo ex quaque.* [*quo die et quod* Bamb.] Deinde *Apelaurum* locum fuisse haud magni nominis, ex eo adparere judicat Doujatius, quod ejus mentio apud geographos non invenitur. Memorat tamen *Ἀπέαυρον* eodem hoc loco prope urbem Stymphaliorum Polyb. 4, 69. *τὴν ὑπερβολὴν τὴν περὶ τὸ καλούμενον Ἀπέαυρον, ἣ πρόκειται τῆς τῶν Στυμφαλίων πόλεως περὶ δέκα ςάδια.* Quare vel ex hoc Livii loco Polybius, vel ex Polybio Livius corrigendus est. prius tamen verisimilius est, quia ex Polybii contextu facilius *Λ* in ea voce excidere potuit ob similitudinem sequentis *Α*, quam in Livio *L* addi.

§. 11. *Omnibus ad diem edictam paratis*] *edicere diem* Livio usitatam locutionem esse consentio; at tum demum locum habere posse videtur, si, vel edicto proposito, vel alia ratione publice indictus esset. Quum autem contra hoc loco dies conveniendi occulto nuncio constitus fuerit, una litera detrita *diem dictam* legendum arbitror, de qua locutione v. ad 35, 3. Forte olim scriptum fuerat *dictam*; ut prior litera τοῦ *ed**ctam* ex ultima praecedentis vocis perperam repetita sit. V. 37, 29, 8. Solent ceteroqui *dicere* et *edicere, dicta* et *edicta* Mstis commutari. V. ad 9, 14, 29, 1, 5. 35, 3, 2. et 37, 47, 7. *profectus inde extemplo* est conjectura Quaereng. quum vulgatum ex Msto sit *praefectus inde ex templo.* [*profectus inde extemplo* Bamb.]

§. 12. *Armaturae levis et trecenti equites, cum iis copiis dimissi*] Sive *armaturae levis* referas ad *pedites,* eumque nominativum intelligas, sive ad *equites,* quod sequitur, non nisi inepta evadit oratio. Praeterea abundat vox *copiis,* quam omnino tollendam existimo, et refingendum: *ex quibus armaturam levem et trecentos equites cum dimissos, qui specularentur quam in partem hostes effunderent sese, opperiebatur.* Milites levis armaturae et cum illis una trecentos equites exploratum missos ait: et his ducem aliasque copias praestolatas. *iis* ad intellectum refertur, militibus scilicet levium armorum. J. FR. GRON. Excidisse hic

id pararet, pervenit. Erant autem cum eo quin- 12
e millia peditum, ex quibus armaturae levis, et
centi equites, cum iis copiis dimissi, qui specu-
entur, quam in partem hostes effunderent sese,
periebatur.

XV. Androsthenes, omnium ignarus, Corintho 1

rum levis armaturae militum
r. Caetera, quam mitissime
st, dempta una, unaque ad-
litera, hoc modo restituo:
nt *autem cum eo quinque*
lia peditum, (ex quibus ....
aturae levis) et trecenti e-
tes. Cum iis copiis, dimissis
specularentur, quam in par-
hostes effunderent sese, op-
iebatur. Nempe exspectabat
copiis suis, quam in par-
hostes sese effunderent, di-
sis, qui id specularentur:
mvis etiam simpliciter ac ab-
ute positum intelligi possit τὸ
periebatur. Ut apud Corn.
potèm in Eumene 9. *Ibique*
m unum opperitur, ad lassi-
dinem sedandam militum. Ci-
ro 6. Fam. 20. *Nihil puto ti-*
esse utilius, quam ibidem op-
riri, quoad scire possis, etc.
m *iis copiis*, ut supra 31, 10,
Caetero exercitu dimisso,
eter quinque millia sociûm
Latini nominis. Cum iis co-
s circa Ariminum substite-
. JAC. PERIZON. Gronovii
jectura Doujatio duplici no-
ne displicuit; partim quia non
vis est textus mutatio, quam
onov. inducere conatur; par-
m quia verisimile non putat,
tam exiguis copiis totam le-
m armaturam cum trecentis
uitibus ad speculandum mis-
m esse. Fatetur tamen, emen-
tione aliqua opus esse, ut ido-
us eruatur sensus. Non incom-
ode autem legi posse existimat:
rant autem cum eo quinque
millia peditum, ex quibus ar-
matura levis, et trecenti equi-
tes. Ex iis copiis, dimissis qui
specularentur, quam in partem
hostes effunderent sese, opperie-
batur. Per voces, *ex quibus ar-*
matura levis, indicari monet, le-
viter armatos sub numero illo
quinque millium comprehendi.
Verum tam scabre Livius num-
quam locutus est; neque intelli-
go, cur *Ex iis copiis*, pro *Cum*
iis, dederit. Clericus interpre-
tando vulgatam juvare conatur,
et omnia plana esse existimat, si
ad voces *ex quibus armaturae*
levis suppleamus *qui erant*, hoc
modo: Ex Achaeorum peditibus,
qui erant armaturae levis, una
cum trecentis equitibus secum
dimissis, opperiebantur, specu-
lantes, quam in partem hostes
effunderent se, ut Nicostratum
monerent. Sed longe praeferen-
dam esse puto Perizonii conje-
cturam, quam etiam Cl. Crevier.
amplexus est, et felicissimam vo-
cavit. Addam tantum locum si-
millimum Sallust. in Jug. 91. *Per-*
venit in locum tumulosum, ab
Capsa non amplius duûm mil-
lium intervallo. ibique, quam
occultissime potest, cum om-
nibus copiis opperitur. ubi
v. Cortium.

§. 1. *Nemeam* [*amnis est Co-*
rinthium] Strabo l. 8, [382.] Ὁρί-
ζει τὴν Σικυωνίαν καὶ τὴν Κο-
ρινθίαν ποταμὸς Νεμέα. J. FR.
GRONOV.

profectus, ad Nemeam (amnis est Corinthium et Si-
2 cyonium interfluens agrum) castra locat. Ibi par-
dimidia exercitus dimissa, dimidiam trifariam divi-
sit, et omnes equites discurrere ad depopulandos
simul Pellenensium Sicyoniumque agros, et Phli-
3 sium, jubet. Haec tria diversa agmina discessere:
quod ubi Cleonas ad Nicostratum perlatum est, ex
templo validam mercenariorum manum praemissam
4 ad occupandum saltum, per quem transitus in Co-
rinthium est agrum, ante signa equitibus, ut prae-
grederentur, locatis, ipse confestim agmine dupli-

§. 2. *Ibi parte dimidia exercitus dimissa, dimidiam trifariam divisit*] Cl. Crevierius suspicatur, excidisse hic unam aut alteram vocem, cujus loco sciolus aliquis intruserit *τὸ dimissa;* sensum autem manifeste flagitare judicat *secum retenta*, vel quid simile. Si enim Androsthenes partem exercitus dimidiam dimisisset, dimidiam trifariam divisam agros hostium populari jussisset, nullum castris praesidium relictum fuisset; quum tamen ex sequentibus pateat, partem aliquam in castris remansisse. An pro *dimissa* legendum *considere jussa*? Deinde *trifariam divisit* est ex conjectura Quaereng. quum perperam ederetur *trifariam dimisit*. De eo errore v. ad 37, 45, 29. [*divisit* Bamb.]

Pellenensium Sicyoniumque agros] An non scripsit Livius *Pellenensem*? JAC. GRONOV. Ita cap. praec. *Pellenensem et Phliasium et Cleonaeum agrum depopulabantur*. Hanc conjecturam Clericus in contextum recepit, nihil monito lectore. Se etiam, pro *Pellenensium*, quod recentiores vitiose editi praeferunt, et Jac. Gronovio (non J. Fr. Gronovio, ut Hearnius ex- stimabat) displicuit, *Pellenensi-* ex vetustioribus conjexisse, C- Crevierius monuit. *Pellenens-* tamen, si Clericum excipias, nulla vidi ed. nisi in Paris. a. 1625. erroribus admodum in- mi: priores et posteriores mem- branarum lectionem *Pellenen- sium* servarunt, quod iis in- in contextu non mutandum ex- stimo. Vel enim *Sicyonium*, ut *Sicyonium*, accipiendum est, pro *Sicyoniorum*; vel, ne elegantias suas Livio eripiamus, de indu- stria *Pellenensium et Sicyonium agri* dixit variandae orationis caussa. Ita infra 36, 29, 5. *Inter Macedonum Romanaque ca- stra* etc. *in stationem inci- Macedonum*. ubi quaedam vide. Et ita locum accipiendum esse existimavit J. Fr. Gronov. ut con- stat ex illis, quae notavit ad 34, 17, 12.

§. 5. *Altera clipeati, dein alio- rum gentium exercitus robur erat*] Ita Quaereng. ex conjectu- ra rescripsit, quum ex unico cod. ederetur *dein aliarum gentium exercitibus robur erat*. [*exerci- tus*, non *exercitibus*, Bamb.]

quitur. Parte una mercenarii milites ibant cum 5
i armatura, altera clipeati, dein aliarum gentium
ercitus robur erat. Jam haud procul castris abe- 6
nt pedites equitesque, et Thracum quidam in va-
palatosque per agros hostes inpetum fecerunt,
m repens terror castris infertur. Trepidare dux, 7
qui hostes nusquam, nisi raro in collibus ante
cyonem, non audentes agmen demittere in cam-
s, vidisset; ad Cleonas quidem accessuros num-
am credidisset. revocari tuba jubet vagos a castris 8
lapsos. Ipse, raptim capere arma jussis militibus,

ndum tamen vel sic locus est anatus. Moratur enim men- *aliarum gentium*, quum nul- adhuc gens memorata sit. Ad- rtit ea res Cl. Crevier. qui asse excidisse *Achaeorum* no- n, ac Livium dedisse suspi- s est: *altera clipeati Achaeo- m, dein aliarum gentium, ercitus robur erat.* ita ut ad *arum gentium* subintelligat peati, et *exercitus robur* ac- piat de clipeatis tum Achaeo- , tum aliarum gentium. Quid? revocata veteris Msti lectio- reponamus? *altera clipea- quod in illarum gentium ex- citibus robur erat.* Ex *dein qd in*, sive *quod in*; ex *a- rum* autem *illarum*. Solent tem voces *alia* et *illa* saepe mmutari. V. ad 23, 7, 3. *illa- m gentium*, nempe Graeco- m, et finitimarum civitatium; quas occultum nuncium de ittendis armatis Nicostratum isisse, Livius cap. praec. re- lit. Jam autem illarum gen- m robur erant clipeati, prae- r quos in eorum exercitu mo- memorati sunt mercenarii m levi armatura, et postea hoc p. caetrati.

§. 6. *In vagos* etc. *hostes inpetum fecerunt*] Legendum forte *inpetum fecerant*. Praecessit enim *aberant*. Eadem conjectura etiam Creverio in mentem venit. Mox recte Gronovii edd, easque secutae recentiores *demittere*, pro *dimittere*. V. ad 34, 50, 2. [*dimittere* Bamb.]

§. 7. *Ut qui hostes nusquam, nisi raro in collibus* etc. *vidisset*] Fortassis *raros*, et ob id non audentes descendere in campos. c. 1, 4. *Rara arma, paucique milites circa eos apparebant.* Qui *raro* hostes viderant, eos non viderant *nusquam*. Nec tamen plane damno *raro*: nam et ita accipi potest, nusquam, nisi in collibus ante Sicyonem, idque raro, viderant hostes. DUK. [*ad Cleonis* Bamb.]

§. 8. *Vagos a castris dilapsos*] Ed. Rom. ex cod. Bamb. *vagos a castris dilapsus*, ad cujus marginem *dilapsosque* legendum monuit Quaereng. Id autem Paris. anni 1625. recepit. Quum vero deinceps ultima Gruteri perperam adfirmasset, Quaereng. *vagos a castris dilapsos* conjecisse, mox Heinsii Elzevir. ita et-

infrequenti agmine porta egreſſus, super flumen in-
9 ſtruit aciem. Ceterae copiae, vix conlegi atque in-
ſtrui quum potuissent, primum hoſtium inpetum non
10 tulerunt. Macedones et maxime omnium frequentes
ad signa fuerant, et diu ancipitem victoriae spem
11 fecerunt: poſtremo fuga ceterorum nudati, quum
duae jam acies hoſtium ex diverso, levis armatura
ab latere, clipeati caetratique a fronte urguerent;
12 et ipsi, re inclinata, primo retulere pedem: deinde
inpulsi terga vertunt, et plerique, abjectis armis,

iam vulgavit, quod ex eo tempore recentiores omnes servarunt. Paullo poſt etiam *infrequenti agmine porta egressus* [ut eſt in Bamb.] reponendum vidit idem Quaereng. pro quo ex Mſto edebatur *in frequenti agmine portae gressus*, sine ullo sensu.

Porta egressus per flumen instruit aciem] Scribe *egressus super flumen*. Ut 38, [13, 4.] *Ispe, nihil via digressus, ad Antiochiam super Maeandrum amnem posuit castra*. 42, [55, 6.] *Inde quum tria millia ferme abesset a Tripoli (Scaeam vocant) super Peneum amnem posuit castra*. J. FR. GRON. Supra 1, 2, 6. *Situs est super Numicium flumen*. 33, 6, 10. *Philippus super amnem Onchestum posuit castra*. c. 18, 12. *Eo die steterunt tantum acies utraeque super ripam, qui tenui aqua interfluebat, torrentis*. 34, 28, 1. *Die altero ad Sellasiam super Oenunta fluvium pervenit*. 35, 29, 1. *Super torrentem proelium commiserunt*. c. 33, 10. *Decretum responsumque brevi in Italia, castris super ripam Tiberis positis, daturum*. 37, 45, 1. *Magnesia, quae super Maeandrum est*. Auctor Epit. Liv. 26. *Hannibal ad tertium ab urbe Roma lapidem super Anienem castra posuit*. Frontin. 1. Strateg. 10, 3. *Quum adversus Thebanos castra super ripam posuisset*. Prima syllaba τοῦ super intercidit, ob similitudinem ultimae in voce praecedenti *egressus*. [§. 9. *vix conligi* Bamb.]

§. 11. *Levis armatura ab latere, clipeati caetratique a fronte urguerent*] Lectio haec ex Quaereng. conjectura nata eſt. Antea ex Mſto edebatur *levis armaturae ab latere*. [idem Cod. *etratique* pro caetratique.]

§. 12. *Nulla spe castrorum tuendorum relicta*] Ita primum Gruterum edidisse vidi in postrema ed. quem Heinsii Elzevir. et recentiores omnes secutae sunt. Olim ex Mſto unico edebatur *castrorum tenendorum*. Solent quidem confundi *tenere* et *tueri*. Praeter illa, quae notavi ad 10, 3, 2. vide etiam ad 22, 45, 8. 28, 17, 12. c. 38, 9. 26, 49, 9. et 35, 6. Hic tamen Mſti lectio immerito repudiata eſt. Ita enim *tenere* 5, 51, 3. *Quum victoribus Gallis, capta tota urbe, Capitolium tamen atque arcem Diique et homines Romani tenuerint*. ubi alia vide. 37, 35, 6.

ulla spe caſtrorum tenendorum relicta, Corinthum ...tierunt. Nicoſtratus, mercenariis militibus ad hos 13
perſequendos, equitibus Thracumque auxiliis in populatores agri Sicyonii miſsis, magnam ubique cae...m edidit: majorem prope, quam in proelio ipso. ...x iis quoque, qui Pellenen Phliuntaque depopulati 14
...rant, incompositi partim omniumque ignari, ad ...aſtra revertentes, in hoſtium ſtationes, tamquam ...suas, inlati sunt; partim, ex discursu id, quod 15
...rat, suspicati, ita se in fugam paſſim sparserant,

...arari singula adquirendo fa...lius potuisse, quam universa ...neri posse. [§. seq. *Niceratus* ...amb.]

§. 13. *Magnam ubique cae...m edidit*] Lege, *utrobique*. Duo ...nim genera significat, in quibus ...t caedes facta; alterum eorum ...t, qui in proelio fugerant, al...rum populatorum agri Sicyo...ii. 36, [16, 5.] *Depopulatus Hy...atensem primo, dein Heracle...nsem agrum, inutili utrobique ...itolorum auxilio.* J. FR. GRO...OV. 6, 30, 6. *Ibi dum iniquo ...oco caeduntur caeduntque, ad ...astra interim Romana ab al...ra parte hostes invasere. Ab ...ucibus utrobique proditae te...eritate et inscitia res.* 27, 40, ... *Profecti ab urbe velut in duo ...riter bella distenderant cu...as hominum simul* etc. *simul ...num illa angeret cura, quos ...am propitios urbi atque impe...io fore Deos, ut eodem tempo...e utrobique respublica prospe...e gereretur.* 36, 39, 9. *Aut pa...em aut bellum utrobique ha...enda. ubique* eſt ex emendatio...e Quaereng. quum editum foret ...bique. [*magna ibique* Bamb.]

§. 14. *Qui Pellenen Phliunta...ue depopulati erant, incompositi partim omniumque ignari*] *Pellenen* [ut eſt in Bamb.] primus emendavit Jac. Gronov. perperam autem priores *Pellenem*. Deinde *incompositi partim omniumque ignari* recte Quaereng. conjecit, quum ex Mſto ederetur *compositi partim omnium signari*. Peſſime Paris. anni 1625. praefert (*ut compositi partim omnium signati*) sine sensu.

Inlati sunt: partim, ex discursu] Olim edebatur ex Mſto *inlati. sed partim*. pro quo Quaereng. conjecit *inlati. et partim*. Heinsii Elzevir. deinde dedit *inlati, partim ex discursu*. Gronov. tandem anno 1665. id admisit, quod nunc vulgo obtinet. [et quod eſt in Bamb.]

§. 15. *Id, quod erat, suspicati, ita se in fugam passim sparserant*] Haec quoque lectio ingenio Quaereng. debetur, quum corrupte cod. unicus legeret *id quod erat supplicavit a se in fugam*. Praeterea *sparserunt* convenientius videtur Crevierio. Idem Quaerengius mox *circumvenirentur* subſtituit, pro *circumvenirent*, ut editur ex Mſto. [in quo exſtat *circumvenirentur*.]

16 ut ab ipsis agrestibus errantes circumvenirentur. Ceciderunt eo die mille et quingenti, capti trecenti. Achaja omnis magno liberata metu.

1 XVI. Priusquam dimicaretur ad Cynoscephalas, L. Quinctius, Corcyram excitis Acarnanum principibus, quae sola Graeciae gentium in societate Macedonum manserat, initium quoddam ibi motus
2 fecit. Duae autem maxime caussae eos tenuerant in amicitia regis; una fides insita genti, altera metus odiumque Aetolorum. Concilium Leucadem in-
3 dictum est. Eo neque cuncti convenere Acarnanum populi; nec ipsis, qui convenerant, idem placuit. sed et principes et magistratus pervicerunt, ut pri-
4 vatum decretum Romanae societatis fieret. Id omnes, qui abfuerant, aegre passi; et in hoc fremitu

§. 16. *Ceciderunt eo die mille et quingenti*] Et hoc Quaereng. acceptum referendum. Mstum enim legebat *X* et *C*. V. ad cap. praec. §. 5. [Bamb. *Cederunt eo die mile et quingenti.*]

§. 1. *Quae sola Graeciae gentium in societate Macedonum manserat*] In Msto unico erat *quae sola Graeciae gentium manserat*. [In Msto Bamb. est *quae sola Graeciae gentium in societate Macedonum manserat.*] Aliquid autem deesse suspicatus Quaereng. id ita supplevit in margine ed. Rom. *quae sola Graeciae gentium in partibus Philippi manserat:* quod recepit Paris. ed. anni 1625. ita tamen, ut *regis* pro *Philippi* substituerit. Quum autem postea supplementum Quaereng. in edd. Heinsii Elzevir. et Gronovii prima omissum esset, in illa deinde, quae anno 1665. excusa est, id adparuit, quod nunc vulgo exstat. Eadem autem Gronov. ed. mox §. seq. *Duae autem maxime caussae* dedit, pro *maximae*, ut habent priores. [et Bamb.] V. Cl. Duker. ad 21, 33, 7. et quae dixi ad 6, 36, 2. Praeterea *Leucaden* [Bamb. et] edd. priores, pro quo recte Gronov. *Leucadem*.

§. 3. *Sed et principes et magistratus pervicerunt, ut privatum decretum*] Suspecta mihi τὰ *Sed et:* videturque sub iis latere *Duo principes et magistratus*. Hoc est, Archelaus et Bianor cum Zeuxida praetore. J. FR. GRON. *privatum decretum* interpretatur Crevierius, non totius Acarnanum gentis nomine latum, sed quorumdam tantum populorum. Paullo ante ed. Rom. ex Msto *nec in iis qui*. Paris. anni 1625. *nec iis qui*. Quaereng. conjecit, ut nunc editur, *nec*

ntis a Philippo missi duo principes Acarnanum,
drocles et Echedemus, non ad tollendum modo
cretum Romanae societatis valuerunt, sed etiam 5
Archelaus et Bianor, principes gentis ambo, quod
ctores ejus sententiae fuissent, proditionis in con-
o damnarentur, et Zeuxidae praetori, quod de
re retulisset, imperium abrogaretur. Rem teme- 6
iam, sed eventu prosperam, damnati fecerunt.
adentibus namque amicis, cederent tempori, et
rcyram ad Romanos abirent, statuerunt obferre
multitudini, et aut eo ipso lenire iras, aut pati, 7
od casus tulisset. Quum se frequenti concilio 8
ulissent, primo murmur ac fremitus admirantium,
ntium mox a verecundia simul pristinae dignita-
, ac misericordia praesentis fortunae ortum est.

is qui: quod Gronovio ad 5, 4. *ipse* pro *is ipse* minus pro-
nti, corruptum videbatur. uamvis autem id ibi vindicare
natus sim, vide tamen, an hoc eo ex *nec in* faciendum sit *ne-
e*, ac legendum *neque iis, qui nvenerant.*

§. 4. *Androcles et Echedemus*] a Gronov. anno 1665. edidit.
rhidemus ex Msto habet ed. om. *Echidemus* conjecit Quae-
ng. [et ita Bamb.] *Echtidemus* lgavit Elzevir. Heinsii. *Eche-
mus princeps legationis Athe-
iensium* memoratur infra 37, 4. Paullo ante etiam Gronov.
oncinente Bamb.] eodem tem-
re dedit *qui abfuerant*, pro *fuerant*, quod perperam erat
antiquioribus excusis. V. ad , 8, 11.

§. 5. *Archelaus et Bianor*] Ita r doctus in margine ed. Rom.
njecit. In Msto erat *Bianos*. [immo *Bianor*.] Mox *Zeuxidae* primum inveni in Gronov. ed.
anni 1665. priores omnes *Leuxi-
dae*. [*Zeuxidae* Bamb.]

§. 6. *Suadentibus namque a-
micis, cederent tempori*] Haec lectio ex conjectura Quaereng.
recepta est, quum antea ex Msto ederetur male *Suadentibus nam amicis, cederetur tempori.* [*nam-
que* et *cederent* Bamb.] Sed *nam* et *namque* saepe commutantur in codd. scriptis. V. ad 7, 28, 7.
Deinde *cederēt*, id est *cederent*, perperam mutarunt in *cederet*, sive *cederetur*; de quo errore v.
ad 38, 40, 1. Ed. Paris. anni 1625. exhibet *ut cederent tempori.* Sed ita propius ad vestigia cod. unici
dari posset *cederent ut tempori.* Verum emendationi potius Quae-
reng. subscribo. Particula enim *ut* post τὸ *suadere* saepius omit-
ti solet. Supra 24, 8, 18. *Ego ma-
gnopere suadeo, eodem animo,*

9 Poteſtate quoque dicendi facta, principio suppliciter, procedente autem oratione, ubi ad crimina diluenda ventum eſt, cum tanta fiducia, quantam in-
10 nocentia dabat, disseruerunt: poſtremo, ultro aliquid etiam queri, et caſtigare iniquitatem simul in se crudelitatemque ausi, ita adfecerunt animos, ut omnia, quae in eos decreta erant, frequentes tolle-
11 rent; neque eo minus redeundum in societatem Philippi, abnuendamque Romanorum amicitiam, censerent.

1 XVII. Leucade haec sunt decreta. id caput Acarnaniae erat, eoque in concilium omnes populi
2 conveniebant. Itaque, quum haec repentina mutatio Corcyram ad legatum Flamininum perlata esset,

consules creetis. (* 44, 9, 1.) Mox §. seq. idem Quaereng. legendum monuit *statuerunt;* quum antea, praeeunte Mſto, editum fuisset *statuerant.* [*statuerunt* Bamb.]

§. 10. *Quae in eos decreta erant, frequentes tollerent*] *frequentes colerent* praefert cod. unicus, [immo *tollerent* Bamb.] pro quo vir doctus in margine ed. Rom. recte conjecit *tollerent.* Paullo ante hoc cap. *Non ad tollendum modo decretum Romanae societatis valuerunt.* Solent autem etiam alibi *tollere* et *colere* in membranis permutari. V. Cel. Burm. ad Suet. Tiber. 65. *frequentes recolerent* praefert ed. Paris. anni 1625.

§. 2. *Itaque, quum haec repentina mutatio*] Emendavit hoc modo Quaereng. ad marginem ed. Rom. in cujus contextu ex Mſto edebatur *Namque quum haec.* [*Itaque, cum* Bamb.] Idem etiam recte vidit §. praec. legendum *id caput Acarnaniae,* quum ex Mſto in ed. Rom. vulgaretur *id capiti.* [*id caput* Bamb.]

Cum classe profectus Leucadem, ad Heraeum, quod vocant, naves adplicuit] Edebatur Romae *Leucade.* [et ita Bamb.] Id Quaerengio displicuit; qui, conjungens forte *profectus Leucade,* et reputans, Quinctium non Leucade, sed in insula Corcyra conscendisse, legendum putavit *Leucadi*, vel *Leucadem;* quorum poſterius deinde in Gronovianis aliisque recentioribus editionibus receptum eſt. Ipse tamen Gronovius in prima notarum editione conjecit *cum classe profectus inde ad Heraeum*, quod curis poſterioribus tacitus omittendo damnavit. Et sane locus, recepta diſtinctione, quae in ed. Rom. aliisque antiquioribus reperitur, sanus videtur. Eſt autem haec: *cum classe profectus, Leucade ad Heraeum.* Per *Heraeum*

extemplo cum classe profectus, Leucade ad Heraeum, quod vocant, naves adplicuit. Inde cum omni ge- 3
nere tormentorum machinarumque, quibus expugnantur urbes, ad muros accessit, ad primum terrorem ratus inclinari animos posse. Postquam pa- 4
cati nihil ostendebatur, tum vineas turresque erigere, et arietem admovere muris coepit. Acarnania 5
universa, inter Aetoliam atque Epirum posita, solem occidentem et mare Siculum spectat. Leucadia 6
nunc insula, et vadoso freto, quod perfossum manu est, ab Acarnania divisa, tum peninsula erat, occidentis regione artis faucibus cohaerens Acarnaniae. Quingentos ferme passus longae fauces erant; latae 7
haud amplius centum et viginti. in his angustiis Leu-

autem intelligo templum Junonis non longe ab urbe remotum. Ita templum Apollinis Leucadii, ac Veneris Aeneadis extra ipsam urbem Leucadem fuisse creduntur. V. Palmer. Graec. antiq. 3, 20. p. 412. Naves itaque adplicuit Leucade ad Heraeum: quare priscam lectionem revocavi.

§. 6. *Leucadia nunc insula est*, etc.] Scribe: *Leucadia nunc insula, et vadoso freto, quod perfossum manu est, ab Acarnania divisa; tum peninsula erat, occidentis regione arctis faucibus cohaerens Acarnaniae.* Aliter alii. J. FR. GRON. Locus ita Romae ex Msto edebatur *Leucadia non insula est vadoso freto, quod perfossum manu, et ab Acarnania divisa tumpaen insula erat occidentis regio ne? ratis faucibus coherens, Acarnaniae.* Ea verba Quaereng. sic ex ingenio emendavit: *Leucadia nunc insula est vadoso freto, quod perfossum manu, et ab Acarnania divisa. Tum peninsula erat, occidentis regione artis faucibus cohaerens Acarnaniae.* Vossius vero ad Scylac. Peripl. p. 30. ed. Gron. hoc modo: *Leucadia nunc insula est, vadoso freto, quod perfossum manu, ab Acarnania divisa. Tum peninsula, et ab occidente regioni artis faucibus cohaerens.* Sed Gronovio adsentior, cujus lectio minus a Msto recedit. In principio tamen periodi malim *Leucadia nunc insula est, vadoso freto, quod perfossum manu est, ab Acarnania divisa. Tum peninsula erat.* duabus periodis, quas in unam contrahebat Gronovius, servatis. *regione occidentis* est parte occidentali, ea parte, quae occidentem spectat. V. ad 3, 66, 5. versus occidentem. V. Gronov. ad 25, 25, 8. [In Bamb. est *Leucadia nunc insula vadoso freto, quod perfossum manu est,*

cas posita est, colli adplicata verso in orientem et
8 Acarnaniam. Ima urbis plana sunt, jacentia ad mare,
quo Leucadia ab Acarnania dividitur. Inde terra
marique expugnabilis est. nam et vada sunt stagno
similiora, quam mari: et campus terrenus omnis
9 operique facilis. Itaque multis simul locis aut sub-
ruti, aut ariete decussi ruebant muri. Sed quam urbs
ipsa opportuna obpugnantibus erat, tam inexpugna-
10 biles hostium animi. die ac nocte intenti reficere
quassata muri; obstruere, quae patefacta ruinis
erant; proelia inpigre inire, et armis magis muros,

ab Acarnania divisa, tum paeninsula erat, *occidentis regione artis faucibus cohaerens Acarnaniae.*]

Iis partibus cohaerens Acarnaniae] Quid illud *cohaerens* referat, sciri non potest, nisi ex prioribus, quae desunt. Conjectura autem omnibus est libera. GLAR. Ab his verbis incepit fragmentum hujus libri, quod Moguntini primi anno 1518. publicarunt. Priori autem hujus libri parte postea in lucem protracta jam recte patet, quid illud *cohaerens* referat: ex eodem fragmento etiam recte *artis faucibus*, pro *iis partibus*, receptum est. Moguntinus autem et Bambergensis codices in servanda voce *Acarnaniae*, quam Voss. expungebat, conspirantes ejus conjecturae illam Gronovii praeferendam esse docent. [*Quingentos ferme passi longae haec fauces* etc. mox *in iis angustiis*, deinde *est*, *et colli* Bamb.]

§. 8. *Ima urbis plana sunt, jacentia ad mare*] An melius *patentia ad mare?* id est, quae porrigitur planicies usque ad mare. J. FR. GRON. Infra 43, 18, 3. *Solum infestum esse Macedoniae latus, quod ab Illyrico pateret, cernens.* V. ad 25, 23, 11. Solent autem *patere* et *jacere* in Mstis commutari. V. N. Heins. ad Nason. 2. Met. 179. et 4. Fast. 478. Cur tamen vulgatum hic mutandum sit, non video. Vel enim *jacentia* respectu reliquae partis colli adplicatae. *Jacere* autem usurpatur de locis humilioribus. Supra 5, 48, 2. *Loco jacente inter tumulos castra habentes.* 9, 2, 7. *Saltus duo alti, angusti, silvosique sunt, montibus circa perpetuis inter se juncti. Jacet inter eos* etc. *campus.* c. 37, 1. *Sub Ciminii montis radicibus jacens ora.* Ovid. 2. Fast. 392.

Quaque jacent valles, maxime circe, tuae.

Justin. 22, 5. *Non in montibus positae sint, sed in planis campis jaceant.* V. quae notavi ad Silii 12, 132. Vel etiam *jacentia ad mare* est simpliciter ad mare sita, posita. Supra 6, 30, 5. *Castra interim Romana jacentia in campo invasere.* 22, 3, 3. *Etrusci campi, qui Faesulas inter Arretiumque jacent.* Flor.

quam se ipsos moenibus, tutari. diutiusque spe Ro- 11
manorum obsidionem eam extraxissent, ni exsules quidam Italici generis, Leucade habitantes, ab arce milites accepissent. eos tamen, ex superiore loco 12
magno cum tumultu decurrentes, acie in foro instructa, justo proelio aliquamdiu Leucadii sustinuerunt. Interim et scalis capta multis locis moenia, 13
et per stragem lapidum ac ruinas transcensum in urbem. jamque ipse legatus magno agmine circum- 14
venerat pugnantes. pars in medio caesi; pars, armis abjectis, dediderunt sese victori. Et post dies 15

§. 8. *Ponticae gentes ad septentrionem in mare sinistrum jacent.* Virg. 3. Aen. 692.

Sicanio praetenta sinu jacet insula contra
Plemmyrium undosum.

Ubi Servius: *Jacet) sita est. ut: Medio jacet insula ponto.* V. Passer. ad Prop. p. 194. et Vorst. de Latinit. falso susp. c. 13. Ceterum Moguntini et quidam alii dederunt *injacentia*; et mox *inexpugnabilis*; pro quo Froben. anno 1531. *jacentia* et *expugnabilis* substituit. [*quod Leucadia* Bamb.]

§. 9. *Aut ariete decussi*] Dixi ad 32, 17, 6. DUK. [§. 10. *diem ac noctem intenti quassata muri obstruere*, Bamb.]

§. 11. *Leucade habitantes, ab arce milites accepissent*] Forte *Leucade habitantes in arce, milites accepissent.* vel *Leucade habitantes, in arcem milites accepissent.* [*spe* omittit et *Leucadem habitantes* praefert Bamb. mox *instructo proelio*, omisso *justo*, denique *Leucadi* idem.]

§. 14. *Dediderunt se victori*] Ita primum vidi in ultima Gruteri; quod recentiores omnes servarunt, quum antea et Moguntiae et alibi semper editum fuisset *dediderunt sese*; quod revocavi. [*pugnantes tum pars* Bamb.]

§. 15. *Quod ad Cynos Cephalas pugnatum erat*] Scotusa urbs est Thessaliae Pelasgicae, ut ait Strabo l. 7. ad finem [p. 339.] Ad eam locus est quidam, quem *Κυνὸς κεφαλάς*, id est *Canis capita*, vocant, ubi Romani ac Aetoli, duce T. Quintio, ingenti proelio Philippum Demetrii filium et Macedoniae regem vicere, ut ait idem Strabo l. 9. ad finem [p. 441.] Haec pro locorum notitia indicare visum est nobis operae precium. GLAR.

Omnis populi Acarnaniae in deditionem legati venerunt] Omnino *in ditionem* legendum judicat Cl. Crevier. Has voces saepe commutari, vidimus ad 26, 21, 17. Quo minus tamen ejus conjecturam probare possim, obstat vox *legati*; per quam intelligitur L. Quinctius Flamininus, T. Quinctii frater, cui classis cura, maritimaeque orae impe-

paucos, audito proelio, quod ad Cynoscephalas pugnatum erat, omnes populi Acarnaniae in deditionem legati venerunt.

1 XVIII. Iisdem diebus, omnia simul inclinante fortuna, Rhodii quoque ad vindicandam a Philippo continentem regionem, (Peraeam vocant) possessam

rium mandatum ab senatu erat anno praecedenti, ut Livius testatur 32, 16, 2. et qui hoc iterum anno praeesse classi jussus erat, teste Livio ibid. c. 28, 11. Eum *legatum Flamininum* vocavit supra hoc cap. Locutio autem *venire in ditionem alicujus* notat se submittere alicujus imperio. Jam vero populi, a ducibus Romanorum subacti, non se submittebant imperio illorum ducum, sed populi Romani. At *venire in deditionem* est sese dedere. Populi autem devicti dedebant se ducibus Romanis, ut essent sub imperio populi Romani. Eo sensu *se in deditionem consulis permittere* Livius supra dixit 8, 20, 6. Ubi perperam Gronovium *in ditionem*, sine caussa Doujatium *consuli* emendandum censuisse docui.

§. 1. *Ad vindicandam a Philippo continentem regionem*] *continentis* puto. Tota Asia est regio continens. eam autem non vindicare volebant Rhodii, sed Peraeam, partem illius continentis. Livius 32, 33, 6. *Rhodii Peraeam* (*regio est continentis adversus insulam*, *vetustae eorum ditionis*) *repetebant*. DUK. [*continentis regionem*,(*Phirean vocant*) *possessam majoribus suis* Bamb.]

§. 2. *Cum octingentis Achaeis peditibus*, *mille et nongentis fere armatis*] Numquid ergo *pedites* illi non *armati?* Scribe *nongentis levi armatu*. Ut hoc libro supra [c. 3, 10.] *Haud dispari armatu*. Vel, si mavis, *leviter armatis*. Infra [hoc cap.] *equites levisque armaturae quod erat*. J. FR. GRON. *armatos* puto posse accipi pro militibus, ut saepe; vel pro iis, qui justis armis instructi erant: nam auxiliares plerumque dispari armatu erant. *Fere* solet apponi numeris, nec maxima caussa est, cur suspectum esse debeat. DUKER. Gronovio respondet Crevierius, Achaeis peditibus, qui erant unius gentis, obponi armatos, ex vario nationum et auxiliorum genere conlectos. Difficultati tamen non satisfacit. Similiter enim quaeri potest, cur ex vario genere auxiliorum conlecti, qui obponuntur Achaeis, qui erant unius generis, dicuntur *armati?* num quid ergo Achaei non erant *armati?* Nec mihi tamen Gronovii conjecturae probantur. Infra enim hoc cap. Rhodios tria millia peditum in aciem eduxisse Livius testatur, ex quibus mille et nongentos leviter armatos fuisse vix verisimile videtur. Doujatius, Gronovii vestigiis insistens, et forte etiam adrepta occasione ex loco Livii a Gronovio laudati, legendum conjicit *mille et nongentis dispari armatu*. [ↀↀ *et* DCCC *fere armatis* Bamb.]

§. 3. *Galli, et Nisuetae, et Pisuetae, et Tamiani, et Arei, ex Africa*] Galatas intelligit, opinor, quorum populos (credo) aut

l majoribus suis, Pausiſtratum praetorem cum octin- 2
ḡentis Achaeis peditibus, mille et nongentis fere ar-
matis, ex vario genere auxiliorum conlectis, mise-
runt: Galli, et Pisuetae, et Nisuetae, et Tamiani, 3
et Arei, ex Africa, et Laodiceni ex Asia erant. cum 4
his copiis Pausiſtratus Tendeba in Stratonicensi agro

orum vicinos vocat Nisuetas, Pisuetas, Tamianosque, sicut et Laodiceni erant. Areorum in Arabia meminit Plinius 6, 28. ad finem. quamquam longinqua ea militia videtur. Vide etiam, num *Taniani* legendum. *Tanium* etiam Trocmorum oppidum in Galatia ponit Ptolemaeus [5, 4.] de quibus copiosius l. 38, [16.] CLAR. Scribendum *et Pisuetae, et Nisuetae*. Nam Pisuctae non erant ex Africa. Stephanus: *Πιτύη, πόλις Καρίας· λέγεται καὶ Πιτύη· τὸ ἐθνικὸν ὁμοίως Πισυήτης*. At de Nisua Ptolemaeus [4, 3.] ordine: *ΚαρΧηδὼν μέγα ἄσυ. Κατάδα ποταμοῦ ἐκβολαί. Μαξοῦλα. Καρπίς. Νίσουα. Κλυπέα*. J. FR. GRON. Fundamentum, quo Gronovius transpositis vocibus *et Pisuetae, et Nisuetae* legendum censet, illud eſt; quod Nisuetas, Tamianos, et Areos omnes ex Africa fuisse putet: in quo ipsi consentit Crevier. Contra vero Doujatius voces *ex Africa* eo animo a praecedentibus interpunctione diſtinxit, ut Livius innuat, praeter Gallos, Nisuctas, Pisuetas, Tamianos, et Areos, inter auxilia Rhodiorum fuiſſe etiam milites ex Africa, nempe ex Africa proprie dicta. Verum secundum Gronovium Nisuetae etiam ex Africa proprie dicta fuerunt: et praeterea, si ea Livii mens fuisset, quemadmodum modo dixit *et Nisuetae, et Pisuetae, et Tamiani, et Arei*, ita etiam nunc dixiſſet, *et ex Africa*. Quamvis autem incertum sit, quinam per Tamianos et Areos intelligantur, non tamen cum eodem Doujatio indicari puto Arios, regni Persici populos, quia nimio terrarum spatio a Rhodiis remoti sunt, quam ut inter auxilia eorum militasse exiſtimari possint. Ceterum particulam *et* ante vocem *Tamiani*, quam primus Sigonius, et poſt eum recentiores omnes omiserunt, jubentibus antiquioribus edd. revocavi. Ex editionibus Glareano poſterioribus quaedam conjecturam ejus *Taniani* receperunt; quaedam ex utraque lectione juncta dederunt *Tamniani*. [*Galli et Pisuetae et Tamiani, et Trahi, ex Affrica, et Laudicieni ex Asia erant. Cum iis* etc. Bamb.]

§. 4. *Cum his copiis Pausistratus tendebat in Stratonicensi agro*] Praeclaram hujus loci reſtitutionem debemus eruditioni et virtuti Freinshemii noſtri. Verbum *tendebat* eſt nihili, caeterum occultat nomen caſtelli, quod Rhodii duce Pausiſtrato ceperunt. Stephanus *Τένδηβα, πόλις Καρίας*. Ita ergo repone: *Cum his copiis Pausistratus Tendeba in Stratonicensi agro, locum peropportunum, ignaris regiis, qui tenuerant, occupavit*. Et deinde: *Dinocrates regius praefectus, recuperandi castelli caussa, primo castra ad ipsa Tendeba movit*. Sed quid eſt, *ignaris regiis, qui tenuerant?* An credibile eſt, nullum in eo castello tam oppor-

locum peropportunum, ignaris regiis, qui tenuerant,
5 occupavit. In tempore et ad id ipsum excitum auxilium, mille Achaei pedites cum centum equitibus
6 supervenerunt. Theoxenus iis praeerat. Dinocrates, regius praefectus, recuperandi castelli caussa, primo castra ad ipsa Tendeba movit, inde ad alterum
7 castellum, item Stratonicensis agri: Astragon vocant. omnibusque ex praesidiis, quae multifariam disjecta erant, devocatis, et ab ipsa Stratonicea

tuno praesidium fuisse? et qua de caussa deseruerunt, quod occupatum ab hostibus reciperare sunt aggressi? Nec habeo, quod supponam, nisi forte nimis audacter, *ignaris regiis, qui Stratoniceae erant*. Felicius forte Rubenius: *qui Therae erant*. Thera enim urbs Peraeae regionis, Rhodo insulae opposita, apud Ptolemaeum [5, 2.] et Stephanum. J. FR. GRON. Locus, ubi Freinsh. bis *Tendeba* Livio restituendum docuit, exstat in Indicis Curtiani principio. Cujus εὐστοχίαν laudavit etiam Gronov. Epistola ad Salmas. quam edidit Cel. Burm. tom. 2. Syllog. Epist. p. 604. [*Pausistratus tenebat in Stratoniensi agro* Bamb.]

§. 5. *In tempore et ad ipsum*] *ad id ipsum* lege. GELEN. V. tamen ad 5, 43, 4. 21, 55, 11. et 26, 40, 8. [*et ad ipsum exercitum auxilium* et §. 6. *ad ipsa Tenpe*, deinde *castellum in Strationigensi agro: Astago vocant.* Bamb.]

§. 7. *Omnibusque ex praesidiis, quae multifariam disjecta erant, devocatis*] Cogitabam *evocatis* ex Lucano 1, 394.

— — *sparsas per Gallica rura cohortes*
Evocat.

Sed nihil tentandum credo, quia paullo post dicit *contracta ex castellorum praesidiis*, et castella fere sunt in locis editioribus. 4, 39, 8. *Ab tumulo suos devocat, et in castra Romana penetrat.* DUK. Pariter etiam supra locutus est Livius 6, 20, 9. *Jovem Deosque alios devocasse ad auxilium fortunarum suarum.* Plura de hoc verbo v. apud eruditos commentatores ad Phaedri 1, 20, 2. Deinde *quae multifaria disjecta erant* [Bamb.] ed. Mogunt. et proximae, pro quo Froben. anno 1531. dedit *multifariam*; qua voce saepius usus est Livius. Supra 3, 5, 1. *Superante multitudine hostes carpere multifariam vires Romanas.* 37, 5, 1. *Multifariam scalis adpositis, urbem eo die defenderunt.* 44, 41, 8. *Interrupta multifariam acie obviam ire cogebantur.* Idem vocabulum restitui supra 21, 8, 4. *Oppidani* etc. *multifariam distineri coepti sunt.* ubi antea edebatur *multimoda arte*.

Alabanda, ubi hostes erant, ducere] *Alabandam* Mogunt. et proximi: pro quo recte Froben. anno 1535. *Alabanda:* Livius enim numero plurali etiam infra nomen hujus urbis effert, 38, 13, 2. *Quo legati ab Alabandis venerunt.* [*Adalabanda* Bamb.

Thessalorum auxiliaribus, Alabanda, ubi hostes erant, ducere pergit. Nec Rhodii pugnam detrectaverunt. 8 atque, castris in propinquum conlatis, extemplo in aciem descensum est. Dinocrates quingentos Ma- 9 cedonas dextro cornu, laevo Agrianas locat: in medium accipit contractos ex castellorum (Cares maxime erant) praesidiis: equites cornibus circumdat, et Cretensium auxiliares Thracumque. Rhodii Achaeos 10 dextro cornu, sinistro mercenarios milites, lectam

Mox *Nec Rhodi pugnam detrectaverunt. ita castris in propinquo locatis* idem.]

§. 9. *Laevo Acrianos locat*] Qui sint *Acriani* illi, haud usquam legi, quod sciam. *Acria* quidem oppidum est sinus Laconici; sed haud scio, quam hic quadret. Alii *Agrianos* legunt. GLAR. *Agrianas* legendum e Stephano [v. *Ἀγριαι*.] qui, quum multis modis hanc vocem editam doceat, *Agrianos* tamen nunquam, *Agrianas* certe dictos affirmat. Foedius apud Ciceronem in Pisonem [37.] *Aggrinarum et Dolopum* legitur, pro *Agrianum*. SIG. *Agrianes* memorantur supra 28, 5, 12. ubi v. Sigonium. etiam infra 42, 51, 5. et 44, 11, 7. Mox pessime *mares* Mogunt. et proximi ediderunt. Recte Froben. anno 1531. in *Cares* mutavit. [ut est in Bamb. qui ante *Agrianos* et *accepit*.]

§. 10. *Cretensium auxiliares Thracumque Rhodia cohors*] *Rhodia cohors habuere* conjungendum. et Thraces Cretensesque a dextro cornu Rhodiorum contra Acrianos, qui in sinistro hostium erant cornu. Achaei a sinistro Rhodiorum cornu contra Macedonas. quod propter sequentia annotandum duximus, ubi dicitur Achaeos *contra Acrianos* ivisse superato torrente. Legendum enim puto *contra Macedonas:* quia statim post aït de Achaeis, *numero acie mille, et ipsi quadringentos loco expulere.* ubi rursus *quingentos* legendum arbitror ex superioribus. GLAR. Glareanus notat, conjungendum, *Rhodia cohors et Cretensium auxiliares Thracumque habuere*, qui steterint adversus Agrianas. De Cretensibus utcumque fero: etsi superius eos in Philippi sociis invenio. Sed Thraces unde Rhodiis? Dein quomodo *Rhodia cohors* pro exercitu? Magnum hic mendum latere suspicor, quod haud scio an de conjectura possit sanari. Tentare licet: *equites cornibus circumdat, Cretensium auxiliares Thracumque. Rhodia cohors sinistrum cornu, dextro mercenarios milites, lectam peditum manum, habuere.* Mercenarios intelligo Achaeos, ut et Glareanus. Nam in laevo Macedonum erant Agrianes, quos Achaei pepulere. Ergo hi in dextro Rhodiorum. J. FR. GRON. Locus corruptissimus, in quo tamen aliquantulum nos juvat antiquissima hujus libri editio, quae est Moguntina, exhibens *circumdaret*. Unde manifesto apparet legendum esse *circumdat, et Cretensium auxiliares Thracum-*

11 peditum manum, habuere; medios mixta ex pluri-
bus gentibus auxilia: equites levisque armaturae quod
12 erat, cornibus circumjectum. Eo die steterunt tan-
tum acies utraeque super ripam, qui tenui aqua in-
terfluebat, torrentis: paucisque telis emissis, in ca-
13 stra receperunt sese. Postero die eodem ordine in-
structi majus aliquanto proelium, quam pro numero,
14 edidere, pugnantium. nec enim plus terna millia
peditum fuere, et centeni ferme equites: ceterum
non numero tantum, nec armorum genere, sed ani-
15 mis quoque paribus, et aequa spe pugnarunt. Achaei
pri-

que, ut recte vir summus haec superioribus esse conjungenda vidit. Caetera sic dedit Livius *Rhodii Achaeos dextro cornu, sinistro mercenarios milites* etc. Rhodios dicit, quia illorum res agebatur, eorumque auspiciis et ductu, licet paucissimi forsan ejus civitatis fuerint milites. Sic paulo post: *Rhodii, quantum diei superfuit, secuti.* Achaeos dextrum tenuisse cornu ex sequentibus constat, neque minore negotio, quam nunc a me factum, in illud restitui posse puto. JAC. PERIZ. Palmaria est Perizonii conjectura, quam Crevier. etiam probavit, et Clericus in contextum recepit; quem lubens secutus sum. Dicendum tamen, male Gronovium mirari, unde Thraces militassent in castris Rhodiorum. Nam apud Achaeos Philippi hostes stipendia fecerunt supra c. 15. a quibus Rhodii accipere potuissent. Non ergo ex hoc inprimis capite vulgatum falsi argui debet. [*Thracumque. Rhodi Achaeos milites, lectam peditum manum habuere* Bamb. mox *levisque armatura quod* etc. deinde *qui tenui tum aqua interfluebat, torrens* idem.]

§. 14. *Sed animis quoque paribus, et aequa spe pugnaverunt*] Etsi in praecedentibus suppleri potest *pari*, et ablativus sequens *aequa spe* videtur tueri *paribus*, tamen suspicor, eam corrumpendae vocis praecedentis caussam fuisse, et Livium scripsisse *sed animis quoque pares.* DUK. *pugnaverunt* apud primum invenio Curionem. Priores habent *pugnarunt*; quod revocavi. [Initio *neque enim* Bamb.]

§. 15. *In Agrianas inpetum fecere*] Glareanus [ad §. 10.] *Macedonas.* Putat enim Achaeos sinistrum cornu tenuisse. Sed superius peccatum, ut diximus. J. FR. GRON. [*Achaei primo, mox Agrianos*, et *cursum* Bamb. *est* post *acies* omittens.]

§. 16. *Numero Achaei mille et ipsi quadringentos*] Glareanus [ad §. 10.] *quingentos*, Macedonas intelligens. Sed Agrianes Achaeis oppositi fuere. Scribe igi-

…imi, torrente superato, in Agrianas inpetum fe…re; deinde tota prope cursu transgressa amnem …ies est. Diu anceps pugna stetit. numero Achaei 16 …lle et ipsi quadringentos loco expulere. Inclinat …in dextrum omne cornu. Macedones, usque dum 17 …dine et velut stipata phalanx consistebat, moveri …quiverunt. postquam, laevo latere nudato, circum- 18 …icere hastas in venientem ex transverso hostem co…ti sunt, turbati extemplo tumultum primo inter se …cerunt: terga deinde vertunt: postremo, abjectis …mis, in praecipitem fugam effusi, Bargylias peten…s fugerunt. Eodem et Dinocrates perfugit. Rhodii, 19

…r *numero Achaei mille et i…os octingentos loco expulere.* …gnificat pari numero Achaeos …Agrianes fuisse. Achaei autem …lle octingenti erant, nam o…ngentos habebat olim Pausi…tus: Theoxenus adduxerat a…s mille. Nec mirandum supra …Rhodiorum partibus tria mil… septingentos colligi, dein di… terna tantum millia peditum …nasse: interque hos Rhodiam …ortem, cujus prius facta non …rat mentio. Accipio enim par… auxiliorum custodiae castro…m et Tendeborum relictam. J. …. GRON. Ex his vix ullus sen… effici posse videtur Crevie…o; cui Gronovii conjectura …a satisfaciebat, quia vox *nu…ero* plane alieno loco et ordi… posita turbat. Si autem ea …ns Livii fuit, quam credidit …ronov. plus audendum ac le…endum censet *Agrianas Achaei mille et ipsos octingentos loco …epulere.* Haec tamen valde in…certa agnoscit. Ceterum *numero …cie mille* Mogunt. ejusque tra…duces. Vulgatum primum obcur…rit in Froben. anni 1535. [*Inu…mero Achei et ipsi* CCCC *loco pepulere.* Bamb.]

Inclinat dein dextrum omne cornu] Atqui dextro in cornu stabant Macedones, de quibus dicturus est. Quomodo autem hi sunt laevo latere nudati altero cornu caeso? Nonne laevum eorum latus protegebat acies media? Prima editio: *Inclinato dein dextrum omnis cornu.* Nec aliter Aldus, Saveterius, Frobenius. Scribe: *Inclinata dein omnis media acies. Dextrum cornu, Macedones, usque dum ordines et velut stipata phalanx consistebat.* J. FR. GRON. [*Inclinata deinde laevo cornu in dextrum omnis conisi. Macedones usque dum ordines et veluti stipata phalanx constabat, moveri querunt.* Bamb.]

§. 18. *In praecipitem fugam effusi, Bargyllas petentes fugerunt*] *Bargylia* neutro genere oppidum Cariae omnes authores proferunt, sicut et Livius ipse lib. priore [c. 33, 6.] *Ab Jasso, et Bargyliis, et Euromensium*

quantum diei superfuit secuti, receperunt se ad c
ſtra. Satis conſtat, si confeſtim victores Strato
ceam petiſſent, recipi eam urbem sine certami
20 potuisse. Praetermissa ejus rei occasio eſt, dum
caſtellis vicisque Peraeae recipiendis tempus teri
21 Interim animi eorum, qui Stratoniceam praesidio c

urbe. GLAR. *Bargylia* aut *Bargylias* legendum eſt. Quamquam Stephanus non nisi *Bargylia* neutro genere, et *Bargyliam* muliebri dici aït. SIG. *in praecipitem pugnam effundentes* Mogunt. et proximae edd. usque ad Froben. qui anno 1531. illud subſtituit, quod nunc vulgo exſtat. [*circumagere hastas*, deinde *fugam effunduntur*, *Barcyllas* etc. Bamb.]

§. 19. *Receperunt sese ad castra*] *receperunt se* Mogunt. et paucae ex vetuſtioribus. Frobenius deinde anno 1535. vulgavit *sese*, quos recentiores omnes secuti sunt. Priscam lectionem reduxi. [*sese in castra*. Bamb.]

§. 20. *Vicisque Peraeae recipiendis*] In hunc ordinem vocabula iterum primus digeſſit Froben. anno 1535. Antea Moguntini ex codice, Aldus, et quidam alii dederant *vicisque recipiendis Pyrrheae* [*recipiendis Pireae* Bamb. qui §. 21. *proelio superfuerant*.]

§. 22. *Recipi nisi aliquanta prosperam Antiocho potuit*] Ita in codice Moguntino habebantur verba. Quidam ita emendarunt: *recipi nisi aliquanto post per Antiochum non potuit*. Sed parum adhuc intelligitur noſtro huic proposito congruens. GLAREAN. Vulgatam lectionem, in qua adhuc aquam sibi haerere Glareanus confitetur, primum invenio in ed. Froben. anni 1535. Rem ita expediendam censeo. Victo Philippo Romanos Rhodiis d dedisse Stratoniceam Cariae que alias urbes, quas Philip tenuiſſet, Valerius Antias na vit, teſte Livio 33, 30, 11. Ve aut erravit, aut res exitum tita non eſt. Antiochus enim, ctum Philippum videns, ut ctoriam Romanorum in rem su verteret, plures Asiae urb quae ad ipsum pertinuerant, cupavit. Certe legati Roma rum ad Antiochum miſſi, ut ſtatu praesenti Asiae agerent, ferendum esse negarunt, An chum civitates a Philippo pos sas per occasionem, averso P lippo in Romanum bellum, tercepisse. V. Livium 33, 39, et Polyb. 17, 31. Quinctius et decem legati legatis Antio pronunciarunt, ut excederet A tiochus Asiae urbibus, quae P lippi fuissent. V. Liv. ibid. 34, 3. Polyb. Exc. leg. num. p. 1110. et App. in Syriac. p. Inter has urbes videtur fuis Stratonicea, quae in potesta Antiochi subſtitit, donec a R manis victus omni Asia cis T rum ceſſerit: quo tempore Rh diis data eſt Lycia et Caria, que ita etiam Cariae urbs Str tonicea. V. ad 38, 39, 13. Rho igitur non, nisi aliquanto po recipere potuerunt Stratonicea *per Antiochum*, id eſt prop Antiochum, Antiocho obſtan Hoc sensu praepositio *per* o currit apud Liv. 8, 12, 2. P *valetudinem id bellum exseq nequierat*. Cic. pro Domo 20.

…ebant, confirmati sunt, mox et Dinocrates cum …quae proelio supererant, copiis intravit muros. …quidquam inde obsessa obpugnataque urbs est. 22
…cipi, nisi aliquanto post, per Antiochum non po…it. Haec in Thessalia, haec in Achaja, haec in …ia per eosdem dies ferme gesta.

…quidem per legem Liciniam, …ipse tibi curationem ferres, …ere potuisti. In Pison. 8. *Id …non licere per interdicta cru…itatis tuae, potestatis erat …ferendae.* De Provinc. cons. … *Si mihi non licet per ali…s ita gloriari, me dolorem …ue inimicitias meas reipubli…concessisse.* Paullo ante *ne…quam* ex Msto suo ediderunt …guntini. V. ad 40, 47, 9. [*Ne…quam*, deinde *nec recipi, ni… aliquanto post, per Antiochum …uit.* Denique *in Macedonia, … Achaja.* Bamb.]

… 1. *Dardanos transgressos …es ab contentu concessit cum …gni*] Hae voces, *ab contentu …cessit cum*, plane hic super…nt. GELEN. *ab conventu dis…sit* [pro *ab contentu conces…*] legendum puto. Quamquam, …ilippus cum audisset, Darda… *transgressos fines regni su…riora Macedoniae evastare*, …nus erat sermo, sed interje… verba rem faciunt obscuram, …o a quibusdam prorsus amo…sunt. GLAR. Hic legebatur …tea *fines ab contentu conces… cum regni.* Eas quatuor vo… pro supervacuis induxit Ge…nius. Videtur potius leviter …rrigendum fuisse: *Dardanos …ansgressos ab contemtu con…ssi velut regni.* Philippus dum …ntrahit undique militem in bel…um adversus Romanos, opposi…am Dardanis regni partem prae…idio nudaverat: atque eam vel- ut in praedam, se ipsum contemtui, latrocinio gaudentium populorum exposuerat atque concesserat. Infra [c. 38, 3.] *Smyrna et Lampsacus libertatem usurpabant: periculum erat, ne, si concessum his foret, aliae urbes sequerentur.* 10, [24, 14.] *Postremo se collegae honores praemiaque concessurum verecundia aetatis ejus majestatisque. quum periculum, dimicatio proposita sit, neque cedere sua sponte, neque cessurum.* 23, [18, 2.] *Quia silentium erat, solitudo visa, metuque concessum barbarus ratus, moliri portas et claustra refringere parat.* 37, [31, 5.] *Quum confessionem concessi maris ultimam hosti expressisset.* 42, [13, 10.] in oratione Eumenis: *Haec quum vobis quiescentibus et patientibus fecerit, et concessam sibi Graeciam esse a vobis videat.* Glareanus, qui nec Gelenio scit assentiri, (non hic, sed in aliis quoque certioribus) nec ipse quid melius adfert, quid muginetur, non intelligo. J. FR. GRON. Lego minima mutatione *concussi tum regni.* Scilicet toto prope orbe terrarum in Thessalia, Achaja, et Asia profligabat Macedonas fortuna, regnumque illud gravibus damnis afficiebat et labefactabat. Id enim est *concutere.* Nepos Epam. 6. *Ut non minus illa oratione opes eorum concusserit, quam Leuctrica pugna.* Florus 2, 15. *Ut, quam urbem concusserat avus, nepos ejus everteret.*

1 XIX. Philippus quum audisset, Dardanos, tra
gressos fines ab contemtu concussi tum regni, sup
2 riora Macedoniae evastare, quamvis toto prope or
terrarum, undique se suosque profligante fortun
3 urguebatur, tamen morte tristius ratus, Macedoni
etiam possessione pelli, delectu raptim per urb
Macedonum habito, cum sex millibus peditum e
quingentis equitibus circa Stobos Paeoniae i
4 proviso hostes obpressit. Magna multitudo ho
num in proelio, major praedandi cupidine pal
per agros caesa est. quibus fuga expeditior fuit,
tentato quidem casu pugnae, in fines suos redi
5 runt. Ea una expeditione non pro reliquo st

Vellejus 2, 78. *Quas provinciae Labienus magnis momentis concusserat.* Et c. 79. *Virum humana ope invictum graviter eo tempore fortuna concussit.* JAC. PERIZON. Liv. 22, 34, 2. *Ab Q. Fabii opibus et dictatorio imperio concussis aliena invidia splendentem vulgus etiam extrahere ad consulatum nitebatur.* 28, 44, 11. *Concusso jam et pene fracto Hannibale.* 31, 7, 10. *Florentem Italiam adgressus Pyrrhus tamen concussit.* Valer. Max. 4, 1. ext. 4. *Concussum et labentem civitatis statum in pristinum habitum revocavit.* ubi nihil mutandum. Silius 9, 44.

Per toties, inquit, concussae moenia Romae.

17, 175. *Karthago laboret Ut trepidi Hasdrubalis Non una concussa fuga.* V. Inl. Heinsium ad Vell. Pat. 2, 2. et Cl. Duker. ad Flori 2, 15, 12. Quia codicis Moguntini lectio commodum sensum non reddebat, eam editores Livii uno consensu repudiar Et quidem Froben. anno 1 Gelenii conjecturam in co tum recepit; eaque ad Gr usque obtinuit: qui in priori notarum emendavit *ab cont concessi tum regni.* Id au postea in contextu Liviano Gelenii conjecturae subposuit, anno 1665. ut et omnes re tiores viri docti servarunt, jam tum Gronovius, priori datione rejecta, aliam in ris secundis proposuerit. Q igitur conjecturis standum neminem vitio versurum do, si certissimam Periso quam etiam Crevier. prob receperim. [*ab contemtu co cussi tum regni* Bamb.] E dationis Glareani, quam se intelligere Gronov. fatetur, sensus fuisse videtur, Philipp quum audivisset Dardanos transgressos, discessisse ab co ventu, sive conloquio cum Quinctio et aliis, de quo egit Livi c. 13. Quum vero audivisset (haec enim verba repeti voluisse

...tunae facta, refectis suorum animis, Thessalo... ...cam sese recepit. Non tam in tempore Punicum 6 ...llum terminatum erat, ne simul et cum Philippo ...ret bellandum; quam opportune, jam Antiocho ... Syria moliente bellum, Philippus est superatus. ...m, praeterquam quod facilius cum singulis, quam 7 ...in unum ambo simul contulissent vires, bellatum ...; Hispania quoque sub idem tempus magno tu... ...ltu ad bellum consurrexit. Antiochus quum, prio- 8 ... aestate omnibus, quae in Coele-Syria sunt, civi... ...tibus Ptolemaei in suam potestatem redactis, in ...berna Antiochiam concessisset; nihilo quietiores ...stea res habuit. omnibus enim regni viribus con- 9

...etur) eos superiora regni Ma... ...oniae evastare, quamvis ubi... ... adversa fortuna bellum ge... ...atur, milites conscripsisse, et ...vium progressum inproviso ...es obpressisse. Eam tamen ...ini placituram existimo.

... 2. *Quamvis toto prope orbe ...rarum, undique se suosque ...ligante fortuna, urgueba-*] Versus *se suosque profligan-* ...*ortuna urgebatur* obscuram ...et compositionem. GLAR. ... obscura haec compositio vi... ...sit, nescio; nisi forte fuerit, ...d amphibolon esse putet, u... ...m fortuna se suosque, an vero ...lippum ejusque socios profli... ...it: ad quae tamen neminem ...e mentis haesurum spero. Vox ...o deest in ed. Mog. quae et... ...a dedit *se suosque eligente*, ...o *profligante*. Vulgatum pri... ...a exhibuit Froben. anni 1535. ...*uamvis toto prope* etc. *se suos-* ...*e exigente fortuna*. Bamb.]

§. 3. *Circa Stobos Paeoniae*] ...tolemaeus [3, 13.] Stobos Pelagonum oppidum ponit inter Axium ac Erigonem fluvios. Ergo hic legendum *Pelagoniae*, non *Paeoniae*. Intraverant enim jam Macedonum regnum Dardani. GLAR. Ab Glareani conjectura sic [*Pelagoniae*] receptum, quum codex Moguntinus, unde primum typis descriptus hic liber, haberet *Stobos Paeoniae*. Auctore Ptolemaeo utitur Glareanus, qui Pelagonum id oppidum dicat. Quid tum? Excerpta Strabonis l. 7, [331.] Ὅτι παρ' Ὁμήρῳ Ἀστεροπαῖος υἱός Πηλεγόνος ἐκ Παιονίας ὢν τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἱςορεῖται. διό καὶ Πηλεγόνος υἱός· οἱ γὰρ Παιόνες Πελαγόνες ἐκαλοῦντο. Noster 39, [53, 15.] *Paeoniae ea regio est prope Erigonum fluvium, qui ex Illyrico per Paeoniam fluens in Axium amnem editur. Haud procul Stobis veteri urbe*. 40, [21, 1.] *Stobos Paeoniae exercitu indicto in Maedicam ducere pergit*. 45, [29, 13,] *Salis commercium dedit: tertiae regioni imperavit, ut Stobos Paeoniae deveherent.*

nisus, quum ingentes copias terrestres maritimasque comparasset, principio veris praemissis terra cum exercitu filiis duobus, Ardye ac Mithridate, jussis-
10 que Sardibus se opperiri; ipse cum classe centum tectarum navium, ad hoc levioribus navigiis cercu-
11 risque ac lembis ducentis, proficiscitur: simul per omnem oram Ciliciaeque et Cariae tentaturus urbes, quae in ditione Ptolemaei essent; simul Philippum (necdum enim debellatum erat) exercitu navibusque adjuturus.

Plinio 4, 10. inter Paeoniae gentes *Pelagones, Mygdones*. J. FR. GRON. V. Cellarii 2. Geogr. ant. 13. 662. [*Stabos Poeoniae* Bamb. qui ante *pelli* omittit. §. 4. *cupidine praedandi*. §. 5. *expedicione proelii vastatu fortunae facta* etc. *se recepit*. §. 6. *erat, simul*, omisso *ne*, deinde *ex Syria movente bellum*. idem.]

§. 8. *Nihilo quietiores postea res habuit*] Haec lectio primum proposita est in Frobeniana ed. anni 1531. Priores simul cum Mogunt. ex Msto vulgarunt *nihilo quietiores res. Pausistratus habuit*. Quod qui mutavit, et vulgati auctor exstitit, quum ordinem verborum servare, et *quietiores res postea habuit* dare debuisse videatur, voces potius trajecit, ut vitaret ingratam auribus repetitionem *quietio r e s r e s*. V. tamen ad 26, 46, 6. Aliud hoc loco latere videtur, quod acutioribus indagandum trado. [*Antiochus* etc. *civitatibus ex Ptolemaei dicione in suam p. r. in h. Antiocheam concessisset; nihilo quietiora ea ipsis aestivis habuit*. Bamb.]

Filiis duobus, Ardue ac Mithridate] Ita primus edidit Cervicornus anno 1528. quum Mogunt. ex cod. eosque secuti Aldus et Sobius vulgassent *Ardue agmine tridatis*. At insuper legendum *Ardye*. *Ardys* hominis nomen occurrit apud Polyb. 5, 53. et 60. unde id nomen in aula Antiochi eo tempore usitatum fuisse constat. Ardys rex Lydorum, Gygis filius, memoratur Herodoto 1, 15. Ab *Ardys* autem formatur casus patrius *Ardyis*, ut ab *Atys* et *Capys* similiter *Atyis* et *Capyis*. V. ad 1, 3, 8. Ceterum *Ardys* et *Mithridates* Antiochi filii alibi, quod sciam, non reperiuntur; at *Mithridates* filius sororis Antiochi apud Polyb. in Exc. de Virtut. et vit. p. 1381. An igitur legendum hic *filiis duobus sororis?* [*filiis duobus, Ardye ac Mithridate* Bamb. mox *opperire*, et *lectarum navium*, ac *cercyrisque*. idem.]

§. 10. *Per omnem oram Ciliciaeque et Cariae*] Non exciderunt, quae de copulis *que* atque *et* notavi ad 10, 30, 2. quum tamen haec lectio demum compareat in ed. Frob. anni 1535. ac priores legerint *Ciliciae et Cariae*, illud *que* expungendum censuissem, nisi Gelenium, qui editioni huic Frobenii praefuit, cod. unicum consuluisse constaret:

XX. Multa egregia Rhodii pro fide erga populum 1
manum, proque universo nomine Graecorum,
ra marique ausi sunt: nihil magnificentius, quam 2
od ea tempestate, non territi tanta mole immi-
ntis belli, legatos ad regem miserunt Nephelida,
romontorium Ciliciae est, inclitum foedere anti-
o Atheniensium) si eo non contineret copias suas,
obviam ituros; non ab odio ullo, sed ne conjun- 3
cum Philippo paterentur, et inpedimento esse
omanis liberantibus Graeciam. Coracesium eo tem- 4

quo lectionem hanc petitam e suspicio est. [*Ciliciae Lyaeque et Cariae.* Bamb.]

[§. 1. *Multa egregie Rhodii.* amb.]

§. 2. *Miserunt, nec Helicinas romontorium Ciliciae est, inltum foedere antiquo Atheniensium) si eo non contineret*] mpudens mendum hoc loco est. d pro *nec Helicinas* legendum *Nephelida,* cujus in Ciliciae scriptione meminit Ptolemaeus , 8.] ut reliqua hic oppida ad eundem littoralia invenies. ensus est: Rhodii ad regem miserunt legatos Nephelida. Quim perperam emendarunt hunc eum, adjicientes verbum *superaret* de suo: ad quem modum ulta emendare possemus, si quiem id emendare, ac non potius orrumpere est authores. GLAR. cire cupio, quodnam illud foeus, aut cum quo ab Atheniensibus factum fuerit. In eo, quod additur, *si eo non contineret copias uas,* supplendum est *promontorio,* si locus sanus est. Sed mais placeret *si eo loco non* c. c. *uas.* DUK. Ut ad caput hujus dnotationis legitur, ediderunt ogunt. eosque secuti proximi. roben. deinde anno 1531. vulgavit *miserunt, ne Helicinas (promontorium Ciliciae est* etc.) *superaret. Si eo non contineret.* Ea, quae nunc exstat, lectio a Vascos. ex emendatione Glareani primum recepta est. Ceterum Doujatius indicari putat foedus, quod Cimon Atheniensis, mari ac terra eadem die victor, ab Artaxerxe primo, Persarum rege, cui Longimano cognomen, sub initium Olymp. 84. expresserat: quo cautum erat, ne ultra Chelidonias insulas ad Sacrum Lyciae promontorium versus occasum navigare Persis armatis liceret. Foederis hujus meminerunt Diod. Sic. 12, 293. et Plut. in Cimon. p. 486. Nescio tamen, unde patere possit, hoc foedus ad Nephelida compositum esse. [*miserunt Nechelidonias* (l. *ne Chelidonias*) *promontorium Ciliciae est inclutum f. a. Ath. cum legibus* (l. *regibus*) *Persarum superaret, si eo fine contineret classem copiasque* etc. Bamb.]

§. 3. *Et impedimento esse Romanis*] Ita Froben. anno 1531. edidit. Priores cum Mogunt. dederunt *impedimento esset,* ut potius pendeat ex τῷ *ne,* quam ex verbo *paterentur.* [*esse* Bamb.]

pore Antiochus operibus obpugnabat. Zephyrio, et Solis, et Aphrodisiade, et Coryco, et, superato Anemurio, (promontorium id quoque Ciliciae est)
5 Selinunte recepto, omnibus his aliisque ejus orae castellis, aut metu, aut voluntate, sine certamine, in deditionem acceptis, Coracesium praeter spem
6 clausis portis tenebat eum. Ibi legati Rhodiorum auditi. et quamquam ea legatio erat, quae accendere regium animum posset, temperavit irae: et
7 *legatos se Rhodum missurum*, respondit, *iisque mandaturum, ut renovarent vetusta jura, cum ea civitate, sua majorumque suorum: et vetarent eos adventum pertimescere regis, nihil his aut sociis eo-*

§. 4. *Superato Anemurio*] Fortassis: *et Coryco et supra Anemurium (promontorium id quoque Ciliciae est) Selinunte, omnibus his aliisque ejus orae castellis, aut metu aut voluntate, sine certamine, in deditionem acceptis:* deleto τῷ *recepto:* quod interposuerunt, quibus serum fuit ad omnia superiora revocare verbum commodum, quod intelligerent ex eo, quod sequitur, *acceptis.* J. FR. GRON. [*Coracensium* sed §. seq. *Coracesium.* Bamb. Deinde *Soltis*, et *Corigo*, ac *Elinunte.* idem.]

§. 5. *Omnibus vicis aliisque ejus orae castellis*] Pro *omnibus vicis aliisque* scriptum est *omnibus his aliisque.* GELEN.

Sine certamine in deditionem acceptis] Sic vulgavit [concinente Bamb.] Froben. anno 1531. Moguntini ediderant *in ditionem acceptis.* Prior locutio Livio est familiarissima. Exempla v. 8, 12, 6. c. 13, 8. c. 15, 2. 9, 16, 1. c. 24, 13. 23, 30, 5. 28, 22, 1. 29, 3, 3. 34, 17, 11. c. 20, 9. 39, 2, 1. 40, 41, 3. c. 49, 1. 42, 53, 9. et apud auctorem Epit. Liv. 61. Eandem etiam ex Mstis reddidi eidem auctori Epit. Liv. 38. ubi nunc legitur *per deditionem accepit.* Alterum genus loquendi apud Livium nondum observavi, sed, quod parum inde distat, *in jus ditionemque recipere* obvenit 21, 61, 7. Tot igitur exemplis inducor, ne lectionem a Frobenio invectam mutare audeam.

§. 7. *Ut renovarent vetusta jura*] *vetusta foedera* legendum esse, ad marginem Livii conjecit Cl. Ant. Perizonius. [*pertimescere adventum regis*, mox *nihil aut iis aut sociis noxiae.* Bamb.]

§. 8. *Non violaturum. Argumento etc. esse*] Tolle τελείαν στιγμὴν, et continua orationem hoc modo: *Nam Romanorum amicitiam se non violaturum argumento et suam recentem ad eos legationem esse.* J. FR. GRON. Recte. Majorem distinctionem demum admisit ultima

um noxae futurum fraudive. nam, Romanorum 8
micitiam se non violaturum, argumento et suam
centem ad eos legationem esse, et senatus honori-
ba in se decreta responsaque. Tum forte legati 9
dierant ab Roma, comiter auditi dimissique, ut
mpus postulabat, incerto adhuc adversus Philip-
m eventu belli. Quum haec legati regis in con- 10
ione Rhodiorum agerent, nuncius venit, debella-
m ad Cynoscephalas esse. Hoc nuncio accepto,
hodiis, demto metu a Philippo omni, erat consi-
um obviam eundi classe Antiocho. Illam alteram 11
ram non omiserunt, tuendae libertatis civitatium
ociarum Ptolemaei, quibus bellum ab Antiocho

ruteri: priores ejus loco prae- runt minimam.

§. 9. *Tum forte legati redie- nt ab Roma*] Lege *redierant.* FR. GRON. Hoc etiam probo. *dierunt* enim non ulla exhibet litio ante Basil. anni 1554. ope- rum, ut verisimile fit, aberra- one. [*rediebant* Bamb.] Mogun- ni dederunt *redibant*; Froben. inde *redierant*, ut Gronov. njecit; quod recepi. [§. 10. *hodii demtu metu a Philippo miserant consilium o. e. c. An- chulta alteram curam.* etc. *vitatium s. Ptolemaei.* Bamb.]

§. 11. *Tuendae libertatis civi- tum sociarum*] Ita Aldus edi- t; at Mogunt. ex cod. suo *ci- tatium*: quam formam proba- t Vossius 4. Gramm. 14. V. et- m Cortium ad Sall. Catil. 40, Qui edendo Livio praefue- nt, inlaudabili inconstantia in- rdum *civitatium*, sed saepissi- e *civitatum* vulgari curarunt; um tamen in plerisque locis optimi Msti semper *civitatium* probent, quos proinde secutus sum. Ita partim ex Florent. par- tim ex Leid. 1. qui primae par- tis operis Liviani integerrimi sunt codices, hanc lectionem re- stitui 1, 9, 1. c. 17, 4. 2, 6, 5. et 3, 31, 8. Quam formam in libris belli Punici servet optimus Put. nescio, quum viri docti, qui ve- nerandae antiquitatis et eximiae bonitatis volumen versarunt, si- leant; at ex Flor. bonitate ei proximo *civitatium* restitui 25, 8, 1. c. 40, 4. 26, 49, 9. et 28, 16, 10. Semel etiam Gronov. ita edi- dit 26, 40, 15. ubi omnes mei, etiam Flor. alteram scripturam praeferunt. In hac autem parte Livii, cujus pars ope cod. Mo- guntini ab interitu servata est, eodem illo codice emendatiorem atque integriorem non novi. E- jus autem auspiciis similiter *ci- vitatium* non tantum hic repo- sui, sed etiam 33, 34, 1. 34, 16, 5. c. 17, 7. c. 36, 3. 35, 16, 13. 36, 42, 3. ope autem ed. Mediol. anni 1480. saepissime. In quin-

12 inminebat. nam alias auxiliis juverunt, alias providendo ac praemonendo conatus hostis: caussaque libertatis fuerunt Cauniis, Myndiis, Halicarnassensi-

13 bus, Samiisque. Non operae est persequi, ut quaeque acta in his locis sint, quum ad ea, quae propria Romani belli sunt, vix subficiam.

1 XXI. Eodem tempore et Attalus rex, aeger Thebis Pergamum advectus, moritur altero et septuagesimo anno; quum quatuor et quadraginta annos re-

que ultimis historiarum Livii libris unicus ille codex, ex quo evulgati sunt, si unum vel alterum locum excipias, semper *civitatium* exaratum habuisse videtur: certe ita ex illo Froben. anno 1531. edidit. V. ad 41, 22, 7. Adde, Livium plurium aliorum vocabulorum genitivum pluralem similiter formare solitum fuisse, si Mstis optimis credendum est. De quibus v. 4, 33, 4. et 7, 38, 5. Hinc *civitatium* substituere ausus sum, ubi in codicibus tamen altera lectio obtinebat, 32, 10, 4. 35, 16, 2. aliisque locis. [*inminebat. nam alios providendo promonendo conatus hostis: caussaque l. f. Caunis, Myndis Alicannanensibus, Samiisque.* Bamb.]

§. 12. *Cauneis, Mindiis*] Rectius in aliis *Cauniis Myndiis*. Gentile a *Caunus* non minus apud Latinos, quam apud Graecos, tertiam vocalem habet in secunda syllaba. Apud Ciceronem quidem 2. de Divin. 40. et apud Plinium 15. Hist. Nat. 19. est *Cauneae caricae*. et in Petron. c. 44. *Habemus aedilem trium Caunearum*. Sed v. Jac. Gronov. ad Cic. l. laud. Nec *Mindus*, sed *Myndus*, scribunt Latini, a Graeco *Μύνδος*. DUK. Priscae edd. Moguntina, et multae aliae *Cauniis, Myndiis*. In Heinsii Elzeviriana operarum errore datum *Caumis*, pro quo Gronov. demum *Cauneis* substituit. [illegible] saltem dandum erat *Cauneis*, si quidem verum sit, quod Stephan. tradit in voce *Καῦνος*, gentile hujus vocis formari *Καύνιος καὶ Καυνία, καὶ Καυναῖος*. Sed *Cauniis* praestare tum prima edi-tum ratio erroris a typographis commissi docet: literae enim ni coaluerunt in *m*, quae tantum iterum separandae erant. Nam et populum hunc *Caunios* vocat Liv. infra 45, 25, 11. Deinde *Mindiis* prima dedit ed. Francof. anni 1578. At *Myndus* recte haec urbs vocatur infra 37, 16, 2. [*Non praeest persequi quaeque* etc. *quae propria Romani belli vis sufficiant.* Bamb.]

§. 1. *Moritur altero et septuagesimo anno, quum quatuor et quadraginta annos regnasset*] Suidas in v. *Ἄτταλος* hunc locum vertit, ac duos et septuaginta annos vixisse hunc ait. SIG. Conferendus cum hoc loco est Polyb. de Vit. et Virtut. p. 14[illegible] ex quo sua haec vertit Livius. Et quidem pag. seq. inquit Polybius *βιώσας ἔτη δύω πρὸς τοῖς ὀ. τούτων δὲ βασιλεύσας μ' καὶ δ'.* Ex quo eodem loco Polybii sua etiam hausit Suidas, ut supera

passet. Huic viro, praeter divitias, nihil ad spem a gni fortuna dederat. his simul prudenter, simul agnifice utendo, effecit, primum ut sibi, deinde ut lis non indignus videretur regno. Victis deinde 3 oelio uno Gallis, quae tum gens recenti adventu rribilior Asiae erat, regium adscivit nomen, cujus agnitudini semper animum aequavit. Summa justi- 4 suos rexit: unicam fidem sociis praestitit: uxo- m ac liberos quatuor superstites habuit: mitis ac 5

editor ibidem monuit, non o ex hoc loco Livii, ut cre- it Sigonius; cujus tempore dum laudata operis Polybia- pars in lucem publicam pro- cta erat. [*aeger ab Thebis.* mb.]

2. *Huic viro, praeter divi- , nihil* etc.] Polyb. p. 1428. *ἀίνῳ μὲν γὰρ ἐξαρχῆς ἄλλο ὐδὲν ἐφόδιον ὑπῆρξε πρὸς ιλείαν τῶν ἐκτὸς, πλοῦτος όνον.* [*Iis simul.* Bamb.]

§. 3. *Victis deinde proelio uno allis*] Polyb. p. 1428. *Νικήσας ρ μάχῃ Γαλάτας, ὅ βαρύτα- και μαχιμώτατον ἔθνος ἦν κατὰ τὴν Ἀσίαν, ταύτην ἀρ- ν ἐποιήσατο, καὶ τότε πρῶ- ν αὐτὸν ἔδειξε βασιλέα.* Atta- m hunc principum Pergame- rum primum exstitisse, qui ti- lum regis sumserit, vulgo cre- nt viri docti. V. Spanhem. de raest. et usu numism. Diss. 8. 511. et Vales. ad loc. Polyb.

Cujus magnitudini semper a- imum aequavit] Dubito, an Li- ius scripserit *cujus magnitu- inem semper animo aequavit,* est, magnitudini nominis re- ii parem habuit ac praestitit a- imum. 35, 43, 1. *Nulla ingenia am prona ad invidiam sunt, uam eorum, qui genus ac for- tunam suam animis non ae- quant.* Virgil. 4. Georg. 132. *Re- gum aequabat opes animis.* Flor. 2, 14. *implere* dixit: *Re- giam fortunam, regium nomen animo quoque regio implevit.* quod etiam potuisset dicere *ae- quavit.* V. Cl. Burmann. ad Virg. 1. Aen. 716. Poëtae tamen me- tri, ut puto, caussa interdum ali- ter. Auctor Panegyrici ad Pison. vers. 12.

Felix, qui tantis animum na- talibus aequas.

DUK. *cujus magnitudine* est in ed. Mog. pro quo jam Aldus *ma- gnitudini* substituit. [*magnitu- dinis.* Bamb.]

§. 4. *Unicam fidem sociis prae- stitit*] Polyb. p. 1429. *Διεφύλαξε δὲ τὴν πρὸς πάντας τοὺς συμμά- χους καὶ φίλους πίστιν.*

Uxorem ac liberos duos super- stites habuit] Ut nihil caviller, quam Latine hoc dicatur *liberos duos,* (nam Livium ita locutum non credo) certe 38, [13, 3.] At- talus atque Athenaeus Eumenis fratres nominantur, omnes hujus Attali filii. GLAR. Legendum est *liberos quatuor,* Eumenem, At- talum, Athenaeum, et Philetae- rum, quorum meminit Livius 42, [55, 7.] et Appian. in Syriaco [p. 89.] SIG. Ita legendum esse, quam-

munificus amicis fuit: regnum adeo ſtabile ac firmum reliquit, ut ad tertiam ſtirpem possessio ejus descen-
6 derit. Quum is ſtatus rerum in Asia, Graeciaque, et Macedonia eſſet, vixdum terminato cum Philippo bello, pace certe nondum perpetrata, ingens in Hi-
7 spania ulteriore coortum eſt bellum. M. Helvius eam

vis invito unico cod. conſtat ex loco Polyb. quem Livius reddidit, p. 1429. Τὸ δὲ μέγιϛον δ' υἱοὺς ἐν ἡλικίᾳ καταλιπών. Ceterum uxor haec, quam Attalus superſtitem habuit, dicta eſt Apollonias, patria Cyzicena, teſte Polyb. p. 1433. b. ubi eam pluribus laudat, et quatuor filiorum Attali matrem fuisse teſtatur. [*comis uxor ac liberos duos superstites habuit*.Bamb. unde Göller. *comis in uxorem ac liberos*,(*quatuor s. h.*) Jacobsius *comis uxori ac liberis, duos* etc. Kreyssigius *comis uxori ac liberis, quos* etc. conjiciunt.]

§. 5. *Mitis ac munificus amicus fuit*] Lege *amicis*. Juſtinus de Philippo et Alexandro 9, [8.] *Regnare ille cum amicis volebat; hic in amicos regna exercebat*. J. FR. GRON. Gronovii emendationem probant verba Polybii p. 1428. Ὃς τὴν ἀρχὴν ἐνεϛήσατο τῆς προειρημένης ἐπιβολῆς ὀυ μόνον διὰ τῆς ἐις τοὺς φίλους ἐυεργεσίας καὶ χάριτος, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων. Per *amicos* regum autem intelliguntur eorum aulici, purpurati. Supra 9, 18, 4. *Referre piget et foeda supplicia, et inter vinum et epulas caedes amicorum, et vanitatem ementiendae stirpis*. 33, 41, 8. *Magna vis hominum ibi interiit*, etc. *etiam insignium amicorum*. 35, 15, 7. *Cum Minione quodam, qui princeps amicorum ejus erat, secreta consilia agitavit*. c. 18, 1. *Alexander Acarnan in concilio erat, Philippi quondam amicus, nuper relicto eo secutus opulentiorem regiam Antiochi*. 36, 41, 1. *Quam securitatem ei* [Antiocho regi] *magna pars amicorum aut per errorem aut adsentando faciebat*. [*amicis* eſt in Bamb.]

Regnum adeo stabile ac firmum reliquit, ut ad tertiam] Polyb. p. 1429. Οὕτως ἡρμόσατο τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν, ὥϛε παισὶ παίδων ἀϛασίαϛον παραδοθῆναι τὴν βασιλείαν. [*relinquit, ad tertiam strippem possessio ejus descenderet. Cum hic status*.Bamb.]

§. 7. *M. Helvius eam provinciam obtinebat*] *M. Aelius* legendum ex priore libro [c. 27.] si quidem ibidem recte legitur, ubi hujus anni eliguntur magiſtratus. GLAR. *M. Helvidius* ed. Mog. pro quo recte jam Aldus *M. Helvius* subſtituit. Ita enim vocatur supra 32, 27. et 28. ubi ex aedilitate plebeja praetor creatur, et Hispaniam ulteriorem sortitur; et infra 34, 10, 1. 45, 3. [*Culcam et Luxinium*. Bamb.]

§. 8. *Cum Culca decem et septem oppida*] Lib. 28, [13, 3.] *Colcam* appellat duodetriginta oppidis regnantem. Idem a Polybio Κόλιχας dicitur. Suspicor autem, ne hoc etiam loco *XXVII*, pro *XVII oppidis*, ex superiore loco sit reponendum. Veteres libri desunt, quos inspiciamus. SIG. Hunc *Colcam*, sive, ut ha-

provinciam obtinebat. Is literis senatum certiorem fecit, *Colcam et Luscinum regulos in armis esse.*
Cum Colca decem et septem oppida, cum Luscino va- 8
lidas urbes, Cardonem et Bardonem: et maritimam oram omnem, quae nondum animos nudaverat, ad finitimorum motus consurrecturam. His literis a M. 9

et ed. Mogunt. *Culcam*, Polyb. 18. *Κολίχαντα* vocat. At in lat. num. 22. *Καλάχαντα*. ob hanc in nomine varietatem de modo dubitabat Ursin. ad posteriorem loc. Polybii. [*Cum Culca d. et s. o. cum Luscinino validas urbes*. Bamb.]

Cum Luscinone fidas urbes] Scriptum exemplar, quod unicum exstat, habet, *cum Luscino fidas urbes*. Quod vero editio Moguntina hic et aliis locis denumerarit, in caussa fuit priscus character, nec hoc seculo cuivis lectu facilis. GELEN.

Cardonem et Bardonem] Quia in ulteriore Hispania haec acta sunt, pro *Cardone Castulonem* libentius legerim, ac pro *Bardone Betulam*, quae ab Castulone non longe abest, ut ex multis Livii locis patet, praecipue vero l. 28, [13.] *Cardonis* ac *Bardonis* nemo, quod sciam, meminit. GLAR. Si Glareani conjectura probanda est, pro *Betulam* tamen *Baeculam* legendum erit ex sententia Sigonii ad d. l. Livii. Contra Doujatius *Cardonem* et *Bardonem* interpretatur de Cardona et Berga in principatu Catalaunensi. Verum non animadvertit, Livium modo dixisse, bellum hoc *in Hispania ulteriore* ortum esse; regionem vero, quae hodie Catalaunia vocatur, non pertinuisse ad Hispaniam citeriorem. Neque hac difficultate liberari potest *citeriore* pro *ulteriore* in Livii verbis substituendo. Non enim Helvius, qui eam provinciam, ubi bellum hoc coortum est, obtinebat, Hispaniam *citeriorem*, sed *ulteriorem*, sortitus est, ut Livius testatur 32, 28, 2. V. etiam 34, 10, 1. Potius igitur statuo cum Marca 2. Marcae Hisp. 24, 6. (ubi Pujadesium 3, 37. *Cardonem* de eadem Cardona interpretantem refellit) ignotum hodie esse, quae urbes fuerint. [*Carmonem, et Baldonem: in maritima ora Malacinas, sex et anosque, Etruriam omnem, et quae nondum animos nudaverunt, ac finitimorum motus consurrectur*. Bamberg.]

Et maritimam oram omnem] Haec a praecedentibus separanda sunt distinctione majore: nam Colca, Luscinus, oppidaque et urbes illae, quas dicit, jam in armis erant, et consurrexerant. DUK. Ita etiam Crevier. distinxit: cujus interpunctionem recepi. Neque aliter distinxerat, qui librum hunc 33. Romae edidit anno 1616.

Quae nondum animos mutaverat] In scripto exemplari est, pro *mutaverat*, *nudaverat*. GELEN. Sic Gelenius ex V. C. quum male expressissent ante *mutaverat*. Sed requirit Latinitas, *nudaverit*. J. FR. GRON. Moguntini ediderunt *nudaverant*; pro quo Aldus perperam substituit *mutaverat*. *Nudare* enim hic aptum est verbum. 24, 27, 4. *Nec illi primo statim creati nudare*,

Sergio Praetore, cujus jurisdictio inter cives era[t] recitatis, decreverunt Patres, ut, comitiis praeto[rum] perfectis, cui praetori provincia Hispania obvenis[set]

quid vellent. 35, 32, 2. *Aetoli defectionem nudabant.* V. Gronov. infra ad 44, 38, 1. Gronovii conjecturam probavit Crevier.

§. 9. *His literis a M. Sergio praetore, cujus jurisdictio inter cives et peregrinos erat, recitatis*] Libro priore [c. 28, 2.] ubi hujus anni praetores sortiuntur praeturas, urbana Sergio, peregrina jurisdictio Minutio obtigit. Pro *M.* igitur *Sergio, Minutio* legendum videtur: nisi inter cives et peregrinos intelligas praetorem urbanum, cujus erat officium recitare literas, ut saepe apud hunc authorem. At posteriore anno statim postea [c. 26, 1.] ita loquitur Livius: *Praetores deinde provincias sortiti, L. Apustius Fullo urbanam jurisdictionem, M. Attilius Glabrio inter cives et peregrinos.* quod ego de solo intelligo peregrino. Quamquam Livius libro 35, [41, 6.] post dirum illud incendium, ubi de praetorum provinciis decernitur, ambigue loquitur, ut vix ex hac trica nos explicemus. Sed judicet lector. GLAR. Opinor haec verba inducenda esse: *cujus jurisdictio inter cives et peregrinos erat.* Cur ita opiner, hae causae sunt: primo quod *M'.* hic Sergius praetor urbanus erat; haec autem verba peregrinum describunt. Deinde, quia praetoris urbani negotium erat literas recitare, non peregrini. Tertio loco, quia paulo ante libro superiore [c. 31, 6.] idem M'. Sergius pr. urb. hoc officium praestitisse dicitur ab eodem Livio, cum aït: *M'. Sergius praetor urb. in senatu eas recitavit.* Quarto quia non solet Livius, ubi semel praetorem urbanum nominavit quemqua[m], [...] sit iterum idem nominandu[s], [...] si praetorem addere, ut paulo p[...] [c. 24, 4.] *Hae literae pri[...] senatu a Sergio praetore re[ci]tatae:* praetermisit autem ur[ba]no. Puto autem ea verba e[sse ex] albo libri desumpta, ubi ill[...] di loci causa ab inscio a[li]quo fuerant scripta. Significar[e] [...] tem praetorem peregrinum, [...] aït, *inter cives et peregri[nos]* inferiora, quae recitabo, t[esti]monia demonstrabunt. Est a[utem] primum intelligendum, pra[eto]res duos creari consuevisse, [qui] Romae jus dicerent; alter[um] qui civibus; alterum, qui pe[re]grinis. ut Livius 42, [28, 6.] [...] *praetoribus provinciae decr[etae] duae jure Romae dicundo.* [...] 43, [11, 8.] *Designatis praeto[ri]bus, praeter duas urbanas, [qua]tuor provinciae sunt decretae.* Itaque plerumque solet unam ur[banam], alteram peregrinam pro[vinciam] nominare: alias vero [u]nam urbanam jurisdictionem, [al]teram vel inter peregrinos, vel inter cives et peregrinos, ut 4[...] [1, 2.] *Jurisdictio urbana M. [Fi]gulnio Gallo, inter peregrinos M. Valerio evenit.* Et 41, [15, 5.] *Praetores L. Papirius Maso urbanam, M. Aburius inter peregrinos sortiti sunt.* 42, [1, 4.] *Praetores deinde provincias sortiti sunt: A. Atilius Serranus urbanam, C. Cluvius Saxula inter cives et peregrinos.* [...] [26, 1.] *Praetores deinde provincias sortiti, L. Apustius Fullo urbanam jurisdictionem, M'. Acilius Glabrio inter cives et peregrinos.* Et 22, [35, 5.] *Romae jurisdicundi urbana sors Pomponio, inter cives Romanos et peregrinos P. Furio Philo* ev[enit]

primo quoque tempore de bello Hispaniae ad senatum referret.

XXII. Sub idem tempus consules Romam vene- 1

Hoc autem anno Q. Minucio egrinam provinciam obtigis- narrat idem Livius in comi- praetoriis exponendis [32, 2.] SIG. Clausulam, quae prae- rem describit, inducendam es- pugnat Sigonius quatuor ar- mentis: primum, quod Manius Sergius praetor urbanus es- , non peregrinus: deinde, quia etoris urbani negotium fue- recitare literas in senatu, non egrini: tertio, quia libro su- riore [c. 31, 6.] hoc officium estitisse dicatur Manius Ser- s praetor urbanus: quarto, ia non soleat Livius, ubi se- el *praetorem urbanum* nomi- ivit quemquam, si sit iterum minandus, nisi *praetorem* ad- re: ut paullo post [c. 24, 4.] *ae literae prius in senatu a ergio praetore recitatae:* ubi aetermisit scilicet *urbano.* Ex tria priora argumenta evin- nt, non totam clausulam, quod ntendit Sigonius, sed duo ver- , *et peregrinos*, inducenda es- . Nam urbanus haud dubie erat, n peregrinus: quod etiam ad- rtit Glareanus, sed male, pro rgio, *Minucium* obducit. Quar- m, quod proprie sententiam gonii probare videtur, fallit: n enim hoc perpetuum Livio, semel tantum urbanum prae- rem vocitet. M. Aemilius prae- r urbanus 24, [9, 11.] quae de- mviri ex libris Sibyllinis edi- rant, ab senatu curare jussus. e eo libro eodem c. 33, 8. *Du- mviri ad eam rem creati ab emilio praetore urbis Cn. Pu- lus et Caeso Quinctius Flami- inus.* De eodem 27, 33, 8. *Lu- os magnos, quos M. Aemilius raetor urbis C. Flaminino Cn. ervilio consulibus fecerat, et in quinquennium voverat.* Sic 26, 3, 9. *Diemque comitiis ab C. Calpurnio praetore urbis petiit.* De eodem c. 10, 2. *C. Calpurnium praetorem urbanum Capitolio atque arci praeesse.* Habes 27, 22, 3. *P. Licinio Varo evenisse provinciam urbanam.* Legis deinde §. 12. *P. Licinio Varo praetori urbis negotium datum.* Neque eo minus cap. seq. §. 7. *P. Licinius Varus praetor urbis legem ferre ad populum jussus.* Ergo scribe *a Manio Sergio praetore, cujus jurisdictio inter cives erat.* J. FR. GRON. Pariter infra 34, 43, 6. Livius refert, Cn. Domitio praetori urbanam jurisdictionem evenisse; et tamen inquit iterum c. 53, 2. *Ea bina comitia Cn. Domitius praetor urbanus in Capitolio habuit.* 34, 55, 6. C. Scribonius dicitur jurisdictionem urbanam sortitus esse; et tamen additur c. 57, 3. *Hae legationes a C. Scribonio praetore urbano in senatum intro ductae sunt.* 35, 20, 8. M. Fulvius Centumalus sortitur praeturam urbanam; de eodem tamen ait c. 24, 8. *M. Fulvio praetori urbano negotium datum est, ut quinqueremes novas quinquaginta faceret.* Ceterum *M. Sergio* cum antiquis edd. non *M'. Sergio*, ut nunc vulgo ex Sigonii conjectura editur, legendum esse, supra docui ad 32, 27, 7. [*inter cives et peregrinos recitatis*, omisso *erat*, Bamb. mox *cum*, pro *cui*, *praetori.* idem.]

§. 2. *C. Atinius Labeo*] Ita Froben. [concinente Bamb.] anno 1535. edidit. Mogunt. et pauci eos secuti vulgarunt *Catinius Labeo*, quemadmodum etiam infra

runt. quibus in aede Bellonae senatum habentibus
postulantibusque triumphum ob res prospere bello
2 gestas, C. Atinius Labeo et C. Ursanius tribuni ple-
bis, ut separatim de triumpho agerent consules, po-
stularunt. *communem se relationem de ea re fieri non*
3 *passuros, ne par honos in dispari merito esset.* Quum-
que Minucius utrique provinciam Italiam obtigisse
diceret, communi animo consilioque se et collegam
4 res gessisse; Cornelius adjiceret, Bojos adversus se
transgredientes Padum, ut Insubribus Cenomanisque
auxilio essent, depopulante vicos eorum atque agros
5 collega, ad sua tuenda aversos esse; Tribuni *res tan-*
tas bello gessisse Cornelium fateri, *ut non magis de*
triumpho ejus, quam de honore Diis inmortalibus
6 *habendo dubitari possit. Non tamen nec illum, nec*
quem-

c. 25, 6. et 42, 7. sollemni scribarum errore. V. ad 38, 35, 2. [mox *C. Afranius tr. pl.* Bamb. §. 3. *Italiam provinciam* etc. *gessisse; et C. Cornelius.* idem.]

§. 5. *De honore Diis inmortalibus habendo dubitari posset*] Haec quoque lectio ex ed. Froben. anni 1535. profluxit. Moguntini aliique priores vulgarunt *dubitari possit*; quod revocavi. [*possit* Bamb. ante *gessisse C. Cornelium.* idem. §. 6. *ut cum sibi meritum triumphum* etc. *honorem inmeritum inpudenter* etc. idem.]

§. 8. *T. Juvencium*] Quamvis hoc modo Moguntini multique alii vulgarint, legendum tamen est *T. Juventium*, cum [Bamb.] Frobeniana utraque, Basileensi anni 1539. Vascos. Gryph. et Sigon. Ita enim id nomen scribitur in fastis Capitol. ad annum DXC. Clericus semel ita edidit 39, 31, 4. Sed alteram scripturam servavit non modo antea, ut hoc loco, et 34, 42. ac 43. sed postea etiam 39, 38, 4. 43, 8, 2. et 45, 16, 3. ac 21, 1.

Et Cn. Labeonis fratrem] Quo auctore factum sit, ignoro: apud Gryphium jam invenio. Moguntiaci et Aldo editum: *et Cn. Labeonem ejus fratrem.* Aut uterini fuerunt, aut alter in adoptionem datus. J. FR. GRON. *et Cneum Labeonis fratrem* ante Gryphium edi curarunt Froben. anno 1535. Basil. anno 1539. et Vascos. existimantes, ut videtur, indicari alterius tribuni fratrem. Quae si displicet lectio, revocanda est illa, quae in Mogunt. et proximis exstitit *et C. Labeonem ejus fratrem.* eam recepi: licet tamen

nemquam alium civem tantum gratia atque opibus valuisse, ut, quum sibimet triumphum impetrasset, collegae eumdem honorem inpudenter petenti daret.
L. Minucium in Liguribus levia proelia, vix digna 7
dictu, fecisse: in Gallia magnum numerum militum misisse. Nominabant etiam tribunos militum T. Ju- 8
ventium, et C. Labeonem ejus fratrem, qui adversa pugna cum multis aliis viris fortibus, civibus ac sociis, cecidissent. *Oppidorum paucorum ac vicorum* 9
falsas, et in tempus simulatas, sine ullo pignore deditiones factas esse. Hae inter consules tribunosque 10
altercationes biduum tenuerunt, victique perseverantia tribunorum consules separatim retulerunt.

XXIII. C. Cornelio omnium consensu decretus 1
triumphus. et Placentini Cremonensesque addiderunt favorem consuli, gratias agentes commemorantes- 2

§. quod Froben. substituit, magis placeat. — Aldus Manutius ad Cicer. de Amic. 20. *ejus fratrem* exponit suum, sive C. Asinii Labeonis supra nominati, fratrem. — [*T. Juventium, Cn. Ligurium legionis quartae adversa pugna cum multis aliis sociis* etc. *cecidisse.* Bamb.]

§. 9. *Sine ullo pignore deditiones factas esse*] Id est, neque obsidibus acceptis, neque armis ademtis. 28, 34, 7. *Obsides accepti, arma ademta.* Et, *Se neque arma iis ademturum, quippe ea ignora timentium rebellionem esse.* etc. *neque in obsides innoxios, sed in ipsos, si defecerint, saevitarum.* DUKER.

§. 1. *Cn. Cornelio omnium consensu*] *C. Cornelio* legendum esse, supra dictum est ad 32, 27, 5. et ita Bamb.] Similiter scribi debet mox §. 4. Utroque loco Cl. Crevierius veram scripturam recepit.

Et Placentini Cremonensesque addiderunt] Hic eorum sequitur opinionem, qui hoc anno Hamilcarem Poenum in Gallia a consulibus Cn. Cornelio ac Q. Minutio victum scribunt, Cremonamque obsidione liberatam, cum l. 31, [21.] praetorem L. Furium Purpureonem ea gessisse scripserit non exspectato consule Cotta, qui pugnae adesset. 32. vero lib. [c. 30.] tamquam aliorum, eamdem recitavit historiam. GLAREAN.

§. 2. *Plerosque etiam, quum apud hostes essent, servitute exceptos*] An non potius *servitute exemptos?* ut *eximere obsidione.* 24, [41, 6.] *Ibi quoque circumsessus adventu fratris obsi-*

que, obsidione se esse ab eo liberatos. plerosq[ue] etiam, quum apud hostes essent, servitute excepto[s]
3 Q. Minucius, tentata tantum relatione, quum advers[um] sum omnem senatum videret, in monte Albano se triumphaturum, et jure imperii consularis, et mul-
4 torum clarorum virorum exemplo, dixit. C. Corne- lius de Insubribus Cenomanisque in magistratu trium- phavit. multa signa militaria tulit, multa Gallica spo-
5 lia captivis carpentis transvexit: multi nobiles Gal[li] ante currum traducti; inter quos, quidam, Hamilca-
6 rem ducem Poenorum fuisse, auctores sunt. Ceterum magis in se convertit oculos Cremonensium Placen- tinorumque colonorum turba pileatorum, currum
7 sequentium. Tulit in triumpho ducenta triginta se- ptem millia, quingentos aeris, argenti bigati septu[a-]

dione eximitur. 36, [13, 1.] *Quum Ap. Claudium, ut obsidione Larissam eximeret, in Thessaliam misissent.* 37, [22, 8.] *Daedala et quaedam alia parva castella obsidione exemerunt.* At 34, [52, 12.] *Praebuere speciem triumpho capitibus rasis secuti, qui servitute exemti fuerant.* Aut *e servitute ereptos?* Ut in nobilibus verbis Crassi: *Eripite nos ex miseriis, eripite nos ex faucibus eorum*, etc. Illud potius. Alterum non tam aliquos liberatos, quam plures in servitute relictos significat. J. FR. GRON. *exemtos* etiam citat Pighius ad A. V. ıↄLVI. Supra 6, 15, 9. *Eximendo de nervo cives vestros.* DUK. Gronov. vel *e servitute ereptos*, ut 8, 33, 14. *In L. Minucium consulem ex obsidione a se ereptum non ultra saevisse.* 22, 60, 11. *Morte nostra eripiamus ex obsidione circumventas legiones.* 41, 14, 3. *Coloniam ex hostibus eripere.* Sallust. Jug. 24. *Me ex manibus impiis eripite.* ubi v. Cortium. Vel *servitute exemtos.* Supra 5, 15, 2. *Lacus in Albano nemore sine ullis coelestibus aquis, causave qua alia, quae rem miraculo eximeret, in altitudinem insolitam crevit.* 9, 21, 3. *Magno exercitu coacto ad eximendos obsidione socios.* ubi vide, quae notantur. 37, 56, 7. *Ut eam civitatem ex servitute regia eximerent.* 45, 31, 12. *Leucas exemta est Acarnanum concilio.* Auctor Epit. Liv. 72. *Unius feminae opera captivitate exemtus est.* Colum. 1, 8. *Villicus nisi ejusdem permissu compeditum non eximat.* Et ita multi codd. praeferunt supra 8, 35, 5. *Noxa eximitur Q. Fabius.* pro *noxae.* ubi vide. [*plerique etiam, cum aput hostis essent, servitute exemptos.* §. 3. *et multorum exemplo dixit. Cornelius*

ta novem millia. septuagenos aeris militibus di- it: duplex equiti, triplex centurioni. Q. Minucius 8 nsul de Liguribus Bojisque Gallis in monte Alba- triumphavit. is triumphus, ut loco, et fama re- n gestarum, et quod sumtum non erogatum ex rario omnes sciebant, inhonoratior fuit: ita signis rpentisque, et spoliis ferme aequabat. Pecuniae 9 m prope par summa fuit: aeris translata ducen- et quinquaginta quatuor millia, argenti bigati nquaginta tria millia et ducenti. militibus centu- nibusque et equitibus item in singulos datum, od dederat collega.

XXIV. Secundum triumphum consularia comitia 1 bita. creati consules L. Furius Purpureo et M. Clau- s Marcellus. Praetores postero die facti, Q. Fa- 2

captivos carpentis etc. Bam-.]

5. *Inter quos, quidam, Ha- carem*] V. ad 31, 21, 18. et 30, 12. [*ante currum ducti* mb.]

7. *Tulit in triumpho ducen- triginta septem millia quin- tos*] Si ultimus numerus be- habet, ego sestertios intelli- . At Livius frequenter ae- summam initio ponere so- quare et aeris numerum in- igere possumus. Illud autem *enti bigati* de denariis in- igo, ex Plinio 33, [3.] GLAR. dita voce, *quingentos aeris* ibendum, conjecit Pighius in . ad ann. ıↃLVI. p. 257. Ejus o conjecturam in contextum epit, qui praefuit Gruteri edi- ni ultimae, et post eum serva- t omnes recentiores. At Ho- ann. de Re numm. p. 92. an- Pighium monuit, verbum *ae- ris* ab initio deesse, quia mox sequitur: *Aeris translata ducen- ta et quinquaginta quatuor mil- lia.* [*Tulit in triumpho ducen- ta triginta septem et argenti bigati septuaginta novem se- ptuageni aeris militibus divisi: duplex equiti, centurionique.* Bamb.]

Duplex equiti, triplex centu- rioni] *duplex centurioni, triplex equiti*, ut et infra c. 37, 12. et 34, 46, 3. DUKER. Vide Cel. Dukerum ad 10, 46, 15. [§. 8. *ut loco fama* etc. *fuit: a signis car- pentisque* Bamb.]

§. 9. *Militibus centurionibus- que et equitibus*] *centurionibus et equitibus*, altera copula reci- sa Mogunt. ejusque traduces. Eam addidit Froben. anni 1535. So- let Livius hac compositione de- lectari. Ita paullo ante hoc cap. *Signis, carpentisque, et spoliis ferme aequabat.* V. ad 2, 31, 1.

bius Buteo, Ti. Sempronius Longus, Q. Minucius Thermus, M.' Acilius Glabrio, L. Apustius Fullo,
3 C. Laelius. Exitu ejus anni literae a T. Quinctio venerunt; se signis conlatis cum rege Philippo in Thessalia pugnasse: hostium exercitum fusum fugatumque.
4 tumque. Hae literae prius in senatu a Sergio praetore, deinde ex auctoritate Patrum in concione sunt recitatae. Ob res prospere gestas in dies quinque
5 supplicationes decretae. Brevi post legati et a T. Quinctio, et ab rege venerunt. Macedones deducti

Ceterum quod hic gradatim *milites, centuriones, equites* memorentur, vocum transpositionem in proxime praecedentibus *duplex centurioni, triplex equiti*, quae Cl. Dukero placebat, verisimillimam reddit. [*prope summa* (omisso *par*) *fuit* : *aeris tralati* CCCIIII *argenti bigati quinquaginta tria et ducenti. militibus centurionibusque et equitibus idem in singulos* etc. Bamb.]

§. 2. *Ti. Sempronius Longus*] In praetorum praenominibus bis terve peccavit ed. Mogunt. sive librarius cod. ex quo pars haec operis Liviani edita est. Primo enim sollemni errore exhibet *T. Sempronius*. [ita Bamb.] Pro eo *Ti. Sempronius* Sigonius substituit; quem etiam v. ad 34, 42, 3. Deinde dedit *M. Acilius*, [ut Bamb.] pro quo *M.' Acilius* reposuit Sigonius. V. ad 30, 40, 9. 31, 50, 5. 33, 26, 1. c. 36, 2. 36, 1, 1. et alibi. Denique exhibet *C. Apustius*, quod Aldus mutavit in *L. Apustius*. Et recte. Sic enim vocatur paullo post c. 26, 1. etiam in ipsa ed. Mogunt. Hoc autem ei praenomen fuisse, monuit etiam Sigon. ad 31, 27, 1. [Ante *L. Fabius* Bamb.] Etiam §. praec. eadem Mogunt. et aliae edd. [cum Bamb.] *Purpurio*: cujus loco recte Sigonius *Purpureo*. V. ad 27, 2, 10. [§. 3. *Exitu ferme anni literae a Quintio* Bamb. §. 4. *Et ob res* idem. §. 5. *legati a T. Quintio et ab rege Philippo venerunt*. mox *eis locus* et *senatus est datus*. §. 6. *Ibi haut multa* etc. *quodcumque senatus censuisset, regem* etc. idem Bamb.]

§. 6. *Quaecumque senatus censuisset, id regem facturum*] Quid impedit legere *ea regem facturum esse*? Aut *quodcumque senatus censuisset*? J. FR. GRON. Vlitius ad Nemes. Cyneg. vers. 3. defendit vulgatam scripturam ex Virg. Ecl. 2, 71.

Quin tu aliquid saltem, potius quorum indiget usus,
Viminibus mollique paras detexere junco.

Et ex Manil. 5, 204.

Et quodcumque solet venandi poscere cura,
In proprios fabricare dabit venalia quaestus.

Sed horum dispar est ratio: nam in his plena oratio est, *detexere aliquid eorum, et fabricare ve-*

tra urbem in villam publicam; ibique iis locus et tia praebita: et ad aedem Bellonae senatus est bitus. Haud multa verba facta, quum Macedones, 6
quecumque senatus censuisset, id regem facturum se, dicerent. Decem legati more majorum, quo- 7
rum ex consilio T. Quinctius imperator leges pacis Philippo daret, decreti; adjectumque, ut in eo numero legatorum P. Sulpicius et P. Villius essent, qui consules provinciam Macedoniam obtinuissent. Cosa- 8
nis eo die postulantibus, ut sibi colonorum numerus

lia quodcumque eorum. quod supplementum hic locum habere potest. DUK. Cl. Jac. Perizon. marginem Livii, vocula ejecta, legebat *quaecumque senatus censuisset, regem facturum.* Sed nihil puto mutandum. Similes enim locutiones aliquoties apud Livium reperiuntur. Ita 3, 10, 1: *reliqua praeda vendita, quibus domini non exstitere.* 2, 53, : *Vejens bellum exortum, quibus Sabini arma conjunxerant.* c. 60, 2. *Nec ullo ante bello latius inde actae praedae. Omnis militi data est.* 17, 12. *Quidquid aliud fecerit, quod cordi foret Masinissae, ea Patres comprobare.* 37, 4, 24. *Barbari, quo gaudent, reges habeant.* 42, 8, 7. *Bonaque ut iis, quidquid ejus recuperari posset, reddantur, curare.* Similiter Cic. 13. ad fam. 16. *Si uti commendationibus vellet, per alios id eum videbam consequi posse.* Sallust. Catil. 51, 42. *Sapientia major in illis fuit, qui ex parvis opibus tantum imperium fecere, quam in nobis, qui ea bene parta vix retinemus.* Flor. 1, 13, 11. *Quidquid religiosissimi in templis erat, partim doliis defossa terrae recondunt.* V. Salmas. ad Solin. p. 665. a. C. (* Arentz. ad Plin. Paneg. 11, 4. p. 61.)

§. 7. *T. Quinctius imperator*] Negligenter postremae editiones efferebant *L. Quintius;* quae etiam mox vi ipse edunt *M. Cornelium et Ti. Sempronium;* alias etiam video habere *M. Cornelium et P. Sempronium.* Haud dubie vera nomina sunt *P. Cornelium et Ti. Sempronium.* Similiter cognomen Marcii *Rex* scribebatur minori litera. Quae omnia mutavimus. JAC. GRON. Gruterus fuit, qui in postrema editione *L. Quinctius* perperam dedit. [*decreti* omittit Bamb.]

§. 8. *Cossanis eo die postulantibus, ut sibi colonorum numerus augeretur*] Saepe antea de hoc nomine admonuimus, dubium esse, de quanam loquere-tur urbe. *Cossae* enim in Hetruria, *Compsa* autem, ubi Beneventum. Caeterum hi, sive *Cossani*, sive *Compsani* dicendi, hoc in loco impetrarunt, quod a senatu negatum erat initio libri 32, [2, 7.] GLAR. [*Cosanis* Bamb.] Mogunt. ed. ex unico cod. *Cosanis* dedit: quod indicat, Etruriae urbem intelligendam esse. Ejus loco Vascos. *Cossanis,*

9 augeretur, mille adscribi jussi: dum ne quis in e-rum numero esset, qui post P. Cornelium et Ti. Se-pronium consules hostis fuisset.

1 XXV. Ludi Romani eo anno in circo scena ab aedilibus curulibus, P. Cornelio Scipione et Manlio Vulsone, et magnificentius, quam alias, cti, et laetius propter res bello bene gestas spec

sed iterum Gronov. anno 1665. *Cosanis*. V. ad 22, 11, 6.

§. 9. *Qui post L. Cornelium et T. Sempronium consules hostis fuisset*] Legendum, *qui post M. Cornelium et P. Sempronium*. Intelligit autem consules anni decimi quinti secundi belli Punici. Vult igitur eos, qui his octo annis venissent in amicitiam cum Romanis, cum ante hostes fuissent, non adscribi in colonorum numerum. Tot enim sunt ab his consulibus anni. Hos errores, tam faciles correctu, nemo animadvertit. GLAR. Antiquissima editio *L. Cornelium et T.* (solenni errore pro *Ti.* hoc est, Tiberio) *Sempronium consules*. Glareanus substituit *M. Cornelium et P. Sempronium*, qui consules fuerint octo abhinc annis, extremo tempore belli Punici, quando Italici generis vix ulli amplius hostes fuerunt populi Romani, praeter Bruttios. Mirum vero, Gruterianam et recentiores edd. in altero tantum consule Glareanum sequi, in altero antiquam lectionem, cum numquam simul consules fuerint M. Cornelius et Ti. Sempronius. mutandum fuerat *L.* in *P.* restituendumque *post P. Cornelium et Ti. Sempronium consules*, qui primo anno belli Annibalici consulatum gesserunt, ex quo tempore quicumque cum caeteris a populo Romano ad Annibalem defecisset, eum colonorum nu[me]ro adscribi vetuit senatus. J PERIZON. V. Jac. Gronov. Livii 36, 36, 4. [*dum ne qui eo numero esset, qui post P.* [Cor]*nelium cos. hostis fuisset*. B[eren]berg.]

§. 1. *Ab aedilibus cur[uli]* [*bus P.*] *Cornelio Scipione et Cn.* [*Man*]*lio Volsone*] Multi hoc temp[ore] Cornelii Scipiones erant. D[e A]fricano, qui consul fuit, vix intelligo, sed de ejus fratre [Lu]cio. Sed judicet lector. GL[AR.] Scipionis praenomen men[dose] legitur, et alterum cognomen sica periit in exemplaribus. [...] ab aedile curuli *L. Cornelio* [*Sci*]*pione* ludos istos factos legi[mus,] sic ut frater P. Africani hic [fu]isse videatur, cum rectius *P.* [*Cor*]*nelius Scipio Nasica* vocari aedilis debeat. Quae nomi[num] vitia, saepius in auctoribus currentia, ex fide marmorum [Ca]pitolinorum et ordine magi[stra]tuum restauranda in hunc mo[dum] esse videntur. Nam P. Nas[icae] praetura tertio abhinc anno [se]quitur prior, et L. Scipionis [Asia]tici deinde anno quarto, ut aedilitas potius in annum DL[V] quam in hunc DLVI. cadat. Pl[ura] in Annal. ad ann. DLVI. p. 254. [Mo]guntini Cornelii Scipionis p[rae]nomen ignorant. *L. Cornelio* [...] ea edidit Vascos. ex sente[ntia] Glareani: Gruterus demum ed. ultima *P. Cornelio* ex em[...]

totique ter instaurati: plebeji septies instaurati. 2 cilius Glabrio, C. Laelius eos ludos fecerunt. Ex 3 gento multaticio tria signa aenea, Cereri, Liberoe, et Liberae, posuerunt. L. Furius et M. Clau- 4 ius Marcellus, consulatu inito, quum de provinis ageretur, et Italiam utrique provinciam senatus ecerneret, ut Macedoniam cum Italia sortirentur,

tione Pighii. [et ita Bamb.] aeterea *C. Manlio* ed. Mogunt. quo Froben. anno 1535. *Cn. anlio* dedit. Indicari videtur qui praetor fit anno DLVIII. in c. 42, 7. ubi eadem Froben. lio servat lectionem Moguntae ed. *C. Manlius*, sed Sigous *Cn. Manlius* legendum docit. Idem etiam primus *Vulso* edidit; quomodo illud Manrum cognomen scribendum esse saepe monuit. V. ad 22, 35, [*Cn. Manlio Vulsione* Bamb. *in* ante *circo* omittit.]

§. 2. *Acilius Glabrio, C. Laelius*] Pighius in Annal. ad ann. VI. p. 255. Acilio tribuit *Manii* raenomen, et ad ann. DLVII. p. 8. testatur, eum ex aedilitate ebis praeturam obtinuisse. An itur hic quoque legendum *M? ilius Glabrio?* Certe, quum llegae ejus C. Laelii praenoen non omittatur, eadem raione id ei restitui potest, qua praec. restitutum est aedili cui Cornelio Scipioni, inter cujus collegae nomina etiam meratur praenomen. Vide, quae otata sunt ad 4, 49, 1. [*plebeji eptics instaurati* omittit, et *M. Acilius Glabrio et G Laelius* praefert Bamb.]

§. 3. *Ex argento multaticio tria signa aenea, Cereri, Liberoque, et Liberae, posuerunt*] Per *Liberum* patrem quidam hoc loco intelligendum credidere Solem, Virgilii authoritate moti, 1. Georg. 5.

— — *Vos, o clarissima mundi*
Sidera, labentem coelo qui
ducitis annum,
Liber et alma Ceres.

Quod pariter confirmari potest ex Macrobio 1. Saturn. 18. et 21. scribente, Liberum patrem esse Solem, eundemque Adonem. Nihilominus Liberum ego communissima appellatione intelligendum non dubito Bacchum hoc in loco; quod aliorum numinum connexa nomina palam faciunt. Siquidem Cic. tradit 2. de Nat. Deor. 24. Liberum Cereris fuisse filium, et fratrem Liberae. Sic idem Livius in calce l. 41, [28, 2.] scribit, supplicationem fuisse ad Cereris, Liberi, Liberaeque aedes. Has A. Posthumium dictatorem vovisse, testatum reliquit Halicarnasseus l. 6, [354.] quod pariter confirmat Corn. Tacitus 2. Ann. [49.] ubi quoque addit, aedem juxta Circum Maximum vetustate abolitam Libero Liberaeque et Cereri dedicasse Tiberium imperatorem. Augustinus *Liberam* etiam Venerem dictam scripsit. Quamobrem si et *Cererem* interpretemur Lunam, sicuti *Liberum* Solem, ex Virgilii authoritate, et *Liberam* Venerem, non erit inconveniens, praesertim quum Apollinem et Liberum eadem sacra habuisse apud Thracas, Lacedaemonios,

5 petebant. Marcellus, provinciae cupidior, pacem simulatam, ac fallacem dicendo, et rebellaturum, si exercitus inde deportatus esset, regem, dubios sen-
6 tentiae Patres fecerat. Et forsitan obtinuissent consules, ni Q. Marcius Rex et C. Atinius Labeo, tribuni plebis, se intercessuros dixissent: ni prius ipsi ad plebem tulissent, vellent juberentne cum rege
7 Philippo pacem esse. Ea rogatio in Capitolio ad plebem lata est. omnes quinque et triginta tribus, uti
8 rogatae, jusserunt. Et quo magis pacem ratam esse

et Boeotios, eisdemque honoribus coli mos fuerit, id scribente Macrobio loco jam allegato. MARC. DONAT. [*et de argento* etc. *Cererem, Liberumque et Liberam posuerunt.* Bamb.]

§. 4. *Petebant. Marcellus* etc.] Distinctio haec debetur Frobenii editioni anni 1535. Antea edebatur et interpungebatur *petebat Marcellus provinciae cupidior. Pacem simulatam.* [*tendebant,* pro *petebant,* Bamb.]

§. 5. *Dubios sententia Patres fecerat*] Vet. lib. *sententiae.* SIG. Ita Ovid. 6. Fast. 572.

— — *et dubium me quoque mentis habet.*

3. Trist. 3, 25. *Ergo ego sum vitae dubius.* Silius 1, 52.

Teque vadi dubium coëuntibus, Aufide, ripis.

Justin. 2, 13. *Dubium consilii Xerxem Mardonius adgreditur.* Apul. Apol. p. 301. ed. Elm. *Dubius sententiae sum, dicamne fieri posse, an negem.* Vellem tamen Sigonius nobis indicasset, ex quo vet. lib. *dubios sententiae* laudarit; quum testatus sit ad initium c. 1. nullo se in hoc libro codice scripto usum esse, cap. autem 21, 8. vett. libb. deesse, quos inspiciat. Certe omnes editi *sententia* praeferunt. [*sententiae* Bamb.]

§. 6. *Et forsitan obtinuissent consules*] Ita edi curavit Froben. anno 1535. Moguntina, et aliae vetustiores edd. [cum Bamb.] legunt *obtinuisset consul.* Per recentiores edd. quas Cl. Jac. Gronov. ad cap. praec. §. 7. Marcii cognomen *Rex* minore litera scripsisse queritur, intelligenda est ed. J. Fr. Gronovii anni 1665. Mox *Catinius Labeo* ed. Mogunt. et proximae. *C. Atinius Labeo* substituit Frob. anno 1535. V. ad c. 22, 2. [*ni Q. Marcius Rala et C. Atinius Labeo* Bamb.]

§. 7. *Uti rogatae, jusserunt*] *uti rogas,* ut supra saepe admonui. SIG. Ita monuit Sigonius ad 6, 38, 5. ejusque emendatio placere videtur Pighio in Annal. ad ann. DLVII. p. 260. Sed Gronov. vulgatum tuetur ad 31, 8. 1. [*uti rogas* Bamb. qui §. 8. *allatus nuntius.*]

§. 9. *C. Sempronium Tuditanum proconsulem in citeriore*] Libro priore, [c. 27, 7.] ubi et anni prioris magistratus creantur, *Cn. Sempronius,* non *C.* le-

n Macedonia vulgo laetarentur, triſtis ex Hispania
nuncius adlatus effecit, vulgataeque literae, *C. Sem-* 9
ronium Tuditanum proconsulem in citeriore Hispa-
ia proelio victum: exercitum ejus fusum fugatum-
e, et inlustres viros in acie cecidisse. Tuditanum,
m gravi vulnere latum ex proelio, haud ita multo
st exspirasse. Consulibus ambobus Italia provin- 10
ia cum his legionibus, quas superiores consules
abuiſſent, decreta, et ut quatuor legiones novas
riberent: duas, quae, quo senatus censuiſſet,

r: et idem *praetor*, non *pro-*
sul, dicitur. quare utrumque
e corruptum. GLAR. *praeto-*
m ex Sigonio adnotat Hear-
us. Et ita citat Pighius ad an-
m DLVI. p. 254. Recte. Prae-
r eo anno provinciam illam sor-
s fuerat. Livius 32, 27, 7. et
2. eodemque anno proelio vi-
m fuisse ex eo intelligitur,
od initio anni sequentis, non
lto poſt, quam novi consules
praetores magistratum ini-
nt, hae literae Romam adla-
fuerunt. Non poteſt ergo *pro-*
sul dici, quum etiam Livius
e eum infra c. 42, 5. *praeto-*
vocet. *M. Marcellus con-*
(pontifex suffectus eſt) *in lo-*
m C. Sempronii Tuditani, qui
aetor in Hispania decesserat.
K. *Cn. Sempronium Tudita-*
m ex emendatione Glareani
dit Vascos. quod deinde pro-
runt Gryph. Basil. anni 1554.
t Sigonius. At ipse Sigonius ad
, 27, 7. eum *Caji* praenomen
abuisse docuit. Deinde *procon-*
lem in *praetorem* non mutan-
um exiſtimo. Videtur enim cir-
a haec tempora id praecipuum
provinciae Hispaniae datum eſſe,
t praetoribus in eam missis da-
retur imperium proconsulare:
nde quamvis praetores vel pro-
praetores saepius tamen *procon-*
sules dicti sunt. Plura infra v. ad
40, 39, 1. [*C. Sempronium Tu-*
ditanum, *procos.* Bamb. mox
fusum fugatum, *multos inlu-*
stris viros etc. idem.]

Cum gravi vulnere latum ex proelio] *elatum* habet Pighius loc. laud. nec displicet. Cic. 2. Tusc. 16. *Videmus ex acie saepe efferri saucios.* Si quis *latum*, pro *elatum*, dici contendet, ut in iis, quae Heinsius ad Ovidii 2. Amor. 14, 39. adnotat, non multum repugnabo. DUK. [*relatum* Bamb.]

§. 10. *Duas, quae, quo senatus censuisset, mitterentur*] *duasque, quo senatus censuisset, mitterent* ed. Mogunt. Vulgatam lectionem demum inveni in ed. Frob. anni 1535. Ceterum consules jubentur quatuor legiones scribere, quarum duae mitterentur quo senatus censuiſſet; quid vero duabus reliquis factum fuerit, non additur. Eas tamen ad urbem mansisse colligitur ex c. 36. Puto igitur ante haec verba quaedam excidisse, hoc vel simili modo supplenda: *duas, quae ad urbem manerent*; (vel *quae urbanae forent*) *duas, quae, quo senatus* etc. Certe verba, quae

11 mitterentur. et T. Quinctius Flamininus cum duabus legionibus provinciam eodem exercitu obtinere jussus: imperium ei prorogatum satis jam ante videri esse.

1 XXVI. Praetores deinde provincias sortiti, L. Apustius Fullo urbanam jurisdictionem, M.' Acilius Glabrio inter cives et peregrinos, Q. Fabius Buteo
2 Hispaniam ulteriorem, Q. Minucius Thermus citer

exciderunt, incepisse videntur a voce *duas*, eaque caussa fuisse, cur librarii illa praeterierint. [Bamb. *scriberent: duas urbanas, duas, quae, quo senatus censuisset, mitterentur*. Ante *cum iis legionibus*, et *decretae*. idem.]

§. 11. *Flamininus cum duabus legionibus provinciam eodem exercitu obtinere jussus*] Putabam *cum duabus legionibus provinciam eodemque exercitu*. Nunc potius adsentior Crevierio, existimanti voces *cum duabus legionibus* delendas esse. Et quidem additae videntur, postquam illa verba, de quibus ad praec. vidimus, exciderant, ut ita constaret, ad quem usum duae reliquae legiones ex quatuor, quas consules conscripserunt, adhibitae fuerint: quum tamen Quinctius quidem cum duabus legionibus, id est vetere exercitu, Macedoniam obtinuerit, non vero duas novas legiones ad veterem exercitum acceperit.

Satis jam ante dividere esse] Haec verba, non solum depravata, sed etiam non suo loco posita, initium sunt orationis Antiochi ad legatos Romanos, ut indicabitur, cum ad eum locum [ad c. 40, 1.] ventum fuerit. GELEN. Quid, si legeretur *satis jam ante decretum esse?* ut alludat ad hanc concertationem, quae fuit prioris anni initio inter consules ac tribunos plebis, L. Oppium et Q. Fulvium, [L. 32, 28.] quamquam ego defectum esse puto. Quidam abjiciunt prorsus, qua ratione moti, haud equidem intelligo. GLAR. Vetus unum quod exstat, exemplar hujus libri, ut ajunt, habet: *imperium ei prorogatum satis jam ante videre*. [adde: *esse*.] Quae verba Gelenius profitetur se, ut ad suam sententiam non pertinentia, sustulisse. Fecit autem injuste: nam sententia optima est, si, quod in iis vitium est, tollas ita: *imperium ei prorogatum satis jam ante videri*. Causam enim affert, cur Quintio non prorogarint imperium, quia, inquit, priore decreto satis prorogatum judicabant. Hoc autem decretum scriptum est anno superiore, de quo sic Livius [32, 28, 9.] *T. Quintio prorogarunt imperium, donec successor ei venisset*. SIG. Et verba, quae Gelenius in alium locum transfert, huc pertinere censenda sunt, non negligendum est *τὸ esse*. Legam itaque *imperium ei prorogatum satis jam ante videri esse*. Ne tamen plane adquiescam sententiae Sigonii, scrupulus haeret. Si nempe hoc anno imperium Quinctio non est prorogatum, quia satis prorogatum videbatur esse decreto prioris anni, quae ergo ratio fuit, cur nihilominus anno

jorem, C. Laelius Siciliam, Ti. Sempronius Longus Sardiniam. Q. Fabio Buteoni et Q. Minucio, 3
quibus Hispaniae provinciae evenerant, consules legiones singulas ex quatuor ab se scriptis, quas videtur, uti darent, decretum est; socium ac nominis 4
Latini quaterna millia peditum, trecenos equites: iique primo quoque tempore in provincias ire jussi.
Bellum in Hispania quinto post anno exortum est, 5

...ximo imperium ei in annum ...m prorogetur infra c. 43, 6. ... Quinctio, *suspectis non solum Antiocho et Aetolis, sed etiam Nabide Lacedaemoniorum tyranno, prorogatum in annum imperium est.* Neque est, quod ... forte respondeat, imperium ...lim prorogatum fuisse, ut ...um gereret adversus regem ...ilippum: at infra post pacem ... Philippo initam iterum prorogari, ut caveat, ne quid novi ...liantur vel Antiochus et Aetoli, vel Nabis Lacedaemoniorum ...annus. Nam supra prorogatum ...t, *donec successor ei venisset.* ...o anno sequenti, quo nondum advenerat successor, non ...s erat, ut iterum prorogare. ...[*satis jam ante videri esse.* ...mb.]

... 1. *M. Acilius Glabrio*] *M'.* ...*ius* ex consulatu Capitol. et ...tarcho. SIG. V. ad c. 24, 2. ... *Acilius.* Bamb.]

... 2. *T. Sempronius Longus*] ... *Sempronius* ex consulatu Capitolino. SIG. V. ad 34, 42, 3. [*T. Sempronius.* Bamb.]

§. 3. *Quibus Hispaniae provinciae evenerant*] *Hispania provincia evenerat* ed. Mogunt. pro ...o recte [concinente Bamb.] ...roben. anno 1535. dedit, quod ...lgo exstat. Hispania enim ... tempore in duas provincias, ...teriorem et ulteriorem, divisa a duobus praetoribus regebatur. Mox *quas videretur* est a Gronovio: Mogunt. omnesque priores *quas viderentur.* Male. V. ad 6, 26, 2. [*quas videretur, ut darent, decretum est; et socium ac Latini nominis* etc. *iique primo.* Bamb.]

§. 5. *Bellum in Hispania quinto post anno exortum est, quam simul cum Punico bello fuerat finitum*] Hic duas voces *exortum* et *fuerat* typographus per incuriam omiserat. GELENIUS. Sensus est, bellum in Hispania quinto ante anno, quam secundum bellum Punicum finitum. idque verum. Nam P. Cornelio Scipione et P. Licinio Crasso consulibus L. Lentulus et L. Accidinus cum Indibili ac Mandonio Hispaniae regulis ultimo conflixere, anno decimoquarto ejus belli. Decimooctavo autem anno Punicum prorsus finitum est, ac deinde sequenti anno coeptum Macedonicum. Quare ego hunc locum ita legerem: *Bellum in Hispania quinto post anno, quam secundum bellum Punicum, finitum est.* Sed et hoc lector dispiciat. Quidam ita emendarunt hunc locum: *Bellum in Hispania quinto post anno exortum est, quam simul cum Punico bello fuerat finitum.* quod ego non intelligo. GLAR. In veteri illo uno exemplari, teste Gelenio, ita est: *Bellum in Hispania quinto*

6 quam simul cum Punico bello fuerat finitum. Prius
quam hi praetores ad bellum prope novum, quia tum
primum suo nomine, nullo Punico exercitu aut du-
ce, ad arma ierant, proficiscerentur, aut ipsi con-
sules ab urbe moverent; procurare, ut adsolet, pro-
7 digia, quae nunciabantur, jussi. L. Julius Seque-

post anno exortum est, *quam simul cum Punico bello fuerat finitum*. Quae verba sic legenda esse censet Glareanus: *Bellum in Hispania quinto ante anno, quam secundum bellum Punicum finitum est*. Ego autem ita: *Bellum in Hispania quinto post anno exortum est*, *quam secundum bellum fuerat finitum*. Hanc lectionem si confirmavero, nihil erit, quod quisquam duas illas sequatur. Bellum novum in Hispania excitatum esse significat annos quinque, postquam cum Poenis debellatum fuerat. Finitum est enim anno DXLIX. Hoc declarat Livius, cum aït paulo ante [c. 21, 6.] *Ingens in Hispania ulteriore coortum est bellum*. et hoc loco exponit causam, cur novum hoc bellum appellet, quia tum primum suo nomine, nullo Punico exercitu aut duce, ad arma ierant. Neque vero bellum aliquando in Hispania finitum potest intelligere, quemadmodum duabus illis lectionibus significatur, cum et ante et post confectum Punicum bellum a proconsulibus in provincia bellatum sit, ut supra ostendi. SIG. Sensus lectionis, quam Gelenius ex unico cod. revocavit, est: Bellum in Hispania exortum est quinto anno, postquam simul cum Punico finitum fuerat. Docet etiam Cl. Crevier. dici quidem non posse, nullum omnino in Hispania bellum fuisse a finito Punico bello: sed tamen bella per illos annos in Hispania gesta adeo levia fuisse, ut Livius ea vix mem- rarit. *Bellum* igitur nunc *exor- tum in Hispania*, exponit bel- lum memorabile, bellum qu- aliqua majore cura administr- dum esset. In conjectura Sig- vox excidisse, atque ipse scrib- voluisse videtur, *quam secund- Punicum bellum fuerat finit-* Ita sane propius codicis sc- pturam dedisset; nec caus- video, cur vox *Punicum* displ- cuerit. Verum praeferenda Gelenii lectio. [*Bellum in Hisp- nia quinto post anno mot- est*, *quam simul cum Punico be- lo finitum*. *Priusquam et praetores* etc. *suo nomine* ... *ullo Punico* etc. Bamb.]

§. 7. *L. Julius Sequestris*] C- nomen merito suspectum e- potest: primum quia nomen a- pellativum, a quo hoc cognom- sine dubio sumtum est, *sequest-* est, non *sequestris*: deinde, quia nec *Sequester*, nec *Sequestris*, cognomen gentis Juliae fuit. Lycosthenes in Supplementis Obsequentis edidit *L. Julius equestris in Sabinos proficiscens*. Sed hoc quoque probari non potest; sive *equestrem* pro eo accepit, qui ordinis equestris est, sive cum *proficiscens* jungi, et *equestris proficiscens* idem esse voluit, quod equo proficiscens: nam et hoc sine exemplo est, et illud demum diu post Livium a Tacito 12. Ann. 60. *apud equestres*, *qui Aegypto praesiderent*, dictum invenio. Cogitabam primo, quia

-is, in Sabinos proficiscens, fulmine ipse equusque animati fuerant: aedes Feroniae in Capenate de- 8 celo tacta erat: ad Monetae duarum hastarum spicula arserant: lupus, Esquilina porta ingressus, fre- 9 quentissima parte urbis, quum in forum decurrisset, Tusco vico atque Intemelio, per portam Capenam

Sequester est cognomen Vibii, cujus exstat libellus de fluminibus etc. hic fortassis scriptum esse *L. Vibius Sequester*; eo magis, quod *Julius* et *Vibius* MSS. Ciceronis 8. ad Famil. et Valer. Max. 3, 2, 20. permutantur. Sed hoc deinde repudiavi ob hanc causam, quod ex cognomine infimae aetatis, ut recte putat Cl. Hesselius, scriptoris non potest probari, eum aliquam ad vetustiorem gentem Vibiam pertinuisse; aut in ea cognomen *Sequester* fuisse; nihil hoc solo argumento Pighius et Glandorpius *Sequester* cognomen Vibiorum fecerunt. Accedit, quod credo dubitari posse, an gens Vibia jam hoc tempore inter Romanas gentes fuerit. *Vibius* praenomen Italicum fuisse, constat ex Livio, qui *Vibium Virium* Campanum 23,6. *Vibium Accaeum* Pelignae cohortis praefectum 26, 13. et *Vibium* et Paccium fratres Lucanos 27, 15. memorat. Sed Vibiam gentem Romanam non ante extrema fere reipublicae liberae tempora nominari video. Nec improbabile est, eam, quum Italicae stirpis esset, civitate Romana donatam sibi ex priore praenomine nomen gentis adscivisse: quod de Tulliis, *Herenniis*, et *Mariis* quoque, quae itidem praenomina Italica fuerunt, non absurde videtur dici posse. Sed, ut ad *Julium equestrem* Livii redeam, suspicor primum fuisse *L. Julius eques in Sabinos proficiscens*, ac deinde scribam alio dictante perperam excepisse *L. Juliu Seques*, vel *L. Julius Seques*; quumque haec palam vitiosa essent, postremo inde ortum inauditum cognomen *Sequestris*. *Eques proficiscens* non minus recte dicitur, pro equo proficiscens, quam *pedes*, pro pedibus. Livius 28, 9, 12. *Illum equitem sex dierum spatio transcurrisse longitudinem Italiae*. Et ibidem: *Neronemque, etiamsi pedes incedat, memorabilem fore*. DUK. [*P. Villius eques R., in Sabinos*. Bamb.]

§. 8. *Duarum hastarum spicula arserant*] *speculatores erant* edd. Mogunt. et proximae. *spicula tacta erant* Ascens. anno 1530. *spicula arserant* Froben. anno 1531. Similia prodigia obcurrunt 22, 1, 8. *In muro circumeunti vigilias equiti scipionem, quem manu tenuerat, arsisse*. 43, 13, 6. *Fregellis in domo L. Atrei hasta, quam filio militi emerat, interdiu plus duas horas arsisse dicebatur*. [*aedis*, et *Capenati*, denique *duarum hastarum spicula arserant*. Bamb.]

§. 9. *Tusco vico atque Intemelio, per portam Capenam*] Livius 27, [37, 14.] ubi de sacro Junonis Reginae, Tusci vici mentionem facit. *Ab aede*, inquit, *Apollinis boves foeminae duae albae porta Carmentali in urbem ductae, a porta Jugario vico in forum venere. inde vico Tusco*

prope intactus evaserat. Haec prodigia majori[l] hostiis sunt procurata.

1 XXVII. Iisdem diebus Cn. Cornelius Lentul[us] qui ante Sempronium Tuditanum citeriorem His[paniam]

Velabroque per Boarium forum in clivum publicum atque aedem Junonis Reginae perrectum. Libro autem 24, [47, 15.] de incendio Romae facto ita habet: *Solo aequata omnia inter Salinas ac portam Carmentalem cum Aequimaelio Jugarioque vico.* Libro denique 35, [21, 6.] e Capitolio, scribit, saxum ingens cecidisse *in vicum Jugarium.* Ex his locis lector videat, num huic loco mederi queat. Nam ego, *Intemelium* quid sit, non memini me legere: sed neque *Melium*, ut quidam *inde Melio* legunt. GLAR. Quid sit Romae *Melium* nemo scit. Itaque legendum puto: *ac Aequimaelio.* Nam ante legebatur *atque Intemaelio.* 38, [28, 3.] *Substructionem super Aequimaelium in Capitolio et viam silice sternendam a porta Capena ad Martis locaverunt.* SIG. Hanc conjecturam recte quidem refellit Jac. Gronovius Epist. 4. dissert. in Livii loca quaed. geogr. p. 34. Nec tamen ipsum rem acu tetigisse credo. Nardinus *vicum Melium* praeteriit, sed 5. Rom. Vet. 10. ex Mogunt. legit *Intemelio;* quod tamen quid sit, nescire se fatetur. Donatus 2. Rom. Vet. 27. cum ex hoc solo loco Livii memorat. Nec alium auctorem in Apolog. ad Gronovium habuit Fabrettus, cujus sententia mihi non improbabilis videtur. DUK. *atque Intemelio* Mogunt. *atque inde Melio* Froben. anni 1531. *atque inde Caelio* Jac. Gronovius. Nardinus, qui, quid *Intemelium* fuerit, se ignorare fatetur, et locum mendosum esse negare non audet, duplicem tamen ob caussam Sigonii conjecturam *ac Aequi[mae]lio* rejiciebat, partim quod [Ae]*quimaelium* non vicus, sed in vico Jugario sit, partim [quod] e Tusco vico ad portam Cap[enam] per Aequimaelium iter non [fue]rit: quibus addo hanc tert[iam,] Livium non solere ante v[oces,] quae a vocali incipiunt, [prae]mittere copulam *ac.* V. a[d] 36, 17. Revocavi igitur *atqu[e In]temelio,* non quia eam lecti[onem] veram puto, sed quia auct[orita]te MSti firmatur, et, quid ej[us lo]co Livius reliquerit, ince[rtum] est. [*cum in forum decucurr[it]* [...] *Tusco vico atque inde Cer[...]* *per portam* etc. Bamb.]

§. 1. *Iisdem diebus Corn[elius] Lentulus, qui* etc. *quum e[x se]natusconsulto urbem esse[t in]gressus*] Hunc puto L. Co[rne]lium Lentulum, qui consul anno secundo hujus belli, que prorogatum imperium tertio. Anno autem quarto Sempronius praetor factus rioris Hispaniae, Aelius ult[erio]ris. Sed de hoc ad finem l[...] Porro quod subjungit, *ex s[ena]tusconsulto urbem est ing[res]sus*, deesse puto vel *ovans*, *triumphans.* Nam de Stert[inio] statim subnectet, *Stertiniu[s ex] ulteriore Hispania, ne ten[tata] quidem triumphi spe.* Sed j[udi]cio lectoris hoc committo. Gl[AR.] Hic est ille Cn. Lentulus, de supra l. 31. extremo: *Plebe[s Cn.] Cornelio Lentulo et L. St[erti]nio proconsulibus imperiu[m es]se in Hispania jussit.* Pr[aeterea] autem valde conjecturam Gla[rea]ni, qui suspicatur legendu[m es]se: *ex senatusconsulto o[vans]*

iam obtinuerat, ovans ex senatusconsulto urbem est ingressus. tulit prae se auri mille et quingenta quindecim pondo, argenti viginti millia, signati denarios triginta quatuor millia, et quingentos quin-

urbem esset ingressus: vel ex senatusconsulto triumphans urbem esset ingressus. Conjecturam autem suam ille recte inde fecit, quod de Stertinio colle subdit ita: *L. Stertinius ex ulteriore Hispania, ne tentata quidem triumphi spe, quinquaginta millia pondo argenti in aerarium tulit.* Egregie. Cur enim necesse erat dicere *ne tentata quidem triumphi spe*, nisi collegam ejus Lentulum triumphasse dixisset? Puto tamen ovantem eum ingressum esse, non triumphantem. Primum quia usitatior dicendi forma est, ut de ovatione dicatur *ingressus est*, ut *iniit ovans urbem*. Deinde quia ei, qui sine magistratu res gesserat adhuc, nisi, ut ovans iniret, permissum fuerat: ut de L. Lentulo supra l. 31, [20, 5.] *decurrunt eo, ut ovans urbem iniret*. SIG. Corruptus haud dubie locus Livii est, sicut non male divinarunt doctissimi viri Henr. Glareanus, et Car. Sigonius, dum in hanc sententiam ex eo, quod continuo subjungat Livius, Stertinium ex ulteriore Hispania ne tentasse quidem triumphi spem. Unde et suspicor, immo vere persuasum habeo, librarios scribas ibi vocem *ovans* in *cum* mutasse, et postea *est* in *esset*. Itaque legendum sic esse puto *ovans ex senatusconsulto urbem est ingressus. Tulit prae se auri* etc. PIGH. in Annal. ad ann. DLVII. p. 262. Ex eo, quod Livius dicit, Stertinium *ne tentasse quidem spem triumphi*, non sequitur Lentulum triumphasse, sed summum nihil aliud, quam spem triumphi tentasse; quod verum esse potest: nam saepe iis, quibus triumphus negatus fuerat, concessum legimus, ut ovantes urbem inirent. V. 26, 21. 31, 20. 34, 10. DUK. *Iisdem diebus Cornelius Blacio, qui* Mogunt. ex cod. suo ediderunt; cujus librarius dare voluisse videtur *Blasio*, quod familiae in gente Corneliorum cognomen fuit. Verum Cornelius, qui ante Sempronium Hispaniam citeriorem obtinuit, ex familia Lentulorum fuit, ut Glareanus et Sigonius docuerunt. Id jam Aldus deprehendisse videtur, qui propterea *Iisdem diebus Cornelius Lentulus* edidit. Hunc autem Cornelium Glarean. *Lucii* praenomen habuisse putat; sed *Cn. Cornelium Lentulum* vocavit ed. Froben. anni 1535. V. Sigonium ad 31, 50, 6. Deinde *quum ex senatusconsulto urbem est ingressus* ed. Mog. *quum ex senatusconsulto urbem esset ingressus* Froben. anni 1535. Conjecturam Sigonii Gronovius recepit; mihi magis placet illa Pighii, quam etiam admisi in contextum, quia minus a lectione Moguntini libri recedit. [*Cn. Cornelius Blasio* etc. *ovans ex senatusconsulto urbem est ingressus.* Bamb.]

§. 2. *Signati denarios triginta quatuor millia, et quingentos quinquaginta*] Scaliger de Re numm. legendum putavit *denariûm trecenta quatuor millia.* Si enim *denarios* legamus, locutionem minus probam esse existimavit: at si *triginta quatuor millia*, summam indignam fore triumpho florentissimis rebus Romanis. Gronov. vero ad

3 quaginta. L. Stertinius ex ulteriore Hispania, ne tentata quidem triumphi spe, quinquaginta millia
4 pondo argenti in aerarium tulit: et de manubiis duos fornices in foro Boario ante Fortunae aedem et matris Matutae, unum in maximo circo fecit: et
5 his fornicibus signa aurata inposuit. Haec per hiemem ferme acta. Hibernabat eo tempore Athenis Quin-

89, 7, 1. in posteriori parte emendationis se facile ei adsentiri testatur, sed non in priori: Livium enim *τὸ denarios* retulisse ad minorem summam, et perinde esse, quasi scripsisset *signati trecenta quatuor millia, et quingentos quinquaginta denarios.* Quum igitur ita existimarit, idque verum esse videatur, unde factum fuisse dicemus, ut in contextum receperit eam partem, quae ipsi displicuit; contra vero repudiarit, quam probavit; atque ediderit *signati denariûm triginta quatuor millia?* Eamdem lectionem etiam recentiores editores servarunt, pro qua priorem restitui. [*auri mille et quingentum pondo, argenti denarium quingentos. L. Steranius* etc. Bamb.]

§. 3. *L. Stertinius ex ulteriore Hispania*] Quemadmodum ed. Mog. in principio capitis praenomen Cornelii Lentuli, ita hic praenomen Stertinii neglexit, quod primus Frob. addidit anno 1535. [*triumphi spe l. pondo argenti in aerarium intulit* Bamb.]

§. 4. *Duos fornices, in foro Boario ante Fortunae aedem et Matris Matutae, unum in maximo circo*] Sic habent quidem Liviana exemplaria, vulneribus atque cicatricibus plena, in quibus tamen haec ita videntur restituenda: *et de manubiis duos fornices, unum in foro Boario ante Fortunae aedem et Matris Matutae, unum in maximo circo fecit.* PIGH. in Annal. ad ann. ιϽLVII. p. 262. Forte repetendum bis, *Matutae unum, unum in maximo* etc. GRUT. Si huic conjecturae locus dandus est, quatuor fornices fecit Stertinius, duos ante Fortunae, tertium ante Matris Matutae aedem, et quartum in circo maximo. Pighius tantum duos fornices factos a Stertinio putavit: nam ad annum ιϽLVII. vocem *unum* post *τὰ duos fornices* inseruit. Utrasque has aedes quidem in foro Boario fuisse, ostendunt Donat. 2. de Urbe Rom. 25. et Nardin. 6. Rom. vet. 10. Sed quum alia fuerit aedes Fortunae, alia Matris Matutae, non facile intelligi potest, quomodo unus fornix ante duas aedes fieri potuerit. Nec possum perspicere, quid viros doctos in vulgata scriptura tantopere offenderit, ut eam necessario emendandam esse, nec tres fornices, unum ante Fortunae, alterum ante Matris Matutae aedem, tertium in circo maximo, sed vel quatuor vel duos a Stertinio factos crediderint. DUK. Si quid mutandum est, verisimilior multo Gruteri, quam Pighii, conjectura videtur: facillime enim librarii vocem, quae bis scribenda erat, semel neglegere potuerunt. Ejusdem erroris plura

inctius, a quo quum multa socii peterent, Boeo- petierunt impetraveruntque, ut hi, qui suae gen- militassent apud Philippum, sibi restituerentur. a Quinctio facile impetratum; non quia satis di- 6 os eos credebat, sed quia, Antiocho rege jam pecto, favor conciliandus nomini Romano apud 7 itates erat. Restitutis, confestim adparuit, quam lla inita apud Boeotos gratia esset. nam et ad

im exstant exempla. V. ad 2, c. 48, 6. 4, 21, 9. 7, 32, 6. 21. c. 46, 3. 21, 39, 9. 22, 3. 28, 19, 11. 30, 10, 18. 37, 22. 40, 46, 12. 44, 34, 8. 45, 6. ad Epit. Liv. 55. et 57. Ad. Cel. Burm. ad Suet. Caes. 30. is. ad Cic. 1. de N. Deor. 6. ortium ad Sall. Jug. 23. ad ii 2. Ep. 3. et 5. ep. 9. §. 5. s tamen cum Dukero nihil o. [*duos fornices in foro Bo- o ante* etc. Bamb.]

§. 5. *Hibernabat eo tempore nis Quinctius*] Certum est, debere *Elatiae*, ubi hiber- it Quintius, non Athenis. Il- enim eduxit mox copias su- um in hostem exiret. Cap. 29, *vastatis prius agris, qua ab ia duo diversa agmina iere.* e Athenis eum fuisse existi- s possimus, ex hibernis an- am moveret, *legatos Athe- et in Achajam misit*, eod. atque inde vicissim legati ipsum in castra venere, ibid. bus pro Boeotis interceden- s, atque illis imperata jam entibus, rediisse eum Elatiam c. 31, 7. colligitur. Neque ve- hoc tantum tempore illic hi- na egit, sed quamdiu fuit in raecia. De priore anno constat l. 32, 32. 39. et l. 33, 1, 2. De quentibus duobus, quibus ex- tis ad triumphum decessit, ex 34, 25. et capp. 41. 48. 50. Ista jam congesseram, quum vidi, Polybium aperte hanc confirmare emendationem Excerpt. Legat. 8. ubi aït: *μετὰ τὴν μάχην Τίτου παραχειμάζοντος ἐν Ἐλατίᾳ, Βοιωτοὶ* etc. Ad quem locum etiam diligentissimus Ursinus observavit discrepantiam hanc apud Livium in nomine Elatiae. Sed quod adfert quasi ex hoc lib. 33. Quintium *eodem hoc anno Elatiam in hiberna reduxisse copias*, in eo lapsus est memoriae vitio. Leguntur enim illa demum secundo ab hinc anno l. 34, 48. JAC. PERIZON. [*Hibernabat eo tempore Elatiae T. Quinctius*, deinde *Boeotii petierunt impetraverantque, ut qui suae* etc. Bamb.]

§. 7. *Perinde atque ab ipso hi, et non a Quinctio et Romanis dati essent*] Vetus lectio *perinde atque ipsi id a Quinctio et Romanis datum esset.* GELEN. Ante legebatur *perinde atque ab ipso id, et non a Quintio.* Quam lectionem probo in primis. Haec enim a sensu aliena est. SIGON. Locus est mendosus, quem docti viri emendare conati nimis longe a vera lectione discesserunt, quae tamen ex. Polybii fragmento 8. elici potest, si ita legatur. *perinde atque id ipsi, non a Quintio et Romanis datum esset* etc. Polybii verba, quae Livius imitatus est, sunt haec: ἐπεμφαν δὲ

Philippum gratias agentes pro redditis hominibus,
perinde atque ipsi id a Quinctio et Romanis datum es-
8 set, miserunt: et comitiis proximis Boeotarchen nul-
lam aliam ob caussam Brachyllam quemdam, quam
quod praefectus Boeotorum apud regem militantium
9 fuisset, fecerunt: praeteritis Zeuxippo, et Pisistrato,
10 aliisque, qui Romanae societatis auctores fuerant. Id
aegre et in praesentia hi passi, et in futurum etiam me-
tum ceperunt, quum ad portas prope sedente exercitu
Romano ea fierent, quidnam se futurum esset, profecto
11 in Italiam Romanis; Philippo ex propinquo socios
adjuvante, et infesto his, qui partis adversae fuissent.

καὶ πρεσβείαν πρὸς τὸν Φίλιππον, τὴν εὐχαριστήσουσαν ἐπὶ τῇ τῶν νεανίσκων καθόδῳ, λυμαινόμενοι τὴν τοῦ Τίτου χάριν. Id enim est, *non a Quintio datum esset.* URSIN. Non haec Moguntini codicis lectio, sed illa, teste Gelenio: *atque ipsi id a Quinctio et Romanis datum esset.* Unde facile est conficere: *perinde atque ipsis id non a Quinctio et Romanis datum esset.* Quod et voluit Fulvius Ursinus. Est quidem aliqua sententia lectionis veteris, prout ex unico codice eam produximus, quaque acquievit Gelenius: videlicet, quasi gratia et reverentia Philippi id beneficium tribuissent Boeotis Romani: apud quem credibile est illos etiam tum exsulasse. Sed hanc exprimere Livium voluisse non existimo. Utcumque Philippi gratiae datum hoc fuisset, tamen dantibus quoque, etsi propter alium dantibus, obligati erant: habet enim, propter quem datur, beneficii honorem; cui datur, utilitatem. At ipsae particulae *perinde atque* satis indicant, voluisse auctorem ponere rationem aliquam hujus recte faciundae, aut quomodo juste potuerint Philippo tantum ab illis grates agi, Romani praeteriri. Ea erat, si ab his non accepissent, ab illo accepissent; non autem, si in hujus gratiam quidem, ab illis tamen accepissent. Causam vero, cur Boeoti magno suo malo Macedonibus obnoxii tum essent, habes apud Polybium in Excerptis l. 20. FR. GRON. Eodem modo, ut Gronov. voluit, verba Livii emendavit etiam Ursin. in notis ad Polyb. Exc. Legat. num. 6. Paullo ante *nam ad Philippum* ed. Mogunt. et aetate proxime *nam et ad Philippum* Froben. anni 1535. verisimiliter ex mente Gelenii, qui unicum cod. consuluit, et in eo ita forte scriptum invenit. [*nam Philippum legatos gratias agentes ei pro redditis hominibus, perinde atque ipsos iis et non Quinctio et Romanis id datum esset, miserunt* Bamb.]

§. 8. *Boeotii ceu nullam aliam ob caussam* etc. *fecerunt*

XXVIII. Dum Romana arma propinqua habe- 1
at, tollere Brachyllam, principem fautorum re-
is, statuerunt. et tempore ad eam rem capto, quum 2
publico epulatus reverteretur domum temulentus,
osequentibus mollibus viris, qui joci cauſſa con-
io celebri interfuerant; ab sex armatis, quorum 3
es Italici, tres Aetolici erant, circumventus occi-
itur. Fuga comitum et quiritatio facta, et tumul-
u tota urbe discurrentium cum luminibus. per-
ssores proxima porta evaserunt. Luce prima con- 4
o frequens, velut exſtante indicio, ad vocem prae-
onis convocata in theatro erat. Palam ab suo co- 5

etorem] Scriptum habet *Boe-rchen nullam aliam*. nam *etorem* caſtigator addidit de . GELEN. [*Boetarchē nob lam aliam caussam Bracyl-* etc. *fuisset, fecerunt; prae-itis* etc. Bamb.]

arcillam quemdam] Hunc in s libris nominat Livius *Bra-llam*, ut eſt in manuscriptis. ybius Βραχύλλην, itemque tarchus. SIG. *Barcillae* no- n ex eodem Polybio mutan- n eſt in *Brachyllam*, ut in ma- criptis etiam Livii codicibus itur. URSIN. Polyb. Exc. Leg. n. 8. Ἐν οἷς ἦν καὶ Βραχύλ-ς, τοῦτον μὲν εὐθέως Βοιωτάρ-ν κατέστησαν. Eum non Βρα-λλην, sed Βραχύλλελιν vocat t. in vita Quinctii p. 372.

§. 9. *Qui Romanae societatis ctores fuerunt*] Lege *fuerant*. FR. GRON. [*aliis qui* etc. *fue-ent*. Bamb.]

§. 10. *Quidnam de se futurum sset*] Caſtigator addidit de suo raepositionem *de*. GELEN. U-ici] igitur Mſti lectio fuit *quid-nam se futurum esset*. quomodo Livius 34, 24, 3. *Quid, si in media Peloponneso arcem sibi fecerint, futurum nobis est*. Ter. Phorm. 1, 2, 86. *O Geta, quid te futurum est?* in Heaut. 3, 1, 53. *Quid te futurum censes, quem assidue exedent*. Eodem modo antiqui dixerunt *quid hoc homine faciatis*, pro de hoc homine. V. Manut. ad Cic. 1. in Ver. 16. et Gronov. ad Livii 27, 16, 8. [*quidnam se futurum essē* etc. §. 11. *et infecto iis* Bamb.]

§. 2. *Qui joci caussa convivio celebri interfuerant*] *joci* suspectum eſſe, dicit Gronov. 3. Obs. 21. Causam nec ipse addit, nec ego scio. DUK. [§. 1. *haberent, tollere Bardyllen* Bamb. qui §. 2. *mollibus* omittit.]

§. 3. *Quorum tres Italici, tres Aetoli erant*] *tres Aetolici erant* ed. Mogunt. et aliae usque ad Frobenianam anni 1535. quae prima dedit *Aetoli*. [*concinente* Bamb.] Sed primae lectioni favet Polyb. Exc. legat. 8. Τρεῖς μὲν τῶν Ἀιτωλικῶν συνέστησε, τρεῖς δὲ τῶν Ἰταλικῶν νεανίσκων,

mitatu et obscoenis illis viris fremebant interfectum: animis autem Zeuxippum auctorem destinabant
6 caedis. In praesentia placuit comprehendi eos, qui
7 simul fuissent, quaestionemque ex his haberi. qui dum quaeruntur, Zeuxippus, consimili animo avertendi ab se criminis caussa in concionem progressus, errare aït homines, qui tam atrocem caedem perti-
8 nere ad illos semiviros crederent; multaque in eam partem probabiliter argumentatus, quibus fidem apud quosdam fecit, numquam, si conscius esset, oblaturum se multitudini, mentionemve caedis, nul-
9 lo lacessente, facturum fuisse. Alii non dubitare, obviam eundo inpudenter criminis suspicionem aver-

τοὺς προδιδόντας τὰς χεῖρας τῷ Βραχύλλῃ. Eam igitur revocavi.

Fuga comitum et quiritatio facta] Ecce *quiritatio* de Graecis, quasi illi in necessitatibus *Quirites* clamarint. Sed Livius Romanis haec scripsit. Est etiam exemplum, non tam anxie authores semper locutos, ut quidam superstitiosi semper observant. GLAR. Varro lib. de ling. Lat. *Quiritare*, inquit, *est Quirites ciere*. Et Nonius *Quiritare*, aït, *est clamare*, *deductum ab iis*, *qui Quirites invocant*. Lucillius l. 12. Sat.

Concursus velut aurarius, clareque quiritans.

Ab Apulejo ponitur pro suppetias petere. Budaeus in calce l. 2. de Asse scribit: *Quum olim Cato et alii severiores in urbe magistratus conciones queribundas ad populum haberent, quiritare a crebra Quiritum appellatione vocatum*. Ciceroni in epistolis *quiritare* est fidem populi Romani implorare. aït namque [10. ep. 32.] *Et illi misero quiritanti*, *civis Romanus sum*, *respondit*: *Abi nunc*, *populi Romani fidem implora*. Tacitus in calce l. 16. Ann. [34.] *Igitur flentes quiritantesque*, *qui aderant*. Livius 39, [8, 8.] *Occulebat vim*, *quod prae ululatibus*, *tympanorumque et cymbalorum strepitu nulla vox quiritantium inter stupra et caedes exaudiri poterat*. Et paulo post [c. 10, 7.] *Deducere in locum*, *qui circumsonet ululatibus cantuque symphoniae*, *et cymbalorum et tympanorum pulsu*, *ne vox quiritantis*, *quum per vim stuprum inferatur*, *exaudiri possit*. Publius quoque Nigidius in commentariis grammaticis scribit, *Clamat*, *quiritat*. Ab hoc verbo *quirito* tractae voces *quiritatio*, *quiritatus*. Testimonio Vallae, authoritate Varronis *quiritatus* est *clamor* urbanorum; *quiritatus* quoque infantium est, sicuti *clamor* virorum, et *ululatus* foe-

i. Torti post paullo insontes, quum scirent ipsi opi-
ionem omnium, ea pro indicio usi, Zeuxippum et
isistratum nominaverunt: nullo adjecto, cur scire
uidquam viderentur, argumento. Zeuxippus tamen 10
um Stratonidà quodam nocte perfugit Tanagram,
am magis conscientiam, quam indicium hominum
llius rei consciorum, metuens. Pisistratus, spre- 11
is indicibus, Thebis mansit. Servus erat Zeuxip-
, totius internuncius et minister rei; quem indi-
m Pisistratus timens, eo ipso timore ad indicium
otraxit. Literas ad Zeuxippum mittit, *servum*
onscium tolleret. Non tam idoneum ad celandam 12
m eum videri sibi, quam ad agendam fuerit. Has

...arum. Plinius [6. ep. 20.] *Au-*
...s ululatus foeminarum, in-
...tium quiritatus, clamores
...orum. Ita et *quiritatio* est
...mor publicus cum moerore et
...itia auxilium implorantium,
...d clare ex ipsius textus ver-
...rum serie colligitur. Nec mi-
..., quod Glareanus annotavit,
...ium Romana voce in Graeca
...one usum; nam Romanis,
...Graecis, scribebat historiam.
...RC. DONAT. Livius 40, 9, 7.
... Perseus Philippi regis Mace-
...um filius loquitur: *Tamquam*
...voce et comploratione noctur-
... excitus mihi quiritanti in-
...venisses. [*quaeritatio*, mox *tu-*
...ltus per totam urbem Bamb.
... §. 4. *velut exante indicto aut*
...e praeconis etc. §. 5. *destina-*
...t et caedis.]

§. 7. *Zeuxippus, consimili a-*
...mo] Non video, quo verba haec
...simili animo referri possint.
...m non potest esse, ut similiter
...enderet, sibi placere compre-
...ndi eos, qui simul fuerant,
quaestionemque ex iis haberi: ad hos enim nihil pertinere hanc caedem persuadere voluit. Plane non intelligo, quid sit, et locum corruptum aut mutilatum credo. DUK. [*Zeuxippus et constanti animo* Bamb.]

§. 8. *Argumentatus, quibus fidem*] Tò *quibus* delendum videtur. J. FR. GRON. Nisi potius *argumentatur.* Ait, et multis argumentatur, quibus fidem facit. JAC. GRON. [*si sibi conscius et mentionemve ejus caedis.* Bamb.]

§. 9. *Obviam eundo inpudentem*] Lege *impudenter.* GELEN. *inprudenter obviam crimini eundo suspicionem* etc. et *cum scirent ipsi nihil opinionem omnium pro indicio Zeuxippum* etc. mox §. 10. *Strationida* et *hominum illius rei* Bamb.]

§. 11. *Eo ipso rem ad indicium protraxit*] Lege *eo ipso timore*, pro *eo ipso rem.* GELEN. [*Servus erat Zeuxippi* Bamb.]

§. 12. *Non tam idoneum ad ce-*

qui tulit literas, jussit Zeuxippo dare quamprimum. 13 is, quia non sibi conveniendi ejus copia fuit, ipsi illi servo, quem ex omnibus domino fidissimum credebat, tradidit: et adjecit, a Pisistrato de re magnopere pertinente ad Zeuxippum esse. 14 Conscientia ictus, quum extemplo traditurum eas adfirmasset, aperit. Perlectis literis, pavidus Thebas refugit. et

landam rem eum videri sibi, quam ad agendam rem fuerit] In vocibus *quam ad agendam rem*, *rem* redundat. GELEN. Conjecturam Gelenii probat [Bamb. et] Gronov. ad Livii 42, 17, 7. Saepe librarios vocem *res* de suo addidisse, saepe etiam ipsos scriptores eam paucis interpositis repetiisse, vidimus ad 2, 28, 2. Quum autem non nisi unicus codex notus fuerit, ex quo Livii l. 33. editus sit, isque *rem* utroque loco servarit, aliorum judicio relinquere, quam meo definire malo, quid de ejus vocis repetitione hoc loco censendum sit. Eo tamen animus inclinat, ut eorum sententiae, qui eam delendam putarunt, calculum adjiciam.

Has qui tulit literas, jussit Zeuxippo] His verbis satis indicatur, alii servo datas literas, non illi suspecto, cum tamen antea totius internuncius et minister rei sit dictus, et per quem res ad indicium sit protracta. GLAR. Sine caussa hic dubitat et haeret Glareanus. Totius internuncius et minister rei fuerat servus Zeuxippi; de quo interficiendo ad eum literas scribens Pisistratus, illas per ipsum hunc conscium mittere non potuit. Sed misit Pisistratus per unum suorum, mandans ut ipsi Zeuxippo traderet. Sed quum is sui conveniendi copiam non faceret, traditae sunt literae conscio Zeuxippi servo, totius internuncio et ministro rei. Qui quum ex literis apertis periculum sibi imminens cognovisset, Thebas refugiens caedis auctorem indicavit. Timore igitur Pisistrati, ...mentis ne conscius rem indicaret, et hinc Zeuxippum ad ejus caedem inpellentis, conscius ille ad indicium protractus est. [*Has qui tulerat literas, jussus Zeuxippo dare quam primum. Is, quia non statim conveniendi ejus copia fuit, illi ipsi servo* Bamb.]

Jussit Zeuxippo dare quamprimum. Is quia] Moguntina ignorat τὸ *Is*. Scribe: *Has qui tulit literas, jussus Zeuxippo dare quamprimum, quia non sibi conveniendi ejus copia fuit*, etc. J. FR. GRON.

§. 13. *Quem ex omnibus domino fidissimum credebat*] *fidelissimum* ed. Mogunt. pro quo *fidissimum* substituit Froben. anno 1535. Si ex Msto, per me licet: sin, nihil mutandum existimo. Excerpta vet. grammat. apud Gothofr. in auctoribus ling. Lat. p. 1335. *Fidelis fit, fidus nascitur.* p. 1358. *Fidus in maximis, fidelis in minoribus negotiis. Fidus est amicus, fidelis servus.* Donat. ad Ter. Phorm. 1, 2, 26. (* *fidelis amicus* infra 39, 26, 12.) *Fidus est amicus, fidelis est servus.* Servius ad Virg. 1. Aen.

Zeuxippus quidem, fuga servi motus, Athenas, tu-
torem exsilio locum ratus, concessit. De Pisistrato 15
aliquae quaestiones tormentis habitae, et sumtum
supplicium est.

XXIX. Efferavit ea caedes Thebanos Boeotos- 1
que omnes ad exsecrabile odium Romanorum; Zeu-
xippum principem gentis id facinus conscisse. ad

13. *Fidum. fidelem.* utrumque nomen idem *significat*; quamvis quidam *velint*, *fidum amicum*, *fidelem servum dici*. (* V. Ovid. 13. Met. 10.) [*domino fidissimum credebat*, *tradit: et adicit* etc. *magno opere* Bamb.]

§. 14. *Fuga servi motus*, *Atetiorem* etc. *concessit*] *Anthedonem* legendum, quod est oppidum littorale Boeotiae. GLAR. *Athenas* substituit Frob. anno 1535. Glareani conjectura vera esse non videtur, quia Zeuxippum tota Boeotia cessisse, et hinc in ejus urbem Anthedonem non concessisse, innuit Polyb. Exc. Legat. num. 38. Ὁ γὰρ Τίτος ἐν τῇ Ῥώμῃ πάλαι μὲν ἐσπούδαζε περὶ τοῦ καταπορευθῆναι τὸν Ζεύξιππον εἰς τὴν Βοιωτίαν. *Anthedonem* Bamb. qui ante *Perlectisque* etc. *refugit et ad magistratus indicium defert*, *Zeuxippus* etc.]

§. 15. *De Pisistrato aliquae quaestiones*] Forte *aliquot*. J. FR. GRON. Verba Polybii sunt Leg. 8. ἃ συνορῶντες οἱ περὶ τὸν Ζεύξιππον καὶ Πεισίστρατον, καὶ πάντες οἱ δοκοῦντες εἶναι Ῥωμαίων φίλοι. Quae etsi non de tormentis agunt, declarant tamen, factionem hujusmodi et corpus fuisse, atque inde suspicabar: *de Pisistrato aliisque quaestiones* etc. ut etiam c. 27, auctor loquutus est. JAC. GRON. Cl. Heumannus me monuit, sibi legendum videri *De Pisistrato denique quaestiones.* [*De Pistrato aliisque quaestiones* Bamb.]

§. 1. *Efferaverat caedes Thebanos*] Lege *Efferavit ea caedes.* GELEN. Moguntiae ediderunt *Efferaverat caedes.* Gelenius inde exstruxit vulgatum. Verum non modo pronomen id superest, sed etiam nomen proximum *caedes. Efferaverat* (videtur scripsisse) *Thebanos Boeotosque omnes ad exsecrabile odium Romanorum, Zeuxippum principem gentis id facinus conscisse.* Forte etiam fuit *in principem*, ut Brachyllas intelligatur. J. FR. GRON. Fuit ante Gelenium *Efferaverat caedes.* Unde legendum videtur *Efferaverat ea res Thebanos Boeotosque omnes ad exsecrabile odium Romanorum, Zeuxippum in principem gentis* (ut optime mea sententia conjecit ὁ πάνυ) *id facinus conscisse.* Ita per appositionem postrema haec dicta erunt, quo nihil usitatius veteribus. Supra 25, 28, 1. *Quae ubi in castra Siculorum nunciata sunt, Epicydem Syracusis cessisse, a Carthaginiensibus relictam insulam.* 36, 26, 3. *Id ad dignitatem ejus fidemque pertinere, non prodi socios.* Et alibi. JAC. PERIZ. Recepta Gronovii emendatione τὰ *Zeuxippum in prin-*

rebellandum neque vires, neque ducem habeban
2 Proximum bello quod erat, in latrocinium vers
alios hospites, alios vagos per hiberna milites, a
3 varios commeantes usus, excipiebant. quidam i
ipsis itineribus, ad notas latebras insidiantibus, pa
in deserta per fraudem deversoria devecti deduct
4 que obprimebantur. postremo non tantum odio, se
etiam aviditate praedae, ea facinora faciebant: qui
negotiandi ferme caussa argentum in zonis habente
5 in commeatibus erant. Quum primo pauci, dein
in dies plures desiderarentur, infamis esse Boeot
omnis coepit: et timidius, quam in hostico, egre
6 castris miles. Tum Quinctius legatos ad querend

cipem gentis id facinus consciscse erunt loco nominativi. Ita saepe totam sententiam pro casu recto sumi, vidimus ad 1, 53, 2. Perizonii tamen emendatio propius ad lectionem cod. Mog. accedit. Recte autem *in principem gentis*. ut praepositio intercepta fuerit a litera ultima vocis praecedentis. V. ad 10, 13, 3. [*Efferavit ea caedes* etc. *Romanorum credentis*, *non sine consilio* imp. *romani Zeuxippum principem* Bamb.]

Zeuxippum principem gentis id facinus] Verba sunt aliquot libris asterisco notata: atqui per admirationem dicta videntur, qualia multa apud idoneos authores similia. Potest etiam defectus aliquis hic esse, ut plane suspicor. GLAR. Recepta Perizonii conjectura verba sunt planissima.

§. 2. *In varios commeatus usus*] Legendum *commeantes*. GELEN. [*alios in hospitis* et *commeantis* Bamb.]

§. 3. *Ad notas latebras insidiantibus*] Cl. Crevierius vel (ponit, *Boeotis* insidiantibus notas *sibi* latebras; vel legei *ab notas latebras insidentib* eamque locutionem inlustrat locis Livii ex 9, 31, 8. et 25, 4. Alia v. ad 21, 32, 8. [*latebr ab insidiantibus* Bamb.] Mor go *deversoria*. V. ad 1, 51, 2. 8. et 7, 20, 7. [*deversoria ded cti obprimebantur*. Bamb.]

§. 4. *Negotiandi ferme caus argentum in zonis habentes*] I negotiatione militum in vete militia Romana nihil statutum i venio. Livius hic quidem mi tes, qui cum commeatu ab hibe nis aberant, et 5, 8, 3. eos, q in praesidiis urbium erant, n gotiari solitos docet, sed tam id lixarum potius, quam milit fuisse, significat, eos *lixarum modum* per agros vicinasque u bes negotiatos fuisse scriben Sub posterioribus principib Romanis militibus interdictu fuit negotiatione. V. Savaro ad Sidonii 1. Ep. 8. Et fortass

de latrociniis per civitates mittit. Plurimi pedites circa Copaïdem paludem inventi: ibi ex limo eruta extractaque ex ſtagno cadavera, saxis aut amphoris, ut pondere traherentur in profundum, adnexa. multa facinora Acraephiae et Coroneae facta inveniebantur. Quinctius primo noxios tradi sibi jussit, 7 et pro quingentis militibus (tot enim intercepti erant) quingenta talenta Boeotos conferre. Quorum neu- 8 trum quum fieret, verbis tantum civitates excusarunt, nihil publico consilio factum eſſe; miſſis Athenas et in Achajam legatis, qui teſtarentur sociis, justo pioque bello se persecuturum Boeotos, et cum 9 parte copiarum P. Claudio Acraephiam ire juſſo,

am ante eos, quorum de hac re constitutiones in libris Juris Romani exſtant: hoc enim videtur indicari verbis Pauli Apoſtoli 2. Epiſt. ad Timoth. 2, 4. Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις. DUK. Ed. Mog. argenti mintionis habentes. pro quo id, quod nunc exſtat, Froben. anno 1535. recte reposuit. *argentum in Zonis* Bamb.] Zonis argentum reconditum fuiſſe, docent Salmas. ad Spartiani Pescenn. Nigr. 10. Torrent. ad Hor. 2 Ep. 2, 40. et viri docti ad Petron. 83. [*non tantum ab odio sed praedae facinora fiebant.* Bamb.]

§. 5. *Dein indies plures desiderarentur*] Ita primum vulgatum vide in ed. Paris. anni 1573. Priores, quas consului, praeferunt [cum Bamb.] *deinde in dies plures*; quod revocavi. Mox *inermis ex Boeotia omnes cepit* Ed. Mog. et proximae. Quod nunc exſtat, primum obvium fuit in Frob. anni 1531. [*infamis esse negoti omnis coepit* Bamb.]

Egredi ausus miles] Legendum *egredi castris miles.* GELEN.

§. 6. *Circa Copaïdem paludem*] *Copidem* ed. Mog. pro quo recte Frob. anno 1531. *Copaïdem* reſtituit. Steph. Byz. v. Κῶπαι. Λέγεται δὲ καὶ Κοιπαία λίμνη, καὶ Κωπαιεὺς, καὶ ἡ λίμνη Κωπαῒς, ἡ ἐλέγετο Λευκωνίς. V. Cellar. Geogr. ant. 2, 13. p. 733. et Holſten. ad d. l. Stephani. Paullo ante *quaerendum* ediderat Modius, quum priores *querendum* vulgaſſent: quod recte revocavit Crevier. [*Plurimae caedes circa copia idē paludem inventae* Bamb. *Acrephiae et Coronae* idem.]

§. 8. *Legatis, qui testarentur sociis*] Se non dubitare, quin Livius scripserit *socios*, recte monuit Cl. Crevier. Supra 4, 53, 5. *Consulibus Deos hominesque testantibus, culpam penes Maenium fore.* [*Utrum cum fieret neutrum* et *testarentur socios*, *justo pioque se bello persecuturum* Bamb.]

cum parte Coroneam circumsedit: evastatis prius
agris, quam ab Elatia duo diversa agmina iere.
10 Hac perculsi clade Boeoti, quum omnia terrore ac
fuga complessent, legatos mittunt. qui quum in ca-
stra non admitterentur, Achaei Athenienses que su-
11 pervenerunt. Plus auctoritatis Achaei habuerunt,
deprecantes: ac, ni impetrassent pacem Boeotis,
12 bellum simul gerere decreverunt. Per Achaeos et
Boeotis copia adeundi adloquendique Romanum fa-

§. 9. *Et cum parte copiarum P. Claudio Acraephiam ire jusso*] *Ap. Claudio*, ut ante ex Polybio. SIG. V. Sigonium ad 32, 36, 10. Copulam autem *et* primus adscivit Frob. anno 1535. Ab antiquioribus omnibus exsulat. [*et cum parte copiarum Ap. Claudio Acrepiam ire jusso, ipse cum parte Coroneam circumsidit, vastatis prius agris, qua ab Elatio* etc. *ifre*. Bamb.]

Evastatis prius agris, quam ab Elatia duo diversa agmina iere] *qua*, non *quam*. GELEN. Utraque lectio commodum sensum praebet. Si emendationem Gelenii, quam Froben. anno 1535. recepit, et reliqui editores servarunt, sequimur, dicet Livius, priusquam Acraephia et Coronea obsiderentur, in itinere agros evastatos esse, qua parte duo diversa agmina ad earum urbium obsidionem ab Elatia profecta sunt. Si vero priscam lectionem probamus, innuet Livius, Quinctium, priusquam ipse et Appius duobus diversis agminibus ab Elatia ierint ad obsidendas urbes Acraephiam et Coroneam, curasse, ut ager Boeotorum undiquaque evastaretur. Si igitur Gelenius *qua* ex unico cod. restituit, id retinendum puto; sin, priorem lectionem probo. Praeterea *fere* pro *iere* perperam edd. Mog. Ald. et quaedam aliae. *ferret* Cervicorn. et Ascens. anni 1530. *iere* demum Frob. anno 1531.

§. 10. *Quum omnia terrore ac fuga complessent*] Malim terror. J. FR. GRON. Genus loquendi per se non damno: similiter enim saepe Livius loquitur. 2, 17, 2. *Aurunci caede incendioque cuncta complent.* 26, 41, 19. *Punicum nomen maria terrasque foeda fuga impleturum.* 41, 6, 2. *Ii* etc. *omnia terrore ac tumultu* etc. *impleverunt.* 42, 61, 6. *Quae* (legiones) *nocturna fuga vobis subtractae naufragorum trepidatione passim natantium flumen compleverunt.* Hic tamen magis placet conjectura Gronovii. *Terror ac fuga complessent* inlustratur ex iis, quae notantur ad 1, 31, 7. Vel etiam legendum *terrore ac fuga completa essent.* (ita Bamb.) Infra 34, 16, 3. *Ubi omnia fuga completa vidit Cato.* Genus autem erroris *complessent* pro *completa essent* in MStis frequentissimum est. V. ad 23, 30, 16.

§. 11. *Ac qui impetrassent pacem Boeotiis*, etc. Quidam *ac qui* mutarunt in *ac ni.* quasi Achaeos Athenienses que minati imperatori Romano, nisi daret Boeotiis pacem, se rebellaturos,

ta est, jussisque tradere noxios, et multae nomine triginta talenta conferre, pax data, et ab obpugnatione recessum.

XXX. Post paucos dies decem legati ab Roma venerunt, quorum ex consilio pax data Philippo in has leges est. 1
Omnes Graecorum civitates, quae in Europa, quaeque in Asia essent, libertatem ac suas leges haberent. quae earum sub ditione Philippi fuissent, praesidia ex his Philippus deduceret: his, quae 2
3

auxilio Boeotiis futuros: quod scio quam sit credibile id aus post Philippum tam memorabili victum pugna. De Boeotiis minus mirum, qui de stupiditate proverbiis etiam male audierunt. LAR. Prima editio *ac qui im-*. Scribe, *nam, ni impetrassent pacem Boeotis, bellum simul gerere decreverant.* nempe versus eosdem Boeotos. J. FR. GRON. *ac ni impetrassent* primum vidi in ed. Froben. anni 31. [*quiam impetrassent* et *decreverant* Bamb.]

§. 12. *Per Achaeos Boeotis co-*] Prima editio, *Per Achaeos Boeotis*. Scribe, *Per hos et Boeotis*. Vel *Per Achaeos et Boeotis*. J. FR. GRON. Vocem *et* primus omisit Sigonius, quae capi potest pro etiam. Certe restitui contextui. [*et Boeotis* Bamb. mox *triginta conferret talenta* idem.]

§. 1. *Post paucos dies decem legati*] Confer cum his fragmentum Polybii in Exc. Legat. num. . Id autem deformatum a Livio repraesentari, adeo ut, quae ipse cap. seq. tradit, nisi eo adhibito, intelligi nequeant, observat Crevier. V. etiam Cl. Duker. ad 3. [*Paucos post dies* Bamb. 2. *Ut omnes* etc. *ac suas haberent leges.* idem.]

§. 3. *His, quae in Asia essent, Euromo, Pisidisque*] *Pedasso*, non *Pisidis*, lege. GELEN. Vellem, doctissimi interpretes de hoc loco explicando cogitassent: nam mihi quidem in eo non pauca obscura et intellectu difficilia sunt. Horum primum est, quod oratio non apte connectitur. Si enim ex praecedentibus repetendum est *praesidia deduceret*, omnino desideratur copula, et scribendum fuerat, *et his, quae in Asia essent*. Secundum, quod inter civitates, quae in Asia sunt, *Perinthus* numeratur, quam in Thracia fuisse certissimum est. Nam de *Myrina* et *Thaso* insula nihil dico, etsi Myrinam urbem insulae Lemni designari eo credo, quod Polyb. Legat. 9. et Livius infra c. 35, 2. tradunt, Stertinium, unum ex decem legatis, post pronunciatum hoc decretum senatus ad Hephaestiam, itidem urbem Lemni, et Thasum liberandas profectum fuisse; *Lemnum* autem et *Thasum* inter insulas maris Aegaei, Europae litoribus adpositas, recenset Pompon. Mela 2, 7. Tertium, quod *Myrina* contra ordinem, qui apud Polybium est, inter Jassum et Abydum ponitur. Quartum denique, quod Polybius, quem hic Latine interpretatus est Livius, pannum istum, *his, quae in Asia*

in Asia essent, Euromo, Pedasisque, et Bargyliis, et Jasso, et Myrina, et Abydo, et Thaso, et Pe-
4 *rintho: eas quoque enim placere liberas esse. De Cianorum libertate, Quinctius Prusiae Bithynorum*

essent, non habet. Verba illius Legat. 9. haec sunt. *Τοὺς δὲ ταττομένους ὑπὸ Φίλιππον, καὶ τὰς πόλεις τὰς ἐμφρούρους, παραδοῦναι Φίλιππον Ῥωμαίοις πρὸ τῆς τῶν Ἰσθμίων πανηγύρεως. Εὔρωμον δὲ καὶ Πήδασα, καὶ Βαργύλια, καὶ τὴν Ἰασσέων πόλιν, ὁμοίως Ἄβυδον, Θάσον, Μύριναν, Πέρινθον, ἐλευθέρας ἀφεῖναι, τὰς φρουρὰς ἐξ αὐτῶν μεταστησάμενον.* His omnibus inducor, ut mihi persuadeam, hic aliquid turbatum, et verba, *quae in Asia essent,* a Livio non esse, eique melius cum Polybio conventurum, si scribatur *praesidia deduceret: et Euromo, Padasisque, et Bargyliis, et Jasso, et Abydo, et Myrina, et Thasso, et Perintho.* DUK. Modius primum in adnotationibus Gelenii edidit *Padasso*, pro *Pedasso*, ut priores exhibent: unde Gruter. in ipso Livii contextu *Padasisque* substituit, quod recentiores servarunt; quum antea *Pedasisque* a Frobeniana usque anni 1535. vulgatum fuisset. Id igitur reduxi: quod et Crevier. fecisse video. Neque aliter legendum monuit Cellar. 3. Geogr. ant. 3. p. 64. [*praesidia ex his Philippus deduceret, vacuasque traderet Romanis ante Isthmiorum tempus. Duceret ut ex his, quae in Asia essent, Burum ope DASISque et Bargylis et Jaso, et Myrina, et Abydo, et Thaso et Perintho: eas quoque enim placere liberas esse.* Bamb.]

Bargyllis, et Iasso] *Bargyliis et Jaso*, ut ante. SIG. V. ad 32, 33, 6.

Et Abydo et Thasso] Ita primus edidit Vascos. hoc loco, et infra c. 35, 2. quum Mogunt. aliaeque priores utroque loco *Thaso* praeferant; quae contra, aeque ac Vascos. infra c. 39, 2. praeferunt *Thasso*. Nomen illud vel uno vel duplici sibilo scribi solet. Certe apud Polyb. in Exc. legat. num. 9. in verbis, quae Livius hic et c. 35. Latine interpretatus est, *Θάσον* legitur, at *Θάσσον* apud Polyb. 17, 31. quae verba Livius vertit c. 39. Priscas igitur edd. et Polyb. secutus hic et c. 35. unico sibilo contentus fui; at c. 39. eum duplicavi.

Eas quoque enim placere liberas esse] *Tò quoque* in Polybio non esse, omnemque decreti sensum pervetere, observat Cl. Crevier.

Liberas esse Decianorum libertate] Non memini uspiam me hoc verbi legere. Fortassis autem decem legatorum a senatu Romano missorum datam libertatem intelligemus. GLAR. Merito haesitavit hoc loco Glareanus. Non est autem mentem auctoris et veritatem lectionis assecutus, cum pro *Decianorum*, *decem legatorum* supplendum esse censuit. Sunt enim duae voces *De Cianorum*, quae sequenti sententiae annectendae hoc modo: *De Cianorum libertate Quintius Prusiae Bithyniorum regi scriberet.* De Cianis et eorum clade supra saepius dictum est. Sic enim Philippus libro priore [c. 34, 6.] *Neque ego Cium expugnavi, sed Prusiam socium et amicum oppugnantem adjuvi.* Et Polyb. l. 15, [23.] *Φίλων γὰρ ὑπαρχόν-*

gi scriberet, quid senatui et decem legatis placuisset. Captivos transfugasque reddere Philippum Romanis, et naves omnes tectas tradere, quin et regiam unam inhabilis prope magnitudinis, quam sexdecim

καὶ συμμάχων Αἰτωλῶν, Λυσιμαχέων, Χαλκηδονίων, καὶ Κιανῶν, βραχεῖ χρόνῳ πρότερον πρῶτον μὲν προσηγάγετο Λυσιμαχέων πόλιν ἀποσπάσας ἀπὸ τῆς τῶν Αἰτωλῶν συμμαχίας· δευτέραν δὲ τὴν Χαλκηδονίων, τρίτην δὲ καὶ τὴν Κιανῶν ἐξηνδραπόδισε, στρατηγοῦ Αἰτωλῶν ἐν αὐτῇ διατρίβοντος, καὶ προεστῶτος τῶν κοινῶν. Προυσίας δὲ καθὸ μὲν ἡ πρόθεσις αὐτοῦ συντελείας ἔτυχε, περιχαρὴς ἦν. καθὸ δὲ τὰ ἆθλα τῆς ἐπιβολῆς ἕτερος ἀπέφερεν, αὐτὸς δὲ πόλεως οἰκόπεδον ἔρημον ἐκληρονόμει, δυσχερῶς διέκειτο. Et Suidas: Κιανοὶ, οἱ τῆς Κίου, οὓς Προυσίας διασπονδῆσαι ἐθέλησε διά τινας αἰτίας. SIG. Locus corruptissimus ex Polybii fragmento ita potest emendari: *De Cianorum libertate Quinctius Prusiae Bithyniorum regi scriberet.* Polybius sic habet: Περὶ τῆς τῶν Κιανῶν ἐλευθερώσεως Τῖτον γράψαι πρὸς Προυσίαν, etc. UR. V. eumdem Ursin. ad Po. Excerpt. Legat. p. 246. *Bithyniorum* Gronov. dedit anno 1665. *Bithyniorum* priores. [*De Cianorum libertate Quinctium Prusiae Bithynorum regis scribere, qui* etc. Bamb.]

5. *Tectas tradere, quin et regiam unam inhabilis prope magnitudinis*] Videtur ex Polybio legendum ita: *praeter lembos quinque et regiam*, etc. Polybii verba ex fragmento 9. sunt haec: Ὁμοίως δὲ καὶ τὰς καταφράκτους ναῦς, πλὴν πέντε σκαφῶν, καὶ τῆς ἑκκαιδεκήρους, etc. Lembus enim est, *quam sexdecim versus remorum agebant.* Confirmat hanc lectionem locus Appiani ex Macedonico, [in Exc. legat. num. 24.] in quo est: Ναῦς τε ὅσας ἔχει χωρὶς ἑξήρους μιᾶς, καὶ σκαφῶν πέντε καταφράκτων, etc. Videtur tamen Appianus in eo mendosus, quod regiam navem ἑξήρη, non, ut Polybius et Livius, ἑκκαιδεκήρη, dixit. URSIN. Eodem modo hoc emendat Pighius ad A. V. IↃLVII. p. 261, nisi quod omittit vocem *lembos.* Putavit nimirum relictas fuisse regi quinque naves tectas; cujus sententiae auctores sunt Appian. in Exc. Legat. hic apud Ursin. et Zonar. 9, 16. Sed aliter sentit Polybius, qui quum regi τὰς καταφράκτους ναῦς πλὴν πέντε σκαφῶν ademtas scribit, aperte illa πέντε σκάφη a καταφράκτοις distinguit. Nam si illa quoque κατάφρακτα fuissent, nihil opus fuisset addita voce σκαφῶν, quum sufficere potuisset πλὴν πέντε. Livius quoque, qui Philippum *omnes* naves tectas tradere jussum dicit, ei nullam earum relictam fuisse significat. Unam illam inhabilis prope magnitudinis a Livio *regiam* appellari puto, quod reges mole ac magnificentia navium regias opes ostentare solebant; quales erant naves regum Aegyptiorum, et navis Hieronis apud Athenaeum l. 5. et *liburnicae deceres* Caligulae, quas memorat Suetonius Calig. 37. Zonaras hanc Philippi navem στρατηγίδα *praetoriam* vocat. Sed navis tam inhabilis magnitudinis vix ullus usus in proeliis esse potuit: ob quam causam eam etiam Philippo a Romanis relictam fuisse ve-

6 *versus remorum agebant. Ne plus quingentis arma-*
torum haberet, neve elephantum ullum. Bellum ex-
7 *tra Macedoniae fines ne injussu senatus gereret. Mil-*
le talentûm daret populo Romano: dimidium prae-
8 *sens, dimidium pensionibus decem annorum.* Vale-
rius Antias, quaternùm millium pondo argenti ve-
ctigal in decem annos, triginta quaterna millia pon-
9 do, et ducenta, praesens viginti millia pondo. idem
nominatim adjectum scribit, ne cum Eumene, At-
10 tali filio, (novus is tum rex erat) bellum gereret. In
haec obsides accepti, inter quos Demetrius Philippi
filius. Adjicit Valerius Antias, Attalo absenti Aegi-

rosimile est. De *versibus remorum* agunt Salmas. observ. ad jus Attic. et Rom. c. 29. p. 687. et Scheffer. de Milit. nav. 2, 2. Meibom. et Opelius de Fabric. Trirem. DUK. Eodem modo, quo hoc loco, Livium emendandum esse, monuit Ursinus ad Polyb. Exc. legat. p. 246. Contra eadem emendatio, quae Pighio, etiam in mentem venit Meibom. de Fabric. trirem. p. 613. legendum nempe *omnes tectas tradere, praeter quinque et unam regiam.* Nam σκαφῶν apud Polyb. non *scaphis* cum Casaub. (vel *lembis* cum Ursino,) sed *navibus* vertendum esse. Emendatio haec placuit etiam Cl. Jac. Gronov. in Dissert. epist. ad Livii loca quaed. Geograph, epist. 6. p. 48. ubi simul docet, perperam Meibom. gloriatum esse, neminem mancum esse hunc Livii locum vidisse. Regiae autem istius navis, inhabilis prope magnitudinis, hoc loco memoratae, meminit etiam Livius infra 45, 35, 3. ubi vide. [*et navis omnis tectas tradere; praeter.* V. *et regiam unam* etc. Bamb.]

§. 6. *Plus quingentis armatorum*] Pighius ex Zonara 9. 16. *plus quinque millibus armatorum.* Polyb. in Exc. leg. num. 9. et Appianus in Exc. leg. num. 24. hoc praeterierunt. DUK. [*Ne plus. V. milia armentorum habere* Bamb. qui §. 7. *Mille talentum daret populo dimidium pensionibus decem annorum.*]

§. 8. *Triginta quaterna millia pondo et ducenta*] *Vectigal* praecessit, *praesens* pecunia sequitur. Haec summa in medio quid sibi velit, haud equidem scire possum. GLAR. Turbata haec sunt, ut cuivis videre pronum. Fortasse scripsit Livius: *Valerius Antias quaternûm millium pondo argenti vectigal in decem annos, praesens tricena quaterna millia et ducenta viginti pondo.* Non desunt rationes, et alibi dabuntur. J. FR. GRON. Non scio, ubi dederit. DUKER. Haec depravata esse, nec sine libris emendari posse existimanti Cl. Crevierio adsentior. Cur tamen Gronov. duplicis formae numeros junxit? An forte *triginta*

am insulam elephantosque dono datos, et Rhodiis 11
tratoniceam Cariae atque alias urbes, quas Phi-
ippus tenuisset: Atheniensibus insulas datas, Paron,
mbrum, Delum, Scyrum.

XXXI. Omnibus Graeciae civitatibus hanc pa- 1
em adprobantibus, soli Aetoli id decretum decem
gatorum clam mussantes carpebant. *literas inanes* 2
una specie libertatis adumbratas esse. Cur enim
alias Romanis tradi urbes, nec nominari eas, alias
ominari, et sine traditione juberi liberas esse? nisi 3
t, quae in Asia sint, liberentur, longinquitate ipsa
tiores: quae in Graecia sint, ne nominatae inter-

uatuor millia et ducenta vigin- pondo? [*Val. Antias* etc. *in cem annos inpositum regit adit; Claudius in annos* XXX. *aterna milia pondo et ducen- m, praesens* XX *pondo.* §. 9. *m ne eum eni*, pro *ne eum umene.* §. 10. *Adicit Antias Va- rius, Attalo absente* etc. *Stra- niceam Cariaeque alias ubres,* te. *insulas datas, Lemnum, Im- rum, Delum, Scyrum.* Bamb.]

§. 1. *Soli Aetoli id decretum cem clamium sanies carpe- ant*] Non erat opus asterisco, qui primae editioni praefuit, rius oculos in characterem non tis notum intendisset: vidisset ceram lectionem nempe hanc: *cretum X. legatorum clam ussantes carpebant.* Eadem cutiqntia mox pro *liberentur* git *libenter*; et *Eretriam* omi- t, ubi scriptum est *Oreum cum retria et Demetriade.* GELEN. upra 7, 25, 1. *Mussantesque ter se rogitabant, num quem lebeji consulis poeniteret?* ubi ide, quae notantur; et viros do- os ad Phaedri 4, 25, 34. [*Ae- toli decretum* etc., omisso *id*, Bamb.] Mox *literas inane una specie libertatis adumbratas es- se* Mog. et aliae edd. Quod nunc vulgo exstat, primum inveni in ed. Frob. anni 1531. [et est in Bamb.]

§. 2. *Cur enim alias Roma- nis tradi urbes*] Hoc intelligi non posset, nisi Polybius Legat. 9. docuisset, Philippum jussum fuisse urbes Graecorum, in quibus praesidia habebat, antequam ce- lebrarentur Isthmia, Romanis tra- dere, nec tamen eas nominatas fuisse. Horum prius tantum, de traditione scilicet urbium Grae- carum, expressit Livius c. 30, 3. in referendis conditionibus pa- cis, non item cetera. Sed locus ille mihi, ut dixi, videtur men- dosus esse. DUKER.

Sine traditione jubere liberas esse] Scribe *juberi.* J. FR. GRO- NOV. Doujatius etiam vulgatum *jubere* defendi posse existimat, si intelligatur *Romanos jubere:* Livium enim saepe ita variare solitum fuisse. Ad id probandum adducit locum ex fine hujus cap.

cipiantur, Corinthus, et Chalcis, et Oreum, cu
4 *Eretria et Demetriade.* Nec tota ex vano criminat
erat. dubitabatur enim de Corintho, et de Chalcid
et Demetriade, quia in senatusconsulto, quo mi
decem legati ab urbe erant, ceterae Graeciae atq
5 Asiae haud dubie liberabantur: de his tribus ur
bus legati, quod tempora reipublicae postulassen
id e republica fideque sua facere, statuere jussi era
6 Antiochus rex erat, quem transgressurum in Eu
pam

Ipsis tutius esse, manere paullisper sub tutela praesidii Romani, quam pro Philippo Antiochum dominum accipi. Similia plura v. ad 4, 2, 7. Emendatio tamen Gronoviana videtur praeferenda esse. [*liberas juberi esse* Bamb.]

§. 3. *Nisi ut, quae in Asia sint, liberentur*] *liberentur* ex Mss legendum docuit Gelenius ad §. 1. Moguntini ediderant *nisi quaeque in Asia sint, libenter.* [*nisi quod, quae in Asia sint, liberentur* Bamb.]

Longinquitate ipsa tutiores] Non est in Polybio. Sententia non satis aperta est: sed hanc esse puto, Romanos libertatem reddidisse urbibus Graecis Asiae, quod eas sibi propter longinquitatem parum utiles esse putarent ad id, quod parabant, id est, ad compedes Graeciae injiciendas, quod iis apud Polybium objiciunt Aetoli. DUKER.

Quae in Graecia sint, ne nominatae intercipiantur] Scribe *quae in Graecia, non nominatae intercipiantur.* Neque enim huc convenit *τὸ ne*, et abundat *τὸ sint.* J. FR. GRON. Ut *τὸ sint* deleatur, nullam, quae subigit, caussam video. *non* pro *ne* legendum, judicat etiam Crev
at Doujatius ejus loco *nec* n
bat. [*sint, ne nominatae qui*
Bamb.]

Et Oreum, cum Eretri
Demetriade] Mogunt. et alii
derunt *et Chalcis et Oricu*
Demetrias. Ejus loco, quod
editur, restituit Gelenius sup
§. 1. Et recte. Polyb. Exc. le
num. 9. pag. 1107. *Τὰς δὲ κ*
διδομένας Ῥωμαίοις φανερὸν
τὰς κατὰ τὴν Εὐρώπην. εἶνα
ταύτας, Ὠρεόν, Ἐρέτριαν, Χ
κίδα, Δημητριάδα, Κόριν
[*Corinthus et Calchis, et Or*
cum Eretria et Demetriade B
berg.]

§. 4. *Dubitabatur enim de*
rintho, et de Chalcide, et
metriade] Puto hic praepos
nem *de* excidisse, intercept
prima syllaba vocis sequenti
legendum esse *et de Demetri*
V. ad 3, 30, 3. Liv. 36, 7, 2. Q
de Euboea, de Achaeis, de B
tia agebatur. De repetitis p
positionibus v. ad 6, 28, 6.
Corintho, et Chalcide, et D
triade Bamb.]

Caeterae Graeciae atque A
haud dubie liberabantur] E
quentibus ad haec verba r
tendum esse *τὸ urbes*, mo

jam, quum primum ei res suae placuissent, non du-
bitabant. ei tam opportunas ad occupandum patere
urbes nolebant. Ab Elatia Anticyram cum decem 7
legatis, inde Corinthum trajecit. ibi consilia decem
legatorum tractabantur. Idemtidem Quinctius, *li-* 8
*berandam omnem Graeciam, si Aetolorum linguas
retundere, si veram caritatem, majestatem, apud
omnes nominis Romani vellent esse: si fidem facere,* 9
*ad liberandam Graeciam, non ad transferendum a
Philippo ad se imperium, se mare trajecisse.* Nihil 10

l. Fr. Gronovius ad 30, 7, 6. [*Asiae urbes* Bamb.]

§. 5. *Quo tempore po. Romanus postulasset*] *quod tempora reipublicae postulassent* depravatum in *quo tempore P. R. postulasset*. GELEN. Origo erroris fuit, quod notas *R. P.* id est *respublica* mutarint, literis transpositis, in *P. R.* id est *populus Romanus*. Alia hujus erroris exempla v. ad 38, 58, 6. [*Ante decis tribus* etc. Bamb.]

Id e republica fideque sua facere, statuere jussi erant] Expressit Livius veterem senatusconsulti formulam. *I. V. E. E. R. P. F. S. V.* hoc est, *ita ut eis e republica fideque sua videbitur*. ad quam etiam respexit Polybius verbis illis βουλεύωνται κατὰ τὰς αὑτῶν προαιρέσεις. URSIN. ad Polyb. Exc. leg. num. 9. p. 147. Adde Brisson. de Formul. l. 2. p. 215. [*facere ac statuere* Bamb.]

§. 6. *Quum primum ei res suae placuissent*] Id est, quum primum sibi satis paratus ad bellum Romanum, satis virium ad Romanos bello lacessendos collegisse visus fuisset. V. Gronov. ad Taciti Germ. 11. Non puto quidem necesse esse, hic aliquid mutari; sed mallem tamen *quam primum*. DUKER. [*cum primum ei vires suae satis placuissent* Bamb. mox *et jam*, pro *ei tam* idem.]

§. 7. *Ab Elatia Anticyram* etc. *trajecit*] Facile intelligi potest, hoc de Quintio dici: sed quia eum neque hoc, neque praecedenti capite nominat, nec quidquam fecisse dixit, nomen illius hic addendum videtur. Polybius: Ὁ δὲ Τίτος ὁρμήσας ἐκ τῆς Ἐλατείας μετὰ τῶν δέκα. DUK. *Quintius ab Elatia* etiam Cl. Crevierius legendum conjecit. [*Ab Elatia profectus Quinctius Anticyram etc. trajecit. ibi consilia de libertate Graeciae dies prope totos in concilio X legatorum tractabantur.* Bamb.]

§. 8. *Si Aetolorum linguas retunderet*] *retundere* perspicue legendum est, ut sit: *si Aetolorum linguas retundere vellet*. SIG. *retundere* non tantum Mog. sed etiam Aldus aliique ediderunt; primus deinde Curio *retunderet* substituit, sine dubio operarum errore. In verbis sequentibus aliquid excidisse, ac legendum censet Cl. Crevier. *si veram caritatem, si integram*, vel *inviolatam majestatem apud omnes nominis Romani vellent esse.*

contra ea de libertate urbium alii dicebant. ceterum *ipsis tutius esse, manere paullisper sub tutela praesidii Romani, quam pro Philippo Antiochum dominum*
11 *accipi.* Postremo ita decretum est: *Corinthus redderetur Achaeis, ut in Acrocorintho tamen praesidium esset: Chalcidem ac Demetriadem retineri, donec cura de Antiocho decessisset.*

1 XXXII. Isthmiorum statum ludicrum aderat; semper quidem et alias frequens, quum propter spectaculi studium insitum genti, quo certamina omnis generis artium, viriumque, ac pernicitatis visuntur;

nam *veram majestatem* ferri non posse. Quid, si cum Ampliss. Roëllo legamus, *si veram caritatem, si majestatem?* [*retunderet, si veram caritatem, magistatem aput omnis Romanorum vellent esse* Bamb.]

§. 9. *Ad transferendum a Philippo ad se imperium, se mare trajecisse*] Ed. Mog. et quaedam aliae *ad transferendum Philippo adesse imperium esse mare trajecisse.* Id quod nunc exstat, demum inveni in ed. Frob. anni 1531. An legendum *ad transferendum a Philippo ad se imperium, sese mare trajecisse?* Solent enim *sese* et *esse* literarum transpositione commutari. V. ad 40, 26, 5. [*a Philippo ad se imperium, sese mare trajecisse* Bamb.] Paullo ante eaedem edd. *si idem esse idem facere.* [*si fidem facere* Bamb.]

§. 10. *Manere paullisper sub tutela populi Romani*] *praesidii Romani* depravatum in *populi Romani.* GELEN.

§. 11. *Ut in Acrocorintho tamen praesidium esset*] Ita primus Froben. anno 1535. edidit. Priores male vulgarant *ut in agro Corinthio.* [ita etiam Bamb.] Pariter in cod. Moguntino peccatur etiam infra 34, 50, 8. ubi vide. Ἀκροκόρινθον in hac re memorat Polyb. in Exc. leg. num. 9. p. 1108. [*retinere*, pro *retineri*, Bamb.]

§. 1. *Nemeorum statum ludicrum aderat*] *Isthmiorum ludicrum* depravatum in *Nemeorum.* GELEN. *erat* legendum in margine Livii conjecit Ant. Perizonius. Male. Polyb. Exc. legat. num. 9. p. 1108. Τῆς Ἰσθμίων πανηγύρεως ἐπελθούσης. Mox pronomen *quo* et copula *ac* desunt in edd. Mogunt. aliisque, usque ad Frob. qui anno 1531. utrumque adjecit. [*et pernicitatis* Bamb.] Hinc §. seq. *omnium rerum undique convenerat* eaedem edd. pro quo *omnium Graecorum undique commune erat* anno 1531. id quod nunc exstat, anno 1535. Frobenius reposuit. V. ad 23, 29, 16. [*omnium rerum usus ministrantis humano generi concilium, Asiae Graeciaeque is mercatus erat. Tum vero non ad solitos modo usus undique convenerant, sed exspectatione erecti* Bamb.]

am quia propter opportunitatem loci, per duo di- 2
ersa maria, omnium Graecorum undique conven-
us erat. Sed exspectatione erecti, qui deinde sta- 3
us futurus Graeciae, quae sua fortuna esset: alii
on taciti solum opinabantur, sed sermonibus etiam
erebant. Romani ad spectaculum consederunt; et 4
raeco cum tubicine, ut mos est, in mediam are-
am, unde sollemni carmine ludicrum indici solet,
rocessit, et, tuba silentio facto, ita pronunciat:
enatus Romanus et T. Quinctius imperator, Phi- 5
ippo rege Macedonibusque devictis, liberos, in-

§. 3. *Sed exspectatione erecti, qui deinde* etc.] Postquam osten- rat, *semper alias* frequens fu- e ludicrum Isthmiorum, exspe- ari poterat, ut diceret, *tum* so- o frequentius fuisse. Polybius on dicit, id semper alias fre- uens fuisse; sed tantum, cur m frequentius, quam aliis tem- oribus, fuerit; quia scilicet ex mnibus fere orbis partibus cla- ssimi viri propter exspectatio- em futuri eo convenerant. *Τῶν Ἰσθμίων*, inquit, *πανηγύρεως ἐπελθούσης, καὶ σχεδὸν ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν συνεληλυθότων, διὰ τὴν προσδοκίαν τῶν ἀποβησομένων, πολλοὶ καὶ ποικίλοι καθ' ὅλην τὴν πανήγυριν ἐνέπιπτον λόγοι.* Suspicor hic intercidisse quaedam, et Livium dixisse, spectatores *tum solito frequentiores* convenisse. Ita certe postulat, quod antea dixerat *semper quidem et alias frequens*. DUK. Idem etiam suspicatur Cl. Crevier. Quod tamen is addat, plus- cula hic deperdita esse indicare vocem *alii*, quae mox sequitur; nihil enim in praecedentibus ei respondere, omissum maluissem. Nam *alii* eo modo accipi potest, quo inlustratur supra ad 3, 37, 8. [*alii alia non taciti* etc. *ferebant*. Bamb.]

Sed sermonibus etiam ferebant] Ita ultima demum Gruteri ed. exhibuit. Neque genus loquendi damnandum. Praeferunt tamen priores omnes *serebant*: quod perperam, vel dedita opera, vel librariorum lapsu mutatum est. Supra 7, 39, 6. *Haec, qui in castris erant, occultis sermonibus serunt*. ubi vide, quae notantur. Silius 15, 283.

Haec atque his paria alterno
sermone serebant.

Caesar 2. Civ. 17. *Haec omnibus serebat sermonibus*. Ita legendum monet Freinsh. in ind. Curtii v. *Serere*, ubi vulgo editur *ferebat*. Apul. 1. Met. in princ. *At ego tibi sermone isto Milesio varias fabulas conseram*. ubi v. Pricaeum. [*ferebant. Romanos facturos* (an *victores?*) *vix cuiquam persuadebantur* (litera *n* punctulis notata) *Graecia omni cessuros. Ad spectaculum consederant. et praeco* etc. Bamb.]

§. 5. *Senatus Romanus et T. Quinctius imperator*] Legendum

MUNES, SUIS LEGIBUS ESSE JUBET CORINTHIOS, PHOCENSES, LOCRENSESQUE OMNES, ET INSULAM EUBOEAM,
6 ET MAGNETAS, THESSALOS, PERRHAEBOS, ACHAEOS PHTHIOTAS. Percensuerat omnes gentes, quae sub ditione Philippi regis fuerant. Audita voce praeconis, majus gaudium fuit, quam quod universum ho-

esse puto *Senatus populusque Romanus*. Nam sic Val. Max. 4, 8, 5. caput ejusdem edicti formula solemni liberae civitati congrua profert. Cui etiam adstipulatur Plutarchus. PIGH. in Annal. ad ann. ɪↄʟᴠɪɪ. p. 262. Pighii emendationem recepit ultima Gruteri editio; eamque adstruere videtur locus App. in Exc. legat. num. 24. p. 362. *Ὁ δῆμος ὁ Ῥωμαίων, καὶ ἡ σύγκλητος, καὶ Φλαμινῖνος ὁ στρατηγὸς, Μακεδόνας καὶ βασιλέα Φίλιππον ἐκπολεμήσαντες, ἀφίησι τὴν Ἑλλάδα ἀφρούρητον, ἀφορολόγητον, ἰδίοις ἤθεσι καὶ νόμοις χρῆσθαι.* Nihilominus priorem lectionem reduxi, quia Polybius, quem Livius Latine reddidit, nullam populi mentionem fecit, in Exc. leg. num. 9. p. 1108. *Ἡ σύγκλητος ἡ Ῥωμαίων καὶ Τίτος Κόιντιος στρατηγὸς καταπολεμήσαντες βασιλέα Φίλιππον καὶ Μακεδόνας, ἀφιᾶσιν ἐλευθέρους, ἀφρουρήτους, ἀφορολογήτους, νόμοις χρωμένους τοῖς πατρίοις Κορινθίους, Φωκέας, Λόκρους, Εὐβοεῖς, Ἀχαίους τοὺς Φθιώτας, Μάγνητας, Θετταλοὺς, Περραιβούς.* Quin etiam Plutarchus, cujus testimonio Pighius emendationem suam firmare conabatur, populi non meminit, in vita Flaminini p. 374. *Ῥωμαίων ἡ σύγκλητος καὶ Τίτος Κοΐντιος στρατηγὸς ὕπατος, καταπολεμήσαντες βασιλέα Φίλιππον καὶ Μακεδόνας, ἀφιᾶσιν ἀφρουρήτους καὶ ἐλευθέρους Κορινθίους* etc. Supra etiam apud Livium non populi in hac re mentio facta est, sed solius senatus, qui decem legatos more majorum mittendos decrevit, quorum ex consilio T. Quinctius imperator leges pacis Philippo daret, c. 24. Et ita c. 31, 4. *In senatusconsulto, quo missi decem legati ab urbe erant, ceterae Graeciae atque Asiae haud dubie liberabantur.*

Thessalos, Perhaebios, Achaeos, Tietas] Quia ultimum nomen haud dubie corruptum est, pro duobus ultimis quidam *Achaeos Phthiotas* reposuerunt: sed neutiquam satis ita sanatum est hoc vulnus. Nam multa hic nomina omissa sunt, quae absque fide vetusti alicujus codicis restituere non possumus. GLAR. Glareanum non laudo, qui arbitratur, hoc loco nomina aliquot populorum intercidisse. cur non laudem, Plutarchus causa est, qui totidem pene verbis hanc rem in Flaminino exponit [p. 374.] *Προσελθὼν εἰς μέσον ὁ κήρυξ ἀνεῖπεν, ὅτι Ῥωμαίων ἡ σύγκλητος καὶ Τίτος Κοΐντιος στρατηγὸς ὕπατος, καταπολεμήσαντες βασιλέα Φίλιππον καὶ Μακεδόνας, ἀφιᾶσιν ἀφρουρήτους καὶ ἐλευθέρους, καὶ ἀφορολογήτους, νόμοις χρωμένους τοῖς πατρίοις, Κορινθίους, Λοκροὺς, Φωκεῖς, Εὐβοέας, Ἀχαιοὺς, Φθιώτας, Μάγνητας, Θετταλοὺς, Περραιβούς.* Cum igitur totidem apud Plutarchum sint nomina populorum, quot apud Livium, a quo haec sumpsit Plutarchus, profecto ni-

nes caperent. Vix satis credere se quisque audis- 7
alii alios intueri, mirabundi velut somnii vanam
ciem: quod ad quemque pertineret, suarum au-
m fidei minimum credentes, proximos interroga-
nt. Revocatus praeco, quum unusquisque non 8
dire, sed videre libertatis suae nuncium averet,

hoc loco desiderari judican- est. Quod autem vocibus il- novetur Glareanus, *percen- at omnes gentes, quae sub one Philippi regis fuerant*, lligendum est, eas vitiose le- Placet autem, ut legatur, *per- uit inde omnes gentes*, id est, Graecos Macedoniae etiam ulos nominavit, ut Dolopas, tas, Lycum, Parthinos. utra- enim gens cum sit Illyrio- , sub ditione Philippi fuerat. or ortus est ex compendiosa ptura: ex *percensuit iñ* fa- n est *percensuerat*. Porro au- apparet ex Plutarcho, legen- esse *Perraebi*, non *Perrae-* SIG. *Perraebos* legendum Ursinus non modo infra cap. §. 8. sed etiam ad Polyb. Exc. num. 9. p. 248. monuit. V. n ad 39, 24, 11. [*Perhebos* b.] Pro *Achaeos Tietas* Frob. o 1531. legit *ac Hestiaeo-* quadriennio postea *Achaeos thiotas*. Pessime deinde *A- eos, Phthiotas*, [ut est in nb.] interpunctione distinctis ocabulis, quasi duo diversi po- uli forent, dedit Vascosanus, uem reliqui editores secuti sunt. icet autem postea Gronovius istinctionem expunxerit, eam ta- en Clericus iterum revocavit. ed Ἀχαιοὺς τοὺς Φθιώτας vo- avit Polyb. l. laud. V. etiam Ge- n. ad c. 34, 7. Idem etiam er- or vulgo committitur apud Plu- rchum. Recte denique Sigonius Glareano dissensit. Non tantum nim Plutarch. quem laudat, sed neque Polyb. in Exc. leg. num. 9. quem Plut. et Livius reddide- runt, plures populos memora- runt. Plutarchus tamen id singu- lare habet, quod Quinctius ei vo- cetur στρατηγὸς ὕπατος, quo nomine neque hic apud Livium, neque apud Polyb. neque apud Appian. in Exc. leg. adpellatur.

Majus gaudium fuit, quam quod universi homines accipe- rent] *universum homines cape- rent* debet legi. GELEN. Aliud exemplum rei laetioris, quam ut mox credi potuerit, infra v. 39, 49. Cum hoc autem Livii loco alium Aeschyli ex Agam. vers. 276. confert Victor. 27. Var. lect. 4. [*universum homines accipe- rent* Bamb.]

§. 7. *Quod ad quemque perti- neret*] Haec verba nihil Livio dignum habere, sed potius osci- tante librario, monet Crevierius: itaque vel recidenda esse, vel in- mutanda. Cl. etiam Dukerus lo- cum haud sanum putabat. Paul- lo ante *et alii alios intueri*, tum *somni vanam speciem* edd. Mog. et aliae. Vulgata lectio demum adparuit in Froben. anni 1535. [*audisset: et alii alios intueri, mirabundi velut ad somnii va- nam speciem: quod ad quem- que pertinebat* etc. Bamb.]

§. 8. *Iterum pronunciaret ea- dem*] Malim haec verba ita ac- cipere, ut non sint revocantium praeconem, sed narrantis, quid revocatus praeco fecerit, Livii,

9 iterum pronunciaret eadem. Tum ab certo jam gau-
dio tantus cum clamore plausus est ortus, totiesque
repetitus, ut facile adpareret, nihil omnium bono-
10 rum multitudini gratius, quam libertatem esse. Lu-
dicrum deinde ita raptim peractum est, ut nullius
nec animi, nec oculi spectaculo intenti essent. adeo
unum gaudium praeoccupaverat omnium aliarum
sensum voluptatum.
1 XXXIII. Ludis vero dimissis, cursu prope om-
2 nes tendere ad imperatorem Romanum: ut, ruente
turba in unum, adire, contingere dextram cupien-
tium, coronas lemniscosque jacientium, haud procul
periculo fuerit. Sed erat trium ferme et triginta
3 annorum; et quum robur juventae, tum gaudium ex

scribique, *averet*, *iterum pronunciare eadem*. id est, pronunciavit, vel pronunciabat. J. FR. GRON. *iterum pronunciat eadem* legendum, conjicit Crevier. *Revocatus praeco* est denuo pronunciare jussus, quae antea pronunciarat. Livius 7, 2, 9. *Quum saepius revocatus vocem obtudisset.* λέγειν πάλιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν dixit Polyb. Exc. leg. num. 9. p. 1109. [*cum unus quis non audire modo, sed videre libertatis suae nuncium haberet, iterum pronuntiavit eadem.* Bamberg.]

§. 10. *Praeoccupaverat omnem aliorum sensuum voluptatem*] Temere ab archetypo discessum est, quod habet *praeoccupaverat omnium aliarum sensum voluptatum*. GELEN. Livius, si codd. integerrimis fidem habemus, aliis locis *voluptatium* efferre amavit. V. ad 7, 38, 5. et 23, 8, 6. An ergo ita etiam hic scribendum?

§. 2. *Haud procul periculo fuerit*] Ita primus Froben. dedit anno 1535. [concinente Bamb.] Priores edd. praeferunt *haud procul periculo fueritis*. [*contingere dextra* Bamb. §. 3. *gaudium exta* (litera *x* punctulo notata) *insigni gloriae et fructus, vires suppeditabat. nec praesens tantum modo effusa est laeticia; sed per multos dies gratiis et cog. et serm. renovata.* §. 6. *terris continentibus junctis praeesset*, etc. *imperium sit, ubique jus* etc. idem.]

§. 7. *Una voce praeconis liberatas omnes Graeciae atque Asiae urbes*] Quia non omnes Asiae urbes, sed tantum Graecae in Asia sitae, liberatae sunt, Gronov. in prima ed. notarum vocem excidisse, ac legendum existimavit *liberatas omnes Graeciae atque Asiae Graecas urbes*. Sed recte hanc conjecturam curis secundis omittendo tacite damnavit. Similiter enim supra c. 31

um insigni gloriae fructu, vires suppeditabant. nec 4
raesens omnium modo effusa laetitia est; sed per
ultos dies gratis et cogitationibus, et sermonibus
evocata: *Esse aliquam in terris gentem, quae sua* 5
spensa, suo labore ac periculo bella gerat pro liber-
ate aliorum: nec hoc finitimis, aut propinquae vici- 6
itatis hominibus, aut terris continenti junctis prae-
stet: maria trajiciat, ne quod toto orbe terrarum in- 7
justum imperium sit, et ubique jus, fas, lex poten-
tissima sint. Una voce praeconis liberatas omnes
Graeciae atque Asiae urbes. Hoc spe concipere, au- 8
dacis animi fuisse: ad effectum adducere, virtutis
et fortunae ingentis.

XXXIV. Secundum ista jam Quinctius et decem 1

§. *Dubitabatur de Corintho, et de Chalcide, et Demetriade, quia in senatusconsulto, quo missi decem legati ab urbe erant, ceterae Graeciae atque Asiae* [urbes] *haud dubie liberabantur.* Utrobique *Graeciae atque Asiae urbes,* scilicet quibus Philippus cedere cogebatur, intelligi debent. [*Asiae civitates.* Bamb.]

§. 8. *Hoc spe concipi audacis animi fuisse; ad e. a. v. et fortunae gentis*] Et haec verba corrupta sunt, sed utcumque restituta in aliquot libris. At obscuritas est in verbis his, quae non ita multo post sequuntur: *Abstineret liberas omnesque Graecas.* Item quae rursus, aliquot interjectis versibus, sequuntur: *Phocenses, Locrenses, et quae sicut antea fuerant adjecta decreti auctoritate, his contribuerunt.* Neque enim hi duo populi Aetolis contributi sunt, opinor. GLAR. Apertior erit locus, si ita legas, *Hoc spe concipere audacis animi fuisse; ad effectum adducere, virtutis et fortunae ingentis.* SIG. Primae edd. praeferunt *Hoc spe concipi, audacis animi fuisse; effectum adduceret, virtutis et fortunae gentis.* Froben. anno 1531. *ad effectum ducere.* quadriennio postea *ad effectum adducere* idem. Sigonius tandem id, quod nunc vulgo in editis exstat. [et ita Bamb. nisi quod *et virtutis et fortunae ingentis.*]

§. 1. *Secundum ista jam Quinctius et decem legati*] Τὸ *jam* deest in Mog. aliisque primis edd. Addidit illud Frob. anno 1535. [*Secundum Isthmia Quinctius* Bamb.] Mox *civitatium* Mog. pro quo Aldus *civitatum* dedit. Sed v. ad 33, 20, 11. et infra hoc cap. §. 5. [*legationes regum gentiumque,* omisso *civitatium* Bamb.]

§. 2. *Verba sine fide rerum jactata*] *jactantibus* legendum.

legati legationes regum, gentium, civitatiumque au-
2 divere. Primi omnium regis Antiochi vocati legati sunt. his eadem, quae fere Romae erant, verba si-
3 ne fide rerum jactata. Nihil jam perplexe, ut ante, quum dubiae res incolumi Philippo erant, sed aperte pronunciatum, ut excederet Asiae urbibus, quae aut Philippi, aut Ptolemaei regum fuissent. abstine-
4 ret liberas, omnesque Graecas. Ante omnia denunciatum, ne in Europam aut ipse transiret, aut copias

GELEN. Sic [*jactantibus*] Gelenius legendum aït, dubium ex conjectura sua, an quia sic erat in unico codice: nam ex eodem Moguntini ediderunt: *his eadem, quae fere Romae erant, verba sine fide rerum jactata. nihil jam perplexe, ut ante*, etc. *pronunciatum*. Quod potest ferri, et *τὸ erant* non belle videtur congruere *τῷ jactantibus*. Itaque hoc si malis, illud dele. J. FR. GRON. Idem Gronov. in priori ed. notarum ad 38, 15. lectionem, quam Moguntini ex cod. suo ediderunt, probavit; Crevier. posteriorem Gronovii emendationem. [*his eadem fere quae Romae egerant, verba sine fide rerum jactantibus, nihil jam* etc. *aperte denunciatum*, etc. *quae Philippi aut Phtolomaei regnum fuissent*. Bamb.]

§. 3. *Abstineret liberas omnesque Graecas*] Obscuritatem aït Glareanus [ad cap. praec. §. 8.] his verbis inesse. Ego vero et vitium inesse puto, et restituendum: *pronunciatum, ut excederet Asiae urbibus, quae aut Philippi, aut Ptolemaei regum fuissent: sineret liberas omnes esse Graecas*. J. FR. GRON. Equidem viro eruditissimo omnino adsentior, judicanti corruptum esse locum; sed cogitavi, num forte leviore mutatione possit restitui, quam pro *abstineret* legendo *sineret*, et pro *omnesque*, *omnes esse*. Si nimirum legas *has sineret*, hoc propius paullo accedit ad vulgatum *abstineret*, et sic stare potest *omnesque*, nec opus mutare in *omnes esse*, hoc modo: *has sineret liberas, omnesque Graecas*. id est, has Asiae urbes, quae sc. Philippi aut Ptolemaei fuissent, et praeter eas omnes Graecas. *Sinere urbes liberas* Graeci dicunt *ἐᾷν πόλεις αὐτονόμους*. Ita Diod. Sic. 15, 484. *ἀπάσας τὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεις ἐᾷν αὐτονόμους*. Idem passim distinguit inter *τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἑλληνίδας πόλεις*, et inter *τοὺς ἄλλους Ἕλληνας*. LAMB. BOS specimine animadv. Latin. Bossii conjectura propius quidem ad codicis et priorum edd. lectionem accedit; non tamen sensui satisfacit. Livius enim in hac historia per *Graecas urbes* numquam intellexit urbes Graeciae, ita ut obponantur urbibus Graecae originis in Asia; verum eo sensu potius vocat *urbes Graeciae atque Asiae*, ut c. 31. et 33. Praeterea Livius his verbis tantum agit de urbibus Asiae Graecis, quas Antiochus occuparat, et de transitu ejus in Graeciam demum verbis sequentibus aget. Cl. Crevier. vix du-

rajiceret. Dimissis regis legatis, conventus gentium 5
ivitatiumque est haberi coeptus: eoque maturius
eragebatur, quod decreta decem legatorum civita-
es nominatim pronunciabant. Orestis, (Macedonum 6
a gens est) quod primi ab rege defecissent, suae
eges redditae. Magnetes, et Perrhaebi, et Dolopes,
iberi quoque pronunciati. Thessalorum genti, prae- 7
er libertatem concessam, Achaei Phthiotae dati, The-
is Phthioticis et Pharsalo excepto. Aetolos de Phar-

itare potest, quin scripserit Li-
ius *abstineret liberis*, sc. ur-
ibus. Reliquas autem duas hu-
s loci voces *omnesque Grae-
as* vel aliquod vitium celare
redit; vel esse initium alterius
eriodi, cujus postrema verba
ceiderunt. Clericus edidit *ac
ineret liberas omnesque Grae-
as*, non monito lectore, se ita
onjecisse, aut conjecturam re-
episse. Si quid mutandum, par-
im ex Gronovii, partim ex Cle-
ici conjectura posses, *ac sineret
iberas omnes esse Graecas*, vel
*ac sineret liberas omnes Grae-
as*, vel denique *abstineret libe-
as omnes Graecas*. Nam ita *ab-
tinere usurpationem vocis* et-
am emendatur supra 27, 19, 5.
similiter autem particulam *que*
n libris belli Punici secundi con-
ra mentem Livii a librariis vel
dditam, vel omissam esse, do-
uit Jac. Gronov. Dissert. epist.
d Livii loca quaed. geogr. ep.
. Per *omnes Graecas* autem in-
elligo urbes Graecae originis
n Asia. Id colligi potest ex Polyb.
l. c., quas Livius *omnes Graecas*,
ocavit τὰς ἐπὶ τῆς Ἀσίας πό-
λεις, in Exc. legat. num. 9. p.
110. Πρώτοις μὲν ἐχρημάτισαν
τοῖς παρ' Ἀντιόχου πρεσβευταῖς,
παρακελευόμενοι τῶν ἐπὶ τῆς Ἀ-
σίας πόλεων τῶν μὲν αὐτονόμων
ἀπέχεσθαι, καὶ πρὸς μηδένα πο-
λεμεῖν. ὅσας δὲ νῦν παρείληφεν
τῶν ὑπὸ Πτολεμαῖον καὶ Φίλιπ-
πον ταττομένων, ἐκχωρεῖν. [*Ab-
stineret liberis civitatibus ne
umquam lacesseret armis, et in
pace et in libertate esse debere
omnis ubique Graecas urbes an-
te omnia denunciatum ne in
Europam* etc. Bamb.]

§. 5. *Quod decreta decem le-
gatorum civitates* etc.] Polyb.
ibid. simpliciter dicit τὰ δόξαν-
τα τῷ συνεδρίῳ διεσάφουν. unde
colligit Cl. Crevier. hanc Livii
mentem fuisse, eo maturius rem
in conventu peractam esse, quod
ibi pronunciabantur solummodo
decreta jam a legatis facta. Haec
igitur Livii sana non videri, e-
umque fortasse dedisse putat
*quod decreta decem legatorum
in civitates nominatim pronun-
ciabantur*. Voces autem *in ci-
vitates nominatim* exponit de
singulis nominatim civitatibus.
Aliquid latere certum puto. [*quod
decreto decem legatorum civi-
tates nominatim pronunciaban-
tur*. Bamb.] Paullo ante *civita-
tiumque* ed. Mog. pro quo Aldus
civitatumque vulgavit. Sed pri-
scam lectionem revocavi. V. hoc
cap. ad §. 1. [*conventus civita-
tum gentiumque* Bamb.]

§. 7. *Thessalorum genti, prae-
ter libertatem concessam, Phthi-*

salo et Leucade postulantes, ut ex foedere sibi re-
8 stituerentur, ad senatum rejecerunt. Phocenses, Lo-
crenses, et quae sicut ante fuerant adjecta, decre-
9 ti auctoritate his contribuerunt. Corinthus, et Tri-
phylia, et Heraea (Peloponnesi et ipsa urbs est)
10 reddita Achaeis. Oreum et Eretriam decem legati
Eumeni regi, Attali filio, dabant. dissentiente Quin-

otae dati] *Achaei Phthiotae* lege. Sic et Strabo hos vocat. GELEN. In *συμπολιτείαν*, opinor, et in idem corpus conciliumque contributi. Nam libertas ex decreto senatus iis data fuerat. Cap. 32. DUK. Recte emendat Gelenius. [et ita Bamberg.] Polyb. Exc. leg. num. 9. p. 1111. *Θετταλοῖς δὲ μετὰ τῆς ἐλευθερίας, καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς τοὺς Φθιώτας προσένειμαν.* De Achaeis Phthiotis v. ad 36, 15, 7. Ex voce autem Polybii *προσένειμαν* Cl. Jac. Perizon. ad marginem Livii *additi*, pro *dati*, legendum conjecit. Crevier. vero *dati* exponit contributi in unum reipublicae corpus. [§. 6. *Opertis*, pro *Orestis*, et *Magnaetes et Perhebi* Bamb.]

§. 8. *Phocenses Locrensesque, sicut ante fuerant, adjecta decreti auctoritate, his contribuerunt*] Ita legendus hic locus ex Polyb. cum in vulgatis editionibus mendosissime legatur *Locrenses, et quae sicut ante fuerant*, etc. Verba Polybii, quae Livius imitatus est, sunt haec ex fragmento 9. *Τοὺς δὲ Φωκέας καὶ τοὺς Λοκροὺς συνεχώρησαν αὐτοῖς ἔχειν, καθάπερ εἶχον καὶ πρότερον, ἐν τῇ συμπολιτείᾳ.* Ex eodem fragmento legendum supra apud Livium *Perraebos*, non *Perraebios*, Graece enim est *Περραιβούς*. URSIN. Quem etiam v. ad Polyb. Exc. legat. p. 250. Eamdem emendationem probavit quidem Doujatius, vim tamen et sensum verborum non est adsecutus; quem hunc esse perperam existimavit: Concesserunt legati Phocensibus et Locris, ut conjuncti agerent, quemadmodum prius *ἐν τῇ συμπολιτείᾳ*: aut, Phocensibus ipsis ac Locrensibus, liberis pronunciatis, contribuerunt, quae ante eorum ditionis fuerant. Verba enim Polybii indicant, sensum Livii esse, Quinctium et legatos Aetolis, quorum postulata de Pharsalo et Leucade sibi restituendis ad senatum rejecerant, contribuisse Phocenses et Locrenses, qui antea ad eorum concilium et *συμπολιτείαν* pertinuerant. [*Phocenses, Locrensesque sicut ante fuerant, adjecta decreti auctoritate, iis contribuerunt.* Bamb.]

§. 9. *Herea*] *Heraea*, ut supra. SIG. Quem etiam v. ad 28, 7, 17. et Ursin. ad Polyb. Exc. legat. num. 7. p. 244. [*Triphilia Haerea* Bamb.]

§. 10. *Phocaeam et Eretriam*] *Oreum et Eretriam* lege. GELEN. [Et ita Bamb. qui *cum ni regis* pro *Eumeni*. mox *dissentiente Quinctio ea una res in arbitrium senatus rejecta est. senatus libertatem iis civitatibus dedit, Cartysto adjecta Pleurato Lycnidus et Parthini dati*:]

ſto, venit res in arbitrium senatus: senatus liber-
tatem his civitatibus dedit, Caryſto adjecto. Pleura- 11
to Lycus et Parthini dati: Illyriorum utraque gens
ſub ditione Philippi fuerat. Amynandrum tenere
juſſerunt caſtella, quae per belli tempus Philippo
capta ademiſſet.

XXXV. Dimiſſo conventu, decem legati, partiti 1

Libertatem his civitatibus de-
dit, Carysto adjecto. Pleurato] Carysto ac Pleurato edd. Mog. proximae. Scerdileto ac Pleu-
rato editio Frobenii anni 1531. ...i quadriennio poſt dedit, ut ...e vulgo exſtat. Polyb. id ita ...primit in Exc. legat. num. 9. ...1111. Μετά τινα χρόνον ἠλευ-
θερώθησαν αἱ πόλεις αὗται διὰ ... συγκλήτου, καὶ σὺν ταύταις ...ρυστος. Horum verborum Po-
lybii sensum correctorem Livia-
num expressisse, agnoscit ac fa-
tetur Cl. Crevier. non facile ta-
men se crediturum addit, sen-
sum illum his verbis a Livio ex-
preſſum eſſe. Paullo ante etiam ...sentiente Quintio una res in ...bitrium senatus libertatem ...imae edd. Id quod nunc in ex-
...sis legitur, a Frob. anno 1531. ...bſtitutum eſt.

§. 11. Pleurato Lingus et Par-
theni] Lycus et Parthini. Lycus ...a Daſſaritiis, ut aït Plutarchus ...Quintio [p. 370.] quos eosdem ...um Parthinis Illyriorum popu-
...s facit Appianus in principio ...lyrici; Parthinos etiam Capi-
tolini lapides habent. SIG. Vi-
detur legendum Lychnidus ex Polybio et Strabone, non Lin-
gus. Polybius enim sic habet in fragmento 9. Ἔδωκαν δὲ καὶ Πλευ-
ράτῳ Λυχνιδοῦντα καὶ Πάρθον, οὔσας μὲν Ἰλλυρίδας, ὑπὸ Φίλιπ-
πον δὲ ταττομένας. etc. et Strabo 7. [327.] Ἐξ Ἐπιδάμνου, inquit, καὶ Ἀπολλωνίας περὶ τὴν ἐπὶ Κανδαουΐας ὁδὸν, αἵ τε λίμναι εἰ-
σὶν αἱ περὶ Λυχνιδοῦντα, etc. URSIN. Parthinos gentem Illyridis eſſe conſtat. Lycum nemo neque Il-
lyriorum, neque alterius nationis gentem fuiſſe prodidit. In Poly-
bio eſt Λυχνίδα, de quo nomi-
ne ibi Ursinus, interpretes Ste-
phani v. Λυχνιδός, et Palmerius Graec. ant. 1, 35. agunt. Sed si-
ve id Λυχνίς, sive Λυχνιδός, sive Λυχνιδοῦς fuit, scimus urbem Il-
lyrici fuiſſe. Livius 27, 32, 9. et 43, 9, 7. 10, 3. et 21, 1. eam Lych-
nidum vocat, eoque auctore Ur-
sinus et Palmerius hic quoque pro Lycus recte legunt Lychni-
dus. Sed hoc non satis eſt sanan-
do loco. Parthini recte dicun-
tur gens Illyriorum, non Lych-
nidus, quae urbs Illyrici erat. Nec urbs et gens ita conjungi possunt, ut, quod hac emenda-
tione fit, utraque gens Illyrio-
rum dicatur. Mihi, sequenti ver-
ba Polybii, legendum videtur, Lychnidus et Parthus datae: Illyriorum utraque gentis sub ditione Philippi fuerat. Nam Po-
lybium non gentes, sed urbes di-
cere apertum eſt. Parthum au-
tem, a quo Parthinos dictos ve-
risimile eſt, urbem Illyrici fu-
isse, etiam Stephanus scribit. DUK. Ursinus ad Polyb. Exc. le-
gat. num. 9. p. 251. in Polyb. pro Λυχνίδα, ut erat in Mſto, legen-
dum exiſtimat Λυχνιδοῦντα ex Strab. 7. 317. Contra Casaub. in Strab. Λυχνιδὸν pro Λυχνιδοῦν-

munia inter se, ad liberandas suae quisque regionis
2 civitates discesserunt: P. Lentulus Bargylias, L. Stertinius Hephaestiam et Thasum et Thraciae urbes, P. Villius et L. Terentius ad regem Antiochum, Cn.
3 Cornelius ad Philippum. qui, de minoribus rebus editis mandatis, percunctatus, si consilium non utile solum, sed etiam salutare, admittere auribus posset,
4 quum rex gratias quoque se acturum diceret, si quid,

τα corrigit ex Steph. Byz. v. *Λυχνιδός*. Alii viri docti Mstorum lectionem *Λυχνίδα* apud Polyb. tuentur, et urbis nomen etiam *Λυχνὶς* proferri existimant. Quod si verum, minori mutatione hic *Lychnis*, pro *Lyngus* vel *Lingus*, scribi posset. Id tamen ideo minus placet, quia Livio semper haec urbs, ubi ejus meminit, *Lychnidus* vocatur. Insuper semper *Parthini*, pro *Partheni*, scribendum esse, contendit etiam Palmer. 1. Graec. ant. 34. quomodo etiam viri docti supra legendum docent ad 29, 12, 3. V. etiam ad 44, 30, 13. Contra, *Partheni*, ut ex cod. unico ediderunt Moguntini, defendi posse, existimat Ursinus ad Polyb. l. laud. quia Stephan. Byz. a voce *Πάρθος* deducit gentile *Παρθηνός*. V. viros doctos ad dictum loc. Stephani. Male etiam nunc *Parthynus* editur apud Suet. in Aug. 19.

§. 2. *P. Lentulus Bargyllas, L. Thermus Hephaestiam et Thasum*] Pro *L. Thermus* lege *L. Stertinius*. GELEN. Haec sic Plutarch. [in Quinct. p. 376.] *Ἅμα γὰρ ἐξέπεμπεν ὁ Τῖτος Λέντουλον μὲν ἐις Ἀσίαν Βαργυλιήτας ἐλευθερώσαντα, Τιτίλλιον δ' ἐις Θρᾴκην, τὰς αὐτόθι πόλεις καὶ τὰς νήσους ἀπαλλάξοντα τοῦ Φιλίππου φρουρῶν. Πόπλιος δ' Οὐίλλιος ἔπλει διαλεξόμενος Ἀντιόχῳ περὶ τῆς τῶν ὑπὲρ αὐτῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας.* Ex his apparet, pro *Stertinio Titillium* esse restituendum: siquidem ante legebatur *L. Thermus*. SIG. Male ex Plutarcho viri docti emendarunt *L. Titilius*, pro *L. Stertinius*. Nam Polyb. [Exc. Legat. num. 9. p. 1111.] habet *Στερέννιος*, propiore ad *Stertinium* scriptura: et familia *Stertinia* notissima est, cum *Titiliam* nemo nominet scriptorum, quos legerim. Apud Livium ex eodem Polybio videtur legendum *Bargylias*, licet Polybius neutro genere edat *Βαργύλια*. URSINUS. Haec bene refellit Ursinus ad Polyb. Legat. 9. Plutarchus e Polybio, in quo tamen hoc nomen leviter corruptum legitur *Στερέννιος*, et Livio emendandus est, non hi ex illo. *L. Stertinium* proconsulem in Hispaniam missum fuisse scribit Livius 31, 50, 11. ex eaque reversum 33, 27, 3. An idem inter decem legatos a senatu ad Quintium missos fuerit, dubitari potest: nam decem hi legati, si ordinem narrationis Livianae sequimur, jam ante reditum illius ex Hispania decreti fuisse videntur. V. c. 24. et 27. Nec tamen ideo negari debet. Nam Livium omnia, quae c. 24. 25. 26. 27. leguntur, ita distincta temporibus, ut acta fuerant, retulisse, nequaquam probabile est. De Stertinio quidem demum c. 27. postquam c. 24. decem le-

quod in rem suam esset, expromeret, magnopere ei 5
uasit, quoniam pacem impetrasset, ad societatem
micitiamque petendam mitteret Romam legatos;
te, si quid Antiochus moveret, exspectasse, et tem- 6
orum opportunitates captasse ad bellandum, videri
osset. Ad Tempe Thessalica Philippus est conven- 7
us. qui quum se missurum extemplo legatos respon- 8
disset; Cornelius Thermopylas, ubi frequens Grae-

atos decretos dixerat, agit; sed
ea ita, ut certum sit, eum in-
r illos esse non potuisse. Quum
nim his verbis c. 27. *Iisdem
iebus C. Cornelius Lentulus
tc. L. Stertinius ex ulteriore
Hispania quinquaginta millia
ondo argenti in aerarium tu-
it*, nulla certa temporis definitio,
uo Stertinius ex Hispania re-
ierit, contineatur, potuit et ante
lla gesta, quae a c. 24. usque ad
. 27. narrantur, et interim dum
a gerebantur, Romam rediisse,
tque adeo in numero decem il-
orum legatorum esse. Haec ra-
o tamen, quod Livius reditum
tertinii post decretum senatus
e decem legatis memorat, satis
ravis visa fuit Pighio ad A. V.
DL. quamobrem *Stertinium* e
umero decem legatorum exi-
endum, et pro eo apud Livium
. *Titinius* e Plutarcho, ut aït,
ubstituendum putaverit. *Titinia*
ens nota est ex multis locis Li-
ii. Sed si infirma est, ut osten-
i, ratio, ob quam Pighius no-
en *Stertinius* corruptum esse
redidit, non est, cur pro eo a-
ud substituatur. Nec Plutarchus
a vita Quintii hunc *Titinium*,
ed *Titillium*, inaudito nomine
entis Romanae, quod recte ob-
ervavit Ursinus, vocat. Quae
uum non ignoraret Pighius, de
na fidelia duos parietes dealba-
t, et tam in Livio, quam in
lutarcho, *Titinius*, quem nullo
auctore A. V. DL. tribunum ple-
bis fuisse, dicit, scribere voluit.
Aliud est in hoc loco Livii non-
nihil impeditum, de quo v. ad
c. 39. DUK. *Bargylios* operarum
errore edidit Sigon. [*Bargyllas*
Bamb.] Sed recte *Bargylias* Gro-
nov. V. Sigon. ad 33, 18, 18. [*P.
Stertinius Ephesianten Thasum*
Bamb. §. 3. *cui*, pro *qui*, *de mi-
noribus* etc. §. 4. *sec acturum*.
§. 5. *magno opere ei suasit* i-
dem.] Deinde *Thassum* primus
dedit Vascos. Sed v. ad c. 30, 3.

§. 6. *Temporum opportunita-
tes captasse ad bellandum*] Vi-
de. num *rebellandum* sit legen-
dum. GLAR. *Bellare* et *Rebel-
lare* interdum commutari in
Mstis, infra videbimus ad 40, 38,
5. Si autem haec conjectura pla-
cet, *rebellare* hic erit iterum bel-
lare; quo sensu id verbum pas-
sim a Livio usurpatur. Polybius,
quem Livius expressit, illud *ad
bellandum* vel *rebellandum* o-
mittit; in Exc. legat. num. 9. p.
1112. Dicit enim *Ἵνα μὴ δοκῇ
τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύων ἀποκα-
ραδοκεῖν τὴν Ἀντιόχου παρου-
σίαν*. [*rebellandum* Bamb.]

§. 8. *Thermopylas, ubi fre-
quens Graeciae statis diebus es-
se solet conventus*] Polybius le-
gat. 9. quae ex l. 17. historiarum
excerpta est, [p. 1112.] *Ἧκον ἐπὶ
τὴν τῶν Θερμικῶν σύνοδον*. Du-

ciae statis diebus esse solet conventus, (Pylaïcum ad-
9 pellant) venit: Aetolos praecipue monuit, ut constanter et fideliter in amicitia populi Romani perma-
10 nerent. Aetolorum principes alii interquesti sunt, quod non idem erga suam gentem Romanorum animus esset post victoriam, qui in bello fuisset: alii
11 ferocius incusarunt, exprobraruntque, *Non modo vinci sine Aetolis Philippum, sed ne transire quidem*
12 *in Graeciam Romanos potuisse.* Adversus ea respon-

bitari potest, ne Polybius eo loco non de conventu Graecorum ad Thermopylas, sed de concilio gentis Aetolorum in urbe Thermo intelligendus. Ibi enim concilium publicum gentis habebatur, ut est in legat. 74. [p. 1242.] Tamen ex itinere ipso legati id refelli videtur. HENR. VALES. Nam Tempe, ubi Cornelius Philippum convenit, propiora erant Thermopylis, quam Thermis. Sed Livium ea, quae Polybius de *Thermis Aetoliae,* ubi concilium totius gentis Aetolorum habebatur, quod illi *Panaetolicum* vocabant, dixerat, non recte de *Thermopylis Thessaliae,* quo Amphictyones ad concilium Pylaïcum Graecorum conveniebant, accepisse, non contemnendis rationibus disputat Palmerius in Exercitat. ad auctores Graec. p. 89. Nec video, quomodo defendi possit Livius, qui de Pylaïco conventu ita scribat, quasi in eo multi principes Aetolorum fuerint. Sed immiscet Palmerius disputationi suae quaedam, non satis firma ad probandum, quod intendit, nec valde accurata. Illud quidem, quod dicit, Cornelium in Pylaïco conventu nihil agere potuisse in Aetolorum negotio, quod in eo duo tantum legati eorum essent, non magni momenti est: nam et cum duobus illis agere poterat Cornelius, et, quum de aliis rebus cum ceterorum Graecorum legatis egisset, Aetolorum legatos cum alia, tum hoc praecipue, quod Livius dicit, monere. Nec negari debet, quod videtur facere Palmerius, de rebus Aetolorum etiam in Pylaïco concilio actum fuisse: hoc enim utique fieri potuit, si verum est, quod praetor Aetolorum apud Livium 31, 32, 3. dicit, legibus Aetolorum cautum fuisse, *ne de pace bellove, nisi in Panaetolico aut Pylaïco concilio, ageretur.* Et cur, si in Pylaïco concilio de rebus Aetolorum agi non poterat, idem eodem loco auctor fuisset Aetolis decernendi, *ut praetor sine fraude, quum de bello aut de pace agere velit, advocet concilium, et, quod tum referatur, decernaturque, ut perinde jus ratumque sit, ac si in Panaetolico aut Pylaïco concilio actum esset?* Denique non recte ex Livii 31, 29, 1. probare nititur, concilium Aetolorum, quod Thermis habebatur, Panaetolicum fuisse dictum. Thermaïcum concilium Aetolorum *Panaetolicum* dictum fuisse, facile concedi potest. Sed quum in verbis Livii. *Concilium Aetolorum statuto die, quod Panaetolicum vocant, futurum erat,* non sit de-

lere (ne in altercationem excederet res) quum supersedisset Romanus; *omnia eos aequa impetratu- ros, si Romam misissent*, dixit. itaque ex auctoritate ejus decreti legati sunt. Hunc finem bellum cum Philippo habuit.

XXXVI. Quum haec in Graecia Macedoniaque 1
t. Asia gererentur, Etruriam infestam prope conjuratio servorum fecit. ad quaerendam obprimendam- 2
que eam M'. Acilius praetor, cui inter cives pere-

lonstratio loci, ex iis non liquet, tum Thermis habitum fuisse; Naupacti fuisse, non obscure oratione legatorum Philippi in concilio illo colligitur. Nec Thermis solum, verum etiam aliis locis, quae Aetolorum juris erant, concilia totius gentis habita fuisse, quae *Panaetolica* dicerentur, probabile faciunt ea, quae conciliis eorum Heracleae, Naupacti, Lamiae, et Hypatae habitis in Livio 28, 6. 33, 3. 35, 12. 49. et 36, 26. leguntur. DUK. lecte Palmer. Livium erroris arguisse videtur, quod quae Polyb. le concilio Aetolorum Thermaïco dixerat, ille intellexerit de concilio Graecorum Pylaïco. Ut autem huic opinioni inserviret, vocat *frequentem Graeciae conventum*, quod in Polyb. non occurrit; et quod Polyb. dixit *ἐκ πλειόνων*, *multis*, reddit *praecipue*. Mox *statutis diebus* male ed. Mog. et proximae. *statis* Frobenius anno 1535. substituit. De hoc errore scribarum ad 39, 13, 8. [*Termopylas, ubi frequens Graecia estatis theb; esse solet Pilai conventus adpellant*. Bamb.]

Phylaïcum adpellant] Quidam *Pylaïcum* emendarunt: forsassis autem *Phylacen* legendum, de qua Strabo l. 9. aliquot meminit locis. GLAR. Frobenium intelligit, qui anno 1535. forte ex mente Gelenii, *Pylaïcum* edidit, cui Glareanus adversari non debuerat. [§. 9. *ut*, ante *constanter*, omittit. Bamb.]

§. 10. *Aetolorum alii questi sunt*] In archetypo est *interquesti*, sicut *interloqui* dicimus. GELEN. *alii questi sunt* lectio est Aldina. Moguntini *alii taliter questi sunt* ediderant. Polyb. Exc. legat. num. 9. p. 1112. dixerat *τῶν μὲν πρᾴως καὶ πολιτικῶς μεμφιμοιρούντων αὐτοῖς*. Hinc, ut et quod verbum *interqueri* rarissimum sit, cujus haud facile aliud exemplum reperias, Cl. Crevier. scribendum conjecit *alii leniter questi sunt*. [et ita Bamb. qui mox *post victoriam* omittit; tum *in bello fuissent* idem.]

§. 12. *Ne altercationem excederet res*] Perspicue legendum est, *ne in altercationem excederet res*. Ut 34, [1, 1.] *Quae studiis in magnum certamen excesserit*. SIG. Simili locutione *excedere ad publicam querimoniam* Livius dixit 25, 1, 9. [*ne in altercationem cresceret res*. Bamb.]

§. 2. *Cum una ex duabus legione urbana missus*] *legione urbana est missus* ed. Mogunt.

grinosque jurisdictio obtigerat, cum una ex duabus legione urbana missus, alios jam congregatos pu-
3 gnando vicit; ex his multi occisi, multi capti: alios verberatos crucibus adfixit, qui principes conjura-
4 tionis fuerant: alios dominis restituit. Consules in provincias profecti sunt. Marcellum Bojorum ingressum fines, fatigato per diem totum milite via facienda, castra in tumulo quodam ponentem, Corolamus, regulus Bojorum, cum magna manu adortus,
5 ad tria millia hominum occidit: et inlustres viri aliquot

[et cod. Bamb.] Sed verbum *est* jam recte Aldus omisit. Paullo ante *M. Acilius* ed. vett. [cum Bamb.] usque ad Sigon. qui vere *M'. Acilius* subposuit. V. ad c. 24, 2. [§. 4. *in tumulos quosdam ponentem*, *Corolamus quidam*, *regulus* etc. Bamb.]

§. 5. *T. Sempronius Gracchus, M. Junius Syllanus*] *Ti. Sempronius Gracchus*, *M. Junius Silanus* ex Capitolinis lapidibus. SIG. Sigonio primus dicto audiens fuit Gronov. et anno 1665. *Ti. Sempronius* edidit. An tamen recte, dubito. Fateor enim equidem, saepissime *Ti.* id est *Tiberius*, in *T.* id est *Titus*, commutari. V. ad 40, 44, 12. Praeterea *Tiberii* praenomen in gente Sempronia usitatissimum esse. Vicissim tamen negari nequit, in eadem etiam praenomen *Titus* non incognitum esse. Certe *T. Sempronius Rutilus* infra est 39, 9, 2. *T. Sempronius Musca* 45, 13, 11. Neque Sigonius jure ad Capitolinos lapides provocare potuit. Ex illis enim nihil aliud probatur, quam anni IↃLXXVI. consulem *Ti. Sempronium Gracchum* vocatum fuisse. At Gracchus hic memoratus proelio interficitur. Ergo a consule illo diversus fuit. Recte vero Sigonius legendum monuit *Silanus*. V. ad 23, 15, 2. [*T. Sempronius Gracchus et M. Junius Silanus*. Bamb.]

De legione secunda, *A. Ogulnius et P. Claudius*] Ogulnii praenomen *A.* omiserunt edd. Mog. Aldina, et aliae; quod tamen vix omitti posse videtur. V. ad 4, 49, 1. Id postea restituit Froben. anno 1535. Nisi vero id potius ex mente Gelenii, qui forte in unico cod. deprehendit, restituerit, id commode elisum esse censeri potest a litera ultima vocis praecedentis. [*M. Ogulnius* Bamb.]

§. 6. *Hostes prospera pugna nequidquam obpugnassent*] Legendum *a prospera pugna*. GELEN. V. ad 23, 6, 1. [*cum hostes prospē pugna elati nequiquam expugnassent*. Bamb.]

§. 7. *Et tanto terrore animos militum reficeret*] Perspicuum est, legi debere: *et a tanto terrore*. J. FR. GRON. Caesar B. Gall. 1. *Militesque hibernorum*

not in illo tumultuario proelio ceciderunt, inter nos praefecti socium, T. Sempronius Gracchus, L. Junius Silanus; et tribuni militum de legione secunda, A. Ogulnius et P. Claudius. castra tamen ab 6
Romanis inpigre permunita retentaque, quum hostes prospera pugna nequidquam obpugnassent. Stati- 7
vis deinde eisdem per dies aliquot sese tenuit, dum et saucios curaret, et a tanto terrore animos militum reficeret. Boji, ut est gens minime ad morae 8
taedium patiens, in castella sua vicosque dilapsi sunt.
Marcellus, Pado confestim trajecto, in agrum Co- 9

quiete reficere a tantis laboribus vellet. Quum tamen bis eadem praepositio praecesserit, video, num praestet *et ex tanto terrore*. Caes. 3. Gall. 5. *Tela missa exciperent, seque ex labore reficerent*. 7, 32. *Exercitum ex labore et inopia refecit*. c. 83, *Militesque ex nocturno labore sese reficere jussit*. Hirtius B. Afric. 34. *Equites ex navibus egressos jubet ex languore nauseaque reficere*. Cic. pro Arch. 6. *Animus ex hoc forensi strepitu reficiatur*. Ita *ex* elisum erit a praecedenti *et*. [*et tanto terrore*, omisso *a*, Bamb.]

§. 8. *Ut est gens minime ob morae taedium patiens*] In his vix commodum sensum video. Clericus tamen interpretatur, minime patiens belli, quod in longum tempus duceretur, ob taedium morae. Sed inusitatae hujus ellipseos, *patiens* pro patiens belli in longum tempus ducti, vel ullum exemplum producendum oportuisset. Cl. Crevier. vocibus transpositis scribendum conjicit *minime ob taedium morae patiens*. Non adversarer, si eam lectionem, quae vulgo exstat, ex cod. unico promanasse constaret. Contra nunc ea primum adparuit in edd. Gruteri, quum Mogunt. et omnes priores legant *ad morae taedium*. Quare nullas edd. antiquiores Clericus consuluit, qui Doujatium reprehendit, quod ita vulgarit. Ceterum, praepositione ejecta, legendum forte *minime morae taedium patiens*. Ita 4, 18, 1. *Faliscus procul ab domo militiam aegre patiens*. [*gens minime ad morae taedium ferendum patiens, in castella sua vicosque passim dilapsi sunt*. Bamb.]

§. 9. *Marcellus, Pado confestim trajecto, in agrum Comensem, ubi* etc. *castra habebant, legiones in ipso*] Non est dubium, quin hic desideretur verbum: quare hunc locum ita legerem: *Marcellus, Pado confestim trajecto, in agrum Comensem, ubi Insubres, Comensibus ad arma excitis, castra habebant, legiones induxit, quae statim in ipso itinere proelium committunt*. GLAR. Vox *ducit* a Glareano addita est, quae ante nulla erat. †. „Glareanus *induxit* legit, non *ducit*.“ ††. Recte, quod loci vi-

mensem, ubi Insubres, Comensibus ad arma exci-
tis, castra habebant, ducit legiones. in ipso itinere
proelium committunt: et primo adeo acriter inva-
10 serunt, ut antesignanos inpulerint. Quod ubi anim-
advertit, veritus ne moti semel pellerentur, cohor-
tem Marsorum obposuit: et equitum Latinorum om-
11 nes turmas in hostem emisit. Quorum quum primus
secundusque inpetus retudisset inferentem se fero-
citer hostem, confirmata et reliqua acies Roman-
12 restitit primo, deinde signa acriter intulit. nec ultra
sustinuerunt certamen Galli, quin terga verterent, at-
13 que effuse fugerent. In eo proelio supra quadragint-

tium sensit. Non sat recte, quod multas alias voces desiderari non sensit. Nam si dicamus, legiones Romanorum in ipso itinere proelium commisisse, easdem etiam intelligendum est adeo acriter invasisse, ut antesignanos impulerint. Quod tamen de Gallis accipiendum est. Videntur autem haec omnia desiderari. *Marcellus, Pado confestim trajecto, in agrum Comensem, ubi Insubres, Comensibus ad arma excitis, castra habebant, legiones induxit. Cujus adventu audito, Galli confestim occurrunt, atque in ipso itinere proelium committunt, et primo adeo acriter invaserunt, ut antesignanos impulerint. Quod ubi consul animadvertit, veritus* etc. Itaque asterisco, ut ante, hunc locum signandum censeo sic, *legiones* * *in ipso.* SIG. Vocem *ducit* a Glareano additam (est tamen apud illum *legiones induxit: quae statim in ipso itinere*) recte aït Sigonius: sed parum attentum fuisse, qui multas alias voces desiderari non senserit. Nam si dicamus, legiones in ipso itinere proelium commisisse, eadem etiam intelligendum ad acriter invasisse, ut antesignanos impulerint. Quod tamen de Gallis accipiendum est. Itaque posito supplemento censet tamen locum signandum asterisco sic *legiones* * *in ipso itinere.* Fortassis id tutius. Videtur tamen haud incommode concinnari posse: *Marcellus, Pado confestim trajecit legiones in agrum Comensem, ubi Insubres, Comensibus ad arma excitis, castra habebant. In ipso itinere proelium commissum. Et primo adeo acriter invaserunt.* Sic postremum de hostibus Gallis commode intelligitur. J. FR. GRON. Verbum, quod deesse queritur Glareanus, omittebatur quidem in Mogunt. et proximis edd. Verum ante Glareanum jam Froben. anno 1535. vulgarat *castra habebant, ducit. legiones in ipso itinere* etc. Si ita, jubente Gelenio, dedit, isque codicem unicum, quem inspexit, secutus est, neque voces a Sigonio interpositas, neque mutationem Gron. recipiam; sed, Frobenii lecti-

millia hominum caesa, Valerius Antias scribit: et quingenta septem signa militaria capta, et carpenta quadringenta triginta duo, et aureos torques multos, ex quibus unum magni ponderis Claudius in Capitolio Jovi donum in aede positum scribit. Ca- 14
stra eo die Gallorum expugnata direptaque: et Comum oppidum intra dies paucos captum. Castella inde duodetriginta ad consulem defecerunt. Id quo- 15
que inter scriptores ambigitur, utrum in Bojos prius, in Insubres, consul exercitum induxerit, adversamque prospera pugna obliteraverit: an victoria, ad Comum parta, deformata clade in Bojis accepta sit.

[illegible] servata, tantum interpunctionem, quae exstat in edd. Gronovii et posterioribus, recipiam: *castra habebant, ducit legiones. in ipso itinere.* Neque a sententia dimovet, quam difficultatem Sigonius urguet, verba *ducit legiones* intelligenda esse de Marcello, sequentia de Insubribus, ulteriora *quod ubi animadvertit* iterum de Marcello, nullo interim addito indicio, unde de transitu orationis pateat. Id enim Livio sollemne esse, supra vidimus ad [illegible] 60, 9. [*castra habebant, legiones ducit. Galli feroces Boiorum ante dies paucos pugna in ipso itinere proelium committunt* Bamb. mox *ut* omittens.]

§. 10. *Ne moti se inde pellerent*] Legendum *ne moti semel pellerentur.* GELENIUS. [*Quod ubi Marcellus animadvertit* etc. *Marsorum cum opposuisset, equitum* etc. *misit.* Bamb. qui §. 12. *sustinuere.*]

§. 13. *Quingenta septem signa militaria*] Quamquam Antiatem Valerium mirifice numerum semper augere meminerim alibi Livio notatum, malim *et quinquaginta septem signa militaria capta.* J. FR. GRON. Ego nihil mutandum censeo. Quum enim Valerius Antias quadraginta hominum millia hoc proelio cecidisse referat; eorum respectu habito, justo pauciora videntur quinquaginta septem signa militaria capta. Mox in ed. Jac. Gronov. typographorum aberratione legitur *carpenta quadraginta triginta,* pro *quadringenta;* quod quum in syllabo errorum adnotari omissum sit, Clericus etiam fideliter servavit. [*In eo proelio supra quadraginta milia hominum caesa. Val. Antias scribit octingenta.* VII. *signa militaria capta, et carpenta ac* CCXXXII *et aureos* etc. Bamb.]

In Capitolio Jovi donum in aede positum] Cl. Crevier. vel voces *in aede* delendas, vel legendum judic: *Claudius Capitolino Jovi donum in aede positum scribit.* [*in Capitolium* Bamberg.]

§. 14. *Castra eo die Gallorum expugnata*] Ita Froben. anno

1 XXXVII. Sub haec tam varia fortuna gesta, L. Furius Purpureo alter consul per tribum Sappiniam
2 in Bojos venit. Jam castro Mutilo adpropinquabat, quum, veritus ne intercluderetur simul a Bojis Liguribusque, eadem via, qua adduxerat, reduxit, et magno circuitu per aperta, eaque tuta loca, ad col-
3 legam pervenit. dein junctis exercitibus primum Bojorum agrum usque ad Felsinam oppidum populan-
4 tes peragraverunt. Ea urbs, ceteraque castella, et Boji fere omnes, praeter juventutem, quae praedandi caussa in armis erat, (tunc in devias silvas
5 recesserat) in deditionem venerunt. In Ligures de-

1535. [concinente Bamb.] Antea edebatur *Postero die Gallorum castra expugnata*. Si Frobenius Gelenii, unici cod. fide subnixi, auctoritatem secutus est, nihil habeo, quod dicam; sin, mutationis caussam non video. [*oppidum post dies paucos* Bamb.]

§. 15. *Utrum in Bojos prius, an Insubres*] Mox in sequentibus Moguntiae et alibi editum est *an in victoria ad Comum*. Ubi praepositio abundat, quam Froben. anno 1531. expunxit. Eam huc translatam, ac scriptum mallem *in Bojos prius, an in Insubres*. Supra 22, 60, 17. *Prius P. Sempronio per civium agmen, quam per hostium, fuit erumpendum*. ubi unus etiam codex praepositionem ultimo loco omittebat. V. ad 4, 58, 4. Mox *ad Comum parata* Mogunt. et plures usque ad Paris. qui anno 1573. *parta* dederunt; quod videtur praestare. Nam *parata victoria* est facilis. V. ad 5, 6, 1. ubi *partus* et *paratus* passim a librariis confundi docui. [*exercitum duxerit* Bamb. reliqua, ut in textu leguntur.]

§. 1. *Sub haec tam varia fortuna gesta*] Haec lectio primum adparuit in ed. Froben. anni 1535. Antea Mogunt. et alii dederant *Sub haec, tam varia fortuna re gesta, L. Furius*. De tribu *Sappinia* v. ad 31, 2, 6.

§. 2. *Jam castro Mutilo adpropinquabat*] *castro Munitilo* edd. Frob. pro quo recte Aldus *Mutilo* substituit. *Castri Mutili* meminit etiam Livius 31, 2, 7. De eo plura v. apud Cluver. 1. Ital. ant. 28, 279. [*adpropinguabat; tum, veritus*, Bamb.]

Eadem via, qua adduxerat, reduxit] Hoc nusquam alibi ita dictum inveni. Credo excidisse aliquid, ut *exercitum*, *legiones*, aut aliud hujusmodi. DUK. [*Liguribusque, exercitum eadem* etc. Bamb.]

Per aperta, eoque tuta loca] Ita Gronov. anno 1665. edidit, quam scripturam omnes recentiores editores servarunt. Moguntini et alii ante Gronovium ediderant *eaque tuta loca*. Id autem cur displiceret, non video.

inde traductus exercitus. Boji neglegentius coactum agmen Romanorum, quia ipsi procul abesse videbantur, improviso adgressuros se rati, per occultos saltus secuti sunt. quos non adepti, Pado repente 6
navibus trajecto, Laevos Libuosque quum pervagassent, redeuntes inde Ligurum extremo fine, cum agresti praeda, in agmen incidunt Romanum. Cele- 7
rius proelium acriusque commissum, quam si tempore locoque ad certamen destinatis, praeparatis animis concurrissent. Ibi, quantam vim ad stimulan- 8
dos animos ira haberet, adparuit. nam ita caedis magis, quam victoriae, avidi pugnarunt Romani, ut

Vulgatam igitur lectionem revocavi. [*eoque tuta* Bamb.]

§. 4. *Ea urbs, ceteraque castella, et Boji fere omnes,* etc. *in ditionem venerunt*] Sic demum vulgatum vidi in ultima Gruteri editione. Priores, quas consului, exhibent *in deditionem*. Utraque locutio proba est, et apud Livium obcurrit. Et quidem *in deditionem venire* 9, 20, 4. ubi eam contra Doujatium pluribus testimoniis adstruxi. 38, 3, 5. 40, 33, 2. et 9. c. 41, 3. c. 47, 9. c. 53, 2. 42, 67, 11. et 43, 4, 4. Quaedam etiam exempla v. apud Cl. Duker. ad 29, 38, 1. *ad deditionem venire* dixit Liv. 40, 49, 1. Contra *venire in ditionem* est 10, 10, 5. 38, 11, 9. (* 40, 49, 4.) et 41, 11, 9. *in jus ditionemque venire* 40, 35, 13. Standum igitur est Mstis, quorum auctoritate recte viri docti hanc lectionem restituerunt 29, 38, 1. 32, 31, 5. et 40, 28, 6. de qua locutione v. etiam Cl. Oudendorp. ad Frontini 3, 5, 1. Quum autem hoc loco antiquissima ed. Mogunt. ex unico codice vulgata, et multae eam secutae *in deditionem* praeferant, id etiam revocandum putavi. [ita et Bamb. qui ante *ceteraque circa castella et Boi ferme omnes.*]

§. 5. *In Bojis negligentius coactum agmen*] Legendum *Boji negligentius*. GELEN. [§. seq. *quos non adeptos* Bamb.]

§. 6. *Lebos Libuosque*] Quidam pro *Lebos* emendarunt *Levos*. Sed neque illud clarum, ut neque sequentia verba *redeuntes inde Ligurum extremo fine*. Haec mihi in hoc notantur, quod videam a quibusdam transmissa tamquam clara, cum sint nimium obscura. GLAR. *Laevos Lebuosque* legendum puto, ut 5, 35, 1.] Hos vocat l. 2, [17.] Polybius *Λάοὺς* et *Λεβεκίους*. SIGON. V. ad 21, 38, 7. [*Laevos Librosque*. Bamb.]

Redeuntes inde Ligurum extremo fine] V. Rhenan. ad Tacit. 16. Ann. 15. et Gronov. ad Livii 35, 27, 9. DUK. V. ad 9, 6, 10. [*redeuntes inde per Ligurum extremos fines.* Bamb.]

§. 7. *Tempore locoque ad cer-*

9 vix nuncium cladis hosti relinquerent. Ob eas re
gestas, consulum literis Romam adlatis, supplicati
in triduum decreta est. Brevi post Marcellus Ro-
mam venit, triumphusque ei magno consensu Pa
10 trum est decretus. Triumphavit in magistratu de In
subribus Comensibusque. Bojorum triumphi spem
collegae reliquit: quia ipsi proprie adversa pugn
11 in ea gente evenerat, collegae secunda. Multa spo
lia hostium captivis carpentis traducta, multa mili
taria signa lata, aeris trecenta viginti millia, argen
12 ti bigati ducenta triginta quatuor millia. in pedite
singulos dati octingenti. aeris: triplex equiti centu
rionique.

1 XXXVIII. Eodem anno Antiochus rex, quum h

tamen destinati] Legendum *ad certamen destinatis*. GELEN. [*Proelium celerius acriusque comissum, quam si tempre loco que ad certamen destinato* etc. §. 8. *uudi*, pro *avidi*; §. 9. *Ob has res* etc. §. 10. *Comensibusque. Majorem triumphi spem* etc. *pugna evenerat*, (*omissis in ea gente*,) *cum collega secunda*. §. 11. *carpentis travecta, multa militaria signa aeris lata trecenta viginti, argenti bigati milia. in pedites* etc. Bamb.]

§. 12. *In pedites singulos dati octingenti aeris*] *octogeni* aut *octoginta* legendum puto, cum supra [c. 23, 7.] Cn. Cornelium, qui de iisdem Insubribus ac praeterea Cenomanis triumphavit, septuagenos aeris militibus divisisse dicat. esset autem nimis magnus excessus. Talia leviter nostra aetate curant, qui authores emendandos suscipiunt; cum in his, meo quidem judicio, maxime vigilandum, si quidem historiae consultum per nos vide voluerimus. GLAR. Malim *oct geni*. Neque enim credibile e Marcellum plus largitum e pra da Gallica, quam T. Quintium Macedonica, qui ducenos qui quagenos aeris, aut L. Scipi nem e Syriaca, qui quinos vic nosque denarios (aeraria rati ne, quadringenos aeris) viriti distribuerunt. J. FR. GRONO [*octogeni* Bamb.]

Triplex equiti centurioniq Supra ad c. 23, 7. dixi, vid legendum *duplex centurion triplex equiti*. DUK. V. eti Cl. Dukerum ad 10, 46, 15. [C seq. §. 2. *conatus: et ceteras q dem* etc. *haut difficulter vid bat jugum accepturas*. Bam

§. 3. *Ne, si concessum his j ret, quos metuebat*] Haud sc cujus sit: sed nec quid sit. Frobenio jam invenio. Mogu tiae datum est, servaruntque A dus, Junta, Saveterius, *quos Theba*. Scribe *ne, si concessu*

rnaſſet Epheſi, omnes Asiae civitates in antiquam
perii formulam redigere eſt conatus: reliquas qui- 2
m, aut quia locis planis positae erant, aut quia
rum moenibus armisque ac juventuti fidebant, haud
ifficulter jugum accepturas. Smyrna et Lampsacus 3
bertatem usurpabant: periculumque erat, ne, si
nceſſum his foret, quos in Theba Smyrnam in
olide Ioniaque, Lampsacum in Hellesponto, aliae
bes sequerentur. Igitur et ipse ab Epheso ad Smyr- 4
am obsidendam misit: et, quae Abydi copiae erant,
aesidio tantum modico relicto, duci ad Lampsa-
m obpugnandum juſſit. Nec vi tantum terrebat: 5
ed, per legatos leniter adloquendo caſtigandoque
meritatem et pertinaciam, spem conabatur facere,

is foret, quasi tabe; Smyrnam
c. aliae urbes sequerentur. ne
la velut peſtis regni sui ad plu-
s serperet. 2, [23, 6.] *Primò*
agro paterno avitoque exuis-
, deinde fortunis aliis, postre-
o velut tabem pervenisse ad
orpus. 29, [6, 3.] *Postremo Ro-*
ani quoque jam contagione
adum rapto gaudentes. 39, 9.
. *Hujus mali tabes ex Etruria*
omam, velut contagione mor-
i, penetravit. Sic veteres; non
bes, quod Gelenius intulit. Sed
. 42, [5, 7.] *Ea contagione, vel*
tabes, in Perraebiam quoque
pervaserat malum. Ad men-
m Antiochi Caesar 3. Gall. [10,]
ot civitatum conjuratio: in
rimis ne, hac parte neglecta,
liquae nationes idem sibi li-
re arbitrarentur. J. FR. GRON.
, eumdem Gronov. in epiſt. ad
. Heinsium, quam edidit Cel.
urm. Syll. epiſt. tom. 3. p. 281.
e ipsa locutione *quasi tabe* v.
nfra ad 39, 9, 1. Doujatius le-
endum censet *quod metuebat*,
et refert ad sequentia. Id non
displiceret, si, *quos metuebat*
ex Mſto promanaſſe, conſtaret.
Verum quum ea lectio primum
exſtiterit in Frob. ed. anni 1531.
minoris auctoritatis eſt, quam si
demum adparuisset in Frob. an-
ni 1535. Ei enim qui praefuit Ge-
lenius, se unicum cod. ex quò
haec pars libri 33. in lucem pro-
tracta eſt, consuluiſſe refert, un-
de ex eo cod. mutatio illa indu-
cta esse videri poſſet. Id autem
de eo, qui prioris editionis cu-
ram geſſit, credi nequit; sed le-
ctionem *quos metuebat* potius
ex ejus conjectura profectam ar-
bitror. Nihil itaque Doujatio
prodeſt, emendationem ejus pa-
rum a vulgato abire. Contra il-
la Gronov. proxime accedit ad
lectionem *quos in Theba*, quam
Mogunt. ex Mſto ediderunt. Ve-
rum neque illa Crevierio placet,
cui dura nec satis aperta vide-
tur; se itaque loco huic fracto
sine libris mederi non poſſe con-
feſſus, veterum edd. lectionem

6 brevi, quae peterent, habituros; sed quum satis et ipsis, et omnibus aliis adpareret, ab rege impetratam eos libertatem, non per occasionem raptam,
7 habere. Adversus quae respondebant, *Nihil neque mirari, neque succensere Antiochum debere, si spem libertatis differri non satis aequo animo paterentur.*
8 Ipse initio veris, navibus ab Epheso profectus, Hellespontum petit: terrestres copias Madytum trajicit, Chersonesi urbem: terrestri navalem exercitum jun-
9 xit. et, quia clauserant portas, circumdedit moenia armatis, et jam opera admoventi, deditio est facta: idem metus tum incolentes alias Chersonesi ur-
10 bes in deditionem dedit. Lysimachiam inde omnibus simul navalibus terrestribusque copiis venit. quam

revocavit; in quo posteriore ipsi obsecutus sum, licet tamen a Gronovii conjectura haud alienus sim. — Tetigit etiam hunc locum Cel. Trillerus 2. Obs. Crit. 17. ubi vestigiis Gronov. insistens adcuratius depravatae scripturae *quos metuebat* responsurum, et sensum efficaciorem effecturum existimat, si legatur *quasi mutua tabe*: quin et minori longe negotio Livium sanari posse, legendo *quod metuebat.* Quam conjecturam etiam Doujatio in mentem venisse vidimus. — [*ne si concessum iis foret, quod intenderent, Zmirnā in Aetolide Joniaque* etc. Bamb.] Mox *aliquae urbes* Mogunt. et alii usque ad Frobenium, cujus ed. anni 1531. *aliae* substituit. Solent hae voces commutari. V. ad 25, 38, 3. [*aliquae urbes* Bamb.]

§. 6. *Brevi, quae peterent, habituros. et tum satis et ipsis, et omnibus aliis adparere*] Vera lectio est: *brevi, quam peterent, habituros, sed quum satis et ipsis et aliis omnibus appareret, ab rege impetratam eos libertatem, non per occasionem raptam, habere.* Pollicetur illis, quam usurparent, libertatem post breve tempus, tum tamen, quum constaret, eam non rebellione quaesitam, sed regium munus esse. Ex conjectura fecimus *quam*, pro *quae*; etsi ferri possit: caetera sic habuit codex Moguntinus, et servat Aldina. J. FR. GRON. Non tantum servant edd. Mog. et Ald. verum et reliquae usque ad Froben. quae anno 1531. recepit lectionem, quae ad Gronov. usque vulgo exstitit. Recte igitur Clericus et Crevier. a Gronovio indicatam editionis Mogunt. lectionem receperunt. [*ac pertinaciam* etc. *brevi, quod peterent*, mox §. 6. *satis et ipsi* etc. Bamb. qui §. 7. *Adversus quae respondebatur.*]

§. 8. *Terrestres copias ad Abydum trajicit, Chersonesi ur-*

quum desertam ac ftratam prope ruinis inveniffet, (ceperant autem, direptamque incenderant Thraces 11 paucis ante annis) cupido eum reftituendi nobilem urbem, et loco sitam opportuno, cepit. Itaque om- 12 ni cura simul eft adgreffus et tecta, murosque refti- tuere, et partim redimere servientes Lysimachienses, partim fuga sparsos per Hellespontum Chersone- sumque conquirere contrahereque: partim novos 13 colonos, spe commodorum proposita, adscribere, et omni modo frequentare. simul ut Thracum sub- 14 moveretur metus, ipse parte dimidia terreftrium co- piarum ad depopulandum proxima Thraciae eft pro- fectus: partem navalesque socios omnes reliquit in operibus reficiendae urbis.

[...]em] Abydus Hellesponti quidem urbs, sed non in Chersoneso: itaque hoc loco, pro *ad Abydum*, legendum *Madytum*, cujus etiam l. 31, [16, 6.] mentio eft, ante Abydenorum casum, quemadmodum ibidem annotavimus. ut ita legatur: *terrestreis copias Madytum trajicit, Chersonesi urbem*. Quidam emendarunt *ab Abydo*, non attendentes, quae sequuntur, verba, *Chersonesi urbem*: haud dubie enim nominast eam. GLAR. Ante legebatur *ad Abydum*. Quia vero Abydus non eft in Chersoneso, sed in Hellesponto, placet Glareano legi *Madytum*, cujus urbis etiam supra in Chersoneso meminit Livius [31, 16, 6.] quod probo. SIG. *terrestris copias traici ab ydo Chersonensum jussit. cum ad Aydum Chersonensi urbem terrestri navalem exercitum junxisset, quia clauserant portas* etc. *editio facta est:* Bamb.]

§. 9. *Circumdedit moenia arietis, et jam opera*] Lege *sed jam opera admoventi*. J. FR. GRON. [*et jam* Bamb.] Facili negotio particulae *et* ac *sed*, sive, ut scribebant, *set*, in MStis a librariis commutatae sunt. V. ad 21, 26, 6. Id autem eo hic proclivius, quod litera finalis vocis praecedentis primam τοῦ *set*, vel *sed* eliserit. V. ad Epit. Liv. 48. Simili errore deformatus eft Colum. 11, 3. *Nec multo ante stercorare debebimus; sed cum sationis adpropinquabit tempus, ante quintum diem exherbandus erit locus, stercorandusque.* Ita optimus Sangerm. Vulgo editur *et cum sationis.* Mox in vocibus *tum incolentes*, quas et otiosas et inelegantes dicit, vitium aliquod latere exiftimat Cl. Crevier. *Iidem metus Sestum incolentes aliasque Chersonensi* etc. Bamb.]

§. 12. *Per Hellespontum Chersonesumque conquirere contrahereque*] Ita Froben. anno 1531. edidit. Mog. Ald. et alias anti-

1 XXXIX. Sub hoc tempus et L. Cornelius, missus ab senatu ad dirimenda inter Antiochum Ptole-
2 maeumque reges certamina, Selymbriae substitit: et
decem legatorum P. Lentulus a Bargyliis, P. Villius
et L. Terentius a Thasso, Lysimachiam petierunt.
eodem et a Selymbria L. Cornelius, et ex Thracia
3 post paucos dies Antiochus convenerunt. Primus
congressus cum legatis, et deinceps invitatio benigna
et hospitalis fuit. ut de mandatis statuque praesenti
4 Asiae agi coeptum est, animi exasperati sunt. Romani, omnia acta ejus, ex quo tempore e Syria
classe solvisset, displicere senatui, non dissimulabant,
restituique Ptolemaeo civitates omnes, quae ditionis

quiores edd. *conquirere*, *contrahere*, omissa copulativa, vulgarunt. [§. 10. *quamquam desertam ac stratam prope omnem ruinis* etc. §. 12. *Itaque omnia simul est aggressus et tecta, muros restituere, et partem r. s. Lysimachenses, partim* etc. *conquirere et contrahere*: §. 14. *ad depopulanda proxima Thraciae est profectus: partem navalesque omnis socios relinquint in operibus*, omissis *reficiendae urbis*, Bamb.]

§. 1. *Sub hoc tempus et C. Cornelius*] Hoc quoque debetur typographis. Paullo post hoc cap. et c. 41, 2. recte vocatur *L. Cornelius*. Et ita Polyb. 17, 31. et Legat. 10. DUK. Corruptelae hujus origo fuit ultima Gruteri editio, quam errantem securius, quam par erat, secuti hic sunt D. Heinsius, uterque Gronov. Doujat. et Clericus. Hearnius et Grevierius recte *L. Cornelius* emendarunt, ut praeferunt antiquiores edd. [et Bamb.] Neque tantum idem praenomen ipsi apud Liv. alibi, et apud Polyb. non semel tribuitur, sed etiam restituendum forte App. Alex. in Syriac. p. 87. ubi *Γναῖος* vocatur.

§. 2. *Et decem legatorum P. Lentulus* etc. *Antiochum convenerunt*] Haec e Polybio versa sunt, qui sic aït [17, 31.] *Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἧκον μετὰ τῶν δέκα Πόπλιος μὲν Λέντουλος ἐκ Βαργυλίων, Λεύκιος δὲ Τερέντιος καὶ Πόπλιος Οὐίλλιος ἐκ Θάσσου. ταχὺ δὲ τῷ βασιλεῖ διασαφηθείσης τῆς τούτων παρουσίας, πάντες ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἠθροίσθησαν εἰς τὴν Λυσιμάχειαν.* SIG. [*Lentulus ab Argyllis*. Bamb.]

P. Villius et L. Terentius a Thasso] Sic quoque Polyb. 17, 31. Sed idem Legat. 9. et Livius supra c. 35, 2. Stertinium in Thasum, Villium ac Terentium ad Antiochum profectos dicunt. Non invenio, quomodo hoc expediri possit, nisi putandum est, eos, quum in itinere audissent, Antiochum ex Asia in Chersonesum trajecisse, omisso itinere, quod

jus fuissent, aequum censebant. *Nam quod ad eas* 5
civitates adtineret, quas a Philippo possessas Antiochus per occasionem, averso Philippo in Romanum bellum, intercepisset, id vero ferendum non esse,
Romanos per tot annos terra marique tanta pericula 6
ac labores exhausisse, Antiochum belli praemia habere. Sed ut in Asiam adventus ejus dissimulari ab 7
Romanis, tamquam nihil ad eos pertinens, potuerit; quod jam etiam in Europam omnibus navalibus terrestribusque copiis transierit, quantum a bello aperto Romanis abesse? Illum quidem, etiamsi in Italiam trajiciat, negaturum.

XL. Ad ea rex, *Satis jam ante videre se, Ro-* 1

ad eum ingressi fuerant, Thasum venisse. DUK. [*a Thaso Lysimachiam*, mox *ab Selymbria* Bamb.]

Et ex Thracia post paucos dies Antiochus] Praepositio *ex* exsulat a Mogunt. aliisque antiquioribus excusis, quam primus addidit Froben. anno 1531. Excidisse potuit ob similitudinem syllabae praecedentis. V. ad 30, 7. [*et ex Thracia paucos post dies* Bamb.]

§. 3. *Primus congressus* etc. *exasperati sunt*] Polyb. [ibid.] ...: *Αἱ μὲν οὖν κατ' ἰδίαν ἐντεύξεις τοῦ τε βασιλέως καὶ τῶν Ῥωμαίων, τελέως ἦσαν ἀφελεῖς καὶ φιλάνθρωποι. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης συνεδρείας κοινῆς ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀλλοιωτέραν ἔλαβε τὰ πράγματα διάθεσιν.* SIG.

§. 4. *Romani, omnia acta* etc. *averso Philippo* etc. *Antiochum belli praemia habere*] Polyb. ita [ibid.] *Ὁ γὰρ Λεύκιος ὁ Κορνήλιος ἠξίου μὲν καὶ τῶν ὑπὸ Πτολεμαῖον ταττομένων πόλεων, ὅσας νῦν εἴληφε κατὰ τὴν Ἀσίαν, παραχωρεῖν τὸν Ἀντίοχον· τῶν δ' ὑπὸ Φίλιππον διεμαρτύρετο φιλοτίμως ἐξίστασθαι. γελοῖον γὰρ εἶναι, τὰ Ῥωμαίων ἆθλα τοῦ γεγονότος αὐτοῖς πολέμου πρὸς Φίλιππον, Ἀντίοχον ἐπελθόντα παραλαμβάνειν.* SIG. V. etiam App. Alex. in Syriac. p. 87. [*ab Syria classe solvisset, et dispicere senatui*, mox *restituique et Ptolomeo omnis civitates* Bamb.]

§. 7. *Sed ut in Asiam adventus* etc. *quantum a bello aperto Romanis abesse*] Haec Polybius multo apertius [ibid.] *Καθόλου δ' ἔφη θαυμάζειν, τίνι λόγῳ τοσαύταις μὲν πεζικαῖς, τοσαύταις δὲ ναυτικαῖς δυνάμεσι πεποίηται τὴν εἰς Εὐρώπην διάβασιν. πλὴν γὰρ τοῦ προτίθεσθαι Ῥωμαίοις ἐγχειρεῖν αὐτόν, οὐδ' ἔννοιαν ἑτέραν καταλείπεσθαι παρὰ τοῖς ὀρθῶς λογιζομένοις.* SIG. V. etiam Appian. in Syriac. p. 87. Ceterum *in Asia* Mogunt. Sed recte jam Aldus *in Asiam*. [*potuerit; quid? quod jam* etc. *transierint* Bamb.]

Quantum a bello aperto Ro-

manos inquirere, quid regi Antiocho faciendum; at, quousque terra marique progrediendum fuerit ipsis,
2 non cogitare. Asiam nihil ad populum Romanum pertinere: nec magis illis inquirendum esse, quid Antiochus in Asia, quam Antiocho, quid in Italia po-
3 pulus Romanus faciat. Quod ad Ptolemaeum adtineat, cui ademtas civitates querantur; sibi cum

manis abesse] Adde, quae excidit, particulam: *a bello aperto cum Romanis abesse.* J. FR. GRON. Doujatius vulgatum tuetur, et *Romanis* accipit casu tertio, quasi dicas *Romanorum respectu.* Verum Gronovii conjectura, quam etiam Crevier. probavit, verior videtur. Eam tamen in contextum recipere, ut Clericus non monito lectore fecit, periculosum judicavi. [*quantum a bello aperte Romanis indicto abesse?* etc. *negaturum. Romanos autem non expectaturos, ut id posset facere.* Bamb.]

§. 1. *Ad ea rex*, etc. *quid in Italia populus Romanus faciat*] Polybius [17, 32.] ita: Ὁ δὲ βασιλεὺς πρῶτον μὲν διαπορεῖν ἔφη κατὰ τίνα λόγον ἀμφισβητοῦσι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας πόλεων· πᾶσι γὰρ μᾶλλον ἐπιβάλλειν τοῦτο ποιεῖν, ἢ Ῥωμαίοις. δεύτερον δ' ἠξίου μηδὲν αὐτοὺς πολυπραγμονεῖν καθόλου τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς περιεργάζεται τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἁπλῶς οὐδέν. SIGON.

Romanos tam inquirere regi Antiocho faciendum, aut quousque terra marique progrediendum fuerit. Ipsos non cogitare, Asiam nihil etc.] Hanc orationem, non acephalon solum, sed alioqui etiam vitiatam, sic restituimus, et distinximus: *Satis jam ante videre se, Romanos inquirere, quid regi Antiocho faciendum: at quousque terra marique progrediendum fuerit ipsis, non cogitare: Asiam nihil* et reliqua. Quinque primas voces, supra [c. 35, 2.] non suo loco positas, huc reposuimus, ut ante dictum est. GELEN. In Mogunt. aliisque antiquioribus edd. non tantum desunt quinque voces a Gelenio additae; verum insuper tres illae, his quinque praemittendae, *Ad ea rex*, quas jam Froben. anno 1535. exhibuit. [*Adversus ea Antiochus, mirari se dixit, Romanos tam diligenter inquirere, quid regi Antiocho faciundum; at, quousque terra marique progrediundum fuerit ipsos, non cogitare. Asiam nihil ad se pertinere:* etc. Bamb.]

§. 3. *Quod ad Ptolemaeum adtineat*, etc. *adfinitas jungatur*] Polybius [ibid.] ita: Τὰ δὲ πρὸς Πτολεμαῖον αὐτὸς ἔφη διεξάξειν εὐδοκουμένως ἐκείνῳ. κρίνειν γὰρ οὐ φιλίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς φιλίας ἀναγκαιότητα συντίθεσθαι πρὸς αὐτόν. SIG. V. App. Alex. Syriaca p. 87. [*agere, ut, omisso se,* Bamb.]

§. 4. *Nec ex Philippi quidem* etc. *in Europam trajecisse fuerit*, etc. *existimare suae ditionis esse*] Maxime obscurum hunc locum facit verbum *fuerit*, nihil prorsus ad sensum faciens. sed hercule deest aliquid. GLAR.

tolemaeo et amicitiam esse, et id agere se, ut brevi etiam adfinitas jungatur. Nec ex Philippi quidem 4
dversa fortuna spolia ulla se petisse: aut adversus Romanos in Europam trajecisse, ****** fuerit, (quo icto omnia, quae illius fuissent, jure belli Seleuci acta sint) existimare suae ditionis esse. Occupatis 5
ajoribus suis rerum aliarum alia cura, primo

lybius [ibid.] ita: *Εἰς δὲ τὴν ρώπην ἔφη διαβεβηκέναι μετῶν δυνάμεων, ἀνακτησάμενς τὰ κατὰ τὴν Χεῤῥόνησον καὶ ς ἐπὶ Θράκης πόλεις· τὴν γὰρ ν τόπων τούτων ἀρχὴν μάλιπάντων αὐτῷ καθήκειν. εἶναι ν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὴν δυναστείαν ύτην Λυσιμάχου· Σελεύκου πολεμήσαντος πρὸς αὐτὸν, κρατήσαντος τῷ πολέμῳ, σαν τὴν Λυσιμάχου βασιλείαν ρύκτητον γενέσθαι Σελεύκου.* x his verbis intelligi potest, rsum unum aut alterum apud ivium intercidisse: eum autem d Livianam sententiam ita resti posse: *Nec ex Philippi quiem adversa fortuna spolia ul se petisse, aut adversus Roanos in Europam trajecisse, ed ut Chersonesi urbes Thraiaeque recuperaret. Eorum em locorum imperium in priis ad se pertinere, quippe quod initio Lysimachi regnum] erit, quo victo omnia, quae lius fuissent, quod jure belli eleuci facta sint, existimare uae ditionis esse.* Hanc autem istoriam 34, [58, 4.] Livius ita xponit: *Enimvero id auditu tiam dicere indignum esse Heesianax, Thraciae et Chersoesi urbibus arceri Antiochum, uae Seleucus proavus ejus, Lyimacho rege bello victo et in cie caeso, per summum decus arta reliquerit.* Idem etiam trait Appianus initio libri, quo bellum Antiochinum exposuit. SIG. Quae hic desunt, sic sonant apud Polybium: *Εἰς δὲ τὴν Εὐρώπην ἔφη διαβεβηκέναι* etc. Hinc Sigonius supplet: *aut adversus Romanos in Europam trajecisse, [sed ut Chersonesi urbes Thraciaeque recuperaret. Eorum enim locorum imperium in primis ad se pertinere; quippe quod initio Lysimachi regnum] fuerit. quo victo omnia, quae illius fuissent, quod jure belli Seleuci facta sint, existimare suae ditionis esse.* Nihil reprehendo: tamen non videtur bis voluisse vertere Livius Polybii *ἀρχὴν μάλιστα πάντων αὐτῷ καθήκειν, imperium ad se pertinere,* dein *existimare suae ditionis esse.* Rubenius paullo brevius rotundiusque: *aut adversus Romanos in Europam trajecisse. [Chersonesum, quae Lysimachi] fuerit, (quo victo omnia, quae illius fuissent, jure belli Seleuci facta sint) existimare suae ditionis esse.* De Thraciae urbibus mox sequitur: *sicut quaedam ex proxima Thracia.* J. FR. GRON. Aliquid hic deesse, satis patet: quomodo vero locus supplendus sit, incertissimum puto. Gronovius in pr. ed. notarum tentabat: *in Europam trajecisse, [sed ut Chersonesi Thraciaeque urbes recuperaret. Ea enim loca inprimis, quibus Lysimachi regnum] fuerit, (quo victo omnia*

quaedam ex his Ptolemaeum, deinde et Philippum, usurpando aliena possedisse: sicut quaedam ex proxi-
6 *ma Thracia, quae indubitate Lysimachi fuerint. Ad ea facienda in antiquum venisse: et Lysimachiam, deletam Thracum inpetu, de integro condere, ut Seleucus filius eam sedem regni habeat.*

1 XLI. His disceptationibus per dies aliquot habitis, rumor sine ullo satis certo auctore adlatus de morte Ptolemaei regis, ut nullus exitus inponeretur
2 sermonibus. nam dissimulabat pars utraque se audis-

etc. Doujatius, parum a Sigonio discedens, *in Europam trajecisse* [*cum copiis, sed ut Chersonesi urbes Thraciaeque recuperaret. Earum enim imperium ad se inprimis pertinere; quippe quod ab initio regnum Lysimachi*] *fuerit: quo victo omnia* etc. Crevier. tandem, cui Sigonius prolixius, Rubenius brevius justo supplesse visi sunt, hoc modo, *in Europam trajecisse,* [*sed ut Chersonesi urbes et loca recuperaret: quam, quum Lysimachi*] *fuerit* (*quo victo omnia* etc. Insuper legendum puto *Ne ex Philippi quidem.* V. ad 1, 10, 3. et 8, 7, 19. Cl. Dukerus similiter emendandum deprehendit. [*Nec ex Philippi quidem* etc. *trajecisse, sed qua Lysimachi quondam regnum fuerit* (*quo victo* etc. Bamb.]

§. 5. *Occupatis majoribus suis* etc. *Ad ea facienda in* etc. *sedem regni habeat*] Polyb. [ibid.] ita: *Κατὰ δὲ τοὺς τῶν αὐτοῦ προγόνων περισπασμοὺς ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις, πρῶτον μὲν Πτολεμαῖον παρασπασάμενον σφετερίσασθαι τοὺς τόπους τούτους, δεύτερον δὲ Φίλιππον, αὐτοὺς δὲ νῦν οὐ κτᾶσθαι τοῖς Φιλίππου καιροῖς συνεπιτιθέμενος, ἀλλ' ἀνακτᾶσθαι τοῖς ἰδίοις καιροῖς συγχρώμενος. Λυσιμαχεῖς δὲ παραλόγως ἀναστάτους γεγονότας ὑπὸ Θρακῶν οὐκ ἀδικεῖν Ῥωμαίους κατάγων καὶ συνοικίζων. ποιεῖν γὰρ τοῦτ' ἔφη, βουλόμενος οὐ Ῥωμαίοις τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν, Σελεύκῳ δ' οἰκητήριον ἑτοιμάζειν.* SIG. [*rerum aliarum cura, primo quaedam ex iis* etc. Bamb.]

Rerum aliarum alia cura] Scribendum censeo: *Occupatis majoribus suis rerum aliarum aliis cura,* vel *ex aliis.* J. FR. GRON. Posteriorem conjecturam probat Crevier. Ita Liv. 7, 39, 3. *Alias ex aliis fingendo moras retinebat.* (* Ter. Eun. 4, 2, 3.)

Deinde et Philippum, usurpando aliena possedisse etc.] Locum hunc Mogunt. et aliae ex priscis edd. admodum corrupte ita exhibent: *Deinde et Philippum usurpandae alienae possessionis, sunt quaedam ex proxima Thracia, sunt quae dis dubitare Lysimachi fuerint.* Lectio, quae nunc circumfertur, jam adparuit in Froben. anni 1531. [*inde et Philippum usurpandae alienae possessionis causa tenuisse, Chersonensium quidem et proxima Thraciae, quae*

is; et L. Cornelius, cui legatio ad duos reges, Antiochum Ptolemaeumque, mandata erat, spatium modici temporis ad conveniendum Ptolemaeum petebat:
t, priusquam moveretur aliquid in nova possessione 3
egni, perveniret in Aegyptum; et Antiochus suam
ore Aegyptum, si tum occasio esset, censebat. Ita- 4
que, dimissis Romanis, relictoque Seleuco filio cum
terrestribus copiis ad restituendam, ut instituerat,
Lysimachiam, ipse omni classe navigans Ephesum, 5
egatis ad Quinctium missis, qui ad fidem de socie-

irca Lysimachiam sint, quem habitare, quin Lysimachi fueint?

§. 6. *Ad ea facienda in antiquum*] Magis placeret *Ad ea regenda in antiquum jus*, vel tum. 34, [51, 4.] *Civitates in liquam tolerabilem formam edigendae*. 35, [16, 6.] *Bello peratas a majoribus et stiendiarias ac vectigales in jus ntiquum repetit*. J. FR. GRON. upra c. 38, 1. *Omnes Asiae ciitates in antiquam imperii forulam redigere est conatus*. , 3, 3. *In jus ditionemque toum redegerunt gentem*. Doutius malebat *ad ea sarcienda antiquum*. Sed verbo *sarcire* um esse Livium, vidimus ad , 60, 9. Verum *sarcire in anquum* vel ipsum, vel alios disse, nondum inveni. [*Ad ea ecipienda in antiquum jus vesse* Bamb.]

§. 1. *De morte Ptolemaei reis, ut nullus*] *Tò effecit* excisse videtur, cum scripsisset: umor sine ullo satis certo a. a. m. Pt. regis effecit, ut nuls*. J. FR. GRON. *fecit* excidis, monet Crevier. [*imponerer sermonibus, effecit; nam et ssimulavit* etc. Bamb.]

§. 3. *Suam fore Aegyptum, si tum occasio esset*] Legendum puto, *si tum occasioni non deesset*. Sed judicet lector. GLAR. Aliquid hic infuscatum. Succurrunt illa 34, [33, 1.] *Dum liceret, dum occasio esset, sibi ac suis consuleret*. 35, [12, 8.] *Numquam habiturum recuperandi sua occasionem, si eam, quae tum esset, praetermisisset*. 38, [33, 9.] exsules Lacedaemonii: *Nunquam talem occasionem habituros, si eam praetermisissent*. An fuit ergo, *si eam occasionem non amisisset*? An potius *si tum non cessasset*? 31, 15, 4. *Nequicquam postea, si tum cessassent, praetermissam occasionem quaesituros*. 38, [47, 13.] *Stipendium scitote pependisse socios vestros Gallis, et nunc fuisse pensuros, si a me foret cessatum*. J. FR. GRON. *occasio* non videtur tollendum esse. Si quid mutandum est, liberae conjecturae sunt, *si tum occasione usus esset*, et *si tum occasioni non deesset*. Curtius 4, 16, 4. *Occasione vincendi strenue est usus*. Livius 27, 28, 1. *Ne cui deesset occasioni*. DUK. Doujatius Glareani conjecturam *si tum occasioni non deesset* probabat. Supra 22, 39, 21. *At-*

tate agerent, oram Asiae legens, pervenit in Lyciam: Patarisque cognito, vivere Ptolemaeum, navigandi
6 quidem in Aegyptum omissum consilium est. Cyprum nihilominus tendens, quum Chelidonium promontorium superasset, paullisper seditione remigum est retentus in Pamphylia circa Eurymedontem amnem.
7 Inde profectum eum ad capita (quae vocant) Sari fluminis foeda tempestas oborta prope cum omni classe demersit. multae naves ejectae: multae ita haustae mari,

matusque intentus sis, neque occasioni tuae desis. Crevier. malebat *si usus occasione esset*, aut quid simile. [*si tum occupasset*, pro *si tum occasio esset*, legit Bamb. qui §. 4. *navigat*, pro *navigans*.]

§. 5. *Qui ad fidem de societate agerent*] Forte, *qui ibidem*. V. 34, 25. J. FR. GRON. Nihil ibi invenio, quod huc faciat. Livius *ad fidem* dixit 21, 28, 6. *ad fidem pronius est*. Et eodem lib. c. 34, 3. *ad fidem promissorum obsides acciperet*. Sed haec quoque parum juvant ad hunc locum intelligendum. Suspicor excidisse aliquid in hanc sententiam, *ad fidem faciendam, regem nihil adversus Aegyptum tentaturum*. nam nulla re magis fidem facere poterat Romanis, falsam esse illam suspicionem, quam societatem cum illis ineundo. DUK. Gronovius locum ex 34, 25. laudavit, ut doceret, Antiochum ad Quinctium legatos misisse, qui de societate agerent. Crevierius voces *ad fidem* vel delendas, vel corrigendas existimat. Doujatius intelligit *ad fidem* sc. faciendam animi ad pacem inclinantis. Quae ellipsis admodum insolens est. [*qui ad fidem faciendam, nihil novaturum regem, de societate agerent.* Bamb.]

§. 6. *Cypri nihilominus quum Chelidonium promontorium superasset, paullisper seditione regum*] *Cyprum nihilominus tendens* legitur in archetypo: et *seditione remigum*, non *regum*. GELEN. Chelidoniae insulae sunt in confinio Lybiae ac Pamphyliae: in Cypro autem nullum ejus nominis promontorium. quare distinguendum post *nihilominus*, hoc sensu: Navigandi quidem in Aegyptum omissum consilium est, Cypri non item: nam tentare in animo habebat, ut sequentia indicant, sed tempestate afflictus omisit. Quamquam huic loco aliquot verba deesse opinor. GLAR. Recte Gelenius *Cyprum nihilominus tendens*. Ita 32, 16, 7. *Euboeam trajecerunt*. 37, 31, 5. *Chium navigat*. Ibid. *Hellespontum misit*. c. 33, 4. *Hellespontum perveniunt*. 36, 42, 4. *Pergit protinus navigare Peloponnensum*. 42, 44, 6. *Peloponnesum proficiscuntur*. (* 44, 46, 10. *Samothracam trajecisse*.) 45, 10, 2. *Aegyptum navigare*. c. 11, 8. *Exercitum Aegyptum induxisset*. Ibid. *Cyprum classem*

mari, ut nemo in terram enaverit. Magna vis homi- 8 num ibi interiit, non remigum tantum militumque ignotorum, sed etiam insignium amicorum. Conle- 9 ctis reliquiis naufragii, quum res non in eo esset, ut Cyprum tentaret, minus opulento agmine, quam profectus erat, Seleuciam redit. ibi subduci navibus jussis (jam enim et hiems instabat) ipse in hiberna Antiochiam processit. In hoc statu regum erant res.

XLII. Romae eo primum anno triumviri epulones 1 facti, C. Licinius Lucullus tribunus, qui legem de

...isit. c. 12, 7. *Cyprum naviga-* ... V. ad 10, 37, 1. 28, 45, 8. et ...ibi. Eodem modo etiam auctorem Epit. Liv. locutum esse, videbimus ad l. 59. (* Ita *Aegypti* ...*nare* emendat Gronov. ad ...it. 47.) Similiter etiam alii scriptores. V. Sanctii Minerv. 4, 6, ... V. doctos ad Flori 3, 10, 16. Cort. ad Sall. Jug. 7, 2. 22, 1. ... 28, 6. [*Cyprum nihilominus* ...*tens, cum Chelidoniarum pro-* ...*nturium* Bamb.]

§. 7. *Inde profectum eum ad capi-* ... *Sari* etc. *classe demersit*] Hoc ...e Appianus in Syriaco [p. 88.] χειμῶνι δ' ἀμφὶ τὸν Σάρον πο-...μον συμπεσὼν, καὶ πολλὰς ...ῶν νεῶν ἀποβαλών. SIG. Pri-...a vocula deerat in ed. Mog. a-...isque aetate proximis, quam ...ddidit deinde Frob. anno 1535. *Inde profectum eum ad capta-* ...*ue vocant Sari* etc. *demersit. Multae fractae, multae naves, multae ita haustae mari, ut ne-mo in terra menaret.* Bamb.]

Ut nemo in terram enaverit] Manus ignota in ed. Mog. interpolavit *evaserit*. Male. Valer. Max. 3, 2, 23. *Inter undas, quas hostili cruore infeceras, enasti.* Ita Torren. in plurimis invenit Mstis, *evasisti* in uno. Silius 3, 662.

Has observatis valles enavimus astris.

15, 375.

Forsan et enasset rapidi freta saeva pericli.

Et hic etiam olim *evasset* edebatur. [§. 1. *interit, non remigum modo militumque ignotae turbae, sed* etc. Bamb.]

§. 9. *Jam enim hiems instabat*] Ita Froben. anno 1535. et post eum reliqui omnes ediderunt. Idem anno 1531. vulgarat *jam et hiems instabat.* Sed Mogunt. et proximi dederunt *jam enim et hiems instabat:* quod non puto spernendum. [et ita Bamb.] Ut ita haec altera classem subducendi caussa detur, quod hiems instaret; quum prima foret, quod proxima navium pars naufragio amissa esset. [*in eo essent* etc. *rediit.* mox *Antiochiam concessit. In hoc statu rerum erant res.* Bamb.]

§. 1. *C. Licinius Lucullus, T. Romulejus, qui legem* etc. *et P. Porcius Lecca*] Pro *T. Romulejus* reponendum puto *P.*

creandis his tulerat, P. Manlius, et P. Porcius Laeca. his triumviris, item ut pontificibus, lege datum
2 togae praetextae habendae jus. Sed magnum certamen cum omnibus sacerdotibus eo anno fuit quaestoribus urbanis, Q. Fabio Labeoni et L. Aurelio.
3 Pecunia opus erat, quod ultimam pensionem pecu-

Manlius, primum, quia una etiam paulo post fiunt praetores P. Manlius et P. Porcius Laeca, quorum P. Manlius Hispaniam citeriorem, P. Porcius Pisas sortitur: deinde quia l. 40, [42, 7.] anno DLXX. aït, Q. Fulvium triumvirum epulonem in locum P. Manlii, qui ex Hispania redierat, esse factum: neminem autem factum esse post hos, praeter Q. Fulvium, memoriae tradidit, ut ubique claret. fuisse autem duplicem Manliam gentem ostendit Cicero in 1. Philipp. [13.] *Ut propter unius M. Manlii scelus decreto gentis Manliae neminem patricium M. Manlium vocari liceret.* Adde quod *Romulius*, non *Romulejus*, esset scribendum, ut ex *P. Manlius, Romulius* factum sit. SIG. Sigonius *Titum* istum *Romulejum* expungit, cui vix adsentirer, nisi observassem, in Buslid. codice perpetuo loco τοῦ *tribunus plebis*, legi *T. Romulejus.* Ut innumeros locos omittam, in principio l. 34, [1, 2.] *M. Fundanius et L. Valerius Titus Romulejus plebei ad plebem retulerunt.* et deinde: *M. et T. Junius Brutus Titus Romulejus plebei legem Oppiam tuebantur.* Et ne existimemus, solum Buslid. codicem hac macula esse aspersum, ita etiam in Mogunt. Modius repperit. Existimo itaque scripsisse Livium: *C. Licinius Lucullus tribunus, qui legem de creandis his tulerat.* Tertium autem triumvirum, qui fuit P. Manlius, ut Sigonius probat, ab indoctis librariis resectum fuisse puto, cum tres jam triumviros (si supposititicium T. Romulejum computes) nominatos esse viderent. Sic acute ad me Alb. Rubenius. De *Tito Romulejo* testari possum, me idem nomen pro *tribuno* subjectum observasse etiam in compluribus Italicis. Et tertium est exemplum in fronte l. 34. Nam pro eo, quod recte est, *Tulerat eam C. Oppius tribunus plebis Q. Fabio, Tib. Sempronio consulibus*, Andreas omnesque, antequam ex Mog. corrigeretur, *Tulerat eam M. Oppius et T. Romulejus tribuni pl.* J. FR. GRON. Pighius, deceptus vitiosa hujus loci scriptura, *T. Romulejum* inter tribunos plebis A. V. IOLVII. numerat, praeterito C. Licinio Lucullo. DUKER. Vocem *tribunus* saepe in *T. Romulejus* scribarum errore degenerasse, certissimum est; ejus rei exemplum non modo exstat tribus locis ex l. 34, 1, 2. 3. et 4. in Voss. aliisque codd. sed et innumeris aliis locis in variis Livii Mstis. V. ad 31, 6, 4. Pro lectione igitur Sigonii *C. Licinius Lucullus, P. Manlius, qui legem de creandis his tulerat*, quae etiam nunc vulgo obtinet, eam recepi, quae Gronovio placuisse videtur, *C. Licinius Lucullus tribunus, qui legem de creandis his tulerat, P. Manlius.* Perperam enim Ampl. Cuperus in epist. quam edidit Cel. Burm. Syntagm. epist.

ae in bellum conlatae persolvere placuerat priva-
s. Quaestores ab auguribus pontificibusque, quod 4
pendium per bellum non contulissent, petebant.
sacerdotibus tribuni nequidquam adpellati, om-
umque annorum, per quos non dederant, exactum
. Eodem anno duo mortui pontifices, novique in 5

. 2. p. 695. existimavit, Gro-
vium Sigonio consensisse, et
mviros epulones lege Manlia
atos esse; cui, quod ad legem
liam, adsentitur Nic. Heins.
ero respondens ibid. p. 697.
Licinius Lucullus TR. pl.,
legem de creandis his tule-
, *et P. Manlius* etc. Bamb.]

P. Porcius Lecca] *Laeca*, ex
mmis argenteis. SIG. V. eum-
Sigonium ad 32, 7, 4. Mox
tificibus demum exhibet ulti-
Gruteri editio, et quidem ex
jectura Pighii in Annal. ad
V. IↃLVII. p. 260. Priores ty-
excusi legunt *item ut ponti-*
. [*iis triumviris, item ut pon-*
fici Bamb.]

§. 2. *Q. Fabio Labeoni et L.*
relio] L. Aurelium familiari
gnomine ab aliis ejusdem gen-
non distingui, quum plures
en tunc in civitate floruerint
reliorum familiae, neglegen-
e librariorum, qui tam trun-
ac mutilum ubique nobis Li-
m reliquere, adscribit Pi-
ius in Annal. ad A. V. IↃLVII.
261.

§. 3. *Ultimam pensionem pe-*
niae] V. Glarean. ad 31, 13,
DUK. [*in bellum allatae per-*
lvi placuerat privatis. Bamb.]

§. 4. *Ab auguribus, pontifi-*
bus, quod stipendium] Cur ab
is solis, quum certamen esset
m omnibus sacerdotibus? An
icendum est, ceteros deinde ul-
ro destitisse certamine, augures
et pontifices, quod fortassis se
jure majoris sacerdotii immunes
esse putarent, pertinacius in eo
perseverasse? Stewechius ad Ve-
get. 3, 3. scribit, pontifices, au-
gures, reliquosque sacerdotes
tum stipendium dare coactos,
quamvis ante non dedissent; et
Gutherius 1. de Vet. Jur. Pon-
tif. 28. ab iis, ut ab aliis civibus,
stipendium *extortum* esse. Crede-
rem, si docuissent, iis lege im-
munitatem concessam fuisse. Nam
quod Dionys. Halic. 2, 21. tradit,
Romulum sacerdotes *negotiorum*
urbanorum immunes fecisse, id
de muneribus personalibus, non
patrimonialibus, quae vocant Ju-
risconsulti, accipi nihil vetat.
Verba Livii, *omnium annorum,*
per quos non dederant, exa-
ctum est, argumento sunt, eos,
quum ante, ut alii cives, dedis-
sent, ab aliquot annis immunita-
tem usurpasse. DUK. Copulam
addidi *ab auguribus pontifici-*
busque, quam servant [Bamb.]
edd. Mog. Aldina, et aliae, usque
ad Froben. qui anno 1531. pri-
mus omisit. Forte autem inter-
cidit ob sequentis voculae *quod*
similitudinem. V. ad 44, 13, 10.
Mox *nequiquam* ed. Mog. quam
eamdem scripturam etiam exhi-
bet infra c. 44, 9. V. ad 40, 47,
9. [*ab sacertotibus Tr. pl. ne-*
quicquam Bamb.]

§. 5. *T. Sempronii Tuditani,*
qui] Superiori libro [c. 27, 7.]
Cn. dicitur. Dixi autem videri,
C. Sempronium appellandum.

eorum locum ſubfecti, M. Marcellus conſul in locum C. Sempronii Tuditani, qui praetor in Hiſpania deceſſerat: et L. Valerius in locum M. Cornelii Ce-
6 thegi. Et Q. Fabius Maximus augur mortuus eſt admodum adoleſcens, priusquam ullum magiſtratum caperet: nec eo anno augur in ejus locum eſt ſubfectus. Comitia inde consularia habita a M. Marcello

SIG. Non aliter etiam adpellatur in ed. Mog. Ejus loco jam Aldus *T. Sempronii* edidit. [*C. Semproni* Bamb.]

L. Valerius in locum] *Flaccum* intelligit, nam [40, 42, 6.] anno DLXX. aït: *L. Valerius Flaccus pontifex mortuus est*. SIG. [*et L. Val. Flaccus* Bamb.]

§. 6. *Admodum adolescens*] V. Gronov. ad 28, 9, 1. DUK. *adulescens* ed. Mogunt. V. ad 6, 34, 11. [*subjectus*, pro *subfectus*, Bamb.]

§. 7. *C. Fabricius Luscinus*, *C. Atinius Labeo*] Ad hunc locum et ad c. 22. et 26. hujus libri reſpexiſſe credo Manutium ad Cicer. 8. Famil. 8. scribentem, apud Livium l. 33. duos Labeones fratres eodem praenomine appellari. Putavit nimirum alium esse *C. Atinium Labeonem*, qui c. 22. et 25. tribunus plebis fuiſſe dicitur; alium, qui hoc anno praetor fuit. Sed nihil eſt in Livio, unde hoc magis colligi possit, quam eumdem, qui anno superiore tribunus plebis fuerat, et aliquot mensibus ante, quam comitia praetoribus creandis haberentur, tribunatu abierat, hoc anno praetorem fuisse. Neque enim tum adhuc leges annales erant; et quum multi ante eas ex aedilitate plebis praetores facti fuerint, 28, 10. 29, 38. 30, 26. et aliis locis apud Livium, nihil obſtare poterat, quo minus quis, postquam ante aliquot menses tribunus plebis esse desierat, praetor crearetur. Certiores sunt aliae auctoritates, quibus Manutius ibidem oſtendit, duos fratres interdum idem praenomen habuisse. Nec minus certa Livii de duobus filiis Fabii Cunctatoris, quorum utrique praenomen fuit *Quintus*. V. ad 24, 9. 43. 33, 26. et hoc cap. Adde Sueton. Calig. 8. DUK. Haec duorum priorum praetorum nomina deerant in ed. Mog. quae deinde Aldus ex cap. seq. ita supplevit *C. Fabricius Luscinius*, *Catinius Labeo*. ita enim mendose eo loco exhibet ed. Mog. Sed Frob. anno 1531. recte *Luscinus*, quadriennio poſt etiam *C. Atinius* subſtituit. Alibi *Catinius* vel *C. Catinius*, pro *C. Atinius*, librarios dediſſe, videbimus ad 38, 35, 2.

C. Manlius Volso] *Cn. Manlius Vulso*, ex consulatu Capitolino. SIG. Quasi vero iſta sine copulae subsidio ſiare non possent, aut soli Vulsoni praenomen invidiſſet Livius. Sed eſt temeritas quarundam editionum, quam recorrexi, quum jam ante monuisset Sigonius, nomen esse *Cn. Manlius Vulso*. JAC. GRON. Error eſt ultimae editionis Gruteri, quae admiserat *et Manlius*. Eum emendat Jac. Gronov. *subſtituens* ex Sigonii emendatione *Cn. Manlius Vulso*. Perperam

consule. creati consules L. Valerius Flaccus, M. Porcius Cato. Praetores inde facti C. Fabricius Lu- 7 scinus, C. Atinius Labeo, Cn. Manlius Vulso, Ap. Claudius Nero, P. Manlius, P. Porcius Laeca. Ae- 8 diles curules, M. Fulvius Nobilior et C. Flaminius, tritici decies centum millia binis aeris populo diviserunt: id C. Flaminii honoris caussa ipsius, patris

Caji praenomen ipsi etiam supra labatur in vett.cdd. c. 25,1. Quod ipsum ibi Frob. anno 1535. recte emendasset, hic idem facere neglexit. De cognomine *Vulso* v. ad 22, 35, 1.

P. Manlius Nobilior] Hic omissae sunt aliquot voces. Integra lectio sic habet: *P. Manlius, P. Porcius Lecca. Aediles curules M. Fulvius Nobilior*, etc. GELEN. Ita haec leguntur in exemplaribus vulgatis. Sed diligentius haec consideranti constabit aperte, verba aliquot hic desiderari. *Nobilior* enim cognomen, ut Fulviis familiare, ita Manliis prorsus extraneum est, et P. Manlio hoc attribui non posse videatur: cujus verum, ut opinor, cognomen *Vulso* in Liviano codice periit simul cum sexto ejus anni praetore *P. Porcio Laeca*, quem paullo post non omisit Livius, praetorum provincias enarrans. Ubi sane nulla *C. Flaminii* mentio est, ut hic quoque, licet sexti locum obtineat, inter praetores referri non possit: praesertim cum ex sequentibus Livii verbis manifestum sit, aedilem curulem fuisse, quorum erat annonae curam gerere, frumentum populo dividere, et ludos Romanos edere. Hinc sequitur, collegae nomen insuper deesse, et *M. Fulvium Nobiliorem* fuisse, ex cognomine adhuc residuo verisimile fit. Triennio enim ante tribunum plebis habuimus, et tertio rursus abhinc anno cum eodem Flaminio praetorem, et demum cos. per consuetos honorum gradus succedit. Igitur Livii ille locus in hunc fere modum supplendus videtur: *Praetores inde facti C. Fabricius Luscinus, C. Atinius Labeo, Cn. Manlius Vulso, Ap. Claudius Nero, P. Manlius (Vulso, et P. Porcius Laeca. Aediles curules M. Fulvius) Nobilior et C. Flaminius tritici* etc. Ex his omnia, quae parenthesi signata vides, in Livianis exemplaribus librariorum negligentia sunt praetermissa. PIGH. in Annal. ad anni IↃLVII. p. 259. Nescio, quo auctore Pighius P. Manlio cognomen *Vulso* addiderit. DUK. [*Praetores inde facti Cn. Manlius Vulso, Ap. Claudius Nero, P. Manlius, M. Porcius Laeca, C. Fabricius Labeo, P. Manlius. Eo anno aed. curules C. Fulvius Nobilior et C. Flaminius*. Bamb.]

§. 8. *Tritici decies centum millia binis aeris populo diviserunt*] Non est mihi dubium, quaedam hic desiderari verba. Nam verbum *diviserant* nominativum non habet certum. Sex praetores erant, quorum postremos aediles curules fuisse puto, ut l. 32. non ita longe ab initio [c. 7.] ubi consules creantur Sex. Aelius Paetus, et T. Quinctius Fla-

9 que, advexerant Siculi Romam. Flaminius gratiam ejus communicaverat cum collega. Ludi Romani et
10 adparati magnifice sunt, et ter toti instaurati. Aediles plebis, Cn. Domitius Ahenobarbus et C. Scribonius Curio, multos pecuarios ad populi judicium adduxerunt: tres ex his condemnati sunt; ex eorum multaticia pecunia aedem in insula Fauni fecerunt.
11 Ludi plebeji per biduum instaurati, et epulum fuit ludorum caussa.

1 XLIII. L. Valerius Flaccus et M. Porcius, quo die magistratum inierunt, de provinciis quum ad se-
2 natum retulissent, Patres censuerunt, *Quum in His-*

minius: ac l. 31. ad finem, ubi consules L. Cornelius Lentulus ac P. Julius Appulus, prope similes dicendi modos, sed clariores, reperies. GLAR. Haesitanti Glareano satisfecit Gelenius superiori adnotatione: cujus emendationem postea ulterius adstruxit Pighius. De locutione *decies centum millia* v. ad 43, 6, 11. [*discripserunt*, pro *diviserunt*, Bamb. qui *advexerant* omittit. §. 9. *communicaverat collegae.* idem.]

§. 9. *Ter toti instaurati*] Vocula *ter*, quam demum adscivit Frobenius anno 1535. abest a vetustioribus, quibus usus sum, edd. [est in Bamb.]

§. 10. *Cn. Domitius Aenobarbus*] Lapides Capitolini, et nummi argentei, et Graeci annales satis ostendunt, *Ahenobarbum* esse scribendum. In Graecis enim *Ἀηνόβαρβος* est. SIG. V. ad 34, 42, 4. [*Ahenobarbus* Bamb.]

C Scribonius curio maximus] Omnes, qui Livio manus admoverunt, hunc locum, quasi sanus foret, nulla adnotatione dignati sunt, nisi quod Cl. Crevier respicienda moneat, quae notavit ad 3, 7, 6. ubi, qualis sacerdos foret curio maximus, docuit. At C. Scribonium hoc tempore eo sacerdotio functum non fuisse, certissimum puto. Sane id C. Mamilius adeptus dicitur supra 27, 8, 3. *Ita primus ex plebe creatus maximus curio C. Mamilius Vitulus.* Is autem demum mortuus narratur 41, 21, 8. *Sacerdotes publici ex pestilentia mortui sunt* etc. *C. Mamilius Vitulus curio maximus.* Ipsi deinde in administratione sacerdotii successit C. Scribonius Curio, teste Livio ibid. *Decemvir sacrorum C. Sempronius Longus, curio maximus C. Scribonius Curio subficitur.* Deleta igitur voce *maximus* scribendum puto *C. Scribonius Curio.* ut illud *Curio* sit nomen familiare gentis Scriboniae. Forte olim ad marginem adnotatum fuit, Scribonium hic memoratum fuisse postea curionem maximum, unde vox *maximus* contextum invasit; ex quo me iterum ejecisse ne-

ania tantum glisceret bellum, ut jam consulari et luce et exercitu opus esset, placere, consules Hispaniam citeriorem et Italiam provincias aut comparare inter se, aut sortiri. Utri Hispania provincia evenis- 3
set, eum duas legiones et quinque millia sociûm Latini nominis, et quingentos equites secum portare, et naves longas viginti ducere. Alter consul duas legio- 4
nes scriberet. His Galliam provinciam obtineri satis esse, fractis proximo anno Insubrium et Bojorum animis. Cato Hispaniam, Valerius Italiam est sorti- 5
tus. Praetores deinde provincias sortiti, C. Fabricius Luscinus urbanam, C. Atinius Labeo peregri-

...nem vitio versurum confido. [*C. Scribonius Curio Maximos* Bamb.]

Pecuarios ad populi judicium adduxerunt] Memini olim me a D. Erasmo Roterodamo audisse, Livium hoc in loco abigeos per *pecuarios* intelligi voluisse, quod statim meminerit Fauni, pecorum sive agrestium numinis, ut appellat Virgilius 1. Georg. GLAR. Potius fuisse publicanos, qui pascua publica conduxerunt, et inde vectigal colligerent, docuit Cel. Burm. de Vectig. c. 9. p. 140. [*multos specularios ad populi* etc. Bamb.]

Aedem in insula Fauni fecerunt] Vide, num legendum *aedem Fauni in insula fecerunt.* Insulam autem Tiberis intelligo, qua de libro 2. non ita longe ab initio [c. 5.] meminit Livius. GLAR. Sic 34, [53, 6.] *In insula Jovis aedem dedicavit.* De hac Fauni aede dedicata eodem in libro [c. 53, 3.] Insulam autem Tiberis intelligit. SIGON.

§. 11. *Ludi plebis per biduum instaurati, et epulum fuit ludorum*] Livius non ludi *plebis*, sed ludi *plebeji*, nec *epulum* simpliciter, sed *epulum Jovis* ludorum caussa solet dicere. V. 25, 2. 27, 36. 29, 38. 30, 39. 31, 4. 32, 7. DUK. *Ludi plebeji* edd. Mog. et plures aliae. Paris. deinde *Ludi pleb.* per compendium anno 1573. dederunt. Id vero obtinuit usque ad ultimam Gruteri, cui qui praefuit, non consultis prioribus excusis, dedit *Ludi plebis:* quam lectionem servant omnes recentiores. Priscam igitur lectionem loco restitui. [*Ludi plebei* Bamb.]

§. 1. *Quidem magistratum habuerunt*] Integra lectio habet *quo die magistratum inierunt.* GELEN. [*L. Valerius Flaccus et M. Porcius Cato Coss. Idibus Martiis, quo die magistratum inierunt* Bamb. §. 2. *Hispaniam citeriorem Italiamque provincias* idem.]

§. 3. *Duas legiones ex quinque millibus sociûm*] Lege *et quinque millia.* GELEN. — Hunc numerum *quinque millia sociûm*

nam, Cn. Manlius Vulso Siciliam, Ap. Claudius Nero Hispaniam ulteriorem, P. Porcius Laeca Pisas, ut ab tergo Liguribus esset: P. Manlius in Hispaniam
6 citeriorem adjutor consuli datur. T. Quinctio, suspectis non solum Antiocho et Aetolis, sed etiam Nabide Lacedaemoniorum tyranno, prorogatum in annum imperium est, duas legiones ut haberet. in eas si quid supplementi opus esset, consules scribe-
7 re, et mittere in Macedoniam jussi. Ap. Claudio praeter legionem, quam Q. Fabius habuerat, duo

sibi suspectum esse monuit Cel. Dukerus ad Livii 33, 13, 8. — (* l. 40, 36, 6.) [*evenisset, et eum duas legiones et.* XV. *milia socium Latini nominis, et* DCCC. *equites* etc. *Alter consul duas scribet legiones. Iis Galliam obtineri provintiam satis* etc. *Insubrum* etc. Bamb.]

§. 5. *Ut ab tergo Libuis esset*] Lege *ab tergo Liguribus*. GELEN. Pighius in Annal. ad ann. ɪɔʟᴠɪɪɪ. p. 264. legendum arbitratur *ut ab tergo Lebuis Liguribus esset*. Sed eum erraffe, et Lebuos seu Libuos a provincia Pisana longe remotos ac trans Padum sitos fuiffe, contra propiores exstitisse Ligures Apuanos cis Padum habitantes, docuit Cl. Jac. Gronov. Dissert. epist. ad Livii loc. quaed. Geogr. epist. 1. p. 9. cujus sententiam postea amplexus est Noris. ad Cenotaph. Pis. diss. 1, 1. p. 8.

Adjutor consuli datur] An *datus?* ut cum *sortiti* conveniat. 26, 19, 10. *M. Junius Silanus adjutor ad res gerendas datus est.* DUK. [*P. Manlius Hispaniam citeriorem adjutor consul datust Quinctio, suspectis* etc. Bamb. qui §. 6. *sed jam etiam Navidae.*]

§. 7. *Quam P. Fabius habuerat*] Ubi prioris anni magistratus creantur, in hoc adeo libro [c. 24. et 26.] *Q. Fabius Buteo* praetor bis nominatur, cui in sorte Hispania ulterior evenerat. Pro *P.* igitur legendum *Q.* GLAR. *Q. Fabius* jam ante, quam Glareanus ita emendandum doceret, edidit Froben. anno 1535. Ceterum hunc §. corrupte admodum exhibuerunt edd. Mog. et proximae ita: *Ap. Claudio praetori legionem, quam P. Fabius habuerat, duo millia et ducenti equites novosque scribere permissum.* Id quod nunc vulgo exstat, ei substituit Frob. anno 1531. nisi quod *P. Fabius* retinuerit, quadriennio demum postea, ut dixi, in *Q. Fabius* mutatum. [*habuerat, duo et ducentos equites novos scriberet permissum.* Bamb. qui §. 8. *novorum et P. Manlio* etc. *sub Q. Minucio.*]

§. 9. *Ducenti peditum et quingenti equites ex Gallico exercitu*] Hic peditum numerus nimis concisus est, si ad equites comparaveris. Tum id *ex Gallico exercitu* obscurum. Nisi dicamus exercitum Gallicum, quem consul Valerius adversus Gallos ducturus erat. GLAR. Vides, ut

millia peditum et ducentos equites novos conscribere permissum. Par numerus peditum equitumque 8
novorum P. Manlio in citeriorem Hispaniam decretus: et legio eadem, quae fuerat sub Minucio praetore, data. Et P. Porcio Laecae ad Etruriam circa 9
Pisas duo millia peditum et quingenti equites ex Gallico exercitu decreti. In Sardinia prorogatum imperium Sempronio Longo.

XLIV. Provinciis ita distributis, consules, prius- 1
quam ab urbe proficiscerentur, ver sacrum ex pon-

locum prodigiose corruperunt librarii scriptores, dum numerorum veteres notas ↀ ↀ *D.* non intelligunt, vel negligunt, quibus locus descriptus fuisse videtur. Legendus igitur sic locus videtur: *P. Porcio Laecae ad Etruriam circa Pisas duo millia peditum, quingenti equites ex Gallico exercitu decreti.* PIGHIUS in Annal. ad ann. IↃLVIII. p. 264. Primitus edebatur *ducenti peditum et quingenti equites.* Eo pertinent, quae Glarean. ad hunc locum notavit: peditum numerum nimis concisum esse, si ad equites comparetur. Ab eo igitur moniti posteriores substituerunt *ducenti peditum et quinquaginta equites:* quae lectio primum obvia fuit in ed. Paris. anni 1573. Huc referendum, quod Pighius monuit, librarios veteres notas ↀ ↀ *D* non intellexisse, quos nimirum *ducenti* pro ↀ ↀ, et *quinquaginta* pro *D* dixisse credebat; quum posterioris erroris non librarii auctores esse videantur, sed ei ansam dederit adnotatio Glareani. Pighii emendationem ultima Gruteri ed. recepit: nisi quod copulam *et* inter numerum peditum et equitum a Pighio omissam, quam vett. edd. agnoscunt, recte servarit. Ceterum numeri millenarii et centenarii notas ↀ et *C* saepius librarii commutarunt. Exempla v. ad 21, 25, 10. 27, 26, 6. et alibi. [*circa Pisas* X̄ *peditum et quingenti equites et Gallico exercitu decreti.* Bamb.]

§. 1. *Ver sacrum ex pontificum jussu fecere*] Dodwell. de Cyclis dissert. 10. §. 40. 41. errasse hic dicit Livium: nam hoc fuisse ver sacrum, quod ante quinquennium, bello adversus Philippum decreto, voverat P. Sulpicius Galba consul. De ea re ita scribit Livius 31, 9. *Civitas* etc. *ludos Jovi donumque vovere consulem, cui provincia Macedonia evenisset, jussit.* Et: *vovit in eadem verba consul, praeeunte maximo pontifice, quibus anteu quinquennalia vota suscipi solita erant.* In his *doni* nomine *ver sacrum* intelligi, ex loco Livii 34, 44, 1. *Ver sacrum factum erat priore anno, M. Porcio et L. Valerio consulibus:* Item, *De integro faciendum arbitratu pontificum* [ver sacrum Patres] *censuerunt, ludosque magnos, qui una voti essent:* ac denique, *Ver sacrum ludique votivi, quos voverat P. Sulpicius Galba con-*

2 tificum juſſu fecere, quod A. Cornelius Mammula praetor voverat de senatus sententia populique jus-

sul, facti, cum 31, 9. collato apparere dicit. Mihi ex collatione horum locorum nondum liquet, Livium jure erroris argui. *Ver sacrum* et *ludos magnos* anno V. ıↄxxxvı. vovit A. Cornelius Mammula, Liv. 22, 10. quod, etsi eum ibi non nominat Livius, tamen ex hoc loco conſtat, et recte adversus Sigonium oſtendit Gronovius. P. Sulpicius consul A. V. ıↄʟııı. *ludos Jovi donumque vovit*, 31, 9. *Ver sacrum*, A. V. ıↄxxxvı. ab A. Cornelio vótum, A. V. ıↄʟvııı. a consulibus factum hic prodit, sed de *ludis magnis*, qui una cum eo voti erant, nihil addit Livius. Quum autem non rite factum fuiſſet, illud *de integro faciendum*, *et ludos magnos, qui una voti essent*, ab A. Cornelio scilicet, faciendos censuerunt Patres A. V. ıↄʟıx. idque eodem anno ex illorum decreto factum, et *ludi votivi*, *quos voverat P. Sulpicius Galba consul, facti* sunt 34, 44, 6. In his nihil eſt, e quo Livius erroris convinci poſſit. Sed credo, eruditiſſimum Dodwellum maxime ex verbis Livii, quae e 34, 44. poſtremo loco descripsi, in hanc opinionem veniſſe. Verum ex iis non sequitur, Sulpicium una cum ludis votivis ver sacrum voviſſe: nam non neceſſe eſt ibi conjungi, quae disjungi superior narratio Livii jubet, et res ipsa magis poſtulat, quam patitur. *Ver sacrum* et *ludos magnos* voverat A. Cornelius: *ludos Jovi* et *donum* P. Sulpicius. Utrumque votum, quum prius A. V. ıↄʟvııı. non rite solutum fuiſſet, deinde rite solutum eſt A. V. ıↄʟıx. sed Sulpicii, quod in annum quintum factum fuerat, anno serius, quam debuerat. Ita haec sine reprehensione Livii videntur conſtitui poſſe. Certe Sulpicium non vovisse *ver sacrum*, probabilius ex silentio Livii 31, 9. colligitur, quam eum id voviſſe ex iis, quae 34, 44. leguntur. Ille quidem superest scrupulus, quod, si 34, 44. non conjungimus *ver sacrum ludique votivi*, sed *ver sacrum* intelligimus, quod A. Cornelius A. V. ıↄxxxvı. et *ludos votivos* illos, quos P. Sulpicius consul A. V. ıↄʟııı. voverat, Livius, quum *ver sacrum* factum dicit, *ludos magnos* autem, qui una cum eo ab A. Cornelio voti fuerant, quosque Patres itidem fieri censuerant, neque hic, neque 34, 44. factos memorat, negligentiae in ea re notam vix effugere poſſit. Sed si jam demus, aliquid in ea re culpae eſſe, qua tamen fortaſſis liberari poteſt, si dicamus, ex eo, quod *ver sacrum* ex decreto senatus factum scribit, intelligi, etiam *ludos magnos*, qui una cum vere sacro ab A. Cornelio voti fuerant, factos fuisse, quum senatus uno eodemque decreto utramque rem complexus fuiſſet 34, 44. ea tamen leviſſima eſt prae illa, cujus eum accusat Dodwellus. Quidquid eſt, non persuadet mihi, nomine *doni* in Livii 31, 9. *ver sacrum* intelligendum eſſe. Hoc non patiuntur verba Livii eodem loco: *Tanta pecunia*, *quantam tum*, *quum solveretur*, *senatus censuisset*, *ludos donaque facturum vovit*. Nam *ver sacrum* nec vovebatur, nec fiebat de pecunia. Nec quum *dona* Diis voveri dicuntur, usquam *ver sacrum* designari credo. Livius 5, 23, 8. *Agi deinde de Apollinis dono coeptum, cui se decimam vovisse praedae partem quum diceret Camillus.* 36, 2, 2. *Utique M'. Aci-*

su, Cn. Servilio, C. Flaminio consulibus. annis post uno et viginti factum est, quam votum. Per eos- 3

lius consul ludos magnos Jovi voveret, dona ad omnia pulvinaria. Et ibid. *Donaque ad omnia pulvinaria dabuntur de pecunia, quantam senatus decreverit.* Adde 40, 37, s. et 42, 28, 8. Ex his votum Acilii bello adversus Antiochum decretum est, Popillii 42, 28. in apparatu belli cum Perseo. In iis autem cum nomine *donorum* non contineatur *ver sacrum*, quae ratio esse potest, cur in ejusdem generis voto Sulpicii, initio belli adversus Philippum facto, nomine *doni ver sacrum* intelligi debeat? DUK. [*ver sacrum ex decreto pontificum jussit fecere.* Bamb.]

§. 2. *Quod C. Cornelius Mammula praetor voverat*] Hic praetor 22, [9, 11.] *M. Aemilius* vocatur. GELEN. Hunc praetorem *M. Aemilium* 22, [9, 11.] vocavit, cum inquit: *Senatus, quoniam Fabium belli cura occupatura esset, M. Aemilium praetorem ex collegii pontificum sententia, omnia ea ut mature fiant, curare jubet.* Fuisse autem eodem anno praetorem A. Cornelium Mammulam, apparet ex eo, quod idem ab eodem 23, [21, 4.] sequenti anno pro praetore obtinuisse Sardiniam provinciam traditur. Quare aut *M. Aemilius*, aut *A. Cornelius Mammula* hoc loco legendum est. nam anno etiam DLIX. [35, 24, 6.] alter A. Cornelius Mammula praetor, atque alio tempore alii nominantur. Nisi autem emendatorum vitium sit, lapsus sit memoriae Livianae, necesse est. SIG. *A. Cornelius Mammula* hoc loco legendum esse, monuit etiam Pighius in Annal. ad ann. IOXXXVI. p. 156. eique dicto obediens Gruterus lectionem hanc in contextum posterioris ed. recepit. Ceterum *A. Cornelium Mammulam* hoc loco dici ver sacrum vovisse, quod 22, 9, 11. *M. Aemilio* praetori adscribi videtur, neque emendatorum, neque memoriae Livianae lapsus est, ut Sigonius existimat. Nam l. 22. non refertur, M. Aemilium omnia fecisse, quae decemviri facienda monuerant, adeoque ver sacrum vovisse; sed tantum, *omnia ea ut mature fiant, curare jussum*, et hinc tantum curare jussum, ut ver sacrum mature voveretur. Ex eo igitur, quod Fabius aedem Veneri Erycinae, T. Otacilius Menti voverint, decemviri lectisternium curarint, Mammula hoc loco ver sacrum vovisse dicatur, verisimile fit, omnia ea, quae ex relatione decemvirûm paranda erant, inter magistratus ejus anni ac sacerdotes divisa fuisse, Aemilio autem praetori urbano negotium datum esse, ut videret, ea mature fieri. Si quis tamen in his lapsus Livii, is in eo consistit, quod l. 22. ubi debuerat, non satis adcurate exposuerit, a quo factum fuerit quidque eorum, quae retulit Aemilium curare jussum esse, ut mature fierent. Sed levior culpa est, talia omisisse eo anno, qui gravissimis rebus unus omnium historicos vel maxime occupat, et onerat. Haec latius deducit Cl. Perizon. Animadv. hist. c. 4. p. 163. et J. Fr. Gronov. ad 22, 9, 11. Alia exempla, Livium suo loco omissum postea per occasionem uno verbo indicasse, vidimus ad 4, 12, 2. 10, 33, 9. 36, 36, 4. ac pluribus locis. [*quod Cn. Cornelius Mammula praetor voverat.* Bamb.]

Annis post uno ac viginti fa-

dem dies C. Claudius, Ap. filius, Pulcher augur in Q. Fabii Maximi locum, qui priore anno mortuus erat, lectus
4 inauguratusque est. Mirantibus jam vulgo hominibus, quod Hispania movisset, bellum neglegi, literae a Q. Minucio adlatae sunt, *Se ad Turbam oppidum cum Budare et Besaside, imperatoribus Hispanis, signis conlatis prospere pugnasse: duodecim millia hostium caesa: Budarem imperatorem captum:*
5 *ceteros fusos fugatosque.* His literis lectis, minus terroris ab Hispanis erat, unde ingens bellum exspectatum fuerat. Omnes curae, post adventum utique decem legatorum, in Antiochum regem conver-
6 sae. Hi, expositis prius, quae cum Philippo acta essent, et quibus legibus data pax, non minorem
7 belli molem restare ab Antiocho docuerunt. *Ingen-*

ctum est] Ita Gronov. in priori ed. notarum emendavit, quum Dan. Heinsius apud Elzevir. *annis post unum ac viginti*, sed verisimiliter operarum errore, evulgasset. Ut Gronov. emendavit, Gruterus edidit in ed. postrema, ita exprimens notas numerales *annis post XXI*, quae primum in ed. Paris. anni 1573. exstiterunt. At si priores typis excusos consuluisset, a Mogunt. usque editum fuisse vidisset *annis post uno et viginti*, quod revocavi. Ceterum inter Cn. Servilium, C. Flaminium consules, quo anno ver sacrum votum, et L. Valerium, M. Porcium consules, quo anno factum est, unum et viginti paria consulum intersunt: ut pateat, Livium numero hic edito neutrum annum, neque quo votum susceptum, neque quo solutum sit, comprehendisse. V. ad 42, 10, 5. [*annis post uno et viginti factus est, quam vocum*. Bamb.]

§. 3. *In Q. Fabii Maximi locum, qui priore anno mortuus erat, lectus*] Vocem *locum*, quae in prioribus excusis deerat, primus adjecit Froben. qui anno 1535. ut hic; at *in locum Q. Fabii Maximi* quadriennio antea edidit. Si alterutro loco codicis unici auctoritatem secutus est, non intercedo; sin, malo *in Q. Fabii Maximi, qui priore anno mortuus erat, locum lectus.* Ut propter similitudinem vocis *lectus* praecedens *locum* exciderit. [*in Q. Fabi Maximi locum in priore anno* etc. Bamb.]

§. 4. *Mirantibus jam vulgo, Minutium, quod Hispania movisset, bellum neglegere*] Vera lectio: *Mirantibus jam vulgo hominibus, quod Hispania mo-*

i classe, egregio terrestri exercitu, in Europam eum trajecisse. nisi avertisset vana spes, ex vaniore rumore orta, Aegypti invadendae, mox bello Graeciam ursuram fuisse. neque enim ne Aetólos quidem quieturos, quum ingenio inquietam, tum iratam Romanis gentem. Haerere et aliud in visceribus Graeciae 8
ingens malum, Nabin, nunc Lacedaemoniorum, mox, si liceat, universae Graeciae futurum tyrannum; avaritia et crudelitate omnes fama celebratos tyrannos aequantem. Cui si Argos, velut arcem Peloponneso 9
impositam, tenere liceat, deportatis in Italiam Romanis exercitibus, nequidquam liberatam a Philippo Graeciam fore, pro rege, si nihil aliud, longinquo vicinum tyrannum dominum habituram.

XLV. Haec quum jam ab gravibus auctoribus, 1

isset, bellum negligi. GELEN. *quod cum Hispania movisset, bellum neglegerent.* Bamb.]

Se ad Turbam oppidum cum Budare et Besaside] De citeriore Hispania nunc loquitur: nam ulterioris regulos M. Aelius praetor superius [c. 21.] nominavit Culcam et Luscinonem. Quamquam quis cum iis finis belli fuerit, non explicavit Livius, ut de iis prope sit suspicio, eosdem esse, et corrupta esse nomina. Porro *Turbulam* oppidum in Bassetanis longe ultra Iberum tamen ponit Ptolemaeus [2, 6.] ut nesciam, quam hic quadret. Sed comparet haec studiosus lector. GLAR. [*se ad Turdam oppidum cum Budare et Baesadine* Bamb. §. 5. *Omnes curae utique post adventum decem* etc. §. 6. *legibus* omissum.]

§. 8. *Nabin tyrannum Lacedaemoniorum*] Vera lectio *Nabin nunc Lacedaemoniorum.* et [mox §. seq.] *tenere Argos,* non *occupare.* GELEN. [*Habere et aliud* etc. *Nabim, nunc Lacedaemoniorum* etc. Bamb.]

§. 1. *Haec quum jam ab gravibus auctoribus, tum qui omnia per se ipsos explorata referrent, audirentur majores*] Quidam *audirentur* in *audirent* mutarunt. At ego post *audirentur* distinguendum puto, et quae sequuntur verba corrupta non dubito, quamquam sensus manifestus est, majoribus natu visum esse, Nabidis caussam rejiciendam ad Quintium: at Antiochi, Hannibalis, Carthaginiensiumque non item. GLAR. Locus haud dubie corruptus non meo tantum, sed et Glareani judicio. Ut enim taceam, obscura et confusa hic esse omnia, numquam

tum qui omnia per se ipsos explorata referrent, au-
2 dirent majores; quod ad Antiochum adtineret, maturanda his, quum rex quacumque de caussa in Syriam concessisset, de tyranno consultatio visa est.
3 Quum diu disceptatum esset, utrum jam caussae sa-

absolute *majores* in senatu vocat Livius, quos alibi fere semper *seniores*, aliquando etiam *majores natu*, ut 31, 48, 2. appellat. Tum recessum est, ubi minime oportuit, ab antiquissima editione, quae rectius praefert *audirentur majores*, non *audirent*. Legendum censeo: *Haec quum tum ab gravibus auctoribus, tum qui omnia per se ipsos explorata referrent, audirentur, major res, quod ad Antiochum attineret, maturanda magis, quum rex* etc. Sic omnia levi mutatione aperta et clara erunt. JAC. PERIZ. Videtur hunc sensum in iis invenisse: major quidem res visa est, quod ad Antiochum attineret; sed quum rex quacumque de causa in Syriam concessisset, magis maturanda visa fuit consultatio de tyranno. Tamen magis probarem conjecturam Gronovii, si quod vestigium vocis *dilato* in MS. esset. Totum locum usque ad verba *faceret, quae e republica censeret esse*, ulcerosum esse, mihi persuadeo. DUK. In constituenda vera lectione primorum hujus cap. verborum, minus a recepta lectione abit conjectura Perizonii, quam Gronovii, quae mox sequetur. Prior enim *tum*, non, ut errore operarum excudebatur, *tam*, legit pro *jam*; quas voces alibi etiam commutari videbimus ad 37, 45, 3. deinde *audirentur*, ut Mogunt. ex cod. ediderunt, quod Froben. anno 1531. mutarat in *audirent*, revocat. Tum *majores*, una voce in duas divisa, mutat in *major res*, quomodo etiam Rhenanus *certiores* in *certior res* supra 29, 6, 13. Denique pro *his* substituit *magis*. Alter vero primo *audirent* contra fidem priorum edd. servat. Hinc verba *quod ad Antiochum attineret* post sequentia *maturanda his* trajicit. Tandem integram vocem *dilato*, cui nullum in MSto praesidium est, de suo inserit. His adde, ita servandum esse *majores* pro *seniores*; de quo v. Perizon. Vulgatum tamen mutare non ausus satis habui hic palam ostendisse, quid praestare censeam. [*Haec cum ab tam gravibus auctoribus, tum qui omnia per se ipsos explorata adferrent, audirentur major res; quod ad Antiochum adtineret, maturanda magis, quó rex* etc. Bamb.]

§. 2. *Quod ad Antiochum adtineret, maturanda*] Videtur fuisse *audirent majores, maturanda his* (*quod ad Antiochum attineret, quum rex quacumque de caussa in Syriam concessisset, dilato*) *de tyranno consultatio visa est*. J. FR. GRON. Doujatius, verbis quatuor prioribus, *quod ad Antiochum adtineret*, deletis, clariorem fore sententiam existimat: minus etiam probabile esse putat, Livium, qui mirus variandi artifex est, bis intra alterum vel tertium versum eadem loquendi forma usum, *quod ad Antiochum adtineret*, et statim *quod ad Nabim Lacedaemonium adtineret*. Nisi vero haec verba deleantur, aliquid adjiciendum fore credit,

s videretur, cur decerneretur, an permitterent T. uinctio: quod ad Nabin Lacedaemonium adtineret, iceret, quae e republica censeret esse, permiseant; eam rem esse rati, quae maturata dilatave non 4 am magni momenti ad summam rem populi Romani

t *differenda*, scilicet consultao visa est; vel, quod etiam Groovio in mentem venit, *dilato*, cilicet eo, quod ad Antiochum dtineret. Verum, admissa Perionii conjectura, nihil adjiciendum erit; sed ad voces *major es* ex seq. revocandum est *visa st*: satis clara etiam loci senentia erit; et verba, quae Douatius contra fidem cod. unici jicienda opinatur, sensui erunt ecessaria. Denique Livium, liet mirum variandi artificem, ion tantum singula verba, sed etiam integras locutiones, pauorum versuum ambitu iterasse, 'idimus ad 1, 3, 9.

§. 3. *Faceret, quae e republica enseret esse, permiserunt*] Scriendum *facere*. J. FR. GRON. Nihil muto. 24, 14, 5. *Permissum psi erat, faceret, quod e repulica duceret esse*. c. 16, 17. *Pernisit, in publico epularentur mnes*. 27, 10, 2. *Permissum ab enatu iis quum esset, agerent, acerentque, ut e republica duerent*. c. 22, 11. *Supplemenum, quo opus esset, scriberent onsules, permissum*. Sallust. Catil. 45. *Cetera, ut facto opus it, ita agant, permittit*. Interum omissam voculam *ut* in hac ocutione Livius addidit; ut 22, 7, 13. *Permissumque est, ut, i e republica censeret esse, in Africam trajiceret*. 32, 1, 3. *In upplementum ejus, quantum nilitum videretur, ut scriberet, psi permissum*. 35, 20, 4. *Conuli permissum, ut duas legioes scriberet novas*. (* 39, 28, 10.) 40, 26, 6. *Permissum, ut, qua irent, protinus milites subitarios scriberent*. A Gronovio se pariter dissentire, monuit etiam Cl. Dukerus. [*utrum satis jam caussae videretur, cur decerneretur bellum, an permitterent T. Quinctio: quod ad Nabin Lacedaemoniorum adtineret, faceret, quod e republica* etc. Bamb.]

§. 4. *Eam rem rati maturatam dilatamve non magni momenti ad summam rem populi Romani esse*] Sine caussa hic quoque mutata lectio: nam in manuscripto sic est: *eam rem esse rati, quae maturata dilatave non tam magni momenti ad summam rem populi Romani esset*. GELEN. Particulam *tam* utrum Gryphius an Curio prior addiderit, incertum mihi. Caetera sic Gelenius, arguens, qui Moguntiaci dederunt: *eam rem rati maturatam dilatamve non magni momenti ad summam rem populi Romani esse*. Vix est tamen, ut hoc praevaleat apud me, tamquam multo rotundius: etsi meminerim, quae scripsi ad Senecam de Benef. 7, 24, sed et scripsisse Livium puto *ad summam rempublicam populi Romani*. Utramque formulam, et *summa respublica*, et *respublica populi Romani* saepius alibi nostro reddidimus. Libro sequenti [c. 34, 9.] *Versis itaque subito voluntatibus, facere, quod e republica populi Romani sociorumque esse crederet, permiserunt*. J. FR. GRON. Grono-

5 esset. Magis id animadvertendum esse, quid Hannibal et Karthaginienses, si cum Antiocho ortum fo-
6 ret bellum, acturi essent. Adversae Hannibali factionis homines principibus Romanis, amicis quisque suis, idemtidem scribebant, *Nuncios literasque ab Hannibale ad Antiochum missas, et ab rege ad*
7 *eum clam legatos venisse. Ut feras quasdam numquam mitescere; sic inmitem, inplacabilem ejus viri animum esse. marcescere otio situque civitatem, queri eum, et inertia operis; nec sine armorum sonitu*

vio inposuit Modiana ed. adnotionum Gelenii; qua voculam *tam* in Gelenii emendatione omittente credidit, eam vel a Gryphio, vel a Curione additam esse: quum tamen priores edd. ea addita, ita, ut nunc edidi, exhibeant, et Frobenius, anno 1535. ante Gryphium et Curionem ex mente Gelenii contextum Livii constituens, eamdem similiter receperit. Non igitur ex conjectura, sed ex Msto insertam, et genuinam atque ab ipsius Livii manu esse arbitror. *non tam magni momenti*, id est, non admodum, non valde magni. 4, 20, 8. *Quod tam veteres annales cum T. Quinctio Penno A. Cornelium Cossum consulem habeant.* ubi quaedam dixi. 6, 18, 2. *Spem cepit, dum tam potentem haberet ducem, foenoris expugnandi.* 7, 8, 3. *Neque, tam vires pares quae superaverit res, facile dictu est.* 10, 1, 8. *Vix credibile erat, tam adfectis rebus solos per se Aequos ad bellum coortos.* 34, 11, 5. *Orant, ne se in rebus tam trepidis deserat.* 45, 34, 14. *Ut mirum videri posset, inter tam opulentos reges Antiochum Ptolemaeumque tantum legatorum Romanorum verba valuisse.* Ubi particulam *tam* postea omissam ex fide primae editionis revocavi. (* Ovid. 16. Her. 315.) Eodem sensu *τὸ tam* etiam adverbiis jungitur. Infra 35, 8, 3. *Tanto bello una secunda pugna tam feliciter perfecto.* Licet autem Gronovio daretur, rotundiorem esse lectionem a Gelenio ejectam, non ideo tamen eidem ex fide unici codicis substituta rejicienda foret. Quis enim praestabit, Livium, cujus lactea ubertas laudatur, concisa hac rotunditate ubique uti voluisse. V. ad 23, 34, 15. Locutio illa *is, qui* etiam infra apud Liv. obcurrit 39, 40, 7. *Nec is tantum, cujus lingua vivo eo viguerit*, ubi alia vide. Adsentior tamen eidem Gronovio, legenti *ad summam rempublicam populi Romani.* Locutionem *summa respublica* inlustrarunt Gronov. ad 38, 50, 9. et viri docti ad Suet. Caes. 28. locutionem vero *respublica*, vel *publicum populi Romani* idem Gronov. 4. Obs. 14. p. 224. Voces *res* et *respublica* saepius inter se commutari, vidimus ad 8, 31, 2. praesertim sequente voce, quae incipit a litera *p*. V. ad

[..]tu *excitari posse*. Haec probabilia memoria prio- 8
[..]s belli, per unum illum non magis gesti, quam moti
[..]ciebat. Irritaverat etiam recenti facto multorum
[..]otentium animos.

XLVI. Judicum ordo Karthagine ea tempestate 1
[..]ominabatur; eo maxime, quod iidem perpetui ju-
[..]ices erant. Res, fama, vitaque omnium in illorum 2
[..]testate erat. qui unum ejus ordinis, idem omnes
[..]versos habebat; nec accusator apud judices in-
[..]nsos deerat. Horum in tam impotenti regno (ne- 3
[..]ue enim civiliter nimiis opibus utebantur) praetor

[..] 22, 19. [*eam rem esse rati, [..]ematurata dilatave non tam [..]agni momenti ad summam [..]p. esset. Magis si id anim[..]dvertendum esse, quid Han[..]bal et Karthaginiensi cum [..]ntiochi bellum motum foret, [..]turi essent.* §. 6. *principibus [..]omanis, hostibus* (*l. hospiti[..]s*) *quisque suis* etc. Bamb.]

[..] 7. *Marcescere otio tum [..]ri civitatem eum*] Deprava[..] etiam hoc. id sic restitutum [..]t *marcescere otio situque ci[..]tem queri eum*. GELEN. [..] *feras quasdam nulla mites[..]re arte; sic inmitem et im[..]acabilem ejus viri animum [..]e. marcescere otio situ, que civitatem, et inertia sopiri; [..]e sine* etc. Bamb.]

Et inertia operis, nec sine ar[..]orum sonitu excitari posse] [..]on incommode Rubenius *et in[..]tia sopiri*. J. FR. GRON. Do[..]it Doujatius, ut Livius hic *in[..]tia operis* dixit, ita Cic. *iner[..]a laboris* dixisse pro Q. Roscio [..]p. 8. *Qui tantas et tam infi[..]tas pecunias non propter in[..]tiam laboris, sed propter ma[..]gnificentiam liberalitatis repu[..]diarit*. Attamen *excitari*, quod sequitur, efficit, ut Rubenii conjectura non displiceat.

§. 8. *Per unum illum tam gesti, quam moti*] Paulo elegantius scriptum est in archetypo: *non magis gesti, quam moti*. GELEN.

§. 2. *Nec accusator apud judices infensos deerat*] Ita demum Froben. edidit anno 1535. priores dederant *infestos*: quod si in alterum mutatum est praeeunte unico codice, nihil habeo, quod obponam. Sin, *infestos* loco movendi justam caussam non fuisse existimo. Quamvis enim saepe *infestus* et *infensus* a scribis librariis commutentur, ut vidimus ad 2, 46, 7. non tamen illi ejecto passim hoc substituendi jus est; praesertim vero non hoc loco, ubi prior lectio commode servari potest. Supra 2, 42, 3. *Eo infestior facta plebes seditione domestica bellum externum excivit*. 4, 54, 4. *Ex familia infestissima Patribus tres in eum annum tribunos plebis creatos*. 22, 35, 3. *M. Aemilium Paul-*

4 factus Hannibal vocare ad se quaestorem. Idem pro nihilo habuit. nam et adversae factionis erat: et, quia ex quaestura in judices, potentissimum ordinem, referebantur, jam pro futuris mox opibus ani-
5 mos gerebat. Enimvero indignum id ratus Hannibal, viatorem ad prehendendum quaestorem misit: subductumque in concionem, non ipsum magis, quam ordinem judicum, prae quorum superbia atque opibus nec leges quidquam essent, nec magistratus, ac-
6 cusavit. et, ut secundis auribus accipi orationem animadvertit, et infimorum quoque libertati gravem esse superbiam eorum, legem extemplo promulga-
7 vit, pertulitque, *Ut in singulos annos judices legerentur, ne quis biennium continuum judex esset.* Ceterum, quantam eo facto ad plebem inierat gra-

lum, infestum plebejis, diu ac multum recusantem ad petitionem compellit. 23, 2, 3. *Jam diu infestam senatui plebem ratus magnum ausuram facinus.* 42, 22, 2. *Ne caussam diceret adverso senatu, infestiore populo.* [*qui unum ejus ordinis offendisset, omnes adversos habebat: nec accusator apud infensos judices deerat.* Bamb.]

§. 3. *In tam potenti regno*] *tam impotenti* legendum, ut alia minutiora hic dissimulem. GELEN. Prima syllaba intercepta erat a praecedentis voculae *tam* litera finali. V. ad 5, 27, 6. *Inpotens* eo sensu Livio frequens esse docebimus 38, 48, 1. In hac eadem voce similiter peccatum esse, supra vidimus ad 30, 16, 5. [*Hannibal vocari ad se quaestorem jussit.* Bamb.]

§. 4. *Idem pro nihilo habuit*] Illud *Idem* plane ostendit, hic aliqua deesse verba: refert autem quaestorem, et neque caussa dicitur, quare Hannibal praeter quaestorem ad se vocarit. GLAR. Scribe *Id is pro nihilo habuit.* J. FR. GRON. Vel proxime vestigia vulgatae lectionis *Is eam pro nihilo habuit.* JAC. PERIZ. [*Quaestor id pro nihilo habuit.* Bamb. mox *referebatur* idem.]

§. 5. *Subductumque in concionem*] Utrum quia in loco superiore statutus est, an ut alibi, *productumque?* J. FR. GRON. [*ad prendendum* Bamb.]

Prae quorum superbia atque opibus nec leges quidquam essent, nec magistratus] Ita Froben. vulgari curavit anno 1531. Priores ignorant praepositionem *prae*, quae neque necessaria videtur. Si tamen ex Mſto unice recepta est, exponam propter V. ad 6, 40, 1. [*prae quorum* Bamb.]

tiam, tantum magnae partis principum obfendebat animos. Adjecit aliud, quod, bono publico, sibi 8
proprias simultates irritavit. Vectigalia publica partim neglegentia dilabebantur; partim praedae ac divisui principum quibusdam et magistratibus erant: quin et pecunia, quae in stipendium Ro- 9
manis suo quoque anno penderetur, deerat, tributumque grave privatis inminere videbatur.

XLVII. Hannibal postquam, vectigalia quanta 1
terrestria maritimaque essent, et in quas res erogarentur, animadvertit, et quid eorum ordinarii reipublicae usus consumerent, quantum peculatus averteret; omnibus residuis pecuniis exactis, tri- 2
buto privatis remisso, satis locupletem rempublicam fore ad vectigal praestandum Romanis, pro-

§. 7. *Ne quis biennium continuum judex esset*] Fortassis *neu quis*. 29, 2, 13. *Hortantur, orant milites, ut perculsos invadant, neu restitui aciem patiantur*. Caesar 2. B. Gall. 21. *Milites non longiore oratione cohortatus, quam uti suae pristinae virtutis memoriam retinerent, neu perturbarentur animo*. Vel *neve quis biennium*. Idem 3. B. Civ. 92. *Pompejus suis praedixerat, ut Caesaris impetum exciperent, neve se loco moverent*. Paullo post *offenderat animos* magis convenit cum praecedenti *inierat*, quam *offendebat*. DUK. [*Ut*, post *pertulitque*, omittit Bamb. qui mox *offenderat animos*.]

§. 8. *Quo, bono publico, sibi proprias simultates irritavit*] Haec lectio demum in Heinsii Elzevir. ed. adparuit. Omnes priores servarunt *quod bono publico; quod* revocavi. [*Adjecit et aliud, quod* Bamb.]

Divisui principum quibusdam erant] V. J. Fr. Gron. ad 4, 56, 6. et Jac. Gronov. ad 1, 54, 9. DUK.

§. 9. *Quae in stipendium Romanis suo quoque anno penderetur*] Lege *suo quaeque anno*. J. FR. GRON. V. supra ad 3, 22, 6. 10, 6, 7. et 25, 17, 5. Adde viros doctos ad Vellej. Paterc. 2, 113, 3. et ad Colum. 11, 3. in princ. [*quin* omittit Bamb.]

§. 1. *Quid eorum ordinati reipublicae usus consumerent*] Parum videri non debet, quod *ordinarii reipublicae usus* depravavit, nescio quis, in *ordinati*. GELEN. [*ordinari* Bamb.]

Quantum peculatus averteret] V. Gronov. 4. Obs. 5. DUK. Per-

3 nunciavit in concione, et praestitit promissum. Tum
vero isti, quos paverat per aliquot annos publicus
peculatus, velut bonis ereptis, non furto eorum
manibus extorto, infensi et irati Romanos in Han-
nibalem, et ipsos caussam odii quaerentes, instiga-
4 bant. Itaque, diu repugnante Scipione Africano,
quia parum ex populi Romani dignitate esse duce-
bat, subscribere odiis accusationibusque Hanniba-
lis, et factionibus Karthaginiensium inserere publi-
5 cam auctoritatem, nec satis habere bello vicisse
Hannibalem, nisi velut accusatores calumniam in
6 eum jurarent, ac nomen deferrent, tandem pervice-
runt, ut legati Karthaginem mitterentur, qui apud
senatum eorum arguerent, Hannibalem cum Antio-
7 cho rege consilia belli faciendi inire. Legati tres

peram, repetitis duabus ultimis τοῦ *averteret* literis, *averteret, et omnibus* est in ed. Mog. V. ad 39, 18, 8. Τὸ *et* delevit Frob. anno 1531. [concinente Bamb.]

§. 3. *Quos paverat per aliquot annos publicus peculatus*] Haec lectio per Froben. anno 1535. inducta est; ea editione priores, et nominatim Mogunt. *paverant publici peculatus.* Mox *non furtorum manibus extortis* Mogunt. et aliae. *non furtis ex manibus extortis* Frob. anno 1531. qui quadriennio postea id dedit, quod nunc vulgo exstat. [*Tum vero iis, quos paverat* etc. *non furtorum manibus extortis, infensi* etc. Bamb.]

§. 4. *Quia parum ex dignitate sua ducebat*] Antea edebatur *quia parum expugnantes se ducebat.* Emendatum est deinde ex *dignitate sua.* Quam emendationem non probat Paulus Manutius. Verum ita legendum esse asserit: *quia parum ex P. R. dignitate esse ducebat.* Qua lectione nihil potest esse praestantius. Ita 30, [23, 2.] *Non videri sibi satis ex dignitate populi Romani esse.* SIG. Livius 5, 4, 9. *Aut non suscipi bellum oportuit, aut geri pro dignitate populi Romani.* 21, 19, 1. *Denunciatio belli magis ex dignitate populi Romani visa est.* 28, 44, 12. *Ad dignitatem populi Romani pertinebat.* 29, 11, 4. *Ut ex dignitate populi Romani adirent eas terras.* 34, 57, 5. *Quae ex dignitate atque utilitate populi Romani responderi possent.* Caesar 4. Gall. 17. *Neque suae, neque populi Romani dignitatis esse statuebat.* Edit. est Frob. anni 1531. quae dedit *quia parum ex dignitate sua*

missi, C. Servilius, M. Claudius Marcellus, Q. Terentius Culleo. qui quum venissent, ex consilio inimicorum Hannibalis, quaerentibus caussam adventus dici jusserunt; venisse ad controversias, quae cum 8
Masinissa rege Numidarum Karthaginiensibus essent, dirimendas. id creditum vulgo. Hannibalem unum 9
se peti ab Romanis non fallebat; et ita pacem Karthaginiensibus datam esse, ut inexpiabile bellum adversus se unum maneret. Itaque cedere tempori et 10
fortunae statuit; et, praeparatis jam omnibus ante ad fugam, obversatus eo die in foro avertendae suspicionis caussa, primis tenebris vestitu forensi ad portam cum duobus comitibus ignaris consilii est egressus.

XLVIII. Quum equi, quo in loco jussi erant, 1

ducebat. Cl. Crevierius legendum conjicit *qui parum.* [*Ita diu repugnante P. Scipione Africano, qui parum ex dignitate p. R. esse ducebat, subscribere odiis accusatorum Hannibalis* etc. Bamb.]

Subscribere odiis accusationibusque Hannibalis] Forte *accusatorum;* aut *accusantium Hannibalem.* J. FR. GRON. Nihil muto. *accusatio Hannibalis* passive accipi debet illa, quae Hannibali intentatur. V. ad 40, 2, 6. (* *Odium Hannibalis* est aliorum in Hannibalem. v. ad 30, 44, 7.)

§. 5. *Calumniam in eum jurarent*] Apud antiquos erat solenne jusjurandum de calumnia, quod accusator praestare solebat, se non calumniae nec vexandi causa accusationem suscepisse. Hujus mentio est in Digestis, et apud Asconium in Orat. pro Cornelio, ubi *per calumniam jurarem* scribitur male. H. VALES. V. Sigon. de Judic. 2, 10. [*nec satis haberi* etc. *jurabant, ac nomen deferrent* Bamb. qui mox *qui ad senatum* etc. §. 7. *Cn. Servilius* etc. *qui cum Carthaginem venissent* etc. *querentibus c. a. d. j.; venisse se ad* etc. §. 9. *Unum Hannibalem* etc. Bamb.]

§. 10. *Obversatus eo die in foro*] V. Gronov. 3. Observ. 24. DUK. [*praeparatis jam ante omnibus ad fugam* Bamb.]

§. 1. *Nocte via cita regionem quamdam agri Vocani transgressus*] Per *viam citam,* si nihil hic vitii sit, Cl. Crevier. intelligit maturatum iter. Moguntiae editum, est *visa cita* ab At-

praesto fuissent, nocte via cita regionem quamdam agri Vocani transgressus, postero die mane inter
2 Achollam et Thapsum ad suam turrim pervenit. Ibi eum parata instructaque remigio excepit navis. ita

do *vi accita.* Pro quo Frob. anno 1531. *via cita* subposuit. Quis sit *ager Vocanus*, se non intelligere, Glareanus ad verba sequentia fatetur: neque mihi notior est. Alibi ejus mentionem non invenio. Oppidum *Vacca*, unde *agri Vaccani* emendandum videri posset, memoratur Hirtio in B. Afr. c. 74. Verum, quamvis Vacca eodem itinere inter Karthaginem et turrim Hannibalis sita sit, forte tamen longius a Karthagine abfuit, quam ut vespera inde profectus ejus agrum proxima nocte transgrederetur. Doujatius legendum existimat *agri Volani* a *Vol* loco in Africa propria non procul Tunete, quem memorat Ptolem. 4, 3. [*nocte Byzacium* (*ita regionem quamdam agri vocant*) *transgressus* Bamb. pro *agri* Kreyssig. *Afri* legendum conjicit.] Paullo ante *quo in loco fuerunt* Mogunt. *quo in loco fuerant* Frob. anni 1535. *quo in loco jussi erant* Vascos. quam lectionem recentiores probarunt. [et ita Bamb.]

Postero die mane inter Ancillam Thapsumque] *mane*, non *mare*, legendum, et *Acyllam*, non *Ancillam*. cujus oppidi meminit Hirtius 5. de bello civili [bell. Afr. 33.] Ptolem. [4, 3.] ac Strabo [17, 831.] *Achollam* vocant prope Thapsum. Quidam pro *Acylla* satis temere *Adrumetum* contra exemplariorum fidem reposuerunt, cum Ruspina et Leptis parva mediae sint urbes. *Suam* autem *turrim* quid sit, haud equidem intelligo, sicut nec, qui praecedit, *Vocanum agrum*. GLAR. Ptolemaeus, Strabo, Stephanus maximo inter se consensu hoc oppidum Ἀχόλλαν vocant. Quare et ipse *Achollam* legendum censeo. SIG. V. Cellar. 4. Geogr. ant. 4. p. 89. *inter ancillam Tapsum* Mog. *inter Adrumetum et Tapsum* Frob. anni 1531. *inter Acyllam et Thapsum* Vascos. *inter Achollam et Thapsum* Sigon. in nulla editione *Thapsumque*, ut notis Glareani praescribitur, inveni. *Thapsum* cum adspiratione scribendum, vidimus ad 29, 30, 6. [*postero die ad mare inter Acyllam et Thapsum* Bamb.]

Ad suam turrim pervenit] Justinus *suburbanum* vocat l. 31, [2.] *Appropinquante vespere equum conscendit, et suburbanum, quod prope littus habebat, ignaris servis jussisque ad portam divertentem opperiri, contendit.* SIG. Plinius 2, 71. *In Africa Hispaniaque turrium Annibalis, in Asia vero propter piraticos terrores simili specularum praesidio excitato.* J. FR. GRON. Quod Justinus *rus urbanum*, Livius *turrim* vocat, id est praedium, ut putat Surita ad Antonini Itiner. p. 34. ed. Amstel. Nam veteres in praediis solebant struere turres, sive ornatus, sive munimenti, sive voluptatis, causa, ut ex iis prospectum ad circumjecta loca caperent. Seneca Ep. 86. de villa Africani majoris: *Vidi villam structam lapide quadrato, murum circumdatum silvae, turres quoque in propugnaculum villae utrimque subrectas.* Celsus L. 18. §. 2. D. de Acquir. vel amitt. possess. *Si vicinum mihi fundum*

Africa Hannibal excessit, saepius patriae, quam suorum eventus miseratus. Eo die in Cercinam in- 3
sulam trajecit. ubi quum in portu naves aliquot onerarias cum mercibus invenisset, et ad egressum

mercato venditor in mea turre demonstret, vacuamque se possessionem tradere dicat. De turri Timonis est in Pausan. 1, 30. Eam ille apud Lucian. p. 135. ed. Amst. se in agro, in quo thesaurum invenerat, aedificaturum dicit, simul certioris custodiae thesauri causa, et ut solus vitam in ea ageret. In domibus urbium quoque turres in altum eductas memorant veteres, de quo v. Broekh. ad Tibull. 1, 8, 19. Ad alterutrum genus videtur referri posse, quod in Euangelio Lucae 14, 28. scriptum est, de ratione sumtuum antea ineunda ab eo, qui turrim aedificaturus est, quam opus aggrediatur. Turrium in vineis, quarum mentio est in libris sacris Matth. 21, 33. et alibi, fortassis etiam usus fuit ad colligendos adservandosque fructus et instrumentum vineae. DUK. *Turrim Hannibalis* rus suburbanum interpretatur Heinreich in Karthag. l. 2. sect. 1, 8. p. 264. [*ad suam turrem* Bamb.]

§. 2. *Saepius patriae, quam suorum eventus miseratus*] Immo *quam suos.* J. FR. GRON. Ita et Rollinus legebat, nulla Gronovii mentione facta, in Hist. ancienne des Carthaginois tom. 1. p. 398. Eamdem conjecturam Clericus in contextum recepit: qua iterum ejecta, veterem lectionem revocavi, non quod eam veram esse existimem, (contra mendosam esse consentio) sed quod dubium sit, quidnam ejus loco Livius reliquerit. Non modo enim legi posset *suorum eventuum misertus*, quemadmodum ipse Clericus vidit, verum etiam *suorum eventuum miseritus.* V. ad 5, 45, 4. vel, quod proxime ad vulgatum accedit, *suorum eventuum miseratus. Τῷ miserari* enim etiam casum secundum jungi, quamvis id negare videatur Servius ad Virg. 1. Aen. 597. constare potest ex illis, quae notantur ad Silii 11, 381. et Cl. Jac. Gronov. ad Minuc. Fel. c. 8. [*quam suum eventum miseratus* Bamb.] Paullo ante *ita Lucius Africa Hannibal excessit* ed. Mogunt. ex unico cod. *excepit navis Italica. Africa Hannibal excessit* Aldus. Cujus loco id, quod nunc vulgo exstat, Froben. anno 1535. substituit. [concinente Bamb.]

§. 3. *Naves aliquot Poeni onerarias cum mercibus invenissent*] Et hoc a Gryphio, an Curione accepimus. Pessime mediusfidius, quum rectius et apertius nihil sit prius vulgato: *ubi quum in portu naves aliquot onerarias cum mercibus invenisset.* Ipse scilicet Annibal. J. FR. GRON. Lectio, quam Gronov. damnavit, neque Gryphio, neque Curioni, sed Frobenio accepta ferenda est, qui eam anno 1535. recepit. [*Eodem die* etc. *naves aliquod Phenicum onerarias* etc. *percunctantibus, legatum se Tyrum missum dici jussit.* Bamb.] Mox §. seq. *Tapsum aut Adrumetum nunciaret* Mogunt. unde Frob. ansa data videtur supra etiam §. 1. *inter Adrumetum et Tapsum* edendi. *Thapsum aut Acyllam nunciaret* Vascos. ex mente Glareani dedit. *Thapsum aut*

eum e nave concursus salutantium eſſet factus; per-
4 contantibus legatum se Tyrum dici juſſit. veritus ta-
men, ne qua earum navis nocte profecta Thapsum aut
Achollam nunciaret, se Cercinae visum, sacrificio ad-
parari juſſo, magiſtros navium mercatoresque invitari
5 juſſit: et vela cum antennis ex navibus conrogari,
ut umbra (etenim media aeſtas forte erat) coenan-
6 tibus in litore fieret. Quantum res et tempus patie-
bantur, adparatae celebrataeque ejus diei epulae
sunt: multoque vino in serum noctis convivium
7 productum. Hannibal, quam primum fallendi eos,

Achollam nunciaret Sigonius. [*Thapsum aut Hadrimetum.* Bamb.]

§. 5. *Vela cum antennis et navibus conrogari*] Desperatum hoc. Cogitabam tamen *et malis collocari.* 30, [10, 5.] *Malis antennisque de nave in navem trajectis.* Nisi tamen hujusmodi aliquid deeſt: *et vela cum antennis et malis remisque prompta e navibus collocari.* J. FR. GRONOV. Verum ad hunc usum, ad umbram sc. faciendam in litore, non videtur mihi quidem malis opus fuiſſe, nedum remis. sufficiebant vela cum antennis. Opus erat antennis, ut vela ad eas panderentur et tenderentur. Putem itaque scripsiſſe Livium, *et vela cum antennis ex navibus corrogari.* Hoc sensu: juſſit vela cum antennis corrogari, i. e. colligi, ex navibus. Levis eſt haec mutatio pro *et* posito *ex.* LAMB. BOS Specim. animadv. in script. Latin. Lectio, quae viris doctis recte displicuit, primum adparuit in ed. poſtrema Gruteri, sed sine dubio operarum errore, quia ea recepta sensus idoneus ex verbis Livii colligi nequit; et tamen eam servarunt Dan. Heinsius apud Elzevirios, Blavius, Gronovii, Hearnius, et Londinensis anni 1722. Antea conſtanter edebatur *ex navibus corrogari*, quod omnino verum eſt, et viris doctis etiam sponte in mentem venit. Primus Livii sensum vidit Doujatius, et docuit eum velle, Hannibalem, ne qua navis nocte proficisceretur, *corrogasse* id eſt petiiſſe, *ex cunctis* simul *navibus vela et antennas:* usum etiam verbi *corrogare* inluſtravit ex Cic. 3. ad Att. ep. 90. et 4. ad Herenn. quorum locorum prior exſtat potius Orat. 3. in Ant. 8. alter 4. ad Herenn. 51. In contextu tamen vitiosae lectioni locum dedit. Mox Cleric. anno 1710. Livium edens *ex navibus* legendum docuit, et ita recepit. Hinc Boſſius quinquennio poſtea eamdem lectionem ex ingenio Livio reſtituendam docuit, et tandem Crevier. etiam Clerici conjecturam probavit. Ante omnes etiam Ampliſſ. Cuperus *e navibus* emendavit ad marginem editionis, qua uti solebat. At nemo eorum antiquiores editiones

qui in portu erant, tempus habuit, navem solvit. ce- 8
teri sopiti quum postero die tandem ex somno pleni
crapulae surrexissent, id quod serum erat, aliquot
horas remis in naves conlocandis et aptandis arma-
mentis absumserunt. Karthagine et multitudinis, 9
adsuetae domum Hannibalis frequentare, concursus
ad vestibulum aedium est factus: et, ut non com- 10
parere eum vulgatum est, in forum turba convenit
principem civitatis quaerentium, et alii fugam con-
scisse, (id quod erat) alii fraude Romanorum inter- 11
fectum, idque magis, ferebant: variosque vultus

consuluit, ex quibus partim de vera Livii manu constitisset, partim se recte conjecisse vidissent. Verbo autem *conrogare* utitur Liv. infra 39, 22, 10. *Tum conlatas ei pecunias, conrogatosque per Asiam artifices.* Ita plures exhibent codd. non, ut nunc editur, *congregatosque.* 43, 9, 7. *Auxilia ab sociis conrogando ad octo millia hominum vario genere armavit.* [*ut umbrae (tum media aestas forte erat) cenantibus in litore fierent.* Bamb.]

§. 6. *Quantum res et tempus patiebatur*] Haec lectio auctorem habet Frobenium, qui ita anno 1535. edi curavit. Mogunt. Aldus, et reliqui priores praeferunt *patiebantur:* quod cur displiceat, non video. V. ad 1, 31, 7. et 5, 8, 13. [*Quanto* etc. *patiebatur, apparatu celebrataque ejus diei aepulae sunt* etc. *nocti convivium perductum.* Bamb.]

§. 7. *Quum primum fallendi eos tempus habuit*] Ita primum editum vidi Lugduni anno 1553. hinc biennio postea Basil. tum Paris. anno 1573. inde vero apud omnes recentiores. Mogunt. aliique antiquiores *quam primum fallendi.* quod revocavi. (* v. ad 40, 8, 1.) [*Hannibal, quod primum.* Bamb.]

§. 8. *Id quod serum erat*] Lege *id quod quaesitum erat.* J. FR. GRON. Conjecturam hanc damnare nolo. Potest tamen commode vulgatum servari, ut Livius indicare voluerit, sero demum et multa jam luce surrexisse eos, qui convivio interfuerunt, quia convivium multo vino in serum noctis productum fuerat. Vide etiam, an mox *velis in naves collocandis*, pro *remis*, legendum sit. [*aliquod horas referendis in naves collocandis armamentis adsumserunt.* Bamb.]

§. 10. *Et, ut non comparere eum*] Voculam primam *et*, quam Mogunt. [et Bamb.] ignorant, primus addidit Aldus. An, trajectis particulis, legendum, *Karthagine ut multitudinis, adsuetae domum Hannibalis frequentare, concursus ad vesti-*

filium ejus sollemne ludorum ad Daphnen celebrantem convenisset: comiter ab eo exceptus, nullam mo-
7 ram navigandi fecit. Ephesi regem est consecutus, fluctuantem adhuc animo, incertumque de Romano bello, sed haud parvum momentum animo ejus ad
8 moliendum adventus Hannibalis fecit. Aetolorum quoque eodem tempore alienati ab societate Romana animi sunt: quorum legatos Pharsalum et Leucadem, et quasdam alias civitates ex primo foedere petentes, senatus ad Quinctium rejecit.

tare placuit, quamquam id vehementer optamus, tam pure aliquando prodeat vel totus Livius, vel hic liber, ut his meis conjecturis non sit opus. At ita habent literarum negotia, ut nulla doctorum, quamvis sedula ac diligens, opera satis sit vel uni corruptori. Adeo in errores prona est humana imbecillitas. GLAREAN. Videtur requiri vox forte absumpta ob similitudinem vocis praecedentis, vel *quum convenisset*. GRUT. Legendum apparet *convenit, et comiter ab eo*. JAC. GRON. Clericus, copula alio loco interposita, ex ultimis literis vocis praecedentis duplicatis edi curavit *quum audivisset, et filium ejus sollemne ludorum ad Daphnen celebrantem convenisset: comiter ab eo*; neque hujus mutationis lectorem in notis certiorem fecit. Emendationem ejus probavit Cl. Crevierius. Mihi Gronoviana conjectura praestare videtur. Ceterum *Dapinnen* ed. Mog. pro quo Froben. anno 1531. *Daphnen* vulgavit. [*filiumque ejus sollemne ludorum ad Alaphnen celebrantem convenisset: comiter* Bamb. qui §. 8. *incertumque Romano bello, sed haut parvum momentum ad animum ejus moliendum adventus Hannibalis fecit*. Bamb.]

§. 8. *Aetoli quoque eodem tempore alienati ab societate Romana et Aminander: quorum legatos*] In Moguntino legitur *Aetolorum quoque eodem tempore alienati ab societate Romana animi sunt: quorum*, etc. GELEN. Ultima Gruteri editio dedit *quoniam legatos*. quod posteriores editiones inconsiderate servarunt. Priorem lectionem *quorum legatos* revocavi. [*ex primo foedere repetentes, senatus ad T. Quinctium rejecit*. Bamb.]